

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Хмельницька обласна організація
Національної спілки краєзнавців України
Центральний державний архів вищих органів влади
та управління України
Державний архів Вінницької області
Державний архів Хмельницької області

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

М. В. Загородний (голова), І. М. Шоробура (заступник голови),
В. Р. Адамський, В. Г. Байдич, Л. В. Баженов, В. Є. Берека,
Ю. І. Блажевич, О. М. Галус, С. В. Кульчицький, Ю. В. Легун,
Н. В. Маковська, О. В. Сухомлинська, О. І. Фасоля

Khmelnyskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
Khmelnyskyi regional organization
of the National union of ethnographers of Ukraine
Central State Archives of Supreme Bodies
of State Power of Ukraine
State Archives of Vinnytsia Region
State Archives of Khmelnyskyi Region

EDITORIAL COUNCIL:

M. V. Zahorodnyi (chief), I. M. Shorobura (deputy chief),
V. R. Adamskyi, V. H. Baidych, L. V. Bazhenov, V. Ye. Bereka,
Yu. I. Blazhevych, O. M. Halus, S. V. Kulchytsky, Yu. V. Lehun,
N. V. Makovska, O. V. Sukhomlynska, O. I. Fasolia

1917-2017

*100-РІЧЧЮ
УКРАЇНСЬКОЇ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ
РАДИ
ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ*

Khmelnyskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
Khmelnyskyi regional organization
of the National union of ethnographers of Ukraine
Central State Archives of Supreme Bodies
of State Power of Ukraine
State Archives of Vinnytsia Region
State Archives of Khmelnyskyi Region

PODILLIA
IN THE PERIOD
OF UKRAINIAN REVOLUTION
1917

DOCUMENTS AND MATERIALS

Kamyans-Podilskyi
Ruta Press Company LTD
2017

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Хмельницька обласна організація
Національної спілки краєзнавців України
Центральний державний архів вищих органів влади
та управління України
Державний архів Вінницької області
Державний архів Хмельницької області

ПОДІЛЛЯ

В ДОБУ

УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

РІК 1917

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

Кам'янець-Подільський
ТОВ «Друкарня Рута»
2017

УДК 323.27:930.24(477.43)«1917»(093.3)

ББК 63.3(4Укр-4Хме)61

П 44

*Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 12 від 1 листопада 2017 р.)*

Упорядник: В. Р. Адамський

Редакційна колегія: І. М. Шоробура (відповідальний редактор), В. Р. Адамський, В. Г. Байдич, Ю. І. Блажевич, О. М. Галус, Ю. В. Легун, Н. В. Маковська, В. М. Островий

Рецензенти: О. М. Завальнюк – доктор історичних наук, професор
Ю. В. Телячий – доктор історичних наук, професор

П 44

Поділля в добу Української революції. Рік 1917: Документи та матеріали / ред. кол.: І. М. Шоробура (відп. ред.), В. Р. Адамський, В. Г. Байдич, Ю. І. Блажевич, О. М. Галус, Ю. В. Легун, Н. В. Маковська, В. М. Островий; упоряд.: В. Р. Адамський. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2017. 847 с.

ISBN 978-617-7626-24-3

У книзі подано комплекс документів та матеріалів, що віддзеркалюють різні аспекти революційних подій 1917 р. на Поділлі. Подаються, зокрема, офіційні документи органів державної влади та місцевого самоврядування, військових інституцій, громадських організацій. Широко представлений документальний корпус, що характеризує відродження українського руху на Поділлі та розвиток національних меншин.

Видання розраховане на істориків, правознавців, політологів, викладачів вищої та середньої школи, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться історією України та Поділля.

УДК 323.27:930.24(477.43)«1917»(093.3)
ББК 63.3(4Укр-4Хме)61

ISBN 978-617-7626-24-3

© В. Р. Адамський, 2017

© К. Г. Кравчук, художнє оформлення, 2017

ПОДІЛЬСЬКИЙ КРАЙ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДОБИ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

Доба Української революції 1917–1921 рр. становить один із найважливіших періодів національної історії. Саме йому є притаманним форсування розвитку українських визвольних змагань, коли суспільно-політичні процеси вийшли за рамки національно-культурних домагань, перетворившись натомість у реалізацію перших у ХХ ст. державотворчих проєктів. Революція досить виразно проявила потенційні можливості мобілізації української нації, її прагнення жити у власній державі, збудованій на демократичних засадах. Але водночас вона продемонструвала незавершеність процесу формування національної спільноти, несконсолідованість її політичної еліти, певну деформованість соціальної структури, а також наявність розбіжностей між соціальними й національними завданнями визвольного руху. Врешті, революція привернула значну увагу світового співтовариства до проблеми вирішення українського питання.

З огляду на ці надзвичайно важливі чинники ювілей ознаменований ухваленням документів найвищого державного рівня, зокрема, Указу Президента України «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років» від 22 січня 2016 р. У контексті реалізації його ключових положень цілком об'єктивно постала необхідність випуску у світ науково-документальних видань, в яких би цілісно, системно та не упереджено було відображено різні процеси, притаманні зламному періоду національної історії.

Слід наголосити, що за роки новітньої незалежності вітчизняними дослідниками напрацьовано досить розлогий та багатожанровий матеріал із вивчення і реконструкції революційних подій 100-річної давнини, позбавлених ідеологічних нашарувань та міфів радянської доби. Та, попри це, у пізнанні вузлових проблем знакового в національному поступі історичного періоду залишається чимале гносеологічне поле. Передусім є відчутною потреба у дослідженні власне регіональних аспектів революційного процесу, базованих на нових методологічних засадах та широкому залученні джерельної бази. Це значною мірою відноситься й до історії Хмельниччини – унікального історико-культурного регіону, який творять дві історичні території – Поділля та Волинь. Вони відомі світові з сивої давнини, хоча назва «Волинь» вперше з'являється в XI ст., а Поділля – в XIV.

З долею краю пов'язано чимало важливих подій вітчизняної історії. Перші давньоруські пам'ятки, знайдені на Хмельниччині, датуються X – початком XI ст. У середині XII ст. у Побужжі створена перша адміністративна одиниця – Божська волость. Об'єднавчі процеси другої половини XII ст. призвели до утворення Болохівської землі. У цей же час на території краю засновуються міські поселення, які поступово перетворюються в оборонні, торговельні та культурно-освітні центри.

У козацьку добу Поділля було ареною важливих військових баталій, зокрема достатньо згадати лише про Пилявецьку битву, щоб переконатися у цьому.

Однак особливе місце в історії краю займають події Української революції 1917–1921 рр. Регіон був одним із ключових у сенсі розгортання національно-визвольної боротьби за відновлення української державності, а його жителі особливо активно включилися у державотворчі процеси. До прикладу, Подільське губернське земське зібрання одним із перших в Україні 16 березня 1917 р. ухвалило рішення щодо націоналізації системи освіти в краї. У період гетьманату П. Скоропадського на Поділлі реалізувався науково-освітній проєкт загальнонаціонального значення, пов'язаний із заснуванням Кам'янець-Подільського державного українського університету, що

започатковувало вітчизняну традицію з підготовки висококваліфікованих спеціалістів для державних потреб. У добу Директорії виділяється окремий історичний період, коли Кам'янець-Подільський із червня по листопад 1919 р. виступав столицею Української Народної Республіки. На Поділлі майже рік функціонував інститут Головноуповноваженого уряду УНР, що, на думку багатьох дослідників, продовжило боротьбу за Українську державність практично на рік.

Студіювання різних аспектів Української революції 1917–1921 рр. особливо актуалізується непростим сьогоденням. Розбудовуючи власну державу, ми конче потребуємо відновлення національної системи цінностей, які б лягли в основу новітнього державотворення. Пошук консолідаційної моделі лежить у площині сформованих традицій суспільства, його цінностей, усієї спадщини національної історії. Тому нам жодним чином не обійтися без історичної пам'яті, навколо якої сьогодні точаться не лише фахові дискусії, а, фактично, ідеологічні бої. Останні нам нав'язані Росією, її намаганням за будь-яку ціну розширити межі впливу «Русского мира».

Доба Української революції 1917–1921 рр. виступає вкрай необхідним чинником для історичної легітимізації сучасної держави. А тому збереження минулого, формування історичної пам'яті й національної свідомості має спонукати усіх нас до збереження надбань революційного часу. Дослідження історико-культурної спадщини розширює простір наукового пошуку, органічно включає її у контекст сучасних світоглядних цінностей, формує у суспільній свідомості історичну пам'ять, яка сприяє збереженню всього комплексу знань, відтворенню справедливості, відновленню більш повної картини минулого, зокрема, через ознайомлення з комплексом документальних матеріалів.

Враховуючи складну ситуацію, в якій на сьогодні перебуває громадське життя України, необхідно пристосуватися до реалій сучасного сприйняття минулого громадянами в різних регіонах, виважено спрямовувати процес формування історичної пам'яті, в т. ч. у контексті власної культурної спадщини. Послідовна інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення, врахування регіональних особливостей, політична воля представників державної влади сприятимуть консолідації українського суспільства й формуванню єдиної історичної пам'яті, що має бути пріоритетом гуманітарної політики держави.

З метою популяризації знань про історичні події 1917–1921 рр. на Хмельниччині започатковано видавничий проект «Джерела з історії Поділля», метою якого є інтегрування в єдину цілісність вагомого масиву суспільно-політичних, соціально-економічних та культурно-освітніх подій та явищ, що мали місце на теренах краю. Також достатньо актуальним залишається питання щодо повернення із забуття імен непересічних наших земляків, які своїми діяннями у різних царинах державотворчого життя на вічно уславили себе на скрижальях вітчизняної історії. Даний проект реалізується в рамках тісної співпраці між органами державної влади, місцевого самоврядування та науково-освітніх закладів.

Хочу висловити впевненість, що опублікований у книзі ще донедавна невідомий широкий читацькій громадськості корпус документів та матеріалів буде корисним для пізнання революційних процесів на Поділлі в 1917 р., а сам збірник стане посильним внеском хмельничан у справу відзначення 100-річчя Української революції 1917–1921 рр. та формування історичної пам'яті.

*Михайло Загородний, голова
Хмельницької обласної ради*

РОЗРОБКА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РОКІВ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ

Характеризуючи 100-річний ювілей Української революції 1917–1921 рр., директор Інституту історії України НАН України В. А. Смолій досить влучно, як на нашу думку, виокремив її особливості порівняно з іншими подіями символічного порядку. Він, зокрема, відзначив: «По-перше, заходам з відзначення цих подій низкою найвищих розпорядчих актів надано особливої державної ваги і суспільного значення. 2017 рік оголошено роком Української революції. По-друге, передбачені заходи не носять, як раніше, одномоментного характеру, а розраховані на тривалу перспективу, а відтак – й на більш потужний інформаційний вплив. По-третє, є підстави сподіватися на поглиблення наукових досліджень проблеми, урізноманітнення тематичного спектра, появи нових напрямків вивчення цієї складної доби буття українського народу. І нарешті, – наголосив Валерій Андрійович, – немає сумнівів, що Кремль використає століття «Великої російської революції 1917 года» у власних пропагандистських цілях. І це вимагатиме адекватної реакції українських науковців, засобів масової інформації, громадськості».

Усвідомлюючи вагому значимість знакового в національній історії періоду для формування національної свідомості, професорсько-викладацький склад та студентство Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії реалізують низку проєктів, у рамках яких провадяться наукові розвідки з даної проблематики. Передусім необхідно сказати про науково-практичні форуми із серії «Духовні витoki Поділля», які з 2011 р. щорічно організовуються в навчальному закладі. У тематичних збірниках, що виходили у світ за наслідками публічних дискусій, присвячених еміграційним процесам, відомим у краї освітянам, митцям, педагогам, релігійним діячам, товариствам «Просвіта», інституціям та посадовим особам місцевого самоврядування та ін., чимало уваги приділено періоду Української революції 1917–1921 рр.

У рамках відзначення 100-річчя національно-визвольних змагань 6 грудня 2017 р. у ХГПА було проведено спеціальний міждисциплінарний форум, в якому взяли участь провідні науковці з різних царин гуманітарного знання, репрезентуючи науково-навчальні осередки з багатьох регіонів України. У авторських повідомленнях Подільський регіон перебував у центрі уваги. Так, революційній проблематиці присвятили свої виступи Ю. І. Блажевич, В. В. Галатир, О. М. Завальнюк, К. В. Завальнюк, М. І. Кабачинський, В. С. Прокопчук, В. П. Рекрут, А. М. Трембіцький та ін.

Поза сумнівом, тісна співпраця та творчі дискусії під час наукових форумів є запорукою появи нових ґрунтовних студій з історії краю, які, у свою чергу, розширюватимуть наші уявлення про історичне минуле регіону, даватимуть додатковий інструментарій для власного самопізнання, навчатимуть любові до рідного села, містечка, краю.

Окремим напрямком дослідницьких студій, які розробляються в навчальному закладі, є повернення широкій читацькій аудиторії творчої спадщини відомих у краї подолян, які працювали у революційну добу. У контексті реалізації цього завдання впродовж останніх років співробітниками академії опубліковано спомини О. М. Пашенко, яка в заключний період Української революції 1917–1921 рр. очолювала Кам'янецьку повітову земську управу. Її аналіз діяльності самоврядної інституції є до певної міри унікальним, позаяк документальних свідчень такого роду практично не залишилося.

Досить цінним джерелом із історії освітніх процесів революційної доби є спогади Л. Т. Білецького, підготовлені до друку доцентом кафедри суспільних дисциплін В. Р. Адамським, де автор особливу увагу зосереджує на питанні становлення центрального освітнього відомства, українізаційних процесах, аналізує різнопланову проблематику з діяльності Кам'янець-Подільського державного українського університету.

Темі першого вищого навчального закладу на Поділлі присвячені й інші видання, упорядковані В. Р. Адамським. Серед них, зокрема, праця В. К. Приходька «З історії повстання українського університету в Кам'янці на Поділлі», 2012 р. вперше опублікована в авторській редакції та ювілейні спомини про навчальний заклад представників професорсько-викладацької корпорації, студентства, політичних діячів та посадових осіб місцевого самоврядування. Когорта перших представлена іменами І. І. Огієнка, В. О. Біднова, Л. Т. Білецького, Д. І. Дорошенка, В. О. Гериновича, Ю. Й. Сіцінського, С. Ф. Русової, Л. Бачинського, Л. Биковського, Ю. Гудзія, других – П. Білона, Б. Сивенка та невідомим автором. До останніх належали також М. Ю. Шаповал, В. К. Приходько та О. М. Пащенко.

Мемуарно-публіцистичні праці про становлення та функціонування Кам'янець-Подільського державного українського університету мають прислужитися більш глибокому розумінню тих процесів, що відбувалися як у самій вищій школі, так і для осмислення комплексу проблем, які доводилось розв'язувати органам державної влади спільно з професорсько-викладацькою корпорацією та студентством щодо організації національної системи освіти та розбудови держави.

Діяльність товариств «Просвіта» на Поділлі в період 1917–1920 рр. висвітлює низка доробків за авторством В. Р. Адамського, Б. С. Крищука та Ю. В. Телячого, написані у науково-документальному жанрі. Якщо у збірнику «Просвіти» Поділля в добу Української революції (1917–1920): Документи та матеріали» (2014 р.) подано відомості про просвітницьку діяльність місцевих осередків впродовж усієї доби Української революції, то наступне видання науковців «Просвіти» Поділля в добу Директорії УНР (1918–1920): Дослідження. Документи. Матеріали» (2016 р.) висвітлює кризовий період національно-визвольних змагань, пов'язаних із утвердженням біля владного керма структур Директорії УНР.

Пропоноване увазі широкої читацької громадськості нове науково-документальне видання виходить в рамках видавничого проекту «Джерела з історії Поділля», започаткованого в навчальному закладі минулого року. У ньому відображено розвиток революційних процесів на Поділлі впродовж 1917 р. Переважна кількість документів уводиться в науковий обіг уперше.

Слід наголосити, що наукові дослідження з проблем Української революції 1917–1921 рр. у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії проводяться у тісній співпраці та взаємодії з різними науково-навчальними та архівними інституціями: Відділенням загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України, Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка, Центральним державним архівом вищих органів влади та управління України, Державним архівом Вінницької області, Державним архівом Хмельницької області та за активної підтримки Хмельницької обласної ради, департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації.

*Інна Шоробура, ректор Хмельницької
гуманітарно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор*

ПОДІЛЛЯ У РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ 1917 РОКУ

Доба Української революції 1917–1921 рр. займає особливе місце в історії національного державотворення. Саме у цей період знайшла своє практичне втілення ідея багатьох подвижників української самостійницької традиції. Відтак 100-річчя знакової події стимулює дослідницьку корпорацію до осмислення важливих надбань революційного часу, особливо потенційних можливостей щодо мобілізації української нації, так само як і до прояву її слабких сторін, що унеможливили відстояти омріяну незалежність на цьому етапі історичного розвитку.

З огляду на ці присутні чинники дослідження різних аспектів Української революції 1917–1921 рр. у регіональному вимірі в період новітньої незалежності провадиться достатньо активно. При цьому предметом спеціальних студій виступають різні політичні системи, репрезентовані структурами Центральної Ради, Української держави П. Скоропадського, Директорії УНР та Західно-Української Народної Республіки. Кожній із них були притаманні свої специфічні риси та властиві тенденції розвитку.

У плані належної дослідницької уваги до вузлових моментів регіональної історії Поділля не становить жодного винятку. Це має своє підставове пояснення. Під час революційних подій 1917–1920 рр. тут достатньо виразно розгорталася національно-визвольна боротьба за відновлення української державності.

Пропоноване читачеві наукове видання має за мету мовою документів ознайомити читача з тими подіями та явищами, які відбувалися на теренах Поділля у початковий період революції. Вони пов'язані з вагомим впливом на процеси як загальноросійських структур, так і суто громадських ініціатив, що основним своїм завданням ставили відродження української справи в усіх проявах національного життя.

Слід наголосити, що перипетії 1917 р. на західних кордонах держави неодноразово ставали предметом спеціальних студій. З об'єктивних причин виокремимо лише окремі праці вітчизняних науковців, які мають надзвичайно важливу історіографічну цінність. Це, зокрема, дослідницькі розробки І. Зеленюка¹, В. Лозового², О. Завальнюка у співавторстві з О. Комарніцьким³, В. Стецюком⁴, С. Олійником⁵, О. Реєнта та В. Рекрута⁶,

¹ Зеленюк І. С. 1917 рік на Поділлі. – Львів: Видавництво «Каменярь», 1966. – 167 с.

² Лозовий В. С. Поділля в добу Центральної Ради. (Історичний нарис). – К., 1999. – 27 с.; Лозовий В. С. Аграрна революція в Наддніпрянській Україні: ставлення селянства до влади в добу Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 р.). – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2008. – 480 с.

³ Завальнюк О. М., Комарніцький О. Б. Подільські містечка в добу Української революції 1917–1921 рр. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2005. – 320 с.; Завальнюк О. М., Комарніцький О. Б. Кам'янець-Подільський в Українській революції 1917–1920 рр.: навчальний посібник зі спецкурсу для студентів історичного факультету. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 116 с.

⁴ Завальнюк О. М., Стецюк В. Б. Земства Поділля в добу Української революції. 1917–1920 рр. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 220 с.

⁵ Завальнюк О. М., Олійник С. В. Поділля та Південно-Східна Волинь за Центральної Ради: навчальний посібник для студентів історичних факультетів. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2017. – 130 с.

⁶ Реєнт О. П., Рекрут В. П. Нариси життя Літинщини 1917–1921 рр.: революційні події та повсякденність. – К.: Інститут історії України НАН України, 2017. – 298 с.

О. Логінова та Л. Семенко¹ та ін.

Крім того, необхідно наголосити на важливих комплексах джерел, які публікувалися у різні історичні періоди. Одним із перших таких видань, в якому містяться окремі документи з діяльності ради робітничих і солдатських депутатів м. Вінниці, є книга Л. Гарнопольського та С. Федулкіна, що вийшла у світ у 1927 р. за сприяння «Вінницької ювілейної комісії по переведенню 10-річчя Жовтневої революції»². Своє основне завдання автори сформулювали наступним чином: «... зібрати й усистематизувати ті матеріали й документи до історії Жовтневого перевороту у Вінниці й окрузі, що будучи досі розпорошені по різних джерелах, архівах і в окремих осіб, не тільки не давали загальної картини перевороту, але й здебільшого не відомі». Однак при цьому вони об'єктивно визнали, що з огляду на обмежений час складання книги, «поквапність праці й до деякої міри невпорядкованість архівів» виданню притаманна «деяка мозаїчність, неповне висвітлення окремих моментів, мало документів і, поруч з цим, низка технічних недоліків»³. Зрозуміло, поза увагою авторського колективу залишилися практично усі процеси та події, які не мали безпосереднього відношення до жовтневого перевороту.

Першою ґрунтовною публікацією про події 1917 р. на Поділлі стала збірка документів і матеріалів, видана з нагоди 40-річчя «Великої Жовтневої соціалістичної революції, ... коли трудящі нашої країни під керівництвом Комуністичної партії на чолі з великим Леніним назавжди розбили кайдани капіталістичного рабства і створили першу в світі соціалістичну державу, державу робітників і селян»⁴. Відповідно при підготовці видання упорядники поставили перед собою цілком зрозуміле завдання: «... дати можливість широкому колу читачів, зокрема науковим працівникам, пропагандистам і агітаторам, працівникам культури, робітникам і колгоспникам познайомитися з найбільш важливими документами з історії боротьби трудящих проти інтервентів і націоналістичної контрреволюції»⁵.

Суттєвим доповненням до даного видання слугують публікації комплексу документальних джерел, що вийшли у світ під егідою центральних наукових і архівних установ і в яких окремі матеріали віддзеркалювали революційні події Подільського регіону. Окремі видання формувалися зусиллями київських дослідників⁶, а окремі –

¹ Логінов О. В., Семенко Л. І. Вінниця у 1917 році: Революція у провінційному місті. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 272 с.

² Гарнопольський Л., Федулкін С. Жовтень на Вінниччині. Історичний нарис. – Вінниця: Держдрукарня ім. Леніна, 1927. – 66 с.

³ Там само. – С. 3.

⁴ Боротьба за владу Рад на Поділлі (березень 1917 р. – лютий 1918 р.): Документи й матеріали / під ред.: М. І. Мехеди; упоряд.: І. І. Кириченко, І. В. Гарнага, Ц. М. Фірштейн. – Хмельницький: Хмельницька обласна друкарня, 1957. – С. 19.

⁵ Там само. – С. 19 – 20.

⁶ Подготовка Великой Октябрьской социалистической революции на Украине: Сборник документов и материалов / Составители: И. В. Демкин, С. И. Розин, А. З. Мищенко; под ред. С. М. Короливского. – К.: Госполитиздат УССР, 1955. – 940 с.; Великая Октябрьская социалистическая революция на Украине. Февраль 1917 – апрель 1918 г.: Сборник документов и материалов: В 3-х т. / Составители: И. В. Демкин, А. З. Мищенко, С. О. Розин, А. Ф. Сергеева. – К.: Госполитиздат УССР, 1957. – Т. 1: Подготовка Великой Октябрьской социалистической революции на Украине. Февраль – октябрь 1917 г. – 1009 с.; Великая Октябрьская социалистическая революция на Украине. Февраль 1917 – апрель 1918 г.: Сборник документов и материалов: В 3-х т. / Составители: И. В. Демкин, А. З. Мищенко, С. О. Розин, Е. П. Шаталіна.

продуктом московських наукових інституцій¹. Зокрема, співробітники останніх, оприлюднюючи документи, що характеризували процес утвердження біля владного керма більшовицьких структур в Україні, значну увагу приділили розвитку революційних подій на теренах Південно-Західного фронту. За їхнім підбором вони мали схарактеризувати «основні моменти боротьби трудящих проти буржуазних націоналістів»².

Близькою за змістом щодо Подільського регіону є колекція документів, вміщена у спеціалізованому виданні, покликаному відобразити революційні процеси в армійському середовищі³. За задумом упорядників, корпус документальних джерел був покликаний відобразити керівну роль більшовицької партії у боротьбі за солдатські маси. З цією метою в збірнику подано як численні резолюції, протоколи, накази солдатських мітингів та зібрань, так і донесення командування фронтів, армій і корпусів.

Особлива увага радянського джерелознавства була прикута до проблеми розкриття різних сторін діяльності більшовицької партії у революційних процесах 1917 р. Зрозуміло, що й підбір відповідних документів у спеціальних збірках⁴ мав продемонструвати загальну підтримку населенням комуністичних програмних засад та практичної діяльності «передового загону пролетаріату» на етапі боротьби за владу в Україні та її подальше зміцнення.

Збройне повстання вінницької залози 28-30 жовтня 1917 р. частково відображено комплексом джерел, опублікованих Українським історичним журналом у 1958 р.⁵ та «Архівами України» в 1965 р.⁶

Подальший історичний період хоча й був сповнений виходом нових документальних видань, проте в джерелознавчому аспекті нічого суттєвого практично не додав у плані пізнання революційних процесів на Поділлі в 1917 р. Як приклад, можна назвати збірку документів та матеріалів, що тематично відображав організаційно-партійну діяльність більшовиків на етапах «підготовки і проведення

- К.: Госполитиздат УССР, 1957. – Т. 2: Победа Великой Октябрьской социалистической революции и установление Советской власти на Украине. Октябрь–декабрь 1917 г. – 731 с.; Великая Октябрьская социалистическая революция на Украине. Февраль 1917 – апрель 1918 г.: Сборник документов и материалов: В 3-х т. / Составители: И. В. Демкин, А. З. Мищенко, С. О. Розин, Е. П. Шаталина. – К.: Госполитиздат УССР, 1957. – Т. 3: Борьба за распространение и упрочение Советской власти на Украине. Декабрь 1917 – апрель 1918 г. – 998 с.

¹Триумфальное шествие Советской власти: Документы и материалы / Д. А. Чугаев (отв. ред.), И. Н. Владимирцев, Л. С. Гапоненко и др.; составители: Д. В. Ознобишин (отв. сост.), М. Ф. Залого, Т. Ф. Кузьмина и др. – М.: Издательство Академии наук СССР, 1963. – Ч. 2. – 557 с.

²Там само. – С. VI.

³Октябрьская революция и армия. 25 октября 1917 г. – март 1918 г.: Сборник документов / Под ред. Л. С. Гапоненко; составители: Е. П. Воронин (отв. сост.), Л. М. Гаврилов, Ф. Т. Кузьмина и др. – М.: Наука, 1973. – 456 с.

⁴Большевистские организации Украины в период подготовки и проведения Великой Октябрьской социалистической революции (март–ноябрь 1917 г.): Сборник документов и материалов. – К.: Госполитиздат УССР, 1957. – 979 с.; Большевистские организации Украины в период установления и укрепления советской власти (ноябрь 1917 – апрель 1918 г.): Сборник документов и материалов. – К.: Госполитиздат УССР, 1962. – 754 с.

⁵Збройне повстання у Вінниці 28-29 жовтня 1917 р.: Документи / підг. П. П. Гудзенко // Український історичний журнал. – 1958. – № 5. – С. 175 – 189.

⁶Жовтневі дні у Вінниці // Архіви України. – 1965. – № 5.

соціалістичної революції та утворення Комуністичної партії України»¹.

Ситуація зазнала кардинальних змін лише після здобуття Україною незалежності. У 1996-1997 рр. вийшов у світ у двох томах збірник документів і матеріалів, в якому розповідається про діяльність Української Центральної Ради та ухвалені нею рішення впродовж березня 1917 р. – квітня 1918 р.² Природно, що Подільський регіон був репрезентативно представлений у збірнику, оскільки місцеві питання неодноразово ставали предметом розгляду української представницької інституції.

Доповненням до даної збірки слугують матеріали, що були опубліковані в 2015 р. О. Кудлай³. Знайомлячи читача з оригіналами протоколів II-IV сесій Української Центральної Ради, а також з окремими протоколами Комітету УЦР і Генерального Секретаріату за квітень-жовтень 1917 р., автор увела до наукового обігу цінний комплекс документальних джерел, які безпосередньо дотичні до розгортання революційних подій на Поділлі⁴.

У 2003 р. у рамках видавничого проекту «Джерела до історії Української революції» у світ вийшла документальна збірка, в якій авторським колективом ставилося завдання «всебічно забезпечити аналітичне вивчення подій березня-листопада 1917 р. різноманітним за своїм характером документальним матеріалом, показав би яким складним багатим за формами і динамікою розвитку був процес національно-визвольного руху, від падіння самодержавства до проголошення Української Народної республіки»⁵.

Завдяки старанням вінницьких дослідників К. В. Завальнюка та Т. В. Стецок у 2008 р. побачив світ збірник документів і матеріалів, в якому оригінальними джерелами висвітлено революційні процеси, що мали місце в Східному Поділлі впродовж двох відмінних періодів Української революції 1917–1921 рр., увиразнених інститутами Української Центральної Ради та Гетьманату П. Скоропадського. Впорядкованою подачею документів упорядники вирішили спростувати один з найпоширеніших міфів в галузі історичного поділезнавства «про масовий більшовицький революційний рух на Поділлі у 1917–1918 р. та про його безперечну підтримку місцевим населенням»⁶. За 1917 р. у збірнику вміщено 47 документів, що віддзеркалюють різнопланові аспекти знакових подій, зокрема розвиток українського руху за нових суспільно-політичних умов.

¹ Большевистские организации Украины: организационно-партийная деятельность (февраль 1917 – июль 1918): Сборник документов и материалов /Рук. кол. сост. П. Л. Варгатюк. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 801 с.

² Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: У 2-х кн. /Упоряд.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. – К.: Наукова думка, 1996. – Кн. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. – 588 с.; Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: У 2-х кн. /Упоряд.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. – К.: Наукова думка, 1996. – Кн. 2: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. – 422 с.

³ Кудлай О. Українська Центральна Рада. Протоколи II-IV сесій. Документи. (Квітень-жовтень 1917 р.). – К.: Інститут історії України НАН України, 2015. – 222 с.

⁴ Там само. – С. 20, 37–38, 80 та ін.

⁵ Український національно-визвольний рух. Березень-листопад 1917 р.: Документи і матеріали / Упоряд.: В. Верстюк (керівник), В. Бойко, О. Бойко та ін. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2003. – С. 6.

⁶ Східне Поділля в добу Центральної Ради та Гетьманату П. Скоропадського (березень 1917 р. – грудень 1918 р.): Збірник документів та матеріалів / Упоряд.: К. Завальнюк, Т. Стецок. – Вінниця: О. Власюк, 2008. – С. 3.

Характеризуючи джерелознавчі праці новітнього періоду, не можна не згадати збірник документів та матеріалів, присвячений заснуванню та діяльності культурно-освітніх товариств на Поділлі в період національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. Його упорядниками виступили співробітники Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії В. Адамський та Б. Кришук. Представлені у виданні документи достатньо повно характеризують розгортання просвітницького руху у найбільших містах краю – Вінниці та Кам'янці-Подільському, повітових центрах, містечках і селах Подільської губернії, що робить можливим його простеження в широкому територіально-адміністративному вимірі й, зокрема, у добу Центральної Ради¹.

Отже, не дивлячись на те, що регіональному виміру революції початку ХХ ст. як національною історіографією, так і археографічною подачею комплексу документальних джерел, приділено чимало уваги, проте залишається багато вузлових проблем, які потребують додаткового вивчення та на цій основі, можливо, корегування певних уже усталених оціночних суджень. Нижче ми спробуємо лише означити коло питань, які в силу різних обставин потребують до себе більш прискіпливої уваги, а відтак мають стати предметом подальших наукових розробок.

Передусім розглянемо специфіку функціонування на новому історичному етапі інститутів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських структур.

Інститут Подільського губернатора. В даному випадку йдеться про надто короткий, але насичений важливими подіями період революційних змін – від 27 лютого 1917 р., коли перемогла революція у Петрограді, до 6 березня. Цього дня у відповідності з телеграфним повідомленням князя Г. Львова Подільський губернатор О. Мякінін передав владні повноваження представникові Подільського губерньського земства С. Градовському².

В історіографічній традиції закріпилася теза про певну контрреволюційність дій губернатора у ці зламні дні. Зокрема, на її підтвердження науковці, як правило, наводять факт заборони розповсюдження накладу газети «Юго-Западный край» від 3 березня 1917 р., де містилася інформація про події у Петрограді.

Насправді за своїми посадовими обов'язками губернатори належали до найвищої адміністративно-бюрократичної еліти Російської імперії, представляючи у регіонах особу імператора. Так само справедливою є думка, що домінування бюрократії над іншими факторами історичного процесу та жорстка ієрархічність державної влади виступали засадничою нормою «старого порядку». Однак до 1917 р. вагому частину бюрократичної еліти складали дворяни, котрі заслужили свої посади не через спадковість, а завдяки зв'язку з військовою службою чи іншим якісним надбанням. До останніх, власне, очевидно, можна віднести й особу О. Мякініна.

Зрозуміло, у революційні дні березня 1917 р. він не міг цілковито відмежуватися від тих настанов, які надходили з центру, зокрема в сфері цензури. Але на сьогодні нам не вдалося виявити документів, які б засвідчували його цілеспрямовану роботу над придушенням революційного руху. Врешті, 6 березня 1917 р. О. Мякінін одним із

¹«Просвіти» Поділля в добу Української революції (1917–1920): Збірник документів і матеріалів / Упоряд., вступна стаття В. Адамський, Б. Кришук. – Кам'янець-Подільський: «Медобори-2006», 2014. – 571 с.

²Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі: ЦДАВО України). – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 1.

перших особисто подав прохання про звільнення його з посади¹. На Поділлі не мали місце факти переслідування губернатора за попередню діяльність, як це проявлялося в інших регіонах імперії. Ба більше, він не залишив регіон після революції, а продовжував ще тривалий час перебувати у Кам'янці-Подільському.

Інститут Подільського губернського комісара та повітових комісарів. Саме комісари, за задумом прибічників Тимчасового уряду, мали стати головними репрезентантами центральних органів влади на місцях. Вони працювали без офіційно визначеного статуту. Відповідно не було нормативно окреслено ні порядок їхнього призначення, ні термін повноважень, ні функціональні обов'язки. Усе це в своїй сукупності не виправдало надій ініціаторів створення даного інституту, однак це не зменшує його ролі.

Досвід Поділля демонструє різні варіанти призначення на посаду губернського і повітових комісарів. Але чимало документів засвідчує, що вагомо на цей процес впливали місцеві комітети громадських організацій. Досить часто саме від них надходили відповідні пропозиції. При цьому на посаду пропонувалися особи, які представляли різні фахові середовища. Серед них були колишні державні службовці, військові, учителі та ін. Також місцевий досвід засвідчує, що одним вдавалося пробути на посаді тривалі терміни, як це було, наприклад, у випадку з Подільським губернським комісаром П. Александровим, не дивлячись на те, що він належав до одіозної російської націоналістичної організації, а інші змушені були піти у відставку практично відразу після перемоги революції, як це було у випадку з Кам'янецьким повітовим комісаром В. Маркевичем.

Врешті, Подільський регіон демонструє приклад призначення на посаду комісарів свідомих симпатиків українського руху. Когорту останніх представляє Кам'янецький повітовий комісар П. Блонський, якого за «надмірну» підтримку Центральної Ради влітку 1917 р. було арештовано², Проскурівський повітовий комісар Т. Верхола та ін.

Окремої уваги потребує до себе інститут комісарів восени 1917 р., коли відбувалася їхня перепідпорядкованість владним структурам Української Народної Республіки. Цей період характеризувався підвищенням фактором зовнішньої загрози, наростанням анархії у регіонах держави, пов'язаної передусім з відтермінуванням вирішення аграрного питання, відсутністю чіткої владної вертикалі та кадровим безладом. Частина документів, вміщена у збірнику, дуже яскраво відображає різні аспекти цього процесу на Поділлі.

Самоврядні інститути краю, представлені на різних рівнях Подільським земським зібранням та повітовими зібраннями. Виконавчими органами земства виступали відповідно губернська та повітові управи.

На рівні міст інститут місцевого самоврядування був представлений міськими думами як представницьким органом та міським головою і міською управою як виконавчими органами.

З діяльністю самоврядних органів в умовах революційних змін пов'язувалося вирішення багатьох проблем, які безпосередньо впливали на життя громадян. Це і питання підтримання належного порядку, і організація функціонування закладів освіти, охорони здоров'я, культури та ін. Тому боротьба за демократизацію міських

¹ Адамський В. Кам'янець-Подільський у суспільно-політичних трансформаціях навесні 1917 року // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2017. – Т. 1. – С. 9.

² Центральный державный исторический архив, м. Київ. – Ф. 419. – Оп. 1. – Спр. 7216. – Арк. 3 зв.

дум та земських зібрань розпочалася відразу після перемоги революції. В окремих містах та містечках вона набувала різних форм. Десь цей процес відбувався доволі м'яко, як це мало місце, наприклад, у Вінниці чи Проскуріві, а десь достатньо жорстко. Приклад останнього найбільш яскраво демонструє Кам'янецьке повітове зібрання, де від участі в земських зборах були відсторонені практично усі гласні, обрані до революції. Звісно, це мало свої наслідки, але представникам офіційної влади так і не вдалося урегулювати цю ситуацію.

Практично відкритим на сьогоднішній день залишається питання щодо проведення муніципальних виборчих кампаній на Поділлі у 1917 р. За винятком окремих публікацій¹, ми не маємо будь-якої достовірної інформації, яка б відображала регіональну специфіку цього процесу.

Інститут продовольчих комітетів. Актуальність цієї проблематики обумовлена тим фактором, що продовольче питання на Поділлі у 1917 р. було одним із найгостріших питань соціального й політичного життя. Диспропорції в економічній сфері, порушення нормального товарообміну між містом і селом, наростання спекулятивних тенденцій, зменшення підвозу хліба у міста, забезпечення продовольством армії та низка інших важливих чинників, що потребували термінового вирішення, детерминували необхідність ужиття заходів з державної регуляції продовольчої справи. Відтак 25 березня 1917 р. Тимчасовим урядом був ухвалений закон про монополію на хліб. Він проголошував примусове відчуження державою всіх вільних запасів хліба за твердою ціною, зобов'язував власників і виробників доставити його на продовольчі склади, забороняв спекуляцію хлібом².

Найбільш важким під час виконання цього завдання стала обмежена кількість наявних ресурсів, аби забрати хліб у дрібних власників. Тобто проблемність ситуації крилася не в правовому забезпеченні процесу, а у заходах з його практичної реалізації. Як правило, селянство сприйняло хлібну монополію як збитковий і несправедливий з боку держави захід. Усвідомлюючи цю реальність, революційна влада намагалася вирішити питання шляхом додаткового адміністрування процесу. Одночасно з уведенням монополії на хліб утворювалися продовольчі комітети, на які покладалося завдання реалізації продовольчої політики та створення належних умов для збереження та розподілу товарів.

На регіональному рівні питання формування та діяльності продовольчих комітетів залишається також малодослідженим. Передусім необхідно з'ясувати соціальний склад міських, повітових та волосних структурних ланок даних підрозділів. Це продиктовано тим фактом, що уже до літа 1917 р. чимало комітетів потрапило під вплив селянства. Особливо помітно цей процес відстежується на рівні повітів та волостей. Зрозуміло, що від персонального складу продовольчих комітетів значною мірою залежала реалізація державної політики у сфері продовольства. Крім того, специфіка Поділля проявлялася ще й у тому, що регіон безпосередньо наближався до театру військових дій.

¹ Адамський В. Р. Проскурів у муніципальній кампанії 1917 року // Хмельницькі краєзнавчі студії: науково-краєзнавчий збірник / [редкол.: Баженов Л. В. (голова), Блажевич Ю. І. (співголова), Єсюнін С. М. (відп. секретар) та ін.]. – Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2017. – Вип. 12. – С. 32 – 43; Реєнт О. П., Рекрут В. П. Нариси життя Літинщини 1917–1921 рр.: революційні події та повсякденність. – К.: Інститут історії України НАН України, 2017. – С. 30 – 33;

² Шиянов Г. Хто і як буде купувати хліб // Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 5 – 6.

Недостатньо ґрунтовно в'яяснено питання щодо часу створення структурних підрозділів, не проаналізовано їхні взаємовідносини з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Значну наукову цінність для об'єктивного вивчення питання надають численні з'їзди, які відбувалися в губернії впродовж усього 1917 р. Це пояснюється тим, що на них предметом обговорення, як правило, завжди виступала продовольча проблема. Однак ця тема також залишається не вповні дослідженою.

Інститут земельних комітетів. Дані інституції утворювалися у відповідності з постановою Тимчасового уряду «Про заснування земельних комітетів» від 21 квітня 1917 р. На місцевому рівні вони конструювалися у певній системі, куди входили губернський, повітові та волосні відділи. Однак нормативний документ за своїм внутрішнім змістом був досить невизначеним та суперечливим. У ньому, зокрема, не встановлювалося жодних термінів щодо створення земельних комітетів, а це право передавалося на місця. Не було точного розмежування функцій між комітетами.

Задумуючи дані структури, Тимчасовий уряд розраховував за їхньої допомоги у стратегічному плані підготувати загальний проект земельної реформи, а в тактичному – розробити невідкладні тимчасові заходи з вирішення земельного питання, яке навесні 1917 р. значно актуалізувалося. На місцеві комітети також покладалося завдання щодо зібрання необхідних для реформи відомостей та складання відповідних рекомендацій та висновків із земельної проблематики.

Розглядаючи реалізацію цих завдань у Подільській губернії необхідно зазначити, що чимало аспектів питання, зокрема зібрання матеріалів для проведення реформи місцевими земельними комітетами та низка інших питань до сьогодні не стали предметом окремих студій.

Особливої уваги потребує дослідження сільськогосподарського перепису 1917 р., який переслідував, поряд з іншими завданнями, мету всебічного вивчення продовольчого питання для продовження війни. Також перепис повинен був надати в розпорядження верховної влади вичерпні дані про можливості країни до подальшої боротьби.

Інститут громадських організацій, політичних партій та селянських спілок. Їхня роль у нових революційних умовах є більш ніж вагомою. На сьогодні ми здебільшого володіємо інформацією, як відбувалося заснування та здійснювалася діяльність нових інституцій у містах та окремих містечках. Однак на рівні повітів і волостей функціонування громадських структур, їхній вплив на розвиток революційних процесів потребує додаткової уваги. Особливо актуальним є студювання різних ініціатив, що сприяли становленню та відродженню національного чинника в революційних подіях. Цьому сегменту революційного руху у збірнику приділено чимало уваги, зокрема вперше опубліковано усі засідання Подільської губернської ради та її виконавчого комітету, а також оприлюднено розгляд окремих ухвал повітовими комітетами. Це дозволить не лише закрити певну історіографічну лакуну в історії регіону, але й сприятиме уникненню схематизації революційного процесу, механічного перенесення певних тенденцій на весь постімперський простір.

Теж саме відноситься й до формування рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. У книзі досить чітко простежується певна специфіка у вирішенні цього питання, яка була притаманна Подільському регіону. Передусім йдеться про дислокування у Кам'янці-Подільському штабу армій Південно-Західного фронту і відповідно перебування тут командуючого генерала О. Брусилова та наближеність губернії до безпосереднього театру військових дій.

Український рух. Він був представлений різними інституціями. У травні 1917 р. у Вінниці була заснована Подільська губернська українська рада, яку очолив Д. В. Маркович. Вона мала свої філії у багатьох містах та містечках. Завдяки організаційним зусиллям ради вдалося налагодити випуск часопису «Подільська воля», матеріали з якого досить репрезентативно представлено у збірнику.

Не менш об'ємно та змістовно відображено й діяльність культурно-освітніх організацій «Просвіта». При цьому увага зверталася не лише на суто просвітницькі проекти громадських інституцій, але й на їхні ініціативи, що мали виражений державно-культурний характер.

Таким чином, Поділля як регіон, у добу Української Центральної Ради неодноразово був предметом наукових студій. Чимало питань знайшли своє висвітлення на сторінках солідних монографічних видань. Однак чимало проблемних аспектів революційної боротьби та повсякдення залишається не вповні розробленим, або такими, що потребують переосмислення. Це завдання є актуальним для сьогоденних дослідників – як співробітників науково-освітніх інституцій, так і подвижників краєзнавчого руху. Допомогти у його вирішенні на системному рівні й покликане пропоноване читачеві науково-документальне видання.

Готуючи до публікації збірник, упорядник провів значну евристичну роботу з пошуку і відбору документів. За своїм характером і формою вони мають різне змістовне навантаження, проте цілісно відображені у виданні. Ба більше, висвітлення окремих подій подано через призму публікації матеріалів, які свого часу друкувалися у різних виданнях. Це зроблено свідомо, аби продемонструвати наявність відмінних оцінок на певні революційні події та водночас представити повну палітру думок і вражень.

Вагому частину документів і матеріалів, вміщених у збірнику, виявлено в центральних і регіональних архівосховищах. Непересічне значення у цьому контексті становлять фонди Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України. Події 1917 р. на Поділлі найбільш повно відображено у фондах 1792 «Подільський губернський комісар Тимчасового уряду», 628 «Подільський губернський комісар УНР», 2520 «Подільський губернський виконавчий комітет громадських організацій», 1116 «Проскурівський повітовий виконавчий комітет громадських організацій» та низки інших. Окремі унікальні документи упорядником виявлені у фонді 1435 «Об'єднаний комітет партії соціалістів-революціонерів м. Кам'янець-Подільського та Кам'янець-Подільського гарнізону» Центрального державного історичного архіву м. Києва.

Достатньо репрезентативно використано фонди Державного архіву Вінницької області та Державного архіву Хмельницької області. У першому з них упорядника зацікавили фонди Д-255 «Вінницька повітова земська управа», Д-187 «Брацлавська повітова шкільна рада» та ін. Щодо ДАХМО, то тут опрацьовано фонд 233 «Подільська губернська управа», ф. Р-3345 «Подільський губернський комісар Тимчасового уряду», ф. 315 «Подільська духовна консисторія» та ін.

Незамінним джерелом для студій з історії Поділля в добу Української революції 1917–1921 рр. є центральна та регіональна преса. Із загальноукраїнських видань упорядником опрацьовано газети «Нова рада», «Народня воля», «Робітничка газета» та ін. Регіональну періодику представлено такими часописами як «Подільська воля», «Подольские губернские ведомости», «Подольянин», «Свободный голос», «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» та низкою інших. Слід наголосити, що окремі видання збереглися лише в одному-двох примірниках, а окремі взагалі

відсутні у бібліотечних фондах України. З огляду на це, упоряднику довелося докласти певних зусиль, аби ознайомитися із цими виданнями за кордоном.

Археографічне опрацювання текстів документів проведено відповідно до загальноприйнятих правил. Зокрема, кожен із них має порядковий номер та редакційний заголовок, який стисло відображає зміст документа. Нижче окремим рядком подаються дати незалежно від того, чи містить сам документ авторське датування або вихідні дані державних і громадських організацій, проставлених службовими особами. У випадках, коли документ не датований, дата встановлювалася або за аналізом його змісту, або за суміжними матеріалами архівної справи. Повідомлення, які почерпнуто з друкованих засобів масової інформації, датуються днем виходу видання у світ.

Тексти документів подаються в хронологічному порядку мовою оригіналу зі збереженням тогочасної стилістики та лексики, застарілих слів та специфічних виразів. Збережено рідковживане написання окремих імен та прізвищ. Неуніфікованим залишилося написання слів з великої літери, яке суперечить сучасному правопису, оскільки вживання великої літери є свідченням ставлення авторів до тієї чи іншої особи, події, установи тощо.

Географічні назви певних територій, а також назви населених пунктів у текстах документів залишено без змін.

Наявні у тексті очевидні помилки, описки, повтори, які не несуть смислового навантаження і не спотворюють зміст документу, виправлено без відповідних застережень. Також виправлено очевидні помилки у прізвищах відомих осіб.

Відсутні знаки пунктуації проставлено таким чином, щоб вони не спотворювали зміст документів. Апострофи і пропущені букви проставлено відповідно до норм сучасного правопису.

Авторські підкреслення та набранні курсивом матеріали збережено без змін. Також без коментарів внесено до тексту примітки і дописки, зроблені авторами документів. Наявні закреслення вилучалися та окремо не зазначалися.

Незрозумілі місця у текстах документів, або ті їхні частини, які не вдалося прочитати, відмічено трьома крапками, взятими у квадратні дужки. Так само у квадратних дужках розшифровано практично усі текстові скорочення у відповідності до норм сучасного правопису.

У кінці документів вказуються посади і прізвища осіб, які їх підписали. У разі відсутності прізвищ зазначаються лише відповідні посади. У кожному випадку подається прізвище автора статті чи допису, вміщених у тогочасній пресі.

Оригінальність архівних документів, спосіб їх відтворення зазначається в легендах після кожного документа з фіксацією скороченої назви архіву, номеру фонду, опису, справи та аркуша. В легендах газетних та журнальних матеріалів вказується назва та місце видання, видавець і дата виходу у світ.

Упорядник складає щиру подяку за допомогу і творчі поради в роботі над книгою голові Хмельницької обласної ради М. Загородному, колегам з Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, керівництву та співробітникам Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України, Державного архіву Вінницької області, Державного архіву Хмельницької області, Хмельницької ОУНБ імені М. Островського, Вінницької ОУНБ імені К. А. Тімірязєва та подвижнику справи повернення значимих документальних масивів широкій читацькій громадськості О. О. Кітлінському.

Віктор Адамський

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 1

**Виступ Подільського губернатора О. П. Мякініна перед гласними
шостого чергового Подільського земського зібрання**

27 лютого 1917 року

Приветствую Вас, г[оспода] Земские деятели, которые, как лучшие сведующие люди Подольской губернии, призваны ведать местные пользы и нужды. Нужды эти теперь велики. Благодаря требованиям военного времени, экономическая мощь Подольской губернии сильно ослабела и, конечно, главная задача Губернского Земства, а за Земством и наша, – это поддержать эту мощь и ее усилить. Я совершенно уверен, что экономической стороне и экономическим вопросам Подольской губернии Вы посвятите свое внимание. Из обширного списка вопросов, подлежащих Вашему обсуждению, вижу, что работы Вам предстоит очень много, и работы весьма серьезной. Я хочу сказать несколько слов по поводу одного из вопросов – это, именно, – по поставленному на повестку под № 132 докладу о противоэпидемических мероприятиях Подольского Губернского Земства на 1917 г[од]. Несмотря на то, что война захватила нас уже три года, и что с самого начала Подольская губерния находится в ближайшем соседстве с театром военных действий, – Божиею милостию, и благодаря энергичным и целесообразным мероприятиям Земства, а также санитарным и эпидемическим отрядам, эпидемия не приняла широких размеров; но, все таки, эпидемия за это время ни на минуту не прекращалась, и теперь есть опасение ожидать, что эпидемия может принять опасные формы. Поэтому борьбу с эпидемией необходимо довести до крайних пределов, в то время, когда Вы будете обсуждать вопрос о борьбе с эпидемией, в особенности о борьбе с сыпным тифом, явится вот какой вопрос: «„все это отлично, все это хорошо нажимать на Земство, а сами то власти что-нибудь делают-ли в этом направлении». Но военные обстоятельства создают такие затруднения, которые в настоящее время становятся непреодолимыми, так, – в виде примера, приведу увеличение медицинского персонала. Несмотря на мои ходатайства и телеграммы, удалось добиться присылки лишь 18 врачей. Или, как пример, приведу Вам другое. Вот здесь, в Виннице, сыпной тиф свил себе гнездо в тюрьме. Необходимой мерой было разрежение этого населения и доведение его до нормального количества; засим необходимо было перевести все это население в другое помещение, которое необходимо было привести в надлежащий вид, и тут пришлось натолкнуться на такие препятствия: вагонов нет, привезти материалы по железной дороге нельзя, нельзя доставить трубы для водопровода. Нельзя разредить это гнездо и потому, что с фронта прибывают новые партии. Я вам ручаюсь, что я принимаю все меры, но приходится считаться и мириться с такими обстоятельствами. Вы видите, как трудно что-нибудь сделать; я намерен, конечно, настоять на своем, и тюрьма здесь в Виннице будет приведена в порядок. Я обращаюсь к Губернскому Земскому Собранию с просьбой разработать подробно всякое мероприятие, которое может быть выработано, и, если Вы найдете нужным, чтобы я оказал свою поддержку, – я все меры приму, чтобы идти нога в ногу со всеми мероприятиями Земства, и поддержку везде, – сколько и где возможно. Засим, есть еще один вопрос, по которому я хотел сказать несколько слов: – это по поводу земского обложения. Конечно, те же обстоятельства военного времени вызвали сильное вздорожание, которое вызвало удорожание расходов Земства. Главным образом, на уездные Земства упала трудная задача по обслуживанию и питанию армии.

С гордостью можно констатировать, что Подольское Земство с честью выполнило все возможное, но это повлекло сильное увеличение расходов, и вот всем Земским Собраниям, кроме двух, обложение пришлось повысить на много процентов: Могилевское - 54%, Ямпольское - 59%, Гайсинское - 60%, Винницкое - 69%, Проскуровское - 85%.

Все эти сметы, по долгу службы, были мною рассмотрены, переданы Губернскому Присутствию и затем пропущены к исполнению, потому что эти превышения вызваны не излишне широким размахом, а настоятельным требованием жизни; но с другой стороны нельзя забывать, что это повышение вызывает недовольство плательщиков, с которым нельзя не считаться. Земство наше - земство молодое, сознание пользы его еще не успело проникнуть в мозг крестьянства. Губерния наша находится близко фронта, и нельзя не считаться с повышенностью и нервозностью настроения крестьянской массы. Недовольство легко может перейти в беспорядки. Поэтому, так как охрана спокойствия и порядка возложена на меня, настаиваю, что дальнейшее повышение обложения и увеличение налогового бремени недопустимо, и, при создавшихся обстоятельствах, даже невозможно. Конечно, расходы Губернского Земства увеличились, но мне кажется, что в виду тех исключительных условий, о которых я имел честь доложить сейчас, можно было бы сократить те расходы по §§, как, например, на стипендии, ассигнования на фонды и проч[ее], которые можно было бы сократить. Засим объявляю шестое очередное Подольское Губернское Земское Собрание открытым и от души желаю Вам, господа, успешной работы.

ДАХМО. - Ф. 233. - Оп. 1. - Спр. 37. - Арк. 2 - 3. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 2

**Телеграма Подільського губернатора О. П. Мякініна
поліцмейстеру міста Вінниці**

28 лютого 1917 року

Военная

ВИННИЦА ПОЛИЦМЕЙСТЕРУ

Немедленно лично передайте под расписку управляющему отделением банка Петрову две точки по приказанию Главнокомандующего в виду происходящих Петрограде беспорядков предлагаю управляющему отделением Петрову воздержаться без доклада мне от высылки крупных сумм по распоряжению из Петрограда точка В случае чрезвычайных требований вкладов срочно сообщите мне. № 465. Губернатор [подписал] Мякинин

ЦДАВО України. - Ф. 1792. - Оп. 1. - Спр. 23. - Арк. 30. Машинопис. Копія.

№ 3

**Телеграма Подільського губернатора О. П. Мякініна справникам Подільської
губернії та поліцмейстерам Кам'янця-Подільського і Вінниці**

28 лютого 1917 року

Всем исправникам Подольской губернии Каменецкому
и Винницкому Полицмейстерам

Беспорядки Петрограде приняли чрезвычайно серьезный характер Центральная власть парализована Поэтому предлагаю никаких распоряжений кроме моих не исполнять держать меня в курсе всего происходящего на местах точка Примите экстренно меры охране Казначейства и всех телеграфов войдите соглашение начальником железнодорожных отделений охране станций. № 466. Губернатор [подписал] Мякинин

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 30. Машинопис. Копія.

№ 4

**Телеграма Головного начальника Одеського військового округу
Подільському губернатору щодо цензури друкованих видань**

1 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским Губернатором 1 марта 1917 г[ода] из 100 почтово-телеграфного отделения.

Каменец-Подольск
Губернатору

Воинский. Главный Начальник военного округа приказал не допускать печати ничего могущего волновать общество особенно по продовольственному делу Сообщения же по этим вопросам успокаивающие общество допустимы. Представления телеграмм Петроградского агентства и собственных корреспондентов в цензуру не требовать оставив ответственность за них на редакциях. № 746. Начальник Окружного Штаба [подписал] Генерал Маркс

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 33. Машинопис. Копія.

№ 5

**Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору
щодо необхідності забезпечення спокою в губернії**

2 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Военная

КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК ГРУ

Принята 2 марта 1917 года

2 СЕГО МАРТА НУМЕРОМ 2232 МНОЮ ИЗДАНО НИЖЕСЛЕДУЮЩЕЕ ОБЪЯВЛЕНИЕ ПО ГУБЕРНИЯМ И ГРАДОНАЧАЛЬСТВАМ РАЙОНЕ ОДЕССКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА ДВЕ ТОЧКИ КАВЫЧКИ НАРОДНЫЕ БЕСПОРЯДКИ ПОСЛЕДНИХ ДНЕЙ ПЕТРОГРАДЕ ПРЕКРАЩЕНЫ ВМЕШАТЕЛЬСТВОМ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ РОДЗЯНКО СТАВШЕГО ВО ГЛАВЕ ОСОБОГО КОМИТЕТА ИЗ ЧЛЕНОВ ЭТОЙ ДУМЫ ТОЧКА КОМИТЕТ ЭТОТ ПРОНИКНУТЫЙ ТВЕРДЫМ ЖЕЛАНИЕМ ДОВЕСТИ ВОЙНУ ДО ПОБЕДНОГО КОНЦА ОЗАБОЧЕН ЛУЧШИМ УСТРОЙСТВОМ НАШЕГО ТЫЛА С ЦЕЛЮ ДОСТАВЛЯТЬ ВСЕ НУЖНОЕ АРМИИ И НАСЕЛЕНИЮ УСИЛИВ ПОДВОЗ ПО ЖЕЛЕЗНЫМ ДОРОГАМ ИЗ ВНУТРЕННИХ ГУБЕРНИЙ ИМПЕРИИ ТОЧКА НО УСПЕХ ЭТОЙ ТРУДНОЙ И ОТВЕТСТВЕННОЙ РАБОТЫ РУКА ОБ РУКУ С

ОРГАНАМИ ВЫСШЕГО И МЕСТНОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА ВОЗМОЖЕН ПРИ УСЛОВИИ СТРОГОГО ПОРЯДКА СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ И РАБОЧИХ ТРУДЯЩИХСЯ ПО УСИЛЕНИЮ НАШЕЙ ОБОРОНЫ ТОЧКА ВРАГ НЕ ДРЕМЛЕТ ТОЧКА ОН ЗОРКО СЛЕДИТ ЗА ТЕМ ЧТО ДЕЛАЕТСЯ У НАС В ТЫЛУ ТОЧКА МАЛЕЙШИЙ БЕСПОРЯДОК И НЕУСТРОЙСТВО В ТЫЛУ АРМИИ ЕМУ ПОЛЕЗНЫ ЗАПЯТАЯ УВЕЛИЧИВАЯ ВОЗМОЖНОСТЬ ПОБЕДЫ НАД НАШЕЙ АРМИЕЙ ЗАПЯТАЯ ТИРЕ СТОЙКО И НЕУТОМИМО СДЕРЖИВАЮЩЕЙ НАТИСК ВРАГА НА ВСЕМ ПРОСТРАНСТВЕ ОТ БАЛТИЙСКОГО ДО ЧЕРНОГО МОРЯ ТОЧКА КАЖДЫЙ ДОЛЖЕН ПОМНИТЬ ЧТО ПОДДЕРЖИВАЯ ПОРЯДОК И СПОКОЙСТВИЕ ОН ВМЕСТЕ С НАШЕЙ ГЕРОЙСКОЙ АРМИЕЙ ЗАЩИЩАЕТ ЭТИМ СЕБЯ СВОЮ СЕМЬЮ И СВОЮ РОДИНУ ОТ НАШЕСТВИЯ ВРАГОВ ТИРЕ НЕМЦЕВ ЗАПЯТАЯ КОТОРЫЕ ПРИ УСПЕШНОМ НАСТУПЛЕНИИ НЕ ПОЩАДЯТ НИКОГО И НИЧЕГО ОБРАТИВ НАШЕ НАСЕЛЕНИЕ В СВОИХ РАБОВ ТОЧКА МАЛО ТОГО УЗНАВ О БЕСПОРЯДКАХ И НЕУРЯДИЦАХ В НАШЕМ ТЫЛУ ОН ВЫПУСТИТ НА ОДЕССУ И НИКОЛАЕВ БОЕВЫЕ ВОЗДУШНЫЕ ФЛОТИЛИИ ЗАПЯТАЯ ОТРАЗИТЬ КОТОРЫЕ ИМЕЮЩИМИСЯ СРЕДСТВАМИ ВОЗМОЖНО ТОЛЬКО ПРИ ПОЛНОМ СПОКОЙСТВИИ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ ТОЧКА К СОХРАНЕНИЮ ЭТОГО СПОКОЙСТВИЯ ПРИЗЫВАЮ НАСЕЛЕНИЕ ВВЕРЕННОГО МНЕ КРАЯ ТОЧКА ДА ПОМОЖЕТ НАМ БОГ ВО ВСЕМ ЧТО НА ПОЛЬЗУ НАШЕЙ АРМИИ ГОСУДАРЮ И ДОРОГОЙ РОДИНЕ ТОЧКА КАВЫЧКИ ИЗЛОЖЕННОЕ СООБЩАЮ ДЛЯ РАСПОРЯЖЕНИЯ ОБ ОПУБЛИКОВАНИИ ВЕДОМОСТЯХ 2048 = ГЕНЕРАЛ ГУБЕРНАТОР ЭБЕЛОВ

*ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 41 – 45. Телеграфний бланк.
На документі резолюція: Редакції Губернських Відомостей. № 6600. 3/III 1917.

№ 6

Телеграма Подільського губернатора начальнику Одеського військового округу про відсутність друкованих видань у Балтському повіті

2 березня 1917 року

ОДЕССА

Генгру

На номер 0731 Балтском уезде органов печати нет 481.

Губернатор Мякинин

2/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 54. Машинопис. Копія.

№ 7

Телеграма Подільського губернатора Вінницькому військовому цензору щодо питань цензури

2 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Копия. Отправлена «2» III 1917 г[ода]. № 488.

Винница

Военному цензору Башуцкому

Сообщаем для исполнения.

Главнокомандующий приказал не печатать телеграммы кавычки военный вестник кавычки от 27 февраля и последующие впредь до распоряжения. 488.

Губернатор Мякинин

Каменец-Подольск

Военному цензору Середовичу такого же содержания.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 55. Рукопис. Засвідчена копія.

№ 8

**Телеграма Ольгопільського справника Доброгорського Подільському
губернатору щодо політичної ситуації в повіті**

2 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским Губернатором 2 марта 1917 года из Ольгополя.

Охраны Казначейства кроме существующих двух постов назначено еще три один наружный два внутренних телеграфы телефоны поручены охране стражников за исполнением ими сего приказано приставам лично наблюдать станции конными стражниками для содействия жандармам приняты возможные меры охраны почтовых кредитных учреждений безопасности перевозки почт Уезде спокойно. № 162 Исправник Доброгорский

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 53. Машинопис. Копія.

№ 9

**Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському
губернатору щодо зміни влади в Росії**

3 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским Губернатором 3 марта 1917 года.

Воинская. Имеете расшифровать лично.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОР признал существующее правительство с Председателем Государственной Думы Михаилом Родзянко во главе с предоставлением ему выбора ответственных Министров пользующихся общественным доверием. Сведения эти получены из Штаба Верховного. Сообщаю для личного сведения весьма секретно, так как могут последовать дальнейшие в изменение этого указания. С получением от меня разрешения выпускать все телеграммы объявите вышеизложенное предварительно такого выпуска в видах возможно большего успокоения умов номер 2071 Генерал-Губернатор Эбелов

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 38. Машинопис. Копія.

№ 10

**Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору
щодо необхідності звільнення політичних в'язнів**

3 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСК ГРУ

Принята 3/Ш 1917 г[ода].

ВСЕ РАСПОРЯЖЕНИЯ НОВОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА ДОЛЖНЫ ИСПОЛНЯТЬСЯ В ТОМ ЧИСЛЕ И РАСПОРЯЖЕНИЯ МИНИСТРА ЮСТИЦИИ КЕРЕНСКОГО ОБ ОСВОБОЖДЕНИИ ПОЛИТИЧЕСКИХ ОСУЖДЕННЫХ СОГЛАСНО УКАЗАНИЯМ ПОЛУЧЕННЫМ ИЗ СТАВКИ ВЕРХОВНОГО ГЛАВНОКОМАНДУЮЩЕГО О ЧЕМ СООБЩАЮ ДЛЯ СВЕДЕНИЯ И РУКОВОДСТВА 2116 = ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОР ЭБЕЛОВ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 56. Телеграфний бланк.

№ 11

**Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору
щодо обов'язковості виконання наказів нового уряду**

3 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ОБЪЯВЛЕНИЕ ПО ГУБЕРНИИ И ГРАДОНАЧАЛЬСТВАМ В РАЙОНЕ
ОДЕССКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА

Принята 3/Ш 1917 г[ода].

ВОЕННАЯ: ВНЕ ВСЯКОЙ ОЧЕРЕДИ БЕЗ ЗАГОЛОВКА

ПО УКАЗАНИЮ ШТАБА ВЕРХОВНОГО ГЛАВНОКОМАНДУЮЩЕГО ВСЕ РАСПОРЯЖЕНИЯ НОВОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА ДОЛЖНЫ ИСПОЛНЯТЬСЯ МЕСТНЫМИ ОРГАНАМИ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОЙ ВЛАСТИ ПОДПИСАЛ: ГЛАВНЫЙ НАЧАЛЬНИК ОДЕССКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА И ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОР ОТ ИНФАНТЕРИИ ЭБЕЛОВ 3 МАРТА 1917 ГОДА ГОР[ОД] ОДЕССА

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 57. Телеграфний бланк.

№ 12

**Телеграма головного командування Південно-Західним фронтом
Подільському губернатору щодо питань цензури**

3 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Каменець-Под[ольск] ГРУ

Из Киева

Принята 3/Ш 1917 г[ода].

ГЛАВКОЮЗ ПРИКАЗАЛ НЕ ЗАДЕРЖИВАТЬ ВОЕННОЙ ЦЕНЗУРОЙ АГЕНТСКИЕ ТЕЛЕГРАММЫ НА ОБЩЕМ ОСНОВАНИИ НО ЛИШЬ ПРИ ОБЯЗАТЕЛЬНОМ

УСЛОВИИ ЧТОБЫ ЭТИ ТЕЛЕГРАММЫ НЕ СОДЕРЖАЛИ КАКИХ ЛИБО ОБРАЩЕНИЙ ИЛИ РАСПОРЯЖЕНИЙ К ВОЙСКАМ ДЕЙСТВУЮЩИХ АРМИЙ ИЛИ ЯВНО КЛОНЯЩИХСЯ К УВЕЛИЧЕНИЮ ВОЛНЕНИЙ ТОЧКА ВСЯКОГО РОДА ВОЗЗВАНИЯ КЛОНЯЩИЕСЯ К СОХРАНЕНИЮ ПОРЯДКА И СПОКОЙСТВИЯ РАЗРЕШАЮТСЯ ТОЧКА ОФИЦИАЛЬНЫЕ РАСПОРЯЖЕНИЯ МИНИСТЕРСТВ ПОДЛЕЖАТ ИСПОЛНЕНИЮ НА ОБЩЕМ ОСНОВАНИИ ТОЧКА НЕОБХОДИМО СОХРАНЕНИЕ ОБЩЕГО ПОРЯДКА ЗАПЯТАЯ АНАРХИЯ СОВЕРШЕННО НЕДОПУСТИМА 3041 = ХОДОРОВИЧ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 47 – 48. Телеграфний бланк.

№ 13

**Телеграма члена Державної думи В. О. Виноградова Подільському
губернатору щодо організації подальшої роботи**

3 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСК
УПОЛНОМОЧЕННОМУ ОБЕСПЕЧЕНИЮ ТОПЛИВОМ
ГУБЕРНАТОРУ

Из Петрограда

Принята 3/III 1917 г[ода].

ПРЕДЛАГАЮ ВАМ ПОЛУЧЕНИЕМ СЕГО НЕМЕДЛЕННО СОЗВАТЬ ВСЕХ ПОДЧИНЕННЫХ ВАМ СЛУЖАЩИХ И ПРИНЯТЬ ВСЕ ЗАВИСЯЩИЕ МЕРЫ ПРОДОЛЖЕНИЮ ТЕКУЩЕЙ РАБОТЫ РУКОВОДСТВУЯСЬ ПРЕПОДАННЫМИ ДО СЕГО ВРЕМЕНИ УКАЗАНИЯМИ ТОЧКА КОМИССАР ВРЕМЕННОГО КОМИТЕТА ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ ПО ЗАВЕДЫВАНИЮ ОСОТОПОМ ЧЛЕН ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ ВИНОГРАДОВ ОСОТОП № 498/Н

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 50 – 51. Телеграфний бланк.

№ 14

**Телеграма Подільського губернатора Кам'янець-Подільському
та Вінницькому цензорам щодо питань цензури**

3 березня 1917 року

КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСК
Военному цензору Середовичу
ВИННИЦА
Военному цензору Башуцкому

Главкомандующий армиями Юго-Западного фронта приказал допускать в печати те заявления комитета Государственной думы кои клонятся к успокоению населения к призыву и усилению подвоза продовольственных припасов 491.

Губернатор Мякинин
3/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 64. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 15

**Телеграма Подільського губернатора Кам'янець-Подільському
та Вінницькому цензорам щодо окремих питань цензури**

3 березня 1917 року

КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСК

Военному цензору Середовичу
ВИННИЦА

Военному цензору Башуцкому

Главкоюз приказал не задерживать военной цензурой агентские телеграммы на общем основании но лишь при обязательном условии чтобы эти телеграммы не содержали каких либо обращений или распоряжений к войскам действующих армий или явно клонящихся к увеличению волнений точка Всякого рода воззвания клонящиеся к сохранению порядка и спокойствия разрешаются 492.

Губернатор Мякинин
3/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 65. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 16

**Телеграма Летичівського справника Журавського Подільському
губернатору щодо політичної ситуації в повіті**

3 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским Губернатором 3 марта 1917 года из Летичева.

Сегодня ночью начальником станции Деражня получена следующая телеграмма Поручению комитета государственной думы я сего числа занял Министерства путей сообщения и объявляю следующий приказ Председателя Государственной Думы железнодорожникам: Старая власть создавшая разруху всех отраслей государственного управления оказалась бессильна Государственная Дума взяла в свои руки создание новой власти обращаюсь Вам от имени отечества; от вас зависит теперь спасение родины; она ждет от Вас больше, чем исполнения долга, она ждет подвига. Движение поездов должно производиться непрерывно с удвоенной энергией и работой и недостаточность техники на русской сети должно быть покрыто Вашей беззаветной энергией, любовью к родине и сознанием важности транспорта для войны и благоустройства тыла Председатель Государственной Думы Родзянко – член Вашей семьи. Я твердо верю что Вы сумеете ответить на этот призыв и оправдаете надежды на Вас нашей родины. Все служащие должны оставаться на своих постах. Член Государственной Думы Бубликов. Носятся упорные слухи, что Министр Протопопов убит. Настроение населения не вызывает опасения. Возвратился член думы Андрейчук, охрана казначейства, почты, телеграфов уезде учреждена, а железнодорожных станциях сообщено Начальнику Жмеринского отделения жандармского полицейского Управления железных дорог. № 230 подписал исправник Журавский

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 40. Машинопис. Копія.

№ 17

**Звернення Подільського губернського земського зібрання
до жителів Подільського краю**

3 березня 1917 року

ПОДОЛЯНЕ. Прежние Министры показали свою неспособность в управлении страной и в помощи нашей доблестной армии. На их место, Комитетом Государственной Думы, избраны новые Министры. Об утверждении нового порядка – молит Царя Председатель Государственной Думы и Великий Князь Николай Николаевич. Настал для нашей Родины великий час. Не забывайте же, что напавший на нас враг еще не сломлен и ждет случая, чтобы воспользоваться проявлением у нас беспорядков. Помните нашу святую обязанность сохранять во всем полнейшее спокойствие и дать нашей дорогой, – геройской армии все для нее необходимое. Пусть знает враг, что совершившиеся перемены не в пользу ему, а во вред и что новое Правительство поведет нас к победе. Пусть знает он, что перемены эти вызовут среди нас не замешательство, не беспорядок, а новый подъем силы и честное исполнение нашего долга перед Родиной.

ПОДОЛЯНЕ, мы находимся в ближайшем тылу армии и в первую очередь на нас глядят наши дорогие братья-воины, от нас ждут подвоза хлеба и фуража. Продавайте для армии все ей необходимое, и проданное скоро, исправно доставляйте. Не верьте разным слухам и рассказам: их нарочно будут распространять враги Родины, чтобы мутить народ. Итак, все будем работать спокойно, усердно и при помощи Божией одолеем врага.

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 21 – 21 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 18

**Звернення Подільського губернського земського зібрання
до голови Державної Думи М. В. Родзянко**

3 березня 1917 року

Подольское Губернское Земское Собрание приветствует создание нового порядка управления Родиной и Ваше обращение к Государю Императору об утверждении этого порядка. Собрание со своей стороны приложит все старания и употребит все свое влияние на население для облегчения новой власти успокоения Родины и доведения войны до победоносного конца.

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 21 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 19

**Лист Подільського губернатора єпископу Подільському і Брацлавському
щодо оприлюднення маніфестів про зречення Миколи II
та Михайла Олександровича**

4 березня 1917 року

ПОДОЛЬСКИЙ
ГУБЕРНАТОР
«4» марта 1917 г[ода].
№ 6661.
Г[ород] Каменец-Подольск.

Его Преосвященству,
Преосвященнейшему
МИТРОФАНУ,
Епископу Подольскому
и Брацлавскому

Ваше Преосвященство,
Милостивый Архипастырь

Препровождая при сем текст ВЫСОЧАЙШЕГО Манифеста ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА НИКОЛАЯ II от 2 сего марта и ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ МИХАИЛА АЛЕКСАНДРОВИЧА от 3 сего марта имею честь просить распоряжения Вашего Преосвященства об обнаружении этих манифестов духовенством Подольской Епархии во время богослужений.

Поручая себя Архипастырским молитвам Вашим с чувством глубокого уважения и душевной преданности

Имею честь быть
Вашего Преосвященства
Покорный слуга А. Мякинин

*ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 54. Машинопис. Оригінал. Підпис.
На документі резолюція: Распоряжения сделать своевременно

№ 20

**Телеграма Летичівського справника Журавського Подільському
губернатору щодо поширення інформації в повіті**

4 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским губернатором 4 марта 1917 года из Летичева.

Прибывший сего дня член думы Потоцкий передал мне записку, которая, по его словам, распространяется в Киеве в форме листков, отпечатанных на пишущей машине. Содержание записки следующее: Петроград Первого марта от временного комитета Государственной Думы. Временный Комитет членов Государственной Думы при тяжелых условиях внутренней разрухи, вызванной мерами старой правительства, нашел себя вынужденным взять в свои руки восстановление государственного и общественного порядка. Сознвая всю ответственность принятого на себя решения

Комитет выражает уверенность, что население и армия помогут ему в трудной задаче создания нового правительства, соответствующего желаниям населения и могущего пользоваться его доверием. Председатель Государственной Думы Родзянко, подписано 27 февраля 1917 года.

Печатается по распоряжению временного комитета Государственной Думы. С[анкт]-Петербург. 1 марта. Временное заведывание Петроградским Телеграфным Агентством по поручению временного комитета Государственной Думы возложено на члена Государственной Думы Гродского. С[анкт]-Петербург. 27 февраля ровно в полночь окончательно организован исполнительный комитет Государственной Думы следующего составе: Родзянко, Чхеидзе, Шаховской, Милюков, Керенский, Коновалов, Дмитриуков, Ржевский, Шидловский, Некрасов и Львов. Докладываю, что помещик Аватовский распустил слух будто в Царском Селе князь Волконский бывший товарищ министра ранил из револьвера Императрицу и тут же сам застрелился. № 85/243 подписал Исправник Журавский.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 68. Машинопис. Копія.

№ 21

**Телеграма поліцмейстера міста Вінниці Подільському губернатору
щодо виконання доручених розпоряджень**

4 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским губернатором 4 марта 1917 года из г[орода] Винницы.

На №№ 465, 466 все распоряжения выполнены Городе благополучно. № 165. Полицмейстер Мончинский.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 70. Машинопис. Копія.

№ 22

**Телеграма Ущицького справника Цапкевича Подільському
губернатору щодо звільнення політичних в'язнів**

4 березня 1917 року

Разбор шифрованной телеграммы, полученной Подольским губернатором 4 марта 1917 года из Новой-Ущицы.

Сейчас Начальник тюрьмы предъявил мне телеграмму Мною получена телеграмма следующего содержания: Предписываю немедленно под Вашей личной ответственностью освободить всех осужденных и подследственных заключенных по политическим преступлениям всех категорий по преступлениям религиозным Предлагаю произвести лично освобождение, передав каждому освобожденному приветствие от моего имени Министр юстиции член Государственной Думы Александр Керенский Предлагаю немедленно исполнить приказание Министра Прокурор Суда Нестеровский № 852. Исправник Цапкевич

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 77. Машинопис. Копія.

№ 23

Телеграма Подільського губернатора начальнику Одеського військового округу щодо звільнення політичних в'язнів

4 березня 1917 року

ОДЕССА

Генгру

2115 Все арестованные политическим делам освобождены прокурорским надзором согласно телеграмме Министра Юстиции Керенского 499.

Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 4/III 1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 94. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 24

Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо ознайомлення з військовим наказом

4 березня 1917 року

Каменец-Подольск Исправнику Каменец-Подольск Полицмейстеру Балта Исправнику Брацлав Исправнику Винница Исправнику Винница Полицмейстеру Гайсин Исправнику Литин Исправнику Летичев Исправнику Могилев-Подольск Исправнику Ольгополь Исправнику Проскуров Исправнику Новая Ушица Исправнику Ямполь Исправнику

Сообщаю для сведения и руководства нижеследующий приказ Войскам Юго-Западного фронта четвертого марта 1917 года номер 302 Волею Божию Россия вступила на новый исторический путь своей Государственной жизни В эту знаменательную годину напоминаю славным и непобедимым войскам Армий Юго-Западного фронту наш Священный долг перед Богом и дорогой беззаветно любимой нашей Родиной стоять стальной стеной против нашего ярого врага который к настоящему времени приведен нами в безвыходно тяжелое положение смута между нами была-бы для него спасением и радостью не позволим ему торжествовать над нами и докажем ему что русское войско и русский народ не дадут поработить себя немцу никакими способами и не поддадутся ему ни при каких обстоятельствах мы стоящие на страже против внешнего вековечного врага должны твердо помнить в сердцах наших что наш долг перед нашими матерями женами сестрами детьми оберечь их от нашествия лютых иноплеменников иначе наши потомки будут проклинать нас и Святая Русь будет нами покрыта позором но да не будет так требую от всех твердой дисциплины и сознательного спокойствия Начальствующие лица всех степеней и молодцы нижние чины по долгу совести и чести обязаны напречь все свои силы чтобы наше грозное врагу воинство осталось таким и впредь Да поможет нам Господь точка Приказ этот прочесть во всех ротах эскадронах сотнях батареях и командах Генерал-Адъютант Брусилев точка 500.

Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 4/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 95. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 25

Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо розпорядження Начальника штабу Верховного головнокомандувача

4 березня 1917 року

Каменец-Подольск Исправнику Каменец-Подольск Полицмейстеру Балта
Исправнику Брацлав Исправнику Винница Исправнику Винница Полицмейстеру
Гайсин Исправнику Литин Исправнику Летичев Исправнику Могилев-Подольск
Исправнику Ольгополь Исправнику Проскуров Исправнику Новая Ушица Исправнику
Ямполь Исправнику

Объявляю для неуклонного руководства и исполнения следующую телеграмму полученную Главнокомандующим Армиями Юго-Западного фронта Генерал Адъютантом Брусиловым кавычки Мною получена в 20 часов 30 минут 3 марта следующая телеграмма Начальника Штаба Верховного Главнокомандующего двоеточие кавычки Верховный Главнокомандующий Великий Князь Николай Николаевич повелел сообщить Армии и флоту первое Волею ИМПЕРАТОРА НИКОЛАЯ II указом Сенату данным 2-го сего марта ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЫСОЧЕСТВО назначен Верховным Главнокомандующим и изволил вступить в должность 3 сего марта второе в согласии с Государственною Думою ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОР указом Правительствующему Сенату назначил председателем Совета Министров ответственного перед народными представителями Министерства Князя Георгия Евгеньевича Львова точка с запятой Третье в состав Министерства вошли двоеточие Министр Внутренних Дел Князь Георгий Евгеньевич Львов запятая Министр Иностранных Дел Павел Николаевич Милкоков запятая Министр Юстиции Александр Федорович Керенский запятая Министр Путей Сообщения Николай Виссарионович Некрасов запятая Министр Торговли и Промышленности Александр Иванович Коновалов запятая Министр Народного Просвещения Александр Аполлонович Мануилов запятая Военный Министр и Временно Морской Александр Иванович Гучков запятая Министр Земледелия Андрей Иванович Шингарев запятая Министр Финансов Михаил Иванович Терещенко запятая государственный контроль Иван Васильевич Годнев запятая обер-прокурор Синода Владимир Николаевич Львов точка номер 1927.

Генерал Адъютант Алексеев 501.
Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 4/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Стр. 23. – Арк. 96. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 26

Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо порядку проведення маніфестацій

4 березня 1917 року

КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК Исправнику КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК Полицмейстеру
БАЛТА Исправнику БРАЦЛАВ Исправнику ВИННИЦА Исправнику ВИННИЦА

Полицмейстеру ГАЙСИН Исправнику ЛИТИН Исправнику ЛЕТИЧЕВ Исправнику
МОГИЛЕВ-ПОДОЛЬСК Исправнику ОЛЬГОПОЛЬ Исправнику ПРОСКУРОВ
Исправнику НОВАЯ УШИЦА Исправнику ЯМПОЛЬ Исправнику

По поводу последних событий в местах с большим населением можно ожидать возникновения политических манифестаций которые легко могут перейти в открытое насилие толпы над той или другой частью населения точка Для предупреждения этого предлагаю там где можно ожидать манифестаций запятая пригласить почетных представителей населения и предупредить их о грозящей опасности предложив употребить всю силу своего влияния и авторитета в целях предупреждения эксцессов со стороны толпы точка При возникновении манифестаций не следует чинить никаких препятствий действиям манифестантам пока действия эти не нарушают безопасности личности и целости имущества граждан точка В последнем же случае для прекращения насилия толпы требую принимать все необходимые меры 502.

Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 4/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 97. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 27

**Звернення Подільського губернатора до Єпископа Подільського та
Брацлавського Митрофана щодо оприлюднення маніфестів**

4 березня 1917 року

4 марта 1917 г[ода].
№ 6661.

Его Преосвященству Преосвященнейшему Митрофану
Епископу Подольскому и Брацлавскому

Ваше Преосвященство
Милостивый Архипастырь

Препровождая при сем текст ВЫСОЧАЙШЕГО Манифеста ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА НИКОЛАЯ II от 2 сего марта и ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЫСОЧЕСТВА ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ МИХАИЛА АЛЕКСАНДРОВИЧА от 3 сего марта имею честь просить распоряжения Вашего Преосвященства об обнаружении этих манифестов духовенством Подольской Епархии во время богослужений.

Поручая себя Архипастырским молитвам Вашим с чувством глубокого уважения и душевной преданности

Имею честь быть Вашего Преосвященства

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 99. Машинопис. Копія.

**Відозва генерала О. О. Брусилова до населення району
Південно-Західного фронту**

5 березня 1917 року

Все читали и все знают Манифест Государя Императора Николая II, отрекшегося от Престола за Себя и за Наследника Цесаревича, и Манифест Великого Князя Михаила Александровича, который не признал возможным занять Царский Престол без ясно выраженной воли всего народа.

Государством ныне правит Временное Правительство из состава Государственной Думы. Оно обязано созвать Учредительное Собрание, которое будет избрано всем народом Русским, посредством всеобщего, равного, прямого и тайного голосования. Избранники всего народа в Учредительном Собрании решат, по большинству голосов, какое правление должно быть в нашем Государстве и кто будет стоять во главе Правительства – по прежнему ли быть Царю и кому именно, быть Царем, или же Президенту по выбору.

Когда будут производятся выборы в Учредительное Собрание, все без исключения будут иметь возможность высказать свое мнение, свое желание, и воля народа, по большинству голосов, будет ясно и бесспорно выражена и приведена в исполнение. Но ныне, когда наша дорогая Родина вот уже скоро три года ведет кровавую борьбу с своим вековечным врагом, не время ссор и распрей между отдельными партиями, сословиями и народностями, не должно быть места злобе и смутам, недоверию к властям. Помните, что упорный враг стоит еще на нашей земле, зорко сторожит, чтобы застигнуть нас врасплох в период наших внутренних раздоров, внутренней смуты, стремится разгромить нашу армию, победить Великую Россию; а победа врага знаменует собой раздробление нашей Родины, бесславие, позор и гибель ее.

Но да не будет торжества нашему врагу.

Все усилия и стремления всех горячо любящих свою Родину граждан должны быть теперь направлены не к политическим спорам, а к одной заветной для всех нас цели – помочь нашим доблестным армиям закончить победоносно беспримерную войну: враг надломлен, но все еще упорно держится. Нужно выбросить его из пределов Отечества, довести до полного поражения и тем дать возможность нашей Великой России достичь своих заветных исторических задач и при новых условиях ее Государственной жизни быстро восстановить свои силы и создать себе светлое и счастливое будущее.

Доблестные наши армии, честно выполняя свой долг, бестрепетно отдают за Родину свою жизнь в окопах, на болотах, в лесах Волыни и на снежных вершинах высоких Карпат. В тылу армий также должна быть дружная неустанная работа по изготовлению снарядов, вооружения, продовольствия, непрерывная подача всего этого в армию. Только при этом условии общих энергетических усилий будет успех, будет победа, будет создана благодатная почва для новой созидательной мирной работы.

Призываю же население района Юго-Западного фронта забыть раздоры, прекратить несогласие; призываю всех к единению, к сохранению необходимого для успеха порядка и спокойствия, к беспрекословному послушанию новому Правительству и всем исполняющим его распоряжения военным и гражданским властям; все мы служим одному общему делу – защите Родины для счастья и преуспевания. Какие-либо беспорядки, раздоры и неповиновения недопустимы ни в каком случае; они ведут лишь к ослаблению боевой мощи армий и угрожают безопасности Отечества.

Я глубоко надеюсь, что все мы без всяких исключений исполним свой долг перед Богом и Родиной.

Главнокомандующий армиями Юго-Западного фронта,
Генерал Брусилов.

5-го марта 1917 года.

Действующая армия.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 9 марта.

№ 29

**Телеграма Подільського губернатора Кам'янець-Подільському
та Вінницькому цензорам щодо питань цензури**

5 березня 1917 року

КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСК Военному цензору Середовичу ВИННИЦА Военному цензору Башуцкому

Сообщаю для исполнения нижеследующую телеграмму Начальника Штаба Киевского военного Округа две точки кавычки Главнокомандующий указал что телеграммы Петроградского Телеграфного Агентства цензуруются с целью исключения лишь того что клонится в явный вред армии и нарушает основы воинской дисциплины и организации ее изложенное принять к руководству и в отношении всех прочих телеграмм кроме сего с опубликованием манифеста Великого Князя Михаила Александровича не должно ограничиваться печатание и передача телеграмм с обсуждениями формы будущего правления цензура должна быть исключительно военная 3745. Бредов кавычки точка 503.

Губернатор Мякинин

Отправ[лено] 5/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 114. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 30

**Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо
розпорядження Головного начальника Київського военного округу**

5 березня 1917 року

БАЛТА Исправнику БРАЦЛАВ Исправнику ВИННИЦА Исправнику ВИННИЦА
Полицмейстеру ГАЙСИН Исправнику ЛИТИН Исправнику ЛЕТИЧЕВ Исправнику
МОГИЛЕВ-ПОДОЛЬСК Исправнику ОЛЬГОПОЛЬ Исправнику ПРОСКУРОВ
Исправнику НОВАЯ УШИЦА Исправнику ЯМПОЛЬ Исправнику КАМЕНЕЦЬ-
ПОДОЛЬСК Исправнику КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСК Полицмейстеру

Сообщаю для немедленного оглашения во всех командах городских и стражников полученную мною нижеследующую телеграмму Главного Начальника Киевского военного округа две точки кавычки Сообщаю к точному исполнению телеграмму Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта две точки кавычки Наштаверх сообщил мне что в ответ на донесение Верховному Главнокомандующему о

незамедлительном объявлении по армиям манифеста ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА об отречении от престола и второго манифеста Великого Князя Михаила Александровича от Великого Князя Николая Николаевича получена следующая телеграмма двоеточие кавычки В виду обстоятельств подтверждаю принятое Вами решение точка Вместе с тем повелеваю всем войсковым Начальникам от старших до младших внушить и разъяснить чинам армии и флота что после объявления обоих актов они должны спокойно ожидать изъявления воли русского народа и святой долг их оставаться в повиновении законным начальникам сберечь родину от грозного врага и своими подвигами поддержать наших союзников в беспримерной борьбе точка 4 марта 1917 года номер 4318 Генерал Адъютант Николай точка кавычки Наштаверх именем Верховного Главнокомандующего приказал разослать в армии как манифесты об отречении от престола Государя Императора и Великого Князя Михаила Александровича так и настоящую телеграмму Верховного Главнокомандующего которую прочитатъ во всех сотнях эскадрах сотнях батареях и командах точка Приписываю вышеизложенное немедленно точно выполнить точка 800 Брусиллов кавычки точка 3734 Главновокр Ходорович кавычки точка 507.

Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 5/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 116. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 31

**Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернському
комісару щодо кадрових призначень у регіонах**

6 березня 1917 року

**ТЕЛЕГРАММА
ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ
КАМЕНЕЦ-ПОД[ОЛЬСКИЙ]**

Принята 6.III.1917 г[ода].

ПРИ НАСТОЯЩЕЙ ФОРМЕ ПРАВЛЕНИЯ НЕОБХОДИМА ВПОЛНЕ ЧЕСТНАЯ ПРЕДАННАЯ НАШЕЙ НОВОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И ЗАКОНУ СПРАВЕДЛИВАЯ АДМИНИСТРАЦИЯ НА МЕСТАХ В ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ РЕАКЦИОННЫХ ВЫСТУПЛЕНИЙ И ПРОЧИХ ЭКСЦЕССОВ ТОЧКА БЛАГОВОЛИТЕ ТЕЛЕГРАФИРОВАТЬ ПРИЗНАЕТЕ ЛИ ВЫ СООТВЕТСТВУЮЩИМИ СВОЕМУ НОВОМУ НАЗНАЧЕНИЮ УЕЗДНЫХ КОМИССАРОВ ГОРОДСКИХ ГОЛОВ И СТАРОСТ А ТАКЖЕ И СЕЛЬСКИЕ ВЛАСТИ И НЕТ ЛИ МЕЖДУ НИМИ ЛИЦ СКОМПРОМЕТИРОВАННЫХ В ПРОШЛОМ ПРИНАДЛЕЖНОСТЬЮ АКТИВНЫМ ДЕЯТЕЛЯМ ПРАВЫХ ПАРТИЙ ПРЕСЛЕДОВАВШИХ ИДЕЮ САМОДЕРЖАВИЯ И УЧАСТВОВАВШИХ В ПОГРОМНОЙ АГИТАЦИИ ТОЧКА ВСЕ ПОДОЗРИТЕЛЬНЫЕ ДОЛЖНЫ БЫТЬ ПРОВЕРЕНЫ НА МЕСТАХ ОСОБО КОМАНДИРОВАННЫМИ ВАМИ КОМИССАРАМИ С ПРИНЯТИЕМ МЕР ДО АРЕСТОВ ВКЛЮЧИТЕЛЬНО 3358 = ГЕНЕРАЛ ГУБЕРНАТОР ЭБЕЛОВ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 1 – 2. Телеграфний бланк.

**На документі резолюція: Препроводить копію Балтському уездному Комиссару.
П. Александров*

№ 32

Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам та державним установам щодо розпорядження Головного начальника Київського воєнного округу

6 березня 1917 року

Балта Исправнику Брацлав Исправнику Винница Исправнику Винница Полицмейстеру Гайсин Исправнику Литин Исправнику Летичев Исправнику Могилев-Подольск Исправнику Ольгополь Исправнику Проскуров Исправнику Новая Ушица Исправнику Ямполь Исправнику Каменец-Подольск Исправнику Каменец-Подольск Полицмейстеру Каменец-Под[ольскому] Губернскому Правлению, Каменец-Под[ольскому] Губернскому по Крестьянским делам Присутствию, Каменец-Под[ольской] Землеустроительной Комиссии, Каменец-Под[ольской] Тюремной Инспекции, Каменец-Под[ольскому] Распорядительному Комитету, Каменец-Под[ольскому] Губернскому по городским и воинским делам Присутствию

Сообщаю для немедленного оглашения во всех подведомственных мне учреждениях нижеследующую телеграмму Главного Начальника Киевского Военного Округа двоеточие кавычки Препровождаю при сем на распоряжение для спешного и широкого оповещения населения и подведомственных Вам лиц и учреждений телеграмму полученную мною от Председателя Совета Министров Князя Львова кавычки Второго сего марта последовало отречение от престола ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА НИКОЛАЯ II за себя и за своего сына в пользу ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ МИХАИЛА АЛЕКСАНДРОВИЧА точка 3 марта МИХАИЛ АЛЕКСАНДРОВИЧ отказался воспринять верховную власть впредь до определения учредительным собранием форм правления и призвал население подчиниться временному правительству по почину государственной думы возникшему и облеченному всею полнотою власти впредь до созыва учредительного собрания которое своим решением об образе правления выразить волю народа Председатель Совета Министров Князь Львов кавычки номер 3726 Главный Начальник Киевского Военного Округа Генерал Лейтенант Ходорович кавычки точка 511.

Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 6/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 121. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 33

Телеграма Подільського губернатора Штабу Київського військового округу про політичне становище в губернії та передачу влади

6 березня 1917 року

КИЕВ
Штаб Округа

2022 До настоящего времени в губернии было спокойно точка Сего числа три часа дня передал должность губернатора заместителю Председателя Губернской земской

Управы члену управы Градовскому согласно распоряжению временного Правительства сообщенному мне в телеграмме Министра Председателя и Министра Внутренних Дел князя Львова от 5 марта номер 873 точка номер 514.

Губернатор Мякинин
Отправ[лено] 6/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 122. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 34

**Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про передачу влади
Подільським губернатором О. П. Мякініним**

6 березня 1917 року

Временное Правительство признало необходимым временно устранить Губернатора и Вице-Губернатора от исполнения обязанностей по этим должностям. Управление губернией возлагается на Председателя губернской земской управы, которому благоугодно сдать должность. Вопросу о последующем Вашем положении получите сообщение дополнительно. 873. Министр Председатель, Министр Внутренних Дел князь Львов.

На основании вышеизложенной телеграммы за № 873 Министра Председателя, Министра Внутренних Дел князя Львова Подольский Губернатор 6 марта передал управление Подольской губернией заступающему место Председателя Губернской земской Управы **С. Л. Градовскому**.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 8 марта.

№ 35

**Телеграма Подільського губернатора О. П. Мякініна Міністру внутрішніх
справ щодо відставки за сімейними обставинами**

6 березня 1917 року

ПОДОЛЬСКОГО ГУБЕРНАТОРА
ТЕЛЕГРАММА

Петроград
Министру Внутренних Дел

Ходатайствую пред Вашим Сиятельством об увольнении меня в отставку по домашним обстоятельствам 518.

Губернатор Мякинин
Отправлено: 6/III 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 3. Телеграфний бланк.

**Телеграма С. Л. Градовського державним та самоврядним інституціям
щодо вступу на посаду Подільського губернського комісара**

6 березня 1917 року

БАЛТА Председателю Уездной Земской Управы БАЛТА Городскому Голове БАЛТА
Исправнику ВИННИЦА Председателю Уездной Земской Управы ВИННИЦА
Городскому Голове ВИННИЦА Исправнику ВИННИЦА Полицмейстеру ГАЙСИН
Председателю Уездной Земской Управы ГАЙСИН Городскому Голове ГАЙСИН
Исправнику БРАЦЛАВ Председателю Уездной Земской Управы БРАЦЛАВ Городскому
Голове БРАЦЛАВ Исправнику ЛЕТИЧЕВ Председателю Уездной Земской Управы
ЛЕТИЧЕВ Городскому Голове ЛЕТИЧЕВ Исправнику ЛИТИН Председателю Уездной
Земской Управы ЛИТИН Городскому Голове ЛИТИН Исправнику МОГИЛЕВ-
ПОДОЛЬСК Председателю Уездной Земской Управы МОГИЛЕВ-ПОДОЛЬСК
Городскому Голове МОГИЛЕВ-ПОДОЛЬСК Исправнику ОЛЬГОПОЛЬ Председателю
Уездной Земской Управы ОЛЬГОПОЛЬ Городскому Голове ОЛЬГОПОЛЬ Исправнику
ПРОСКУРОВ Председателю Уездной Земской Управы ПРОСКУРОВ Городскому Голове
ПРОСКУРОВ Исправнику НОВАЯ УШИЦА Председателю Уездной Земской Управы
НОВАЯ УШИЦА Городскому Голове НОВАЯ УШИЦА Исправнику ЯМПОЛЬ
Председателю Уездной Земской Управы ЯМПОЛЬ Городскому Голове ЯМПОЛЬ

По распоряжению Временного Правительства сообщенному мне в телеграмме
Министра Председателя Министра Внутренних Дел князя Львова от 6 марта за
номером 914 я за выездом из губернии Председателя Губернской Земской Уездной
Управы вступил в управление губернией в качестве Губернского Комиссара
Временного Правительства на правах и обязанностях Губернатора, указанных в своде
законов точка Из той же телеграммы М[инистра] В[нутренних] Д[ел] № 914 видно что
на Председателей Уездных Земских Управ возложены обязанности уездных Комиссаров
Временного Правительства и что полиция переформируется в милицию
распоряжением самоуправлений точка Сообщая об этом прошу Председателей
Уездных Земских Управ и Городских Голов довести до моего сведения о мерах
принятых ими к исполнению возложенных на них Временным Правительством
обязанностей точка Всем чинам полиции которые ныне на основании указанного выше
распоряжения Временного Правительства должны поступить в распоряжение органов
городского уездного самоуправления поручаю во имя блага нашей дорогой родины
исполнять все распоряжения нового Правительства строго поддерживать полный
порядок и спокойствие на местах столь необходимый в переживаемое ныне время до
тех пор пока самоуправлением не будет сорганизована милиция точка До
переформирования полиции вся уездная полиция переходит в распоряжение Уездных
Комиссаров а городская в распоряжение Городского Самоуправления 519.

За Губернского Комиссара,
Член Губернской Управы Градовский

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 9. Машинопис. Засвідчена копія.

**На документі помітка: Копія настоящей телеграммы отослана в Губ[ернское]
Пр[авление] 18/III 1917 г[ода].*

**Повідомлення газети «Юго-Западный край» про утворення Ради
представників громадських організацій міста Вінниці**

6 березня 1917 року

ГРАЖДАНЕ г[орода] ВИННИЦЫ!

6-го марта этого года в г[ороде] Виннице организовался Совет представителей общественных организаций в г[ороде] Виннице, который выбрал из своей среды **Исполнительный Комитет.**

В состав Совета вошли представители следующих организаций:

1. Земледельческое Общество Взаимного Кредита.
2. 1-е Общество Взаимного Кредита.
3. Купеческое Общество Взаимного кредита.
4. Общая Больничная Касса при 6-Винницких Предприятиях.
5. Губернское Земство.
7. Уездное Земство.
8. Винницкая Мещанская Управа.
9. Общество Врачей города Винницы.
10. Подольский Союз Кредитных и Ссудо-сберегательных Товариществ.
11. Винницкое Городское Общественное Управление.
12. Подольское Общество С[ельско]-Хозяйственной Промышленности.
13. Общество Потребителей Оптовых Закупок.
14. Подольский Комитет Всероссийского Земского Союза.
15. Родительский Комитет 2-й Городской женской гимназии.
16. Родительский Комитет при Городской мужской гимназии.
17. Родительский Комитет при Министерской женской гимназии.
18. Родительский Комитет при Реальном училище.
19. Подотдел Всероссийского Земского Союза фабрики «Ястреб».
20. Больничная Касса при фабрике «Ястреб».
21. Винницкий Комитет Красного Креста.
22. Винницкий Еврейский Комитет помощи жертвам войны.
23. Винницкое Отделение польского общества помощи жертвам войны.
24. Второе Ссудо-сберегательное Товарищество.
25. Еврейское Благотворительное Общество г[орода] Винницы.
26. Касса Взаимной помощи преподавателей Винницкого Реального училища.
27. Винницкий местный Военно-промышленный Комитет.
28. Рабочий Отдел Винницкого местного Военно-промышленного Комитета.
29. Рабочий организационный Комитет при фабрике «Ястреб».
30. Попечительство о недостаточных ученицах 1-й Министерской гимназии.
31. Касса служащих Винницкого Уездного Земства.
32. Союз Подольских Украинцев.
33. Служащие Подольского губернского комитета Земского Союза.
34. Комитет для оказания помощи семьям запасных и ополченцев евреев.
35. Польский Общественный кружок г[орода] Винницы.
36. Потребительское Общество Старого Города и ссудо-сберегательное Товарищество.
37. Потребительское Общество «Кооперация».
38. Общество Взаимопомощи учащихся и учивших.

39. Общество повсеместной помощи.
40. Первое Потребительское Общество.
41. Общество дневных приютов для детей рабочего класса.
42. Рабочие подковного механического завода гр[афа] Грохольского.
43. Винницкое Старогородское Общество садоводства.
44. Организация служащих Подольского Общества сельского хозяйства.
45. Касса служащих общества оптовых закупок.
46. Служащие Хлебармии.
47. Служащие учреждений города Винницы.
48. Совет еврейской Больницы и Богадельни.
49. Винницкое Ремесленное Общество.

Оповещая об этом, призываем Вас к полному спокойствию, продолжению труда и нормальному ходу жизни, не осложняя его никакими выстушениями.

Ныне – лишь единая мысль должна руководить нами: «все – на помощь дорогой Родине. Каждый – к своей работе». Помните, что враг не дремлет, и на нас, находящихся в ближайшем тылу нашей доблестной армии, лежит святой долг перед нею и Родиной – быть спокойными и стойкими, ибо этого требует грядущая Победа, наша совесть, наша честь. К этому же призывает нас и Государственная Дума и созданное народным представительством Правительство.

Исполнительный Комитет Совета представителей общественных организаций в г[ороде] Виннице:

Председатель гр[аф] Грохольский.

Товарищи Председателя: И. И. Лозино-Лозинский.

П. Н. Ренненкампф.

Секретарь В. М. Рабинович.

Делегат 15-го запасного пехотного полка Капитан Ф. А. Чамара.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 8 марта.

№ 38

Передова стаття газети «Подольнин» від 7 березня 1917 року

7 березня 1917 року

Великие события ставят на очередь и великие задачи, для решения которых необходимо много творческой энергии, много выдержки и глубокого проникновения в смысл происходящего. Каковы бы ни были чувства, вызываемые событиями последних дней, они должны уступить место разуму и ни на минуту не заслонять перед нами той опасности, какая грозит целостности и самостоятельности нашей великой родины.

Наше внимание и силы должны быть направлены прежде всего на оборону и на то, чтобы ничто не нарушило правильности работы в этом направлении.

Все для войны.

Этот лозунг, объединивший Русь в начале войны, является основной задачей и нынешнего момента.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменеу-Подольский. – 1917. – 7 марта.

№ 39

Наказ генерала О. О. Брусилова військам Південно-Західного фронту щодо захисту вітчизни

7 березня 1917 року

КИЕВ, 7.

Волею Божьею Россия вступила на новый исторический путь в своей государственной жизни; в эту знаменательную годину напоминаю славным непобедимым войскам армии Юго-Запад[ного] фронта наш священный долг – стоять стальной стеной против нашего ярого врага, который к настоящему времени приведен в безвыходное тяжелое положение. Смута между нами была бы для него спасением и радостью. Не позволим ему торжествовать над нами. Докажем, что Русское войско, Русский народ не дадут поработить себя немцу никакими способами, не поддадутся ни при каких обстоятельствах. Мы, стоящие на страже против внешнего вековечного врага, должны твердо помнить в сердцах наших, что наш долг перед нашими матерями, женами, сестрами и детьми оберечь их от нашествия лютых иноплеменников, иначе наши потомки будут проклинать нас, святая Русь будет нами покрыта позором. Да не будет так! Требую от всех твердой дисциплины и сознательного спокойствия. Начальствующие лица всех степеней и молодцы нижние чины по долгу совести и чести обязаны напрячь все силы, чтобы наше грозное войско для врага осталось таким и впредь.

Да поможет нам Господь!

Приказ этот прочесть во всех ротах, эскадронах, сотнях, батареях, командах.

Генерал-адъютант Брусилев.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 11 марта.

№ 40

Протокол 2-го засідання Вінницької ради робітничих і солдатських депутатів від 7 березня 1917 року

7 березня 1917 року

Перед открытием заседания была почтена память жертв революционного движения.

В состав Президиума избраны: И. Гросман – Председателем. П. Салтыков – товарищ председателя и В. Гантимуров – секретарем.

По проверке мандатов оказалось, что на собрании представлены следующие предприятия:

1. Завод армейских сапог Земсоюза «Ястреб». Избраны т[оварищи]: И. Некрич, Ш. Кацман, П. Салтыков, М. Кельчик, В. Рабинович, З. Либзон, В. Коган, Б. Шафир, И. Каплан, А. Горштейн, О. Хотенко, И. Светликовский, А. Фишман, П. Шинчковский, К. Лыжова, М. Шодхак, Я. Мидер, Ш. Горбатюк, М. Рейтенберг, О. Бальзинский, И. Мороз, Б. Нодельч, А. Лехтман, П. Нойзиков, Г. Грибач, И. Юркнс, Н. Солозинный, А. Сваринский, Ж. Губаш, Д. Наймарк – всего 30 человек.

Эти депутаты приняли наименование организационного комитета и кооптировали в свою среду т[оварища] Гантимурова.

2. Подковно-механичний завод графа Грохольского. Избраны т[оварищи]: М. Идзиковский, Мах, Гронек, Юрих, Сикорский – всего 5 человек.

3. Завод повозок графа Грохольского. Избраны т[оварищи]: Русек, Лестовецкий, Гильзенберг, Наревич и Дудельзак – всего 6 человек*.

4. Завод «Молот». Избраны т[оварищи]: А. Мястковский, А. Васильев, Ю. Бенковский, А. Розовский, Г. Божемский, А. Гайснер, Э. Файнштейн, С. Воронцов, П. Скибянский и Ш. Шафир – всего 10 человек.

5. Завод кожевенный Клейнерта. Избраны т[оварищи]: Маншевский, М. Гросман, И. Принц, Я. Жураковский, И. Кричман – всего 5 человек.

На всех этих предприятиях были даны указы, которые в основном сводятся к тому, чтобы депутаты добивались осуществления созыва учредительного собрания, амнистии, разоружения полиции и учреждения народной Милиции.

Решено было, ввиду важности момента, на первом же заседании наименовать себя «Винницким Советом рабочих депутатов» и принять меры к немедленному дополнению его представителей остальных предприятий ремесел. Большие прения возбудил вопрос об оценке настоящего политического момента. По этому вопросу была принята резолюция следующего содержания:

«Винницкий Совет Рабочих Депутатов стоит на почве общего социально-экономического созерцания международного пролетариата.

Ввиду чрезвычайной важности настоящего момента, Совет Рабочих Депутатов находит несвоевременным возбуждение борьбы рабочих за улучшение своего экономического положения, не отказываясь от таковой после того, как старая власть будет окончательно уничтожена и новое государственное устройство в достаточной степени окрепнет.

Настоящий политический момент ставит перед рабочим классом России задачи двоякого рода, именно: задачи, связанные с внешним и внутренним положением страны. В силу общих условий, вопрос внутреннего характера приобрел первенствующее значение, а поэтому должен быть разрешен в первую очередь.

Винницкий Совет Рабочих Депутатов в полном согласии с Петроградским ЦРБ ставит лозунгом дня: «Скорейший созыв Всенародного учредительного собрания, на основе всеобщего, равного, прямого и тайного избирательного права».

У возрожденной России не может быть возврата к отжившим и дискредитировавшим себя монархическим формам правления.

Созыв учредительного собрания должен служить гарантией полной демократизации страны, путем создания демократического республиканского строя.

Пролетариату и крестьянству России необходимы следующие права, которые единственно помогли бы послужить гарантией независимости и процветания демократии:

1. Полная свобода союзов, собраний и стачек;
2. полная свобода печати;
3. свобода слова;
4. неприкосновенность личности и жилища;
5. отделение школы от церкви и церкви от государства;
6. демократизация самоуправления (городских и земских);
7. 8-ми часовой рабочий день;
8. наделение крестьян землей.

Окончательное разрешение вопросов, связанных с внешним положением страны С[овет] Р[абочих] Д[епутатов] в настоящий момент не считает возможным, но

отношение к ним совета сводится к следующему: стране угрожает опасность со стороны германской империалистической буржуазии. Победа над русской армией неизбежно принесет с собой уничтожение добытых внутренних побед, а потому, в интересах русской демократии, необходимо напряжение всех народных сил для того, чтобы оборона страны увенчалась успехом. Вместе с тем С[овет] Р[абочих] Д[епутатов] не считает возможным какое бы то ни было порабощение побежденных. Настоящая война должна обеспечить свободное и независимое существование и развитие отдельных государств, как бы малы они не были.

В области организации пролетариев всех стран, Винницкий С[овет] Р[абочих] Д[епутатов] стоит за немедленное воссоздание разрушенной войной международной социалистической организации рабочих (интернационала), ибо воля международного пролетариата должна быть едина.

Задачей дня Винницкий С[овет] Р[абочих] Д[епутатов] ставит возможно более широкую организацию рабочих и демократических элементов. С той целью совет рабочих депутатов признает необходимым организацию рабочих в профсоюзы, создание Бирж Труда, культурно-просветительных организаций, создание арбитражей (рабочих третейских судов) и т[ак] д[алее].

Резолюция принята собранием единогласно. В заключение был избран Исполнительный Комитет совета рабочих депутатов в составе из 10-ти человек. После этого были приняты тексты телеграмм, отправленных временному правительству и Петроградскому совету рабочих депутатов.

Подписали:

Председатель ГРОСМАН

Секретарь ГАНТИМУРОВ

Тарнопольський Л., Федулкін С. Жовтень на Вінниччині. (Історичний нарис). – Вінниця: Держдрукарня ім. Леніна, 1927. – С. 45 – 47.

**Так у тексті.*

№ 41

Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про тимчасове виконання обов'язків Подільського губернського комісара І. О. Четвериковим

8 березня 1917 року

Временно исполнявший обязанности Губернского Комиссара Временного Правительства член Губернской Земской Управы **С. Л. Градовский**, в виду возвращения в г[ород] Каменец-Подольск заместителя председателя Губернской Земской Управы Ивана Алексеевича **Четверикова**, 8 марта передал И. А. **Четверикову** временное исполнение обязанностей Губернского Комиссара Временного Правительства.

Заместитель председателя Губернской Земской Управы Иван Алексеевич Четвериков 8 марта вступил во временное исполнение обязанностей Губернского Комиссара впредь до возвращения в г[ород] Каменец-Подольск председателя Губернской Земской Управы **П. Н. Александрова**.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 11 марта.

№ 42

**Телеграма Могилів-Подільського повітового комісара Подільському
губернському комісару щодо вступу до виконання
обов'язків комісара**

8 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Кам[енець]-Под[ольск]
Губернському комиссару
Из Могилева-Под[ольска]. № 749.

Принята 8/Ш 1917 г[ода].

Сообщаю 7 марта вступил исполнение обязанностей уездного комиссара о чем объявил исправнику и начальникам отдельных частей и ведомств точка переформирование полиции в милицию созывается чрезвычайное уездное собрание 10 марта точка изготовляется и будет опубликовано воззвание населению уезда

Уездный комиссар Скоробогач-Богуцкий

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 1 – 2. Телеграфний бланк.

№ 43

**Лист виконуючого обов'язки Подільського губернського комісара єпископу
Подільському і Брацлавському щодо необхідності доведення до населення
звернення Головнокомандуючого арміями Південно-Західного фронту**

8 березня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]
ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
ПОДОЛЬСКИЙ
Губернский Комиссар
8 марта 1917 г[ода].
№ 922.
Г[ород] Каменец-Подольск.

Его Преосвященству,
Преосвященнейшему
МИТРОФАНУ,
Епископу Подольскому
и Брацлавскому

ВАШЕ ПРЕОСВЯЩЕНСТВО

Прилагая при этом 1600 экземпляров воззвания Главнокомандующего к населению района Юго-Западного фронта, прошу распоряжения Вашего Преосвященства о прочтении воззвания во всеобщее сведение с амвонов во всех церквах вверенной Вам Епархии.

Поручая себя Архипастырским молитвам Вашим с истинным почтением и совершенной преданностью имею честь быть

Вашего Преосвященства
Покорнейший слуга И. Четвериков

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 46. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: 8 марта 1917 г[ода]. В Консисторию к надлежащему исполнению просьбы, т[о] е[сть] рассылке прилагаемых при сем оттисков. При этом с надлежащими указами заготовить от моего имени ответ Комиссару. Еп[ископ] Митрофан*

№ 44

Повідомлення газети «Юго-Западный край» про відсторонення від посади Вінницького міського голови М. В. Оводова

8 березня 1917 року

Настоящим доводим до всеобщего сведения, что 8 марта в три часа дня постановлением Исполнительного Комитета Совета представителей общественных организаций **Николай Васильевич Оводов** устранин от исполнения обязанностей Винницкого Городского Головы.

Комиссаром в Винницкую Городскую Управу назначен постановлением Исполнительного Комитета товарищ Председателя Исполнительного Комитета **Иосиф Иустинович Лозинский**.

**От имени Испол[нительного] Комитета
Председатель гр[аф] З. С. ГРОХОЛЬСКИЙ
Секретарь Л. А. ДЛУГОЛЕНЦКИЙ**

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 9 марта.

№ 45

Повідомлення виконавчого комітету Ради громадських організацій міста Вінниці про присягу Тимчасовому уряду військовими частинами міста

8 березня 1917 року

Доводится до сведения жителей г[орода] Винницы, что сегодня в 10 часов утра 15-й запасный полк пройдет по г[ороду] Виннице к зданию Городской Думы для выражения своего полного подчинения временному правительству и своей солидарности с исполнительным Комитетом Совета Представителей Общественных Организаций в г[ороде] Виннице.

Исполнительный Комитет.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 8 марта.

№ 46

**Запрошення виконавчого комітету Ради громадських організацій міста Вінниці
громадським організаціям вступати до складу Ради**

8 березня 1917 року

Исполнительный Комитет Совета Представителей общественных организаций предлагает всем, не вошедшим еще в состав Совета организациям, вступить в члены Совета, прислав для сего двух представителей от каждой организации в заседание Совета, назначенное на 11 сего марта в семь часов вечера в Белом зале Городской думы.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 8 марта.

№ 47

**Повідомлення газети «Подільнин» про зібрання товариства
подільських лікарів у місті Кам'янці-Подільському**

8 березня 1917 року

8 марта в здании городской управы состоялось собрание общества подольских врачей. На собрании присутствовало много врачей и публики.

Открыв собрание, вице-президент общества Я. М. Гольдентрестер обратился к собранию с следующей краткой речью:

Многоуважаемые товарищи, почтенное собрание! Я имею удовольствие открыть сегодня заседание в один из тех дней, когда все мы переживаем светлый и радостный момент в нашей жизни, момент, который воскрешает надежду на достижение народом обновления нашей родины, надежду на лучшее будущее.

Я не буду останавливаться на субъективной стороне переживаемых событий, а отмечу только, что наше общество подольских врачей, существующее уже 41-й год, не может пройти мимо разившихся событий, тем более, что в состав временного кабинета правительства входит наш товарищ доктор Андрей Иванович Шингарев, известный и неутомимый труженик на пириговских съездах врачей, в настоящее время временный министр земледелия. Как нам реагировать на это великое событие и в какой конкретной форме выразить наше отношение к нему, я предоставляю высказаться почтенному собранию.

Но предварительно я предлагаю выбрать председателя и секретаря о[бщест]ва, которые будут вести начатое мною заседание.

Почетным председателем единогласно избирается доктор А. А. Цветаев и секретарем доктор В. В. Удовенко.

Прения носили очень страстный характер и привели к решению общества организовать в союз и мобилизовать всех врачей Подольской губернии.

Для выполнения первой цели избрана комиссия из докторов Удовенка, Рождественского и Ганицкого, а для осуществления второй цели разработать доклад. И докладчиком избран доктор Ильницкий. Далее собрание избирает в президенты общества доктора Заленского, а секретарем доктора Рождественского и кандидатами к ним докторов Бондаря, Рождественского и Удовенка. Наконец собрание поручило президиуму составить и послать приветственные телеграммы: Государственной Думе; Шингареву и Годневу, как докторам-товарищам, и Керенскому с выражением

сожаления о павших жертвах освободительного движения и пожелания о скорейшей отмене смертной казни.

Председателю Государственной Думы Родзянко.

«Общество Подольских врачей приветствует в Вашем лице Государственную Думу за все действия после отпуска ее».

Министру земледелия Шингареву.

«Общество Подольских врачей высказывает свою полную солидарность с временным правительством в его действиях и просит доложить совету министров о необходимости уничтожить смертную казнь. Одновременно обращает внимание на дезорганизацию медико-санитарного дела, на крайний недостаток и неправильное распределение врачей как во внутренней России, так и на фронте. Настоящих руководителей санитарного дела надлежит немедленно заменить общественными врачами с соответственным представительством в кабинете. Вас и Ивана Васильевича Годнева приветствует как достойных членов своей семьи, ярко выразивших в своих действиях лучшие стремления общественных врачей к освобождению России».

Министру юстиции Керенскому.

«Общество Подольских врачей в день праздника свободной России преклоняется перед памятью павших борцов за свободу».

Главнокомандующему Армиями Юго-Западного фронта генералу Брусилову.

Общество Подольских врачей на своем заседании 8 сего марта постановило выразить Вам, Господин Генерал, свое глубочайшее уважение, как гражданину. Для Вас было ясно, что старое правительство не может справиться с своей задачей в столь ответственный момент, переживаемый Россией; для Вас было ясно, что необходимо было твердою рукою поддержать подготовленный историей переворот в лице Временного Правительства. И Вы свою ясность воплотили своевременно в дело. И нам – врачам, не мало боровшимся за обновление России, дана теперь возможность принести на алтарь свободной России все свои силы для победы над «немцем» внешним и внутренним.

На приветственную телеграмму, посланную генералу Брусилову, почетный председатель заседания 8 марта Общества Подольских врачей д[окто]р А. А. Цветаев получил от генерала Брусилова нижеследующий телеграфный ответ: «Сердечно благодарю общество Подольских врачей за привет: вместе с вами радуюсь обновлению ныне свободной России и не сомневаюсь, что общими усилиями мы поборем и внешнего, и внутреннего немца, представляющего собой для России чуждый и вредный организм».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 48

**Повідомлення газети «Подольнин» про зібрання службовців
Кам'янець-Подільського повітового земства**

9 березня 1917 року

В Каменецкой уездной земской управе 9 марта в 3 часа дня состоялось собрание служащих управы, после обсуждения событий текущего момента и счастливого возрождения родины к новой жизни, собрание единогласно вынесло следующую резолюцию: «Приветствую Временное правительство и сознавая, что только при

дружной и организованной работе, поддержке его народом, Россия встанет на путь победы и свободы – собрание служащих Каменец-Подольского уездного земства признало необходимым объединение в союз земских служащих» и выбрать для этой цели представителей совета.

Закрытым голосованием избраны в совет: Ф. Г. Пехтерев, А. С. Ганджий, К. О. Ковальский, В. П. Золотов и В. В. Сциборский.

Избранному Совету предложено озаботиться скорейшим созывом общего совещания всех служащих уездного земства, каковое и должно избрать постоянных представителей от служащих для участия во всех общественных организациях и союзах.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 49

Повідомлення газети «Подольнин» про засідання педагогів навчальних закладів міста Кам'янця-Подільського

9 березня 1917 року

9 марта в здании городской управы состоялось собрание педагогов всех учебных заведений города Каменец-Подольска. На собрании, главным образом, обсуждался вопрос о том, как реагировать на события и в какой реальной форме запечатлеть их в сознании учащейся молодежи. После недолгого обсуждения было решено: обратиться к юным гражданам и гражданкам с воззванием, которое приводится ниже и послать телеграммы Верховному Главнокомандующему Великому Князю Николаю Николаевичу, Исполнительному Комитету Государственной Думы, председателю Совета министров, министру народного просвещения и главнокомандующему Юго-Западным фронтом.

Воззвание к учащимся учебных заведений города Каменец-Подольска.

Юные граждане и гражданки!

Император Николай II отрекся от престола за себя и сына; брат его Михаил решил в том лишь случае принять на себя Верховную власть, если на это будет воля Великого Народа Русского.

Власть ныне принадлежит временному правительству, составленному Государственной Думою из лучших преданных России людей. Все, кому дорога наша Родина и ее безопасность, признали новое народное правительство и посвятили ему свои силы и труд.

Наша доблестная армия также примкнула к народу и стоит на охране родины еще более грозной, непреодолимой стеной. Юные граждане и гражданки! Вас ожидает завидная доля служения великой России. Будьте же достойны этой великой чести и не покладая рук, усиленным трудом и беспрекословным повиновением властям выковывайте счастье и мощь освобожденной Родины. Мы, педагоги, пойдем с вами по тому же пути. Да здравствует могучая, счастливая и грозная врагам свободная Россия!

Общее собрание объединенных педагогов учебных заведений г[орода] Каменца.

Председателю Совета министров князю Львову.

Общее собрание педагогов учебных заведений всех ведомств города Каменец-Подольска, приветствуя в лице Вашем новое правительство, выражает полную

готовность отдать все свои силы делу подготовки юных граждан к новой свободной жизни под руководством облеченных народным доверием вождей.

Председатель собрания директор народных училищ **Беляев**.

Председателю Исполнительного Комитета Государственной Думы.

Общее собрание педагогов учебных заведений всех ведомств города Каменец-Подольска с верою в светлое будущее Родины приветствует новое правительство и выражает полную готовность отдать все свои силы делу воспитания юных граждан в духе идеалов свободной России.

Председатель собрания **Беляев**.

Верховному Главнокомандующему Великому Князю Николаю Николаевичу.

Общее собрание педагогов г[орода] Каменец-Подольска приветствует в Вашем лице доблестного вождя геройских войск, выражает уверенность, что под Вашим водительством армия свободного народа победит вековечного врага России.

Председатель собрания **Беляев**.

Петроград, министру народного просвещения.

Общее собрание педагогов учебных заведений г[орода] Каменца-Подольска приветствует первого министра народного просвещения свободной России и с надеждой взирает на светлое будущее нашей многострадальной школы.

Председатель собрания **Беляев**.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 50

Повідомлення газети «Подольнин» про організаційне засідання службовців усіх установ Міністерства внутрішніх справ міста Кам'янця-Подільського

9 березня 1917 року

В 8 часов вечера 9 сего марта в здании Губернского Правления состоялось первое общее организационное собрание служащих во всех учреждениях министерства внутренних дел гор[ода] Каменца, объединенных общими интересами в связи с совершившимся государственным переворотом. Председателем избран был В. И. Петропольский, секретарем С. В. Ранети. Собравшимися были посланы телеграммы:

«ПЕТРОГРАД.

Министру внутренних дел князю Львову.

Девятого состоялось многолюдное первое общее организационное собрание всех членов союзов служащих в правительственных учреждениях и предприятиях министерства внутренних дел гор[ода] Каменец-Подольска. Счастлив довести Вашему сиятельству, что служащие министерства внутренних дел, встретив с первых же дней с полным сочувствием переход высшего управления государства из старых рук в руки лиц, пользующихся всеобщим доверием страны, ни на минуту не прерывали своих занятий и полные горячей готовности приложить все усилия свои к строительству России на началах свободы, равенства и братства.

За губернского комиссара **Четвериков»**.

«ПЕТРОГРАД.

Министру внутренних дел князю Львову.

Первое общее объединительное собрание союзов служащих в Правительственных учреждениях и предприятиях министерства внутренних дел, обсудив создавшееся политическое положение в связи с совершившимся Государственным переворотом и признав власть в лице временного правительства, постановили довести до Вашего сведения о соей готовности беззаветно работать в направлении созидания России на новых политических началах, а также приветствовать в лице Вашего сиятельства первого министра внутренних дел в новой свободной России.

Председатель **Петропольский**».

«ПЕТРОГРАД.

Председателю Государственной Думы Родзянко.

Служащие в правительственных учреждениях и предприятиях города Каменец-Подольска сегодня в первом организационном собрании союза объединенных организаций, обсудив текущий политический момент, постановили подчиниться временному правительству, приняв все меры к созданию благоприятных условий для проведения в жизнь программы его и приветствовать в лице Вашем первого представителя новой свободной России, твердой рукой ведущего ее к благу народному.

Председатель **Петропольский**».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 51

Повідомлення газети «Подольнин» про зібрання представників купецкого стану в місті Кам'янець-Подільський

9 березня 1917 року

9 марта в 6 часов вечера в квартире Л. И. Стерника состоялось собрание купцов. Собранием были избраны представители в общее собрание Каменецких общественных организаций купеческий староста Л. Стерник, Я. Коган и г[осподина] Шрага.

Затем обществом посланы приветственные телеграммы: Председателю Государственной Думы, председателю совета министров, министру торговли и промышленности и Главнокомандующему Юго-западным фронтом.

Петроград, Председателю Государственной Думы. Каменецкое купеческое общество приветствует Вас, Родзянко – Исполнительный Комитет Государственной Думы благодарим Вас за спасение нашей Родины. Мы убеждены, что заря свободы, занявшаяся над Россией даст ей возможность победить врага и выведет Отечество на путь счастья и величия, которого Оно заслуживает. Мы молим Бога, чтобы он ниспослал Вам силы для дальнейшей работы на пользу всем нам дорогой России.

Каменецкий Купеческий Староста **Стерник.**

Петроград, Председателю Совета Министров князю Львову.

Каменецкое Купеческое Общество приветствует в Вашем лице Первое Правительство Свободной России. Мы приносим Вам наши искренние и горячие поздравления и не сомневаемся в том, что черпая свою силу в доверии всех народов населяющих необъятную Россию Вы поведете нашу дорогую исстрадавшуюся Родину на путь счастья, процветания и величия.

Каменецкий Купеческий Староста **Стерник.**

Петроград. Министру Торговли и Промышленности.

Поздравляя Вас с назначением в первом министерстве Свободной России Каменецкое Купеческое Общество просит располагать Им на пользу Родины, для которой оно не пощадит ни своих средств, ни сил. Мы уверены, что под Вашим опытным руководством торговля и промышленность займут то место, которое они заслуживают. В их свободном развитии залог преуспеяния нашей Родины.

Каменецкий Купеческий Староста **Стерник.**

Главнокомандующему Армиями Юго-Западного фронта.

С любовью и гордостью – мы смотрим на Вас, ставшего в борьбе за счастье России на сторону народа. Каменецкое Купеческое Общество счастливо заявить Вам, что оно не пожалеет своих сил для полного сокрушения упорного врага. Мы убеждены, что вверенные Вам войска под Вашим умелым и опытным руководством сломят упорного врага и выведут Россию на путь счастья, величия и славы. Да поможет Вам Господь Бог в этом.

Каменецкий Купеческий Староста **Стерник.**

На приветственную телеграмму генерал Брусилов ответил: «Сердечно благодарю Каменецкое Купеческое Общество за приветствие и пожелания победы на славу и счастье Свободной России. Ген[ерал] **Брусилов**».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 52

Ухвала Кам'янецької повітової земської управи щодо організації міліції

9 березня 1917 року

Каменецкая Уездная Земская Управа

Отдел СЕКРЕТАРСКИЙ

Заседание «9» марта 1917 года.

Присутствовали:

Председатель Управы В. М. МАРКЕВИЧ.

Члены Управы: Л. В. Харжевский, Е. А. Монастырский.

№ по порядку 52.

На имя Председателя Уездной Земской Управы поступило предложение Губернского Комиссара за № 519, в коем он сообщает, что существующая в уезде полиция переходит в распоряжение Уездного Комиссара впредь до переформирования ее в милицию и что переформирование это должно быть произведено распоряжением самоуправления.

Заслушав изложенное и имея в виду 1) что обеспечение безостановочной деятельности местных учреждений, обслуживаемых полицией, каковых безостановочная деятельность в настоящее время имеет первенствующее значение, может быть достигнуто лишь при постепенном и планомерном проведении в жизнь указанного мероприятия, 2) что существующее в уезде положение не вызывает необходимости немедленного поголовного увольнения чинов полиции, привычно и лояльно исполняющих свои обязанности по взысканию различного рода сборов,

задержанию, по поручению военных властей, дезертиров и уголовных преступников и вообще охране порядка и спокойствия, Уездная Управа ПОСТАНОВИЛА: а) приступить к организации милиции, б) тех чинов Уездной полиции, кои выразят подчинение новому строю, изъявят готовность не за страх, а за совесть служить делу спокойствия и порядка в уезде и пожелают перейти на службу в милицию – принять таковых на службу в милицию, отобрав соответствующие подписки, если по своим нравственным качествам они окажутся достойными служить в милиции.

О вышеизложенном сообщить Губернскому Комиссару.

Подлинное за надлежащими подписями.

С подлинным верно: За Председателя Управы [підпис]

Сверял: Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. Р-3345. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 5 – 5 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 53

Повідомлення газети «Юго-Западный край» про засідання службовців Вінницького відділення Державного банку та інспекції дрібного кредиту

9 березня 1917 року

9 марта в помещении Винницкого Отделения Государственного банка под председательством В. И. Иващенко состоялось собрание всех служащих Отделения банка вместе с Инспекцией мелкого кредита и счетчиками и сторожами Отделения. Собрание постановило избрать из своей среды двух делегатов в «Совет общественных организаций». Избранными оказались П. Е. Зотов и И. С. Люткевич. По просьбе Собрания управляющим Отделением банка В. В. Петровым была послана Управляющему Государственным банком следующая телеграмма: «Я и все служащие Винницкого Отделения Государственного банка просим Ваше превосходительство передать Временному Правительству наше искреннее горячее гражданское приветствие и заявить ему, что мы, сознавая всю важность непрерывной работы нашего учреждения, находящегося в ближайшем тылу, не прерывали ее ни на минуту и ныне в радостном сознании обновления беззаветно любимой нами родины черпаем силы и готовность с удвоенной энергией и трудиться на пользу и защиту дорогого нашего Отечества».

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 12 марта.

№ 54

Повідомлення газети «Юго-Западный край» про зібрання православного духовенства Вінницького міського округу

9 березня 1917 року

9 сего марта в квартире настоятеля Винницкого Городского Собора состоялось собрание православного духовенства Винницкого Городского Округа. По избрании председателя последовал обмен мнений по вопросу об активном участии духовенства в организации местных общественных сил в связи с переживаемыми событиями. На собрании выяснилось полное единодушие духовенства во взглядах на задачи данного момента, причем было принято следующее решение: «Признавая исключительную

серьезность переживаемого нашей родиной момента и приветствуя Новое Правительство Свободной России, поставившее своей задачей благоустройство внутренней жизни страны в критическую минуту ее исторического бытия, духовенство Винницкого Городского Округа считает своим пастырским долгом употребить со своей стороны все усилия к поддержанию среди своих пасомых бодрости духа, порядка и спокойствия, как залога блага родины и победы над внешним врагом России». Затем собрание признало необходимым в целях согласования своих действий с деятельностью местных общественных сил иметь своих представителей в «Совете общественных организаций». Закрытой баллотировкой избранными оказались протоиерей О. А. Станиславский и псаломщик Вознесенской церкви П. Пясецкий.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 12 марта.

№ 55

**Повідомлення газети «Юго-Западный край» про зібрання
та ухвали Вінницьких студентів**

9 березня 1917 року

Третьего дня в помещении Подольского Комитета Всероссийского Земского Союза состоялось общее собрание студентов-Винничан, посвященное вопросу момента. Заседание открыто было в 9½ ч[асов] вечера студентом Лехтманом, избранным в председатели. Была почтена вставанием память павших за дело свободы. Затем был заслушан доклад студента Радиновского об отношении Киевского студенчества к настоящим событиям. В виду того, что еще не выяснилось, какое число студентов сможет принять участие в общей работе, собрание постановило послать от себя двух временных представителей в местный Совет общественных организаций. После этого были произведены выборы представителей. Избранными оказались М. Лехтман и Г. Перепелицкий. В заключение собранием были заслушаны предложения товарища г[осподина] Радиновского. 1) О признании серьезности текущего момента. 2) О вызове из Киева товарищей-Винничан для совместной работы и 3) Об обращении к коалиционному Совету, объединяющему все киевские высшие учебные заведения, о необходимости прислать в Винницу своих представителей для агитации. Все три предложения были приняты подавляющим большинством голосов. На собрании присутствовали с правом совещательного голоса представители различных общественных организаций. Собрание было закрыто в 1 час ночи.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 12 марта.

№ 56

**Повідомлення газети «Подольнин» про втечу з Вінницької
тюрми кримінальних арештантів**

9 березня 1917 року

9 марта из центральной Винницкой тюрьмы бежало свыше 500 уголовных арестантов, причем некоторые из них скрылись, большая же часть явилась в Исполнительный Комитет, требуя признать их освобожденными. Члены Испол[нительного] Комитета разъяснили арестантам, что они не вправе разрешить

лично этот вопрос, но обещали ходатайствовать перед соответствующими министрами об облегчении их участи. Арестанты удовлетворились этим заявлением, после чего они были отправлены на грузовых автомобилях обратно в тюрьму. Благодаря быстрым и энергичным мерам, принятым Исполнительным Комитетом, в частности членом этого комитета Л. А. Длуголенским, большая часть преступников была задержана и отправлена обратно в тюрьму. Все же свыше чем 100 преступникам удалось скрыться. Побег арестантов вызвал среди населения сильное волнение.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 14 марта.

№ 57

Телеграма Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо розподілу обов'язків і повноважень між інститутами влади
9 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Каменец-Под[ольск]. Губернскому Комиссару
Из Проскурова № 1458.

Принята 9.ІІІ.1917 г[ода].

Телеграма князя Львова № 914 мною понята никаких сомнений не встретил точка считаю что распоряжением я назначен единственной правительственной властью уезда городской голова новыми правами не наделен прошу указания какими соображениями вы руководствовались передачей в распоряжение города городской полиции не отделенной уездной и каким образом исправник переданный распоряжением комиссара и города может нести свои обязанности точка считаю что город правительственные учреждения самоуправления и вообще вся власть уезда передается только мне городе уезде полное спокойствие полиция переформируется мною при содействии самоуправления и избранный совет исполнительных комитетов общественных организаций города уезда прошу выяснить созданное вами недоразумение

Уездный комиссар Киселев

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 1 – 3. Рукопис. Копія.

№ 58

Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про службові переміни в органах влади Подільської губернії

10 березня 1917 року

По Указу Временного Правительства данному Правительствующему Сенату: 10 марта 1917 года, Подольский Губернатор **Мякинин** – увольняется от службы, согласно прошению.

Утверждаются, согласно избранию Барской Городской Думы, в должностях на четырехлетие 1915–1919 г[одов]: городского головы надворный советник Григорий Францевич **Винский** и члена Городской Управы крестьянин Илья Григорьевич **Левицкий**.

Утверждаются, согласно избранию собрания Сальницких городских уполномоченных, в должностях на четырехлетие 1915–1919 г[одов]: городского старосты мещанин Ефимий Васильевич **Полищук** и помощника городского старосты мещанин Карп Порфирьевич **Петрашев**.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 22 марта.

№ 59

**Повідомлення газети «Армейский Вестник» про прийняття присяги
на вірність Тимчасовому уряду військовими частинами
міста Кам'янця-Подільського**

10 березня 1917 року

Вчера, 10-го марта, Главнокомандующий армиями Юго-Западного фронта генерал-от-кавалерии Брусилов, Начальник его Штаба, чины Штаба и части войск, находящиеся при Штабе, приняли присягу Временному Правительству.

Перед началом торжественного молебствия генерал Брусилов обратился к собравшимся на плацу войскам с речью, в которой разъяснил смысл происшедшей в Государственном строе России перемены, значение Временного Правительства и будущего Учредительного Собрания и указал на необходимость в переживаемый момент особенно энергичной работы и строгой дисциплины для обеспечения окончательной победы над врагом.

После богослужения и принятия присяги состоялся парад войскам. Главнокомандующий пропустил мимо себя принимавшие присягу части церемониальным маршем.

По окончании парада войска восторженно приветствовали своего Главнокомандующего и на руках отнесли его до квартиры. Население по пути шествия устроило генералу Брусилову сплошную восторженную овацию.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 11 марта.

№ 60

**Повідомлення газети «Подольнин» про урочистості 10 березня 1917 року
в місті Кам'янці-Подільському**

10 березня 1917 року

Накануне всюду приготовления и совещания по выработке церемониала.

На Семинарской площади.

В 9 с пол[овиной] ч[асов] утра на Семинарскую площадь собираются войска, учащиеся с красными флагами и бантами в петлицах и многочисленная публика.

По середине площади крытый помост, предназначенный для богослужения. Площадь убрана красными и национальными флагами.

В 10 утра Преосвященным Митрофаном Епископом Подольским и Брацлавским в сослужении городского духовенства был отслужен молебен с провозглашением многолетия Богохранимой Державе Российской, Правительству, Святейшему Синоду и воинству ее.

Перед началом торжественного молебствия генерал от кавалерии Брусилов обратился к собранным войскам с речью, в которой разъяснил смысл перемены, происшедшей в Государственном строе России, значение временного правительства и будущего Учредительного собрания и указал на необходимость в переживаемый момент особенно энергичной работы и строгой дисциплины для обеспечения окончательной победы над врагом.

После молебна приведение к присяге. Торжественные слова присяги выслушаны сосредоточенно спокойно.

После принятия присяги состоялся парад войскам. Мимо Главнокомандующего армиями Ю[го]-З[ападного] фронта ген[ерала] Брусилова под звуки музыки и клики «ура» прошла часть войск церемониальным маршем.

Затем войска восторженно приветствовали своего Главнокомандующего и на руках в паланкине принесли его до квартиры.

В городе. По обеим сторонам Романовского проспекта, по которому движется процессия, стоят шпалерами учащиеся с красными флагами. Под звуки марша и клики «ура» солдаты проносят Главнокомандующего, отвечающего на приветствия толпы.

У городской управы процессия останавливается. С балкона Управы обращается с речью к Главнокомандующему, солдатам и публике городской голова К. В. Турович. Музыка играет марш, клики «ура».

Главнокомандующий отвечает и в нескольких словах приветствует свободную Россию.

Снова музыка и «ура».

Процессия двигается дальше.

Павшим за освобождение России пропета «Вечная Память». Хором управлял [тец] Сергей Калиновский. С балкона гор[одской] Управы раздаются речи. Говорит Барщевский и от украинцев Приходько.

Толпы с красными флагами, плакатами, оркестрами и пением Марсельезы движутся по всему городу.

На плакатах надписи:

«Слава Свободной России», «Тыл победил династию – фронт победит врага», «Слава революционной армии и генералу Брусилову», «Вечная Память павшим за свободу» и много др[угих].

В различных местах выступают ораторы, говорят речи, приветствуют обновленную Россию, призывают к работе.

К 4 ч[асам] дня движение затихает и только отдельные группы проходят по улицам с красными флагами.

Вечером митинг социал-демократической партии.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменеу-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 61

Повідомлення газети «Подольнин» про надзвичайне засідання Кам'янець-Подільської міської думи

10 березня 1917 року

10 марта в зале городской управы состоялось чрезвычайное собрание городской думы под председательством городского головы К. В. Туровича. Дума постановила:

избрать в реквизиционную комиссию гласного Винарского, а кандидата к нему Приходько; далее дума перешла к вопросу о выборе делегатов на собрание представителей Каменецких организаций. Этот вопрос вызвал прения, после которых дума решила в полном составе явиться на означенное собрание и, выбранным собранием комитетом, в целях уравнивания представительства различных групп, пополнить состав думы. Наконец, дума постановила воспретить содержателям булочных и кондитерских выпекать на продажу пирожные и сдобные булки.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 62

Повідомлення газети «Подольнин» про зібрання службовців Подільського відділення селянського поземельного банку

10 березня 1917 року

Служащие Подольского Отделения Крестьянского Поземельного банка, собравшись 10 марта 1917 года на организационное заседание в числе 73 человек, постановили: 1) образовать общество взаимопомощи служащих Подольского Отделения Крестьянского Поземельного банка; 2) подробную программу дальнейшей деятельности общества выработать на следующем ближайшем заседании; 3) послать приветственную телеграмму Председателю Временного Комитета Государственной Думы; 4) избрать председателем организации В. К. Константинова и секретарем В. Ф. Мациевского; 5) войти с ходатайством в ближайшем заседании общественных организаций г[орода] Каменца о допущении в их собрание избранных тайным голосованием трех делегатов общества взаимопомощи служащих Подольского Отделения Крестьянского Поземельного банка В. К. Константинова, П. А. Соколова, М. Я. Потапенко.

На имя Господина Председателя Государственной Думы – Родзянко послана телеграмма следующего содержания:

Новосорганизовавшееся общество взаимопомощи служащих Подольского Отделения Крестьянского Поземельного банка в глубоком уважении к проявленной Вами и членами Исполнительного Комитета Государственной Думы беззаветной любви к родине шлет горячий привет творцам новой России, мужественно ведущих ее в годину тяжелых бедствий к светлому будущему. Сорганизовавшееся общество.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 16 марта.

№ 63

Оголошення газети «Юго-Западный край» про зібрання будівельників для обрання представників до Вінницької ради громадських організацій

10 березня 1917 року

Группа строителей, подрядчиков и рабочих по постройкам г[орода] Винницы приглашает сегодня, 10 марта, в 8 часов вечера в помещение первого ссудо-сберегательного товарищества (Банк Падлевского) инженеров, строителей, техников,

подрядчиков, каменщиков, плотников, штукатуров, малярей и др[угих] для организации профессионального союза и выбора делегатов в совет общественных организаций в г[ороде] Виннице.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 10 марта.

№ 64

Звернення виконавчого комітету Ради громадських організацій міста Вінниці до громадських організацій щодо делегування своїх представників до складу Ради

10 березня 1917 року

Исполнительный Комитет Совета Представителей общественных организаций предлагает всем, не вошедшим еще в состав Совета, организациям вступить в члены Совета, прислав для сего двух представителей от каждой организации в заседание Совета, назначенное на 11 сего марта в семь часов вечера в Белом зале Городской думы.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 10 марта.

№ 65

Телеграма службовців Подільської духовної консисторії князю В. М. Львову

11 березня 1917 року

Собрание служащих духовной консистории 11 марта постановило послать синодальному обер-прокурору В. Н. Львову следующую телеграмму:
«ПЕТРОГРАД.

Синодальному Обер-Прокурору Владимиру Николаевичу Львову.

В полной преданности новому Государственному строю нашей Родины Канцелярия Подольской Духовной Консистории радостно приветствует в Вашем лице члена нового правительства. С полным доверием предоставляем скромные силы и труд свой Вашему водительству на пользу родной и свободной Церкви.

Секретарь В. Соколовский».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 14 марта.

№ 66

Звернення Ради Кам'янець-Подільської об'єднаної робітничої партії до робітників

11 березня 1917 року

Товарищи – рабочие-социал-демократы!

Головами героев борцов мы вздохнули свободно и близки к тому строю, за достижение которого погибло столько жизней людских. Уже в настоящий момент мы имеем многое, но далеко не все; при всех Городских Думах, в том числе и при нашей будет Исполнительные Комитеты – маленькие Учредительные Собрания. Необходимо,

чтобы в нем были представители рабочих социал-демократии. А посему вчера решено избрать трех кандидатов делегатами от нашей партии, которые уже намечены, но чтобы они были избранниками большинства Каменец-Под[ольской] с[оциал]-д[емократии], Совет партии просит всех своих товарищей обязательно пожаловать сегодня ровно в 4 ч[аса] дня в д[оме] Крайза (театр Гигант) для указанной цели.

Совет.

11 марта 1917 года.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 26. – Арк. 2. Друкарський відбиток.

№ 67

**Телеграма жителів села Юзефполь Балтського повіту до Міністерства
внутрішніх справ щодо суспільного становища в селі**

11 березня 1917 року

Копия телеграммы из Юзефполя от 11 марта

Необходимо немедленно разъяснить крестьянам события Петроградские; какие-то темные силы убеждают крестьян, что возвращается крепостное право. Имею честь довести, что на станциях узкоколейных линий миллионы пудов хлеба лежат без движения, а у крестьян описали последние крохи. Управляющий именем Коско Коницкий.

Верно: [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 111. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 68

**Звіт газети «Подільнин» про надзвичайне засідання Кам'янець-Подільської
міської думи 12 березня 1917 року**

12 березня 1917 року

12 марта в здании городской управы, состоялось чрезвычайное заседание городской думы под председательством городского головы К. В. Туровича.

Дума единогласно постановила прежнюю внутреннюю охрану города Каменца в полном составе переименовать в милицию, а главными заведующими милицией избрать г[оспод] Вержиковского и Городецкого.

Далее дума решила высказать пожелание, чтобы от городской думы вошли в исполнительный комитет в числе трех членов: К. В. Турович, А. П. Шульминский и г[осподин] Вайслович.

Затем гласный Велико-Шапко обращает внимание на то, что военные жалуются на то, что служба в полиции дает возможность укрываться от военной службы и в виду этого следует в состав нижних чинов милиции не принимать военнообязанных.

Городской голова Турович говорит, что если принять такой принцип, то в случае ухода по каким-нибудь причинам милиционера, не кем было бы его заменить, так как в виду усиленных последних наборов остались только или старые, или малые, или инвалиды.

Гласный Собичевский говорит, что надо для милиционеров физически сильных людей, так как они всегда находятся на положении войны с преступниками.

Дума соглашается с необходимостью предоставить отсрочку призыва милиционерам. После этого заседание закрывается.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 14 марта.

№ 69

Передова газети «Юго-Западный край» від 12 березня 1917 року

12 березня 1917 року

Новый государственный строй, как Феникс, возникший из пепла старой России, – с невероятной быстротой не только развивается, но и укрепляется. В настоящую минуту его можно уже считать достаточно прочным и гарантированным от опасности со стороны могущих быть покушений.

Успех этот, конечно, не случаен. Он вызван прочно сложившимися в стране глубоким недовольством, усиленно поддерживавшимся правительством старого режима. Это недовольство постепенно переходило в раздражение, затем в озлобление и, наконец, вызвало взрыв, приведший к развязке.

В своем отношении к совершившемуся перевороту страна проявила редкое единодушие. У старого правительства почти не нашлось сторонников, еще меньше защитников. Черная сотня оказалась сотней в буквальном смысле этого количества, союзнические банды – мифическими, «безответственные влияния» исчезли, растаяли, «аки воск от лица огня».

Одна за другой целые губернии переходили на сторону нового правительства. Слуги старого режима были бессильны противодействовать этому стихийному движению и в некоторых местностях сами переходили в лагерь своих вчерашних врагов, заявляя о готовности верно служить новому государственному строю.

Но в мехи старые нельзя влить вино новое. И временное правительство проявило истинно государственную мудрость, сразу отстранив от должности всех губернаторов и вице-губернаторов. Среди них были, конечно, и очень порядочные люди, встречались даже представители либеральных направлений. Но связь их с старым режимом была такой тесной и прочной, что едва-ли они сразу могли-бы переработать все свои административные принципы, отказаться от священных веками бюрократических традиций и сразу проникнуться направлением нового государственного строя. С другой стороны, психология терроризованного обывателя такова, что он едва-ли сразу отделается от гипноза административной власти, и это могло бы привести к большим осложнениям. Новое правительство, ответственное перед страной, не имело права оставить на местах агентов старой власти, и оно решительным ударом пресекло самую возможность осложнений на этой почве.

Временная передача управления губерниями в руки председателей губернских земских управ удачно разрешила вопрос о немедленном замещении огромного количества освободившихся вакансий. В земских кругах родилась, выросла и окрепла идея русской конституции, в земских кругах воспиталась русская общественность и выкристаллизовалась политическая мысль, – на кого же, как не на них прежде всего опереться новому правительству, новой России! Только обеспечив спокойствие на местах, гарантировав себя от безопасных случайностей, Временное правительство может перейти к подготовке предстоящего учредительного собрания и осуществлению

тех основных положений, которые намечены в опубликованной правительственной декларации.

В России нужно переустраивать и даже заново устраивать все сверху донизу. Предстоит огромная и небывалая в истории человечества напряженная и ответственная работа. Приступить к ней правительство может только в том случае, если будет опираться на доверие самых широких общественных кругов. Коалиционный характер кабинета, в который пришли представители различных политических партий, гарантирует внепартийность временного правительства. На его знамени нет никаких партийных лозунгов. На нем начертаны только два слова: «Благо России». Вот почему поддержка временного правительства, в настоящих условиях, составляет главнейшую обязанность каждого гражданина. Некоторые группы, обвиняющие временное правительство в «буржуазности» и готовые встать ему в оппозицию, впадают в опасную ошибку.

Может быть, все горе России в том, что у нее никогда не было твердой, сильной и авторитетной власти. Сила старого правительства была силой кнута и палки. Кнута и палки можно бояться, но ни любить, ни уважать их нельзя. Потому старая власть и никогда не была авторитетной. Что новое правительство сильно, – это видно из того, что оно уже свершило. Оно и авторитетно, потому что оно не встретило бы такой единодушной поддержки страны. Этот авторитет надо оберегать, а не расшатывать.

Политические счета будем сводить потом. Как потом будем и спорить о программах, форме правления и пр[очее]. Теперь на очереди единственный вопрос – забота об укреплении нового государственного строя. Временное правительство сделало все от него зависящее, сделало больше, чем можно было ожидать, и уже этим одним оно заслужило право на доверие не отдельных партийных групп, а всей страны в целом. Оппозиция в условиях переживаемой минуты только на руку сторонникам старого режима, втайне мечтающим о реставрации. Было-бы непростительным легкомыслием утверждать, что у нового строя нет врагов. Враги есть, – хитрые, осторожные и опасные. Всякая смута, всякое междоусобие, хотя-бы не выходящее из области политических и партийных раздоров – буде именно тем, что нужно для них.

Встретив переворот с полным спокойствием, проведя его почти без жертв (сравнительно с огромным масштабом события), страна доказала свою политическую зрелость, и нужно быть последовательным до конца.

Больше выдержки и спокойствия! Враг побежден, разбит, но еще не уничтожен и нужно зорко следить за каждым его движением.

Россия выстрадала свое право на счастье. В тяжелых муках, израненная и окровавленная, родилась русская свобода. И малейшим неосторожным движением, простым грубым прикосновением можно непоправимо повредить молодые неокрепшие ростки.

Граждане! Берегите помолодевшую Россию! Берегите ее молодую свободу!

Россия победила закоренелого внутреннего врага, теперь ей остается еще расправиться с врагом внешним, так много тяжкого зла принесшим России не только на войне, но и в нашей внутренней жизни.

Корни русской реакции были в Берлине. Их надо вырвать и уничтожить.

Спокойствие и единение в стране, поддержка Временного Правительства, стойкость и мужественность на фронте, усиленная работа на оборону в тылу – вот что приведет к окончательной победе над врагом внешним после победы над врагом внутренним.

А победа всегда укрепит новый государственный строй, и тогда уже никакие темные силы ему не страшны.

Им не вырвать свободы из рук великой России!

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 12 марта.

№ 70

**Телеграма інженерів 6 ділянки Південно-Західного управління
шосейних доріг комісару Державної Думи**

12 березня 1917 року

Инженерами 6 участка Ю[го]-З[ападного] Управления шосс[ейных] дорог на имя комиссара Гос[ударственной] Думы Бубликова послана следующая телеграмма:

«Петроград комиссару Государственной Думы **инженеру Бубликову**.

Сознавая громадное значение путей сообщения для обновленной могучей России особенно теперь в дни напряженной борьбы с злейшим и упорным нашим внешним врагом-немцем, мы шлем наше горячее искреннее приветствие новому министерству путей сообщения, глубоко веря, что оно обеспечит дорогую Родину новыми путями сообщения, а мы с своей стороны готовы работать не покладая рук на благо Свободной Отчизны.

Инженеры путей сообщения, работающие в Подолии от Юго-Западного управления шоссейных дорог по постройке стратегических мостов и шоссе: Петров, Урбан, Антульский, Маймеск, Теренецкий, Корьтин».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 71

**Вітальна телеграма генерала О. О. Брусилова Вінницькому
виконавчому комітету громадських організацій**

12 березня 1917 року

Исполнительным Комитетом в Виннице получена от генерала Брусилова следующая телеграмма: «Винница. Председателю Исполнительного Комитета Графу Грохольскому: Шлю мой привет всем гражданам Винницы. Очень прошу поддерживать полный порядок и безопасность жителей. Не сомневаюсь, что Совет Представителей Общественных Организаций с Исполнительным Комитетом отлично выполнить свою задачу. Генерал Брусилов».

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 12 марта.

№ 72

**Оголошення президента товариства Подільських лікарів
про чергове засідання товариства**

12 березня 1917 року

Президент общества Подольских врачей доводит до сведения, что 15-го сего марта в 8½ часов вечера в помещении городской управы состоится заседание Общества.

Програма:

- 1) текущий момент
- 2) о профессиональном союзе врачей
- 3) выбор вице-президента, казначея и библиотекаря.

Президент просит пожаловать на заседание всех врачей, находящихся в г[ороде] Каменце и его окрестностях.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 73

**Оголошення Є. Кавушинського про зібрання власників будинків
міста Кам'янця-Подільського**

12 березня 1917 року

Признавая невозможным в переживаемое нами время находиться в качестве постороннего безучастного зрителя на все происходящее в дорогой нам Родине, считаю своею священной обязанностью, как русский гражданин-домовладелец, обратиться к Вам с покорнейшей просьбой пожаловать в здание Каменецкой городской управы к 7 ч[асов] вечера 14 сего марта для обсуждения как вопросов, выдвинутых текущими событиями, так и вопросов, относящихся к домовладению вообще для образования союза домовладельцев, избрания комитета, выработки программы и плана его деятельности и посылки новому Правительству телеграммы с выражением нашего к нему отношения. Домовладелец **Евгений Кавушинский** (Кузнечная № 7).

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 74

**Повідомлення газети «Юго-Западный край» про призначення
начальника Вінницької повітової міліції**

12 березня 1917 року

Приказом Винницкого уездного комиссара Начальником уездной милиции назначен А. Е. Ярошевский, который уже вступил в исполнение своих обязанностей.

Тем же приказом все уездные стражники уволены от службы и предаются в распоряжение воинского начальника для отправления на фронт.

Юго-Западный край (ежедневная газета). – Винница. – 1917. – 12 марта.

№ 75

Оголошення Кам'янець-Подільського повітового земства в газеті «Подольнин»

12 березня 1917 року

Каменец-Подольская Уездная Земская Управа сим объявляет всем сельским хозяевам Каменецкого уезда, что по предложению Главноуполномоченного по закупке

хлеба для армии Юго-Западного фронта, **Уездной Управой закупается предстоящий урожай хлебов по будущим твердым ценам.** При заключении договора выдается 25% существующей твердой цены, в июне добавочно 25% после приемки доплачивается до 90% новой твердой цены, полный расчет по доставке продукта на станцию. **Договоры заключаются в Уездной Управе.**

Каменец-Подольская Уездная Земская Управа доводит до сведения всех землевладельцев и мельниц Каменецкого уезда, что по распоряжению Уполномоченного по закупке хлеба для Армии надлежит **в самом непродолжительном времени** представить в Уездную Управу **сведения о запасах всех зерновых продуктов и муки** в порядке обязательного постановления Главного Начальника Снабжений Армий фронта от 14-го февраля 1917 года.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 марта.

№ 76

Звіт Н. Брусилової щодо доходів та видатків з благодійного концерту в Кам'янці-Подільському 12 березня 1917 року

12 березня 1917 року

ПРИХОД:

Выручено от продажи билетов – 2646 руб[лей].

Поступило сверх стоимости билетов пожертвованый* – 538 руб[лей] 25 коп[еек].

За программы – 345 руб[лей] 70 коп[еек].

Итого – 3529 руб[лей] 95 коп[еек].

РАСХОД:

Театральный военный налог – 527 руб[лей] 60 коп[еек].

Наградные наборщику солдату – 8 руб[лей].

За расклейку афиш – 8 руб[лей].

За доставку рояля (из театра) – 25 руб[лей].

Проезд артистов по железной дороге – 54 руб[ля].

В театральный буфет – 1 руб[ль] 50 коп[еек].

Извозчики – 1 руб[ль] 75 коп[еек].

Итого – 625 руб[лей] 85 коп[еек].

Чистый сбор – 2904 руб[ля] 10 коп[еек].

К этой сумме надо присоединить и те деньги, которые мне передал во время концерта г[осподин] Директор народных училищ Н. И. Беляев, собранные учащимися и учащими, специально на подарки солдатам – 1257 руб[лей].

Доход с лекции доктора И. В. Сажина – 354 руб[ля] 50 коп[еек].

От чинов Подольской Казенной палаты – 512 руб[лей].

От неизвестного – 15 руб[лей].

Уезжая из Каменца, я спешу выразить мою глубочайшую благодарность всем посетившим концерт, всем жертвователям, артистам г[осподи]ну Дыгасу, г[осподи]ну Вельгорскому, г[оспо]же Ивони, г[оспо]же Дическул, г[оспо]же Элиат, г[оспо]же

Световидовой, ксензу Шуману, воспитанникам 8-го класса Коммерческого училища, г[оспо]же Мочарук за художественно исполненные программы, директору городского театра г[осподи]ну Крамову за безвозмездно предоставленный театр, типографии С. Тухбинер за бесплатное печатанье афиш, г[осподи]ну Доманскому за рояль для концерта, Е. Н. Байдаку, как устройтелю концерта, г[осподи]ну директору и всем учащим и учащимся народных училищ, собравшим крупную сумму денег. Благодарю горячо всех способствовавших моему делу.

Посвятив все свои силы с самого начала войны заботам о дорогих наших защитниках Родины, встречая неизменно всюду самое горячее сочувствие и внимание, я тем более бываю счастлива выполнять этот свой священный долг перед Великими Праздниками Рождества и Воскресения Господня. Я получаю множество писем с позиции в благодарность за мои посылки. Одно из них передо мною, солдат пишет мне: «Великое спасибо за подарки, за все то, что мы получили от вас, мы здесь стоим перед врагом, терпим много и сильно радуемся памяти вашей об нас. Милостивейшая государыня, молитесь за нас, чтобы мы победили врага».

И вот эти слова честного, великого солдата по делу, которое он творит во имя Родины, для меня величайшая награда и утешение. Мучительно только сознание, что я далеко не всем могу послать что-нибудь на праздник. И денег, и материалов у меня слишком мало, чтобы в многомиллионной армии каждый солдат получил хоть одну папироску от моих трудов. Не хватает на всех. Вот только эта мысль и отравляет мои хлопоты. Поэтому то великое спасибо еще раз всем в Каменце, отзывавшимся и пришедшим мне на помощь.

Надежда Бруилова.

*Сумма денег 538 руб[лей] 25 коп[еек], получившаяся от пожертвований сверх стоимости билетов от следующих лиц:

Генерала Бруилова 10 руб[лей], генерала Исарлова 10 руб[лей], г[оспо]жи Быковой 5 руб[лей], полковника Рыбицкого 5 руб[лей], В. В. Ведрова 8 руб[лей], ксендза Шумана 100 руб[лей], барона Мейендорфа 10 руб[лей], князя Гагарина 10 руб[лей], д[ействительного] с[татского] с[оветника] Базарова 10 руб[лей], полковника Вольского 10 руб[лей], капитана Байдака 5 руб[лей], ст[аршего] сов[етника] Катрановского 5 руб[лей], г[оспо]жи Клейнерман 5 руб[лей], генерала Эльснера 10 руб[лей], генерала Павского 25 руб[лей], полковника Вышемирского 3 руб[ля], генерала Бухольца 10 руб[лей], г[оспо]жи Старжинской 6 руб[лей], И. Е. Ракович 25 руб[лей], графа Потоцкого 10 руб[лей], г[осподи]на Альтера 15 руб[лей], подполковника Степанова 2 руб[ля], генерала Веретенникова 100 руб[лей], графа Капниста 25 руб[лей], М. Е. Элиат 25 руб[лей], генерала Духонина 10 руб[лей], князя Кропоткина 10 руб[лей], генерала Кортацци 25 руб[лей], В. В. Олферьева 10 руб[лей], князя Куракина 10 руб[лей], д[ействительного] с[татского] с[оветника] Мякинина 14 руб[лей], князя Баратова 6 руб[лей] 25 коп[еек], И. С. Середовича 3 руб[ля], г[осподи]на Лембича 1 руб[ль].

Н. Б.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 15 марта.

Звіт газети «Армейский Вестник» про зібрання офіцерських і солдатських делегатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону 12-13 березня 1917 року

12-13 березня 1917 року

Бодрое, почти радостное настроение уносишь с собою, возвращаясь с собраний, подобных тем, на которых мы присутствовали вчера, 12-го марта, и сегодня в помещении Пушкинского дома. 199 делегатов – из них менее четверти офицеры, остальные солдаты – собрались в качестве представителей частей Штаба фронта и местного гарнизона для совместной работы. А работы впереди много, серьезной и ответственной работы. Тем более отрадное впечатление производит то спокойное, строго деловое, хотя и приподнятое, настроение людей, которым впервые приходится работать вместе, как равным с равными, которым первым предстоит разбить тот лад, который стоял стеной между офицером и солдатом, мешая им, одинаково любящим свою Родину, одинаково проливающим кровь за нее, понимать и ценить друг друга.

К выяснению общих задач и целей своей будущей деятельности и приступило собрание немедленно после выборов временного председателя – полковника Баранова. Выборы постоянного председателя откладываются до следующего собрания, в виду того, что кандидаты на это особенно важное в настоящих условиях место еще не определились окончательно. Быстро и единодушно решается только, что председателем должен быть непременно офицер, а товарищем председателя непременно солдат.

Ряд ораторов говорят о задачах общества, но во всех речах бросается в глаза стремление скорее покончить с разговорами, перейти к будничной работе. Все же основной мотив всех речей – необходимость напрячь все усилия для того, чтобы ограждать только что завоеванную свободу от врага внешнего.

Бурными овациями встречен призыв подполковника Бутузова к объединению всех сил для борьбы, ибо в случае победы Германии нас ждет потеря приобретенной ныне свободы, возвращение прежнего порядка и рабство, гораздо худшее чем то, которое было. С одобрением выслушиваются заявления, что сила в единении, и что наша главная цель создать сплоченную и спаянную взаимным доверием и общностью задач организацию.

Но особенное впечатление на слушателей производит простая, безискусственная, но сильная своей простотой и глубоким чувством речь солдата Рогозы. «Мы собрались сюда, – говорит оратор, – чтобы осуществить возвещенное Правительством единение офицеров и солдат Армии. До сих пор, надо сознаться, такого единения не было. И виной этому были не личные качества тех и других, но весь старый строй отношений. Офицер не мог, если и хотел, сблизиться с солдатом, ибо между ним и последним стояла стена обязательных отношений, одинаково унижающих обоих. Отсюда недоверие к своим офицерам, которое наблюдалось всюду среди солдат, даже в тех случаях, когда начальниками бывали люди хорошие и преданные своему делу.

Но этого не должно быть. После того, как я слышал заявление нашего Главнокомандующего, что и он за нас, мои сомнения рассеялись, – говорит оратор. – Я понял, что и офицер стремится теперь к тому же, к чему и я. И долг офицеров рассеять последние сомнения, оправдать те надежды, которые возлагаются на них солдатами, как на своих руководителей. Мы люди темные, – говорит оратор, – старое

правительство никогда для нас школы не выстроило. Мы обращаемся к вам, будьте нашими руководителями, ведите нас к победе».

Речь солдата Рогозы, несмотря на строгую сдержанность, господствующую в собрании, вызывает бурю восторгов. По предложению председателя все встают и снова приветствуют оратора продолжительными рукоплесканиями.

После речей еще нескольких ораторов собрание расходится, чтобы собраться на следующий день для выборов председателя.

13-го марта, прежде, чем выбрать председателя, собрание снова пытается в общих чертах наметить программу своей деятельности. Полковник Баранов предлагает следующую приблизительную программу, намечающую, как цели общества, во-первых, установление между солдатами и офицерами действительно дружеских, сердечных, братских отношений и, во-вторых, всемерное, честное удовлетворение духовных запросов солдата в связи с ныне переживаемыми событиями.

Для осуществления первой из этих задач необходимо:

а) рассмотрение обществом жалоб и заявлений солдат и офицеров по поводу их взаимоотношений в тех случаях, когда не представляется возможным разрешить их в обычном служебном порядке;

б) рассмотрение жалоб и заявлений на недостойное поведение солдат и офицеров;

в) разъяснение практических вопросов внутренней воинской жизни;

г) наблюдение за деятельностью разного рода хозяйственных комитетов и организаций воинских частей через уполномоченных;

д) рассмотрение и разрешение разного рода вопросов, вызываемых течением общественной и воинской жизни, преимущественно жизни Юго-Западного фронта.

Для осуществления второй из целей общества – удовлетворения запросов солдат в связи с переживаемыми событиями – необходимо организовать:

а) собеседования и доклады по вопросам политическим;

б) собеседования и доклады по вопросам общественной и войсковой жизни;

в) установление связи с разного рода общественными и политическими организациями;

г) установление прочной связи с организациями и союзами военнослужащих в районе Армии и в тылу.

Программа эта принимается собранием, как дающая схему задач, которые ставит себе организуемое общество.

Приступают к выборам председателя. При общем одобрении избираются: председателем – почти единогласно подполковник Бутузов, товарищем председателя – солдат Саркизов, секретарем – прапорщик Зайцев и помощником секретаря – солдат Шейка. Кроме того, единогласно избирается пятым членом президиума солдат Рогоза. Выборы остальных членов откладываются до более близкого ознакомления делегатов друг с другом. Избранные благодарят за честь и обещают отдать все свои силы на служение общему делу.

Выборы президиума занимают все время до конца заседания. Перед закрытием председатель предлагает приветствовать вождя армий Юго-Западного фронта генерала Брусилова. Предложение встречается восторженным и долгим «ура».

Заседание закрывается.

Следующее назначено на вторник, 14 марта.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 14 марта.

№ 78

**Телеграма П. М. Александрова Міністру внутрішніх справ щодо вступу
на посаду Подільського губернського комісара**

13 березня 1917 року

ПЕТРОГРАД
Міністру Внутренних Дел

Двенадцатого марта я возвратился в город Каменец-Подольск и вступил в отправление обязанностей Губернского Комиссара 573.

Губернский Комиссар Александров
Отправлено: 13/III 1917 г[ода]. – 573.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 16. Машинопис. Копія.

№ 79

**Телеграма Подільського губернського комісара князю Г. Львову
щодо вірності Тимчасовому уряду службовцями
комітету охорони лісу**

14 березня 1917 року

ПЕТРОГРАД

Міністру Председателю Міністру внутренних Дел Князю Львову

Все служащие в канцелярии Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета во времени вступления Временного Правительства избранного Государственной Думой не только не прерывали и не ослабляли работы но с воодушевлением готовы принести все силы на дальнейшую работу для успеха доблестной Армии и на благо Великой родины во всем согласно указаниям Временного Правительства ныне возглавляющего Российское Государство 578.

За Губернского Комиссара Четвериков
14/III 1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 87. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 80

**Звернення Кам'янець-Подільського повітового комісара
В. М. Маркевича до жителів краю**

14 березня 1917 року

Каменец-Под[ольський] уездный комиссар В. М. Маркевич обратился к целому ряду лиц, близко стоящих к народу (священникам, ксендзам, учителям и другим) с обращением следующего характера:

Переживаемые нами события последнего времени, завершившиеся переменой государственного строя России, требуют сознательного к себе отношения самых широких слоев населения и правильного понимания сущности добытых усилиями народа свобод и вытекающих из сего обязанностей.

Все культурные силы деревни должны сплотиться для достижения одной общей цели настоящего момента – поддержания спокойствия, порядка и безусловного подчинения распоряжениям нового Правительства.

Достижение этой цели послужит залогом к скорому и победоносному окончанию великой борьбы с вековечным нашим внешним врагом и укрепит нашу победу над угнетавшей народ и ныне свергнутой сильной немецкой партией внутри страны.

В этих видах обращаюсь к Вам с покорнейшей просьбой, во исполнение гражданского долга, тотчас по получении сего принять на себя труд по осведомлению населения... с существующим положением вещей.

Для чего необходимо устроить в населенных пунктах собрание граждан без различия сословий, национальностей и вероисповеданий при непременном участии местного священника и местных интеллигентных сил, волосного старшины и выборных лиц сельской администрации. На этом собрании надлежит:

1) Огласить манифест бывшего государя Николая II об отречении от престола и манифест Великого Князя Михаила Александровича об отказе его воспринять верховную власть впредь до всенародного избрания его в учредительном собрании.

2) Прочитать прилагаемые воззвания Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта генерала Брусилова и Подольского Губернского Земского Собрания.

3) Разъяснить, что старая власть, которая не могла справиться с трудной задачей управления страной, замена властью народных избранников – членов Государственной Думы, составивших новое правительство впредь до созыва учредительного собрания, которое решит вопрос о форме правления и издаст новые основные законы.

4) Разъяснить, что новая власть нуждается в могучей поддержке всего народа, что поддержка эта должна выразиться: а) в поддержании порядка и спокойствия на местах; б) в доверии к местным самоуправлениям, главная задача которых – работа на армию, защита интересов местного населения и забота о духовных и хозяйственных нуждах его; в) в немедленном снабжении армии хлебом и неуклонном выполнении нарядов для обслуживания ее.

5) Указать, что при невыполнении всего этого страна будет повергнута в анархию, будет ослаблена и разгромлена наша доселе могучая армия, погибнут наши братья, грудью отстаивающие родину, страшный враг сметет все на своем пути, разорит наш край, захватит для своих колонистов нашу кормилицу – землю и превратит всех нас в вековечных своих данников батраков и может навеки потухнуть та заря свободы народной, которая как молния ныне зажглась над нашей родиной.

6) На собрание пригласить, а затем избрать представителей всех слоев местного населения (крестьян, землевладельцев, евреев (в местечках), духовенства, интеллигенции и кооперативов для образования местного «Совета помощи войны и порядка».

В число задач Совета, между прочим, будет входить:

- а) забота о поддержании порядка и спокойствия на местах;
- б) следить за точным выполнением на местах распоряжений правительства;
- в) сообщение Уездному Комиссару о нарушении кем либо законных интересов населения.

Список членов Совета сообщите мне.

Расходы ваши, связанные с поездками, будут возмещены.

Уездный Комиссар.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменево-Подольский. – 1917. – 14 марта.

Звіт газети «Армейский Вестник» про зібрання офіцерських і солдатських делегатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону 14 березня 1917 року

14 березня 1917 року

Заседание 14-го марта.

Заседание открывается заявлением председателя о приеме его Главнокомандующим. Генерал Брусилов, выслушав доклад об открытии общества, ответил подполковнику Бутузову, что события, приведшие Россию к новому строю, стихийны и неизбежны. Генерал Брусилов приветствует свободу и новый строй России, но в то же время считает, что обновленное свободное Государство будет существовать только при поражении Германии. Если же Германия восторжествует, то немцы ввергнут Россию вновь в то же рабство, в котором она находилась до сих пор.

Приветствуя свободу, генерал Брусилов опасается, однако, чтобы в Армию не проник дух антимилитаризма. Предоставляя собранию держаться какой угодно платформы, разрешать какие угодно вопросы, он просит оказать все свое влияние для поддержания дисциплины, которая необходима для победы над врагом.

Заявление председателя принимается восторженно. Вносится и единогласно принимается предложение просить генерала Брусилова принять звание почетного председателя общества.

На очереди вопрос о посылке приветственной телеграммы Временному Правительству. После обсуждения предложенных проектов телеграммы, собрание поручает президиуму выработать к следующему заседанию текст приветствия.

После произнесенной во внеочередном порядке речи солдата Рогозы о необходимости закрепления связи между офицерами и солдатами, до сих пор не существовавшей вследствие того, что офицерство своим воспитанием и постоянной опекой власти, выделялось в замкнутую, чуждую интересам солдата касту, – собрание переходит к вопросу об установлении связи между обществом и фронтом, с одной стороны, и обществом и общественными организациями внутри страны – с другой.

Но предварительно разрешается вопрос о названии общества, пока еще не выработанном. Принимается следующее название: «Собрание военных депутатов Штаба Ю[го]-З[ападного] фронта и местного гарнизона».

По вопросу об установлении тесной связи с подобными же организациями в районе Юго-Западного фронта, которые по распоряжению генерала Брусилова должны быть образованы при каждом корпусе, собрание постановляет поручить президиуму выработать текст воззвания к этим организациям на фронте, предложить им самое тесное сотрудничество ради достижения общих целей.

Постановляется также войти в связь с общественными и политическими организациями внутри России. Председатель доводит до сведения собрания, что генералом Брусиловым приглашены представители Государственной Думы и Совета рабочих депутатов, которые в близком будущем посетят собрание.

Вносится предложение организовать на этапах и распределительных пунктах пропаганду идей собрания его членами, подобно тому, как при старом режиме существовала целая организация лекторов, раздатчиков брошюр и книг солдатам, проповедывавших «Протопоповские» взгляды и боровшихся с проявлением всякой свободной мысли среди солдат, на что отпускались средства сверженным правительством. Предложение принимается. Местный этапный комендант, князь

Черкасский, предлагает предоставить представителям собрания свободу пропаганды идей общества на вверенном ему этапе.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 16 марта.

№ 82

Вігальна телеграма генерала О. О. Брусилова директору народних училищ міста Кам'янця-Подільського

14 березня 1917 року

В ответ на приветственную телеграмму собрания педагогов, председателем собрания, от главнокомандующего юго-западным фронтом получена следующая телеграмма:

«Директору народных училищ Беляеву.

Не откажите принять и передать общему собранию педагогов учебных заведений всех ведомств Каменец-Подольска мою глубокую благодарность за привет. Да поможет нам Господь окончательно сломить и изгнать врага на счастье и славу возрожденной свободной России.

Брусилов».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 14 марта.

№ 83

Журнал засідання Подільської губернської земської управи від 15 березня 1917 року

15 березня 1917 року

ЖУРНАЛ

Подольской Губернской земской Управы
15 марта 1917 года

В организовавшийся 6 марта в г[ороде] Виннице Совет Представителей Общественных организаций должен между прочим входить и представитель от Подольского Губернского Земства, а потому надлежит уполномочить кого-либо из Земских деятелей на такое представительство.

Управа постановила:

Уполномочить в качестве представителя Губернского Земства в Совет Общественных организаций в гор[оде] Виннице Владимира Николаевича Шпаковича.

Председатель Управы П. Александрович

Члены Управы [підпис]

Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2976. – Арк. 32. Машинопис. Оригінал. Підпис.

Звіт газети «Подільнин» про підготовку та засідання Ради громадських організацій міста Кам'янця-Подільського

15 березня 1917 року

Последние шесть дней до 15 марта велась лихорадочная работа по организации общественных сил г[орода] Каменца. Состоялся ряд предварительных организационных собраний по национальностям, для выбора кандидатов в совет и исполнительный комитет.

Во всех собраниях чувствовалась серьезность момента и искреннее желание дружной совместной работы всех населяющих г[ород] Каменец национальностей на благо России, на благо всего населения города. Собрания проходили в образцовом порядке. Без труда было достигнуто соглашение между представителями русской, украинской, польской и еврейской национальностей о числе мест от каждой национальности в совете и исполнительном комитете.

На одном из собраний, по заявлению представителя группы организованных рабочих типографов, решено представить сверх намеченного числа членов в совете и исполнительном комитете еще шесть мест в совете для представителей рабочих организаций и два места в исполнительном комитете. Кроме того, на собраниях предусматривалось, что в совет и исполнительный комитет могут войти и представители военных организаций. Вообще преобладала точка зрения, что совет и исполнительный комитет не могут представлять нечто замкнутое и неподвижное, недопускающее никаких изменений в своем совете.

К 15 марта организационная работа была закончена, списки кандидатов в совет и исполнительный комитет составлены и отпечатаны. Соглашение между представителями национальностей относительно кандидатов каждой национальной группы достигнуто.

К 8 часам вечера 15 марта зал Пушкинского народного дома наполнился делегатами. На хорах масса публики. После 8 часов городской голова К. В. Турович открывает собрание. Быстро избирается президиум: Председатель Турович, товарищи председателя д[окто]ра Солуха и Заленский, присяжный поверенный Шлейфер и Гриневич, секретари – г[осподин] Выржиковский, г[осподин] Вайсман и г[осподин] Богацкий.

Собрание приступает к выборам членов совета и исполнительного комитета.

Список раннее намеченных в предварительных собраниях кандидатов в Совет и Исполнительный Комитет – принимается единогласно, точно также как было принято единогласно распределение мест в Совете и Исполнительном Комитете между национальностями и представителями рабочих.

Предварительная организационная работа отдельных лиц и общественных групп не пропала даром. Быстрая организация общественных сил, полное подчинение директивам, полученным на предварительных собраниях, единодушное голосование кандидатов списка всеми национальностями производит сильное впечатление.

Избраны в совет и исполнительный комитет следующие лица.

От русских:

1. Анципо-Чакунский А. А.
2. Блаудзевич К. К.
3. Ветвинский А. Г.
4. Гриневич П. И.

5. Голенкин И. А.
6. Доронович А. М.
7. Емельянов В. М.
8. Евфимов Ф. В.
9. Матрохин М. Н.
10. Подвысоцкий В. Ф.
11. Свинцов К. И.
12. Смирнов А. Ф.
13. Соколов Г. А.
14. Собичевский В. А.
15. Ястребцов И. И.
- От украинцев:**
16. Богацкий Ю. А.
17. Гловацкий В. Г.
18. Гриб Ю. И.
19. Злотчанский В. Л.
20. Ильницкий С. А.
21. Карпович Н. П.
22. Приходько В. К.
23. Пащенко О. М.
24. Павловский Т. И.
25. Солуха К. Г.
26. Протоиерей Сицинский Е. Ю.
27. Турович К. В.
28. Трофимов З. А.
29. Шумлянский Ф. М.
30. Якубович К. С., протоиерей
- От поляков:**
31. Бучинский П. Н.
32. Ксендз Борысюк И.
33. Вторжевский.
34. Выржиковский.
35. Гижицкий Ю. А.
36. Заленский Т. В.
37. Квятковская С. К.
38. Кук.
39. Котович О. В.
40. Нацкевич И. И.
41. Ксендз Орловский И.
42. Подгородецкий К.
43. Пиотровский Ф.
44. Станишевский Г.
45. Шульминский А. П.
- От евреев:**
46. Альтер М. А.
47. Барщевский И. И.
48. Вольфман Г. И.
49. Вайсман И. Л.
50. Гальперин З.

51. Клейдерман М.
52. Коган Я. З.
53. Оксман З.
54. Коган А. И.
55. Крайз Я. М.
56. Д[окто]р Кнопинг Ф.
57. Коган Б.
58. Стерник Л. О.
59. Шлейфер Д. А.
60. Шилькрот М. Я.

От рабочих:

61. Анатолиев В. А.
62. Жучков Ф. М.

В Исполнительный Комитет:

1. Анатолиев В. А.
2. Альтер М. А.
3. Барщевский И. И.
4. Выржиковский П. А.
5. Гриневич П. И.
6. Жучков Ф. М.
7. Заленский Т. В.
8. Коган А. И.
9. Приходько В. К.
10. Бладзевич К. К. (за отказом Собичевского)
11. Турович К. В.
12. Шульминский А. П.
13. Протоиерей Якубович.
14. Ястребцов.

Результаты баллотировки приветствуются делегатами и публикой дружными аплодисментами.

После выборов председатель К. В. Турович обращается к собранию с речью, в которой, между прочим, говорит, что теперь совершилось великое событие – пали вековые цепи, связывающие необъятную Россию. Далее оратор говорит, что в данное время, когда идет тяжелая и упорная работа, когда много борцов пало, взоры наши должны обратиться к ним.

Здесь оратор предлагает почтить память всех борцов за свободу.

Все, как один человек, встали.

Затем оратор предлагает приветствовать телеграммами Государственную Думу, председателя совета министров и совет рабочих депутатов.

Предложение единогласно принимается.

Далее оратор предлагает в честь нашей доблестной армии, защищающей нас от врага прокричать громкое «ура».

Призыв этот захватил все собрание и из груди его вылилось стихийное, бурное «ура».

Собрание затем постановляет послать приветственные телеграммы генералу Алексеву и генералу Брусилову.

Составление текста телеграмм поручается президиуму, состав которого пополняется для этой цели г[осподами] Собичевским, Троцким и Дороновичем. Президиум приступает к составлению телеграмм; в это время на трибуне появляется

ряд ораторов по общему вопросу. Первым произносит речь присяжный поверенный Альтер. Очертив ужасные условия жизни еврейского народа при старом режиме, он выражает уверенность, что вместе с свободой в еврейском народе и те отрицательные черты, которые явились последствием жизни под гнетом старого режима. Речь Альтера, красивая по построению, полна искреннего чувства к страданиям евреев и надежды на светлое будущее. Его призыв к единению и братству производит огромное впечатление. Собрание бурей аплодисментов выражает свою солидарность с надеждами оратора.

Затем выступает от украинцев г[осподин] Гриб и от поляков г[осподин] Шульминский. Собрание отвечает на их речи громкими аплодисментами.

После их трибуну занимает И. И. Маковский, по предложению которого производится сбор на красное яичко воинам. Городской голова обходит делегатов, каждый дает свою лепту. Собранные деньги передаются для подсчета избранным делегатам.

На трибуну поднимается г[осподин] Витвицкий и в искренней, безыскусственной небольшой речи выясняет, что русский народ в массе и в лице своих лучших представителей неповинен в страданиях еврейского народа. Собрание провожает оратора громом аплодисментов.

Президиум заканчивает составление приветственных телеграмм, текст которых оглашается собранию и одобряется аплодисментами.

Телеграммы составлены в следующих выражениях:

Председателю Государственной Думы Родзянко.

Представители Каменец-Подольских общественных организаций местных национальностей, избрав совет и исполнительный комитет, выражает Вам и всему новому правительству полную готовность содействовать на месте скорейшему водворению нового строя и порядка.

Председатель Собрания Турович.

Генералу Алексеву.

Представители Каменец-Подольских общественных организаций местных национальностей, избрав совет и исполнительный комитет, приветствуют Вас, как вождя славной Русской Армии, могучей грудью отстаивающей обновленную Россию.

Председатель Собрания Турович.

Совету рабочих депутатов.

Представители Каменец-Подольских общественных организаций местных национальностей, избрав совет и исполнительный комитет, шлют свой привет всем рабочим, ставшим в первые ряды в борьбе за свободу.

Председатель Собрания Турович.

Главнокомандующему армиями Юго-Западного фронта генералу Брусилову.

Представители Каменец-Подольских общественных организаций местных национальностей, избрав совет и исполнительный комитет, приветствуют доблестного героя войны и славного гражданина новой России.

Председатель Собрания Турович.

Вскоре делегаты закончили подсчет собранных денег. Их оказалось 722 руб[ля] 51 к[опейка]. Собрание решает передать деньги супруге Главнокомандующего армиями Ю[го]-З[ападного] фронта г[оспо]же Брусиловой.

Далее начались прения по вопросу о кворуме для действительности собрания совета и исполнительного комитета. Наконец этот вопрос разрешен. Повестка исчерпана. Собрание готово мирно разойтись.

С улицы доносятся крики, у входа в зал какое-то замешательство. Начальник милиции г[осподин] Выржиковский бежит к выходу. Через некоторое время в зал входит много новых лиц; часть их всходит на сцену Народного дома и один из пришедших заявляет, что это представители рабочего народа и что состоявшееся собрание и его решение без участия рабочих и народа недействительно. Затем говорит другой депутат. Оба требуют ухода г[осподина] Туровича, г[осподина] Шульминского и уездного комиссара Маркевича. Кроме того, один из делегатов требует немедленной замены полиции милицией, составленной из инвалидов.

Г[оспода] Шульминский и Турович заявляют, что в виду высказанного им недоверия, они уходят из состава совета и исполнительного комитета.

Начинается новое заседание, в котором подвергается критике состав членов недавно избранных в Совет и Исполнительный Комитет. Собранием пополняется совет и исполнительный комитет депутатами от рабочих, в которые избираются: доктор Кость, Окин, Львов-Базилевич и Фикс, а в исполнительный комитет – Смолич, Бондаренко и Сирота.

После этого собрание закрывается.

Подольянин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 17 марта.

№ 85

Повідомлення виконавчого комітету міста Кам'янця-Подільського про обрання ради та виконавчого комітету

15 березня 1917 року

В заседании представителей общественных организаций г[орода] Каменца, состоявшемся 15 марта с[его] г[ода] избран Исполнительный Комитет и Совет.

Оповещая Вас об открытии действий Исполнительного Комитета, мы призываем Вас к спокойствию и продолжению Вашего труда, в полном доверии к Государственной Думе, Временному Правительству и местному органу временного правительства – Исполнительному Комитету.

В тяжелые дни, когда враг угрожает нашей Родине, мы должны направить все свои усилия к Ее спасению и возрождению.

Будьте крепки в вере своей в свободную отныне Россию, которая несет свободу всем населяющим ее национальностям.

Отнеситесь с доверием к Исполнительному Комитету, который в полном сознании принятой на себя ответственности, приступил к выполнению возложенных на него задач.

Не верьте тем, кто хочет внести смуту в нашу среду, кто хочет посеять рознь, кто мечтает о возврате к прошлому.

Помните, что сейчас перед нами великая задача: спасти Родину от врага.

В напряжении всех наших сил залог Ее спасения.

Исполнительный Комитет.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 21 марта.

№ 86

Телеграма військових депутатів частин штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону голови Державної Думи М. В. Родзянко

16 березня 1917 року

Председателю Гос[ударственной] Думы М. В. Родзянко.

«Организованное Собрание военных депутатов от частей Штаба Юго-Западного фронта и гарнизона Каменец-Подольска ставит себе главнейшей целью всемерно содействовать установлению нового Государственного строя, содействовать сближению офицеров и солдат и отдаст все силы свои на укрепление в рядах Армии твердого сознания необходимости довести войну до победного конца. С глубочайшей радостью и верою в светлое будущее свободной России. Собрание, отдавая себя на служение Родине, от всей души благодарит Государственную Думу за избавление страны от гнета бесправия и рабства и, вместе с великой Армией и Народом Русским, восторженно приветствует зарю новой свободной жизни».

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 17 марта.

№ 87

Лист виконуючого обов'язки Подільського губернського комісара єпископу Подільському і Брацлавському щодо приведення населення до присяги

16 березня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]
ПОДОЛЬСКИЙ
Губернский Комиссар
16 марта 1917 г[ода].
№ 617.
Г[ород] Каменец-Подольск

Ваше Преосвященство
Милостивый Архипастырь

Временное Правительство 7 марта с[его] г[ода] постановило утвердить и опубликовать форму присяги или клятвенного обещания на верность службы Российскому Государству.

Препровождая при этом 5000 экземпляров клятвенного обещания для лиц православного вероисповедания, прошу распоряжения Вашего Преосвященства о рассылке их по приходам Подольской епархии. О дне привода к присяге населения Подольской губернии сообщу дополнительно.

Поручая себя молитвам Вашим, с истинным почтением и совершенной преданностью имею честь быть Вашего Преосвященства

Покорнейшим слугою И. Четвериков

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 53. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: 17 марта 1917 г[ода]. В Консисторию к немедленному и точному исполнению. Заготовить ответ от моего имени. Еп[ископ] Митрофан*

№ 88

**Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета»
про засідання Кам'янець-Подільської міської думи**

16 березня 1917 року

16 марта городской голова г[осподин] Турович и член управы г[осподин] Шульминский, в виду выраженного им недоверия в собрании делегатов общественных организаций, отказались от своих должностей. Вечером того-же дня состоялось экстренное заседание гласных думы и членов Исполнительного Комитета для выбора нового городского головы и члена управы. Заседание открыл член управы Панасюк. Предварительные прения по вопросу о выборах принимали временами страстных характер. Как в составе Исполнительного Комитета, так и среди гласных были защитники и противники г[осподина] Туровича и г[осподина] Шульминского. Защитники указывали на голословность брошенных г[осподам] Туровичу и Шульминскому обвинений и предлагали просить их возвратиться к исполнению своих обязанностей. Противники настаивали на выборе новых лиц. Протоиерей Якубович и затем г[осподин] Альтер внесли предложение избрать комиссию из состава гласных и Исполнительного Комитета для расследования действий г[осподина] Туровича и г[осподина] Шульминского, дав им все средства для защиты, а пока считать их отказавшимися от должностей и выбрать на их место новых лиц.

Голоса стали называть фамилии кандидатов на должность городского головы: Д[окто]ра Заленского, г[осподина] Маковского, г[осподина] Старжинского, г[осподина] Альтера. Все они отказываются.

Ко всему член управы Панасюк заявил, что и он слагает с себя обязанности члена управы. После этого Исполнительный Комитет удаляется на совещание в кабинет городского головы и затем выносят постановление, по которому временно Исполнительный Комитет берет на себя *in corpore* управление городом, а ближайшее наблюдение за городским хозяйством поручает члену Комитета г[осподину] Ястребцову, с правом подписи всех бумаг, исходящих от городской управы, а в помощь ему назначает члена Комитета г[осподина] Выржиковского.

Сложивший-же с себя полномочия члена управы г[осподин] Панасюк, по просьбе Исполнительного Комитета, согласился также помогать г[осподину] Ястребцову. В тоже время Комитет решил войти в переговоры с некоторыми гражданами города и предложить им баллотироваться на должность городского головы и члена управы.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 21 марта.

№ 89

**Звіт газети «Армейский Вестник» про зібрання військових депутатів
частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-
Подільського гарнізону від 16 березня 1917 року**

16 березня 1917 року

Заседание 16-го марта.

Заседание открывается обсуждением текста обращения к Временному Правительству. Принимается предложенный председателем текст обращения, напечатанный на первой странице настоящего номера.

Председатель сообщает, что им доложено генералу Брусилову об избрании почетным председателем общества. Главнокомандующим поручено председателю довести до сведения собрания о живейшем чувстве признательности, с которым им принимается это избрание.

Генерал Брусилов поручил вместе с тем председателю сообщить собранию о своем возмущении погромными листками с призывом к избиению евреев, которые распространяются в городе, по выражению Главнокомандующего, «презренной бандой мерзавцев, старающихся нарушить порядок в стране». Собрание, по предложению председателя, выражает негодование по поводу провокаторской деятельности лиц, враждебных новому строю и заявляет о готовности всех членов собрания бороться с провокацией.

На очереди вопрос о печатном органе, с помощью которого собрание могло бы войти в тесные сношения с военными организациями на фронте и распространять свои взгляды среди войск. Собранием поручается председателю возбудить соответствующее ходатайство.

ВОПРОС О ДЕНЩИКАХ

Собрание переходит к обсуждению внесенного предложения об упразднении института денщиков. Высказывается ряд противоположных мнений. Согласно некоторых из них, звание денщика является унижительным для достоинства гражданина и должно быть совершенно упразднено. Но большинство ораторов, как офицеров, так и солдат, признает необходимость услуг денщиков в обстановке боевой жизни на фронте. Необходимо, чтобы в то время, как офицер отдает все силы служению своей части, руководя ее действиями в бою, кто-нибудь позаботился и о нем самом. В такой обстановке денщик является не слугой, но ближайшим помощником офицера, освобождающим его от мелких хозяйственных забот для того, чтобы офицер мог отдавать все свое время и все свои силы служению общему делу. Без денщиков не обходится ни одна современная армия. Примером могут служить английская и французская армии, где несмотря на сильно развитое чувство гражданского достоинства у англичан и французов, денщики в военное время признаются необходимыми. После довольно продолжительного обсуждения собрание единодушно признает вопрос разрешенным в смысле необходимости сохранения денщиков на театре военных действий и отображения денщиков у офицеров в тыловых частях.

ВОПРОС ОБ ОТДАНИИ ЧЕСТИ

На очереди рассмотрение не менее важного вопроса об отдавании чести. Вопрос этот так же, как и предыдущий, вызывает оживленный обмен мнений. Говорят и о необходимости совершенной отмены обязательного отдавания чести. Высказывают предположение, что отдавание чести не имеет ничего общего с поддержанием дисциплины в Армии. Однако подавляющее большинство высказывается за сохранение отдавания чести, как взаимного приветствия чинов Армии. Рукоплесканиями встречается заявление председателя, что честь следует отдавать «не за страх, а за совесть», не как символ подчинения, но как выражение уважения младшего к старшему. Если будет взаимное уважение и дружеские отношения, то и столь болезненный вопрос, как вопрос об отдавании чести, окажется разрешенным самым простым и ни для кого не обидным образом. Если и можно возразить, то только против отдавания чести, становясь во фронт, как пережитка заимствованной у немцев внешней строгости дисциплины.

Собранием решено поручить секретарю собрания подробно формулировать пожелания общества в смысле только что изложенных соображений.

Один из депутатов вносит срочное предложение о рассмотрении имеющегося у него заявления начальника городской милиции о наблюдающихся в последнее время случаях неисполнения солдатами требований милиционеров и даже удаления последних с постов. Из прений выясняется, что недовольство солдат возбуждает оставление в должности милиционеров бывших городских. Председатель объясняет по этому поводу, что начальником милиции временно оставлены на прежних местах наиболее заслуживающие доверия чины упраздненной полиции впредь до назначения на эти должности признанных неспособными для несения военной службы раненых солдат. Как только в распоряжении начальника милиции окажутся такие лица, о присылке которых уже возбуждено соответствующее ходатайство, все без исключения милиционеры из бывших чинов полиции будут немедленно отстранены от должностей и переданы в распоряжение воинского начальника для отправления в Действующую Армию. До тех же пор по необходимости приходится пользоваться их услугами.

Собрание постановляет поручить своим членам разъяснить всем товарищам-солдатам о необходимости подчинения законным требованиям чинов милиции в видах поддержания в городе порядка и спокойствия.

Одним из членов-солдат вносится заявление о необходимости борьбы с увеличивающимся потреблением суррогатов спиртных напитков, ханжи и денатурата, и с продажей их. По этому вопросу принимается решение, аналогичное с решением по предыдущему вопросу, в смысле необходимости оказать нравственное воздействие на своих товарищей, а о случаях незаконной продажи водочных суррогатов доводить до сведения властей.

Председатель сообщает о предстоящем приезде членов Государственной Думы, посланных Думой на Юго-Западный фронт. Постановляется пригласить членов Гос[ударственной] Думы посетить одно из заседаний собрания. Приезд ожидается вечером 16-го или 17-го марта.

Следующее заседание назначено на воскресенье, 19-го марта. В случае приезда членов Гос[ударственной] Думы постановлено собраться для их приема на экстренное заседание, о времени которого будет объявлено особо.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 17 марта.

№ 90

Вітальна телеграма Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову від різних осіб

17 березня 1917 року

Почтово-телеграфные чины, почтальоны, рассыльные, солдаты и рабочие местных полевых, почтовых, телеграфных, телефонных учреждений и рабочих колонн, находящихся в Каменец-Подольске, собравшись 17-го марта для обсуждения нашего правового положения, в связи с новым государственным строем, единогласно постановили: приветствовать Вас, герой-вождь, гордость дорогой Свободной России! Да сохранит Вас Господь для новых подвигов к счастью дорогой Родины, да ниспошлет командуемым вами войскам свободного народа стойкость и мужество, мы же, в тесном единении с доблестной Армией, не покладая рук, не щадя последних сил, а если потребуется, то и последней капли крови, будем до конца нести наш труд, доколе не увидим многострадальной матери Родины в ореоле свободы, счастья и славы.

Председатель собрания Шагуков.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 21 марта.

№ 91

**Відношення інспектора Київського навчального округу до Подільського
губернського комісара щодо порядку звільнення вчителів**

17 березня 1917 року

МИНИСТЕРСТВО
НАРОДНОГО ПРОСВЕЩЕНИЯ
ПОПЕЧИТЕЛЯ
КИЕВСКОГО УЧЕБНОГО ОКРУГА
КАНЦЕЛЯРИЯ

Стол 5.

«17» марта 1917 года.

№ 8817.

Г[ород] Киев.

Г[осподину] Подольскому Губернскому Комиссару
Временного Правительства

Управлением учебного округа получена из Министерства Народного Просвещения
нижеследующая телеграмма:

«Попечителю учебного округа для передачи местным комитетам. Киев. Прошу во
избежание дезорганизации учебного дела воздержаться удаления лиц педагогического
персонала впредь до выяснения Министерством виновности каждого на основании
данных, представленных местными комитетами Министерству. Министр Мануйлов».

Сообщая об изложенном, Управление учебного округа просит Вас, г[осподин]
Комиссар, сообщить копию телеграммы г[осподина] Министра Народного
Просвещения всем Исполнительным Комитетам вверенной Вам губернии.

Управляющий Округом, Окружный Инспектор [підпис]

Правитель Канцелярии [підпис]

*ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 112 – 112 зв. Машинопис. Оригінал.
Підпис.*

№ 92

**Витяг з протоколу засідання виконавчого комітету громадських організацій
міста Кам'янця-Подільського від 17 березня 1917 року**

17 березня 1917 року

Заслушано предложение Губернского Комиссара о командировке членов
Исполнительного Комитета в г[ород] Балту и Балтский уезд для пресечения агитации
против Временного Правительства. Постановлено: командировать в Балтский уезд
членов Комитета Гриневича и Анатолиева. Совет рабочих депутатов с своей стороны
командировал члена Совета Кантора.

В тот же день командированные лица выехали из Каменца.

В вечернем заседании Комитета избран временный, впредь до замещения освободившихся в Комитете за выбытием г[оспод] Туровича и Шульминского мест, президиум в составе:

Председатель – доктор Т. В. Заленский, товарищ председателя М. А. Альтер и казначей Ястребцев.

Далее заслушано предложение Губернского Комиссара об опечатании всех дел Губернского Жандармского Управления и Сыскного Отделения. Избрана особая комиссия для исполнения означенного предложения. Комиссия приступила к выполнению своей задачи 17 марта.

17 марта с[его] г[ода].

Заслушана телеграмма о переводе в г[ород] Каменец-Подольск в распоряжение Исполнительного Комитета полуроты.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 21 марта.

№ 93

Лист Подільського губернського комісара голові Кам'янець-Подільського виконавчого комітету та виконуючому обов'язки міського голови про зникнення міського голови К. В. Туровича

18 березня 1917 року

Председателю Каменец-Подольского Исполнительного Комитета № 7311
Заступающему место Городского Головы г[осподину] Ястребцову № 7312

Бывший Городской Голова К. В. Турович, отлучившись 17 сего марта в 9 часов утра из своей квартиры, до настоящего времени домой не возвращался. По словам членов семьи Турович ушел из дому в ночной рубашке и пальто и, дойдя до угла Московской и Девичей улицы, повернул вниз к реке.

Сообщая об этом прошу Вас принять все возможные и доступные меры к обнаружению места нахождения К. В. Туровича. Возникают предположения, что он или убит или самовольно кем либо арестован, – но не исключается возможность и самоубийства.

За Губернского Комиссара Четвериков
18/III 1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 94. Машинопис. Копія.

№ 94

Звіт газети «Подільнин» про засідання Ради та виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського

18 березня 1917 року

18 марта в зале городской управы состоялось первое соединенное заседание Совета и Исполнительного Комитета. В 8½ часов вечера доктор Заленский, как временный председатель исполнительного комитета, открыл заседание и предложил избрать председателя собрания. Председателем избирается член окружного суда г[осподин] Собичевский.

Один из членов Совета сейчас же поднял вопрос об избрании постоянного президиума Совета. После прений по этому вопросу и баллотировки решено избрать постоянный президиум, в состав которого должны войти представители каждой национальности, а также представители рабочих и военных организаций.

После этого производится подсчет членов Совета и Исполнительного Комитета; оказалось, что на лицо есть 54 члена, а затем объявляется перерыв для предварительных переговоров о выборе кандидатов в президиум Совета.

Члены совета разбираются на группы по национальностям и, приблизительно через полчаса, намечают кандидатов. По возобновлении заседания баллотировкой избираются в президиум следующие лица:

- от русских г[осподин] Собичевский,
- от украинцев г[осподин] Злотчанский,
- от поляков г[осподин] Котович,
- от евреев г[осподин] Шлейфер,
- от рабочих Завьялов.

После этого собрание сейчас же единогласно избирает председателем президиума г[осподина] Собичевского, выбор товарищей и секретарей представляется президиуму. Члены вновь избранного президиума занимают места и по предложению председателя Совета товарищ председателя исполнительного комитета г[осподин] Альтер делает доклад о деятельности Исполнительного Комитета.

Комитет начал действовать с 16 марта, и в тот же день, по предложению губернского комиссара, послал в Балтский уезд своих членов г[оспод] Гриневича, Анатолиева и Кантора для предупреждения беспорядков. Далее Комитет в виду ухода трех лиц из состава городской управы, принял меры к тому, чтобы городская управа не осталась без руководителя, и поручил члену Комитета Ястребцову ближайшее руководство делами управы. Кроме того, комитет наметил для разработки ряд важных вопросов, одним из которых является, например, вопрос, выдвигаемый жизнью – об образовании Губернского Комитета. Кроме того, Исполнительный Комитет принял все дела Подольского губернского жандармского управления и передал их временно на хранение в городскую управу. Служащие управления раскассированы и само управление перестало существовать. Были также пересмотрены в сыском отделении все дела и оставлены там только дела уголовного характера.

Наконец, комитет послал депутацию к Главнокомандующему Юго-Западным фронтом в составе г[оспод] Заленского, Блаудзевича, о[тца] Виктора, Смолича и Барщевского.

Генерал Брусилов принял депутацию очень приветливо и одобрил все начинания Комитета.

Доклад Альтера о деятельности Исполнительного Комитета собранием одобряется.

Далее собрание решает избрать депутацию к Главнокомандующему Юго-Западным фронтом в составе президиума Совета.

После этого Совет приступил к рассмотрению вопроса об организации милиции.

Сначала собрание выслушало обстоятельный доклад по этому вопросу временного начальника милиции присяжного поверенного Выржиковского. Учитывая, с одной стороны, телеграмму Мин[истра] Вн[утренних] Дел князя Львова об организации милиции, в которую допускается возможность приглашения лучших элементов из состава прежней полиции, с другой стороны, невозможность оставить город без охраны и трудность создать быстро милицию из состава граждан, побудили его принять в милиционеры прежних городских и поставить на посты, но последние каждый раз

снимались публикой и солдатами. В виду этого г[осподин] Выржиковский настаивает на скорейшем разрешении вопроса об организации охраны города.

По докладу возникают горячие прения.

В порядке спешности оглашается телеграмма Председателя Думы Родзянко о том, что в ставку генерала Брусилова едут депутаты и что 20 придут представители исполнительных органов города Киева.

Затем вновь продолжаются прения о милиции, в которых участвуют г[осподин] Бондаренко, г[осподин] Свинцов, г[осподин] Вольфман, г[осподин] Выржиковский, г[осподин] Смирнов, протоиерей Якубович.

В результате совет постановил оставить в составе милиции только тех полицейских георгиевских кавалеров, которые поступили на полицейскую службу из армии, как уволенные по неспособности к строевой службе. Они должны составить ядро будущей милиции, в которую привлечь и граждан города. Кроме того, Совет постановил обратиться к Главнокомандующему армиями Юго-Западного фронта с просьбой о командировании в распоряжение Совета на должности милиционеров солдат слабосильной команды, независимо от ожидаемых ста человек, которые должны прибыть в Каменец для той же цели.

Вместо отказавшегося г[осподина] Блаудзевича от исполнения обязанностей члена Исполнительного Комитета – избирается г[осподин] Емельянов.

Затем г[осподин] Вольфман в порядке срочности вносит вопрос о продаже акцизным управлением денатурированного спирта, говоря, что акцизное управление занялось усиленной продажей его.

Г[осподин] Смирнов, в ответ на последнюю фразу г[осподина] Вольфмана, дает обстоятельные разъяснения и принуждает г[осподина] Вольфмана взять слова свои назад.

Наконец, собрание аннулирует все постановления собрания в Пушкинском народном доме, состоявшегося под председательством гражданина Смолича, после того, как были произведены делегатами общественных организаций выборы членов в Совет и Исполнительный Комитет.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 21 марта.

№ 95

Повідомлення газети «Армейский вестник» про поповнення складу Комітету солдатських та офіцерських депутатів Штабу армій Південно-Західного фронту

18 березня 1917 року

18-го марта сего года состоялось собрание членов Управления Главного Казначая, Главного Контролера армий Юго-Западного фронта и Подольской Ликвидационной Комиссии для выбора от них одного депутата в Комитет солдатских и офицерских депутатов Штаба армий. Избранным оказался Помощник Главного Казначая А. А. Николаев, а заместителем его Контролер г[осподин]н Швецов. На собрании постановлено было также просить Главнокомандующего о разрешении избрать в Комитет по одному депутату от каждого учреждения и послать приветственные телеграммы Главнокомандующему армиями фронта Генералу Брусилову и Военному Министру Гучкову.

ПЕТРОГРАД.

Военному Министру Гучкову.

Чины Управления Главного Казначая и Главного Полевого Контролера армий Юго-Западного фронта и Подольской Ликвидационной Комиссии, собравшись для выбора своего представителя в Комитет солдатских и офицерских депутатов Штаба армий Юго-Западного фронта, приветствуют Вас, как первого Военного Министра свободной России, твердо и неуклонно стремящегося проводить провозглашенные права солдат, как свободных граждан, и объединение всех частей и чинов Армии, при неперменном поддержании в ней порядка и дисциплины, безусловно необходимых для крепости нашего славного воинства. Одушевленные горячим желанием посвятить все свои силы служению обновленной великой России, поддержанию Временного Правительства, всемерному ограждению Родины от посягательств на провозглашенные народом свободы и к продолжению войны со злым врагом непременно до победного конца, названные лица заявляют, что, не прерывая текущей работы ни на один час, они приложат все старания и силы для укрепления и дальнейшего процветания горячо любимой Родины.

Главнокомандующему армиями Юго-Западного фронта генералу Брусилову.

Чины Управления Главного Казначая и Главного Полевого Контролера армий Юго-Западного фронта и Подольской Ликвидационной Комиссии, собравшись для выбора своего представителя в Комитет солдатских и офицерских депутатов Штаба армий Юго-Западного фронта, приветствуют Вас, как народного героя, искренне проникнутого сознанием необходимости провозглашенных начал народной свободы и уважением к ним и как доблестного и неустрашимого военачальника, с самых первых дней присоединившегося к освободительному движению. Одушевленные горячим желанием посвятить все свои силы служению обновленной великой России, поддержанию Временного Правительства, всемерному ограждению Родины от посягательств на провозглашенные народом свободы и к продолжению войны со злым врагом непременно до победного конца, названные лица заявляют, что, не прерывая текущей работы ни на один час, они приложат все старания и силы для укрепления и дальнейшего процветания горячо любимой Родины.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 22 марта.

№ 96

**Звіт газети «Подільнин» про засідання Кам'янець-Подільської
міської думи від 19 березня 1917 року**

19 березня 1917 року

19 марта состоялось заседание городской думы под председательством гласного думы г[осподина] Гербановского, как самого старшего среди гласных.

По открытии заседания протоиерей о[тец] Шманкевич предложил: похороны покойного городского головы К. В. Туровича отнести на счет города, в виду того, что семья его осталась совершенно без средств и почтить память покойного вставанием. Все встали, кроме некоторых лиц, вышедших из зала.

После того г[осподин] Альтер делает заявление от лица членов Исполнительного Комитета, что таковой отказывается от обязанностей заведывать городскими делами, как от непосильного труда, при обремененности Комитета другими делами.

Кроме того, оратор сообщает, что в Комитет поступило заявление служащих городской пекарни, которое он передает председателю для оглашения.

Председательствующий оглашает это заявление, в котором указывается, что все обвинения, брошенные А. П. Шульминскому на предыдущем заседании Думы голословны и ни на чем не основаны.

Г[осподин] Альтер говорит, что Комитет постановил избрать комиссию для ревизии дел городской управы из 11 членов – по три от совета, комитета и думы и двух членов прокуратуры.

Дума в эту комиссию избирает свою ревизионную комиссию.

Гласный Велико-Шапко делает заявление, что покойный городской голова просил его поехать в Винницу на земское собрание, как представителя от города и на продовольственное совещание, так как считал, что для снабжения города продовольствием эти совещания очень важны. Далее г[осподин] Велико-Шапко отметил, что ему пришлось снестись, с порайонным комитетом, который выдал на имя городского самоуправления литеру на немедленную доставку в Каменец 2000 пудов муки из Черно-Острова; кроме того, разрешено брать муку из Черчецкой мельницы владельца Садковского. После заявления гласного Велико-Шапко присяжный поверенный г[осподин] Выржиковский вносит следующую формулу доверия гл[асному] Шульминскому:

«Доверяя сказанному служащими хлебопекарни, городская дума выражает бывшему члену городской управы г[осподину] Шульминскому полное доверие».

Дума большинством всех при 6 воздержавшихся, принимает формулу доверия, предложенную г[осподином] Выржиковским.

В виду принятия этой формулой Альтер предложил пригласить г[осподина] Шульминского в заседание думы для участия в выборах городского головы.

Председательствующий Гербановский, в виду нездоровья, слагает с себя обязанности председателя; его заступает гласный Маковский и дума приступает к разрешению внесенного предложения о разрешении, в виду приближающегося праздника Пасхи, убой скота в неурочное время.

Без прений Дума постановляет, разрешить убой скота, сверх установленных дней, 23, 27 и 29 марта а также продажу воловьего мяса 24, 28, 29, 30 и 31 марта.

Далее г[осподин] Альтер предлагает избрать 3 гласных в исполнительный комитет.

Гласный Велико-Шапко полагает, что выборы следует отложить до избрания городского головы, который должен участвовать в комитете, посвящая его в дела городского самоуправления и сам находясь в курсе дел Комитета.

Ему возражают, что можно оставить место для городского головы, а выбрать 2 членов.

Дума с этим соглашается и выбирает гласных Велико-Шапко и Вайсловича.

Вносится предложение об увеличении содержания городскому голове и членам управы, а также добавочное содержание заместителю городского головы.

Первое предложение дума отклоняет, а второе принимает, назначив 5 руб[лей] суточных заместителю городского головы во время исполнения его обязанностей.

В это время входит в зал г[осподин] Шульминский. Аудитория ему устраивает бурную овацию, раздаются крики «браво».

Председательствующий обратился к г[осподину] Шульминскому с приветственной речью, приглашая его занять прежнюю должность.

Г[осподин] Шульминский благодарит за такой радушный прием, но ответ на приглашение может дать не раньше, как после похорон того, кто руководил гласными несколько лет.

Гласным он соглашается быть и остается в собрании.

Председательствующий предлагает избрать городского голову.

Все кричат «Александра Павловича Шульминского», который получает избирательных шаров 21, неизбирательных 8.

Далее намечаются кандидаты в члены управы, и затем баллотируются шарами. Результат баллотировки следующий:

Г[осподин] Аксюк получил белых 28 и черных 1, г[осподин] Панасюк получил белых 26 и черных 5, г[осподин] Ястребцов получил белых 24 и черных 7.

Все три оказались избранными.

После баллотировки заседание закрывается.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 21 марта.

№ 97

Звіт газети «Армейский вестник» про зібрання військових депутатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець- Подільського гарнізону від 19 березня 1917 року

19 березня 1917 року

Заседание 19-го марта.

Депутаты с фронта.

По открытии заседания председатель докладывает о прибытии первых депутатов с фронта – представителей *** дивизии. Собрание приветствует вновь прибывших аплодисментами. Новым депутатам предоставляется слово. Первым говорит боевой подпрапорщик с Георгиевскими крестами всех степеней.

«Мои товарищи в окопах, – говорит он, – просили передать вам, что они готовы вести войну до конца. На фронте оценили знаменательную фразу генерала Воейкова о том, что следует открыть фронт для немцев, чтобы те разогнали петроградскую сволочь. Мы докажем немцам, что мы не то, чем считает нас Воейков. Действующая Армия сделает все, что в ее силах, ибо если будет неудача на фронте, то начнется смута в тылу.

Но враг еще не сломлен. Армия готова вести войну до конца, но и тыл должен делать свое дело. Армия не должна остаться голодной, не должна остаться без снарядов. Позиционная война показала, что одними штыками и «ура» ничего не сделаешь. А для того, чтобы фронт получил все нужное, ему необходима работа тыла. Фронт должен идти рука об руку с тылом.

Однако совместная работа с тылом не значит, что тыл может вмешиваться во внутреннюю жизнь и устройство Армии. Мы не будем мешать вам устраивать тыл, мы охотно подчинимся тем порядкам, какие вы найдете необходимым установить в тылу, но и вы нам не мешайте.

Как вести войну, мы лучше знаем, мы специалисты этого дела. Армии надо касаться осторожно. Надо вносить улучшения, но надо делать это не круто, не сразу, а планомерно.

Солдаты с фронта просят передать, что они хотят обеспечения гражданской свободы, но они боятся партийных раздоров. Сила не в речах и не в криках. Необходим обмен мнений, но из него должно проистекать решение, а не разногласие.

Мы многим обязаны новому строю. В несколько дней он сделал больше для блага Родины, чем прежний порядок за все время своего существования. Мы теперь сами распоряжаемся своими судьбами, но именно потому мы не должны требовать всего сразу.

У нас всех одна цель – победить. При единении, при сплоченности мы всегда ее достигнем. Но если пойдет рознь, если крестьянин пойдет своей дорогой, а рабочий своей – то Армии идти будет некуда. Она останется без хлеба и без снарядов. При неурядице, при разладе враг сделает с нами все, что захочет. Нас ждет в этом случае еще худшее рабство, чем то, от которого мы избавились.

Мы на фронте делаем свое дело, сдерживаем врага. Если где-нибудь недовольство офицерами прорывалось, то это не значит, что нет выхода. Солдаты на фронте согласны с тем, что офицеры должны остаться на своих местах. Мы получили возможность, если это не мешает службе, свободно обсуждать свои дела, но во время службы мы обязаны повиноваться.

Главное – единение. Устраивайте тыл, мы подчинимся вашим решениям. Мы на фронте справимся, так как враг поневоле заставляет нас быть едиными.

При единении и взаимной уступчивости все будет в наших руках, при розни и беспорядке – все потеряно».

Воодушевленная речь оратора вызывает бурные овации по его адресу.

Вторым говорил капитан, представитель той же дивизии. Передав привет от находящихся на фронте, оратор говорит:

«Армия связана старой клятвой – победить или умереть. Армия присягнула новому строю, Армия верит, что к старому нет возврата. Но для того, чтобы быть свободными, мы должны победить. А для того, чтобы победить, Армия должна быть одной сплоченной семьей.

Рознь между офицером и солдатом вызывалась старым порядком. Теперь же оказалось, что ее, в действительности, и нет. Недаром австрийцы называют русского офицера «хлопским офицером», указывая этим на близость нашего офицера с солдатом. Каждый русский офицер должен гордиться этим прозвищем.

В Армии проводят реформы. Но никто не спросит самую Армию, что ей нужно. И эти реформы, эти приказы идут не только от Временного Правительства, но и со стороны.

Я говорю о Совете рабочих и солдатских депутатов, восклицает оратор. Позвольте напомнить по этому поводу поговорку: «Беда, коль пироги начнет печь сапожник». Такой пирог хотят преподнести нам, не спрашивая нас самих, что нам нужно. А что если мы подавимся этим пирогом?

Депутация с фронта побывала уже в Петрограде. Все возвратившиеся оттуда рассказывают, что там не все благополучно. Есть признаки двоевластия, т[о] е[сть] того, что может погубить нас.

А между тем, нам всего нужнее сплоченность. Она нужна нам, чтобы по старому бить врага. Две цели стоят перед нами – единение и победа. Мы верим в победу. Мы отстаиваем нашу свободу».

Речь оратора покрывается аплодисментами. Председатель, резюмируя общее впечатление, подтверждает, что задачи тыла – развязать руки Армии и предлагает еще раз приветствовать вновь прибывших. Все встают, аплодируя.

Выслушивается сообщение одного из депутатов о городских делах. Выбираются представители в городской исполнительный комитет.

Избирается состав хозяйственной комиссии. Заслушивается и принимается предложение почтово-телеграфных служащих, чиновников и солдат, прислать своих депутатов в собрание.

Заседание закрывается. Следующее назначено на вторник, 21 марта, в 3 часа дня.

Молодым военным духовым хором в воскресенье в 3 часа дан небольшой благотворительный концерт на открытом воздухе в городском парке. Теплая погода привлекла массу публики, офицеров и солдат. Концерт начал «Марсельезой», исполнявшейся дважды, в продолжении которой публика стояла с обнаженными головами, офицеры и солдаты – отдавая честь. Трогательно, тихо и мило прошел концерт. Удачно подобраны пьески и сыграны молодым хором великолепно. Некоторые вещи исполнены талантливо. Публика охотно жертвовала, ибо весь сбор пойдет на красное яичко в окопы. Чувствовалась тонкая и близкая связь с нашими защитниками и концерт прошел по пасхальному. Желательно, чтобы начинатели и впредь выступали здесь, чтобы вытаскивать нашу публику из затхлых жилищ на воздух, вместо надоевших биоскопов устраивать развлечения на лоне природы.

Закончен концерт «Марсельезой», но публика не расходилась и все ждала еще чего-то. По-видимому, хор будет пользоваться симпатиями, лишь бы чаще выступал он и подольше играл.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 21 марта.

№ 98

Статья І. Митропольського в газеті «Армейский вестник» про засідання громадських організацій міста Кам'янця-Подільського

19 березня 1917 року

Третьего дня мне пришлось присутствовать на общем собрании городских организаций г[орода] Каменца, на котором были и делегаты от военных организаций Штаба Юго-Западного фронта.

Собрание приветствовало прибывших в Каменец членов Государственной Думы, князя Шаховского, Кузьмина и Макогона, а также представителей от Исполнительного комитета Совета солдатских и рабочих депутатов г[орода] Киева.

Это было, конечно, торжество, одно из тех торжеств, которые выпадают на долю победителей, и которые после второго марта волной покатались по русским городам и весям; маленький праздник свободы в Каменце уже не единственный.

Но я хочу говорить здесь не о приветствиях, которые передали г[ороду] Каменцу представители Государственной Думы и Совета солдатских и рабочих депутатов, не о рукоплесканиях и криках «ура», которыми сопровождались речи, а о том, более важном и неотложном, что выступило среди этих речей, и, надо думать, дошло до сознания всех, до сердца каждого.

Ведь среди общих радости и ликования, среди праздника, который не прекращается, собственно говоря, уже двадцать первый день, так не трудно получить рукоплескания, так легко быть оратором и зажечь толпу стихийной радостью!

Стоит только выйти на улицу, на середину площади, взобраться, наконец, на фонарный столб и крикнуть оттуда:

- Свободные граждане, да здравствует свобода!

Будьте уверены, что вокруг вас сейчас же соберется толпа, и вам будут рукоплескать, забыв, что каждый шел по своим делам, и что рукоплещая вам, он теряет минуты и часы своего времени.

А время – деньги! Теперь же время – дороже денег, потому что его не вернешь, потому что каждый час, каждая минута приближает нас к окончательному решению нашей судьбы, к суду Божию, когда решится, наконец, останемся ли мы свободными, и будет ли свободна на вечные времена Россия.

И вот, в речах ораторов красной нитью прошла, наконец, эта тревога за будущее, это святое опасение не только за нашу судьбу, но за судьбу всей России, России будущего. Прозвучало, наконец:

- Довольно торжеств, пора за работу! Не теряйте даром времени.

Об этом говорил представитель рабочих, об этом говорил представитель солдат, инженер Васильчук, носящий погоны рядового солдата, блестящую речь сказал полковник Оберучев, на себе самом испытавший тягость старого, сверженного режима и сидевший в Петропавловской крепости, этой политической академии России, которая теперь превращена в Бастилию для преступного старого министерства безответственных хозяев земли русской.

На празднике свободы раздалось грозное «Моменто мори» (Помни смерть), но это напоминание не опечалило праздника, а наоборот, сделало его более значительным, влило в него то необходимое, что влечет за собой отрезвление и возбуждает силу для холодной, будничной, но необходимой работы.

Ведь так ясно, что мы, раскрепощенные чудом, избавленные от придавленности и необходимости той лжи, которая опутывала нас цепкими нитями, вторгаясь даже в религию, в церковь, что мы не захотим вернуться к прежней жизни, когда нами правили Распутины, Протопоповы, Штюмереры и Плеве, когда оставались безнаказанными преступления и хищения народного достояния и жестоко казнилось правдивое свободное слово и достоинство человека-гражданина.

И вот, нам теперь сказано на празднике:

- Вы еще не укрепились в вашей свободе, все еще может быть потеряно, для вас готовятся цепи более тяжкие, чем вы носили.

В самом деле, вдумаясь в наше положение: Россия, ведущая войну с противником, которому были бесконечно выгодны наши старые, отжившие и сверженные порядки, Россия, где в церквях внушали нам заповедь, что «несть власти, аще не от Бога», и что от Бога же, а не от Бадмаева и Распутина поставлен, например, был Протопопов, эта Россия, ставшая свободной, стала и угрозой для самодержавия в тех странах, где самодержавие еще цепко держится за власть и связывает народную волю.

Германия и, особенно, стоящая во главе ее Пруссия – страна, где самодержавие германского императора, находящееся в кровном союзе с аграриями и крупными промышленниками, несравненно сильнее, чем у нас, в России, где самодержавная власть основывалась на темноте народной и проповедывалась церковью, связанной с государством и опутанной полицейским сыском.

Это германское сильное самодержавие, несомненно, не может удержаться единственным во всей Европе, оно обречено будет на смерть и, естественно, вражда к новой свободной России у Вильгельма и его правящей шайки должна удесяттериться.

Свободная Россия – смертельный враг самодержавной Германии.

Говорили о том, что мир с Германиею может быть достигнут при помощи германских социалистов-рабочих, которые, конечно, должны сочувствовать русской революции, потому что свобода – лозунг социалистов. В этом смысле наш Петроградский совет солдатских и рабочих депутатов посылал телеграмму немецким социалистам с предложением свергнуть Вильгельма. Но могут ли это выполнить немецкие социалисты?

Нет, не могут и не выполняют.

По данному вопросу в «Армейском Вестнике» уже был помещен ряд основательных статей, и здесь мы укажем только на одно отличие немецкого социализма от русского, от интернационала.

Немецкий социализм прежде всего национален. Кроме того, борясь с предпринимателями в торговле и промышленности за свое экономическое и правовое положение, немецкий социализм так прочно связан с капиталистической промышленностью и торговлей Германии, что и его расчеты и чаяния не противоречат, а находятся в полной гармонии с чаяниями и надеждами немецких капиталистических кругов.

А эти чаяния – мировое господство и уничтожение мощи Англии, мешающей Германии.

Ведь потому то немецкие социалисты и не протестовали против разрушения бельгийской промышленности и увода в рабство в Германию бельгийских рабочих, из которых две трети были тоже социалисты, что этим уничтожался конкурент, и это было на руку германской промышленности.

Пусть, мол, германская промышленность захватит новые рынки, вот тогда мы и поборемся с капиталистами и за наше лучшее будущее.

Германский социализм прежде всего эгоистичен и меркантилен, а русский простосердечен и интернационален.

Повторяю, мы слишком просты и чистосердечны даже в социализме, даже в революции. Мы слишком отдаемся моменту, отдаемся настоящему и забываем при этом о будущем.

И вот нам напомнили про это будущее.

Напомнили, что спасти Россию может только Армия, помогшая Родине разорвать путы рабства, а помочь ей должен тыл, организовавшийся и приступивший к упорной и будничной работе.

Тылу – работа, порядок и организация!

Армии – сплоченность, вдохновение к борьбе за свободную Россию и ее будущее счастье, единение солдат с офицерами и начальниками, сознательная и строгая военная дисциплина!

И еще.

Полное доверие к нашему Временному Правительству, которое до Учредительного Собрания – одна наша авторитетная власть.

Ему одному мы должны повиноваться не за страх, а за совесть во имя единения тыла с Армией, во имя единства и дисциплины в Армии.

Грозное «Моменто мори» прозвучало в праздничных речах, встреченных радостными рукоплесканиями, и призыв к единению и работе, и эти призывы – лучшие цветы в свежем венке свободы на гордом челе обновленной свободной России.

Я ушел из собрания успокоенный и счастливый, благословляя ту святую тревогу за Россию, которая сплотит нас в борьбе за наше право и нашу свободу.

А на другой день была получена телеграмма, что Северо-Американские Соединенные Штаты находятся в войне с Германией.

Новое счастливое предзнаменование на фоне зари спасения России.

Велик Бог земли Русской!

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 22 марта.

№ 99

Витяг із протоколу засідання виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського

19–21 березня 1917 року

19 марта.

Согласно положению Городской Думы от 18 марта, Исполнительный Комитет постановил предложить Совету избрать по три члена в состав комиссии для обревизования дел Каменец-Подольского Городского Общественного Управления. В комиссию войдут, кроме трех членов Совета, три члена Комитета, трое гласных Городской Думы, представитель прокурорского надзора и судебный следователь.

21 марта.

Постановлено просить солдатских и офицерских депутатов об избрании военного комиссара.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 100

**Телеграми Головнокомандуючого арміями Південно-Західного фронту
О. О. Брусилова Кам'янець-Подільським інституціям**

20 березня 1917 року

Телеграммы Главнокомандующего Армиями Ю[го]-З[ападного] фронта генерал-адъютанта Брусилова:

I

«От лица вверенных мне армий и от себя лично сердечно благодарю Каменец-Подольское женское духовное училище за преподнесенные мне его представительницами на подарки войскам фронта шестьдесят рублей.

На означенные деньги будет приобретен табак, который пошлетя на передовые позиции храбрым защитникам Родины.

А. Брусилов».

II

«От лица вверенных мне армий и от себя лично сердечно благодарю Епархиальный Комитет помощи больным и раненым воинам за преподнесенные мне депутатами

Василием Васильевичем Соколовским и Николаем Александровичем Соколовым на подарки войскам фронта одну тысячу (1000) рублей.

На означенные деньги будет приобретен табак, который пошлетя на передовые позиции храбрым защитникам Родины.

А. Брусилов».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 20 марта.

№ 101

**Телеграма В. Львова Подільській духовній консисторії
з подякою за привітання**

20 березня 1917 року

Телеграмма
КАМЕНЕЦ-ПОД[ОЛЬСКИЙ]
СЕКРЕТАРЮ ДУХОВНОЙ КОНСИСТОРИИ СОКОЛОВСКОМУ
ИЗ ПЕТРОГРАДА

Принята 20/3 1917 г[ода].

ПРОШУ ПЕРЕДАТЬ СЛУЖАЩИМ КОНСИСТОРИИ МОЮ ИСКРЕННЮЮ БЛАГОДАРНОСТЬ ЗА ПРИВЕТСТВИЕ И ПОЖЕЛАНИЯ ПРИЛОЖУ СВОИ СТАРАНИЯ ПОСЛУЖИТЬ СВЯТОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ И ДОРОГОЙ РОДИНЫ = ВЛАДИМИР ЛЬВОВ

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 43. Телеграфний бланк.

№ 102

**Список членів Ради громадських організацій
міста Кам'янця-Подільського**

21 березня 1917 року

От русских.

1. Анципо-Чакунский А. А.
2. Бладзевич К. К.
3. Ветвинский А. Г.
4. Гриневич П. И.
5. Голенкин И. А.
6. Доронович А. М.
7. Емельянов В. М.
8. Евфимов Ф. В.
9. Матрохин М. Н.
10. Подвысоцкий В. Ф.
11. Свинцов К. И.
12. Смирнов А. Ф.
13. Соколов Г. А.
14. Собичевский В. А.
15. Ястребцов И. И.

От українцев.

16. Богацкий Ю. А.
17. Гловацкий В. Г.
18. Гриб Ю. И.
19. Злотчанский В. Л.
20. Ильницкий С. А.
21. Карпович Н. П.
22. Приходько В. К.
23. Пащенко О. М.
24. Павловский Т. И.
25. Солуха К. Г.
26. Протоиерей Сицинский Е. Ю.
27. Трофимов З. А.
28. Якубович К. С., протоиерей
29. Шумлянский Ф. М.
30. Велико-Шапко Ф. П.

От поляков.

31. Бучинский П. Н.
32. Ксендз Борысюк И.
33. Вторжевский.
34. Выржиковский.
35. Гижицкий Ю. А.
36. Заленский Т. В.
37. Квятковская С. К.
38. Кук.
39. Котович О. В.
40. Нацкевич И. И.
41. Ксендз Орловский И.
42. Подгородецкий К.
43. Пиотровский Ф.
44. Станишевский Г.
45. Шульминский А. П.

От евреев.

46. Альтер М. А.
47. Барщевский И. И.
48. Вольфман Г. И.
49. Вайсман И. Л.
50. Гальперин З.
51. Клейдерман М.
52. Коган Я. З.
53. Оксман З.
54. Коган А. И.
55. Крайз Я. М.
56. Д-р Кнонинг Ф.
57. Коган Б.
58. Стерник Л. О.
59. Шлейфер Д. А.
60. Шилькрот М. Я.

От совета рабочих депутатов.

61. Анатолиев В. А.
62. Жучков Ф. М.
63. Львов.
64. Сирота.
65. Деновизер.
66. Фикс.
67. Кость.
68. Завьялов.
69. Литнер.

От собрания военных депутатов от частей штаба Ю[го]-З[ападного] фронта и гарнизона г[орода] Каменец-Подольска.

1. Поручик Белозоров.
2. Солдат Шлюмчак.
3. « Павлов.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 21 марта.

№ 103

**Список членів виконавчого комітету громадських організацій
міста Кам'янця-Подільського**

21 березня 1917 року

1. Анатолиев В. А.
 2. Альтер М. А.
 3. Барщевский И. И.
 4. Выржиковский П. А.
 5. Гриневич П. И.
 6. Жучков Ф. М.
 7. Заленский Т. В.
 8. Коган А. И.
 9. Приходько В. К.
 10. Ястребцов.
 11. Емельянов.
 12. Сирота.
 13. Кость Н. А.
 14. Прапорщик Бондаренко.
 15. Солдат Загниборода.
 16. « Рубинштейн.
- От городск[ого] Самоуправления.**
17. И. С. Вайслович.
 18. Ф. П. Велико-Шапко.
 19. А. П. Шульминский.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 21 марта.

№ 104

Оголошення виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського щодо збору матеріалів для видання книги про революційні події

21 березня 1917 року

Исполнительный Комитет, предполагая в будущем издать книгу «Каменец-Подольск в дни революции», просит о всяких митингах, собраниях, заседаниях сообщать Комитету подробные отчеты с изложением принятых резолюций.

Материал просят направлять в Исполнительный Комитет (редакционный отдел). Туда же просят направлять всевозможные воззвания, объявления, справки, копии отправленных приветственных телеграмм, телеграфные ответы, приказы, документы и пр[очее].

С подлинных документов будут сняты копии, а документы будут возвращены.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 21 марта.

№ 105

Вітальні телеграми Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову

21 березня 1917 року

Общее собрание педагогов учебных заведений всех ведомств Каменец-Подольска, приветствуя в Вашем лице доблестного защитника дорогой Родины, верит в скорую победу над упорным врагом.

Председатель собрания директор народных училищ Беляев.

Союз служащих Подольского губернского земства от всего сердца шлет Вам и вверенным Вам героическим войскам, без колебаний ставшим на сторону народа и тем облегчившим ему борьбу со старым порядком, свой горячий привет и пожелание окончательной победы под Вашим испытанным руководством над полусломленным врагом.

Председатель союза, врач Ильницкий.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 21 марта.

№ 106

Звіт газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про перебування депутатів Державної Думи у Кам'янці-Подільському

21 березня 1917 року

21 марта в Каменец-Подольск прибыли члены Государственной Думы князь Шаховской, Макогон и Кузьмин, военный комиссар г[орода] Киева Оберучев и делегаты офицерских, солдатских, рабочих и студенческих организаций.

На вокзале для встречи депутатов собрались чины штаба Армии во главе с генералом Брусиловым, Исполнительный Комитет в полном составе, Совет рабочих депутатов, войска местного гарнизона и многотысячная толпа граждан.

Первым приветствовал прибывших гостей генерал Брусилов.

Краткое приветственное слово от имени Исполнительного Комитета произнес товарищ председателя Комитета Альтер.

Затем приветствовали гостей: от имени города – городской голова Шульминский, от группы украинцев – судебный следователь Приходько, от Собрания военных депутатов – полковник Бутузов, от солдат – Рубинштейн.

В ответных речах члены Думы призывали народ и войска крепко беречь с таким трудом добытую свободу и сплотиться воедино для решительной борьбы с внешним врагом.

Военный комиссар Оберучев призывал солдат слушаться своих офицеров, которые приведут их к победе и закрепят за народом право на свободу.

При громких восторженных кликах народа и войск, под звуки марсельезы, депутаты отбыли в офицерское собрание Штаба, куда были приглашены генералом Брусиловым на завтрак.

После завтрака депутаты посетили Собрание военных депутатов Юго-Западного фронта, а затем, после обеда, предложенного Исполнительным Комитетом, явились в заседание Совета объединенных общественных организаций г[орода] Каменца.

После речей членов Думы, приветствовавших граждан г[орода] Каменца от имени Государственной Думы, выступили с приветственными речами г[осподин] Оберучев, члены Киевского Исполнительного Комитета полковник Чехович и поручик Романенко, представители рабочих депутатов и представитель Киевских студенческих организаций.

От имени Совета прибывших приветствовал председатель Совета г[осподин] Собичевский.

По предложению г[осподина] Альтера, Собрание почтило вставанием память борцов, погибших за великое дело Свободы.

После этого началось деловое заседание Совета, открытое обширным докладом г[осподина] Оберучева об организации Киевского Исполнительного Комитета.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 107

Звіт газети «Армейский вестник» про перебування депутатів Державної Думи у Кам'янці-Подільському

21 березня 1917 року

Сегодня в Штаб генерала Брусилова прибыли депутаты князь Шаховской, Макогон и Кузьмин, объезжающие, как известно, по поручению Государственной Думы части Действующей Армии для объяснения войскам идей обновленного государственного строя. На вокзале депутаты были встречены генералом Брусиловым, чинами Штаба и многотысячной толпой горожан и войск местного гарнизона.

После приветственных слов генерала Брусилова, сказавшего, что он рад встретить у себя в Действующей Армии избранников русского народа, самоотверженно ныне завоевавших свободу дорогому Отечеству, князь Шаховской обратился к собравшемуся народу и войскам с горячим призывом крепко беречь добытую с таким трудом свободу

и сплотиться воедино для решительной борьбы с внешним врагом, угрожающим нашей Родине новым рабством; депутаты Макогон и Кузьмин, в свою очередь, призывали солдат верить и слушаться своих офицеров и полководцев, которые приведут их к победе и закрепят, таким образом, за народом навсегда право на святую свободу.

Кроме военных властей и deputаций от отдельных частей войск, депутатов приветствовали делегации от местных общественных учреждений и политических групп. Войска и народ устроили представителям Гос[ударственной] Думы бурную овацию.

В 3 часа дня в офицерском собрании Штаба гостям был предложен обед. Подымая тост за Государственную Думу и ее представителей в лице прибывших депутатов, генерал Брусилов произнес следующую речь:

«Господа! Позвольте мне обратиться к дорогим гостям с небольшой речью. Мы все в восторге, что принимаем членов Государственной Думы. К нам пожаловали представители этого учреждения, которое было избрано еще раньше русской землей и из которого вышла настоящая власть, признанная всей Россией. Из Государственной Думы выделились и Исполнительный Комитет, и большая часть Совета Министров. Я хочу засвидетельствовать, что мы, Армия, присягали новообразованному Правительству с полным [...] и готовы жизнь свою пожертвовать, чтобы оно могло выполнить свое назначение до конца. Всякий офицер и солдат понимает это.

Но нас беспокоит немного и огорчает, что как будто бы рядом с этим настоящим Правительством есть правительство хотя и второстепенное, но старающееся направлять главное. Оговариваюсь, что Совет рабочих депутатов мы уважаем и любим. Это достойные люди. Главную работу в Петрограде в начале революции они совершили. Но и офицер, и солдат одинаково думают, что предпочтительнее было бы не так наседать на Правительство, которому мы присягали и доверяем. Повторяю, что Петроградский Совет рабочих депутатов мы уважаем. Рабочие и солдаты завоевали свободу. Честь им и слава за это. С этого началась наша свобода.

Но если бы вся Россия не была готова к принятию нового строя, то из этого ничего бы не вышло, кроме пролития крови. Старое правительство сделало ошибки, которые восстановили против него всю Россию. Уничтожение старого порядка уже давно было подготовлено. Так яблоко, которое созрело, падает с дерева едва кто проходит возле яблони. Петроград начал, и вся Россия сразу, как один человек, примкнула к новому порядку. Это выражение воли всех русских людей – иметь другой порядок вещей, избрать себе более свободный порядок правления, как он будет установлен Учредительным Собранием.

Я много получаю телеграмм и писем, в которых выражается как бы некоторое недоверие к Армии. Не ко мне лично, этого я сказать не могу, но к Армии. Думают, что перешли то к новому строю, перешли, а камень за пазухой держать.

Это не верно, это безусловно не так. И солдат, и офицер, и генерал – все сознательно перешли к новому порядку, и ни один из них не желает вернуться назад. Армия будет верна Правительству, будет выполнять долг, во что бы то ни стало. Но есть, не скажу темные пятнышки, но неясности. Говорят, будто бы Правительство хочет противопоставить солдата офицеру. Всегда русский офицер любил солдата, а солдат офицера. Отношения были дружеские. Но согласен, что новый порядок их взаимоотношений, лучше. Я очень доволен, что даны права гражданина солдату, что он может уважать себя, как гражданина. Но общее чувство офицеров таково, как будто есть недоверие к ним. И вот стремление офицера добиться, чтобы солдат его понимал и

верил. Тут еще ничего неприятного нет. Разве неприятно офицеру обращаться вежливо с солдатом, а то, что солдаты будут судить друг [...] облегчает даже работу офицера. Но нужно, чтобы офицеры и солдаты понимали друг друга, чтобы они никогда не противостояли друг другу.

Я оговариваюсь, что Совет рабочих депутатов я глубоко уважаю. Но тот его приказ, который проник вначале, принес много вреда. В нем, как известно, говорится, что солдаты должны избирать своих офицеров. Прежде всего, это нигде невиданно. Такой Армии нет во всем мире, и там, где Армия выбирает, там не армия, а толпа. Офицер должен долго и многому учиться и только такой офицер может выполнять свои обязанности с пользой для дела.

Этот приказ скорее был страшен по своим результатам для тыла. В окопах офицеры и солдаты составляют одно, проливают кровь на тех же полях, одна пуля убивает тех и других. Когда я посещаю окопы и вижу офицеров и солдат, я не замечаю между ними разницы. Та же жизнь, в той же землянке, решительно те же условия жизни, из одного котелка едят. Таким образом, этот приказ на фронте не имел того пагубного значения и не мог в такой степени как в глубоком тылу разрушить дисциплину и товарищеские отношения. Но это подействовало разрушительно во многих местах в тылу, не в тылу нашей армии, к чести ее, но в дальнейшем тылу, в России. Киевский гарнизон я выделяю. Это громадный гарнизон с массой технических средств и технических команд, уже раньше распропагандированных. И, несмотря на это, Киев служит образцом для тыловых гарнизонов. За это честь и слава Исполнительному комитету Киева, с полковником Оберучевым во главе могущественно помогавшему в этом деле военному начальству. Теперь на Киев мы можем полагаться, как на каменную гору. И я, как Главнокомандующий, которому подчинен Киев, низко им кланяюсь.

Но это разногласие принесло неисчислимые беды внутри России. Во многих городах пошла разруха, и большая. Солдаты разбаловались, не хотят идти на фронт. Даже гвардейские солдаты в Петрограде и те не хотят идти на фронт, но желают остаться постоянным гарнизоном в Петрограде. Это нас, военных людей, удивляет и огорчает.

Но это все обратная и тяжелая сторона медали. В общем, я должен сказать членам Думы, что мы, Действующая Армия, преданы всей душой России и ее Правительству, ибо мы все – русские, все без различия национальностей, религии и сословий, все одинаково готовы положить жизнь, лишь бы Россию отстоять и сделать счастливой. Ибо, пока мы не разобьем противника, не сломим империализма и милитаризма Германии, не будет Россия славна и крепка.

Когда думают, что можно теперь кончить войну, или, что, не идя вперед, можно остаиваться, ошибаются. Чтобы разбить врага, надо идти вперед, ибо кто идет вперед, тот и выигрывает. Наконец, немцы такое количество нашей земли заняли, надо все это отобрать от врага.

От имени Действующей Армии пью за здоровье членов Государственной Думы, избравших Правительство, которое доведет нас до Учредительного Собрания. «Ура».

Последние слова генерала Брусилова покрываются громовым «ура».

От имени депутации Государственной Думы отвечал князь Шаховской.

«Нас трое, депутатов Государственной Думы, – сказал псковский депутат, – присланы Думой приветствовать наших защитников. Как ни незначительны наши силы, мы обещаемся все их отдать на то, чтобы Россия была свободна и не прокляла тех, кто в уверенности, что так будет лучше, сделали этот переворот. Пока эта свобода висит на волоске. Все зависит от вас, офицеров и солдат русской Армии. Только когда враг

будет сокрушен, только тогда Россия спокойно возьмется за внутреннее устройство. В противном случае новому режиму – конец. А если не конец, то великая смута и реки крови, братской крови. В настоящую минуту душа всей России обращена к Действующей Армии. Мы все молим: спасите нас, стойте за Матушку Русь.

Ни Гос[ударственная] Дума, ни Совет рабочих депутатов не хотят перестраивать России, и не могут. Только весь народ может это сделать. Мы все кладем все наши силы только для того, чтобы помочь вам, чтобы вы не беспокоились, чтобы своей смутой не пустить вам нож в спину. Мы должны так или иначе устроить порядок.

Мы понимаем, что офицер стоит на важном посту. Века ярма усложнили задачу перемены в отношениях солдата и офицера. Война еще более усугубила трудность задачи, но в то же время облегчила ее, ибо я знаю, как умирает русский солдат и офицер.

Главнокомандующий говорил о двоевластии. Но Временное Правительство – вот единственная власть, которой мы должны повиноваться. Я должен сказать, что нельзя послать большой укор Совету рабочих депутатов, ибо в момент, когда все перевернулось, когда никто не знал, что делать, когда толпа требовала, чтобы Гос[ударственная] Дума взяла в свои руки власть, – в то же время в той же Гос[ударственной] Думе стал заниматься делами и Совет рабочих депутатов, приняв себя вскоре и солдатских депутатов.

И вот в это время, пока не существовало еще соглашения Совета с Думой, был выпущен приказ № 1. Это была роковая ошибка. Этот приказ был ограничен следующим приказом № 2 пределами Петрограда. Но, к сожалению, второй приказ, по видимому, не получил такого распространения, как первый, хотя и все было для этого сделано.

Но это двоевластие продолжалось недолго, до избрания Временного Правительства. Отныне и Временное Правительство, и Дума, и Совет рабочих депутатов, каждый займется своим делом.

Еще раз просим: помогите нам спасти Родину. Что вы можете это сделать – мы в этом уверены. Всему войску Ю[го]-З[ападного] фронта сердечный привет!»

Речь кн[язя] Шаховского покрывается аплодисментами. Председатель Собрания военных депутатов Ю[го]-З[ападного] фронта подполковник Бутузов просит депутатов посетить Собрание.

Князь Шаховской снова обращается с речью, предлагая приветствовать генерала Брусилова, который первый ответил на слезную телеграмму Государственной Думы. «Получив его ответ, – говорит оратор, – мы поняли, что наше дело – правое». (Продолжительные рукоплескания).

Генерал Брусилов, отвечая кн[язю] Шаховскому, подтверждает, что, действительно, после Петрограда к новому Правительству первой примкнула Действующая Армия. Армия поняла, что дальше идти нельзя и перешла к новому порядку, чтобы спасти Россию.

Далее говорит член Гос[ударственной] Думы Кузьмин, указавший, что три депутата, кн[язь] Шаховской от Псковской губ[ернии], он, Кузьмин, от Рязанской, и Макогон от Екатеринославской, представляют север, центр и юг России. Поэтому их приветствия – приветствия всей России.

Член Гос[ударственной] Думы Макогон сказал, что порядок, который депутаты видят в Армии, вселяют в них уверенность в победе и передал еще раз поклон Думы «обожаемому», по выражению М. В. Родзянко, генералу Брусилову.

Военный комиссар г[орода] Киева Оберучев и члены Киевского исполнительного комитета, полковник Чехович и солдат Васильчук, передали приветствия и пожелания Армии победы от г[орода] Киева и его гарнизона.

В 5 час[ов] пополудни члены Гос[ударственной] Думы покинули Собрание.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 22 марта.

№ 108

Телеграма князя В. М. Львова Подільській духовній консисторії

21 березня 1917 року

На посланную канцелярией Подольской Духовной Консистории приветственную телеграмму, обер-прокурор Святейшего Синода прислал с своей стороны телеграфное приветствие следующего содержания:

«Каменец-Подольск. Секретарю Духовной Консистории Соколовскому. Прошу передать служащим Консистории мою искреннюю благодарность за приветствие и благопожелания. Приложу все мои старания послужить благу святой православной Церкви и дорогой Родины.

Владимир Львов».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 21 марта.

№ 109

**Постанова виконавчого комітету громадських організацій
міста Кам'янця-Подільського щодо відсторонення від
посади повітового комісара В. М. Маркевича**

22 березня 1917 року

В заседании 22 марта Исполнительный Комитет постановил уездного предводителя дворянства, председателя Уездной Земской Управы и уездного комиссара В. М. Маркевича отрешить от всех занимаемых им должностей.

Постановление передано губернскому Комиссару.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 110

**Повідомлення ради об'єднаних дворянських товариств Подільському
губернському предводителю дворянства**

24 березня 1917 року

На имя Подольского Губернского Предводителя Дворянства поступило от Совета объединенных дворянских обществ следующее сообщение:

Постоянный Совет Объединенных Дворянск[их] Обществ собрался сегодня среди обстоятельств исключительной государственной важности.

В то время, когда Россия ведет войну небывалую по своим размерам, ожесточению и силе, внутри ее совершился великий переворот, изменяющий основы ее государственной жизни. При таких условиях опасность внешняя становится особенно грозной. Коварный враг наш зорко следит за событиями нашей внутренней жизни в надежде воспользоваться ее временным настроением и нанести нам решительный и смертельный удар.

В эти трудные и великие для России дни все русские люди, отложив всякие разногласия, должны сплотиться вокруг Временного Правительства, как единой ныне в России законной власти, поставившей себе целью защиту государственности и порядка и доведение до победоносного конца.

Проникнутый этими убеждениями, Постоянный Совет призывает все русское дворянство признать эту власть и всемерно содействовать ей в достижении поставленных ею задач. Пусть каждый из нас во всех отраслях своей деятельности приложит все силы к общей согласной работе со всеми преданными родине сынами ее.

Мир внутри страны тем более необходимым, что русскому народу предстоит приступить к совершению великого исторического дела – установлению нового государственного строя.

Пусть же дворянство, возложив упование на милость Божию, в тесном единении со всею русскою землею, своим самоотверженным и бескорыстным трудом поможет России выйти обновленной и укрепленной из ниспосланных ей тяжелых испытаний.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 24 марта.

№ 111

**Телеграма Ольгопільського повітового земського зібрання Раді
робітничих депутатів щодо уникнення двовладдя**

24 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ПЕТРОГРАД
Совет Рабочих Депутатов

Братья Рабочие

Ольгопольское Чрезвычайное Земское Собрание пополненное демократическими элементами шлет Вам привет от имени свободных граждан свободной России и благодарит за поднятие первыми стяга свободы.

Веря в то, что русский народ завоевавший политическую свободу отстоит и свою Государственную независимость от происков вступившего одной ногой на родную землю врага и что единственным условием успешной борьбы с врагом является сплоченность русского народа, объединенного преданностью Временному Правительству и безусловным подчинением его воле, братски призываем Вас слиться со всем русским народом в безусловном подчинении Временному Правительству, не создавая органов ограничивающих его власть и помня, что этому Правительству присягнула вся Россия и ее могучая армия. 24 марта 1917 года.

Подлинную подписал Председатель Собрания
Алексей Юшневский

С подлинным верно: Председатель Управы [підпис]

Сверял: Секретарь [підпис]

ДАВО. – Ф. Д-255. – Оп. 1. – Спр. 74. – Арк. 38. Машинопис. Засвідчена копія.

**На документі помітка: В Винницькую Земськую Управу. Ольгопольское Земство, опасаясь двоевластия, грозящего гибелью России, послало Совету Рабочих Депутатов телеграмму, копия коей при сем прилагается.*

Прошу Вас ради солидарности с Ольгопольским Земством послать с своей стороны телеграмму Совету Рабочих Депутатов, указав им на опасность от создавшегося двоевластия. Марта 27 дня 1917 г[ода]. № 1410.

Председатель Управы [підпис]

№ 112

Звернення наглядачів Кам'янець-Подільської губернської тюрми до виконавчого комітету громадських організацій

24 березня 1917 року

В Исполнительный Комитет поступило заявление от надзирателей Каменец-Подольской губернской тюрьмы.

Приветствуя Исполнительный Комитет, как законный орган Нового Правительства Свободной России, надзиратели обращаются к Комитету с просьбой о защите их прав и интересов.

«Не по убеждению, – пишут надзиратели, – или любви к тюремному делу заняли мы это место.

Суровая бедность и куча детей, нуждающихся в хлебе и образовании заставили нас стать на наши тяжелые посты. Надзирая за арестантами, не имея права высказать сочувствия тем, кого мы считали невинно преследуемыми прежним правительством, мы наравне с ними невольно сами живем их жизнью, не зная ни отдыха, ни праздников, подвергаясь обыскам и другим ограничениям, унижающим человеческое достоинство».

Далее, указывая на свое тяжелое материальное положение и сознавая всю важность совершившегося переворота, надзиратели просят Исполнительный Комитет командировать в губернскую тюрьму комиссара, который объяснил бы им их новые права и обязанности и принял бы от них присягу на верность новому Правительству.

Заслушав это заявление, Комитет постановил назначить комиссарами при губернской тюрьме, арестантском отделении и доме для арестуемых присяжного поверенного Альтера и мирового судью Владимирцева.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 113

Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про призначення комісарів у Кам'янці-Подільському

24 березня 1917 року

Исполнительный Комитет доводит до сведения граждан г[орода] Каменец-Подольского о назначении комиссаров:

- 1) при губернской тюрьме, исправительном, арестантском отделении и доме для арестуемых – присяжный поверенный Альтер и мировой судья Владимирцев.
- 2) при 3-й полицейской части – Шилькрот.
- 3) при 1-ой части – частный поверенный Мамроцкий.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 114

**Вітальні телеграми духовенства Вінницького повіту та єпископа
Подільського і Брацлавського Митрофана**

24 березня 1917 року

Собранием духовенства Винницкого уезда послана Преосвященному Митрофану, епископу Подольскому и Брацлавскому телеграмма следующего содержания:

«Воодушевленное горячим желанием всеми силами служить Родине в духе нового строя, духовенство Винницкого уезда, собравшись для свободного выражения своих церковно-гражданских убеждений глубокой веры в светлое будущее России, приветствует в лице Вашего Преосвященства нашего Архипастыря, который поведет нас и всю паству к обновленной церковно-общественной жизни.

Председатель священник **Сендерко**».

На эту телеграмму последовал телеграфный ответ следующего содержания:

«ВИННИЦА.

Отцу Макарию Сендерко.

Глубоко тронут дорогим приветом, выражением готовности общими силами содействовать обновлению церковно-общественной жизни. Милость Божия да будет с вами.

Епископ **Митрофан**».

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 24 марта.

№ 115

**Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного
комитета» про наміри виконавчого комітету громадських організацій
міста Кам'янець-Подільського відкрити народний університет**

24 березня 1917 року

Каменец-Подольский Исполнительный Комитет, предполагая в недалеком будущем открыть в Каменец-Подольске народный Университет просит всех граждан желающих помочь великому делу просвещения народа – сделать соответствующие заявления Исполнительному Комитету.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 116

Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про звільнення військовозобов'язаних кінних стражників

24 березня 1917 року

По постановлению Каменецкой уездной земской управы увольняются 84 военнообязанных конных стражника уездной полиции. Уволенные стражники передаются в распоряжение уездного воинского начальника.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 117

Попередження ради робітничих депутатів міста Кам'янця-Подільського про припинення продажу денатурату

24 березня 1917 року

Великое дело свободы омрачается у нас все усиливающимся пьянством. Уполномоченные Совета рабочих Депутатов предлагают **немедленно** прекратить тайную продажу денатурата, ханжи и проч.

Уполномоченным эти лица хорошо известны.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 118

Оголошення виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського про умови продажу м'яса

24 березня 1917 року

Каменец-Подольский Исполнительный Комитет оповещает население о том, что, по случаю наступающих Еврейских праздников Пасхи, Комитетом разрешено в дополнение к дням, в которые дозволены убой и продажа мяса, производить убой скота 23, 27 и 29 марта, а продажу воловьего мяса 24, 28, 29, 30 и 31 марта, привоз и продажу свиного мяса 30 марта.

Кам[енец]-Под[ольский] Исполнительный Комитет.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 24 марта.

№ 119

Повідомлення газети «Нова рада» про організацію українського руху в селі Лука-Немирівська Брацлавського повіту

24 березня 1917 року

24 березня громадяне с[ела] Луки-Немирівської зібрались для обговорення своїх сільських потреб. Якраз в цей час приїхав з війська в село бувший учитель місцевої

народної школи. Погодившись з громадою, він виступив з промовою про сучасні події. Після промови було зібрано поміж громадян кілька карбованців на «Український Національний Фонд».

Громада прийняла пропозицію учителя – відправити панахиду по Т. Шевченкові. Вибрали двох представників, котрі з таким проханням мали звернутись до місцевого священика.

Крім цього, зараз же зібрався гурток для заснування культурно-просвітнього товариства, в котрий увійшли мужчини і жінки. Один з товаришів дав для цього свою хату, котра була колись під чайною, крім цього зібрали грошей і послали одного з товаришів у Київ, для передплати газет та журналів і придбання книжок.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 березня.

№ 120

Телеграма Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару з проханням про звільнення з посади

25 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Каменец-Под[ольск]
ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ
ИЗ ПРОСКУРОВА

Военная

25.ІІІ.1917 г[ода].

В ВИДУ СОЗДАВШИХСЯ ГОРОДЕ УСЛОВИЙ СЧИТАЮ НЕОБХОДИМЫМ ХОДАТАЙСТВОВАТЬ ОСВОБОЖДЕНИИ МЕНЯ ДОЛЖНОСТИ КОМИССАРА ТОЧКА СОГЛАСИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫМ КОМИТЕТОМ И СОВЕТОМ РАБОЧИХ СОЛДАТСКИХ ДЕПУТАТОВ ПОЛАГАЮ НАИБОЛЕЕ ЖЕЛАТЕЛЬНЫМ НАЗНАЧЕНИЕ КОМИССАРОМ МЕСТНОГО ЭТАПНОГО КОМЕНДАНТА КАПИТАНА ШОСТАКОВСКОГО КИСЕЛЕВ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 8. Телеграфний бланк.

№ 121

Телеграма Проскурівського повітового виконавчого комітету громадських організацій Подільському губернському комісару щодо призначення на посаду повітового комісара

25 березня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Каменец-Под[ольск]
ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ
ИЗ ПРОСКУРОВА

25.ІІІ.1917 г[ода].

В ВИДУ ОТКАЗА ОТ ДОЛЖНОСТИ УЕЗДНОГО КОМИССАРА КИСЕЛЕВА ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ПРОСИТ НАЗНАЧЕНИЯ ПРОСКУРОВСКИМ УЕЗДНЫМ КОМИССАРОМ МЕСТНОГО ЭТАПНОГО КОМЕНДАНТА КАПИТАНА

ШОСТАКОВСКОГО КАНДИДАТУРА ПОДДЕРЖИВАЄТЬСЯ ТАКЖЕ СОВЕТОМ РАБОЧИХ И СОЛДАТСКИХ ДЕПУТАТОВ ПРЕДСЕДАТЕЛЬ КОМИТЕТА ПОЛОЗОВ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 9. Телеграфний бланк.

№ 122

Повідомлення газети «Подільнин» про учительський з'їзд народних шкіл Кам'янецького повіту

25 березня 1917 року

25 марта в помещении Каменецкой уездной земской управы состоялся съезд учащихся народных училищ Каменецкого уезда. Председателем съезда избран был инспектор училищ А. П. Лашкарев, который огласил циркулярное предложение директора училищ к учащим, призывающее к безусловному повиновению признанному всей Россией Правительству и к соблюдению строгой дисциплины в этом отношении. Съезд постановил приветствовать председателя Государственной Думы, председателя совета министров и министра народного просвещения. Кроме сего, постановлено открыть в Каменце филиальное отделение общества взаимопомощи учащим и учившим в Под[ольской] губ[ернии]. По докладу А. С. Ганджия, приняты следующие положения: устроить учительский дом в городе, испросив у городского самоуправления необходимый для того участок земли; принять участие в уездном исполнительном комитете с правом решающего голоса; избранными в комитет оказались А. Ганджий и А. Калиняков; избраны в школьную комиссию в составе 5 лиц, представители от учащихся: А. С. Ганджий, Д. А. Романовский, А. Г. Калиняков, Н. П. Марушевский и Г. А. Огородник, причем постановлено испросить земск. собрания для них право решающего голоса по школьным вопросам. Для участия в учит. совете избраны А. С. Ганджий и Г. М. Панасюк. Для участия в союзе земских служащих избраны три делегата в совете служащих. Признана необходимой организация украинского союза учителей и избрана делегация на Винницкий съезд по вопросам взаимопомощи из трех лиц от учащихся.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 29 марта.

№ 123

Повідомлення газети «Подільнин» про засідання Ради громадських організацій Кам'янця-Подільського

25–26 березня 1917 року

В заседаниях Совета общественных организаций г[орода] Каменца-Подольского 25 и 26 марта рассмотрены и приняты штаты милиции, избран комиссар и его заместитель, городская дума ассигновала средства на содержание чинов милиции и, таким образом, можно сказать, что первый этап организационной работы по пути к учреждению охраны города пройден. Остается второй, быть может, более трудный, – найти людей, отвечающих требованиям общества для замещения высших и низших должностей в милиции.

По вопросу о допущении на службу в милицию чинов бывшей полиции велись в заседаниях совета горячие прения. Комиссия, выработавшая схему организации милиции, допускала возможность приема тех из чинов полиции, которые по своим нравственным качествам отвечают требованиям службы в милиции и против которых граждане Каменца не будут возражать. Мысль эта не встретила сочувствия. Один из членов Совета, возражая докладчику комиссии, отметил, что прием на службу в милицию бывших полицейских чинов – является сильным ударом в лицо общественности. Его страстная речь решила, можно сказать, вопрос. Слушая эту речь в защиту общественности, я в то же время думал, неужели в числе 150 чинов полиции, сосредоточивших на себе всю понятную для меня ненависть к полицейскому режиму, не ими установленному, нет людей, имеющих все данные для того, чтобы стать хорошими гражданами, честными и ценными работниками на пользу общества, при изменившихся во много раз к лучшему условиях жизни и службы, и если есть, то на что обречены они, выкинутые за борт жизни и всеми призираемые, и не наносит ли в таком случае решение – не принимать на службу в милицию никого из бывших чинов полиции, не участвовавших в нынешней войне, удар общественной совести, дающей снисхождение преступникам и считающей за лучшее оправдать нескольких виновных, чем осудить одного невинного.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 29 марта.

№ 124

Телеграма Подільського губернського комісара до Міністерства внутрішніх справ про персональний склад повітових комісарів

26 березня 1917 року

Петроград

За Министра Внутренних Дел Князю Урусову

На № 25061. Во главе губернии Губернский Комиссар Павел Николаевич Александров Председатель Губернской Земской Управы точка Каменецком уезде Комиссар Евгений Александрович Монастырский Винницком Комиссар Павел Николаевич Ранненкампф Балтском Николай Антонович Конкалович Литинском Алексей Николаевич Львов Ольгопольском Александр Петрович Юшневский Летичевском Александр Николаевич Косаговский Гайсинском Александр Александрович Савастьянов Ушицком Михаил Оскарович Патон Проскуровском Сергей Иванович Киселев Брацлавском Александр Оттович Мерман Могилевском Феодосий Ильич Скоробогач-Богущкий Ямпольском Владимир Владимирович Труфанов точка Все в должностях Председателей Уездных Земских Управ за исключением Конкаловича и Монастырского являющихся членами тех же Управ и Львова бывшего Председателя Уездной Земской Управы точка Большинство уездов образованы исполнительные Комитеты общественных организаций в прочих образуются Меры образования уездной милиции взамен полиции и стражи приняты 667.

Подольский Губернский Комиссар Александров
Отправлена 26 марта 1917 г[ода]. № 667.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 20. Машинопис. Копія.

№ 125

**Повідомлення газети «Нова Рада» про влаштування
маніфестації у містечку Хмільнику**

26 березня 1917 року

26-го березня в м[істечку] Хмільнику виконавчим комітетом і місцевим населенням було улаштовано свято Волі. Вселюдний похід робітників і населення з прапорами, зустрівшись з робітниками войтовецького заводу, повернув до Базарної Площі, де було одправлено молебень православним, католицьким і єврейським духовенством. Тут були палкі промови, Хмільничан вітали делегати з Київa: од українців, од ради робітників, од гарнизону, од коаліаційного студентства, од партії соціялістів-революціонерів.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 30 березня.

№ 126

**Доповідь Подільської духовної консисторії єпископу Подільському
і Брацлавському про делегування представника на надзвичайне
Кам'янецьке повітове земське зібрання**

28 березня 1917 року

ЕГО ПРЕОСВЯЩЕНСТВУ,
Преосвященнейшему МИТРОФАНУ,
Епископу Подольскому и Брацлавскому

Подольской Духовной Консисории

ДОКЛАД

Каменецкая Уездная Земская Управа отношением от 24 сего марта за № 4542, просит Консисорию назначить на 29-е число сего марта месяца к 12 часам дня депутата от духовного ведомства для участия в чрезвычайном уездном земском собрании при обсуждении вопросов текущего времени.

Почтительнейше докладывая об изложенном ВАШЕМУ ПРЕОСВЯЩЕНСТВУ, Духовная Консисория полагала бы депутатом от духовного ведомства в Каменецкое уездное чрезвычайное земское собрание, имеющее быть 29 сего марта, для вышеуказанной надобности назначить Секретаря Консисории Василия Соколовского.

Члены Консисории [підписи]

За Секретаря [підпис]

№ 128.

Марта 28 дня 1917 года.

За Столоначальника [підпис]

ДАХмО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 37. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: 28 марта 1917. Депутатом должен быть священник. Как же можно допустить светское лицо? Посему назначается О. Н. Карпович, а заместителем его О. Н. Базилевич. Еп[ископ] Митрофан*

№ 127

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заклик українських організацій
Поділля приїжджати на Національний конгрес**

29 березня 1917 року

Редакція нашої газети одержала з Кам'янця-Подільського таку телеграму: «Просимо надрукувати, що Подільська Просвіта і союз подільських українців – просять українців-подолян численно приїздити на Український конгрес шостого квітня в Київ, щоб одночасно обговорити справи Поділля».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 березня.

№ 128

**Витяг із протоколу засідання Подільської губернської земської управи
щодо розподілу обов'язків між членами управи**

31 березня 1917 року

Общий № 795

ЖУРНАЛ

Подольской Губернской Земской Управы

1917 года марта 31 дня

По отделу распорядительному

О распределении обязанностей между Председателем и членами Губернской Управы.

На основании 100 ст[атьи] Положения о Губернских и уездных земских учреждениях, обязанности между Председателем и членами Земской Управы, распределяются по постановлениям Управы, утверждаемым Земским Собранием.

В виду состоявшегося 18 сего марта пополнения личного состава Губернской Управы новыми четырьмя членами Управы: С. А. Ильницким, А. Н. Городецким, С. М. Иваницким и П. А. Стадником, Губернская Управа ПОСТАНОВИЛА: 1) Заведывание отделами Губернской Земской Управы распределить между Председателем и наличными членами Управы следующим образом: Председателю Управы П. Н. Александрову – поручить заведывание Распорядительным отделом; членам Управы: И. А. Четверикову – отделами: Страховым, Бухгалтерией и Техническо-Строительным, С. А. Градовскому – сельско-хозяйственным и Оценочно-Статистическим, С. А. Ильницкому – Народным образованием, А. Н. Городецкому – Губернской земской кассой мелкого кредита и отделом сельского строительства и П. А. Стаднику – Ветеринарным и 2) о произведенном распределении обязанностей между Председателем и членами Управы доложить ближайшему Губернскому Земскому Собранию.

За Председателя Управы Четвериков

Члены Управы: Городецкий

За Секретаря [підпис]

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 47 – 47 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 129

**Лист Подільського губернського комісара до Головнокомандувача арміями
Південно-Західного фронту щодо призначення на посаду
Проскурівського повітового комісара**

31 березня 1917 року

31 марта 1917 г[ода].

№ 7668.

Главкомандующему Армиями Юго-Западного фронта

В дополнение к представлению моему от 29 марта № 7560, имею честь доложить: вчера, будучи в Проскурове, я лично убедился, что назначение Капитана Шостаковского на должность Уездного Комиссара отвечает желанию большинства исполнительного Комитета и что общественное мнение указывает на Капитана Шостаковского, как на лицо соответствующее трудной задаче согласовать деятельность Комитета и местных организаций солдат и рабочих. Капитан Шостаковский выразил, по настоянию Исполнительного Комитета, согласие принять на себя временно исполнение должности уездного Комиссара с гарантией, что его обязанности воинского характера будут им исполняться без всякого ущерба для службы.

В виду крайне ответственного характера настоящего момента и необходимости для местной администрации чутко прислушиваться к общественному мнению, я прошу Ваше Высокопревосходительство разрешить Капитану Шостаковскому принять на себя временно исполнение должности Проскуровского уездного Комиссара Временного Правительства.

Губернский Комиссар
Правитель Канцелярии

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 12. Машинопис. Копія.

№ 130

**Звернення кооперативних організацій Поділля до громадян
про скликання Подільського кооперативного з'їзду**

Березень 1917 року

ДО ТОВАРИШІВ КООПЕРАТОРІВ

Товариші Громадяне!

Всі Ви знаєте, що старий лад кінчився. Старе Правительство скинуто волею народа і війська. Державна Дума стала правити народом. Як же вона править? Вона вибрала з поміж послів народніх, тих що найширше добивались щастя народу і передала їм власть до того часу, поки народ не вибере з поміж себе кращих людей, котрі з'їдуться до столиці і вироблять нові закони і нові порядки. Старе Правительство держало Вас в залізних рукавицях, не давало волі, грамоти, не давало права говорити Вам про те, що Вас болить, про те, чого Ви хочете і чого Вам потрібно. Під нагайкою Ви говорили про те, що треба було старому правительству, а не Вам. Тепер настав другий час. Можна збиратись, подумати і побалакати про свої нужди і зробити у себе такий лад, який для нас буде кращий. Це право дано вже нам новим Правительством. Будемо ж, люди добрі, слухатись нового Правительства; допомагати йому порядкувати державою. Зберемся гуртом, подумаємо, порадилося; як вибрати людей для установи нових законів, які

закони для нас будуть кращими, як поправити народню долю, як справедливо добути для себе землю і провадити далі нашу кооперативну роботу.

Так приїзжайте ж, Товариші, у Вінницю на Кооперативний з'їзд, котрий відбудеться 9, 10 квітня (апреля), де почуємо, як чужі люди живуть і які у них порядки. Що нам треба робити, щоб скрапити наше життя.

Докажемо, що ми вміємо шанувати й свою, й чужу волю. Докажемо, що ми добилися волі не для сварки між собою, а для того, щоб тісно єднатися, дружно взятись за роботу і тим допомогти нашому славному війську побороти лютого ворога – німця.

Ми знаємо, що він дуже хоче смутити між нами. Но цього не буде.

Ми всі зберемся і обдумаємо, якою дорогою піти нам, щоб швидше добитись до щастя, котре вже так близько коло нас.

Просимо приїзжати у вечері 8 квітня, щоб зранку 9-го почати засідання. Звертатись просимо до Подільської Каси дрібного кредиту у Вінниці, уліця князя Ростислава, д[ім] Співака.

*Губернська Каса дрібного Кредиту
Подільський Союз Кредитових Товариществ
Інспекція дрібного Кредиту
Вінницьке Общество гуртових закупок*

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2976. – Арк. 7. Друкарський відбиток.

№ 131

**Звернення Бершадського виконавчого комітету до жителів
містечка щодо встановлення нових податків**

Березень 1917 року

**ВОЗЗВАНИЕ К ЖИТЕЛЯМ М[ІСТЕЧКА] БЕРШАДИ
ГРАЖДАНЕ!**

Бершадский исполнительный Комитет, желая всесторонне улучшить условия жителей нашего местечка, выработал в своих заседаниях целый ряд мероприятий, касающихся санитарных условий, культурно-просветительных целей, а также и обеспечения населения от возможных воровства, насилия и пожаров.

Для приведения в жизнь упомянутых мероприятий, необходимы денежные средства.

Мерой изыскания средств, Исполнительный Комитет избрал систему обложения всех владельцев торгово-промышленных предприятий, домовладельцев и квартирантов.

Размер обложения определен от 25-ти коп[еек] до трех рублей в месяц.

Для справедливого взимания упомянутых платежей, Исполнительный Комитет нашел целесообразным составить комиссию из следующих лиц:

Абрамович, Абибор, Борецкий, Бершадский, Вайслович, Винникий, Гольдберг, Каушанский, Меер, Шлема, Иосиф, Герш, Меер, Гершун, Волько, Шлема, Колкер, Клейнман, Розенталь, Талис, Уманский, Фирер, Червинский, Нафтула, Волько, Иосиф, Мошко, Липа, Аврум, Лейви и Председатель Мещанской управы.

О размере обложения каждый будет своевременно извещен особой повесткой.

Налог этот на основании 29-ой ст[атьи] Уст[ава] о Гор[одском] Пол[ожении] входят в силу с 1-го апреля сего 1917 года.

Бершадский
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

ЦДАВО України. – Ф 2520. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 2. Машинопис. Копія.

№ 132

**Повідомлення «Робітничої газети» про організацію
у Проскуріві української громади**

1 квітня 1917 року

Проскурівська громада телеграфує до Ц[ентральної] Ради: «Рада Проскурівської Громади просить вказівок, що до діяльності найближчої черги. Глуха вулиця № 1. Голова Стаховський».

З інших джерел відомо, що Проскурівська Громада зорганізувала повітовий український з'їзд і перевела організацію по цілому повіту.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 1 квітня.

№ 133

**Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Ладижинським
товариством «Просвіта» Української Центральної Ради**

2 квітня 1917 року

Ладижинське товариство «Просвіта», засноване сьогодні з священників, учителів та інтелігенції Ладижина вітає Українську Центральну Раду, закликає її боронити Україну й само прагне до праці на рідній ниві. Голова Іваницький.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 2 квітня.

№ 134

**Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію вистави
в селі Баштаньків Ольгопільського повіту**

2 квітня 1917 року

2 квітня, на перший день Великодня, поставив місцевий селянський аматорський гурток в помешканні 2-х класової школи виставу: «Наталка Полтавка». Чистий прибуток 30 карб[ованців] піде «борцям за волю». Таке свято вдалось відбути перший раз, відколи Баштаньків на світі. За 10 останніх років місцевий гурток скільканадцять раз обертався з проханням про дозвіл до губернатора, та ніяк не можна було удостоїтись благословення «начальства» на таке «непевне» діло. Свято пройшло з величезним піднесенням. Усіх охочих побувати на виставі було дуже багато, так що тільки може п'ята частина мала змогу побувати на такому величезному святі баштаньківців. З сльозами на очах вертались додому ті, котрим не довелося побувати на святі.

Гурток думає провадити свої вистави і далыше з метою збори повернути на збудування в Баштанькові Народнього Дому.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 9 квітня.

№ 135

**Лист Союзу Подільських Українців до Вінницького повітового
земського зібрання щодо делегування своїх представників**

3 квітня 1917 року

СОЮЗ
ПОДІЛЬСЬКИХ УКРАЇНЦІВ
У ВІННИЦІ

Квітня 3 дня 1917 року

Вінницьким повітовим земським зборам

Союз Подільських Українців має честь повідомити Вінницькі Повітові Земські Збори, що в засіданні Комітета Союзу од 30 березоля с[ього] р[оку], закритим голосуванням, вибрали представниками в Земське Зібрання Григорія Сергійовича Шиянова і Миколу Олексієвича Літвицького, котрих просить допустити в зібрання з правом рішучого голоса.

Голова Союзу Д. Маркович
Писарь [підпис]

ДАВО. – Ф. Д-255. – Оп. 1. – Спр. 74. – Арк. 53. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 136

**Лист Вінницького товариства «Просвіта» до Вінницького повітового
земського зібрання щодо делегування своїх представників**

3 квітня 1917 року

ПОДІЛЬСЬКЕ
Культурно-Просвітне Товариство
«ПРОСВІТА»
Канцелярія в Вінниці, Подільськ[ої] губ[ернії]

Вінниця, дня 3 квітня 1917 року

В Вінницькі Повітові Земські Збори

Товариство «Просвіта» в засіданні, відбувшомуся сього числа вибрало представниками од «Просвіти» в Земські Збори, закритим голосуванням, Ілью Максимовича Шульгу і Миколу Олексійовича Літвицького, котрих просимо допустити приймати участь у зборах з правом рішучого голосу.

Голова Т[овариств]ва «Просвіта» І. Шульга
Члени Ради: Д. Зосимато, В. Дудич

ДАВО. – Ф. Д-255. – Оп. 1. – Спр. 74. – Арк. 54. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 137

**Лист Союзу Подільських Українців до Вінницького повітового
земського зібрання щодо делегування своїх представників**

3 квітня 1917 року

СОЮЗ
ПОДІЛЬСЬКИХ УКРАЇНЦІВ
У ВІННИЦІ

Квітня 3 дня 1917 року

Вінницьким повітовим земським зборам

Союз Подільських Українців вибрав представниками в Вінницькі Повітові Земські Збори Григорія Сергійовича Шиянова і Володимира Самойловича Дудича, котрих просить допустити приймати участь у зборах з правом рішучого голосу.

Голова Союзу Д. Маркович
Писарь [підпис]

ДАВО. – Ф. Д-255. – Оп. 1. – Спр. 74. – Арк. 55. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 138

**Звернення голови Ушицької земської повітової управи до Подільського
губернського комісара щодо звільнення з посади**

5 квітня 1917 року

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ
УШИЦКОЙ ЗЕМСКОЙ
УПРАВЫ

Подольскому Губернскому Комиссару

Не имея возможности, по семейным обстоятельствам продолжать службу, прошу уволить меня от должности Председателя Управы.

Председатель Управы М. Патон
5 апреля 1917 г[ода].

ДАХМО.- Ф. 409. – Оп. 1. – Спр. 201. – Арк. 233. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Пр[исутстви]е по земск[им] и город[ским] делам. Уволить. П. Александров*

№ 139

**Запрошення Подільським губернським комісаром службовців
урядових і громадських організацій прийняти присягу
на вірність Тимчасовому уряду**

5 квітня 1917 року

Приглашаю всех служащих Правительственных и общественных учреждений Гражданского Ведомства, находящихся в г[ороде] Каменце, 8-го сего апреля прибыть в Кафедральный Собор для принятия после Литургии присяги на верность службы Российскому Временному Правительству.

Лиц римско-католического вероисповедания прошу для той же цели прибыть того же числа в Римско-Католический Кафедральный Костел к 10-ти часам утра.

Подольский Губернский Комиссар **П. Александров**.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 5 апреля.

№ 140

Запрошення Подільським губернським комісаром жителів Кам'янця-Подільського прийняти присягу на вірність Тимчасовому уряду

5 квітня 1917 року

Приглашаю население г[орода] Каменца для принятия присяги на верность Российскому Временному Правительству прибыть 9 сего апреля: православное – на площадь Кафедрального Собора и в свои приходские церкви после литургии, римско-католическое – в кафедральный и приходские костелы к тому же времени и иудейское – в синагоги к 11 час[ам] утра.

Подольский Губернский Комиссар **П. Александров**.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 5 апреля.

№ 141

Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про службові переміни в органах влади Подільської губернії

5 квітня 1917 року

Увольняется, согласно прошению, от должности председателя Каменецкой уездной Земской Управы коллежский ассесор Владимир Михайлович Маркевич.

Увольняется, согласно прошению, от должности председателя Литинской уездной Земской Управы отставной полковник Алексей Николаевич Львов.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 5 апреля.

№ 142

Лист Подільського губернського комісара єпископу Подільському і Брацлавському про антиурядову діяльність священника Покровської церкви

5 квітня 1917 року

ПОДОЛЬСКИЙ
ГУБЕРНСКИЙ КОМИССАР
ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
5 апреля 1917 г[ода].
№ 7756.
Г[ород] Каменец-Подольск.

Ваше Преосвященство,
Милостивый Архипастырь

По имеющимся у меня сведениям Хмельникский исполнительный Комитет сообщил уже Вашему Преосвященству телеграфно о деятельности священника Покровской церкви Кобченко, вызывающего эксцессы против нового строя, поминающего на богослужениях Николая и ложно освещающего события.

Прошу Ваше Преосвященство не отказать уведомить меня о последующих Ваших распоряжениях к прекращению антиправительственной деятельности священника Кобченко.

Поручая себя Архипастырским молитвам Вашим, с истинным почтением и совершенною преданностью имею честь быть

Вашего Преосвященства П. Александров

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 201. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: 6 апреля 1917 г[ода]. Заготовить ответ по содержанию резолюции моей, данной на телеграмме Хмельникского Исполнительного Комитета. Заготовить сегодня. Еп[ископ] Митрофан*

***На звороті помітка: Справка: На телеграмме Председателя Хмельникского Исполнительного Комитета Демчука о поступке свящ[енника] Кобченко, полученную 5 сего апреля следующая резолюция: «Отослать о[тцу] Благочинному на обязательное дознание и заключение». Телеграмма отослана о[тцу] Благочинному 5 округа Литинского у[езда] протоиерею Александру Бачинскому за № 2451. Секретарь [підпис]*

№ 143

Повідомлення газети «Подольнин» про ухвалу виборних офіцерів і солдат Управління генерал-квартирмейстера штабу головнокомандуючого арміями Південно-Західного фронту

6 квітня 1917 року

Комитет выборных офицеров и солдат Управления Генерал-Квартирмейстера Штаба Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта в заседании 6-го апреля 1917 г[ода] единогласно постановил:

1. Наше общее искреннее убеждение, что война должна продолжаться до победоносного конца в полном согласии с нашими союзниками, преследуя своей основной целью – разгром армий противника. Только полная победа наша и наших союзников может обеспечить и закрепить новый строй Свободной России.

2. На основании опыта всей военной истории, подтвержденного и настоящей войной – побеждает тот, кто идет вперед, т[о] е[сть] наступает, а потому способ ведения войны должен быть наступательный.

3. Лозунг «Долой войну» в настоящий момент мы признаем преступным недомыслием или изменой Родине, а лиц, отрицающих необходимость наступления, и лиц, отказывающихся наступать, как неисполняющих свой долг перед Родиной, – мы признаем недостойными носить высокое звание гражданина и воина Свободной России и считаем, что они должны быть лишены доверия своих товарищей, о чем надлежит объявлять для общего сведения.

4. Широко распространить настоящее постановление и предложить нашему Штабному Комитету высказаться по затронутым вопросам.

Председатель Комитета Подполковник Арнольдов.

Товарищ Председателя Прапорщик Шостовский.

Секретарь ст[арший] писарь В. Вакуленко.

Члены: Подполковник Манакин, капитан Удовидченко, шт[абс]-капитан Коробкин, коллежский советник Незнамов, коллежский регистратор Ярнутовский, инженерный кондуктор Тюрин, инженерный кондуктор Григорьев, ст[арший] пис[арь] В. Сенатов, ст[арший] пис[арь] А. Малюков, ст[арший] пис[арь] Парамонов, ст[арший] пис[арь] Протасенев.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 13 апреля.

№ 144

**Звіт газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета»
про відвідування військовим міністром Штабу армії
Південно-Західного фронту**

7 квітня 1917 року

7-го апреля, Штаб Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта посетил Военный Министр А. И. Гучков.

К двум часам дня на перроне вокзала собрались высшие военные чины армий, во главе с Главнокомандующим, генералом от кавалерии Брусиловым, и начальником Штаба генерал-лейтенантом Сухомлиным. Присутствовали также Командующие армиями *** – генерал Балуев, *** – генерал Щербачев, *** – генерал Каледин и *** – генерал Гутор. Присутствовали также генерал-квартирмейстер, генерал-майор Духонин, его помощник, генерал-майор Ратгэль, чины Штаба и много офицеров и солдат.

Почетного караула выставлено не было. Простота встречи гармонировала с простотой в обращении нашего первого народного Военного Министра. Все стояли свободно.

Из представителей города были: губернский комиссар Александров, председатель Совета общ[ественных] организ[аций] Собичевский и его товарищ Шлейфер, а из исполнительного комитета председатель Заленский, товарищ Альтер и секретарь Барщевский. Представителями городской думы были городской голова Шульминский и члены управы Аксюк и Ястребцов.

Был также исправляющий обязанности начальника милиции Шилькрот.

Собралось много граждан.

В начале третьего часа подошел обычный пассажирский поезд из Киева, с которым в служебном вагоне прибыл Военный Министр. В окне вагона виднелась фигура А. И. Гучкова в штатском пальто с красной повязкой на рукаве и в простой серой смушковой шапке.

Пасмурная с утра погода в это время прояснилась, и живописную группу военных и граждан-штатских заливало своими лучами весеннее солнце. Характерно щелкал кинематографический аппарат.

В вагон вошел генерал от кавалерии Брусилов, и вскоре показался А. И. Гучков.

Министр вышел из вагона, обошел группу встречавших его лиц, поздоровавшись со всеми, и, в сопровождении генерала от кавалерии Брусилова, направился через здание вокзала к ожидавшему его автомобилю.

Из группы солдат раздался в это время крик:

– Братцы, за здоровье первого народного Военного Министра «ура»! «Ура» было подхвачено и прокатилось по перрону.

А. И. Гучков раскланивался со встречавшими.

С вокзала А. И. Гучков проследовал в поезд главнокомандующего, где ему был предложен завтрак, а после завтрака состоялось совещание Министра с Главнокомандующим и Командующими армиями.

Днем военный министр посетил Заседание Собрания военных депутатов Юго-Западного фронта.

Обратившись к членам собрания и к многочисленной публике, Военный Министр сказал:

«Дорогие друзья. Я почел долгом совести прийти к вам, несмотря на то, что совершенно болен и еле передвигаюсь. Вы близко знаете все события, происшедшие в Петрограде. Я, как близкий участник этих событий, попытаюсь объяснить вам смысл переворота.

Я три года стоял близко к Армии, сперва в Западном фронте, а затем в тылу, при деле снабжения Армии. И нам, штатским людям, которые пришли на помощь Армии, особенно видно было все, ибо с нами все были откровенны. Мы знали положение дел глубже и больше даже, чем те, которые стояли наверху.

Еще в первые месяцы войны, в конце 1914 года, для меня стало ясно, что если дело пойдет так дальше и на Армию будут смотреть все так же пренебрежительно, то русская Армия потерпит поражение, а затем потерпит разгром и вся Россия.

Когда я стал ближе к делу снабжения, я понял, что со старой властью мы шли к гибели и что только в том случае, если мы свергнем старую власть, мы придем к спасению страны.

То, что произошло, было актом спасения русского народа, который взял судьбу в свои руки. Мы идем к торжеству военному, которое даст нам возможность требовать внутреннего переустройства на началах свободы и равенства. При этом интересы рабочих и крестьянства должны быть выдвинуты на первый план.

Но мы еще не спаслись. Нужна упорная работа. Нельзя более сваливать вину на власть, как это было при старом Правительстве. Теперь каждый из нас ответственен за судьбы Родины. Русский народ поклонится нам низко, до самой земли, если мы спасем его от немецкого ига. Но на нас ляжет тяжкая ответственность, если мы не доведем дело до победоносного конца. Если все проникнутся тем сознанием, что нам необходимо сплотиться вокруг вождей, которым армия верит, то мы скоро придем к разгрому противника. И если мы в тылу не будем знать отдыха, нормированного рабочего дня, а будем работать также, как вы в окопах, и сумеем выдвинуть лучших людей на видные посты в Армии, а Армию поведут люди даровитые, то нет силы в мире, которая помешала бы нам разбить полчища диких немцев, которые идут на нас».

Около 7 часов вечера, военный министр Гучков посетил в зале городской управы экстренное заседание Совета общественных организаций г[орода] Каменца. Министра сопровождали Главнокомандующий армиями юго-западного фронта генерал Брусиллов, начальник штаба генерал Сухомтин и другие чины штаба. Когда министр вошел в зал, председатель Совета Собичевский приветствовал его от лица совета краткой речью, в которой указал, что приветствует гражданина Великой России, принимающего деятельное и энергичное участие в обновлении ее строя, что в трудное время трудное дело взял в свои руки министр; трудное потому, что заклятый враг России напрягает все свои силы, все свое коварство и хитрость, чтоб подорвать дисциплину в наших войсках, посеять рознь между офицерами и солдатами, уничтожить их стародавнее товарищество по оружию и тем ослабить дух армии и ее силу, так как только при этом условии он может еще надеяться на победу; но граждане г[орода] Каменца уверены, что государственный ум министра, его такт и горячая любовь к родине сделают то, что

надежда врага нашего не осуществится и наша армия, под водительством таких испытанных воинов, как генерал Брусилов, накажет дерзкого врага. В заключение, председатель Совета пожелал министру и Временному Правительству, в состав коего министр вошел, бодрости и сил, чтоб повести Россию по новому пути к светозарному, счастливому и славному будущему, и провозгласил «ура» за здоровье министра. Министр, видимо утомленный, поблагодарив за приветствие, обратился к Совету и собравшейся публике с речью, в которой упомянул, что в обращенном к нему приветствии председатель Совета коснулся, между прочим, его больного места – вопроса о дисциплине в армии, что дисциплина будет сохранена, но не в одной дисциплине залог победы. Боевая работа армии тесно связана с состоянием ее тыла. Для того, чтоб армия одерживала победы, необходимо, чтоб тыл работал, не покладая рук, для снабжения ее всем необходимым и устройства жизни России на новых началах. Затем министр выразил свое удовлетворение тем, что в Каменце, как он слышал, жизнь при новом строе налаживается, после чего, в кратких словах обрисовал перед присутствовавшими, как старая власть одряхлевшая и прогнившая до глубины, рухнула быстро и безвозвратно, подобно деревцу, которое все сгнило внутри и держалась лишь на коре. Если б эта власть не рухнула, то Россия неминуемо погибла бы. Будучи сначала вполне лояльным по отношению к старой власти, министр за последние годы пришел к убеждению, что от нее для России ничего, кроме позора и гибели, ожидать нельзя и что единственный путь избавиться от нее – революция. Полный беспорядок во всем, отсутствие сильной власти и расстройство транспорта повели к общему глубокому недовольству и голоду среди населения столицы, так что, когда толпы революционного народа и войска появились на улицах Петрограда, то на стороне старой власти не оказалось никого и ей не на кого было опереться. Поэтому она и рухнула так быстро и легко. Пожелав, затем, собравшимся дальнейших успехов в проведении на месте нового строя, министр отбыл, сопровождаемый криками «ура» в честь его и армии.

В тот же день Военный Министр отбыл в Яссы.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 13 апреля.

№ 145

Повідомлення «Робітничої газети» про ухвалу Ольгопільських надзвичайних земських зборів щодо двовладдя

7 квітня 1917 року

Ольгопільські надзвичайні земські збори перестрашилися якогось химерного «двоєвладдя» – так перестрашилися, що післали телеграму до Петроградської Ради Робітничих Депутатів, закликаючи «братів робочих» (ого!) коритися Тимчасовому Урядові.

Надсилаючи копію тієї телеграми до Київського міського Магістрату, «брати робітників» прохають, аби й наші Київські «брати» теж саме зробили. Наші самобутні буржуа ще не вилюдніли, коли вважають кращих представників робітничої кляси за якихось «уманських дурнів», що не в силі, мовляв, збагнути, що може статися з нашою революцією, коли на її чолі стане дві влади.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 7 квітня.

№ 146

**Телеграма Подільського губернського комісара Міністру внутрішніх справ
щодо змін у персональному складі повітових комісарів**

8 квітня 1917 року

8 апреля 1917 г[ода].
№ 7886.

Министру В[нутренних] Д[ел]

Со времени образования института уездных комиссаров в личном составе комиссаров Подольской губернии, сообщенном мной телеграммой № 667 26 марта с[его] г[ода] произошли следующие изменения: Комиссар Каменецкого уезда В. М. Маркевич, подавший в отставку, временно был замещен членом той же управы Е. А. Монастырским впредь до избрания нового председателя Управы. На таковую должность был избран земским собранием с участием представителей местного Комитета доктор П. И. Блонский, которому мной и было предложено вступить одновременно в исправление должности Каменецкого Уездного Комиссара.

В Проскуровском уезде Комиссар С. И. Киселев отказался от должности в виду разногласий, возникших с исполнительным комитетом. Исполнение его должности временно по ходатайству Комитета с разрешения Главнокомандующего Армиями Ю[го]-З[ападного] фронта мной передано коменданту этапа в г[ороде] Проскурове Капитану Шостаковскому.

В Литинском уезде в должность Комиссара вступил вновь избранный Председателем Уездной Земской Управы Тадеуш Стемповский.

Сообщая об изложенном, прошу об утверждении в должностях Комиссаров в Кам[енце] – Блонского, Проскурове – Шостаковского и Литине – Стемповского.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 22 – 22 зв. Рукопис. Копія.

№ 147

**Повідомлення Подільського губернського комісара про ухвалу Могилів-
Подільського виконавчого комітету громадських організацій**

8 квітня 1917 року

Могилев-Подольский
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
Общественных Организаций
Апреля 8 дня 1917 г[ода].
№ 35.
Г[ород] Могилев-Под[ольск].

Господину Подольскому Губернскому Комиссару
Временного Правительства

Имею честь довести до Вашего сведения, что Могилев-Подольский Городской Исполнительный Комитет в заседании своем 7-го апреля постановил:

1) Учредить в г[ороде] Могилеве самостоятельную должность Городского Комиссара Временного Правительства;

2) Городской Комиссар Временного Правительства наравне с Уездным находится в непосредственном сношении с Губернским Комиссаром и власть его распространяется на территорию и учреждения города;

3) Несение обязанностей Городского Комиссара Временного Правительства возлагается на Председателя Городского Исполнительного Комитета с тем, что отступление от этого общего принципа допускаются не иначе, как с обсуждения и решения этого вопроса Исполнительным Комитетом в каждом отдельном случае;

4) О состоявшемся решении довести до сведения Губернского Комиссара, осуществив это решение немедленно.

Изложенное постановление Исполнительный Комитет приняв, руководствуясь следующими соображениями:

1) Не подлежит вообще никакому сомнению, что выделение г[орода] Могилева, как имеющего до 40000 жителей в самостоятельную административную единицу – необходимо.

2) В интересах формального авторитета власти в целях объединения работы надо, чтобы Комиссар, как представитель Временного Правительства на местах, вышел из среды той общественной организации, которая стоит во главе населения города, – из среды Исполнительного Комитета.

3) Деятельность Комиссара города настолько должна быть согласована, настолько должна отражать настроение Исполнительного Комитета, что несение обязанностей, сопряженных с этой должностью, необходимо возложить на председателя Исполнительного Комитета.

4) Распространять на город власть Уездного Комиссара, не избранного населением города, не представляется ни целесообразным, ни допустимым.

5) Настоящее время, ставящее для города кроме вопросов политических, также еще и остро и вопросы трезвости, продовольствия, дороговизны, санитарии, организации общественных сил (собрания, союзы и т[ому] п[одобное]), требует иных методов их разрешения, чем те, которые, быть может, допустимы и применимы к уезду. Кроме того, город требует быстрых, безотлагательных решений.

6) Оставление во главе города Уездного Комиссара с точки зрения Городского Исполнительного Комитета недопустимо еще и потому, что лица, окружающие Уездного Комиссара, приглашенные в последнее время, пользуются вполне определенной отрицательной репутацией среди населения города, как равно отрицательное отношение вызывает и то обстоятельство, что во главе Уездной милиции поставлены руководители бывшей полиции, а среди низшего состава ее есть особо ненавистные населению городские.

Таким образом, в интересах успешности общественной работы для удовлетворения местных нужд, в интересах авторитетности центральной власти, в интересах спокойствия в городе, Исполнительный Комитет учредил должность Городского Комиссара, возложив исполнение этой должности на Председателя Комитета, инспектора местного Коммерческого училища Федора Степановича Володковича.

От имени Исполнительного Комитета прошу Вас, господин Комиссар, сообщить Комитету о признании решения Комитета подлежащим исполнению и поставить об этом, если это нужно, в известность все лица и места, коим надлежит это знать.

Председатель Володкович

Секретарь член Комитета [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 6 – 7 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 148

Телеграма Міністерства внутрішніх справ Подільському губернському комісару про грошове утримання повітових комісарів

9 квітня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ЦИРКУЛЯРНО КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК
ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ
ИЗ ПЕТРОГРАДА

9/IV. 1917 г[ода].

ДОПОЛНЕНИЕ ТЕЛЕГРАММЕ 1993 ВРЕМЕННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО УСТАНОВИЛО ОСОБОЕ СУТОЧНОЕ ВОЗНАГРАЖДЕНИЕ ГУБЕРНСКИМ КОМИССАРАМ СЛЕДУЮЩИХ РАЗМЕРАХ ПОЛУЧАЮЩИМ СОДЕРЖАНИЕ ПО ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОЙ ИЛИ ОБЩЕСТВЕННОЙ СЛУЖБЕ ПО 15 РУБ[ЛЕЙ] СУТКИ НЕ ПОЛУЧАЮЩИМ ТАКОВОГО ПО 25 РУБ[ЛЕЙ] ЗАПЯТАЯ ПОМОЩНИКАМ ГУБЕРНСКИМ КОМИССАРАМ ИСПОЛНЯЮЩИМ ОБЯЗАННОСТИ ПОСЛЕДНИХ – ДЛЯ ПОЛУЧАЮЩИХ СОДЕРЖАНИЕ ПО 15 РУБ[ЛЕЙ] ДЛЯ НЕ ПОЛУЧАЮЩИХ ПО 20 РУБЛЕЙ ЗАПЯТАЯ УЕЗДНЫМ КОМИССАРАМ ПОЛУЧАЮЩИМ СОДЕРЖАНИЕ ПО 10 РУБ[ЛЕЙ] И НЕ ПОЛУЧАЮЩИМ ПО 15 РУБ[ЛЕЙ] СЛУЧАЕ НЕВОЗМОЖНОСТИ ПОКРЫТИЯ ВЫЗЫВАЕМОГО ОЗНАЧЕННОЙ НАДОБНОСТИ РАСХОДА ИЗ ИМЕЮЩЕГО НА МЕСТЕ ПРОГОННОГО КРЕДИТА СУТОЧНЫЕ ПРОИЗВОДИТЬСЯ ИЗ АВАНСА 25000 РУБ[ЛЕЙ] АССИГНУЕМОГО ВАШЕ ВЕДЕНИЕ ВООБЩЕ НА НУЖДЫ ВЫЗЫВАЕМЫЕ УСТРОЕНИЕМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ПОРЯДКА НОВЫХ НАЧАЛАХ № 2165 ЗА М[ИНИСТРА] В[НУТРЕННИХ] Д[ЕЛ] ЩЕПКИН

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 32. Телеграфний бланк.

**На документі резолюція: Канцелярія. Сообщить Уездным Комиссарам прося их уведомить с какого времени они вступили в фактическое исполнение должности. П. Александров*

№ 149

Повідомлення газети «Подольанин» про виступ Верховного головнокомандувача на зібранні військових депутатів Південно-Західного фронту

9 квітня 1917 року

Заседание Собрания военных депутатов Юго-западного фронта посетил 9-го апреля Верховный Главнокомандующий генерал Алексеев и обратился к присутствующим со следующей речью:

«Прибыв в ваш город, я счел своим священным долгом приветствовать в вашем лице выборных от частей войск вашего гарнизона. Я счел своим долгом приветствовать обличенных доверием от своих частей лучших людей, на обязанности которых лежит сеять семена свободы, добра и правды. Я приветствую в вашем лице тех, кому надлежит сделать первые шаги в деле устройства нашей армии на новых началах».

Далее генерал Алексеев говорил о том, что старые устои, просуществовав 300 лет, рухнули, и над русским народом засияла свобода.

«Я хочу вам сказать, продолжал генерал Алексеев, чего теперь ждет, что требует теперь от вас Родина. Я хочу вам сказать о той необходимости, которая лежит на нас всех в деле обеспечения свободы и строительства Родины.

На нашем Временном Правительстве лежит тягчайшая обязанность довести Россию до Учредительного Собрания, на котором выборные люди, лучшие люди страны, выработают ее будущее устройство на началах свободы.

Наши деды и прадеды веками собирали русскую землю, мы, внуки и правнуки их, растратим ли мы собранное ими достояние? Нет. Мы не можем быть хуже их. Мы, добившись свободы, которая составляла только сладкую мечту наших славных предков, мы должны удержать то достояние, те богатства, которые передали нам наши предки, оставить нашим детям и внукам это наследие, озаренное счастьем и свободой».

Генерал Алексеев переходит к прямой опасности, которая грозит нам и нашей свободе от внешнего врага. Этот враг – Вильгельм. Почти три года тому назад перед русским народом встала дилемма: или стать немецким батраком, или начать войну. Война была нам навязана.

«Если мы скажем теперь, продолжал генерал, «Нет, долой войну, мы устали, мы отдадим им и часть завещанного нам от наших предков народного достояния, которое добыто ими потом и кровью». Согласимся ли мы на это? Нет».

Далее генерал Алексеев проводит ту мысль, что главное нами сделано и остается только одно последнее усилие, чтобы враг был сломлен и свобода и народное достояние России были бы обеспечены. «Нельзя забыть принесенные жертвы, нельзя забыть сотни тысяч принесенных в жертву жизней». Оценивая настоящее положение Германии, генерал Алексеев говорит, что Германия переживает весьма тяжелое положение. В Германии начались волнения, у нее нет хлеба. Но Германия все продолжает оставаться сильной той внутренней и военной дисциплиной, которая помогает немецкой армии еще твердо стоять на фронте.

«Расшатйте эту твердость одним могучим ударом, – и война будет окончена победоносным концом. Наши доблестные союзники уже теснят немцев».

Говоря о дисциплине, как основе всякой армии, будь она монархическая или республиканская, генерал Алексеев приводит в пример республиканскую французскую армию, в которой дисциплина строже, чем во всякой другой стране. И эта строгая дисциплина явилась сознательным введением узаконенным волею и желанием народа, понявшего, что только в единой, сплоченной, дисциплинированной армии спасение дорогого для каждого француза отечества.

«Разве нам менее дорога наша Родина? – продолжал генерал, – а знаете ли вы, какими мерами французы укрепили дисциплину в своей армии в начале войны, когда явились слабодушные, бежавшие в тыл с боевых линий. Они расстреляли несколько десятков таких слабодушных бегунов и положили их трупы по дороге, которая вела на фронт и по которой двигались войска. И на груди мертвецов были полжены плакаты с крупной надписью «Изменник отечеству».

Обращаясь к собранию, как представителям воинских частей, генерал Алексеев говорит, что, именно, его главная роль, его обязанность, равно как обязанность всех полковых и ротных комитетов, воспитывать дух бодрости и героизма в частях войск, влиять на слабых духом и клеймить позором изменников Родины, трусов, которые недостойны имени свободного русского гражданина.

«Ведь если рота в 200–250 человек, продолжает генерал, вся будет исполнена духом решимости победить, достигнуть свободы, или умереть, если она будет верить своим

начальникам, то нет того препятствия, которое не было бы низринуто, не было бы уничтожено ее штыками и пулями».

Переходя к настоящему положению России, генерал говорит, что собственно для Армии только и осталась эта одна задача – победа над врагом внешним, потому что свобода России, купленная веками страданий, никем не может быть уже нарушена. Ведь только безумец может теперь говорить о возвращении к прежнему строю. Никто ему не поверит. Измена Временному Правительству, взявшему на свои плечи тяжкую ношу – довести Родину до Учредительного Собрания, Правительству, которому с такой радостью присягнула вся Армия, – невозможна. После победы над врагом Учредительное Собрание окончательно решит судьбу страны на новых началах свободы, решит все назревшие вопросы, в том числе рабочий и земельный. Поэтому не дело военных комитетов заниматься теперь политикой, у них есть дело более неотложное, более важное – содействовать сплочению Армии, единению и пониманию друг друга солдат и офицеров, пропаганда необходимости победы, во что бы то ни стало.

«Как во время сильного дождя, говорит генерал, горная речка внезапно выходит из берегов и затопляет деревню в горной долине, так и внезапно нахлынувшее наше освобождение внесло первоначальную суматоху и сумбур в нашу Армию. Эту дезорганизацию необходимо ликвидировать и в этом направлении также заключается главная работа военных войсковых депутатов. В некоторых частях были аресты начальников. Это прискорбное и пагубное явление совершенно незаконное».

Генерал указывает далее, что над всяким начальником существует ряд других начальников, а во главе стоит Временное Правительство, контролирующее деятельность всех начальников. Насилие, подрывающих дисциплину, не должно быть, так как они губят Армию и отдаляют ее от главной цели – победы над врагом.

Генерал обращается к здравому смыслу и русской душе присутствующих депутатов, еще раз подчеркивает, как важна и как необходима теперь их работа, направленная к сплочению и единению Армии, говорит о счастье будущей России и приглашает всех воскликнуть «ура» в честь победоносной свободной Русской Армии.

Громовое «ура» присутствующих покрывает воодушевленную, горячую речь Верховного Главнокомандующего.

Присутствующие, видимо, взволнованы. Русские сердца откликнулись русскому Верховному Вождю. Чувствуется, что семена пали на благодарную почву, и избранные сеятели понесут их далеко в Армию.

Выступает Главнокомандующий армиями Юго-Западного фронта, генерал-от-кавалерии Брусилев.

– Нашему народному Верховному Главнокомандующему «ура», взволнованным, повышенным голосом возглашает он.

Снова горячие «ура» и рукоплескания... Овации не прекращаются и сам Верховный Главнокомандующий принужден, наконец, сделать знак к их прекращению.

«Я глубоко верю, снова говорит он, – в ваш здравый смысл и в вашу русскую душу. Работайте в том направлении, о котором я вам говорил. А теперь я отправляюсь к моим делам, а вас приглашаю заняться нашим очередным делом. Ура – офицерам и солдатам».

Снова дружное «ура», которое, наконец, стихает.

Верховный Главнокомандующий, Главнокомандующий и генералитет выходят из зала, провожаемые тесной группой окруживших их депутатов. Все взволнованы, все возбуждены.

Видно, что эти золотые, чисто русские слова не пропадут даром. Окрепла вера в наших вождей, крепнет вера в Россию.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 апреля.

№ 150

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування у Вінниці
Союзу подільських українців**

9 квітня 1917 року

Заклався Союз Подільських Українців, який видає періодично листи до українського громадянства (вийшло вже п'ять листків).

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 9 квітня.

№ 151

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали
Гайсинського учительського з'їзду**

9 квітня 1917 року

9 квітня в Гайсині (на Поділлі) відбувся учительський повітовий з'їзд, на котрім засновано «учительське повітове товариство». В склад управи т[оварист]ва входить голова, 4 товариші голови, два писарі і один скарбник.

З'їзд постановив відмінити призначені старими урядовцями іспити в сільських школах і скінчити заняття до 16 квітня. Другий з'їзд призначено на 23 і 24 квітня. В денний порядок входить: Доклад про вчительський з'їзд і конгрес у Києві учасників з'їзду. 1) українізація шкіл; 2) підручники; 1) курси українознавства; 2) книгозбірня; 1) про інститут інспекторів; 2) про повітові совіти; 3) про завідуючих школою і місц[еві] шкільні совіти; 4) школа і земство; 5) школа і церква; 6) однотипова школа; 7) сьогочасна політична орієнтація; 1) про матеріальний стан учителів; 2) обговорення статуту товариства.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 квітня.

№ 152

**Привітання Подільського кооперативного з'їзду голові
Державної думи М. В. Родзянко**

9 квітня 1917 року

Председателю Исполнительного Комитета Государственной Думы
гражданину Родзянко

Высоко ценя мужественное решение Государственной Думы стать на сторону народа и его державной воли Подольский Губернский кооперативный съезд единогласно постановил горячо приветствовать в Вашем лице Исполнительный Комитет Думы и заявить о непоколебимой решимости всех кооперативов Подолии

тесно сомкнуться рядами всемерно защищать новую народную власть и беззаветно стремиться к учреждению великой Российской демократической федеративной республики

Председатель съезда Маркович

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 8. Машинопис. Копія.

№ 153

**Привітання Подільського кооперативного з'їзду
Міністру землеробства О. Шингарьову**

9 квітня 1917 року

ПЕТРОГРАД

Міністру Земледелия ШИНГАРЕВУ

Обсудив вопрос о повышении твердых цен на зерновые продукты и принимая во внимание что увеличение этих цен явится незаслуженной наградой хозяевам укрывавшим до сих пор хлеб и несправедливым актом по отношению к хозяевам проявившим свой патриотизм и поставившим хлеб ранее Подольский Губернский Кооперативный Съезд выразил пожелание чтобы Правительство не вводило новых твердых цен на хлеб урожая 1916 года О вышеизложенном имею честь довести до Вашего сведения

Председатель съезда Маркович

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 11. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 154

**Привітання Подільського кооперативного з'їзду
Українській Центральній Раді**

9 квітня 1917 року

Київ Центральній Раді

Кооперативний Подільський Губерніяльний З'їзд вітає Центральну Раду яко тимчасове представництво українського народу і оборонців української автономії урочисто обіцяє підтримувати всі заходи до задоволення українського народу посилає своє побажання успішно провадити справу визволення українського народу ми з Вами Наказуйте Вимагайте

Голова З'їзду Маркович

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 54. Рукопис. Оригінал.

№ 155

**Привітання Подільського кооперативного з'їзду голові Ради
робітничих та солдатських депутатів В. Чхеїдзе**

9 квітня 1917 року

Председателю совета рабочих и солдатских депутатов гражданину ЧХЕИДЗЕ

Восхищенный безграничным мужеством геройской стойкостью и беззаветной любовью к народу вождей революции последний аккорд которой с невыразимой красотой прозвучал на весь мир Подольский Губернский Кооперативный Съезд единогласно постановил горячо приветствовать поборника народного счастья славный совет рабочих и солдатских депутатов рука об руку с которым все Подольские кооперативы дружно станут на защиту завоеванной свободы и всеми силами будут стремиться к учреждению великой Российской демократической федеративной республики

Председатель съезда Маркович

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 70. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 156

**Привітання Подільського кооперативного з'їзду голові
Тимчасового уряду князю Г. Львову**

9 квітня 1917 року

Господину Министру Председателю Князю Львову
ПЕТРОГРАД

Одушевленный чувством светлой радости по поводу освобождения России от позорной вековой тирании царизма Подольский Губернский кооперативный съезд единогласно постановил горячо приветствовать в Вашем лице временное народное правительство и категорически заявить что Подольские кооператоры не щадя жизни грудью станут на защиту добытой свободы и всемерно будут поддерживать временное правительство твердо веря что оно опираясь на волю народа приведет обновленную страну к учредительному собранию а это последнее к великой Российской демократической федеративной республики

Председатель съезда Маркович

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 71. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 157

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету**

10 квітня 1917 року

На засіданню 10 априля 1917 р[оку] предсідателем Комітету був Ф. Г. Пехтерів, товаришами предсідателя були: І. С. Середовіч і А. С. Ганджій і секретарем В. І. Пачосік. На цім засіданню були такі члени Комітету: С. Д. Кривошей, А. Борідка, М. П. Прокопів, І. І. Качуровський, Н. П. Атаманюк, І. Е. Криськів, І. А. Дубик, Н. С. Щуровський, К. Г. Горич, Н. В. Колесник, П. Н. Рижій, І. Н. Циганюк, Т. А. Українець, Р. А. Новосельський, Г. М. Пижик, К. Б. Жебровський, І. Г. Бедриковський, Н. Я. Рабінович, Вайнбаум, Н. Карпович, В. Л. Злотчанський, І. В. Фарнгольц, І. В. Мельник, а також явився солдат П. Калашників від воєнних депутатів, якого Ісполнительний комітет прийняв з правом рішачого голосу.

Про Ісполнітельні Комітети. Це зібрання Комітету постановило, що представителів до Сільських Комітетів вибирають усі люде села, деревні або містечка, яким вже 20 літ, не дивлячись якої вони віри, полу і національності.

Одного члена Сільського Комітету населення вибирає представителем до Волостного Ісполнітельного Комітету.

Містечковий Комітет вибирається так само, як і Сільський Комітет. Містечковий Комітет посилає 5 представителів до Волостного Комітету.

Правління Волостного Ісполнітельного Комітету складається з Предсідателя (замість старшини), товариша Предсідателя (замість кандидата старшини), Казначея, (замість касира) і секретаря (замість Волостного писаря).

Що роблять Сільські і Волостні Комітети.

1) Сільські Комітети слухаються і роблять все те, що доручать йому Повітовий (уездний) і Волостний Ісполнітельний Комітети і повітовий (уездний) Комісар. 2) Доглядають, щоб в селах і містечках був порядок і спокій. 3) Не допускають п'янства і щоб не розходились по селах та містечках неправдиві чутки і балачки, для чого збирають сходи і впоряджують лекції. 4) Дбають про продовольствие народу і армії. 5) Розплутують непорозуміння і спори серед народу і 6) Видають пайки солдатським сем'ям.

Волостні Ісполнітельні Комітети дбають про ті самі справи, що і Сільські Комітети, але вже на всю Волость.

Волостні Ісполнітельні Комітети повинні слухатись постанов і порад Повітового (Уездного) Комітету, а Сільські Комітети слухаються порад і постанов Волостного Комітету.

1. Ухвалено доповнити Повітовий Ісполнітельний Комітет, а саме:

Від селян додати 15, усіх є 30.

- панів-землевласників 1 - 2

- робочих сахарн[их] зав[одів] 1 - 2

- євреїв 1 - 3

- Православн[е] духов[енство] - 1

- Католичеськ[е] духов[енство] - 1

- Іудейського - 1

- «Просвіти» 2 - 3

- Учителів - 1

- Служащих Повітового Самоуправління 2 - 3

- Кам'янецького Городського Ісполнітельного Комітета 2 - 3

- Польського Комітета 1

- Селянського Комітета 1

- Докторів 1

- Ради Робочих 3 - 3

- Солдатів 3 - 3

- Фельдшерів 1 - 1

На засідання Повітового Ісполнітельного Комітету 22 квітня запрошуються члени в показанім числі від кожної організації з письменими удостовереннями.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета. - Кам'янець-Подільський. - 1917. - 21 квітня.

№ 158

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо дезертирів**

10 квітня 1917 року

Кам'янецький Повітовий Ісполнительний Комітет 10 квітня постановив: селяне повинні слідити, щоб дезертири не мали права заходити в село, а як який з'явиться в селі, то його треба вмовляти, щоб зараз же вертав до війська, і зараз же зробити заявку про нього начальникові волостної або повітової міліції, Повітовому Комісару і воїнському начальникові або затримати такого і доставити в найближчу воїнську часть.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 квітня.

№ 159

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного
Комітета» про ухвали кооперативного з'їзду Кам'янецького повіту**

10 квітня 1917 року

10-го квітня 1917 року відбувся кооперативний з'їзд Кам'янецького повіту. Відкрив з'їзд в 1 ч[ас] 15 хвилин дня Голова повітового правління і пропонував вибрати голову з'їзду. Головою з'їзду вибрано А. С. Ганджія, товаришем голови І. І. Марушевського, секретарем Н. П. Марушевського. Член повітового правління В. Л. Злотчанський в досить докладній промові ознайомив з'їзд: а) з історією державного перевороту, б) формами державного строю (монархія, республіка, автономія, федерація), в) виборчим правом, г) установчими зборами, д) з'ясував, що в школі на Україні навчання повинно вестись на рідній мові, е) пропонував вшанувати вставанням пам'ять борців за свободу і армію вигуком «УРА», що з'їзд і виконав одногolosно.

Кривошей, Член Повітового Правління, підкреслив нікчемність монархізму. Циганюк закликав до боротьби з капіталізмом через кооперативи. Одногolosно з'їзд вирішив, що в Росії повинна бути республіка.

Представник «Просвіти» добродій Богацький привітав з'їзд від «Просвіти» і побажав кооперативам успіху в їх праці. Циганюк доклав, що в с[елі] Боришківцях закладається «Просвіта», записалось вже 20 членів і внесено 30 карбованців грошей.

Представник Лошковецького кооператива Хамардюк закликав кооперативи до просвітньої праці. На повістці були такі питання:

1) Непевне становище кооперації в Кам'янецькому повіті через те, що кооперативи гоняться за баришами і не дбають про культурний розвиток своїх членів.

2) Неправильна постанова кооперації підриває віру селян в кооперацію і шкодить кооперації.

3) Для поліпшення кооперації потрібно: 1) поменшити паєк, щоб придбати більш членів, 2) для більшого контролю вибирати більш членів правління і ради, 3) запросити місцевих інтелігентів до праці в кооперативах, 4) відказатись від великих баришів, 5) бариші не по кишенях ділити, а пустити на поширення культурного розвитку членів, для чого завести читальню, виписувати книжки, газету, 6) всім потребительним кооперативам повіту з'єднатися в спілку і відкрити три склади: в Городку, Смотричу і Кам'янці і запросити своїх закупщиків, 7) каса м[ісцевих] к[ооперативів] повинна

кредитувати спілку і інструктувати кооперативи, 8) признати неодмінно потрібним з'єднання повітових спілок в губернську, губернських в Українську, котра б ввійшла у всеросійську спілку.

Всі питання з'їздом прийняті. Представниками в продовольственный комітет з'їздом вибрано: А. С. Ганджія, Іосипа Антоновича Павлуцького делегата Цюлковецького кооперативу, Іосифа Ігнатівича Марушевського делегата Орининської судо-сберегательної каси.

З'їзд закрався в 5 годин дня.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 квітня.

№ 160

**Лист голови Летичівського виконавчого комітету до Подільського
губернського комісара щодо ставлення населення
до міського голови**

10 квітня 1917 року

ЛЕТИЧЕВСКИЙ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ

10 Апреля 1917 г[ода].

№ 44.

Г[ород] Летичев, Под[ольской] губ[ернии]

В[есьма] Срочное

Господину Подольскому Губернскому Комиссару

В уездном городе Летичеве служит Городским Головой Феодосий Феодосиевич Рабешко, который в свое время баллотировался в Городские Головы и был забаллотирован, но тем не менее, тогда же, был назначен Летичевским Городским Головой, по приказу бывшего Губернатора графа Игнатьева. Срок, на который он был назначен, уже истек, но он продолжает занимать свой пост, не смущаясь глубокой ненависти городского населения, приписывающего ему целый ряд не только неблагоприятных, но и прямо преступных действий. С момента образования в городе Летичеве исполнительного Комитета, в таковой стали поступать требования не только об увольнении Гор[одского] Головы Рабешка, но и арестовать его.

Требованиям этим я, как Председатель Комитета, всеми силами противился, ибо как старый судья, я не мог не мириться с тем, чтобы кто либо мог быть без суда и следствия лишен места и свободы, но возбуждение в населении росло, и наконец, уступая требованиям населения, Комитет назначил ревизию Городской Управы, но и это мало помогло, и 8 апреля собралась большая толпа мещан, и перечислив разные приписываемые голове Рабешко грехи, с криками «убьем злодея», собралась идти громить Городскую Управу. Личным воздействием удалось успокоить толпу и путем переговоров с представителями мещан, удалось упросить их дожидаться конца ревизии. В первый день ревизией установлено, что Городская Управа из городской мельницы отпускает населению явно, не только недоброкачественную, но и совсем вредную муку, ибо к вообще плохой пшенице примешивает совсем гнилую пшеницу, один вид которой возбуждает ужас и отвращение. Кроме того ревизионная комиссия заявила, что не может работать, пока Рабешко занимает место Головы и ходя за ними по пятам,

парализует все их усилия установит кое какие нужные им фонды. В тот же день, уже другая толпа мещан посетила члена Комитета г[осподина] Шимкуса, требуя с угрозами устранения Гор[одского] Головы Рабешко.

В виду изложенного и опасаясь возникновения в городе крупных беспорядков, Исполнительный Комитет вынужден был составить постановление о временном устранении Городского Головы Рабешки и о допущении к временному исполнению обязанностей Гор[одского] Головы – бывшего Городского Головы Храневича.

Об изложенном имею честь довести до сведения господина Губернского Комиссара для зависящих распоряжений.

Председатель исполнительного комитета, Мировой Судья, статский советник Онищевич

ДАХМО. – Ф. 409. – Оп. 1. – стр. 10. – Арк. 304 – 305 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Городское Присут[ствие]. Преложить немедленно произвести выборы нового головы.*

№ 161

Телеграма Летичівського міського голови Подільському губернському комісару щодо відставки за станом здоров'я

11 квітня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Каменец-Под[ольському] губернському комиссару
Из Летичева № 161

Принята 11/IV 1917 г[ода].

Не имея возможности вследствие болезни продолжать службу прошу освободить меня от должности городского головы.

Городской голова Рабешко

ДАХМО. – Ф. 409. – Оп. 1. – стр. 10. – Арк. 300. Телеграфний бланк.

**На документі резолюція: Городское Присут[ствие]. П. Александров*

***На документі помітка: Принять приказ об увольнении. Предложитъ произвести новые выборы. 12/IV.*

№ 162

Звернення Подільського товариства «Просвіта» до українських організацій з проханням присилати свої видання

11 квітня 1917 року

Подільське українське товариство «Просвіта» звертається з проханням до українських організацій, земств, кооперативів, до видавництв і окремих осіб з проханням надсилати «Просвіті» для ознайомлення по одному-два примірникові всіх своїх видань (листів, плакатів, брошури, книжок), аби їх можна було виписувати для розповсюдження. Адреса «Просвіти»: Кам'янець-Подільський, Подільська «Просвіта». Голова т[овариств]а К. Солуха. Товариш голови Віктор Приходько.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 11 квітня.

№ 163

Ухвала Подільського кооперативного з'їзду щодо поточного моменту

11 квітня 1917 року

РЕЗОЛЮЦІИ

По пунктам 8 и 9 программы.

Признавая, что разгром нашей армии и победа немцев поведут к тяжелым политическим и экономическим последствиям для России и в особенности для Украины, кооперативный съезд считает своим неперенным и святым долгом приложить все силы, чтобы армия была снабжена всем необходимым. Имея в виду, что в селах имеются единственные организующие центры – кооперативы, которые одни могут и должны взять на себя заботу по организации сел, съезд обращается с горячим призывом к кооперативам и к кооператорам губернии:

- 1) Приложить все силы, чтобы не осталось необсеменной земли.
- 2) Помочь своим участием, опытом и знанием в деле организации сел и волостей на новых началах.
- 3) Принимать самое деятельное участие в создании всеуездных и губернских общественных организаций.
- 4) Всемерно бороться с темными слухами, распространяемыми приверженцами старого правительства.
- 5) Соблюдать порядок в деревне.
- 6) Предоставить разрешение важнейших вопросов Учредительному Собранию.

Подольский Губернский кооперативный съезд, признавая создание Губернского кооперативного Комитета крайне необходимым, постановил учредить Бюро в составе А. Г. Ветвинского, Д. В. Марковича, А. Н. Городецкого, М. Н. Кулевского, М. К. Лозицкого, И. Ф. Крекотеня, Н. М. Бединского, П. Ф. Бунта и Г. М. Супруна с предоставлением этому Бюро права кооптации, возложить на него создание кооперативного Комитета и разработку примерных уставов для кооперативов.

Кроме того, обсудив вопрос о повышении твердых цен на зерновые продукты и принимая во внимание, что увеличение этих цен явится незаслуженной наградой хозяевам, укрывавшим до сих пор хлеб, и несправедливым актом по отношению к хозяевам, проявившим свой патриотизм и поставившим хлеб ранее, – Под[ольский] Г[убернский] К[ооперативный] С[ъезд] выразил пожелание, чтобы Правительство не вводило новых твердых цен на хлеб урожая 1916 года.

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Стр. 2886. – Арк. 5. Машинопис. Копія.

№ 164

**Ухвала Подільського кооперативного з'їзду щодо
заснування селянських спілок**

11 квітня 1917 року

З'їзд кооператорів визнає конче потрібним організувати по селах селянські союзи, які взяли би за вирішення в першу чергу Земельного питання, а також і питання про політичний лад в Російській державі.

В кожному селі повинні бути обрані комітети для того, щоби вони упорядковували б збори, на яких би обговорювались би всі цікаві для селян політичні і земельні питання, запропонували б лекторів, поширювали б потрібну для селян літературу.

Комітети сільські пристають до Союзу Подільських Українців, головна рада якого міститься в м[істі] Вінниці. Центральним органом являється тимчасовий комітет Союзу Подільських Українців.

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 61. Машинопис. Копія.

№ 165

**Ухвала Подільського кооперативного з'їзду щодо
українізації системи освіти**

11 квітня 1917 року

Исходя из тех соображений, что для достижения наилучших результатов в области всестороннего развития культурных и экономических сил народа необходима правильно организованная школа, как низшая и средняя, так и высшая – Подольский Губернский кооперативный съезд единодушно высказывается за неотложную национализацию школы, а кроме того и за введение украинского языка в суде и административных учреждениях на Украине.

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 2886. – Арк. 63. Машинопис. Копія.

№ 166

**Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про службові
переміни в органах влади Подільської губернії**

12 квітня 1917 року

Увольняется, согласно прошению, от должности Вербовецкого городского старосты крестьянин Василий Лучич Гольчевский.

Начальником Литинской городской милиции, по соглашению с Уездным Комиссаром, назначен с 23-го сего марта Мина Евстафиевич Ярошевский и его помощником – Василий Григорьевич Сиринчан (столоничальник Литинского Полицейского Управления), с 23-го марта.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 12 апреля.

№ 167

**Повідомлення газети «Нова Рада» про зібрання
духовенства Проскурівського повіту**

12 квітня 1917 року

12 квітня відбулись збори духовенства проскурівського повіту. Під кінець збори мали виразний цілком український характер. До об'єднання п[ан]-отців на ґрунті

національному не мало подбав місцевий лікар п[ан] Стаховський. Подаємо коротко зміст його промови.

«Витаю Вас! Мене ніхто на це не уповноважив – але мене прислало серце, котре дала мені Мати-Україна. «Працюйте з Богом на користь нашої дорогої Матері-України»... Такими словами привітав і благословив Український конгрес у Києві Димитрій Єпископ Уманський. У ваших грудях, шановні пан-отці, під вашими рясами б'ється те саме серце – серце Українців і не знатиме воно радості і спокою поки не стане Україна автономною, з'єднаною з Російською державою, як рівна з рівною і вільна з вільною. Так, в цім буде наша правда, наша радість і сила... А для цього потрібна праця, величезна праця, в котрій знайдеться робота для кожного і де ваша заслуга може стати історичною і заглибити ті тяжкі непорозуміння з народом, які були у вас за царського ладу.

Кожна нація має своє національне духовенство, котре боронить і обстоює національні скарби. У нас до цього часу не було такого духовенства (як не лічити того, що ми мали 250 літ тому назад) – і не було через те, що свідоме і популярне духовенство могло б мати вкупі з народом таку силу, котра була б небезпечна для самодержавного ладу. Старий царський лад боявся національного духовенства і через те всіма способами старався зробити наше українське духовенство і нашу Українську Церкву своїми слугами, а Українського духу та української справи гнобителями та обрусителями. Народ це розумів і сторонився і від церкви, і від батюшок. Розуміли багато з пан-отців і переживали в душі своїй велике горе!

Але згинув старий лад – згинув наш ворог, ворог і церкви, і народу, і ви, шановні пан-отці, тепер можете сміло підійти до народу і взятися за працю, котра потрібна йому і котра помирить вас з народом, і забудеться тяжка давня година – і оживе тоді слава, слава України!»

Після зборів духовенства, одбулись загальні збори проскурівської укр[аїнської] громади, на яких, крім духовенства, було багато селян та інтелігенції. Головніші постанови зборів: 1. Долучитись до загальноукраїнського руху; 2. Церковні суми повернути на купування укр[аїнських] книжок для продажу їх народу; 3. Євангеліє та промови в церквах повинні бути на укр[аїнській] мові; 4. Перекласти текст присяги на укр[аїнську] мову; 5. Звернутися до кооперативів, щоб прибутки від операцій оддавали на українські справи; 6. На Юрія в кожній церкві відправити панахиду по Шевченкові і розказати про його; 7. 1 мая в Проскуріві усьому духовенству повіта (коло 300 душ) відправити соборну панахиду по Шевченкові і прийняти участь в загальній українській маніфестації.

Нарешті пан-отці обрали 20 своїх представників, які обов'язково повинні бути на зборах громади та розібрали листи для доброхотних зборів на українські справи. Збори скінчилися урочисто.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 квітня.

№ 168

Вітальні телеграми Кам'янець-Подільського повітового виконавчого комітету

13 квітня 1917 року

По порученню организационного собрания сельских и местечковых комитетов и общественных организаций уездным Исполнительным Комитетом отправлены следующие телеграммы:

Главнокомандующому Юго-Западным фронтом генералу Брусилову.

Представители волосных, сельских и местечковых комитетов и общественных организаций, собравшиеся 29 марта для избрания каменецкого уездного исполнительного комитета, поручили мне приветствовать вас, как доблестного вождя армий юго-западного фронта, и просить передать от собрания горячий привет родной армии и готовность всеми средствами поддержать самоотверженных защитников свободной России.

Председатель собрания Пехтеров.

Петроград, Председателю Временного Правительства князю Львову.

Представители волосных, сельских и местечковых комитетов и общественных организаций, собравшиеся 29 марта для избрания каменецкого уездного исполнительного комитета, поручили мне в вашем лице передать Временному Правительству горячий привет и готовность поддержать его всеми средствами во всех начинаниях, направленных на благо и счастье Великой Свободной России.

Председатель собрания Пехтеров.

В ответ на посланную телеграмму от генерала Брусилова получена следующая телеграмма:

Каменец-Подольск. Председателю собрания волостных и местечковых комитетов Пехтерову.

Армия и я благодарим вас и всех членов собрания за горячий привет, не сомневаемся в полной готовности свободных граждан самоотверженно работать в единении с армией для защиты обновленной родной страны.

Брусилов.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 13 апреля.

№ 169

Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про відсторонення від посади начальника Кам'янець-Подільської губернської тюрми

13 квітня 1917 року

Согласно постановлению Исполнительного Комитета устранин от должности начальник Каменец-Подольской Губернской тюрьмы Василевский и устранины от исполнения обязанностей надзиратели тюрьмы Налыгач и Юзвак.

Для расследования деятельности этих лиц назначена специальная комиссия.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 13 апреля.

№ 170

Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про доручення тюремним комісарам перевірити діяльність колонії для неповнолітніх злочинців

13 квітня 1917 року

Постановлением Исполнительного Комитета комиссарам при местных тюрьмах Владимирцову и Альтеру поручено расследовать деятельность колонии для малолетних преступников.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 13 апреля.

№ 171

Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про обрання представників до трудової комісії Кам'янець-Подільського виконавчого комітету

13 квітня 1917 року

В трудовую комиссию при Исполнительном Комитете избраны: от Совета Рабочих Депутатов – Анатолиев, Пресман и Окин; от Комитета – Ветвинский, Ильницкий, Шульминский и Гриневиц.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 13 апреля.

№ 172

Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування громадських організацій у селах Подільської губернії

13 квітня 1917 року

В с[елі] Щирівцях Брацлавського повіту на Поділлі заклався відділ Української селянської спілки. Записалося і дало членські внески 50 чоловік.

В с[елі] Грабівцях (на Поділлі) відбулись волосні збори представників од селян, духовенства й учителів для обрання волостного комітету Монастирської волості. За голову вибрано церковно-парафіяльного вчителя.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 квітня.

№ 173

Звернення Є. Кавушинського до громадян щодо скликання демократичного зібрання об'єднаних організацій

14 квітня 1917 року

ГРАЖДАНЕ!

Неотложной задачей момента требуется организованность и единение всех граждан без различия вероисповедания и национальностей, классов и рода занятий (профессий).

Граждане! Мы под шумок и крик первых дней революции, на спех, кое-как сорганизовались, но, подумайте, разве этим мы объединились? Разве мы знаем друг друга? Разве мы знаем, что каждый из нас в отдельности думает и куда, в какую сторону направлены его желания и помыслы? Можем-ли мы при таких условиях с спокойной совестью надеяться, что кто-то что-то сделает для нас и без нас?

Граждане! Только тесное объединение согласованных действий всех организаций, направленное к общему благу и защите интересов всех и каждого, и наиболее частое общение друга с другом с целью взаимного осведомления сможет удовлетворить требованиям момента и привести нас к желательному результату.

Граждане и гражданки! Прошу Вас сбросьте с себя ненавистное иго старого режима, разъединявшее нас всеми способами и принуждавшее к обособленности, бездеятельности, молчанию и адскому терпению вопиющих глумлений над личностью человека! Кто сочувствует новому строю, кто сочувствует защите и укреплению кровию добытой свободы, равенства, права и справедливости, прошу призвать друг друга и прибыть 23 сего апреля в 6 часов вечера в здание Городской Управы на собрание учредителей: «Демократического собрания объединенных организаций», куда каждый свободно и во всякое время мог бы зайти, высказать свои нужды, требования и суждения, где каждый мог бы прочесть газеты, познакомиться не только с программами и лозунгами разных организаций и партий, но и совсем его окружающим и тогда вполне сознательно мог бы присоединиться к той или иной организации для совместного труда на общее благо и защиты своих интересов в согласии с защитой интересов других; желательно было бы, чтобы на собрание прибыли также хоть по 1–2 человека от уже образовавшихся организаций.

Гражданин Евгений И. Кавушинский.

14 апреля 1917 г[ода].

Г[ород] Каменец-Под[ольск].

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 15 апреля.

№ 174

Доповідь В. М. Сваричовського в Тульчинському комітеті самоврядування щодо надання містечку Тульчин статусу міста

15 квітня 1917 року

В ТУЛЬЧИНСКИЙ КОМИТЕТ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Председателя этого комитета

Владимира Николаевича Сваричовского

ДОКЛАД

30 декабря 1907 года в м[естечке] Тульчине было собрано все местное общество для обсуждения вопроса о благоустройстве местечка. Приняв во внимание: 1) что местечко это, насчитывающее около 24 тысяч жителей (ныне не менее 30000) и сверх этого имеющее в себе целый полк постоянно квартирующей пехоты, имеющее целый ряд учебных заведений, лишено мостовых, тротуаров и сколько нибудь сносного освещения; 2) что в ненастную погоду, особенно весной и осенью, люди утопают в разлагающейся грязи, смешанной с органическими отбросами и отравляются миазмами; 3) что указываемое время, крайне затрудняющее учащимся и учащим посещение школ, сопровождается обыкновенно эпидемическими болезнями, распространяющимися и на окружающие местечко села и уносящими массу жертв, особенно среди детей; 4) что кроме крестьянской больницы, находящейся вне местечка и еврейской, всего на 6 кроватей, обслуживающих лишь нужды известных сословий и то в крайне недостаточной степени, не имеется других лечебниц; 5) что посему беднейшая часть населения сплошь и рядом лишена медицинской помощи, а для более

зажиточной – приглашение врача в осеннюю и весеннюю непогоду представляется: днем затруднительным, а ночью зачастую прямо невозможным, так как сообщение по множеству не освещенных улиц, сплошь изрытых водомоинами, изобилующих глубокими лужами, сопряжено с серьезной опасностью; 6) что благодаря совершенной негодности дороги, соединяющей местечко с прудом, оно весной и осенью бывает разобщено с этим единственным водным резервуаром и подвергается в пожарном отношении громадной опасности; 7) что нет достаточного количества колодцев, снабжающих обывателей здоровой питьевой водой; 8) что устранение всех перечисленных неудобств, противоречащих элементарным требованиям санитарных условий и всегда угрожающих общественной безопасности, оздоровление местечка и затем дальнейшее его благоустройство возможно лишь при наличии учреждения, ведающего его хозяйством и близко, непосредственно заинтересованного его насущными нуждами, – приняв все это во внимание, названное общество уполномочило меня ходатайствовать о переименовании м[естечка] Тульчина в безуздный город и о введении в нем городского положения в полном его объеме.

Исполняя это поручение я, 23 февраля 1909 года, т[о] е[сть] более восьми лет тому назад, возбудил пред Подольским Губернатором надлежащее ходатайство и, кроме согласия удельного ведомства, на землях которого расположено местечко, представил целый ряд данных, указывающих на крайнюю необходимость у нас самоуправления: в числе этих данных имеется и показание Председателя санитарной комиссии, рисуящее ужасающие антисанитарные условия местечка.

Ходатайство мое, горячо поддержанное начальником 19 пехотной дивизии – в интересах расквартированных у нас войск, не требовавшее ни субсидий, ни создания нового законодательного акта, сводившееся лишь к простому предоставлению нам права пользоваться существующим законом, не исполнено и поныне, не взирая на мои личные, пятикратные представительства пред двумя губернаторами г[осподами] Эйлером и Игнатьевым.

Возбужденный мною, столь же сложный вопрос, составил предмет «обсуждения» чуть ли не всех существующих в губернии учреждений, кроме лишь судебных: он побывал у губернатора, в его канцелярии, в губернском Правлении, в казенной палате, в крестьянском присутствии, у мирового посредника, у уездного исправника, в губернском по городским и земским делам присутствии и, наконец, в главном управлении по делам местного хозяйства, которое лишь 8 ноября 1915 года, потребовало чрез местного исправника дополнительные сведения, предложив 17 вопросов. На все эти вопросы я дал обстоятельные ответы от имени местной мещанской управы в ее сообщении исправнику. На второй запрос того же исправника, сводившийся на сей раз к требованию таких сведений, которых никто дать ему не мог, как например о бюджете будущей Думы, я ответил ему непосредственно и затем получил от него известие, что «переписка» о преобразовании Тульчина в город направлена в губернское правление 27 января 1916 года за № 9027.

Частным образом мне удалось узнать впоследствии, что губернское по городским и земским делам присутствии признало наконец необходимость в Тульчине самоуправления; но где возникшая по этому поводу переписка – мне неизвестно. По всей вероятности исхода ее пришлось бы ждать еще следующие восемь лет, но пришли на помощь современные события, принесшие нам свободу, гражданское равенство, а также – как сказано в обращении временного правительства к гражданам Российской Империи от 6 марта 1917 года, – и возможность свободного проявления всеми гражданами своих духовных сил в созидательной работе на благо родины.

Пользуясь этой возможностью, граждане Тульчина, без различия вероисповедания и национальности, создали Тульчинский комитет местного самоуправления, который организовал милицию, сменил при ее участии полицейские власти, взял в свои руки заботу о благоустройстве местечка и об охранении общественной безопасности и имущества граждан.

А так как в интересах общества необходимо, прежде всего, самоопределение комитета – в смысле установления и выяснения его легальных прав и обязанностей; так как по изложенным выше данным мы несомненно имеем право на применении у нас городского положения; так как исполнение комитетом предстоящих ему серьезных, ответственных задач, сопряжено с крупными материальными издержками, в сумме, по моим приблизительным подсчетам около 100000 руб[лей] в год: если отнести на средства самоуправления устройство мостовых, тротуаров, содержание школ и больницы; так как нельзя строить серьезные расчеты на одну лишь благотворительность и вообще на какие бы то ни было случайные поступления, с трудом поддерживающие наше самоуправление, – то я предлагаю комитету следующее:

1) признать существование у нас, в Тульчине, городского положения в полном его объеме, – при условии немедленной реорганизации существующего на его основах самоуправления соответственно указаниям законодателя непосредственно после пересмотра правительством закона о городском самоуправлении;

2) переименовать м[естечко] Тульчин в безуездный город;

3) руководствуясь непреодолимыми велениями закона неизбежности, допустить для упрощения счетов и округления цифр, с 1 января 1917 г[ода] самообложение, установив, на первое время, городской налог: а) с лиц, владеющих недвижимыми имуществами, в размере уездного и губернского земского сбора; б) с лиц, не имеющих имущественного ценза, в размере квартирного налога; в) с лиц, уплачивающих подоходный налог в размере не менее 10 руб[лей] в сумме равной половине этого налога – независимо от перечисленных выше налогов;

4) ходатайствовать, при участии Подольского губернского комиссара, о принятии содержания милиции, хотя и местной, но имеющей общегосударственное значение, на средства казны; если же ходатайство это, по затруднительности финансового положения страны, окажется не вполне осуществимым, то просить об ассигновании на данный предмет 80%, как это практиковалось на областном съезде городских комиссаров в Москве 29 марта 1917 года;

5) ходатайствовать о допущении в пользу Тульчинского самоуправления сбора с товаров, как получаемых на станции Журавлевка юго-западных железных дорог, ближайшей к Тульчине, так равно и отправляемых из этой станции, в размере четверти коп. с пуда, на срок не менее пятнадцати лет, для чего требуется, по закону, заключение Губернатора, ныне губернского комиссара, и решение Министра внутренних дел.

Прилагаю для сведения комитета: а) согласие уделов на введение в Тульчине городского положения; б) копию отношения Брацлавского уездного исправника от 5 ноября 1915 года за № 9027 на имя Тульчинской мещанской Управы; в) копию ответа сей управы от 16 декабря 1915 г[ода] за № 3599; г) копию моего заявления на имя Брацлавского исправника от 22 января 1916 г[ода], где изложены ответы на новые «дополнительные» вопросы, и, между прочим, и на такие вопросы, предложенные, очевидно, в «начальственном» усердии не по разуму, на которые собственно, никто ответить не мог, но замалчивать которые, в интересах дела, не приходилось.

15 апреля 1917 года.

Тулъчин.
Председатель комитета В. Сваричовский

ДАХМО. – Ф. 409. – Оп. 1. – Спр. 326. – Арк. 14 – 15 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.
*Настоящий доклад утвержден Тульчинским Комитетом в заседании 18 апреля 1917 года
единогласно.

За Председателя комитета Товарищ Председателя [подпись]
Секретарь Иванов

№ 175

**Наказ Подільського губернського комісара про звільнення з посади
голови Ушицької земської повітової управи М. О. Патона**

16 квітня 1917 року

Приказ № 20
16 апреля 1917 года

Увольняется согласно прошению от должности Председателя Ушицкой У[ездной]
Земской Управы Д[ействительный] С[татский] С[оветник] Михаил Оскарович Патон.

ДАХМО. - Ф. 409. - Оп. 1. - Спр. 201. - Арк. 234. Рукопис. Копія.
*На документі помітка: № 949. В Редакц[ию] Под[ольских] Губ[ернских] Вед[омостей].

№ 176

**Лист Подільського губернського комісара до М. О. Патона
з повідомленням про звільнення з посади**

16 квітня 1917 року

№ 957.

М[илостивый] Г[осударь]
Михаил Оскарович

Подписав вместе с сим приказ об увольнении Вас, согласно прошению, от
должности Председателя Ушицкой У[ездной] З[емской] Управы, сообщаю об этом Вам,
М[илостивый] Г[осударь], и прошу передать кассу, дела и имущество Управы Вашему
заместителю, а также не отказать прислать мне на два рубля гербовых марок на оплату
поданного Вами прошения и ответа на таковое.

Примите уверение в совершенном моем почтении и глубокой преданности.

ДАХМО. - Ф. 409. - Оп. 1. - Спр. 201. - Арк. 234 - 235. Рукопис. Копія.

№ 177

**Лист Подільського губернського комісара до Ушицької земської повітової
управи з повідомленням про звільнення з посади М. О. Патона**

16 квітня 1917 року

№ 156.

Ушицкой У[ездной] З[емской] Управе

Сообщаю Уездной Управе, что приказом моим от 16 сего апреля М. О. Патон, согласно прошению, уволен от должности Председателя Ушицкой Уездной Земской Управы.

ДАХМО. - Ф. 409. - Оп. 1. - Спр. 201. - Арк. 235. Рукопис. Копія.

№ 178

Звернення голови Летичівського повітового виконавчого комітету до жителів волості

18 квітня 1917 року

Прошу Меджибожский Волостной Комитет довести до сведения населения всей волости через сельские комитеты следующее мое личное обращение.

Граждане-крестьяне Меджибожской волости!

Вами избран Уездный Исполнительный Комитет, которому Вы вручили власть в Уезде. Ваши представители поставили меня председателем комитета, доверив мне защиту интересов населения, порядка и нового строя в нашем уезде. Ваши представители обещали мне полное спокойствие и поддержку. Ныне настало время оказать эту поддержку. Уездным Комиссаром назначен член старой Земской Управы, в его распоряжение прислан отряд казаков губернским комиссаром. Из наших рук вырывается власть.

Исполнительный комитет казаков не вызывал, кто же их вызвал.

Надо полагать, что группа помещиков помимо исп. комитета обратилась к губернским властям с просьбой об их охране вооруженной силой, и просьба их удовлетворена. А просьба исп. комитета о ревизии хозяйства помещика Скибневского не удовлетворена до сих пор. Если мы оставим все это без внимания, если кучка помещиков за нашими спинами снова будет править, то конец свободе, конец мечтам о земле и воле. Что же теперь делать. Приезжайте 23 апреля в Деражню в большем числе со всех сел. Там мы решим, что нам делать, там мы решим «устроить» Совет крестьянских депутатов Летичевского уезда. Там мы решим, как сохранить власть в руках самого народа.

Что будет упущено теперь, того не вернешь потом. Вопросов много, их надо решить, надо сговориться.

Сохраняйте спокойствие, ибо нарушение порядка на пользу не вам, а старому режиму. Организуйте скорей сельские комитеты, где их нет.

Выбирайте людей, которым Вы доверяете.

Председатель Летичевского уездного исполнительного комитета [подпись]

ЦДАВО України. - Ф. 1792. - Оп. 1. - Спр. 8. - Арк. 9. Машинопис. Копія.

№ 179

Повідомлення газети «Нова Рада» про скликання у Вінниці Подільського українського з'їзду

18 квітня 1917 року

Центральна Українська Рада спільно з союзом Подільських Українців скликає на 5-6-7 травня в Вінниці національний український з'їзд цілого Поділля. На з'їзд мають

право прибути представники від українських організацій («Громад», «Гуртків», «Просвіт», «Селянських спілок» тощо) по два представники від кооперативів і по одному від волосних комітетів. Скликається з'їзд головним чином для вибору губернської і повітових Українських Рад, але, крім того, на порядку деннім намічаються: 1) вибор чотирьох постійних представників до Центральної Української Ради, 2) доклад члена Центр[альної] Укр[аїнської] Ради про її діяльність, 3) доклад про національний укр[аїнський] фонд і способи побільшення його, 4) про місцеву українську пресу, 5) про земельну справу. Частина докладчиків приїде з Києва. Привітання читатись не будуть, а замість того просять делегатів коротенько поінформувати з'їзд про діяльність тих організацій, від яких вони будуть послані.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 квітня.

№ 180

Звернення Книжковецького сільського комітету до селян

18 квітня 1917 року

ГРАЖДАНЕ КРЕСТЬЯНЕ!

Книжковецький сільський комітет Совета крестьянских депутатов Бахматовецкой волости Подольской губернии, собравшись 18 апреля в количестве 800 человек и обсудив вопрос о текущем моменте, постановил: что нам нужно в ближайшем будущем возможно скорого окончания войны без ущерба для нашего свободного существования.

В Продовольственном деле установит твердые цены не только на хлеб, как продукт исключительно крестьянский, но и на все предметы торговли.

Возможно скорейшего созыва Учредительного собрания.

Скорейшего и полного уничтожения одурманивающих спиртных напитков.

Самая широкая автономия украинского народа в Российской демократической республике.

Автономия украинской церкви, построенной на свободных началах.

Вся земля должна перейти в руки трудящихся масс и в связи с этим – полное уничтожение частной собственности на землю.

Всеобщее обязательное обучение и на Украине – с преподаванием на родном языке, с сохранением прав меньшинства.

Книжковецький сільський комітет от лица населения села Книжковец горячо приветствует новый строй.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ КОМИТЕТА – псаломщик И. ГОНЧАРУК

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Стр. 28. – Арк. 18. Машинопис. Копія.

№ 181

Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про обов'язкову постанову Кам'янець-Подільського міського виконавчого комітету

19 квітня 1917 року

1) Парикмахерские гор[ода] Каменец-Подольска могут быть открыты с 9 час[ов] утра до 7 час[ов] вечера, при чем служащие в парикмахерских должны пользоваться двухчасовым обеденным отдыхом.

Примечание: установление часов отдыха служащих в каждой парикмахерской зависит от соглашения владельца ее и служащих.

2) Один день в неделю, а именно в субботу, или в воскресенье каждая парикмахерская должна быть закрыта. Выбор дня, в который парикмахерская не открывается, зависит от соглашения владельцев парикмахерских между собой и служащими, о чем должен быть поставлен в известность Исполнительный Комитет.

3) Настоящее постановление входит в силу с 19 апреля 1917 г[ода].

4) За нарушение настоящего постановления виновные подвергаются ответственности по 29 ст[атье] Уст[ава] о Наказ[аниях] налагаемыми мировыми Судьями.

Подольские губернские ведомости. – Каменец-Подольский. – 1917. – 31 апреля.

№ 182

**Витяг із протоколу засідання Подільської губернської земської управи
щодо делегування представників до губернського
продовольчого комітету**

19 квітня 1917 року

Общий № 892а

ЖУРНАЛ
Подольской Губернской Земской Управы

1917 года апреля 19 дня

По отделу распорядительному

О назначении Ф. И. Ярошинского, А. А. Савостьянова, А. Л. Венераки представителями от Губернского Земства в Губернск[ий] Продов[ольственный] Комитет.

Товарищ Председателя Подольского Губернского Продовольственного Комитета Ф. И. Ярошинский, А. А. Савостьянов и А. Л. Венераки назначены представителями от Подольского Губернского Земства в Подольский Губернский Продовольственный Комитет.

В виду доложенного, Губернская Управа ПОСТАНОВИЛА: 1) Считать Франца Иосифовича Ярошинского, Александра Александровича Савостьянова и Аристида Леонидовича Венераки представителями от Подольского Губернского Земства в Подольском Губернском Продовольственном Комитете и кроме того, имея в виду, что член Управы А. Н. Городецкий является заведующим Губернской Земской кассой мелкого кредита, принимающей большое участие в продовольственном деле, просить Комитет обеспечить избрание А. Н. Городецкого в члены Комитетской Управы и 2) О настоящем постановлении сообщить телеграфно Ф. И. Ярошинскому.

За Председателя Управы
Члены Управы: Четвериков
Секретарь Романов

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 48. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 183

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнiтельного
Комiтета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого
комiтету щодо мiліції**

21 квітня 1917 року

Кам'янецький Повітовий Ісполнiтельний Комiтет постановив, що в повіті (в уїзді) повинно бути:

1) Повітовий Начальник мiліції; 2) його помішник; 3) на кожную волость один волостний мiліціонер і його помішник. Мiліціонери повинні бути з конем. Повітовий начальник мiліції має таку канцелярію: старший писар, два помішники його й машиністка. Повітовий начальник мiліції повинен бути з вищою освітою, жалування йому визначено 4800 руб[лів] на рік і 5 руб[лів] в сутки при роз'їздах; на цю посаду запрошено помішника присяжного повіреного д[октора] Степуру. Помішнику начальника повітової мiліції визначено жалування 2500 руб[лів] на рік, а також 5 р[ублів] в сутки при роз'їздах; волостному мiліціонерові з конем і канцелярією – 2400 р[ублів] на рік, помішникові його 1440 р[ублів]; старшому писарю 1500 р[ублів], помішнику його й машиністці по 720 р[ублів].

На канцелярію начальника повітової мiліції додається: на опал, на світло і на папір й на иньше – 1200 р[ублів] на рік та на двох сторожів 1200 р[ублів].

Розходи на всю цю справу дасть казна (80%) і самоуправління (20%).

Волостні ісполнiтельні комiтети мають право самі вибирати для своєї волості начальника мiліції і помішника йому.

Волостні мiліціонери ходять в вільній звичайній одежі з знаком, а озброєні будуть револьвером та шаблею; помішники їх також в вільній одежі, а озброєні карабіном.

Помішники волостних мiліціонерів назначаються з солдат, котрі три рази вже ранені.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнiтельного Комiтета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 квітня.

№ 184

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнiтельного
Комiтета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого
комiтету щодо військової влади**

21 квітня 1917 року

Повітовий (уездний) ісполнiтельний Комiтет постановив: воєнні власті посилають свої вимоги Повітовому Ісполнiтельному Комiтету, показуючи скільки підвод, як далеко везти і за яку плату. Повітовий Ісполнiтельний Комiтет зараз же повідомляє волостні ісполнiтельні комiтети, а волостні комiтети призначають скільки підвод повинно дати кожне село.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнiтельного Комiтета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 квітня.

№ 185

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо порядку вивозу товарів за кордон

21 квітня 1917 року

Щоб не допустити вивозу за границю різних продовольствених товарів і припасів, постановлено: до границі кожний поставщик товара чи припасу повинен мати від Ісполнительного Комітету того села, або міста звідки він везе товар удостоверення про те, куди він везе той товар. Коли ж товар буде задержаний далі від того місця, що написано в удостоверенню, то товар треба задержати і далі не пустити, повідомивши про це Повітовий Комітет.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 квітня.

№ 186

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про скликання зборів з метою створення Селянської спілки

21 квітня 1917 року

Щоби захищати інтереси селян хліборобів, в Кам'янецькому повіті, як і по всій Росії, буде заснований селянський союз. Може хто подумає, що для того служить Ісполнительний Комітет, але то помилка: Ісполнительні Комітети складаються з представників всіх сословій, всіх національностей і повинні справедливо задовольняти інтереси всіх. Селянський союз захищає тільки інтереси хліборобів, подібно тому, як совіти робочих депутатів захищають інтереси тільки робочих.

24 апріля с[ього] р[оку] скликаються збори виборних от всіх сіл. Кожне село, або скільки хуторів повинні вибрати двох представників на зібрання в м[істо] Кам'янець, в Пущкінський народний дім, на 12 годин дня.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 квітня.

№ 187

Повідомлення «Вестника Литинского уездного исполнительного комитета» щодо вибуху в будинку економа Выговського

21 квітня 1917 року

21 апреля в с[еле] Ильяшевке в имени Дорожинского неизвестными злоумышленниками брошена ручная бомба в дом эконома Выговского, взрывом которой причинены Выговскому ранения и оторван большой палец правой ноги, а обвалившейся штукатуркой пробита голова. Выговский заявил подозрение, что бомба брошена жителем с[ела] Ильяшевки Павлом Козунцом, якобы за то, что он предложил Выговскому свои услуги по агитации среди крестьян о понижении заработной платы в

экономии, что Выговский эти услуги не принял, рассказав об этом односельчанам Козунца, которые возмутились его поступком, и стали относиться к нему враждебно.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

№ 188

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітету»
про засідання Кам'янецького виконавчого комітету**

22 квітня 1917 року

Головою засідання вибрано Н. Т. Монастирського. На засідання прибули члени комітету д[обродії] С. Д. Кривошей, М. П. Прокопов, В. Н. Пачосік, П. Е. Криськов, І. Л. Дубик, Ф. А. Пангва, К. Т. Горіч, В. С. Мельник, Н. В. Колесник, І. Н. Циганюк, Козловський, І. А. Сандруський, А. В. Квятковський, Г. П. Пижик, І. В. Гарбулинський, Н. А. Короновський, І. М. Дробіновський, К. Б. Жебровський, А. С. Ганджій, А. Г. Калиняков, Ф. Г. Нехтерев, А. П. Кузяк, У. С. Середовіч, Ксендз, Шуман, В. Л. Злотчанський, Н. П. Марушевський, А. Ш. Вайнбаум, Д. Т. Старжинський, Н. Рабінович, П. І. Драгомирецький, М. І. Година, Синішін, Гац, П. А. Самулевич, Р. Я. Бройтман, В. А. Зав'ялов.

Голова оголосив постанови повітового Комітету за 10, 11 і 12 квітня.

Зібрання затвердило одноголосно ці постанови.

Волостні представники підняли питання, чому в засідання не запрошено члена городського ісполнительного комітету К. І. Свінцова. Члени від робочих заявили, що Свінцов був післан в повітовий комітет тільки тимчасово, а зараз вибрані другі члени, котрі зараз не прибули. Но представники все таки настояли на тім, щоб запросити Свінцова, що і було зроблено. Через те, що ісполнительний Комітет постановою 12 квітня побільшити до 60 чоловік, голова зібрання предложив зібрати новий президіум Комітету. Закритою балотировкою це зроблено.

Вибрано в президіум Блонського, Пачосіка, Свінцова, Козловського, Кузяка, цьому президіумі доручено вибрати між собою предсідателя, товаришів предсідателя і секретарів.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 3 травня.

№ 189

**Повідомлення газети «Подольнин» про засідання Кам'янецького
повітового виконавчого комітету**

22 квітня 1917 року

22 апреля в помещении уездной земской управы открылось заседание Каменецкого уездного Исполнительного Комитета. После проверки кворума и полномочий вновь прибывших представителей от волостей и рабочих, собрание в числе 41 участника приступает к занятиям. Прочитываются и утверждаются журналы заседания 10, 11 и 12 апреля. В последнем заседании уездного Исполнительного Комитета 12 апреля было решено не принимать в состав земского собрания прежних гласных, а пополнить Исполнительный Комитет представителями всех групп населения уезда, в том числе и

земледельцями в числе 2 человек, и представителями духовенства разных исповеданий, – и в этом пополненном составе считать Исполнительный Комитет земским собранием. Первое заседание в таком новом составе и собралось 22 апреля. На очередь был выдвинут председателем Комитета г[осподином] Блонским вопрос о переизбрании президиума Комитета. Баллотировкой решено переизбрать президиум. Одним из представителей сельского общества поднять вопрос – почему в собрании членов Исполнительного Комитета нет г[осподина] Свинцова. Представитель от рабочих г[осподин] Зав'ялов разъясняет, что г[осподин] Свинцов попал в Исполнительный уездный Комитет от городского Исполнительного Комитета случайно, и что вместо его избраны городским комитетом Заленский и Анатолиев. Представитель сельского общества г[осподин] Цыганок просит выяснить, почему городской Исполнительный Комитет не избрал Свинцова. Председатель г[осподин] Блонский отвечает, что с таким вопросом неудобно обращаться, так как уездный Исполнительный Комитет не может никого заставить или просить избрать угодных уездному Комитету лиц. Из среды представителей села слышится голос «нас опутывают». После ряда предложений о привлечении г[осподина] Свинцова в состав Комитета решено баллотировкой пригласить г[осподина] Свинцова в собрание и узнать от него причину его отсутствия.

Покончив с случайно возникшим вопросом о г[осподине] Свинцове, собрание переходит к баллотировке президиума Исполнительного Комитета. Записками избираются в президиум: г[осподин] Блонский, г[осподин] Пачесик, г[осподин] Ганджий, Кузяк, г[осподин] Свинцов и г[осподин] Калиняк. Из них г[оспода] Блонский и Пачесик получили больше половины голосов (г[осподин] Блонский 33, а г[осподин] Пачесик 26), остальные менее половины (12-14 голосов) и потому последних решено перебаллотировать.

После избрания президиума уездного Исполнительного Комитета председатель оглашает телеграмму Временного Правительства в ответ на ходатайство уездного Исполнительного Комитета о переименовании уездной земской управы в уездное управление и об исключении из состава земского собрания прежних гласных. Из телеграммы видно, что Временное Правительство не соглашается на переименование, а по вопросу о составе земского собрания говорит о допущении в земское собрание прежних гласных и о необходимости пополнить земское собрание так, чтобы трудовые элементы получили преобладающее положение в собрании.

Вопрос о переименовании земской управы и о допущении в состав земского собрания прежних гласных подвергается обсуждению, которое затянулось до конца заседания 22 апреля. Из прений, как и в прежних заседаниях уездного исполнительного комитета, выясняется, что население Каменецкого уезда и слышать не хочет о земстве.

Представители сельского населения недоумевают, почему можно было изменить весь государственный строй, а нельзя переменить название земской управы. Два представителя особенно непримиримы к названию, остальные селяне хотя и не высказываются, но каждый раз одобрительно подтверждают речи противников оставления прежнего названия «уездная земская управа». Доказательства, приводимые представителями интеллигенции о технической невозможности такого переименования не действует и такой веский аргумент, что при переименовании казначейство не будет выдавать денег на неотложные нужды. Селяне возражают на это, что в казначейство вносят деньги они и если этих денег не будут выдавать из казначейства, то они не будут туда их вносить. «С мест раздаются голоса, земство страшит население, как лютый зверь». Баллотировкой большинством голосов селяне решают переименовать земскую управу в уездное управление. Перед баллотировкой

г[осподин] Середович заявляє, що він присягав Временному Правительству, вважає необхідним підчинитися його пропозиції і тому відмовляється балотувати питання. Його підтримують ще три представителі. Председатель знову вказує, що якщо в казначейство о видачі грошей будуть писати від імені уездного управління, то грошей не дадуть і значить не можна буде купувати продовольства для воїнів і фураж для коней в армії. Об'являється перерыв, після якого нарешті селяни погоджуються надіслати Временному Правительству прохання про перейменування, а до отримання відповіді залишити давнє ім'я. Питання про допускання в склад земської зборони старих гласних зустрічає ще більш непримириме ставлення в середі селян. Представитель від робітників г[осподин] Самулевич цілком розділяє точку зору представителів сільського населення і говорить, що вже минуло час, коли всі повинні були безсумнівно підкоритися правительству і що тепер в цьому питанні нехай Временное Правительство нас слухає. Около 8 год[ов] вечора об'явлено перерыв до 10 год[асов] утр 23 апреля.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 25 апреля.

№ 190

Повідомлення газети «Подольнин» про зібрання військових депутатів частин штабу Південно-Західного фронту і гарнізону Кам'янця-Подільського

22 квітня 1917 року

Вечер зборони військових депутатів частин штабу Ю[го]-З[ападного] фронту і гарнізону г[орода] Каменец-Подольська, що відбувся 22 апреля в міському театрі, пройшов з великим успіхом. Зрительний зал був переповнений, публіка переважно військова. По ложах розмістились поряд одягані дами, в ложі губернатора – генерал Брусілов.

У входу в зал стояли солдати-розпорядники з великими червоними бантами в петлицях, любезно і пошановно супроводжують публіку.

З великим смаком і різноманітно складена програма спектакля мала і дуже хороших виконавців. Спектакль почався співом марсельської пісні і дружньо співаною з'єднаним хором солдатів, викликавши продовжувальні аплодисменти у публіки.

Так же дружньо і живо розіграно після сим драматичний етюд Щеглова «Червоний квіток», де разом з відомою Кам'янцю г[оспо]жею Мещерської в ролі «Незнайомця» виступав солдат Латрыгин, виявивши безумовне сценічне дарування.

Як і завжди з задоволенням слухала публіка серйозну з великою художньою виразністю гру на роялі г[оспо]жи Световидової.

Веселим і заразивним сміхом супроводжувалося виконання остроумної комедії Рышкова «Желанный і Нежданний» з хорошою грою г[осподина] Смоленського, виступавшого в головній ролі Непорокова.

М'яко і мелодично звучав голос г[осподина] Варави. Його спів романсів, в особливості «Тишина» було чудово, арія же Ріголетто, легко виконувана при голосі артиста, мала недолік в відсутності більшої виразності і виразності. Великим успіхом користувалась декламація капітана Полянка і пісня г[осподина] Княжича.

Во время вечера бойко шла продажа г[оспо]жей Арендс стихотворения «Свобода» артиста Расва.

Спектакль затянулся за полночь и закончился повторным пением солдатским хором марсельезы.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 25 апреля.

№ 191

Повідомлення газети «Народня воля» про культурно-освітню діяльність товариства «Просвіта» в селі Капустяни Брацлавського повіту

22 квітня 1917 року

22 квітня ц[ього] р[оку] заходом гуртка свідомих українців заснувалось тут Т[овариств]о «Просвіта» ім[ені] Т. Шевченка. Як гарно народ розуміє, що в організації, в просвіті його сила – видно з того, що на місці вписалось 110 членів в більшості старших селян, а з кілька днів потім число членів зросло до 160. Головою вибрано священника о[тця] Крюка. Товариство виписує «Вільну Україну», «Нову Раду», «Народню волю», «Подільську волю». Життя Просвіти плине нормально. Раз-двічі в тиждень сходяться члени в школу, читають газети, прислухаються уважно тому, що діється в світі і подумують над тим, як їм самим поступати в отсю таку важну хвилю. Щоб бути в тісному зв'язку з другими товариствами і щоб побільшити ряди українських організацій – вислало тутешнє товариство своїх делегатів на з'їзд Подільських українців та на український повітовий з'їзд. Для освідомлення народа: хто ми, товариство улаштувало концерт пам'яті Т. Шевченка. Проби хорів, які протягались через три неділі пробудили чималу цікавість до товариства серед народа. 10 травня відбувся нетерпеливо ожиданий концерт. Народа зібралось стільки, що лише обіцянкою вдруге дати концерт можна було успокоїти селян, з котрих кожний хотів почути, хто такий Т. Шевченко. Другого дня прийшлося концерт повторити. Саме того дня місцеві поляки святкували пам'ять 3 травня і вечером загостили на наше свято. Делегат-солдат від їх імени зложив поклін і пошану духові Тараса, пригадуючи, що Тарас кликав забути невеселе минуле, а в згідній праці добиватись кращої долі. Опісля председатель волосного комітета т[овариш] Дацюк і о[тець] Кацюк розповіли людям докладно про життя Тараса і велике значіння його праці для нашого народа. Потім пішли на переміну декламації і хори. Свято закінчив т[овариш] Прокоп, закликаючи, щоб народ носив в своїм серцю святі слова про правду і волю, сказані нашим Пророком Тарасом і казав, що це запорукою до здобуття яснішої долі для нашої України. Народним гімном «Ще не вмерла Україна» закінчилось перше народне свято. Товариство і ціле село дивиться на Центр[альну] Укр[аїнську] Раду як на народню святість, прислухується з радісним биттям серця до всіх її постанов і готове кожної хвилі дати її потрібну поміч. На її потреби висилає товариство 50 карб[ованців].

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 червня (24 травня).

**Оголошення про створення Кам'янець-Подільської
об'єднаної соціал-демократичної групи**

22 квітня 1917 року

**РОССИЙСКАЯ СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТИЯ
ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!**

22 апреля с[его] г[ода] состоялось организационное собрание социал-демократов, принадлежащих к разным направлениям, существующим в среде Российской социал-демократии. После обмена мнений собрание, принимая во внимание: 1) все более растущее в социал-демократических кругах стремление к объединению, 2) здоровое классовое чутье, присущее пролетарским массам, из которых при строительстве широкой партии будут черпаться ее члены, 3) необходимость в ближайшем времени проведения выборов в местные самоуправления, преобразуемые на демократических началах, а также подготовку к выборам в Учредительное Собрание, постановило признать необходимым образовать в целях экономии сил объединенную социал-демократическую организацию, присвоив ей название «Объединенная группа социал-демократов г[орода] Каменец-Подольска Российской социал-демократической партии».

Объявляя о своем образовании во всеобщее сведение, группа призывает товарищей вступать в члены.

Вступить в группу могут лица, принимающие программу партии, обязующиеся подчиняться партийной дисциплине, уплачивающие членский взнос и имеющие рекомендацию двух членов группы.

В секретариате группы принимается запись товарищей рабочих, желающих вступить в кружки для изучения программы партии и основ С[оциал]-Д[емократического] движения для выработки из себя сознательных работников партии.

В виду почти полного отсутствия на рынке с[оциал]-д[емократической] литературы и невозможности приобрести таковую покупкой, группа просит товарищей жертвовать всевозможные партийные книги и брошюры, необходимые для организующейся партийной библиотеки.

Пожертвования книгами принимаются у заведующего библиотекой группы товарища Фикса от 2 до 4 дня (Центральная площадь, Нарышкинская улица, д[ом] Гольденштейна) – он же казначей.

Все справки можно получать у председателя группы С. Ильницкого (Губ[ернская] Зем[ская] Управа, санитарное бюро от 11 до 3 час[ов] дня, у товарища председателя группы Н. Кост (Каменец-Подольская мужская гимназия, от 10-2 и 5-8 часов) и у секретаря группы П. Самулевич с 4-6 час[ов] (Подзамче, д[ом] Островского) и в дни заседаний Совета рабочих депутатов на заседаниях.

Товарищи, вступайте в члены группы и записывайтесь в партийные кружки.

Объединенная группа социал-демократов г[орода] Каменец-Подольска.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 26. – Арк. 4. Друкарський відбиток.

№ 193

Повідомлення газети «Нова Рада» про проведення українських з'їздів у Могилів-Подільському повіті

22–25 квітня 1917 року

МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 22–23 квітня відбувся український з'їзд учителів початкових шкіл могилівського повіту.

23–24 квітня український з'їзд селян цілого могилівського повіту ухвалив федеративну республіку і автономію України. 25-го почався український з'їзд учителів Ямпільського повіту в Томашполі.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 27 квітня.

№ 194

Повідомлення газети «Нова Рада» про виступ представника Подільського товариства «Просвіта» на Подільському губернському земському зібранні

23 квітня 1917 року

В Кам'янці-Подільському на надзвичайному Губернському Земському зібранні промовляв представник Подільського товариства «Просвіта», який, між іншим, сказав таке.

Ми не хочемо втратити своє національне обличчя, чи стати перевертнями на своїй рідній землі. Хочемо бути господарями у своїй хаті!

Доволі вже зневажали нашу українську мову, доволі обзивали її мужицькою, ні до чого не здатною, – коли діти, напів обмосковлені, з погордою ставилися до своїх батьків-українців, а батьки не розуміли та соромилися своїх дітей, наче яких панів. Годі вже цій мові уступатися перед мовами «панськими», бо вона сама може панувати. Вона може розвинутися й розцвісти не гірше від других у своїй стороні.

Годі вже темноті засліплювати очі нашому народові. Чого так трудно прищеплювалася йому руська грамота? – Бо вона була чужа дитині, вона не виростала на ріднім ґрунті її душі. Учені, педагоги, напр[иклад] Ушинський, Корф, Потєбня, в один голос кажуть, що дитину треба вчити на рідній мові, а тим часом казенні «обрусителі» вимагали від учителів, щоб вони в школі й слова рідного не промовили до українських дітей. Доволі цього! Ми, українці, будемо й «чужому навчатися», але насамперед маємо право «свого не цуратись».

У цей довго жаданий час, коли впав старий державний лад, коли на ново будується й життя України, ми бажаємо, щоб негайно розпочалося навчання на рідній мові в початкових школах Поділля.

Ми бажаємо: а) об'єднання всіх шкіл Подільської губернії: міністерських і церковно-парафіяльних, б) організування сього літа курсів навчання українською мовою вчителів, в) запровадження навчання на українській мові в половині учительських семінарій Поділля, також – викладів української мови, літератури, й історії України в другій половині семінарій, г) негайного видання українських підручників (книжок) для шкіл, д) обібрання одного Члена Губ[ернської] Зем[ської] Управи, котрий міг би зараз стати коло справи заведення Української школи.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 квітня.

№ 195

**Повідомлення газети «Нова Рада» про зібрання гласних
Проскурівського повітового земства**

23 квітня 1917 року

23 квітня в Проскурові відбувся з'їзд земських гласних і вибори в повітове земство. З'їзд пройшов дуже жваво. В ньому брали участь гласні селяне, поміщики й організації громад. Цікаво зазначити, що одна частина присутніх, бажаючи підтримати старих гласних, улаштували для цього маніфестацію з музикою й шкільною молоддю. Але організації ввійшли в блок і вибрали нових: за голову – лікаря Стаховського, членами – Верхолу, Матеуса, Полозова, Єлачіча, Чухрія, Осадчука, Лозинського й Кальмуцького. З них шість свідомих українців. Вибрано секції комісії, котрі зараз же приступили до праці. Земство пристало на таку резолюцію: з початку шкільного року навчання провадити в школі рідною мовою, асигнувати 20 тисяч карбованців на впорядкування українських курсів для вчителів, а також в принципі вирішено дати грошову допомогу на впорядкування курсів для підготовки служачих міських інституцій. На цих курсах мають викладати українську мову й діловодство.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 2 мая.

№ 196

**Звернення голови Кам'янець-Подільського виконавчого комітету до
жителів міста про збирання білизни для потреб армії**

23 квітня 1917 року

ГРАЖДАНЕ Г[ОРОДА] КАМЕНЦА!

Главный Начальник Киевского Военного Округа обратился в городской Исполнительный комитет с просьбой собрать среди населения города в кратчайший срок 6500 пар нательного белья (рубаш и кальсон) для нужд Действующей Армии.

Всем вам известны условия существования воинских чинов на театре военных действий, при которых сохранение чистоты тела является делом нелегким, а потому возможно более частая смена белья крайне необходима.

Граждане, с 25-го апреля городской Исполнительный комитет через особо приглашенных лиц приступает к сбору белья во всех частях города. Давайте белье, кто какое может – новое или старое, поношенное, но вполне целое и стиранное.

В получении белья, жертвуемого безвозмездно, будут выдаваться особые квитанции. Те, кто пожелает белье продать сборщикам, могут получить у городского исполнительного комитета по 4 руб[ля] за комплект (т[о] е[сть] рубаша и кальсоны), по предъявлении платных квитанций, выданных сборщиками.

Граждане, приложите все старания, чтобы наша Армия получила все количество белья, которое предположено собрать в городе Каменце.

Председатель Городского Исполнительного Комитета С. Ильницький.

Председатель Комиссии по сбору белья В. Ф. Шарбау.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 23 апреля.

№ 197

Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали загальних зборів товариства слов'ян міста Вінниці

23 квітня 1917 року

Копія постанов загальних зборів демократичного товариства слов'ян м[іста] Вінниці: 23 квітня цього 1917 р[оку] відбулися на Старому місті в помешкані міністерської школи загальні збори демократичного товариства Слов'ян – жителів м[іста] Вінниці й передмістів: Старого Міста й инш[их].

В числі инших, загальні збори прийняли постанову: «Доручити Голові зборів І. Хмелівському послати на ім'я пана обер-прокурора найсвятішого Правительствующого Синоду таку телеграму:

«Загальні збори Демократичного Товариства Слов'ян, жителів м[іста] Вінниці і його передмістів просять пана обер-прокурора найсвятішого синоду постановлену загальними зборами пропозицію про скасування виголошення в першу неділю першого тижня Великого Посту в церквах Російської Держави анафема Українському гетьманові Іванові Мазепі.

Загальні збори вважають цей акт політичної помсти Московського царя Петра зглядом Українського гетьмана Івана Мазепи грубо-суперечним принципам християнства і виміром на знуцання над національним чуттям Українського народу.

Голова зборів І. Хмелівський».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 7 мая.

№ 198

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про ухвали Кам'янецького повітового виконавчого комітету

23 квітня 1917 року

Ісполнительний комітет по постанові 22 квітня об'явив себе повномочним земським зібранням і почав розглядати доклади управи:

Про школу і освіту на селі.

Управа пропонувала (доложила зборам про навчання рідною мовою в початкових школах Кам'янецького повіту (уїзду).

Збори постановили. 1) що наука в початкових школах повинна бути на рідній мові, 2) що з осені цього року треба розпочати в перших групах навчання на рідній мові, а в старших додати навчання рідної мови і історії.

3). На книжки для шкіл взяти скільки треба буде грошей з фонду на обладнання шкіл.

4). Щоби учителі добре проводили науку: а) треба завести літом для них курси і на це асигнувати 6 тисяч рублів, б) запросити шкільного інструктора, котрому призначити жалування 1800 руб[лів] на рік.

5). Щоби люде на селах могли знати, що робиться по всій державі, завести читальні і розсипати туди газети. Гроші на них взяти з запасного шкільного фонду.

6). Щоби роз'яснити людям теперішні події і готувати їх до виборів в учредительні збори – треба посилати свідомих людей по селах та волостях.

Про побільшення грошей на харчі арештованим при Кам'янецькім арештнім домі.

До цієї пори арештованим при Кам'янецькім арештнім домі видавали на харчі по 10 к[опійок] в день селянам та міщанам, і по 20 к[опійок] дворянам. Тепер же через те, що харчі дорогі, земське зібрання постановило видавати по 40 к[опійок] в день на душу всім арештованим громадянам і навіть дітям при матерях, коли комітет посвідчить, що діти не мали з ким лишитись вдома.

Про суточні для членів повітового ісполнительного комітету.

12 квітня 1917 року повітовий ісполнительний комітет постановив видати приїзжим членам комітету по 5 рублів суточних і по 10 к[опійок] прогонних з верстви, всього видано 638 руб[лів] 80 коп[ійок]. Земське зібрання 23 квітня затвердило цей видаток.

Про сільсько-господарські дружини.

В Кам'янці зорганізувались дружини учнів старших класів середніх шкіл, котрі хотять допомогти солдаткам зібрати хліб. В цих дружинах є учні технічної школи, котрі по кілька літ вчать сільсько-господарським роботам на шкільнім полі і вмють добре жати, косити і в'язати; вони будуть показувати цю роботу учням других шкіл. Таких дружин буде скільки, в кожній дружині буде до 10 чоловік учнів і дорослий керманіч. Хто з солдаток захоче допомогти дружині, то нехай подасть про це заяву в повітове самоуправління і дружина виїде на роботу. Робити дружина буде даремно, помічатись буде в школі, на харчі де що буде мати своє, а де що як хліб, яйця та молоко буде давати хазяйка, в котрої буде працювати дружина. Управа просила для цих дружин у земських зібрань зборів 500 рублів допомоги на харчі і переїзди з села в село. Но земські збори одмовило в грошах і постановило, щоб солдатки самі запрошували дружини на роботи, коли хотять.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітету. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 3 травня.

№ 199

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали загальних зборів Бершадської спілки споживчих товариств

23 квітня 1917 року

М[істечко] Бершадь, Ольгопольського повіту.

23-го квітня відбулись перші вільні збори Бершадської спілки споживчих товариств, що працювали досі під назвою «О[бщест]ва Оптових Закупок». Спілка ця заснувалась саме тоді, як вспалахнула пожежа світової безглуздої війни. Розвивалась ця спілка при досить не сприяючих умовах. «Начальство» цю спілку іно терпіло, ставилось до неї вороже і щодня можна було сподіватись закриття її. Частенько доводилось здібатись товаришам-кооператорам на зборах за три роки існування спілки, але це були перші вільні збори. Всякий знав, за ним не стежить поліцай і він може вільно висловлювати свої думки. На збори прибули представники переважно сільських товариств. Першим питанням зборів було: що перше розглядати, що важніш: загально-громадські справи політичні, чи хатні-кооперативні. Перемогла думка одного товариша, який сказав: «ми

перше за все громадяне, а потім вже кооператори» і зібрання ухвалило в першу чергу розглядати питання політичні. Після обмірковування сучасного політичного становища Російської держави взагалі і України зокрема, вирішено було:

1) Послати привітання до Петроградської Ради робітничих і солдатських депутатів і висловити в тій телеграмі своє приєднання до постанови Ради в справі закінчення війни.

2) Послати до Української Центральної Ради і до генерала Ходоровича телеграфне прохання подбати про те, щоб із числа трьох тисяч солдат-українців, які зібрались у Києві скласти перший український полк, і на далі закладати українські полки зо всіх солдатів, які заявлять своє бажання вступити до українського війська, окрім тих частей, які зараз пробувають на фронті.

3) Послати телеграму міністру земельних справ з заявою, що збори прилучаються до постанови Губернського Кооперативного з'їзду, який визнав шкідливість збільшення твердих цін на хліб.

4) Улаштувати українську маніфестацію 11-го травня для зборів коштів на український національний фонд. Після цих постанов збори перейшли до розгляду справоздання за 1916 рік, яке було затверджено і прибуток в сумі 11090 руб[лів] 41 коп[ійка] було розподілено так:

До запасного капіталу 1000 руб[лів]

До капіталу рухомого майна 500 руб[лів]

На культурно-просвітні потреби 100 руб[лів]

На Український фонд 415 руб[лів]

На будівлю Народнього Дому 5000 руб[лів]

Надгороди служащим 500 руб[лів]

а решта – 1090 руб[лів] 41 коп[ійку] лишено на рахунку не расчисленими.

Обрахунок видатків на 1917 рік було затверджено попередніми зборами; по постанові зборів цей обрахунок доведено до 40000 руб[лів]. Збільшення видатків довелось зробити на двох нових інструкторів, одного нового платнього члена Правління і збільшення платні служащим на дорожнечу. Крім того, зборами дано право Правлінню разом з радою зробити можливі видатки зверх обрахунку на поладження продовольчого питання, для чого зробити відповідні заходи.

Далі зібрання, з огляду на те, що спілка об'єднує поверх 75 товариств і що представникам спілки брати участь в існуючих громадських і продовольчих Комітетах дуже потрібно, уповноважило Правління брати участь в цих Комітетах.

По докладу К. А. Чайковського зібрання доручило Правлінню разом з Радою переробити статут спілки відповідно умовам нового кооперативного закону. По пропозиції одного товарища зібрання доручило Правлінню вступити пайщиком до видавництва «Воля» в Вінниці, взявши на 500 рублів паїв.

Збори розрішили Правлінню зробити позичку в Державнім Банку і др. інституціях, вступити членом до Подільської Кредитової спілки і позичити до 50000 рублів на збудування власного будинку. Також збори ухвалили послати свого представника до комітету, що дає одсрочки військової служби.

До правління замість вибувших д[обродіїв] Садового і Онищенко обібрано: д[обродіїв] Садового і Шередько, а заступником їх товаришку Н. Ставиного. До Ради обібрано д[обродіїв] Зосімато, Зданкевича, Кринського, Настенко і Пайчука.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 27 – 28.

Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали
Гайсинського учительського з'їзду

23–25 квітня 1917 року

23, 24 і 25 квітня учительський з'їзд в Гайсині (на Поділлі) постановив:

1) Земство – це скарбниця, в котрій збираються народні гроші. Школа – народне діло; через це ми звертаємось в більшості своїх постанов про шкільні потреби, в першу чергу до земства.

2) Земство повинно особливо дбати про заведення загальної шкільної освіти (також і позашкільної) [...] краща будучність України.

3) Школа на Україні повинна бути і формою, і змістом українська. Всі предмети навчання повинні викладатись на українській мові. Московська мова, як предмет, вводитьься з третього року навчання.

4) З'їзд постановив звернутись до земства, щоб асигнувало кошти на придбання українських підручників для початкових шкіл.

5) Звернутись до повітового земства, щоб негайно впорядило в Гайсині літні курси по українознавству для вчителів Гайсинського повіту.

6) Звернутись до повітового земства, щоб негайно асигнувало потрібні кошти на заснування повітової книгозбірні для вчителів по українознавству, а також на книжки і брошури для агітації серед селян (про республіку, про Установчі збори, про автономію і т[аке] ин[ше]).

7) Інститут інспекторів і наблюдателів церковно-парафіяльних шкіл скасувати, кошти, призначені на утримання їх, повернути на виборних від учительського товариства інструкторів.

8) Шкільними справами в повіті завідує «Шкільна Повітова Рада». Склад ради такий: виборний від всього повіту, представники від земства, представник від вищих початкових шкіл, 10 від нижчих початкових, представник від єврейського вчителства, представник від польського вчителства, представник від всіх «Просвіт» повіту.

9) Призначені завідуючі школою скасовуються. Шкільними справами завідує місцева Шкільна Рада, котра складається зо всіх учасних і двох представників від селян. Члени Ради з свого складу вибирають голову, інші функції по школі поділяються між членами Ради по згоді. За виконання трудніщих обов'язків назначається [...].

Примітка: Головою може бути вибраний тільки учитель професіонал.

10) Педагоги-урядовці, котрі будуть проводити тенденцію обрусіння нашого краю, ми будем вважати за ворогів нашої нової національної школи. Гроші, котрі видавались за обрусіння, повернути на потреби нашої нової школи.

11) Всі школи повинні бути одного типу. На кожного вчителя повинна припадати тільки одна група.

12) Учителі необхідно і негайно повинні взятись за підготовчу організаційну роботу до виборів в Установчі збори.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 2 мая.

№ 201

**Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали
Гайсинського учительського з'їзду**

23–25 квітня 1917 року

Учительський з'їзд в Гайсині відбувся 23, 24 та 25 квітня.

Ухвалено більш двадцяти постанов, в котрих учительство конкретно висловило своє відношення до земства, шкільної освіти на Україні, агітації та культурно-просвітньої роботи учительства, шкільної інспекції, учителів-русифікаторів і т[аке] інше.

Постанови з'їзду свідчать про те, що учителі Гайсинського повіту порішили сміло, без жадних компромісів іти до повної українізації школи і поставити справу рідної освіти на цілком правдивий шлях, забезпечивши школу підручниками, а учительство потрібними знаннями та коштами. Це вже другий вільний з'їзд гайсинського учительства.

Подільська воля (часопись соціально-політична та кооперативно-економічна). – Вінниця. – 1917. – № 1. – 5 травня. – С. 18.

№ 202

**Лист виконуючого обов'язки Подільського губернського комісара єпископу
Подільському і Брацлавському щодо дозволу священнику про
перехід на службу до Гайсинської повітової управи**

24 квітня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]
ПОДОЛЬСКИЙ
Губернский Комиссар
«24» апреля 1917 г[ода].
№ 1029.
Г[ород] Каменец-Подольск.

Его Преосвященству,
Преосвященнейшему МИТРОФАНУ,
Епископу Подольскому
и Брацлавскому

Ваше Преосвященство, Милостивый Архипастырь

В последнем чрезвычайном Гайсинском Уездном земском собрании избран на должность члена местной земской Управы священник Дмитрий САМГОРОДСКИЙ.

Уведомляя об изложенном, имею честь покорнейше просить Ваше Преосвященство уведомить меня, не встречается ли с Вашей стороны препятствий к утверждению о[т]ца Самгородского в означенной выше должности.

Поручая себя Архипастырским молитвам Вашим с истинным почтением и совершенной преданностью имею честь быть Вашего Преосвященства

Покорнейший слуга И. Четвериков

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 62. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: 26 апреля 1917 г[ода]. Заготовить ответ о неимении препятствий. Еп[ископ] Митрофан*

№ 203

Оголошення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про щоденне чергування в Кам'янець-Подільському виконавчому комітеті

24 квітня 1917 року

С 21 апреля Канцелярия Каменец-Подольского Исполнительного Комитета перешла в новое помещение по Пятницкой улице, дом № 19, телефон № 221.

В Комитете с 24 апреля установлены ежедневные дежурства членов его от 10-2 ч[асов] дня.

Исполнительный Комитет.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 29 апреля.

№ 204

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про ухвали з'їзду селянських депутатів Кам'янецького повіту

24–25 квітня 1917 року

24-го квітня (апріля) в м[істі] Кам'янці-Подільському відкрився з'їзд селянських депутатів Кам'янецького Повіту, яких прибуло 488 з усіх волостей, окрім Городокської. Предсідателем одноголосно вибрано П. І. Блонського. Товаришами предсідателя вибрано С. Д. Кривошея, І. Н. Циганюка, П. Е. Криськова, Н. Ф. Монастирського і секретарями А. З. Нечая і А. П. Кузяка.

З'їзд обмірковував: 1) про землю, 2) волю, 3) складання українських полків з новобранців, 4) про вибори: а) у Кам'янецький повітовий Продовольственный Комітет, б) у Подільський Губерніальний Виконавчий (Ісполнітельний) Комітет, в) про вибори депутатів на Всеросійський з'їзд селянського союзу першого травня (мая) цього року.

Про землю докладав агроном А. З. Нечай, з'їзд міркував довго про землю і прийшов до тої думки, що хліба буде ще більше, коли земля перейде у власність до народу і користуватись нею буде той, хто її буде обробляти власною працею, через що з'їзд висловив такі бажання.

1) Усі землі, ліса і млини повинні перейти у власність до народу даремно (безплатно).

2) Порядкувати землею, лісами і млинами на Україні повинен український Соїм (Дума).

3) Український Соїм (Дума) через місцеве самоуправління передає тим, хто буде обробляти її власними руками і то тільки до тої пори, поки він її буде обробляти.

4) Всеросійська Установча Рада (Всеросійське Учредительне Собрание) тільки вирішає про передачу землі, лісів і млинів на Україні у власність Українському народу, другі питання про землю рішаються Українським Соїмом (Думою).

5) Усадьби повинні лишатись на повну власність тим, кому вони зараз належать, але без права продажі.

6) Усадьби в селах повинні бути не більш одної десятини, як для селян, так і для поміщиків не більш одної усадьби хоть би він мав і кілька маєтків (іменій).

7) Усі питання про усадьби, яких не торкався з'їзд передати для вирішення автономному Українському Управлінню (Українському з'їзду). Коли обмірковували питання про волю, то з'їзд вирішив, що в російській державі повинна бути демократична (народня) федеративна (та, що складається з місцевих самоуправлєнь автономїї) республіка з автономією України.

Під кінець з'їзд вважав потрібним просити Тимчасове (Временное) Правительство на випадок (случай) мобілізації ратників, чи призиву новобранців лишити їх на Україні для навчання і складання з них Українських полків.

Коли кінчилось засідання, то проспівали пісню (Український національний гімн) «Ще не вмерла Україна».

На засідання 25 апріля прибуло ще 14 представників (представителів). На цім зібранню були вибори.

В Кам'янець-Подільський Повітовий (Уездний) Продовольственный Комітет вибрані: М. Ф. Пащенко, Н. О. Монастирський і А. А. Волощук. В Губернський Виконавчий (Исполнительный) Комітет: М. Ф. Пащенко, В. К. Приходько, І. Н. Циганюк. На з'їзд Всеросійського селянського Союзу в Петрограді П. І. Блонський, І. Н. Циганюк і кандидатами до них Ю. І. Гриб і С. К. Кржемінський.

В Бюро совіта селян депутатів Кам'янецького повіту від волостей Смотричської членом П. Чопа і кандід[атом] Н. Ляска, Гавриловецької Г. Ядловицького, М. Малайду, Куявської С. Вітковського, Ф. Великій, Баговіцької І. Григоришина, П. Шкурака, Циковської А. Волосінка, Г. Кирилюка, Ольховецької Т. Овчерука, С. Янчецького, Купінської Г. Горик, Т. Стрельбичького, Рихтецької С. Кабацького, Г. Коріня, Оринінської Н. Монастирський, І. Ракочєя, Балинської А. Бламора, І. Рудика, Маківської П. Виняра, Ф. Шамбовського, Довжецької Ф. Топольського, С. Димчука, Бережанської Н. Сенішина, І. Боворухина, Лянцкорунського П. Тимофєєва, Г. Дудка. Від Городокської волості депутати не прибули на з'їзд, но в бюро для члена і кандидата лишили місця. Предсідателем Комітету (бюро) вибран П. І. Блонського, Комітету дано право скликати з'їзд, коли це буде потрібно.

З'їзд доручив Комітету (бюро) післать привітання телеграмами – міністру юстиції Керенському, Українському полку, полку Богдана Хмельницького, Українському полку Гетьмана Полуботка, Центральній Українській Раді, Петроградському совіту робочих і солдатських депутатів і Всеросійському селянському з'їзду в Петрограді.

Під кінець прибув хор українців-семинаристів і проспівав скілька українських пісень, після того Совіт проспівав «Вічну пам'ять» павшим борцям за свободу, війську павшому в битвах і Тарасові Григоровичу Шевченкові, а также проголошена «Слава» Тимчасовому правительству, Армії, голові з'їзду і учасникам його.

В кінці з'їзду було зачіплено питання про фабрики і заводи, з'їзд постановив, що це питання повинні вирішити робочі.

Комітет (Бюро) ради (совіта) селянських депутатів постановив:

- 1) Зібратися у Кам'янці 1 травня (мая) с[ього] р[оку].
- 2) Сликати на 9 травня (мая) раду (совіт) селянських депутатів.
- 3) В програму з'їзду внести такі вопросы:

а) Установчі Збори, б) налоги, в) дорожнєча продуктів, г) церков і костьол, д) українці-католики, е) школи, ж) земство, з) хлібна монополія, к) єврейський вопрос, л) кооперація.

Вісті Кам'янецького Повітового Исполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 3 травня.

№ 205

**Повідомлення газети «Армейский вестник» про вітальні телеграми
Головнокомандуючому арміями Південно-Західного
фронту генералу О. О. Брусилову**

25 квітня 1917 року

Многолюдное собрание польского населения Каменецкого уезда поручило мне выразить Вам глубокое уважение, преданность и уверенность в готовности поддержать порядок и спокойствие, столь необходимые для правильного снабжения руководимой Вами доблестной Армии.

Председатель польского уездного комитета Казимир Червинский.

Съезд народных учителей Липовецкого уезда приветствует славного витязя доблестной Армии.

Председатель Белаш.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главногокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 25 апреля.

№ 206

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецького повітового продовольчого комітету**

25 квітня 1917 року

Продовольственный комитет завідує продовольственным ділом в зв'язку з розпорядженням міністра хліборобства, як председателя загальнодержавного продовольственного комітету.

Повітовий продовольственный комитет: 1) определяє число продуктів і других предметів першої необхідности в повіті;

2) вказує порядок заготовки продовольствія і фуража в повіті і розприділяє їх по волостних комітетах.

В склад (в состав) Волостных Продовольственных Комитетів входять представники:

1) Три від приватного землеволодіння по виборам Повітового земського зібрання, а до вибору по запрошенню повітової земської управи.

2) Шість від селян по вибору Волостного сходу.

3) Три від місцевих кооперативів, по можливости по одному від кожного роду кооперації.

4) Два від робітників професіональних союзів або лікарських (больничних) кас, де такі існують і сільсько-хозяйственных робітників.

5) Один від місцевого торгово-промислового класа.

6) Три від місцевих земських служащих (агрономичного персонала, страхових агентств і др[угі]).

25 квітня відбулися збори Повітового Продовольственного (харчового) комітету.

Складається він з 20 представників.

Від Повітового Народнього Самоуправління:

1) П. Й. Блонський, 2) П. П. Атаманюк, 3) А. З. Нечай.

Від Кам'янецької Городської Думи:

1) І. П. Ястребцов, 2) А. І. Коган.

Від селянського союзу:

1) Н. Т. Монастирський, 2) А. З. Волощук, 3) М. Ф. Пащенко.

Від Повітової кооперації:

1) А. С. Ганджій, 2) І. Л. Павлуцький, 3) І. І. Марушевський.

Від Сільсько-Господарських Товариств:

1) В. Л. Садовський.

Від Торгово-промислового класу:

1) від мукомолів: І. І. Койхман.

2) від цукроварів: представника не було.

Від робітників:

1) Н. Т. Зелинський, 2) В. Д. Попович, 3) А. Я. Гаржевський.

Від кооперативної організації представників не було.

Від агрономичної організації:

М. А. Преображенський.

Від санітарно-медичної організації: Н. Я. Рабинович.

Всього на зборах було 17 членів Комітета, окрім того, з дорадчим голосом були представники відомств: військового (воєнного) контролю, фінансів, хліборобства.

Після обговорювання Комітет постановив мати в своїм складі ветеринара і одногосно постановив запросити ветеринарного лікаря повітового самоуправління К. О. Ковальського на всі засідання комітета з совіщательним голосом.

2) Допустити в повітовий комітет трьох представників від місцевого Совіта Солдатських Депутатів з рішучим голосом о чім просить міністерство хліборобства. До відповіді міністра постановлено ввести в комітет представників солдатських депутатів з совіщательним голосом.

3) При продовольственній повітовій управі постановлено завести відділи: 1) секретарський, 2) закупка хліба, 3) закупка для армії худоби і фуража, 4) закупка хліба і яєць, 5) закупка для населення солі, карасіни, сірників, мила і др[уге], 6) закупка сільсько-господарського знаряддя.

Предсідателем повітової продовольственної Управи вибрано А. С. Ганджія, товаришем предсідателя А. З. Нечая, членами управи М. А. Преображенського, Б. Х. Арихова, А. З. Волощука і Н. І. Сулковського.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 травня.

№ 207

Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про організаційне зібрання Вінницької социал-демократичної організації більшовиків

25 квітня 1917 року

25 апреля Инициативной Группой было созвано организационное собрание соц[иал]-дем[ократов] большевиков. На Собрание, вследствие непредвиденных обстоятельств (одновремен[но] собр[ание] других орган[изаций]) явились не все приглашенные товарищи. Но в виду важности момента Собрание признало себя полномочным.

Програма дня була принята следующая – 1) Краткое изложение программы партии, 2) Доклад о Киевск[ом] Окр[ужном] Сов[ещании] 15–17 ап[реля] с[его] г[ода] – резолюции совещания, 3) Организационные вопросы и 4) Выборы Комитета.

Один из тов[ари]щей кратко изложил собранию программу максимум (основ[ы] науч[ного] соц[иализма]), затем была разобрана программа-минимум. Решено было в дальнейшем подробнее разобрать аграрн[ый] вопрос. Тов[арищ], ездивший на Окр[ужное] Сов[ещание], конспективно передал Собранию доклады о войне и об отнош[ении] к Времен[ному] Правит[ельству], прочитанные на Окр[ужном] Сов[ещании], а затем прочел принятые там резолюции. Собрание единогласно присоединилось к платформе Окр[ужного] Сов[ещания]. При обсуждении доклада о войне был затронут вопрос о «займе свободе» – Собрание, не вынося сформулированной резолюции, присоединилось к тому взгляду, что рабочий класс и его организации ни в коем случае не должны поддерживать заем – это удар в спину герм. тов. и новое бремя для трудящихся масс в будущем.

Далее собрание приступило к организации. Намечены к осуществлению в ближайшем будущем такие шаги: 1) Устройство читальни. 2) Выписка газет – «Правды», «Социал-Демократ» и «Голос Соц[иал]-Дем[ократа]» для читальни и для распространения. 3) Организация совместных чтений и лекций для членов и интересующихся. 4) Устройство митингов для рабочих и солдат. Решено именовать себя «Винницкой организацией Р[оссийской] С[оциал]-Д[емократической] Р[бочей] П[артии]» с исполнительным органом «Винницким Комитетом».

В заключение был выбран временный комитет из 5 товарищей, которому и было поручено проведение в жизнь всего намеченного плана работы.

Голос социал-демократа (орган Киевского комитета Российской социал-демократической рабочей партии). – 1917. – 5 мая.

№ 208

Звернення Ради Подільського товариства «Просвіта» до громадян

25 квітня 1917 року

Рада Подільського Українського Товариства «Просвіта» сповіщає шановне громадянство, що Товариство розпочало свою діяльність і отсим закликає до роботи всіх, хто співчуває завданням «Просвіти».

Помешкання «Просвіта» має по Кишинівській вулиці, в будинку Учительської семінарії, на другому поверсі.

Вже одчинені і функціонують:

1) Безплатна бібліотека Товариства.

2) Безплатна читальня.

3) Книгарня Товариства (продаж книжок).

Бібліотекою і читальнею можуть користуватись і члени Товариства і не члени.

Читальня одчинена цілий день: з 10-ої год[ини] ранку до 8-ої вечора.

Бібліотека і книгарня одчинені з 10-ої до 2-ої ранку і з 5-ої до 8-ої вечора.

При Товаристві заклалися такі комісії: 1) агітаційна, 2) бібліотечна, 3) шкільна, 4) економічно-господарська і 5) артистична.

До комісій можуть записуватися члени Товариства згідно з своїми здібностями і по своїй уподобі.

До відома тих членів Товариства, що записались вже в комісії, або хочуть записатись, подається, що –

23-го квітня (апреля), у неділю відбудуться збори **агітаційної** комісії,

24-го квітня, в понеділок – збори **артистичної** комісії,

25-го квітня, у вівторок – збори **шкільної** комісії,

26-го квітня, в середу – збори **економічно-господарської** комісії,

27-го квітня, у четвер – збори **бібліотечної** комісії.

Початок зборів комісій рівно в 7 годин вечора.

Записуватись у члени Товариства, а також до комісій можна щодня у бібліотекаря Товариства. До нього же звертатись за потрібними справами.

Членський внесок в Товариство «Просвіту» – 5 рублів; для солдат і учнів – 3 рублі.

Рада Товариства.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 25 апреля.

№ 209

Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Ямпільського учительського з'їзду

25–27 квітня 1917 року

25-27 квітня в м[істі] Томашполі Ямпільського повіту, на Поділлі відбувся з'їзд вчителів початкових шкіл Ямпільського повіту. Прибуло більш як 200 чоловік. З'їзд був організований окремою групою вчителів. Повітова земська Управа не тільки не брала участі в організації з'їзду, а навпаки шкодила; дійшло до того, що телефонограму організаційного гуртка з закликом до вчителів прибути на з'їзд було заборонено передавати по телефону, бо вона була написана українською мовою. Перед з'їздом відбулась маніфестація переважно українського характеру з промовами, музикою і суто українськими гаслами на прапорах, як автономія України, Федеративна Російська Республіка і таке інше. Маніфестація користувалась великим успіхом і зібрала тисяч до 20 учасників. Після маніфестації відкрилась ділова частина з'їзду. На з'їзді були порушені загально-політичні питання і спеціально просвітні. По першому питанню з'їзд одногосно ухвалив, що для України єдино бажаним ладом є автономія України в Російській федеративній демократичній республіці. Було підкреслено, що вчитель, як одна із культурних сил, повинен взяти найактивнішу участь в проведенню в життя цього ладу, що місце його – серед народу і з народом. В докладах, які порушували просвітні питання, найбільш притягнули до себе ... відкрити при Ямпільській повітовій земській управі «передвижну бібліотеку», щоб вчителям книжки розвозили по селах, і педагогічний музей. При обміркуванні організації бібліотек та музею виявилась страшена розруха земського хазяйства. Були дуже гарячі промови, в котрих вчителі і законовчителі оповідали про відношення селян до земства. Один із промовців зазначив, що селяне деяких вчителів хотіли бити за те тільки, що вони служать в земстві. З'їзд виніс резолюцію, в якій вимагає, щоб члени управи до революційного часу були негайно скасовані, що їх діла темні, навіть іноді злочинного характеру. В питанні про націоналізацію школи були виставлені такі принципи: національне самоозначення народу і оборона прав меншости. Для того, щоб школа з осени біжучого року була рідною, з'їзд постановив, щоб вчителі влітку їхали на українські курси, та користувались волосними бібліотеками, котрі мають відкритися негайно, а головне,

щоб вчителі щиро взялись за самоосвіту. Висловлено побажання, щоб курси були, по змозі, повітові, а як не можна, то районні. З'їзд постановив, щоб директори та інспектори були скасовані, а школа повинна управлятись виборними людьми. Постановлено, щоб на повіт були запрошені два інструктори, котрі керуватимуть педагогічною частиною і будуть вести свою працю разом з виборною «Шкільною Радою повіту», котра складається із одного члена Управи, трьох гласних, одного інструктора, шести виборних вчителів українців, із котрих один священник-вчитель, одного вчителя від євреїв, одного від поляків і одного від великоросів. З'їзд заснував «Товариство вчителів початкових шкіл Ямпільського повіту», котре має на меті культурну та матеріальну допомогу вчителям. Було дуже «трогательно-дипломатичное» прощання інспектора народних шкіл з співробітниками. Вчителі дякували його за те, що він зрозумів момент і не заважав праці нових людей в новій школі.

При обговоренні матеріального становища вчителів було ухвалено – встановити жалування вчителю 1200 карб[ованців] на рік і через кожних 5 років 20% прибавки; таких прибавок повинно бути 4. Строк служби 25 років. Пенсія така, як основне жалування; як тільки вчитель не служитиме й далі на вчительській службі. Що торкається до підручників та иншого, то з'їзд ухвалив резолюції київського педагогічного з'їзду. Велике вражіння на вчителів мав доклад о[тця] свящ[еника] К. Стеценка «Народня українська пісня в школі». З'їзд вітав докладчика щирими оплесками і прохав надрукувати його доклад на продаж. Великим успіхом користувались і інші доклади – д[обродія] Калинчука – «Хто ми і якої нам треба школи», п[ана] д[обродія] Куриленка «Підготовка вчителя до праці в рідній школі». Ці доклади теж з'їзд постановив надрукувати і розіслати по школах. Уся ділова частина з'їзду велась на українській мові. Вчителі цілком зацікавлені українізацією школи і з щирим українським серцем ідуть їй на зустріч, тому з'їзд можна назвати цілком українським. При кінці всі вчителі й вчительки так з'єднались, що у кожного було якесь велике почуття чогось цілого, почуття великого народного духа, не хотілось розлучатися. Довго лунав «Заповіт» та «Ще не вмерла Україна». Постановлено восени зібрати новий з'їзд.

Головою з'їзду було обібрано д[обродія] Іваницького, Почесним головою доктор Мальований, писарем Куриленко і Косицький.

Писарь з'їзду М. Куриленко.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 мая.

№ 210

Повідомлення газети «Армейский вестник» про вітальні телеграми Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову

26 квітня 1917 року

Съезд учащих народных школ Могилев-Подольского уезда, узнав о тяжелом положении Армии, в виду недостатка продовольствия, фуража и белья, единогласно постановил немедленно войти в состав сельских комитетов и отдать все свои силы и энергию на сбор и отправку армиям продовольствия и фуража, образовать также в городах и, где возможно, в селениях комитеты из учительниц для сбора пожертвованний бельем или по покупке его на отпущенные уездным земством деньги. Да здравствует

доблестная армия и их славный вождь генерал Брусилов, и да будет война до победного конца!

Почетный председатель, директор народных училищ Беляев, председатель Иваницкий.

Могилев-Подольский.

Съезд мукомолов Подольской губернии, организовавшись в промышленный союз, восторженно приветствует в Вашем лице, господин генерал, великую Армию свободной России и единогласно постановил принять все меры для безостановочной отправки на станции всей муки для нужд Армии.

Председатель съезда Длугач Кельбер.

Армейский вестник (издаваемый при Штабе Главнокомандующего армиями Юго-Западного фронта). – 1917. – 26 апреля.

№ 211

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про постанови Кам'янецького повітового комісара

26 квітня 1917 року

1) 26 квітня повітовий комісар постановив призначити за згодою начальника міліції Степури помішником начальника міліції Василя Захаровича Жеребного.

2) Розіслав волостним ісполнительним комітетам просьбу сповісти громадянство, щоби воно при всяких непорозуміннях зверталось раніш в сельські і волостні комітети. Коли ж сельський або волостний комітет не зможе рішити діла, тоді тільки вже звертатись в повітовий комітет чи до комісара.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 3 травня.

№ 212

Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов» про діяльність комісії з реорганізації Ради робітничих депутатів

28 квітня 1917 року

28 апреля состоялось первое заседание комиссии, которой поручено произвести реорганизацию Совета Рабочих Депутатов Комиссией принять следующий план действий:

I. Немедленно приступить к организации профессиональных союзов среди рабочих тех цехов, которые еще не организованы в союзы, стараясь привлечь в них возможно большее количество рабочих.

II. Рабочих мелких однородных цехов соединить по возможности в один профессиональный союз.

III. Существующим уже ныне профессиональным союзам и имеющим организоваться предложить произвести перевыборы делегатов в Совет Рабочих Депутатов по новой норме, которая пока еще не установлена. Выборы должны быть произведены по четырехчленной формуле.

IV. Установить возрастной ценз для участия в профессиональном союзе в 15 лет, а для участия в выборах делегатов в С[овет] Р[абочих] Д[епутатов] в 18 лет.

V. Организацию профессиональных союзов поручить членам организационной комиссии.

За время деятельности комиссии ею организованы профессиональные союзы Иголочного цеха, сапожников и парикмахеров.

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 213

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу надзвичайного засідання
Подільського губернського земського зібрання**

29 квітня 1917 року

В Кам'янці-Подільському відбулося надзвичайне губернське земське зібрання, на якому по докладу подільського українського товариства «Просвіта» щодо націоналізації народної освіти ухвалені такі постанови шкільної комісії.

1. В школах Подільської губернії навчання повинно викладатися рідною мовою учнів, при чому береться на увагу принцип народнього самовизначення батьків.

2. У вищих групах початкових народніх шкіл російській мові повинно бути одведено місце яко обов'язкового предмета.

3. Націоналізація початкового навчання на Поділля, цеб то навчання українською та іншими рідними мовами, починається з осені 1918 року – найближчому шкільному році, по школах усякого типу: міністерських, земських та церковно-парахвіяльних.

З метою планомірної націоналізації школи постановити, щоб міністерські, земські та церковно-парахвіяльні школи були об'єднані в одному відомстві – міністерстві народної освіти.

4. Для підготовки вчителів організувати влітку по містах Кам'янці, Вінниці та Балті для вчителів Подільської губернії курси української мови, педагогіки та інших наук, з таким розрахунком, щоб курси могли пройти по можливості всі вчителі початкових шкіл Подільської губернії. На організацію таких курсів асигнувати 16800 рублів і прохати повітові земства зробити асигновки з свого боку.

Незалежно від цього, прохати губернське земство асигнувати з запасної суми 10000 карбованців.

Прохати губернське земське зібрання доручити губернській земській управі клопотатись перед Міністерством Народної Освіти, аби воно для тієї же мети асигнувало 26800 карбованців і щоб таку ж саму суму асигнував Найсвятіший Синод.

5. З осені біжучого року 1917 року завести в учительських семінаріях Подільської губернії викладання української мови, письменства та історії України, а также практичні заняття в зразкових школах при семінаріях вести рідною мовою.

З осені 1918 року по всіх учительських семінаріях Подільської губернії завести викладання всіх наук українською мовою, при обов'язковому навчанні російської мови та російського письменства.

6. Зараз же приступити до видання підручників українською мовою писаних, на яке й асигнувати на перший час із запасної суми губернського земства 5000 карб[ованців].

7. Для здійснення націоналізації школи Подільській губернії вибрати яко члена губернської земської управи українця, до цієї справи підготовленого.

8. Подільському українському товариству «Просвіта», яка працювала й працює на ниві національної освіти асигнувати з запасних сум губернського земства 1000 рублів.

9. В Кам'янець-Подільській ремісничій школі бувшої імени цесаревича Олексія Миколаєвича і яка тепер у розпорядженню губернського земства, з нового шкільного року завести виклади українською мовою, при чому російська мова – теж обов'язкова.

10. Про всі постанови губернського земського зібрання, що доторкаються питання націоналізації школи, негайно повідомити повітові земства Подільської губернії.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 квітня.

№ 214

Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про звернення санітарної комісії до мешканців міста Кам'янця-Подільського

29 квітня 1917 року

Улицы, площади, дворы и усадьбы нашего города завалены навозом и нечистотами. Всем нам, от мала до велика, от бедного до богатого, – это грозит опасностью развития заразных болезней.

Нечистоты загрязняют воздух, которым мы дышим, загрязняют воду, которую мы пьем, проникают в наши жилища и делают их нездоровыми.

Эти нечистоты пропитывают всю землю, а в такой занавоженной земле очень хорошо растут миллионы разных насекомых, из которых многие, как доказывает современная наука, являются распространителями заразных болезней.

Поэтому, граждане, просим всех Вас, приложить все Ваши силы к скорейшей очистке города.

Санитарная комиссия доводит до сведения граждан, что она принимает всяческие меры к немедленному упорядочению городского санитарного обоза; приступает к устройству в городе шести районных санитарных попечительств, где сами граждане могли бы участвовать в работах по охране своего здоровья.

Помните, что только при Вашем деятельном участии по немедленной очистке города, можно предотвратить распространение заразы и сохранить самую большую нашу ценность – наше здоровье. Председатель санитарной Комиссии врач Ильницький. Члены врачи: Бык, Бондарь, Барцевский, Удовенко и Никольский. Временный секретарь Литвинов.

Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета. – 1917. – 29 апреля.

№ 215

Повідомлення газети «Нова Рада» про звернення комітету Союзу подільських українців до українських організацій з проханням делегувати представників на з'їзд у Вінницю

29 квітня 1917 року

«Українська Центральна Рада» постановила організувати губернські з'їзди українців. Ідучи на зустріч сій постанові «Союз подільських українців» запрошує всіх

українців-подолян прибути на Губернський з'їзд Подільських Українців до м[іста] Вінниці на 11 годин 5-го і 6-го мая 1917 року у помешканне Городського театру.

Позаяк усіх українців не має змоги запросити, запрошуємо представників од організацій: од просвіт і кооперативів по два представники і волосних комітетів і інших організацій по одному представникові.

Програма з'їзду така:

1. Обміркування сучасного стану українців Поділля.
2. Селянська справа що до об'єднання у селянські союзи.
3. Організація подолян-українців у губернські і повітові (уїздні) Ради.
4. Вибори губернської Ради і її правління.
5. Вибори представника до Центральної Ради. Прибувші на з'їзд матимуть помешканне на ніч дурно.

Кожний член з'їзду вносить два карбованці на покриття видатків по організації з'їзду.

Комітет Союзу подільських українців.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 квітня.

№ 216

**Повідомлення «Робітничої газети» про обрання М. Стаховського
головою Проскурівської повітової земської управи**

29 квітня 1917 року

Одкрилось перше земське зібрання при участі представників народних мас. Найбільше на зібранні селян. На виборах пройшов цілком український список. Головою управи обрано д[окто]ра Стаховського.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 29 квітня.

№ 217

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу кооператорів Проскурівського
повіту щодо відкриття Народного українського дому**

30 квітня 1917 року

На загальнім зібрані кооператорів усього проскурівського повіту було постановлено: на відкриття в м[істі] Проскурові Народнього Українського Дома імени Т. Шевченка асигнувати десять тисяч карбованців. Для росповсюдження української літератури й тим допомогти вкраїнському народові здобути свої права, – закласти при «Самопомощі» український культурний відділ, котрий буде вкраїнські книжки розпродувати товариством крамницям, вести пропаганду й т[ак]е и[нше].

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 30 квітня.

№ 218

**Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про мітинг
робітників і солдат у Вінниці**

30 квітня 1917 року

30 апреля состоялся митинг, организованный Винницкой организацией Р[оссийской] С[оциал]-Д[емократической] Р[абочей] П[артии] для солдат и рабочих. Были прочитаны следующие доклады: 1) Научные основы программы с[оциал]-д[емократии] и программа minimum. 2) Война и задачи рабочего класса. В связи с 1-м докладом были выдвинуты вопросы о разнице между большевиками и меньшевиками и о том, каким образом, по программе Р[оссийской] С[оциал]-Д[емократической] Р[абочей] П[артии] конфискованные земли должны быть переписаны крестьянам. Докладчик о войне изложил взгляд на войну и задачи пролетариата в духе резолюции Киевск[ого] Совец[ания]. 2 оратора, выступившие с призывом поддерживать «заем свободы» и протестовать против братания на фронте не встретили сочувствия и собрание единодушно (против 1) присоединилось к резолюции Киевского областного совещания 15 апреля, при чем был подчеркнут отказ от поддержки войны, хотя бы в виде подписки на заем. По окончании митинга был произведен сбор на партийную типографию; деньги 13 руб[лей] 60 коп[еек] отправлены в редакцию «Правды».

Голос социал-демократа (орган Киевского комитета Российской социал-демократической рабочей партии). – 1917. – 18 мая.

№ 219

**Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток культурно-освітньої
справи в селі Лука Мелешківська Вінницького повіту**

30 квітня 1917 року

30 квітня у нашому селі відбулися збори селян по організації «Народнього Дому». Ідея відкриття Народнього Дому народилася ще в дореволюційні часи, але здійснилася тільки тепер. Збори відбулися в Земській 2-х класовій школі. Після одправи молебну привітали збори представник Земства повітового і представник О[бщест]ва Оптових Закупок. В промові останнього було зазначено, що найкращою культурно-просвітньою організацією на селі єсть «Просвіта» і порадив зборам назвати свою організацію товариством «Просвіта», що зборами одногласно прийнято. Після того було розказано селянам про сучасний стан політичний і зроблено заклик організовуватись у «Селянську Спілку». Селяне дуже захопилися ідеєю «Селянської Спілки» і тут вибрали скарбника і Комітет спілки і вписалися майже всі присутні в члени. Грошей зібрано на обидві організації коло 150 карбованців. Село наше готується до української маніфестації, котра має відбутися у Вінниці 11 травня. Вже куплено матерії на національний прапор і відбуваються співки селянського хору.

Подільська воля (часопись соціально-політична та кооперативно-економічна). – Вінниця. – 1917. – № 1. – 5 травня. – С. 20.

№ 220

**Повідомлення газети «Народня воля» про заснування військової
спілки українців Вінницького гарнізону**

1 травня 1917 року

1-го травня с[ього] р[оку] в м[істі] Вінниці на Поділлі заснована Військова Спілка Українців Вінницького гарнізону, в котру входять всі Українці вояки місцевого гарнізону. Рада старшин має помешкання в початковій школі (в мурах). Діжурство од 1 год[ини] пополудню до 10 год[ини] вечера. Просимо товаришів Українців звертатись по потребі. Голова Ради підпоручик Гардель, писарь Скоропад.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 17 червня (4 червня).

№ 221

**Протокол засідання Ямпільської повітової ради громадських
організацій від 2-5 травня 1917 року**

2-5 травня 1917 року

2-5 мая 1917 года Ямпольский Уездный Совет Общественных Организаций
Слово г[осподина] Комиссара, приветствие присутствующим, вечная память борцам за свободу.

Отказ г[осподина] Комиссара от обязанностей.

Слово г[осподина] Малеваного о выборе временного президиума.

Избраны: Председателем г[осподин] Попов.

Секретарь г[осподин] Куриленко.

Слово Председателя Попова о важности момента.

Вопрос о порядке дня – предложение доктора Малеваного о том, чтобы в первую очередь поставить вопрос о кооптации Членов от общественных организаций – принято.

Г[осподин] Комиссар о кооптации Губернского Комитета.

Слово г[осподина] Каленчука о кооптации г[оспод] Косицких.

Косицкие и г[осподин] Труфонов избраны в Совет громадным большинством.

Г[осподин] Ратц просит, чтобы дать представителей от рабочей группы г[орода] Ямполья.

Слово г[осподина] Малеваного о том, что выборы в Волостные Комитеты всесловны и поэтому нет надобности кооптировать отдельные группы, а только тех представителей, которые будут полезны.

Слово г[осподина] Ратца о кооптации организованных групп.

Слово г[осподина] Косицкого о принципах кооптации – выдвигается принцип профессиональных групп.

Слово Лютого о кооптации земских служащих, чиновников.

Слово Самошенко о представителях профессиональных групп.

Г[осподин] Председатель о принципах целесообразности кооптации.

Г[осподин] Ратц развивает принцип целесообразности и пропорциональности выборов.

Собрание принимает принцип обсуждения представительства в каждом отдельном случае.

Г[осподин] Ратц предлагает и от сельских и от городских рабочих допустить одних представителей.

Г[осподин] Малеваный предлагает кооптировать двух представителей от всех организованных пролетариев в уезде и двух от заводских, что собрание и принимает единогласно.

Г[осподин] Хандамиров выясняет слово «рабочий и ремесленник».

О кооптации представителей от кооперативов. Принято – предоставить одно место.

Кооптация представителей от земских служащих – отклонено.

Вопрос о принципе кооптации представителей от национальных групп – отклонено.

О кооптации представителей от землевладельцев – Собрание постановило кооптировать одного представителя от организованных землевладельцев.

Вопрос о кооптации представителей от учителей. Собрание постановляет: предоставить представителям от учителей четыре места.

Вопрос о кооптации представителей от духовенства – отклонен.

О кооптации г[осподина] Винницкого, как полезного работника – Собрание принимает единогласно.

Собрание кооптировало г[осподина] Самошенко – единогласно.

Собрание выражает благодарность Комиссару г[осподину] Труфонову. За понимание требований момента и добровольное сложение обязанностей Комиссара.

О кооптации двух представительниц от организованных солдаток – принято.

О кооптации представителей от организованных торговцев-купцов – собрание отклонило.

О кооптации представителей от Винницкого военно-промышленного Комитета – Собрание приняло двух представителей.

О кооптации представителей местного гарнизона – Собрание приняло одного представителя.

О кооптации полезных представителей, работавших в Бабчинецкой волости г[оспод] Гресько и Сопильняк.

Г[осподин] Хижий предлагает Собранию не включать в Совет общественных уездных организаций, кроме присланных представителей, никаких членов.

Собрание отклонило вопрос кооптации г[оспод] Гресько и Сопильняка.

Вопрос о кооптации одного представителя от медицинского персонала.

Собрание приняло одного представителя.

О кооптации четырех членов Ямпольской Уездной Управы, выбранных в после революционное время, а именно: Кожухаря, Мазура, Хандамирова и Борейко – принято в утвердительном смысле.

Выборы президиума.

Председателем единогласно вновь переизбран Мировой Судья Попов.

Товарищами его единогласно избраны учитель Куриленко и г[осподин] Дьяков.

Секретарями – учитель г[осподин] Полторак и псаломщик Колаковский.

1) По вопросу, считать ли г[осподина] Винницкого кооптированным или избранным от Городского Комитета.

Собрание приняло его в Совет кооптированным.

2) Совет вместо отсутствующего 4-го члена от учителей постановил – временно пригласить учителя г[осподина] Ящишина.

3) По вопросу относительно учреждения в уезде крестьянских союзов – принято единогласно.

4) Принято: в следующее заседание допустить от каждой волости дополнительно временно, до организаций крестьянских союзов по одному представителю-крестьянину от каждой волости.

Установлен следующий порядок заседания.

1) Общий обзор положения России. Будущее устройство.

Слово г[осподина] Хандамирова о положении России до настоящего дня и современном Правительстве.

После речи г[осподина] Хандамирова, Советом принята следующая резолюция: а) «Ямпольский Объединенный Уездный Совет на 1-мь Организационном заседании постановил выразить Временному Правительству широкое доверие, поскольку оно действует в интересах народа».

б) «Совет желает видеть Украину национально и территориально – автономной в демократической – федеративно Российской республике с обеспеченными правами меньшинства».

2) Обзор положения Ямпольского уезда до революции, теперь и в будущем.

Слово г[осподина] Косицкого об управлении уездом до революционного времени и установившийся порядок после.

Комиссар и Земство

а) «Советом принята следующая резолюция: «Совмещение в одном лице должности Комиссара и Представителя Земской управы или Члена Земской управы нежелательно».

в) «Комиссар в своей деятельности должен считаться с Уездным Советом и его исполнительными органами, как представителями общественности».

с) «на пост Комиссара Уездный Совет имеет право рекомендовать своих кандидатов».

По вопросу об избрании комиссии для выработки инструкции Уездного Совета и его Исполнительного Комитета.

Постановили: избрать в комиссию: г[осподина] Каленчука, г[осподина] Косицкого, г[осподина] Хижина, г[осподина] Малеваного, г[осподина] Хандамирова и г[осподина] Ратца.

Прения: принять ли к рассмотрению инструкцию, выработанную Комиссией, или передать ее на переработку Волостным Комитетам.

Приняты единогласно в редакции Комиссии, следующие пункты:

1) Согласно предложению Временного Правительства и воле народной, учреждается Совет объединенных общественных организаций Ямпольского уезда.

2) В состав Совета входят: по три представителя от каждой волости, а также кооптированные представители от следующих организованных групп:

От учителей уезда – 4.

« рабочих – 4.

« землевладельцев – 1.

« кооперативов – 1.

« жен запасных – 2.

« медицинского персонала – 1.

Членов от Земской управы – 4 – Кожухарь, Мазур, Хандамиров, Борейко.

От местного гарнизона – 1.

« Винницкого Комитета (военно-промышленного) – 2.

Комиссар Временного Правительства – 1.

Кроме того, два брата г[оспода] студенты Косицкие, Самошенко и г[осподин] Виницкий, как полезные члены-работники.

3) Совет является высшим общественно-политическим органом в уезде.

4) Совету предоставляется право контролировать деятельность всех общественных и государственных учреждений в пределах Ямпольского уезда.

5) Для проведения в жизнь намеченных целей, Совет выделяет из своей среды Исполнительный Комитет в числе 11 человек и 3 кандидатов к ним.

6) Функции Исполнительного Комитета.

Исполнительный Комитет проводит в жизнь постановления как Уездного, так и Губернского Советов, а в необходимых случаях, действует по собственному почину.

7) Совет собирается Комитетом по мере надобности, или по заявлению 5-й части членов Совета.

8) Председатель Комитета выбирается общим Собранием Совета.

9) Комитет имеет свою печать с надписью: «Ямпольский Уездный Исполнительный Комитет».

О продовольствии

Совет согласно указанию Баренюка постановил записать в протокол, что частные торговцы скупали хлеб по единоличному поручению г[осподина] Бургардта.

Представитель Клембовского Исполнительного Волостного Комитета указал, что в его волости находится скушенной Волостным Старшиною пшеницы до 4000 пудов, которая лежит более 3 месяцев.

Представитель Дзыговского Исполнительного Комитета г[осподин] Штеренберг указал, что Комитетом задержано 32 подводы пшеницы, заготовленной для армии, которую частный торговец перевозил в мельницу для помола в продажу по своему усмотрению.

Представитель Томашпольской волости г[осподин] Нольде доказал телефонограммой, что местечковым Комитетом было закуплено для нужд бедного населения 1295 пудов пшеницы, которая по распоряжению Земства была забрана.

Представитель с[ела] Антоновки Мельник указал, что в мельнице с[ела] Антоновки оказалось 60 кулей сортовой муки, которую владелец пытался укрыть; кроме того, в мельницах Нижне Антоновки, находится мука и хлеба около 20 тысяч пудов.

Прения по продовольственному вопросу прерваны, приняв резолюцию доктора Самошенко: «Обсудив вопрос о работе Уполномоченного и их агентов, оставшихся у власти, как наследство старого режима, и земских деятелей по закупке хлеба и скота, Уездный Совет считает долгом сказать, что деятельность означенных лиц безусловно вредна, опасна для государства, и Комитет требует, чтобы означенные агенты как таковые не смели появляться в уезде, так как Комитет берет исполнение продовольственных работ на себя. В случае же появления означенных лиц в уезде в качестве агентов Уполномоченного, не остановится перед крайними мерами – вплоть до их ареста. Все распоряжения Губернского Уполномоченного по закупочной операции в пределах уезда должны получать одобрение Уездного Исполнительного Комитета», и г[осподин] Куриленко:

«Уполномочить Исполнительный Комитет собрать материал по организации уполномоченными закупки хлеба и скота в пределах Ямпольского уезда».

а) о выяснении запасов в уезде.

Доклад доктора Малеваного о реквизиции запасов продовольствия в Комаргородской волости и продовольственной карточке.

Г[осподин] Малеваний рекомендує ввести реквізиторний лист, по рекомендуємою їм формі.

Приймається резолюція Совета: «виробити Уездному Исполнительному Комитету реквізиторні карточки і розслати їх Волостным Комитетами».

в) Нормы потребления на местах.

Постановлено: виробити такі Волостными Комитетами на местах.

с) Снабжение армии.

По вопросу, где образовать склад мешков, постановлено: передать на рассмотрение Уездного продовольственного Комитета.

По вопросу о деньгах постановлено: передать на рассмотрение Уездного Исполнительного Комитета.

5) Попечительство

а) Постановлено: «паи выдаются женам и детям призванных по мобилизации, а родителям тогда, когда они содержались трудами призванного, последнее предоставляется выяснить Волостному Комитету, и во всем придерживаться закона по этому предмету».

в) поручается Уездному Комитету войти с ходатайством, чтобы пайки были выдаваемы и семьям лиц, призванных, как действительные.

с) установить контроль над попечительством при составлении паевого довольствия Уездным Исполнительным Комитетом.

Предлагается Собранию протест организованных земских служащих Ямпольского Земства против постановления о непринятии в Совет членов от служащих Земства – постановлено: приобщить протест к протоколу и поручить от имени Совета Уездному Исполнительному Комитету ответить по существу, если в газетах появится протест против резолюции, принятой Собранием.

7) Финансы

Источник средств: обложение равномерное, земские сборы, недоимки.

а) по поводу обложения – принято: 1) на государственные, общественные и мирские нужды подлежат обложению все слои населения.

2) Обложение начинается с 1 января 1917 года.

3) Раскладка производится Волостными Комитетами.

По вопросу о подоходном налоге принята следующая резолюция:

1) произвести переоценку фабрик, заводов для определения и немедленного взимания налогов.

2) той же переоценке и взиманию подвергнуть все крупные имения и частновладельческие угодья, свыше 50 десятин земли, причем под понятие частновладельческих подходят земли: церковные, монастырские и др[угие].

3) налоги с отдельно оцененных владений взимаются немедленно, не ожидая окончания общей переоценки.

8) Недоимки

Принята формула г. Малеваного.

«Поручить Уездному Исполнительному Комитету принять меры ко взысканию всех недоимок в уезде».

По вопросу, куда должны быть отнесены %, получающиеся от операций покупки зерна, фуража и др[угого]. Положено: отнести на нужды Комитетов уездного, волостных и сельских.

9) Средства вознаграждения членов волостных и сельских Комитетов.

Положено: «Взять средства из сумм обложения».

10) О вознаграждении членов Уездного Исполнительного Комитета.

Положено: «Уездный Исполнительный Комитет составляет смету своего содержания на 1 год, представляет ее на утверждение Уездного Совета и по утверждении таковым, пропорционально делает раскладку по волостям.

11) Содержание Председателям Волостных и сельских Комитетов, секретарям и их помощникам – годовое и членам суточное, – постановлено: «приблизительный размер жалованья Комитетами определяется в Совете, как исходный пункт. Размер жалованья сельских Комитетов обсуждается на сельском сходе, а размер жалованья волостных Комитетов на общем волостном Собрании всех сельских комитетов волости. Среднее жалованье рекомендовать для волостных комитетов – Председателю 80 р[ублей] в месяц и Секретарю 105 р[ублей].

12) По вопросу о временном вознаграждении членов Уездного Исполнительного Комитета определяется по 5 рублей в сутки, со дня выборов их.

По вопросу о вознаграждении членам Уездного Исполнительного Комитета из суммы 17 тысяч, предназначенных Земством волостным Комитетам – отменено, а принята следующая резолюция: «Объединенный Совет Общественных Организаций Ямпольского уезда предлагает Управе открыть аванс в размере 2000 р[ублей] Исполнительному Комитету взаимобразно.

13) По вопросу о вознаграждении членам волостных исполнительных комитетов, прибывших на заседание – постановлено: «суточных выдать по 3 руб[ля] и прогонных по 20 коп[еек] с версты, туда и обратно.

14) По вопросу о предоставлении отсрочек военнообязанным председателям и секретарям волостных исполнительных комитетов: отсрочек никаких и никому не предоставляется.

15) Приступлено к избранию Уездного Исполнительного Комитета.

Председателем единогласно избран Симеон Матвеев Хижий. Членами его: г[оспода] Темчуренко, Цыбульский, Волк, Полторак, Ратц, Перекатов, Куриленко, Косицкий, Самошенко, Горашук и кандидатами к ним: г[оспода] Остапчук, Нольде и Ярмолович.

16) По вопросу по поводу прошения общества граждан города Ямполья Генералу Сахарову о предоставлении Симеону Винницкому отсрочки – Совет отклонил.

17) По вопросу о займе Свободе положено: передать на рассмотрение Волостных Комитетов.

Председатель Совета И. А. Попов.

Товарищи: М. Куриленко, Дьяков

Секретари: В. Полторак

Е. Колаковский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2 – 6. Машинопис. Копія.

№ 222

Повідомлення «Вестника Литинского уездного исполнительного комитета» про засідання Літинського повітового виконавчого комітету

3 травня 1917 року

Второе заседание Исполнительного Комитета состоялось 3-го мая с[его] г[ода] в Народном доме. Председателем был избран В. В. Мантуляк, а секретарем З. М. Еремицкий. После включения представителей от учителей в состав собрания, был

поднят вопрос об издании периодического органа для ознакомления с событиями общегосударственного значения и осведомления о распоряжениях Правительства и его комиссаров. При чем признано желательным, чтобы газета издавалась на русском и украинском языках.

Затем г[осподин] Председатель выступил с докладом о принятии мер к лучшей организации земства, так как оно до настоящего времени не пользовалось популярностью среди крестьянского населения, ибо закон о выборах в земство предоставлял право участия в нем ограниченному кругу лиц, обладающему имущественным цензом, и в большинстве случаев в земство приходили люди, чуждые деревни, ее заботам и интересам. Сейчас Временным Правительством выработан новый закон о выборах в земство и к участию в нем призывается все население страны, так что новосвободное земство основано на истинно демократических началах, которое будет служить истинным выразителем воли народа, а не из круга лиц, управляющих страной. Но чтобы переход от старого порядка к новому демократическому произошел безболезненно, собрание вынесло пожелание, чтобы те земские деятели, которыми недавно пополнен состав земства, оставались и руководили предстоящими выборами.

После перерыва Председателем г[осподином] Мантуляком было сделано внеочередное заявление о том, что допущенным к участию в заседании представителем Киевского гарнизона солдатом Биликом нанесено оскорбление, что и судебные следователи заковывали людей в кандалы, и сейчас один из таких состоит в уездном комитете товарищем комиссара. А потому председатель, находя оскорбление необоснованным, решил сложить с себя обязанности, не находя возможным оставаться в составе комитета. Собрание, выразив председателю по этому поводу соболезнование, просило не слагать с себя обязанностей такового, высказав при этом пожелание, чтобы г[осподин] Билик дал объяснение, который в неясных выражениях и дал таковое, объясняя все происшедшее недоразумением. После настойчивых просьб председатель изъявил готовность остаться в комитете, что было встречено шумными аплодисментами.

Переходя к очередным делам, собранием заслушаны были доклады г[оспод] Карпачева и Слободянюка о поездке их в Сальницу для улажения конфликта, возникшего между населением и бывшим председателем комитета Полищуком. Приняты ими самые энергичные меры на месте не возымели своего действия, в виду явного противодействия со стороны группы лиц, приверженцев Полищука. По обсуждении этого вопроса собрание вынесло постановление: «Г[осподина] Полищука от должности отстранить, командировать г[осподина] Карпачева в Сальницу на правах комиссара на окладе содержания городского старосты, впредь до тех пор, пока не пройдут выборы в городское самоуправление». Г[осподину] Карпачеву предоставляется право изолировать Полищука и всех тех, кто будет мешать правильности выборов.

В том же заседании заслушан доклад г[осподина] Перельмитера о положении организации в г[ороде] Хмельнике. Из доклада видно, что произведенные 26 апреля выборы нового состава Комитета, прошли неправильно, при давлении особой группы лиц, проводивших своих ставленников, не могущих отражать волю всего населения. После обмена мнений различных ораторов по этому вопросу, было вынесено постановление: «Выборы Хмельнического исполнительного комитета, произведенные 23, 24 и 26 апреля, отменить, оставив у власти прежний состав Комитета, уже утвержденный Подольским губернским комиссаром».

По вопросу об организации в уезде крестьянского союза, докладчиком выступил г[осподин] Еремицкий, указавший, что объединение крестьян в нашем уезде является

делом настоятельно необходимым для скорейшего выбора представителей в совет крестьянских депутатов и в предполагаемый к открытию земельный комитет. Собрание высказало пожелание о своевременной заготовке воззваний и программ союза для распространения их среди населения чрез волостные комитеты.

Затем было заслушано заявление г[осподина] Фрейзмана из с[ела] Иванковец Пилявской волости о совершении над ним односельчанами насилия, при соучастии членов Исполнительного Комитета, а также о том, что сходом вынесено постановление о выселении из села в пятидневный срок всего еврейского населения. Принимая во внимание, что вышеупомянутые действия жителей с[ела] Иванковец явно противозаконны, собрание постановило уполномочить г[оспод] Рубецкого и Слободянюка выехать на место для обследования событий и привлечения виновных к казенной ответственности.

Затем были произведены выборы представителей в Губернский Исполнительный Комитет в гор[оде] Каменец. При чем от трудового крестьянства открытым голосованием были избраны г[оспода] Лесовой, Карпачев и Козуля, а из состава уездного комитета закрытой баллотировкой по большинству голосов избраны г[оспода] Слободянюк, Костюк и Винославский. Избранным делегатам поручено узнать: подлежит ли до выборов нового земства обложению одно крестьянство или же подлежат торгово-промышленные предприятия и церковные земли.

По предложению делегата г[осподина] Бачинского послана телеграмма Временному Правительству о выражении доверия...

Далее было заслушано заявление местных сахарозаводчиков о сокращении посева свекловицы и предстоящего уменьшения производства сахара. Оратором г[осподином] Павловским было высказано мнение, что сокращение посева объясняется опасением непомерно вздутых цен на рабочие руки. По этому вопросу собрание вынесло постановление, чтобы волостные комитеты установили пониженные цены на рабочие руки, для устранения нежелательного явления.

Затем г[осподином] уездным Комиссаром доложено было собранию о поступившем от военных властей заявлении о сильном недостатке белья в армии и что на покупку его прислано 20 тысяч рублей; по расценке в 4 рубля за пару. Собрание, идя навстречу нуждам армии, постановило приобрести необходимое количество белья, положенного на уезд, уполномочив на это представителей местного Исполнительного Комитета.

По окончании заседания г[осподин] Слободянюк от лица всех членов собрания выразил искреннюю признательность уездному комиссару Т. Г. Стемповскому за щедрое денежное пожертвование его на нужды осведомительного бюро.

Заседание закрыто в 2½ часа ночи.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

№ 223

Повідомлення газети «Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» щодо звернення Кам'янецького повітового виконавчого комітету до селян про засів землі

3 травня 1917 року

Тимчасове (Временне) Правительство просит всіх граждан сільських хозяйів прикласти всі сили на те, аби ні один шматок землі не остався незасіяним, бо зараз і

армія і весь народ дуже нуждаються в хлібі. Без хліба, так самісенько, як і без гармат чи рушниць та снарядів, неможливо боротися з лютим німцем, котрий тільки й думає про те, щоби забрати нашу земельку пороздавати її своїм німецьким поміщикам та генералам. Ось через що кожна незасіяна десятина поля тільки пошкодить нам, допоможе німцям.

І от Тимчасове (Временне) Правительство, аби мати досить хліба, для війська і народу, мусило об'явити, що весь той хліб, який досі ще не продано і який оце має вродити є власність не окремих людей, а цілої держави, всього народу, і виходить, що й сам народ мусить постаратися, аби хтось не причинив шкоди нашим посівам. Правительство так каже: охрану посівів мусять взяти на себе самі вільні громадяне.

Але, коли б громадяне не спромоглися самі захистити посівів од якихось нерозумних лихих людей, коли б якісь насильники позахвачували землі, повипасали худобою чи инакше якось пошкодили посівам, то правительство вже мусить само з казни виплатити збитки тому хазяїнові, котрий або не засіяв поля через лихих людей, або не зібрав хліба чи паші знов таки не по своїй вині. Отже кожний, поміщик і селянин, і власник, і орендар, мусять непременно засівать поля. Инакше правительство через Продовольственный Комітет забере ту землю і передасть тим людям, що схотять сіяти.

Треба іще знати ось що. Правительство виплатить гроші кождому, хто докаже, що, не дивлячись на всі старання його захистити посів він все ж таки потерпів збитки. Але і той, що причинив ті збитки, перше всього, буде тяжко покараний уголовним судом і по суді-ж, мусить, рано чи пізно, заплатити казні ті самі гроші, які казна виплатила за нього тому, кого він скривдив. Коли б же тих нерозумних буяннів не вдалося виявити, то за їхні вчинки буде одвічати своїми грішми весь нарід, кожний з нас бо прийдеться-ж збільшити податки.

Отже пильнуйтеся, доглядайте, аби вся земля була засіяна хлібом, усім тим, що потрібно, аби прохарчити армію, людей, худобу.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 3 травня.

№ 224

Повідомлення газети «Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про оголошення Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо вільних вакансій волосних міліціонерів

3 травня 1917 року

В Кам'янецькій Повітовій Міліції вільні вакансії волостних міліціонерів та їх помішників. Міліціонер отримує 200 карбованців місячно, але з конем і канцелярією. Помішник – 120 карб[ованців], кандидати мусять бути вільні од воєнної служби або три рази поранений.

Заяви подавати в управління Повіту Міліції (Дворянська вулиця, буд[инок] був[шої] поліції).

Начальник Повітової Міліції Гр. Степура.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 3 травня.

№ 225

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали
Подільського єпархіального з'їзду**

4 травня 1917 року

Кам'янець-Подільський з'їзд. Цими днями скінчився єпархіальний з'їзд делегатів од духовенства й мирян Подільської губ[ернії]. На з'їзді розглянуто питання про відношення духовенства до політичного моменту, про відокремлення церкви од держави, про українізацію церкви й школи, про незалежність української преси і т[аке] и[нше].

З'їзд вітали представники Подільського Українського Т[овариств]ва «Просвіта», голова т[овариств]ва К. Солуха і товариш голови В. Приходько. В. Приходько подав доклад про Український національний з'їзд, що відбувся у Києві 6–8 апріля.

З'їзд послав телеграми временному правительству і до Центральної Української Ради.

До временного правительства. Подільський єпархіальний український православний з'їзд делегатів од духовенства і мирян вітає временне правительство з визволенням Великої Росії і її народів од гніту старого ладу.

«Ми визнаємо, що основи волі, рівности і братерства, оголошені временним правительством, можуть бути здійсненні тільки в федеративній демократичній республіці, що одна тільки може забезпечити автономії народів і права вільних громадян.

Хай же ясне сонце довгожданой волі зогріє своїм промінем обновлену Росію в братерськім єднанні з автономною Україною».

До Центральної Української Ради. З'їзд делегатів Подільської Української Православної Церкви, скликаний від духовенства й мирян, щиро вітає Українську Центральну Раду з воскресінням України.

«Нехай сонце правди й волі ясным промінням засяє в житті великомученика-народа. Молим Бога, щоб скоро настав той час, коли б Україна здобула собі національно-територіальну автономію, вирвану від неї імперіалістичною Москвою. Віримо і надіємось, що з автономією України настане й незалежність її церкви, ідею котрої завше носила Українська Православна Церква. Запевняємо Центральну Раду, що всі сили покладемо на здійснення цих бажань.

Слава Україні, Слава її Церкві».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 17 травня (4 травня).

№ 226

**Повідомлення газети «Нова Рада»
про організацію українського руху в місті Проскуріві**

4 травня 1917 року

Прокинувся до Українського національного життя й Проскурів. Спочатку згуртувались українці в Громаду, котра вибрала з себе Раду. Головою Ради обібрано українського діяча, лікаря Стаховського. Рада гуртувала коло себе далі українців, упорядковувала маніфестації, друкувала відозви й заклики, розкинула організацію по

всьому повіті й т[ому] п[одібне]. В зв'язку з політичним рухом, а також виясненням становища школи одбулось 3 з'їзди учителів всього повіту й всіх національностей.

З'їзд вигляд мав чисто-український. Реорганізували Учительський Совіт, куди ввійшли представники від учительства. Постановлено з 15 мая одкрити 4-х тижневі курси підготовки учителів навчання дітей рідною мовою, для чого прохано земство асигнувати кошти, а Київську Центральну Раду просить прислати лекторів. Учителі, разом з Громадою, взяли діяльну участь в інтернаціональному святі 18 квітня (1 мая). Поруч з солдатами, робітниками й громадянством виступали українські промовці, котрі мали великий успіх. Громада постановила одкрити ще й Просвіту. Вибрано Раду, а урочисте одкриття призначено на 23 мая, до котрого енергійно готуються. По всьому повіті одкриваються «Просвіти». Буде в Проскуріві заложено власний будинок, де б мали притулок всі просвітні, політичні й громадські інституції; пожертвовано на це більш 12-ти тисяч карб[ованців].

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 4 мая.

№ 227

**Звернення газети «Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
до громадян із закликом збирати кошти на Національний фонд**

5 травня 1917 року

9 мая (травня) день збору по всій Україні на наш національний український фонд.
Жертуйте, хто скільки може!

Най кожний пожертвує свій однодневний заробіток!

Члени Волостних, містечкових і сільських Комітетів! Послужіть народній справі, організуйте збор, закликайте свої громади до жертв.

Гроші передавайте через товариство «Просвіта», через повітовий Ісполнительний Комітет в центральну Українську Раду у Києві, що піклується про «волю і землю» українському народові.

Най сторіками потечуть народні жертви в національний фонд!

Згуртуймо сили, збитім грошей на народню справу і тоді:

«І забудеться срамотня давня година,

І оживе слава наша, слава України!»

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 5 травня.

№ 228

Звернення до читачів редакційного комітету газети «Подільська воля»

5 травня 1917 року

Нарешті, після віковичних мук, розкулись наші кайдани і народ український, разом з іншими народами Росії, здобув собі волю.

Заворушилась земля наша. Люди прокинулись від довгого сну.

Селяне і робітники, яким правительство царя Миколи не давало освіти і з якими поводилось наче з худобою, забажали надолужити втрату і зо всім запалом взялись за

освіту. Хто ніколи не брав книжки в руки, вимагає тепер щодня газети; хто встидався говорити на рідній мові, домагається тепер автономії України.

Зміна повстала величезна!

Народ цікавиться всім. Попит на українські книжки, газети, брошюри й шкільні підручники настільки великий, що не має змоги задовольнити й половини покупців, просто не стає книжок.

На Україні за короткий час народилось кільканадцять газет і журналів і всі добре розходяться.

Цілком зрозуміло, що й нам, Подолянам, не можна відставати від загального руху, що й нам треба поширювати життя й події, тим більше, що у нас є багато місцевих потреб, які ми повинні докладно обговорювати.

Через те ми заходились видавати власну часопись, яка має своїм завданням обстоювати інтереси селянських і робітничих мас, ширити серед народу високі ідеали волі, рівності і братерства, а також добиватись автономії України на основі федеративного переустрою Російської Держави, з забезпеченням прав меншости.

Ці гасла будуть служити нам провідними зорями.

Справи журналу в Ваших руках.

Коли будете його передплачувати, поширювати, допомагати писанням статей, дописів з місць, тоді ми будем певні в тому, що часопись наша буде процвітати і задовольняти потреби громадян всього Поділля.

Подільська воля (часопись соціально-політична та кооперативно-економічна). – Вінниця. – 1917. – № 1. – 5 травня. – С. 3.

№ 229

Стаття Д. В. Марковича у газеті «Подільська воля» на підтримку українського руху та збору крштів на Національний фонд

5 травня 1917 року

«Українська Центральна Рада», що керує усіма нашими справами по всій Україні, знайшла потрібним призначити один день, у який вся-би Україна прийняла жваву участь в організації «Українського Фонду». Всі ми давно почуваємо необхідність мати такий фонд, себто основу грошову. І справді, наш вільний розвиток тільки що починається; досі, як іронічно казав Шевченко, все мовчало, бо благоденствовало. Ми з неволі мовчали й час настав і нам знати, вчитись, читати, єднатися, організуватися. Нам забороняли друкувати на нашій мові, тому тепер брак книжок, а попит надзвичайний. Люд просить книжки, а її немає. Нам потрібні десятки мільйонів книжок. На се потрібні кошти, гроші. Бумага (папір) дорога стала, друкування ще дорожче, працівників друкарського діла мало й тому треба платити за працю дорожче, треба завести свої друкарні, а їм і ціни не закладуть. Треба великих коштів на се народне, велике, необхідне діло. Центральна Рада мусить не тільки сама працювати, а ще й допомогти губернським Радам – знову кошти потрібні. Незабаром будуть вибори до Установчих Зборів – потрібні люде-знавці у сіх справах, які виїхали б на села й до міст, щоб допомогти, навчити як і що треба робити; цім людям треба платити, подорожні втрати вернути й т[аке] инш[е]. І знову, і знову потрібні гроші, кошти. Та що й казати. Самі

читачі добре знають, що нічого не зробиш без грошей, вони потрібні на кожному кроці. Таким чином треба зібрати великі гроші і закласти «Український Фонд».

Се сама головна думка – маніфестації, зібрання громадян. Не хочу казати довго, але не можна пройти мовчки, що сі зібрання мусять показати, скільки ж нас, українців, і таких що добре визнають хто вони, чийх батьків діти, свідомі в потребі єднання і суспільної праці на рідній ниві.

Центральна Рада призначила такий день на 9 мая, але звістку ми дістали пізно, через те ми, подоляне, вибрали день 11 мая і раніш розіслали запросини й оголошення.

Чому ж Подоляни вибрали одинадцять? А тому, що се празник, і в друге, що се день Первоучителів св[ятого] Кирила і Мефодія. Вони перші прийшли на нашу Русь-Україну, перші навчили книжці, перші завели школу й науку. Се день свята культури, віри християнської, день просвіти.

З сим днем зв'язані прикрі і радісні згадки українців. 1848 року, коли на Україні були великі пани і їх підпаники-підлизники, коли царював дика-люта людина, чи звір цар Микола I, коли заборонена була не тільки друкована література, але й усяка проява думки, коли були «пани» і «бидло», «хлопи», якого на базарі продавали, у той прикрий час нашої неволі з'явилася зоря ясна – Тарас Григорович Шевченко. Сам з мужиків – бидла-кріпосних, великий поет, геніальний народний пророк, апостол правди і краси поезії. Він писав і його поезії розходились по руках. Він пробудив зі сну найкращу молодь, яка зрозуміла весь гніт, усю неправду життя і одночасно з Шевченком зненавиділа кріпацтво й гаряче любила простого селянина, народ і всю Україну. Заклався потайний гурток і назвався «Кирило-Мефодієве братство». Мета того братства: визволення кріпосних, рівноправність, воля віри, єднання зо всіма слав'янами і утворення єдиної слав'янської демократичної федеративної держави з автономією України і других народів слав'янських. 11 мая сей гурток присягав і обмінювався залізними обручками з хрестом і написом в середині: «Кирило-Мефодієвське братство». В гурток той входили Т. Г. Шевченко, Микола Костомаров, Василь Навроцький, Панько Куліш, Гулак-Артемівський і Панас Маркович, мій рідний дядько, мій навчитель народолюбства, кохання України і письменства.

Не довго проіснував той гурток: скоро їх царські псарі-жандарми похапали, повезли до Петербургу і посадили до Петропавлівської фортеці. Т. Г. Шевченка присудили віддати у москалі без вислуги, у ті москалі, яких щодня вчили витягувати ноги, робити муштру і щодня били палками. Коли цареві піднесли той приговор, то йому здалося ще мало, і цар-звірюка написав: «Запретіть писать і рисовать». Се поетові заборонили писати. Се художникові-маляреві Шевченкові заборонили малювати. Яка безглузда, жорстока, звіряча помста!

Усіх других продержали у гнилих тюрмах і розвезли по ріжних містах під дозор губернаторів і поліції.

Зруйнували гурток, але думки його панували, жили й ширились і тільки тепер частина тих намірів виконується.

Так от-чому ми вибрали 11 мая, от що ми згадуєм.

З'єднайтеся ж, українці, покажіть, що не вмерла Україна і слава, і воля, докажіть вашу славу, організуйтеся самі і організуйте наш «Український Фонд».

Подільська воля (часопись соціально-політична та кооперативно-економічна). – Вінниця. – 1917. – № 1. – 5 травня. – С. 3 – 5.

Стаття В. Дудича в газеті «Подільська воля» про підтримку українських організацій

5 травня 1917 року

З того часу як в Росії настала змога вільно дихати, українці почали організовуватись, щоб одностайно скрізь виступати. Не дурно кажуть, що «громада великий чоловік».

По усіх місцях почали народжуватись союзи, просвіти, партії.

Позаяк кожному громадянину прийдеться прийняти участь в утворенню нового ладу в державі, необхідно кожному, яко рівноправному члену громади, вияснити свої політичні переконання, пристати до тої чи іншої партії; бо тільки та людина буде знати чого добиватись, коли буде мати перед собою певну програму.

Зараз на Україні єсть три політичних партії, які обстоюють народні інтереси: соц[іал]-демократична, соц[іал]-революційна і радикально-демократична.

В питаннях програмних ці партії йдуть нарізно, бо де в чім відрізняються їдна від другої. В питаннях же загальноукраїнських всі вони, а також і інші політичні, громадські і культурні організації об'єднані в Українській Центральній Раді, яку обрано на всеукраїнському конгресі в Києві. Це ніби наш тимчасовий сойм, найвища установа на Україні, до голосу якої всі тепер прислухаються. В цій центральній раді єсть і представники Поділля, які обстоюють наші інтереси.

Ми, подоляне, теж зорганізувались в Союз Подільських Українців, комітет якого пробуває в Вінниці.

Завдання Союзу – будити самосвідомість українського народу і гуртувати його до виборів представників в Установчі збори (Учредительное Собрание) і всі громадські установи.

Гасло (лозунг) Союзу Подільських Українців – повна воля для розвитку української нації на основі автономії з забезпеченням прав меншости, утворення в Російській Державі демократично-федеративного республіканського ладу.

Відділи (філії) цього Союзу засновані по багатьох місцях Поділля.

Кожний, незалежно од його переконань, коли визнає «платформу» (себто програму, наміри) Союзу, може вступити членом, для чого треба внести вступної плати 1 карб[ованець] річно і од одного до трьох відсотків місячного заробітку. Для селян, учнів і солдат обов'язковий внесок не менше 50 коп[ійок] річно.

В загальноукраїнських питаннях Союз виступає в порозумінні з Центральною радою в Києві.

Культурними справами, народньою освітою відають товариства «Просвіта», які засновані по всіх городах і багатьох селах Поділля.

Дякуючи цим організаціям і партіям, Українці Поділля набирають сили, добиваються переведення в життя своїх постанов.

На губернських і повітових земських зборах, а також на учительських з'їздах вони добились постанов про українізацію шкіл, перевели в склад управ своїх представників. На кооперативних з'їздах спричинились до винесення резолюцій про федеративний устрій в державі, про територіальну автономію України.

Таким чином, дещо зроблено, але це крапля в морі в порівнянні з тим, скільки ще треба зробити, щоб освітити наш народ, направити його на належну дорогу.

Треба прикласти всіх сил, щоб організуватись в союзи, партії, просвіти по всьому Поділлю, щоб закидати народ книжками, газетами, брошурами, відозвами, щоб не було байдужих.

Час бо не чеде. Кожний день вимагає від нас нової праці і що втерємо, те не хутко надолужим.

Подільська воля (часопись соціально-політична та кооперативно-економічна). – Вінниця. – 1917. – № 1. – 5 травня. – С. 10 – 11.

№ 231

**Звіт газети «Подільська воля» про засідання першого
Подільського українського з'їзду**

5–6 травня 1917 року

На з'їзд прибуло більше як 400 представників, з них 311 – з правом рішучого голосу. Представники були від Волостних Комітетів, Кооперативів, Просвіт, Громад, Відділів Союзу подільських українців і инш[е].

З'їзд одімкнув в 12 годин дня 5 травня голова союзу подільських українців Д. Маркович, який теплим словом привітав делегатів, закликаючи їх працювати на славу України. Зараз хором тричі проспівано було український гімн «Ще не вмерла Україна». Далі Д. Маркович додав, що сей з'їзд організовано Союзом подільських українців по постанові «Української Центральної Ради».

В порядку денному стоїть: 1) привітання, 2) автономія і федерація, 3) національний з'їзд у Києві, Українська Центральна Рада та її діяльність, 4) діяльність Союзу подільських українців та інших організацій на Поділлю, 5) про т[овариств]ва «Просвіта», 6) селянська спілка та земельна справа, 7) організація цілого Поділля, 8) вибори до Центральної, Губернської та повітових рад, 9) національний український фонд.

Далі промовець запропонував обрати голову зборів, товаришів його та секретарів. За голову з'їзду обрано д[окто]ра М. Стаховського, товаришами: члена Української Центральної ради М. Любинського, учителя І. Миколайчука, селянина Слободяника, офіцера Гарделя, кооператора П. Северенчука, солдата Виборного; секретарями: В. Боржковського, І. Кречотня, П. Зарубайла і Тустановського.

Почесним головою з'їзду одногосно обрали голову Союзу подільських українців Д. В. Марковича.

З'їзд вітали: обраний головою зборів М. Стаховський, городський голова г[орода] Вінниці І. Олтаржевський, представник Ради робітничих і солдатських депутатів в Могильові-Под[ільському], а також – єврейських демократичних партій Л. Горвиц; од Вінницького земства М. Василевський, од польської демократії на Поділлю В. Сведерський, од селян Слободяник, од Проскурівської «Просвіти» і «Громади» д[обродій]ка Дорошенко, а також делегатка од учительок і учителів церковних шкіл Проскурівського повіту. В привітаннях було то тепле слово, то надія, що український народ здобуде собі кращу долю, сполучивши своє щастя з щастям других націй.

Після цього почесний голова з'їзду Д. В. Маркович пропонує перейти до чергової роботи.

М. Литвицький читає реферат про автономію України і федерацію вільних народів. Промовець згадав часи Богдана Хмельницького, коли наш народ був вільний, а наша Україна, прилучившись до Москви, як та квітка пишалась серед деспотії. Але

Московські царі знищили наші права, затамували цю квітку і ми з вільного народу перейшли на мужиків, на дядьків. Щоб дійти до кращої долі, ми повинні добиватись автономії України, себто права самим порядкувати в своїй землі, виробляти свої закони, корисні як для нас, так і для тих народів, що живуть між нами. Для нашої української землі повинен бути свій сойм. Але щоб ми були сильні, то нам як і другим народам, що живуть в Росії, не варт одділятись. Одним словом, нам треба добиватись федеративної демократичної республіки.

При виборах до Установчих Зборів ми повинні своїм послам наказувати, щоб вони добивались автономії України, бо тоді ми, об'єднавшись з другими народами в федеративну спілку, станемо вільними козаками.

По скінченню реферата на ту ж тему, подавали свої уваги Горвіц і другі.

Од Баговецької волости Кам'янецького повіту бере слово І. Григоришин. Промовець каже, що їм, делегатам, наказали слухать що говорять і коли будуть не на користь їм говорить, то не мовчать. Так от, на його думку, не треба земства, бо воно народ у панщину заведе. Забрало воно худобу, гноїло хліб, був сахар, а тепер нема. Так от податків тепер не треба платити.

Д[обродій] Северенчук зазначає, що не можна всю вину складати на земство: воно дещо і добре робило. Тільки земство було більш панським, а тепер треба, щоб земство було нашим.

Д[обродій] Маркович пояснює, що старе правительство старалось посварити одних з другими. Своїми чиновниками робило реквізіцію худоби, та забірало зерно, а все складало на земство, щоб проти нього пішов народ. Хто будовав школи, хто мостив дороги, хто давав дохторів як не земство? а хто, як не перший Земський Союз, пішов за волю народа? Досі земства були більш з цензовиків, але скоро будуть вибори в нове земство: воно буде таке, як ми схочемо.

Д[обродій] Слободяник звертає увагу на те, що Григоришин казав не платити податків. А де тоді візьметься зброя, де хліб? А от як тоді прийде німець, то він примусить нас для себе платити.

Ото ж нам не треба все одразу руйнувати, бо і перше, де що добре робилось, а тепер земство буде наше і коли ми терпіли віка, то можем потерпіти ще трохи.

Литвицький каже, що в першій промові він не торкався земства, бо то дрібниця. Земство можна порівняти з шклянкою: коли туди влити дьогтю, то пити не будеш, а коли влити іскристого вина, то рука всякого потягнеться до шклянки. Ото ж і треба налити туди доброго вина.

Перерва від 3½ до 5 годин.

Збори відчинено в 5 годині 45 хвилин.

Северенчук вертається до питання про земства і зазначає, що воно багато зробило для кооперації Поділля, що і в старім земстві багато було працьовитих і чесних людей. Закликаючи до єднання, зазначає, що вороги стараються нас посварити, зробити заколот і тим позбавити нас волі. Пропонує зборам винести постанову, щоб прискорити вибори до нового земства, котре цілком було б демократичним і дбало-б про справедливе задоволення селянства, що і ухвалено зборами.

Д[обродій] Любинський од Української Центральної Ради вітає збори. Торкнувшись історії заснування Української Центральної Ради, він доводить, що ся Рада була заснована на перших днях революції. Центральна Рада, щоб добути санкцію всього українського народу, скликала в Києві з'їзд на 6-8 квітня, куди прибуло коло 1000 депутатів зо всіх кінців України і других сторін. Промовець зазначає, що українці тепер самий щасливий народ, бо коли другі народи ще сваряться між собою, він при

ріжних партіях майже одногосно прийняв свої постанови на всеукраїнському з'їзді, які тут же промовець оголошує і пояснює:

1. Згідно з історичними традиціями і сучасними реальними потребами українського народу, з'їзд вважає, що тільки широка національно-територіальна автономія України забезпечить потреби нашого народу і всіх інших народностей, котрі живуть на українській землі.

2. що той автономний устрій України, а також інших автономних країв Росії буде мати повні гарантії в федеративному ладі.

3. тому, єдиною відповідною формою державного устрою Росії з'їзд вважає федеративну демократичну республіку.

4. а одним з головних принципів української автономії – повне забезпечення прав національних меншостей, які живуть на Україні. З'їзд визнає необхідним, щоби в тих країнах федеративної російської республіки, де український народ складає меншість людности, українському народові були забезпечені права меншости на тих умовах, на яких на Україні забезпечуються права меншости не українців.

5. Український національний з'їзд, признаючи за Російськими Установчими зборами право санкції нового державного ладу Росії, а в тім автономії України і федеративного устрою Російської республіки, вважає одначе, що до скликання Російських Установчих Зборів прихильники нового ладу в Україні не можуть zostаватися пасивними, але в розумінню з меншими народностями України мають негайно творити підстави її автономного життя.

6. Український з'їзд, ідучи на зустріч бажанням Тимчасового Правительства що до об'єднання і організації громадських сил, признає негайною потребою організацію Краєвої Ради (Областного Совета) з представників українських країв і міст, народностей і громадських верств, до чого ініціативу повинна взяти Українська Центральна Рада.

Прочитавши і пояснивши постанови з'їзду, Любинський говорить далі: на з'їзді Рада була обрана на ново з представників губерній і ріжних партій. В склад її входять 115 чоловіка і вони з себе вибрали 33 в Виконавчий Комітет, котрий щодня засідає і виконує всі постанови Ради. В такім виді Рада тепер являється голосом всього нашого народу. Радою організована канцелярія для ріжних зносин, а також бюро праці. Для об'єднання всеї України вона організує Губернські Ради, що виконуються на з'їздах, як напр[иклад], і теперішньому. Центральна Рада до Установчих Зборів виробляє статут української автономії, засновує грошовий фонд, на який можна буде вести народню справу, друкувати книжки, вести агітацію і т[аке] и[нше], скликає до праці на рідній ниві професорів, студентів і других, що під тяжкими утисками пороз'їздилися по чужих краях. Тепер ми бачимо, як пробуджуються мільйони селянства, духовенства, ріжних партій, інтелігенції, війська... Всім їм треба бути як один. Промовець зазначає, що ні один народ не має такої вірної інтелігенції як український. Є у нас перевертні, але ми знаєм, хто працював до революції.

Ми ще не знаємо, як поставиться до нас російська інтелігенція, але другі народи, як видно з привітань і телеграм, мають нашу Центральну Раду за свого старшого брата і приєднуються до нашого гасла – національно-територіальної автономії в федеративній демократичній російській республіці.

Наприкінці промови Любинський каже про вибори од Поділля до Центральної Ради і закликає зібрати гроші на український національний фонд, щоб всі знали, що наш український народ не вмер, а буде жити во віки віків.

Після сього докладу збори винесли постанову: «Заслухавши доклад представника Української Центральної Ради д[обродія] Любинського і довідавшись з нього про

енергійну і невпинну працю, яка провадиться Центральною Радою, Перший Український Подільський з'їзд цілком приєднується до постанов Національного Українського з'їзду, вважає Центральну Раду єдиною всеукраїнською організацією і бажає їй найбільшого успіху в роботі, обіцяючи з свого боку всіма силами піддержувати Українську Центральну Раду».

На чергу дня ставиться повідомлення про діяльність Союзу Подільських Українців і інших організацій на Поділлію.

Про діяльність Союзу бере слово І. Кречотень.

З вибухом російської революції свідоме українство в Вінниці взялося до організації. 5 березоля було скликано перші збори, які заснували Союз Подільських Українців, котрий як і Київська Центральна Рада, об'єднує наше громадянство ріжних партій. Тоді ж був обраний Комітет Союзу, який потім побільшився кооптованими членами. Крім організації інтелігенції, Союз звернув увагу на село: почав видавати «Листи до українського громадянства», де освітлював сучасні події, історичне становище нашого народу і те, до чого і як ми повинні йти. Таких листів було видано з 13 березоля шість, і розійшлися вони в числі 75000 примірників, при чім на видання і розповсюдження їх було витрачено 750 карбованців.

13 марця (березоля) Союз скликав у Вінниці великі збори, де головним чином обговорювався план організації подільського громадянства і постановлено було заснувати «Просвіту».

Союз Подільських Українців має своїх представників в таких організаціях і інституціях, як земство, городська дума, продовольственний комітет і інші і скрізь на зборах має оборонців інтересів українського народу. Союз організував видавництво «Воля», яке видає тижневик «Подільська Воля». Щоб більше об'єднати громадянство, Союз заснував клуб, в помешканні якого (Миколаївська № 70) міститься «Просвіта» і редакція «Подільської Волі».

Зараз одбуваються збори українського губернського з'їзду, скликаного Союзом Подільських Українців і найближшою його метою є заснування «Селянської Спілки».

Після того, з'їзд вітає представник кам'янецької «Просвіти» Ю. Богацький. Кам'янецька «Просвіта» за короткий час зорганізувалась і має вплив на всі інституції, куди входять її представники; напр[иклад], в Виконавчому Комітеті г[орода] Кам'янця, в Губернським і повітових земствах, Городській Управі. В повітовім земстві все діловодство ведеться по українські. Начальник міліції – українець. «Просвіта» посилала делегата на з'їзд до Києва, організувала селянську спілку, давала делегатів на з'їзд учителів і духовенства, де винесені постанови українізувати школу і церкву. Має дві читальні і книгарню.

Далі виступають другі представники «Просвіт». В Летичеві «Просвіта» зорганізувалась 30 квітня, має 90 членів. Гайсинська «Просвіта» організувалась 26 березня, має 150 членів; улаштувала концерт, який дав 1000 карб[ованців]; має агітаційну комісію.

Од Ольгополя виступив д[обродій] Зосіматю. Там організувався відділ Союзу Подільських Українців і «Просвіта»; улаштовано продаж книжок, видається часопись «Народні бажання».

Од Проскурівської громади д[обродійка] Дорошенко каже, що громада зорганізувалась 10 березня, посилала представників на з'їзд учителів і селян, організувала «Просвіту». На шевченківську хату громада дає 10000 карб[ованців], які асигновано товариством «Самопоміч». Вводить націоналізацію земства, де голова і члени, за винятком двох, українці.

Д[обродій] Верхола зазначає, що Проскурівська «Просвіта» по різних місцях повіту відкрила «Просвіти». Вона має організаційне бюро, ширить книжки, газети. Від Могилівської «Просвіти» і Губернської Земської Управи д[обродій] Іваницький каже, що «Просвіта» була у них заснована 10 марта і зараз організувала політичну громаду, яка приймає участь в з'їздах, в комітеті і в Земстві. «Просвіта» скликала з'їзд учителів і селянства, організувала Т[овари]ство учителів початкових шкіл, заводить бібліотеки, улаштовує лекції, видає книжечку «Пісні Волі». Губернське Земство асигнувало гроші на літературу для народу, вводить з осені сего року в народніх школах науку української мови, улаштовує курси рідної мови для учителів.

Літинська «Просвіта» заснувалася 30 марта. Членів є 114: заснувався артистичний гурток, дає вистави, відкриває бібліотеку і випикує книжки.

Чорнострівський Виконавчий Комітет єднає 22 села, має народній дім імени Шевченка, дає хліб війську.

Капустянська «Просвіта» дає концерти на користь національного фонду.

Від Ради Гайсинського гарнізону д[обродій] Косенко закликає з'їзд давати армії хліб, бо в окопах не має що їсти і там пропадає наша свобода. До негайної допомоги війську кличуть і другі промовці.

Д[обродій] Семенов від Петроградської Ради солдат[ських] і робітн[ичих] депутат[ів] радить зорганізуватись, боротись з п'янством, дезертирством, для чого сільські комітети повинні арештувати дезертирів. Радить готуватись до виборів в Установчі збори, але не так, щоб всяке село давало свого чоловіка, бо тоді за такими кандидатами мало буде голосів і вони не пройдуть, а пройдуть наші вороги, які ліпше зорганізуються.

Д[обродій] Тустановський – представник учнів Вінницького учительського інституту зазначає, що вони заприсягли піти в нарід, щоб просвітити його.

Представник Київської Центр[альної] Ради П.Видибіда говорить про справу українського війська, заснування якого нам треба добиватись.

В 10½ год[ин] вечора зібрання закрито до 9 год[ини] ранку 6-го мая.

Збори відчинено в 10 год[ин] 6-го мая.

Представник Кам'янецької «Просвіти» д[обродій] Іваницький читає доклад про потребу і організацію «Просвіт». Говорить, що по всьому світі найбільше дбають про освіту народу. Сего треба й нам всіма способами добиватись. Широко розгорнувши сю справу, ставить на голосуване в респіти таку пропозицію: «щоб піддержувати культурно-просвітний розвиток українського народу на Поділля, треба організувати скрізь товариства «Просвіта». Дрібніщі товариства приєднуються до більших Тов[ари]ств повітових, як їх відділи, роблять вкладку грошову ширшим товариствам, присилають туди свої справоздання та делегатів на річні збори. Всі т[овари]ства приймають статут для всіх однаковий в головних рисах.

Заснування т[овари]ств дрібніших повинно йти як від широких організацій, котрі посилають своїх інструкторів, так і від самих громад, коли ті хочуть їх заснувати». Пропозицію прийнято одноголосно.

П. Видибіда, торкнувшись земельного питання, зазначає, що зараз ми тут не можемо вирішати питання про землю, бо воно буде вирішатись на установчих зборах, але по всій Росії тепер обговорюють се земельне питання, а селяне органіжуються в велику селянську спілку. Нам треба теж зорганізуватись. А тому, що не повсюди однаково живе народ і не повсюди однаково користується землею, то се питання не однаково повсюди буде вирішатись. Ми, українці, щоб нам не було кривди, будемо вирішати се питання

по своєму, згідно з нашими потребами життєвими, а через се мусимо утворити свою власну спілку і прилучитись до всеросійської, пославши туди своїх представників.

Після д[обродія] Відибіди вітає з'їзд представник робоч[их] і солд[атських] депутатів г[орода] Вінниці д[обродій] Казанасмас, який пропонує заснувати свою селянську спілку тай ще прилучитись до солдат і робочих, щоб була спілка солдат, робочих і селян. Кличе до організації по селах, бо коли того не буде, не буде волі і землі. Несправедливо, щоб у одного було $1\frac{1}{4}$ міл[іони], або 10–30 тисяч десятин. Та зараз вирішати питання і зараз братись за землю не можна, бо повториться 1906 р[ік]. Почнуться сварки між людьми, ми втратимо волю і коли у нас не буде Миколи, то буде хтось другий – похожий на нього.

По пропозиції д[обродія] Марковича збори вітають Совіт робочих і солдатських депутатів.

Про земельне питання говорить д[обродій] Маркович. Промовець розказав про всі існуючі форми володіння землею, про неправду поділу земського богатства, що одному доля запродала все від краю до краю, а другому те, де поховують. Кажуть, в великих маєтках при великих капіталах можна вести культурні хазяйства. Сьогодні землю переділять, а через 100 літ ділити не буде чого, бо людей збільшиться. Зате ми не знаєм, що через сто літ буде, бо ще 10 літ тому сміялись з того, що люди можуть літати в повітрі; через 100 літ земля дасть продуктів у 100 й більше раз при розвитку науки і удосконаленню; єсть думка, що згодом наука дійде до того, що і з повітря буде добувати їжу. Далі докладчик обзнайомив збори з ріжними течіями, напрямками, які торкаються поділу землі. «Чи можлива приватна власність?» питає докладчик і тут же відповідає: «Ні, не можлива», бо земля Божа і торгувати нею неправдиво і непотрібно. Земля повинна бути власністю народу – нації. Ділити землю легко на папері і в веселій розмові, а в натурі – се важне питання. Одні кажуть – земля Божа і тому, як повітря, повинна належати всім. Але це неправдиво. Хто не працює на землі, той не повинен мати права на неї. Земля тільки для того хлібороба, хто її власними руками обробляє. Є ріжні думки, як передати землю з рук великих власників до рук працюючих. Одні думають – забрати геть усю землю і нічого не платити. Їм кажуть: «де ж правда? напр[иклад], два сини – один землю продав, купив дім в городі і багатіє, а другому досталась земля – всю одберуть і він стане бідняком». Те ж кажуть, що землю треба одібрати, але заплатити по справедливій оцінці. Інші кажуть, що і сього не треба, а краще накласти великі податки на землю з таким роцотом, щоб за кожную десятину власник мусів платити все більше і більше податків; так що, коли у нього буде більше 50 десятин, то щоб йому не було користи держати за собою всю землю.

Земельна справа найтрудніша і тому до установчих зборів треба вибрати чесних людей, освічених, щоб вони могли добре розбіратись в таких питаннях і вирішили їх на користь хліборобів.

До цього ж часу докладчик радить свавільно не розпоряджатись землею, бо може вийти заколот, тоді загине наша воля і не понюхаєм земельки, – знову за сороківку будемо працювати весь день.

У нас на Україні земельне питання може бути вирішено правдиво лиш в Українськ[им] Соїмі.

Після сього в справі земельного питання беруть слово інші промовці. П[ан] Литвицький говорить, що з земельною справою треба бути обережними, бо коли пани мають великі землі, то по банках мають й великі довги, крім того з сим питанням зв'язано багато інших, які мусять бути вирішені на Установч[их] Зборах. Нам треба

зорганізуватись в селянську спілку, щоб до установчих зборів докладно обговорити ці питання.

П[ан] Рішитник говорить проти права «власности». Таку земельну власність, на його думку, треба скасувати, бо вона робить лиш біду-нещасте. Він має 7 десятин землі і готов її віддати, нехай же всі так зроблять. Нехай всі землі підуть в казну і вона нехай наділяє робочий люд. Тільки сего зараз не треба робити, але аж по війні на установчих зборах.

Член 2 держ[авної] думи Семенов закликає вірити українській інтелігенції, бо вона з народом йшла до волі. Що до земельного питання, то він проти земельної власності. Багато земель роздавано царицею Катериною, а цар Александер 2-ий був не освободитель, а лишень загубитель, бо давав лиш трохи землі, а викуп наложив великий. Земля повинна бути народною, без викупу. Треба заборонити куплю-продажу. Земельне питання вирішати, на його думку, установчі збори.

Течія такого рішення земельного питання була і у других промовців. Говорено проти цілковитого нищення лісів і риби.

Перерва засідання до 5 год[ини].

Збори відкриваються о год[ині] 6-ій.

Головою з'їзду оголошуються резолюції про земельну справу, які значною більшістю голосів приймаються:

1) Передати вирішення земельної справи в український народний Соїм, який має бути в Києві.

2) Приватна власність на землю повинна бути скасована, і земля повинна перейти без викупу в український земельний фонд, яким має поряdkувати український народний Соїм. З цього фонду земля буде даватись тільки тим, хто обробляє її власними руками.

3) З'їзд постановив вимагати від Російського правительства видати закони про заборону купна, продажі і закладу землі, а також проти збиточного винищення лісів.

4) До видання земельного закону для забезпечення війська, населення, фабрик, заводів і залізниць паливом і строевим лісом, пасовиськами, ловлею риби, установленне цін на робочі руки розроблення і підготовку матеріялу для земельного закону, повинні бути переведені в життє, і то як найскоріше, повітові, губернські і краєві земельні комітети.

Про організацію Поділля бере слово Відибіда: «Ми тільки що винесли постанову про потребу домагатись переведення національно-територіальної автономії України Але чи ж досить того? Ні! Ми, українці, стоїмо на ґрунті законности і гаразд розуміємо, що перевести автономію можемо лиш через Установчі Збори. Так хто ж буде нас боронити тепер, від сьогодні, хто ж буде нам помагати будувати свою хату, переводити ту автономію, так сказати б явочним порядком? Докладчик має на увазі городські самоврядування, а головно земства. Наближається пора реорганізації земства, на основах безпосереднього, прямого рівного та тайного голосування.

Наші земства зараз же повинні стати оборонцями народніх інтересів, для того повинні бути українзовані. А се можна зробити, коли українське громадянство дружньо, як їден чоловік, свідомо поставиться до виборів. Для того необхідна організація громадянства і його дисципліна. Потрібна установа, котра б координувала справи громадянства. У нас є Центральна Українська Рада, яка творить великої ваги державну справу. Але вона буде безсила, якщо не буде підтримана на місцях всім громадянством. Тож треба, щоб губернські та повітові Ради були зорганізовані, та одностайно виступали в обороні Українства.

Ці три установи, будучи зв'язані дісципліною, зможуть перевести вибори і до Земства і до Установчих Зборів. Таким чином, говорить докладчик, при дружній і солідарній праці ми збудуємо свою національну українську хату, а прийшовши на Установчі Збори, скажемо, що живемо в автономній Україні, з чим будуть рахуватись.

Почесний голова з'їзду д[обродій] Маркович оголошує телеграмні вітання від Комітету Балтської української спілки, а також від Подольського духовенства.

Приступлено до вибору членів в Губернську Раду від всіх повітів. Не вибрано лиш поки що від Летичівського повіту, звідкіля не було представників. Про вибір їх покlopочеться Губернська Рада. Вибрані в Губернську Раду:

Від Балтського повіту: д[обродій] Прохоренко І. М., Вировенко А. П., Добровольський Г. І., Литвицький М. О.; кандідати: Бабко М. А., Баранов Т. К.

Від Брацлавського повіту: Відибіда П. П., Козярук, Дацюк, Пригода; кандідати: п[а]ні Ющенко і Северенчук П. В.

Від Вінницького пов[іту]: д[обродій] Маркович Д. В., Кречотень І. Ф., Журавель П. В.; кандідати: Турчин Н. І. і Ковалев С. Е.

Від Гайсинського пов[іту]: д[обродій] Миколайчук І. М., Мальований І. Ф., Павловський О. І., Ковальчук Т. Е.; кандідати: Іваницький М. М., Мачушенко І. Ф.

Від Кам'янецького пов[іту]: Пащенко М. Ф., Мартинов І. Ф., Богацький Ю. А., Шмерко Ф. М.; кандідати: Миронюк Д. Е., Штех О. П.

Від Літинського пов[іту]: Мацькайло П. А., Слободянюк Ф. К., Зарубайло П. Я., Бачинський І. К.; кандідати: Помагайба, Кулижський.

Від Могилівського пов[іту]: д[обродій] Іваницький С. М., Сеньков Г. З., Моцний Т. І., Смолошак Т. М.

Від Ольгопольського пов[іту]: д[обродій] Зосіматю Д. Г., Христич І. С., Бугаєнко Ф. С., Луштей Т. М.; кандідати: Дабіжа Т. В., Возний І.

Від Проскурівського пов[іту]: д[обродій] Стаховський М. А., Верхола Т. Ф., Швед В. Т., Никитенко С. Е.; кандідати: Крутий А. М., Осецька О. І.

Від Ушицького пов[іту]: Бесараба М., Курочка Г., Яджин С., Врублевський М.

Від Ямпільського пов[іту]: д[обродій] Мельник С. Б., Мачушенко В. С., Калинчук О. С., Горбатюк; кандідати: офіцер Гардель і Бідний.

Всі вибрані одногolosно приймаються і затверджуються зборами.

Головою Губернської Ради, після внесення на зборах заслуг перед українством, обирається український письменник д[обродій] Маркович, а тов[аришем] голови – д[окто]р М. Стаховський.

Вибрані щиро дякують за честь і зобов'язуються щиро працювати на користь рідного краю.

Ставиться на чергу питання про 4-х представників від Поділля і 2-х кандидатів до Київської Центральної Ради. Виступають промовці, які пояснюють, що в Центральну Раду треба вибрати людей певних і таких, щоб знали закони і все що і як діється в світі. – Гол[ова] зборів д[окто]р Стаховський пропонує затвердити раніш вибраних в Києві на Всеукраїнським з'їзді: д[обродіїв] В. Приходька, М. Любинського, П. Відибіду та Григорьєва. Кандідатами вибрано д[обродіїв] Литвицького і Верхолу. Всі вибрані дякують і обіщають працювати на користь народу.

Підіймається питання про місце для Губерн[ської] Ради і одногolosно приймається Вінниця.

М. О. Литвицький вияснює значіння маніфестації. Пояснює, що як у поодиноких людей буває бажання зійтись, розвеселити свою душу, так само у народів. Українці

святкують тепер велике народне свято. Виходять на нього вільними, піднявши блакитно-жовті прапори, блакитні, як небо, жовті як нива.

Д. В. Маркович звертається до зібрання з прозобою пам'ятати, що як ніяка справа, так і справа наша українська без грошей не обійдеться. Всі ми бідні, а ніщо так не єднає людей, як бідність. Наш народ в Галичині був ще бідніший і темніший від нас, але з копійок склав він фонди, вів свої справи і відродився. Там його мало, а в нас 35 мільйонів, – тож коли скинемося копійками та рублями, то будемо мати великі гроші.

Врешті виступає д[обродій] Кречотень, який каже, що у нас мало книжок та газет для народу. Все, що було перед війною, надруковано, розійшлося та розпродано, Помочі ж нам ждати нема від кого, лиш від себе самих. В самі найтяжчі часи наші письменники не переставали працювати для народу; вони закладали видавництва, видавали газети для народу, книжки і т[ак] е ин[ше].

Ся праця не дозволила нашим ворогам припинити нашого народнього життя. Тепер же, каже докладчик, нам треба братись за діло. Треба негайно видавати мільйони книжок. На се треба копійок. Але що тяжко одному, се легко громаді, бо громада – великий чоловік. Нам треба мати своє власне видавництво. Треба самим скластись, щоб видавати книжки та газети. Таке видавництво для народу вже у нас заклалося під іменем «Воля». Воно виробило вже собі статут. Пай сього товариства 25 р[ублів]; кожний може мати скільки завгодно паїв, на які буде брати 6%. Ні одно ще українське видавництво не було банкрутом. Та сього певно не буде ніколи, як що народ зрозуміє вагу книжок та взагалі освіти. Замість того, щоб класти гроші по банках, по касах, то ліпше дати їх в Видавництво «Воля», бо звідси піде світ народів. Паї видав[ництва] «Воля» ростуть, членів все прибуває, і в першу чергу видається тижневик «Подільська Воля». Сей журнал буде обслуговувати все Поділля, то ж треба його піддержувати, треба ставити пайщиками «Волю», передплачувати «Подільську Волю».

В 10 год[ин] вечора збори зачинив голова З'їзду. Проспівано народний гімн «Ще не вмерла Україна» і присутні розійшлись.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 9 – 16.

№ 232

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету**

6 травня 1917 року

Голова (Предсідатель) президіума П. І. Блонський почав в 12 годин дня засідання і провірів по списку членів Комітета, котрих виявилось 30 чоловік: С. Д. Кривошей, М. П. Прокопов, А. Д. Борідка, І. Ю. Качуровський, М. І. Годена, І. А. Дубик, К. Г. Горич, Козловський, Н. А. Сандурський, А. В. Квятковський, С. А. Гоц, Г. М. Піжек, І. В. Горбулинський, А. Ш. Вайнбаум, П. І. Блонський, В. Л. Злотчанський, Н. П. Марушевський, А. Г. Каліняков, А. П. Кузяк, І. С. Середович, Рабінович, П. І. Драгомирецький, П. А. Самулевич, Р. Я. Брайдман, В. А. Зав'ялов, Короповський, Дробинковський, О. Н. Карпович, Н. Ф. Монастирський, В. І. Пачесік. Далі голова пропонував (предложив) прийняти в состав Комітета тих, котрі з'явилися на засідання, і пред'явили відповідні уповноваження ще слідуючих: від Ольховецької волости Єліазара Миколаєвича Коновалова, вибраного замість І. В. Мельника, від Купинської волости Якова Гавриловича Ковалю, вибраного замість П. А. [...] Повітового (уездного) земства Михайла Афіногеновича Преображенського, вибраного замість Ф. Г. Пехтерова, а

також нових членів: від єврейського населення Нухима Шмулевіча Вайнбаума, і Ізраїля Гершковича Драхлера; від Циковської волости Петра Рижого і від Гавриловецької волости Кліма Рижака, котрі приймаються до Комітета.

Потім Головою зібрання вибирається І. С. Середович. Були оголошені журнали зібрань Повітового (уездного) Комітета від 22, 23 травня (мая) сього року, котрі затверджуються, але П. І. Блонським доложено зібранню, що постанови, котрі зложені в цих журналах, по постанові Подільської губерніяльної по земським і городським ділам Присутствія, котре відбулось 2-го травня не стверджені, при чім було оголошено відношення цього Присутствія від 2-го травня (мая) за № 69 такого змісту. Слухали: Передані Губерніяльним Комісаром на розгляд Губерніяльного Присутствія доклади Кам'янецького Повітового Ісполнїтельного Комітета від 22 і 23 квітня сього року. Приказали: роздивившись постанови Кам'янецького Повітового (уездного) Ісполнїтельного Комітета від 22 і 23 квітня сього року, котрі відбулись по докладам Повітового Самоуправління за №№ 1-16, 18 і 19 Губерніяльне Присутствіє находить, що Кам'янецький Повітовий Ісполнїтельний Комітет по ряду питань (вопросів), котрі торкались хазяйства Повітового земства, – приняв на себе Функції Повітового Земського Зібрання, на що не мав законної основи. Признавши в таким разі винесені Ісполнїтельним Комітетом постанови не дійсними, Губерніяльне Присутствіє визначає: такі відміни, о чім повідомити Кам'янецьку Повітову Земську Управу копією сеї постанови.

Самулевич пропонував вибрати з поміж себе Комісара для приймання участі в засіданнях Губерніяльного по земським і міським ділам Присутствія, а П. І. Блонський повідомив, що постанови Комітета відмінено лиш через то, що в означенім Присутствії головою Губерніяльний Комісар П. Н. Александров, котрий по своїй минувшій діяльності не відповідає своєму призначенню, пропонував визначити Александрову недовір'я, і прохати по телеграфу об увільненню його від посади Комісара, а також просити, щоби було поповнено Губерніяльне по земських і міських (городських) ділах Присутствіє демократичними представниками.

Зібрання з цим згодилось і доручило президіуму виробити зміст телеграми, котру треба послати до Петрограду відносно увільнення Александрова.

Далі докладає Начальник Кам'янецької Повітової міліції Степура о штатах повітової і волостної міліції.

Коли вислухали доповідь, то згодились з Степурою і постановили слідуючі оклади:
Повітові міліції.

Начальнику Повітової міліції – 4800 карб[ованців] на рік

Його помішникові – 2500

Секретарю Повітової міліції – 1500

2 помішн[ики] секретаря по 1200 карб[ованців] – 2400

1 Регистраторові – 900

1 Машиністці – 900

2 писарям (писцям) по 720 карб[ованців] – 1440

2 сторожам по 900 карб[ованців] – 1800

2 Міліціонерам по 1200 карб[ованців] – 2400

На канцелярію і квартирні під відчит Начальнику міліції – 300

Суточні при роз'їздах по ділам служби під відчит Начальнику міліції – 1500

РАЗОМ – 23140.

Волостні міліції.

15 Начальникам волостної міліції по 1800 карб[ованців] – 27000

14 помішникам їх – 1200 карб[ованців] – 16800

15 Начальникам волостної міліції по 250 карб[ованців] – 3750
15 Секретарям начальників волостної міліції по 600 карб[ованців] – 900
На канцелярські видатки (росходи)
Начальникам волостної міліції по 300 карб[ованців] – 4500
РАЗОМ – 61050.
А ВСЬОГО – 84190.

Крім того, Комітетом постановлено: А) щоби начальниками волостної міліції були люди політично зрілі і по можливості ранені воїни і назначались начальником повітової міліції з одобрення волосних ісполнительних комітетів.

Б) Щоби в селах і містечках повіта були установлені посади (должності) міліціонерів і щоби до слідуючого зібрання комітета був вироблений і представлений начальником Повітової міліції доклад по цій справі.

Начальник Повітової міліції Степура просить назначити окремі посади волосних міліціонерів в м[істечка] Жванці і Гусятині, а також про асигнування Начальникам Волостної міліції квартирних грошей. Це не прийнято.

По питанню про перевибори членів Губерніального Комітета – більшістю проти 15 голосів постановлено зробити перевибори.

6 квітня сього року в склад (в состав) Губерніального Ісполнительного Комітета були вибрані: Блонський, Пачесик і Вайнбаум.

Потім в 5½ годин вечера засідання було перервано на одну годину.

Засідання починається в 7 годин вечера. Головою зібрання (він же і голова Кам'янецького, Ушицького зїзда Мирових Посередників) Середовічем вноситься пропозиція о тім, щоби Комітет згодився взяти з сум общественных Продовольственных Комітетів 50000 карб[ованців] на позичку свободи. Комітет постановив передати на обміркування Волостних ісполнительних комітетів.

Після того на засідання Комітета прийшли почтосодержатели земських почтових станцій: Кам'янецької, Жванецької, Смотричської і Купинської і просили, щоби їм було назначено жалування за содержання почт, по 3-4 карб[ованці] в сутки на одного коня. Комітет постановив: щоби Повітова земська Управа написала з приводу цього доклад і внесла його на обміркування в найближче засідання Комітета.

Потім було зроблено перевибірання членів Губерніального Комітета і вибрали П. І. Блонського, І. Ю. Качуровського і І. В. Гарбулинського.

На засідання прибув член комітета Г. І. Марчаков.

Далі обміркували питання поставлені на оповістку.

Питання на покриття видатків (росходів) депутатам селянського з'їзду Кам'янецького повіту: Циганюку, Грибу, Кржеминському по поїзці в Петроград на Всеросійський селянський з'їзд – постановлено передати на розгляд з'їзда селянських делегатів Кам'янецького повіта, котрий має бути 9-го травня.

По питанню про читальні вирішено зібранням, щоби книги і газети були направлені Повітовим Комітетом в сільські Комітети.

По питанню про таксу на робочі руки, продукти і дрова постановлено: доручити сільським, заводським і волостним ісполнительним Комітетам виробити таксу і доставити її на розгляд Повітового Комітета до слідуючого засідання.

Коли розглядали питання про помішника Повітового Комісара, то підняли питання о неможливості для одної людини займати посаду Повітового Комісара разом з посадами Голови (Предсідателя) Повітового Ісполнительного Комітета і Голови (Предсідателя) Повітової Земської Управи, але більшістю голосів не прийняли перекласти обов'язки Повітового Комісара на окрему людину.

Потім признається необхідним установити посаду Помішника Повітового Комісара і вибрати на цю посаду відповідну людину.

Після цього в 10 годин вечора зробили перерив до 9 годин ранку 7-го травня (мая).

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 травня.

№ 233

Список учасників першого засідання Подільської губернської ради громадських організацій

7 травня 1917 року

СПИСОК

членов Губернского Совета, явившихся в заседание 7 мая 1917 года

Губернский Комиссар	Павел Николаевич Александров
От еврейской нации Подольской губернии	Присяжные поверенные: 1) Яков Маркович Крайз 2) Давид Шабсович Шлейфер
От Совета рабочих, солдатских и крестьянских организаций Брацлавского уезда	1) Герш Соломонович Голигер 2) Юзеф Антонович Бельський 3) Онисим Иванов Мороз
От Балтского уездного Комиссара	1) Николай Антонович Конколович
От Балтского уездного Исполнительного Комитета	1) Фотий Федорович Орлов 2) Павел Васильевич Смолиевский
От Винницкого уездного Исполнительного Комитета	1) Петр Тарасович Черноморец 2) Даниил Иасонович Миронюк
От Винницкого уездного Комиссара	1) Павел Николаевич Ренненкампф
От объединенных общественных организаций Гайсинского уезда	1) Александр Григорьевич Кешолы 2) Савва Григорьевич Крыленко 3) Степан Харитонович Скотынюк
От крестьян Гайсинского уезда	1) Федор Зиновиевич Коваль 2) Сергей Федорович Бурлаченко
От Гайсинских солдатских депутатов	1) Макарий Харитонович Майборода 2) Петр Евсеевич Ладыка
От Совета рабочих и солдатских депутатов Летичевского уезда	1) Лазарь Мойсеевич Фингер
От Летичевского уездного Исполнительного Комитета	1) Куперман Борис Самуилович 2) Д[окто]р Василий Александрович Белагин
От Совета крестьянских депутатов Летичевского уезда	1) Александр Кириллович Терлецкий 2) Иван Иванов Войтов 3) Федор Николаев Багрий
От волосного Комитета Литинского уезда	1) Прокофий Дмитриев Лисовой
От Литинского уездного Исполнительного Комитета	2) Яков Диомидович Карпачев 1) Антон Иванович Винославский 2) Савва Васильевич Костюк 3) Федор Колиникович Слободянюк

От Могилевского уездного Исполнительного Комитета	1) Семен Илларионович Якимчук 2) Николай Николаевич Ляшкевич
От Могилевского городского Исполнительного Комитета	1) Мендель Иосифович Фрайнберг
От Совета Могилевского гарнизона	1) Д[окто]р Сергей Иванов Добролюбов 2) Никифор Иванович Шпаковский 3) Иосиф Ихелевич Блат
От Ольгопольского уездного Комиссара	1) Иван Сергеевич Христич
От Каменецкого уездного Комитета	1) Пантелеймон Иосифович Блонский 2) Иван Юлианович Качуровский 3) Юлиан Васильевич Гарбулинский
От Совета объединенных организаций г[орода] Каменца	1) М. А. Альтер
От Совета рабочих депутатов г[орода] Каменца	1) Николай Андреевич Кост
От крестьянского съезда Каменецкого уезда	1) Михаил Федорович Пащенко
От Совета солдатских и рабочих депутатов г[орода] Проскурова	1) Ефрем Амвросиевич Осадчук 2) Михаил Павлович Москаленко 3) Анатолий Антонович Дубинин
От Проскуровского уездного Комиссара	1) Капитан Платон Дмитриевич Шостаковский 1) Борис Зусевич Коган
От Проскуровского уездного Исполнительного Комитета	1) Григорий Васильевич Темчурин
От Ямпольского уездного Исполнительного Комитета	2) Василий Сидорович Перекатов 3) Иван Петрович Косицкий
От крестьян Монастырской волости Брацлавского уезда	1) Прокофий Иванов Пилявоз
От Балтского Совета рабочих депутатов От Украинской национальности	1) Мимха Зелман Шабсонович 1) Степан Павлович Гречинский 2) Виктор Кондратьевич Приходько 3) Трофим Иванович Павловский
От солдатских и рабочих депутатов Каменецкого уезда	1) Павел Александрович Самулевич
От польских организаций	1) Альфред Евгеньевич Журовский 2) Юлиан Антонович Гижицкий
Ямпольский уездный Комиссар	1) Владимир Владимирович Труфанов
Ущицкий уездный Комиссар	1) Марцелий Михайлович Вильчевский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 1 – 1 зв. Друкарський відбиток.

№ 234

Протокол першого засідання Подільської губернської
ради громадських організацій

7 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

первого заседания Подольского Губернского Совета 7 мая 1917 г[ода]

Заседание было открыто Губернским Комиссаром П. Н. Александровым в 7½ ч[асов] вечера.

Председателем Собрания избран П. Н. Александров.

Товарищем Председателя С. П. Гречинский.

Секретарями Альтер и Костюк.

По избрании президиума, приступлено было к проверке количества явившихся делегатов. По подсчету явившихся оказалось 53 лица.

В первую очередь на обсуждение собрания поставлен был вопрос о необходимости выяснить причины неявки в заседание представителей некоторых организаций от уездов. Большинством голосов вопрос решен отрицательно.

Затем подвергнут был обсуждению вопрос о кворуме для действительности собраний Совета.

Постановлено: считать собрание действительным при всяком числе явившихся.

Попутно Собрание постановило: о дне и месте заседаний Совета телеграфно за 10 дней до заседания извещать уездные исполнительные комитеты и уездных комиссаров и одновременно посылать членам Совета повестки по почте с указанием вопросов, подлежащих обсуждению. В повестке указывается также, что собрание считается состоявшимся при всяком числе явившихся.

Затем, по возбужденному частью собрания вопросу, решено было, что постановление о кворуме имеет силу и в отношении сегодняшнего заседания.

После перерыва, собрание приступило к обсуждению программы дня.

Гражданином Голером предложена была такая программа дня:

- 1) цели, направление и порядок деятельности Совета.
- 2) о взаимоотношении комитетов (губернских, городских, уездных, волостных).
- 3) компетенция комитетов.
- 4) выборы исполнительного комитета.
- 5) вознаграждение или возмещение расходов делегатам Совета.
- 6) об инструкторах и агитаторах военных и о литературе и
- 7) о месте заседаний Губернского Совета.

Гражданином Шостаковским предложено дополнить программу дня тремя пунктами:

- 1) об образовании губернских земельных комитетов.
- 2) об охране лесов и
- 3) о замене упраздненных распорядительных комитетов.

Гражданином Блонским предложено пункт:

- 1) о реформировании губернских по городским и земским делам присутствий.

Затем предложены пункты: 1) о борьбе с контрреволюцией, 2) о месте губернских комитетов в ряду других административных учреждений.

Попутно собранием принято предложение предоставления слова каждому члену Совета не более двух раз по каждому вопросу.

Дополнительно предложены пункты: 1) о борьбе с дороговизной, 2) о мерах борьбы с правонарушениями, 3) об учреждении местных органов губернской власти, 4) о взаимоотношении губернских и уездных комитетов к органам земского и городского самоуправления и общественным комитетам, 5) о снабжении топливом семей запасных и об улучшении их положения, 6) об участии землевладельцев и церковных земель в мирском сборе, 7) о дезертирах, 8) о деятельности продовольственных комитетов в

отношении хлеба и скота, 9) о выдаче субсидий безвозвратных для издания рабочих и крестьянских газет.

В первую очередь собрание постановило разрешить вопрос о цели, направлении и порядке деятельности Совета.

После прений по вопросу о целях, направлении и порядке деятельности Совета Собрание приняло такую резолюцию: для обсуждения и разрешения дел, подлежащих ведению Губернского Комиссара Правительства, для установления контроля над деятельностью губернских учреждений, а равно для объединения и направления деятельности уездных Советов общественных организаций и прочих административных органов губернии в г[ороде] Каменец-Подольске учреждается главный административный коллегияльный орган губернии Каменец-Подольский Губернский Совет общественных организаций. Решения Губернского Совета являются обязательными для Губернского Комиссара и исполнительных комитетов всех инстанций, за исключением вопросов, имеющих чисто местный характер, кроме однако случаев обжалования решений и действий местных органов и должностных лиц или признания таковых общеопасными, в каковых случаях указания и решения Губернского Совета обязательны.

Гражданином Голиром и Костом предложено выбрать редакционную комиссию для выработки резолюций, проектов и текстов постановлений в соответствии и рамках решений общего собрания членов Губернского Совета. Собрание постановило завтра собраться в 10 часов утра для выбора означенной комиссии.

Предложение гражданина Голира о посылке приветственной телеграммы Съезду делегатов армий Юго-Западного фронта принято единогласно и решено выработанный гражданином Голиром текст телеграммы передать в редакционную Комиссию.

В час ночи собрание было закрыто и следующее заседание назначено на 8 мая в 10 ч[асов] утра.

Заседание 8 мая открыто П. Н. Александровым.

Председателем собрания избран Шостаковский.

Товарищем Председателя П. О. Блонский.

Секретарями И. С. Христ и М. А. Альтер (временным его заместителем Я. М. Крайз).

Гражданин Блонский просит предоставить ему слово по вопросу о посылке казаков в Летичевский уезд. В предоставлении слова Блонскому отказано.

Председателем поставлен на обсуждение Собрания вопрос о вознаграждении членов Совета за путевые издержки и членов Исполнительного Комитета за потраченное время.

Гражданин Альтер вносит предложение о разделении собрания на секции для специальной разработки вопросов. Предложение отвергнуто.

Вознаграждение членов Совета за путевые издержки определенно следующим образом: а) стоимость за проезд по билету 3-го класса, б) бесплатная квартира в месте заседания Совета, в) 20 к[опеек] с версты в оба конца пути при проезде по грунтовым и шоссейным дорогам до станции железных дорог, г) суточных пять рублей.

Вознаграждение членов комитета определенно в 7 руб[лей] в сутки.

По предложению группы лиц секретариат пополнен вместо редакционной комиссии тремя лицами: товарищами Коганом, Голером и Приходько.

По предложению М. Альтера Собрание постановляет приветствовать фронтовой Съезд, происходящий в Каменце посылкой депутации в лице: Шостаковского,

Слободянюка, Дубинина, Майбороды и Альтера. Телеграмму постановлено не посылать. Засим собрание постановило выслушать внеочередное заявление гражданина Белавинова о посылке в Летичевский уезд казаков.

Выслушав это заявление, объяснение Губернского Комиссара и речи ораторов, собрание постановило таковую резолюцию: выслушав заявление о том, что в Летичевский уезд была послана военная сила без ведома Губернского Комиссара и уездного Исполнительного Комитета, Губернский Совет просит Губернского Комиссара об этом постановлении оповестить всех уездных комиссаров и военные власти.

Засим Собранием принимается следующая программа дня, предложенная М. Альтером: 1) вопросы технические – а) место заседаний Совета, б) подготовка выборов членов Комитета.

2) организационно-юридические – а) взаимоотношение комитетов, б) компетенция комитетов, в) о месте губернского комитета в ряду других учреждений, г) о взаимоотношении губернских и уездных комиссаров к органам городского и земского самоуправления и общественным комитетам.

3) хозяйственно-финансовые – а) о земельных комитетах, б) об охране лесов, в) об улучшении положения семей запасных, г) о морском сборе.

4) агитационно-литературные – а) о безвозвратных субсидиях, на издание рабочих и солдатских газет, б) об инструкторах агитаторах и литературе.

5) общиe – а) о борьбе с правонарушениями, б) о борьбе с контрреволюцией, в) о дезертирах и г) о национальных полках.

6) административные – а) об учреждении местных органов губернской власти, б) о реформе губернского по земским и городским делам Присутствия, в) о замене распорядительного комитета, г) о коробочном сборе и д) о милиции.

7) продовольственные – а) о борьбе с дороговизной, б) о продовольственных комитетах.

После сего Собрание приняло текст приветствия фронтового съезда:

«Подольский Губернский Совет общественных организаций приветствует в лице собравшихся делегатов армий Юго-Западного фронта Доблестную русскую революционную армию, выражает уверенность в том, что продуктивная работа фронтового съезда в направлении закрепления завоеванных народом свобод и установления в армии дисциплины, основанной на сознательном отношении свободных граждан-солдат к долгу перед Родиной, приблизит момент заключения мира без аннексий и контрибуций в полном единении с демократией всего мира».

По предложению Председателя Собрания, из программы дня исключены вопросы: 1) агитационно-литературные, 2) общиe, кроме вопроса о национальных полках, 3) продовольственные, 4) административные, кроме вопроса о реформе губернского по земским и городским делам присутствия. Все остальные вопросы передаются на обсуждение Комитета.

По вопросу о количестве членов Комитета Собрание постановило: Комитет состоит из 12 членов, избираемых следующим образом: два члена от рабочих, два от солдат, три от просветительных и культурных польских, украинских и еврейских организаций и пять членов от крестьян. Губернский Комиссар является членом Комитета на одинаковых правах со всеми остальными членами.

По вопросу о месте заседаний постановлено: местом собраний Совета на время его существования избрать г[ород] Винницу.

По вопросу о целях, направлении и порядке деятельности Совета постановлено: предоставить Губернскому Исполнительному Комитету выработать проект о целях, направлении и порядке деятельности Совета и Комитета. Проект разослать по уездам.

По вопросу о взаимоотношении комитетов постановлено: городские и уездные исполнительные комитеты подчиняются губернскому комитету в делах имеющих общегубернский характер.

По вопросу о компетенции комитетов постановлено: к компетенции исполнительных советов и Комитетов общественных организаций относятся все вопросы местной жизни, за исключением вопросов, подлежащих ведению службы судебных учреждений.

Вопрос о месте губернских комитетов: в ряду других губернских учреждений, в виду заявления члена Совета Когана, внесшего этот вопрос, снять с очереди.

При обсуждении вопроса о взаимоотношении губернских и уездных комиссаров к органам городского и земского самоуправления и общественным исполнительным комитетам, возник вопрос об отношении губернского комиссара к реформированию Каменецкого уездного земства.

Собрание по этому вопросу вынесло следующую резолюцию: не входя в обсуждение деятельности Губернского Комиссара в целом, Совет, заслушав объяснение Комиссара по вопросу об его отношении к реформированию Каменецкого уездного земства, признает объяснения Губернского Комиссара удовлетворительными и переходит к очередным делам.

По вопросу об отношении комиссаров на местах к органам самоуправления постановлено: отношение комиссаров на местах к органам самоуправления устанавливается лишь в форме согласованности действий и целесообразности, а в случаях усмотрения противозаконных действий комиссары подают протест в Губернский Исполнительный Комитет.

По разрешении сего вопроса председателем собрания гражданином Шостаковским внесено переданное через помощника Губернского Комиссара заявление Комиссара Александра о том, что он просит Губернский Совет определенно выразить желает-ли Совет дальнейшее пребывание его в должности Губернского Комиссара.

Большинством 40 голосов против 14, при 3 воздержавшихся, Губернскому Комиссару выражено недоверие.

После сего, Собрание наметило записками кандидатов на должность Губернского Комиссара.

Получено записок Шостаковским - 39, Марковичем - 12, Ренненкампом - 2. Воздержалось от подачи записок 5 человек.

После намечения кандидатов гражданином Фрайнбергом было внесено предложение о изложении кандидатами в губернские комиссары своих политических платформ. Большинством голосов постановлено было потребовать от кандидатов изложения ими политических платформ и немедленно приступить к выборам.

После сего гражданином Шостаковским изложена была его политическая программа, основные положения которой сводятся к следующему:

- 1) Необходимость твердой власти, выражение которой является народовластие,
- 2) демократическая республика, форма которой определяется учредительным собранием,
- 3) право на самоуправление всех национальностей и обеспечение их интересов, как меньшинства и
- 4) труд, как основной фактор жизни граждан Российской республики.

В виду отсутствия гражданина Марковича им не была изложена его программа. За отказом графа Ренненкампа было поставлено 2 ящика: граждан Шостаковского и Марковича. Голосов получено: гражданином Шостаковским – 42 избирательных и 12 неизбирательных, гражданином Марковичем – 41 неизбирательных и 13 избирательных.

Избранным оказался Платон Дмитриевич Шостаковский.

Засим собрание постановило: послать телеграмму Министру-Премьеру в коей приветствовать Временное Правительство в обновленном составе и телеграмму Министру Внутренних Дел, в коей просить утвердить Губернским Комиссаром П. Д. Шостаковского.

Для составления текста телеграммы избрана комиссия в составе Голигера, Кешолы и Альтера.

Принято предложение о посылке правительственной телеграммы центральной Раде в Киев. Для составления текста телеграммы избрана комиссия в составе Павловского, Гречинского, Костюка и Христича.

Далее постановлено обратиться к Главнокомандующему армиями Юго-Западного фронта с просьбой освободить П. Д. Шостаковского от должности коменданта 39 тылового этапа в виду избрания его в Губернские Комиссары.

С той же просьбой, по предложению Голигера, поручено президиуму Губернского Исполнительного Комитета обратиться к военному и морскому Министру А. Ф. Керенскому во время его пребывания в Каменце.

После сего собрание перешло к обсуждению вопроса об отношении уездных Исполнительных комитетов к уездным земствам.

Постановило принять следующие резолюции:

1) вся деятельность земских учреждений должна проходить под неослабным и действительным контролем исполнительных комитетов на местах.

2) в уездах, где наименование земства упразднено, предложить уездным исполнительным комитетам таковое восстановить.

3) поручить Губернскому Исполнительному Комитету обратиться к населению с воззванием на украинском разговорном и русском языках, положив в основание воззвание, изданное партией социалистов-революционеров: «Яке було земство, і яке повинно воно бути».

После сего предложены были кандидаты в члены Губернского Исполнительного Комитета:

1) От рабочих – Кост, Самулевич и Бельский.

2) От солдат – Москаленко, Майборода и Осадчук.

3) От селян – Слободянюк, Костюк, Мороз, Гарбулинский, Карпович, Лисовой, Качуровский, Косицкий.

4) От евреев – Шлейфер.

5) От поляков – Гижицкий.

6) От украинцев – Гречинский.

Голосов получили:

Гижицкий избирательных – 43, неизбирательных – 13 (56)

Шлейфер « 41 « 14 (55)

Гречинский « 38 « 14 (52)

Бельский « 39 « 17 (56)

Самулевич « 40 « 16 (56)

Кост « 40 « 17 (57)

Осадчук	«	40	«	17 (57)
Москаленко	«	30	«	26 (56)
Майборода	«	41	«	15 (56)
Лодыга	«	23	«	38 (61)
Костюк	«	39	«	17 (56)
Карпачев	«	34	«	22 (56)
Качуровский	«	34	«	21 (55)
Гарбулинский	«	34	«	22 (56)
Слободянюк	«	45	«	11 (56)
Мороз	«	33	«	23 (56)
Косицкий	«	31	«	25 (56)
Лисовой	«	33	«	23 (56)
Якимчук	«	27	«	29 (56)
Миронюк	«	23	«	30 (53)

Избранными оказались: Гижицкий, Гречинский, Шлейфер, Майборода, Осадчук, Костюк, Карпачев, Качуровский, Гарбулинский, Слободянюк, Бельский и Самулевич.

Доктор Кост отказался и по постановлению Собрания считается кандидатом.

Кандидатами от крестьян постановлено считать Мороза, Лисового и Косицкого.

В 4 часа дня председателем собрания объявлен был перерыв до 7 час[ов] вечера.

В 7 часов заседание было возобновлено и собрание прежде всего приступило к обсуждению вопроса об охране лесов. По обсуждении вопроса, Собрание постановило такую резолюцию:

«Составляя на равне с землей народное достояние, леса должны быть неукоснительно охраняемы, а потому Губернский Совет полагает, что помимо официального разрешения лесоохранительного комитета для рубки леса требуется согласие уездного земельного комитета, если против права рубить лес или целесообразности рубки последуют возражения со стороны волостного комитета. До рассмотрения этого протеста земельным комитетом рубка леса и вывоз уже заготовленных дров или лесного материала приостанавливается. Земельные комитеты при разрешении вопросов об охране и эксплуатации лесов почерпают необходимые сведения от местных совещаний о топливе и руководствуются законом о принудительном его добывании. Вместе с тем Губернский Комитет озабочиваясь безостановочным удовлетворением нужд Армии, железных дорог и местного населения, предлагает немедленно приступить к образованию земельных комитетов, на которые возлагается правильное руководство по охране и эксплуатации лесов. Что же касается выпасов, то уездный исполнительный комитет предлагает разрешить таковые в старых лесах, не моложе 16 лет. В частновладельческих по регулируемым уездным комитетом сделкам с владельцами, а в казенных в порядке 3 ст[атьи] отд[ела] VIII закона о земельных комитетах».

По предложению части членов Совета, Собрание постановило: в возмещение понесенных расходов выдать членам совета по 7 рублей в сутки, включив в эту сумму стоимость проезда. Постановление это имеет силу лишь на текущее собрание.

Далее оглашен текст телеграммы на имя Министра-Председателя Князя Львова: «Подольский Губернский Совет объединенных общественных организаций, обсудив в первом своем заседании 8-го мая действия Губернского Комиссара Александра, не выразил ему доверия, в виду чего Губернский Комиссар обратился к Вам с телеграфной просьбой об увольнении его от должности. Губернский Комитет, желая видеть во главе управления губернией лицо облеченное полным доверием населения, просит Вас

утвердить в должности Подольского Губернского Комиссара Платона Дмитриевича Шостаковского, избранного Советом кандидатов на эту должность, в настоящее время капитан Шостаковский занимает должность этапного коменданта, вместе с тем с разрешения Главкоюз совмещает должность Проскуровского Уездного Комиссара».

Вопрос о земельных комитетах обсуждению не был подвергнут и собрание постановило предложить Губернскому Исполнительному Комитету избрать четырех членов в Земельный Губернский Комитет.

Вопрос о мирском сборе, в виду предполагаемого в ближайшем времени, издания закона о волостном земстве, предусматривающего обложение недвижимых имуществ волости, – снят с очереди.

Затем оглашен текст телеграммы Киевской «Украинской Центральной Рады»: «Подільська Губернська Рада об'єднаних громадських організацій щиро вітає Київську Центральну Українську Раду, що невтомно працює на користь рідного краю і бажає її довести Український народ до світлої національної мети».

Затем Собрание приступило к обсуждению вопроса об улучшении положения семей запасных.

По вопросу принята следующая резолюция: «Губернский Совет, обсудив вопрос о помощи семьям, призванных на войну граждан, постановил:

1) Поручить Губернскому Исполнительному Комитету войти в Министерство Внутренних Дел с ходатайством издать в срочном порядке новый закон о пособии семьям призванных на войну на основах принятых Советом рабочих и солдатских депутатов в заседании его 28-го апреля и

2) предложить Исполнительным Комитетам произвести ревизию прежних выдач и впредь установить действительный контроль над деятельностью уездных и волостных попечительств. В частности Совет рекомендует уездным исполнительным комитетам делегировать на каждую раздачу пособия особо уполномоченных лиц».

По вопросу о национальных войсках, – Собранием вынесена следующая резолюция: «Совет, обсудив вопрос об образовании национальных войск, и признавая право на национальное самоопределение, вместе с тем признает таковую организацию нежелательной, как противоречащую общим принципам демократии, как мировой организации, стремящейся к единению своих сил, а потому подлежащей расформированию, о чем считает нужным довести до сведения Временного Правительства».

После сего Собрание обсудило и приняло текст приветственной телеграммы Временному Правительству: «Подольский Губернский Совет общественных организаций от лица населения Подолии приветствует обновленное Временное Правительство, свидетельствует свою решимость всеми силами содействовать ему в его ответственной задаче доведения России до созыва Учредительного Собрания и выражает уверенность, что оно в тесном единении с революционной демократией приложит все усилия к доведению войны, в согласии с мировой демократией до установления прочного мира на основе самоопределения народов».

По вопросу о реформе губернского по земским и городским делам Присутствия постановлено: предложить Губернскому Исполнительному Комитету делегировать в Присутствие двух лиц для установления контроля.

Вносится в протокол пожелание Собрания о делегировании Комиссара в Губернское по обществам и союзам Присутствие для наблюдения за правильностью и своевременностью регистрации вновь возникающих Обществ.

Затем, по предложению гражданина Одинцова почтена вставанием память доктора Малиновского, известного врача хирурга в Подолии, – скончавшегося в Виннице. Постановлено: послать телеграмму с выражением соболезнования семье покойного и Винницкой Уездной Земской Управе. Принят следующий текст телеграмм:

1) Винницкой Уездной Земской Управе: «Подольский Губернский Совет Общественных организаций, узнав о смерти талантливого хирурга и неутомимого работника на ниве земской медицины Людвика Ивановича Малиновского, выражает глубокую скорбь по поводу понесенной страждущим населением уезда и губернии тяжелой утраты».

2) Семье покойного: «Подольский Губернский Совет Общественных организаций, узнав о безвременной кончине талантливого хирурга и неутомимого работника на ниве народной медицины, выражает глубокое соболезнование семье покойного по поводу незаменимой утраты».

По предложению гражданина Альтера о реформировании «Подольских Губернских Ведомостей», постановлено: Подольские Губернские Ведомости переходят в ведение Подольского Губернского Исполнительного Комитета, переименовываются в «Известия Подольского Губернского Исполнительного Комитета» и реформируются в смысле включения литературно-политического материала и сведений информационного характера о деятельности всех комитетов Подольской губернии».

Информационный материал и официальная часть печатаются на русском и украинском языках, литературно-политический материал на языке, избранном автором, с переводом польских и еврейских статей на разговорный украинский язык. Объявления и воззвания печатаются на каком угодно языке.

Одновременно в ведение Комитета переходит типография Губернского Правления.

Затем Собранием принято такое постановление: признать нежелательным совместительство должностей Уездного Комиссара, председателя Уездного Исполнительного Комитета с должностью председателя Уездной Земской Управы и предложить Уездным Исполнительным Комитетам обсудить этот вопрос на местах.

Совместительство же в одном лице всех трех этих должностей безусловно недопустимо.

Постановление это довести до сведения Временного Правительства.

Далее высказано пожелание о том, чтобы Губернский Исполнительный Комитет принял меры воздействия на хлебарию и загоскот в смысле более правильного ведения дел в этих организациях.

По внесенному предложению Совет постановил: время следующего ближайшего заседания Совета определяется самим Советом в предыдущем его заседании. Но в случаях экстренных, Комитет имеет право созвать заседание Совета ранее назначенного срока по своему почину, или по требованию не менее 12 членов Совета. Исключение делается лишь для ближайшего второго заседания Совета, которое должно быть созвано не позже 10-го июня.

Засим гражданином Голигером высказано пожелание, чтобы Исполнительный Комитет за два дня до открытия заседания Совета, созвал общегубернский Съезд представителей рабочих и солдатских депутатов с участием по три делегата от уездных исполнительных комитетов. Пожелание это принято.

Далее Собрание выразило благодарность председателю Собрания Платону Дмитриевичу Шостаковскому.

После заключительной речи Председателя, подчеркнувшего продуктивность работ Собрания, Собрание было закрыто 10-го мая в 12 часов дня.

Подлинный за надлежащими подписями.

С подлинным верно: Председатель П. Д. Шостаковский. Товарищ Председателя Т. И. Павловский. Секретари: М. А. Альтер, П. С. Христинич, Г. С. Голигер.

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 2 – 5. Друкарський відбиток.

№ 235

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету**

7 травня 1917 року

Засідання почато в 11 годин ранку. На засідання прибуло 36 членів. Головою (предсідателем) засідання обрано Н. Ф. Монастирського.

Робляться вибори помішника Кам'янецького повітового (уездного) Комісара. Вибраним (25 записками) виявляється член Комітета Павло Олександрович Самулевич.

Потім продовжується обміркування питань, позначених на оповістці.

По питанню о Волостних Комісарах признано не бажаним заводити ці посади.

По питанню о мирських зборах була оголошена телеграма тимчасового (временного) правительства такого змісту.

Закон о волостнім земстві внесений на затвердження тимчасового правительства на днях буде оголошений. Їм устанавляється право волостних земств після виборів законного состава волостного зібрання обкладати податками всі недвижимі імушества волости. Порядок окладання буде вказаний в окремих законодательних правилах, котрі будуть оголошені вслід за законом, в першій половині травня (мая).

Щоб уникнути надзвичайних непорозумінь при проведенні нового закона срочно выяснить волостним Комітетам необхідність стриматись до видання закона від яких би то ні було нових місцевих зборів.

Коли ж до одержання цієї телеграми були зроблені такі нові постанови, то вони, як незаконні, не ісполняються.

Телеграма ця прийнята на увагу.

По вопросу о польських полках д[обродій] Блонський зробив доклад.

Член комітета Вайнбаум пропонує (предлагає) не обміркувати цього питання через те, що воно не належить для розглядання Комітета, а член Комітета Пачесик заявив, що він приєднується (присоединяється) до погляду Вайнбаума.

Злотчанський пропонував не чіпати питання про росформування польських полків, а просить правительство вивести їх подальше від України, напри[клад], на Рижський чи Кавказький фронти. Марчаков – що не варто би обміркувати зовсім цього питання о польських полках, щоби не порахували, що Комітет вміщується не в свої діла.

Комітет постановив:

1) Щоби польські полки були розформовані, але як правительство розформувати цих полків не схоче, то щоби вони були виведені не тільки за межі Подільської губ[ернії], а і за межі України, на случай же відмовлення в цьому, просити щоби було дозволено сформувати стільки українських полків, скільки польських.

2) Послати телеграми Міністру Керенському і командуючому Генералу Брусилову, зміст телеграм доручено виробити президіуму Комітета.

По питанню о земельних Комітетах П. І. Блонським внесена пропозиція (предложеніє) о тім, щоби в кожній волости, крім Ісполнительного Комітета, був закладений ще і земельний Комітет.

Злотчанський же пропонував, щоби заснування земельних Комітетів було передано на обміркування волостних ісполнітельних Комітетів.

Це прийнято. При розгляді питання про аренду землі виявилось, що питання це торкається орендних цін, а через те постановлено, питання це передати на обміркування волостних ісполнітельних комітетів.

Прибули на засідання Комітета ті, що раніш не з'явилися, члени А. С. Ганджій і Волох.

По питанню об повітових і волостних продовольственних Комітетах, вислухавши докладчика Пачесика, а потім пояснення А. С. Ганджія о тім, що в сучасний мент вже зформований продовольственний Повітовий Комітет і в самім не далекім будуцім будуть засновані волостні такі ж самі Комітети. Повітовий Комітет обміркування цього питання залишив.

На засідання Комітета з'явився Акина Коган, котрий представив свідоцтво Кам'янець-Подільського Ісполнітельного Комітета від 5 травня за № 27, з котрого видно, що він обраний представником для участі в засіданнях Повітового Комітета. Коган приймається до Комітету.

Перед розглядом питання про функції сільських і містечкових Комітетів виявилось, що з приводу цього в скорім часі буде видано закон і тому це питання поставлено не обміркувати.

По розглядані питання про паспорти постановлено: паспорти видавати до самого видання законів по цьому питанню, в такім же порядку, як вони видавались до сеї пори, з тою лиш зміною, що в паспортах треба писати назвище кожного: «Гражданин».

По питанню про самоуправства зібрання більшістю, крім Пачесика, висловилося за то, щоби діла ці були розібрані сільськими Ісполнітельними Комітетами.

По питанню про охорону лісів зібрання постановило, щоби за законністю порубки лісів доглядали Сельські Ісполнітельні Комітети.

По питанню про попечительство і про пайки, зібрання, вислухавши доклад завідуючого відділом догляду (презренія) Ф. М. Севастьянова, винесло слідуочу постанову:

1) Всі діла сільських, волостних і повітового (попечительств) по догляду (презренію) семейств, людей, котрі забрані на війну, передати в ісполнітельні комітети сільські, волостні і повітові по належності.

2) Для розглядання списків обслідування, котрі присилаються в повітовий комітет волостними комітетами вибрали з посеред Повітового Комітета комісію, в складі (составе) голови (предсідателя), його замістителя і двох членів і крім того запрошувати на засідання цієї Комісії на правах члена її Голову (предсідателя) або члена волостного комітета тої волості, по котрій розглядаються списки.

3) На прохання за допомогою членам семейств, забраних на війну, котрі не мають права на допомогу по закону 25 червня (іюня) 1912 року, як то: тестям, тещам, пасинкам і др[угим], а також об видачі доплнительних до казенного пайка допомог, направляти в Повітову Комісію Подільського відділа Московського благодійного Комітета.

4) Розіслати волостним і сільським Ісполнітельним Комітетам короткі винятки (извлечения) з закона 25-го червня 1912 року.

5) Бланки - списків обслідування, роздаточних відомостей відпускати волостним Комітетам безплатно, на кошти земських асигнованій на цю потребу (по § VI, ст[атті] 8) поки такого асигнування хватить.

Потім були зроблені вибори в позначену в п[ункті] 2 комісію і обраними виявились: головою (предсідателем) Н. Ф. Монастирський, замістителем його Г. І. Марчаков і членами М. П. Прокопов і С. Д. Кривошей.

Далі були зроблені вибори членів Подільського Губерніального відділу Московського Комітету по благодійній допомозі сім'ям людей, призваних на війну, за згодою, неперемінного члена цього відділу від 26 квітня с[ього] р[оку] за № 328 і вибраними виявились М. Прокопов, В. А. Зав'ялов і Г. М. Пижек, а також представника в Городський Продовольственный Комітет, відповідно отношенію Кам'янець-Подільської Городської Управи від 1-го травня за № 2774, при чім вибраним виявився Г. І. Марчаков.

Потім виявилось, що є всього 28 членів, а с приводу цього дорожний доклад здійсмається з черги і з розгляданням відкладається до слідуячого засідання.

В сей час Товариш Голови Повітового Комітета В. І. Пачесік протестує проти того, що Городському Волостному Ісполнітельному Комітету не було послано, видно навмисно, сповіщення про селянський з'їзд, котрий відбувся 24 квітня с[ього] р[оку] і що через це, а також і через другі причини він складає з себе обов'язки товариша голови Повітового Ісполнітельного Комітета.

Член Комітета Злотчанський просить внести на розгляд в слідуячій засідання Повітового Комітету питання про передачу всіх церковно-приходських шкіл в руки земства, а потім всіми, котрі були на зборах, висказано побажання, щоби весь список питань, підлягаючих (подлежащих) розгляду комітета ставились хазяйські питання.

Засідання зачинено о 5 годині вечора.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 травня.

№ 236

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Ольгопільського повітового кооперативного з'їзду

7 травня 1917 року

7 травня відбувся у нас повітовий кооперативний з'їзд. Прибуло 103 представника кооперативів, інспектор дрібного кредиту Державного Банку М. П. Рогожин, інструктор Ольгопільського Земства Г. Ф. Пайчук, інструктор Бершадського т[оварист]ва «Гуртов[их] Закупок» П. І. Білінський і делегат 3-ої армії М. І. Рекка.

З'їзд відчинив і вітав Г. Ф. Пайчук; головою з'їзда вибрано В. С. Пфафіуса, товаришами йому С. П. Шмирську і М. І. Рекку; писарями Г. К. Христич і Ц. І. Білінського.

Почав роботу з'їзд досить урочисто. Проспівано було «Ще не вмерла Україна» і «Заповіт». Прочитано було телеграфічне привітання чотирьох кооператорів з Вінниці.

Доклади читали: М. І. Рекка, Г. Ф. Пайчук, К. А. Чайковський, П. Я. Левченко, П. І. Білінський, М. П. Рогожив і С. П. Шмирко.

В першу чергу з'їзд висловився за федеративну республіку, за негайне будування підвалин Українського автономного життя, і за признання Тимчасовим Урядом Автономії України.

Далі з'їзд визнав потрібним звернутись до шкільної повітової Ради, щоб та подбала про забезпечення початкових шкіл книжками кооперативного змісту за для розповсюдження кооперативної науки серед учнів і дорослих. Звернена була увага і на

продовольчу справу: ухвалено прийняти як найближчу участь до упорядкування продовольчого питання через Комітети. Також було ухвалено скликати сеелянський український з'їзд на 21 травня і закладати по селам селянські спілки, для чого закликаються кооператори допомагати як грошми, так і іншими засобами.

Для поліпшення кооперативної справи в повіті, обрано повітовий кооперативний комітет із 5 осіб, з котрих двох уповноважили бути представниками в губернський Комітет. На видатки Комітета ухвалено відраховувати кожним товариством кредитовим 1/20 відсотка його балансу і споживчим 1/10 відсотка від оборота. Також ухвалено допомагати грошми «Просвітам», котрі повинні бути відчинені по всіх селам.

Що до «позички волі», то ухвалено просить всіх кооперативних діячів як можна ширити «позичку волі» і тим стати в поміч новому урядові.

Настрій з'їзда увесь час був бадьорий, урочистий, до всіх питань члени з'їзду ставились уважно.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 4. – 12 червня. – С. 16.

№ 237

**Повідомлення газети «Нова Рада» про утворення жіночої міліції
у містечку Жванець Кам'янецького повіту**

7 травня 1917 року

З Кам'янця-Подільського повідомляють, що в містечку Жванці, на кордоні Галичини, за браком чоловіків сформували жіночу міліцію, яка чудесно виконує свої обов'язки. Міліціонери енергійно борються з контрабандистами, що перевозять борошно та цукор до Галичини. Цими днями міліціонерки затримали чотирьох озброєних контрабандистів з борошном.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 7 мая.

№ 238

**Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про
страйк робітників у Вінниці**

7 травня 1917 року

На днях закончилася конфлікт между рабочими булочниками и хозяевами. Хозяева не согласились на те условия, которые установил проф[ессиональный] союз булочн[иков]. Примирит[ельная] кам[ера] с представит[елями] сов[ета] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов] не могла разрешить конфликта, а потому началась забастовка. По настоянию Сов[ета] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов] были реквизированы многие пекарни. Тогда хозяева забеспокоились и в конце концов, после долгих переговоров, при посредничестве представителя Сов[ета] Раб[очих] и Солд[атских] Деп[утатов], уступили, признав себя виновными в конфликте, и заплатили (в кассу проф[ессионального] союза) за время забастовки. Выдача муки хозяевам производится теперь через проф[ессиональный] союз.

Голос социал-демократа (орган Киевского комитета Российской социал-демократической рабочей партии). – 1917. – 7 мая.

№ 239

Повідомлення головою Кам'янець-Подільської ради громадських організацій Подільської духовної консисторії про призначення комісара при консисторії

8 травня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]
ВРЕМЕННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО
Председатель
Каменец-Подольского
Совета Общественных Организаций
Мая 8 дня 1917 года.
№ 13.
Г[ород] Каменец-Подольск.

В Подольскую Духовную Консисторию

Имею честь уведомить, что постановлением Кам[енец]-Под[ольского] Совета Общественных Организаций от 29 апреля с[его] г[ода] назначен в качестве Комиссара от Совета при Консистории Этапный священник г[орода] Каменца Игнатий Палевич.
Председатель Совета Собичевский

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 78. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 240

Повідомлення «Вестника Литинского уездного исполнительного комитета» про з'їзд делегатів повітових виконавчих комітетів

8 травня 1917 року

8 мая был созван в Каменце съезд Делегатов от уездных Исполнительных Комитетов и различных организаций в Подольской губернии. В числе вопросов, подлежащих разрешению, был поставлен вопрос о доверии Губернскому Комиссару г[осподину] Александрову. При чем собранием, во-первых, было поставлено ему в вину его принадлежность к национальному союзу, а, во-вторых, что им в Летичевский уезд были вызваны якобы для охранения интересов помещиков, казаки... Вопрос о доверии был поставлен на баллотировку, и 40 голосами против 13 было выражено ему недоверие. Александров сложил с себя обязанности Губернского Комиссара, послал об этом донесение Временному Правительству. На его место избран капитан Шостаковский, комиссар Проскуровского уезда. Одним из интересных вопросов, вызвавших много дебатов, это вопрос об организации польских полков их тех добровольцев поляков, которые расквартированы в Проскуровском уезде. По обсуждении этого вопроса, собранием было вынесено постановление о нежелательности такого явления, как выделение узко-национальных частей в армии, исходя из того, что она должна быть интернациональна. Делегатом одного из волостных Исполнительных Комитетов Ямпольского уезда было доложено собранию, что эксплуататорами лесов в ихнем уезде по невероятно высокой цене продаются дрова населению, а потому Исполнительный Комитет постановил предложить им понизить цену до 9 коп[еек] за пуд, а если они находят это невыгодным, то принять разработку леса на себя, возвратив им весь затраченный капитал, плюс 10% годовых в виде заработка. По случаю спешной и

усиленной рубки леса помещиками, собранием постановлено сделки на покупку и продажу леса прекратить совершенно. Между прочим был поднят один очень жизненный и интересующий крестьян вопрос о пастбищах скота в лесах. По обсуждении этого вопроса вынесено решение, чтобы пастбища скота допускать в лесах возрастом не моложе 16 лет, т[ак] к[ак] в более молодом лесу это губительно отзывается на росте деревьев. При чем в казенных лесах пасти скот бесплатно, а в частно-владельческих за плату, в случае несогласия владельца, плата определяется местным Исполнительным Комитетом. Затем был избран президиум Губернского Исполнительного Комитета, состоящий из 13 человек, в который вошли по должности Губернский Комиссар и 12 других членов: 5 ч[еловек] от крестьян, 2 – от солдат, 2 – от рабочих и по одному человеку от национальностей польской, еврейской и украинской.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

№ 241

**Телеграма Подільського губерньського комісара до Прем'єр-міністра
Тимчасового уряду з проханням звільнити з посади**

9 травня 1917 року

Копия телеграммы, отправленной 9 мая 1917 г[ода] за № 846.

ПЕТРОГРАД. Министру Председателю князю Львову

Каменецкий Губернский Совет общественных организаций большинством голосов не выразил мне доверия по должности Комиссара точка Прошу Временное Правительство уволить меня теперь же от должности Подольского Губернского Комиссара точка Позволю себе рекомендовать назначить вместо меня согласно желанию Губернского Совета Губернским Комиссаром капитана Платона Дмитриевича Шостаковского, совмещающего настоящую минуту с разрешения Главнокомандующего должности Проскуровского уездного Комиссара и Проскуровского этапного коменданта точка Формальное прошение почтой 846. Подольский Губернский Комиссар Александров

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 6. Машинопис. Копія.

№ 242

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську
маніфестацію в селі Яланці**

9 травня 1917 року

9 травня в с[елі] Яланці одбулась маніфестація. О 3 годині дня зібрались маніфестанти на майдан коло народнього дому. Настоятель Бершадського монастиря з церковним проводом і великою масою народу, в супроводі місцевого хору, при згуках великодніх пісень підійшов до народнього дому. Коло крамниці відслужено панахиду по Тарасові Шевченкові і тих борцях, що впали жертвою за волю під час революції. Увесь народ впав на коліна. Потім священник сказав промову, в котрій закликав людей до спокою, праці і порядку, просив не допускать сваволі, заколоту та злочинства. Після промови маніфестанти з прапорами і портретом Шевченка, прибраним рушниками, барвінком та квітками відпровадили до церкви корогви та образи. Хор під орудою

вчителя Романова проспівав «Ще не вмерла Україна», оркестр загравав Марсельезу, і маніфестація вернулась до товариського дому, де був поданий присутнім обід. Тим часом хор на сцені театру співав укр[аїнських] пісень. По обіді хор проспівав перед портретом Шевченка, уміщеним на місці царського «заповіта», і маніфестація пішла по селу з укр[аїнськими] піснями і промовами. Надвечір перед товариською хатою до маніфестантів звернувся з промовою начальник міліції Х. Він висловив глибоке задоволення, що в Яланці так гарно і врочисто улаштоване народне свято. Потім закликав людей і на далі прямувати до кращого життя, науки, правди і любови.

Зворушений подіями народ постановив щороку святкувати цей день. На святі була сила людей з сусідніх сіл: Ройзьки, П'ятківки та Лісничого. Зібрано хліба для війська більш 1000 пудів.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 мая.

№ 243

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію
в селі Лупово Балтського повіту**

9 травня 1917 року

9 травня в нашому селі була улаштована сільським комітетом українська маніфестація і збір грошей на Український Національний Фонд. Перш за все було одслужено молебня і після промови священника з закликом до жертв на У[країнський] Н[аціональний] Ф[онд], маніфестація рушила. Попереду несли уквітчаний портрет Т. Шевченка, а за ним поплили червоні і жовто-блакитні прапори з написами «Автономія Україні», «Хай живе федеративна республіка», «Земля і воля» і инш[і]. Найбільш звернув на себе увагу прапор з портретом Шевченка на червоному полі, прибраний золотими пасмами і українськими стьождками. Маніфестація пройшла по всьому селі на скелю над р[ічкою] Бугом, стала і відти залунала над водою революційна пісня і вільне українське слово. Виступили промовці; першим говорив студент, який, між иншим, закликав до єднання і запису в члени організуємої «Просвіти»; далі говорив солдат від Петроградської Ради Солдатських і Робітничих депутатів, член сільського комітету п[ан] Петро Кравчук і инші; врешті по пропозиції одного солдата була проспівана «вічна пам'ять» борцям за волю і Україну життя поклавшим. Після цього з співами рушили далі і кінчали маніфестацію на площі перед церквою, де відбувся мітинг. Говорило багато промовців. Свято пройшло при великому натовпі народу. Весь час продавали революційні ознаки і роздавали українські відозви і газети. Збір дав 28 р[ублів] 3 к[опійки].

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 мая.

№ 244

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську
маніфестацію у містечку Дунаєвці**

9 травня 1917 року

9 травня цього року в нашому містечку відбулася величезна Українська маніфестація і збори на Український Національний Фонд на користь Укр[аїнської]

с[оціал]-д[емократичної] робітничої партії і Українського Військового Клубу в м[істі] Дунаївцях.

Маніфестація улаштована Філією Товариства Українського Військового Клубу імені Полуботка при 290 п[іхотному] з[апасному] полку в спілці з такими Укр[аїнськими] організаціями: «Просвіта» і «Могилівським Селянським Товариством».

Перед початком маніфестації на площі, коло військової церкви, була відслужена панахида по «борцям, павшим за свободу» і батькові Тарасові Шевченкові, перед якою священник з сусіднього села на рідній мові звернувся до всього Українського народу, що з'їднався під жовто-блакитними прапорами з щирим привітанням, змалював історичні відносини царської Москви до України, сказав про борця за волю і щастя народу Укр[аїнського] Тараса Шевченка, благословив ту свободу, що виголошена на блакитно-жовтих прапорах. Ця маніфестація обійшла не тільки м[істо] Дунаївці, а також і д[еревню] Застав'я і с[ело] Могилівку, де живуть всі українці. По дорозі військовий оркестр грав Марсельезу, хор Товариства Укр[аїнського] Військового Клубу співав Гімн України «Ще не вмерла Україна», «Заповіт» і багатько інших пісень. Учебна команда і роти теж співали різні українські пісні.

Ця маніфестація зібрала багатько селян, котрі приїхали з сел на базар.

В д[еревні] Застав'ї виступали оратори, що говорили про сучасний момент, прохали жертвувати на нац[іональний] Український Фонд, домагались, щоб в коаліційне міністерство ввійшов міністр по справам України, домагались, щоб Тимчасовий Уряд виголосив такий самий акт до України, який виголосило Фінляндії і Польщі.

Другий промовець говорив про необхідність широкої Автономії України. Багатько ораторів виступили і обмірковували сучасні потреби Укр[аїнського] народу. В Могилівці, коло волости, оратори говорили про аграрні справи, звертались до селян з закликом не робити потрав, не нищити поміщицьких хлібів, ланів і лісів, указав на важність сучасного моменту, що настане недалека будучність, коли установчі збори те все віддадуть всьому народові.

Вечером в гаю відбувся Український мітинг. Тут теж співали, продавали Укр[аїнські] книжки і газети, виступали оратори, всі так захопились, що нисчулись, коли захопила їх ніч.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 мая.

№ 245

Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію в містечку Дунаєвці

9 травня 1917 року

9 травня цього року відбулась українська маніфестація в м[істечку] Дунаївцях Под[ільської] губ[ернії] і збори на Український Національний Фонд, укр[аїнську] соц[іал]-дем[ократичну] робітничу партію і український клуб.

О 10 год ранку на площі, що за військовою церквою, почали сходитись солдати і офіцери 290 п[іхотного] зап[асного] полку з полковою музикою і розвернутими в повітрі блакитно-жовтими і червоними прапорами.

Полковий пан-отець з другими батюшками, котрі навмисне приїхали з сусідніх сел, щоб помолитись за батька Тараса Шевченка і сказати слово на рідній мові, та багато околицьного селянства.

Перед панахидою пан-отець щиро привітав весь український нарід що з'єднався під рідними прапорами, намалював історичні відносини царської Москви до України, сказав про борця за волю і щастя народу Українського поета Тараса Шевченка і запросив всіх помолитись за него.

Після панахиди виступали промовці, що роз'яснили значіння маніфестації і прохали підтримувати порядок.

Вказали на акт насильства, який зробили представники старого режиму, примусивши поставити перед волостним урядовим місцем пам'ятник Олександрю II. Нагадали політику цього царя до українського народу, що він зовсім зіпсував на Україні українську мову і за згодою маніфестантів зняли пам'ятник царя з п'єдесталу. Другі промовці, обмірковуючи аграрні справи, звертались до селян з закликком забезпечити поміщицькі хліби, лани і ліси від потрави худобою і порубки, щоб уникнути заколоту в сучасний мент. «Скоро настане той час, коли Установчі Збори віддадуть всі ті землі, лани і ліси працюючому людові» – говорили промовці.

О 4 годині маніфестанти розійшлись; перед вечером відбувся в гаю коло земської лікарні величезний мітинг. Тут співали і продавали українські газети і книжки. Промовці, так захоплювали слухачів, що вони і не чулись, як надійшла ніч. Почали розходитись, але декотрі zostались і ще довго співали пісні.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 15.

№ 246

Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію у містечку Вороновиця Брацлавського повіту

9 травня 1917 року

9 травня в м[істечку] Вороновиці, на Брацлавщині, відбулося Свято вільної України, де збирались гроші на Український національний фонд.

Про таке свято і той настрій, який був між учасниками, було б грішно умовчати.

З рання цього великого дня в Вороновицькій церкві пан-отцем М. Смиричинським була відправлена служба, а коло дванадцятої години дня почали зтягатись маніфестанти з сіл. Дуже приємно було дивитись, як ті селяне, які були під тяжким ярмом гнобительства, так щиро відгукнулись. Приймали участь села: Вороновиця, Ганщина, Кордишівка, Тростянець, Лантанці, Федорівка, Шендерів і Потуш; крім того, Степанівський і Вороновицький Цукроварні заводи, інтелігенція м[істечка] Вороновиці. Більше як за 15 верст йшли селяне із сіл з портретом Тараса Шевченка, який несли селянські дівчата в національним вбранні з співами і національними прапорами.

Серед містечка, на Майдані перед хрестом, як тільки маніфестанти стали по своїх місцях, д[обродій] Смолінський сказав промову про значіння цього свята. Після промовця д[обродія] Смолінського пан-отець Смиричинський розказав про Тараса Шевченка, хто він був, як жив і чим він тепер являється для нас Українців. Після цих промовців була відправлена панахида по Шевченкові і друга по борцям, які склали голови за нашу волю.

Далі розпорядчик цього свята, в козачим вбрані на білому коні, д[обродій] Сивиринчук, сказав теплу промову на тему сучасного життя України і взагалі життя всеї держави. Після промови по порядку, село за селом почало виходити з майдану з прапорами, піснями і вся маніфестація направилась в село Ганщину. Кожне село йшло окремо і кожне співало.

Крім того, Вороновицький гурт церковних співаків під проводом д[обродія] Онищука став в курінь, який був збудований для цього з зелені і гилля на виході з містечка і проводжав всю маніфестацію піснями. По переді маніфестації на конях їхали селяне-козаки з прапором і маніфестація протягнулась біля двох верст. В селі Ганщині на вигоні д[обродій] Лисий з своїми громадянами встрів маніфестантів з хлібом-сіллю і сказав маленьку промову на тему: «Хто ми і що ми», а на виході теж вітав д[обродій] Катеренюк. По всьому селі, де проходила маніфестація, селяне повбирали вулицю рушниками, хустками, та килимами. На виході з села, д[обродій] Сивиринчук, Лисий та Козярук, як тільки підходила громада якого села, вітали ту громаду з святом і дякували за участь, запрошуючи і на далі не забувати своєї неньки-України і щиро борнити її волю, а після вітання кожне село своєю дорогою пішло до дому. Приходиться тільки радіти, що вороги не вбили щирого почуття до рідного краю. Як не душили, як не гнобили, як не держали наших селян в темряві, а національного духу не знищили і тільки проблиснув перший яскравий промінь волі, то всі, як один, зраділи йому з повним розумінням свого національного становища. На що старенькі діди і бабусі, які вже вік свій доживають, і ті прийшли на свято. Порядок був найкращий, а людей було тисяч зо три-чотири. Вороги наші побачили і переконались, що ніякі перешкоди не вбили національного почуття, що дух нашого народу такий сильний, що ніхто його не переможе і горе тому, хто наважиться його перемогти.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 27.

№ 247

Повідомлення газети «Народня воля» про заснування у Вінниці військового українського клубу

9 травня 1917 року

В Вінниці засновано військовий український клуб Вінницького гарнізону. Записалося 2000 членів. Великий попит на українську літературу.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 22 травня (9 травня).

№ 248

Повідомлення газети «Народня воля» про організацію селянства у Вінниці та Вінницькому повіті

9 травня 1917 року

У селі Луці Мелешківській Вінницького повіту на Поділлі селяне приєднались до Української селянської спілки і вибрали комітет. Постановили також заснувати т-во «Просвіта».

У Вінниці заклався тимчасовий організаційний Комітет Української Селянської Спілки. Цей Комітет буде дбать про організацію селянської спілки по всьому Вінницькому повіті.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 22 травня (9 травня).

№ 249

**Повідомлення газети «Народня воля» про заснування відділу
Української селянської спілки у Монастирській волості**

9 травня 1917 року

В Монастирській волості, на Поділлі, на зборах всіх сільських комітетів цілої волості, після промов голови волосного комітету і одного сільського учителя, постановлено в кожному селі закласти відділ Української Селянської Спілки. Поки що в цій волості тільки в одному селі Сирівцях був відділ Спілки.

В тій же волості обрано харчовий комітет, котрий уже відправляє на залізничні станції фураж і хліб для армії.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 22 травня (9 травня).

№ 250

**Звіт священика В. Симоновича в газеті «Нова Рада» про з'їзд
Подільського духовенства й мирян**

10 травня 1917 року

Ще з першого дня з'їзду Подільського духовенства, коли деякі з депутатів священиків тільки що приїхали, виявилось, що у більшості настрої нервовий, але й радісний. Багато почали говорити про українські справи, згадали і про долю відомих українських кафедр історії й літератури в нашій Семинарії. Чим далі, тим більше виявлявся напрям з'їзду: духовенство (священики й псаломщики) стали справжніми українцями і голосно почали добиватись корисного для українства, – миряне (тобто селяне) навпаки в своїй більшості поставились ворожо до української мови і всяких українських справ. Тяжко було, коли деякі свідомі українці стали добиватись писання протоколів з'їзду на українській мові, а деякі миряне виступили і сказали, що «нам не нужно и никому украинского языка, потому что мы еще меньше понимаем его». І от це перше зібрання кінчилось дуже палкою промовою українця пан о[тця] Л. Станкевича, котрий почав словами: «Кому непотрібна українська мова? Вам? А мені потрібна, – і ви не можете казати за всіх, що вона нікому не потрібна». І от після довгих дебатів винесли постанову, щоб писати на двох мовах. Але як було багато роботи і взагалі не встигали ні на якій мові писати, то написали на московській.

Другий день з'їзду був більш цікавий. Перші промови говорились про відношення з'їзду до нового ладу. Перший промовець свящ[еник] С. Мельницький висловлював свою радість з приводу того, що в нас настали великі християнські принципи волі, рівності й братерства. Нарешті він виголосив на ура Тимчасовому Уряду, армії і пропонував послати привітання їм, на що всі згодились. Потім він звернувся до тих, що своїм життям добували вільність Росії і промовив їм вічну пам'ять. З'їзд разом з архієреєм Митрофаном і ген[ералом] Брусиловим проспівав «вічну пам'ять» всім борцям, що пролили свою кров. Другий промовець, свящ[еник] Ол. Маричев, говорив промову по українському. На кінці своєї промови о[тець] Маричев сказав:

«Настав час визволення для всіх народів Росії. І ми, пастирі української церкви, можемо вільно говорити про потреби нашої церкви і нашого народу.

Настав час, коли Україна повинна здобути собі національно-територіальну автономію, а її церква – автокефалію.

Всеукраїнська Центральна Рада у Києві хоче вивести з темряви наш народ, засвітити сонце правди для нього, дати йому його мову, його душу. Я пропоную послати від з'їзду привітання Центральній Раді (голоси: просимо, просимо). Нехай же живе вільна Україна!»

Делегати з'їзду, як один чоловік, встали з своїх місць і проспівали «Ще не вмерла Україна». І от з цього часу український гімн завше лунав в залі зібрання. Було всім видно, що з'їзд проходить під гаслом: «Вільна Україна й її Церква».

Після промови о[тця] Маричева говорив архієрей і ген[ерал] Брусилів. А потім виступив голова Подільської «Просвіти» відомий всім нам, подолянам, Кость Солуха. До трибуни К. Солуха йшов під громом оплесків. Його промова була надзвичайно щира і зробила велике враження.

Згадавши про ті темні тяжкі часи, що вже минулися, К. Солуха перейшов до відносин між інтелігенцією, народом і духовенством.

Він сказав: «Я спочуваю вам, пастирі, що ви не могли робити те, що вам серце казало. Ви були сковані по рукам і по ногам. Я вітаю вас, яко пастирів вільної української Церкви. Я підкреслюю те, що Церква повинна бути національною. Мені здається, ... від церкви, що ми не сподівались. Це було не через те, що ми не вірили. Ні, ми бачили в церкві такі хиби, що не могли до неї прийти. Мені здається, що коли ми витворимо Українську Церкву, до нас вернуться старі золоті часи. Мені здається, що ті часи дуже були важні. Згадайте, що тоді пастирь був герой. Тільки тоді церква буде вічна й «врата адові не одоліють її». Пошли нам, Боже, сили витворити таку вільну українську церкву. Пошли і вам, Боже, мирянам здобути в вільній Україні вільну церкву. Пошли нам, Боже, всім мир і тишину».

Промова д[обродія] Солухи всіх глибоко зворушила. Довго оплески лунали в залі. Після голови «Просвіти» говорив д[обродій] В. Приходько. Його промова була дуже яскрава, влучна і зрозуміла для селян. Д[обродій] Приходько багато казав про нашу мову, наші права й т[аке] ин[ше]. Селяне, коли згадували про нього, то завше добавляли: «спасибі йому, що він нам все розказав». І тільки вже після промови д[обродія] Приходька геть зникли речі ворожі українству.

На другий день з'їзд приступив до роботи по виробленій програмі. Треба зазначити, що в кожній постанові з'їзду говориться про Україну й українську мову. Між иншим, постановлено, щоб була обов'язкова проповідь і читання євангелія на українській мові за службою. В духовних школах й семінарії признано необхідним викладати всі науки українською мовою і ввести історію, літературу й географію України. Всі церковні школи передаються міністерству народної освіти; навчання в них повинно йти тільки на українській мові. Замість нашого органа «Православная Подолия» постановлено видавати листки й брошури на українській мові. Хотіли видавати і орган українською мовою, але миряне не хотіли дати грошей на це діло. Також постановлено всіма силами добиватись автокефальности української церкви. Рішено підтримувати всі поступові демократичні партії й взагалі виставлено свій лозунг: «З народом і за народ».

В аграрнім питанню з'їзд прилучився до хліборобів. Нарешті постановлено пропонувати Всеукраїнській Центральній Раді й Подільській «Просвіті» розіслати листки в церкви для збирання жертв на національні справи.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 10 мая.

№ 251

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Вінницького з'їзду депутатів солдат-селян

10–15 травня 1917 року

10–15 травня в Вінниці відбувся з'їзд депутатів солдат-селян південно-західного фронту для виборів 46 представників на Всеросійський селянський з'їзд. На з'їзд прибуло біля 600 чоловіка. Після детального обміркування всіх питань, які торкаються біжучого моменту, винесені, між іншим, такі резолюції:

1) Признаючи, що війна є велике зло, що завоювання можуть бути корисні тільки капіталістам і що трудящим масам війна наносить велику шкоду, з'їзд висловлює повне осудження захватним цілям війни і змагається до найліпшого почесного миру – миру без анексій і контрибуцій. Але поки ворог топче нашу землю ногами, поки він загрожує здобутій нами волі, з'їзд визнає необхідним продовжувати цю війну активно.

2) Приватна власність на землю повинна бути скасована; земля має перейти в розпорядження народу без викупу. Порядок переходу опреділять Установчі Збори.

3) Охорона духовних і фізичних сил робочого люду в городі і деревні. Зменшення робочого часу до 8-ми годин. Встановлення мінімальної платні.

4) Переведення в життя хлібної монополії, а також встановлення монополії на всі продукти і матеріали селянської потреби: боротьба з спекулянтами; оброблення засіяних і незасіяних ланів.

5) Прийняття на місцях енергійних заходів щодо повернення дезертирів на фронт.

6) Встановлення в Росії демократичної республіки з автономією окремих частин.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 24 – 25.

№ 252

Звіт І. Фотієвича в газеті «Нова Рада» про українську маніфестацію у Вінниці

11 травня 1917 року

11 травня відбулася велика українська маніфестація у Вінниці, яку організував Союз Подільських Українців і Товариство «Просвіта». Маніфестація вийшла настільки велична, що не тільки здивувала тих, хто на українські справи дивився як на вигадку «кучки інтелігенції», а навіть самих упорядчиків здивувала. Похід був назначений на 11 год[ину], але публіка почала збиратись ще з 8 год[ини] ранку. До 11 годин всі ulиці, котрі перехрещуються коло Вознесенської церкви, були заповнені народом, а нові партії все прибували та прибували. Здалека натовп мав величний вигляд: Жовто-блакитні прапори розвивалися на легенькому вітрі над морем людських голів. Яких тут тільки прапорів не було: Селянство, Робітництво, Військо, Духовенство, всякі організації, а на чолі всіх Подільська Губернська Національна Рада. В 11 годин до Вознесенської церкви прибули духовенство з мирянами од всіх церков города з корогвами, іконами і силою національних прапорів з ріжними написами. На площі коло церкви всім духовенством одправлено молебень Святим Кирилові і Мефодієві. Перед молебнем священник Жоткевич сказав гарну промову, в котрій вияснив значіння свята. Після молебня сказали промови до народу Голова Губ[ернської] Ради

Д. В. Маркович і товариш голови д[окто]р Стаховський. Після промов члени Губ[ернської] Ради сіли з своїм прапором в автомобіль, прикрашений маленькими прапорами і помаленьку рушили в похід, а за ними пішли всі інші організації і групи: Військо, Духовенство, «Просвіта», Городські служачі, Школи, Кооператори, поштові служачі, селяне з близьких сіл і пригородів і всякі інші організації. Широка вулиця на замістю не вмщала в собі того величного і пишного людського потоку, а коли вийшли в город, то заповнили вщерть Миколаївський проспект. Вінниця ще з роду не бачила такого людного походу. Коли голова походу дійшла до остаточного пункту, Городської Управи, обійшовши по улиці Б. Хмельницького і Катерининській, то хвіст ще йшов по Микол[аївському] проспектові і прийшлося через те похід направити на Пушкінську улицю, бо інакше нікуди йти. Трудно не тільки сказати певно про кількість учасників маніфестації, а й приблизно, бо така маса надається й до приблизного підрахунку. Похід тягнувся з 11 до 4 години. До, під час, після походу вівся збір жертв на Національний Фонд. Після походу на бульварі улаштований був мітинг. Походові сприяла чудесна погода. Селяне прибули за 10 верст організованими громадами з чудесними національними прапорами, і майже кожне село мало свій хор, котрий співав «Ще не вмерла Україна» та інших пісень. Калинівська Громада приїхала в числі до півтора ста душ поїздом за 30 верст з гарним хором і оркестром сільським і з кількома гарними прапорами. У всіх учасників маніфестації лишилося дуже гарне вражіння і тепер для всіх стало ясно, що «ще не вмерла Україна, і слава, і воля». Деякі промовці так гарно говорили, що багато селян, а навіть інтелігенція, втирали сльози. Було багато гарних промовців із селян, котрі відповідали на привітання. Увесь город до вечора мав святковий настрій, по улицям пишались гарні арки, публіка ходила з жовто-блакитними прапорами. Взагалі свято зробило величезний вплив на усіх. [...] котрий сказав, що це свято тисячам людей одкріє очі і тисячі сердець заб'ється новою любов'ю до всього рідного, що цей день народить тисячі нових українців. І дійсно так: Українська стихія, що пройшла в цей день по улицях, що сколихала повітря своїм співом і музикою, показала і друзям, і ворогам, і тим, що байдуже чи безнадійно дивились, на українську справу, що народ Український не вмер, що він живе і що сили його не вичерпні. І народ цей ясно й рішуче заявив, через всіх своїх промовців, свою волю: Нехай живе Вільна Україна! Нехай живе федеративна-демократична Російська республіка! А відповідь десятки тисяч голосів гукали: Слава! Слава ж тобі Українська велика Демократична нація! Слава тобі, борцеві за волю!

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 мая.

№ 253

Повідомлення газети «Народня воля» про українську маніфестацію у Вінниці

11 травня 1917 року

11 мая в пам'ять Кирило-Мефодієвського братства у Вінниці одбулась велична українська маніфестація. Людей на маніфестації було кілька десятків тисяч; половина з них селяне с[ела] Лук, Цкуринець, Хуторів і др[угих]. Похід почався після служби у церкві. Маніфестація тяглася більше 4 годин. Багато було військових з місцевого гарнізону, з музикою авіаційного отряду і з модлом аероплану. Маяли національні прапори з українськими прапорами. Попереду несли портрет Т. Шевченка. Хор співав

українські пісні. Деякі групи селян ішли з своїми батюшками. Маніфестація була більш велична, ніж в перші дні революції і пройшла організовано при зразковому порядку.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 27 травня (14 травня).

№ 254

Витяг із протоколу засідання Кібличської повітової ради щодо висловлення недовіри повітовому комісару

11 травня 1917 року

Выписка из протокола общего собрания членов Кибличского Волостного Совета от 11 мая 1917 г[ода].

Волостной Совет, обсудив запрос Гайсинского Уездного Исполнительного Комитета от 5 мая с[его] г[ода] за № 1699, о сообщении мотивов, послуживших основанием выражения недоверия Гайсинскому Уездному Комиссару А. А. Савостьянову, удостоверяет, что недовольство населения выразившего недоверие Комиссару Савостьянову основано на следующих данных:

1) А. А. Савостьянов состоял Председателем Гайсинской Уездной Земской Управы и Уездным Предводителем Дворянства и будучи слабохарактерным руководителем органа Земского самоуправления, допускал на службу лиц, не отвечающих своему назначению и злоупотреблявших под его покровительством в ущерб казны и населения, как например Никифоренко, Орловский и проч[ие], которых Савостьянов ограждал, устранял возводимые на них обвинения.

2) Также своим послаблением способствовал многим военно-обязанным лицам состоятельных классов (помещики: Чарновский, Шишковский, Рутковский, Яновский и др[угие], Шисельман и проч[ие]) уклоняться от воинской повинности под видом работы на оборону.

3) Состоя уполномоченным Министерства Земледелия по закупке хлеба для армии Савостьянов из своих видов перегрузил местные мельницы, слаборботающие в виду недостатка воды, массовым количеством казенного перемола, какового эти мельницы не в состоянии в известный срок выполнить (Марковке и др[угие]) и зерно забирал например: из Киевской губ[ернии] и других отдаленных мест, а также сгноил в своем имении кукурузу и горох.

4) Савостьянов, будучи бюрократических убеждений и приверженцем старого режима, уже поэтому не соответствует современному положению и задачам данного времени, ибо прежде демократические проявления граждан в нем не встречали сочувствия, он своими качествами отлично известен, так как есть местный помещик и защитником его нужд и пребывание его в настоящей власти является вредным и недопустимым, ибо все благие начинания народа не пройдут в жизнь. В виду оставления Уездным Исполнительным Комитетом без должного внимания решения по сему вопросу Волостного Комитета, Волостной Совет в единогласии с Краснополкским Волостным сходом постановляет об изложенном определении о полном недоверии Комиссару Савостьянову телеграфно довести до сведения г[осподина] Министра Внутренних Дел, прося устранить его от занимаемого поста. Подлинный протокол за надлежащими подписями. С подлинным верно: Председатель Кибличского Волостного Исполнительного Комитета [подпись] Сверял [подпись]

С подлинным верно: и[сполняющий] об[язанности] Комиссара прапорщик Кешола

Секретарь [підпис]
Сверял Делопроизводитель [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 30 – 30 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 255

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов»
про приїзд до Кам'янця-Подільського О. Керенського**

12 травня 1917 року

12 мая в Каменец приезжал военно-морской министр Керенский. В этот день состоялось торжественное заседание Совета Рабочих, на которое был приглашен министр Керенский. Вместе с ним заседание посетили французский министр снабжения А. Тома и ген[ерал] Брусиллов. Приветствовали гостей от имени Каменецкого Совета Р[абочих] Д[епутатов] т[оварищ] Саркисов и от имени Хотинского Совета Рабочих Депутатов председатель его. Ответные речи были произнесены гражданами Керенским и А. Тома.

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 256

**Лист Подільського губернського комісара до Подільського губернського правління
щодо друку постанови Тимчасового уряду про міліцію**

13 травня 1917 року

Срочно

13 мая 1917 г[ода].
№ 8797.

В Подольское Губернское Правление

Прошу срочно отпечатать в губернской Типографии в виде отдельных брошюр постановление Временного Правительства об учреждении милиции, опубликованное в № 97 Собрания Узаконений и распоряжений Временного Правительства и прислать 200 экземпляров этой брошюры в мою Канцелярию для рассылки всем Комиссарам и Начальникам милиции Подольской губернии.

Губернский Комиссар
Помощник Губернского Комиссара

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 91. Машинопис. Копія.

№ 257

**Лист управляючого 9 Устьянським удільним помістям членам Подільського
губернського виконавчого комітету про незаконну вирубку селянами лісу**

13 травня 1917 року

УПРАВЛЯЮЩИЙ

9 УСТЬЯНСКИМ
Удельным Именем
КИЕВСКОГО УДЕЛЬНОГО
ОКРУГА

Мая 13 дня 1917 г[ода].

№ 324.

С[ело] Устье.

Членам Губернского Исполнительного Комитета
г[осподам] Майбороде и Гижицкому

Вечером 12 сего мая я получил из Каменца за подписью г[осподина] Одинцова телеграмму, которой предлагается мне обратиться к Вам за оказанием содействия в деле прекращения расхищения удельного леса жителями предместий м[естечка] Бершади.

Посылая и[сполняющего] д[олжность] лесного смотрителя Исаака Малицкого, покорнейше прошу Вас выслушать его доклад не только о порубках и похищениях разного леса, но и о самовольных выпасах.

С своей же стороны должен сказать, что в последнее время не только жители предместий Бершади производят самовольные лесонарушения, но и других сел, как то: Поташни, Большой Киреевки, Устья и Малой Киреевки.

Все эти лесонарушители одно только твердят, что теперь свобода и потому можно брать лес и пасти скот, а некоторые даже заявляют, что лес будто бы передал крестьянам.

Местная милиция и сельские комитеты, к которым я обращался, не оказывают должного содействия, потому-ли что не обладают средствами воздействия, или же вообще не в состоянии что либо предпринять против лесонарушителей.

Если бы однако Вам понадобилось мое присутствие, то благоволите сообщить мне через этого смотрителя о времени прибытия к Вам и месте пребывания Вашего в Бершади.

Управляющий именем [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 38 – 38 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 258

**Повідомлення газети «Нова Рада» про вітання Української Центральної
Ради вчительським з'їздом Ямпільського повіту**

13 травня 1917 року

З Ямполья. Перший український з'їзд учителів початкових шкіл Ямпольського повіту вітає Центральну Українську Раду. Віримо в те, що вона з'єднає всі українські сили для добробуту нашої України.

Голова з'їзду Іваницький.

Писарь Кириленко.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 мая.

№ 259

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов»
про організацію у Кам'янці-Подільському профспілки кур'єрів**

13 травня 1917 року

13 мая в Каменце образовался профессиональный союз курьеров. Правление союза помещается в Уездной Земской Управе.

Правление приглашает товарищей курьеров не вступивших еще в союз записываться в члены его. Вступительный взнос 50 к[опеек], ежемесячный 25 коп[еек].

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 260

**Повідомлення газети «Нова Рада» про вітання Української Центральної Ради
Подільською губернською радою громадських організацій**

14 травня 1917 року

З Кам'янця-Подільського. Подільська Губернська Рада об'єднаних громадських організацій щиро вітає Київську Центральну Українську Раду, що невтомно працює на користь рідного краю і бажає їй довести Український народ до світлої національної мети.

Голова Подільської Губернської Ради об'єднаних Громадських організацій Шостаковський.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 14 мая.

№ 261

**Повідомлення газети «Нова Рада» про постанови з'їзду вчителів церковно-
парафіяльних шкіл Ольгопільського повіту**

14 травня 1917 року

В Ольгополі на Поділлі відбувся з'їзд учителів церковно-парафіяльних шкіл Ольгопільського повіту.

Головою з'їзду одногосно було вибрано Ольгопільської Семинарії тимчасового директора, Петра Яковича Левченка. На з'їзді було виголошено такі постанови:

1) Церковно-парафіяльні школи ні в яким разі не можуть зоставатися на дальше під опікою Святійшого Синоду, а повинні перейти до влади міністерства народної освіти.

2) На Україні по народніх школах навчання дітей повинно провадитись своєю рідною українською мовою, потреби меншости повинні бути забезпеченими.

3) Реорганізувати відділ Учительської Ради на таких підставах:

а) Відділ повинен бути виборним; у виборах беруть участь учителі й провадитимуть туди шість своїх представників, себто половину цілої інституції.

б) Відділ повинен мати три комісії: Педагогічну, адміністративну та господарську.

в) В педагогічну комісію увійдуть: голова відділу, два доглядачі, один представник од міністерства народної освіти і три від учителів.

г) В господарську голову відділу, 2 пан-отці, три від учителів, від Земства і від города по одному представнику.

д) Адміністративну працю виконуватимуть усі члени відділу.

е) Головою відділу вибиратимуть з поміж себе члени, а затверджувати будуть вищі інституції.

4) Завідування школами повинно перейти до учителів, за що вони їй відповідають.

5) Необхідним і негайним признано в Ольгополі впорядити учительські курси українською мовою, щоб підготувати їх до українізації школи.

Усі видатки на курси прохати Земство як губернське, так і повітове, взяти на свій рахунок.

Програм курсів такий:

а) Навчання мови української.

б) Література.

в) Етнографія.

г) Українознавство.

д) Пісні.

6) Прохати Земство повітове видать грошові кошти учителям на переїзд, як міністерським, так і парафіяльним.

7) Обрано комісію для влаштування з'їзду, до якої увійшли:

а) А. Левченко, А. Гінковський, Г. Пайчук, І. Христин, Е. Медвідьова, Ю. Серебрякова, І. Басенко, Л. Левченко, М. Польова.

8) Доручено комісії скласти правила товариського суду чести.

9) З'їзд визнав потрібним вибрати комісію з поміж себе й переглянути всі справи Ольгопільського відділу учительської Ради й хиби його доложити з'їзду.

10) До комісії ввійшли:

П. Левченко, Г. Пайчук, К. Рахнянський, О. Баранкевич, п[ан]-от[ець] Боржковський.

11) Негайно заснувати по селах товариства «Просвіти», а за порадою впорядкування звертатися до повітової «Просвіти».

12) Звернутись до селян і всіх кооператорів засновувати у себе «Український фонд».

13) Визнано бажаним видавати часопис українською мовою і цю постанову довести до відомости з'їзда.

14) Давати посади учителям, увільняти і переміщати їх доручено учительській комісії.

15) Учительські справи розглядатимуться учительською комісією.

З'їзд закінчився о 1 годині ночі.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 14 мая.

№ 262

Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради селянами села Цикинівки

14 травня 1917 року

До У[країнської] Ц[ентральної] Р[ади] надійшли такі телеграми, привітання, постанови і т[ак]е и[нше]:

З Цикиновки. Рада селян-українців м[істечка] Цикиновки з Поділля в своїй збірці, котра була 14 травня ц[ього] р[оку] зібрана солдатом-українцем 36 п[ішого] з[апасного]

п[олку] Марцинкевичем, під керуванням старшини – товариша солдата-українця Макаренка, постановила послати в сі великі дні волі і братерства щирий привіт Вам і в Вашій особі – братам українцям. Рада бажає автономії України і щиро просить Вас повести керування так, щоб добитись сього, і ще дуже просить не відказатись дати нам пораду, що і як нам робить, якого керування держатися, щоб і свою частину роботи принести на те, щоб ся воля, котру ми добули, не згинула, мов роса на сонці, а ширилась, вкоренялась і дала нам і нашим дітям нове краще життя. На предложену збірку грошей на Національний фонд ми всі селяне піддержали товариша Марцинкевича і постараємось як можна більше зібрати їх для того, щоб ся хата, котру ми починаємо будувати, хата нашого життя, як можна скоріш була збудована. Селяне м[істечка] Цикиновки.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 21 мая.

№ 263

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Брацлавського повітового українського з'їзду

14 травня 1917 року

Одбувся в Брацлаві, на Поділлі, перший повітовий український з'їзд, на який прибуло біля 300 представників переважно селян.

Скінчився з'їзд 14 мая пізно вночі і пройшов дружно і гарно. Винесено постанови про автономію України, про федерацію, про землю і про українське військо. Вибрано 4 постійних представників до губернської ради.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 1 червня (19 травня).

№ 264

Звіт П. Нечипоренка в газеті «Подільська воля» про організацію Брацлавського повітового українського з'їзду

14 травня 1917 року

14 мая с[ього] р[оку] у Брацлаві одбувся повітовий з'їзд української людности. На з'їзд прибули представники од сільських громад і ріжних селянських організацій повіту.

Засідання одкрив член Подільської Губернської Української Ради Відибіда, котрого обрано за голову з'їзду. Товаришами голови обрано од селян д[обродіїв] Бабука і Стаднюка, від учителів Зимницю і Дацюка і від інших організацій Смолінського. За писарів обрано Козярука, Фредро і Дашкевича.

Після вислухання привітанів представників од Брацлавського Земства, од Київського військового гарнізону, од Брацлавського повітового харчового комітету, голова з'їзду Відибіда в докладній промові намалював минуле і сьогочасне політичне становище українського народу і роз'яснив з'їзду, як треба направляти громадську діяльність, щоб добути справжню волю, щоб добути демократичну, федеративну, а не якусь иншу республіку для Росії, а в тім числі повну автономію для України.

Виступав промовець од Тульчинського О[бщест]ва гуртових закупок Маяковський. Він роз'ясняв значіння самовизначіння народів, говорив про забезпечення народів,

говорив про забезпечення прав меншостей. Щоб усе населення висловило свою думку свідомо за те чи інше, треба добре освідомити всіх через посередництво лекцій і рефератів, коли є питання про забезпечення меншости чужого населення у нас на Україні, то повинні бути забезпечені і права української меншости в інших країнах, напр[иклад]: у Великоросії, в Сибіру, Туркестані і т[аке] ин[ше].

Промовці Васильчук і Петровський доводять потребу демократичної федеративної республіки для Росії, бо тільки при такім устрою буде добре жити бідному чоловікові.

Промовець Лисий визнає дуже потрібним, щоб по всій Україні, як найшвидче були заведені курси української мови, бо у нас єдина учителька цієї мови, це – наша рідна мати, а більш ніде нас цієї мови не вчать і не вчили.

Ще говорили: Васильчук, котрий цікавиться справою з українським військом. Пилипович боїться, що коли-б не ослабла Україна, як буде жити автономно в федеративній Росії, д[обродій] Попик підкреслив, що для України найвигідніший і найкращий порядок, це щоб Росія була федеративно-демократичною Республікою, а Україна була автономною вкупі з Росією. Це саме підкреслює і д[обродій] Музика. Промовець Бобик у своїй промові нагадував минувшину України і гаряче закликав боронити здобуту волю і твердо стояти за автономію України.

Після всіх промовців виступив голова з'їзду д[обродій] Відибіда. Він говорив, що без широкого референдуму поки що можна обійтись, бо представники до Думи чи Союму вибираються таємним, прямим, загальним і рівним голосуванням і можна вибирати туди людей, яким безумовно всі можуть довіритись. Про військо для України він говорить, що народу потрібна тільки народня міліція, а зараз як військо, так і міліція потрібні Україні для того, щоб боронити всю російську державу од ворогів зовнішніх. Кожен народ повинен мати зараз своє національне військо, бо тоді військо битиметься завзятіше і ніколи своє військо не буде стріляти в народ, як це було в 1905-6 роках. Щоб виділити зараз всіх українців з усіх військ це може і неможливо, бо іде війна, але де це можливо, то слід зробити обов'язково. Далі д[обродій] Відибіда говорив про державний лад у Франції і нарешті прочитав постанови Київського Українського конгресу. Після промови товариша голови з'їзду Дацюка було зроблено перерву засідання.

Після перерви було докладно обговорено як стоїть земельне питання у Росії, говорив д[обродій] Відибіда про те, кому належить і кому повинна належати земля. Говорив про потребу організовуватись у селянські спілки, щоб законним способом добути права на землю через своїх представників у «Всеукраїнським крест'янським союзі» та на Установчих Зборах. Д[обродій] Зарудник гадає, що право власности на землю повинно бути законом скасовано і земля може бути дана тільки тому, хто її обробляє своїми руками.

Д[обродій]їй Фредро говорить, що потрібно ставитись особливо уважно до земельного питання, обмірковуючи його з усіх боків, бо це є справа не тільки всеросійська, а навіть міжнародня.

Д[обродій]їй Бобик нагадує, що 60 років тому, як кріпакам дано волю, але тоді-ж одурено їх, бо давши волю, не дано землі. Тепер цього не повинно бути. Ми повинні добути закон про землю, що вона не може бути чиясь-небудь одного, а всенародня, а також і ліси щоб були всенароднім багатством.

Д[обродій]їй Лисий підтримує те, що сказали передніші промовці.

Далі говорив д[обродій] Павлюченко про потребу підтримувати новий лад і чекати як вирішить земельне питання селянська спілка. Д[обродій]їй Поплавський пропонує підтримувати військо грошима і харчами, бо військо боронить наш новий лад, нашу

волю. Ще говорили д[обродій] Денисюк, Васильчук і Фредро. Нарешті після пропозиції голови з'їзду Відибіди, з'їзд виробив постанови:

1) Брацлавський повітовий з'їзд представників волостних, сільських комітетів, кооперативів і «Просвіт» всею силою приєднується до постанов українського національного конгресу і привселюдно присягається всіма силами проводити в життя постанови що до відбудованя національно-територіальної автономії України.

2) Самочинних захватів землі не робити і ждати вирішення земельної справи через український народний союз.

3) Приватна власність на землю на Вкраїні повинна бути скасована і земля повинна перейти безвикупно в український земельний фонд, яким має порядкувати український народний сойм. З цього фонду земля повинна даватись у користування тільки тому, хто її обробляє своїми руками.

4) Вимагати від Уряду негайного видання закону про заборону продажу, довгострочної аренди і закладу землі, а також масової порубки лісів.

5) З'їзд вважає необхідним заснування в кожному селі комітету української селянської спілки, а в волостях, повітах та губерніях – волостних, повітових та губернських комітетів селянської спілки.

Після винесення цих постанов, д[обродій] Смолінський говорив про значіння товариств «Просвіта». Він доложив з'їзду, що Брацлавське повітове земство навіть асигнувало 10 тисяч карбованців для заснування «Просвіт» по всіх селах повіту. Цих грошей дуже мало для такої величезної і важливої справи, а тому промовець закликає усіх підтримувати свою справу. Всі «просвіти селянські» в кінці всього повинні згуртуватись як окремі члени до повітової «Просвіти».

За негайне заснування «Просвіт» висловився д[обродій] Лисий, д[обродій] Бобик. Далі говорить д[обродій] Стаднюк про Кордишівське т[овариство] «Просвіта». Д[обродій] Ющенко і Павленко підтримують просвітню справу.

В сій справі з'їзд виніс такі постанови:

1) З'їзд визнає необхідним негайно заснувати по селах та містах т[овариство] «Просвіта», злучитись з повітовою «Просвітою», щоб український народ одержав світ науки, без якого неможливе вільне життя.

2) Улаштувати курси української мови для всіх бажаючих. Далі д[обродій] Відибіда розказав про діяльність «Союзу Подільських українців» і про діяльність Київської Центральної Ради і визнав необхідним заснувати повітову Раду у Брацлаві. Далі розказав, що таке український національний фонд. Потім обрано представників до Подільської Губернської Української Ради. Обрано: Відибіду, В. С. Козярука, Пригоду і С. Ющенка і кандидатів до них Северенчука і Павлоченка. З'їзд закінчився під спів «Ще не вмерла Україна» і «Заповіт» Т. Шевченка.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 5. – 19 червня. – С. 12 – 14.

№ 265

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток культурної справи у містечку Бершаді

14 травня 1917 року

14-го травня с[ього] р[оку] в помешкані «Літнього Театра», гурток аматорів дав виставу Карпенка-Карого «БОНДАРІВНА» (драма на 4 дії).

З початку хлопці і дівчата проспівали народний гімн «ЩЕ НЕ ВМЕРЛА Україна» і «ЗАПОВІТ», а в кінці драми: пісні «Тяжко важко», «Ой любив та кохав» та ін[ше].

Музика в час антрактів грала різні Українські танці, пісні та ін[ше].

Збори були надзвичайно многолюдні, всі місця були заняті, квитки розпродані; слухали з захопленням, охотою, – почувається потреба в духовній їжі.

Вперше можна було дихнути вільно, просторно, за час ненажерливої руїни. Не було вже думки про все старе, що пішло безповоротно в безодню.

Чистого прибутку 100 карб[ованців] повернено на вільну школу для дорослих (в Бершаді).

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 16.

№ 266

Витяг із протоколу засідання Зіньківського волостного виконавчого комітету

15 травня 1917 року

Выписка из постановления Зиньковского Волостного Исполнительного Комитета от 15 мая 1917 года пункт 4. Объявить обществу крестьян м[естечка] Зинькова, что ни они, ни отдельные лица того общества не вправе запрещать покупщикам Янкель-Семеону Каценбойму и Ицку Садыкову выделывать материалы из дубов, срубленных в лесу Св[ято]-Михайловской церкви и распоряжаться таковыми по своему усмотрению, если же обществу все таки желательно запретить работу в этом лесу, то оно не позже 16 сего мая должно послать Комитету заявление, подписанное установленными уполномоченными, что общество принимает на себя ответственность за все убытки, которые могут возникнуть для покупщиков от запрещения работы.

Председатель Комитета (подпись неразборчива)

Секретарь (подпись неразборчива)

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 3. Машинопис. Копія.

№ 267

Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради вчительським з'їздом Ольгопільського повіту

16 травня 1917 року

У[країнська] Ц[ентральна] Р[ада] одержала з Ольгополя таке привітання: «З'їзд учителів і учительок початкових шкіл Ольгопільського повіту щиро вітає Раду і бажає її здійснити свої завдання для щастя вільного Українського Народу».

Голова з'їзду Ф. Баскевич.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 16 мая.

№ 268

**Протокол засідання Терновського волосного виконавчого комітету
щодо висловлення недовіри повітовому комісару**

16 травня 1917 року

Протокол Терновского Волостного Исполнительного Комитета Гайсинского уезда
Мая 16 дня 1917 г[ода]. № 3398. В Гайсинский уездный Исполнительный Комитет.

Волостной Исполнительный Комитет считает своим нравственным и гражданским долгом выразить свое неудовольствие по поводу нахождения до сего времени на общественном поприще Александра Александровича Савостьянова по следующим основаниям:

1) г[осподин] Савостьянов принял на службу небезизвестного господина Никифоренко и продолжает свою такую деятельность и рвение к устройству людей выброшенных за борт народом.

2) г[осподин] Савостьянов при упразднении полиции, весь целиком штат ее в Гайсинском уезде переименовал в милицию и оставил на местах, благодаря лишь государственному перевороту их удалось упразднить.

3) г[осподин] Савостьянов проявлял свой патриотизм в деле устройства землевладельцев в качестве уполномоченных по закупке хлеба и фуража для армии, которые и стремились к занятию этих должностей как военнообязанные русские патриоты дабы не идти в окопы.

Председатель Комитета [подпись]. Товарищи Председателя [подпись]. Член Комитета [подпись]. Секретарь [подпись]. Делопроизводитель [подпись].

С подлинным верно: и[сполняющий] об[язанности] Комиссара прапорщик Кешола
Секретарь [підпис]

Сверял Делопроизводитель [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 32. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 269

**Протокол засідання Вінницького повітового виконавчого
комітету громадських організацій**

17 травня 1917 року

**ПРОТОКОЛ ЗАСЕДАНИЯ
ВИННИЦКОГО УЕЗДНОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА (МАЛОГО)**

17-го мая 1917года

ПРИСУТСТВОВАЛИ:

Председатель П. Н. Ренненкампф

Товарищи Председатели: А. П. Баранов

И. В. Олейник

ЧЛЕНЫ:

От Винницкой Уездной Земской Управы П. Е. Юрьев

« « Городской Управы М. А. Метельский

От Волостных Исполнительных Комитетов:

Юзвинского – И. П. Федчишин

Станиславчикского – Д. Г. Штопка

Гавришевского – Д. И. Миронюк
Стрижавского – П. Т. Черноморец
Калиновского – Ф. Ф. Дахновский
Пиковского – Ф. С. Прокопчук
Острожецкого – И. И. Тригуба
Люлинецкого – М. И. Оньщук

От Винницкого Городского Исполнительного Комитета:
С. П. Игнатенко, К. А. Акимов и И. Б. Беренштейн

В заседании этом были заслушаны нижепоименованные вопросы и доклады, по которым состоялись следующие решения Уездного Комитета:

1. Слушали: Об учреждении в поселке Гнивани, Юзвинской волости, Исполнительных Комитетов.

1. Постановили: Поселок Гнивань находится при станции Ю[го]-З[ападной] Ж[елезной] Д[ороги] того-же наименования и разделяется на две части – одна образует населенные пункты при Гниванском Сахарном Заводе, а другая в роде местечек под наименованием «Парцель». Сообразно сему делению в этом поселке возникло и образовалось два Исполнительных Комитета для административного управления в следующем виде:

1) Гниванский Сахарный Завод, с разного рода заводскими учреждениями и организациями, Гниванские гранитные ломки, арендуемые Ю[го]-З[ападной] ж[елезной] дорогой, станция «Гнивань», еврейское население поселка Гнивань, Почтово-Телеграфная Контора, заводские экономии и рабочие завода через своих представителей в числе 39 человек, по протоколу 17 апреля 1917 г[ода] постановили учредить при заводе Поселковый Исполнительный Комитет, в который избрали 9 человек, с тем, чтобы Комитету этому были присвоены права и обязанности Волостного Исполнительного Комитета с подчинением только Уездному Исполнительному Комитету, о чем этот Комитет и ходатайствует.

2) Жители другой части поселка «Гнивань» под названием «Парцель» 9 мая 1917 г[ода], не желая участвовать в Исполнительном Комитете при Гниванском Заводе, на своем Собрании учредили свой местечковый Исполнительный Комитет из 10 членов, с присвоением ему тоже самостоятельных прав, о чем прибыл ходатайствовать лично Председатель сего Комитета Турчин. Поддерживая свое ходатайство об утверждении местечкового Гниванского Исполнительного Комитета, Турчин объяснил, что в Гнивани будет существовать два Исполнительных Комитета, которые будут находиться между собой в надлежащем соотношении и будут иметь своих представителей в обоих. При этом Турчин представил полномочие своего Комитета о включении его в состав Уездного Исполнительного Комитета.

Обсудив изложенное, Уездный Комитет, принимая во внимание, что вопрос о создании в поселке Гнивани Исполнительного Комитета на правах Волостного, уже был предметом его обсуждения и в этом было отказано, ПОСТАНОВИЛ:

1) Признать образовавшиеся и существующие в поселке Гнивани Исполнительные Комитеты, присвоить им наименования для различия:

а) Гниванский Местечковый Исполнительный Комитет и

б) Гниванский Поселковый Заводской Исполнительный Комитет, оба со всеми функциями сельских Исполнительных Комитетов, действующих в Уезде, с подчинением в порядке административного Управления Юзвинскому Волостному Исполнительному Комитету.

2) Оба комитета на соединенном заседании точно должны определить границы районов своей деятельности и об этом составить надлежащий протокол и поставить в известность об установленных границах Уездный Исполнительный Комитет и Юзвинский Волостной.

3) Оба Комитета обязаны избрать установленным порядком своих представителей в Юзвинский Волостной Совет, о порядке избрания которых надлежит получить указания в Юзвинском Волостном Исполнительном Комитете.

4) Признать, что оба Гниванские Исполнительные Комитеты, как сельские, не могут иметь своих представителей в Уездном Исполнительном Комитете, почему в кооптировании в состав такового Турчина отказать.

2. Слушали: Протокол первого заседания Подольского Губернского Совета, состоявшегося в г[ороде] Каменце-Под[ольском] 7-го мая 1917 года.

2. Постановили: Протокол этот принять к сведению и исполнению, обсудив в сегодняшнем же заседании все определения Губернского Совета, подлежащие исполнению через Уездный Исполнительный Комитет.

3. Слушали: Помощь семьям призванных на войну граждан по закону 25 июня 1912 г[ода] в отношении увеличения размера пайка и правильности назначения и выдачи пайков.

3. Постановили: Уездный Комитет, войдя в обсуждение вообще постановки в Винницком уезде дела о помощи семьям призванных на войну граждан, в связи с постановлением по сему вопросу Губернского Совета, после детального освещения этого вопроса путем прений, ПОСТАНОВИЛ:

1) Принимая во внимание существующие в Винницком уезде современные цены на пищевые продукты, просить Подольское Губернское по крестьянским делам Присутствие в срочном порядке, впредь до издания нового закона о пособиях на основах, принятых Советом рабочих и солдатских депутатов в заседании его 28 апреля 1917 г[ода], увеличить ныне-же с 1-го июня 1917 года размер полного пайка до 8 рублей и половинного до 4 рублей.

2) Впредь до разрешения вопроса об увеличении размера пайка приостановить в Уездном Попечительстве составление раздаточных ведомостей на срок 1 июня 1917 года, о чем уведомить срочно попечительство.

3) В виду массы неправильностей, допущенных при составлении списков обследований на выдачу пособий от казны по закону 25 июня 1917 года Уездный Комитет признает желательным поручить всем Волостным Исполнительным Комитетам Винницкого уезда, ныне же приступить к пересоставлению всех списков на пособия и закончить это пересоставление с таким расчетом, чтобы пособие в срок 1-го сентября 1917 года могло быть назначено уже по новым спискам. Пересоставление должно иметь целью, чтобы в списки были внесены все семьи, из которых кто либо призван на войну по мобилизации. При этом указать, что отцы, матери, братья, сестры, дед и бабушка имеют право на пособие, если они безземельные, или имеют в хозяйстве не более 10 десятин земли, причем возраст этих членов семьи должен быть указан тот, который указан в законе. При пересоставлении Волостные Комитеты должны руководствоваться всеми изданными в разъяснение закона 25 июня 1912 года циркулярами и все свои действия согласовать с требованиями Уездного Попечительства, для чего Волостным Комитетам необходимо войти с попечительством в надлежащее сношение.

4) Всем внебрачным женам и детям, если семья такая жила совместно с ушедшим на войну признать желательным выдавать пособие от казны на общем основании, о чем просить Уездное Попечительство.

5) Признать желательным участие Уездных Исполнительных Комитетов в деятельности Уездного Попечительства и для сего избрать из состава Уездного Комитета особых делегатов, которыми единогласно без баллотировки оказались избранными: И. В. Олейник и И. П. Федчишин. Делегаты эти, пополняя собой состав Уездного Попечительства, будут принимать участие в разрешении всех дел по назначению и выдаче пособия по закону 25 июня 1912 г[ода] о включении этих лиц в состав Уездного Попечительства доложено XIII чрезвычайному Уездному Земскому Собранию.

4. Слушали: Совместительство должностей Уездного Комиссара, Председателя Уездного Исполнительного Комитета с должностью Председателя Уездной Земской Управы.

4. Постановили: По этому вопросу Собранием Подольского Губернского Совета 7 мая с[его] г[ода] принято постановление: «признать не желательным совместительство и предложить Уездным Исполнительным Комитетам обсудить этот вопрос на местах».

На основании такого постановления Губернского Совета вопрос этот был постановлен на обсуждение Уездного Исполнительного Комитета в настоящем заседании, так как по Винницкому уезду такое именно совместительство всех трех должностей имеет место в лице П. Н. Ренненкампа, который, будучи Председателем Винницкой Уездной Земской Управы, принял по предложению Министра Внутренних Дел должность Комиссара Временного Правительства с 7 марта с[его] г[ода], а затем при образовании Винницкого Уездного Исполнительного Комитета избран Председателем сего Комитета с 5 апреля с[его] г[ода] и во всех этих должностях состоит и ныне.

Обсуждение сего вопроса состоялось под председательством Товарища Председателя Уездного Исполнительного Комитета А. П. Баранова в отсутствие Председателя П. Н. Ренненкампа, оставившего зал заседания до начала обсуждения сего вопроса.

По всестороннем освещении деятельности Председателя П. Н. Ренненкампа как в занимаемых им должностях, так и вообще, как местного общественного деятеля, Собрание единогласно, выражая П. Н. Ренненкампу полное доверие, ПОСТАНОВИЛО: признать для Винницкого уезда совместительство должностей Уездного Камиссара, Председателя Уездной Земской Управы желательным и просить П. Н. Ренненкампа занимаемых им должностей не оставлять.

Приглашенный засим в зал заседания П. Н. Ренненкампф изъявил согласие оставаться в занимаемых должностях и занять вновь Председательское место.

5. Слушали: Непомерное повышение в уезде заработной поденной платы по обработке свекловичных плантаций и на др[угих] поденных работах.

5. Постановили: По этому вопросу были заслушаны доклады участвовавших в заседании Членов Уездного Комитета, которые лично на местах нахождения плантаций имели возможность обследовать состояние таковых и убедиться, что непомерность требования поденной платы приведет эти плантации к гибели, так как будет упущено время обработки, и в конечном итоге грозит, может быть, сахарный голод. Доклады эти нашли себе подтверждение в доложенных Председателем двух сообщениях заводов Бродецкого и Калиновского сообщивших, что цены рабочим возросли: мужчине до 3 руб[лей] 25 коп[еек], женщине 2 р[убля], подросткам от 1 р[убля] 25 до 1 р[убля] 75. Заводы опасаются дальнейшего повышения поденной платы и заявляют, что такие ни с

чем не сообразные цены исключат всякую возможность ведения свекловичного хозяйства и в корне подрывают сахарную промышленность. Во время прений по сим докладам депутат Совета Солдатских Депутатов Игнатенко просит собрание поручить волостным и сельским Комитетам принять все меры к обработке свекловичных плантаций, причем вынести определение, что Волостные и Сельские Комитеты являются ответственными за обработку свекловицы, которая должна быть объявлена продуктом первой государственной важности, т[ак] к[ак] сахар составляет главный продукт питания армии. Прениями также выяснено, что плата полному рабочему в день не может быть более 3 р[ублей], а полурабочему 2 руб[ля]. Затем единогласно признали необходимым установить в Винницком уезде однообразные твердые цены на рабочие руки, каковой вопрос разрешить в особой Комиссии, в состав которой единогласно оказались избранными: Игнатенко, Оныщук, Прокопчук, Олейник и Беренштейн. Комиссия эта, приступив к обсуждению вопроса о ценах вслед за избранием, сделала затем обстоятельный доклад Общему Собранию и сообразно с сим докладом Уездный Комитет постановил, принимая во внимание с одной стороны недостаточность финансов в государстве, а с другой – тяжелое положение широких масс населения, работающего на свекловичных плантациях и требующего повышения заработной платы в связи с переживаемой дороговизной жизни, Уездный Комитет признает необходимым дабы спасти свекловичные плантации и обработать их немедленно, установить предельные однообразные цены на рабочие руки во всем уезде, потому определил: объявить по всему Винницкому уезду, что плата полному рабочему 2 руб[ля], предоставив на местах право разрешения вопроса о точной плате примирительным камерам. Организацию же примирительных камер поручить Волостным Исполнительным Комитетам, указав им, что камеры эти желательно организовать при содействии Винницкого Совета Рабочих и Солдатских Депутатов в таком виде, чтобы в них представлены интересы как работодателя-нанимателя, так и рабочих. Для осуществления сего просить Винницкий Совет Рабочих и Солдатских Депутатов назначить особых уполномоченных для выезда на место, где окажется в том необходимость.

6. Слушали: Заготовка дров в Мизяковских дачах за счет Винницкого Уездного Земства и порядок выдачи дров беднейшему населению, особенно семьям запасных и ратников, ушедших на войну, согласно протоколу Особой Комиссии 3-го мая 1917 г[ода].

6. Постановили: Из протокола по сему вопросу Особой Комиссии от 3-го мая 1917 года видно, что Комиссия, выяснив на месте в Мизякове всесторонне дело заготовки и отпуска Уездным Земством дров, ПОСТАНОВИЛА:

- 1) Покупает на дальше лес и добывает деньги на операционные обороты Земство.
- 2) Рубку же леса, наем служащих и раздачу билетов на дрова берет на себя Уездный Исполнительный Комитет.
- 3) Уездный Исполнительный Комитет передает бланки Волостным Комитетам, а Волостные – Сельским, Сельские же выдают билеты по очереди, начиная с беднейших жен запасных и беднейшего населения.
- 4) На этих основаниях из имеющегося запаса дров, удовлетворить прежде всего местное беднейшее население.
- 5) Рубка должна начаться по распоряжению Уездного Исполнительного Комитета.

Вслушав этот протокол и разъяснительные сведения Членов Уездного Исполнительного Комитета, участвовавших в составе Особой Комиссии, Уездный Исполнительный Комитет единогласно постановил:

1) Рубку и заготовку дров в Мизяковских казенных дачах, производимые на счет земских сумм и составляющие отдельную отрасль хозяйства земского, оставить в ведении и распоряжении Винницкого Земства, которое будет вести дело на основании своего договора с казной, руководствуясь имеющимися на это постановлениями Земского Собрания.

2) Дрова должны быть заготавливаемы Уездным Земством для нужд населения, призванных по мобилизации, а также для разных земских учреждений, причем из имеющегося ныне запаса дров просить уездную Земскую Управу удовлетворить ранее всего беднейшее население Мизякова.

3) Признать желательным, чтобы билеты на право получения дров рассылались Уездной Управой в Волостные Продовольственные Управы, которые уже сами будут распределять их, а продовольственным Управам поручить в деле снабжения населения дровами по этим билетам соблюдать строгую справедливость, удовлетворяя прежде всего нужду беднейших и в первую очередь выдавать беднейшим семьям лиц ушедших на войну. О времени отсылки билетов в Продовольственные Управы, Земская Управа должна уведомить Волостные Исполнительные Комитеты.

4) Поручить Волостным Исполнительным Комитетам, по получении уведомления из Земской Управы о высылке в Продовольственную Управу билета на дрова, иметь наблюдение, чтобы дрова были распределены справедливо. О замеченных неправильностях доносить Уездному Комитету.

7. Слушали: Запрещение местечковым Гниванским Исполнительным Комитетом рубки и вывозки дров при ст[анции] «Гнивань» для заливанщинского сахарного завода.

7. Постановили: Доклад по сему вопросу сводится к следующему: лесопромышленники Б. Х. Гойхман и Я. А. Трахтенберг подали в Уездный Исполнительный Комитет жалобу, в которой заявляют, что Гниванский Местечковый Исполнительный Комитет запрещает им рубку и вывозку дров из купленного ими у землевладельца Ярошинского леса при ст[анции] Гнивань, между тем заготавливаемые дрова подлежат доставке Заливанщинскому сахарному заводу для нужд сахароварения по договору и доставка их должна быть закончена к сентябрю, что подтверждено удостоверением завода. Жалобщики посему просят восстановить их право рубки и вывозки поясненных выше дров.

Обсудив изложенную жалобу и принимая во внимание, что Местечковым Комитетам не предоставлено законом право издавать какие-либо запрещения, тем более направленные к нарушению хода промышленных предприятий, работающих ныне на государственные нужды, Уездный Комитет ПОСТАНОВИЛ: указать Гниванскому Местечковому исполнительному Комитету, что он не вправе запрещать рубку и вывозку дров из леса при ст[анции] Гнивань и не должен чинить к тому препятствий жалобщикам.

8. Слушали: Просьба 12 солдаток с[ела] Гавришевки, Гавришевской волости, мужа которых убиты на войне, о выдаче им дров.

8. Постановили: Препроводить на распоряжение Юзвинского Казенного Лесничего с пожеланием Уездного Исполнительного Комитета удовлетворить ходатайство это, выдать просимые дрова из Крушлинецкой лесной дачи.

9. Слушали: Просьба 159 человек с[ела] Сокиринец, той же волости о разрешении им собирать в Сокиринецкой казенной даче валежник и бурелом.

9. Постановили: Препроводить на распоряжение Юзвинского Казенного Лесничего с пожеланием Уездного Комитета об удовлетворении просьбы просителей.

10. Слушали: Селецкий сельский Исполнительный Комитет просит издать таксу на дрова и ветки, продаваемые из леса землевладелицы Ярошинской и других ближайших лесов.

10. Постановили: Передать на рассмотрение Юзвинского Волостного Исполнительного Комитета и указать, что никакие таксы изданы не могут быть, а уменьшение цены на дрова и ветки рекомендуется достичь путем примирительного согласия местных жителей с владельцами лесов.

11. Слушали: Отношение Управления Уполномоченного Особого Совещания по продовольственному делу 9 мая 1917 года № 1936 с копией циркуляра Министра Земледелия № 7325 о незаконном вмешательстве различного рода кооперативов со стороны Волостных и Сельских Исполнительных Комитетов.

11. Постановили: Изложенные в циркуляре указания принять к сведению, а копию этого циркуляра разослать всем Волостным Исполнительным Комитетам для руководства и содержание циркуляра опубликовать в газете «Свободный Голос».

12. Слушали: Отношение Подольского Губернского Комиссара от 6-го мая 1917 г[ода] № 8602 о недопущении захвата крестьянами заарендованных для армии сенокосов.

12. Постановили: Принять к сведению и для исполнения послать Волостным Исполнительным Комитетам.

13. Слушали: Отношение Подольского Губернского Комиссара от 11 мая 1917 г[ода] № 8724 о принятии мер к охране спирта на заводах и складах.

13. Постановили: Принимая во внимание, что в уезде охрана винокуренных заводов и складов со спиртом имеется надлежаще организованной, заслушанное отношение принять к сведению.

14. Слушали: Отношение Винницкого местного Военно-Промышленного Комитета за № 7633 о включении в состав Винницкого Уездного Исполнительного Комитета двух представителей Графа З. С. Грохольского и Станисл. Ив. Здравского.

14. Постановили единогласно отказать.

15. Слушали: Организация сбора пожертвования в пользу погорельцев с[ела] Слободы Яновской.

15. Постановили: Исполнительный Комитет Винницкого Совета рабочих и Солдатских Депутатов отношением от 11 мая с[его] г[ода] за № 50, просит Уездный Комитет организовать какую либо помощь погорельцам с[ела] Слободы-Яновской, пострадавшим от пожара, случившегося 10 мая и уничтожившего все имущество в 64 дворах.

Обсудив эту просьбу Уездный Комитет ПОСТАНОВИЛ:

1) Выяснить чрез Начальника Винницкой Уездной милиции размер бедствия, причиненный пожаром.

2) Просить Подольское Губернское Крестьянское Присутствие, сообразно выясненным размерам бедствия выдать погорельцам, которые того пожелают, ссуду из страхового капитала на возведение новых построек.

3) Просить все Волостные Исполнительные Комитеты Винницкого уезда устроить в каждой волости сбор пожертвований вещами и деньгами в пользу погорельцев с[ела] Слободы-Яновской, каковые пожертвования направлять непосредственно в Слободо-Яновский Сельский Комитет, почтовая станция Янов.

16. Слушали: Организация популяризации в Уезде среди населения «Займа Свободы».

16. Постановили: Сообщить всем Волостным Исполнительным Комитетам копию отношения Комитета по выпуску Займа и просить принять все меры к самому широкому распространению среди населения посылаемых всевозможных объявлений, плакатов и брошюр о «Займе Свободы» и объяснить лично чрез Членов Комитетов крестьянскому населению цель и значение «Займа Свободы».

17. Слушали: Жалобу кр[естьянки] с[ела] Зарванец Анны Иванюк за нарушение у нее границы владения земель.

17. Постановили: Передать на разбор в Юзвинский Волостной Суд.

18. Слушали: Жалобу кр[естьянина] с[ела] Кустовец Даниила Тимофеевича Прокопчука на кустовецкий сельский Комитет за отобрание у него четверти земли в пользу жены и детей брата.

18. Постановили: Принимая во внимание, что Кустовецкий Сельский Исполнительный Комитет вошел в разбор имущественно-земельного дела семьи Прокопчуков и разрешил своей властью земельные отношения, вытекающие из духовного завещания, Уездный Комитет ОПРЕДЕЛЯЕТ: 1) Указать Кустовецкому Сельскому Исполнительному Комитету, что решение его по делу Прокопчуков недействительно и подлежит уничтожению, так как сельские комитеты не вправе рассматривать дела, разбор которых относится до судебных мест и 2) рекомендовать Домне Прокопчуковой с детьми обратиться с иском о спорной земле в подлежащий суд.

19. Слушали: Жалобу кр[естьян] Тарабановки, Тывровской волости, Ксаверия и Ивана Загорских на приговор Тарабановского Товарищества от 20 апреля 1914 года об отобрании у них земли за не платеж податей.

19. Постановили: Поручить Тывровскому Волостному Исполнительному Комитету собрать по этой жалобе подробные сведения на месте и затем представить в Уездный Комитет со всем производством, предшествовавшим приговору от 20 апреля 1914 года.

20. Слушали: Жалобу Николая Флориановича Стрельца на Общество крестьян с[ела] Медвежьего-Ушка, Юзвинской волости, за нарушение последним его арендных прав на пруд.

20. Постановили: В виду объяснения, данного присутствовавшими в заседании солдатским депутатом Акимовым, что он это дело лично уладил, будучи в с[еле] Медвежьем-Ушке, и как жалобник, так и Сельский Исполнительный Комитет согласились обратиться за разрешением спора в суд, а до воследования решения суда самоуправство со стороны общества прекращено, Уездный Комитет определяет: заслушанную жалобу Стрельца оставить без рассмотрения по существу.

21. Слушали: О незаконной пастьбе скота помещиком Жураковским в молодом лесу при с[еле] Кустовцах.

21. Постановили: Член Уездного Комитета М. Оньщук доложил Собранию, что помещик Жураковский в своем молодом лесу при с[еле] Кустовцах Люлинецкой волости, открыл пасбища для своего рогатого скота, чем наносит лесной помолоди сильный вред и это может иметь последствием уничтожение в этом месте леса совершенно, что для местного населения не желательно и потому крестьяне с[ела] Кустовец воспрепятствуют Жураковскому пастьбу скота среди помолоди. Докладывая об изложенном, просить вынести какое либо решение по сему вопросу, дабы урегулировать отношения крестьян с помещиком.

Обсудив изложенное Уездный Комитет находит, что по существующим лесоохранительным законам пастьба скота в лесу разрешается, если дерево достигло 15-летнего возраста при высоте не менее 4 аршин, а потому, если в лесу Жураковского эти требования закона отсутствуют, то пастьба скота безусловно должна быть воспрепятствована, в

потому ПОСТАНОВИЛ: предложить чрез Люлинецкий Волостной Исполнительный Комитет помещику Жураковскому прекратить немедленно пастьбу скота в помолоди, если помолодь не соответствует требованиям закона, в случае же упорства Жураковского составить надлежащий протокол и привлечь Жураковского к законной ответственности в подлежащем суде.

22. Слушали: О снятии с работ военнопленных в Люлинецкой волости.

22. Постановили: Член Уездного Комитета М. Оньщук доложил Собранию, что Люлинецкий Волостной Совет постановил воспретить нахождение в районе Люлинецкой волости на подневных сельских работах военнопленных, так такие рабочие лишают заработка местных крестьян. Поводом к сему послужило то, что военнопленные распределены в экономиях не равномерно и часто замечается, что в одной их имеется с излишком, а в другой недостача, результат этого получается тот, что местные крестьяне, где мало пленных, получают работу, а где много, им отказывают, что порождает среди населения возмущение. Кроме же сего военнопленные везде безчинствуют и ведут себя вызывающе, что действует на население деморализующе. Последнее обстоятельство подтвердил и Начальник Уездной Милиции Ярошевский, добавив, что военнопленные часто не повинуются установленному для них режиму. Докладывая Собранию об изложенном Оньщук просил Управу вынести по сему вопросу какое-либо руководящее постановление.

Обсудив этот вопрос, Уездный Комитет ПОСТАНОВИЛ:

1) Указать Люлинецкому Волостному Исполнительному Комитету, что право снимать рабочих военнопленных ему не предоставлено и потому какие-либо постановления его в этом отношении являются незаконными и что число рабочих каждой экономии всецело зависит от желания владельца-работодателя, уполномочивающего за труд военнопленных положенную плату, потому регулированию со стороны не подлежит и

2) Признавая вызывающее поведение военнопленных и их безчинства недопустимыми вообще, так как жизнь их в экономиях должна протекать в рамках режима, установленного для них законом, потребовать от начальника Уездной Милиции и Волостного Комитета принять все меры к прекращению вызывающего поведения военнопленных.

23. Слушали: Ходатайства крестьян-хуторян при с[еле] Сальнике Калиновской волости о разрешении им учредить Хуторской Сельский Исполнительный Комитет.

23. Постановили: Поименованные выше крестьяне, купивши в личную собственность землю при с[еле] Сальнике Винницкого уезда, каждый из них поселился отдельным хозяйством и образовали целый ряд хуторов, которые по количеству земли и народонаселению представляется в следующем виде:

Фамилия и имя хуторянина	Число десятин земли на хуторе	Число душ населения на хуторе
Деменчук Трофим	707	25
Коноплицкий Илья	150	17
Лихогляд Зотий	100	11
Довгий Виктор	82	13
Таранюк Спиридон	150	16
Щетинин Яким	150	10
Худик Яков	113	13
Итого	1452	105

Все эти лица, проживая вдали от с[ела] Сальника, обособлено являются в данное время в административном отношении беззащитными, тем более, что крестьяне ближайшего села Сальника относятся к ним враждебно, как к владельцам крупных участков земли, не смотря на то, что они землю обрабатывают сами и ведут крестьянский образ жизни. Посему они просят разрешить им образовать из всех хуторян общество под наименованием «приселок с[ела] Сальника» и учредить хуторной сельский Исполнительный Комитет с подчинением его в порядке управления Калиновскому Волостному Исполнительному Комитету.

Обсудив изложенное ходатайство названных выше лиц Уездный Комитет ПОСТАНОВИЛ: 1) Разрешить хуторянам при с[еле] Сальнике избрать из среды себя хуторной Сельский Исполнительный Комитет для административного управления Хутором с подчинением Калиновскому Волостному Исполнительному Комитету, от которого хуторяне должны получить указания о порядке избрания своего исполнительного комитета и 2) разъяснить тем же хуторянам о зарегистрировании их хуторов под названием «Приселок села Сальника», они должны составить особый приговор о том и таковой представить в Подольское Крестьянское Присутствие.

24. Слушали: Об избрании 3-х делегатов на общегубернский Съезд представителей рабочих и солдатских Депутатов.

24. Постановили: Подольский Губернский Совет 7 мая 1917 г[ода] принял пожелание гражданина Голигера, чтобы Губернский Исполнительный Комитет за два дня до открытия заседания Совета, созвал Обще-Губернский Съезд представителей рабочих и солдатских депутатов с участием по три делегата от Уездных Исполнительных Комитетов.

В силу сего были произведены выборы указанных делегатов и единогласно без баллотировки избраны таковыми: П. Е. Юрьев, П. Т. Черноморец и Д. I. Миронюк.

25. Слушали: О пруде в с[еле] Вишеньки Острожецкой волости.

25. Постановили: Явившийся в заседание доверенный Общества крестьян с[ела] Вишеньки объяснил, что в этом селе существовал пруд на земле мелких частных владельцев Копытко и др[угих], которые воду из этого пруда выпустили и землю из под пруда обратили под посев, чем причинили жителям с[ела] Вишеньки большой вред, так как население лишилось водохранилища для общественных нужд, почему Общество просит Уездный Комитет оказать содействие к восстановлению поясненного пруда.

Обсудив это заявление Уездный Комитет постановил: предложить чрез Острожецкий Волостной Исполнительный Комитет землевладельцам Копытко и др[угим] восстановить уничтоженный ими пруд. Если же в этом направлении не будет достигнуто надлежащее добровольное соглашение, то рекомендовать Обществу с[ела] Вишеньки обратиться с иском о восстановлении того пруда в подлежащий суд.

26. Слушали: Утверждение инструкций Волостным и Сельским Исполнительным Комитетам.

26. Постановили: Согласно пожеланию Уездного Комитета, выраженному на предыдущем заседании, были выработаны и ныне представлены на рассмотрение Собрания две инструкции о правах и деятельности Волостного и Сельского Исполнительного Комитета.

Рассмотрев эти инструкции и одобряя таковые, Уездный Комитет ПОСТАНОВИЛ:

1) Поясненные выше инструкции утвердить и обратить их к исполнению и

2) Отпечатать нужное число экземпляров утвержденных инструкций и разослать их в Волостные и Сельские Исполнительные Комитеты, потребовать от них дальнейшую свою деятельность строго согласовать с требованиями сих инструкций, указав при этом,

что отступления от сих инструкций будут принимаемы, как за нежелание подчиняться властям Временного Правительства и виновные будут привлекаемы к ответственности.

27. Слушали: О времени начала заседаний Уездного Комитета.

27. Постановили: Вопрос этот был обсужден по предложению Председателя Комитета и по таковому единогласно ПОСТАНОВИЛИ: все заседания Уездного Комитета всегда назначать на 10 часов утра.

Подлинный за надлежащими подписями.

С подлинным верно:

Председатель Винницкого

Уездного Исполнительного Комитета Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 213 – 222. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 270

Витяг із протоколу засідання п'ятого з'їзду об'єднаних громадських організацій міста Гайсина щодо висловлення недовіри повітовому комісару

17 травня 1917 року

Выписка из протокола заседания пятого Съезда Объединенных Общественных Организаций г[орода] Гайсина и его уезда 17 мая 1917 г[ода].

На заседании съезда решено:

По рассмотрении постановления общего собрания членов Кибличского Волостного Совета Краснополкского Волостного схода и Терновского Волостного Исполнительного Комитета о выражении недоверия Председателю Гайсинской Земской Управы, Уездному Комиссару Александру Александровичу Савостьянову и об устранении его от занимаемых должностей, как человека не отвечающего своему назначению в переживаемое время, как человека, делавшего упущения по службе в смысле предоставления отсрочек военно-обязанными, допущения на службу лиц, злоупотреблявших под его покровительством в ущерб казны и населения, а также за неумелое ведение дела по снабжению армии хлебом и т[ому] п[одобное]. Совет Объединенных Общественных Организаций постановил: а) выразить А. Савостьянову недоверие, б) сообщить г[осподину] Министру Внутренних Дел о немедленном устранении его от всех Государственных должностей, в) сообщить всем общественным учреждениям, в которых г[осподин] Савостьянов состоит на службе и принимает то или иное участие в них, об освобождении его от служебных обязанностей, г) поручить местному Исполнительному Комитету назначить Комиссию для подробного расследования злоупотреблений Савостьянова на предмет привлечения его к законной ответственности и д) просить г[осподина] Министра Внутренних Дел назначить Комиссаром Временного Правительства Прапорщика Кешола, единогласно избранным на эту должность Советом Объединенных Общественных Организаций.

С подлинным верно:

И[сполняющий] об[язанности] Комиссара Прапорщик Кешола

Секретарь [підпис]

Сверял Делопроизводитель [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 29. Машинопис. Засвідчена копія.

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали зібрання сільських
виконавчих комітетів Монастирської волості**

17 травня 1917 року

НА ПОДІЛЛІ. *Протокол загального всеволосного зібрання сільських виконавчих комітетів.* Відбулось в помешканні Монастирської волості (на Поділлі) за ініціативою Виконавчого Комітету Монастирської волості загальне всеволосне зібрання сільських виконавчих комітетів: Головою зібрання був голова волосного комітета Т. Павліченко. Товаришем голови зібрання був товариш председателя волосного комітета Є. Стручковський. Секретарем зібрання був голова Виконавчого Комітету [єла] Чукова А. Бейлик. Обмірковувались і вирішені такі справи та питання:

1. Розглядання скарг що до призначення харчових пайків сім'ям запасних.

Щоб скоріше розглянути ці скарги, всі члени зібрання були розділені на 8 комісій – по 3 селі на кожну, так щоб комісії склались з комітетів від 3-х сіл кожна.

Розглянені прохання про підмогу будуть згуртовані волосним комітетом і відіслані до земства.

2. Наставлення жалування головам сільських комітетів, їх товаришам і міліції.

Вирішено: установає жалування вищеназваним особам – членам сільських комітетів і міліції – і вишукує кошти для цього саме село усією громадою.

3. Право накладати грошові кари сільськими комітетами. Вирішено: а) дати право сільським комітетам накладати грошові кари на селян за негарні вчинки зразу від 2 до 4 карбованців, а коли та особа, на котру накладено цю кару не послухається, накладати кару на нього в 8 карбованців; б) вискані гроші записуються в книжку, підраховуються і використовуються по рішенню громади на потреби села.

4. Допомоги армії фуражом, зерном, білизною та іншими речами. Вирішено: а) вияснити запаси хліба, везти на станції, рекувати запаси, коли хто не захоче продавати хліба, лишаючи його на його потреби частину до нового врожаю; б) постаратись помагати армії полотном, скуповуючи по селах і направляючи до волосного комітету; звернутись до Брацлавського городського комітету з пропонуванням рекувати запаси зерна в пивнім заводі і припинити в нім роботу, забороняючи надалі курити пиво.

5. Обложення податками земель – церковних, поміщицьких та інших, котрі не були обложені досі, млинів, січкарень та інших підприємств. Вирішено: а) доручити волосному комітетові зібрати відомости про необложені землі й обложити їх так, як обложені тепер селянські землі; б) доручити тому ж комітетові зібрати відомости про підприємства та їх прибутки й накласти на них податки в такій мірі, як і землю.

6. Поденна платня робочим. Одноголосно вирішено не встановляти такси на поденну платню робочим.

7. Організація вимолоту необмолоченого хліба. Вирішено: а) коли хазяїн не зможе сам вимолотити хліба, сільські комітети повинні найти молотників по справедливій ціні й одіслати їх до цього хазяїна, котрий платить їм за роботу; б) коли хазяїн не хоче молотити хліба й навмисне держить його необмолоченим сільський комітет знаходить молотників од себе й під своїм доглядом вимолочує хліб, продає його в армію, лишивши частину для потреб хазяїна, платить з виручених грошей молотникам за роботу, а решту грошей віддає хазяїнові хліба.

8. Відкриття й закладання товариських крамниць. Ухвалено: подбати про відкриття таких крамниць у кожному селі.

9. Селянський союз. Вирішено: закладати в кожному селі селянські спілки; приймати до спілки чоловіків і жінок; встановити вступну членську вкладку – 15 копійок (на рік 1 карб[ованець]).

10. Вибори волосного харчового комітету. За голову комітету обрано Л. Змерзлого. Товаришем голови С. Швачко. Членами: Ф. Пайчука, Н. Поліщука й Д. Квасневського.

11. На місце товариша голови волосного комітету Є. Стручковського, який увійшов членом у повітовий харчовий комітет, зібрання вибрало Н. Куриленка.

12. Справа про видачу по рішенню Монастирського Волосного Суду жалування етапчикам, найнятим бувшим писарем та старшиною й про який нам нема ніяких умов у волосних книжках. Вирішено: клопотатись перед міністром юстиції Керенським, через те, що волосний суд теперішній допускає в судопроізводстві негарні вчинки, змінити цей суд і реформувати його таким чином: вибрати нового председателя суда постійного й постійного секретаря, котрі будуть запрошувати по черзі членів сільських комітетів, яко членів цього суду.

13. Вибори делегата на з'їзд українців-подолян у Вінницю од волості. Вибрано: селянина Мартина Костюка.

14. В питанні про заміну членів волосного комітету Владімірова та Паламарчука було постановлено висловити довір'я цим членам делегатами зібрання.

15. Вирішено одностайно підтримати «Позичку Волі», повернувши на перший раз запасні гроші волосної каси в числі п'яти тисяч карбованців на цю «Позичку».

16. Боротьба з дезертирами.

По заяві виконавчого комітету с[ела] Бугакова заарештовані дезертири відправлені до військового начальника, який пустив їх на волю. Вирішено: протестувати проти вчинка військового начальника й послати телеграму про це командуючому армією генералу Брусилову; послати делегатів до військового начальника про в'яснення цієї справи.

17. Вирішено клопотатись про скасування розпорядження про зняття петель у млинах.

18. Вирішено послати привітання «Українській Центральній Раді». Скласти привітання доручено президіуму зібрання. Збори закінчились співом гімну «Ще не вмерла Україна» й «Вічного спомину борцям свободи».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 мая.

№ 272

Повідомлення газети «Народня воля» про розвиток українського руху в Вінниці

17 травня 1917 року

У Вінниці, на Поділлі, в останні дні дуже поширюється жовто-блакитний колір; на кожному ступні можна зустріти людей з жовто-блакитними стрічками; панночки навіть стали прикрашувати брилики жовто-блакитними биндами. В останні дні українське життя у Вінниці йшло дуже жваво: 5-6-го мая губернський з'їзд, 7-го представлення «Невольника» з хором, підготовка до маніфестації і нарешті сама маніфестація 11 мая, все це утворило українську атмосферу. Потяг до всього українського помічається величезний, та, на жаль, не все можливо задовольнити. Особливо почувається недостача літератури. Бракує також освічених людей, які б виводили несвідомих на ясний шлях і,

щоб той святий вогонь любови до України, що загорівся в серцях людей, не погасав, а ще більше розгорявся.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 30 травня (17 травня).

№ 273

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов»
про засідання торгово-промислових службовців Кам'янця-Подільського**

17–18 травня 1917 року

17 мая состоялось общее собрание торгово-промышленных служащих. Собранием был утвержден новый устав союза и избрано Правление в составе 12 членов и 6 кандидатов к ним.

На заседании правления профессионального союза торгово-промышленных служащих 18 мая решено было присоединиться к протесту вынесенному Петроградским Советом Рабочих и солдатских Депутатов по поводу смертного приговора, вынесенного австрийскими властями над тов. Фредриком Адлером.

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 274

**Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Центральної
Ради Брацлавським земським повітовим зібранням**

18 травня 1917 року

З Брацлава.

Перше Брацлавське Земське Зібрання щиро вітає Раду, бажаючи щастя вільній Україні.

Голова Зібрання Павлюченко.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 мая.

№ 275

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Гайсинського
повітового селянського з'їзду**

18 травня 1917 року

18 травня в Гайсині на Поділлі відбувся повітовий селянський з'їзд. На засіданні більше всього говорили про завдання і мету селянської спілки. Через те, що селянам треба підготовлювати до виборів в установчі збори, що селянам самим треба розрішати питання про землю і волю, що необхідно установити ціни на заробітки, а також боротись з дорожнечею і т[ак] д[алі], з'їзд постановив в кожному селі засновувати українські селянські спілки. Вибрали на з'їзді представників в Повітову Управу селянської спілки і делегатів на Український Селянський з'їзд.

Гайсинський повітовий з'їзд, розглянувши програм соціалістів-революціонерів, згодився з усіма пунктами і прийняв.

На з'їзді обговорювали питання про платню робітникам в економіях. Постановили, що робітникам повинні платити по 40 коп[ійок] (а пів-робочому 29 за робочу годину). Плата за роботу в селах по згоді.

Гостро стала справа з делегатами і агітаторами росіянами, які приїжджають на села. Селяне не хочуть зовсім їх слухати, а хочуть, щоб їм розказували агітатори-українці. Селяне незадоволені тим, що сход скликають і одривають їх од праці ці чужі для них, люде. З'їзд постановив, що агітатор, приїхавши в село Гайсинського повіту, мусить порозумітись з головою місцевої селянської спілки. Якщо агітатор буде мати посвідчення Української Селянської Спілки, або української партії, або української військової управи, тоді голова скличе сход, якщо агітатор буде представником чужих людей – то їх будуть селяне вислухувати по своїй охоті, без сходу.

З'їзд висловив недовір'я комісару Гайсинського повіту, якого вважають за ворога України. І комісар, і начальник повинні бути українцями, сказав з'їзд.

В кінці зборів з'їзд висловив Центральній Українській Раді подяку за її велику роботу в організації краю. Послали телеграму з привітанням міністру Керенському.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 22 червня (9 червня).

№ 276

**Заява члена Ушицької повітової земської управи
В. О. Наглія про звільнення з посади**

18 травня 1917 року

№ 2570.

В Ушицкую Уездную Земскую Управу

Члена Управы В. О. Наглия

Заявление

Сим заявляю, в дополнение к сделанному уже неделю тому назад словесному заявлению, что с 20 сего мая я оставляю деятельность члена Управы и слагаю с себя с того числа все обязанности, связанные с этой деятельностью.

18 мая 1917 года.

Виктор Осипович Наглий.

ДАХМО.- Ф. 409. – Оп. 1. – Спр. 201. – Арк. 237. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 277

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

19 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Губернского Исполнительного Комитета 19 мая 1917 г[ода] в составе следующих членов: Слободянюка, Гижицкого, Самулевича, Костюка, Качуровского, Осадчука, Бельского и испол[няющего] об[язанности] Губернского Комиссара г[осподина] М. А. Одинцова

1. Заслушав телеграмму Временного Правительства о неутверждении Г[осподина] Шостаковского Губернским Комиссаром, а также телеграмму Шостаковского об отказе

его быть Губернским Комиссаром постановили: запросить телеграфно Подольский Кооперативный Союз, Подольскую Украинскую Раду и Совет Солдатских и Рабочих Депутатов г[орода] Винницы о причинах посланного ими протеста против утверждения Г[осподина] Шостаковского Губернским Комиссаром.

2. Выслушав доклад Члена Исполнительного Комитета доктора ГИЖИЦКОГО о скупке по взвинченным ценам картофеля и яиц Помощником Уполномоченного Киевского района по закупке продовольствия для армии г[осподином] Бегановским постановили: довести до сведения Генерала Эльснера и Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета об увеличении Бегановским существовавших цен на картофель вдвое и для принятия мер, чтобы закупленное попало по назначению. Просить докладчика переговорить по данному вопросу с Генералом Эльснером и кстати поставить его в известность о тех злоупотреблениях, которые были обнаружены г[осподином] Гижицким при поездке в м[естечке] Бершадь и о которых им было доложено Комитету во вчерашнем заседании.

3. Заслушав ходатайство лесопромышленника Ицки САДИКОВА и 2-х уполномоченных Св[ято]-Михайловского прихода м[естечка] Зинькова Э. ЛЕВИЦКАГО и Т. МАТКОВСКОГО о покупке и вырубке Садиковым дубов в приходском лесу постановили: 1) передать этот вопрос на рассмотрение местного земельного комитета.

В связи с этим вопросом командировать Члена Комитета Самулевича в Консистирию для выяснения обстоятельств продажи леса.

2) До рассмотрения этого вопроса Земельным Комитетом вывоз и эксплуатация леса кем-бы то ни было приостанавливается.

3) Если Земельный Комитет еще не образован, то рекомендовать просителям обратиться в Летичевский Уездный Исполнительный Комитет и 4) ввиду несоответствия постановления Волост[ного] Комитета от 15 мая с постановлением Губернского Комитета от 8 мая признать последнее недействительным. Копия прилагается.

4. Для ознакомления с положением дел в Губернском Правлении и типографии командировать Членов Исполнительного Комитета Самулевича и Бельского.

5. Для ознакомления с положением дел в Губернском по Крестьянским делам Присутствии командировать Членов Исполнительного Комитета Слободянюка и Качуровского.

6. В связи с докладом доктора Гижицкого о полученной на вокзале махорке решено командировать в Совет Солдатских депутатов Каменецкого гарнизона Члена Исполнительного Комитета Осадчука.

7. Заслушав доклад Члена Исполнительного Комитета Осадчука о посещении им Лесоохранительного Комитета по поводу рубки леса в имении Щениовского постановили: разрешить рубку леса для сахарного завода, сообразно с потребностью завода.

8. Заслушав доклад Члена Исполнительного Комитета Самулевича о Канцелярии Комиссара и находя, что ныне существующий личный состав Канцелярии Комиссара 9 человек (в нормальное время – до войны их было 20) далеко недостаточен и что при нынешних условиях служащие Канцелярии несут непосильный труд в то время, как в Губернском Правлении нынешний состав служащих безусловно выше действительной потребности, постановили: просить Комиссара откомандировать из Губернского Правления 3 человек для занятий в Канцелярии Комиссара и 2 в непосредственное распоряжение Губернского Исполнительного Комитета.

Кроме того, Губернским Исполнительным Комитетом были рассмотрены и внесены постановления по целому ряду поступивших на имя Г[осподина] Комиссара телеграмм и бумаг.

Самулевич, С. Костюк, Гижицкий, Бельский, Качуровский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 2 – 2 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 278

Телеграма Міністерства внутрішніх справ Тимчасового уряду до Подільського губерньського комісара з пропозицією продовжувати виконувати обов'язки

19 травня 1917 року

Копия телеграммы, полученной Подольским Губернским Комиссаром из Петрограда 19 мая 1917 г[ода].

849. Вследствие поступивших протестов украинской рады Винницкого Совета рабочих и солдатских депутатов и Подольского Винницкого Совета рабочих и солдатских и Подольского Винницкого союза кооперативов равно вследствие неполучения генерала Брусилова ответа на сношение М[инистерства] В[нутренних] Д[ел] о Шостаковском Вам предлагается впредь до получения нового распоряжения оставаться должности Комиссара точка Прошу подробно сообщить чем вызвано Ваше решение об отказе 1447. За М[инистра] В[нутренних] Д[ел] Леонтьев

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 6 зв. Машинопис. Копія.

№ 279

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Подільського губерньського зібрання щодо українізації народної освіти

19 травня 1917 року

В Кам'янці-Подільському одбулося надзвичайне губерньське земське зібрання, на якому по докладу подільського українського товариства «Просвіта» що до націоналізації народньої просвіти ухвалені такі постанови шкільної комісії.

1. В школах Подільської губернії навчання повинно викладатися рідною мовою учнів.

2. У вищих групах початкових народних шкіл російській мові повинно бути одведено місце яко обов'язкового предмета.

3. Навчання українською та іншими рідними мовами починається з осени 1918 року – найближчому шкільному році, по всяких школах.

Щоб міністерські, земські та церковно-парафіяльні школи були об'єднані в одному відомстві – міністерстві народньої освіти.

4. Для підготовки вчителів організувати влітку по містах Кам'янці, Вінниці та Балті для вчителів Подільської губернії курси української мови, педагогіки та інших наук, з таким розщотом, щоб курси могли пройти всі вчителі початкових шкіл Подільської губернії. На організацію таких курсів асигнувати 16800 рублів і прохати повітові земства зробити асигнування з свого боку.

Незалежно від цього прохати губернське земство асигнувати з запасної суми 10000 карбованців.

Прохати губернське земське зібрання доручити губернській земській управі клопотатись перед Міністерством Народньої Освіти, аби воно для тієї ж цілі асигнувало 26800 карбованців і щоб таку же суму асигнував Синод.

Прохати повітові земства на ті гроші, що в них є тепер, придбати шкільні підручники.

5. З осені біжучого 1917 року завести в учительських семінаріях Подільської губернії викладання української мови, письменства та історії України, а також практичні заняття в зразкових школах при семінаріях вести рідною мовою.

3 осені 1918 року по всіх учительських семінаріях Подільської губернії завести викладання всіх наук українською мовою, при обов'язковому навчанні російської мови та російського письменства.

6. Зараз же приступити до видання підручників, українською мовою писаних, на то й асигнувати на перший раз із запасної суми губернського земства 5000 карб[ованців].

7. Для здійснення націоналізації школи Подільської губернії вибрати яко члена губернської земської управи українця, до цієї справи підготовленого.

8. Подільському Українському Товариству «Просвіта», яке працювало й працює на ниві національної освіти асигнувати з запасних сум губернського земства 1000 рублів.

9. В Кам'янець-Подільській ремісничій школі бувшої імени цесаревича Олексія Михайловича і яка тепер у розпорядженню губернського земства, з нового шкільного року завести виклади українською мовою, при чому російська мова теж обов'язкова.

10. Про всі постанови губернського земського зібрання, що доторкуються питання націоналізації школи, негайно повідомити повітові земства Подільської губернії.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 1 червня (19 травня).

№ 280

Повідомлення газети «Нова Рада» про з'їзд учителів Ольгопільського повіту

19 травня 1917 року

В м[істі] Ольгополі на Поділлі відбувся повітовий з'їзд учителів усіх шкіл. Головою з'їзду обрано було Ф. Баскевича, бувшого інспектора народних шкіл. Відкриваючи з'їзд, голова запропонував проспівати «Заповіт», «Вічну пам'ять» і «Ще не вмерла Україна».

Комісія по підготуванню з'їзда виставила такі питання на розгляд присутніх.

1. Об'єднання шкіл усіх типів у Міністерстві Народньої Освіти.

2. Становище народнього вчителя: а) склад і роля повітової шкільної ради, в) права й обов'язки інспектора народніх шкіл, с) роля вчительської організації, d) матеріальне забезпечення народнього вчителя.

3. Становище школи: а) об'єднання шкіл усякого типу, в) націоналізація школи, с) національне виховання, завдання й програма української народньої школи, d) підготування народнього вчителя й організація курсів.

4. Позашкільна освіта й просвітні організації.

5. Участь учителів у політичному, громадському житті й організації серед учителів.

На з'їзд прибуло багато вчителів, учительок, духовенства та иншої публіки. Палкі дебати викликало питання про церковно-парафіяльну школу. Багато вчителів і вчительок зі сльозами на очах, розповідаючи якого лиха вони зазнали в цих школах за

панування «попів», вимагали негайної передачі церковно-парафіяльних шкіл до Міністерства Народної Освіти. З'їзд серйозно поставився до цього питання й майже без суперечок ухвалив пропозицію вчителів. Далі з'їзд щодо становища школи й учителів зробив такі постанови:

1) Учитель повинен одержувати 1500 карбованців на рік, кожні п'ять років – 300 карбованців прибавки, строк вислуги пенсії – 25 років. Пенсія видається відповідно тому жалуванню, яке одержував учитель в останні роки свого вчителювання; через кожні 5 років на 6-й учитель для поправки здоров'я має взяти відпуск на 1 рік.

2) Замість інспектора повинні бути інструктори, котрі будуть порадиниками вчителів, а не поліцейським начальством.

3) На кожного вчителя не повинно припадати більше 50 учнів.

4) Коло школи повинно бути дві десятини землі для взірцевого поля, города й сада.

5) Закласти «Товариство взаємної допомоги вчителям-українцям».

Обрано Раду цього «Товариства» й їй доручено розробити статут. Головою «Товариства» обрано тимчасового директора вчительської семінарії Д. Левченка.

6) Зробити збір грошей на хліб для війська. Зібрано було 151 карбованець. З них на 50 карбованців купили книжок для солдатів. Книжки й привітання від з'їзду послали з п[ан]-о[тцем] Іваном Гулевичем.

Наприкінці голова з'їзду оголосив тексти привітальних телеграм Центральній Українській Раді, Міністру-Председателеві й Міністру Народної Освіти.

Учителі й учительки, що прибули на з'їзд, зупинялися в Учительській Семінарії та двохкласній жіночій школі.

На видатки з'їзду земство асигнувало 1120 карбованців.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 мая.

№ 281

Повідомлення газети «Народня воля» про реформування освіти у школах Подільської губернії

19 травня 1917 року

На останньому засіданні шкільної ради Вінницького повіту сталась подія великого принципіального значіння. Одбулось мирне і безболісне сполучення церковно-парахвіяльних шкіл з міністерськими. Гостро стало це питання на Поділля після з'їзду Губернської Єпархіяльної шкільної ради, яка винесла постанови про окреме життя парахвіяльних шкіл під керування приходської ради. Учителюство церковно-парахвіяльне рішуче запротестувало проти такого окремого життя і з великими зусиллями вдається вдержувати його од небажаних вчинків. Тому то особливої ваги набірає постанова Вінницької шкільної ради. Рада постановила звернутися з проханням до Вінницького Єпархіяльного одділу передати всі школи в завідування шкільної (оновленої) ради. Голова Єпархіяльного Вінницького одділу і наблюдатель ц[ерковно]-пар[афіяльних] шкіл о[тець] Янушевський од імени одділу заявив про свою згоду з такою постановою.

Для того, щоб шкільна рада взяла в своє розпорядження і кошти св[ятого] Синоду президія шкільної єпархіяльної ради повітової кооптувала в склад шкільної ради, а один представник духовенства і в склад виконавчого комітету шкільної ради. Таким чином життя перемогло. Вінницькі керівники показали правдиву стежку, йдучи якою шкільне життя Подільського села, а за ним і цілої України, вийде на широку життєву

дорогу, і не буде роздиратися на двоє. Варт, аби за Вінницькими пан-отцями мерщій вирушили і інші.

15 травня в Проскурові відбувся з'їзд учителів Проскурівського повіту. Це втретє збираються проскурівські учителі для вирішення питань шкільного життя. Бойовим питанням було питання про курси українознавства для учителів податкових народніх шкіл. Досить привабливою була пропозиція д[обродій]ки Кошелевої про те, щоби всі учителі Проскурівського повіту поїхали на курси до Києва. На зустріч такому бажанню пішла і Київська шкільна рада, яка обіцяла дати помешкання та поладнати і харчову справу. З великою прихильністю поставилась і Проскурівська земська Управа, яка призначила на улаштування курсів 20000 карбованців. Та таку привабну пропозицію, як це не дивно, значна більшість учителів одкинула. Постановлено упорядити курси в Проскурові і послати 4 осіб на курси інструкторів до Києва.

Коли знялося питання про грошову допомогу курсам, то один з пан-отців, присутніх на з'їзді, вніс пропозицію про те, щоби притягти до цієї справи церкви, які зараз з постанови Губернського єпархіяльного з'їзду увільнені од всяких зборів, на удержання духовних шкіл. Практично перевести в життя цю пропозицію взялися самі пан-отці.

На жаль, Проскурівському учительству варто поставити те, що воно досить недбало ставиться до власної організації. Люде обібрані до комітету для організації учительства нічого не зробили, так що на цьому з'їзді навіть більшістю було визнано, що ніякої організації учительської нема, а тому доручено шкільній раді перевести організацію учительства під час курсів.

На з'їзді було прочитано два доклади лекції про націоналізацію школи та про автономію України в Федеративно-демократичній Російській республіці.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 1 червня (19 травня).

№ 282

**Вимогова відомість на видачу заробітної плати співробітникам
Летичівської повітової міліції за травень 1917 року**

19 травня 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу чиnam Управления Летичевской Уездной Милиции содержания за май месяц 1917 года.

№	Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
		рублей	копеек	
1	Начальник Уездной Милиции К. Г. Рушиц	266	66	
2	Помощник Начальника Уездной Милиции С. О. Осликовский	200	-	
3	Секретарь И. И. Андроников	150	-	
4	Столоначальник В. Г. Гречина	100	-	
5	Временно исполняющий должность Столоначальника И. Г. Ниточаев	100	-	

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

6	Исполняющий должность			
	Регистратора Н. В. Неймокель	75	-	
	ИТОГО	891	66	

Уездный Комиссар
 За начальника Уездной Милиции [підпис]
 Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 2. Машинопис. Оригінал. Підпис.

*На документі помітка: К ордеру Летичевской Уездн[ой] Земской Управы от 19 мая 1917 г[ода]. № 511.

№ 283

**Вимогова відомість на видачу заробітної плати дільничним начальникам
 Летичівської повітової міліції за травень 1917 року**

19 травня 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу Участковым Начальникам Летичевской Уездной Милиции и их помощников содержания за май месяц 1917 года.

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
Участковые Начальники милиции:			
1 участок А. М. Вишневыский	166	66	
2 участок И. И. Михальский	166	66	
3 участок Чопенко с 1 по 10 мая	55	55	
4 участок В. В. Бабий	166	66	
Помощники Участковых Начальников милиции:			
1 участок Подвысоцкий	100	-	
2 участок Рахманов	100	-	
3 участок Малиновский с 1 по 10 мая	33	30	
3 участок Чопенко с 10 мая	66	60	
ИТОГО	855	43	

За Уездного Начальника Милиции Рущиц
 Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 3. Машинопис. Оригінал. Підпис.

*На документі помітка: Справка: На содержание участковых Начальников Милиции и их помощников в мае месяце было получено 866 р[ублей] 64 к[опейки], выдано им 855 р[ублей] 43 к[опейки], остальные 11 р[ублей] 20 к[опеек] внесли в Казначейство под квитанцией от 26 октября за № 4137, которая при сем прилагается. Секретарь [підпис]

№ 284

**Вимогова відомість на видачу дільничним начальникам міліції
Летичівського повіту коштів на утримання канцелярій
за травень 1917 року**

19 травня 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу участковым Начальникам милиции Летичевского уезда денег на содержание канцелярий и канцелярские расходы за май месяц 1917 года.

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
Участковые Начальники милиции:			
1 участок А. М. Вишне夫斯基й	100	-	
2 участок И. И. Михальский	100	-	
3 участок Малиновский с 1 по 10 мая	33	33	
Заведующий 3 участком Чопенко с 10 мая	66	64	
4 участок Бабий	100		
Заведующий Бахматовецким участком Рахманов	75	-	
ИТОГО	474	97	

Уездный Комиссар
За Уездного Начальника Милиции [підпис]
Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 10. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 285

**Вимогова відомість на видачу утримання канцелярії управління
Летичівської повітової міліції за травень 1917 року**

19 травня 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу содержания канцелярии Управления Начальника Летичевской уездной милиции за май месяц 1917 года.

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
Терезия Вольф	50	-	
Паулина Кульчицкая	50	-	
Курьер Герасим Рожко	50	-	
Канцелярские расходы	183	33	
ИТОГО	333	33	

Уездный Комиссар

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

За Уездного Начальника Милиции [підпис]
Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 11. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 286

**Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів
Летичівського повіту за травень 1917 року**

Травень 1917 року

К ордеру Летичевской Уездной Земской Управы
от ... мая 1917 года

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу Милиционерам Летичевского уезда содержания за май месяц 1917 года.

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
1-й участок <u>Сусловецкая волость</u>			
1) Старший Леонтий Недзвецкий	83	33	
Младшие:			
2) Степан Повх	75	-	
3) Мирон Горбаток	75	-	
<u>Войтовецкая волость</u>			
1) Старший Н. Корчинский	83	33	
Младшие:			
2) Константин Медынский	75	-	
3) Калистрат Украинец	75	-	
ИТОГО	466	66	

Начальник Летичевской Уездной Милиции Руциц
Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 21. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 287

**Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів
Летичівського повіту за травень 1917 року**

Травень 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу Милиционерам Летичевского уезда содержания за май месяц 1917 года.

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
<u>Бахматовецкая волость</u>			
1) Старший	83	33	

ПОДІЛЛЯ В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ РІК 1917

2) Младший	75	-	
ИТОГО	158	33	

Уездный Комиссар
За Уездного Начальника Милиции [підпис]
Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 23. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 288

**Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів
Летичівського повіту за травень 1917 року**

Травень 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу Милиционерам Летичевского уезда содержания за май месяц 1917 года.

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
<u>Деражнянская волость</u>			
1) Старший Терентий Максимович Буча	83	33	
Младшие:			
2) Степан Михайлович Козва	75	-	
3) С 1 по 11 мая Бенцион Липский, а с 11 мая по 1 июня Алексей Березовский	75	-	
<u>Женишковецкая волость</u>			
1) Старший Иван Мазур	83	33	
Младшие:			
2) Виктор Колесник	75	-	
3) Вакансия	75		
ИТОГО	466	66	

Уездный Комиссар
За Начальника Уездной Милиции [підпис]
Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 24. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 289

**Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів
Летичівського повіту за травень 1917 року**

Травень 1917 року

ТРЕБОВАТЕЛЬНАЯ ВЕДОМОСТЬ

На выдачу Милиционерам Летичевского уезда содержания за май месяц 1917 года.

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

Наименование лиц	Выдается		Расписка в получении
	рублей	копеек	
<u>Зиньковская волость</u>			
1) Старший Никифор Макогон	83	33	
Младшие:			
2) Кондрат Малиновский	75		
3) Иван Сынчишин	75		
<u>Михалпольская волость</u>			
1) Старший А. Бурба	83	33	
Младшие:			
2) Н. Гончаренко	75		
3) Савва Нестеренко	75		
ИТОГО	466	66	

Уездный Комиссар
За Начальника Уездной Милиции [підпис]
Секретарь [підпис]

ДАХМО. – Ф. 304. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 31. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 290

Стаття А. Дмитрієва у газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» щодо державного розвитку Росії

19 травня 1917 року

Наконец оглушенные внезапной революцией русские головы начинают приходить в сознание, растерявшиеся среди охватившего всех чувства свободы и незнающих куда применить и на чем проявить эту свободу, понемногу приходят в себя, и слова: «Руки прочь», в негодовании сказанные министром Керенским по поводу стремления некоторых благожелателей России разделить ее по кусочкам, являются поистине историческими. И в самом деле, не успел совершиться переворот, как все отдельные народности, населяющие Россию, первым делом заговорили об отложении от нее, заговорили даже те, которые в добывании этой свободы не принимали ни какого участия; они спешат отложиться от той России, которая по своему почину дала им эту свободу. Все хором заговорили таким языком, что стало страшно за судьбу родины, стало казаться, что могучая Россия превратиться в ничтожество, раздробившись на сорок-сороков республик. Гибель России казалась неизбежной, так как обратная сторона лозунга: «в единении сила».

А сила физическая, сила теперь нам нужна более, чем когда бы то ни было, так как всемерное спокойное сожительство народов на много лет вперед будет утопией, и верить в это могут люди аля-Ленин, с не совсем здравым смыслом. Теперь более, чем когда либо на молодую Россию смотрят если не со страхом, то, по крайней мере, с завистью, и передаваться идилическим мечтам, будучи окруженными со всех сторон далеко не так, как мы, настроенными соседями: Германией, Австрией, Китаем, Японией, Швецией и многими другими, готовыми воспользоваться первой нашей оплошностью, чтобы оторвать кусок от медведя, растерзанного на части. Но как урвать кусок возможно с краю, то ясно, что достанется прежде всего окраинам, ибо русский человек умирать Бог знает за что не станет. Об этом следовало глубоко задуматься тем

господам, которые, очертя голову, несутся в пропасть, таща за собой других, таща свободу и независимость целого края. Это ими иступленные крикуны и карьеристы. Им место, смотря, что ими руководит, или в тюрьме или в сумасшедшем доме. Мне пришлось беседовать с одним из таких господ по вопросу об опасности для Украины в случае ее отделения от государства в виду близкого соседства с Германией и др[угих] государств, засматривающихся на Украину, что, отделившись от России, и, не получив от нее помощи, может утратить совершенно не только самостоятельность, но и добытую свободу, на что мой собеседник, не найдя более веского аргумента, ответил, что значит, так и нужно. Покорно благодарим! Сказали бы мы такому «государственному деятелю», если вы хотите покончить с собой самоубийством, то не тащите же нас на крюк, не спрося: желаем мы или не желаем следовать Вашему примеру. Нет, мы вместе с истинным демократом и первым Гражданином отечества Керенским с негодованием скажем: «Руки прочь!» господа.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

№ 291

**Стаття А. Дмитрієва у газеті «Вестник Литинского уездного
исполнительного комитета» щодо українізації освіти**

19 травня 1917 року

Вот уже 3 раза собираются народные учителя земских и церковно-приходских школ в гор[оде] Литине и каждый раз приходится ждать, что вот-вот поднимется, наконец, какой-нибудь более отрадный, более созидающий молодую Россию вопрос, чем те, которые поднимаются и обсуждаются на съездах. Понятно, что народный учитель столько потерпел, так некрасна была его жизнь, что ожидать от него более общественного, более объективного, конечно, трудно. Но, во всяком случае, пора бы уже кроме вопросов личного характера, т[о] е[сть] об увеличении содержания, упразднении различных контролирующих центров, как инспекция, дирекция и пр[очее], услышать и что-либо вносящее успокоение, столь необходимое в настоящее тревожное время. К великому сожалению, ни одного такого вопроса до сих пор поднято не было, между тем, как от народного учителя больше всего мы вправе ожидать этого, ибо привыкли смотреть на него, как на передового человека. Помимо вопросов личного характера, т[ак] ск[азать] лейтмотивом всех собраний является вопрос об украинизации школы, и о бы чем говорилось, все сводится к этому вопросу. Не спорим, что, может быть, это вопрос наболевший веками среди украинской интеллигенции, но насколько он необходим, насколько спешен, т[ак] к[ак] из деревни идут вести как раз наоборот, о нежелании крестьянства вводить немедленно украинский язык, мы судить не будем, ибо крестьянство вообще расходится с интеллигенцией и подчас отрицает то, что служит ему несомненной пользой. Однако заметим, что много более спешных, более животрепещущих вопросов, которые необходимо разрешить для успокоения взволнованной Руси. В самом деле, ведь наша родина, как народившийся и беспомощный ребенок, требует за собою ухода, а лепетать материнским языком он начинает сам по себе. Угнетаемый веками русский народ напоминает освободившегося от цепей зверя и в злости рушит все направо и налево, а мы вместо того, чтобы успокоить его, обращаемся к нему с такими словами: «Милостивый Государь; вы изволите рычать не на таком языке, на каком подобает рычать зверю». Мы не стараемся стать в помощь другим людям, страстно желающим предотвратить волнения, анархию

и спасти молодую революцию. Мы не делаем попыток, чтобы внушить и доказать крестьянину, что слова «свободные граждане» высокие слова, что они обязывают нас поддерживать порядок, повиноваться старшим товарищам больше, чем прежде, ибо это повиновение не из под палки; что мы должны всеми силами поддержать правительство в эти трудные минуты. Мы слышим из деревни такие призывы темных людей, что не надо ни земств, ни школ, ни университетов и не стараемся примкнуть к тем лучшим передовым людям из крестьян же, которые всеми силами стараются бороться с этими пагубными идеями, но которые бессильны, т[ак] к[ак] не имеют никакой поддержки. На съездах мы делим Россию на кусочки, толкуем о самостийных парламентах, федерации, принимая за образец Швейцарию, но в тоже время выносит резолюции об упразднении учительских дипломов, контроля и пр[очее], забывая, что в Швейцарии народные учителя с весьма высоким специально-учительским образованием. Всякие личные удобства для всякого желательны, но нельзя же, чтобы машиной управляет не техник людей, лечил не медик, а детей учил не-учитель. Ни разу мы не заговорили о займе, как будто мы стоим вне всех этих вопросов, как будто бы общее благосостояние России нам совершенно чуждо, и все время вертимся около украинизации, как будто в ней единственное спасение. Выбираем ли куда депутата, поручаем ли какое-нибудь дело, прежде всего смотрим украинец ли? Если же нет, то говорит, что и хороший, может быть, человек, но доверять ему не можно. За такое деление на достойных и недостойных доверия, другой неукраинец мог бы и обидеться.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

№ 292

**Стаття Д. Лебединського у «Вестнику Литинского уездного
исполнительного комитета» щодо мовної політики**

19 травня 1917 року

«Учіться, брати мої, думайте, читайте. І чужому научайтесь і свого не цурайтесь. Бо хто матір забуває, Того Бог тяжко карає».

Ця кучка слів Т. Шевченка-батька нашого, багато гарного говорить, що Український рух і українська справа до останнього часу загалом дуже мало цікавили українське робітництво. Воно дбало про політичне не своє і економічної, про зміну політичних порядків в нашій державі, але національне відродження українського народу мало обходило українських робітників і серед них була навіть і поширена та думка, що національні справи не повинні цікавити робітництво.

Не повинні, бо національне питання видумали ніби пани, щоби затуманювати робітникам голови націоналістичними ідеями та відвертати їх від боротьби за кращу заробітну платню і за короткий робітничий день.

Однаке погляд такий зовсім неправильний і помиляється той, хто думає, що національне питання повстало через чиюсь злу вигадку. Національними ідеями переймаються цілі народи, для тих ідей ідуть на боротьбу, задля них проливають навіть свою кров і думають, що се все може статися через чиюсь вигадку, що найменше нерозумно. Тим часом на Україні інтелігенція, котра ставиться прихильно до робітничої справи, так власне нерозумно витолковує собі і робітникам національне питання. Вона доводить, що робітництву не годиться плутатися до українського руху і сама цурається української мови, пиши книжки і газети для робітників московською мовою і нею же говорить до них. Тож українські робітники і особливо городські

забувають за свою національність і хоч не навчаються добре московської мови, то свою рідну привчаються мати за якусь недостойну, мужицьку, не культурну.

Сьому поглядіві робітників на свою мову і національність відповідають всі обставини їх життя. В народній школі діти сільських робітників учаться по-московському, або, як кажуть дурні, по-панському. Виростають ці несучі, стають робітниками і ціле життя своє бачать, що все багатше і значніше у нас на Україні вживає мови російської. Пани і чиновники балакають здебільшого мовою московською, піп в церкві промовляє також по-московському, а чистою українською мовою балакають тільки селяни, тільки бідні і безправні люди. Коли ж нужда принесе сільського робітника на заробітки в город, то і там українську він почує хіба де на базарі, то всі люди ломають язика на чужу мову московську. Доводиться і нашому робітникові до всього того в городі приспособляватися. Деж пак! Він вже скинув свою вишивану сорочку, білі убрав комірці, замість чобіт черевики, виглядає зовсім по панському і коли б він почав говорити по сільському, то з нього сміялися б його товариші, назвали б «репанам мужиком» і зсоромили б перед городськими дівчатами, котрі хоч також недавно прийшли з села служити в наймах, але вже удають з себе панночок і цураються своєї мови.

На улиці, в крамниці, в фабричній конторі – чує наш робітник московську мову і він сам починає говорити нею. Він навіть мусить нею балакати, бо без московської мови як без рук і тільки навчившись її, робітник може сподіватися на кращу долю в городі, сподіватися, що він вивчиться на майстра і зароблятиме більшу копійку.

Але мало того! Наш робітник зацікавився книжкою і газетою. Йому розкриваються очі на людське життя, він довідується про нові думки, про нові ідеали, здобуває таку собі освіту, але все се знову на московській мові, котрою говорить і новий приятель робітника – городська інтелігенція. Ся інтелігенція не тільки майже не зна рідної мови, але й відноситься до неї вороже. Прищеплюючи сю ворожість і робітників. По гімназіях та по університетах нашу інтелігенцію вчать по-московському і там виховують в ній байдужість до всього українського. Наш інтелігент здобуває свою вищу освіту за допомогою московської мови і потому мова ся здобуває в його очах також «високу» ціну, як і сама його освіта. Московська мова, так як і золоті гудзики студента, стає ніби почесною одзнакою вищої освіти інтелігента і він воліє говорити по московському, щоби виглядати культурніше, так само як і робітник, котрий також цурається рідної мови, щоби не нагадувати собою темного селянина. Навчаючися московської мови, робітник наближається до інтелігента і який би ідейний не був він, то все ж йому приємно і мовою бути подібним до справжнього панича. У наших недавно одірваних од села робітників ще глибоко сидить в душі мужицька природна заздрість до щасливого гопана і потому їх кортить хоч в одежі, хоч в мові відчутти себе паном, так як кортить покоївці виглядати панею.

І хай нам не розказують, що наш городський робітник тому стає байдужим до своєї національності, що переймається міжнародніми ідеями робітничого руху.

Ні, ті міжнародні ідеї тільки прикривають його відцуранне від українства і причина байдужости наших городських робітників до своєї національності далеко простіше. Вибравшись з села і увільнившись від тяжкої мало кріпацької залежності від пана, робітник чує себе в городі вільніше і тут хоче здійснити стару свою мрію зазнати вигод панського життя і хоч зовні стати подібним до пана.

І так городський робітник і інтелігент стискають на братерському собі руки і спільно відцураються від своєї національності, від українства і пнуться разом до вищої культурности. Не будемо відкидати того, що московська мова, народу

національно вільного і багатшого за наш, справді дає їм таку освіту, котру бідне українське друковане слово їм дати не може.

І не проти сеї освіти ми тут говоримо, бо вона становить справжнє добро і щастя для кожної людини, а погане те, що з медом освіти наші робітники напиваються дьогтю ворожости до рідної мови і до інтересів відродження українського народу. Таким же своїм відношенням до української національної справи вони чинять велику школу насамий перед самім собі.

Шкода в тім, що городський робітник покалічивши собі мову стає в першій мірі чужою людиною на селі і він не може передати сільським людям ту освіту, що здобув в городі вони не зрозуміють або зрозуміють зле. Так вже город виховав робітника зовсім по іншому, викликав в йому потреби, котрих не знає село, привчив його жити по другому і через те йому трудно порозумітися з селянами. А тут до всього непотрібна приєднується нова немила селянам мова, бо нею говорять на селі всі власть маючі, і через неї робітник чує себе ще більше чужим серед селянства. Своє недовір'я і не любов до всього панського селяни переносять і на городського робітника, тримаються від нього осторонь і він не має авторитету в їх очах.

А в останні часи все більше і більше селян іде на заробітки до міста, частина їх лишається там на завше і тільки час од часу навідується на село, а друга частина скоро вертається назад, робити на селі, щоби потім по якимсь часі знову їхати в город.

Одним словом, між городом і селом витворяються все темніші зв'язки і село все з більшою силою чує на собі вплив городської культури, і от сини та дочки нашого селянства несуть ту культуру на село, але через змосковлення наших городів вона помалу прищеплюється селу і в кожному разі не прищеплюється так, як то могло б бути, коли б і город і село були у нас національно однакові, в однім дусі розвитку, поглядка.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

№ 293

Повідомлення в газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» про заклик військових до селян здавати хліб на користь армії

19 травня 1917 року

Граждане крестьяне! Мы здесь, на позиции, объединившись в крестьянский союз, даем клятву скорее умереть, чем лишиться свободы, для этого нам нужен хлеб теперь и в будущем. Граждане крестьяне! Засевайте как можно больше полей там, где польза сделать одному, объединяйтесь в союзы и артели, работайте сообща, помогая друг-другу. Не оставляйте не засеянными ни одного клочка земли. Оставшийся хлеб дайте нам. Откройте запасные магазины и везите хлеб на станции. Преступно держать хлеб в амбарах, когда у нас его нет. Наши отцы, жены и братья, мы просим вас об одном: садясь за стол, вспоминайте нас. Мы с радостью отдаем за вас самое лучшее наше достояние – жизнь, вы же нам дайте только хлеба.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

Стаття у газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» щодо восьмигодинного робочого дня

19 травня 1917 року

Видно уже самим Богом устроено, что русский человек в своем широком размахе невольно впадает из одной крайности в другую. Революция нам дала, как ни в одном государстве, самую широкую свободу, а тут откуда то принесло Ленина с его разрушающими неокрепшую, молодую страну, идеями. Не успел зародиться и прийти в реальную жизнь вопрос о 8-го часовом рабочем дне, как те же рабочие не позволяют работать более пожизненного времени и снимают с работы других своих товарищей, желающих, уступая необходимости, работать сверх данной нормы. Мы не знаем делается ли это везде, но хотим сказать в частности о нашем Литинском профессиональном союзе. Члены этого союза обходят различные трудовые заведения и не позволяют работать дальше, как до 6 ч[асов] вечера, заявляя, что в случае желанія работать позже этого времени, их товарищи должны испрашивать на то разрешение у союза, который может разрешить или не разрешить по своему усмотрению. Такая точка зрения, с которой смотрит Литинский профессиональный союз на принцип о 8 часовом дне не только, по нашему мнению, неправильна, и вредна, даже больше преступна по отношению к государству самим рабочим. Очевидно, формула «восьмичасовой рабочий день» союзом понята не принципиально, а абсолютно. Эта формула у нас, как и везде, вылилась как результат борьбы труда с капиталом, т[о] е[сть] стремление трудящихся в целях улучшения быта при наименьшей затрате труда достигнуть наибольшей заработной платы. Если, скажем, рабочий получает в день 3 рубля, то при 8 часовом дне он получит за 12 часов работы 4 рубля 50 коп[еек], даже не принимая во внимание то обстоятельство, что в большинстве случаев за сверхурочную работу получают повышенную плату. В самом деле, нельзя же в свободном государстве запретить рабочему работать несколько лишних часов, чтобы еще больше улучшить свое благосостояние. Затем такая мера, как запрещение работать в сверхурочное время, вредно отразилась бы, а в некоторых случаях совершенно прекратила бы целые отрасли промышленности, которые по многим условиям не могут быть выполнены в определенный срок. А главное, нельзя насильно приостанавливать и тормозить производительность страны, да еще в такое горячее время, когда дорог каждый час; когда, проведенный в бездеятельности момент, должен ложиться на совести у каждого. Ведь не может земледелец работать с 8 часов утра до 6 вечера, так как не использует богатства земли, ведь солдат лежит в окопах целыми неделями, так как в противном случае он не выполнит дела защиты родины. Если мы не будем работать максимум времени, мы не выполним того, что требует честь, достоинство и пожалуй целость нашей родины. Такое принудительное запрещение работать больше 8 часов в день нельзя приветствовать, так как это в сущности есть частная забастовка, продиктованная откуда-то извне.

Вестник Литинского уездного исполнительного комитета. – 1917. – 19 мая.

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

20 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ засідання Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 20 мая 1917 г[ода] в составе следующих лиц: Самулевича, Костюка, Гарбулинского, Гижицкого, Слободянюка и Бельского

1. Заслушав доклад члена Исполнительного Комитета г[осподина] Самулевича по вопросу о порядке рассмотрения поступающей на имя Губернского Комиссара корреспонденции постановил: возложить на дежурного члена комитета обязанность вскрывать всю получаемую корреспонденцию, причем дела маловажные передавать на рассмотрение Губернского Комиссара, более серьезные дела, имеющие принципиальное значение передавать на рассмотрение Исполнительного Комитета.

2. Заслушав доклад члена Исполнительного Комитета г[осподина] Самулевича о посещении им Подольской Духовной Консистории по поводу продажи церковного леса в м[естечке] Зинькове лесопромышленнику Садыкову, постановил обсудить вновь это дело, при участии члена Окружного Суда Дороновича, который бы дал юридические указания.

3. Заслушав доклад Члена Исполнительного Комитета Самулевича о посещении им Губернского Правления постановил:

а) для наблюдения за делами Губернского Правления и Управления Губернской типографией Комитетом избран Комиссар Губернского Правления Член Комитета г[осподин] Самулевич.

б) поручить Советнику Губернского Правления г[осподину] Гриневицу исполнять обязанности Старшего Советника того-же Правления и являться ответственным лицом за действия Губернского Правления.

в) для принятия имущества Губернской типографии Комитетом избраны следующие лица: Костюк, Гижицкий и Слободянюк.

4. Член Исполнительного Комитета г[осподин] Осадчук, будучи командирован в Совет военных депутатов Каменецкого гарнизона по поводу полученного на станции табаку доложил, что табак этот будет закуплен Советом военных депутатов Каменецкого гарнизона для распродажи солдатам по нормальным ценам.

5. Заслушав предложения члена Комитета г[осподина] Слободянюка об упразднении должностей мировых Посредников в Подольской губернии постановил: возбудить пред Временным Правительством ходатайство о скорейшем упразднении должностей Мировых Посредников в Подольской губернии.

6. Заслушав предложения члена Комитета г[осподина] Осадчука о необходимом ознакомлении населения Подольской губернии с подпиской на 5% заем Свободы постановил:

1) просить уездные Исполнительные Комитеты путем газетных сообщений знакомить население губернии с выгодой подписки на 5% заем свободы.

2) открыть при редакции «Ведомости Губернского Исполнительного Комитета» бюро для подписки на этот заем.

Костюк, Гижицкий, Слободянюк, Бельский, Гарбулинский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 4 – 4 зб. Машинопис. Оригінал.
Підпис.

№ 296

Повідомлення газети «Нова Рада» про проведення українських з'їздів у повітах Подільської губернії

20 травня 1917 року

Перший український губернський з'їзд на Поділлію, який відбувся 5-6 травня і пройшов досить гарно, викликав за собою низку повітових українських з'їздів.

В Брацлаві вже відбувся з'їзд (14-го травня), на котрий прибуло до 300 чоловік з цілого повіту. Тепер 21-го буде повітовий з'їзд в Ольгополі, а 23-го в Проскуріві. По всьому Поділлію одімкнулось багато «Просвіт». Край помітно оживає, але відчувається брак людей-керівників.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 мая.

№ 297

Повідомлення газети «Нова Рада» про постанову з'їзду делегатів Південно-Західного фронту

20 травня 1917 року

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 18.

В закритому засіданні делегатів армії півд[енно]-зах[ідного] фронту з'їзд ухвалив резолюцію, де висловлюється за необхідність негайної організації по всіх частинах фронту штурмових колон, до яких увіходять солдати і офіцери фронту під гаслом: «За свободу, землю, волю і мир всього світу зі зброєю в руках вперед!» Організацію колон з'їзд доручає фронтовому комітетові і прохає раду робітничих та солдатських депутатів взяти на себе керівництво по організації ударних груп по всій російській армії.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 мая.

№ 298

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про засідання з'їзду селянських депутатів Кам'янецького повіту

21 травня 1917 року

Засідання відкрилось в 11 ½ годин дня в г[ороді] Кам'янці-Под[ільському] в городськ[им] театрі.

На з'їзд прибуло 380 чоловік зо всіх волостей.

Головою зїзда одногослосно обрано П. И. Блонського. Товаришем голови Марчакова, Секретарями: учителів Ф. Голубовича, Іщенко та Кузьминського. Перед началом роботи з'їзду голова пропонував вибрати кандидатів до депутатів Губернського Комітету об'єднаних організацій В. К. Приходька і Циганюка. Більшість голосів зібрали секретарем з'їзду Федора Голубовича і підпрапорщика Миколу Монастирського, котрі зараз же пішли в засідання Совіта (в Городську Управу).

Після виборів в Совіт, було виголошено привітання зїзду делегатами від Фронтового з'їзду солдатами Свенцовим і Пиркесом.

В програм зїзда внесені питання:

1) про Установчі збори, 2) Налоги, 3) Дорожнеча продуктів, 4) Церковь і костьол, 5) Українці-католики, 6) Армія, 7) Про Губернського Комісара, 8) Місцеве самоврядування, 9) Школи і 10) Еврейське питання.

Про Установчі збори докладав д[обродій] Злотчанський.

Революція зламала закони, але не всі: скасовані основні закони держави Російської; закони цивільні (Гражданські) і закони карні (уголовні) лишилися з деякими змінами і мають силу, бо зовсім без законів ні яка держава не може пробути і одного дня.

Установчі збори – це збори депутатів від народу. Вони вище над усіма законами: вони встановляють нові основні закони, себто устанавляють державний лад, вони вирішують закон про землю. Вибирати будуть депутатів усі громадяне, як чоловіки, так і жінки, прямим, таємним і всеобщим голосуванням. Раніш виборів треба скласти списки усіх виборців і кожен повинен подбати, щоб його не пропустити в списках, бо інакше він не буде мати права голосу. Треба складати накази депутатам, щоб вони знали чого домагатись і чого хоче народ.

З приводу цього висловивсь Скрипник (з Куявської волости), котрий закликав селян підтримувати повітового комісара д[обродія] Блонського, против котрого почали боротьбу місцеві пани – поміщики. Далі сказав «як нас, селян, більш ніж кого другого в окопах, то і наша більшість повинна бути і на установчих зборах».

Вітвицький (Маківської волости) – як неприятель наступав на наш край, то пани всі вивтікали з цього краю, а як наші діти неприятеля відогнали з нашої землі, то вони тоді повернулись назад. Колись на Україні не було панів, але нам їх надала Катерина.

На гальорці якісь солдати, назвавшись воєнними депутатами, почали перебивати промову: а селянські депутати почали кричати, щоб вони дали можливість розбирати свої питання, бо вони утворюють своїм поведженням анархію. Зчинився галас. Предсідатель оповістив засідання закритим. Коли став спокій, то приступили до змагання по питанню, чи допустити до голосування на установчі збори і жінок. Багато кричали, що не треба нам жінок. Скрипник (Куявської волости) – «жінки мають право голоса і повинні мати. Чоловік знаходиться на позиції і не може вирішати волю свою тут, то повинна за нього жінка. Крім того, жінки теж з чоловіками участвовали в революції і боролись за волю».

Біленький (Ольховецької волости м[істечка] Гусятина) – «жінки дуже мало розвигті, так що не треба допускати до голосування». Книш (Баговецької волости) – вибирати треба таких, котрі добре можуть керувати народом.

Чечневський (Бережанська волость) – треба в установчі збори вибирати тих, котрі страждали за народ, котрі за нього сиділи по тюрмах і жінкам не можна відказувати в голосуванні.

Іщенко (учитель-секретарь зборів) начав говорити про жіноче равноправіє, але йому не дали говорити. Проте і він закінчив, щоб ми домогалися автономії України.

Кузьминський (учитель, 2-й секретарь) – Україна, щоб могла добре управлятись, повинна мати автономію і що на установчих зборах будуть виробляти закони і там буде рішатися доля цілої України, то для того, щоб наші інтереси підтримувались добре на установчих зборах, то потрібно неодмінно вибрати українця.

Голова підняв питання про те, яких літ має чоловік право голоса. «Так як самий кращий вік молодий, найлучші і найкращі борці бувають молоді і лучше всього воює молоде, то неодмінно треба, щоб право голоса мали і 20-літні, як в других демократичних державах. Старий чоловік має сем'ю і він так не може боротись за правду, як молодий».

Далі поставлено на голосування питання, чи мають право голоса жінки. Більшість голосує проти.

Після цього з'їздом були прийняті такі резолюції:

На Всеросійських Установчих Зборах мають вирішатися питання загальні – всьої держави Російської, а питання красві, як земельна реформа та інше повинно вирішатись на Українському Соїмі (Думі).

Д[оброд]ій Богацький докладав про Вінницький український з'їзд, на котрім, як розповів докладчик, з подільської губернії з'їхалось понад 300 чоловік.

Головою з'їзду вибрали д[обродія] Стаховського, а почесним головою українського письменника Марковича. На тім з'їзді зорганізувалась Губернська Українська Рада, на котру представниками від Кам'янецького повіту вибрані: 1) Пашенко, 2) Мартинов, 3) Богацький і 4) Ф. М. Шмерко.

Там же вирішили заснувати українські продовольственні комітети, котрі вже по деяких селах заснувались і вже дуже гарно працюють. На цім з'їзді винесли резолюції про землю: земля не повинна бути нічиєю власністю; приватна власність на землю касується, а земля повинна переходити в Український Національний Фонд. Вимагати від Тимчасового Російського уряду виголосити акти про заборону продажі і куплі землі, лісів. Для вирішення справи про землю мають засновуватися земські комітети. В Подільську Губернську Українську Раду вибрали: головою Д. Марковича, а помішником Стаховського.

Докладчик розповів, як віднісся з'їзд до земства. «Так, напри[клад], казав докладчик, Проскурівські дуже хвалили земство, а з других повітів то так собі відносились і не дуже хвалили, але і не дуже нарікали. Земство не погане, тільки погані ті люди, котрі раніш керували ним. Один промовець на з'їзді казав, що земство можна зрівняти з шклянкою, куди як наляти дьогтю, то ніхто до неї не повернеться, а як вляти гарного червоного вина, то буде всякого тягнути до неї». Але при словах «земство» між селянами счинився сильний гвалт, серед якого було тільки і чути викрики «нам не треба земства». Той шум тягнувся біля 10 хвилин (минут) і докладчик, не маючи змоги балакати, покинув трибуну. Насилу голові з'їзду вдалося троха втихомирити народ і роз'яснити йому, що докладчик сам не захищає земства, а тільки розповідає людям, що робилось на з'їзді.

Після чого селяне просили докладчика розповісти їм далі про з'їзд. Д[оброд]ій Богацький казав, що там вирішили начати збори на український національний фонд.

Після докладу д[обродія] Богацького було доложено з'їзду про національні полки і що вже польська дивізія стоїть в П. З приводу цього доклада почались дуже гарячі дебати і про ці полки нічого не було вирішено. Так як городський театр був відпущений з'їзду тільки до 3-х годин, то з'їзд було перервано в цю пору.

Після перерви з'їзд почав роботу в 6 годині в казармі кулеметної команди.

Справа про польські полки вирішилась. Голова Блонський, щоб кінчити цю справу, пропонував таку резолюцію: «Справу про польські полки, котрі стоять на Українській території передати на розгляд всеукраїнського фронтового з'їзду в Києві, так як ця справа воєнна і її повинні вирішати тільки воєнні».

Ця резолюція була одноголосно прийнята і з'їзд заслухав порядковий доклад про налоги.

В. Л. Злотчанський зробив доклад про податок, саме боляче і страшне тепер питання на селі. В цім докладі, докладчик розповів, що буває два рода податків: прямі або безпосередні, як наприклад, подушне, поземельне, людський збор і т[ак]е і [нше] і косвенні або посередні, наприклад: акциз на сірники, на цукор, на сіль і т[ак]е і [нше] Вони непомітно збираються. Вони несправедливі, їх однаково платять і багаті, і бідні, а

позаяк бідних більше, то цей податок складається більш з бідних. Далі докладчик пояснив селянам про поступово-подоходний податок, як самий справедливий і демократичний. Причина теперішньої дорожнечі та, що багато випущено паперових грошей, від чого курс рубля впав і гроші згубили свою першу ціну. Грошей паперових не можна друкувати без міри, бо це може зруйнувати державу: вартість свою гроші втрачають і ніхто їх не хоче брати, бо вони будуть мати тільки ціну, папірця, на котрім надруковані. Як випускають бумажні гроші, то на ту суму, на яку випускають бумажок, лишають в державному банку золота, і що бумажні гроші то квитанція, по котрій з банку можна одержати на зазначену суму золотом чи сребром. Поки, що докладчик закликав селян поки вийдуть нові закони про податок, платити старий податок, хоть і несправедливий, бо як ніхто не буде платити податку, то це доведе до того, що держава не буде мати за що купити зброї і боевих припасів для солдатів та харчу для них і тоді німці заберуть нас голими руками і пропала наша воля, за котру пролито так багато крові. І як тепер, не дуже великі податки ми відмовимось платити, то тоді, коли ми своїми сварками доведемо до того, що нас німці заберуть, будемо платити дуже великі податки, які наложать на нас німці і вже не свої державі, а німецькій.

Після доповіді були одностайно прийняті з'їздом такі резолюції:

1) При новім ладі ніяких посередніх (косвенних) податків не повинно бути, а тільки один прямий поступовий податок тільки на доход.

2) Прямий податок повинні платити, котрі мають доходу більше, як 700 карб[ованців] на рік.

3) Податки на український народ має накладати Українська Дума і їх збирати в національні Банки відкіль до загальноросійського державного банку будуть вноситись потрібні суми на загальнодержавні потреби.

4) Поки пройде закон про прямий подоходно-поступовий податок, для скорішого і побідного кінця війни, який тільки зможе забезпечити волю і права народа, неодмінно треба платити всі старі податки, котрі вважаються за народом.

З приводу останньої резолюції між селянами була така розмова: що «терпіли багато, потерпимо ще трохи».

Д[оброд]ій Шумлянський подав доклад про церкву і костьол. Доклад викликав релігійну суперечку між православними і католиками. З приводу питання винесені такі резолюції:

1) Церкву повинна бути відокремлена від Держави.

2) Духовенство повинно бути виборним, тобто призначатись духовними в купі з громадськими організаціями.

3) Вимагати незалежності української церкви.

4) Служба Божа повинна правитись на слов'янській мові, а проповіді, метрики по українській.

Католики українці висловились, що вони не можуть самі вирішати ніяких костьольних справ, бо цим всім завідує Папа, котрого вони повинні тільки слухатись.

Голова з'їзду подав доклад про місцеве самоврядування взагалі і окремо про волосне земство, котре буде скоро улаштуватись.

Постановили: назву земство змінити на «народне самоуправління». До виборів до него допустити жінок.

Говорилось про католиків, які можуть бути або українцями, або поляками. Голосували тільки католики і б лічили себе поляками, а решта (значно більше) українцями.

Про школи прийняті з'їздом такі резолюції.

1. В кождім селі повинна бути 2-х клясова школа.
2. В кождій волості – Середня школа, гімназія або технічна.
3. В кождім повіті по змозі утворювати вищі школи і обов'язково учительські семінарії.
4. В Губернськiм місті для Губернії обов'язково повинна бути вища школа.
5. Во всіх школах наука повинна провадитись на українській мові.
6. Наука повинна бути безплатна.
7. Всі школи повинні зватись народніми (і церковні).

З приводу єврейського питання з'їзд висловився, що раз хто хоче робити коло землі, то коли він жиє на території України, будь то єврей, чи хто інший, повинен користуватись на таких умовах, як і українці, землею, тобто коли сам власноручно буде працювати коло неї.

Одноголосно з'їздом прийнято назвисько «Рада селянських депутатів».

Перед закриттям з'їзду проспівали тричі «Ще не вмерла Україна», після чого виголошена «Слава» Тимчасовому теперішньому Уряду, Військові, З'їзду, а в кінці солдат селянин делегат з'їзду селянського пропонував виголосити «славу» нашому повітовому комісару П. І. Блонському і з'їзд зробив це.

З'їзд кінчився о 12 годині ночі. Другий вирішено скликати по зелених святах.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 травня.

№ 299

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про подяку генерала О. О. Брусилова громадянам села Жердя Кам'янецького повіту

21 травня 1917 року

Кам'янець-Подільському Повітовому Комісарові.

Прошу передати від імені Главнокомандуючого Генерала Брусилова щире подяку громадянам с[ела] Жердя Кам'янецького Повіта за пожертвований для Українського полку 400 пудів 10 ф[унтів] хліба.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 травня.

№ 300

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про села, які пожертвували хліб для війська за посередництва виконавчих комітетів

21 травня 1917 року

- 1) Ісполнительний комітет м[істечка] Нігіна 187 пуд[ів] 20 ф[унтів] жита.
- 2) Збрижський містечковий Ісполнительний комітет 48 пуд[ів] 20 ф[унтів] гречки і 62 пуд[ів] 20 ф[унтів] жита й кукурудзи.
- 3) с[ело] Карабчієва Кам'янецького повіта 180 пуд[ів] житньої муки.
- 4) с[ело] Завадка 80 пуд[ів] жита.

- 5) с[ело] Цибулівки 21 пуд 20 ф[унтів] ячменю, 28 пуд[ів] 20 ф[унтів] картофлі.
 - 6) м[істечко] Шатави 50 пуд[ів] ячменю.
 - 7) с[ело] Слободки Смотричеська 44 пуд[ів] жита.
 - 8) с[ело] Тарасівки 8 пуд[ів] 10 ф[унтів] жита, 7 пуд[ів] 20 ф[унтів] картофлі.
 - 9) с[ело] Ходорова 95 пуд[ів] жита і 35 пуд[ів] картофлі.
 - 10) с[ело] Мирякова, Смотричеської волости 75 пуд[ів] жита.
 - 11) с[ело] Голоскова 60 пуд[ів] житньої муки, 87 пуд[ів] картофлі.
 - 12) с[ело] Руди 74 пуд[и] жита, 25 пуд[ів] вівса, 13 пуд[ів] ячменю, 22 пуд[и] кукурудзи.
- Від Єврейського общества містечка Міньковець Ново-Ушицького повіта 193 пуд[ів] житньої муки.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 21 травня.

№ 301

Повідомлення газети «Народня воля» про влаштування Подільським товариством «Просвіта» української гулянки у Кам'янці-Подільському

21 травня 1917 року

В Кам'янці-Подільському в парку, на так званому «Новому Бульварі», т[оварист]во «Просвіта» влаштувало Українську Гулянку. Грав оркестр. Хор під орудою Т. Левандовського виконав пісні: «Ще не вмерла Україна», «Заповіт», «Шалійте, шалійте», «Не пора, не пора», «Гей ізгадайте, браття Вкраїнці», «Запорожський марш», «Гайдамацький марш», «Закувала та сива зозуля», «Ой сів пугач», «Гей українці», «Січовий марш». Публіки було дуже багато. На гулянці продавались книжки, газети та національні значки. Збірало на Український національний фонд.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 3 червня (21 травня).

№ 302

Повідомлення газети «Подільська воля» про організацію української маніфестації в селі Кордилівка Вінницького повіту

21 травня 1917 року

Перший день Зелених свят, 21 травня, був в нашій Кордилівці днем збора грошей в національний український фонд і української маніфестації.

В процесії прийняло участь багато народу, йшли окремо: просвіта, шкільна рада, діти, дівчата і хлопці, а далі дорослі селяне – чоловіки й жінки. Кожна група йшла з своїм прапором. Прапори були гарні, деякі з портретом Шевченка. Всі були гарно вбрані, особливо дівчата. Процесія підійшла до земської школи, куди походились і служачі з заводу і де хто з фільварків. Тут була одслужена панахида по Шевченкові і всім, пострадавшим за свободу, а також молебень. Після цього пан-отець Стрільчевський виступив до селян з промовою, в якій говорив про історію України. Після нього учителька Будзішевська розказала біографію Шевченка і роз'яснила, на що то потрібні гроші в український фонд і виступила з привітанням до вільних

Кордилівських селян, на що селяне одповіли могутнім «Слава». Після того хор заспівав: «Ще не вмерла Україна» і маніфестанти разом з оркестром в такому ж порядку, як і перше, тільки без церковної процесії, пішли на спіткання Черепашинських селян. Коло заводу зібралися адміністрація і служачі і один з них виступив з щирим привітанням. Так маніфестанти дійшли до Черепашинець, де зустріли їх з хлібом.

Після цього і Черепашинські і наші селяне пішли до Кордилівки, де відбувся мітинг. Ораторами виступали представники од Кордилівських і Черепашинських селян.

Кінчилась маніфестація в 5-й годині вечора.

Всього грошей зібрано 84 карбов[анці].

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 16.

№ 303

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали сільського сходу села Соловіївки Вінницького повіту

21 травня 1917 року

Громадяне села Соловіївки 21 травня ухвалили на сході після промови Київського делегата приєднатися до Української Селянської Спілки, так щоб сільський Комітет був і комітетом Селянської Спілки. Резолюції ухвалено такі: 1. Просити Українську Центральну Раду зробити все можливе, щоб скоро заключити мир без захватів чужих земель, без контрибуцій, на основі самоозначення народів. 2. Подбати, щоб на мирні конференції були допущені представники українського народу, як з Російської, так і Австрійської України, котрі могли би сказати, що український народ хоче бачити свою землю єдиною і неділимою. 3. Виходячи з того, що кожен народ має повне право бути хазяїном на своїй землі себто – має право на самовизначення – ми домагаємось, щоб Українська Центральна Рада швидко підготувала вибори в Установчі Збори (Учредительное Собрание) в Києві, куди з'їдуться зі всієї України, вибрані загальним, рівним і таємним голосуванням і рішать, якого ладу ми хочемо в Україні. 4. Разом з тим вимагаємо, щоб уся земля – царська, кабінетська, монастирська і поміщицька перейшла в руки селянського робочого народу, так як фабрики і заводи в руки фабричних робітників; думаємо, що Україна не відмовиться від частини свого права бути повним хазяїном у себе (суверенітету) і вийде в добровільну злуку – федерацію з іншими народами Росії, а Україна в тій спілці буде мати широку волю – автономію. Також хочемо, щоб не було ніяких царів, а нарід сам собою правив, щоб була республіка. 5. Та не позбувшись ще лютого ворога – німця, ми хочемо помогти нашій армії, складаючи жертви хлібом і грошима. Всіх, що тікають з фронту будемо мати за зрадників і таких ворогів як німців; ті, що не хочуть обороняти нашої землі не будуть мати права до неї. Находимо потрібним провіряти відпуски солдатів і гостро карати тих, які ховають дезертирів.

6. Ще прохаємо усіх наших братів селян спокійно ждати установчих зборів – і добре наглядати за тим, що пани-капіталісти не сплять, та еднаються проти народу – а деякі з них хочуть натравити нас на євреїв, щоб в каламутній воді половить і собі рибку: не дати селянам землі і повернути старий порядок.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 14 – 15.

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

22 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольського Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 22 мая 1917 г[ода] в составе следующих лиц: П. А. Самулевича, Ю. А. Бельского, Ю. А. Гижицкого, Е. А. Осадчука, С. В. Костюка, М. Х. Майбороды, С. П. Гречинского

1. Выслушав телеграмму Временного Правительства о закрытии кредита Каменецкому уездному земству и заявление Председателя той-же земской Управы П. И. Блонского по тому-же вопросу, Губернский Исполнительный Комитет постановил: послать Временному Правительству телеграмму следующего содержания: «Петроград. Министру Внутренних дел Князю Львову. Подольский Губернский совет общественных организаций, заслушав 8 мая сего года доклад об организации Каменецкого учебного Исполнительного Комитета и реорганизации Каменецкого Уездного земства, постановил: признать нынешний состав Каменецкого уездного земского собрания целесообразным и отвечающим своему назначению. Доводя до сведения Временного Правительства о вышеизложенном, Губернский Исполнительный Комитет в целях сохранения порядка и спокойствия в Каменецком уезде просит Временное Правительство отменить телеграфное распоряжение о закрытии кредита Каменецкой уездной Управе и нынешний состав земского собрания признать законным».

2. Заслушав доклад Члена Исполнительного Комитета П. А. Самулевича об отказе Капитана Шостаковского от должности Губернского Комиссара и протесте Украинской «Рады», Подольского кооперативного союза и Совета солдатских и рабочих депутатов против его назначения, Губернский Исполнительный Комитет постановил: послать Временному Правительству телеграмму следующего содержания: «Петроград. Министру Внутренних дел. На № 845. Губернский Исполнительный Комитет постановил передать на рассмотрение ближайшего собрания Губернского Совета (который соберется не позже 10 июня): как отказ Капитана Шостаковского от должности Губернского Комиссара, так и протест против его назначения. До решения Губернским Советом вопрос о назначении Губернского Комиссара просит считать открытым» и 2) в связи с этим просить Украинскую «Раду», Кооперативный союз и Совет солдатских и рабочих депутатов, находящихся в г[ороде] Виннице, письменно сообщить Комитету о причинах посланного Временному Правительству протеста против утверждения Капитана Шостаковского Губернским Комиссаром.

3. При рассмотрении протокола заседания Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 8 мая, Комитет постановил: просить Винницкого уездного комиссара Ренненкампа об отводе помещения в г[ороде] Виннице на сто человек Членов Подольского Губернского Совета общественных организаций, имеющее состояться в г[ороде] Виннице 8 июня 1917 г[ода].

4. Затем были заслушаны предложения: а) Капитана Шостаковского об уплате делегатам от крестьян Проскуровского уезда суточных по 7 руб[лей] за проезд их в г[ород] Каменец-Под[ольск] и обратно на собрание Совета общественных организаций Подольской Губ[ернии] и б) об освобождении занимаемых бывшим Подольским Губернатором и Правителем Канцелярии Губернатора Гербстом казенных квартир, необходимых для нужд Комитета.

По выслушании этих предложений Губернский Совет постановил: 1) предложение Капитана Шостаковского в отношении уплаты означенным делегатам Проскуровского уезда суточных удовлетворить и 2) предложить б[ывшему] Губернатору Мякинину и б[ывшему] Правителю Канцелярии Гербсту, в виду ухода их со службы, освободить занимаемые ими казенные квартиры в возможно скором времени и просить Губернского Комиссара привести настоящее постановление в исполнение.

Независимо от сего Губернский Исполнительный Комитет в том-же заседании постановил: а) делегировать из своей среды в заседание Каменецкого уездного Исполнительного Комитета, имеющее состояться 24 мая, следующих лиц: Гижицкого Костюка и Осадчука и б) избрать из своей среды Председателя Комитета и Казначая.

Избраны: Председателем – Юлиан Анатонович Гижицкий и Казначеем – Ефрем Амвросьевич Осадчук.

С. Костюк, И. Бельский, Гижицкий, М. Майборода, Осадчук, Гречинский (при мнении относительно 2 п[ункта] постановления).

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 5 – 6. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 305

Стаття В. Дудича у газеті «Подільська воля» про українські маніфестації у Вінниці

23 травня 1917 року

Багато тепер буває ріжних маніфестацій не тільки по Росії, а і в нас на Поділлію.

Але те, що сталося в початку травня у нас на Вінниці, виходить за рямці звичайних маніфестацій, заставляє про себе голосно говорити.

Коли на губернському кооперативному з'їзді, або повітових учительських з'їздах виголошувались резолюції про автономію України, або націоналізацію школи, дехто доказував, що ці резолюції не виявляють волю народу, бо кооператори і вчителі – сільська інтелігенція, сам же народ думає инакше.

Але тепер і таких сумнівів не може бути. Дві маніфестації народні показали, що, не дивлячись на столітні утиски, заборону шкіл, книжок, газет і т[ак]е ин[ше], народ зостався сам собою.

Перша маніфестація – це губернський український з'їзд в Вінниці 5–6 мая. Зібралось коло 400 представників, з них 311 з правом рішаючого голосу. Хоч були тут інтелігенти, але величезна більшість була селян. Не дивлячись на це, всі питання, які торкались України, вирішувались майже одностайно. Настрій був бадьорий. Здавалось, що перед Вами не селяне – колишні крепаки, а свідомі громадські діячі, переодягнені в прості свити. Просто дивуватись приходилось, коли селяне іден за другим ставали на трибуну і промовляли до зборів, стілько в їх промовах було свідомости, освіти, розуму, власного досвіду. Всі промови виголошувались на гарній, зрозумілій українській мові, всі кінчались закликком до єднання, до праці на рідній ниві, всі проявляли безкрайню любов неньки-України, до свого народу.

Два дні тягнувся з'їзд і два дні панував такий настрій, а коли на сцені з'явився хор в 100 чоловіка в українських убраннях і співали «Ще не вмерла Україна» або «Заповіт», настрій присутніх переходив в ентузіазм. Здавалось, що Т. Г. Шевченко, художній портрет якого красувався перед очима, повеселішав, сидів, дивлячись на море людей, які перетворюють в життя його ідеї.

Друга маніфестація – день національного фонду в Вінниці 11 мая. Вона вилилась в такі грандіозні форми, що трудно навіть описати. Уявіть собі людську валку, море голов без краю. Можна з певністю сказати, що в цій маніфестації приймало участь не менше 50 тисяч людности.

Перед початком маніфестації була відслужена панахида по Т. Шевченкові і Кирило-Мефодієвським братчикам, в якій приймали участь до 20 священників. Читалось Євангеліє на українській мові і гарну-чулу промову сказав пан-отець Жоткевич. Після того почалась громадянська маніфестація. По-переду йшла Українська губернська Рада на чолі з відомим діячем Д. Марковичем. За Радою йшли представники військових організацій південно-зах[ідного] фронту, які прибули до Вінниці на з'їзд. Далі військо всіх родів оружя в повній парадній формі з рушницями й шаблями, а також двома оркестрами музики. Була кавалерія й летчики. Одного війська було більше 8 тисяч. За військом йшли: духовенство, «просвіта», величезний хор, горожане, старий город, школи, жіноцтво, почта, кооператори, земство, городські служачі, робітники фабрики «Ястреб», а далі селяне ріжних сел, які недалеко від Вінниці: Стадницьі, Луки Мелешківської, Щиток, Хуторів, Писарівки, Пятничан, Гавришівки, Телеценюк, Якушинець, Гуменного, Парпуровець, Соловієвки й инш[их]. Всіх підрахувати не можливо. Кожне село йшло окремо з своїми прапорами і навіть своїми хорами. Взагалі, прапорів було безліч, – кожна група мала свого прапора. Всі прапори були блакитно-жовті з відповідними українськими написами; багато прапорів було дорогих – шовкових, з китицями. На деяких були українські герби – сполученне Архистратига Михаїла з львівським Левом, на деяких – портрети Т. Шевченка. Написів було так багато, що списати їх не було можливости. Найхарактерніші: «Нехай живе українське козацьке військо», «Земля і Воля», «Нехай живе Вільна Україна», «Через кооперацію до соціалізму», «Держіть волю, куйте долю», «Вільне жіноцтво Вільній Україні», «Наша пісня, наша слава не вмре, не загине» і т[аке] ин[ше].

Всі селяне були вбрані в українську одежу; особливо гарно виглядали дівчата та молодиці, які цвіли, як маківки. Весь час лунали співи «Ще не вмерла Україна», «Як умру, то поховайте», грали оркестри військової музики. Коли процесія дійшла до рогу Миколаївської і Богдана Хмельницького вулиць, українців вітали поляки, які в особах своїх представників закликали до спільної роботи. Звідси процесія повернула на вул[ицю] Богдана Хмельницького, потім – на вул[иці] Петра Великого, пройшла мимо Городського театру, повернула на Миколаївську вул[ицю] і спустилась на вул[ицю] Петра Могили. Крім поляків були ще привітання від Окружного Суду Земської Управи, Городського самоупрядовання, Виконавчого комітету, Ради робітничих і солдатських депутатів і т[аке] ин[ше].

Коло Городської Управи було виголошено багато промов представниками українських організацій, в яких закликали працювати на користь рідного краю, піддержувати наші організації, вносити гроші в національний фонд.

Маніфестація скінчилась в 4½ год[ині] дня, а в 6 годині почався на бульварі мітинг, який протягся до вечора. На мітингу теж було багато промов, в яких говорилося про утиски, яких зазнав укр[аїнський] народ за старого правительства, про необхідність організуватися і працювати на користь рідного краю; говорилося також про автономію України і федеративний устрій в державі, про необхідність поширювати освіту серед народу, засновувати скрізь товариства «Просвіта».

Взагалі, цей день показав, що «не вмерла Україна, і слава, і воля», що народ пробудився від довгого сну і зрозумів, що мусить сам собою порядкувати, що годі жити

чужим розумом. Вороги-ж наші переконались, що з українцями треба рахуватись, як з організованою силою, яка опирається на народні маси.

В цей день було зібрано на національний фонд коло 3 тис[яч] карб[ованців].

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 7 – 8.

№ 306

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Ольгопільського з'їзду вчителів церковно-парафіяльних шкіл

23 травня 1917 року

Постановка вчительського з'їзду.

В Ольгополі на Поділлію відбувся з'їзд учителів церковно-парафіяльних шкіл Ольгопольського повіту.

Головою з'їзду одногосно було вибрано Ольгопольської Семинарії тимчасового Директора, Петра Яковлевича Левченка. На з'їзді було виголошено такі постанови:

1) Церковно-парафіяльні школи ні в яким разі не можуть зоставатися надаліше під опікою Святійшого Синоду, а повинні перейти до влади міністерства народної освіти.

2) На Україні по народніх школах навчання дітей повинно провадитись своєю рідною українською мовою, потреби меншости повинні бути забезпеченими.

3) Реорганізувати відділ Учительської Ради.

4) Необхідним і негайним признано в Ольгополі впорядити учительські курси українською мовою, щоб підготувати їх до української школи.

Усі видатки на курси прохати Земство, як губерньське, так і повітове, взяти на свій рахунок.

Програма курсів така:

а) Навчання мови української.

б) Література.

в) Етнографія.

г) Українознавство.

д) Пісні.

5) Прохати Земство повітове видати грошові кошти учителям на переїзд, як міністерським, так і парафіяльним.

6) З'їзд визнав потрібним вибрати комісію з поміж себе й переглянути всі справи Ольгопільського відділу учительської Ради й хиби його доложити з'їзду.

7) Негайно заснувати по селах товариства «Просвіти», а за порадою впорядкування звертатися до повітової «Просвіти».

8) Звернутись до селян і всіх кооператорів засновувати у себе «Український фонд».

9) Визнано бажаним видавати часопис українською мовою і цю постанову довести до відомости з'їзду.

10) Давати посади учителям, увільняти і переміщати їх доручено учительській комісії.

11) Учительські справи мають розглядатись учительською комісією.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 2-3. – 23 травня. – С. 25.

№ 307

**Телеграма Міністра внутрішніх справ Тимчасового уряду до Подільського
губернського комісара з вимогою продовжувати
виконувати обов'язки**

24 травня 1917 року

Копія телеграммы, полученной Подольским Губернским Комиссаром из Петрограда 24 мая 1917 г[ода].

888 Дополнение номеру 1447 сообщается что М[инистерство] В[нутренних] Д[ел] ознакомившись докладом ГУБКОМИССАРА Александра не нашло достаточных оснований для удовлетворения его ходатайства об отставке и ему подтверждено распоряжение изложенное номер 1447 точка Вместе с тем Александрову рекомендовано вновь обратить внимание Губкомитета на необходимость чрезвычайной осмотрительности при возбуждении вопроса о кандидатах должность губкомиссара во избежание повторения случая подобного с кандидатурой Шостаковского 1626 За М[инистра] В[нутренних] Д[ел] Леонтьев

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 7. Машинопис. Копія.

№ 308

**Повідомлення газети «Нова Рада» про маніфестацію
в містечку Соболівці**

24 травня 1917 року

В м[істечку] Соболівці на Поділлі відбулася маніфестація. Коло церкви відправлено було панахиду по Т. Шевченкові, після чого голова Виконавчого Комітету пояснив присутнім, хто такий був Тарас Шевченко, його праця для українства, а солдат-депутат розповів дещо з історії України та з сучасного моменту. Промовляв він, держучи весь час в руках портрет Шевченка. Його промова зробила велике вражіння на селян. Під кінець цієї промови надійшли поляки з заводу зі своїми національними прапорами.

Один з поляків сказав гарну промову, в якій закликав українців до братнього єднання з поляками. Від церкви потім пішли до Комітету – попереду несли портрет Шевченка. Коло Комітету виступало багато промовців з гаслами: «Земля й воля». На Національний Фонд зібрано більше двохсот карбованців.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 мая.

№ 309

**Повідомлення газети «Нова Рада» про постанови делегатів
з'їзду Південно-Західного фронту**

24 травня 1917 року

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 21.

Кінчився з'їзд делегатів армій південно-західного фронту. Ухвалені резолюції по аграрній справі, протест проти смертної кари Адлера і заклик допомогти болгарському

народові скинути ярмо Фердинанда. Генерал Брусилов сказав промову, в якій дякував з'їзду за працю від імени Тимчасового Уряду, воєнного міністра і головнокомандуючого.

Резолюцією з'їзда всяка власність на землю скасовується, приватні, казенні, монастирські, церковні і бувші царські землі оповіщені всенародними без викупу.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 мая.

№ 310

Повідомлення газети «Народня воля» про скликання у Вінниці губернського з'їзду представників солдатських, робітничих та селянських депутатів

24 травня 1917 року

Рада солдатських та робітничих депутатів у Вінниці, на Поділлі, скликає Губернський з'їзд представників солдатських, робітничих та селянських депутатів. Роботу по скликанню з'їзду ухвалено поділити між Проскурівською та Вінницькою радами так: Проскурівська рада бере на себе організаційну роботу в Проскурівському, Каменецьким, Новоушицьким, Летичівським, Могилівським та Ямпольським повітах, а в других шести повітах – Вінницьким, Літинським, Брацлавським, Гайсинським, Балтським та Ольгопольським повітах організацію провадитиме Вінницька рада робітничих та солдатських депутатів. Організаційна робота повинна закінчитись до скликання Петроградського з'їзду. Національні, не соціалістичні партії, на з'їзді представництва не матимуть. Представництво од селян намічається таке: кожне село дає свого представника в повітову раду селянських депутатів. Ті ж села, які мають більше 1000 людей, посилають по 2 представника. Повітова ж рада посилає до Губернської ради не більш, як вісім людей. Представництво ж солдатських та робітничих депутатів складається так: од гурту (організації) в 300 осіб приймається один представник; по два представники од організацій, в складі яких є од 300 до 1000 членів. Од організацій, в склад яких входять більше 1000 членів, присилають по одному представникові на кожну тисячу членів, але так, щоб всього представників од одної організації було не більше як вісім чоловік. Кожний представник повинен мати мандат од його організації.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 червня (24 травня).

№ 311

Повідомлення газети «Народня воля» про українізацію освіти у Літинському повіті

24 травня 1917 року

В Літині, на Поділлі, одбулось уже скільки повітових зборів учителів. Всі постанови вчителів говорять про українізацію школи, про автономію України і федерацію. Вчителі вибрали шкільну раду, яка являється представником всього учительства Літинського повіту. Рада має увійти в зносини з учителями других повітів на Поділлі і об'єднатись з ними та разом пристати до Київського Товариства Шкільної Освіти. Головою Літинської шкільної ради обрано П. Зарубайла.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 червня (24 травня).

№ 312

**Лист Подільського губернського комісара до Міністра внутрішніх
справ щодо надання містечку Тульчин статусу міста**

24 травня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]
ПОДОЛЬСКИЙ ГУБЕРНАТОР
по губернскому по
земским и городским делам
присутствию
Мая 24 дня 1917 г[ода].
№ 1257.
Г[ород] Каменец-Под[ольск].

Министру Внутренних Дел

В 1909 г[оду] жителями м[естечка] Тульчина, в лице своего уполномоченного Владимира Сваричовского, было возбуждено ходатайство о преобразовании названного местечка в безуездный город с введением в нем полного городского общественного управления по Положению 11 июня 1892 г[ода]. Собранными в течение последующих лет сведениями было установлено, что по количеству и составу своего населения, а также по развитию торговли и промышленности м[естечко] Тульчин может занять не последнее место среди городов Подольской губернии. В таком именно смысле высказалось по этому вопросу Губернское по земским и городским делам Присутствие в своем постановлении от 24 февраля 1916 г[ода], копия которого была представлена бывш[им] Губернатором в Главное Управление по делам местного хозяйства 25 того же февраля при № 614.

Возникший ныне в революционном порядке Тульчинский Комитет местного самоуправления, в заседании 18 апреля постановил решение о переименовании м[естечка] Тульчина в безуездный город с введением в нем городского управления на началах разрабатываемого ныне Временным Правительством нового закона об общественном управлении городов; а также о введении в Тульчине с 1 января с[его] г[ода] самообложения на удовлетворение неотложных общественных потребностей. Независимо сего, означенный Комитет, в том же заседании постановил возбудить, чрез мое посредство, ходатайства пред Правительством о принятии содержания местной милиции полностью, или по крайней мере в размере 80%, на средства казны, и о введении в пользу Тульчина на срок не менее 15 лет сбора с грузооборота ближайшей железнодорожной станции Журавлевки, в размере $\frac{1}{4}$ коп[ейки] с каждого пуда.

Представляя на усмотрение Вашего Сиятельства копию вышеизложенного постановления Комитета местного самоуправления, полагаю: 1) что содержание Тульчинской милиции должно быть отнесено на те же источники, что и в других городах и 2) что вопрос об установлении в пользу Тульчина попудного сбора с грузов может быть обсуждаем лишь после подробной разработки его в соответствии с требованиями закона (Собр[ание] Узак[онений] 12 марта 1910 г[ода] № 42), о чем мною одновременно с этим предложено Тульчинскому Комитету. Что же касается вопроса о переименовании м[естечка] Тульчина в безуездный город, то я, присоединяясь к мотивам, изложенным в упомянутом выше постановлении Губернского по земским и городским делам Присутствия от 24 февраля 1916 г[ода], и прошу осуществить давнишнее желание Тульчинского населения.

За Губернского Комиссара
За Непременного члена [подпись]

ДАХМО. – Ф. 409. – Оп. 1. – Спр. 326. – Арк. 17 – 18. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 313

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецької повітової ради об'єднаних
громадських організацій**

24 травня 1917 року

24 мая 1917 року.

Зібрання відкривається в 11½ годин дня.

На зібрання явилися представники: С. Д. Кривошея, Е. И. Коновалов, М. П. Прокопов, А. Д. Борідко, І. Ю. Качуровський, Л. І. Голиняк, Я. Г. Король, В. І. Пачесик, Г. І. Марчаков, П. С. Шкурак, І. Д. Буркацький, Н. Ф. Монастирський, К. Г. Горич, С. Е. Білик, Л. С. Масловський, С. І. Синішен, П. Н. Рижій, Ф. К. Козловський, Н. А. Сандурський, Л. В. Квятковський, С. Л. Гац, А. И. Рибак, К. Ф. Рижак, І. В. Гарбулінський, А. К. Петалас, І. Г. Драхлер, Н. Ш. Вайнбаум, о[тець] Н. Карпович, П. І. Блонський, В. Л. Злотчанський, Н. П. Марушевський, А. С. Ганджій, А. Г. Каліняков, М. А. Преображенський, А. П. Кузяк, К. О. Ковальський, А. И. Коган, П. І. Гриневич, Д. І. Старжинський, І. С. Середович, Н. Я. Рабинович, П. І. Драгомирецький, П. Л. Самулевич, Р. Я. Бройтман, В. А. Зав'ялов, П. Д. Короповський, І. М. Дробінковський, П. Сторчевий і від Губерніального Ісполнительного Комітету: С. В. Костюк і Е. А. Осадчук.

Головою (предсідателем) зібрання вибрано Пачесика, його товаришем – Качуровського і секретарями: Преображенського і Дробінковського.

Блонський докладає зібранню, що на зборах Ради селянських депутатів, котрі відбулись 23 мая цього року в м[істі] Кам'янци-Под[ільському] вибрано п'ятнадцять представників від селян яко членів на зібрання Ради об'єднаних організацій.

Прокопов вказує на те, що такі представники селян вже є на зібранню в числі тих 30 чоловік, котрі входять в зібрання по два від кожної волости. Тепер селяне додавають ще своїх представників. В цім Прокопов бачить так ніби недоверіє з боку селян прежним своїм представникам, бо селяне ніби то посилають нових представників для контролю роботи тих, котрі були вибрані раньше.

Качуровський пояснює, що на селянськ[ім] з'їзді селяне самі не домагались цього, а це питання поставив Блонський, котрий вказав селянам, що таких представників необхідно через те, що на зібранні є тільки 30 селян, а 32 неселянина.

Коган запитує Зібрання, чи ті 30 чоловік селян, котрі вибрані раньше, ще являються представниками, чи ні, а коли являються представниками від селян як і раніше, то він не бачить потреби в добавці ще нових представників.

Блонський пояснює, що ті, котрі вибрані раньше, є представниками від Волостних Комітетів. Ті же, котрі тепер мають ввійти – це представники від Ради Селянських Депутатів Кам'янецького Повіту (уїзду). В цю організацію входить 100 делегатів і з нею необхідно рахуватись.

Представники від Ради Селянських Депутатів починають шум в Зібранню і просять удалити голову (предсідателя).

Зібрання для втихомирення закривається на одну годину.

Голова відкриває Зібрання і ставить на голосування питання: чи прийняти представників від Ради делегатів Селянського з'їзду, чи ні?

Зібрання більшістю голосів рішає прийняти.

Голова читає список представників від Ради Делегатів Селянського з'їзду, котрих прибуло тільки десять чоловік: І. Говорухін, Т. Овчар, П. Коковський, М. Пашенко, П. Чоп, В. Бялокур, П. Михаленко, А. Бламар, В. Мазур і Топольський.

Преображенський читає протокола попереднього Зібрання Повітового (Уїздного) Виконавчого (Ісполнітельного) Комітету від 6 і 7 мая цього року.

В протокол від 6 мая Зібранням вноситься поправка:

1) В список присутніх на Зібранню вписуються пропущені в списку: Голиняк від Балинської волості і Синішен від Бережанської волості.

2) В питанню про міліцію в пункті А, замінити замість слів: «по одобренню Волостних Виконавчих Комітетів» треба читати: «по взаємному согласі з Волостними Виконавчими Комітетами».

В протокол від 7 мая вноситься поправка в резолюцію про Польські полки: 1) «щоб Польські полки були росформовані» треба читати: «щоб польські і другі національні полки були росформовані».

Блонський докладає про закриття Тимчасовим (Временним) Правительством кредиту Кам'янецькому повітовому Виконавчому Комітету.

Зібрання просить Блонського розказати історію цього питання.

Блонський робить доклад і читає телеграми, котрі були післані Зібранням Тимчасовому Правительству і відповідні телеграми Тимчасового Правительства про закриття позички. Поки Повітове (Уездне) Зібрання не буде організовано по програмі Тимчасового Правительства, до тої пори будуть закриті кредити. Програма Тимчасового Правительства потребує, щоб попередній склад повітового Земського Зібрання був тільки поповнений демократичними (народними) представниками не більше як на сто процентів; а коли в Кам'янецькому повіті змінені всі старі гласні, то Тимчасове Правительство рахує це неправильним.

При цьому Блонський поясняє, що на Зібранню Ради селянських депутатів 23 цього мая було висказано побажання післати делегатів до Генерала Брусилова, котрі і роз'яснили через що Кам'янецький повіт перемінив старих гласних і просити його піддержки перед Тимчасовим Правительством, щоб призовано було законним Нове повітове Зібрання і відкрито кредити.

Самулевич поясняє, що Брусилова вже нема, а назначений на його місце новий Главнокомандуючий – чоловік новий, з місцевими умовами незнайомий. Через це Самулевич пропонує делегації до Главнокомандуючого не посилати, а післати телеграму з поясненнями до Міністрів соціялістів і просити їх піддержки перед Тимчасовим Правительством. Таку же телеграму післати Раді Робочих Депутатів в Петроград.

Блонський прилучається до цього і пропонує таку ж телеграму післати Всеросійській Раді Селянських Депутатів.

Пропозиції Зібранням приймаються.

Предсідатель пропонує Зібранню вибрати Комісію для виробки телеграми Тимчасовому Правительству.

Зібрання вибирає в кожную Комісію з трьох чоловік: Самулевича, Блонського і Когана.

Середович пояснює Зібранню, що Тимчасовим Правительством закриті всі кредити. Видачу ж пособия сім'ям запасних Губернський Комісар передав йому – Середовичу, але

він не рахує для себе можливим прийняти ці обов'язки, бо ці обов'язки возложені на його не по виборам [...]. Середович пропонує обов'язки по видачі пайків передати комусь іншому.

Блонський каже, що ці обов'язки можна передати члену Управи Кривошею, котрий і раніше завідував цим ділом.

Прокопов пояснює Зібранню, що це діло неможливо передавати тільки одному чоловікові, бо це діло дуже відповідальне. Приходиться мати діло з великими грошми (так на один 3-місячний срок по приблизному підрахунку на Кам'янецький повіт потребується більше мільйона карбованців) і через це Прокопов пропонує вибрати Комісію, котра б завідувала цим ділом.

Блонський настоює на тому, щоб завідував їй надалі той чоловік, котрий оце діло провадив і до цього часу.

Зібрання доручає завідування видачею пайків Кривошею, котрий просить в допомогу йому вибрати Комісію, бо всього діла він на себе самого прийняти не може.

Середович пропонує ту комісію, що вже є, поповнити трьома членами по одному від Ради Солдатських Депутатів, від Ради Робочих Депутатів і від євреїв.

Зібранням пропонується прийняти і від євреїв вибирається Драхлер, а вибори представників від рад солдатських і робочих депутатів рішено передати в ці Ради.

Предсідатель оголошує перерву до 5 годин.

В 5 годин Зібрання знов відкривається. Предсідатель підіймає питання про суміщення посад Предсідателя Управи, Предсідателя повітового ісполнительного Комітету і комісара одним чоловіком.

Зібрання признає, що таке суміщення недопустиме і на всі згадані должности повинні бути вибрані особні люди.

Осадчук вказує, що зібрання неправильно називає себе повітовим Ісполнительним Комітетом, бо оце зібрання є Радою об'єднаних Громадянських організацій Кам'янецького повіту і через це необхідно вибрати 3 членів Ради Ісполнительний Комітет.

Блонський вказує, що оце питання стоїть в порядку дня і що до його дійде черга.

Зібрання згоджується зараз же переимувати «Исполнительный Комитет» «Радою об'єднаних громадянських організацій Кам'янецького повіту», а «президіум» – назвати Ісполнительним Комітетом, якого зараз вибрати.

Зібрання вибрало членами шість чоловік: Вайнбаум – 41 (гол[ос]), Пащенко – 37 (гол[осів]), Борідко – 37 (гол[осів]), Топольський – 29 (гол[осів]), Білокур – 30 (гол[осів]) і Дробинковський одногласно.

Кандидатами вибираються Монастирський і Коковський.

Після цього в 10 годині вечора Зібрання закривається до 10 год[ини] ранку слідуєчого дня.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 8 червня.

№ 314

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

25 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 25 мая 1917 г[ода], в составе следующих лиц: П. А. Самулевича, Ю. А. Бельского, Ю. А. Гижицкого, С. В. Костюка, М. Х. Майбороды, С. П. Гречинского, Качуровского и Гарбулинского

1. Губернский Исполнительный Комитет, заслушав жалобу помощника ветеринарного инспектора Кохмана на злоупотребления по службе на почве перегрузки общих работ Ветеринарного инспектора Картамышева, постановил: передать эту жалобу на распоряжение Прокурору Каменецкого Окружного Суда.

2. Затем были заслушаны заявления: а) члена Комитета П. А. Самулевича об отказе его от обязанностей, возложенных на него Комитетом по постановлению от 20 мая, наблюдения за действиями Губернской типографии и б) члена Комитета И. Ю. Качуровского об освобождении его от обязанностей члена по семейным обстоятельствам и о выдаче ему причитающихся суточных денег в размере согласно постановлению Совета общественных организаций по 7 руб[лей] в сутки с 11 по 27 мая включительно.

По выслушании этих заявлений Губернский Комитет постановил: 1) для управления губернской типографией и контролирования таковой, на место отказавшегося Самулевича, избрать члена Ю. А. Бельского и 2) освободить Качуровского от несения обязанностей члена Губернского Исполнительного Комитета и выдать ему причитающиеся суточные деньги в сумме 112 руб[лей] за 16 суток, о чем и просить Губернского Комиссара привести настоящее постановление в исполнение. На место-же Качуровского пригласить кандидата Мороза.

3. Затем был заслушан доклад членов Ю. А. Гижицкого, С. В. Костюка и Ю. А. Бельского о результатах приема ими губернской типографии (доклад прилагается).

4. Независимо от сего Губернский Исполнительный Комитет в том-же заседании постановил: а) пригласить редактировать «Вестник Губернского Исполнительного Комитета» Г[осподина] Богацкого и б) образовать при редакции комиссию для подготовки материала к изданию «Вестника Губернского Исполнительного Комитета». Избранными оказались: С. П. Гречинский, С. В. Костюк, П. А. Самулевич и Е. А. Осадчук.

Кроме того, Губернским Исполнительным Комитетом были рассмотрены и вынесены постановления по целому ряду поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг.

Председатель Комитета Гижицкий

Члены: С. Костюк, Гарбулинский, Гречинский, М. Майборода, П. Самулевич, Бельский.

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 7 – 7 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 315

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецької повітової ради об'єднаних громадських організацій**

25 травня 1917 року

25 мая 1917 року. Зібрання відкрито в 10½ годин ранку.

Предсідателем зібрання вибирається П. Блонський, його товаришем Е. Осадчук і секретарями: свящ[еник] о[тець] Н. Карпович і Н. Короповський.

Предсідатель пропонує вибрати повітового комісара і його помішника. При цьому заявляє, коли комісар буде займати тільки одну службу, то суточних йому положено 15 карб[ованців] в добу, а коли він ще на другій службі служить, то – 10 карб[ованців]. Помішникові ж комісара содержування не положено і через те потрібно найти ще грошей.

Пащенко пропонує, що задля користи повіта варто лишити Блонського на двох посадах: предсідателя Повітової управи і Повітового комісара, бо ім'я Блонського дуже в пошані всього повіта.

Читаються телеграми до міністрів соціалістів і до Петроградської Ради Робочих і Солдатських Депутатів, щоб признали законним Кам'янецьке Революційне повітове зібрання і відкрили йому кредити, котрі закриті Товаришем міністра внутрішніх справ Леонтьєвим.

Після поправок телеграми приймаються.

Предсідатель пропонує визначити жалування членам ісполнительного комітета і помішнику комісара. При чому додає, що варто назначити їм по 7 карб[ованців] в добу, як і в Губернськiм Ісполнительнiм Комітетi.

Оголошується відповідь Ради зібрання воєнних депутатів частей штаба про те, що Рада просить вибрати серед солдат одного на посаду повітового комісара, чи його помішника, але з суточними йому 3 карб[ованці] в добу і безплатних роз'їздах по ділам служби. Підіймається питання, чи потрібний помішник комісара. Після балачок голосуванням рiшається, що посада помішника комісара необхідна. Жалування членам Ісполнительного Комітету тим, котрі повинні жити в Кам'янці завше, а також помішнику комісара назначити 2500 карб[ованців] в рік. Але коли зараз на жалування цим людям грошей нема, то треба поклопотати через губерньського комісара, щоб було асигновано з казньонних коштів грошей на содержування цих людей. Намічаються записками кандидати на повітового комісара: Кузьминський, Самулевич, солдат Короповський. Балотировкою одержують таке число голосів: Самулевич 28 виборчих, 21 невиборчих; Кузьминський 19 вибор[чих], 30 невибор[чих], солдат Короповський 37 вибор[чих], 14 невиборчих.

Вибраним на посаду комісара став солдат Короповський, котрий на основі відповіді Ради воєнних депутатів частей штаба забезпечується содержуванням по 3 карб[ованці] в добу і безплатними роз'їздами по ділам служби.

В помішники комісара придлагаються Кузьминський і Волощук. При таємній балатировці Кузьминський одержує 24 виборч[их] й 25 невиборчих голосів і Волощук 30 виборчих, 19 невиборчих. Вибраним в помішники комісара став Волощук.

В 2½ годин дня оголошується перерва до 6 год[ини] вечора.

Зібрання знов відкривається в 7 год[ин] вечора.

Піднято питання про земські пошти спішно без черги. Секретар Сциборський прочитав прежні договори з поштарями. По їх видно, що на кожного коня в Кам'янці платить земство 900 карб[ованців], а в повіті 700 карб[ованців]. Поштосодержувателька г[орода] Кам'янця просила надбавки на кожного коня, або щоб всі матеріяли для піддержування живого і мертвого реманенту управа відпускала по твердим цінам. В противнім разі вона просить вернуть залог.

Осадчук заявляє, що в Проскурові поштарі получают далеко меньше, тоді коли ціни на зерно і так инше, такі ж, як у Кам'янці і що добавлять кажний місяць, дивлячись на базарні ціни – не справедливо.

Злотчанський підтвердив заяву Осадчука і предложив зробити справку у Проскурівських почтарів. Кузяк докладає, що на Проскурівські ціни дивитись не варто і на їх неможливо положитись.

Преображенський заявляє, що поштосодержувателі повинні получати зерно від місцевих продовольствених комітетів.

Злотчанський вніс жалобу дохторсько-санітарної ради, що поштарі недобрисовісно виповняли свої обов'язки. Не раз траплялось, що на потребування лікарського персоналу коней по службовим поїздкам почтосодержувателі і їх служаші грубіянили.

Осадчук висловився, що тепер особа непорушна (лічність неприкосновенна) і порушати чуже «я» ніхто не має права. Ображений фурманом-поштаром чи поштосодержувателем повинен звернутися в суд, щоб притягти до відповідальности. Далі висловлюється, що ті поштосодержувателі, котрі пользовались відстрочкою і запідозрені в наживі, пользуючись воєнним часом, поступають не справедливо. Вони повинні рахуватись і пам'ятати, що вони получили відстрочку задля користи повіта.

Сторчевин каже: на случай неустойки поштосодержувателів треба штрахувати і реквізувати живий і мертвий реманент по ціні воєнно-кінської повинности, а пошти передати другим поштосодержувателям, як то зроблено в Хотинському повіті.

Після всіх суперечок постановлено: залишити старі ціни на 1 коня в Кам'янці – 900 карб[ованців], а в повіті по 700 карб[ованців] в год. Сторчевой добавив, що ціни повинні бути до нового врожаю, рахуючи з першого квітня (апріля) сього року. Поштосодержувателі заявили, що тепер коней зменьшилось, а їздити приходится постоянно. При таких умовах не можуть обслуговувати.

Після кількох суперечок постановлено, що коняка повинна робити в кожний день не більше 60 верст. Поштосодержуватель м[істечка] Чемеровець просить, щоб пошта зосталась в Чемерівцях, бо це містечко в місцевості тій як раз середина – центр. Просьба поштосодержувателя м[істечка] Чемеровець принята.

Поштосодержувателька Файн, котра обслуговувала окрім свого участка Шатава-Нігин, просила заплатити за два роки по 360 карб[ованців] за коня на 16 коней.

Після деяких пояснень вияснено, що Шатавський участок обслуговували і другі пошти і через це постановлено заплатити тільки по представленим документам за проїжені верстви, рахуючи 31-го марта цього року. Постановлено відказати в домаганню за [...] роки на 8 коней по 360 карб[ованців] за 1 коня з першого января цього року.

Постановлено вернути залог по содержанию м[істечка] Гусятина, бо пошта там 2 роки як закрыта. По докладу Блонського принята постанова до земських служаших: коли обговорюються питання по які-небудь спеціальности, то дозволить вход на зібрання Управи завідуючим відділом з правом рішачого голосу.

В питанню ж про прийом і увільнення земських служаших можуть входити всі члени Ради служаших з правом дорадчого голосу, а председатель Ради служаших земської управи з правом рішаю чого голосу.

Після декотрих пояснень і суперечок більшістю голосів прийнято.

Доклад доктора Рабиновича – председателя санітарно-лікарського бюро про право скликання по мірі потреби зібрання санітарно-лікарського персоналу 7 чол[овік] від служаших земської управи постановлено: предоставити стільки голосів від лікарського персоналу, скільки від Управи і земського зібрання. Всі члени Санітарної Ради мають рішачий голос.

Для прийому, переміщення і увільнення лікарського персоналу Управа пригласає з правом рішачого голосу Предсідателя Лікарського Бюро чи предсідателя Ради служачих.

Блонський докладає про те, щоб доставити обрахунок (смету) Тимчасовому (Временному) Правительству. Після деяких пояснень постановили просити Губернського Комісара клопотатись перед Правительством про асигнування 6000 карб[ованців] для видачі членам Ради об'єднаних організацій суточних і прогонних. Постановлено заплатити членам Ради об'єднаних організацій за три дні, зробивши позичку з Продовольственних Комітетів.

В 11½ години ночі оголошується перерва до 10 годин ранку слідуючого дня.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 8 червня.

№ 316

**Повідомлення газети «Нова Рада» про діяльність провокаторів
у Жмеринці та Вінниці**

25 травня 1917 року

Центральний комітет залізничних служачих одержує з лінії повідомлення про підбурювання на залізницях провокаторів, чорносотенців і прибічників старого уряду. Ці заяви свідчать, що здебільшого провокатори і бувші «союзники», які за старого уряду мали значні посади в управлінні південно-західної залізниці, зараз перебувають на лінії і сіють розруху серед робітників.

Дехто з них пробрався в залізничні комітети, де, удаючи з себе то лєнінця, то анархіста, закликає робітників до забастовки, захоплення влади до своїх рук тощо.

Центральний комітет вжив енергійних заходів для знищення діяльності провокаторів.

Найбільш широко провокатори розвинули свою діяльність в Жмеринці та Вінниці. Туди послано зараз членів комітету Свободіна і Прокудо.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 мая.

№ 317

**Телеграма Подільському губернському комісару щодо можливості
призначення на посаду Гайсинського повітового комісара**

25 травня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ГУБКМИССАРУ КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК
ИЗ ПЕТРОГРАДА

Принята 25/V 1917 г[ода].

ДОПОЛНИТЕЛЬНО 1610 СООБЩАЕТСЯ СОВЕТ ОБЪЕДИНЕННЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ГОРОДА ГАЙСИНА И УЕЗДА ТЕЛЕГРАФИРУЕТ ЧТО ПРИЗНАЛ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УЕЗДНОГО КОМИССАРА САВАСТЬЯНОВА ВРЕДНОЙ И ПОСТАНОВИЛ ВЫРАЗИТЬ ЕМУ НЕДОВЕРИЕ ЕДИНОГЛАСНО ИЗБРАЛ КАНДИДАТОМ ДОЛЖНОСТЬ ГАЙСИНСКОГО УЕЗДНОГО КОМИССАРА

ПРАПОРЩИКА АЛЕКСАНДРА ГЕОРГИЕВИЧА КЕШОЛЫ ТОЧКА БЛАГОВОЛИТЕ СООБЩИТЬ ВАШИ СООБРАЖЕНИЯ И СЛУЧАЕ ПРИЕМЛЕМОСТИ КАНДИДАТУРЫ КЕШОЛЫ СДЕЛАТЬ ПРЕДСТАВЛЕНИЕ ЕГО НАЗНАЧЕНИИ ПОСЛЕ ЧЕГО М[ИНИСТЕРСТВО] В[НУТРЕННИХ] Д[ЕЛ] ВОЙДЕТ СНОШЕНИЕ ВОЕННЫМ МИНИСТРОМ ОТКОМАНДИРОВАНИИ КЕШОЛЫ ЕГО РАСПОРЯЖЕНИЕ 1636 = ЗА М[ИНИСТРА] В[НУТРЕННИХ] Д[ЕЛ] ЛЕОНТЬЕВ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 24. Телеграфний бланк.

№ 318

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

26 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 26 мая 1917 г[ода], в составе следующих лиц: П. А. Самулевича, Ю. А. Бельского, С. В. Костюка, М. Х. Майбороды, С. П. Гречинского, Е. А. Осадчука и Гарбулинского

1. Губернский Исполнительный Комитет, заслушав отношение Председателя Каменецкой уездной земской Управы об утверждении в должности избранных: Каменецким уездным Комиссаром представителя от Совета военных депутатов Николая Даниловича Короповского и помощником уездного Комиссара Андриана Яковлевича Волощука, а также отношение Председателя Совета крестьянских депутатов об избрании помощником уездного Комиссара Кузьминского, постановил: до утверждения означенных лиц в должностях, просить Подольского Губернского Комиссара затребовать от Совета военных депутатов аттестационный отзыв на Короповского.

2. Выслушав доклад заведывающего Подольской губернской типографией Щепковского о том, что до перехода типографии в ведение Губернского Исполнительного Комитета, объявления служебного характера учреждений М[инистерства] В[нутренних] Д[ел] печатались бесплатно, Губернский Исполнительный Комитет постановил: на будущее время всякие объявления печатать за плату, кроме всех работ Губернского Исполнительного Комитета.

3) Заслушав протокол Кинашевского сельского Исполнительного Комитета об устранении от должности настоятеля Кинашевской церкви И. Г. Мартыновского, как несочувствующего новому строю, Губернский Исполнительный Комитет постановил: протокол Кинашевского сельского исполнительного Комитета препроводить в Брацлавский уездный Исполнительный Комитет, а копию протокола Епископу Митрофану.

4) Заслушав прошение Поручика Людвиг Целестиновича Добржинского, коим он ходатайствует о возбуждении вопроса перед Бессарабско-Таврическим Земельным Банком и Дворянским Банком в г[ороде] Киеве об отсрочке продажи за долги принадлежащих ему и его жене Ольге Добржинской имений находящихся в Балтском и Ямпольском уездах, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить Бессарабско-Таврический Земельный Банк и Дворянский Банк в Киеве отсрочить продажу имений Добржинского до образования Земельных Комитетов. О таком постановлении Комитета сообщить просителю Добржинскому.

Председатель Комитета Гжицкий

Члены: С. Костюк, Гречинский, Бельский, Гарбулинский

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 8 – 8 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 319

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета»
про засідання Кам'янецької повітової ради об'єднаних
громадських організацій**

26 травня 1917 року

26 мая 1917 року.

Зібрання відкривається в 12 годин дня.

Предсідателем – Блонський, його товаришом вибирається Монастирський, а секретарями – Драхлер і Борідко.

Підіймається питання про збирання недоємок з великих землевласників в повіті. Король пропонує возложити обов'язки на місцеві Комітети, щоб вони зараз же зібрали недоємки. Сторчовой пропонує відстрочити визискування недоємок до продажу врожаю. Горбулинський вказує, що декотрі землевласники не вносять недоємок через невиясненість свого становища і здержуються від внесок недоємок, вони – ждуть, як рішить Учредительне (установче) Зібрання про земельну справу. Через те пропонує приступити зараз же до збирання недоємок. Рішено зараз же приступити до збирання недоємок через Волосні Комітети.

Драхлер пропонує, щоб освободити від недоємок євреїв, котрі постраждали від виселення. Блонський пропонує освободити від недоємок не всіх поголовно виселенців, а розглядати кожний випадок окремо. Розгляд таких випадків передати Волосним Комітетам. Предложення Блонського приймається.

Предсідатель Блонський оголошує заяву про те, щоб були прийняті деякі засоби (мери) проти тих членів Ради, котрі не бувають на зібранні. Порішено не дати суточних за всі дні зібрань тим членам Ради, котрі не були в протязі цілого дня на зібранні, а також оповістити про неявку на зібрання Ради в ті організації, представники котрих не бували на зібраннях.

В питанні про Земельні Комітети рішено: признати необхідним організувати такі комітети в повіті (уїзді) і доручити Ісполнительному Комітетові підготувати до слідуєчих зборів Ради доклада про питання про роботу і організацію земельних комітетів на місцях.

В питанні про заготовку білизни для армії докладає Блонський. Він вказує, що уїзному комісарові передано 48000 карбов[анців] для заготовки 1200 пар білизни по 4 карб[ованці] за пару і що оці асигнування замалі через дорожнечу необхідних матеріалів.

Рішено: організацію діла заготовки білизни доручить Ісполнительному Комітетові на таких основах:

- 1) Уїзний Ісполнительний Комітет зробить підрахунок (смету) і спеціально пішле чоловіка в Москву для закупки необхідних матеріалів для всього уїзду на білизну армії.
- 2) Матеріяли розпреділяються для заготовки Волосним Комітетам.
- 3) Нехватка в грошах на заготовку білизни для армії покривається із місцевих волосних сум.

В питанню про урегулювання заробітної плати на місцях порішено доручить Исполнительному комітетові представити до слідуючого зібрання Ради подрбно розроблений доклад.

Питання про нормировку цін на топливо і розподілення його в повіті рішено передати Продовольственному Комітетові.

По дорожньому питанню докладає секретар Дорожної комісії Золотов. Прослухавши доклад, декотрі промовці пропонують відложить дорожне діло до кінця війни. Середович і Драхлер висказуються за незабавне (немедленне) розходження всіх тих сум, котрі має комісія на поправку дорог і заготовку матеріалів для знову строющихся участків. Фронт близько і через те дуже необхідно в справності держати дороги в Кам'янецькому повіті.

При читанню доклада підіймаються горячі суперечки з боку селян: одні кажуть, що питання про будівлю не належить незабавному розгляду, даючи велике значіння будівлі шкіл і доріг в повіті, а другі твердять, що доклад повинен не розглядатись задля воєнного часу.

Суперечки по цьому докладу за й проти тягнуться коло години. Блонський ставить на балотировку таке питання: Порішити принципно: «Чи будувати (строїти) нові дороги і поправляти старі, чи ні»? Зібрання після довгих суперечок рішає принципно, що будівля і поправка доріг необхідна.

Після цього рішення підіймається член зібрання Говоруха і заявляє, що в такий час рішати питання про дорожню і шкільну будівлю не варто, бо можна з оцим ділом почекати.

Зараз проголошується перерва зібрання, котра тягнеться коло двох годин.

Після оцей перерви члени зібрання скликаються в залу зібрань, але коли зібралось мало (не повний кворум – число членів), то не являється можливим приступити до розгляду доклада.

Доклад про дорожню будівлю для розгляду зібрання членом управи Кривошеєм предлагався три рази і кожний раз Зібрання ухилялось від розгляду. На оці розходи є асигновки від Земства і від казни і коли залишити без розгляду цей важний доклад, то управа не зможе приступити до закінчення постройкы шкіл і поправки сошейних доріг в цім 1917 році. Про таку срочність і необхідність членам управи Кривошеєм докладувалось кожний раз.

Оголошується перерва до 6 годин вечора.

Вісті Кам'янецького Повітового Исполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 8 червня.

№ 320

Повідомлення газети «Подольнин» про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету

26 травня 1917 року

Заседание открывает г[осподин] Блонский в зале Каменецкой уездной земской управы около 12 часов дня и приступает к проверке кворума.

Г[осподин] Середович, выступая по вопросу о порядке дня, вносит разумное предложение установить такое положение, при котором журналы заседания утверждались бы в том же собрании, и рекомендует предложить секретарям записывать сейчас же резолюции собрания, которые выносятся по тем или другим вопросам, прочитывать их собранию и передавать для переписки набело и, таким путем, достичь того, чтобы журналы были готовы к концу заседания и тут же утверждались собранием. Однако, это предложение почему то встречает противодействие со стороны г[осподина] Блонского. Он указывает, что г[осподин] Середович говорит не то, что нужно. Ничего, мол, нового в предложении г[осподина] Середовича нет. Составление журнала заседания дело трудное. «Журнал писать – не языком чесать» и что если хотят, чтобы журналы составлялись с ходом заседания, необходимо оплачивать труд президиума. Выступление г[осподина] Блонского производит впечатление, как будто предложенный порядок, кстати сказать, принятый во всех деловых собраниях, ему не по душе. В дальнейшем ходе заседания одновременно идут прения по вопросу о допущении в комитетах новых членов и о необходимости выбора президиума для ведения заседания. Из прений рядом штрихов выявляется скрытая борьба между отдельными членами комитета. Почти после часа потраченного времени собрание решает избрать президиум. Председателем избирается г[осподин] Почесик, товарищем председателя г[осподин] Качоровский.

С выборами секретарей происходит заминка. Называется кандидат, собрание его выбирает, но он, по тем или другим причинам, отказывается. В числе таких отказавшихся и г[осподин] Самулевич, и г[осподин] Бройтман. Они ссылаются вскоре оставить заседание комитета, но тем не менее остаются до конца дневного заседания.

Вообще, с выборами секретарей повторилось на этот раз в комитете тоже самое, что происходило раньше почти во всех земских собраниях, где никто не хотел взяться за маленькое, но ответственное дело.

Но, наконец, и этот вопрос улажен. Место секретаря занимает г[осподин] Преображенский.

Продолжаются прения по вопросу о допущении в состав комитета 15 представителей от совета крестьянских депутатов Каменецкого уезда. Некоторые члены комитета указывают, что численное представительство селян в комитете совершенно обеспечивает их интересы. Представители совета крестьянских депутатов те же селяне и что следует поставить на решение собрания вообще вопрос о допущении в состав комитета новых членов.

Г[осподин] Блонский стоит за то, чтобы принимать в уездный комитет представителей всех общественных организаций и особенно настаивает на приеме представителей совета крестьянских депутатов. Председатель Почесик предлагает вопрос о приеме последних передать сначала на обсуждение волостных комитетов и при этом просит указать, как производились выборы представителей совета крестьянских депутатов. Г[осподин] Качоровский дает по этому вопросу объяснение.

Предложение председателя вызывает негодование со стороны присутствующих в зале представителей совета крестьянских депутатов. Один из них громко заявляет: «Долой председателя Почесика». Его поддерживают другие; поднимается невообразимый шум. Заседание прерывается; более робкие уходят из зала. Непривычному наблюдателю казалось, что вот-вот будут пущены в ход кулаки. Попытки некоторых членов и самого председателя внести успокоение остаются безрезультатными и только не ранее как через полчаса разгоревшиеся страсти постепенно улеглись и собрание вновь приступило к занятиям.

Заняв место председателя, г[осподин] Почесик разъясняет, что не председатель решает дела в собрании, а само собрание. Председатель-же, как и каждый член комитета, может высказывать то или другое мнение. Вопрос о принятии в состав комитета представителей совета крестьянских депутатов ставится на баллотировку и решается в положительном смысле.

Представители совета крестьянских депутатов занимают места среди членов комитета. Один из них поднимает вопрос о переизбрании президиума. Председатель ставит вопрос на баллотировку и собрание 36 голосами решает оставить прежний президиум.

Г[осподин] Блонский докладывает собранию, что от Временного Правительства получена телеграмма о закрытии земской управе кредитов в Каменецком казначействе и предлагает послать от комитета депутацию командующему армиями Юго-Западным фронтом с просьбой, чтобы он поддержал ходатайство Комитета пред Временным Правительством о переименовании Земской Управы и об исключении из земского собрания состава прежних гласных, на что Временное Правительство не дает своего согласия.

Далее г[осподин] Блонский напоминает Собранию вопроса о переименовании уездной земской управы и о недопущении в состав земского собрания прежних гласных, докладывает содержание телеграмм, какие были посланы Временному Правительству по этому вопросу и ответы Временного Правительства, в том числе и последний ответ о закрытии кредитов земской управе, и объясняет отказ Временного Правительства в удовлетворении ходатайства уездного исполнительного комитета происками отдельных лиц.

Г[осподин] Самулевич говорит, что комитет в третий раз собирается как будто для того, чтобы слушать телеграммы Временного Правительства и предлагает принять меры, чтобы больше не приходилось говорить об этом. Он уверен, что ни депутация к Командующему войсками фронта, ни к министру внутренних дел не поможет. Прочитав затем из газеты открытое письмо депутатов Скопинского земства, в котором они описывают вынесенное ими тяжелое впечатление от сношения с министерством внутренних дел царит прежний дух и что не к нему теперь следует обращаться, а к министру-социалисту Скобелеву и Совету рабочих и солдатских депутатов.

Г[осподин] Блонский предлагает послать телеграммы всем министрам-социалистам и просить не только об удовлетворении прежнего ходатайства уездного исполнительного комитета, но вообще о передаче всех дел, касающихся местных нужд, на разрешение Губернского Исполнительного Комитета. Предложение Блонского собрание принимает и поручает составить текст телеграмм. После этого Блонский заявил, что выдача пайков женам запасных сначала была поручена ему, а затем он слышал, что губернский комиссар передал это дело г[осподину] Середовичу.

Г[осподин] Середович подтверждает, что он действительно получил такое предложение, но отказывается взять на себя заведывание выдачей пайков и предлагает собранию избрать для этого лицо из состава комитета.

Начавшиеся по этому вопросу прения продолжаются до трех часов, а в три часа объявлен перерыв до 5 час[ов] вечера.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 26 мая.

№ 321

Лист заарештованих солдат до редакції «Подільнина» про діяльність комісара Кам'янецької тюрми

26 травня 1917 року

Гражданин Редактор! Просим Вас поместить нижеизложенное, от солдат заключенных в местной тюрьме, в уважаемой Вашей газете «Подольнин».

На заседании Городского Совета общественных организаций 14 мая 1917 года Каменца-Под[ольска] было заявлено г[осподи]ном Владимирцевым, что он оставляет свою должность тюремного комиссара, в виду отсутствия у него свободного времени. Давно пора сказать правду, что эта должность отнимает у него много времени по разбору дел и жалоб заключенных солдат. Такое заявление нельзя считать правильным, т[ак] к[ак] наши требования столь скромны: войти к комиссару с ходатайством к высшим властям о помиловании и отправить нас на позицию, дабы мы имели возможность послужить ныне свободному народу. Штаб генерала Брусилова под рукою, – неужели в течении месяца нельзя получить ответа на наши просьбы. Вот почему мы решили высказать г[осподи]ну Владимирцеву то, что для нас стало ясно. И он ушел. Но почему? Неужели он счел наши требования за оскорбление: попросить к нам наших депутатов. Вероятно у господина Владимирцова не нашлось раньше иных предлогов оставить должность, если он занят.

Заключенные солдаты: Федоров, Михайлов.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 26 мая.

№ 322

Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради Брацлавським товариством «Просвіта»

26 травня 1917 року

З Брацлава (на Поділлі).

Високоповажній Українській Центральній Раді і Тобі, поважний Батьку наш, Михайле Грушевський.

Рада Брацлавського Повітового Товариства «Просвіта» від імени всіх товаришів висловлює повне довір'я та пошану Ц[ентральній] У[країнській] Р[аді] та ручає, що кожне доручення та вказівка буде вивонена як найгостріший приказ. Ми уважаєм Ц[ентральну] У[країнську] Р[аду], яко найвищу установу – установу, вибрану волею українського народу, установу, необхідну для випрацьовання кращої долі для України. Бачучи Вас, поважний пане Михайле Грушевський, у кермі, в нас серця наповнюються гарячою радістю та щастям – ми спокійні за будучність нашої України. Прийміть наше щире вітання та хай Вам Бог допомагає у святому ділі – в ділі відбудування вільної та щасливої України.

Голова товариства Андрій Антонович.

Ганна Кондратенко. Микола Саврасов. Іван Ярчевський. Варлаам Панасюк. Марія Верейська. В. Михайлик.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 26 мая.

№ 323

Повідомлення газети «Нова Рада» про телеграму військового клубу частин штабу Південно-Західного фронту та гарнізону Кам'янця-Подільського з вимогою автономії України

26 травня 1917 року

Нас сповіщають з Кам'янця-Подільського, що 26 мая українським Військовим Клубом частин штабу південно-західного фронту та гарнізону міста Кам'янця послано телеграму кн[язю] Львову та Керенському з вимогами негайного оголошення актом принципу автономії України, українізації війська та призначення міністра по справам України.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 28 мая.

№ 324

Повідомлення «Робітничої газети» про заснування у містечку Дунаївці осередку Української соціал-демократичної робітничої партії

26 травня 1917 року

В м[істечку] Дунаївцях заснувалась організація Української Соц[іал]-Демократичної Робітничої партії.

Товаришів, які бажають вписатись в члени Партії, просять звертатись до організаційного бюро в помешканні Ради Робітничих Депутатів від 1 до 2 год[ини] дня у вівторок, четвер і суботу.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 26 травня.

№ 325

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадській організацій

27 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 27 мая 1917 г[ода], в составе следующих лиц: Ю. А. Гжицкого, Ю. А. Бельского, С. В. Костюка, М. Х. Майбороды, С. П. Гречинского, Е. А. Осадчука и Гарбулинского

1) Губернский Исполнительный Комитет, заслушав вопрос о распространении среди населения, соответствующих времени газет и агитационной литературы, и, имея в своем распоряжении на издание этой литературы средств ПОСТАНОВИЛ: обратиться в Губернские Уездные Земские Управы с просьбой ассигновать для издания газет и агитационной литературы безвозвратную субсидию.

2) Обсуждая вопрос об агитации среди населения и инструкторах по агитации Исполнительным Комитетом принято следующее решение: а) разослать Уездным Исполнительным Комитетам копии обращения Осинской Земской Управы, Пермской губернии, разосланного Губернским исполнительным Комитетом Временным

Комитетом Государственной Думы по отделу сношений с провинцией, в котором сказано: «Управа доводит до сведения Отдела, что в целях осведомления населения уезда о текущих событиях, правильного освещения совершившегося государственного переворота, разрешения вопроса земельного, а также для подготовки населения к означенному участию в выборах в Учредительное Собрание, Управой предпринято следующее: уезд разделен на районы по числу волостей. В каждом районе учреждается районное лекционное бюро. К участию в выборах в это бюро привлекаются все местные организации. Деятельность районных бюро объединяется Осинским Уездным лекционным бюро, на обязанности которого лежит снабжение соответствующей литературой районных бюро и оказание всяческого содействия в их деятельности и б) тем же Исполнительным Комитетом выразить пожелание приглашать к агитаторской деятельности представителей Совета военных депутатов частей Юго-Западного фронта, которые имеют хороших ораторов, пользующихся большим влиянием на население и работающих за скромное вознаграждение.

3) Заслушав вопрос о порядке борьбы с правонарушениями, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: а) обратиться к населению с воззванием о том, чтобы все распоряжения Временного Правительства и его агентов, а также Исполнительного Комитета проводились в исполнение без замедления и беспрекословно, б) в случае же недовольствия на распоряжение местным Комитетом обращаться в высшую инстанцию, а не прибегать к самоуправству и в) принять меры к реформированию Мирового Суда, согласно указаниям Временного Правительства.

4) Выписать Известия Киевского Губернского Исполнительного Комитета за время с 1 мая по 1 июля 1917 г[ода].

5) По обсуждению доклада Председателя Собрания Военных Депутатов частей штаба Юго-Западного фронта и гарнизона г[орода] Каменец-Подольска о беспорядках в Летичевском уезде, Губернский Исполнительный Комитет, ПОСТАНОВИЛ: препроводить выдержки из доклада членов Совета солдат Степанова, Охрименко и Гигарсона, возвратившихся из Летичевского уезда 9 мая, в Летичевский уездный Исполнительный Комитет, с просьбой выяснить положение дела на месте в настоящее время, и о последующем сообщить Губернскому Исполнительному Комитету.

6) Заслушав вопрос по снабжению армии бельем, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: обратиться к Уездным Исполнительным Комитетам с воззванием о принятии энергичных мер по собиранию белья для армии.

7) По вопросу о борьбе с контрреволюцией Исполнительный Комитет пришел к решению обращать самое серьезное внимание за массовыми анархическими выступлениями, где бы они не проявлялись – в селе или городе. Для чего написать воззвания ко всем Комитетам.

8) Для ознакомления с положением дел Подольского Губернского по земским и городским делам Присутствия и участия в решении таковых Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: командировать членов Комитета: Гречинского, Майбороду и Слободянюка.

9) Заслушав ходатайство жителя с[ела] Боришковской Мукши, Каменецкого уезда, Игнатия Гинкевича-Гончара о назначении ему единовременного пособия или пенсии за потерю трудоспособности от разрыва бомбы, найденной при уборке кукурузы, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: прошение Гинкевича-Гончарова направить в Каменецкий съезд Мировых Судей для отсылки в бюро по оказанию бесплатной юридической помощи.

10) Заслушав прошение группы чинов общей полиции: Беклемищева, Онуфриевича, Михаловского и др[угих] в числе 23 человек об обсуждении вопроса о их положении в связи с обнаружившимся отрицательным отношением к ним общества, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: объявить просителям через Губернского Комиссара, что ходатайство их пока преждевременно и не соответствует настроению общества в настоящий момент и

11) Губернским Исполнительным Комитетом был рассмотрен целый ряд поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг, по коим внесены надлежащие постановления.

Председатель Гижицкий

Члены: М. Майборода, С. Костюк, С. Гречинский, Гарбулинский

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 9 – 10 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 326

Звіт газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов» про засідання Кам'янець-Подільської ради робітничих депутатів

27 травня 1917 року

Заседание 27 мая.

Заседание открыто в 9 час[ов] вечера т[оварищем] Саркисовым.

В порядок дня поставлены следующие вопросы.

I. Доклад т[оварища] Саркисова о демократизации Совета общественных организаций.

II. Доклад т[оварища] Коста о соединении Советов Рабочих и Солдатских Депутатов.

III. Доклад организационной комиссии о реорганизации Совета Рабочих Депутатов.

IV. Доклад о реорганизации продажи газет.

По первому вопросу решено выборы в Совет общественных организаций производить сейчас же, не дожидаясь реорганизации Совета Рабочих Депутатов и разрешения других вопросов, поставленных в порядок дня.

В Исполнительный Комитет избраны т[оварищи] Саркисов, Анатолиев и Кост.

В Совет Общественных Организаций при первой баллотировке избраны т[оварищи] Саркисов, Кост, Анатолиев, Окин, Бройтман, Дерманер, Кузьмин и Пресман Ш. Остальные кандидаты при первой баллотировке не получили абсолютного большинства голосов. Была произведена перебаллотировка, которой избран в состав Совета О[бщественных] О[рганизаций] т[оварищ] Самулевич. Остальные кандидаты и во время перебаллотировки не получили абсолютного большинства и выборы десятого представителя решено было отложить до следующего заседания. По второму вопросу принято решение соединиться с советом солдатских депутатов, но так как пока Совета солдатских депутатов, организованного на демократических началах в Каменце нет, решено пока объединиться президиуму Совета Р[абочих] Д[епутатов] президиумом собрания Военных Депутатов, при чем президиум С[овета] Р[абочих] Д[епутатов] должен в первом же соединенном заседании президиумов поставить на очередь вопрос о реорганизации Совета Военных Депутатов.

По третьему вопросу принято решение отложить его рассмотрением до следующего заседания Совета.

Последним был заслушан доклад заведующего газетным киоском. Постановлено продажу газет передать студенческому социалистическому союзу.

Заседание закрыто в 12½ час[ов] ночи.

Следующее заседание назначено на пятницу 2 июня.

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 4 июня.

№ 327

**Повідомлення газети «Народня воля» про вибори комісара
у Проскурівському повіті**

27 травня 1917 року

Під час виборів в Проскуріві повітового комісара, замість теперішнього капітана Шостаковського, який обібраний подільським губернським комісаром, загорілась боротьба. Робітники і городяне стояли за голову місцевої ради робітничих і солдатських депутатів соціал-революціонера Зотенко, українці ж виставляли кандидатом члена земської управи селянина Верхову. В той день, як повинні були проводитись вибори, в комітет громадських організацій зібранні були всі сили тієї і другої сторони. Почалась гостра уперта боротьба, яка перетворилась згодом в політичну боротьбу. Перемогли українці.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 9 червня (27 травня).

№ 328

**Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради
українцями військового клубу частин штабу Південно-Західного фронту
та гарнізону міста Кам'янця-Подільського**

27 травня 1917 року

З Кам'янця.

Українці войовники частин штабу Південно-Західного фронту і гарнізону міста Кам'янця, по заснуванню клубу, щиро вітають Центральну Раду і всіма силами будуть допомагати їй у великій і тяжкій, але славній праці за кращу долю України.

Президіум клубу.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 27 мая.

№ 329

**Повідомлення газети «Нова Рада» про діяльність української
громади міста Проскурова**

27 травня 1917 року

В Проскуріві жваву діяльність виявляє Українська Громада, яка зараз заложила «інформаційне бюро», де одержують всякі справки. Це дуже важно з того боку, що

Проскурів то є вулова станція, властиво під самою позицією. Тут наші вояки одержують всякі справки, а також можна купити деяку книжечку. Через бюро іде праця й на повіт. В повіті працюють зв'язані організації й зараз зібрано жертв на одне лише військо українське до 5000 карб[ованців]. Заложено в повіті до 8 «Просвіт». Одно погано – трудно дістати книжок. Зараз організуються учителі, улаштовують курси по українознавству й т[ак] д[алі]. Зараз зібрано вже трохи грошей на Український національний фонд, а також буде незабаром улаштована вистава з цією метою. Пильно українці гуртуються до Шевченкового свята на 22-го сього травня.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 27 мая.

№ 330

**Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток
просвітницької праці в містечку Бершадь**

27 травня 1917 року

27-го травня заснувалось, нарешті, і в м[істечку] Бершаді Товариство «Просвіта». Робота Т[оварист]ва на перших порах йшла дуже туго, не дивлячись на запобігання декотрих товаришів. Скликали 2–3 рази загальне зібрання, але на жаль ні разу таке не відбулося: все не було людей. Тоді тимчасове бюро вирішило взятись за иншу культурно-освітню роботу, і вже и суботу 8-го липня урядували вечір, де члени «Просвіти» виконали комедію Кашенка: «Зоря нового життя». З боку аматорів все було як слід, але на жаль нема в Бершаді будинку, де-б можна вільно поміститися і мусіли тиснутись в дрантивому «літньому театрові», в котрому немає ні дверей хороших, ні стін.

Вражіння слухачів не зовсім гарне: де кого навіть задівало за живе, особливо капіталістів, землевластників та инш[их]. Людей, котрим жилось дуже гарно в той час, як більшість бідувала. Вони тепер хоч і зуть себе, крізь зуби, «українцями», але коли приходитьсь щось помогти, чи навіть добре слово сказати, в такий особливо скрутний час, то вони відносяться до сього вороже.

Взагалі, до відродження українського народу, його культури, та інших духовних потреб, Бершадці ставляться вороже. От, хоч би в той час, коли співали народній гімн «ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА», та «ЗАПОВІТ», було багато таких, що навіть не підіймались на ноги і сиділи в шапках. І все це робилось з іронією, і насмішкою. (Мол, что нам какіе-то Українці).

Зате в селі Яланці, де селяне більш культурні завдяки місцевій інтелігенції, є «Народній Дім» та заля для театру, де в неділю 9-го липня відбувся спектакль далеко краще. Люду зібралось коло 500 душ: чоловіків, жінок, хлопців, дівчат, та малих дітей. Початок був зустрінутий, як яке велике урочисте свято. Хор під керуванням сільського вчителя проспівав «Ще не вмерла Україна» та «Заповіт». Селяне самі без наказу поставали, поздіймали шапки і уважно слухали. Як було видно, комедія теж захопила всіх, особливо через те, що в ній є багато де чого, що торкається справ селянського життя.

В час антрактів той самий хор співав дуже гарні історичні пісні, як от: «Зібралися всі бурлаки», «Не пора не пора» та ин[ші]. В кінці спектакля виступали промовці, котрі з'ясували селянам значінне цієї комедії та театру взагалі; потім, про події сучасного життя, автономію України, федерацію та иньші політичні питання. Не дивлячись на

таку гарячу роботу, як жнива, всі слухали до кінця. Закінчено в 1 годині ночі. Прибуток від продажу квитків повернено на «Просвіти» Бершадську і Яланецьку.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 12. – 7 серпня. – С. 16.

№ 331

**Повідомлення «Робітничої газети» про підготовку до місцевих виборів
у містах Вінниці та Кам'янець-Подільському**

27 травня 1917 року

В Кам'янці-Подільському та Вінниці українці почали жваво готуватись до виборів. Ознайомившись ближче з новими виборчими законами, українська інтелігенція, котра гуртується коло місцевих «Просвіт», постаралась увійти в контакт з широкими верствами українських робітників і міщан. Особливо цікава на Поділлію по всіх повітових містах верства міщанська. Околиці міст завжди вели уперту боротьбу з великими домовласниками центру; тепер вони найшли спільників серед мешканців центру, себто українську інтелігенцію. Невідомо, як іде подібна робота по других містах. Багато балачок викликало питання про те, чи блокуватись, чи йти нарізно. Можливо, що з ініціативи Вінницької Губерніяльної Ради буде навіть скликаний з'їзд міщанства всіх міст Поділля.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 27 травня.

№ 332

**Стаття С. Іваницького у газеті «Нова Рада» про з'їзд делегатів
учительських організацій початкових шкіл Поділля**

27–28 травня 1917 року

27–28 травня у Вінниці відбувся з'їзд делегатів учительських організацій початкових шкіл всього Поділля та учителів середніх шкіл українців.

З'їзд скликав член Губ[ернської] Земської Управи С. Іваницький; запрошено було по 3 делегати від кожної повітової учительської організації. З'явилися представники 10 повітів; не прибули делегати Балтського й Ушицького повітів. В першій повіті учительство зорганізовано під назвою «Українське учительське товариство Балтського повіту» на ґрунті певної політично-професійної платформи; в другім воно ще не організовано, хоч у квітні зібралося на з'їзд та обрало президіум.

З коротких повідомлень, що поробили делегати, між иншим виявилось, що в Летичівськім повіті учительство, хоч мало з'їзд 7 травня й повибирало своїх представників у ріжні установи, одначе теж не з'єдналося в якусь сталу організацію. Проскурівське учительство три рази з'їздилося, вибрало бюро, одначе певної організації не утворило. Вінницьке учительство мало скілька з'їздів, досить численних, де були потрохи представники й инших повітів, учителі початкових і середніх шкіл. Воно з'єдналося в професійний союз без жадної політичної і національної платформи на підставі статута «Подольского Общества взаимопомощи учащихся и учивших», який маєтья на думці переробити через те, що він зложений за часів старого ладу.

Вінницький союз зразу думав прилучитися безпосередньо до Всеросійського союзу, але тепер гадає, що це треба буде зробити через всеукраїнську спілку.

По других повітах, а саме: Гайсинському, Кам'янецькому, Могилів-Подільському, Літинському, Ольгопільському, Ямпільському, Брацлавському, засновано українські учительські товариства, власне, початкових шкіл, куди можуть входити представники й других шкіл, – без різниці національностей. З цих повітових товариств, поминаючи Гайсинський, шість й прийняли одну політично-професійну платформу – ту саму, що й Полтавський повіт. Головні пункти політичної платформи – федерація в Російській державі та національно-територіальна автономія України.

Переходячи до утворення Всеподільського учительського товариства, з'їзд зазначив, що він має виробити проект цього товариства в головних рисах, вибрати тимчасову Раду, котра складе статут і передасть його на ухвалу повітових товариств, які остаточно зорганізуються під час педагогічних літніх курсів. Після того новий з'їзд представників цих організацій завершить справу утворення Всеподільського товариства, вибравши постійну Раду його.

Великі і уперті дискусії викликало питання про те, чи може учительське українське т[овариств]во обійтися без зазначення якої-будь політичної платформи. Вінничане, як делегати, так і гості, обстоювали проект чисто професійної спілки, без жадних вказівок на політику й українство. Більшість обстоювала політично-національний «minimum», на якому може погодитися все українське учительство. Ухвалено постанови:

1) Учительство всього Поділля повинно зорганізуватись на підставі політично-професійної платформи.

2) В платформі семи учительських товариств Поділля, що прочитав голова Іваницький, в чисто політичній її частині задержати один тільки пункт: «Домагатись національно-територіальної автономії України в федеративно-демократичній Російській республіці, при забезпеченню прав національних меншостей»; далі прийнято всю оголошену платформу.

3) Подільська учительська організація, приймаючи назву «Всеподільське Учительське Товариство», складається з окремих автономних учительських товариств.

4) Об'єднуючим органом цього товариства стає Рада Товариства, котра складається з представників окремих автономних товариств. Кожне товариство посилає від сотні членів одного представника в Раду, зверх півсотні лічиться за сотню.

5) Рада Товариства вибірає з своїх членів Управу Товариства, яко виконавчий орган.

6) Теперішній з'їзд делегатів учительських організацій вибірає тимчасову Управу Всеподільського Учительського Товариства, яка складається з 4 осіб: голови, двох товаришів та писаря й засідає в Кам'янці-Подільському. (До тимчасової Управи вибрано Іваницького, Злотчанського, Букевича й Ганжія).

Після наради про педагогічні літні курси винесено такі постанови:

1) Через невияснені ще фінансові умови деяких повітових земств, також через обмежене число лекторів, курси відбудуться не одночасно по всіх повітах, а в дві черги: перша від 15 червня до 15 липня, друга від 15 липня до 15 серпня, – приблизно по шість повітів у кожному чергу.

2) Програма місячних курсів: а) навчання української мови 60 годин (10 – граматики, 15 – читання й писання, 10 – методика мови, 25 – зразкові навчання); б) навчання арифметики (10 годин теорія, 15 – зразкові навчання); в) історія українського письменства 8 годин; г) Історія України 8 – 10 годин; д) географія України 5 – 6 годин; е) українська пісня – 9 годин.

Внесення В. Приходька: «З'їзд визнає необхідним, щоб на кожних курсах не менше, як 10 годин, було призначено лекціям на політично-економічні теми, не відбираючи цим часу, потрібного для предметів українознавства; при чому, коли не знайдеться місцевого солідного лектора, то запросити спеціального знавця з других місць України».

Постанови щодо питання про повітову Шкільну Раду:

Повітова Шкільна Рада має об'єднати керування всіма початковими школами повіту, як міністерськими, так і церковно-парафіяльними. Її функції: затверджує учителів на посадах; переміщає їх, дає відпустку й увільняє з посади; контролює навчальну справу; піклується про поліпшення матеріального становища школи й учителів; керує навчально-виховальною частиною школи; виконує функції другої інституції щодо місцевих шкільних Рад (по селах та містечках).

Склад повітової шкільної Ради:

- 1) Представники від Земства (Зібрання й Управи).
- 2) Представники від мійського самоврядування.
- 3) Представник від середніх шкіл (у першу чергу від педагогічних шкіл).
- 4) Представник від усіх «Просвіт» повіту.
- 5) Представник від Педагогічних товариств.
- 6) Представник від лікарів, обранець лікарської організації.
- 7) Представник від священиків-законоучителів.
- 8) Представник від вищих початкових шкіл.
- 9) Представники від нижчих початкових шкіл в числі не менше половини складу всієї шкільної Ради.
- 10) По одному представникові від учителів національних меншостей.
- 11) Повітові шкільні інструктори з дорадчим голосом.

Виконавчим органом повітової шкільної Ради є Шкільна Управа, котра складається з голови, товариша голови, скарбника й писаря, які дістають певне удержання.

Обрано 4 членів від Подільського Учителства в Подільську Губернську Раду, а саме: Злотчанського (Кам'янецький пов[іт]), Пшеничного (Гайсинський пов[іт]), Куриленка (Ямпільський пов[іт]), Босенка (Ольгопільський пов[іт]).

Чимало часу з'їзд потратив на обміркування резолюцій, внесених В. Приходько в справі українських підручників.

Резолюції ці, звертаючи увагу на небезпеку в цій національній справі, мають бути подані в Центральну Раду й оголошені в газетах окремо.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 7 червня.

№ 333

Стаття В. Приходька у газеті «Народня воля» про з'їзд делегатів учительських організацій початкових шкіл Поділля

27–28 травня 1917 року

Подільський Губерніяльний З'їзд учительських делегатів, що відбувся 27-28 травня 1917 року у г[ороді] Вінниці, обміркувавши справу переведення в життя українізації школи на Поділля, постановив признати слідує:

1. Ся надзвичайно важна і велика справа, як на Поділля, так і по всій Україні стоїть на дуже непевному і небезпечному шляху, який врешті, може призвести до того, що

український народ і українське учительство, которі цілком готові прийняти цю реформу, не будуть мати української школи ні в біжучому, ні в наступному році.

2. Небезпека полягає в тому, що в переведенню до життя сеї грандіозної роботи не має однастайности і планомірности, які абсолютно необхідні в сім ділі. Дякуючи сему, окремі українські губернії, окремі повіти, «Просвіти» і ріжні організації, будучи цілком залишені самі на себе, йдуть в сії справі в розбрід, часто й всупереч одні другим, розпочинаючи, кожний зокрема, такі справи, які їм не по силі і, витрачаючи енергію і кошти на такі заходи, які повинні бути об'єднані і провадитись у всеукраїнському машштабі.

3. Зокрема, З'їзд признає, що, дякуючи такому становищу діла, учительство України може залишитись без відповідної підготовки, а українські школи – без підручників і, таким чином, Україна не зможе перевести до життя одної з найважливіших своїх справ.

Зважаючи на се, Подільський Губернський З'їзд учительських депутатів постановив:

1. Не припиняючи розпочатої на місцях роботи в справі українізації школи, звернути увагу Центральної Української Ради на непевне становище сеї справи і просити Центральну Раду вжити енергійних заходів перед Тимчасовим Урядом, аби на Україні, ще до переведення автономії, негайно було заложеное УКРАЇНСЬКЕ МІНІСТЕРСТВО НАРОДНЬОЇ ОСВІТИ, яко центральний краєвий відповідальний орган з відповідними правами і коштами, – для об'єднання справи українізації школи і, потім, для провадження сеї школи.

2. Зважаючи на короткий час до початку шкільного року, а також маючи на увазі негайні потреби будучого шкільного року, просити Центральну Українську Раду вжити заходів, аби ще до заложення Українського Міністерства Народньої Освіти при Учебних Округах на Україні були засновані відповідні органи з правами, коштами і обов'язками та щоби сі органи негайно взялися до найенергійнішої праці по українізації школи.

3. Звернути увагу Центральної Української ради на тяжке і шкідливе для матеріяльних українських інтересів з'явище, коли Україна в справі друкування мільонів своїх підручників повинна звертатись до приватних друкарень, без певности одержати сі підручники, в той час, коли Україна може, має права і повинна мати власні національні друкарні, де б народ Український міг друкувати потрібні йому книжки. В сії справі з'їзд дозволяє собі просити Центральну Раду вжити відповідних заходів, аби сі кошти, які асигновані окремими Земствами України на придбання підручників були з'єднані по Учебних Округах чи в Українському Міністерстві Народньої Освіти, та щоби на сі кошти було закуплено великі друкарні і папір, бо тільки при такій умові український народ не залишиться в сім і будучім році без рідної школи. З автентичним правдиво.

Віктор Приходько.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 20 червня (7 червня).

№ 334

Звіт І. Кречотеня у газеті «Подільська воля» про ухвали Вінницького повітового селянського з'їзду

27–28 червня 1917 року

27 і 28 мая відбувся у Вінниці Повітовий з'їзд селян, скликаних Радою солдатських і робітничих депутатів. Головними завданнями з'їзду були: 1) Об'єднання селян у Раду

селянських, солдатських і робітничих депутатів. 2) Вибори представників у виконавчий комітет Ради і на губернський селянський з'їзд. 3) Установлення твердої ціни на сільсько-господарських роботах (головним чином на бурякових плантаціях). На повістці стояли ще деякі дрібніші питання, але, за браком часу, вони не обмірковувались. Початок з'їзду був назначений на 27 мая на 7 год[ин] вечора. Селяне почали збиратись зранку, а до години 11 їх уже було чимало. В цей час прибули на місце збору (помешкання Ради Солдатських і робочих депутатів у Мурах) представники тимчасового комітету Подільської Губернської Селянської Спілки. Довідавшись, що початок з'їзду буде в 7 год[ин] вечора, а до того селяне будуть нудьгувати без діла, і порадившись з деякими солдатськими депутатами, постановлено було улаштувати мітинг. Намічена була програма мітингу і мітинг почався. Виступило декілька ораторів, котрі зазначили в своїх промовах про відношення до Тимчасового Правительства, про будучий державний устрій Росії і зокрема України, про федерацію і автономію і т[ак]е и[нше]. Після них виступили опоненти росіяне. Ці доказували, що ніякої федерації та автономії Україні не треба, але робили це без всяких доказів, а все покликались на соціалізм та інтернаціонал та на те, що ніби за автономію і федерацію стоять не соціалісти, а шовіністи і буржуазія. Після гарячих суперечок не тільки промовці, але і все зібрання поділилось на два табори: українців-федералістів-автономістів і централістів-общеросів. Під вражінням мітингу Рада солдатських і робочих депутатів, порішила не допустити на з'їзд українців – представників Губернського Комітету Селянської Спілки. Тільки після рішучих протестів одному з них було дано право приймати участь на з'їзді з правом «дорадчого» голосу. Іншим же представникам Селянської Спілки, а також декільком українцям-учителям і кооператорам відмовлено в пропускові на з'їзд. Таке поводження солдатських і робочих депутатів викликало як у інтелігенції, так і в селян велике обурення. Після відкриття з'їзду і виборів президіума (між иншим треба зазначити, що в президіум вибрано й тих, кого не хотіли пустити на з'їзд), приступлено до обміркування поставлених на повістку питань. З початку було дано слово представникам з місць, щоб в'яснити на скільки вже село встигло зорганізуватись. Виступило до 20 промовців і всі малювали сумні картини селянського життя. Срізь одна і та ж біда: нема людей уміючих працювати коло громадських справ. Волостні комітети організовані не демократично і поводження нових властей з селянами теж саме. Багацько нарікань було на повітові організації. Тільки представник Люлінецької волости заявив, що в їх справи громадські налажені добре.

Другим питанням було – організація Ради селянських депутатів і приєднання її до Ради солдатських і робітничих депутатів. Виставлено було два способи організації Ради селянських депутатів: перший спосіб – Рада селянських депутатів складається з представників Селянських Спілок, котрі мусять бути в найшвидшому часі організовані по всіх селах Подолії, а другий – Рада складається зо всіх учасників цього з'їзду і тільки треба вибрати представників у Виконавчий (ісполнітельний) комітет Ради селянських, солдатських і робітничих депутатів і таким чином вся організація готова. Після дебатів (спорів) по цьому питанню прийнято слідуочу резолюцію: З'їзд визнав себе тимчасовою Радою селянських депутатів і вибірає з поміж себе виконавчий комітет в Раду солдатських, селянських і робітничих депутатів. По приїзді на місця кожний учасник з'їзду мусить взяти на себе ініціативу організації Селянської Спілки. Після того, як будуть організовані Селянські Спілки по селах, Рада селянських депутатів повинна бути перевибрана з представників Селянських Спілок.

З'їзд послав двох делегатів на Всеукраїнський Селянський З'їзд у Київ.

Третім і останнім питанням було питання про установлення твердих цін на робочі руки. При обміркуванні цього питання селяне дуже гарячилися і зібрання вести було тяжко. Голова з'їзду і його товариші роз'ясняли про те, що ціни високої не треба ставити, бо на всяке підвищення цін на робітників, промисловці відповідно накладають на виробляемі ними продукти і тим удорожається все життя, але такі пояснення не мали успіху і селяне, в свою чергу, доводили, що вони як би дешево не працювали, то не вплинуть на подешевлення життя, котре зараз настільки подорожчало, що потребує ними плата не єсть дорога. Дебати прийняли острій характер і голова зборів мусів поставити питання про довірря до Ради селянських і робочих депутатів. З'їзд висловив одноголосно довірря, але з своєї точки погляду не поступився і встановлено плату за 8 год[ин] праці повному робітникові 3 р[ублі] 50 к[опійок], а півробітникові 2 р[ублі]. Така постанова внесла повне примирення.

В кінці вибрано Комітет Ради селянських депутатів з 10 душ, по одному од волости і ці же особам дано право бути представниками на Губернському селянському з'їзді.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 4. – 12 червня. – С. 12 – 14.

№ 335

Протокол засідання Подільського губернского виконавчого комітету громадських організацій

28 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 28 мая 1917 г[ода], в составе следующих лиц: Ю. А. Гижицкого, Ю. А. Бельского, С. В. Костюка, Е. А. Осадчука, Гречинского, Майбороды

1) И[сполняющий] об[язанности] Губернского Комиссара доложил, что им разосланы срочные запросы всем уездным комиссарам о том, в каком положении в настоящее время находится формирование городской и уездной милиции, но ответы об этом получены только от Гайсинского, Могилевского, Ушицкого, Ольгопольского, Каменецкого, Ямпольского, Летичевского и Винницкого Комиссаров, что же касается остальных, то от них ответы или совсем не получены, или получены в отрицательной форме.

В виду этого, Губернский Исполнительный Комитет постановил: обратиться к уездным Исполнительным Комитетам с просьбой побудить уездных комиссаров, дабы они в самый кратчайший срок прислали ответы на обращение к ним Губернского Комиссара от 28 апреля 1917 г[ода] № 8375 и от 16 мая № 8886. Кроме того, предложить им принять к сведению, и исполнению, что по распоряжению Временного Правительства в состав милиции не должны входить бывшие чины полиции.

2) Обсуждение вопроса о коробочном сборе отложить, в виду отсутствия члена Исполнительного Комитета Шлейфера.

3) Заслушав вопрос об учреждении местных органов губернской власти и принимая во внимание, что при М[инистерстве] В[нутренних] Д[ел] образована комиссия о реформе этих органов, Губернский Исполнительный Комитет постановил: впредь до получения закона о реформе этих учреждений в обсуждение этого вопроса не входить.

4) Губернский Исполнительный Комитет, находя необходимым делегировать в Подольское губернное по воинской повинности присутствие своего представителя, постановил: в указанное присутствие командировать члена комитета Осадчука

и 5) Губернский Исполнительный Комитет, обсудив вопрос об отношении своем к Подольскому Губернскому земскому собранию, пришел к решению, что члены губернского исполнительного комитета входят в состав губернского земского собрания на правах земских гласных в полном составе. Кроме того, губернским Исполнительным Комитетом были рассмотрены и внесены постановления по целому ряду поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг.

Председатель Комитета Гжицкий
Члены: Гречинский, Майборода, Бельский, Костюк
Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 11 – 11 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 336

Стаття М. Любинського у газеті «Нова Рада» про заснування та діяльність товариств «Просвіта» на Поділлі

28 травня 1917 року

В часи 1905–1917 років на Поділлі з'явилась тільки одна «Просвіта» в Кам'янці-Подільському, котра мала щось коло 5–7 філій по Поділлі, але заходами «прихильної» адміністрації спочатку філії, а нарешті і сама метрополія – припинили своє життя.

Тепер справа виглядає далеко краще: як гриби після дощу ростуть одна за другою «Просвіти» на всім просторі Поділля і мало по малу набирають більшої сили і волі.

Шкода лишень, що організатори окремих «Просвіт» не завжди надають звістки до якої-небудь центральної «Просвіти» про своє життя (до Вінницької або Кам'янецької) і через це трудно, або навіть неможливо зареєструвати і списати всі «Просвіти». Доводиться користуватись часто випадковими звітками з газет та від окремих людей.

Поки що надійшли відомости про існування таких «Просвіт»:

- 1) Кам'янецький повіт, Кам'янець, Оринин, Жванець, Боришківці.
- 2) Проскурівський пов[іт], Проскуров, Ярмолинці.
- 3) Ушицький пов[іт], Нова-Ушиця, Дунаєвці, Глина, Привороття.
- 4) Летичівський пов[іт], Летичів.
- 5) Літинський пов[іт], Літин, Хмільник.
- 6) Вінницький пов[іт], Вінниця, Лука-Мелешківська, Селище, Жмеринка, Браїлів, Гнівань, Антополь.
- 7) Могилівський пов[іт], Могилів, Бар, Кудрашівці.
- 8) Ямпільський пов[іт], Ямпіль, Рахни-Лісові.
- 9) Брацлавський пов[іт], Брацлав, Печера, Чуків, Немирів, Стрільчинці, Кордишівка, Кальнишівка, Вороновиця, Капустяни.
- 10) Гайсинський пов[іт], Гайсин, Степашин, Кисляк, Михайлівка, Краснопілка, Кублич, Мелешків, Мочулка, Краснопілка, Мошенне, Могильна.
- 11) Ольгопольський пов[іт], Ольгопіль, Ладижин.
- 12) Балтський пов[іт], Балта, Локулово.

(Крім того, надійшло чимало звісток про другі місцевости, але поки нема певної звістки від самих організаторів – приходиться бути обережними і про них не згадувати).

Таким чином, кожне повітове місто вже має свою «Просвіту». Найбільш організовані і міцні «Просвіта» Вінницька (Миколаївський просп[ект] 70), котре має власне помешкання, де міститься читальня і книжковий склад і Кам'янецька, котра поки що разом з читальнею і книгарнею міститься в помешканні Учительської Семинарії на Новім Плані. Книжні склади двох «Просвіт» весь час поповнюються новинами нашої літератури і провадять досить жваву книжну торгівлю.

Вінницька «Просвіта» будує власний кіоск по головній вулиці (вже призначене місце і зроблений план) для того, щоб жвавіще розпродувать українські газети і брошури.

Звичайно, щодня повної згоди і порозуміння всі «Просвіти» нетерпляче чекають Всеукраїнського «Просвітнього» З'їзду в Києві, ініціативу котрого бере на себе Київська «Просвіта». Багато питань жде санкції такого авторитетного з'їзду. Наприклад, 1) Чи бути кожній «Просвіті» окремою, чи ставати філією повітової «Просвіти». 2) Чи приймати в члени «Просвіти» людей не-української народности. 3) Яке тепер найближче завдання «Просвіт» – чи книжна торгівля, чи друкування книжок, чи лишень упорядкування читалень і т[аке] інше. Все це має вирішити З'їзд, на котрий пошлють своїх представників всі Подільські «Просвіти».

А тим часом варто б кожній просвіті надіслати до Вінницької «Просвіти» повідомлення про те – 1) коли вона відкрилась, 2) хто головою, 3) як з помешканням і коштами, 4) в чім виявилась робота «Просвіти», 5) в яких сусідніх селах назрівають «Просвіти», 6) що стоїть на заваді роботі «Просвіт»? 7) які часописи передплачують в читальню? 8) Скільки членів і яка членська вкладка, 9) подати точну адресу.

В читальні Вінницької «Просвіти» вивішена на стіні карта Поділля і кожна нова «Просвіта» зазначається залізною булавкою. Подбаймо ж об тім, щоб усе Поділля вкрилось цього літа такою зброєю і щоб кожна залізна відзнака свідчила про міцний гурт свідомих людей, котрі міцно стережуть волю нашого народа і правдиво дбають про його «Просвіту».

«Просвіти» Поділля в добу Української революції (1917–1920): збірник документів і матеріалів / упоряд., вступна стаття В. Адамський, Б. Крищук. – Кам'янець-Подільський: «Медобори-2006», 2014. – С. 39 – 40.

№ 337

Повідомлення газети «Подільська воля» про народне віче у селі Яланець Ольгопільського повіту

28 травня 1917 року

У нас 28 травня відбулось віче. Упорядчик віча знайомив присутніх насамперед з питанням про царів – хто вони, вітки тут узялись та які заслуги понесли перед народом.

Хор під орудою вчителя Романова проспівав «Не пора». Справивши таким чином поминки по царях, громадяне взялись до обміркування біжучих політичних справ.

Розглянуто було програми різних партій. Не забули і про партію «народньої неволі», (кадетів) та інші, бо як раз на скільки день перед цим вічем в Яланці спробував прилюдно агітувати (ще й на московській мові) якийсь «виписаний з Одеси», «аблакат». Він, між иншим, назвав себе «тоже українцем» (слова «малороссь» не зважився вживати) і сказав, що «народ тепер можете просить, чтобы въ 1 и 2 классах низших школ обучение грамоте производилось на местном языке». І тут же нагадав, що як на якомусь зібранні він виступив з промовою по українськи, то його просили не говорити так, бо це присутнім не зрозуміло. Очевидно, таких панів «виписують» не лиш для одного села, – про се варт поміркувати.

Далі громадяне ознайомились з виборчим правом і нарешті перейшли до обговорення справ України.

Солдат т[овари]ш Марковський сказав промову про школу на рідній мові.

Найбільші вражіння на присутніх зробили повідомлення: «Царь чи республіка» та «Переяславський Трактат» (листок, вид[авництво] Вернигори).

Дебати перемішані були з українськими патріотичними та історичними піснями, що їх прегарно виконував місцевий хор.

Віче закінчилось тим, що винесено таку резолюцію:

«Зібравшись 28 травня 1917 року на віче громадяне і громадянки с[ела] Яланця на Поділлі в кількості 235 повнолітніх душ обміркували все те, що теперки на Україні і в Російській Державі повстало і признали:

1) що довершилась України кривда стара – ярмо царське скинуто і відтепер нема на кого скидати, що ламає наші права, прописані 260 літ тому в договорі нашим із Москвою;

2) договір той Переяславський має силу і тепер, бо й досі він заведений в законах Російської Держави;

3) тепер ми, покривджений Український народ, стоїмо перед Московським народом око в око, як брат проти брата, а над нами обома висить загибель; і в цей слушний час для нашого врятування ми домагаємось, щоб нам було повернуто наше;

4) признаєм Тимчасовий Уряд в Петрограді і піддержим його остільки, оскільки той Уряд буде виповняти і наші законні всенародні домагання;

5) разом з тим признаєм Українську Центральну раду в Києві вищим Українським Урядом і одногосно постановляєм послати привітання тимчасовому Урядові і Українській Центральній Раді і голові її проф[есору] М. Грушевському, і доручити Центр[альній] Р[аді] твердо домагатись як найхутшого проголошення акту про національно-територіальну автономію України з Українським Союзом і призначення виборного міністра по справам України.

А самі надіємось, що з Україною не буде так зроблено, як це зробив царський уряд з Польщею, коли обдарував автономією вже вільну державу».

Одночасно ухвалено послати телеграми Центральній Раді та Тимчасовому Урядові. Головою віча був І. Ч. Зборовський.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 11. – 31 липня. – С. 15 – 16.

№ 338

Повідомлення газети «Народня воля» про українську маніфестацію у містечку Хмільник Літинського повіту

28 травня 1917 року

28 травня в Хмільнику Літинського пов[іту] на Поділлі відбулася українська маніфестація, уряджена місцевим товариством «Рідна хата». На 12 годину ранку на майдані нового базару почали збиратися гуртки маніфестантів з українськими прапорами, одправили панахиду по Шевченкові, після якої маніфестанти пішли по вулицях міста заманіфестувати свої бажання. Маніфестанти обійшли всі ті місця, де вони бажали б бачити й чути свою рідну мову і славу і волю. Одвідали місцеві школи, де вчаться діти місцевих міщан, пройшли коло мійської думи, побували на околицях міста... Скрізь маніфестантів вітали теплим словом представники інституцій, і коли в привітаннях не було свідомого розуміння потреб українського народу, то все таки не було чути ні одного слова проти українських домагань. В кінці маніфестації одбулося невеличке віче, де маніфестантів привітали: представник від імени Центральної Ради, представник Союзу Кредитового в Вінниці від кооператорів, від земства член

Літинської повітової земської управи, від Літинської «Просвіти» голова «Просвіти» і ще де хто з місцевої інтелігенції. Всі промовці, нагадуючи славне минуле України, закликали громадянство до організації. Виявилось, що в місті, де багато елементу українського була свідомість свого національного походження. На жаль, та свідомість ще не мала під собою міцного ґрунту, але можна бути певним, що товариство «Рідна хата», маючи своїми провідниками п[ані]в Івановського і Королинського, той ґрунт зміцнить і дасть згодом пишні квіти. Під час маніфестації збирали гроші на національний фонд, що було видно, дасть добрі наслідки. Вечері на користь бібліотеки «Рідної хати» гуртком місцевої молоді уряджена була вистава з концертом, яка мала досить великий як артистичний, так і матеріальний успіх. Треба надіятися, що маніфестація посяла серед місцевих українців зерно на добрий ґрунт і незабаром дасть пишні жнива.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 17 червня (4 червня).

№ 339

Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію у містечку Хмільник Літинського повіту

28 травня 1917 року

Оце і у нас українським гуртком, що об'єднується коло товариства «Рідна хата», улаштована була 28-го травня маніфестація і збірка грошей на український фонд. З рання по містечку ходили гарно вдягненні в українське вбрання парочки зборщиків з жовто-блакитними пов'язками на руці. У нас саме в цей день був відпуст, після якого батюшки з хорентами прийшли на майдан, де зібрались маніфестанти з прапорами. Відслужено було молебен і паніхиду по Т. Шевченкові. Зібралось народу до 10000. Приїзжі гості з Вінниці та з Києва вітали з святом і розказували людям, яке повинно бути на Україні життя, які права і як їх добути.

Далі маніфестанти почали йти вулицями на возах, запряжених величезними сірими волами, коло школи, мійської думи, «Рідної хати», позичкового товариства і коло кожної церкви маніфестантів вітали і прославляли тих, що добули нам волю. Під час маніфестації гарно вбрані по українському хлопці і дівчата співали різні пісні.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 15.

№ 340

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали сільського сходу села Міцівці Ушицького повіту

28 травня 1917 року

В с[елі] Міцівцях на Поділлі Ушицького повіту 28-го травня одбувся сільський сход. Селянин-учитель д[обродій] Гордзівський у великій промові роз'яснив громадянам про наше сучасне становище, про Український Національний Фонд, про Українську Центральну Раду і її значіння. Селяне, уважно вислухавши промовця, постановили давати на Національний фонд не менше 1 карбованця. В короткий час було зібрано 332 р[убл], з яких 300 р[ублів] одіслали повітовому Ушицькому т[оварист]ву «Просвіта», для пересилки в Центральну Раду, а 32 руб[лі] постановили лишити на місцеву

«Просвіту». Відносно українізації школи, постановили з осені біжучого року почати навчання на рідній мові. Поляки, яких у нашій селі досить багато, постановили найняти собі окремого учителя польської мови.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 29 червня (16 червня).

№ 341

Повідомлення «Робітничої газети» про ухвали зборів солдатів і офіцерів Вінницького гарнізону

28 травня 1917 року

ВІННИЦЯ, 1. 28 мая відбулися збори солдатів і офіцерів Вінницького гарнізону. На зборах було більше 200 військових. В резолюціях признається Український Генеральний Комітет висшою для себе владою і висловлюється домагання утворення з Центральної Ради найвищої інституції на Україні і від Тимчасового Уряду негайного виповнення ухвал кївського з'їзду, ухвалено конечно активно підтримувати всі постанови сього з'їзду.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 4 червня.

№ 342

Передова стаття «Известий Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»

28 травня 1917 року

Мы думаем, что нет нужды объяснять товарищам-рабочим цель издания нашей газеты. Всякая рабочая газета, если только она не является газетой для рабочих, а газетой самих рабочих, стремится к одному: она отстаивает интересы рабочих, пробуждает их классовое сознание, способствует организации их в единую массу, сплоченную и крепкую, все помыслы и действия которой направлены к одной заветной и конечной цели. Цель эта – переход орудий производства в руки самих трудящихся, прекращение эксплуатации труда рабочего класса предпринимателями и торговцами (буржуазия) и свободное и равномерное распределение выработанных продуктов между самими трудящимися, – короче сказать введение социалистического строя.

Рабочая газета может быть внепартийная и давать на своих страницах место статьям представителей разных партий, но социалистической она должна быть непременно и должна избегать всего, что так или иначе отдаляет или затемняет в сознании трудящихся конечную цель рабочего движения, профессионального и политического.

Таким образом со сделанными оговорками газета предоставляет свои столбцы всем социалистическим партиям.

Так как непременным условием осуществления коечной цели рабочего движения является достижение полного народовластия – демократической республики в самом совершенном ее виде – проповедь идей демократизма есть первая насущная задача рабочей газеты.

Второй задачей, не менее важной, надо признать обслуживанье нужд профессионального движения, т[о] е[сть] такого, которое направлено на немедленное

улучшение условий труда, на борьбу за эти условия путем организации в профессиональные союзы, устройства стачек и проч[ее]. Ставя эти две определенные задачи газета будет откликаться и на другие события местной жизни, непосредственно не затрагивающие рабочих. Ведь рабочий класс, имея свои определенные цели и интересы, вместе с тем не живет оторванно от других классов и поэтому должен интересоваться всякими общественными явлениями, освещая их с точки зрения интересов рабочего класса.

В заключение скажем, что в других местах и городах почти везде подобные нашим «Известия» носят название «Известий Совета Рабочих и солдатских депутатов». Происходит это потому, что там солдаты и рабочие работают вместе. Ведь солдаты это те же рабочие и крестьяне в шинелях и интересы у них, если откинуть чисто служебные нужды, общие с рабочими. У нас в Каменце этой объединенной работы почему то не наланилось и связь солдатской и рабочей организации пока еще очень слаба. Между тем объединенная работа дала бы большую экономию в смысле затраты сил и средств, большую объединенность в действиях и авторитетность в выступлениях. Поэтому открывая широко столбцы нашей газеты освещению нужд солдатской жизни местного гарнизона, мы надеемся на близкое объединение солдатской и рабочей организаций.

Естественно, что рабочая газета, как стоящая на строго классовом уровне не может рассчитывать на поддержку со стороны капиталистов-предпринимателей (буржуазии), в виде напр. платных объявлений, а потому может существовать лишь на средства самих рабочих. Если вы – товарищи-рабочие и рабочие в шинелях не будете поддерживать вашу газету путем покупки ее, содействия ее распространению, пожертвованиями и проч., то газета не сможет существовать и вынуждена будет закрыться. Ведь для того, чтобы окупить расходы по изданию необходимо, чтобы газета расходилась в известном количестве экземпляров (около 3000), так как при меньшем количестве экземпляров придется увеличить цену на газету, а это будет не под силу рабочим. Помните это товарищи и мысль эту воплотите в дело.

Да здравствует единение революционной демократии.

Да здравствует демократическая республика!

Да здравствует конечная цель – социализм.

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 343

Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність Кам'янець-Подільської ради робітничих депутатів

28 травня 1917 року

I

Первые шаги, направленные к организации Совета рабочих Депутатов, кончились неудачей. Благодаря отсутствию в дореволюционное время каких-либо организаций в среде рабочих, не оказалось никакой организованной ячейки, которая могла взять на себя организацию Совета. За дело взялись сначала лица, чуждые рабочим и их деятельность затормозила образование Совета. Только после ряда неудачных шагов группе рабочих и интеллигентов, примыкающих к социал-демократической партии, удалось наконец созвать 17 марта собрание рабочих в Вольнопожарном Обществе. На этом собрании решено было выборы в Совет производить, разбившись на цехи, причем выбирать в цехах представителей по одному на десять человек. Рабочие тех цехов,

которые полно были представлены на этом собрании, решили в тот же день произвести выборы делегатов в Совет. На следующий день состоялось второе собрание рабочих. И на этом собрании рабочие разбились по цехам и избрали представителей в совет. На этих двух собраниях было положено основание Совету рабочих Депутатов.

18 состоялось первое заседание Совета, на котором были избраны представители от Совета в совет общественных организаций и его Исполнительный Комитет. Избранные представители в эти организации образовали временный президиум Совета Р[абочих] Д[епутатов].

Деятельность президиума была направлена к укреплению и расширению Совета. С каждым днем число рабочих, имеющих представительство в Совете, увеличивалось. Так как президиум оказался переобремененным работой, на заседании Совета решено было выделить Исполнительный Комитет. Образован он был из представителей цехов по одному из каждого цеха, имеющего представительство в Совете. Комитет этот оказался совершенно нежизнеспособным в силу непригодности принципа, по которому он образовывался.

Некоторое время вся работа осталась по прежнему у президиума, потому что Комитет не собирался. Наконец, на заседании 12 апреля был выделен Исполнительный Комитет голосованием по четырехчленной формуле. Этому комитету была поручена вся текущая работа, в которой он должен давать отчет общим собраниям Совета. За два месяца работы Совета, круг рабочих, имеющих в нем представительство, значительно расширился. В последнее время в Совет делегировали своих представителей рабочие-железнодорожники линии Каменец-Ларга.

В заседании Совета 10 мая решено было дать представительство в Совет партиям социал-демократической, социал-революционеров и объединенной еврейской социалистической. Текущая работа Совета тормозилась вследствие отсутствия подходящего помещения. Только в начале мая после долгих хлопот удалось получить помещение на старом бульваре для канцелярии. Для общих собраний удобного помещения до сих пор подыскать не удалось и Совету для этой цели приходится пользоваться плохо приспособленным Пушкинским училищем. По соглашению с начальником Мариинской гимназии Совету было отведено с 22 мая три класса в здании Мариинской гимназии, но неожиданно они были реквизированы Исполнительным Комитетом Юго-Западного фронта.

На одном из последних заседаний Совета решено было приступить к реорганизации Совета, так как Совет в том виде, как он существует не может считаться правильно представляющим рабочее население Каменца, как организованный поспешно. Для выработки проекта реорганизации Совета и проведения его в жизнь была выделена комиссия в составе 12 тов[арищей], которая сейчас же приступила к работе. На том же заседании решено было выборы в реорганизованный совет производить только от профессиональных союзов, почему комиссия и занялась первым делом организацией союзов.

II

После революции у местных рабочих явилась возможность добиваться улучшения своего до нельзя плохого материального и правового положения. Владельцы мастерских не всегда охотно шли на встречу требованиям рабочих, благодаря чему последним приходилось прибегать к забастовкам. Ввиду отсутствия в городе профессиональных организаций руководство выступлениями рабочих взял на себя Совет Рабочих Депутатов. Когда выяснялась необходимость в том или другом цехе или отдельном предприятии, Совет, для того, чтобы забастовка проходила возможно организованно,

уполномочивал одного или нескольких своих членов руководить забастовкой. Таких уполномоченных руководителей Совет посылал к фотографам, прикащикам, аптекарским служащим, модисткам и др[угим]. Все забастовки, руководимые Советом, окончились удовлетворением требований рабочих. С той же целью (организованности выступлений) Советом было выпущено воззвание, в котором рабочие предупреждались, что Совет несет ответственность только за забастовки, объявленные с его ведома, и приглашались во всех случаях столкновений с предпринимателями обращаться за содействием к Совету.

По инициативе представителей Совета Рабочих Депутатов в Городском Исполнительном Комитете, при последнем была образована трудовая комиссия, деятельность которой направлена к улучшению положения рабочих и урегулированию отношений между рабочими и предпринимателями. Комиссией были выработаны, а затем утверждены и изданы городским Исполнительным Комитетом несколько обязательных постановлений, имеющих целью охрану труда рабочих. В виду того, что надзор за соблюдением этих постановлений со стороны милиции и Исполнительного Комитета Общественных организаций был слаб, Совет Рабочих Депутатов нашел необходимым избрать комиссаров по охране труда – одного городского и четырех районных. Этим комиссарам Советом поручено наблюдение за исполнением всех обязательных постановлений, охраняющих труд рабочих.

III

Защищая экономические интересы рабочих, Совет не мог не заботиться о поднятии их культурного уровня, развитии в среде рабочих агитационно-просветительной работы. В этой области работать было особенно трудно вследствие недостатка сил. Все члены Совета, имеющие возможность уделять достаточно времени работе в Совете, оказались совершенно перегруженными работой по организации рабочих и способствованию удовлетворению их экономических нужд. Первым в просветительной области стал на очередь вопрос об устройстве читальни, но устроить ее до сих пор не удалось за отсутствием помещения. Лучше стоит дело устройства библиотеки. Совету удалось приобрести некоторое количество литературы и с середины мая им открыта библиотека в помещении Исполнительного Комитета Совета Раб[очих] Деп[утатов] на Старом Бульваре, где ежедневно производится выдача книг и брошюр рабочим.

С первых дней существования Совет был озабочен привлечением в Каменец Рабочих газет, для чего он завязал сношения с редакциями Петроградских, Московских и Киевских рабочих газет. В начале высылка газет Совету производилась крайне неаккуратно и только в последнее время удалось наладить аккуратную высылку газет. Для продажи газет Совет постановил открыть киоск, который и отведен ему на Троицкой площади Городской Управой.

15 апреля Советом была устроена лекция для рабочих, 17-го кружечный сбор на красный подарок воинам, который решено заготовить на месте и отправить в окопы.

18-го апр[еля] организовано было празднование 1-го мая. В этот день были устроены митинги, на которых членами Совета разъяснялись рабочим значение празднования 1-го мая и другие вопросы текущего момента.

Малое количество лекций объясняется невозможностью подыскать подходящее помещение для них.

В заседании Исп[олнительного] Комитета Сов[ета] Раб[очих] Деп[утатов] 13 мая решено издавать Известия Совета.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

Стаття П. Самулевича у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність Кам'янець-Подільської ради об'єднаних громадських організацій

28 травня 1917 року

В первые дни революции мы жили только жизнью центров – жизнью больших городов. Собственная местная жизнь долгое время оставалась в рамках старого дореволюционного времени. Лишь спустя недели две по инициативе городского самоуправления было создано первое совещание представителей общественных организаций г[орода] Каменца для обсуждения вопроса об организации Совета. Узнав, что только обществен[ные] организации могут посылать своих представителей, что только путем организации обществ и союзов можно будет принять участие в новой общественной жизни – служащие общественных и правительственных организаций учреждений г[орода] Каменца наскоро сорганизовались по учреждениям и послали своих представителей в заседание.

Собравшись на учредительное собрание учредители общественных организаций и казенных учреждений в количестве около 300 человек в своих речах указали, что слишком много дорогого времени потеряно и что дальнейшее промедление смерти подобно.

Но к сожалению смерти подобным оказалось и мертворожденное детище – совет объединенных организаций г[орода] Каменца. Вместо того, чтобы воспользоваться опытом крупных центров, опытом хотя бы г[орода] Киева, вместо того, чтобы положить в основу своих суждений придуманный и принятый общественными организациями г[орода] Киева план – Каменчане решили создать нечто самобытное, подтвердить этим, что провинция, идя в хвосте общественных движений, не так скоро воспринимает радикальные требования момента.

Потеряв на выяснение самобытных принципов еще несколько дней, использованных для энергичного образования дутых общественных организаций, насчитывавших иногда 1-2, а часто 5-6 членов, представители общественных организаций и создали систему организации Совета О[бщественных] О[рганизаций] по национальным куриям. В состав Совета были избраны 15 украинцев, 15 евреев, 15 поляков, 15 русских и лишь 2 рабочих. Не рабочий, не крестьянский вопрос, не защиту интересов демократии имел в виду сорганизованный на таких началах Совет. В основу Совета был положен лишь национальный вопрос. И жидкой подачкой привилегированного класса, успевшего скорее сорганизоваться, было предоставление рабочим нескольких мест.

Протест демократии впоследствии отвоевал для представителей рабочих 9 мест в Совете и 5 мест в Исполнительном Комитете. Предоставлены были также места военным депутатам и местному студенчеству. Представители рабочих, военных и студентов, таким образом, явились, как бы, пятой курией, но уже не национальной, а интернациональной. Если в других городах Советы собирались для демократизации местных городских самоуправлений, для демократизации работы думы и Управы, то у нас в Каменце был избран такой совет, который по составу своему (я имею в виду большинство) ничем не отличается от той же цензовой Думы, которую он собирался демократизировать.

Полная солидарность Совета с Думой вполне определенно обнаружилась, напр[имер], в выборе новых членов Управы для руководства составлением

избирательных списков г[осподина] Емельянова, гласного старой цензовой Думы. Я указываю на этот факт лишь для того, чтобы подчеркнуть насколько нынешний Совет не соответствует своему назначению.

Что Совет объединенных общественных организаций г[орода] Каменца не демократизирует городского самоуправления, а как бы его дополняет, что Совет по своему составу (имею в виду большинство) не демократичен, что совет не трудоспособен, об этом после происходивших 18 мая в Совете прений о демократизации его – спорить уже не приходится. Все высказавшиеся ораторы это признали. Работа Совета никого не удовлетворила. При особом мнении остался лишь представитель Совета.

Но о демократизации Совета в следующий раз.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 345

Оголошення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про умови вступу до партії соціалістів-революціонерів

28 травня 1917 року

«В борьбе обрешь ты право свое».

Объединенный Комитет социалистов-революционеров г[орода] Каменец-Под[ольска] и Каменец-Подольского гарнизона.

ТОВАРИЩИ!

Записывайтесь в партию социалистов-революционеров. Членом организации партии социал[истов]-революционеров может быть каждый, разделяющий программу партии и подчиняющийся партийной дисциплине.

Запись принимается ежедневно от 1 до 3 дня в помещении Студенческого Социалистического Союза (Дворянская ул[ица], д[ом] Бронштейна) и от 8 до 9 веч[ера] в помещении бюро Демократического Союза Республиканцев (Кишиневская ул[ица], зд[ание] учительской семинарии) – дежурными членами комитета партии.

Комитет партии соц.-революционеров.

Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 346

Оголошення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про умови вступу до соціал-демократичної робітничої партії

28 травня 1917 року

Российская социал-демократическая рабочая партия.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь.

ТОВАРИЩИ!

Образовалась «Объединенная группа социал-демократов» г[орода] Каменец-Подольска Российской социал-демократической рабочей партии.

Объявляя о своем образовании во всеобщее сведение, группа призывает товарищей вступать в члены.

Вступить в группу могут лица, принимающие программу партии, обязующиеся подчиняться партийной дисциплине, уплачивающие членский взнос и имеющие рекомендацию двух членов группы.

В секретариате группы принимается запись товарищей рабочих, желающих вступить в кружки для изучения программы партии и основ С[оциал]-Д[емократического] движения для выработки из себя сознательных работников партии.

В виду почти полного отсутствия на рынке с[оциал]-д[емократической] литературы и невозможности приобрести таковую покупкой, группа просит товарищей жертвовать всевозможные партийные книги и брошюры, необходимые для организуемой партийной библиотеки.

Пожертвования книгами принимаются у заведующего библиотекой товарища Фикса от 2 до 4 дня (Центральная площадь, Нарышкинская улица, д[ом] Гольдштейна) – он же казначей.

Всякие справки можно получать у председателя группы С. Ильницкого (Губ[ернская] Зем[ская] Управа, санитарное бюро от 11 до 3 час[ов] дня), у товарища председателя группы Н. Кост (Каменец-Подольская мужская гимназия, от 10-2 и 5-8 час[ов]), у секретаря группы П. Самулевич с 4-6 час[ов] (Подзаче, д[ом] Островского) и в дни заседаний Совета рабочих депутатов на заседаниях.

Товарищи, вступайте в члены группы и записывайтесь в партийные кружки.

ОБЪЕДИНЕННАЯ ГРУППА СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТОВ Г[ОРОДА] КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКА.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 28 мая.

№ 347

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

29 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося

29 мая 1917 года в составе следующих лиц: П. А. Самулевича, Ю. А. Бельского,

Ю. А. Гижицкого, С. В. Костюка, М. Х. Майбороды, С. П. Гречинского,

Осадчука, Слободянюка и Гарбулинского

1) Заслушав отношения: Подольской Губернской Земской Управы о командировании своего представителя на организационное заседание Комиссии, образованное при Статистическом Отделении Управы для обсуждения вопросов с земельной переписи 1917 г[ода] и Председателя особого Комитета Ю[го]-З[ападного] фронта о командировании представителя комитета для участия в работах, вызываемых обстоятельствами военного времени Исполнительный Комитет постановил:

1) в Статистический Отдел Губернской Управы делегировать Члена Комитета Бельского и 2) в Особый Комитет Ю[го]-З[ападного] фронта в г[ород] Киев временно до собрания Губернского Совета общественных организаций, имеющее быть 8 июля 1917 г[ода], делегировать Члена Комитета Слободянюка.

2) Губернский Исполнительный Комитет, заслушав доклад Старшего Советника Подольского Губернского Правления о том, что заведывающий Губернской

Типографией Щепковский ходатайствует о разрешении ему 2-х месячного отпуска и о выдаче пособия на лечение, а также заявление Гриневича и Члена Исполнительного Комитета Самулевича, что для Щепковского, в виду его престарелых лет, лечение и отдых весьма необходим, постановил: разрешить Щепковскому 2-х месячный отпуск с выдачей ему единовременного пособия, в размере месячного оклада содержания – 120 руб[лей], и поручить Советнику Гриневичу для исполнения работы, которую вел Щепковский подыскать другое лицо.

3) Губернский Исполнительный Комитет, обсудив вопрос о порядке уплаты рабочим Губернской Типографии денег, постановил: ввести по типографии с 28 мая 1917 г[ода] тариф и выплаты рабочим производить через 2 недели.

4) Губернский Исполнительный Комитет, выслушав заявление Советника Губернского Правления Гриневича, что Губернской Типографии с разных учреждений и лиц за работы и материалы причитается 53000 рублей, постановил: Принять меры к изысканию способа взыскания этого долга и поручить Гриневичу представить список тех учреждений и лиц, на коих числится эта недоимка.

5) Заслушав вопрос, что не смотря на требование Министерства, отчет по сбору сумм Губернской Типографии не представлены и по сие время, Губернский Исполнительный Комитет постановил: поручить Советнику Губернского Правления Гриневичу принять самые решительные меры к составлению этого отчета и вменить ему, Гриневичу, в обязанность на будущее время иметь наблюдение, дабы отчеты по типографии составлялись своевременно и по форме, указанной Министерством.

6) Обсуждая вопрос о коробочном сборе Губернский Исполнительный Комитет постановил: В виду отсутствия Члена Исполнительного Комитета Шлейфера, просить Члена Подольского Губернского Совета Я. М. Крайза принять на себя обревизование дел коробочного стола Губернского Правления и о результатах доложить Комитету для доклада 8 июня 1917 года Губернскому Совету Общественных организаций.

7) Губернский Исполнительный Комитет, заслушав заявление Члена Исполнительного Комитета Гижицкого о том, что со 2 по 13 июня сего года в Каменецком уезде имеет быть призыв белобилетчиков числом до 5000 человек, из коих если освидетельствование будет вестись прежним порядком, в Губернскую Земскую больницу на испытание может попасть до 1000 человек, а также, что в цели избавления подобных явлений и того обстоятельства, что зачастую из присылаемых в больницу на испытание 50% испытуемых оказывавшиеся здоровыми необходимо было бы для более нормального ведения освидетельствования, командировать в Каменецкое Уездное Воинское Присутствие не городских врачей, а двух врачей из Губернской Земской больницы, постановил: просить Подольского Губернского Комиссара сделать распоряжение о командировании, для освидетельствования белобилетчиков, в Каменецкое Уездное по воинской повинности Присутствие двух врачей Подольской Губернской Земской больницы.

8) Исполняющий д[олжность] Подольского Губернского Комиссара Градовский доложил Исполнительному Комитету о получении им от Главнокомандующего Армиями Юго-Западного фронта телеграмму о выводе из Подольской губернии туземной дивизии, заслушав это заявление, Исполнительный Комитет постановил: Просить Подольского Губернского Комиссара поставить об этом в известность подлежащих Уездных Комиссаров.

9) Губернский Исполнительный Комитет, заслушав заявление Члена Комитета Гижицкого, что в с[еле] Кузьминчике, Каменецкого уезда, явились в местное имение Ирины Федышена и др[угих] и сняли с работ рабочих, постановил: Предложить

Каменецкому Уездному Исполнительному Комитету меры к устранению таких явлений.

10) Губернский Исполнительный Комитет, заслушав предложение Члена Комитета Гижицкого по поводу происходящей реорганизации Каменецкого Городского Совета общественных организаций и в целях однообразия выборов по губернии постановил: Предложить Каменецкому Городскому Совету общественных организаций избрать Исполнительный Комитет из своей среды при участии только членов Совета, при чем Комитет в своих действиях всецело должен подчиняться директивам Совета. По окончании выборов в Совет и Комитет Губернский Комитет просит сообщить ему о принятой системе выборов.

11) Просить Члена Губернского Исполнительного Комитета Осадчука принять на себя работу по организации при Губернском Совете Бюро труда.

12) Внести в Губернский Совет предложение об освобождении от гербового сбора прошений, поступающих во все учреждения Губернии.

13) По предложению Члена Исполнительного Комитета Бельского Губернский Исполнительный Комитет постановил: возбудить ходатайство перед Каменецким Уездным Комитетом по предоставлению отсрочек о предоставлении отсрочки белобилетчикам – рабочим типографии Губернского Исполнительного Комитета по доставленному списку.

14) В виду того, что телеграмма о созыве Губернского Совета на 8 июня с[его] г[ода] на имя Балтского Совета Солдатских и рабочих депутатов по адресу не доставлена, а также согласно внесенному Членом Комитета Осадчуком предложению, Исполнительный Комитет постановил: Запросить Балтский Уездный Исполнительный Комитет о том, существует ли в уезде такая организация. Если не существует, то чем объяснить представительство от этого Совета на первом заседании Губернского Совета в качестве Члена Мимхи Зеймана Шапсовича. Кроме того, Губернским Исполнительным Комитетом были рассмотрены и вынесены постановления по целому ряду поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг.

Председатель Гижицкий

Члены: Гарбулинский, Слободянюк, Бельский, Майборода, Самулевич, Костюк, Гречинский

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 12 – 13 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 348

**Звернення Вінницького повітового комісара до Подільського
губернського комісара щодо звільнення з посади**

29 травня 1917 року

Господину Подольскому Губернскому Комиссару Временного Правительства
Винницкого Уездного Комиссара
Павла Николаевича Ренненкампа

В виду выраженного мне Земским Собранием доверия и пожелания, чтобы я нес обязанности Уездного Комиссара, я не находил возможным отказываться от таковых до организации уезда и наступления успокоения после произошедшего переворота.

В настоящее время Винницкий уезд организован, т. е. организованы как волостные и сельские, так и уездный исполнительные комитеты; организованы продовольственные комитеты; 31-го мая мною созывается организационное собрание Земельного Комитета.

Замечавшееся в первое время возбуждение против земства улеглось и работа в этом смысле налаживается, почему я и не считаю необходимым в дальнейшем оставаться в должности Комиссара, функции которого становятся чисто административными, не соответствующими ни моим способностям, ни желаниям. С другой стороны, в виду опубликования закона о волостном земстве и предстоящих выборов как в волостное, так и в уездное земство, а равно в Учредительное Собрание, мне, как Председателю Управы, предстоит много работы в этом направлении, каковую я не могу возложить на остальных Членов Управы, и так переобремененных работой. Кроме того, в качестве Уездного Комиссара я лишен возможности осуществить мои права избирателя как в Учредительное Собрание, так и в органы местного самоуправления.

В виду изложенного, а также чувствуя переутомление от несения многочисленных обязанностей, прошу телеграфно снести с Министром Внутренних Дел об освобождении меня от обязанностей Комиссара и о назначении на мое место другого лица.

Мая 29-го дня 1917 года.

№ 1016.

П. Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 3. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: После личных переговоров, настоящее заявление решено оставить без движения. 19.VI.1917. П. Александров*

№ 349

**Повідомлення голови Ольгопільського повітового виконавчого
комітету Подільського губерньського комісара щодо
переобрання повітового комісара**

29 травня 1917 року

ОЛЬГОПОЛЬСКИЙ
УЕЗДНЫЙ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ

Мая 29 дня 1917 г[ода].

№ 2251.

Г[ород] Ольгополь,
Подольской губернии.

Г[осподину] Подольскому Губернскому Комиссару

Вследствие отношения от 23 сего мая за № 9074, Уездный Комитет уведомляет г[осподина] Подольского Комиссара, что при разрешении вопроса о переизбрании Уездного Комиссара он исходил из соображения, что Комиссар, являясь представителем Правительства, имеет главной задачей своей проведение в жизнь распоряжение Правительства, что, следовательно, в интересах Правительства и в целях сохранения порядка и спокойствия на местах на должность Комиссара надлежит назначать лиц, пользующихся доверием, если не всего, то, по крайней мере,

большинства населения уезда, что А. П. Юшневский, как избранник небольшой группы цензовиков, не может почитаться избранником народа и доверием большинства населения пользоваться не может, что с точки зрения интересов и общегосударственных, и местных, как это постановил 5 сего мая и Губернский Исполнительный Комитет, нежелательно соединять в одном лице должности Комиссаров и Председателей Земских Управ, что избранный на должность Комиссара М. И. Рекка, хотя по социальному своему до сего времени стоял не на такой ступени, как А. П. Юшневский, но по роду своей деятельности всегда стоял близко к народу, главным образом, к крестьянской массе, среди которой пользуется широкой популярностью, как честный работник на общественном поприще, имея в виду изложенное, Комитет постановил на должность Уездного Комиссара избрать М. И. Рекку и просить г[осподина] Подольского Комиссара возбудить ходатайство об утверждении Рекки в означенной должности.

Председатель Комитета [підпис]

Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 10 – 10 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 350

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали віча солдат і офіцерів Вінницького гарнізону

29 травня 1917 року

В неділю 29 травня (мая) в городськiм театрі відбулось віче солдат і офіцерів Вінницького гарнізону. На віче прибуло так багато солдат, що великий городський театр не міг всіх вмістити. Всі місця, починаючи з галерки і кінчаючи ложами, були заповнені, люди стояли в проходах. Можна з певністю сказати, що на вічу було більше 2000 чоловік. Крім того, на вічу були представники: від Подільської Губ[ернської] Ради, Союзу Подільських українців, Просвіти, селянського з'їзду, який відбувався в Вінниці 26-28 травня і інші.

Віче почалося в 2 з пол[овиною] год[ини] дня і кінчилось в 7-м год[ин] вечора. Після вибору президіуму, присутніх вітав голова Губерніальної Української Ради Д. В. Маркович, який в палкій промові яскраво змалював становище українського народу, котрий був до сеї пори гноєм у других народів, у котрого все відбирали і нічого не давали, а хто бажав обстояти інтереси цього покривдженого народу, того відправляли в далекі нетри Сибіру. Далі, переходячи до сучасних завдань, котрі лежать перед українським народом, він змалював ту величезну роботу, котру взяла на себе Українська Центральна Рада, організовуючи всю українську масу. Дальші промовці висловлювались по питанням: 1) що таке національно-територіальна автономія і федеративний устрій в державі (М. Літвицький), 2) постанови 1-го українського військового з'їзду в Києві 5-8 травня (офіцер Гердель і Бунт), 3) взаємовідносини між українцями і росіянами (В. Дудич), 4) вибори до Вінницької городської думи (Г. Шіянов). Всі оратори в довгих промовах докладно зупинялись на порушених питаннях, які аудиторія слухала з великим зацікавленням і жваво реагувала оплесками на сильні місця. Почувалось, що вся людська маса, як їден, поділяє думки ораторів, що Україна в особах всіх присутніх має щирих оборонців, які життя своє покладуть, щоб

закріпити волю, щоб здобути для України автономію, щоб утворити справедливий соціалістичний лад в державі.

Особливо велике вражіння на аудиторію зробило привітання учительки Осецької. В палкій промові, зупеняємі кілька разів рясними оплесками, вона закликала солдатів до організації, бажаючи їм якомога скоріше перекувати їх шаблони на серпи.

На останці виступив солдат Гусенко з гарною промовою і закликом енергійно взятись до праці, організучи тутешній український елемент у війську. В своїй промові він зазначив, що тільки армія, котра буде складатись з солдатів окремих національностей, захоплених одною ідеєю, може бути сильною морально. Через те потрібно прикласти всі сили, щоб об'єднуватись в організації.

На кінці віча були винесені резолюції такого змісту:

1) Признаємо Український Військовий генеральний комітет найвищою нашою військовою властю на Україні і що ми завсіди і всюди будемо підлягати його розпорядженням.

2) Признаємо Українську Центральну Раду найвищою установою на Україні і правомочною вести всі справи України.

3) Всі постанови Українського військового з'їзду в Києві дня 5, 6, 7 і 8 мая с[ього] р[оку] повинні бути виповнені тимчасовим урядом негайно і що ці постанови ми обов'язуємось піддержати активно.

4) Всякі виступи проти українського розвитку з якої-б не було сторони будуть уважатись нами як провокація людей чи груп прибічників старого режиму і будуть всякими способами в корні нами винищуватись.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 4. – 12 червня. – С. 14.

№ 351

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадських організацій

30 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 30 мая 1917 г[ода], в составе следующих членов: Гижицкого, Самулевича, Слободянюка, Костюка, Гарбулинского, Бельского и Майбороды

Выслушав доклад Губернского Архитектора Плотникова по вопросу о необходимом производстве ремонта казенного здания, занимаемого Подольским Губернским Правлением и что для этой надобности у него имеется на расходы ремонта всего около 1200 руб[лей], что далеко недостаточно для выполнения работ, указанных в смете, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить членов Комитета Бельского и Гарбулинского выяснить, что необходимо сделать сейчас.

Кроме того, Губернским Исполнительным Комитетом были рассмотрены и вынесены постановления по целому ряду поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг.

Председатель Гижицкий

Члены: Гарбулинский, Костюк, Самулевич

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 14. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 352

**Лист голови Подільської губернської української ради до Подільського
губернського виконавчого комітету щодо протесту проти призначення
капітана П. Шостаковського Подільським губернським комісаром**

30 травня 1917 року

ПОДІЛЬСЬКА ГУБЕРНІЯЛЬНА

УКРАЇНСЬКА РАДА

Мая 30 дня 1917 р[оку].

Вінниця, Николаевска, 76

Предсідателю Подільського Губерніяльного Виконавчого Комітету
П[ану] Гижицькому

На Вашу телеграму про «причину протеста против утверждения капитана Шостаковского губернским комиссаром» маємо приємність відповідати.

Перша і головна «причина» се наше глибоке переконання, що ні одна вища посада на Україні не може бути затверджена без згоди на те «Центральної Української Ради», яко представниці всього українського народу, їм обраної, а на Поділля – без порозуміння з Подільською Губерніяльною Радою.

Друга «причина» се наше переконання, що керівничим народними справами не може бути людина, яка служила поліційному устрою царизма і ганяла наших братів і сестер, борців за волю, у кайданах на Сибір; ні поліціант, ні жандарм, ні начальник арестантської пересилочної команди у Сибіру – не можуть займати таких посад, а капітан Шостаковський був начальником такої пересилочної команди у Сибіру.

Третя «причина» – се темне діло нашої душі і совісти, яке ми маємо общелюдське право не оголошувати і по якому, не дивлячись на красномовство капітана Шостаковського, ми признаємо його нездатним у часи волі ні до якої громадської посади.

З пошаною голова Ради Маркович

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 7 – 7 зв. Машинопис. Копія.

№ 353

**Повідомлення газети «Нова Рада» про постанови з'їзду
солдатів-селян Південно-Західного фронту**

30 травня 1917 року

У Вінниці відбувся з'їзд депутатів солдатів-селян південно-західного фронту для виборів 46 представників на Всеросійський селянський з'їзд. На з'їзд прибуло коло 600 чоловік. Після детального обміркування всіх питань, які торкаються біжучого моменту, винесені між иншим такі резолюції:

1) Признаючи, що війна єсть величезне зло, що завоювання можуть бути корисні тільки капіталістам і що трудящим масам війна наносить велику шкоду, з'їзд висловлює повне осудження захватним цілям війни і змагається до найліпшого почесного миру – миру без анексій та контрибуцій. Але поки ворог топче нашу землю ногами, поки він загрожує здобутій нами волі, з'їзд визнає необхідним продовжувати цю війну активно.

2) Приватна власність на землю повинна бути скасована; земля має перейти в розпорядження народа без викупу. Порядок переходу определить Установчі Збори.

3) Охорона духовних і фізичних сил робочого люду в городі і деревні. Зменшення робочого часу до 8-ми годин. Встановлення мінімальної платні.

4) Переведення в життя хлібної монополії, а також встановлення монополії на всі продукти і матеріали селянської потреби, боротьба з спекулянтами; оброблення засіяних і незасіяних ланів.

5) Прийняття на місцях енергійних заходів щодо повернення дезертирів на фронт.

6) Встановлення в Росії демократичної республіки з автономією окремих частин.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 30 мая.

№ 354

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»
про реорганізацію Кам'янець-Подільської ради військових депутатів**

30 травня 1917 року

Совет Военных Депутатов г[орода] Каменец-Подольска.

30 мая состоялось заседание Совета военных депутатов частей штаба Главнокомандующего и гарнизона г[орода] Каменец-Подольска.

Между прочим обсуждался вопрос о реорганизации Совета на демократических основаниях с уничтожением бывших в совете курий офицерской и солдатской.

Признано необходимым реорганизовать совет на указанных основаниях, для чего избрана организационная комиссия, которая должна к следующему заседанию 4 июня выработать соответствующий проект. Подробно о совете военных депутатов будет дан материал в одном из ближайших номеров «Известий».

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 4 июня.

№ 355

**Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого
комітету громадських організацій**

31 травня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося

31 мая 1917 г[ода], в составе следующих членов: Гречинского, Гижицкого,

Костюка, Гарбулинского, Осадчука, Бельского, Майборода,

Слободянюка и Самулевича

1. Обсуждая вопрос о кредитном столе Подольского Губернского Правления, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить Членов Комитета Самулевича и Майбороду принять на себя обязанности по обревизованию кредитного стола (1-го стола) Подольского Губернского Правления и о результатах представить Комитету подробный доклад.

2. Заслушав доклад Члена Комитета Гижицкого о представлении призываемыми женщинами-врачами свидетельств о состоянии их здоровья, Губернский Исполнительный Комитет постановил: послать Министерству Внутренних Дел телеграмму следующего содержания:

«Петроград. М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]. Призываемые женщины-врачи в числе прочих сведений обязываются циркуляром № 36 представлять свидетельства о состоянии здоровья от практикующего врача. Подольский Губернский Исполнительный Комитет полагает, что требование освидетельствования здоровой беременной и представление об этом свидетельства Губернскому Военскому Присутствию совершенно недопустимо по этическим соображениям. Щадя женскую стыдливость вообще и считаясь с возможностью внебрачных беременностей Комитет видит в обязательном гинекологическом исследовании беременных грубый акт насилия над личностью и полагает необходимым немедленно отменить это требование, ограничившись письменным заявлением самих беременных. 7. Председатель Губернского Исполнительного Комитета доктор Гижицкий».

3. Губернский Исполнительный Комитет, обсудив вопрос об образовании земельного Комитета, постановил: для подготовительной работы по образованию Земельного Комитета избрать Членов Комитета Слободянюка, Костюка, Гарбулинского и Майбороду.

4. Обсудив сообщение Члена Комитета Самулевича о том, что Губернский Совет солдатских и рабочих депутатов собрался 31 мая, Губернский Исполнительный Комитет постановил: делегировать на Губернский съезд Совета солдатских и рабочих депутатов Члена Комитета Осадчука, поручив ему обязанности казначея передать члену Комитета Макарию Майбороду. Кроме того, Губернским Исполнительным Комитетом были рассмотрены и вынесены постановления по целому ряду поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг.

Председатель Гижицкий

Члены: Гарбулинский, Слободянюк, Костюк, Бельский, Майборода, Самулевич, Гречинский

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 15 – 15 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 356

Повідомлення газети «Нова Рада» про з'їзд учителів Ямпільського повіту

31 травня 1917 року

Ямпіль (на Поділлі). В м[істі] Томашполі Ямпільського повіту на Поділлі відбувся з'їзд учителів початкових шкіл Ямпільського повіту. Прибуло більш як 200 чоловік. З'їзд був організований окремою групою вчителів. Повітова земська Управа не тільки не брала участі в організації з'їзду, а навпаки шкодили; дійшло до того, що телефонограму організаційного гуртка з закликком до вчителів прибути на з'їзд було заборонено передати по телефону, бо вона була написана українською мовою. Перед з'їздом відбулась маніфестація переважно українського характеру з промовами, музикою й суто українськими гаслами на прапорах, як автономія України, Федеративна Російська Республіка і таке інше. Маніфестація користувалась великим успіхом і зібрала тисяч до 2 учасників. Після маніфестації відкрилась ділова частина з'їзду. На з'їзді були порушені загально-політичні питання і спеціально просвітні. По першому питанню з'їзд одностайно ухвалив, що для України єдино бажаним ладом є автономія України в Російській Федеративній демократичній республіці.

В докладах, які порушували просвітні питання, найбільш притягнули до себе увагу питання про українську самоосвіту вчителів. Було ухвалено негайно відкрити учительські українські бібліотеки по волостях.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 31 мая.

№ 357

**Повідомлення газети «Народня воля» про організаційне зібрання
соціалістів-революціонерів у Вінниці**

31 травня 1917 року

31-го травня відбулося організаційне Зібрання Українських Соціалістів-Революціонерів. На зібрання прибуло більш п'ятидесяти чоловік. Головою зборів обрано т[овариша] Журавля, товаришем голови тов[ариша] Гарделя, писарем тов[аришу] Ілоницьку. Щоб освітити програм партії виступало скільки промовців. Після цього було ухвалено, що кожний член партії вносить один карбованець одночасно й один відсоток од заробітку щомісяця. Для товаришів солдатів повинні бути охочі внески, – хто скільки зможе. Далі обрано комітет партії, в котрий увійшли т[овариші] Журавель, Паминський, Марцінковський, Нечипоренко і Коломієць. Головою комітету зборами вибрано тов[ариша] Журавля. Делегатами на Всеукраїнський партійний з'їзд обрано т[оваришів] Паминського і Відибіду. Постановили прийняти участь на подільським з'їзді селянських, робітничих і солдатських депутатів у Вінниці. Нарешті зібрання постановило надіслать телеграми Центральній Українській Раді, Військовому Генеральному Комітетові, а також Тимчасовому Уряду.

Вінницька Українська Соціал-революційна партія щиро вітає Центральну Українську Раду і Військовий Комітет і підтримує домагання від Тимчасового Уряду повернення Українському народу його законних прав на повну волю і самовизначення і рішуче протестує проти заборони Українського Військового З'їзду.

Комітет партії.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 17 червня (4 червня).

№ 358

**Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого
комітету громадських організацій**

1 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 1-го июня 1917 г[ода] в составе следующих членов: Гижицкого, Самулевича, Гречинского, Бельского, Слободянюка, Гарбулинского, Костюка, Майбороды и Губернского Комиссара Александрова

1) Заслушав заседание члена Комитета Гречинского о переизбрании Председателя Исполнительного Комитета, членами Комитета было произведено голосование посредством записок. После подсчета которых оказалось, что Гижицкий получил

4 голоса, Костюк 1, Слободянюк 1 и Гречинский 1. При двух воздержавшихся избранным оказался доктор Гижицкий.

2) Заслушав доклад Советника Подольского Губернского Правления Гриневича о положении дел в Губернском Правлении, наличном составе служащих и что на содержание их не имеется сумм, Губернский Исполнительный Комитет постановил просить Губернского Комиссара войти в подробное рассмотрение дел Губернского Правления, принял меры к скорейшему сокращению штата служащих и не позже 7-го июня сего года возбудить перед Министерством ходатайство об отпуске средств на созыв Губернского Совета общественных организаций и Исполнительного Комитета.

3) Заслушав доклад члена Комитета Самулевича о действиях советника Подольского Губернского Правления Петропольского, идущего в разрез течению настоящему времени, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить Губернского Комиссара возбудить ходатайство перед Министерством об увольнении от должности советника Петропольского и независимо от сего о немедленном освобождении Петропольского, согласно предложению Исполнительного Комитета от 27 мая 1917 г[ода] за № 9 от исполнения обязанностей Старшего Советника, поручив лишь Петропольскому привести в порядок ту часть, которой он заведывает.

Кроме того, Губернским Исполнительным Комитетом рассмотрены и внесены постановления по целому ряду поступивших на имя Губернского Комиссара телеграмм и бумаг.

Председатель Комитета Гижицкий

Члены: С. Костюк, Слободянюк, М. Майборода, Бельский, П. Самулевич, Гарбулинский, Гречинский

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 17 – 17 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 359

Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про засідання Кам'янець-Подільської ради робітничих депутатів

1 червня 1917 року

Заседание 1 июня 1917 года.

Заседание было назначено на 8 часов вечера, но к назначенному времени кворума по обыкновению не оказалось, так как некоторые члены совета не считают себя обязанными посещать заседания. Собравшимся пришлось потратить часа полтора на поджидание запоздавших членов Совета. Наконец в 9½ час[ов] выяснилось, что кворум есть и т[оварищ] Саркисов открыл заседание. Порядок дня был принят следующий:

I. Прием новых членов.

II. Выборы в Совет Общественных организаций.

III. Доклад о реорганизации Совета Р[абочих] Д[епутатов].

IV. Выборы члена Городской Продовольственной Управы.

V. Квартирный вопрос.

Первый вопрос занял против обыкновения очень много времени. Кроме заявления Профессионального Союза сапожников, заготовщиков и шорников, представители

котрого були сейчас же приняты в состав Совета, поступило три необычных заявления: первое от союза земских служащих, второе от союза служащих частных банковских и кредитных учреждений и третье от профессионального союза тюремных надзирателей. По всем трем заявлениям завязались горячие прения. В зависимости от того или иного решения по первым двум заявлениям был бы решен вопрос имеют ли право интеллигентские пролетарии и «пролетарии» на представительство в Совете Рабочих Депутатов. Т[оварищем] Ковским предложено было решить этот вопрос в полном объеме и отказать интеллигентским пролетариям в праве представительства, но председательствующий, в виду близкой реорганизации Совета предложил решить вопрос только по отношению к двум поступившим заявлениям, с чем собрание согласилось. Сначала решался вопрос о представительстве союза земских служащих. Из прений выяснилось, что в состав союза входят, с одной стороны, заведующие отделами, которые по отношению к другим служащим являются начальствующими и, при разрешении спорных вопросов между Управой и служащими, становятся обыкновенно на сторону Управы, с другой стороны, что наиболее демократический элемент союза (курьеры и больничная прислуга) имеют уже представительство в совете через другие профессиональные союзы. Голосованием большинством 30 голосов против 17 союзу земских служащих в представительстве отказано.

Прения по однородному заявлению банковских служащих имели тот же характер, что и по предыдущему вопросу. Представитель банковских служащих указал, что в их союзе начальствующих лиц нет, но другие ораторы с этим не соглашались и доказывали, что этот союз таков же по составу, как союз земских служащих. Большинством 25 голосов против 17 банковским служащим в представительстве отказано.

Последним рассматривалось заявление профессионального союза тюремных надзирателей. В прениях принимали участие, с одной стороны, бывшие политические каторжанины и заключенные, с другой – представитель союза тюремных надзирателей. Из слов последнего выяснилось, между прочим, что в союз входит и начальник тюрьмы. В результате прений союзу тюремных надзирателей в представительстве отказано 41 голосом при восьми воздержавшихся.

Затем были произведены выборы двух представителей в Совет Общественных организаций: одного недоизбранного на прошлом заседании, другого вместо отказавшегося т[оварища] Бройтмана. Первою закрытой баллотировкой оказался избранным т[оварищ] Завьялов, остальные же кандидаты абсолютного большинства не получили. Тогда решено было выборы 10-го представителя произвести в отсутствие баллотирующихся поднятием рук. Избранным оказался т[оварищ] Фикс.

Затем собрание перешло к разрешению самого существенного в данный момент для Совета вопроса о реорганизации Совета Рабочих Депутатов. Заслушан был доклад представителя организационной комиссии т[оварища] Фикса, который подвергся в последовавших прениях резкой критике за свою неполноту и необоснованность. Часть участвовавших в прениях товарищей высказалось за то, чтобы в этом же заседании обсуждать вопрос о реорганизации совета во всей полноте, другие находили, что выработать устава совета сейчас не своевременно, так как этим должен заняться новый совет, сейчас же надо установить только систему перевыборов и избрать комиссию для производства их. Собрание решило обсуждать вопрос в полном объеме. Сначала собранием была установлена норма представительства в новом совете. Принята норма, предложенная т[оварищем] Анатолиевым: от первых тридцати (30) членов союза делегируется в Совет Р[абочих] Д[епутатов] один представитель на

10 членов союза, от следующих сто семидесяти пяти (175) один на двадцать пять и наконец свыше двухсот пяти (205) один на сто. По предложению организационной комиссии установлен возрастной ценз для участия в выборах. Активное избирательное право предоставлено всем членам союза, достигшим восемнадцати (18) лет, пассивное избирательное право не имеет никаких ограничений. Решено выделить техническую и организационную комиссии. Технической поручено произвести переборы, а организационной выработать устав Совета Рабочих Депутатов. Функции технической комиссии возложены на прежнюю организационную комиссию, выделенную Советом для выработки проекта реорганизации его. В новую же организационную комиссию избраны т[оварищи] Саркисов, Анатолиев, Бройтман, Фикс и Белинский. В связи с докладом организационной комиссии собрание перешло к обсуждению вопроса об отношении к мелким собственникам, вопроса большого для Каменецких рабочих, среди которых чистых пролетариев незначительное количество и резкую грань между рабочим и мелким собственником трудно провести. Из прений выяснилось, что от того или иного решения вопроса зависит дальнейшая судьба некоторых профессиональных союзов. После долгих прений и нескольких голосований решено передать разрешение этого вопроса отдельным профессиональным союзам, представив каждому право решать его в зависимости от «местных» условий.

Затем собрание перешло к обсуждению вопроса об участии представителей Совета в Городской Продовольственной Управе. Продовольственным Комитетом предоставлено Совету одно место в составе Продовольственной Управы. Предстояло решить следует ли входить представителю Совета в состав Управы, особенно такой, какая выделена Продовольственным Комитетом. После продолжительного обмена мнений, во время которого наметилось два диаметрально противоположных течения, совет решил дать своего представителя в состав Управы и избрал членом ее т[оварища] Анатолиева.

Последним в порядок дня поставлен был квартирный вопрос, к обсуждению которого и перешло собрание. Т[оварищем] Ковским предложено было реквизировать для нужд Совета и партийных организаций помещение, не занятое для военных нужд. Предложение т[оварища] Ковского встречено было сочувствием собрания, но некоторыми членами Совета был поднят вопрос об отсутствии кворума. По проверке кворума оказалось, что на заседании присутствует только 34 члена совета. Тогда председателем предложено было собранию решить правомочно ли оно решать подлежащий обсуждению вопрос. Большинством голосов собрание в виду остроты вопроса признало себя правомочным решать его, после чего т[оварищ] Саркисов передал председательство т[оварищу] Самулевичу. Собранием принято решение использовать все законные способы для отвода помещения С[овета] Р[абочих] Д[епутатов] и в случае не успеха, войдя в соглашение с Советом Военных Депутатов, реквизировать для С[овета] Р[абочих] Д[епутатов] здание, не занятое для военных надобностей. Для приведения в исполнение этого решения избрана комиссия в составе 4-х членов Совета.

В 3 часа ночи заседание совета закрыто.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 360

Телеграма Подільського губернського комісара до Міністерства внутрішніх справ щодо призначення на посаду Брацлавського повітового комісара

1 червня 1917 року

ПЕТРОГРАД

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]

Виду ходатайства Брацлавского Комиссара Мермана об увольнении его по болезни от должности прошу удовлетворить это ходатайство и назначить Брацлавским Комиссаром вновь избранного Председателя Брацлавской земской Управы Александра Спиридоновича Мосевича согласно ходатайству Брацлавского Исполнительного Комитета 932.

Губернский Комиссар Александров
Отпр[авлена] 1/VI 1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 7. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 361

Повідомлення газети «Нова Рада» про організаційні збори філії військового клубу імені гетьмана Полуботка у містечку Дунаївці

1 червня 1917 року

В м[істечку] Дунаївцях, на Поділлі, відбулися організаційні збори філії військового клубу імені гетьмана Полуботка. Слыве весь дунаївський гарнізон, укомплектований з самих тільки українців: Харківщини, Київщини та Поділля. Робота зразу стала на тверді ноги. Зорганізовано кілька комісій. Постановлено видати книжку О. Назарука: «Що се є суспільні класи, боротьба класів, пролетаріат, буржуазія й організація».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 1 червня.

№ 362

Звернення Ольгопільського міського голови до Подільського губернського комісара щодо звільнення з посади

1 червня 1917 року

Господину Подольскому Комиссару

Ольгопольского Городского Головы

Порфирия Григорьевича **БЕСПЕЧНОГО**

ПРОШЕНИЕ

В переживаемое ныне время, деятельность всех учреждений и в особенности Земских и Городских Самоуправлений требует наивысшего напряжения. Неся, при таких условиях, обязанности Городского Головы и подвергаясь к тому со стороны отдельных личностей частым неосновательным нападкам, я в высшей степени расстроил и без того не крепкое здоровье, вследствие чего нести на дальнейшее время обязанности, связанные с должностью Городского Головы, положительно лишен

возможности и потому, вынужденный обстоятельствами, должен оставить службу в Городском Самоуправлении.

Докладывая о сем Вашему Превосходительству, имею честь просить уволить меня от должности Городского Головы и об этом поставить в известность Ольгопольскую Городскую Управу.

П. Беспечный

Июня 1 дня 1917 года.

Гор[од] Ольгополь, Под[ольской] губ[ернии].

ДАХМО. – Ф. 409. – Оп. 1. – Спр. 257. – Арк. 137. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 363

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

2 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 2 июня 1917 года, в составе следующих членов: Гижицкого, Слободянюка, Костюка, Майбороды, Гречинского, Бельского, Гарбулинского и Самулевича

1) Губернский Исполнительный Комитет, обсудив вопрос о том, что Подольской Губернской Типографии предстоит срочный платеж, в сумме 3466 руб[лей] 30 коп[еек], купцу Дунаевецкому за приобретенную у него для Типографии бумагу, решил обратиться к представителю от евреев члену Губернского Совета Якову Марковичу Крайзу с просьбой дать свое заключение о возможности позаимствования этой суммы из сумм вспомогательного коробочного сбора. На предложение это Г[осподин] Крайз высказался отрицательно, но при этом выразил желание прийти на помощь Типографии собственными средствами. Обсудив изложенное, Губернский Исполнительный Комитет постановил: сделанное Г[осподином] Крайзом предложение принять, с выдачей ему на указанную сумму 3466 руб[лей] 30 коп[еек] обязательства следующего содержания: «Г[осподину] Я. М. Крайзу, Милостивый Государь, Яков Маркович. Сим Губернский Исполнительный Комитет подтверждает, что им получено от Вас три тысячи четыреста шестьдесят шесть руб[лей] 30 коп[еек], для нужд состоящей в ведении Комитета Губернской Типографии, каковые деньги будут возвращены Вам в течении 2-х месячного срока». Обязательство подписали: Председатель Комитета Гижицкий, Члены: М. Майборода, И. Бельский, И. Гарбулинский и С. Костюк. (Член Комитета Гречинский от подписи обязательства отказался). Губернской же Типографии предложить отчислять выручку расходуемой бумаги на исполнении указанного займа.

2) Заслушав заявление кр[естьян] с[ела] Чернокозинец, Каменецкого уезда, Константина Мельника и Филиппа Хазарчука о произвольной разверстке крестьянами того села пахотной земли, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: просить члена Комитета Гарбулинского, проводить жалобщиков в Каменецкий Уездный Исполнительный Комитет, поручив ему лично просить Комитет по выяснению обстоятельств дела, принять меры к урегулированию этого вопроса на месте.

3) Заслушав доклад члена Комитета Слободянюка: а) об обследовании им дела Подольского Губернского по Земским и Городским делам Присутствия и б) Подольского

Отделения Московского комитета по оказанию благотворительной помощи детям воинов убитых и пострадавших на войне, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: 1) возбудить перед Министерством ходатайство об открытии административного отдела в Судах, с целью скорейшего управления Подольского Губернского по Земским и Городским делам Присутствия, Судного Стола Подольского Губернского Правления и др[угих] и 2) возбудить ходатайство перед Московским Комитетом по оказанию благотворительной помощи семьям лиц, призванных на войну об уравнивании в правах всех детей лиц, пострадавших на войне.

4) Заслушав заявление священника с[ела] Хмелевки, Фельштинской волости, Проскуровского уезда о[тца] Богданова, переведенного на службу в действующую армию, о том, что прихожане с[ела] Хмелевки, которым он церковную землю и огород отдал на использование, отказываются произвести с ним расчет и уплатить за следуемую ему часть хлеба и огородных овощей, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: просить Проскуровский Уездный Исполнительный Комитет урегулировать возникшее между священником Богдановым и прихожанами недоразумение.

5) Заслушав доклад члена Комитета Слободянюка об обследовании им дел и деятельности членов Губернского по Крестьянским делам Присутствия, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: признать деятельность члена Губернского Присутствия Волковича полезной и необходимой в смысле продовольственного пособия семьям запасных. Кроме того, просить члена Комитета Слободянюка выяснить и сообщить свое заключение по поводу деятельности остальных членов Присутствия.

6) Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: копии всех протоколов заседаний Комитета посылать Губернскому Комиссару для сведения.

Председатель Комитета Гижицкий

Члены: С. Костюк, С. Гречинский, И. Гарбулинский, П. Самулевич, И. Бельский, М. Майборода

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 18 – 19. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 364

Протокол зібрання Ради делегатів союзу професійних організацій службовців державних та громадських установ Кам'янця-Подільського

2 червня 1917 року

Протокол

1917 г[од]. Июня 2 дня. Собрание Совета Делегатов Союза профессиональных организаций служащих в государственных и общественных учреждениях г[орода] Каменец-Подольска и Подольской губернии, избрав Председателем Собрания И. И. Волковича и Секретарем И. В. Дворникова, приступило к обсуждению вопроса об участии Союза в Подольском Губернском Совете общественных организаций.

Из доклада Председателя и дел Президиума видно, что в состав нашего Союза объединились нижеследующие организации: 1) Союз служащих во всех губернских учреждениях Министерства Внутренних Дел, объединивший в себе семь союзов учреждений, к которому примыкают и союзы уездных учреждений губернии, 2) Союз служащих Каменец-Подольской Почтово-Телеграфной Конторы, 3) Союз младших служащих судебного ведомства Каменец-Подольского Окружного Суда, 4) Союз

служащих Подольского Губернского Акцизного Управления, 5) Союз служащих Каменец-Подольской Городской Управы, 6) Союз служащих Подольского отделения Крестьянского Поземельного Банка, 7) Объединенный союз служащих: Подольской Казенной Палаты, Податной Инспекции и Казначейств Подольской губернии, 8) Союз служащих Каменецкого Съезда Мирowych Судей, 9) Союз служащих Подольского Отделения Государственного Банка, 10) Союз служащих Подольской Духовной Консистории, 11) Учительский Союз начальных училищ г[орода] Каменец-Подольска, 12) Союз служащих Каменецкой Уездной Земской Управы, 13) Союз Земских Страховых Агентов Подольской губернии, 14) Союз служащих Каменецкого Уездного Отделения Подольского Епархиального Училищного Совета с учрежденными большинством из этих Союзов Кассами взаимопомощи и друг[ие].

Кроме перечисленных организаций, в состав нашего союза входят и другие профессиональные организации, вступление коих еще окончательно не оформлено, но уже и в настоящее время Союз насчитывает в себе свыше 1200 членов, причисленных отдельных организаций, какое число прогрессивно увеличивается кооптацией уездных учреждений, примыкающих поведомственно к организациям Союза.

Обсудив вопрос об участии нашего Союза в Подольском Губернском Совете общественных организаций и исходя из того соображения, что Союз по своему Уставу, включая профессиональные организации всей губернии, отражает интересы весьма значительной и культурной группы населения и тем самым имеет право на самостоятельное представительство в Губернском Совете общественных организаций, Собрание Совета Делегатов постановило: ходатайствовать о кооптировании в указанный Совет в соответствии с наличными к моменту утверждения Устава Союза числом членов Союза организаций пяти Делегатов.

Придя к такому заключению, Собрание Совета Делегатов закрытой баллотировкой посредством подачи записок избрало в Делегаты-Члены Подольского Губернского Совета общественных организаций нижеследующих лиц: В. К. Константинова, М. В. Дороновича, П. И. Гриневича, П. А. Стрельбицкого и Каспровского.

Избранных лиц Собрание Совета Делегатов уполномочило всеми законными способами добиться проведения в жизнь настоящего постановления. Подлинный за надлежащими подписями.

С подлинным верно:
Председатель Президиума Волкович
Секретарь Дворников

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 140 – 140 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 365

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

3 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседание Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 3-го июня 1917 г[ода], в составе следующих членов: Гижицкого, Самулевича, Костюка, Слободянюка, Майбороды, Бельского и Гречинского

1. Заслушав вопрос о возбуждении ходатайства о предоставлении чиновнику Подольского Губернского Правления Т. И. Сметане, командированному в распоряжение Губернского Исполнительного Комитета, отсрочки по призыву к исполнению воинской повинности, Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: просить исп[олняющего] об[язанности] Старшего Советника Подольского Губернского Правления г[осподина] ГРИНЕВИЧА возбудить ходатайство перед Каменецким Уездным Комитетом по предоставлению отсрочек военнообязанным о предоставлении Т. И. Сметане отсрочки по призыву к исполнению воинской повинности на все время службы.

2. Заслушав отношение Подольской Губернской Земской Управы о командировании в Земское Собрание двух представителей и имея в виду постановление свое от 28 мая с[его] г[ода] п[ункт] 5, а также и то обстоятельство, что по полученным сведениям в Киевский Губернский Исполнительный Комитет губернские земские собрания входят в полном составе, Губернский Исполнительный Комитет постановил: сообщить Подольской Губернской Земской Управе, что Подольский Губернский Исполнительный Комитет в заседания земских собраний входит в полном составе.

3. Заслушав ходатайство Лидии Андреевны Есиповой о том, что поступившему в 1914 году добровольцем в действующую армию ее мужу Николаю Есипову, служившему до войны Помощником Пристава, прекращена выдача содержания по этой должности, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Подольского Губернского Комиссара по собранию необходимых справок, сделать распоряжение о выдаче Есипову содержания на общем основании.

4. Заслушав доклад члена Комитета Слободянюка о том, что выполняя поручение Комитета, изложенное в постановлении от 2-го июня сего года и касающееся доставления Комитету заключения о деятельности членов Подольского Губернского по Крестьянским делам Присутствия, он Слободянюк, после нескольких посещений Присутствия пришел к убеждению, что члены того Присутствия Баратов и Михневич в настоящее время являются лишними вследствие значительного уменьшения работы производства, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Подольского Губернского Комиссара обследовать их деятельность и возбудить ходатайство об увольнении их от занимаемых должностей.

5. Губернский Исполнительный Комитет, обсудив вопрос о том, что существующий в настоящее время состав Губернского Исполнительного Комитета в 12 человек, является не достаточным, ПОСТАНОВИЛ: Внести в Подольский Губернский Совет Общественных Организаций, 8 июня сего года, в г[ороде] Виннице, на обсуждение вопрос об увеличении состава членов Губернского Исполнительного Комитета до 17 человек, поручив доклад по этому вопросу члену Комитета КОСТЮКУ.

6. Заслушав доклад и[сполняющего] об[язанности] Старшего Советника Подольского Губернского Правления Гриневича о том, что по Губернскому Правлению числятся лица, призванные на войну, которые состоят в офицерских должностях и содержанием вполне обеспечены, а, между тем, эти лица по настоящее время сохраняют за собой содержание по прежним должностям, которые занимали до войны в Губернском Правлении, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Подольского Губернского Комиссара по выяснении материального положения указанных лиц возбудить вопрос о прекращении выдачи им содержания по прежним должностям в учреждениях.

7. Заслушав заявлення члена Комитета г[осподина] Самулевича, что в виду ухода в отпуск Заведывающего Типографией Щепковского, который после окончания отпуска предполагает выйти в отставку, типография остается без надзора опытного лица, а также предложение Советника Подольского Губернского Правления Гриневича, что заведывающий Типографией должен быть знаком с счетоводством, и что на эту должность он рекомендовал бы б[ывшего] Ярышевского волостного писаря ныне Секретаря Ярышевского Волостного Исполнительного Комитета Мельника, как человека вполне для этого соответствующего, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Поручить Советнику Гриневичу пригласить Мельника для ознакомления с обязанностями Заведывающего Губернской Типографией и дальнейших переговоров. Содержание в год может быть не более 2400 руб[лей] при готовой квартире, освещении, отоплении и проч.

8. Заслушав вопрос об установлении цены на печатание в Подольской Губернской Типографии газет: Подолянина и Известий Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета, и, сообразуясь с ценами на бумагу и рабочие руки, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: а) За печатание 1000 экземпляров газеты «Подолянин» на бумаге редакции этой газеты установить цену 75 руб[лей] и б) за печатание газеты «Известия Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета» на бумаге Губернской Типографии за 1000 экземпляров установить цену 100 руб[лей].

9. Предложить Советнику Подольского Губернского Правления Гриневичу бумаги Губернского Исполнительного Комитета печатать в Типографии в первую очередь.

10. Заслушав доложенное Советником Подольского Губернского Правления Гриневичем ходатайство служащего в Губернской Типографии Карасевича о выдаче ему единовременного пособия на погребение отца, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Поручить Советнику Гриневичу ходатайство это передать на обсуждение Комитета рабочих Губернской Типографии.

11. Губернский Исполнительный Комитет, заслушав доклад Советника Подольского Губернского Правления Гриневича о том, что многие служащие Губернского Правления возбуждают ходатайства о разрешении им отпусков, ПОСТАНОВИЛ: Предложить Советнику Гриневичу отпуск служащим Губернского Правления разрешать только по особоуважительным причинам, а также и тем лицам, которые просят отпуск для [...] службы, с обязательством не возвращаться в Губернское Правление.

12. Посылать Подольскому Губернскому Комиссару копии всех протоколов заседаний Подольского Губернского Исполнительного Комитета.

За Председателя Комитета Самулевич. Члены Комитета: С. Костюк, И. Бельский, М. Майборода. Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 21 – 22 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 366

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію
в містечку Вороновиці Брацлавського повіту**

3 червня 1917 року

В м[істечку] Вороновиці Брацлавського повіту на Поділлію відбулося свято вільної України. В маніфестації брали участь такі села: Вороновиця, Ганщина, Кордишівка,

Степанівка, Зарудинці, Кальнишівка, Тростянець, Латанці, Федорівка, Шендерів і Потуш; крім того, Степанівський та Вороновицький цукроварені заводи. Більше як за 15 верстов ішли селяне з сіл з портретом Т. Шевченка, який несли селянські дівчата в національним убранню з співами й національними прапорами.

Серед містечка на майдані перед хрестом, як тільки маніфестанти стали по своїх місцях, д[обродій] Смолінський сказав промову про значіння цього свята. Після Смолінського пан-отець Смиричинський розказав про Тараса Шевченка, хто він був, як жив і чим він тепер являється для нас українців. Після цих промов одправили панахиду по Шевченкові, а другу по борцях, що поклали свої голови за нашу волю.

Далі розпорядчик цього свята в козацім убранню на білому коні д[обродій] Сивиринчук сказав теплу промову про сучасний стан України й усієї держави. Після промови по порядку, село за селом, усі почали виходити з майдану на Ганцину. Кожне село йшло собі окремо й співало. Вороновицький церковний хор під орудою д[обродія] Онищука став у курінь, який був для цього збудований із гілля та квіток за цариною й проважав усю маніфестацію піснями. Попереду маніфестації на конях їхали селяне-козаки з прапором. Маніфестанти розтягнулись верстви на дві. В селі Ганцині на вигоні д[обродій] Лисий з громадянами зустрів маніфестантів з хлібом та з сіллю й сказав маленьку промову на тему: «Хто ми й що ми», а на виході теж вітав д[обродій] Катеринюк. По всьому селу, де проходила маніфестація, селяне повбирали вулицю рушниками, хустками та килимами.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 1 червня.

№ 367

Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію на Поділлі педагогічних курсів для учителів початкових шкіл

4 червня 1917 року

Українські педагогічні курси для учителів початкових шкіл Поділля у першу чергу відбудуться (з 15 червня до 15 липня) по таких повітах: Кам'янецький, Могилівський, Балтський, Брацлавський, Проскурівський, Вінницький та Літинський.

Всі учителі й учительки, котрі через якісь поважні причини не можуть прибути на курси, повинні негайно сповістити про це повітові Земські Управи, називаючи ці причини.

Хто з курсантів через якісь дуже поважні причини, хоче слухати лекції не в своїм повіті, а в чужім, нехай сповіщає про це Губ[ернську] Зем[ську] Управу.

Закуплено українські книжки для утворення скількох бібліотек чи вистав книжок на курсах.

Радимо всім курсистам забрати з собою, які в кого українські підручники, словники й більше цікаві книжки.

Земські Управи, а де вже зорганізовані, то й шкільні повітові Ради вкупі з Радами учительських товариств, клопочуться про поміщення для курсів, про організацію зразкової школи та підшукування учителя школи й регента хору.

Подільська Губ[ернська] Земська Управа.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 4 червня.

№ 368

Повідомлення газети «Народня воля» про телеграму Кам'янецького повітового земства щодо позбавлення кредитів

4 червня 1917 року

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬК, 4. Повітовий виконавчий комітет одправив міністрам-соціялістам, Раді робітничих і солдатських депутатів і всеросійському селянському з'їзду телеграму, в якій заявляє, що діяльність міністерства внутрішніх справ, яке признало незаконним і позбавило грошової допомоги (кредиту) таку вибрану народом організацію, як тимчасове повітове демократичне Кам'янецьке Земство – викличе в повіті безладдя і розруху. В телеграмі висловлена надія, що поновлене збірне правительство реформує міністерство внутрішніх справ, признає право на місцеве самоврядування і признає законним кам'янець-подільське революційне земство, яке поважають усі люде, що все таки держуть порядку та спокій в повіті, сподіваючись, що все таки Управа одержить гроші (кредит).

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. –19 червня (6 червня).

№ 369

Редакційна стаття С. Ільницького у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»

4 червня 1917 року

4 июня 1917 года.

Анархия – вот модное слово, которому сейчас уделяют массу внимания газеты самых различных направлений, при чем под это понятие подходит все, что угодно: Кронштадская «республика», захват крестьянами земли, простое озорство новобранцев на пароходе, чуть ли не карманные кражи. Все свалено в одну кучу и, воспринимаемое без должной критики, оно должно подавлять неустойчивую психику просто своим количеством. Кто-то очень хорошо учитывает это обстоятельство и долбит по темени несчастного обывателя, лишая его возможности оценивать по достоинству отдельные факты.

Что из того, если впоследствии оказывается, что солдаты и не думали в Царицыне облагать население контрибуцией; что в Нижегородской губернии теперь аграрных беспорядков меньше, чем при прежнем строе, – но темное дело затемнения сознания граждан сделано и, как говорит об этом «Русское Слово», делается за частую корреспонденциями официального петроградского телеграфного агентства.

Особенно мерзкое впечатление производят речи об анархии, когда их ведет «Новое время», «Киевлянин» и тому подобные газеты. Все эти издания своей целью ставили систематическое развращение народа, воспитывали в нем рабыи чувства, научали повиновению из под палки, охраняя всячески безнаказанность тех, кто при старых порядках мог по своему усмотрению казнить и миловать.

Стремление внести в массы понятия о гражданственности, о долге перед родиной, о равенстве всех перед законом, – до нынешнего переворота почиталось бунтом против власти, потрясением всяческих основ. Господам положения разрешалось все, а народ стоял перед ними беззащитный, забитый. Создавалось впечатление внешней

покорности, обманчивой и ненадежной для тех, кто хоть сколько-нибудь близко подходил к народу в качестве начальства.

Что же удивительного, если в минуту величайшего переворота, когда внешние сдерживающие моменты были уничтожены, не оказалось в наличности внутренних начал порядка и ответственности. Народ, который до сих пор жил по чуждой ему указке, вдруг почувствовал себя на свободе и, конечно, не всегда умело, не всегда с пользой для себя стал осуществлять право самоутверждения. Но не «Новому времени», не «Киевлянину» пристало вопить об анархии, ибо то, что мы сейчас наблюдаем, посеяно их продажными перьями, ибо все это есть результат той системы которая поддерживалась идеологами самодержавия. Мы пожинали сейчас ту бурю, которую столь долго сеяли темнота и беззащитность народа.

Несомненно, что в жизни России многое теперь идет по путям ложным, опасными для существа свободы. Но эту болезнь, поддерживаемую условиями прежнего существования и бесчестной демагогией надо лечить спокойно, планомерно, без обывательской истерики, стремящейся во всяком факте прежде всего видеть анархию. Народные силы сейчас переживают острый момент переходного времени, когда все, кому дороги интересы народа, а особенно рабочая и крестьянская интеллигенции должны приложить свои усилия к наиболее быстрому разрешению кризиса.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 4 июня.

№ 370

Стаття П. Самулевича у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про реорганізацію Кам'янець-Подільської ради об'єднаних громадських організацій

4 червня 1917 року

Три последние заседания Совета общ[ественных] организаций г[орода] Каменца были посвящены обсуждению проекта Исполнительного Комитета о демократизации Совета и Комитета.

Результаты трудов таковы:

Выборы в совет должны быть произведены шестью куриями – русской, еврейской, украинской, польской, депутатов военных и депутатов от рабочих; каждая из этих курий избирает по 10 представителей; кроме того, в состав совета вводятся по 3 представителя о партий социал-демократов, социал-революционеров, народной свободы (кадетов) и объединенных еврейских социалистических партий, а также 3 представителя от К[аменец]-Под[ольского] союза студентов-социалистов, 1 – от городского самоуправления, 2 – от союза равноправия женщин, 3 – от объединенных кооперативов, 2 – от служащих почты и телеграфа и 3 от служащих Подольской железной дороги.

Состав Исполнительного Комитета образуется следующим образом: от каждой из упомянутых 6 курий вводится по 3 члена; от партий с[оциалистов]-рев[олюционеров], соц[иал]-дем[ократов], кадетов и объединенных евр[ейских] социалистов – по 2 члена, от союза студентов-социалистов – 1 член, от гор[одского] самоупр[авления] – 1 член, от союза равн[оправия] женщ[ин] – 1 член, от объединенных кооперат[ивных] – 1 чл[ен], от служащих почты и телегр[афа] – 1 член и от служащих Под[ольской] жел[езной] дор[оги] – 1 член. Таким образом, совет будет из 86 членов, а исп[олнительный] комитет – из 31 члена.

В том же заседании совета постановлено, что состав Исп[олнительного] Комитета должен быть избран из состава членов совета теми же избирателями, которые пошлют своих представителей в совет, а не выделен из себя самим советом. Таким образом, состав Исп[олнительного] Комитета не может быть изменяем советом.

Первое заседание реорганизованного городского совета состоится 5 июня с[его] года в 8 час[ов] вечера, в зале К[аменец]-Под[ольской] городской управы.

Демократизация совета свелась, главным образом, к уменьшению представителей от национальных курий на 20 человек по 5 от каждой, и к замене их 12 представителями от партий, 2-мя представителями от союза равноправия женщин, 3-мя представителями от кооперативов и 3-мя от железнодорожных служащих.

В демократизированном совете за национальными куриями осталось почти половина всех мест. Войдут-ли сюда в количестве 40 человек все прежние представители недемократического совета или физиономия национальных представителей на этот раз вполне будет отвечать назначению совета, пока неизвестно. Но сохранение национальной платформы, на основе которой будут избираться эти представители, исключает всякую возможность предполагать, что новый совет будет тем прочно построенным зданием, которое вполне удовлетворит всем демократическим требованиям.

Кроме этого, так сказать, основного недостатка принятый проект страдает и другими дефектами. К таким дефектам надо отнести представление особых преимуществ почтово-телеграфным и железнодорожным служащим, а также союзу равноправия женщин.

Принятая советом демократизация есть ни что иное, как только ремонт старого здания и может быть рассматриваема только с точки зрения целесообразности ремонта.

О том, что из себя представляли это старое здание я писал в 1-м №-ре «Известий Совета Рабочих Депутатов».

И вот этому-то совету и пришлось решать вопрос разрушить ли старое здание совершенно, построив вместо него – новое или же только отремонтировать его.

Вопрос о саморазрушении был отвергнут, горячо протестовали представители национальных курий и против количественного их уменьшения. Они согласились на какой угодно ремонт, на какие угодно демократические надстройки, но только при условии сохранения в целости прежнего здания, прежнего состава.

Отвергнув переустройство заново, совет принял компромиссный проект исполнительного комитета, проект далеко несовершенный и мало кого удовлетворяющий.

Зная, что от старого совета ничего лучшего ожидать было нельзя и что недемократический совет не может принять более демократического проекта, чем предложенный исполнительным комитетом – представители демократии голосовали за этот проект лишь потому, чтобы покончить с неработоспособным старым советом.

Признавая, что только всеобщее, прямое, равное и тайное голосование обеспечивает интересы трудящегося класса при выборах – представители демократии тем не менее внесли мотивированное заявление об отказе в настоящее время голосовать за предложенную некоторыми членами совета четырехчленную формулу.

Нельзя в самом деле серьезно говорить о возможности в течение недели произвести выборы по четырехчленной формуле. По чисто техническим обстоятельствам такие выборы потребуют только на подготовительную работу не менее месяца, а это дало-бы возможность старому совету продолжать свое существование еще в течение месяца. А раз явится возможность произвести всеобщие, прямые, равные и тайные выборы, тогда

уже не будет никакой надобности выбирать совет. Тогда уже нужно будет не демократизировать, а выбирать демократическую Думу и Управу.

Естественно, что в предложении членов недемократического совета производить выборы в совет по четыреххвостке представители демократии увидели лишь желание сохранить до выборов в новую думу старый состав совета.

Приняв хотя бы и компромиссную демократизацию, совет тем самым подписал себе приговор.

Каждый член старого совета обязан дать отчет своим избирателям о своей деятельности и подвергнуться баллотировке при желании вновь выставить свою кандидатуру.

Организованным общественным силам города Каменца предстоит теперь вынести свой приговор о старом совете. Предстоит теперь, по истечении 2-х с половиной месяцев опять призадуматься над тем, кого послать в совет общественных организаций, чтобы демократизировать цензовую думу и управу.

Надо думать, что прожитые 3 месяца российской революции не прошли даром и для Каменчан и что на этот раз организованная общественность раздвинет сковавшие ее национальные рамки и пошлет в совет не защитников исключительно национальных интересов, а истинных защитников народоправства, а также людей опыта и дела.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 4 июня.

№ 371

Стаття П. Самулевича у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність Кам'янець-Подільського повітової ради об'єднаних громадських організацій

4 червня 1917 года

В конце марта, когда провинция переживала революционные дни, когда старая реакционная власть на местах сменялась людьми, облеченными доверием населения, было сметено старое реакционное Каменецкое Уездное Земство. Избранный селянами и представителями других уездных организаций совет выбрал вместе со старыми гласными новую Управу и объявил себя уездным самоуправлением. В дальнейшем совет объединенных организаций Каменецкого уезда, не находя возможным работать вместе с старыми гласными и исполняя функции земского уездного собрания, не пригласил старых гласных на свои заседания.

Такой демократический состав Временным Правительством был признан незаконным. Временное Правительство за подписью Леонтьева потребовало восстановления сметенного земства и разрешило дополнить его демократическим элементом не свыше 100%. В противном же случае грозило закрыть кредиты.

Обсудив создавшееся положение, уездный совет телеграфировал министерству, что реакционное старое земство настолько ненавистно населению, что возвращение старых гласных вызовет волнения среди населения уезда.

Временное Правительство не пошло на уступку и не нашло возможным признать законным нынешнее земство, призванное к жизни революционным путем.

Только преемственное земство, только земство пополненное демократическими элементами, а не сплошное демократическое земство может быть признано законным.

Получившее власть от революционного Петрограда Временное Правительство, будучи по составу своему все таки представителями крупных землевладельцев и промышленников не признало права власти на местах за теми демократическими элементами, которые получили власть от революционного уезда.

Каменецкий Уездный Совет, он же и уездное земское собрание, являясь выразителем мнения селян и др[угих] демократических элементов уезда – считая занятую позицию целесообразной и отвечающей своему назначению, вторично возбудило ходатайство о признании нынешнего состава законным. Губернским Советом общественных организаций состав уездного земского собрания тоже было признано целесообразным и постановлено было о признании совета (он же земское собрание) законным, возбудить ходатайство пред Временным Правительством.

Происходившее 24 заседание Каменецкого Уездн[ого] Исполнит[ельного] Комитета началось опять с обсуждения полученной на днях от Леонтьева телеграммы, о непризнании нынешнего состава земства законным и о закрытии кредитов.

Собрание постановило испробовать еще одно последнее средство воздействовать на министерство Внутренних Дел и послало следующую телеграмму всем министрам социалистам, совету рабочих и солдатских депутатов и Всероссийскому крестьянскому съезду: «Каменецкий уездный совет общественных организаций, обращаясь к вам, как министру-социалисту, как представителю совета рабочих и солдатских депутатов, считает своим долгом заявить вам, что деятельность Министерства Внутренних Дел, объявившего недействительным, незаконным и лишившего кредитов такую избранную народом организацию, как наше временное демократическое Каменецкое Уездное Земство – приведет к волнениям и беспорядкам в уезде.

Такое распоряжение Леонтьева, как закрытие кредитов Управе чрезвычайно взволновало наш уездный совет. Мы уверены, что обновленное, коалиционное правительство реформирует надлежащим образом М[инистерство] В[нутренних] Д[ел], признает право на местах на самоуправление и наше революционное земство, пользующееся авторитетом у населения и сохранившее до настоящего времени порядок и спокойствие в уезде, – немедленно признает законным и откроет управе кредит. Ни минуты не сомневается, что вы с своей стороны примете все зависящие от вас меры к скорейшему удовлетворению нашего ходатайства».

Что ответит новое Временное Правительство покажет будущее, но надо думать, что ответ его будет иметь значение не только для революционных земств, ответ правительства послужит также материалом для решения вопроса теми демократическими элементами, которые до настоящего времени еще не решили вопроса о том, следовало-ли или не следовало социалистам входить в состав буржуазного правительства.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 4 июня.

№ 372

Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про персональний склад виконавчого комітету та президії Кам'янець-Подільської ради ради робітничих депутатів

4 червня 1917 року

Исполнительный Комитет Совета Рабочих Депутатов.

1. Анатолиев В. – тов[ариш] председателя

2. Бройтман Р. Я.
3. Григорьев З.
4. Завьялов В. А. – секретарь.
5. Кантор Х. – тов[арищ] председателя
6. Кост Н. А.
7. Кузьмин Ар.
8. Лейдерман Л.
9. Окин М.
10. Самулевич П. А.
11. Саркисов Р. Н. – председатель
12. Фикс М. А. – казначей

ПРЕЗИДИУМ Совета Рабочих Депутатов.

Председатель – Р. Н. Саркисов

Тов. председателя – Кост Н. А. и Самулевич П. А.

Секретарь – В. А. Завьялов.

Комиссары по охране труда.

Городской – Р. Н. Саркисов

1-го района – Х. Кантор

2-го района – В. Анатолиев

3-го района: Польские Фольварки – Д. Сиперштейн, Нов[ый] план – А. Кузьмин.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 4 июня.

№ 373

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»
про зібрання домашньої прислуги Кам'янця-Подільського**

4 червня 1917 року

Организационное собрание домашней прислуги г[орода] Каменца-Под[ольского].
4 июня 1917 года состоялось 2-ое организационное собрание домашней прислуги г[орода] Каменец-Под[ольска].

Председателем собрания избран член Исполнительного Комитета Совета Рабочих Депутатов П. Самулевич.

После всестороннего обсуждения профессиональных нужд прислуги собрание постановило.

1. Организовать профессиональный союз домашней прислуги.
2. Время работы определить от 7 час[ов] утра до 6 час[ов] вечера в будние дни.
3. Плату за труд поручить выработать правлению.
4. Обращение к прислуге и прислуги к хозяйке должно быть вежливое.

Прислуга является помощницей хозяйки и обращение к ней должно быть по имени и отчеству. Точно такое же обращение должно быть и прислуги к хозяйке.

Пища для прислуги должна быть та же, что и у хозяев.

Прислуга имеет право в свободное время принимать у себя своих знакомых.

5. Для защиты интересов прислуги при найме просить Совет Рабочих Депутатов учредить «Бюро Труда», при помощи которого прислуга могла бы получать места и без которого ни одна прислуга не могла бы поступить на службу.

6. В целях поднятия культурного уровня прислуги необходимо немедленно принять меры к политическому воспитанию прислуги и к обучению неграмотных.

7. Для выработки устава, привлечения в союз еще не записавшейся прислуги, а также для проведения в жизнь постановлений настоящего собрания избрать правление.

8. В состав правления баллотировкой избраны: Вержбицкая, Мельник, Бачинская, Ромаха, Радзиевская, Горная, Гурская, Твардовская, Середчик, Пиентковская, Лупийчук, Сиповская, Самулевич и Пашенко.

После записи в профессиональный союз присутствовавших собрание было закрыто.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 374

**Відношення чергового генерала штабу Південно-Західного фронту
Подільському губернському комісару щодо спрямування
у місто Летичів козачої сотні**

4 червня 1917 року

ШТАБ
ГЛАВНОКОМАНДУЮЩЕГО
АРМИЯМИ Ю[ГО]-З[АПАДНОГО] ФРОНТА
По управлению
ДЕ ЖУРНОГО ГЕНЕРАЛА
Политическое отделение
«4» июня 1917 г[ода].
№ 262307.
На № 9179.

Подольскому Губернскому Комиссару

По приказанию Главнокомандующего уведомляю, что казачья сотня командирована была в гор[од] Летичев по просьбе депутации этого города, распоряжением бывшего Главнокомандующего генерала Брусилова, который почел нужным ходатайство это удовлетворить.

При этом Главнокомандующий приказал указать, что права его как лица объединяющего на театре военных действий все военные и гражданские власти, никем оспариваемы быть не могут.

Дежурный генерал,
Генерал-майор [підпис]
За Начальника отделения,
Подпоручик [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 143. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Срочно сообщить Губ[ернскому] Исполнительному Комитету в подлиннике. 6/VI. 1917 г[ода]. П. Александров*

№ 375

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

5 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 5 июня 1917 года, в составе следующих членов: Гижицкого, Майбороды, Костюка, Самулевича, Бельского, Гречинского, Шлейфера и Губернского Комиссара Александра

1. Заслушав доклад возвратившегося из командировки в Петроград члена Комитета Шлейфера об открытии 19 мая в Петрограде Главного Земельного Комитета по подготовке будущей земельной реформы, Губернский Исполнительный Комитет ПОЛТАНОВИЛ: Просить члена Комитета Шлейфера составить подробный доклад по этому вопросу для доклада Губернскому Совету.

2. Заслушав доклад и[сполняющего] об[язанности] старшего советника Подольского Губернского Правления Гриневича об увольнении с 1 июня с[его] г[ода] состоящих на службе в Губернской Типографии 2-х работниц, в виду их полной непригодности и б) о выдаче 2-х месячного содержания призваному на действительную военную службу наборщику Губернской Типографии Антону Фигурскому, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: а) Просить и[сполняющего] об[язанности] Старшего Советника Подольского Губернского Правления Гриневича уволить от службы указанных им 2-х работниц, выдав им за месяц вперед, т[о] е[сть] по 1 июля с[его] г[ода] содержание, причем на их место принять лиц более способных и б) выдать бывшему наборщику Типографии Антону Фигурскому 2-х месячный оклад содержания по старому расчету.

3. Заслушав ходатайство Губернского Врачебного Инспектора: а) о зачислении на государственную службу, состоящего на службе во Врачебном Отделении по вольному найму Николая Лозинского и б) что состоящая в течении 21 года на службе в Подольском Губернском Правлении, в качестве машинистки, Вера Марченко в настоящее время заболела психическим расстройством и что ей необходимо, в виду ее крайней бедности, оказать поддержку в лечении Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: а) в зачислении на государственную службу Лозинского, в виду предстоящего переформирования Губернского Правления, отказать и б) в отношении Марченко просить Подольского Губернского комиссара возбудить перед Губернским Земством вопрос о представлении Марченко одной из стипендий, выдаваемых Земством для Винницкой Округной Лечебницы.

4. Заслушав жалобу Секретаря Подольского Губернского Правления Ракети на Врачебного Инспектора Матрохина за грубое обращение, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Жалобу эту передать Врачебному Инспектору Матрохину для дачи объяснений.

5. Заслушав заявление Губернского Комиссара о том, что ему по делам службы необходимо отлучиться из Каменца, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Губернского Комиссара исполнение своих обязанностей передать члену Губернской Земской Управы Градовскому.

6. Заслушав доклад Губернского Архитектора Плотникова о необходимости ремонта здания Подольского Губернского Правления, Губернский исполнительный комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Губернского Архитектора Плотникова произвести указанный ремонт, согласно представленной смете.

7. Заслушав отношение Подольского Губернского Распорядительного Комитета о командировании 6 июня своего представителя для участия в заседании Комитета по делу об определении норм вознаграждений за отведенный войскам в г[ороде] Каменец помещения, Губернский Исполнительный комитет ПОСТАНОВИЛ: Командировать в это заседание члена Комитета Майбороду.

За Председателя Комитета Самулевич
Члены Комитета: С. Костюк, И. Бельский
Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 23 – 23 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 376

Повідомлення газети «Подільнин» про засідання Кам'янець-Подільської ради громадських організацій

5 червня 1917 року

5 июня.

Заседание открыто в 8½ час[ов] вечера председателем бывшего совета г[осподином] Собичевским.

Г[осподин] Самулевич выступает с заявлением, что председатель прежнего совета не может быть председателем нового и предлагает избрать нового председателя.

Г[осподин] Покровский говорит, что избирать можно председателя организованному собранию, а потому гражданин председательствующий должен организовать совет и уж потом передать председательствование выбранному.

Собрание соглашается с этим.

Председательствующий оглашает списки избранных от курий членов совета.

Избранными оказались:

а) от украинцев:

Г[оспо]жа Пащенко.

Г[осподи]н Богацкий.

Прот[оиерей] Сицинский.

« Шманкевич.

Г[осподи]н Самусь.

« Викул.

« Карпович.

« Демянчук.

« Заворотный.

А. Солуха.

б) от поляков:

Г[осподи]н Нацкевич.

« Гимнар.

« Вайсфлег.

« Котович.

« Вержбицкий.

« Нейман.

« Прусевич.

« Махницкий.

« Выржиковский.

« Мысловский.

в) от совета рабочих:

Г[осподи]н Саркисов.

« Анатолиев.

- « Кост.
- « Окин.
- « Дерманер.
- « Кузьмин.
- « Пресман.
- « Самулевич.
- « Завятов.
- « Фикс.

При оглашении списка рабочих в публице слышится голос: *«это не рабочие, а только присосавшиеся к ним – мы их не признаем».*

г) от военных:

- Г[осподи]н Сироткин.
- « Заславский.
 - « Григорьев.
 - « Перевезенцев.
 - « Покровский.
 - « Курбанчук.
 - « Колосовский.
 - « Шестовский.
 - « Роцин.
 - « Шмирин.

д) от социал-демократов:

- Г[осподи]н Ильницкий.
- « Гончаров.

Г[оспо]жа Самулевич.

е) от социал-революционеров:

- Г[осподи]н Ковский.
- « Романов.

Г[оспо]жа Приселкова Ольга.

ж) от партии Народной Свободы:

Г[осподи]н Владимирцов.

М. Доронович.

Г[осподи]н Козловский.

з) от объединенных еврейских социалистических партий:

- Г[осподи]н Боград.
- « Гуминер.
 - « Каплун.

и) от студентов-социалистов:

- Г[осподи]н Бройтман.
- « Шрага.
 - « Моргенштерн.

к) от союза равноправия женщин:

- Г[оспо]жа Александрова.
- « Неточаева.

л) от союза почтовых служащих: г[оспода] Олейник, Нараевский.

От еврейской курии объявлены два списка по десяти человек: от 1-й группы еврейской курии:

Г[осподин] Шлейфер.

- « Я. Коган.
- « Гальперин.
- « Крайз.
- « Ш. Гольденберг.
- « Ландвигер.
- « Лехтман.
- « Рехтер.
- « Грейбер.
- « Шилькрот.

От 2-й группы еврейской курии:

Г[осподин] Аккерман.

- « Несис.
- « Шнайдер.
- « Кижнер.
- « Коган Дора.
- « Оксман.
- « Альтер.
- « Крайз.
- « Бондар.
- « Систер.

м) от союза железнодорожников те же, что и были.

Городское самоуправление и объединенные кооперативы не прислали делегатов.

После оглашения списков собрание избирает временным председателем на данное заседание г[осподина] Покровского, а секретарем г[осподина] Выржиковского.

На очереди обсуждение вопроса о правомочности двух групп еврейской курии.

Г[осподин] Ландвигер указывает на то, что меньшинство, а выделившаяся группа и составляет таковое, должно подчиниться воле большинства и потому он находит, что совет должен признать первый список, а второй исключить.

Г[осподин] Альтер в пространной речи разъяснил, что демократическая группа отклонена по той причине, что в выборах демократический элемент почти отсутствовал, а в подавляющем большинстве были представители синагог и буржуазии и что синагоги являются местом объединения для молитвенных целей, а не политических.

Г[осподин] Шлейфер напоминает в своей речи, что исходя из принципа самоопределения наций, было решено оставить в совете представительство национальных курий, и считает нежелательным, чтобы совет взял на себя разрешение спора между двумя группами еврейства; в противном случае совет рискует вторгнуться в область прав национальности. Меньшинство, говорит оратор, должно подчиниться воле большинства, иначе их поступок будет противообщественным.

Обращаясь к г[осподину] Альтеру, г[осподин] Шлейфер спрашивает: кто дал вам, г[осподин] Альтер, право лишать голоса религиозных людей? (*Бурные аплодисменты, шум, возгласы: долой Альтера, голос: долой Шлейфера*). Председатель усиленно звонит и призывает публику к порядку. Оратор заканчивает свою речь указанием на то, что Альтер так поступает потому, что он утратил связь с еврейством и только отчужденностью его от еврейства можно объяснить сделанное им заявление о том, что синагоги являются местом лишь молитвенного объединения, Еврейские синагоги зачастую объединяют лиц одной профессии и потому имеются синагоги булочников,

портных и т[ак] д[алее]. Так ли? спрашивает, обращаясь к евреям, оратор. Слышатся голоса: «Верно».

С вне очередным заявлением выступает представитель целого ряда организаций г[осподин] Баскок и оглашает от имени этих организаций протест против куриальных выборов в совет и считает, что совет надо вновь реорганизовать, отказавшись от куриальной системы.

Председатель говорит, что предложение как вне очередное может быть рассмотрено советом после обсуждения очередных дел и предлагает приступить к дальнейшему обсуждению вопроса о представительстве еврейских курий.

Г[осподин] Свинцов вносит предложение предоставить самим двум группам прийти к тому или другому соглашению и прислать своих делегатов.

Г[осподин] Шлейфер говорит, что соглашение не может быть достигнуто и что выделившаяся группа и добивалась того, чтобы нас не признали правомочными и лишили бы нас представительства.

Объявляется перерыв.

После перерыва большинством 29 против 23 совет признал обе группы еврейской курии – неправомочными; вследствие такого решения еврейская курия лишилась представительства в совет общественных организаций.

Г[осподин] Саркисов настаивает на рассмотрении протеста г[осподина] Баскака.

Вносится предложение сначала разрешить вопрос – считать-ли совет сконструированным, а тогда уже рассматривать протест.

Собрание нашло возможным считать совет сформировавшимся.

Г[оспожа] Пашенко предлагает сейчас же организовать исполнительный комитет. Затем она заявляет, что украинская курия постановила, что ею избранные члены комитета находятся в зависимости от членов совета и от украинской курии.

Такие же резолюции оглашают г[осподин] Свинцов от русской и г[осподин] Котович от польской.

Далее оглашается список членов исполнительного комитета:

- а) от почтового союза Гаросевич.
- б) от студентов Шрага.
- в) от евр[ейской] Соц[иалистической] партии Каплун и Коган.
- г) от Народной Свободы – Владимирцев и Доронович.
- д) от с[оциалистов]-р[еволюционеров] Романов и Ковский.
- е) от с[оциал]-д[емократов] Гончаров и Ильницкий.
- ж) от воен[ных] Заславский, Перевезенцев и Григорьев.
- з) от укр[аинской] курии Пашенко и Е. Шманкевич.
- и) от сов[ета] раб[очих] Саркисов, Анатолиев и Кост.
- й) от польск[ой] курии Котович и Нейман.
- к) от русск[ой] курии Свинцов, Лукаш и Велико-Шапко.
- л) от союза женск[ого] равнопр[авия] Неточаева.

Избранный куриями список единогласно советом утверждается. Затем собрание переходит к выборам президиума.

Намечается целый ряд кандидатов (11) в председатели. Дает согласие баллотироваться только один – доктор Покровский. Товарищами председателя намечаются Козловский и Бельбенко, а секретарем Выржиковский.

Закрытая баллотировка дает Покровскому 47 голосов за и 5 против, Козловскому 44 голосов за и 8 против, Бельбенко 43 за и 9 против и Выржиковский 43 за и 9 против.

Собрание переходит к обсуждению протеста г[осподина] Баскака.

После прочтения протеста г[осподин] Лукаш говорит, что союз учителей никого не уполномочивал подписаться под протестом. Он считает это простым недоразумением. Некоторые члены Совета находили, что документ, поданный г[осподином] Баскаком, в виду заявления г[осподина] Лукаша, опорочен и потому предлагали, не входя в обсуждение, его отвергнуть.

Г[осподин] Собичевский разъяснил, что, если нет злого намерения, то документа нельзя считать опороченным. В данном же случае такого намерения нет. Собрание с мнением г[осподина] Собичевского соглашается.

Г[осподин] Выржиковский указывает, что при протесте нет никакого проекта реорганизации Совета и потому обсуждать его невозможно.

Г[осподин] Котович напоминает, что для демократизации Совета было потрачено 6 заседаний; и если теперь приходится вновь реорганизовываться, то когда же Совет приступил к занятиям.

Г[осподин] Самулевич предлагает избрать комиссию.

Г[осподин] Собичевский полагает, что надо протест отвергнуть и перейти к заявлениям, так как в портфеле лежат очень спешные дела.

Г[осподин] Доронович предлагает назначить комиссии срок для разработки проекта.

Председатель ставит на баллотировку: отвергнуть ли протест или нет.

Единогласно протест принимается и собрание избирает комиссию для выработки нового проекта реорганизации Совета из 5 членов в составе г[оспод] Саркисова – (председатель), Перевезенцева, Романова, Гуминера и Завялова.

Срок для разработки проекта предоставляется недельный и дается комиссии право приглашать в свои заседания следующих лиц.

После этого заседание за поздним временем закрывается.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 8 июня.

№ 377

Статут Союзу професійних організацій службовців державних і громадських установ Кам'янця-Подільського та Подільської губернії

5 червня 1917 року

Устав

Союза профессиональных организаций служащих в государственных и общественных учреждениях г[орода] Каменца-Под[ольска] и Подольской губернии

Ст[атья] 1

В Союз входят профессиональные организации служащих государственных и общественных учреждений г[орода] Кам[енца]-Под[ольска] и Подольской губернии, имеющие свои уставы.

Ст[атья] 2

Целью Союза является сплочение на профессиональной почве организаций служащих, сношения по этому вопросу с аналогичными организациями, защита общих организациям профессиональных нужд, представительство в общественных организациях, представительство в областном и Всероссийском Союзах служащих в государственных и общественных учреждениях и вообще разрешение всех

выдвигаемых жизнью вопросов, имеющих отношение к профессиональным нуждам членов Союза.

Ст[атья] 3

Органами Союза являются: Совет Делегатов организаций и Президиум Совета делегатов.

Ст[атья] 4

Каждая организация служащих в государственных и общественных учреждениях г[орода] Каменец-Под[ольска] и Подольской губернии, присоединившаяся к Союзу, посылает делегатов в Совет делегатов, если насчитывает более шести членов, таким образом, что каждое число членов от 7 до 25 включительно посылает одного Делегата.

Ст[атья] 5

Совет Делегатов избирает из своей среды на один год 12 членов Президиума и шесть кандидатов к ним. Кворум Совета – более половины Делегатов. По постановлению Совета Делегатов Президиум и кандидаты могут быть сменены и ранее срока.

Ст[атья] 6

Члены Президиума избирают из своей среды Председателя, двух товарищей, двух секретарей и казначея. В случае надобности, члены Президиума составляют комиссию для разработки вопросов или для иных целей. Кворум Президиума – две трети членов.

Ст[атья] 7

Денежные средства Союза образуются из взносов, отпускаемых организациями, входящими в состав Союза. Размер взносов каждой организации устанавливается Советом делегатов, но в год не может быть более одного процента месячного основного содержания всех членов данной организации.

Примечание к ст[атье] 7. При всяком выходе организации из Союза взносы не возвращаются.

Ст[атья] 8

Созыв Президиума производится Председателем, а созыв Совета Делегатов постановлением Президиума; равным образом созыв Совета Делегатов должен быть произведен Президиумом в недельный срок по требованию одной пятой части Делегатов или одной организации.

Ст[атья] 9

Ходатайства вновь образовавшихся организаций о присоединении их к Союзу и заявления организаций о выходе из Союза рассматриваются Президиумом Делегатов. На непринятие Президиумом приносится жалоба Совета Делегатов, который окончательно решает этот вопрос.

Ст[атья] 10

Об избрании представителей организации в Совет Делегатов представляется Президиуму удостоверение исполнительного органа организации (Правления, Исполнительного Комитета и т[ак] д[алее]) за подписью Председателя и секретаря с указанием числа членов организации.

Ст[атья] 11

Вопрос об изменении и дополнении настоящего устава, о выборе и смене Президиума, об исключении организации и о прекращении деятельности Союза организации разрешается Советом Делегатов большинством двух третей голосов кворума: остальные вопросы разрешаются простым большинством голосов кворума.

Ст[атья] 12

Президиум приводит в исполнение постановления Совета Делегатов, разрешает текущие вопросы, вызываемые деятельностью Союза организации, делает постановление о производстве расходов в пределах, назначенных Советом Делегатов, и дает последнему отчет в своей деятельности.

Ст[атья] 13

Решения Президиума постановляются большинством голосов кворума; при равенстве голосов голос Председателя дает перевес.

Ст[атья] 14

Ревизионная Комиссия избирается на один год Советом Делегатов в составе пяти членов. На обязанности их лежит ревизия денежных сумм не менее раза в каждые три месяца. В обревизовании должно участвовать не менее трех членов комиссии. Председателя Комиссии избирают из своей среды члены Комиссии. Смена Ревизионной Комиссии производится тем-же порядком, как и смена Президиума.

Ст[атья] 15

Организации, входящие в состав Союза, обязаны подчиняться решению Совета Делегатов, в противном случае они исключаются из Союза.

Ст[атья] 16

Обыкновенные Собрания Совета Делегатов созываются не менее двух раз в год для рассмотрения и утверждения отчета за истекший год, сметы прихода и расхода на наступающий год, избрания членов Президиума и кандидатов к ним, членов Ревизионной Комиссии, а также для разрешения текущих дел Союза. Чрезвычайное собрание Совета Делегатов созывается по мере надобности.

Ст[атья] 17

О времени, месте и всех вопросах, подлежащих обсуждению Совета Делегатов, Делегаты извещаются Президиумом за 10 дней, за исключением экстренных случаев.

Ст[атья] 18

Собрание Совета Делегатов открывается Председателем Президиума или одним из членов Президиума. После открытия заседания Совета Делегатов таковой выбирает Председателя и Секретаря из числа Делегатов, не занимающих должностей в составе Президиума и Ревизионной комиссии. Протоколы общего Собрания передаются Председателем Собрания Президиуму не позже десяти дней.

Ст[атья] 19

Если Собрание Совета Делегатов не состоится за отсутствием кворума, то для решения тех-же дел, за исключением вопросов, решаемых большинством двух третей голосов (ст[атья] 11), назначается вторичное Собрание не позже двух недель, которое считается состоявшимся независимо от числа собравшихся Делегатов, о чем Делегаты извещаются в приглашении на Собрание.

Ст[атья] 20

Собрания Президиума Совета происходят по мере надобности. О днях заседаний члены президиума извещаются Председателем.

Ст[атья] 21

Постановления Президиума записываются в протокол и подписываются Председателем, членами Президиума и секретарем и докладываются в ближайшем заседании Совета Делегатов.

Ст[атья] 22

Казначей принимает суммы и расходует их по постановлениям Президиума Совета, которые делаются в пределах сметных назначений Совета Делегатов. У Казначей не

должно быть на руках суммы свыше 50-ти рублей, остальные суммы должны сдаваться в государственные кредитные учреждения.

Ст[атья] 23

Казначей ведет приходо-расходные книги, которые Президиум Совета проверяет ежемесячно и скрепляет своими подписями.

Ст[атья] 24

В случае замеченных неправильностей в денежных книгах Президиум принимает меры к устранению неправильностей и обеспечению целостности суммы.

Ст[атья] 25

Секретарь Президиума заведует делопроизводством и составляет доклады о деятельности Президиума.

С подлинным верно:

За Председателя Президиума [підпис]

За Секретаря [підпис]

5 июня 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 141 – 142 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

**На документі помітка: Утверджено Советом Деягатів 1 июня 1917 года.*

№ 378

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадських організацій

6 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 6 июня 1917 года в составе следующих членов: Гижицкого, Самулевича, Бельского, Костюка, Гречинского, Гарбулинского, Майбороды и Губернского Комиссара Александрова

1) Заслушав доклад Члена Комитета Самулевича о положении дел в Подольском Губернском Правлении, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить докладчика г[осподина] Самулевича сделать такой же доклад Губернскому Совету.

2) Заслушав доклад Губернского Комиссара г[осподина] Александрова об обязанностях Комиссара и помощников Губернского Исполнительного Комитета большинством голосов постановил: Просить Губернский Совет избрать не одного, а двух помощников Губернского Комиссара.

3) Заслушав предложение Члена Исполнительного Комитета Самулевича о представлении Члену Комитета Гарбулинскому отсрочки отбывания воинской повинности Губернский Исполнительный Комитет постановил: Войти с ходатайством пред Каменецким Уездным Комитетом по предоставлению отсрочек военнообязанным о предоставлении Члену Комитета Гарбулинскому отсрочки на все время его службы в Комитете.

4) В виду не получения от Министерства денег для уплаты суточных и прогонных Членам Комитета, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить Губернского Комиссара изыскать средства.

5) Заслушав отношение Штаба Главнокомандующего Армиями Юго-Западного фронта от 4 июня 1917 года за № 262306, препровожденного при надписи Губернского Комиссара от 6 июня сего года за № 9416 о том, что Казачья Сотня командирована была в г[ород] Летичев по просьбе депутации этого города распоряжением бывшего Главнокомандующего, Губернский Исполнительный Комитет постановил: в виду выезда своего 7 сего июня в г[ород] Винницу на заседание Губернского Совета и предстоящего переизбрания Членов Комитета, передать на рассмотрение нового состава Губернского Исполнительного Комитета.

6) Заслушав заявление рабочего комитета Губернской типографии по вопросу об избрании Заведующего Губернской Типографией, Губернский Исполнительный Комитет постановил: передать это заявление на рассмотрение нового состава Губернского Исполнительного Комитета.

7) Заслушав: а) ходатайство Президиума Совета Делегатов профессиональных организаций служащих в правительственных и общественных организациях г[орода] Каменца-Подольска и Подольской губернии о предоставлении избранным пяти делегатам мест в Губернском Совете и б) такое же ходатайство Начальника Юго-Западного Управления Шоссейных дорог, Губернский Исполнительный Комитет постановил: внести эти ходатайства 8 июня на рассмотрение Губернского Совета.

За Председателя Комитета Самулевич

Члены Комитета: С. Костюк, И. Бельский, М. Майборода

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 24 – 24 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 379

Повідомлення Подільського губерньського комісара про рішення Вінницького повітового виконавчого комітету щодо суміщення посад

6 червня 1917 року

ВИННИЦКИЙ

УЕЗДНЫЙ КОМИССАР

Июня 6 дня 1917 г[ода].

№ 1031.

Г[ород] Винница

Подольскому Губернскому Комиссару

Уведомляю, что Винницкий Уездный Исполнительный Комитет, рассмотрев в заседании своем 17-го минувшего мая, согласно постановлению Губернского Совета от 7-го того же мая, вопрос о совместительстве должностей Уездного Комиссара, Председателя Уездного Исполнительного Комитета с должностью Председателя Уездной Земской Управы признал подобное совместительство желательным.

Уездный Комиссар Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 4. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: До сведения. Сообщить Губ[ернскому] Испол[нительному] Комитету. П. Александров*

№ 380

Повідомлення газети «Народня воля» про протест Дунаєвецького селянського з'їзду проти заборони Українського військового з'їзду

7 червня 1917 року

Кличемо всю Україну протестувати проти заборони Українського Військового З'їзду. Дунаєвецький Селянський З'їзд.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 20 червня (7 червня).

№ 381

Повідомлення газети «Народня воля» про освітні та політичні процеси у місті Вінниці та Вінницькому повіті

7 червня 1917 року

7 червня відбувся з'їзд духовенства, мирян та учителів ц[ерковно]-пар[афіяльних] шкіл Вінницького повіту на Поділлі. Поміж иньшими питаннями стояло питання і про волю ц[ерковно]-пар[афіяльних] шкіл. Як відомо, найсвятіший Синод видав наказ передати всі школи парафіяльним радам, в склад яких має входити батюшка, два селянина та учитель. Палко обстоювали пан-отці таку постанову синоду. Всі як один стояли за народню школу, якою керували б приходські ради, та єпархіяльні повітові одділи, та не вдержали свої позиції. Гарячі промови селян, нарікавших на церковно-парахвіяльну школу за те, що вона не давала їм загальної освіти, а намагалася переповнити благочестієм – до щенту розбивали доводи пан-отців, які все таки обстоювали церковність в освіті. Не помогли силки і на московську губернію. «Досить нам заглядатися на Московщину, палко відповідав селянин – ми Українці, повинні творити і свою українську школу». Розмови закінчилися такою резолюцією:

«З'їзд духовенства, учителів та мирян Вінницького повіту, висловлюючись за необхідність єдиної народньої школи, визнає необхідним, щоби порядкування цією школою було скупчене в повітових Земських шкільних радах, а не в єпархіяльних повітових одділах». Після прийняття такої резолюції все таки встало питання про вибори до оновленого єпархіяльного повітового одділу. Опанувала думка, що вибори треба перевести, але перше ніж приступлено до виборів всім виборним було наказано під час їх перебування в одділі єпархіяльному обов'язково перевести об'єднання шкіл.

Обрано людей, які зуміють виконати волю з'їзду.

II

Жваво провадиться робота в Вінниці по переведенню виборів до городської думи. Уже зроблена перепись, днів через два-три будуть виготовані та здані до друку списки виборців, а там незабаром прийдеться і до виборних ящиків сходитись.

Остаточно про день виборів буде вирішено на найближчому засіданні Думи, яке скликається на після 10 червня.

Жваво готуються до виборів всі мешканці, а найбільше – українці. Це вперше прийдеться українцям виступити організованою масою на виборах до Думи в цьому Українсько-Польсько-Єврейському місті.

7 юня вже закладено центральний виборчий український комітет. З представників районних комітетів, які порядкують в ріжних частинах городу (Стара Вінниця, Великі та Малі Хутори, Слов'янська сторона, Садки, Замостьє та центральна частина). В

виборчій роботі жваву участь приймають військові, організовані в спеціальну спілку. Список кандидатів поки що не вироблений. З загальних настроїв найбільше переважаючим являється той, щоби Українці виступали самостійно, не входячи ні з ким в блоки. Питання поки що остаточно не вирішено, бо на пропозицію поляків, офіційно заявлену, винесена постанова запросити поляків на переговори, в яких би вияснити їхню позицію. Після цих переговорів і виясниться остаточно українська позиція.

Вінничанин.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 28 червня (15 червня).

№ 382

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»
про організацію профспілки працівників у Кам'янці-Подільському**

7 червня 1917 року

7 июня организован Профессиональный Союз Рабочих по дереву (плотников, столяров и др[угих]). Избрано временное Правление, которому поручено выработать условия труда.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 383

**Список учасників другого засідання Подільської губернської
ради громадських організацій**

8 червня 1917 року

**СПИСОК ЧЛЕНОВ ПОДОЛЬСКОГО ГУБЕРНСКОГО СОВЕТА
ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ**

Явившихся во 2-е заседание Совета 8-го июня 1917 года

От Ушицкого Уездного Исполнительного Комитета	1) Г. Э. Сороковенко 2) Павел Баланюк 3) Василий Михайлович Павлов
От крестьян Ушицкого уезда Ямпольского уездного Исполнительного Комитета	1) Каленик Пилюлько 1) Алексей Митрофанович Саможенко 2) Кирилл Григорьевич Стещенко 3) Филипп Аверкиевич Малеванный
От крестьян Ямпольского уезда	1) Иван Петрович Косицкий 2) Авксентий Феодосьевич Каленчук 3) Григорий Милионович Горачук
Проскуровского Уездного Исполнительного Комитета	1) Лозинский Иван 2) Стаховский Николай 3) Скибневский
Летичевского Уездного Исполнительного Комитета	1) Борис Самуилович Куперман 2) Василий Алексеевич Белавин
От Летичевского Уездного	1) Савва Васильевич Костюк

Исполнительного Комитета Слободко-Межировского сельского Исполнительного Комитета Винницкого Уездного Исполнительного Комитета	2) Федор Калиникович Слободянюк 1) Василий Артемович Кирисюк
От Могилевского Уездного Исполнительного Комитета Ольгопольского Уездного Исполнительного Комитета	1) Михаил Николаевич Ренненкампф 2) Федор Самсонович Прокотук 3) Даниил Часолович Миронюк 4) Петр Тарасович Черноморец 1) Фрайберг Мендель Иосифович
Исполнительного Комитета г[орода] Балты Балтского Уездного Исполнительного Комитета	1) Максим Иосифович Рекка 2) Иван Сергеевич Христинич 3) Семен Протасович Шмырко 4) Димитрий Зосимато 1) Александр Иванович Перекрестов 2) Мотей Аэрилевич Омс 1) Павел Смоленский 2) Алексей Опарин 3) Фотий Орлов 1) Сергей Федорович Бурлаченко
Сельских Исполнительных Комитетов Гайсинского уезда Совета Солдатских и крестьянских депутатов г[орода] Проскурова Совета Солдатских и крестьянских депутатов Проскуровского уезда	1) Максим Стрелецкий 2) Константин Крук 1) Франц Павловский 2) Дмитрий Гловацкий 3) Сруль Ефряжкович Вилер 1) Василий Юкаль
Совета Солдатских и рабочих депутатов г[орода] Могилева-Подольска Могилевского Совета Солдатских и рабочих депутатов	1) Никифор Иванович Шпаковский 2) Стефан Теофилович Вахлиовский 3) Авксентий Евфимович Грузин
Совета Солдатских и рабочих депутатов г[орода] Проскурова	1) Степан Трубайчук 2) Николай Зотенко 3) Василий Кучер 4) Ефрем Амвросиевич Осадчук
Исполнительного Комитета Солдатских и рабочих депутатов Винницкого уезда	1) Набоков Илларион 2) Абрамович 3) Цюрик
Гайсинского Совета Солдатских и рабочих депутатов Брацлавского Совета Солдатских депутатов, рабочих депутатов и кр[естьянских] организаций Брацлавского уезда	1) Ефрем Павлович Марченко 2) Макарий Харитонович Майборода 1) Николай Иванович Зайцер 2) Станислав Людвилович Котульский 3) Юзеф Антонович Бельский
Каменецкого Совета Солдатских депутатов Совета Солдатских и рабочих депутатов От Совета крестьянских депутатов Летичевского уезда	1) Павел Иванович Калашков 2) Василий Сергеевич Перфильев 1) Абрам Мойсеевич Таргородский 1) Александр Кириллович Терлецкий 2) Иван Иванович Войтов

От крестьянского съезда Каменецкого уезда	3) Федор Николаевич Багрий 1) Михаил Федорович Пашенко
От Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета Каменецкого Совета рабочих депутатов	1) Иван Юлианович Качуровский 2) Юлиан Васильевич Гарбулинский 1) Захарий Константинович Григорьев 2) Павел Александрович Самулевич
Летичевского Совета рабочих депутатов	1) Абрам-Мойше Янкелевич Пинес
От Украинской Подольской Губернской Рады (спилки) Совета объединенных организаций г[орода] Гайсина	1) Дмитрий Васильевич Маркович 2) Петр Порфирьевич Видьбида 1) Стефан Харитонович Скотынюк 2) Савва Григорьев Кроленко
От Подольского Губернского крестьянского союза (г[ород] Винница)	1) Владимир Сидорович Мачушенко 2) Петр Васильевич Журавель 3) Владимир Самуилович Дудич
От Винницкой Социал-революционной группы украинцев	1) Прокопий Иванович Нечипоренко 2) Михаил Михайлович Марцинковский
От Проскуровского крестьянского союза	1) Василий Тимофеев Швед 2) Яков Ефимович Тарало 3) Филипп Власьев Ящук
От Винницкой Украинской Просвиты	1) Николай Алексеевич Литвицкий 2) Иван Евфимович Озерянский
От Союза Подольских Украинцев в г[ороде] Виннице	1) Валериан Васильевич Боржковский 2) Григорий Сергеевич Шиянов
От Каменецкого Совета еврейской национальности	1) Яков Меерович Крайз 2) Давид Шабсович Шлейфер
От польского просветительного общества в г[ороде] Виннице	1) Франц Иосифович Ярошинский
От польских организаций в г[ороде] Каменец-Подольске	1) Юлиан Антонович Гижицкий
От волостных комитетов Литинского уезда	1) Яков Диомидович Карпачев 2) Козуля Трофим
От Каменецкой Украинской Просвиты	1) Степан Павлович Гречинский
Подольский Губернский Комиссар	1) Павел Николаевич Александров
Ущицкий Уездный Комиссар	1) Марцелий Михайлович Вильчевский
Проскуровский Уездный Комиссар	1) Капитан Платон Дмитриевич Мосевич
Винницкий Уездный Комиссар	1) Павел Николаевич Ренненкампф
От крестьян Каменецкого уезда	1) Иван Никитов Цыганюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 89 – 91. Машинопис. Копія.

№ 384

Протокол другого засідання Подільської губернської ради громадських організацій

8-11 червня 1917 року

Протокол другого засідання Подільського Губернського Совіта громадських організацій в м[істі] Вінниці

8 іюня 1917 р[оку] в 1 годині дня одчиняє засідання голова Подільського Губернського Виконавчого Комітету Ю. А. Гіжицький, який пропонує зробити запис і перевірити уповноваження представників громадських організацій. Повірка і запис провадиться членом губернського Совіта Крайзом і секретарями Губернського Виконавчого Комітету Сметаною та Цигольником. По закінченню сеї повірки вноситься пропозиція о повірці окремо по повітам і організаціям. Поправка ця приймається більшістю.

По повірці списків по Проскурівському повіту од селян явилось шість представників: од селян Проскурівського повіту три і три од Проскурівської Української спілки. В зібрання головою Гіжицьким вноситься пропозиція, чи признати це представництво все, чи тільки частину його. Після обговорення, питання ставиться на балотировку і більшістю голосів приймаються всі шість.

За сим поступили пропозиції:

О прийнятті представників од Подільської Губернської Української Спілки і других, прибувших нових організацій та партій, які зібранням і були прийняті.

Список делегатів, що війшли в склад зібрання прикладається до протоколу.

По пропозиції п[ана] Гіжицького вибирається президіум в складі: голова М. А. Стаховський, товариші його – Перфільєв, Осадчук, секретарі Крайз та Боржковський.

Питання про мову, на якій повинно вестись засідання і протоколи вирішається в тім смислі, що всякий може по бажанню вимовлятися по українськи і по руськи, а протоколи писатись на обох мовах. Для редагування постанов з'їзду вибирається комісія в складі: п[анів] Шиянова, Зосімат, Віллера та Нечипоренка.

По оголошенню повістки дня в редакції Виконавчого Комітету, ухвалено:

1) доповнити повістку питаннями а) о реорганізації складу Губернського Совіту громадських організацій і б) про перегляд нової постанови Губернського по Крест[янським] ділам присутствія о нормі пайка і 2) прийняти порядок на обговорення питань по повістці Виконавчого Комітета і внести № 12 після № 3.

Перерва засідання од 4-х до 7 годин дня. В 7-й годині д[окто]р Гіжицький просить вибрати на його місце в кандидати в Комітет од Польської курії прис[яжного] повір[еного] Р. Д. Неймана, на що дав протокол.

Діяльність Губернського Виконавчого Комітета проходила дружно при загальнім бажанні всіх працювати на користь Поділля. Перші кроки були зроблені в праці в Губернським Правлінні, де великий сумнів викликав 1-й коробочний стіл.

Завдяки полученій телеграми від Хлібармії о реквізиціях в Бершаді і Кам'янці хліба були командировані Гіжицький і Майборода. В Бершаді була констатована добра праця Бершадського Вик[онавчого] Ком[ітету] і одсутність з його боку незакономірної діяльності. Навпаки, було встановлено, що в їдній особі міститься представник хлібармії і правитель значного маєтку.

Що ж тицється до Кам'янки, то там встановлена деяка неправильність діяльності Виконавч[ого] Комітету, яка виправдувалась бажанням дати армії якомога більше хліба.

Крім того, при помочі Волостного Комітету прийняті були заходи, щоб прикоротити крадіж ліса, самоправного випасу в Устьянським казеннім лісі.

Для контакта з Губернським Комісаром були встановлені постійні з ним діжурства одного з членів Комітету.

Засідань було 18, постанов винесено 117. Окремі члени прийняли на себе ряд доручень по виїздам і роботі в установах, а особливо в Губернським Правлінні.

В Губернський Земельний Комітет були вибрані: Костюк, Майборода, Слободянюк та Гарбулінський.

В Комітеті були розв'язані питання: по організації – 4, земельних і лісових 8, адміністративних – 68, воєнно-адміністративних – 2, продовольчих – 4, фінансових – 9, господарських – 11, редакційних – 2, агітаційних – 4 і етичних – 1.

Виконавчий Комітет звернув увагу на ненормальне становище Кам'янецької повітової земської управи.

Завдяки тому, що правительством закритий був кредит Управі, Комітет просив Правительством признати організацію Кам'янецького земського зібрання одповідаючою свому призначенню і відкрити кредит. Се прохання було правительством виконано.

Зі сторони ст[аршого] Світника Губ[ернського] Правління Петропольського Комітет стрів вороже відношення, через що виконання обов'язків ст[аршого] світника було доручено світникові Губ[ернського] Правл[іння] Гриневича.

Деякі з постанов 1-го з'їзду Совіта до сих пор Комітетом не виконані, но знаходяться на черзі виконання.

Потім було доложено о необхідності побільшити жалування двом чиновникам Канцелярії Комітету і запросити третього чиновника і машиністку.

По обговорюванні доклада постановлено: відчитати до відомости.

Що ж тичеться до коштів на отримання канцелярії Губ[ернського] Виконавчого Комітету і на другі розходи, постановлено потрібні для сего средства затребувати через Губ[ернського] Комісара од Мін[істерства] Внутріш[ніх] Справ.

Потім т[овариш] Самулевич довів, що 1-й з'їзд Губ[ернського] Сов[іту] завдяки висловленого 9-го мая 1917 р[оку] недовір'я Губ[ернському] Комісару Александрову, в кандидати на посаду Комісара вибрав капітана Шостаковського.

19 мая т[овариш] Шостаковський одмовився од сеї посади. Того ж числа ввечері була отримана телеграма Тимчасового Уряду о тім, що Александрову пропонується зістатись на посаді до розпорядження правительства, позаяк т[овариш] Шостаковський на посаді через протест Губ[ернської] Подільської Ради, Под[ільського] Союзу Кооператорів і Вінницького Сов[іту] Роб[очих] і Солд[атських] Депутатів, але Губ[ернський] Виконавчий Комітет в телеграмі од 22 мая 1917 р[оку] просив Тимчасовий Уряд питання про комісара зоставити одкритим до найближчого (теперішнього) з'їзда Губ[ернського] Совіта.

24 мая од Тимчасового Уряду була одержана телеграма про те, що Міністр Внут[рішніх] Справ не задовольняє прохання Александрова об одставці і пропонує звернути увагу на необхідність надзвичайної обережності в питаннях о кандидатах на посаду комісара.

26 мая отримана була телеграма од т[овариша] Шостаковського, що по предписанію Мін[істра] Внут[рішніх] Справ він остається на посаді Проскурівського повітового комісара. Потім внаслідок запитання Виконавчого Комітету Української Ради надійшла її відповідь од 30 мая 1917 р[оку], яка оголошується і із якої видно, що головною причиною протеста Ради проти кандидатури п[ана] Шостаковського є її переконання, що ні одна вища посада на Україні не може бути затверджена без згоди з Київською Центральною Укр[аїнською] Радою, як представницею всього українського народу, а в відношенню до Подільської губ[ернії] без порозуміння з Под[ільською] Губ[ернською] Українською Радою. По заслуханню доповіді, телеграм і відповіді Сов[іта] організації і Под[ільської] губ[ернської] Української Ради, виступає ряд промовців освітлюючих питання, виявляються питання на функції Под[ільської] губ[ернської] Ради, як представниці організації Под[ільської] губ[ернії] і її взаємовідносин до Совіту.

Обсудюється протест п[ана] Шостаковського по особистим його односинам до сего інцидента.

Представник Под[ільської] Губернської Української Ради п[ан] Маркович пояснює, що протест Ради був не їдиним і не був особисто проти п[ана] Шостаковського з метою зганьбити його, як громадського діяча, Рада ж виходила з того, що погляди п[ана] Шостаковського на завдання і мету сучасного українського руху розходяться з формульованими організованим українським громадянством постановами.

Представник Вінницького Сов[іту] Солдатських і Робоч[их] депутатів Ігнатенко виступив з заявою, що протест Совіту проти кандидатури п[ана] Шостаковського був зроблений наспіх і що протест сей тепер здійсмається. Т[овариш] Шостаковський заявляє про своє повне задоволення.

Після сего Под[ільський] Губ[ернський] Совіт гром[адських] організацій обсудив питання по протесту виборів т[овариша] Шостаковського в губ[ернські] комісари і прийняв до відомости його одмову од посади Комісара, заявлену ним 19 мая. Констатує, що протести сі не були зроблені з метою опорочити добре ймення п[ана] Шостаковського як громадського діяча, що визнає і сам п[ан] Шостаковський, цілком задоволений поясненням представників організацій, опротестувавших вибори – переходить до чергових справ.

Засіданне продовжується о 5-й год[ині] дня. Слово дається т[оваришу] Білавину для позачергової заяви з приводу запропонованого йому питання головою т[овариша] Стаховського о розсилці Летичівською Земською Управою готових приговорів проти української школи. Білавін заявив, що Летичівська Земська Управа такого приговора не розсилала, а розіслав Бахматовецький Вик[онавчий] Комітет, тепер же розсилається з Проскурова готовий приговор об українізації школи. Виянилось, що се справа приватних осіб.

Після сего зібрання продовжило дебати о виборах Губернського Комісара. В час дебатів т[овариш] Гречинський заявив, що він переконався в часи своєї праці в Виконавч[ому] Комітеті, що т[овариш] Шостаковський сказав: «Або я жулик, або Ви, Гречинський». Зібранне затребувало занести сю фразу в протокол.

Дальше зібрання постановило негайно приступити до виборів. Спочатку були намічені записками кандидати, а потім голосували шарами. Записками зібрання намітило т[овариша] Стаховського – 43 записки, Білавина 27 записок, Перфільєва – 7 записок, Шостаковського – 3 записки, Александрова – 1 записка, Осадчука – 1 записка і Ренненкампа 1 записка.

Тов[ариші] Білавін, Перфильєв, Шостаковський, Ренненкампа та Александров зняли свої кандидатури. Таким чином балотировався тільки т[овариш] Стаховський. До балотировки зібрання обмірковувало питання о числі помішників комісара. Постановлено вибрати двох помішників, при чім їден з них повинен бути селянин. Після сего балотировали на Губернського Комісара і т[овариш] Стаховський обїбрав 59 вибираючих і 25 невибираючих голосів. Таким побитом обраним вийшов М. А. Стаховський.

Після виборів Комісара зібрання намітило кандидатів записками в помішники Губ[ернського] Комісара. Одинцов получил 68 записок, Слободянюк 46, Осадчук 26, Вахліовський 6, Куперман 4, Набоков 2, Самошенко 1, Стеценко 1 і Шостаковський – 1.

Зняли свої кандидатури: Вахліовський, Самошенко, Стеценко Куперман, Набоков і Шостаковський.

Таким чином пішли на голосування Одинцов, який одїбрав 64 голоси, Слободянюк 54 і Осадчук 38. Помішниками Губ[ернського] Комісара обрані Одинцов і Слободянюк.

Читав доклад т[овариш] Шлейфер о Головнім Земельнім Комітеті. Докладчик був командирований в Петроград на засідання Гол[овного] Зем[ельного] Комітету 19-21-го мая Под[ільським] Губ[ернським] Комітетом і Комісаром.

Т[овариш] Шлейфер говорить про склад сего Комітету. Склад його такий:

1) Голова Комітету Постников, Міністр Хліборобства Чернов, товариші мін[істра] Вихіляев, Волков, Грудістов, Хрущов.

2) 25 членів запрошених Тимчасовим Урядом.

3) Представники од Губ[ернських] Зем[ельних] Комітетів - по одному од кожного.

4) Шість представників Всеросійських Селянських організацій: Всеросійського Сел[янського] Союза, Всерос[ійського] Сов[іту] Селянських депутатів.

5) Представники:

Тимчасового Комітету Державної Думи, Всерос[ійського] Сов[іту] Робочих і Солд[атських] депутатів, Совіта Всерос[ійських] Кооперативних з'їздів.

6) Одинадцять представників політичних партій по зібранню із центральних органів - по їдному од кожного: соціалістів-революціонерів, народніх соціалістів, соціал-демократів, меньшевиків, большевиків, трудовиків, партії народної свободи, прогресистів, октябристів, груп центра націоналістів, незалежних правих.

7) П'яти представників найзначніших «экономических обществ», по їдному од кожного: «Вольноэкономического», сільсько-господарських - Московського, Харківського, Київського, о[бщест]ва імени Чупрова.

8) Представники ріжних «ведомств».

Докладчик перечислив склад Головного Комітету, пояснює, що од Губ[ернських] Земельних Комітетів були представники лиш од Вороніжської, Астраханської та Саратовської губ[ерній]. В більшости губерній Земельні Комітети ще не сформовані. Потім т[овариш] Шлейфер довів основи, які були виказані членам комітету (підготовка про земельне впорядкування і улаштування непорозумінь, виникаючих на селах і необхідности рахуватись при сему з державними потребами, 2) Черновим об організації народніх сил волосними та губернськими Комітетами для земельної реформи і о можливості аграрних ексцесів та розвитку аграрного руху, при чім запропоновано: а) негайна організація посередничеських та примирних камер, б) посилка уповноважених Головн[им] Комітетом на міста, в) широку популяризацію безсторонніх даних по земельному питанню.

В цілях луччої підготовки земельної реформи, підтримання порядку та спокою в земельних відносінах, керування земельними справами на місцях в законних розмірах повинно бути доручено місцевим земельним комітетам, до негайної організації яких повинно бути призвано населення.

Бажано, щоб Тимчасовий Уряд дав декларацію по земельному питанню, в якій проголосило би показаний вище головний принцип земельної реформи та оповістило би населення про утворення місцевих і Головного Земельних Комітетів, діяльну участь в роботі яких повинно взяти населення.

Потім т[овариш] Шлейфер довів, що Головним Земельним Комітетом вироблено положення об утворені Совіта Головн[ого] Зем[ельного] Комітета і Виконавчого Комітету, при чім зроблені були вибори і вироблено проект доручень Совіту.

Проект доручінь Совіту для негайного виконання.

1) Розробити і в встановленім порядкові представити через Міністра Хліборобства негайними розпорядження тимчасового характеру для улаштування земельних і зв'язаних з ними господарських відносин.

Питання про купівлю-продаж земельного майна, об улаштуванні орендних відносин, о порядці користування сіножатею, використування лісів, користування прогонами, випасами і т[аке] и[нше].

2) Утворити наказ о порядці організації і діяльності місцевих комітетів, примирних камер при них, а також інструкцію уповноваженим Комітета, які командуються на місця.

3) Приняти міри до скорійшої організації місцевих земельних комітетів, користуючись для сего всіма засобами і в тім числі посилаючи на місця уповноважених Комітета, передбачених Вид[анням] VI та XVII Полож[ення].

4) Негайно приступити до зібрання статистичних, економічних і інших підготовчих до земельної реформи дослідів, які будуть здійснюватись як при самому Комітетові, так і при посередничестві інших установ та організацій.

5) Составити та провести в встановленім порядці обрахунок розходів по утриманню Головного і місцевих земельних комітетів, а також по виконанню робіт, які будуть виконуватись і іншими установами та організаціями за згодою з Комітетом.

По словам докладчика були ухвалені постанови: неодложним завданням часу являється: 1) найскоріша організація на місцях земельних комітетів і при них посередницьких та примирних камер, 2) посилка уповноважених Головн[ого] Зем[ельного] Комітету на місця, 3) широке розповсюдження певних даних по земельному питанню, 4) видання в законодавчім порядці положень: а) сприяючих урегулюванню взаємоодносин меж землевласниками та селянами, як до орендних цін, прав користування лісами та другими вигодами, випас худоби і т[аке] и[нше], б) сприяючих заспокоєнню, спростити продаж, заклад, довгосрочно оренду земель і т[аке] и[нше], 5) Всі ці заходи повинні провадитись, маючи на увазі загальнодержавні інтереси, а не інтереси тих чи інших груп, чи поодиноких осіб.

Дальше т[овариш] Шлейфер пояснив погляди Березіна, Биховського, Шидловського та інших і резолюцію по ним комітета: Головний Земельний Комітет приступив з своїми заняттями по підготовці до будучої земельної реформи, маючи на увазі необхідним тепер же встановити той загальний напрямок, в яким буде вестись підготовка земельної реформи. Земельний Комітет вважає, що з потребами нашого народного хазяйства з неодноразово виявлявшимися бажаннями нашого селянства і з проголошеними партіями державами програмами, в підвалину будучої земельної реформи повинна бути покладена та думка, що всі землі сільсько-господарського значіння повинні перейти на ужиток трудового хліборобського люду. Справедливе розрішення земельного питання можливе в тім разі, коли в основу його буде положено загальнодержавний план поземельного устрою, маючи на виду інтереси всього народу, а не інтереси та бажання окремих груп, чи місцевого населення. Заходи, щоб самим собі задовольнити свої потреби шляхом захвату окремих земель, може мати чималу небезпеку і може поставити багато нових питань в земельних відносинах, яких не можна буде розв'язати без значної руйнації народного життя. На сій підставі повинен розроблятися той проект земельної реформи, який буде дано на розгляд Установчій Раді. До скликання Установчих зборів, ніякого остаточного розрішення земельного питання не може бути ніким прийнято і тим паче виконуємо.

6) Приступити до видання вістей Головн[ого] Зем[ельного] Комітету для оголошення при їх допомозі всіх необхідних відомостей о діяльності Гол[овного] Земельного Комітету.

Б. Для внеску на чергову сесію.

1) Виробити наказ і план, визначаючий загальний порядок праці Гол[овного] Зем[ельного] Ком[ітету] і внести такий на затвердження чергової сесії.

2) Виробити загальний план проєкта земельної реформи, визначив для сего окрему комісію.

3) Зазначити план статистичних, економічних та інших підготовчих дослідів, які будуть доручені місцевим Земельним Комітетам і дати сей план на розгляд і затвердження найближчої сесії Комітету.

Додаток.

Подати Головному і місцевому Комітетам право потребувати від урядових та приватних осіб без права їх покладатись на секретність.

Нарешті т[овариш] Шлейфер дав докладну справку, яку він дістав із Мін[істерства] Хліборобства о площині казенних земель, яка взагалі 8208825 дес[ятин] (без пасовиськ), що дають казні дохід 12250516 р[ублів] і крім сего 187530 дес[ятин] не родючих земель (як Кавказькі мінеральні води) з доходом 1647764 р[ублі]. Дебати по докладу переносяться на 10 ч[асов] ранку 10-го іюня.

О 12 годині засідання закривається.

В 10 год[ин] ранку 10 іюня засідання відкривається обговорюванням докладу т[овариша] Шлейфера о Головн[ім] Земельн[ім] Комітеті. Одповідю його на ряд запитань вияснилось, що Совіт не має змоги рішати земельне питання в виду постанови Тимчасового Уряду об організації Зем[ельних] Комітетів.

Після сего зібрання приступило до обсудження питання про вибори 4-х членів в Губ[ернський] Викон[авчий] Комітет, а потім постановило вибрати ще 4-х членів безпосередньо в Губ[ернський] Зем[ельний] Комітет.

В Земельний Комітет балотировкою обрані: Тарно (+48 -4), Козуля (+41 -13), Вахлівський (+42 -9), Літвицький (+34 -8).

О 3-й годині дня засідання оголошене закритим до 6 год[ин] вечора.

О 6-й годині 10 хв[илин] вечером відчиняється засідання т[оваришем] Осадчуком. Вирішено приступити до виборів 3-х членів в Губ[ернський] Викон[авчий] Комітет. Зроблена пропозиція намітити кандидатами представників од тих повітів, які не мають в Комітеті своїх представників. Після перерви, в якій по групам обговорювалось питання о кандидатах, подавали записки. Просить слова т[овариш] Дудич, який висловлюється про те, щоб в кандидати при голосуванню були записані не представники повітів, а особи, що живуть в Кам'янці, як Солуха та Приходько, од яких, як живущих там, можна сподіватись найбільш корисної праці, вибирати ж людей з повіту, які б вони не були, він знаходить «абсурдною» постанову. Зараз же п[ан] Зотенко заявив, що в сій пропозиції він вбачає не бажаним рахуватись з постановами з'їзду, а слово «абсурд» знаходить зневажним і іднзначним з словом «барани». Вслід за сим (коло 8 год[ини] вечора) група учасників зіставляє зібрання.

Для вияснення та улаштування інцидента, зібрання просить Голову і товаришів його, а також т[овариша] Хриistica вийти в зносини з групою протестуючих. О 12 год[ини] ночі т[овариш] Стаховський і т[овариш] Осадчук представили зібранню одержану ними резолюцію:

«Група осіб, що мають себе за представників Ради, будучи в зібранні в більшості, яскраво показала себе при голосуваннях, не зуміла повести зібрання шляхом корисної роботи, через се –

1) Ся група повинна взяти на себе вину за малу працю з'їзду.

2) т[овариш] Солуха та Приходько не можуть бути кандидатами в члени Викон[авчого] Комітету, позаяк винесена була постанова о кандидатах од селян та повітів.

3) т[овариш] Дудич та Літвицький внаслідок їх недопустимого поведження на засіданнях, повинні бути виключені із складу членів Губ[ернського] Сов[іту] гром[адських] організацій. Тільки при умові признання за собою вини, показаної в п[ункті] 1 і після виконання 2-х других пунктів, можлива дальша спільна праця. Представники од 8 пов[ітів] в числі 28 делегатів по уповноваженню зібрання протестуючих підписали: Перфільєв, солдат Зайцев, (підпис нерозбірливий), теж і К. Крух.

По заслушанню предложенної резолюції, зібрання приступило до обговорення її. В сей час ввійшов в зібрання представник протестуючих і рішуче потребував відповіді ½ год[ини]. На доказ йому, що рада їхньої групи тяглась 4 години і зібрання терпляче ждало її і вимагання відповіді по поважному питанню в ½ год[ини], не може бути виконано. Депутатом заявлено, що їм наперед відома така відповідь і через се вони через ½ год[ини] розійдуться. Теж саме підтвердив і другий, що з'явився, делегат.

Запропоновано внести в протокол те, що резолюція була доставлена в зібрання не підписана і тільки в час обговорення її, була названа головою зібрання т[оваришем] Осадчуком і звернута з 5 підписами.

В зібранні приступлено до дебатів. Всі промовці висловились за неможливість прийняття її, при чім говорилось, що в даннім інциденті проявився той рух, який помічається проти українства і по других містах. Оголошення резолюції одкладається на 10 год[ину] ранку 11-го числа і в 2-й годині ночі засідання закривається.

11-го в 10 годин 45 хвилин голова т[овариш] Стаховський одкриває зібрання. Т[овариш] Осадчук одмовляється од участі в президіумі по своїм особистим поглядам. Зібрання ухвалює розв'язати конфлікт з участю першого президіума і вслід за сим зробити перевибори його. Голова зібрання т[овариш] Стаховський виявляє позицію представників групи опозиції, котра входить в Губ[ернський] Викон[авчий] Комітет, заявляє, що частина членів його запропонувала зібранню винести резолюцію по даному інциденту і коли ця резолюція розійдеться з постановою протестуючих, то вони не уповноважені тею групою приймати дальшу участь в зібранні. Провіряється склад присутніх і виявляється присутність 30 представників од 10 повітів і 6 організацій: Д. В. Маркович, Я. Д. Карпачев, Е. П. Марченко, А. И. Перехрестов, С. П. Гречинський, Ф. В. Яшук, Ф. К. Слободянюк, П. В. Смолієвський, І. С. Христич, П. І. Нечипоренко, В. С. Дудич, К. Ф. Пілюйко, Я. С. Тарасюк, І. І. Лозинський, В. Т. Швед, Т. Т. Козуля, С. Ф. Бурлаченко, В. І. Мачушенко, С. В. Трубайчук, В. А. Кересюк, М. Н. Циганюк, М. М. Марцинковський, П. В. Журавель, Д. Г. Зосіматю, В. В. Боржковський, Г. С. Шиянов, А. А. Ожеховський, С. В. Костюк, І. Е. Озерянський, т[овариш] Фрайберт та А. Т. Чорноморець.

Д. В. Маркович оголошує постанову протестуючих і пропонує винести резолюцію, проект якої доводить зібранню.

Т[овариш] Фрайберт заявляє, що він стримується при обговоренню конфлікту.

Резолюція: «Заслухав протест, підписаний 5 уповноважених протестуючих, зібрання визнає його фактично необоснованим і neodповідачим дійсности. Група осіб, що була в більшости, яскраво проявивши себе при балотіровках, ні разу не називала себе представницею Ради, і виступаючи організовано не мішала роботам з'їзду. Обвинувачення в неумінні, скоріше в небажанні навести зібрання на шлях корисної праці, може бути закинуто групі протестуючих, окремі виступи членів котрої,

як не допустимі, були навіть занесені в протокол. Нібито недопустиме поведження в зібранні т[оваришів] Дудича та Літвицького, – очевидна вигадка, бо ні один з них ніколи не був навіть спинений головами зібрання (Перфільєвим, Осадчуком та Стаховським). Що ж тичеться 2-го п[ункту] протесту, то він являється замахом на волю виборців, позаяк постанова о представниках од селян та повітів, не виключає права селян виставляти кандидатів і не проживаючих в межах повіту. Маючи на увазі, що весь протест цілком являється насильством над зібранням, з'їзд виказує обурення і догану тим, що підвели протестуючих і переходить до чергових справ».

Резолюція одноголосно приймається.

Вибирається президіум. Одноголосно вибирається головою т[овариш] Стаховський, товаришами т[овариші] Перехрестів і Фрейберт, який одмовляється і на його місце вибирається т[овариш] Марченко.

В 11½ год[ини] дня перерва до 2-х годин дня.

Засідання одчиняється в 2 год[ини] 10 хв[илин] 11-го. В засіданні, крім присутніх в ранішнім засіданні, приймають участь Ф. І. Ярошинський і П. Н. Александров.

Доклад про коробочний збір здіймається з черги т[оваришем] Крайзом за браком самого доклада на з'їзді.

Зібранне услід виступу т[овариша] Фрайберта, виявившого побажання, щоб суми коробочного збору перейшли у власність єврейських громад, в принципі згоджується з сим і постановляє представити найближчому зібранню Совіта обґрунтований доклад по сему питанню.

Т[овариш] Костюк доводить о виданні щоденної газети – «Известий Губ[ернского] Исполнительного Комитета». Виникають дебати. О коштах для сеї часописи дає П. Н. Александров, який пропонує видавництво не на 2-х мовах, а 2 газети – їдна по руськи, а друга – по українськи. Крім того, необхіден і докладний обрахунок. Т[овариш] Гречинський пропонує дохід од друкарні взяти на видання газети. В зв'язку з докладом про газету, т[оваришем] Стаховським оголошується доклад о друкарні. Зібрання, заслухавши доклад, находить бажаним видання щоденної газети в прежнім форматі, з неофіціальним відділом, з статтями, освітлюючими події сільського життя. Газета повинна видаватись на 2-х мовах. Необхідні платні редактор, секретар та конторщик. До представлення докладного обрахунку, тимчасово користуватись оборотними коштами друкарні, які не можуть бути зверненими на утримання урядовців. По докладу губ[ернської] друкарні зібрання просить виконавчий комітет скоріше упорядкувати друкарню і внести доклад, де показати безнадійні довги друкарні, осіб та інституцій. Доручити Вик[онавчому] Комітетові не тільки зарядженне, но і експлуатацію друкарні. По докладу о недовиборах членів Вик[онавчого] Комітета, ухвалено замість вибувщих рахувати членами кандидатів до них.

По докладу про інститут Мирових посередників принята наступна резолюція: «Заслухавши проект закону о мирових посередниках і взявши на увагу, що функції миров[ого] посередника по новому положенню в багатьох містах сходяться з функціями земельних комітетів, Совіт висловився за повне скасування інститута миров[их] посередників. Для юридичної допомоги населенню повинні бути організовані юридичні консультації при громадських установах – городських та земських управах.

По докладу, щоб увільнити од гербового збору прошення, поступаючи в губернські інституції, зібрання постановляє: 1) щоб нові інституції ніяких гербових зборів не визискували, щоб Вик[онавчий] Ком[ітет] Сов[іту] Губ[ернських] організацій звернувся до центрального уряду з вказівкою на необхідність негайного перегляду гербового

установу, чому повинно бути вперед зроблено розпорядження, щоб неуплата герб[ового]бору не служила перешкодою до розгляду і розрішенню справ.

По докладу о цінах на шмаття для армії зібрання, маючи на увазі, що часто населення дає шмаття безплатно, постановляє: в тих повітах і волостях, де шмаття для армії ще не зібране, звернутися до повітових комісарів, повітових та волосних комітетів прийняти всі засоби до найбільш широкого розповсюдження серед населення відомостей про потреби армії в шматті шляхом усної та друком агітації і разом з тим рахує можливим в случаях, де встановлена мала оплата шмаття, побільшити її до дійсної вартості з тим, щоб загальна сума розходу не перевищувала рахункової.

По докладу об урегулюванню цін на робочі руки докладчик т[овариш] Слободянюк висловлюється о ненормальности того, що по селам роз'їзжають всякі депутати і вносять одну лиш анархію встановленням своїх, часто дуже високих, цін, т[овариш] Слободянюк читає резолюцію Губ[ернського] з'їзду Сов[іту] Роб[очих], Солд[атських] і Крест[ьянських] депутатів в Вінниці о твердих цінах на робочі руки, в якій за 8 годин праці робочому 3 р[ублі] 50 к[опійок], півробочому 2 р[ублі] за 1 годину лишню дорослому 65, півробочому 38 к[опійок], косареві 4 р[ублі] 50 к[опійок], за зібрання хліба 5 руб[лів], в'язальнику 4 руб[лі]. Докладчик говорить, що в наслідок високих цін виходить – як переоранка 34 моргів бораків під гречку в Брацлавському повіті. При обговоренні доклада вимовились за те, що високі ціни розвалюють економічне життя, ставлять край на розруху і ми будемо без сахару, без хліба. Для улаштування суперечок нам потрібні примирчі камери, установу цін на місцях по згоді робочих з тими, хто дає роботу. Представник Сов[іту] Роб[очих], Солд[атських] і Кр[естьянських] депутатів пояснює, що не одні солдати встановляли на з'їзді ціни і, що при загальній дорожнечі, повинні підняти ціни і на робочі руки. Представник Проскурівського повіту додає, що в Проскурівському повіті зараз, як о тім свідчить телеграма, завдяки постановам того з'їзду, почались вже розрухи. Один промовець висловився о клясовій боротьбі проти визискувачів і, що ся боротьба, на його думку, як раз на часі, і що є тепер земельні Управи, які самі можуть вести хазяйство, коли землевласники одмовляться од обробітку землі. Йому суперечать і вказують на постанову фронтowego з'їзду, пересторігаючого од розрухи в господарстві і важливості момента, який переживає рідний край. У нас нема ще волі, нам належить закріпити її за собою. Фронтový з'їзд перестерігав не захоплюватись 8 год[инним] днем при негайности польових робіт, доводив, що солдати не 8, а по 20 годин сидять в окопах проти ворога, що населення буде винувато в розрусі та недостачі хліба для армії і що солдати по війні порухуються з ним. Виясняється, що на з'їзді Солд[атських], Роб[ітничих] і Кр[естьянських] депутатів не було представників од 4-х повітів, що селян там було меншість, лиш 66 душ, а більшість солдатів. З закликом сего з'їзду вишло непорозуміння. Він був призначений на 6 іюня, а солдати послали по повітах своїх представників на 1-е іюня і на той час явились представники од 8 повітів і винесли свої постанови. Прибувши на 6 число, представники од 4 повітів запротестували сі вибори і свій протест послали на Всеросійський з'їзд, рахуючи винесені постанови не правомочними для всеї Под[ільської] губ[ернії]. Зібрання по обговоренню доклада: 1) беручи на увагу державну монополію на продовольчі продукти і переконавшись, що при сучасному стані установа їдної загально-губернської норми на робочі руки в сільському хазяйстві може руйнувати продовольчу справу, загально-губернський з'їзд громадських організацій відноситься до норміровки відмовмо і вважає єдиноможливим ціни по згоді на місцях при помочі примирних камер. 2) Взнявши на увагу важність використання робочого часу при зборі хліба, Совіт, не одмовляючись в принципі од

8 год[инного] робочого дня, вважає рішуче прикласти заходи, щоб добитись найскорішої уборки хліба в цілях безпеки армії і населення продуктами. Зібрання за відсутності докладчиків по докладам о губернським правлінні, об організації праці, о реорганізації Губ[ернського] Сов[іту] гром[адських] організацій, а також о бігучих справах, переносить їх на друге чергове зібрання. З'їзди повинні бути в Вінниці і час їх повинен сповіщатись за 15 днів до строку. Заклик Сов[іту] Губ[ернських] гром[адських] організацій доручити Викон[авчому] Комітету не пізніш як за місяць. Зібрання висловлює побажання, щоб доклади з висновками по ним Вик[онавчим] Ком[ітетом] розсилались чинам для ознайомлювання разом з запросинами прибути на зібрання. Врешті Губ[ернський] Сов[іт] Гром[адських] орган[ізацій] визнає необхідним на будуче время видавати суточні та прогонні членам Сов[іту] тільки по закінченню засідань з'їзду, маючи на увазі, що деякі члени, одібравши гроши, виїжджають до закінчення з'їзду. Перед закриттям з'їзду, учасники його Боржковський, Слободянюк, Карпачов, Козуля, Ящук, Швед, Шиянов, Дудич, Зосімат, Трубайчук, Тарало, Перекрестов, Бурлаченко, Лозинський, Пилкойко, Дриста, Озерянський, Відибіда, Літвицький і Маркович одмовились од суточних за 11 іюня на користь Українського Національного фонду.

В 7½ год[ини] вечора 11-го іюня головою т[оваришем] Стаховським з'їзд закрито.

Секретар В. Боржковський

В. Мачушенко, П. Відибіда, Маркович.

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 13 – 22 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 385

Звіт В. Боржковського у газеті «Подільська воля» про засідання другого з'їзду Подільської губернської ради громадських організацій

8-11 червня 1917 року

З'їзд цей відкрився 8 червня в г[ороді] Вінниці. Представників було коло 90 чоловіка. За голову з'їзда було обрано д[окто]ра Стаховського, товаришами голови д[обродіїв] Перфільєва і Осадчука, секретарями д[обродіїв] Боржковського і Крайза.

Промови на з'їзді постановлено вести як хто схоче – по українські і по руські, а протоколи обов'язково на обох мовах.

Дати повне справозданне праці з'їзду за браком місця досить трудно, а через те буду спинятись лиш на більш важних питаннях і подіях.

Коли збори перейшли до питання про вибори губернського комісара і його помішників, взяв слово докладчик Самулевич, який між иншим казав, що після висловленого 9 мая с[ього] року недовір'я д[обродію] Александрову, на місце губернського комісара було обрано капітана Шостаковського. Тимчасове правительство не затвердило д[обродія] Шостаковського, позаяк сі вибори були опротестовані Подільскою Губерською Українською Радою, Подільським Союзом кооперативів і Вінницьким Совітом робітничих і солдатських депутатів. Через те Губернський Виконавчий Комітет просив тимчасове правительство питанне про комісара одкласти до цього з'їзду. Тимчасове правительство поки-що залишило на посаді комісара д[обродія] Александрова. Губернський Виконавчий Комітет запитав Губернську Українську Раду про причини її протесту. Одповідю Ради було глибоке її переконання,

що ні одна вища посада на Україні не може бути затверджена без порозуміння з Українською Центральною Радою, а на Поділлію – Губернською Українською Радою. Проти д[обродія] Шостаковського Рада мала ще те, що він на Сібіру був начальником етапної пересильної команди.

Голова Губернської Української Ради Д. Маркович зазначив, що не одна тільки Рада протестувала і се вона зробила одверто, не маючи на увазі образити Шостаковського, а головним чином через те, що д[обродій] Шостаковський по своїм поглядам розходиться з вимогами українського громадянства. А який же це буде комісар, коли він буде против домагань українського народу?

Од совіту солдатських і робітничих депутатів д[обродій] Ігнатенко заявив, що совіт послав свій протест на спіх і тепер здійсмає його.

Д[обродій] Шостаковський зостався задоволеним цими поясненнями.

Після того зібранне приступило до виборів комісара і двох помішників.

Обрано за комісара д[окто]ра Стаховського, товаришами – д[обродія] Одінцова і селянина Слободянюка.

Обрані щиро дякували за довір'я, д[обродій] Стаховський, між иншим сказав, що тільки тяжке становище рідного краю заставляє його ставити свою кандидатуру і коли вибори будуть затвержені тимчасовим правительством, то він всі сили покладе, щоб переводити в життя закон, правду і справедливість і буде іти тими шляхами, якими піде наш народ, захищаючи права меншости і рішучо буде стояти проти заходів контр-революції.

Шлейфер читав доклад про засідання головного земельного комітету 21 мая в Петрограді, куди він був посланий губернським комітетом і комісаром. В склад того комітету входить голова Постніков, міністр хліборобства, товариші його, члени по запрошенню Тимчасового Уряду, представники губернських земських комітетів, селянські спілки, совіта крест'янських депутатів, комітета Державної Думи, совіта солдатських і робочих депутатів, совіта кооперативних з'їздів, од ріжних політичних партій і од найзначніших сільсько-господарських т[оварист]в. Там обговорювалась підготовка закону про земельну справу, про організацію народних сил до сеї реформи, про можливість розвитку «общинного» землеволодіння, про земельні розрухи, про посередницькі камери, про посилку уповноважених од земельного комітету на міста і широку усвідомленість по земельному питанню. Ухвалено було видати в законному порядку постанови, щоб уладнати взаємини між землевласниками і селянами, напр. арендні ціни, користуванне лісом, випас худоби і т[ак]е ин[ше], заборона продажу, закладу і довгострочної аренди землі. Всі ці постанови повинні проводитись, маючи на увазі загально державні інтереси, а не тих чи інших груп чи поодиноких людей.

В комітеті була висловлена думка, яка піде в підвалину реформи, щоб вся земля крім мінеральних істочників та земель при школах, перейшла трудовому народові. Самочинних захватів землі не повинно бути; земельне питанє повинно вирішуватись на Установчих Зборах (учредит[ельном] собр[ани]), а поки що земельними справами повинні завідувати земельні комітети. Що до безплатної конфіскації земель, то до сего треба обережно ставитись, бо 80% землі під закладом в банках і тут пострадають державні інтереси.

Для будучої сесії постановлено виробити план роботи Гол[овного] Зем[ельного] Ком[ітету], загальний план проекту земельної реформи в спеціальній комісії, а також план статистичних, економічних а також других дослідів, які будуть доручені земельним комітетам. Докладчик д[обродій] Шлейфер дав справку, що казенних польових земель по всій Росії (без пасовиськ) 8208825 дес[ятин] з доходами

12250516 карб[ованців] (з одної десят[ини] 1 р[убль] 50 коп[ійок]) і земель не хліборобських (як кавказькі мінеральні води, ставки) 187530 дес[ятин], з доходами 1647764 р[ублі] (1 десят[ина] – 10 карб[ованців]).

Заслухавши справозданне д[обродія] Шлейфера, зібранне вибрало в Подільський Губернський Земельний Комітет д[обродіїв] Тарно, Козулю, Вахлівського і Літвицького.

10-го числа у вечері мали вибрати 3-х членів у Вик[онавчий] Губернський комітет. Намічались кандідати. Частина зібрання була за те, щоб вибрати од повітів, а частина за те, щоб вибрати людей відомих своєю працею на користь народа, які живуть постійно в Кам'янці – д[обродіїв] Солуху і Приходько. При подачі записок їден промовець гостро виступив з промовою за останню пропозицію, тоді частина в 20 чоловіка, що були проти сего, образилась і вийшла з зібрання. Ся меншість була проти організованої української групи, яка провадила постанови згідно своїх домагань, через те вона шукала приклучки, щоб зірвати зібрання. Прийняті були заходи уладнати інцидент з групою протестуючих, але поставленні нею вимови не могли бути прийняті зібранням, яке продовжувало розгляд справ. Деякі доклади одклались до другого з'їзду. Про видання газети «Известий Исполнит[ельного] Комитета» виноситься постанова, щоб вона видавалась на двох мовах – по українські і по російські і освітлювала сільські події. Про мирових посередників, – щоб їх скасувати, а юридичну поміч населенню дати при городських та земських управах. Про білизну для війська – прийнято широко оповіщати населення, яка потреба в білизні серед війська і де ціна мала на білизну, там її побільшити, але з тим роцотом, щоб сума не перевищала призначеної на повіт.

Одним із значних докладів був доклад Слободянюка про ціни на робочі руки на Поділлію. Докладчик зазначив, що у нас часто роз'їжають по селах всякі депутати і такі під час високі ціни устанавляють, що вводять лиш розрухи. Приводить він ціни на роботу за 8 годин, виробленні в Вінниці з'їздом робочих, солдатських і селянських депутатів: робітникові 3 карб[ованці] 50 коп[ійок], півробітнику 2 карб[ованці], а за годину – робітникові 65 коп[ійок], півробітникові 38 коп[ійок]; косареві в день 4 карб[ованці] 50 коп[ійок], за уборку хліва 5 карб[ованців], в'язальниці 4 карб[ованці]. Слободянюк каже, що тепер уже в Брацлавському повіті переорано 34 морги буряків під гречку. Такі високі ціни, зроблять те, що ми будемо і без сахару і без хліба, а живемо ми в надзвичайні часи і розруха доведе нас до погибелі і коли ми чекали більше, то з сею боротьбою можемо почекати менше. Зібранню доводять про розрухи в Проскурівському повіті, які виникли після встановлення тих цін. Карпачев пояснив, що на фронтівім з'їзді в Кам'янці солдати наказували не дуже захоплюватись 8-ми годинним днем, коли зерно може обсіпатись, бо солдати не 8, а 20 годин сидять проти ворога в окопах, і коли військо зостанеться без провіанту, то воно тоді порухується з народом, як повернеться з окопів.

Зібранне постановило, що ідна ціна на робочі руки по губернії неможлива, що се може розстроїти продовольче діло. Зібрання признає, що 8 годинний робочий день повинен бути, але рахує, що треба як можна скоріше і найлучче забезпечити армію і народ продуктами. Далі з'їзд вважає єдино можливим, щоб ціни встановлювались на місцях при помочі «примирительних камер» поміж робочими і землевласниками.

Врешті постановляється, щоб з'їзди одбувалися у Вінниці.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 6. – 26 червня. – С. 10 – 12.

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію
в містечку Оринин Кам'янецького повіту**

8 червня 1917 року

В м[істечку] Оринин, Кам'янець-Подільського повіту одбулась величезна українська маніфестація, яку улаштувала місцева «Просвіта».

Було багато селян: священиків з ближчих сіл, делегації од Кам'янець-Подільського Товариства «Просвіта» і від Українського Військового Клубу у Кам'янці.

Зранку на площі перед церквою було одправлено панахиду по Шевченкові, перед якою о[тець] благочинний сказав промову про життя Шевченка. Після панахиди солдат од Військового Клубу сказав промову про значення Шевченка, яко борця за волю України.

Після панахиди і промов селяни і мійська інтелігенція всього в числі до 6000 чоловік з національними українськими прапорами у великому числі, з портретами Шевченка, з плакатами «Ще не вмерла Україна» і «Земля і Воля», хором «Просвіти» і оркестром військової музики пішли до місцевої школи й «Просвіти», зупиняючись час-од-часу по дорозі і співаючи «Ще не вмерла Україна» та «Заповіт».

По дорозі весь час до маніфестантів приєднувались групи селян і скоро їх зібралось до 1000 чоловік.

Перед школою Рада «Просвіти» улаштувала мітинг, на якому промовці, малюючи сучасний мент і значення його для українців, закликали не згуртованих ще селян до гуртування, правдиво одмічаючи, що не згуртувавшись і знову ми можемо загубити нашу Волю.

Селяни охоче слухали промовців, не дивлячись на те, що під час промов була негода і зривався скільки разів іти дощ.

Селяни других сіл просили просвітян заснувати і по їх селах «Просвіти» як можливо найшвидше, що було б дуже гаразд і, наскільки відомо, просвітяни і кам'янецькі й орининські в недалекому будучому заснують по ближчих селах багато «Просвіт».

Того ж дня були збори на національний український фонд, на який всі охоче давали гроші.

Після мітинга оркестр музики грав народні танці і були роздані селянам безплатно книжки й газети.

Надвечір Рада «Просвіти» зібравшись, вирішила послати телеграми міністрам Львову і Керенському і Центральній Українській Раді. Крім того, в Українську Центральну Раду послана телеграма з привітанням од «Просвіти».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 8 червня.

**Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета»
про засідання III з'їзду депутатів Кам'янецького повіту**

8 червня 1917 року

Засідання почалось в 11 годині ранку. Головою з'їзду вибрано П. Й. Блонського, товаришем Полуневського, Секретарями – М. Ф. Остаповича і П. Рижного.

Голова з'їзду пропонував довибрати в Повітовий Ісполнительний Комітет 15 представників від Ради селянських депутатів, як найбільшої по числі людей організації. З'їзд одноголосно постановив, щоб в Комітет ввійшло 15 чоловік, котрі входять в бюро Ради селянських депутатів.

Вибрані:

1. Сидір Говоруха (Бережан[ська] вол[ость]).
2. Терентій Овчар (Ольховец[ька] вол[ость]).
3. Коковський Петро (Городокська вол[ость]).
4. Восенко Олекса (Циковська вол[ость]).
5. Пашенко М. Ф. (Куявська вол[ость]).
6. Чоп Петро (Смотрицька вол[ость]).
7. Бондар Григорій (Баговецька вол[ость]).
8. Мальовичка Яків (Лянцкорун[ська] вол[ость]).
9. Василій Білокур (Маковська вол[ость]).
10. Михаленко Петро (Гаврилов[ська] вол[ость]).
11. Бламар Олекса (Балинська вол[ость]).
12. Мазур Владимир (Орининська вол[ость]).
13. Мельник Григорій (Купинськ[а] вол[ость]).

З двох волостей представників не було і того вони не ввійшли (Должецька і Рихтецька).

На чергу було поставлено питання про відносини до війни і миру.

Після доповіді голови з'їзду і промов з приводу цього була принята резолюція: «битись до побідного кінця. Мир без анексії і контрибуцій».

Д[оброді]й Ткаченко доклав про український військовий з'їзд в Києві і прочитав всі резолюції, які були там вирішені.

Про всеросійський з'їзд селян доповіді не було через те, що д[оброді]й Циганюк ще не повернувся з Петрограду, бо селянський з'їзд ще не закінчився.

Була получена бумага з Подільської Губернської Земської Управи про вибори в Київ на 28, 29 і 30 травня представників на всеукраїнський селянський з'їзд.

Голова пропонував зробити ці вибори і після довгих суперечок (селяни не захотіли, щоб туди поїхав багатий землею чоловік) були вибрані: 1) Білик Двуразний (селянин з с[ела] Великого Карабчієва) Куявської волости, котрий в 1905-6 роках пострадав за волю, 2) А. Волощук (студент, с[оціаліст]-р[еволюціонер], з селян с[ела] Гринчука) Гавриловецької волости і кандидат [...] (з с[ела] Білої, Маківської волости).

Після цих зборів було запропоновано вибрати двох представників в Кам'янецький Городський Продовольственный Комітет.

Вибрали: 1) Підпрапорщика Н. Монастирського (з с[ела] Ріпещь, Орининської волости) і 2) Біленький (з м[істечка] Гусятин, Ольховецької волости).

Д[оброді]й Осадчук доповідав про тяжке становище продовольства і про негайну потрібність чистої білизни для солдат. «Коли солдат походить дві-три неділі в одній сорочці, то бруд дуже сильно мучить чоловіка, а передягнутися – нема чистого шмаття. Того треба приймати різних засобів, щоб закупити по селах як можна тільки потрібне число шмаття для солдат».

Д[оброді]й агроном Преображенський доповідав з'їзду про продовольственный Комітет і про заведення монополії на хліб. З'їзд монополію на хліб ухвалив і виніс з приводу монополії таку резолюцію: «Просить Тимчасове Правительство, щоб зробить монополію так же і на другі річі негайної потрібности як то мануфактура, залізо, шкіри та инше, а як це неможливо, то встановить тверді ціни».

Було доложено з'їзду про Земельний Комітет та їх функції.

Справа про гроші для Циганюка, Гриба і Кримінського перенесена до тої пори, поки вони не повернуться з з'їзду і не доложать, скільки вони стратили, то тоді буде розглядатися і ця справа, звідкілля взять їм гроші.

Вирішено скликати IV-й з'їзд 13 і 14 іюня.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 8 червня.

№ 388

Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про подяку селянам від генерала О. О. Брусилова за пожертву хліба для війська

8 червня 1917 року

Головнокомандуючий Генерал Брусілов в телеграмах на ім'я Повітового Комісара просить передати глибоку і щиру подяку за пожертвування для потреб армії хлібних продуктів громадянам Смотровської волости, с[ела] Великих Армян, д[еревні] Ріпиниць, с[ела] Кульчиєвець, д[еревні] Мніховки, с[ела] Думанова, с[ела] Білої, д[еревні] Нової Гути й с[ела] Рутки.

Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета. – Кам'янець-Подільський. – 1917. – 8 червня.

№ 389

Повідомлення газети «Подольнин» про телеграму Кам'янецького повітового виконавчого комітету міністрам-соціалістам, Раді робітничих і солдатських депутатів і Всеросійському селянському з'їзду щодо припинення кредитів

8 червня 1917 року

Каменец-Подольский уездный исполнительный комитет отправил к министрам-социалистам, Совету солдатских и рабочих депутатов и Всероссийскому крестьянскому съезду телеграмму, в которой заявляет, что деятельность Министерства внутренних дел, объявившего незаконным и лишившего кредитов такую избранную управу, как Каменецкого уездного земства, приведет к волнениям и беспорядкам в уезде. В телеграмме выражается уверенность, что обновленное коалиционное Правительство реформирует министерство внутренних дел и признает право на местах на самоуправление и признает законным Каменецкое революционное земство, пользующееся авторитетом населения и сохранившее в настоящее время порядок и спокойствие в уезде и откроет управе кредит.

Подольнин (ежедневная, политическая, общественная и сельско-хозяйственная газета). – Каменец-Подольский. – 1917. – 8 іюня.

Стаття І. Миколайчука у газеті «Народня воля» про організацію селянства в Гайсинському повіті

8–9 червня 1917 року

І

Початок організаційної роботи в Гайсинському повіті належить вчителям. До вчителів потім приєдналися і інші культурні сили.

Робота йшла таким шляхом. Насамперед згуртувались вчителі в своє вчительське товариство і зараз же, крім вчительської роботи, розпочали організаційну роботу серед селян. Зразу путі і цілі цієї роботи були були невизначні – то розповідали про теперішні події, то засновували «Просвіти» та комітети «порядка», але почувалось, що це робота не та, що вона не обіймає всього життя, не обіймає життя всіх селян; почувалось, що треба почати щось серйозніше, глибоше. І ця серйозніша робота почалась незабаром.

Перш всього життя показало, що для серйозної роботи потрібна така організація, котра охоплювала б всіх селян – і старих, і молодих, і грамотних, і неграмотних, і жінок, і чоловіків. Такою організацією вибрано «Українську Селянську Спілку», в котру повинні входити всі селяне, маючі право голосу (дуже багаті запевне не захотять).

Далі життя показало, що для серйозної організації потрібні віхи, котрі показували б путь в роботі, котрі єднали б коло себе людей, себто потрібна підходяща політична програма.

18 травня на повітовім селянським з'їзді одногосно прийнята програма партії українських соціалістів-революціонерів.

При цім варт упомянути, що при обговоренні головних питань програми – питань про землю і волю – учасники з'їзду самі розрішили ці питання так, як розрішають соціалісти-революціонери і прийняли програму вже після.

Ця програма дійсно може з'єднати наше трудове селянство, бо вона дуже близька до селян і відповідає їх світогляду. Крім розрішення справи про землю і волю і інших програмних питань, «Селянська Спілка», щоб бути ближче до життя, включила в свою програму деякі сьогочасні справи – підготовку селян до виборів, устанавлення цін на робочі руки, боротьба з дорожнечею і т[ак]е] инш[е].

Тепер в повіті існує «Повітова Управа (комітет) Селянських Спілок» і ця Управа й заправляє ділами Спілок всього повіту.

Є надія, що селянство Гайсинського повіту скоро буде згуртоване в одну могутню свідому громаду і зможе само подати свій голос в тій чи иншій справі і само зможе постояти за свої інтереси.

II

При організації селян в Гайсинському повіті виникли такі явища і події, про котрі варт поговорити і на котрі варт звернути серйозну увагу.

Організаційна робота почала провадитись безумовно на національнім ґрунті. Спілка уявляє близьку, рідну, українську організацію, діловодство ведеться на рідній українській мові. Це видно не всім подобалось, з'явилися вороги нашого відродження до нового життя. Між такими ворогами найбільш ворожо проявили себе «Совет рабочих и солдатских депутатов», керовником котрого являється потайний ворог українства централіст прапорщик Узун і його товариш, явний ворог українства прапорщик Китали. Вони завдалися метою – «просвещать хохлов в духе единства!» Вони зараз почали заповонювати весь повіт своїми військовими делегатами –

москалями, котрі пантрують, щоб наш український народ, борони Боже, не проявив Мазепинського духу. Свідомі українці з укр[аїнської] військової Ради місцевого гарнізону не допускаються в число цих делегатів, хоч вони на селі безумовно були б дуже користні.

Але селяне скоро розкусили, що то за делегати, які вони прихильники до народу.

Скоро народ розкусив і їх національну закваску з глибоко захованою неприхильністю до українства, до домагань українського народу. І наслідком такої розкладки з'явився протест селянства проти роботи таких делегатів (агітаторів).

Селяне спротивили цих непрошених гостей – і на селянським з'їзді делікатно сказали в своїй постанові, щоб «Совет» не прислав їх на села, просили присилати людей прихильних до Українського народу.

Але завзяті обрусителі Узуни та Китали не послухали. Характерне явище. Як почули вони, що в селах заснуються «Українські Селянські Спілки», зараз же скликали нараду і почали обговорювати справу про заснування «Крестьянских всероссийских Союзов». Представником місцевих організацій було оповіщено на цій нараді про те, що організація селянства вже розпочата місцевими силами, що для цієї роботи вироблений вже програм, і всім, хто хоче помочи в цій роботі, варт ввійти в згоду з нашими організаціями і прийняти яку-небудь одну програму. В відповідь на це прохання до згод «солдатские и рабочее депутаты» – розіслали делегатів-обрусителів з мертвими інструкціями і приказали «Организовать в каждом селе крестьянские всероссийские союзы».

Селяне в багатьох місцях дають різку одсіч цим агітаторам. «У нас постановлено на з'їзді засновувати «Українські селянські Спілки» і ми вже їх і засновуємо і в «Крестьянских Союзах» не нуждаємось – кажуть селяне.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 21 червня (8 червня); 22 червня (9 червня).

№ 391

Повідомлення газети «Нова Рада» про стан українського руху в селі Демівка

9 червня 1917 року

Коли побуваєм в Києві і других городах та побачим, з якою енергією і завзяттям там українці працюють на користь рідного краю, коли знаєм, з якими світлими надіями дивляться вони в будучину і коли після цього приїдем у с[ело] Демівку, – то стане сумно. Це велике село з 5000 людности. Люде тут здавна здатні на все добре. Всі учителі, які бували в цьому селі, з приємністю згадують про нього, бо за найменшу послугу вони мали необмежене довір'я і любов народу. Тут була заснована товариська крамниця і за рік вона стала найкращою з крамниць у всьому повіті. Думалося, що і тепер це село не пасе задніх. Як же приходить дивуватись, коли бачим, що люде, думають з одчаєм, що настали «остатні времена» і навіть потверджують се текстами з св[ятого] Письма. Думають, що скоро почнеться «страшний суд».

Що ж робить інтелігенція, духовенство, учителі? Чи вони хоч що небудь зробили, щоб освітити, розсіяти оцю народню темряву?

На жаль, – нічого не зробили. Свящ[еник] давно не ладить з народом. Тепер громада попросила його шукати собі другої парафії, за що він дуже лютує. А учителі й учительки не тільки не читають і не розказують нічого народові, а навіть самі не передплачують либонь ні одної газети не тільки української, але й російської. По

українському й читати не вміють. Гуляють собі й більш нічого й жалуються, що народ їм не довіряє. І хочеться сказати сим учителям: «Колеги! За що має вам народ довіряти? Що ви для нього зробили. Знайте, що настане час, коли учителі будуть вибиратись самим народом. Подбайте ж ви хоч про свою долю, як не хочете дбати про долю народа. Ідіть на зустріч народів. Не цурайтесь людей. А як не хоче, то виправляйте свої «почерки», або на всякий випадок, хоч учіться строчити на машинці, бо як будуть люде самі вибирати, то не побачити вам, принаймні Демівки, як своїх вух!»!

На досить темному фоні демівського життя ясною плямою виділяється українська маніфестація 21-го травня в день Українського Національного Фонду, улаштована заходами начальника волостної міліції М. П. Муравіцького. В цей день гурт солдатів, чоловіків і жінок з великим портретом Т. Г. Шевченка і з музикантами пройшли по селу. На жаль, нічого не співали, бо не було кому навчити, не було кому приготувати хор до цього дня. В деяких місцях маніфестанти ставали, і Муравіцький, і солдат Вдовиченко коротенько розказувати про Установчі Збори, про демократичну республіку, про федерацію, про Укр[аїнську] Центр[альну] Раду, її працю та інше. Громада винесла такі постанови:

1) Найкращим державним ладом для Росії треба вважати федеративну демократичну республіку, чого і будемо домагатись в Установчих Зборах.

2) Україна повинна мати національно-територіальну автономію.

3) У школах на Україні од нижчої до найвищої повинна панувати українська мова.

В кінці всього збирали жертви на Український Національний Фонд. Зібрано всього 48 карбованців.

Селяне розходились досить весело і бадьоро настроєні.

А учителів і в цей день не було поміж людьми.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 9 червня.

№ 392

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Подільських громадських організацій щодо кандидатури на посаду Подільського губернського комісара

10 червня 1917 року

ВІННИЦЯ, 10 червня. Подільські Губерніяльні Збори представників виконавчих повітових комітетів, селянських спілок та національних організацій обрали більшістю 59 проти 25 на Губерніяльного Комісара голову Проскурівської Земської Управи, товариша голови Подільської Губерніяльної Української Ради лікаря М. Стаховського.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 26 червня (13 червня).

№ 393

Повідомлення газети «Народня воля» про збір коштів в Ольгопільському повіті на українські справи

10 червня 1917 року

В Бершаді, Ольгопільського повіту на Поділлі, на зборах Бершадської Спілки споживчих товариств ухвалено дати на Український Національний фонд

415 карбованців, на Фонд імени Т.Г.Шевченка 100 карбованців і на будівлю Народнього Дому 5000 карбованців.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 23 червня (10 червня).

№ 394

Заява графа Ф. Грохольського до Подільського губернського виконавчого комітету щодо встановлення порядку в помісті Стрижавка

10 червня 1917 року

В ПОДОЛЬСКИЙ ГУБЕРНСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

Графа Фаддея Грохольского живущего
в имении Стрижавка наследников

графа Ф. Г. Грохольского Винницкого уезда

Заявление

Сегодня 10 июня в 7 часов утра несколько вооруженных солдат из деревни Переорки ворвались самоправно в дом лесничего Стрижавского имения Сапежинского и произвели ревизию.

Оружие, двухствольное ружье и револьвер лесничего, а также ружья лесной стражи «Берданки» конфискованы солдатами, кроме того похищены некоторые вещи и кольцо. Лесничий бежал. Те же солдаты арестовали лесного сторожа, поступившего недавно на службу. После этого те же солдаты явились в дом Управляющего имением [...] в его отсутствие и расспрашивали о нем прислугу, имея при себе обнаженные пашки. О вышеизложенном уведомлен Председатель Исполнительного Комитета М. Н. Ренненкампф. В лесах имения постоянный беспорядок. Более месяца постоянное самоправное похищение, рубка, вывоз из леса готовых сажней. Ни Делегаты Совета Рабочих и Солдатских Депутатов, ни Уездный Комиссар, ни милиция порядка не ввели. Хотя мною предоставлено известное пространство леса для пастьбы скота. Крестьяне пасут и в других местах леса (Лавровка, Переорка). Происходит порча леса, подтесывание ветвей, перегон скота через канавы, пастьба в молодняках, похищение леса. О каком либо сопротивлении лесной стражи не может быть речи. Лесная стража терроризована (с сегодняшнего дня она разоружена, что при постоянных беспорядках, а также при большом количестве дезертиров в лесах, ставит их в опасность).

Не найдет ли Губернский Исполнительный Комитет возможность принять меры к водворению порядка в имении Стрижавка и не допустить в будущем самоправных ревизий и арестов. Граф Фаддей Грохольский. 10 июня 1917 г[ода]. Г[ород] Винница.

С подлинным верно:

Секретарь

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Стр. 2. – Арк. 105 – 105 зб. Машинопис. Копія.

№ 395

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

11 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 11 июня 1917 года, в 12 часов дня, в составе следующих членов: Самулевича, Гарбулинского, Слободянюка, Осадчука, Гречинского, Майбороды, Бельского, Костюка, Карпачева и Губернского Комиссара Александрова

1) Заслушав телеграмму, полученную из г[орода] Киева, от Центросахар Комиссара Львовича о том, что Джурицкий, Гольчичинский и Бабчинецкий Сельские Исполнительные Комитеты запретили рубку и доставку дров для Боровского Сахарного Завода, Ямпольского уезда, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Для урегулирования этого вопроса командировать на место Члена Исполнительного Комитета Бельского.

2) Заслушав телеграмму, полученную из г[орода] Проскурова от Управляющего именем Буковинского о том, что Проскуровский Исполнительный Комитет совместно с представителями Совета Солдатских и Рабочих депутатов установили цены на рабочие руки в размере: взрослому 25 коп[еек] в час, а полурбочему в половинном размере. На Губернском же Съезде Совета Солдатских, Рабочих и Крестьянских Депутатов принята повышенная расценка труда в 3 руб[ля] 50 коп[еек] за рабочий день и что благодаря этой расценке, явилась полная дезорганизация работы по обработке свеклы, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Сообщить копию этой телеграммы Губернскому Совету Солдатских, Рабочих и Крестьянских Депутатов, предложив ему учредить примирительные камеры для урегулирования на местах возникающих вопросов о ценах на рабочие руки, указав, что выработанные Советом цены являются в настоящее время довольно высокими и могут пагубно отразиться на экономическом благосостоянии государства.

ЗАСЕДАНИЕ ГУБЕРНСКОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА 11 ИЮНЯ 1917 ГОДА В 7 ЧАСОВ ВЕЧЕРА

1) Заслушав заявление землевладельца имения Стрижавки Винницкого Уезда, Фаддея Грохольского о том, что 10 сего июня в 7 часов утра, несколько вооруженных солдат из д[еревни] Переорки ворвались в дом лесничего Стрижавского леса Сапежинского, произвели обыск, конфисковали ружья и револьверы, принадлежащие лесной страже, похитили некоторые вещи и арестовали одного из лесных сторожей. В лесах же имения производится самовольная порубка, расхищение леса и выпас скота, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Уездного Комиссара, Уездный Исполнительный Комитет и Совет Солдатских и Рабочих Депутатов Винницкого уезда, принять надлежащие меры к недопущению таких нарушений. В виду же издания Временным Правительством закона о недопущении каких бы то ни было самоуправств и насилий то, независимо от этого, просить Губернского Комиссара, все Уездные Исполнительные Комитеты и Советы Рабочих и Солдатских Депутатов принять этот закон к точному исполнению.

2) Заслушав вопрос о том, что Сельские, Волостные и Уездные Исполнительные Комитеты в некоторых местах губернии сформированы весьма недостаточно, почему деятельность их, как в поддержании порядка, так и ведении заседаний для рассмотрения срочных вопросов не может идти нормально, что вызывает нареkanie населения, и Комитеты подвергаются очень частому переизбранию, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Уездных Комиссаров совместно с Уездными Исполнительными Комитетами приложить все старания, дабы Исполнительные Комитеты, как Сельские, Волостные, так и Уездные были сформированы таким образом: сначала избирается Совет (Сельский, Волостной или

Уездный), а затем из состава Совета избирается Исполнительный Комитет числом около 6 человек, с тем, что бы эти лица находились постоянно на местах (за исключением срочных командировок), в цели ежедневного рассмотрения поступающих дел и поддержания на местах твердой власти и порядка. Члены этих комитетов не должны переизбираться без причин и так часто, как это практиковалось до настоящего времени, ибо такая система не может вести к продуктивной работе. В виду же предстоящей переписи для производства выборов в Земство, имеющее важное государственное значение, в правильном и немедленном сформировании этих Комитетов является настоятельная необходимость.

В те же Уездные Комитеты, где постоянный кадр членов почему либо установить будет не возможно, то по получении об этом сведений, Губернским Исполнительным Комитетом будет командирован один из своих членов для урегулирования этого вопроса на месте.

3) Обсудить вопрос о необходимости учреждения в самом скором времени Бюро Труда, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: По возвращении из г[орода] Винницы в Каменец-Подольск Членов Исполнительного Комитета принять меры к немедленному образованию Бюро Труда.

За Председателя Комитета Самулевич

Члены Комитета: Слободянюк, И. Гарбулинский, Осадчук, Гречинский, С. Костюк, Карпачев

Секретарь Сметана

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 25 – 26. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 396

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування Ради бюро
при Подільській губернській українській раді**

11 червня 1917 року

Подільська Губернська Українська Рада заснувала при секретаріяті Ради Бюро, де даватимуть всякі справки і вказівки (від 10 до 3-ої години дня) про політичне, соціальне, національне, просвітне українське життя на Поділля й на всій Україні, а також інші справки по Українському питанню. Звертатись по адресі: Вінниця, Миколаївський просп[ект] № 76. Подільський Союз. Секретарь Губернської Української Ради Прокіп Нечипоренко.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 11 червня.

№ 397

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування товариства «Просвіта»
в селі Боришківці Кам'янецького повіту**

11 червня 1917 року

Кам'янець-Подільський. В останні часи по Кам'янецькому повіті засновується все більш і більш українських товариств «Просвіт», не дивлячись на те, що такій роботі часом перешкоджають іще не зовсім свідомі селяне і, головним чином, «товарищи-інтернаціоналісти».

В таких приблизно обставинах 11 червня с[ього] р[оку] відкрилась в с[елі] Боришківцях «Просвіта» і що цікавіше і дорожче усього, що відкрилась вона по власній ініціативі самих селян, які до Кам'янецької «Просвіти» звернулись тільки з проханням прислати своїх промовців.

Кам'янецька «Просвіта», як і завше, охоче послала двох своїх членів – солдата та семинариста.

Коли зібралось багато селян, просвітяне з хором «Просвіти», з гарним українським прапором, портретом Шевченка, жалібним плакатом «Вічна пам'ять павшим борцям за Волю» і вінками з гарних квіток, пішли до церкви, співаючи весь час «Ще не вмерла Україна».

На цвинтарі перед церквою пан-отець сказав промову про значіння одкриття й існування «Просвіти» і одслужив панахиду по світлій душі Шевченка.

Після панахиди, солдат, що приїхав туди, сказав промову про життя Шевченка, про те, які тяжкі муки виніс він борючись за Волю України і яке значіння має Шевченко для нас українців.

Під час промови почали підходити і ті селяне, які, не співчуваючи «Просвіти», тримались осторонь.

Під кінець промови деякі селяне плакали, слухаючи, в яких обставинах жив кращий з наших борців.

Після промови і просвітяне, і всі селяне, пішли, маніфестуючи по селі.

По дорозі дуже гарний хор Боришківцецької «Просвіти» весь час співав «Заповіт», «Ще не вмерла Україна», «Ви жертвою в бої нерівним лягли» та інші.

Обійшовши село, маніфестанти пішли до школи, в якій вирішено одкрити «Просвіту».

Перед школою був мітинг, на якому промовці вітали згуртованих селян, казали про всю ту користь, яку дає нам гуртування, про необхідність його, яко способу добути і Волю, і Землю.

Торкаючись історії України, один з промовців, коли казав, які права мали до з'єднання з Московщиною, прочитав Переяславський трактат. Видно було, що селяне обурились тій кривді, на яку пішов Московський уряд.

Од'їзжаючи, Кам'янецькі просвітяне роздали безплатно селянам багато газет і брошур.

Боришківцецькі просвітяне казали, що після офіційно одкритої вже «Просвіти», до неї буде записуватись дуже багато селян.

Не можна поминути того, що в Боришківцях найбільш співчувають і піддержують «Просвіту» дівчата та молоді жінки.

Од'їзжаючих Кам'янецьких просвітян селяне щиро дякували і запрошували заїздити до них, по змозі частіш.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 червня.

№ 398

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»
про реорганізацію Кам'янець-Подільської ради об'єднаних громадських організацій
11 червня 1917 року**

Комиссия по реорганизации Совета Объединенных Общественных организаций гор[ода] Каменца доводит до сведения всех организаций, не приславших до 9 июня

анкетных сведений, необходимых Комиссии, что ею продлен срок сообщения указанных сведений до 12 июня.

Комиссия предупреждает все организации, что неприсылка ими к этому последнему сроку просимых сведений может повлечь за собою невозможность участия их представителей в реорганизованном Совете Общественных организаций.

Сведения от организаций (политического, экономического и культурно-просветительного характера) должны быть доставлены (на имя т[оварища] Саркисова – Городская Управа) следующие:

Наименование организации.

С какого времени существует.

Численный состав организации на 5 июня.

Состав и адрес Правления или Президиума.

Примечание. Необходимо приложить устав или копию протокола организационного собрания.

Председатель Комиссии Р. Саркисов.

Секретарь Романов.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 399

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»
про оголошення Студентського соціалістичного союзу Кам'янця-Подільського
щодо відкриття агітаційних курсів**

11 червня 1917 року

В НЕПРОДОЛЖИТЕЛЬНОМ ВРЕМЕНИ

Студенческим Социалистическим Союзом

ОТКРЫВАЮТСЯ

ДВУХНЕДЕЛЬНЫЕ АГИТАТОРСКИЕ КУРСЫ

под руководством видных лекторов, представителей социалистических партий.

Будут прочитаны следующие лекции:

Февральские дни в Петрограде.

Сущность гражданских свобод.

Городское Самоуправление.

Учредительное Собрание и его права.

Рабочий вопрос и способы его разрешения (к[онституционные]-д[емократы], с[оциал]-д[емократы], с[оциалисты]-р[еволюционеры]).

Национальный вопрос.

Сущность социализма и пути к нему (программы партий).

Как вести агитацию.

Желающие прослушать курс агитации должны заблаговременно записаться у дежурного члена Агитационной Комиссии. Запись принимается ежедневно до 12 июня от 1-2 час[ов] дня в **Студенческом Социалистическом Союзе**. (Дворянская ул[ица], д[ом] Бронштейна).

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

Стаття С. Ільницького у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про декларацію Центральної ради щодо автономії України*11 червня 1917 року*

Из газет известно, что Центральная украинская рада обратилась к Временному правительству с декларацией, в которой просит признать в принципе право украинского народа на федеративно-республиканское устройство. Но не с целью полемизировать с самой декларацией мы обращаем на нее внимание читателей.

Есть в ней одна любопытная подробность. Характеризуя нынешнее положение Украины, декларация указывает на то, что «в данный момент нет украинской буржуазии, которая признавала бы (?) себя таковой. Есть отдельные лица, небольшие группы, которые по своим классовым интересам группируются вокруг экономично властвующих классов, но классов, повторяем, еще нет. Благодаря этому среди украинских партий не было ни одной, которая бы не внесла в свою программу идеи социализма».

Здесь все хорошо. Мысль, что классовое положение той или иной группы определяется не экономическим ее положением, а тем, куда, по собственному признанию, определит себя эта группа противоречит основному положению марксизма: «Бытие определяет сознание, а не сознание – бытие». Поэтому сколько бы буржуа не уверял, что он, честное слово, социалист, сознательный, рабочий ему не поверит, так как знает, что в известные моменты буржуазия очень любит прикидываться социалистично настроенной. Но настанет момент и ее истинно буржуазная природа выльнет наружу и тем больнее ударит по рабочему классу, чем доверчивее он отнесся к ее мнимой социалистичности. Конечно, существуют такие моменты, когда пролетариат преследует цели общие с буржуазией, как это было у нас во время февральско-мартовского переворота, но в подобных случаях пролетариат не должен покидать своей классовой позиции, не должен смешиваться с буржуазией, теряя свое лицо. Лучше всего такая тактика определяется формулой: «Врозь идти, вместе бить».

Не менее энергично надо возражать против утверждения, что все украинские партии внесли в свои программы идею социализма. Тут явное недоразумение. Авторы декларации вероятно хотели сказать, что нет украинских партий, которые не ввели бы в свои программы известных социальных реформ. Ибо идея социализма есть нечто настолько определенное и ясное, настолько противоречащее идеи собственности, что искренно добиваться ее не может тот, у кого эта идея вырывает надежду на удержание в своих руках принадлежащей ему собственности. Не может сознательно рубить сук тот, кто на нем сидит.

Но особенно странное впечатление производит то место декларации, где говорится, что на Украине нет классов, т[о] е[сть] нет крупной, средней и мелкой буржуазии, нет полупролетарских и чисто пролетарских элементов. Выходит так, что на Украине существуют только рабочие люди, а фабрикантов, заводчиков, помещиков, крестьян, владеющих десятками и сотнями десятин земли и в помине нет. Но так ли это? Разумеется, не так. И это до очевидности ясно для нас, живущих на территории этой самой Украины, знающих, что здесь имеется экономически весьма сильная буржуазия (самого что ни на есть украинского происхождения), что деревня наша в экономическом отношении весьма расслосна, вмещающая в себе совершенно безземельных

и крестьян, владеющих крупными поместьями. Говорить другое – значит умышленно закрывать глаза на действительное положение вещей.

А между тем таким именно делом занимается «Робітничя Газета», центральный орган Украинской социал-демократической рабочей партии. Оттуда именно и взята приведенная выше выписка из декларации, которую первым подписал редактор «Робітничей Газети» В. Винниченко. Люди, именующие себя социал-демократами, разделяют позицию декларации, отрицая наличие классов на Украине, признают социалистичность всех украинских партий и т[ак] д[алее]. Вот прекрасный пример, как неустойчивые социал-демократы теряют линию марксизма, когда они, не отмежевываясь от буржуазных слоев своего народа, плетутся вместе с господствующими классами и из социал-демократов незаметно превращаются в демократов.

Весьма печально, что украинская социал-демократическая партия, по-видимому, претендующая на руководство пролетариатом, живущим на Украине, с первых же шагов берет неправильное направление, затемняя истинную природу того, что должно быть разъяснено рабочему классу в самом начале его деятельности. За ошибки в области тактики, за туманность принципиальной позиции нынешних вожаків укр[аинской] с[оциал]-д[емократии], в дальнейшем придется расплачиваться пролетариату, который пойдет за этими вожаками. Не только в данном вопросе, но и вообще надо признать очень неустойчивой, с точки зрения последовательного марксиста, линию, взятую «Робітничою Газетою»: она колеблется между плохо-понятным большевизмом и откровенным «братанием» с буржуазией.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 401

Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність профспілки фотографів Кам'янця-Подільського

11 червня 1917 року

5 марта был организован профессиональный Союз Рабочих Фотографов, который выделил из своей среды Правление в составе семи членов для руководства текущими делами. Спустя несколько дней Союз предъявил владельцам фотографий ряд требований. Хозяева удовлетворить предъявленные требования не согласились и попробовали воздействовать на рабочих увольнением некоторых из них. Тогда вспыхнула забастовка, руководство которой по просьбе Союза, Совет Рабочих Депутатов взял на себя, уполномочив для этого трех членов Исполнительного Комитета: т[оварищей] Анатолиева, Бройтмана и Кантора. Забастовка продолжалась 12 дней. Наконец все хозяева, кроме С. Гиллера, согласились удовлетворить требования рабочих. На Гиллера Союз решил воздействовать бойкотом, но после перевыборов представителей союза с ним решилось, что и он соглашается удовлетворить требования Союза.

На днях владелица фотографии Кодеш отказалась выполнять принятые ею требования Союза и потому у нее в фотографии опять началась забастовка, продолжающаяся уже пять дней.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 402

**Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов»
про діяльність профспілки кравців Кам'янця-Подільського**

11 червня 1917 року

В конце апреля представителями цеха портных в Сов[ете] Раб[очих] Деп[утатов] созывались несколько раз общие собрания портных, модисток и др[угих] рабочих, изготовляющих одежду, для выяснения необходимости организации профессионального союза, выработки устава его и выяснения условий труда. В начале мысль об объединении всех рабочих, изготовляющих одежду, в один союз не встречала среди рабочих сочувствия, так как казалось, что раз условия труда у портных, модисток и др[угих] разные, то и союзов надо образовать несколько. Однако желание создать мощный союз, объединяющий значительное число рабочих, победило и на собрании рабочих 29 апреля решено было объединиться всем рабочим, изготовляющим одежду, в один союз. На этом собрании был одобрен устав союза, произведена запись членов и записавшимися избрано временное Правление, которое немедленно приступило к работе. Первой целью, намеченной союзом, было введение в всех мастерских восьмичасового рабочего дня и переход от поштучной платы к помесячной.

Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов. – 1917. – 11 июня.

№ 403

**Повідомлення газети «Народня воля» про Подільський губернський
з'їзд робітничих, солдатських і селянських депутатів**

11 червня 1917 року

У Вінниці відбулися по ініціативі Ради робітничих і солдатських депутатів Вінницький повітовий з'їзд селян і Подільський губернський з'їзд селянських, робітничих і солдатських депутатів. Перший з'їзд вийшов з'їздом, але другий зовсім невдався. Головна ціль першого з'їзду було вибрати депутатів до Ради Селянських Депутатів, а другого з'їзду – вибрати делегатів на Всеросійський З'їзд селянських, робітничих і солдатських депутатів, котрий зараз відбувається в Петербурзі.

Але для того, щоб з'їзд не був такий куций, в повістках були поставлені й інші питання, як земельне, про плату робітникам на бурякових плантаціях і інші.

Упорядчикам з'їзду дуже не хотілося мати на з'їзді українських делегатів і ні одній з українських організацій не було послано запрошення. Коли ж деякі делегати явилися, то їхніх мандатів не хотіли признати і багатьох зовсім не пустили на з'їзд.

Але, не вважаючи на те, повітовий з'їзд, на котрому делегатами були самі селяне, був чисто українським з'їздом і проти українців виступали тільки упорядчики з'їзду.

Зате Губернський з'їзд носив характер зовсім інший. З самого початку почалися суперечки про те, чи з'їзд правомочний, чи ні, бо на з'їзд явилось з деяких повітів дуже мало представників, а з багатьох і зовсім не явилися. Селяне в більшості своїй протестували проти правомочності з'їзду, але солдатські і робітничі делегати рішучо настоювали на тому, що з'їзд правомочний. Коли рахувати, що на з'їзд повинні були явитись по одному представникові од волости, то самих селянських депутатів повинно б

буть коло 150 душ, стільки ж повинно б бути солдатських і робітничих, а всього дожидалось до 300 делегатів. Прибуло ж на початок з'їзду всього 63, а на другий день прибавилось ще коло 10 делегатів. Рахуючи всіх з упорядчиками і з представниками од Вінницьких організацій з'їзд все таки не мав більше 80 делегатів. З приводу цього суперечки піднімались при кожному голосуванні. З'їзд протягся аж 5 днів, а діла зроблено стільки, що мало й на один день. Хоч промовці й зазначали, що Ради селянських, робітничих і солдатських депутатів мають бути тими трьома китами, що держатимуть на своїх плечах новий лад в Росії, але великий сумнів бере, чи довго той лад продержиться, при такій згоді. Весь час на з'їзді сперечались, кричали, дзвінок председателя доповнював тільки той гамір, а зовсім не вводив порядку. З'їзд поділився не на два, як то буває часто, лагері ворожі, а на кілька. Провести якусь постанову було дуже тяжко, але все таки проводили, бо після довгих суперечок, щоб уже припинати обридлі балачки, голосували як попало. Коли ж дійшло до виборів делегатів на всеросійський з'їзд, то кандидатів оказалось чуть не більше ніж самих учасників з'їзду. З'їзд розбився на три групи: солдатську, робітничу і селянську і кожна з поміж себе вибрала кандидатів, котрих уже приймав цілий з'їзд. Тільки робітники погодились більшістю на 2 кандидатах. Солдати замість 2-х виставили 15, а з'їзд уже вибирав, котрий кращий, голосуючи піднесенням рук і висилаючи кандидата в двері. Селянська ж група вибрала майже себе всю. Треба було послати по 2 делегати од кожного повіту, а всього од 12 повітів 24. Учасників же на з'їзді було всього коло 30 душ, а через те вибрали всіх. Взагалі з'їзд був діловий тільки для президіуму, бо весь час приходилось кричати на все горло, щоб перекричати гамір, та колотити в дзвінок так енергійно, що той нещасний разів кілька виривався з рук і втікав аж до публіки. Нехай Бог боронить наші українські з'їзди од таких порядків і од такого єднання.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 червня (11 червня).

№ 404

Повідомлення газети «Народня воля» про стан освітньої справи в селі Дашківцях Літинського повіту

11 червня 1917 року

Добрий економічний стан селян і їх темнота. В селі Дашківцях, Літинського повіту на Поділлі місцевий поміщик останніми роками продав свою землю селянам, тому недостачи в землі нема. Більше половини села мають землі за 30 десятин, а убогі, що мають 6 десятин – одиниці. Економічний стан дашківського селянства добрий, але справа з освітою стоїть дуже зле. На 4000 населення єсть тільки 2 школи, що можуть вмістити найбільше 150 дітей. Звісно людей грамотних тільки одиниці. Інтелігенція місцева спить непробудним сном.

Варто було б агітаторам звернути увагу на це село, бо ґрунт для роботи тут добрий.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 червня (11 червня).

№ 405

Повідомлення газети «Народня воля» про влаштування Вінницькою повітовою земською управою українських педагогічних курсів

11 червня 1917 року

Вінницька повітова Земська Управа улаштує українські педагогічні курси для учителів Вінницького повіту. Курси розпочнуться з 1 іюля і тягтимуться до 1 августа. Помешкання для слухачів знайдено. Слухачі повинні привезти з собою подушку, одіяло і посуд для обіду (при курсах буде улаштована їдальня). За справками звертатись до М. Літвицького. Вінниця. Городська Управа.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 червня (11 червня).

№ 406

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали загальних зборів Браїлівського кредитного товариства

11 червня 1917 року

11 червня відбулись збори Браїлівського кредитного товариства при участі члена правління Подільської спілки. Збори затвердили справозданне за 1916 р[ік]. Крім звичайних питань зборами були обмірковані також питання політичні. Принято було постанову вітати Центральну Раду і її працю на користь рідному народові і висловлена була певність, що тільки Центральна Рада виведе український народ на правдиву дорогу.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 6. – 26 червня. – С. 10.

№ 407

Ухвала Подільської губернської земської управи про делегування представника до Кам'янець-Подільської російської публічної бібліотеки

11 червня 1917 року

11 іюня 1917 г[ода].

Губернская Управа постановила: Для участия в заседаниях Распорядительного Комитета Каменец-Под[ольской] Русской публичной библиотеки в качестве представителя Губ[ернского] Земства, избрать члена Губернской Управы С. М. Иваницкого.

Председатель Управы
Члены Управы Четвериков
За Секретаря [підпис]

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 69. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 408

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу сільського сходу
села Радівці Літинського повіту**

11–18 червня 1917 року

В селі Радівці, Літинського повіту на Поділлі, в неділю 11 і 18 червня на сільському сході солдатом прочитано було доклад про роботу Всеросійського та Всеукраїнського селянських з'їздів, потім обмірковувалися програми всіх партій і національне питання в Росії.

Зо всіх партій селянам найкраще уподобалась партія українських соціалістів-революціонерів, яку селяне і визнали найкращою заступницею своїх інтересів.

Розглянувши національне питання, сход визнав, що:

1) вважаючи, що Росія держава многонаціональна, – Росія повинна бути федеративно-демократичною республікою з автономією України, і

2) вважаючи на необхідність організації людности краю, і вважаючи на те, що централізм дає можливість возродитись ненависному царизмові, постановили негайно приступити до організації краю в формі автономії, котру Всеросійські Установчі Збори повинні затвердити.

На організаційних зборах «Просвіти», які одбулися після сільського сходу постановили одкрити т[овариств]во «Просвіта» імені Михайла Драгоманова; звернутися до Центральної Ради, щоб вона взялась за організацію «Просвіт» на селах і негайно видали книжку з практичними порадами по заснуванню «Просвіт», зразковий статут, діловодство з формами різних книжок і квитків, а також, щоб були видані і самі книжки потрібні для діловодства «Просвіт».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 21 (8) липня.

№ 409

**Стаття В. Дудича в газеті «Подільська воля» про необхідність
розвитку українських шкіл**

12 червня 1917 року

Через те, що українців при старім правительстві заставляли вчитись по російськи, український народ вважається самим темним.

По перепису 1897 р[оку] грамотних українців налічувалось від 9% (Волинська губ[ернія]) до 16% (Чернігівська губ[ернія]), тоді як серед росіян процент грамотности був далеко більший (23,3%). Перепис той дає голі цифри, з котрих видно, яка велика різниця між великоросами і українцями що до грамотних.

Коли ж до того пригадати, що більшість грамотних українців, по скінченню трьох груп початкової школи, вмiли лиш розписатись, то можна собі уявити, яка то була освіта на Україні.

Всі кращі педагоги, які піклувались про справжню освіту серед народу, давно доказали, що навчання по школах повинно провадитись на рідній мові дитини і що, навпаки, школа не принесе користі, зіпсує душу дитини, коли її заставляють вчитись на чужій мові.

Наш народ, позбавлений всяких прав, примушений вчити дітей на чужій – московській мові, помалу став забувати свою мову, соромився навіть говорити на ній, особливо інтелігенція. В найтяжчі дні нашої недолі здавалось, що народ, скалічений духовно, деморалізований, не зможе відродитись.

Але кращі проводирі народні, які завше піклувались про щастя і добробут краю, навіть в самі тяжкі часи нашого життя, коли заборонялась вся література на українській мові і міністр освіти Валуєв проголосив свою знамениту «істину», що «не было, нет и не будет малорусского языка», – навіть в такі часи не покладали рук, не тратили надії, що народ прокинеться від довгого сну, що впадуть кайдани російського царату. Ця надія збільшувала їх енергію, служила провідною зорею, заставляла працювати над освітою, над поширенням серед народу високих думок.

Надія не зрадила. Терпець народу увірвався; старе-гниле правительство пішло в безвість і народ сам взяв кормило в свої руки.

Багато стоїть тепер перед нами питань і одно з найпекучіших – це питання про освіту.

Треба, не гаючись, освіту народу поставити на належний ґрунт; треба завести по всіх школах навчання на рідній мові.

З такими вимогами виступає тепер все громадянство в особах своїх кращих представників. Йдучи назустріч цим вимогам, всі земства на Україні висловились за націоналізацію школи (тобто, що навчання по школах повинно провадитись на рідній мові дитини); теж саме признало й Міністерство народньої освіти. Здавалось, сумнівів жадних не може бути; була певність, що з осені сього року по всіх школах на Поділлі буде лунати наша рідна мова. Але ті люди, котрі століттями гнітили український народ, набивали собі кишень, займаючи посади русифікаторів, які прибули з ріжних кінців світа в нашу «благословенну Малоросію», щоб пасти черева на її ланах, – ті люди страшенно злякались справедливих бажань українського народу, бо добре розуміли, що панувати, визискувати народ вони можуть доти, доки народ буде темним.

Одверто боротись проти домагань українського народу вони тепер не сміють, зате вживають ріжних заходів, шукають ріжних приклучок, щоб домагання ці як не відкинути, то задовольнити в такім вигляді, в яким вони не будуть мати сили і значення.

Прикладом може служити такий випадок. Коли вперше за часів волі було призначено зібрання Подільського Губернського Земства і українські представники підняли питання про націоналізацію школи, старі гласні, які в більшості завше туманили голови народові, а на чолі їх відомий націоналіст Савостьянов, придумали їдну заковіку, якою хтіли звести нанівець всі домагання. До постанови: «навчання по школах повинно з осені 1917 р[оку] провадитись на рідній мові» вони внесли добавку: «коли забажає цього місцева людність». Щоб заховати свої справжні наміри, вони заговорили «езоповими словесами», стараючись переконати присутніх, що така постановка питання буде самою справедливою, бо не можна, мовляв, нав'язувати української мови, коли людність того не схоче.

Цікаво було б знати, чи згодився б д[обродій] Савостьянов додержуватись того ж принципу, коли б селяне таким же способом розрішили земельне питання: «вся земля д[обродія] Савостьянова (а в нього багато тої земельки) повинна перейти негайно до рук трудівників-селян без викупу».

О, він напевно тоді запротестував би і всі сили зужив би для того, щоб переконати, що земельне питання повинно вирішитись на Установчих Зборах, а не голосами селян його села.

За езоповими словесами д[обродія] Савостьянова охоче пішли всі зубри старого земства, через що добавка, правда в зміненій редакції, пройшла.

За прикладом Подільського Губернського Земства пішло саме реакційне земство Летичівське, яке, скористувавшись постановою Губ[ернського] Земства, в 20-х числах травня розіслало по всіх селах запитання: на якій мові селяне бажають, щоб їх діти вчилися в школі – чи на українській, чи на російській. Про свої бажання селяне мають скласти приговора і одіслати в Управу. Щоб не заставляти селян довго морочитись над цим питанням, були розіслані також готові приговори, в яких, між иншим, написано: «требуется от нас того, по каким ученикам и на каком языке мы согласны, чтобы от сих пор учили наших детей грамоте в нашей местной начальной школе, т[о] е[сть] на украинском или материнском языках. Выслушав изложенное, единогласно постановили: 1) детей наших учить грамоте по тем самым учебникам, по которым учили до сих пор, а разговор учеников с учителями и наоборот должен быть такой, какой был и раньше, т[о] е[сть] русский и материнский языки».

Заготовлена заздалегідь відповідь сама за себе говорить; свідчить, що д[обродій] Савостьянов і К^о, загнуздавши коня, не тільки вживають езопових словес, а беруться вже рішучо за дальшу роботу – «помагають» бідолошному селянинові «розібратись» в питанню, якої йому треба школи, чи на «украинском», чи на «материнском языке». Видно довго сушив свою «розумну» голову автор такої відповіді, коли придумав таку «хитру механіку», по якій українська мова – це щось їдне, а матерня – зовсім друге.

Які будуть наслідки такого «запитання», ми поки не знаєм, хоч припускаємо, що при дальшій роботі в такому ж напрямку Летичівське Земство може справді набрати чимало бажаних приговорів.

Нам цікаво знати, що зробить Земство, коли селяне якого небудь села не підпишуть приговора «одноголосно» (як говориться в заготовленому приговорі), а розіб'ють голоси; скажем, їдна половина висловиться за школу українську, а друга – за російську; або коли за російську школу «одноголосно» висловиться 50 сел, а за українську – останні? Або, нарешті, тепер, під впливом агітації, селяне якого небудь села висловляться за школу російську, а згодом, коли розберуться добре в «езопових словесах» д[обродія] Савостьянова і К^о, забажають школи української? Чи буде це земство задовольняти зокрема кожную групу селян, чи воно буде рахуватись тільки з більшістю, а меншість залишить без школи, або заставить скоритись більшості і т[аке] ин[ше]?

Така «освіта» призвела б, врешті-решт, до того, що замість єдиної народної школи прийшлося би в кожному селі збудувати по дві школи, запросити по кілька вчителів, накупити підручників на обох мовах; замість освіти на рідній мові, люди розбились би на два протилежних табори, – Карпенко сміявся б з Грищука і навпаки. От до чого може привести діяльність «на благо народу» старих зубрів. Замість того, щоб завести хоч тепер справжню народню школу, зрозумілу для людности, вони намагаються внести розбрат, розбити людність на часті, натравити ці часті їдна на другу, як вони робили за часів царювання Миколи II.

Через те, обов'язок кожної свідомої людини роз'яснити людности на місцях дійсні заміри зубрів, розкрити зміст їх «езопових словес», щоб показати їм в останнє, що люди вийшли вже з їх лабет і самі добре розуміються – якої їм треба школи.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 4. – 12 червня. – С. 6 – 8.

**Повідомлення газети «Подільська воля» про скликання Подільського
губернського з'їзду солдатських, робітничих і селянських депутатів**

12 червня 1917 року

Скликано цей з'їзд з ініціативи Вінницької Ради солдатських і робітничих депутатів. Прибуло на з'їзд представників... 63 чоловіка в перший день – 2-го червня (юня) і це число побільшилось до закінчення з'їзду (4 червня) дуже мало. Як рахувати учасниками губернського з'їзду представників з фронту, випадково прибувших і переважну частину солдат – організаторів з'їзду, то було щось коло 80 душ. У перший ще день роботи з'їзду всім було видно, що з'їзд цей неправомочний. Голова з'їзду сказав, що на з'їзд повинно б прибути не менше 300 представників, через це треба оповістити з'їзд «совещанием». Але на другий день з'їзд перерішив цю постанову і признав себе правомочним рішати всі питання, хоч з половини повітів Поділля не було сповна представників од селян і, крім того, од чотирьох повітів (Могилівського, Ямпільського, Ольгопольського і Летичівського) не було ні одного представника. Не дивлячись на багато протестів з боку селян і інших, що з'їзд в такому складі не може виносити постанов, сторонники «правомочности» взяли верх. Були доклади про солдатське і робітниче життя, про національне питання, а також вироблені були ціни на робочі руки в сахарних плантаціях і на полі. Коли обмірковувалось національне питання, то виявилось, що більшість учасників з'їзду дуже вороже ставиться до українців і не давали їм навіть говорити. Що до вироблення цін, то постановлено платити: за 8 годин праці повному робітникові – 3 р[ублі] 50 к[опійок] і півробітникові – 2 р[ублі], при чому постановлено такі ціни вважати обов'язковими для всієї губернії, не дивлячись на те, що не скрізь однакі умови життя, не однаково розвинена продукція. Вже тепер виявилось, що такі ціни можуть задовольняти селян Вінницького повіту, а інші повіти на них не пристануть, тим більше, що встановляти ціни треба не для одної лиш категорії робітників, а для всіх.

По закінченню з'їзду виявилось, що рада робітничих і солдатських депутатів «помилково» розіслала запросини на з'їзд представникам восьми повітів на 31 травня, а чотирьох повітів – на 6 червня (юня).

6 червня з'їхались представники од Могилівського, Ямпільського, Летичівського, Ольгопольського і Вінницького повітів, які, обміркувавши докладно справу скликання з'їзду, винесли таку резолюцію:

З'їзд робітничих, солдатських і селянських депутатів Могилівського, Ямпільського, Летичівського і Ольгопольського повітів, зібравшись у Вінниці по запрошенню Вінницької Ради (совета) солдатських і робітничих депутатів 6 червня (юня) в числі 30 депутатів і дізнавшись, що губернський з'їзд відбувся з 31 мая по 4 юня без участі представників вищезгаданих повітів, зважаючи на те, що на тому з'їзді не було представників усіх повітів губернії і бачучи в цім якесь скрите бажання ініціаторів губернського з'їзду уникнути небажаних їй представників, постановив признати з'їзд 31 мая – 2 червня неправомочним, постанови його необов'язковими і вибраних ним представників на Всеросійський з'їзд солдатських, робітничих і селянських депутатів одкликати звідти, а інші громадські інституції оповістити через оголошення в газеті «Подільська Воля».

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 4. – 12 червня. – С. 11.

№ 411

Оголошення Прокурівського повітового виконавчого комітету громадських організацій про вироблення обов'язкових цін на робітничі руки

12 червня 1917 року

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Прокурковский Уездный Исполнительный Комитет Объединенных Организаций доводит до сведения граждан Прокурковского уезда, что в заседании от 12 июня сего 1917 года, при участии представителей от Волостных Комитетов и представителей от Уездной Продовольственной Управы выработаны следующие обязательные цены на рабочие руки:

1) За 8-ми часовой рабочий день взрос[лому] раб[отнику] обоего пола – 3 р[убля] 50 к[опеек]

« « « « полурабочему – 2 р[убля]

за каждый сверхурочный час взросл[ому] работнику – 65 к[опеек]

« « « полурабочему – 38 к[опеек]

2) косарю на сенокосе за те же 8 часов – 4 р[убля] 50 к[опеек]

за сверхурочный час – 85 к[опеек]

3) за уборку хлеба косарю за 8 часов – 5 р[ублей]

за сверхурочный час – 80 к[опеек]

4) Вязальщику-це за 8 часов – 4 р[убля]

сверхурочный час – 75 к[опеек]

уборка хлеба натурой:

косить траву за 1/2

« клевер за 1/3

жать хлеб за 4-й сноп, за деньги по 2 р[убля] с копны

вязать за 6-ой сноп « « по 1 р[ублю] 35 к[опеек] с копны

складывать по 20 коп[еек] с копны при сноповязалке.

Возка по соглашению, сноп должен быть не меньше аршина объемом. Безземельные и малоземельные убирают за копну или сноп. Земельные убирают за деньги. Малоземельными считаются имеющие до 8-ми моргов земли.

Председатель Комитета Полозов

Секретарь Коган

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 26. Друкарський відбиток.

№ 412

Протокол шостого засідання з'їзду Ради об'єднаних громадських організацій Гайсинського повіту

12–13 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

6 з'їзду Гайсинської Ради об'єднаних громадських організацій 12, 13 червня 1917 року

Збори відкрив 12-го червня в 7 годин вечора виконуючий обов'язки Повітового Комісара прапорщик Кешоли, запропонувавши обрати президіум зборів.

Відкритим голосуванням головою зборів вибрано К. О. Брезкуна, товаришами: прапорщика Ткаченка і солдата Бабчука, писарями: Пшеничного і Волинця.

Товаришем голови солдат Бабчук був вибраний до кооптації в члени Ради об'єднаних Громадських організацій, деякі члени протестували, але переважна більшість все ж таки ввела його в склад президіума до кооптації.

Голова зборів Брезкун запропонував проспівати «Ще не вмерла Україна», а потім перш усього провести кооптацію членів Ради об'єднаних громадських організацій по поданим заявам, але прапорщик Кешоли вносить позачергову заяву, щоб першим розглянути питання про ствердження його кандидатом на должность Повітового Комісара через те, що попередні вибори його на 5 з'їзді Ради пройшли без участі широких мас селянства. Зібрання пропозицію прапорщика Кешоли відкидає і постановляє провести перш усього кооптацію Ради громадських організацій новими членами. Читається першою заява «Союза чинов 6 округа Подольского Акцизного Управления» про те, що він перевибрав трьох своїх представників. Зібрання приймає це до відомости.

Другою – заява Повітової Ради селянських депутатів про постанову ввести в склад Ради об'єднаних громадських організацій Повітову Раду Селянських Депутатів і Виконавчий Комітет тої самої Ради. Зібрання одногосно приймає в свій склад всю Раду і Комітет Селянських Депутатів.

В проханні «Союза торгово-промисленников г[орода] Гайсина» дати місце 4 представникам збори одмовляють.

Заява «Временного Комитета организаций служащих Гайсинского Казначейства» про перевибори 2 членів в Раду і 1 кандидата приймається до відомости.

Прохання «Союза трудовых людей г[орода] Гайсина» про допущення 5 чоловік в Раду об'єднаних громадських організацій і 1 або 2 в Земську Управу в першій половині ухвалюється.

Заява «Гайсинского Уездного Отдела Всероссийского Почтово-телеграфного союза» про допущення в Раду 3 членів теж ухвалюється.

Від Ради Спілки Військових Українців Гайсинського гарнізону прийнято 15 чоловік. З'їзду духовенства дано в Раді «3» місця і 1 в Виконавчому Комітеті.

Заява «Союза Земских Труженников Гайсинского уезда» про перевибори 2 членів Ради приймається на увагу. По скінченню кооптації нових членів в раду, голова з'їзду запропонував перейти до розглядання денного порядку, але поступила заява зробити перерву на 15 хвилин, щоб дати змогу получити членські квітки кооптованим сьогодні членам Ради для голосування. Перерва ухвалена на 15 хвилин.

Після перерви голова з'їзду знов запропонував перейти до розглядання денного порядку засідання, але прапорщик Кешоли попросив розглянути його позачергову заяву про ствердження кандидатом в комісари. Починається багато суперечок з приводу цієї заяви. Багато промовців різко судило Кешоли, як ворога Українства. Солдат Косенко просив назначить Комісію для розслідування вчинків Кешоли проти українства. Нарешті счинився галас, і голові з трудом приходилось здержувати порядок. Перед перебалотіровкою пр. Кешоли було зроблено перерву на 15 хвилин. Після перерви вибрали з трьох членів Ксендзюка, Узуна і Трача в Комісію для наглядання за правдивістю балотіровки.

Підрахунок дає 120 невиборчих шарів і 72 виборчих; таким чином кандидатура прапорщика Кешоли провалюється, і зібрання переходить до намічення кандидатів в комісари. Кандидатами були названі: Ксендзюк, Брезкун, Ткач, Скотинюк, Шпакович, Приліпко, Бабчук, Павловський, Педаховський, Вишняк, Захарчевний, Щербина,

Ткаченко, Фуркевич, але за винятком Ксендзююка, Брезкуна, Ткача, Бабчука, Павловського і Ткаченка, вони одмовляються. Після того, як виявилось які кандидати будуть балотуватися в Комісари, прапорщик Узун заявив від імені «Совета Солдатских и Рабочих Депутатов»: «Не имея возможности повлиять на выборы, мы оставляем зал заседания», після чого представники «Совета Солдатских и Рабочих Депутатов» виходять із зала засідання. Після того, як вони вийшли, зібрання приступило до балотівки намічених кандидатів, і вибрана була нова Комісія з 6 чоловік: Московця, Навроцького, Шевченко, Білика, Бурлаченко, і вчит[ель]ки Мушенко. Балотувались разом Ксендзюк, Трач і Брезкун. Результати балотівки були такі:

Ксендзюк отримав білих 94, чорних 37
 Трач « білих 28, чорних 102 і
 один утримався
 Брезкун отримав білих 97, чорних 33 і
 один утримався.

Таким чином Брезкун, як одержавший більшість виборчих шарів, був вибраний кандидатом в Комісари.

Після цього відказались балотуватися Бабчук, Павловський і Ткаченко.

Далі на черзі стояло питання про вибори замістите ля повітового Комісара, але зібрання ухвалило не робити нових виборів, а ствердити явним голосуванням замістителем Комісара Ксендзюка, котрий отримав на 3 виборчих голоси менше, ніж Брезкун.

Вибори скінчились в 7 годин ранку 13 червня, а позаяк справи не всі були вирішенні, то поступила пропозиція: 1) перенести з'їзд на 17 червня, 2) перервати до 2 годин дня 13 червня, 3) зовсім не робити перерви і 4) перервати до 12 годин дня 13 червня. Зібрання ухвалює останню пропозицію.

Перед закриттям зборів поступила заява послати телеграму міністру Львову і Под[ільському] губ[ернському] Комісару про вибори і ствердження кандидата в Комісари Брезкуна і його замістителя Ксендзюка. Виробити зміст телеграми було доручено президіуму зборів з участю прапорщика Кешоли.

Після цього зібрання було зачинено до 12 годин дня.

Замість 12 годин 13 червня збори були відкриті аж в 2 години дня. Позаяк товариш голови прапорщик Ткаченко не прийшов, то замість його вибрали Павловського, а на місто писаря Пшеничного – Залізняка.

На черзі перевибори членів Повітового Виконавчого Комітету. Вноситься декілька пропозицій, що до самого складу Виконавчого Комітету: 1) Добродій Добрянський пропонує Виконавчий Комітет обмежити 20 членами так: від волостей 14, від війська 2, від міста 4.

2) Голова оголошує, що 5 з'їзд об'єднаних громадських організацій вирішив склад Виконавчого Комітету в 40 чоловік.

3) Кешоли пропонує додати ще представників від жінок-солдаток: 2 від повіту і 1 від міста.

4) Бонгард просить ствердити 3 членів Ради від «Професійних організацій і додати одного від «торгово-промисленників» і від жидів 2.

5) Пшеничний просить ввести в склад Комітету окремо по 2 представника від служачих в урядових і громадських інституціях.

6) О[тець] Самгородський вносить заяву про допуск 2 членів в Виконавчий Комітет від земських працівників.

Без особистих суперечок пропозиція Добрянського і перша частина пропозиції Бонгарда відкидається, а інша ухвалюється, і таким чином склад Виконавчого Повітового Комітету має бути таким:

- 1) Від Ради Солдатських і Робочих депутатів – 3,
- 2) Від загальних громадських організацій: т[оварист]ва допомоги полякам, польської бібліотеки і інших – 2,
- 3) Служащих в урядових і громадських організаціях – 1,
- 4) Робітників – 3,
- 5) Земської Управи – 1,
- 6) Городської Управи – 1,
- 7) Начальник Повітової міліції – 1,
- 8) Від спілки трудових людей – 4,
- 9) Від учителів повіту – 2,
- 10) Організацій червоного хреста – 1,
- 11) Ремісників – 1,
- 12) Ради Селянських депутатів – 4,
- 13) Спілки військових Українців – 4,
- 14) Повітовий Комісар – 1,
- 15) Товариств «Просвіта» повіту – 1,
- 16) Волостей повіту – 1,
- 17) Жінок-солдаток повіту – 14,
- 18) « « городу – 2,
- 19) Духовенства повіту – 1,
- 20) Єврейства повіту – 2,
- 21) Професійних організацій – 1,
- 22) Торгово-промислових установ – 1,
- 23) Земських служащих – 2, а всього повинно бути в Виконавчому комітеті 55 чоловік.

Після цього ухвалюється порядок виборів в Виконавчий Комітет такий: кожна організація вибирає 3 своїх членів, котрі входять в Раду громадських об'єднаних організацій, ухвалене число членів в Виконавчий Комітет, дає посвідчення, після чого вони ще затверджуються разом, а не поіменно, Радою.

Таким чином §6 постанов 5 з'їзду Ради відміняється.

Вибрати членів Комітету організації повинні до 22 червня, коли буде перше засідання Повітового Виконавчого Комітету в новому складі.

Далі на черзі доклад членів Подільської Губ[ернської] Ради громадських організацій, і з приводу сього член Ради Скотинюк заявив, що доклад не може скласти через брак часу, і просив перевибрати всіх 3 членів Губерніяльної Ради від Гайсинського повіту: його, Кроленко і Кешоли. Скотинюка і Кроленко збори стверджують, а замість Кешоли вибирають селянина села Краснопілки Лукана Цимбалюка.

Після того прапорщик Кешоли склав доклад про вибори Комісії розслідування діяльності Савастьянова, Равського і Станкевича, в котрім зазначив, що Комітет Комісії не міг вибрати. Рада доручила обібрати таку Комісію Виконавчому Комітету в новому складі.

Далі пр[апорщик] Кешоли докладає про становище питання по проверці одсрочок военнообов'язаних. Ухвалено теж доручити Виконавчому Комітету в новому складі виділити Комісію для проверки одсрочок.

Далі пр[апорщик] Кешоли докладавав і про скасування сословних інституцій і додав, що Губернський Комісар пояснив: до введення Волосного Земства скасування буде не законним. Голова зборів Брезкун зауважив, що як бажає свою переважна більшість, то можна скасувати такі інституції, що і прийнято на увагу.

Потім вибрали в Воїнське Присутствіє 2 членів з дорадчим голосом: О. І. Павловського і А. А. Московця.

Після вирішення всіх справ, записаних на чергу, голова запропонував установити число членів Ради, присутність яких робить збори законними. Ухвалено законне число 1/3 всіх членів.

Потім вибраний кандидатом на должность Комісара К. Брезкун держав свою промову і нарешті ухвалюється зміст телеграми Тимчасовому Уряду і Подільському Комісару.

Петроград Міністру Председателю Львову.

Избранный 5-ым съездом Гайсинского Совета Объединенных Общественных Организаций кандидатом в Комиссары Гайсинского уезда прапорщик Кешолы просил пополненный представителями от селян 6-ой Съезд Совета подтвердить его избрание закрытой баллотировкой. Большинством неизбирательных шаров – 120 черных и 72 белых Кешолы не был подтвержден кандидатом в Комиссары, а избран Константин Брезкун и заместителем Комиссара Петр Ксендзюк. Совет объединенных Общественных Организаций просит Вас утвердить Брезкуна кандидатом, а Ксендзюка его заместителем.

ПРЕЗИДИУМ

Кам'янець-Подільський

Губернському Комісару.

Вибраний 5 з'їздом Гайсинського Совіту Об'єднаних громадських організацій Комісаром прапорщик Кешоли просив доповнений представниками від селян 6 з'їзд Совіта ствердив його Комісарство таємним голосуванням. Більшістю невиборчих шарів – 120 проти і 72 за – Кешоли не був обраний кандидатом в Комісари, а вибраний Кость Брезкун і замістителем Комісара Петро Ксендзюк. Сівіт Об'єднаних Громадських організацій прохає Вас затвердити Брезкуна кандидатом в Комісари повіту, а Ксендзюка його замістителем.

ПРЕЗІДІУМ

Перед закриттям зборів проспівали «Ще не вмерла Україна». В 7 годин вечора 13 червня голова зборів зачинив з'їзд.

Голова з'їзду К. Брезкун.

Товариш О. Павловський

Писарі А. Волинець

Пшеничний

М. Залізник

С подлинным верно:

Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 112 – 114 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 413

**Повідомлення газети «Нова Рада» про Подільський губернський з'їзд
робітничих, солдатських та селянських депутатів**

13 червня 1917 року

Подільський губернський з'їзд селянських, робітничих та солдатських депутатів опротестовано як неправомочний. На з'їзді не було представників од 4-ох повітів Поділля. Представників цих повітів помилково, чи може навмисно, викликано зовсім не на те число, коли зібрався з'їзд. Послана телеграма голові Всеросійського з'їзду селянських, солдатських і робітничих депутатів од 30 представників, що прибули на з'їзд і з доручення своїх волостей і повітів, щоб той позбавив права всіх представників Поділля брати участь у роботі з'їзду, яко неправомочних, говорити від усього Поділля. В справі протесту ці 30 депутатів постанову записали в протокол свого зібрання й оповістили по газетах.

З'їзд Подільської губернії скликано по ініціятиві Вінницької Ради робітничих і солдатських депутатів, яка досить виразно зазначає своє вороже відношення до українства взагалі й до селянських місцевих інтересів зокрема. Між иншим, вона зовсім не рахується з селянськими організаціями Спілок.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 червня.

№ 414

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування військової
спілки українців Вінницького гарнізону**

13 червня 1917 року

У м[істі] Вінниці на Поділля засновано Військову Спілку Українців Вінницького Гарнізону, в котру входять всі українці-солдати місцевого гарнізону. Рада старшин мешкає в початковій школі. Справки можна дістати від 1-ої години дня до 10 вечора.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 червня.

№ 415

**Повідомлення газети «Нова Рада» про віче солдатів та
офіцерів Вінницького гарнізону**

13 червня 1917 року

У Вінниці відбулося віче солдатів та офіцерів Вінницького гарнізону. На вічі було більше 2000 чоловік. Між иншими постановами віче ухвалило ще таку: Признаєм Український Військовий Генеральний Комітет найвищою нашою військовою владою, ми завсіди і всюди підлягатимем його розпорядженням.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 червня.

№ 416

Повідомлення газети «Нова Рада» про влаштування Вінницькою повітовою земською управою українських педагогічних курсів

13 червня 1917 року

Вінницька Повітова Земська Управа улаштовує українські педагогічні курси для учителів Вінницького повіту з 1-го липня до 1-го серпня.

Помешкання уже винайдено і в йому будуть квартири для учителів-люк. Слухачів просимо привозити з собою подушку, одіяло і посуд для обіду. При курсах буде улаштовано їдальню. За справками просимо звертатися до розпорядчика курсів М. О. Літвицького по адресі: г[ород] Вінниця, Городська Управа.

Розпорядчик член Мійської Управи М. Літвицький.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 червня.

№ 417

Оголошення газети «Нова Рада» про набір громадян до Кам'янецької повітової міліції

13 червня 1917 року

Кам'янецькій повітській міліції потрібні добре грамотні, політично-свідомі люде на посади начальників волосної міліції (150 руб[лів] місячно, на коня 250 річно, канцелярські видатки 25 міс[ячно], на писаря 50 міс[ячно]) та їх помічників (100 руб[лів] міс[ячно]). В повіті тихо. Широке поле для громадської діяльності. Вакансії переважно по містечкам. Звертатись: Кам'янець-Под[ільський], Повітова міліція.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 червня.

№ 418

Повідомлення газети «Нова Рада» про засідання Подільського губернського земського зібрання

13 червня 1917 року

Подільське Губернське Земське Зібрання 13 червня несподівано почуло не чергову заяву одного з гласних цього Земства Дм. В. Марковича. А саме: звістку про Універсал Української Центральної Ради. Вечірній випуск «Киевской Мысли» був документом ще не так певним для всіх, чекали «Нової Ради», і от прийшла і «Нова Рада». Українці перед одкриттям вечірнього засідання винесли свою резолюцію, в котрій сказано, що Подільське Губернське Земство входить в тісний контакт з Українською Центральною Радою в справах організаційних і постановляє скликати повітові зібрання в цій справі. Ця резолюція в іншій трохи формі була запропонована Губернському Зібранню після того, як був прочитаний Універсал і сказана коротенька, але ясна і чула промова. Д[оброд]ій Маркович попередив, що ні на одно слово котре зараз хто скаже з приводу внесеної пропозиції, або прочитаного Універсалу українці одповідать не будуть і це слово додержали. Виходили пани говорити свої думки і дійсно говорили як і личить панам старого Губернського Земства. Доходило до того, що всі українці грають під

дудку Вільгельма, що і Грушевський ставленик Вільгельма (за ці слова [...] «тоже малорос» прохати вибачення, бо почувся протест навіть з боку голови зібрання). Говорили, кажу, дуже довго і варганили таку нісенітницю, що і вкупі не держалась. Той одмовляється, що не зговорились вони ще, той, що українці, з котрими доводилось говорити йому оце недавно не однаково толкують окремі розділи Універсалу. А найбільш на те випирали, що це анархія, двоєвластя, непослух Тимчасовому Уряду, що це Кронштадтська Республіка, тільки в більшому розмірі і т[ак]е и[нше].

Поляки, і ті, не сказали виразно свого слова. З дуже гарною промовою виступив д[обродій] Скибневський, Голова Літинської повітової Управи. Він сказав, що з самого першого виступу українців по тому законному шляху, по якому вони йдуть і зараз, поляки з щирою душею їм співчують і ніколи і ніяк не можуть і подумати, щоб іти проти українців. І дійсно, каже промовець, навіть окремих виступів з боку поляків ні одного не було проти українського.

Але, надаючи величезної ваги прочитаному дорогоцінному для Українців документу, і через те, що цей документ має велике значіння для всіх народів, що живуть на Україні, всіх їх торкається, то через це поляки стримуються висловити своє остаточне слово, поки не будуть зібрані голоси всіх поляків, що живуть на Україні.

Коли вже доволі наговорились всі, кому була охота, почали приступати до голосування. Спочатку було запропоновано проголосувати: чи може Губернське Зібрання виносити яку б то не було резолюцію, себто чи вважає себе в праві висловлюватись по цьому питанню. Балатіровка дала такі результати: за винесення резолюції 14, проти винесення 7 і втримались од голосування 26 душ. Після цього один з гласних робить заяву, що це вийшло непорозуміння. Чому це є ще й «воздержавшиися?» Слід би було в цім разі, або за, або проти голосувати, бо тут іде річ не по змісту резолюції. Далі приступили голосувати внесену Д. В. Марковичем резолюцію. Більшість гласних вийшла із зали засідань, не хочуть виявити «свое последнее ... м». У залі залишилося тільки душ 20. Голосували знов закритим способом. І висловились за резолюцію 13, проти резолюції 3 і душ 5 «воздержалось». Оце таке слово подільських земців про Універсал.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 червня.

№ 419

Стаття П. Овода у «Робітничій газеті» про засідання Подільського губернського земського зібрання щодо ухвалення Центральною радою I Універсалу

13 червня 1917 року

У Вінниці одбуваються засідання Подільського Губернського Зібрання 13 червня, на вечірньому засіданні було зроблено позачергову заяву. Гласний Земства Дм. В. Маркович прочитав зібранню Універсал Української Центральної Ради і, сказавши коротеньку, але ясну промову, в котрій зазначив, яку позицію прийняло українське громадянство з цього моменту і яка, взагалі, програма українців, запропонував резолюцію такого змісту: «Зібрання, вислухавши Універсал Української Центральної Ради, постановляє йти у тіснім контакті (згоді) з Центральною Радою, що до робіт організаційних, в цій же справі скликати повітові земські зібрання і переходить до чергових справ». Зміст резолюції був приблизно такий. Після всього д[обродій]

Маркович попередив зібрання, що ні одного розділу, ні одного слова з Універсалу зараз Українці не будуть розбірать чи критикувать, ні на одно запитання одповідать не будуть. І, дійсно, не одповідали, хоч було дуже потрібно дещо спростувати. Виходили промовці і од євреїв, і од великоросів, і од поляків. Нарешті виходив аж двічі з паскудною промовою один «тоже малорос», як він заявив. Цей «добродій» дійшов до того, що всіх українців називав слугами Вільгельма, а Грушевського – теж ставленником Вільгельма. Правда, за це останнє слово промовцю довелося прохати вибачення у Зібрання, бо вже і залізний терпець увірвався б од такої наварганщини. Всі промовці висловились за те, що не знаючи, як поставиться до сього Універсалу Тимчасовий Уряд, самі вбачаючи в цьому зраду правительству, котрому недавно присягали, не можна говорити по зачепленому питанню. Взагалі було таке враження з деяких промов, що всі ці «добродії» ще не виробили певного погляду на українство (як це трапилось з Тимчасовим Правительством), а «землячок», що нас і Грушевського до слуг Вільгельмових залічив, запевняв, що вперше чує про якусь обрану Центральну Раду. Закидали, напр[иклад], що Рада наша обрана не 4-х хвостною формулою виборів, через це не можемо її слухати. Але тут голова зібрання зауважив, що і міністерство і Рада Солд[атських], Роб[ітничих] і Сел[янських] депутатів вибрана теж не по чотирьоххвостній формулі.

В кінці всього було запропоновано балотировку по сьому питанню. Спочатку, чи не виносити яку б то там не було резолюцію в справі Універсалу, чи виносити. Висловились за резолюцію 14, проти резолюції 7 і «воздержалось» 26. Коли ж була запропонована на голосування резолюція, котру вніс д[обродій] Маркович, то більшість гласних вийшла з залі засідання і результати балотировки резолюції такі: за резолюцію 13, проти 3 і утрималось 4. Так сказали старі земці, господарі Поділля. Що їм скаже за це їхнє ласкаве мовчання само Поділля, це покажуть будучі вибори до земств.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 20 червня.

№ 420

Повідомлення газети «Народня воля» про протест Могилів-Подільських організацій щодо справи Троїцького народного дому у Києві

13 червня 1917 року

Могилів-Подільська Українська Громада, Товариство «Просвіта» в Могилеві-Подільському і Могилів-Подільський Повітовий Комітет Всеукраїнської Селянської Спілки протестують проти постанови Київського Городського Виконавчого Комітету в справі Троїцького Народнього Дому і висловлюють своє здивовання з того, що Київський Городський Комітет стає на таку хистку позицію в цій справі зокрема, і в Українській справі взагалі і своїми постановами зневажає справедливі права і домагання всього Українського Народу. Дивно, що Київські «общероси» і «общечеловеки» стають на такий шлях, який веде не до єднання, а до розбрату.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 26 червня (13 червня).

№ 421

**Заява уповноваженого у справах та помістях поміщика М. Сабанського до
Подільського губернського виконавчого комітету про вирубку лісів**

13 червня 1917 року

В ПОДОЛЬСКИЙ ГУБЕРНСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

Уполномоченного по делам и имениям
помещика Михаила Феликсовича Сабанского –
Ивана Брониславовича Луцевского,
живущего в м[естечке] Ободовке,
Подольской губернии

ЗАЯВЛЕНИЕ

Телеграммой от 12 мая 1917 года я имел честь уведомить Господина Губернского Комиссара о том, что граждане сел Лукашевки, Миньковки, Ульяницы, Паланки и Белоусовки Гайсинского уезда и сел Василевки и Кириносковки Брацлавского уезда самовольно пасут скот в лесах, прилегающих к означенным селам, не обращая никакого внимания на воспрещение лесничих.

Принимая во внимание, что самовольная пастьба скота является не только нарушением гражданских прав владельца лесов, но и нарушением неоднократных распоряжений Временного Правительства, категорически воспрещающего самовольную пастьбу в частновладельческих лесах; что об упомянутых нарушениях своевременно были уведомлены также Волостные и Уездные Комитеты, но никаких мер и распоряжений со стороны последних не последовало, – я имею честь просить ГУБЕРНСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ принять неотложные меры к прекращению самовольной пастьбы в перечисленных выше лесных дачах.

Надлежаще засвидетельствованную копию служащей мне доверенности при сем прилагаю. Июня 13 дня 1917 года. Подлинную подписал Уполномоченный по делам и имениям Помощника Михаила Феликсовича Сабанского [подпись]

С подлинным верно:

Секретарь

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 89. Машинопис. Копія.

№ 422

**Витяг із протоколу засідання Подільського губернського земського зібрання
щодо обговорення I Універсалу Центральної Ради**

13–14 червня 1917 року

Журнал заседания Подольского губернского земского собрания 13 июня 1917 г[ода]
Вечернее заседание

Заседание возобновлено в 7 вечера. И. И. Лозинский знакомит Собрание с докладом своим по вопросу о введении волостных земств. После непродолжительного обмена мнений Земское Собрание принимает означенный доклад, при чем вызываемый согласно 5 п[ункта] доклада расход по созыву съезда бухгалтеров, поручено Губернской Управе произвести в размере действительной необходимости выдачей участникам съезда по 10 руб[лей] суточных. Принимается также предложение И. И. Лозинского об

устройстве при Уездных Управах курсов для подготовки будущих деятелей для волостных земств.

После этого Д. В. Маркович делает внеочередное заявление от имени группы гласных украинцев по вопросу универсала Украинской Центральной Рады, прочитывая таковой из газеты. При этом Маркович заявляет, что украинцы не будут входить ни в критику, ни в обсуждение универсала и всецело подчиняются ему, а также отметил, что большинство украинцев не имеет ничего общего с самостийными течениями украинского движения и, поддерживая в общегосударственных вопросах Временное Правительство, стоят за окончание войны до победного конца, но без аннексий и контрибуций и признают равные права всех национальностей, живущих на Украине.

Затем Маркович оглашает резолюцию следующего содержания:

«Губернське Земське Зібрання, вислухавши універсала Центральної Української Ради признає: 1) для себе обов'язковим бути в найтіснішому контакті з Українською Центральною Радою, 2) необхідним просити повітові земські Управи зівзвати повітові земські збори для вияснення своєї позиції – і переходить до чергових справ».

Гласный Заботин заявляет, что в момент тяжелых бедствий войны не время для сепаратных выступлений, играющих в руку немцам, Центральной Рады не может признать, т[ак] к[ак] Рада не избрана народом.

П. Н. Ренненкампф говорит, что не зная, как отнесется Временное Правительство к этому вопросу, не считает возможным решать таковой по существу, а поэтому отказывается от участия в прениях и в голосованиях.

П. А. Самулевич говорит, что его совершенно не удовлетворяет успокаивающие разъяснения Марковича и видит в издании Универсала одно из выступлений, вносящих анархию. Отмечает при этом неправильность выборов Центральной Рады, в которых не участвовало все население Украины.

Гласный Стемповский от имени поляков говорит, что с их стороны широкий размах Украинского движения вызывает полное сочувствие и из среды поляков не раздалось ни одного голоса против этого движения, но в предложенной резолюции есть уже нечто заставляющее остановиться. С точки зрения поляков вынесение политической резолюции может быть сделано лишь равноправным органом, а присутствующие в Собрании поляки-гласные, захваченные событием, не считают себя вправе высказываться по этому вопросу, не зная мнения всего польского населения и оглашает следующую резолюцию: [...]

П. Н. Александров выражает удивление по поводу заявления Д. В. Марковича о том, что он не признает возможным обсуждать универсала. Украинцы уверяют, что они стремятся к спокойствию, но акт Центральной Рады создает двоевластие, которое при всяких обстоятельствах не терпимо и существование одной власти в Петрограде, а другой в Киеве невозможно и поэтому группа гласных, к которой он принадлежит, не считает возможным обсуждать универсал и вносит следующую формулировку:

«1917 г[од]. Июня 13 дня. Г[ород] Винница. Группа гласных Подольского Губернского Земства, выслушав оглашенный Д. В. Марковичем «Универсал Украинской Центральной Рады к украинскому народу» от 10 июня с[его] г[ода], данный в Киеве, заявляет: Признавая, что польза родины, находящейся в настоящую минуту в смертельной опасности безусловно требует от нас полного содействия Временному Правительству, которому мы, вместе со всей Россией присягнули, обещав беспрекословно повиноваться ему впредь до тех пор, пока не будут установлены основные законы России Учредительным Собранием, избранным всей Россией на

основании всеобщего, прямого, равного и тайного голосования и считая в тоже время это Временное Правительство единственной правящей силой, способной ввести порядок в нашей стране, мы не можем не только присоединиться к универсалу, отношение к которому со стороны Временного Правительства еще не определилось, но и обсуждать его. При таких условиях наше присоединение к «универсалу» могло бы повлечь за собою последствия, размеры и характер коих теперь трудно даже предусмотреть.

По изложенным основаниям мы признаем недопустимым баллотировать в настоящую минуту вопрос об отношении Подольского Губернского Земства к «универсалу». П. Н. Александров, А. А. Савостьянов, П. Ренненкампф, Л. Заботин, Н. Можайский и Четвериков».

Дамберг заявляет, что обещал группе украинцев идти вместе с ними в данном конкретном случае, при условии допущения обмена мнений по содержанию «универсала». В настоящее время он оставляет за собой полную свободу действий по двум причинам: 1) Украинцы, заявив, что они не будут входить в обсуждение универсала, ограничились свободным обмен мнений и 2) Кроме того, они уже после означенного соглашения, имели совещание, на которое не пригласили его, Дамберга. Далее он заявляет, что отказывается участвовать в баллотировке формулы, которая совершенно не ясна и которую категорически отказываются пояснить лица, ее внесшие. После всего сказанного Председатель Собрания ставит на баллотировку вопрос, считает ли Собрание возможным высказаться по поводу резолюции украинцев. В результате закрытой баллотировкой 14 голосами против семи при 26 воздержавшихся постановлено поставить резолюцию на закрытую баллотировку. Засим ставится на баллотировку вопрос о принятии или не принятии резолюции. При баллотировке получено 13 положительных голосов, три отрицательных, при 12 воздержавшихся и остальных оставивших зал Собрания.

В виду отсутствия кворума Председатель Собрания объявляет перерыв до 10 час[ов] утра 14-го июня.

Журнал заседания Подольского Губернского Земского Собрания 14 июня 1917 г[ода]

Засим Председатель Собрания предложил заслушать протокол предыдущего заседания. При чтении протокола гласный Савостьянов оглашает следующее заявление группы гласных.

«Вчера 13 июня 1917 г[ода] состоялось в Губернском Земском Собрании закрытое голосование по вопросу о присоединении Собрания к Универсалу Украинской Центральной Рады, данному 10 июня с[его] г[ода] в г[ороде] Киеве. В голосовании участвовало лишь 16 человек при наличном числе Собрания из 47 человек, из коих около 30 участников отказались принимать участие в обсуждении вопроса и большей частью покинули перед голосованием Собрание. Не смотря на то, что 16 человек не составляли ни в каком случае кворума Собрания, так как военные обстоятельства не помешали собраться 47 членам и принимать участие в обсуждении всех вопросов, за исключением лишь вопроса об универсале, 16 человек 13-ю голосами против 3 вынесли резолюцию о присоединении Земского Собрания к универсалу. Такое постановление 13 человек, не может быть признано постановлением Земского Собрания, тем более, что предмет обсуждения не подходит под статью закона, допускающего рассмотрение вопроса при любом числе членов. (Ст[атья] 74).

Вследствие чего считаем, что при таких условиях постановление 13 членов Собрания не может почитаться за постановление Губернского Земского Собрания и

должно считаться недействительным». А. Савостьянов, И. Четвериков, С. Карпенко, Новотный, Н. Можайский, Л. Заботин, И. Кручинин, Ренненкампф, князь Щербатов, А. Баранов, Бернштейн.

Вслед за сим гласный Иваницкий оглашает заявление гласных украинцев следующего содержания:

«Рассмотрев заявление группы гласных, признающих решение вопроса, внесенного гласным Марковичем незаконным, в виду отсутствия кворума, сим заявляем: 1) что такое отсутствие вызвано подавшими заявление, ибо они в момент баллотировки покинули зал заседания и 2) что законного состава не было, ибо этой группе гласных к глубокому сожалению не хватило мужества открытою или закрытою баллотировкою высказать свободно свое то или другое отношение к предложенному для разрешения вопроса». Д. Маркович, В. Приходько, И. Лозинский, В. Злотчанский, С. Иваницкий, Я. Карпачев, Ф. Слободянюк и М. Охримович.

По прочтении последнего заявления А. А. Савостьянов выступает по личному вопросу и заявляет, что ему в течении 13-ти летнего своего участия в земской деятельности по личному вопросу приходится выступать первый раз. Считает, что внесенное Иваницким заявление является выпадом по отношению к другой группе гласных, которая ясно мотивировала причины, заставшие ее воздержаться от обсуждения вопроса об универсале.

Гласный Дамберг сопоставляя оба заявления находит, что в обоих указывается на незаконность вынесенного 13-ю гласными постановления о присоединении к универсалу, почему он предлагает перебаллотировать вопрос.

П. Н. Ренненкампф называет заявление, внесенное Иваницким недостойным выпадом, который остается на ответственности подписавших его лиц. Повторяю, что будучи приверженцами Временного Правительства, группа гласных не считает возможным на протяжении короткого времени изменять присягу несколько раз и не зная отношения к вопросу Временного Правительства не могла участвовать в его разрешении.

Лозинский говорит, что если это выпад, то он является ответом на такой же выпад со стороны гласных, ушедших из зала Собрания.

Гласный Иваницкий поясняет, что по прочтении внесенной Марковичем резолюции группа гласных заявила, что она лишь воздерживается от голосования, между тем, впоследствии, эта группа вышла из зала и таким образом не оказалось кворума, почему его единомышленники и внесли прочитанное им заявление.

Злотчанский задает вопрос, что это такое, когда свободный гражданин выходит на кафедру и заявляет, что он не знает, что ему прикажет начальство.

Гласный Щербатов говорит, что заявление группы гласных о том, что другая группа не имела мужества голосовать, является неправильным, т[ак] к[ак] он присутствовал во время голосования и воздержался от участия в баллотировке, а другие гласные вышли, но это вопрос тактики, а не мужества.

Гласный В. К. Приходько говорит, что если вышел на кафедру, чтобы сказать слово, то лишь потому, что он не хочет, чтобы Собрание закончилось в той напряженной атмосфере, какая создалась речами последних ораторов. В пространной речи он переходит к характеристике по существу универсала Центральной Рады, а также отношений между населяющими Украину народностями. Анализируя эти отношения Приходько указывает, что украинцы, предполагая прочесть в Земском Собрании универсал Центральной Рады, знали какое будет отношение к нему гласных – представителей разных народностей. Вековая история украинского движения

показывает, что великороссы слишком захвачены врасплох движением и мысли великоросса должна сначала эволюционировать, прежде чем пойти за этим движением; другие народности, населяющие Украину: поляки и евреи отнеслись, как и следовало ожидать, с симпатией к движению, охватывая его умом и сердцем. Русская демократия тоже понимает это движение, но лишь умом, а не сердцем, но он считает, что придет время, когда это сгладится и верит, что другое Земское Собрание отнесется иначе к Украинскому движению, чем теперешнее.

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Стр. 2885. – Арк. 4 зв. – 5; 13 зв. – 15. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 423

**Рішення Ради селянських депутатів Кам'янецького повіту
щодо використання назви «Земство»**

13–14 червня 1917 року

Кам'янець. Рада Селянських Депутатів Кам'янецького повіту Подільської губ[ернії] на четвертій засіданні 13 і 14 червня, між иньшим, постановила: «Вважаючи на те, що: 1) старе «Земство» через реакційність старих Управ і гласних вельми знівечене і стало ненависне селянам, бо нагадує старі порядки, що 2) негарним словом ніхто не називає щось гарне і через те Тимчасове Правительство змінило слово «Поліція», що 3) слово «Земство» страшенно гальмує роботу по організації селян, бо замість організаційної чи якої иньшої роботи доводиться витрачати час і працю на пояснення цього слова.

Окрім того, 4) склад, права і обов'язки нового самоуправління значно ширші і навіть иньші, ніж земство, бо а) в новім самоуправлінні майже повна автономія волості проведена, б) про такі функції, як міліція і иньші навіть і згадки не було в земстві, бо в) в городах теж заводиться самоуправління і вже зовсім не до речі називати його «земством», бо г) в новім самоуправлінні будуть не тільки люде «од землі», а і торговці, заводчики, ріжні службовці і т[аке] и[нше] і що 5) слово «земство» не українське і значить, коли весь український народ творить автономію, сам собі будує свою хату і свої порядки, то не потрібує позичати від сусідів слов для назв своїх інституцій і зможе придумати своє слово, рада Селянських Депутатів на 4-м засіданню 13-14 червня постановила просить Українську Центральну Раду придумати краще слово для інституції самоуправління і подбати, щоб це нове слово негайно ввести по всій Україні замість «Земства».

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 9 липня.

№ 424

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування у місті Ольгополі
нової Селянської української партії**

14 червня 1917 року

В Ольгополі на Поділлі заснувалася нова селянська Українська Партія. Ця партія цілком приймає програму Українських соціалістів-революціонерів, має на меті об'єднання усього селянського люду в одно міцне ціле. Зразу записалось до неї більш як

40 чоловік. Установили визначити, щоб кожний член вносив 1 карб[ованець]. Вибрано за голову Левченка, скарбником – Печерського, писарем – Гунченка.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 14 червня.

№ 425

Повідомлення газети «Нова Рада» про стан революційного руху в місті Летичеві

14 червня 1917 року

Сум огортає, коли доводиться бувати в Летичеві. Єсть тут, як і скрізь, Повітовий Виконавчий Комітет, є й земство, що ніби то має бути народним, але чуже воно народові і не знає того потреб, бо складається з чужих людей, – великоросів або іще гірше російських демократів, котрі й чути не хочуть про якихсь там українців. Таке вражіння справляють органи місцевого самоврядування на свіжого чоловіка. Є у місцевих проводирів революційного руху охота робити так, як народ хоче, але підходять вони до народу з такими старорежимними прийомами, що з переляку народ згодиться на все, аби тільки йому дали спокій. Не диво же тепер, що на Подільському з'їзді, що відбувся в Вінниці на початку травня, Летичівський повіт був представлений аж одним чоловіком, та й то випадково. Є в Летичеві т[овариств]о «Просвіта», але, на превеликий жаль, нема в нім досить свідомих людей, щоби воно могло, хоч як небудь, поширити свідомість в народі. Лихої пам'яті союз руського народу розвинув був колись тут широко свою діяльність і мав в своїй роботі великий успіх, бо селянство, добре приспане, ще й досі спить велетенським сном. Треба було б, щоби організаційна комісія звернула всю свою увагу на цей забутий людсьми куток Поділля, бо роботи там ще край непочатий.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 14 червня.

№ 426

Повідомлення газети «Нова Рада» про реакцію селян села Грузьке на ухвалення Центральною Радою I Універсалу

14 червня 1917 року

В селі Грузькому на Поділлі 14 червня одержано «Універсал» і прочитано селянам. Після цього селяни постановили: піти до поміщика на буряки, заробити грошей і одіслати на українські справи. На другий день на майдані місцевий пан-отець одправив молебень. Селянський хор проспівав «Заповіт», «Ще не вмерла Україна» і всі гуртом пішли на буряки, заробили 1754 карб[ованців] і послали Українській Центральній Раді.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 28 липня.

№ 427

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянського з'їзду Ямпільського повіту

14–15 червня 1917 року

В м[істі] Томашполлю Ямпільського повіту 14-15 червня (іюня) одбувся селянський повітовий з'їзд, на який прибуло коло 500 делегатів селян. На з'їзді, між иншим, обмірковували питання про землю, автономію України і школу.

З'їзд постановив цілком приєднатись до домагань Центральної Української Ради і до постанов Всеукраїнських військових і селянського з'їздів в Києві і виніс відповідні резолюції.

Що до Ямпільського повіту, то з'їзд постановив, щоб всі адміністративні, земські і взагалі громадські інституції, що обслуговують український народ, вели діловодство на українській мові.

На з'їзді були вибрані представники в Українську Центральну Раду, в губ[ернську] Подільську Укр[аїнську] Раду і в Повітовий Комітет Укр[аїнської] селянської спілки.

На другий день з'їзду був прочитаний Універсал Центральної Ради, що як раз тоді був одержаний. Селяне, вставши вислухали Універсал.

«Слава Центральній Раді!» «Слава Вільній Україні» – почулося в відповідь Універсалу.

З приводу Універсалу з'їзд постановив: вважати Центральну Раду найближчим оборонцем інтересів трудового народу на Україні.

Приступити негайно по всіх селах повіту до збору податків на рідну справу по 10 коп[іюк] з десятини, і податки ці негайно відіслати в Ц[ентральну] Раду.

Послати Українській Центральній Раді телеграму з привітанням, зазначивши, що селянство всіма силами буде її підтримувати.

З'їзд закінчився співами «Заповіту» і «Ще не вмерла Україна».

Селяне звернулися з проханням до президіуму з'їзду прислати на села надруковані постанови з'їзду і універсала У[країнської] Ц[ентральної] Ради, щоб він був прочитаний народові в церквах.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 липня (23 червня).

№ 428

Повідомлення газети «Нова Рада» про збори української громади містечка Хашцевате

15 червня 1917 року

Збори Української громади. Збори відбулися 15 червня 1917 р[оку]. Головою зборів обрано Юрка Горенка, писарем Василя Горенка, членами президії Ригора Тригубчака, Варвару Кузьменкову і Наталку Таранюхівну.

На порядок денний ставиться: 1) оголошення Універсалу Української Центральної Ради і 2) бажаність чи небажаність мійського свящ[еника] Пуницького в Хашцоватській громаді.

Універсал Української Центральної Ради оголошує писарь В. Горенко і дає деякі пояснення по змісту Універсала.

Хашцоватська Українська Громада постановила:

1) Послати своє щире і гаряче привітання Українській Центральній Раді і оповістити через усі Українські часописи, що ми, Українська Хащоватська Громада, визнаємо за верховний орган влади у нас на Україні лише одну Українську Центральну Раду, накази котрої будемо виконувати безперечно.

2) Вважаючи на те, що мійський свящ[еник] Корнило Пуницький знищив церковний громадський ліс, довів до повного занепаду жіночу церковну школу, вороже відноситься до Українських справ і веде чорносотенну агітацію, – повинен бути негайно усунений з Хащоватської громади, яко людина зовсім не бажана і не корисна для громади.

Сей протокол постановлено переслати до Хащоватського виконавчого комітету і в копії – до Укр[аїнської] Центр[альної] Ради і редакції «Нової Ради».

Підписали: голова зборів Ю. Горенко, писарь В. Горенко, члени президії – Тригубчак, Кузьменкова, Н. Таранюхівна.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 400 – 400 зв. Рукопис. Засвідчена копія.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 червня.

№ 429

Повідомлення газети «Нова Рада» про збір грошей на Український національний фонд у селі Приворотті та містечку Іванчику

15 червня 1917 року

В с[елі] Привороттю та в містечку Іванчику на Поділлі Ушицького повіту відбулися збори на Український Національний Фонд. Зібрано 48 карбованців. Збирали жертви такі особи: Олександр Наливайко, Михайло Сингалевич і Микола Танчук. Гроши відіслано до Української Центральної Ради.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 15 червня.

№ 430

Повідомлення газети «Нова Рада» про інцидент на Подільській губернській раді громадських організацій

15 червня 1917 року

На Губернській Раді громадських організацій Поділля стався інцидент.

Вечірнє засідання почалося виборами до Губернського Виконавчого Комітету. Вибори вирішено зробити так, щоб «од кожного повіту був представник». Виявилась незручність цього принципу, бо з іншого повіту було тільки один-два представника, які навіть од кандидатури одмовлялись. Один з представників на зібранню (од Селянської Губернської Спілки) сказав, що постанову треба б цю перемінити, але тут виявилось накипіле зло українофобів, і вони, зірвавши засідання, у другій кімнаті винесли свою постанову: Група осіб, яка зве себе представницею від Ради, будучи на зібранні в більшому числі не зуміла навести зібрання на шлях корисної роботи, а тому:

1) названа група повинна взяти на себе вину за «неработоспособность» з'їзда;

2) П[ани] Солуха й Приходько не можуть бути кандидатами в члени Виконавчого Комітета через оголошену законну постанову про кандидатів од селян і повітів;

3) п[ани] Дудич і Литвицький, через їх «недопустимое поведение» на засіданні повинні вийти з числа членів Губернської Ради Громадських організацій.

На цьому засіданню од Української Ради не було жодного з представників. Поводіння Дудича й Литвицького було настільки тактовне й «допустимое», що ні одного разі за всі засідання президіум і навіть окремі особи не робили їм аніякої уваги. З боку ж «протестантів» були й слова «жулік», що занесено і в протокол.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 15 червня.

№ 431

**Звернення Гайсинської Ради робітничих і солдатських депутатів до Подільського
губернського комісара щодо оцінки засідання шостого з'їзду об'єднаних
громадських організацій Гайсинського повіту**

15 червня 1917 року

Каменец-Подольському губернському Комиссару

Гайсинский Совет Рабочих и Солдатских депутатов в экстренном заседании своем 15 июня, обсудив обстоятельства, при которых происходило заседание 6-го Съезда представителей объединенных общественных организаций Гайсинского уезда 12 и 13 сего июня, нашел, что допущенные президиумом съезда нарушения обычного порядка, принятого в собраниях вообще и в официальных в особенности, настолько существенны, что возникает вопрос о действительности принятых Съездом решений.

Представители Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов, указывая Собранию на грубые нарушения правил ведения Собрания, допущенные председателем, не возбуждали вопроса о запротоколировании таковых, ставя себе целью лишь интересы дела, желая избежать розни и надеясь в конце концов объединиться с представителями крестьян.

Однако, приемы, допущенные председателям Собрания, о которых будет сообщено ниже, вскоре убедили представителей Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов, что в лице крестьян они имеют дело не с выразителями мнения большинства граждан селян Гайсинского уезда, а с искусственно подобранной темной массой, иск[усственно] созданной группой безответственных руководителей с единственной целью активного проведения в жизнь идей «Универсала» и захвата на местах власти украинцами.

Убедившись в полной бесцельности дальнейшего участия в заранее подготовленной кампании, представители Совета Рабочих и Солдатских депутатов, после забаллотирования в кандидаты на должность Комиссара, единогласно избранного месяц тому назад прапорщика Кешолы, вынуждены были оставить Собрание и не приняли участия как в выборах, так и в других решениях Съезда, прошедших 13 июня. Как выяснилось впоследствии непосредственно за уходом Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов оставили зал Собрания и представители большинства общественных организаций города и уезда, также, повидимому, не разделявших крайних течений украинцев. Для выяснения отношения Председателя Съезда к членам не украинцам и характеристики, созданной им атмосферы, необходимо обрисовать последовательный ход заседания Съезда; вместе с ними будут указаны отдельные существенные нарушения Председателем элементарных правил ведения Собрания вообще, вынудивших в конце концов часть членов Съезда оставить Собрание.

Прапорщик Кешолы, будучи единогласно избран на 5-м Съезде (17 мая с[его] г[ода]) кандидатом на должность Комиссара Гайсинского уезда, счел возможным принять избрание условно до ближайшего общего Съезда в виду слабого представительства на 5 съезде крестьян. Тогда же Собрание, по предложению пр[апорщика] Кешолы, постановило: 14-ти волостям уезда избрать на ближайший 6-й Съезд вместо одного представителя от каждой волости по 5 человек в качестве членов Совета Объединенных общественных организаций Гайсинского уезда.

Председателем 6-го Съезда большинством 5 голосов оказался избранный украинец учитель Брезгун. Последний, немедленно после избрания, обратившись на украинском языке к собравшимся, предложил встать и исполнить украинский гимн: «Ще не вмерла Украина». Несмотря на очевидную нетактичность поступка председателя Брезгуна, обратившего общий уездный съезд в съезд Украинский, все присутствовавшие встали и выслушали гимн. Далее председатель предложил избрать товарища председателя и когда была предложена кандидатура солдата Бобчука, то несмотря на протесты, что такой избран быть не может, ибо не состоит членом Съезда, гр[ажданин] Брезгун настоял на его избрании, после чего баллотировал вопрос о кооптации Бобчука. Заявление, что солдат Бобчук состоит под следствием, почему по общему смыслу закона не имеет права участия во всяком случае в президиумы председатель игнорировал и заявил, что по его мнению все директивы, как и в каком порядке вести Собрание, зависят только от последнего и он не считает Собрание связанным какими либо обычаями и законами.

Далее, когда председатель гр[ажданин] Брезгун обратился к собравшимся с речью на украинском языке, один из членов Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов обратился к нему с просьбой перевести сказанное на русский язык, ибо украинского языка он не понимает; на это со стороны Брезгуна последовал на украинском же языке грубый отказ с замечанием, что если кто не понимает украинской мовы, то ему следовало бы захватить с собою толмача.

Совет рабочих и солдатских депутатов, не желая сгущать атмосферу и создавать почву для недовольства со стороны крестьянских депутатов, не настаивал на ведении собрания на русском языке, хотя официальный характер общеуездного Собрания обязывал вести его на Государственном языке. Однако грубый отказ председателя Брезгуна побудил большинство городских и уездных депутатов и представителей Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов потребовать удовлетворения желания одного из членов Собрания о переводе предложений Председателя и его речей на русский язык. После неистовых криков громады украинцев-крестьян с протестом против перевода переводчик в конце концов был избран и стал вкратце передавать смысл предложения Председателя. Таким образом многие из собравшихся были лишены возможности сознательно отнестись к работе, ибо речи представителей президиума и всех ораторов украинцев произносились по украински и оставались без перевода. Мало того по заявлению многих членов украинцев они также понимали далеко не все из украинских речей, ибо таковые произносились не на местном украинском языке, а на зарубежном – галицийском.

Враждебное отношение крестьянских украинских депутатов к депутатам других национальностей, обнаружившееся в вопросе о языке, сказалось в полной мере тогда, когда один из ораторов, бывший народоволец, просидевший за политические убеждения долгие годы в тюрьме, обратился к Собранию с призывом к единению и братству и просил не забывать, что кроме украинцев имеются еще и малороссы, уроженцы здешних мест, но не украинцы. Исступленные крики нафанатизированной

части українцев, що «малороссов нема» с очевидністю убедили остальных депутатов в бесцельности обращения к рассудку и чувству справедливости шовинистически настроенной украинской громады селян.

Небольшой перевес голосов на стороне депутатов-крестьян давал, однако, надежду, что намечавшееся засилье крестьянской группы не получит осуществления.

Несомненно, что такого результата боялись и руководители-украинцы. И вот, чтобы создать безусловное большинство, Исполнительный Комитет Украинской Рады, не взирая на решения 5 Съезда об участии в выборах кандидата в Комиссары по 5 представителей от волостей, внес предложение о кооптации еще по 5 человек от «спилюк», каковые представители, по заявлению членов Исполнительного Комитета, прибыли на Съезд и ожидают разрешения принять участие в Собрании. На указание на решение предыдущего Съезда, ни ашпелирование к президиуму о недопустимости искусственного увеличения представителей от крестьян не возымели действия и Председатель, пользуясь большинством 5 голосов на своей стороне, поставил на баллотировку вопрос о массовой кооптации еще 70 крестьян (по 5 человек от 14 волостных «спилюк», которым тут же были выданы билеты на право входа на съезды и крестьянская масса увеличилась вдвое. В дальнейшем тем же порядком был кооптирован весь состав воинской украинской рады: (16 человек), Исп[олнительный] Ком[итет] Укр[аинской] Рады 15 членов. Таким образом украинское большинство было более чем обеспечено.

Представители Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов и других общественных организаций, обменявшись между собой мнениями по поводу создавшегося положения, тем не менее решили не оставлять Собрания в виду решения предыдущего Съезда подтвердить выборы на должность Комиссара прапорщика Кешолы. И вот при пятичасовом обсуждении кандидатуры последнего, вполне обрисовались вождедения и чаяния украинцев, и взгляд их на себя, как на хозяев Украины, из которой должны быть постепенно удалены все неукраинские элементы.

Целый ряд ораторов-украинцев обрушился на пр[апорщика] Кешолы с одним и тем же обвинением, что он «враг Украины», почему не может быть желанным кандидатом в Комиссары.

Не обвиняя пр[апорщика] Кешолы ни в преступлениях, ни даже в проступках по должности, украинцы без всяких мотивов или с мотивами более чем наивными, обвиняли кандидата в комиссары врагом Украины и немедленно переходили к обсуждению общеукраинских чаяний, сводя все речи к одному положению: «Украина для украинцев и великороссам в ней места нет».

Здесь вполне выявил себя и председатель Брезгун. Пользуясь поддержкой массы крестьян, беззастенчиво обрывал ораторов, говорящих по русски, заявляя, что они говорят не по вопросу, но допуская в то же время ораторам украинцам говорить совершенно свободно не о кандидатуре пр[апорщика] Кешолы, а о чем им было угодно. Протесты депутатов неукраинцев встречали невероятный крик и шум крестьян. Даже требование прапорщика Кешолы дать ему возможность говорить без ограничения времени и ответить всем украинцам, обвинявшим его во вражде к Украине, встретило отказ Председателя Брезгуна, предложившего ограничить ответную речь пр[апорщика] Кешолы, как и других ораторов 5 минутами. Конечно, предложение председателя было единодушно поддержано крестьянской массой и лишь настойчивое требование остальных депутатов, заставило председателя уступить издавна установленному обычаю праву; дать ответ на все обвинения без ограничения времени.

Все сказанное однако лишь в слабой степени обрисовывает ту невозможно повышенную атмосферу, в которой происходило Собрание 6-го Съезда. До 5-ти часов утра депутаты всех общественных организаций старались высказать свою позицию в отношении украинцев, выражали полное сочувствие в стремлении их к автономии, но лишь через Учредительное Собрание и призывали к единодушной защите революции и свободы. Однако все призывы разбивались о стену равнодушия крестьян украинцев, автоматически поднимавших руки, рукоплескавших и кричавших по знаку председателя и команды двух-трех своих вожаков.

Из грубых нарушений Председателем Брезгуном порядка ведения Собрания укажем следующие. Председатель не резюмируя прений, первый высказывал свое мнение по тому или иному вопросу и ставил его на баллотировку. Без всякого основания Председателем были опорочены билеты на право голосования, выданные 4 депутатам рабочим, почему последние в баллотировке прапорщика Кешолы участия не принимали.

Не заканчивая формулировки предложений по тому или иному вопросу, подлежащему баллотировке, Председатель поднятием руки давал знать подручным своим вожакам и побуждал тем крестьян поднимать или не поднимать руки и последние таким образом голосовали бессознательно, как автоматы, являясь простым орудием в руках Председателя.

Но самым главным нарушением, опорочившим как выборы, так и решения Съезда, вынесенная после ухода из Собрания представителей Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов и представителей других организаций, явилось производство выборов и принятие решений в отсутствие кворума. На второй день Съезда 13 июня в Собрании участвовало всего 131 человек, а между тем общий состав Совета объединенных общественных организаций, после кооптации членов, произведенной 12 июня – заключал в себе 340–350 человек и, следовательно, законный состав должен быть не менее 170 голосов. Заканчивая свой протест, Совет Р[абочих] и С[олдатских] депутатов считает необходимым отменить постановления 6-го Съезда Совета объединенных общественных организаций Гайсинского уезда, вынесенные в заседании 13 июня и, в частности, выборы кандидатов на должность Комиссара и его заместителя, как состоявшиеся при отсутствии законного кворума кассировать.

Председатель Совета Прапорщик Щербина
Секретарь Прапорщик Дружинин

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 53 – 54. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 432

**Повідомлення газети «Подільська воля» про організацію курсів
українознавства у Брацлавському повіті**

15 червня 1917 року

Курси по Українознавству для учителів Брацлавщини розпочалися 15 червня.

Слухачів на курси з'їхалось 275 душ, з них дійсних 220. Дійсні слухачі отримають допомогу за три тижні існування курсів по 30 карб[ованців], та готове помешканне. Під помешканне інтернату взяті місцеві школи; крім того для поліпшення життя курсистів засновано гуртову кухню, де обід в середнім виїде 56–60 коп[ійок].

Програма лекцій така: 1) методика навчання читанню, – буде читати Т. Г. Лубенець; 2) методика читання з поясненням, історія української мови та письменства, –

С. М. Смолінський; 3) письмо та граматика – А. І. Бейлик; 4) географія України та читання – А. А. Федьчук; 5) історія України та арифметика – Д. А. Тарашукова; 6) історія української музики та співів – М. Д. Леонтович (запрошено ще й К. Г. Стеценка); 7) по питанням соціального життя на Україні – Т. К. Павліченко. Внутрішніми справами життя курсистів керують самі курсисти через своїх виборних старост. В улаштуванні курсів приймало участь повітове земство та повітова просвіта.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 6. – 26 червня. – С. 12.

№ 433

**Стаття П. Овода у «Робітничій газеті» про засідання Подільської
губернської ради громадських організацій**

16 червня 1917 року

Здається, зараз нема проти чого боротись, нема за що боротись, бо всі люде вільні, усі люде рівні. Але ж – ні! Боротьба, все таки завжди є і, певно, завжди буде. І на цим «Губернском Совете Общественных Организаций» виявилась завзята боротьба. Боротьба, звичайно, була з українством. А хто боровся з українством? Звичайно, в більшості українці по походженню, і, як вони кажуть, і по переконанню. Всяке влучно сказане образливе, гостре слово на адресу українців, або українських організацій підхоплювалось завзятими і довгими оплесками. Це так було спочатку засідання у перший день, коли намічали ще кандидатів на голову зібрання, та коли перед початком записування кандидатур на посаду губернського комісара «роз'яснялись» у справі опротестування Губернською Українською Радою обібраного кандидата Шостаковського. Довго гризлись, довго доводили одна партія другій, що ми справедливі, а не ви, і все таки вийшла одна сторона права, а не обидві.

Це, так мовити, невтішна сторона громадського життя, але для нас, українців, велика втіха тепер і на цьому з'їзді губернському представників од усіх громадських повітових організацій в тому, що і перемогли ми і виявили, що і надалі ми будемо перемагати, а, головне, що довели наочно, що ми достойні перемоги. Переміг простий, темний селянин і переміг він красномовних панів-демагогів, переміг усіх тих, що нацьковують братів на братів, навіть українців на українців. Треба бути на цім зібранню, щоб уявити собі, яке враження зробили дві промови, сказані селянами. (Ці селяне вже бували і на обох всеукраїнських з'їздах).

Довго слухали вони і мовчали. Виходили «пани» говорити і за них і проти них, але, нарешті, вийшов і селянин сказати сам за себе слово і захистити своїх панів од панів чужих. І, дійсно, захистив, як ніхто того й не сподівався. Як лев ображений, як лицарь з шляхетним гонором, так говорив селянин в оборону своєї Губернської Української Ради, і Центральної Ради.

Надзвичайно цікаві були промови кандидатів на високі посади. Зібрання постановило, щоб ті, кого оберемо кандидатом на посаду губернського комісара, чи його помішника, сказали свої політично-громадські погляди, свої переконання, якими вони будуть керуватись і керувались у своїм життю і праці. За кандидата на губернського комісара обрали д[окто]ра Стаховського. Він сказав свою промову по українському. Вияснив, як він ставиться до прав поляків, євреїв та інших народів, що живуть на українській землі, а потім окремо сказав, як він ставиться до питання українського. Визнаючи повне право українського народу на українську землю, як дійсного господаря, д[оброді]й Стаховський підкреслив своє глибоке переконання, що

Україні повинна бути дана територіяльно-національна автономія в федеративній зв'язці з иньшими народами Росії. Помішником комісара обрано п[ана] Одінцева. Другий кандидат на помішника «повинен бути селянин», як постановило Губернське Зібрання Ради. З приводу цього підіймаються жваві балачки. Хтось підняв питання, що «є, здається, закон, де сказано, що віце-губернатор повинен бути з освітою не нижче середньої». Що такий закон існує відносно начальників міліції – це потвердилось, але що до «віце-губернаторів», то довелось розбирати справу «по существу». Виходили знов говорити пани і за, і проти диплома, і знов селянин слухав і митикував, куди який пан хилить. Правда, ніхто не мав на меті образити темного селянина, але вказувано на необхідність, бо, мовляв, писанина та всякі закони не по силі будуть малограмотному селянинові. От тут уже не міг втриматись і селянин. Сказав він гірку правду панам і вічі, як паперів гори лежали, як все було під номером і по статті такій-то, а живого діла не було. Не думайте, каже, любі пани мої, що я проти паперів, і номерів, і статтів – їх неодмінно треба, але я стою за те, щоб не стояти за ті папери, коли живе діло буде в занепаді. Подивіться на нашу доброзичливу інтелігенцію, як вона хоче нести нам, темним селянам, світло і розвиток, але у тієї інтелігенції нема язика, нема язика того, на котрім пан інтелігент розмовився б з селянином, по котрому б селянин впізнав його, як свого дорогого провідця до світла, до сонця. На цій високій посаді помішника комісара, запевняю вас, селянин цілком буде здатен, тільки треба нам обібрати людину розумну, розвинену в громадських справах і чесну.

Ще в справі «диплому» виступив другий селянин (Слободянюк). Його промова була докір і здивування тим, хто підняв це питання. Він каже, що коли податки платити, – то кличуть мужика, коли кров ссати, то з мужика все, а коли до посади високої, до врядування, то тоді давай патент на розум! А чи по кишені ж були нам ті хати, де патенти на розум видавали? – Чому ніхто не спитає. І тут привів приклад, як у їхнім повіті селянин без того «патенту» на «не ниже среднего» веде і посаду члена повітової Земської Управи, і начальника міліції. Ще на лихо панам тут Слободянюк, привівши цей приклад, пояснив його тим, що селянин зробив чесніш, ніж це водиться – обидві ці посади веде за одну плату. Підкреслене це пояснення дуже не до смаку прийшлося може де кому із слухачів.

На останку всього сказав гарну промову за себе самого кандидат на помішника губернського комісара Слободянюк.

Обрали на посаду губернського комісара доктора Стаховського, за помішника Одінцева і селянина Слободянюка.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 16 червня.

№ 434

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію
в селі Розношинці Балтського повіту**

16 червня 1917 року

В с[елі] Розношинці, Балтського повіту, на Поділлію, відбулася українська маніфестація. На маніфестацію, як було умовились, скликав церковний дзвін. Коло сільської розправи зібралось коло 300 селян (переважно молоді), які пішли до церкви.

Попереду походу дві молодих дівчини в національному вбранні несли прикрашеного рушниками портрета Шевченка, а за ними хлопці несли два

національних та два червоних прапора з написами: «Хай живе вільна Україна», «Борітеся – поборете» та інші. Услід за прапорами йшов сільський хор, який під орудою К. П. Галькевичевої співав «Заповіт», гімн український, «Не пора» та інших пісень.

Коло сільської школи маніфестацію зустрів пан-отець Галькевич, який у святкових шатах, з охрестію йшов од церкви, і всі разом повернули назад. Тут було відправлено панахиду по Шевченкові. Промовляли учителі Ольшанський, Ан. Орищенко та Як. Орищенко.

В селі Розношинці на Національний Фонд зібрано 65 карбованців.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 15 червня.

№ 435

Повідомлення газети «Нова Рада» про розвиток українського руху в місті Балті

17 червня 1917 року

М[істо] Балта (на Поділлі). Ясне сонце волі і свободи розбудило і наше місто, заворушилося і у нас українське громадянство. 12 квітня гурток українців скликав загальне зібрання тутешніх українців, котре відбулося в хлоп'ячій гімназії і на цьому зібранні заснувалася «Балтська Українська Спілка» і вибрано було Комітет Спілки із 16 чоловік. Головою Комітета обрано було І. Залевського, товаришами голови: Ор. Сікорського і М. Кулябко, скарбником от[ця] М. Доброхольського, а писарем Мих. Чумаченка. Із Комітету вибрано три комісії: бібліотечну, артистично-просвітню і селянську. Незабаром голова Комітету І. Залевський зрікся своїх обов'язків і на його місце обрано голову місцевого Виконавчого Комітету Олександра Івановича Перекрестова.

18 квітня відбулася раптом маніфестація народних учителів і учительок, котрі приїхали на учительський з'їзд. Маніфестанти з портретом Шевченка та українським і червоним прапорами вийшли із чоловічої гімназії, де відбувався з'їзд, дійшли до міської думи, де їх стрів і привітав городський голова, а потім на чолі з городським головою та головою Виконавчого Комітету пройшли по головних вулицях міста з співом «Заповіту» і українських пісень і закінчили маніфестацію біля гімназії.

22 травня, на другий день Зелених Свят, Комітетом Української Спілки була улаштована українська маніфестація. Перед маніфестацією відбулася всенародня панахида на майдані біля нового Собору по Тарасові Шевченкові і всіх борцях за свободу України і Росії. Перед початком панахиди сказав по українськи промову от[ця] В. Калинович про те, хто був Шевченко і що він зробив для України. Після панахиди маніфестація в супроводі окремого козачого оркестру, а також в супроводі кінного ескадрону солдатів-українців, теж з оркестром присланих із полків, котрі мешкають навкруги Балти – рушила до міської думи, де її стрів і привітав городський голова. Після того почалися промови, котрі сказали на сучасні події О. Перекрестов, добродійка Н. Калинович, О. Сікорський, М. Чумаченко, один солдат, матрос і інші. Від євреїв привітав українців Сосіс. Після кожної промови оркестр та хор виконували «Заповіт», «Ще не вмерла Україна» або «Шалійте, шалійте». Під цей же час прибула до думи Польська маніфестація і після братерського щирого еднання українці вкупі з поляками рушили далі по Соборній, Н. Купечеській, В. Виноградній і Олександрівській вулицях, дійшли до гімназії, де і закінчилась маніфестація після кількох промов. Було багато прапорів українських та червоних з лозунгами «Хай живе вільна Україна в вільній

Росії», «Хай живе Федеративна Демократична Республіка», «Хай живе Автономна Україна», «Хай живе рідна мова і рідна школа», «Земля та Воля», «Пролетарії всіх країн єднайтеся» та ін. Було багато людей в українському вбранні. В цей же день одбувся збір на Український Національний Фонд. Зібрано було 422 карб[ованців] 26 коп[іюк]. Вечері ж 22 травня, а також і 28, тільки уже по зменшеним цінам, відбувся в залі гімназії, прикрашеним національними прапорами, портретом Шевченка, килимами та рушниками – Український концерт хора аматорів під орудою члена спілки М. Левицького. Концерт складався із 22 №№ співів і декламації, виконаний був досить гарно і задовольнив слухачів. Розпорядчиками вечорів були добр[одії] О. та Н. Костенецькі та Олена Грібенюкова, котрі положили на це багато праці. Чистий прибуток з цих вечорів піде на збільшення коштів Балтської Української Спілки.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 червня.

№ 436

**Повідомлення «Робітничої газети» про ухвали віча солдат
і офіцерів Вінницького гарнізону**

17 червня 1917 року

Ми, зорганізовані солдати і офіцери Вінницького гарнізону, зібрані на вічу в городським театрі, в числі звиш 2000 чоловік, винесли такі постанови:

Признаємо Український Військовий Генеральний Комітет найвисшою нашою законною властю, і що ми завсіди і всюди будем поділяти його розпорядження.

Признаєм Українську Центральну Раду найвисшою установою на Україні і правомочною вести всі справи України.

Всі постанови Українського Військового З'їзду в Києві дня 5, 6, 7 і 8 мая с[ього] р[оку] повинні бути виповнені Тимчасовим Урядом негайно і всі ці постанови ми обов'язуємось піддержати активно.

Всякі виступи проти українського розвитку, з якої б не було сторони, будуть уважатись нами як провокація людей чи груп – прибічників старого режиму і будуть всякими способами в корні нами знищуватись.

Голова Струминський. Товариш голови зборів В. Дудич.

Робітнича газета (Орган Бюро Центрального Комітету і Київського Комітету УСДРП). – Київ. – 1917. – 17 червня.

№ 437

**Повідомлення «Робітничої газети» про організацію
робітників у містечку Дунаєвці**

17 червня 1917 року

17 червня сього року робітники взяли діло Дунаєвської організації в свої руки. До сеї пори керували цією невеличкою організацією військові. Праця велась мляво. Робітники взялись до діла рішуче і твердо.

Виробляється плян робіт.

Думають поширити організацію тут в Дунаєвцях серед робітників майстерні Півд[енно]-Зах[ідних] шосейних доріг і серед робітників на лінії шосейних доріг, далі

намічено перенести роботу до економій, яких кругом немало є, зв'язатися з іншими містечками, а також з цукроварними заводами.

По заводах та економіях є не мало майстрів на постійній роботі і наймитів постійних.

Коли організація в самих Дунаївцях зміцніє, то є надія, що праця може широко і впливово розвернутись.

Колись в Дунаївцях було багато суконних фабрик, але їх зруйновано з початку війни і робітників частка забрана до війська, частка ж виїхала до Києва та на Лівобережжя до роботи. Все ж таки слід роботи як 1905 року, так і після п'ятого року, почувається серед невеличкої купки українського робітництва в Дунаївцях і серед безземельного селянства коло Дунаєвць.

Микола.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 25 червня.

№ 438

**Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали
селянського з'їзду Летичівського повіту**

18 червня 1917 року

18 червня в м[істечку] Деражні, яко центрі Летичівського повіту, відбувся селянський з'їзд. На з'їзд прибули селяни всіх сел, з деяких по три представники, а з деяких по два; всіх селян було 300 чоловік. Так як помешкання волості, де мав відбутися з'їзд, було мале, то робота з'їзду провадилася під небом. З початку з'їзду селяне поставилися з великим недовір'ям до тої кучки інтелегенції, котра скликала з'їзд. Було видно, що між селянами добре вже посіяно якісь общеімперські думки. А сів їх д[оброді] Беллавін, котрий, будучи походження московського, вороже ставиться до українських інтересів. І така людина попала на голову виконавчого повітового комітету!... Селяне з початку з'їзду пильно придивлялися до українських делегатів з других повітів, розпитували що, як, чого приїхали і хто такі. Навіть коли їм показували документи (що було з д[обродієм] Грибом – представником з Кам'янця), то вони на це казали: «хіба зараз не напише сам собі пашпорта?..» Коли, призначивши за голову з'їзду д[оброді] Ільшіна, приступили до питання про землю, трудно було найти щось спільне, щоби на него опертись. Але помалу, під вражінням гарних думок, селяне перемінляли свій настрій, і скоро робота налагодилась. З'їзд ухвалив всі постанови Київського селянського з'їзду і в своїх постановах цілком приєднався до нього.

Постанови з'їзду:

1. Требувати без виплати передачі всіх земель в український земельний фонд, котрим має піклуватися сам Український нарід.
2. Земля не має бути власністю.
3. Для справедливого користування землею необхідно поставити норму: не меньше потребительної і не більш трудової.
4. Всіх калік забезпечує казна.
5. Для взірця по хазяйствах завести показні землі, котрі передаються товариствам, де мають бути всякі хліборобські машини.
6. Побічні налоги знищити.
7. Природні багатства України переходять у власність всьої України.

8. Кошти на земельну реформу казна мусить взяти на себе.
 9. Переселенські питання ставляться в земельнім комітеті в першу чергу.
 10. Щоби в Україні не було анархії, постановлено: землі, поки що чужої, не брати, лісів не рубати.
 11. Всі земельні договори, зроблені після 1-го березня 1917 року, вважати не дійсними.
 12. Український нарід сам коваль свого життя.
 13. Ми хочемо: свободи, братерства, і рівноправності.
 14. Для нашого щастя всі демократії Росії мусять признати право України на автономію, а вся Росія повинна бути федеративною республікою.
 15. Нове тимчасове правительство треба підтримувати всіма засобами.
 16. Діти школярі повині вчитсь на українській мові і знати руську як загальнодержавну.
 17. Просити Летичівське Земство скликати хутко збори, щоб і тут було додержано демократизму.
 18. З'їзд висловлює своє довірря Українській Центральній Раді, приєднується до її постанови і буде всіма засобами підтримувати їх.
- З'їзд було улаштовано представником Української Центральної Ради д[обродієм] Іваном Голоскевічом. На з'їзді були представники від м[іст] Кам'янця, Проскурова і Вінниці, а також голова Летичівської просвіти.
- Кінець з'їзду був далеко ліпшим, ніж початок. Видно було, що селяне врешті-решт розібрали на чийм боці правда. Коли й на далі буде провадитись енергійна робота по освідмленню людности, то можна бути певним, що вороги наші, які грають на темноті народній, потерплять «фіаско».

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 11 – 12.

№ 439

Телеграма Подільського губернського комісара до Міністерства внутрішніх справ щодо призначення на посаду Ямпільського повітового комісара

18 червня 1917 року

ПЕТРОГРАД
М[ИНИСТЕРСТВО] В[НУТРЕННИХ] Д[ЕЛ]

Ямпольский уездный совет общественных организаций просит назначить должность Ямпольского уездного Комиссара Михаила Петровича ГАНЬКО избранного Советом 18 июня точка Ямпольский Комиссар Труфанов должности отказался точка Сообщаю на распоряжение Ганько мне неизвестен

Губернский Комиссар

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 13. Машинопис. Копія.

№ 440

Повідомлення газети «Нова Рада» про маніфестацію у місті Проскуріві

18 червня 1917 року

У м[істі] Проскуріві на Поділлію відбулося національне свято. Було влаштовано маніфестацію, в якій брало участь і військо. Крім того, був зорганізований збір на національний фонд. Збір пройшов жваво, зібрано більше 700 карбованців.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 червня.

№ 441

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українське свято
в селі Карабелівка Гайсинського повіту**

18 червня 1917 року

18-го червня ц[ього] р[оку] у нас відбулось українське свято, упоряджене селянами. О першій годині дня по згуку дзвона всі дорослі і малі почали збиратись до будинку парафіяльної школи, куди голова сільського комітету приніс портрет Т. Шевченка і два національних прапори. Всі присутні, а особливо жінки та дівчата, були дуже гарно вбрані – по національному. Дівчата сплели вінок із свіжих квіток і барвінку і обквітали ним портрет Т. Шевченка. Попереду йшли дівчата з портретом, а по бокам хлопці з жовто-блакитними прапорами. Маніфестанти з співом похоронного маршу направились до церкви. Тут д[оброд]ій Т. сказав промову про життя українців до злучення України з Росією, про скасування умов Богдана Хмельницького та про борців за свободу і, між иншим, про Т. Шевченка. Скінчивши свою промову словами заповіту д[оброд]ій Т. запропонував присутнім теж пом'янути Т. Шевченка і всіх борців за волю не злим тихим словом, цебто відслужити панахиду, що і було зроблено з великою щирістю. Після панахиди пан-отець сказав промову про життя борців за свободу України і нарешті просив присутніх помолитись за те, щоб сучасне життя України розвивалось з Божою поміччю на користь всього українського народу. Після промови теж з великою щирістю відслужено молебень.

Далі маніфестанти з співом «Ще не вмерла Україна» – пройшли до сільської розправи, де голова сільського комітету прочитав відозву про збір на національний фонд. Після декількох коротких промов всі селяне згодилися внести на національний фонд по одному карбованцю з кожної дорослої людини, що дало 505 карбованців. Окрім цього, хлопці та дівчата пішли з портретом Т. Шевченка під блакитно-жовтими прапорами по селу, виспівуючи: «Ще не вмерла Україна», «Не пора, не пора» та інші революційні українські пісні і збрали в карнавку ще 250 карбованців. Всього зібрано за той день 755 карбованців, котрі зараз же послано в Центральну Раду з щирим привітанням від карабелівських селян.

Дуже радісно було бачити, з якою охотою селяне зустрічали маніфестантів. Проти кожної хати їх зустрічали з хлібом-сіллю, а в карнавку клали гроші. Таку щирість можна бачити тільки у нас на Україні. Це найкраще показує те щире почуття, з яким селяне ставляться до сучасного моменту.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 2 липня.

№ 442

Повідомлення газети «Нова Рада» про українські учительські курси Брацлавського повіту

18 червня 1917 року

Нарешті помалу починають впливати на поверх ті «славетні діячі» 18 червня, цієї незабутньої дати для Брацлава, коли розігнано було у нас українські вчительські курси і повітовий селянський з'їзд. Герої цих срамотних подій – люди освічені – два місцевих лікаря д[обродій] Ковічинський і Пластунов та міщанин Корчевський. На совісті цих трьох «патріотів» лежить все те лихо, якого прийшлося відвідати працівникам народної школи, коли їх на місці били, рвали на них українське вбрання, ляли ганебними словами та сипали їм в їжу сміття. За це все вчителі селяне повинні дякувати цим добродіям.

Д[обродій] Ковічинський не тільки лікар, він і директор міського банку, який мешкає в його домі. Отже у нього буває по грошовій справі багато міщан (здебільшого великороси-раскольники), котрим він і читає свої лекції по «українознавству»... Не гірший «лектор» по «українській справі» д[обродій] Пластунов; у нього в земській амбулаторії (він земський лікар) всякий день перебуває сила селян з його чималого участку. І д[обродій] Пластунов дає своїм пацієнтам пораду, як врятуватися від страшної «української пошести». При цьому лікар не забуває підкреслити, що і він «тоже малорос», навіть козак і дід його мав прізвисько Пластун, і тільки батько, одержавши дворянство, причепив собі «ов».

Що торкається Корчевського, то цей міщанин ходив ще задовго до 18 червня по місту, збирав біля себе летючі мітинги і валив на українство «гори і мости».

Перелічуючи всіх «героїв» 18 червня, гріх було б забути присяжного повіреного д[обродія] Гамова. Цей «герой» в 1906-7 р[оках] був в союзі руського народу, ходив по вулицях з царськими портретами... Як зробився переворот, Гамов назвався соціал-революціонером. Коли було відкрито у нас «Просвіту», Гамов поспішив записатись в її члени під прізвищем «Гамовенко». При цьому він додав, що його батько простий український козак довго чумакував. Певне д[обродій] Гамов гадав, що для того, щоб агітувати проти української справи, необхідно записатись в «Просвіту», бо скоро після цього поважний адвокат почав роботу серед брацлавських обивателів. Він на кожному кроці став доводити, що хоч він і сам «южанин» і дуже любить «Юг», але зараз не «своевременно» піднімати національне питання, бо тепер війна, і ворог Росії той, хто зараз робить що небудь для України.

Оцим-то добродіям селяне і вчителі повинні принести «щирю подяку» за славетний бенькет 18 червня.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 липня.

№ 443

Стаття Н. Лисого у газеті «Подільська воля» про Брацлавські події

18 червня 1917 року

Не можна без тяжкого болю серця розказати про Брацлавські події, які учинились у неділю 18 червня в городі Брацлаві. Сум душу обгортає, згадавши це і навіть не хочеться вірити, що це був не сон, а дійсність, і тяжка, сумна дійсність.

Брацлав лежить далеко від залізниці, нема у ньому ні фабрик, ні війська, життя революції у ньому йде завше ззаду, а через те в Брацлаві знайшли собі притулок і мирно проживали старорежимні.

Коли вибухнула Російська революція, то увесь пролетаріят всіма фібрами своєї наболілої душі почав змагатись до кращих умов життя.

Боротись старорежимцям з великим народнім морем було неможливо і от деякі з них притихли, а деякі за для менту обризкали себе червоними фарбами революції і почали свою роботу вовками в овечій шкурі; але скільки вони не працювали в такому напрямку, ці горе-революціонери для свого лихого заміру ґрунту не знаходили, аж поки не появилось українського питання на полі революційного життя.

Коли Російське Тимчасове Правительство не згодилось навіть прінципально признати права за українцями на автономію, і коли Центральна Українська Рада випустила універсал, тоді ці горе-приятелі російської революції зачепились за сучок українського питання і під цим прапором повели свою пагубну для революції роботу, прикриваючись Революційним Правительством.

Коли 15 червня з'їхались в Брацлав учителі на українські курси, то зараз проти них пішла страшенна агітація. Ці горе-революціонери почали між міщанами старообрядцями-великоросами, які тут проживають цілими посольками, розпускати слухи, що це приїхали не учителі, а німецькі шпіони, що українці не православні люди, а німці, що учителі приїхали об'їдати город, що ці учителі хочуть запродати народ німцям і таке інше, і таке інше. Боже, скільки вилилось брудних помий на голову цих безневинних робітників народньої освіти і цим збаламутили народ і свого доскочили. Праця їх позначилась у тім, що зараз же 17 червня на базарі було побито скільки учительок і порвато в шматки українське вбрання на учительках: але цим не скінчилось. На 18 число червня в Брацлаві був назначений селянський з'їзд для уяснення всіх справ і подій на Україні, на який з'їхалась велика сила селян. Зрання горе-революціонери між міщанами-великоросами повели страшенну агітацію. Ці старорежимні, які у старі часи свого панування дивились на бідний народ гірш, чим на скотину і навіть це лічили достойним для себе говорити з бідним народом і давали свої розпорядження не иначе, як нагаями, вони у цей день, одягнувшись в овечу шкуру, почали ходити поміж селян та міщан, стискувати їм руки і обурювати одних проти других і цим счинили велику колотнечу. Одурений бідний народ підійшов до народнього дому, де були городські вибори, а потім направився до гімназії, де було розпочато засідання селянського з'їзду. Коли тільки розпочалось засідання, в залю ввійшла юрба обурених женщин (ці старорежимні добре зрозуміли, що у солдаток найгірш наболіло серце через учинки цих же агітаторів і от вони на цих наболілих серцях почали грати свій мезерний мотив) і почали кричати, що не треба ніякої України, бо українці – це німці. Становище стало безвихідне. Селяни-українці теж обурились против міщан і чуть не дійшло до великої бійки. Засідання було припинено і селяне переїхали на засідання в село Чуків, де з'їзд і відбувся, а учителі роз'їхались і з 350 чоловіка вдалось зібрати в м[істечко] Вороновицю лиш 125, де курси і відбуваються. В городі для українців життя стало пекельним: деяких побили, а над багатьома безчоловічно знущались. Кого знали, що це українець, то навіть не можливо було по городу пройти, бо зараз перепиняли і питали – хто ти. І на великий жаль це все робили бідне люде над своїми бідними братами, не розуміючи, що вони знущаються з найкращих борців за народню волю, а злі зачинщики цього паскудного діла ходили осторонь і зло усміхались, що брат на брата пішов, і від задоволення потирали брудні руки.

Тепер над городом висить темна хмара ріжних непорозумінь і коли йдеш по городу, то не знаєш, що з тобою за хвилину буде. На українців дивляться як на ворогів і їм життя та становище дуже кепське. Агітація з боку чорної зграї продовжується і вбачаються ще ексцеси. Тепер з'являється питання: чи справді ці ексцеси викликало українське питання? Ні! По справедливості це брехня, брехня і брехня! Це тільки чорна зграя зачепилась за сучок українського питання і цим провадить свою мізерну працю контр-революції! Бідний, змучений народ! Кого ти слухаєш?! Нащо віриш і даєш початку своїм ворогам-гнобителям?! Охаменіться люде! Розсудіть розумно, де правда! Схаменіться, поки ще не пізно! Згадайте, що тепер час війни, великої боротьби за свободу народів. Всі народи, а з ними і сини України кладуть свої голови за цю свободу! Мільони українських синів борються з ворогами Росії і не покладуть зброї, поки не доб'ються волі і не тільки для народності Росії, а і других, які знаходяться під тяжким ярмом німецького мілітаризму. Селяне українці з почуттям патріотизму віддають свій хліб для армії, щоб завоювати волю і для України і для всього російського народу! Українці не «егоїсти, не шовіністи», як їх називають. З боку російських революціонерів це велика помилка, а з боку ворогів революції безчесний наговір. Українці з давніх давен люблять свободу; дорого її цінять, а через те ніколи не досягнуть на чужу свободу і не стануть на перешкоді до завоювання свободи російській демократії та інших народів Росії! Українці домагаються від Російського Правительства лиш *принципiального* признання права на автономію України і в думці навіть не мають відокремлюватись від революційної Росії, через те велику помилку зробило Російське Правительство, що відмовило українцям в їх домаганнях, тоді як другим народам ці права забезпечило. От через що вийшов універсал Української Центральної Ради. От через що виникають такі непорозуміння на місцях! Само правительство дало ворогам революції можливість учинити контр-революцію! Нехай вороги волі народа зрозуміють, що до старих мізерних порядків так трудно вернутись, як зійтись землі з небом! Опам'ятайтесь і не обурюйте темного народа против своїх братів, бо до старих порядків ви не вернетесь, а тільки польєте безневинну кров, яка цілком буде на вашій совісті! Але чи ж є у вас та совість?! Поки ще не проллялась братерська кров, Російському Правительству слід розміркувати свій поступок і як найскоріше вирвати страшний «біч» російської революції з рук старорежимців. Товариші російської революції! Ви ж боретесь за свободу усіх народів, за кращу долю усіх національностей, так нащо ви боляче так хльостаєте нас, українців, своїми нападами? Невже ви, товариші, не розумієте, що для нас, українців, воля така ж дорога, як і для вас? Невже думаєте, що ми, українці, не розуміємо, що як підем різно з вами, то можемо позбутись волі, яка нам дорога, як повітря? Ні! Воля нам дорога і ми, її добившись, не випустимо з рук і в згоді з вами будемо битись за волю до останньої краплі крові, тільки будьте справедливими до нас. Коли пишу оці рядки, то сльози капають з очей і серце болить з жаллю, як згадаю Брацлавські події і не знаю, що буде завтра. Душа розривається на частки, що ті хриstopродавці, які не скривившись продадуть волю народа за безцінок, мене, борця за волю народа, перед темними братами виставляють за їх ворога і мої брати деякі вірять. З болем довгими роками наболілої душі гукаю до вас, мої брати: схаменіться! не слухайте і не піддавайтесь обдурити себе темним силам! Держіть в руках міцно завойовану свободу! Вона для нас, бідних пролетаріїв, найдорожча. Не даймося ворогам революції! Не вірте, що українці хотять відділитись від Росії! Українці хотять, щоб тільки забезпечити їх автономні права, а битись з ворогами російської революції будемо в купі зо всіма народностями, яким дорога воля! Завойовану волю ми вкупі з росіянами будемо обстоювати до кінця! Ми, українці, знаємо, що може побороти

тільки сильний, а сила тільки в єднанні. Товариші революціонери вільної Росії і других національностей! Вкупі з вами ми поборемо, тільки будьте до нас, українців, справедливими і не жбурляйте в нас каміннями, бо це пагубно як для нас, так і для вас! Вкупі борімся – поборемо!

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 7. – 3 липня. – С. 3 – 5.

№ 444

Повідомлення газети «Народня воля» про українські вчительські курси та селянський з'їзд Брацлавського повіту

18 червня 1917 року

Те, що творилось у нашій городі 18 червня лишній раз підкреслює, що наші города на Україні – дуже вороже ставляться до української справи.

Ще до відкриття у Брацлаві українських вчительських курсів, пішла чутка у городі, що вороги наші (здебільшого люде, котрі при царизмі займали ріжні посаги) агітують проти всього українського.

15 червня з'їхались до Брацлава майже більш 200 чоловіка учительства. Жінки запасних солдат – великороски – розкольники зібрались натовпом і напали на учителів і учительок. «Що, ви приїхали сюди заводить «Країну!» Не треба нам цеї «Країни». Ми хочем умирать в ті вірі, в які родились. А ви хочете зробити з нашої церкви люзіон, а з костела тіятер». Всі спроби роз'яснити темній масі, чого приїхали сюди вчителі і що вони ніякої нової віри не думають заводить – не првели ні до чого.

Баби натовпом ввійшли в учительську кухню і накидали в казани з їжою сміття і порох...

Деяких вчителів та учительок за те, що вони «хотять» ввести «нову віру» добре пошарпав натовп. На вчительках, котрі були в національній вбранні, порвано одержу.

18 червня відкрився в гімназії український повітовий селянський з'їзд. З'їхалось до 500 чоловіка. Не встигли селяне вибрати президіум, як ті самі солдатки-великороски натовпом, з величезним криком, вбігли в залю засідання. «Не треба нам Країни, ми хочем тут жити і з цеї землі не підем нікуди. Ідїть на фронт воювати, а не видумуйте Країну. Геть з відсіль німецькі шпіони... Ви одержали від австрійців 500 мільонів».

Із за плечей верещавших солдаток видно було, як радісно посміхувались деякі з місцевої обрусівшої інтелігенції, котрі ніколи не жаліли слів, щоб нацькувати темну масу на український рух. Це ці ренегати не посоромились наговорить неосвіченому люду, що українці хотять завести «нову віру», що із церкви хотять зробити ілюзіон; землі-баштани хотять відібрати у «кацапів» і віддати їх «хахлам», а «кацапів» прогнати в Московщину...

Нічого не можна було зробити з крикливими бабами. Ніякого порядку не можна було завести в засіданню. Селяне під погрозами, що їх закидають камінням, повинні були покинути Брацлав, Вони поїхали звідділь в с[ело] Чуків, де і відбувся з'їзд.

На з'їзді цьому селянство одногосно цілком прийняло постанови всеукраїнського селянського з'їзду, а також і Універсал Центр[альної] Української Ради.

А в Брацлаві до ночі «кацапки» разом з деякими ренегатами «охотились» на переляканих учителів та учительок.

Натовп побив і арештував одного офіцера, який виступав з промовою за українські курси. За це саме був арештований і член Брацлавської Повіт[ової] Земськ[ої] Управи.

«Ми знаємо куди це йде», кричали міщани: «Ви хочете, аби ми всі були мужиками, щоби ходили в грібінних сорочках, а нарешті хочете завести панщину».

Коли все це коїлось, місцевий комісар (російський с[оціал]-д[емократ]) і начальник міліції нічого не зробили, щоби забезпечити свободу зібрання, слова і недоторкаємость особи.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 11 липня (28 червня).

№ 445

Повідомлення «Робітничої газети» про український волосний з'їзд у містечку Дунаївці

18 червня 1917 року

В м[істечку] Дунаєвцях на Поділлі відбувся волосний український з'їзд, скликаний по ініціативі Ради Українського Військового Клубу імені Полуботка при 290 п[ішому] з[апасному] п[олку].

Головою з'їзду обрано прап[орщика] Врублевського, товаришем його т[оваришем] Бесарабу, секретарями: прап[орщика] Чижевського і т[овариша] Дзвоника. Послано привітання Всеукраїнському селянському з'їзду.

Після вступного слова Голови вітав з'їзд Яджин від Губерніяльної (Подільської) Ради і розказав про Вінницький з'їзд.

Тов[ариш] Бесараба вітав з'їзд від Могилівської «Просвіти» і Ради Робітничих Депутатів.

Тов[ариш] Бойко (учитель) вітав від Дунаєвської «Просвіти».

Тов[ариш] Врублевський виступив з привітанням від Дунаєвської організації укр[аїнської] с[оціал]-д[емократичної] робітничої партії.

Він же балакав про автономію і федерацію, нарисовав історичний очерк зруйнування України, але тепер, коли царат повалений юридично ми вільні. Ми хочемо жити по своїм законам, в спілці з другими народами на федеративних умовах.

Про сучасні справи на Україні говорив п[ан] Яджин.

Тов[ариш] Гудзенко в своїй промові указав на ту дорогу, якою нам треба йти до автономії України. Ця дорога – організація. Треба негайно зорганізуватись, зговоритись з іншими народностями, що живуть на Україні, і скликавши сойм, негайно оголосити автономію України.

Він же говорив і про значення «Просвіт», про їх заснування, про необхідність «Просвітам» не тільки просвітньої роботи, але й агітації політичної.

Багацько суперечок викликало земельне питання.

Тов[ариш] Врублевський в промові вказав на необхідність негайного видання урядом акта про конфіскацію і про соціалізацію землі.

Т[овариші] Бесараба, Яджин, Дзвоник, Медецький, Корінний – говорили про необхідність відібрання земель, не тільки у великих власників, але і селянських, тільки з соціалізацією не згоджувались і говорили про необхідність ділити землю на участки. Один т[овариш] Врублевський в згоді з партійними товаришами говорив: «Ми повинні мати одне обще поле, одні машини, одне хазяйство, а не треба різати на шматки, щоби не було сварки».

Прийняли таку резолюцію: «Земля повинна бути спільна і розділятися, по скільки вийде на душу».

В кінці була прочитана телеграма Керенського про заборону Всеукраїнського військового з'їзду, котра визвала велике обурення.

Вирішили послати телеграму з протестом: «Кличемо всю Україну – протестуйте проти заперту військового з'їзду українського». А Керенському і Урядові: «Геть панів і підпанків, що хочуть неволити робочий нарід український, а з ним і всю Росію. Забирайтесь, хай ваше місце займуть справжні оборонці трудящих мас всіх народів».

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 18 червня.

№ 446

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

19 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 19 июня 1917 года в составе следующих членов: Самулевича, Осадчука, Гречинского, Слободянюка, Костюка, Гарбулинского и Члена Каменецкого Городского Исполнительного Комитета Неймана

1. Заслушав телеграмму Председателя Губернского Съезда Солдатских, Рабочих и Крестьянских депутатов о командировании 3-х представителей Комитета в г[ороде] Винницу для участия 25 сего июня в заседании съезда, созываемого для решения сельско-хозяйственного рабочего вопроса и имея в виду что 3-х своих представителей в виду неполного наличного состава Членов Комитет командировать не может, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: для участия в заседании указанного Съезда командировать Члена Комитета Слободянюка.

2. Заслушав отношение Подольского Губернского Коммисара о командировании в Подольскую Губернскую Тюремную Инспекцию одного представителя комитета для участия в заседании Совета при Тюремном Инспекторе по разным тюремным вопросам, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: В указанный Совет делегировать Члена Комитета Гречинского.

3. Заслушав переписку Совета военных депутатов частей Штаба Юго-Западного фронта и гарнизона г[орода] Каменца-Подольского о вредной деятельности Ново-Ушицкого Уездного Коммисара Вильчевского, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: переписку эту направить в Ушицкий Уездный Исполнительный Комитет для доклада Ушицкому Уездному Совету Общественных Организаций, который просит о последующем поставить в известность Губернский Исполнительный Комитет.

4. Обсудить вопрос о том, что для удовлетворения канцелярских служащих Подольского Губернского Правления содержанием за настоящий июнь месяц нет надлежащего кредита, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Подольского Губернского Коммисара принять меры к изысканию на это надлежащих средств.

5. Заслушав полученную из г[орода] Проскурова от Стаховского телеграмму о том, что он до августа месяца сего года не может вступить в должность Губернского Коммисара, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Члена Комитета Слободянюка посредством личных переговоров с Стаховским выяснить

вопрос о причинах, препятствующих ему вступить в исполнение обязанностей Комиссара до августа месяца.

6. Заслушав прошение б[ывшего] Начальника Каменецкого Сыскного Отделения Бледнева и переписку Подольского Губернского Комиссара, возбужденную б[ывшим] Жандармом Подольского Губернского Жандармского Управления Покотневым о выдаче удостоверений о неимении препятствий к поступлению их на службу, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Переписки эти, как неходящие в компетенцию Исполнительного Комитета передать на распоряжение Подольскому Губернскому Комиссару.

7. Заслушав отношение Начальника 6-го Участка Юго-Западного Управления Шосейных дорог о предоставлении служащим на шоссе на дорогах участка 2-х представительских мест в Подольском Губернском Совете Общественных Организаций 2-х мест в Губернском Исполнительном Комитете, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Ходатайство это внести на обсуждение Комиссии по реорганизации Губернского Совета Общественных Организаций.

8. Губернский Исполнительный Комитет, обсудив вопрос о необходимости довести состав Комитета до полного числа членов Комитета, ПОСТАНОВИЛ: Вызвать телеграфно для участия в заседаниях Комитета кандидатов: Мороза, Лисового и Косицкого.

9. Заслушав отношение Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о том, что в Летичевском казенном лесничестве в регионах сел: Давыдковец, Пархомовец, Бахматовцев, Шпичинец, Стуфчинец и т[ак] д[алее] начались массовые самовольные выпасы скота и расхищение дров, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Для ликвидации этого вопроса командировать на место Члена Исполнительного Комитета Слободянюка.

За Председателя Комитета Костюк

Члены Комитета: Нейман, Осадчук, П. Самулевич, Гречинский, И. Гарбулинский
Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 27 – 28. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 447

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток українського руху в Проскуріві

19 червня 1917 року

Прокинувся Проскурів до національного життя.

Перш за все українці поставили собі на меті змінити земську управу, що їм і вдалось. На виборах зорганізувались, підрахували свої сили і вибрали всіх членів управи – українців.

Українська Громада налічує досить великі сили і зорганізувавшись окремо заснувала «Просвіту». Поки не має помешкання власного, то відкрито тимчасове інформаційне бюро. Проскурів стоїть на роздоріжжю і близько від позиції. Наші вояки мають змогу по дорозі дістати українську книжку та рідну газету. В повіті відкрито також багато просвіт, котрі, за браком книжок, не можуть поки що, як слід, розпочати своєї роботи, але зацікавленість цими просвітними справами велика. По селах іде жвавий збір на українське військо: пожертвовано кілька тисяч карбованців. Громада має

свої вже кошти, на котрі думає поставити в Проскуріві «Народний дім» Т. Шевченка. Послані вже жертви на національний фонд і т[аке] ин[ше].

Недавно у нас відбувся з'їзд учителів, де були представники і від інших місцевостей.

Земство асигнувало 20 тисяч карб[ованців] на улаштування курсів по українознавству.

Тепер вже сміло можна сказати, що українські справи поставлені в Проскуріві на належний ґрунт.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 5. – 19 червня. – С. 16.

№ 448

**Повідомлення Центрального комітету партії соціалістів-революціонерів
про створення об'єднаного комітету партії
у Кам'янці-Подільському**

19 червня 1917 року

ОБЪЕДИНЕННЫЙ КОМИТЕТ
Партии Социалистов-Революционеров
г[орода] Каменец-Подольска и
Каменец-Подольского гарнизона
№ 25.
«19» июня 1917 года.
Г[ород] Каменец-Подольск.

В Центральный Комитет Партии Социалистов-Революционеров
(г[ород] Петроград, Галерная, 27)

ТОВАРИЩИ. «15» мая 1917 года в г[ороде] Каменец-Подольске образовался «Объединенный Комитет Партии Социалистов-Революционеров г[орода] Каменец-Подольска и Каменец-Подольского гарнизона», объединяющий все городские и войсковые партийные организации.

Просим наш комитет зарегистрировать. Одновременно с сим высылаются переводом пятьсот восемьдесят три руб[лей] 20 коп[еек] 50% чистого сбора, полученного от устройства партийного сбора 4 июня сего года.

Согласно постановления Центрального Комитета 1 июля будет произведен сбор в размере 1 рубля с каждого члена, 15-го июля будет устроен сбор.

Просим сообщить в размере скольких % надлежит делать отчисление в Центральную кассу.

ВРЕМЕННЫЙ АДРЕС: исполнительный комитет общественных организаций г[орода] Каменец-Подольска, для передачи в комитет партии социалистов-революционеров. О постоянном адресе будет сообщено дополнительно.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Список членов комитета.

За Председателя [підпис]

Товарищ Председателя Лозевич

Секретарь Фомичев

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 3 – 3 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

20 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 20 июня 1917 г[ода] в 11 часов утра в составе следующих членов: Самулевича, Осадчука, Гречинского, Слободянюка, Костюка и Гарбулинского

1. Заслушав телеграмму, полученную из г[орода] Киева от Центросахар – Комиссара Львовича о том, что Троянский Волостной Совет требует крайне высокую плату за обработку свеклы, принадлежащей Правлению Могилевского и Красносельского сахарных заводов, вследствие чего обработка свеклы приостановлена, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Копию телеграммы Комиссара Львовича послать в Гайсинский Уездный Исполнительный Комитет с просьбой урегулировать этот вопрос.

2. Заслушав заявление земледелиц жены поручика Добржинского Ольги Леонидовны Добржинской о том, что Ямпольский Городской Исполнительный Комитет не позволяет производить порубку леса, запроданного его купцу Ману, а желает реквизировать его для населения г[орода] Ямполья, Губернский Исполнительный Комитет постановил: сообщить просительнице, что Губернский Исполнительный Комитет не находит возможным рассмотреть ходатайство, как подлежащее разрешению Уездного Земельного Комитета.

3. Заслушав телеграмму, полученную из Киева от Якимовича о том, что некоторые общественные организации находят руководящую цену за комплект белья четыре рубля недостаточной и просят увеличить цену, Губернский Исполнительный Комитет постановил: сообщить, что Губернским Съездом общественных организаций постановлено следующее: в тех уездах и волостях, где белье для армии еще не собрано, обратиться к Уездным Комиссарам, Уездным и Волостным комитетам принять все меры к наиболее широкому распространению среди населения сведений о нуждах армии в белье путем устной и письменной агитации и вместе с тем считать возможным в случаях, где установленная оплата белья оказывается недостаточной, увеличивать ее до действительной стоимости, с тем, чтобы общая сумма расхода на уезд не превышала сметной.

4. Заслушав отношение Каменем-Подольской Уездной Земской Управы о том, чтобы губернская Типография обслуживала газету «ВЕСТИ КАМЕНЕЦКОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА» на равных с газетой Губернского Исполнительного Комитета, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Предложить Типографии Губернского Исполнительного Комитета печатать издаваемую ежедневную газету «Вести Каменецкого Исполнительного Комитета» по себестоимости.

5. Заслушав заявление лесопромышленников Димитштейна и Таксара, жителей в г[ороде] Проскурове о том, что крестьяне села Андрейковец, Проскуровского уезда запретили рубку и вывозку леса, приобретенного ими на сруб у владельца Скибневского Губернского Исполнительного Комитета, постановил: просить Проскуровский Уездный Исполнительный Комитет принять меры к прекращению самоуправства.

6. Заслушав заявление Члена Губернского Совета от Ушицкого Уездного Исполнительного Комитета Георгия Сороковенко о том, что причитающиеся ему за путевые издержки и суточные деньги в сумме 27 руб[лей] 80 коп[еек] за проезд в заседание Губернского Совета, состоявшееся в г[ороде] Виннице, передать в распоряжение беднейшей в материальном отношении «Просвितы», Подольский Губернский Исполнительный Комитет постановил: В виду отсутствия сведений, какая именно из «Просвит» Подольской Губернии является беднейшей, деньги в сумме 27 руб[лей] 80 коп[еек] переслать Члену Сороковенко для непосредственной их отсылке по своему усмотрению.

7. Губернский Исполнительный Комитет постановил: тем Членам Комитета кои постоянно проживают в г[ороде] Каменце и не участвуют в заседаниях Комитета суточных денег не выдавать.

8. Заслушав отношение Исполнительного Комитета объединенных местечек Проскуровского уезда при котором приложены 4 резолюции:

- 1) Об открытии в местечках школ,
- 2) об устройстве еврейской общины,

3) о предоставлении местечковым Исполнительным Комитетам полной самостоятельности в деле определения и распределения необходимых им продуктов, и 4) о необходимости начать борьбу с вредными элементами, сеющими раздор среди населения о выделении местечек в отдельные административно-хозяйственные единицы и об увеличении в местечках штата милиции, Губернский Исполнительный Комитет постановил: Переписку эту направить в распоряжение в Проскуровский Уездный Исполнительный Комитет.

9. Заслушав ходатайство солдата 405 пехотного Львовского полка Иосифа Степановича Потравного 1) о привлечении Заведующего Лабушенским Сельским Банком Дякона Степанишена к ответственности за то, что не смотря на распоряжение об отсрочке уплаты лицам, находящимся на войне, долгов, он распорядился с целью побудить его жену к уплате 120 руб[лей] банковского долга опечатать его домашнее имущество, что заставило жену продать за 130 руб[лей] единственную корову и 2) просьбу Потравного о побуждении Дякона Степанишена пополнить эту сумму, которая соответствовала бы стоимости проданной коровы, так как корова продана за бесценнок по его вине, Губернский Исполнительный Комитет постановил: Прошение это направить для расследования в Балтский Уездный Исполнительный Комитет, который просить о последующем уведомлении Губернский Комитет.

За Председателя Комитета Гарбулинский

Члены Комитета: Гречинский, Самулевич, И. Гарбулинский

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 29 – 30. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 450

Повідомлення Київського обласного комітету партії соціалістів-революціонерів про створення об'єднаного комітету партії у Кам'янці-Подільському

20 червня 1917 року

ОБЪЕДИНЕННЫЙ КОМИТЕТ

Партии Социалистов-Революционеров

г[орода] Каменец-Подольска и
Каменец-Подольского гарнизона
№ ...
20 июня 1917 г[ода].
Г[ород] Каменец-Подольск.

В Киевский Областной Комитет Партии Социалистов-Революционеров
(Николаевская № 4)

Сообщаем Вам, ТОВАРИЩИ, что в городе Каменец-Подольске образовался 15-го мая 1917 года Объединенный Комитет, просим занести в списки партийных Комитетов.

Наш Комитет состоит также в связи с фронтовым Комитетом Партии Социалистов-Революционеров Юго-Западного фронта, так как при нашем комитете имеется военная секция.

Список членов Комитета при сем прилагаем.

ПРИЛОЖЕНИЕ: список.

Председатель
Товарищ Председателя

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 8. Машинопис. Копія.

**СПИСОК членов комитета партии социалистов-революционеров города Каменец-Подольска и Каменец-Подольского гарнизона*

1. Андриан Яковлевич ВОЛОЩУК (Председатель Комитета. Адрес: Местное Земство).
 2. Леонид Прохорович ЛОЗЕВИЧ (Судная часть Юго-Западного фронта, Товарищ Председателя).
 3. Борис Николаевич КОВСКИЙ (Товарищ Председателя. Петроградская, дом доктора Петрофицкого).
 4. Максим Георгиевич РОМАНОВ (Секретарь Комитета. Местное Уездное Земство).
 5. Иван Терентиевич ФОМИЧЕВ (Секретарь Комитета, Московская ул[ица], дом 28).
 6. Августа Давыдовна ШПИЛЬБЕРГ (казначей Комитета, Почтовая улица, Аптека Хомского).
 7. Борис Давыдович КЛЕЙНЕРМАН.
 8. Эдуард Иванович ГАГЕРСОН.
 9. Гавриил Васильевич ЗЕЛЕНЕЦКИЙ.
 10. Федор Павлович СТЕПАНОВ.
 11. Алексей Никитич БЕЗРУКОВ.
 12. Давид Моисеевич КУЗНЕЦ-ТУБАРЬ.
 13. Ольга Николаевна ПЛИГИНА.
 14. Александр Николаевич ПРУСЕВИЧ.
 15. Юрий Николаевич КОВСКИЙ
 16. Василий ТЕЛЕГА.
 17. Дзюбинская.
 18. Сендеров.
 19. Вайсман.
- За Председателя Лозевич
За товарища председателя
Секретарь

№ 451

**Звернення Кам'янець-Подільського об'єднаного комітету партії
соціалістів-революціонерів до громадян**

Червень 1917 року

Объединенный Комитет партии Социалистов-Революционеров города Каменец-
Подольска и Каменец-Подольского гарнизона

«В борьбе обретешь ты право свое»

Товарищи!

НАСТАЛО ВРЕМЯ СОЗИДАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ.

Принимать активное участие в созидании новой, свободной России – долг всех сознательных граждан. Но творить это трудное и великое дело можно только лишь организованно, проводя в жизнь программу той или иной политической партии. Приближается время выборов в Учредительное Собрание, наступают дни выборов в Городскую Думу, и долг каждого гражданина выступить на этих выборах не песчинкой распыленной массы обывателей, а определенной единицей какой-либо политической организации.

Партия социалистов-революционеров, всегда боровшаяся за класс угнетенных и эксплуатируемых, всегда шедшая в авангарде революционного движения России, зовет всех стремящихся к царству социализма и разделяющих программу партии стать в ее ряды под знамя «ЗЕМЛЯ И ВОЛЯ».

Членом партийной организации может быть каждый гражданин, разделяющий программу партии, принимающий ее тактику, подчиняющийся партийной дисциплине и внесший членский взнос.

Бюро Комитета партии (Почтовая улица, дом наследников Раковских) открыто ежедневно с 12 до 3 ч[асов] дня и с 7 до 10 ч[асов] вечера.

Там же продается партийная литература.

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 106. Друкарський відбиток.

№ 452

**Повідомлення «Робітничої газети» про ухвалу Кам'янець-Подільського
з'їзду селянських депутатів щодо українізації повітових управлінь**

20 червня 1917 року

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 20. Четвертий з'їзд селянських депутатів ухвалив резолюцію, в якій вимагає українізації повітових управлінь, заведення української мови в ділопродуцтві і заміни особ, що чинять перешкоди українізації.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 22 червня.

№ 453

Відношення про делегування Кам'янець-Подільським об'єднаним комітетом партії соціалістів-революціонерів представника до виконавчого комітету Ради робітничих депутатів

20 червня 1917 року

ОБЪЕДИНЕННЫЙ КОМИТЕТ
Партии Социалистов-Революционеров
г[орода] Каменец-Подольска и
Каменец-Подольского гарнизона
№ 27.

20 июня 1917 года.

Г[ород] Каменец-Подольск.

В ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ СОВЕТА РАБОЧИХ ДЕПУТАТОВ
Г[ОРОДА] КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКА

Делегированный в Совет Рабочих Депутатов Член Комитета Партии Леонид Прохорович ЛОЗЕВИЧ Комитетом Партии избран представителем ее в Исполнительный Комитет Совета Рабочих Депутатов. Просим товарищей его принять.

За Председателя Клейнерман

За Секретаря Шпильберг

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 4. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 454

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

21 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося

21 июня 1917 года, в 11 часов дня, в составе следующих Членов: КОСТЮКА,

САМУЛЕВИЧА, ОСАДЧУКА, НЕЙМАНА, ГРЕЧИНСКОГО,

ГАРБУЛИНСКОГО И МАЙБОРОДУ

1) Заслушав отношение Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о командировании 22 сего июня, в час дня в заседание Комитета представителя, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Командировать на это заседание Члена Комитета МАЙБОРОДУ.

2) Заслушав отношение Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета, которым он просит отпечатать в Губернской Типографии 100 экземпляров постановления Общего Собрания Объединенных Организаций Каменецкого уезда от 15, 16 и 17 сего июня и 1000 экземпляров приговора об учреждении Селянской Спилки, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просьбу эту признать подлежащей удовлетворению с тем, чтобы Уездный Исполнительный Комитет пополнил тот расход, который на это будет произведен Типографией.

3) Заслушав прошение Надежды Федорчук, которым она ходатайствует установить, что муж ее Василий Федорчук, состоя агетом Жандармского Управления никакой деятельности не проявил и общения с Охранным Отделением не имел, а затем, выдать

ей об этом удостоверение, которое необходимо для того, чтобы избавить мужа от грозящей ему неприятности, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Прошение это направить в Каменецкий Городской Исполнительный Комитет для передачи на рассмотрение Суда Совести.

4) Заслушав отношении Головы Рады Селянских Депутатов Каменецкого уезда об отпуске ему 350 руб[лей] на содержание Писаря и канцелярские расходы Рады, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Довести до сведения Головы Рады Селянских Депутатов, что просимая сумма не может быть в настоящее время отпущена в виду отсутствия денежных средств.

5) Заслушав прошение гражданина с[ела] Устья, Каменецкого уезда, Якова Федоровича Матвеева о выдаче ему установленного пособия, в виду нахождения его сыновей Федора и Матвея в войсках, Губернский Исполнительный Комитет, ПОСТАНОВИЛ: Ходатайство это направить в Подольское Губернское по Крестьянским делам Присутствие для принятия законных мер к удовлетворению ходатайства Матвеева.

6) Заслушав отношение Каменецкого уездного Исполнительного Комитета о том, что общим Собранием Совета Общественных Организаций, Каменецкого уезда, Членом Губернского Совета вместо Пантелеймона Блонского избран Николай Марушевский и кандидатами к нему Петр Коковский и Яков Король, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Сообщение это, как не требующее никакого исполнения, принять к сведению.

7) Заслушав вопрос о том, что Подольская Губернская Типография, в виду предстоящих работ по отпечатанию 600000 экземпляров учебников на украинском языке и печатанию ежедневных газет Вестника Каменецкого Совета Рабочих Депутатов и Известий Подольского Губернского Исполнительного Комитета, выполнять работы по печатанию газеты «Подольнин» не может, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Печатание в Губернской Типографии газеты «Подольнин» прекратить с 1-го наступающего июля.

и 8) Заслушав вопрос о том, что по настоящее время для газеты «Известия Подольского Губернского Исполнительного Комитета» нет редактора, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Членов Комитета Самулевича и Костюка, до подыскания соответствующего редактора, принять на себя обязанность редактирования газеты известий, которым, кроме этого, поручить выработать порядок и условия подписки на указанную газету.

Председатель Комитета

Члены Комитета: Самулевич, Гарбулинский, Осадчук, Гречинский, Нейман

Секретарь Сметана

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 31 – 31 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 455

**Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Центральної
Ради учителями Брацлавського повіту**

21 червня 1917 року

Ми, народні учителі Брацлавщини, з'їхавшись на українські повітові курси в кількості 220 осіб, між якими і Великороси, одностайно вітаємо Центральну Раду

Українську, яко єдиного, справедливого виразника волі українського народу. Дякуємо за її заходи в справі відродження рідної школи на велику користь рідному краю.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 4 липня (21 червня).

№ 456

**Стаття М. Литвицького у газеті «Народня воля» про розгляд Подільським
губернським земським зібранням І Універсалу Центральної Ради**

21 червня 1917 року

Поділлю пощастило. Воно перше по щасливому випадку мусило вияснити своє відношення до Українського життя.

Я маю на увазі Універсал Центральної Української Ради, який прибув до Вінниці саме в той час, коли одбувалося Подільське Губернське Земське Зібрання. 13 червня з ранку ще провадилася звичайна земська робота, але настрої зборів трохи підвищувались в зв'язку з чутками про Універсал. Ріжні групи (поляки, старі земці-великороси, українці) балакали між собою, одні – як ставитися до виступу українців і Універсалу, а другі, в який спосіб оголосити Універсал.

Українці погодилися на тому, що Універсал для них є актом, який не підлягає жодній критиці з боку українців і будь що повинен бути оголошений для вияснення позицій земських груп. Треба зазначити, що земські збори значно здемократизовані і на цьому ж самому зібранню поповнені шляхом кооптації 12 членами губернського виконавчого комітету. Збори не дуже численні і нараховують до 50 гласних з загального числа щось поверх сотні. Після обіднього перериву голова Губернської Подільської Української Ради Д. В. Маркович просить слова для позачергової заяви. В залі маленька метушня, як подих вітру перед бурею.

Тихо.

– Панове громадянство – починає старий діяч – мені випало щастя оголосити перед Вами перший акт Української Центральної Ради, яку ми – українці визнаємо своїм національним правительством. Я говорю про Універсал, який уже всім Вам відомий. Дозвольте оголосити його. (Просимо, просимо – лунає з місць).

І слова Універсалу голосно лунають в залі. Читання скінчено. А тепер, продовжує далі д[обродій] Маркович, я мушу попередити Вас, що ані в критику, ані в суперечки з приводу Універсалу, ми входити не будемо. Нам важно знати, як ставитесь Ви до Центральної Ради, а тому я вношу таку резолюцію, голосування якої і вияснить становище.

«Губернське Земське Зібрання, вислухавши Універсала Центральної Української Ради признає:

1) для себе обов'язковим бути в найтіснішому організаційному контакті з Українською Центральною Радою,

2) необхідним просити повітові земські управи зівати повітові земські зібрання для вияснення своєї позиції,

і переходить до чергових справ.

Рясними оплесками зустрічає українська частина зборів заяву свого голови. Але до голосування зараз не приходить. Один за одним виходять промовці неукраїнського стану і висловлюють своє відношення до Універсалу і до виступу українців.

Першим вискакує землячок Заботін:

– Дивно мені з сміливості Центральної Ради, яка називає себе представницею Українського народу, але я сам українець, а нічого не знаю про Раду та й ніхто не закликав мене до вибору Ради. (Очевидно землячок сподівався, що за ним пришлють автомобіля). Через те і Універсал мені видається універсалом, який видавав один з Сенкевичових героїв Заглоба. Місце такому універсалові в музеї, і рахуватися з ним серйозно не доводиться. Але боротися треба, бо хто його зна, чи не являється головний діяч проф[есор] Грушевський емісаром Вільгельма II.

Збори гостро одзиваються на це, і зарвавшись «землячок» мусить просити вибачення і забрати свої слова назад. Голова зборів (поляк) пояснює землячкові, хто такий Грушевський, як громадський діяч і землячок дроботить до свого креселка.

Вінницький повітовий комісар П. Ренненкампф (кадет), заявляє про те, що він, jako представник Временного Уряду, якому присягав, удержується і од дискусій і од голосування, доки не знатиме відношення до Універсалу правительства.

«Группа гласных Подольского Губернского Земства, выслушав оглашенный Д. В. Марковичем Універсал Украинской Центральной Рады к украинскому народу от 10 июня с[его] г[ода], данный в Киеве – заявляет: Признавая, что польза родины, находящейся в настоящую минуту в смертельной опасности, безусловно требует от нас полного содействия Временному Правительству, которому мы вместе со всей Россией присягнули, обещав беспрекословно повиноваться ему впредь до тех пор, пока не будут установлены основные законы России Учредительным Собранием, избранным всей Россией на основах всеобщего, прямого, равного и тайного голосования и считая в тоже время это Временное Правительство единственной силой, способной ввести порядок в нашей стране, мы не можем не только присоединиться к Універсалу, отношение к которому со стороны Временного Правительства еще не определилось, но и обсуждать его. При таких условиях наше присоединение к Універсалу могло бы повлечь за собою последствия, размеры и характер коих теперь трудно даже предусмотреть. По изложенным основаниям мы признаем недопустимым баллотировать в настоящую минуту вопрос об отношении Подольского Губернского Земства к Універсалу».

Після такої заяви ставиться на таємне голосування питання «чи визнають збори можливим вносити будь би яку резолюцію з приводу Універсалу. Наслідки голосування такі: за – 14, проти – 3, удержалось – 26.

Перехід до чергових справ, запропонований д[обродієм] Марковичем ставиться на голосування. Починається обструкція. 19 душ гласних виходять з залі, з тих, що zostались – 28 чоловік – 12 удержується од голосування, 13 подає голос за резолюцію, а 3 проти.

Голова закриває засідання, бо нема кворуму.

На цьому не вгасає. Та ж група гласних, які підписали заяву, збільшена ще кількома особами (всього 12 душ) вносить нову заяву: «Вчора 13 июня 1917 року відбулося в Губернському Земському Зібранню голосування з приводу питання про прилучення зборів до Універсалу Української Центральної Ради, виданому 10 червня ц[ього] р[оку] в Києві. В голосуванні брало участь лише 15 осіб при загальному числі зборів 47 осіб, з яких коло 30 учасників відмовились брати участь в обміркуванні питання і в більшості покинули перед голосуванням зібрання. Не зважаючи на те, що 16 осіб не творили ні в яким разі кворума зборів, позаяк військові обставини не перешкодили прибути 47 особам і брати участь в обміркуванні всіх питань, за винятком питання про Універсал, 16 осіб 13-ма голосами проти трьох ухвалили резолюцію про прилучення Земських Зборів до Універсалу. Така постанова 13 осіб, не може бути визнана за постанову Земського Зібрання, тим паче, що питання (предмет обговорення) не

підходять під статтю закону, дозволяючу обміркування питання при всякім числі членів (стаття 74).

З огляду на це вважаємо, що при таких умовах постанова 13 членів зібрання не може рахуватися постановою Губернських Земських Зборів і повинна вважатися не дійсною».

З боку Українців на це оголошено таку заяву: «Розглянувши заяву групи гласних, визнаючи постанову з приводу питання, внесеного гласним Марковичем, незаконною за відсутністю кворума цим заявляємо: 1) така відсутність сталася з вини подавших заяву, бо вони в мент голосування покинули зібрання; 2) що законної кількості не було, бо цій групі (яка вийшла) гласних на превеликий жаль забракувало громадської мужности одкритим чи таємним голосуванням висловити своє відношення до запропонованого задля вирішення питання».

Я не беруся вирішати питання про законність чи незаконність постанови, винесеної при присутности більшости гласних Земських зборів (28 з 47 як видно з протокольних цифр), хай це роблять старі земські діячі, але для мене та й для всіх мусить бути ясным, що по братньому протягнута рука одкинута, що щирий заклик до організаційного контакту задля підготовчої роботи до переведення автономії України, лишився гласом вопіючого в пустині. А з цього не трудно зробити і належний висновок: «Не надійтеся на князів та на синів чоловічеських, в них бо несть спасенія». Ми, Українці, самі повинні винести весь тягар організаційної роботи. З подвійною енергією повинні ми працювати над організацією народних мас, над творенням тих цінностей соціально-економічного життя, які творити нам забороняв старий уряд. Без всяких ексцесів повинні ми переводити свою організаційну роботу, бо ми щирі сини свого народу, бажаємо йому добра, бажаємо і створимо такі форми громадського життя, в яких кожному буде найкраще жити. Народ український не може не зрозуміти нас. Він піде за нами, з огидою одкинувши наклепи землячків про Вільгельма, як одкидав він і наклепи про Пруські Марки.

*Цифри взяті з протокола, підписаного головою і писарем зборів. М. Л.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 4 липня (21 червня).

№ 457

Протокол засідання Подільського губернского виконавчого комітету громадських організацій

22 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 22 июня 1917 года в 11 часов дня в составе следующих членов: Самулевича, Осадчука, Гречинского, Неймана, Костюка, Майборода, Гарбулинского и Одинцова

1) Заслушав предложение члена Губернского Исполнительного Комитета Осадчука о необходимости проявить в более широком масштабе деятельность губернского Комитета, Губернский Исполнительный Комитет постановил: разработать план дальнейшей деятельности Комитета.

2) Заслушав протокол второго заседания Губернского Совета общественных организаций Губернский Исполнительный Комитет постановил: принять этот протокол к сведению.

3) Заслушав заявление Губернского Комиссара г[осподина] Александрова о захвате и расхищении крестьянами в Каменецком уезде частновладельческих и казенных лесов, Губернский Исполнительный Комитет пришел к решению присоединиться к мнению, высказанному Всероссийским Съездом Совета Солдатских, рабочих и крестьянских депутатов, что захват и расхищение чужих имуществ не могут быть допустимы и что против таких действий необходимо принять меры путем посылки членов исполнительных комитетов и солдатских депутатов.

4) Заслушав доклад члена губернского по крестьянским делам присутствия г[осподина] Волковича о необходимости принять меры к упорядочению дела призрения семей солдат в Могилевском и других уездах. Волкович заявил, что по документальным данным в Могилевском уезде предъявляется поголовное требование пайка всеми родителями призванных, как для себя, так и для братьев и сестер. Требования эти сопровождаются серьезными угрозами, применением силы и оскорблениями, в виду чего волостные Комитеты должны или безусловно и незаконно соглашаться с требованиями или же прекращать деятельность волостных комитетов, задержка которой, а тем более совершенное прекращение могут угрожать общему ходу нового государственного устройства, и что имеются основательные опасения за целостность крупных пайковых сумм в том же уезде, так как охрана их при помощи милиции не предоставляется достаточной. Грабежи и убийства в уезде не только не прекращаются, но принимают угрожающий характер, и уездная милиция не в состоянии с ними бороться при настоящем строе организации и численности. Кроме того, Волкович доложил, что удовлетворение семей солдат пайков затрудняется отсутствием знающих дело секретарей; это вызовет, с одной стороны, задержку в представлении Государственному контролю надлежащей отчетности в израсходовании миллионных сумм, с другой стороны, задержку в составлении довольно сложных расчетов, необходимых для исходотайствования у Временного Правительства денежных сумм на следующую четверть года. Это явление наблюдается в Балтском и других уездах. Губернский Исполнительный Комитет постановил: 1) напечатать обращение к населению с разъяснением, что закон о призрении семей солдат от 25 июня 1912 г[ода], допуская в случае вздорожания продуктов увеличение пайка, остается в силе и при новом государственном строе, допускает выдачу пайка не всем поголовно родителям, братьям и сестрам, но лишь бедным и нетрудоспособным по болезни, старости или малолетству, не имеющим других работников, кроме призванных в семье и удовлетворяющих другим законным условиям; указать, что достигнутая свобода не дает права на незаконное и неосновательное посягательство на государственную казну и без того обремененную государственными чрезвычайными расходами военного времени, 2) сообщить Могилевскому Уездному попечительству, что со стороны Губернского Исполнительного Комитета не встречается препятствий к охране пайковых сумм военными караулами местных частей, до окончания раздачи их с тем, чтобы охрана эта была установлена распоряжением уездного исполнительного комитета и 3) сообщить уездным комиссарам о том, что дело призрения семей воинов составляет предмет первой государственной важности на местах, и потому дело это должно быть поставлено на должную высоту. Все члены волостных Комитетов, ведающие этим делом, должны быть ознакомлены с законом и порядком его применения, а Секретари комитетов должны быть сведущими и могущими справиться с отчетностью и перепиской по призрению. Предложить принять меры, чтобы содержание, обеспечивающее секретарей, не только обещалось на бумаге, но фактически выплачивалось работникам.

5) Заслушав доклад и[сполняющего] об[язанность] старшего Советника Подольского Губернского Правления Гриневича по вопросу о выдаче Заведывающему Губернской Типографией Карасевичу 50 руб[лей] в пособие на погребение отца и о вознаграждении чиновников газетного стола губернской типографии за сверхурочные работы по составлению годового отчета об оборотах Губернской Типографии за 1916 год, Губернский Исполнительный Комитет постановил: а) Просить и[сполняющего] об[язанность] Старшего Советника Подольского Губернского Правления Гриневича выдать Карасевичу 50 руб[лей] в пособие на погребение отца и б) за сверхурочные работы по составлению годового отчета об оборотах губернской типографии за 1916 год Пилику – 100 руб[лей] и Статкевичу – 50 руб[лей].

6) Заслушав вопрос о приобретении для Губернской Типографии новой отливной формы на низкий рост шпации корпус кегль 10, для машины «Монотип», Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить и[сполняющего] об[язанность] Старшего Советника Губернского Правления Гриневича выписать означенную форму для машины «Монотип».

7) Губернский Исполнительный Комитет постановил: 1) Для участия в заседании Комитета на место отсутствующего члена доктора Гижицкого кооптировать присяжного поверенного г[осподина] Неймана и 2) членам Губернского Исполнительного Комитета, проживающим постоянно в г[ороде] Каменце и не участвующим в заседаниях Комитета суточных денег за дни их отсутствия не выдавать.

8) Затем были произведены выборы Председателя Губернского Исполнительного Комитета.

Избранным оказался кооптированный в заседание Губернского Исполнительного Комитета Модест Алексеевич Одинцов, получивший 6 записок при одном воздержавшемся.

За Председателя Комитета Нейман
Члены Комитета: Майборода, Самулевич
Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 32 – 33 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 458

Повідомлення газети «Нова Рада» про телеграми Вінницького гарнізону та повітряної ескадри князю Г. Львову

22 червня 1917 року

До Голови Ради Міністрів – Львова від Ради старшин усього Вінницького гарнізону послано таку телеграму: «Рада старшин військових спілок українців усього Вінницького гарнізону цілком приймає Універсал Центральної Ради, з якою вона в тісному контакті завше».

Від Українців Повітряної ескадри послано теж Львову таку телеграму: «Ми українці солдати ескадри повітряних кораблів Вінницького гарнізону цілком приєднуємось до Універсалу Центральної Української Ради».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 22 червня.

№ 459

Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Гайсинським повітовим з'їздом Центральної Ради з ухваленням І Універсалу

22 червня 1917 року

Гайсинський повітовий з'їзд, який зібрався в мент об'яви Універсала Центральною Радою щиро вітає Центральну Раду, шле їй довір'я і обіцяє тривалу допомогу.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 5 липня (22 червня).

№ 460

Повідомлення газети «Народня воля» про рішення Кам'янецького повітового селянського з'їзду щодо українізації повітових управлінь

22 червня 1917 року

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 20 іюня. Четвертий з'їзд селянських депутатів прийняв резолюцію, в якій вимагає українізації повітових управлінь, з заведенням української мови в діловодстві, а також вимагає змінити тих людей, які стоять на перешкоді українізації.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 5 липня (22 червня).

№ 461

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

23 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося

23 июня 1917 года, в 11 часов дня, в следующем составе: Председателя Комитета

М. А. Одинцова и Членов: С. П. Гречинского, М. Х. Майбороды,

Е. А. Осадчука, С. В. Костюка, Ю. В. Гарбулинского, П. А. Самулевича,

Неймана, Я. Д. Карпачева и Д. Ш. Шлейфера

1) Обсудив вопрос об устранении Ямпольским Уездным Советом Общественных Организаций всего состава Ямпольской Уездной Земской Управы, а также, заслушав по этому поводу доклад Председателя Ямпольской Уездной Земской Управы Труфанова и представленную им копию протокола Ямпольской Уездной Земской Управы, от 29 мая сего года за № 468, из которой видно, что Ямпольским Уездным Исполнительным Комитетом назначен делегатом в Ямпольскую Уездную Земскую Управу Саможенко, обязанности которого сводились к тому, чтобы наблюдать за деятельностью Земской Управы и передавать на рассмотрение Уездного Совета или Исполнительного Комитета те распоряжения Управы, которые он найдет нужным, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: 1) Для выяснения создавшегося положения и принятия мер к улажению этого вопроса на месте командировать Члена Комитета Я. Д. Карпачева, которого просить направить свою деятельность к тому, чтобы Ямпольское Земство, как орган необходимый в настоящее время, возобновило свою

деятельность к тому, чтобы Ямпольское Земство, как орган необходимый в настоящее время, возобновило свою деятельность, но только в таком виде и составе, какой приемлем, как для Временного Правительства, так и для населения уезда, и чтобы этот состав был вполне способным выполнять ту работу, которая лежит на обязанности Земства и 2) по вопросу о назначении Саможенко делегатом в Земскую Управу, Губернский Исполнительный Комитет пришел к заключению, что назначение Саможенко с целью санкционировать распоряжения Управы не соответствует духу времени.

2) Заслушав прочитанную Подольским Губернским Комиссаром телеграмму о том, чтобы выборы в Волостное Земство произвести в кратчайший срок, а также, чтобы выборы эти выполнены в губернии по возможности одновременно во всех местностях, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Губернского Комиссара работу по указанным выборам возложить на Земские Управы. Причем Губернский Исполнительный Комитет принимает на себя обязанность оказывать в этом деле Земству должное содействие. Кроме того, просить телеграфно Уездные Исполнительные Комитеты принять в деле выборов в Земство самое горячее участие и оказывать Уездным Земским Управам в делах выборов надлежащее содействие.

3) Обсудив вопрос об установлении времени для устройства заседаний Исполнительного Комитета, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Заседание Комитета устраивать ежедневно с 11 до 3 часов дня.

4) Заслушав вопрос о том, что Секретарь Исполнительного Комитета перегружен работой настолько, что в увеличении его штата является крайняя необходимость, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Председателя Комитета М. А. Одинцова принять на себя обязанность по увеличению штата канцелярии Комитета одним канцелярским работником и машинисткой.

5) Заслушав предложение Члена Комитета Осадчука о необходимости скорейшего созыва Губернского Земельного Комитета, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Губернского Комиссара сделать распоряжение о созыве Губернского Земельного Комитета не позже 1-го июля.

6) Заслушав вопрос о необходимости назначить секретарям Комитета добавочного содержания и, принимая во внимание усиленный труд их, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Добавочное содержание Секретарям Комитета Сметане и Цыгольнику назначить в месяц по 75 руб[лей] каждому.

Председатель Комитета Одинцов

Члены Комитета: Самулевич, И. Гарбулинский, Осадчук, Гречинский, Нейман, Шлейфер

Секретарь Сметана

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 34 – 35. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 462

**Повідомлення газети «Подільська воля» про загальне зібрання
Подільської губернської ради громадських організацій**

23 червня 1917 року

На загальному зібранні в помешканні Товариства «Просвіта» в першу чергу був прочитаний доклад Виконавчого Комітету Ради про діяльність Губернської Ради і

Виконавчого Комітету. В тім докладі секретар Нечипоренко зробив короткий огляд реальної діяльності, як окремих членів Ради, так і Виконавчого Комітету. Доклад той, як зазначив Голова Ради Д. Маркович, складається з двох частин: з того, що зроблено і мусіло бути зроблено, і другої частини, це те, що має на меті Виконавчий Комітет ще зробити.

В докладі Виконавчого Комітета зазначено, що повітові члени Ради, на жаль, дуже мало цікавилися життям і діяльністю тієї організації, до якої вони обрані Губернським З'їздом. Як окремі члени Виконавчого Комітету, обтяжені громадською роботою, так обтяжені нею і члени Ради і через те Губернська Рада не мала змоги виявити свою діяльність так, як того вимагало життя. Треба поширити діяльність Ради так, щоб вона як найбільше обпіралась на повіти і широкі маси населення. Вказано в тім докладі, що Рада не має матеріальних коштів для своєї діяльності, що потрібна сама найенергійніша піддержка для Ради з цього боку. Ще зазначено про потребу виробити певний статут взаємовідносин як Ради Губернської до Центральної, так і Повітових Рад до Губернської. Висловлено бажання вжити всіх заходів, щоб захистити населення од українофобської і чорносотенської агітації – треба послати агітаторів українських, людей певних, за котрих би поручилась Рада.

Що до діяльності Комітету в справах зносин з населенням цілої губернії, то 3-го червня Комітет випустив «листа до населення Поділля» (3000 примірників), котрий вже розіслано почасти безпосередно по селах, а почасти до Повітових Земських Управ.

Таким же способом розповсюджені і 2000 примірників протоколу Губернського з'їзду.

16 червня надруковано Радою 10000 примірників УНІВЕРСАЛУ Центральної Української Ради і теж розсилається по губернії. Послано в три повіти по 1000 примірників, до Просвіт (Проскурівській, Кам'янець-Подільській і Літинській), а також коло 3 тисяч примірників розіслано на села і роздано в тов[арист]ві гуртових закупок, на з'їзді солдатських і селянських дерутатів Юго-Западного фронту і т[ому] п[одібним] способом.

В справі розповсюдження решти Універсалу, Комітет Ради звернувся до Повітових Управ з пропозицією взяти для свого повіту 1 тисячу Універсалу, розповсюдити по повітах і звернути Губернській Раді видатки на видання цього Універсалу.

Далі в докладі були переказані деякі питання, які стоять на черзі діяльності як Губернської Ради, так і Виконавчого її Комітету.

З приводу прочитаного докладу було запропоновано висловитись, себто підкреслити: так чи може яка инша повинна б була йти діяльність Ради і Комітету.

Д[оброд]ій Літвицький сказав, що в докладі не вказано, яке становище заняла Рада відносно, напр[иклад], Волостного Земства, чи приймає Рада участь у виборах у це Земство. Не зазначено про участь у виборах до Городської Думи, бо українізувати всі городські інституції конче потрібно. Не згадано про Земельні Комітети, не зазначено, як реагував Виконавчий Комітет Ради на заснування цих Комітетів. Нарешті слід було зазначити, які засоби вжито, чи вживе Рада в справі проведення виборів до Установчого Зібрання, котре вже зовсім недалеко і давно вже оповіщено про строк скликання Зібрання Тимчасовим Урядом.

Д[оброд]ій Іваницький з приводу докладу і запитаннів д[оброд]ія Літвицького сказав, що Рада та Комітет мало зробила через те, як це сказано і в докладі, що не було в тіснім зв'язку з повітами і в цьому винен не Комітет, а повітові члени Ради. Ще не закінчилась організаційна робота Ради. Коли організація, розпочата Радою, буде закінчена, коли Рада буде почувати під собою твердий ґрунт, коли почуватиме себе

дужчою, тоді вона зможе одгукуватись і впливати на всі галузі громадського життя. Треба закінчити організацію, забезпечити організацію з фінансового боку в зв'язі з повітовими організаціями. Тоді буде помітна ширша діяльність.

Ще обмірковували докладно про план діяльності Ради і про ті потреби часу, які вимагають од Ради і всіх свідоміх громадян-українців найенергійнішої діяльності.

Далі д[оброд]ій Іваницький вніс пропозицію розпочати інформацію з місць, що зроблено в кождім повіті в справі організації селянства.

Із цієї інформації виявилось, що не всі ще повіти добре зорганізовані, не всюди засновані Повітові Українські Ради, не всюди ще є повітові селянські спілки, а дрібні українські організації не об'єднані у більші повітові організації. У деяких повітах призначені повітові з'їзди на 24 червня (у Могилівському), на 29 (у Вінницькому), на 2 липня (у Ольгопільському) і т[ому] п[одібне]. Обговорено сумне з'явище розбишацтва на вчительських курсах у Брацлавському повіті, і в цій справі зазначили, що те розбишацтво зроблено темними силами, певно чорної сотні, котра керувала великоруським некультурним місцевим жіноцтвом. Виявилась неодкладна потрібність послати по всіх повітах Поділля агітаторів-організаторів. Одзначено також надзвичайно вороже відношення до українців і українства з боку «советов» солдатських і робітничих депутатів, а також і те, що з Петрограду командіруються на Україну українофобські агітатори, котрі надміру гальмують справу організації нашого селянства і вносять повну анархію. В цій справі Рада винесла таку постанову: довести до відомости українських представників у Петрограді, що вони не мають права там бути, що їм цього пробування там український народ не простить, бо вони сидять там без згоди на те Центральної Української Ради.

Вислухавши доклади з місць, Подільська Губернська Українська Рада вважає небезпечним становище повітів Летичівського, Балтського і Ново-Ушицького через брак певної організації, а інші повіти, де організація незакінчена, визнає необхідним негайно ту організацію докінчити, а також, прийнявши на увагу все становище української справи на Поділлі, постановляє:

1) Щоб Виконавчий Комітет Подільської Губернської Української Ради звернувся до Губернського Комісара Александра, з запитанням: через віщо він не затвердив на посадах комісарів українців у Проскурові, у Ямполі та в Гайсині; щоб Виконавчий Комітет звернувся в сій справі до Центральної Української Ради з проханням, нехай Центральна Рада вживе всіх можливих заходів, щоб потвердити обібраних українських Комісарів по повітах на Поділлі.

2) По всіх повітах, де нема Повітових Українських Рад: Балтському, Летичевському і Ново-Ушицькому негайно розпочати організацію; скликати повітові з'їзди і зорганізувати, а в інших повітах, де намічено повітові з'їзди – неодмінно обібрати Повітові Українські Ради.

3) Повітові Українські Ради повинні бути і там, де Земські Управи і Виконавчі Комітети навіть українізовані.

Для заснування Повітової Ради скликається з'їзд так: од 1 до 3 представників повинно бути од кожного села, а також представників од усіх українських, просвітних, селянських, учительських та ин[ших] і од кооперативів по стілько представників, по скілько встановить організаційне Бюро з'їзду.

Повітові Ради одночасно з їх виниканням мусять звістити Губернську Раду про Виконавчий Комітет Ради і особ, які ввійшли в Раду і всі свої резолюції.

Далі д[оброд]ій Маркович зробив позачергову заяву, що д[оброд]ій М. А. Стаховський, член Виконавчого Комітету Ради просить Раду зняти з нього

обов'язки товариша голови Ради і члена В[иконавчого] Комітета, бо він не може приймати участі в активній роботі Ради через те, що живе не у Вінниці і обтяжений громадською роботою, а також щоб викреслила і з членів Ради од Проскурівського повіту. Д[оброд]ій Маркович крім цього повідомив Раду, що М. А. Стаховський послав телеграму Тимчасовому Уряду, Центральній Українській Раді і Губернській Раді про те, що не може зайняти посади Губернського Комісара до августа місяця, бо дуже обтяжений громадською роботою. В цій справі Рада винесла таку постанову:

1) Д[оброд]ій Стаховський, як свідомий український громадянин мусить прийняти ту найвищу і найвідповідальнішу посаду, на яку його обрало громадянство, і ніякі обставини не можуть стати тому на перешкоді.

2) Визнаємо прикрою помилкою з боку д[оброд]ія Стаховського його звертання до Тимчасового уряду без згоди на те Губернської і Центральної Ради.

3) Згідно з бажанням Стаховського вважаємо його увільненням од обов'язків товариша голови Ради і члена Виконавчого Комітету Губернської Ради. Од обов'язків члена Ради має право увольнити для Стаховського Проскурівський Повітовий З'їзд.

В справі чергового скликання Губернського З'їзду на Поділля загальне зібрання Ради постановило: дати право Виконавчому Комітету Ради скликати Губернський З'їзд по своїй ініціативі, коли того вимагатиме життя.

В справах побільшення матеріальних засобів Рада Зібрання постановила: Звернутись до всіх Українських Просвіт, кооперативів, Українських Повітових Управ і т[аких] и[нших] з запрошенням асигнувати, коли є змога, кошти на сю справу і видати членам Ради підписні листи для зібрання жертв.

Висловити побажання, що Повітові Українські Ради мусять прислати Губернській Раді 25% своїх коштів і побажання, щоб кожний член Ради прийняв гарячу участь в збиранню грошей для Губернської Ради.

Секретар Ради Н. Нечипоренко

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 11 – 14.

№ 463

Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування у місті Могилеві-Подільському товариства «Рідна Стріха»

23 червня 1917 року

В Могилеві-Подільському заснувалося товариство «Рідна Стріха». Товариство має на меті видавати книжки, відчиняти книгарні, склади кустарного виробу тощо. Пай в товаристві – 25 карбованців. Вступна плата – 3 карбованці.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 червня.

№ 464

Повідомлення газети «Нова Рада» про скликання Подільською губернською радою у Вінниці повітового селянського з'їзду

23 червня 1917 року

Подільська Українська Рада скликає на 29 червня у Вінниці повітовий селянський з'їзд. Представників на з'їзд посилає кожне село, що має не більше 1-ої тисячі населення

– 1-го представника, а де населення більш тисячі, то село посилає 2-х представників. Крім цього, кооперативи, спілки, «Просвіти» та інші громадські організації мають право прислати на з'їзд по одному представнику. На з'їзді обмірковуюватимуть такі справи: 1) Доклад членів Центральної Української Ради, 2) Про земельні комітети й селянські спілки, 3) вибори до Ради солдатських і робітницьких Депутатів, 4) вибори до повітової української Ради, 5) вибори Повітового Комітету Селянської Спілки і 6) біжучі справи. Представники повинні з'являтися до секретаря Губернської Ради (Вінниця, Миколаївський пр[оспект] № 76, Подільський Союз).

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 червня.

№ 465

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Гайсинської ради робітничих та солдатських депутатів щодо прийняття I Універсалу

23 червня 1917 року

Гайсинська рада робітничих та солдатських депутатів висловила догану Українській Центральній Раді з приводу видання «Універсалу». Але для спасення краю, рада визнала необхідним порозумітися з українцями, які об'єдналися коло «Універсалу». В цій справі Рада солд[атських] і робіт[ничих] депутатів постановила продовжувати працю в згоді з місцевими українськими організаціями постільки, поскільки їх діяльність не буде йти всупереч інтересам революції і постановам тимчасового правительства.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 липня (23 червня).

№ 466

Лист С. Кисельова до Подільського губернського комісара щодо встановлених Проскурівським повітовим виконавчим комітетом громадських організацій цін на робітничі руки

23 червня 1917 року

ПРОСКУРОВСКИЙ ОТДЕЛ
ПОДОЛЬСКОГО ОБЩЕСТВА
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА
И СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ

«23» июня 1917 года

№ 23.

Г[ород] Проскуров, Под[ольской] губ[ернии].

ПОДОЛЬСКОМУ ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ

Экономический Совет Проскуровского отдела Подольского Общества сельского хозяйства и сельско-хозяйственной промышленности, представляя при этом экземпляр объявления Проскуровского Уездного Исполнительного Комитета объединенных организаций о введении обязательных цен на рабочие руки в сельском хозяйстве, имеет

честь просить Вас, в порядке спешности, в виду приближающейся уборки хлеба, отменить это распоряжение Исполнительного Комитета как незаконное, предложив названному Комитету впредь воздерживаться от императивного вторжения в чужую ему и лежащую вне сферы его компетенции область экономических отношений между землевладельцами и сельско-хозяйственными рабочими и срочно объявить об этом всем волостным и сельским комитетам для общего сведения.

При этом Экономический Совет считает нужным указать, что как указанное объявление об обязательных ценах, так и наблюдающиеся до сего времени случаи вмешательства Уездного Исполнительного Комитета в отношения между рабочими и нанимателями носят определенно демагогический характер и имеют своею целью фактическое восстановление такого положения, при котором частное землевладение должно прекратиться, до разрешения его законодательным путем. Это вторжение в указанную область отношений до настоящего времени имело своим последствием полное прекращение всех видов мелиорации и благоустройства частновладельческих хозяйств и, в частности, громадное сокращение площади свекло-сахарных плантаций и маточных свекловичных посадок в уезде.

Ныне установление обязательных и фиксированных цен на рабочие руки в тех размерах, какие приведены в объявлении Проскуровского Уездного Исполнительного Комитета – неизбежно должно повлечь за собою или повышение твердых цен на сельско-хозяйственные продукты до размеров, неприемлемых государству, или оставление землевладельцами своих полей без уборки, что не может быть допущено в интересах армии и государства.

С другой стороны разрешение безземельным и малоземельным, каковыми считаются все крестьяне, имеющие меньше 8 моргов земли, то есть разрешение вообще всем крестьянам убирать хлеб за 4-ю часть – неминуемо создаст положение, при котором частновладельческие экономии смогут дать армии и населению хлеба самое небольшое количество.

Приведенная в объявлении расценка труда сельско-хозяйственных рабочих, при сохранении существующих твердых цен на хлеб, по условиям производительности земли в текущем году, при высоких ценах на материалы и орудия производства и состоянии денежного рынка – представляется абсолютно неприемлемой, так как по этой расценке заработная плата должна поглотить не только земельную ренту и процент на вложенный в сельском хозяйстве капитал, но и значительную часть самого капитала.

О последующем по настоящему ходатайству распоряжении благоволите поставить в известность Экономический Совет.

Председатель С. Киселев

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 25 – 25 зв. Машинопис. Оригінал.
Підпис.

**На документі резолюція: Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет. Совершенно необходимо: 1) Сообщить Уездному Комиссару, что цены не могут признаваться обязательными. 2) Немедленно сообщить о том же Волостным Комитетам и Губернскому Правлению. 23/VI 1917 г[ода]. П. Александров*

Повідомлення газети «Нова Рада» про відзначення у місті Могильові-Подільському ухвалення I Універсалу Центральною Радою

23–24 червня 1917 року

Як тільки було одержано в Могильові-Подільському першого Універсала Української Центральної Ради місцеві організації, а саме: «Просвіта», громада автономістів-федералістів, повітовий комітет селянської спілки і рада повітова учительської спілки на спільному своєму зібранні постановили освідомити негайно населення повіту про Універсал, з'ясувати його значіння і закликати людинність і всі установи працювати в тіснім зв'язку з Центральною Радою. Одночасно повітова земська управа теж винесла постанову, щоби діяльність свою провадити в тім напрямку, до якого вказує Універсал. 23 червня почався в Могильові-Подільському другий повітовий селянський з'їзд, на якому з самого початку було зроблено повідомлення про те, як і з кого складалася Українська Центральна Рада, розказано про постанови Першого Всеукраїнського Селянського З'їзду, а також Військового З'їзду і оголошено самого Універсала, під час читання якого учасники З'їзду встали. Після промов на З'їзді винесено резолюцію цілком підтримувати постанови Першого Всеукраїнського Селянського З'їзду, а щодо Універсала, то ухвалено вважати Центральну Раду вищою інституцією на Україні, якій безумовно повинен коритися весь український народ і через яку повинні проходити до народу всі розпорядження Тимчасового Російського Правительства. Ухвалено також послати від імені З'їзду Центральній Раді привітання, а національний податок признати обов'язковим в тім розмірі, в яким визначають волостні та сільські зібрання, але не менше, як по 10 коп[ійок] з десятини.

На другий день, в неділю 24 червня відбулася маніфестація, в якій взяли участь учасники З'їзду, члени «Просвіти», і Громади, робітники, солдати-українці місцевого гарнізону і селяне найближчих сіл. О 12-й годині дня на соборній площі відслужено було молебна з багатьма Українській Центральній Раді, Військовому Генеральному Комітетові і всьому Українському народові, Тарасові Шевченкові і всім полетшим борцям за долю Рідного Краю і прочитано Універсала, після якого виступив з палкою промовою священник з села Серебринця Євтихій Госачинський, котрий закликав з'єднатись душею і серцем з Центральною Радою і ставати до праці для Рідного Краю. «Встали до вільного життя діти України, – казав о[тець] Госачинський, – народ український хоче жити і буде жити, він знайшов себе, він пізнав себе, хто він, знайшов свою матір – Рідну Україну і зрозумів, чим він був і чим повинен бути». З глибоким почуттям слухав народ цю промову і коли пан-отець Госачинський на закінчення сказав: «Мати наша Україна прийми, привітай своїх вірних синів і прости, прости всім тим, котрі грішили перед тобою, котрі зневажали тебе і себе через свою несвідомість, темноту і ті тяжкі кайдани, які були на нас і прийми до себе всіх, як рідних діток і настав їх на шлях правди», то сльози пустились і в промовця, і в слухачів, а дружне «Слава Центральній Раді» залунало на всю площу.

З національними прапорами народ пройшов по головніших вулицях міста, співаючи «Ще не вмерла Україна», «Заповіт» і інші українські пісні, аж до будинку «Просвіти», звідки маніфестанти почали розходитись. В залі ж «Просвіти» знов почав свою працю селянський з'їзд, який, між иншим, прийняв ще такі постанови: 1) Просити Центральну Раду як най скоріше сказати своє слово про Волостне Земство, а також домагатися, щоб сама назва «Земство» на Україні, як чужа нашому народові, була скасована і замінена назвами: «Повітова чи Волостна народня Рада», а виконавчі органи

їх «Повітовими чи Волостними народними Управами»; 2) домагатися, щоб всі розпорядження Тимчасового Уряду до українського народу проходили через Центральну Раду і оголошувались і друкувались на його рідній мові; 3) щоб всі інституції в повіті негайно були українізовані, щоб бранців українців, які забрані в боях з австріяками, не гнали в далеку сторону, а лишали на Україні, а також, щоб було повернуто з Сибіру всіх тих галичан-засланців, які ще там полишалися.

Під кінець були зроблені вибори в Повітову, Губерніяльну та Всеукраїнську Ради селянських депутатів, і поповнено Повітовий Комітет Селянської Спілки. У Всеукраїнську Раду Селянських Депутатів, а разом з тим і членами Центральної Ради, замість Н. Т. Ковальова та Н. С. Пустовойта, обібраних на першому Всеукраїнському Селянському З'їзді обрано Авсентія Мельника та Гната Семенова, бо перші два відмовились надалі нести свої обов'язки.

Під кінець було проспівано «Ще не вмерла Україна» і «Заповіт» і зібрано 125 карбованців з копійками на потреби Губерніяльної Української Ради.

З 1-го липня в Могильові-Подільському будуть українські учительські курси, які закінчатся через місяць.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 6 липня.

№ 468

**Повідомлення газети «Нова Рада» про збір селянами села
Серединки грошей на національний фонд**

24 червня 1917 року

Селяне с[ела] Серединки на Поділлі на своєму сході постановили, крім податків на рідні справи відкрити збір грошей на український національний фонд.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 червня.

№ 469

**Повідомлення газети «Нова Рада» про розвиток суспільно-політичних
процесів у місті Могилеві-Подільському**

24 червня 1917 року

Повітове місто Могилів, на Поділлі, і весь Могилівський повіт, це такі закутки, де певну силу мали тільки націоналісти та інші чорносотенні елементи. Тут і в Державну Думу, і в земство вибирали завжди тільки Дмитра Чихачова та його однодумців і все тут йшло тільки так, як зволили приказувати ці пани. Отже, не дивно, що громадянство тут було неорганізоване, сиділо по закутках, а у селах панувало і ще досі панує по деяких місцях безладдя. Про те, як тільки одержані були перші звістки про те, коли настав час будови нового життя, всі заворушились. Почало гуртуватись і свідоме українське громадянство. 10 березня було засновано в Могильові «Просвіту», а 25 березня відбулись загальні збори членів її. Окрім «Просвіти» гурток українців об'єднався в «громаду автономістів-федералістів». Громада впорядила на початку квітня в Могильові скілька зібрань (віча), і її ж таки заходами було скликано 23 і 24 квітня Повітовий Селянський З'їзд. На цьому З'їзді постановлено засновувати по селах спілки і приєднуватись до Всеукраїнської Селянської Спілки.

Майже в ті ж самі дні 22 і 23 квітня відбувся з'їзд учителів початкових шкіл Могилівського повіту. На обох З'їздах постановлено домагатись проведення автономії України. Тоді ж таки було засновано повітове учительське товариство, яке через таке ж Губернське має з'єднатись з Всеукраїнським учительським товариством.

Зараз йде гуртування селянства у повіті в Спілки і на 24–25 червня вже призначено другий повітовий селянський з'їзд в Могильові, в залі «Просвіти». З 1-го липня розпочнуться в Могильові українські учительські курси, які протягнуться до 1-го серпня. Духовенство в повіті ставиться досить щиро до справи українізації шкіл і майже на всіх своїх зібраннях виносить постанови, аналогічні з постановами учительського та селянського з'їздів та біда, що серед духовенства мало енергійних проводирів; більшість батюшок вже старі люди, а багато є і малосвідомих.

Земське повітове зібрання було поповнене представниками громадських організацій до 120 гласних, які 15 травня вибрали нову повітову управу, в склад якої ввійшли: Бочаров, Дядинок, Войтов, Дерімов, Ковальов і Москаленко – всі кандидати виставлені українцями. Того ж таки дня було асигновано з земських коштів 23000 карб[ованців] на учительські курси, 10 тисяч карб[ованців] на бурсу імені Степана Руданського для бідних дітей з повіту, що вчаться в середніх школах, 300 карб[ованців] на портрети Шевченка та Грінченка для всіх початкових шкіл повіту, 500 карб[ованців] допомоги «Просвіти» на організацію бібліотек і 150 карб[ованців] повітовому учительському товариству. Жалування учителям доведено до 80 карб[ованців] в місяць, цебто до тої суми, що платить казна; земство рішило додавати стільки ж саме. Ухвалено також відчинити на початку на початку наступного шкільного року вищу початкову школу в містечку Лучинці, а також доручено Управі виробити план відкриття початкових вищих шкіл по одній на кожну волость в повіті. Засновано також з коштів земства скілька стипендій при середніх школах, з яких одні названі іменем Шевченка, другі – Грінченка, одна стипендія – імені Михайла Коцюбинського, який родився і проводив дитячі літа в Могильовському повіті, і одна стипендія – імені Гр. Шерстюка.

Дуже вороже до українців ставиться місцева Рада солдатських та робітничих депутатів. 1 червня, скориставшись тим, що деякі члени Повітового Комітету Селянської Спілки були у Києві на Всеукраїнському Селянському З'їзді, згадана Рада скликала повітовий Селянський З'їзд і окремі члени цієї Ради почали вести серед селянських делегатів ворожу проти українства агітацію. Та селяне зрозуміли, з ким мають діло і зробили заяву, що з'їзд не може відбутись без участі представників українських організацій. Побачивши, що діло зле, ініціатори З'їзду побігли наперед селян до деяких українців і стали прохати їх прибути на з'їзд та втихомирити селян. Прийшлося гарненько пробрати представників солдатських та робітничих депутатів і піти на З'їзд. На З'їзді селяне почали і собі обертати кожуха до ініціаторів З'їзду і кінець кінцем ніяких постанов на З'їзді не було винесено. Ледве впросили робітничі депутати послати від селян представників на губернський З'їзд у Вінницю, та коли ті представники прибули у Вінницю, то виявилось, що там солдатські та робітничі депутати втяли таку ж саму штуку, як і їх товариші в Могильові, зробивши З'їзд потаємці за два чи три дні до того, як мали прибути вибрані з Могильова і ще трьох повітів Поділля. Нарешті вийшло те, що селянські депутати стали вимагати від солдатських та робітничих депутатів відповіді, хто вони такі і зробили постанову більше ні в які стосунки з ними не входити, аж до тої пори, поки Рада солдатських та робітничих депутатів не перестроїться по новому і не змінить свого відношення до українства.

Зараз в Раді солдатських та робітничих депутатів йде страшenna колотнеча і сварка. Можливо, що вся ця Рада буде перестроена на нових підвалинах.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 червня.

№ 470

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

25 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 25 июня 1917 года в 12 часов дня в составе следующих Членов: Председателя Одинцова и членов: Неймана, Майбороды, Карпачева, Осадчука, Костюка, Гречинского и Шлейфера

1. Губернский Исполнительный Комитет постановил: в случае командирования членов Губернского Исполнительного Комитета по делам за пределы г[орода] Каменца-Подольска они должны быть удовлетворяемы: суточными деньгами, сверх получаемых 7 руб[лей], в размере 3 руб[лей] в сутки и деньгами необходимыми на проезд по железной дороге по стоимости билета третьего класса и на проезд по грунтовой дороге, считая по 20 коп[еек] с версты.

2. Заслушав жалобу проживающей в с[еле] Свиршковцах Каменецкого уезда Марии Трежневской о том, что Иванковецкий Сельский Комитет воспрещает ей снести купленный ею у Франца Лозинского дом и перевезти материал от этого дома в свою усадьбу, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить Бережанский волостной комитет принять меры в защиту права жалобщицы, разобрать и перевезти купленный ею дом.

3. Заслушав заявление Члена Комитета, а также приговор общества села Клищева Тывровской волости о том, что проживающий в с[еле] Клищеве Семен Москалюк насильственным порядком отобрал у своей невестки Марфы Москалюк полевой надел, принадлежащий мужу ее Евстафию Москалюку, убитому на войне, Губернский Исполнительный Комитет постановил: приговор общества села Клищева послать в Винницкий Уездный Исполнительный Комитет на распоряжение с просьбой принять меры к охране фактического владения Марфы Москалюковой, нарушенного насильственным порядком отцом ее мужа Семеном Москалюковым, предложив последнему обратиться в подлежащий Суд.

4. Заслушав копию срочной телеграммы, полученной Подольским Губернским Комиссаром из Рахнов землевладельца Маса о том, что крестьяне и сельский Комитет села Евфимовки официальным заявлением угрожают разгромить экономические постройки и произвести насилие над служащими, Губернский Исполнительный Комитет постановил: телеграфно сообщить содержание телеграммы Ямпольскому Уездному Комитету с просьбой проверить обстоятельства дела и принять меры к предотвращению насилий и разгрома в имении Евфимовка.

Председатель Комитета Одинцов. Члены Комитета: С. Гречинский, И. Бельский, Нейман, Д. Шлейфер, С. Костюк, Осадчук, М. Майборода. Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 36 – 36 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 471

**Повідомлення газети «Воля» про організацію
у місті Літині повітового з'їзду**

25 червня 1917 року

25 іюня в Літині на Поділлі одбувся Повітовий з'їзд. З'їзд було скликано з ініціативи Повітового інструктора-організатора від Центральної Ради, а також членів Подільської Губерніяльної Ради від Літинського повіту. На порядку денному з'їзду стояло: 1) організація Повітової Української Ради і Ради селянських депутатів, 2) земельна справа і сільськогосподарський перепис і 3) Універсал Української Центральної Ради. З'їзд було скликано на такім представництві: 2 чоловіка від села, 1 від кооперативу і 2 від українських товариств у повіті.

На з'їзд прибуло 310 делегатів з правом рішачого голосу – в переважній більшості селяне. З'їзд лишній раз показав, що з якої б сторони до організації повіту не братись, завше натрапиш на селян.

Довелось справу з повітовою національною Радою відсунути, а натомість організувати Раду селянських депутатів. На з'їзді постановили Раду організувати і вибрали в Раду Сел[янських] Деп[утатів] 30 чоловіка (по три від волости). В Комітет Селянської Спільки ухвалили вибрати 10 чоловіка, по одному від волости. В земельній справі з'їзд погодився загалом з постановами Всеукраїнського Селянського З'їзду, відкинув лише пункт 5 тих постанов (про передачу зразкових господарств до рук громади). Постанови про землю формульовані так: 1) Вся земля переходить до рук трудового народу, 2) Ніхто не має права продавати землі, 3) Вся земля переходить до Українського Земельного фонду, котрим порядкує Український Соїм у Києві, 4) З Фонду землю має право взяти всякий, аби працював коло неї власними руками, та працював коло землі і до сеї пори, 5) Соїм виробить порядок, яким земля перейде до рук селянства, а також виробить норму, більше якої ніхто не може тримати в одних руках. Послухали інформаційний доклад про волосне земство і перепис. Стоючи прослухали Універсал Центральної Української Ради, і винесли постанову підтримувати Центральну Раду в її домаганнях. Проспівали «Ще не вмерла Україна» і з Універсалами в руках роз'їхались по домах.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 16 липня.

№ 472

**Повідомлення газети «Воля» про ухвалу сходу
Кунянської волості Гайсинського
повіту щодо обговорення І Універсалу Центральної Ради**

25 червня 1917 року

25 червня 1917 року був волосний сход Кунянської волости, Гайсинського повіту на Поділлі, який зложив такого приговора:

«Приговор волосного сходу Кунянської волости, який був 25 червня 1917 р[оку].

Зібравшись на волосну сходку, ми, всі громадяне Кунянської волости (Кунянська волость має в своїм складі 12 великих сел) обмірковували постанови Першого Всеукраїнського З'їзду і були обрадовані і щасливі, що сподобалися заслухати Універсал Центральної Української Ради.

Після обговорення його ми постановляєм:

1) Цілков приєднатись до постанов Всеукраїнського Селянського З'їзду і добиватись здійснення тих домагань, які висловлено в резолюціях з'їзду;

2) Цілков приєднуємось до Універсалу Центральної Української Ради і все положимо для проведення його в життя;

3) «Податок на рідну справу» з десятини в 10 копійок находимо дуже малим; бажано, щоб на наші справи йшло більше грошей. Цей податок мусить бути обов'язковим, і платити повинні всі, хто живе в нашій волости і має землю.

4) Центральну Українську Раду признаємо за наш найближчий Уряд, який дійсно дбає про наші справи, піклується день і ніч за нас і за наші домагання;

5) Центральну Українську Раду ми будем підтримувати, бо в ню ми вибрали наших людей, наших найкращих людей, наших найкращих працьовників;

6) Бажаєм, щоб всі закони, які до нас і до наших розпорядків належать, йшли від Тимчасового Російського Уряду через Центральну Українську Раду, яка і буде вже проводити їх в життя, бо вона – Центральна Українська Рада – найкраще знає, хто ми і чого нам треба».

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 23 липня.

№ 473

Повідомлення газети «Народня воля» про розгляд Брацлавським повітовим земським зібранням I Універсалу

25 червня 1917 року

25 червня в Брацлаві на Поділлі одбулось надзвичайне повітове земське зібрання. Велика зала була повна народу. Надійшло багато міщан, серед них чимало тутешніх великоросів-старовірів. Що торкається гласних від селянства, то на великий жаль, їх прибуло занадто мало.

На чергу ставиться відношення зібрання до Універсалу (першого) – іюньського. Записалось чимало промовців. Говорять великороси; вони всі визнають право України на автономію, але вважають, що зараз Універсал «несвоевремен». Інша картина уявляється в промовах своїх землячків, «малоросів». Вони нападають на українську справу, виливають на неї помії, не визнають навіть українського народу, яко нації, а українську мову називають «наречієм».

Один з таких ренегатів д[обродій] Червінський почав з того, що назвав Центральну Раду кременною рушницею XX віку! «Центральна Рада – союзник Вільгельма сухорукого!»

Під час обговорення Універсалу, селяне внесли заяву, що вони не візьмуть участі в голосуванню акта Центральної Ради і покидають зібрання через те, що явилось дуже мало селянства.

Разом з селянством виходять з залі і всі інші українці. Це зриває (як видко було із підсчота гласних головою зібрання) кворум і питання про універсал зостається відкритим. Зібрання закривається.

Але не вважаючи на таку справу з універсалом, якийсь власний кореспондент «Київської Мислі» не посоромився вмістити в 158 числі цієї газети телеграму з Немірова, ніби-то земське зібрання відкинуло універсал, і що селяне вороже відносяться до українізації школи.

Це цілков неправда.

Велика більшість селянства бажає рідної української школи і тільки ті люди, котрим темні сили наговорили, ніби то українці хотять зробити ілюзіон з церкви, театр із костела, а всіх селян вернути в панщину, – жахаються української школи.

Земський гласний.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 21 (8) липня.

№ 474

Повідомлення «Робітничої газети» про скликання та порядок денний Вінницького повітового селянського з'їзду

25 червня 1917 року

Подільська Губернська Українська Рада розіслала оповістки по селах, кооперативах та инш. організаціях з закликом на повітовий селянський з'їзд. З'їзд одбудеться 29 іюня. На З'їзд мають прибути од кожного села, що має не більш 1 тисячі, 1 представник, а село, де більш тисячі населення, має прислати 2-х представників. Крім цього, на з'їзд мають право прислати кооперативи, спілки, просвіти й инші громадські організації по одному представнику. Обмірковані будуть на з'їзді такі справи: 1) Доклад членів Центральної Української Ради, 2) Про земельні комітети і селянські спілки, 3) Вибори до Ради Солдатських і Робітничих Депутатів, 4) Вибори до Повітової Української Ради, 5) Вибори повітового комітету селянської спілки і 6) Біжучі справи. Приїздити треба у Вінницю, Миколаївський пр[оспект] № 76 і з'явиться до секретаря Ради.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 25 червня.

№ 475

Повідомлення «Робітничої газети» про організаційні збори Вінницьких соціал-демократів

25 червня 1917 року

Вінниця – найбільший город Поділля, в ньому нараховується звиш 60 тисяч людности. Не дивлячись на те, що губернський город – Кам'янець, в Вінниці помічається найбільший рух.

Але за старого правительства, яке в корінні душило всі прояви людської думки, в Вінниці все мовчало, кожний дбав лише про власний шлунок; ніяких організацій не було.

Коли повстала воля, і народу прийшлося прийняти участь в будові держави, вінничане стрепенулись, почали організовуватись.

Перше всього зорганізувались «общероси». За ними пішли поляки, євреї, а українці, як найбільше розпорошені, забиті, зорганізувались лиш недавно.

Розуміється, хто раніше зорганізувався, той захопив владу в свої руки. Так, напр[иклад], в руках общеросів опинилися: виконавчий комітет і рада робітничих і солдатських депутатів.

Але українці на це не вважали, вони почали організовувати селян, робітників, військо і таким чином добились того, що з українцями вже рахуються.

Маєм вже губернську раду, повітові ради, селянські спілки, військову спілку, а отсе недавно заклались організації Української Соціал-Демократичної Партії.

Перші організаційні збори українських соціал-демократів були 25 червня, на яких поставлено заснувати Вінницьку організацію Української соціал-демократичної робітничої партії. На других зборах – 29 червня було обрано постійний комітет з 5 осіб (за голову обрано т[овариша] Дудича), а також доручено комітетові вступити представниками од партії: до ради робітничих і солдатських депутатів і до губернської української ради і, крім того, обрано представником т[овариша] Дудича на Всеукраїнський робітничий з'їзд в Києві, а також чотирьох товаришів до продовольчого комітету. Таким чином, хоч з великим запізненням, українські соціал-демократи стали на справедливую дорогу і зможуть скрізь обстоювати інтереси пролетаріату, яко партійні люди. Партійна диференціація останніми часами викликала самі життям: український рух настільки поширився, що обмежуватись загальними лозунгами не можна було. Крім того, треба було одмежувати себе од буржуазних елементів, які всю увагу звертали лише на національний рух, а соціальним питанням надавали мало значіння, або трактували їх в дусі кадетів. Союз Подільських Українців, який народився в перших днях революції для гуртування «всіх українців», відслуживши свою службу, помер природною смертю. Вся робота лягла тепер на плечі партійних організацій і чим більше прикладемо праці, тим скоріше зміцнимо нашу партію; ґрунт маємо відповідний: до укр. соц.-демократії записались переважно фабричні робітники.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 6 липня.

№ 476

Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування у Вінниці осередку партії українських соціал-демократів

25 червня 1917 року

25 іюня в Вінниці відбулися збори українських соціал-демократів. Після обговорення всіх питань що до організації, збори винесли таку резолюцію: 1) заснувати в Вінниці організацію української соціал-демократичної робітничої партії; 2) в члени партії приймати тих товаришів і товаришок, незалежно од національності, котрі визнають програму сеї партії і за котрих може поручитися один з партійних товаришів; 3) кожний член повинен вносити в касу організації 1 карб[ованець] вступної платні і не менше ½ проц[ента] місячного заробітку; 4) кожний член, яко партійний робітник, мусить підлягати всім постановам організації, скрізь обстоювати програму укр[аїнської] соціал-дем[ократичної] партії і не виступати против; 5) для керування справами організації утворюється комітет.

За голову Комітету обрано т[овариша] Дудича.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 7. – 3 липня. – С. 13.

№ 477

Повідомлення газети «Народня воля» про рішення Проскурівської міської думи щодо видачі пайків солдаткам

26 червня 1917 року

ПРОСКУРІВ, 26. З домагання солдаток мійська дума постановила видавати з мійських коштів грошовий пайок на 20 руб[лів], але за браком мійських коштів, останні

повинні бути знайдені через самооподаткування осіб заможної верстви. Комітет солдаток постановив реквізувати у свій фонд сахарні запаси приватних осіб, якщо у останніх будуть знайдені запаси сахару.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 11 липня (28 червня).

№ 478

**Стаття Ю. Щириці у газеті «Подільська воля»
про розвиток української освіти**

26 червня 1917 року

На український селянський з'їзд, котрий відбувся між 28 травня і 2 червня у Києві послали мене селяне з таким мандатом: земельна справа на території України повинна належати до Українського Союму, повна автономія України, освіта українського народу повинна бути на рідній мові. З такими гаслами послали мене на з'їзд селяне. Це не вигуки гарячих голів, викликані палкою промовою якого-небудь промовця; це довго виношене і щиро обмірковане бажання мого села. І ці бажання, ці гасла оказались гаслами першого всеукраїнського з'їзду. Всі селяне з'їзду зі всієї України об'єднались коло сих трьох бажаннів: земля, автономія і школа. Це душа і серце вільного життя нашого громадянства. Це сонце, місяць і зірки нашого селянського життя. Як без сонця не може жити ніщо на світі, так без землі не може існувати наше селянство. Школи наші майбутні – це зірки нашого темного життя, і як зірки просікають світлими крапками темноту нашого селянського життя.

Земля, автономія і рідна школа на рідній мові – це ті три кіти, на котрих повинно будуватись вільне життя українського народу. І цей будинок вільного нашого життя ми повинні будувати в нашій Україні тепер же, негайно. Ми маємо на це право. На це нам вказує історія і закони Російської держави. Розкрийте російські закони і там знайдете фундамент, підвалини нашого вільного життя. Фундамент цей – Переяславський трактат. Ось він:

1) насамперед, щоб не було непорозуміння, повинен ти, государь, затвердити права і вольности наші так, як ці права і вольности ми спокон віку мали.

2) щоб в суди наші, як місцеві, так і військові, не бояри, не воєводи, не ставники московські не входили.

3) Україні мати своє власне військо, як городове, так і запоріжське.

4) Як по містах, так і в селах, вся старшина (урядники, войти, бурмистри, старости) щоб з наших людей радою обіралися.

5) При Гетьманській булаві зостається староство Чигиринське.

6) Народ і військо на загальній раді самі поміж себе обирають Гетьмана і всю Старшину, так як це є стародавній український звичай.

7) Земель козачих і селян одібрати ніхто не може, а вони переходять дітям, котрим вольности мати, як мали діди і батьки.

8) Права і вольности, котрі ми маємо з часів князівства, як духовенства, так і мирян, щоб поповані не були.

9) Гетьман з Старшиною може приймати чужоземних посланців, як то ще спокон віку було.

10) Раніш, чим збірають подушне, умовитись з Гетьманом і Старшиною, котрі і призначають своїх урядовців.

11) Українська церква і духовенство мають повну незалежність від Москви.

12) В затвердження непорушності цього трактата прохаємо цю хартію вольності підписати і печатками затвердити, щоб навіки віків нерушимо було.

Государь затвердив і бояре приговорили. (Справка: Полное собрание законов Российской Империи, т[ом] I, стр[аницы] 322-327. Статті, на яких року 1654 Гетьман України Богдан Хмельницький пристав до спілки з московщиною).

Це умова єднання України з Московщиною; і цю умову зламав московський уряд (правительство). З цього ми бачимо, що московські зрадники, клятвоприступники, хриstopродавці скасували, знівечили наше право вільного життя і закували нас в кайдани московського рабства. Трактат цей показує, що не треба нам просити автономії України (ми в цім трактаті маємо більше ніж автономію), нам тільки треба заявити Тимчасовому Правительству, що на основі цього трактата ми явочним порядком заводимо у себе вільне автономне життя. Це безперечне наше право. Деспотичний царизм украв його в нас і гнітив більше як 250 років. Тепер, як клятвопреступники і гнобителі згинули, наше право на вільне життя виринуло з під тяжкого царського гніту разом з волею інших народів Росії, і цим правом ми повинні негайно скористуватись. Очистимо ж фундамент нашого права від грязі і багна московського і будемо мерщій будувати будинок нашого вільного автономного життя на рідній Україні. Ми, українці – народ вільний з давніх давен. У нас не було деспотичного царя, у нас спокон віку була республіка, цебто такий порядок, коли народ сам собою управлявся, вибираючи собі всіх начальників аж до самого князя, котрий потім став зватися Гетьманом. Тоді як ні в одного народу не було такого вільного ладу, у нас цей лад панував. І не дивлячись на те, що нас гнітили кілька сот літ, вільного духу в нас не погасили, почуття волі у нас не убили. І тепер, коли кайдани неволі зпали з наших ніг, пробудився народ від довгої сплячки, почув, що ще тече в його жилах вільна козацька кров, і заворушився. Піднявся величезний національний рух, якого вороги наші і не сподівались. І як весною пробуджуються і розпускаються бруньки для того, щоб дати початок другій гілці, другій рослині, так пробудилось в кожному громадянині почуття волі, щоб дати величезні парости вільного життя. Скоріше ж берімось за вільну роботу на користь рідної України. Щоб хутчій збудувати будинок вільного життя і виявити свою культурно-територіальну автономію, треба негайно організуватись на підставах резолюцій Всеукраїнського селянського з'їзду; треба, щоб всі ми однаково думали, одного бажали, щоб інші сили не розпорозувались і всі ми йшли, як один чоловік. А для цього необхідно: 1) негайно здійснити навчання по всіх школах на своїй рідній мові, особливо ж в початкових; 2) відкривати Т[оварист]ва «Просвіта», котрі б керували нашою освітою; 3) гуртуватись в партії, селянські спілки і другі організації для творення свого національного життя і для переведення на виборах в городські думи, земські управи і інші інституції своїх дійсних щирих і прихильних діячів, котрі забезпечували б наше життя. Крім цього, треба домагатись, щоб і в судах, банках, казначействах, на пошті і т[ак]е і н[ше] займали посади наші люди. Теж, щоб наші пан-отці (батюшки), комісари, міліціонери і другі були українці, або такі, котрі спочували б українського громадянства. Далі, треба готуватись до виборів в Краєву Раду (наш український сойм), котра рішить нашу земельну справу (що українська земля цілком належить українському народові і тим народам, котрі тепер живуть на території України). Тепер же треба слухати і підтримувати Центральну Раду, котра керує всім нашим життям. І врешті-решт треба послати до Установчих Зборів справжніх українців, котрі обстоювали б там наші права. Коли ми це все будемо робити, ми цим самим будемо переводити в життя автономію України.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 6. – 26 червня. – С. 6 – 7.

№ 479

**Оголошення газети «Подільська воля» про скликання
селянського з'їзду Вінницького повіту**

26 червня 1917 року

Вінницький повітовий з'їзд. Подільська Губернська Українська Рада розіслала оповістки по селах Вінницького повіту з закликом прибути на повітовий селянський з'їзд, котрий одбудеться 29 юня – на Петра і Павла. На з'їзд мають прибути представники по одному од сел, де до 1 тисячі населення, а де населення більше тисячі, те село має прислати двох представників. Крім цього, кооперативи, спілки, «Просвіти» й інші громадські організації мають право прислати на з'їзд по одному представнику. На з'їзді будуть обмірковані такі справи : 1) доклад Центральної Української Ради, 2) про земельні комітети і селянські спілки, 3) вибори до ради солдатських і робітничих депутатів, 4) вибори до повітової української ради, 5) вибори повітового комітету селянської спілки, 6) біжучі справи. Являгись треба до Подільського Союзу, Миколаївський просп[ект] 76. Спитати секретаря Ради.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 6. – 26 червня. – С. 12 – 13.

№ 480

**Повідомлення газети «Подільська воля» про відкриття українського
базару у селі Польямполь Гайсинського повіту**

26 червня 1917 року

Недавно в нашім селі відкрито перший український базар. Вранці, на базарній площі відправлено молебен, куди зібралось багато людей – наших селян, а ще більш прибувших з поблизьких сел, котрі приїхали базарювать. Мило було глянуть на те море голів, між котрими величаво маячили по вітру українські прапори. Молебен кінчився, присутні з корогами і прапорами стали обходити площу навкруги. Після того люд тісним гуртом стояв, ніби ще чогось дожидав... Несподівано заколихнулись всі голови і величезна громада направила погляд на великий міст, де з меж верб вирисовувалось два великих прапори, а по середині хлопці і дівчата несли портрети батька Шевченка. В ту мить, як постріл з гармати, прогрімилі тричі українське «Слава». Як тільки портрет принесли на середину площі, хор проспівав «Ще не вмерла Україна». Солодкі звуки завмирають десь далеко-далеко на долинах. Селянство мов заворожене стоїть, слухаючи поглядає на портрет. Сльози радости повільно заповняють очі; серце б'ється так вільно, так радісно. Гімн затих; пан-отець Олександр стає на стіл, держить промову до громадянства; промова щиро-народнього змісту покривається гучним «слава», співають «Заповіт». Потім д[обродій] Сорочинський сказав промову про автономію України і національний фонд, закликаючи громадян допомагати скільки хто може. Так откритися наш перший український базар.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 6. – 26 червня. – С. 16.

Протокол об'єданного засідання громадських організацій Ольгопільського повіту та партій міста Ольгополя

26 червня 1917 року

Протокол Объединенного заседания всех Общественных Организаций
Ольгопольского уезда и партий г[орода] Ольгополя

26 июня 1917 года.

Председательствует М. Река, Секретарь М. Галицкий.

1) О выяснении отношений Уездного Исполнительного Комитета и Совета рабочих и солдатских депутатов.

Выяснено, что как та, так и другая организации должны работать совместно, рука об руку, идя к одной цели, водворение порядка и укрепление свободы.

2) О выборе агитационной Комиссии.

Настоящее собрание названо «Агитационным» Советом, из которого решено выбрать агитационную комиссию, число членов определить 12. В состав Комиссии избраны: от Уездного Исполнительного Комитета Босенко и Кошевой, Совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов – Галицкий и Разгон, за делегатом от крестьян оставлено место, Земской управы Христин, Комиссар [...] учителей Панчук, Продовольственной управы Зборовский, Просвители – Велихович, Городского Исполнительного Комитета – Трачев и Ольгопольской с[оциал]-д[емократической] р[абочей] партии - Царивхан.

Внесены предложения: 1) о том, чтобы избранная Комиссия могла кооптировать в свой состав, в случае необходимости, по одному числу от уездных организаций, не вошедших в настоящее заседание. Принято.

2) О том, чтобы делегаты 8 и 11 армии, находящиеся в Ольгопольском уезде, могли входить в состав Комиссии. Принято.

3) Об изыскании средств на содержание постоянных агитаторов и расходы по посылке членов Комиссии или агитационного Совета по уезду.

Предложения: 1) о том, что в случае надобности Комиссия может пригласить постоянных агитаторов.

2) Об ассигновании в распоряжение Комиссии из средств уездного земства 5000 руб[лей] на расходы – просить Ольгопольскую уездную земскую управу о созыве экстренного чрезвычайного собрания по настоящему вопросу.

3) Определить местным агитаторам, едущим в уезд, по 6 руб[лей] в сутки при бесплатных разгонах. В случае приглашения постоянных агитаторов определить жалованье 150 руб[лей] в месяц и 6 руб[лей] суточных. В случае вызова в уезд агитатора в целях успокоения народа по вызову Комитетов и Начальников агитации суточные и прогонные платит земство, по вызову же частных лиц платят вызовщики по 25 коп[еек] с версты в оба конца за проезд.

Председатель М. Река

Члены:

Секретарь М. Галицкий

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 293 – 293 зб. Рукопис. Оригінал.
Підпис.

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

27 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 27 июня 1917 г[ода], в составе следующих членов: Одинцова, Бельского, Гарбулинского, Костюка, Майбороды, Неймана, Гречинского, Самулевича, Шлейфера и Губернского Комиссара Александра

1. Заслушав доклад Губернского Комиссара Александра об отношении Председателя Каменецкого уездного Исполнительного Комитета Блонского к Временному Правительству, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить Блонского дать письменное объяснение о том, говорил ли он по отношению к Временному Правительству все то, что напечатано в газете, если нет, то что именно он говорил и в какой форме предложил резолюцию о выражении недоверия Временному Правительству.

2. Заслушав письменное ходатайство Председателя Каменецкой Уездной земской Управы Блонского о предоставлении в его распоряжение на 10-15 дней автомобиля для объезда Каменецкого уезда с целью организации Земельных Комитетов, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить содействия Губернского Комиссара.

3. Заслушав доклад о необходимости сократить штат служащих Губернского Правления в виду полного отсутствия денежных средств на содержание их, а также упразднения части делопроизводства, Губернский Исполнительный Комитет постановил: 1) просить и[сполняющего] об[язанность] старшего Советника Губернского Правления Гриневича объявить служащим Губернского Правления, что в виду полного отсутствия средств на содержание некоторых из служащих губ[ернского] Правления они с 1 августа освобождаются от службы, и 2) просить Губернского Комиссара возбудить пред Временным Правительством ходатайство о выдаче предназначенным к увольнению с 1 августа состоящим на государственной службе заштатного содержания в размере годового оклада со всеми получаемыми в данное время прибавками, а вольнонаемным – полугодового.

4. Заслушав предложение Члена Исполнительного Комитета Самулевича о дополнительном вознаграждении и[сполняющего] об[язанность] старшего советника Гриневича за возложенные на него обязанности помимо нормованных по Губернскому Правлению, Губернский Исполнительный Комитет постановил: возбудить пред Временным Правительством ходатайство о разрешении выдать Гриневичу добавочно разницу между его жалованьем и причитавшимся б[ывшему] Вице-Губернатору за все то время, которое фактически он исполнял должность старшего советника и бывшего вице-губернатора.

5. Заслушав внеочередное заявление Помощника Каменецкого уездного Комиссара Волощука о том, что при объезде им Каменецкого уезда по делу организации земельных и волостных комитетов он встретил противодействие со стороны населения, Губернский Исполнительный Комитет, приняв во внимание пост[упившее] отношение от Камен[ецкого] Уезд[ного] Исп[олнительного] К[омите]та, постановил: 1) немедленно предложить Каменецкому уездному Исполнительному Комитету: во всех случаях насилия над должностными лицами Временного Правительства, представителями общественных организаций, частными лицами и их имуществом сообщать Прокурору

Окружного Суда для возбуждения преследования против виновных и 2) обратиться к местным повитовым Радам, Совету крестьянских депутатов и культурно-просветительным организациям с просьбой принять меры для морального воздействия на лиц, учиняющих беззаконие.

ЗАСЕДАНИЕ В 6 ЧАСОВ ВЕЧЕРА

6. Заслушав прошение уполномоченного от общества с[ела] Красногорки Ямпольского уезда Иова Демянова, а также и личное ходатайство его о воспреещении землевладельцу Карлу Щениовскому производить сплошную вырубку леса, произрастающего на склоне горы, защищающего крестьянские усадьбы от размыва дождевой водой, Губернский Исполнительный Комитет постановил: просить кого следует командировать из г[орода] Каменца лесничего и агронома в Ямполь и просить их обратиться в уездный Исполнительный Комитет и совместно с представителями сего Комитета произвести осмотр леса для разрешения вопроса грозит ли обвалом, размывом или оползнем рубка леса Щениовского и в какой мере и о последующем сообщить.

7. Губернский Исполнительный Комитет постановил: все решения Комитета и исполнения по ним, имеющие общегубернский характер, кроме подписи Председателя и одного Члена Комитета, посылать для подписи Губернскому Комиссару.

Председатель Комитета Одинцов

Члены Комитета: Нейман, М. Майборода Осадчук, И. Бельский, П. Самулевич, П. Александров

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 37 – 38. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 483

**Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття
учительських курсів у місті Балта**

27 червня 1917 року

В м[істі] Балті на Поділлі відбулось урочисте відкриття педагогічних українських курсів. На курси прибуло біля 150 чоловік. Закликано ще 150, котрі слухатимуть лекції в вечірню зміну.

Губернське земство призначило лекторів, а проте на відкриття прибув тільки один із земських. Промовляли на відкритті пан-отець Дорохольський, два лектори та місцеві діячі по народній освіті.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 27 червня.

№ 484

**Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого
комітету громадських організацій**

28 червня 1917 року

ПРОТОКОЛ
заседание 28 июня 1917 г[ода]

Присутствовали: члены Под[ольского] Губ[ернского] Исполнительного Комитета Одинцов, Бельский, Самулевич, Нейман, Костюк, Гарбулинский, Осадчук, Майборода, Гречинский и Шлейфер.

1. Заслушано: Отношение Каменецкого Городского Исполнительного Комитета от 26 июня 1917 г[ода] за № 381 об асигновании на нужды Комитета 5000 рублей.

1. Вынесена резолюция: Ходатайство о кредите на содержание уездных и волостных исп[олнительных] Комитетов уже возбуждено, но таковой еще не открыт. Просить Каменецкий Городской Исп[олнительный] Комитет составить смету хоть бы на 3 месяца и сообщить ее Губ[ернскому] Исп[олнительному] Комитету для возбуждения ходатайства и повторить ранее сделанное ходатайство.

Время исполнения: 30/VI. № 187.

2. Заслушано: Прошение кр[естьян] с[ела] Рыбок Ольгопольского уезда Ирины Метрофановой Терповенковой о выдаче ей денежного пособия за службу Ивана Терповенко, убитого в 1915 г[ода].

2. Вынесена резолюция: Направить г[осподину] Губернскому Комиссару.

Время исполнения: 30 июня. № 183.

3. Заслушано: Отношение Нижне-Кропивянского Волосного Исполнительного Комитета о пропечатании в известиях комитета статьи об утере Иваном Богачуком паспорта.

3. Вынесена резолюция: Передать в типографию «Известий» и просить напечатать.

Время исполнения: 28 июня. № 164.

4. Заслушано: Жалоба Зейды Шистера на Кулубаевский сельский Комитет о воспрепятствии вывоза дров из леса Николая Петрусевича.

4. Вынесена резолюция: Направить в уездн[ый] Исп[олнительный] Комитет на рассмотрение.

Время исполнения: 30/VI. № 184.

5. Заслушано: Прошение общества граждан с[ела] Суповки Могилевского уезда об увольнении или перемещении священника Андрея Ильича, в виду того, что он по состоянию здоровья не может выполнять своих обязанностей.

5. Вынесена резолюция: Передать Первосвященному на распоряжение.

Время исполнения: 30/VI. № 188.

6. Заслушано: Прошение мещанок м[естечка] Меджибожа Марию Бондарчук и др[угих] о разрешении вывоза сала и колбас.

6. Вынесена резолюция: На распоряжение Летичевского уездного Продовольственного Комитета.

Время исполнения: 30/VI. № 188.

7. Заслушано: Отношение Управления Винницкой Городской Милиции о напечатании в известиях комитета статьи о замене вида на жительство, утерянного Марией Головчук.

7. Вынесена резолюция: Просить отпечатать ссыскную статью в «Известиях».

Время исполнения: 28 июня 1917 г[ода]. № 163.

8. Заслушано: Копия телеграммы Подольской Губернской Земской Упарвы о выборах в Волостное земство.

8. Вынесена резолюция: Командировать г[осподина] Одинцова.

Время исполнения: Дело № 17. 1917 г[ода].

9. Заслушано: Отношение Волынского Губернского Исполнительного Комитета о введении паспортной регистрации лошадей и скота в цели борьбы с кражами.

9. Вынесена резолюция: Выразить принципиальное согласие и просить Волынский Губ[ернский] Комитет прислать проект обязат. постановления по этому вопросу.

Время исполнения: 30 июня 1917 г[ода]. № 172.

10. Заслушано: Отношение Винницкого Уездного Исполнительного Комитета с инструкцией о правах и деятельности волостных и сельских комитетов.

10. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

Время исполнения: Дело № 16. 1917 г[ода].

11. Заслушано: Отношение Подольского Губ[ернского] Комиссара о том, что Винницкий Уездный Исполнительный Комитет совместительство должностей: Уезд[ного] Комиссара, Председ[ателя] Уезд[ного] Исполнительного Комитета с должностью Председателя Уездн[ой] Земск[ой] Управы признать нежелательным.

11. Вынесена резолюция: Принять к сведению и сообщить ближайшему Губ[ернскому] Совету.

Время исполнения: Дело № 15. 1917 г[ода].

12. Заслушано: Открытое письмо Евдокии Бондаревой о выдаче денежного пособия.

12. Вынесена резолюция: Сообщить ей, что послано в винницкий Уездн[ый] Комитет, куда ей и следует обратиться. Открытку отослать Винницкому Уезд[но]му Комитету на рассмотрение.

Время исполнения: 17 июля. № 229.

13. Заслушано: Отношение головы Рады селянских депутатов Каменецкого уезда о том, что им перед Центральной Радой возбужден вопрос о замене слова «земство» другим названием.

13. Вынесена резолюция: К сведению. Командированному на съезд представителей управ Одинцову дать директиву, что Губ[ернский] Комитет полагает, что перемена названия допустима.

Время исполнения: Д[ело] № 17. 1917 г[од].

14. Заслушано: Прошение Надежды Федорчук о выдаче удостоверения о том, что муж ее Василий Федорчук, состоя агентом охранного отделения, никакой деятельности не проявил.

14. Вынесена резолюция: Возвратить просителю.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 228.

15. Заслушано: Отношение Лесничего Цыковского Лестничества о беспричинном смещении сельскими комитетами чинов лесной стражи.

15. Вынесена резолюция: В Каменецкий Уездный Земельный Комитет на рассмотрение.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 227.

Председательствующий Одинцов. Члены: Бельский, Самулевич, Нейман, Костюк, Гарбулинский, Осадчук, Майборода, Гречинский, Шлейфер

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 39 – 40 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 485

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію
в містечку Верхівці Могилів-Подільського повіту**

28 червня 1917 року

У м[істечку] Верхівці Могилів-Подільського повіту відбулася українська маніфестація з нагоди відкриття в містечку пам'ятника Т. Шевченкові. Пам'ятник

поставили на високій стародавній могилі серед площі. На це свято зібралася велика сила людей з сусідніх сіл. Були українські прапори з написами: «Хай живе автономна Україна» та інші. Перед відкриттям пам'ятника чоловічий хор проспівав «Заповіт» та «Ще не вмерла Україна». Під час співу козаки, які тут пробували тимчасово, тримали шаблі на знак пошани. На могилі біля пам'ятника було відправлено панахиду по Т. Шевченкові, після якої пан-отець Левицький коротенько розповів селянам, хто такий був Т. Шевченко і що він зробив для нас. Після нього ще виступало кілька промовців. Скінчилась маніфестація над вечір. Усіх гостей залишили вечеряти.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 28 червня.

№ 486

Повідомлення газети «Народня воля» про діяльність Гайсинської ради робітничих та солдатських депутатів

28 червня 1917 року

В Гайсині (на Поділлі) «совет солдатских и рабочих депутатов» дуже ворогує з місцевими і українськими організаціями, скрізь іде всупереч національним домаганням українського народу. За це люди скрізь дають одсіч агітації цим централістам, і «совет» зістається сам сиротою серед людей.

Наші читачі знають, що на днях цей «совет» виніс «Порецание» Центральній Раді за Універсал, але разом з тим робить оговорку, що бажає працювати в згоді з місцевими організаціями. Як раз в той час виконавчий комітет селянських депутатів вкупі з представниками селянських спілок і інструкторами по заснуванню селянських спілок в Гайсинському повіті, прочитавши і обговоривши Універсал, винесли таку постанову: «Вважаєм Українську Центральну Раду найвищою владою на Україні, найближчим оборонцем інтересів українського народу. Присягаєм їй і обіцяєм підтримувати всіма силами».

Варт «Совету» взіти на увагу, що той, хто «порищає» Укр[аїнську] Центр[альну] Раду не може бути приятелем українського народу, не зможе працювати з нами в згоді.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 11 липня (28 червня).

№ 487

Протокол засідання Подільського губернского виконавчого комітету громадських організацій

29–30 червня 1917 року

Заседание 29 и 30 июня 1917 г[ода].

Председательствовал М. А. Одинцов.

Присутствовали члены Комитета: Шлейфер, Майборода, Гарбулинский, Нейман, Костюк и Бельский.

29 июня.

1. Заслушано: Зявление землевладельца с[ела] Приворотья Каменецкого уезда Ивана Егоровича Раковича о том, что местный сельский комитет самовластно завладел его лесом.

1. Вынесена резолюция: Сообщить Раковичу, что о смоуправстве и виновных ему надлежит сообщить прокурору.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 216.

30 июня.

2. Заслушано: Переписка Прокурора Каменец-Под[ольского] Окружного суда по обвинению ветеринарным врачом Кохманом ветеринарного инспектора Картамьшева в рабочих злоупотреблениях.

2. Вынесена резолюция: Принимая во внимание, что Исп[олнительный] Ком[итет] не имеет компетентности в разрешении юридических вопросов вернуть г[осподину] Прокурору переписку с просьбой дать свое заключение по существу.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 225.

3. Заслушано: Отношение Ново-Ушицкого Городского Исполнительного Комитета о сообщении ему сведений о том, имеет ли Комитет право представительства в Губернском Совете Общ[ественных] организаций.

3. Вынесена резолюция: В виду не включения первой организационной Комиссии в состав Совета представителей Новой Ушицы вопрос до реорганизации Совета остается открытым.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 217.

4. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара о выдаче отстаному вахмистру Михаилу Фомичу Сорочуку удостоверения о неимении препятствий к поступлению его на службу.

4. Вынесена резолюция: Если не служил в полиции или жандармерии - препятствий не встречается.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 218.

5. Заслушано: Прощение Иосифа Кицюка о привлечении Ивана Колибабу к ответственности за нанесение ему оскорблений.

5. Вынесена резолюция: Уведомить просителя, что подобного рода дела разрешаются надлежащим Мировым Судьям.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 240. Д[ело] № 3.

6. Заслушано: Отношение командира Воронежской пешей дружины о розыске скрывающегося ратника Сергея Крижистафовича.

6. Вынесена резолюция: Направить к начальнику городской милиции.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 238. Д[ело] № 3.

7. Заслушано: Отношение командира 12 Финляндского стрелкового полка о лишении семьи самовольно отлучившегося из полка Стефана Ковальчука казенного пайка.

7. Вынесена резолюция: Предложить нач[альнику] Милиции г[осподину] [...] опросить родственников не находится ли Стефан Ковальчук в действующей армии в другой части и на основании их прекратить выдачу пайка.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 219.

8. Заслушано: Открытое письмо Анастасии Деркач о назначении ей денежного пособия.

8. Вынесена резолюция: Сообщить просительнице, что ее дело находится в Винницк[ом] У[ездном] Исп[олнительном] Комитете.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 223-224. Д[ело] № 8.

9. Заслушано: Прощение Ксенофонта Цешковского о том, чтобы сделать распоряжение: 1) об освобождении его молотильной машины от ареста, наложенного

агентом Эльворти и 2) о побуждении Федора Цешковского уплатить 90 руб[лей], следуемых ему по суду.

9. Вынесена резолюция: Наприваить в Балтск[ий] Уездн[ый] Испол[нительный] Комитет.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 220.

10. Заслушано: Прошение Романа Андрусевича, присланное Проскуровским Город[ским] Исполнительным Комитетом, об опубликовании в газетах, что деятельность его, Андрусевича, в охранке ничего предубодительного не представляла.

10. Вынесена резолюция: В Каменецк[ий] Городск[ой] Исполнит[ельный] Комитет в Суд Совета.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 221.

11. Заслушано: Отношение Судебного Пристава 3 уч[астка] Ямпольского уезда о напечатании в Известиях Комитета объявления о продаже недвижимого имущества Лейви Янкелевича Рабиновича.

11. Вынесена резолюция: Передан в Газетн[ый] Стол.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 222.

12. Заслушано: Прошение Поверенного Шмуля-Аврума Дуницкого, Шмуля-Абы Шапиро и торгово-промышленного Товарищества под фирмою «Наследники Г[осподина] Дуницкого», присяжного поверенного М. А. Альтера о принятии мер к устранению недоразумений, возникших между владельцем Брановицкой, Ушицкого уезда, писчебумажной фабрики Тышкевичем, и ее арендаторами, Дуницким, Шапиро и наслед[ники] Г[осподина] Дуницкого, что служит поводом к тому, что фабрика с 1 апреля с[его] г[ода] не работает.

12. Вынесена резолюция: Предоставить арендаторам двухнедельный срок со дня объявления пустить фабрику в полный ход; предложить уездному Комиссару снять печать и допустить арендаторов к работам, отобрав от них подписку о том, что они в означенный двухнедельный срок пустят фабрику в полный ход для полной продуктивности производства; при нарушении же ими сего (подписки) немедленно привлечь их к законной ответственности и фабрику реквизировать. Одновременно со снятием печати составить подробную опись имущества, которую сдать арендаторам под их личную ответственность. Гражданам же прошения как подлежащие рассмотрению Суда оставить без рассмотрения.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 239. Д[ело] № 3.

И[сполняющий] д[олжность] Председателя Нейман

Члены: Майборода, Осадчук, Бельский, Слободянюк, Д[...].

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 41 – 42 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 488

Повідомлення газети «Подільська воля» про селянський з'їзд Вінницького повіту

29 червня 1917 року

29 червня відбувся у Вінниці селянський повітовий з'їзд, на який прибуло 104 представники од усіх волостей повіту, од багатьох сіл і ріжних організацій: кооперативів, просвіт і селянських спілок. Позаяк в той день відбувався у Вінниці агрономичний з'їзд, а на селянському з'їзді мало вирішатись земельне питання,

постановило запросити всіх учасників того з'їзду, як спеціалістів в земельному питанню, на спільну нараду, на що учасники агрономичного з'їзду охоче згодились.

Після докладного обговорення всіх питань, які були поставлені в порядку дня, між іншим постановлено: 1) заснувати повітовий комітет селянської спілки, а також в кожному селі – селянську спілку і вибрати волостні комітети цієї спілки, 2) заснувати волостні і сільські земельні комітети і разом з тим наказати як волостним та сільським, так і повітовому комітету працювати в згоді з Центральною Радою і Центральним Українським Земельним Комітетом, 3) послати до Центральної Української Ради телеграму такого змісту: «Вінницький Повітовий З'їзд, приєднуючись до Універсалу, посилає Центральній Раді щире бажання успішної праці над організацією українського народу і заведенням автономного ладу на Україні. З'їзд визнає Центральну Раду своїм правительством і постановляє переводити всі накази і розпорядження Ради в життя».

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 12 – 13.

№ 489

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Вінницького
повітового селянського з'їзду**

29 червня 1917 року

Постанови Вінницького Повітового Селянського З'їзду 29 червня.

1) Заснувати Повітовий Комітет Селянської Спілки, а роз'їхавшись додому, заснувати в кожному селі Селянську Спілку і вибрати волостні комітети Селянської Спілки.

2) Заснувати волостні і сільські Земельні Комітети, а разом з тим наказати, як волостним та сільським, так і повітовому комітету працювати в згоді з Центральною Українською Радою і Центральним Українським Земельним Комітетом. Комітети повинні не тільки слідити за ходом обробки землі, але й зарані потребувати від поміщиків обов'язательства, що вони обсіють землю так, як треба.

3) Зважаючи на те, що Українська Центральна Рада, обрана на першій Всеукраїнській Конгресі, поповнена і признана всіма іншими українськими з'їздами, в своєму Універсалі висловлює волю всього українського народу, ми вважаємо своїм обов'язком прийняти і виконати Універсал; накази і розпорядження тимчасового російського правительтва ми будемо вважати для себе обов'язковими і надалі, якщо вони не будуть суперечити волі нашого народу, висловленій в Універсалі Центральної Ради. У всяких справах всі сільські, волостні і повітові громадські установи (комітети і всякі управи) повинні мати тісні організаційні зв'язки і зносити з Центральною Українською Радою і підлягати всім її розпорядженням і наказам. Вважаємо своїм обов'язком оповістити Універсал всьому сільському населенню і подбати про те, щоб кожне село визнало Універсал Центральної Ради для себе законом і установило податок на рідну справу не менше як по 10 коп[ійок] з десятини.

4) Послати до Центральної Ради телеграму такого змісту: «Вінницький Повітовий З'їзд, приєднуючись до Універсалу, посилає Українській Центральній Раді щире бажання успішної праці над організацією українського народу і заведення автономного ладу на Україні. З'їзд визнає Центральну Українську Раду своїм українським урядом і постановляє переводити всі накази і розпорядження Ради в життя».

5) Вибраних тимчасово на Першому Всеукраїнському Селянському З'їзді від вінницького повіту членами Всеукраїнської Ради Селянських Депутатів Володимира Мачушенка і Івана Рижія затвердити.

6) Зважаючи на те, що представники російської демократії, їздячи по селах повіту з агітацією од різних громадських інституцій (Совета Солдатских и Рабочих Депутатов, Исполнительного Комитета і т[ому] п[одібне]) неправильно об'ясняють селянам про діяльність Української Центральної Ради та української інтелігенції і тим сіють ворожнечу та недовір'я українського народу до своїх оборонців і заступників, – з'їзд постановив вимагати від всіх агітаторів, які будуть з'являтися в селах, посвідчення від Подільської Української Ради, а без таких посвідчень промовців не слухать і випроваджувать із села.

7) Зважаючи на те, що в адміністративній своїй діяльності повітовий комісар Рененкампф не стоїть за інтереси трудового українського населення вінницького повіту і взагалі ставиться вороже до всього українського руху, з'їзд висловлює йому, Рененкампфу, недовір'я.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 11 липня.

№ 490

**Повідомлення газети «Нова Рада» про українську
маніфестацію в селі Чоботарка**

29 червня 1917 року

29 червня у нас урочисто одбулася перша українська маніфестація. Після служби Божої о[тець] Томасевич одслужив панахиду по Т. Шевченкові і сказав селянам промову, в якій зазначив роллю великого поета в боротьбі за волю України. Після цього в будинку ремісничо-господарської школи одбувся концерт, програма якого складалася з народних пісень, веснянок та декламацій з Шевченка і Руданського. Співали і декламували виключно селяне під орудою тутешньої же селянки. Велика шкільна кімната, частина якої займала сцена, була густо набита слухачами. Серед кону стояв портрет Шевченка, вбраний рушниками та вінком з польових волошок поміж з жовтими квітками, а кругом дівчата й хлопці в національному вбранні, по боках жовто-блакитні та червоні прапори з написами: «Хай живе вільна Україна, Земля і Воля, Гуртуймося, Федеративно-демократична республіка» та інші. Концерт почався гімном «Ще не вмерла Україна». Слухачі встали як один. Після концерту маніфестанти з портретом Шевченка і прапорами рушили через село. Хор співав «Ще не вмерла Україна», селяне йшли без шапок, а зустрічні побожно скидали їх... Скільки раз зупинялися, говорили промови про сучасні події на Україні, про рідну мову, про кривду, яку чинив Україні царський уряд. Коло хреста «на спомін загинувших за свободу» всі прапори журно похилилися... Маніфестація не обійшлася без курйозів: якийсь приїжджий добродій почав балакати проти Універсалу і українізації війська і називав упорядчиків маніфестації «провокаторами», але селяне тільки всміхалися... Шляхом, мовляв, помилився, не туди попав!.. а далі взяли прапори і пішли. Збентежений «оратор» загрожував донести про це «куди следует» (невідомо тільки куди). Такій свідомості наших селян багато сприяла діяльність волостного комітету, котрий заснувався в кінці травня. Просвітній відділ цього комітету за короткий час вже впорядкував дві вистави: «Душогубка» Грушевського і «На перші гулі», концерт і маніфестацію. Крім того, скільки лекцій на сучасні теми, а цими днями одкриває

«Просвіту». Вистави і лекції були безплатні, за те селяне охоче жертвували на бібліотеку. Зібрано 150 карб[ованців]. Село Чоботарка, як і інші села, до цього часу було неорганізоване. Велику роль в цьому відіграв театр. Цікаво, що перша вистава визвала різні балачки – молоді подобалася, а старі хитали головами, «а ну ж не дай Боже трапилось, що той, що «удає» справді помер!...» Друга вистава всіх захопила, а концерт та маніфестація викликала побожність. Тут можна побачити, які велетенські кроки робить свідомість серед селян.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 8 липня.

№ 491

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Брацлавського повітового товариства «Просвіта»

29 червня 1917 року

Рада Брацлавського повітового Т[овариств]ва «Просвіта» ще раз виражає повне довір'я У[країнській] Ц[ентральній] Р[аді] і визнає її одинокою законодавчою установою на Україні. Рівночасно прохає присилать нам всі постанови, інструкції і т[ак]е и[нше], а ми будем пересилати в села та містечка Брацлавського повіту.

Театральний відділ Т[овариств]ва поставив 2 рази п'єсу «Невольник». Прибутку з вистави 720 карбованців. Щиру поміч оказав солдат Вілявський, котрий подарував 10 козацьких костюмів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 12 липня (29 червня).

№ 492

Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Центральної Ради громадянами села Яланця

29 червня 1917 року

Віче громадян села Яланця на Поділлі шле Центральній Раді щире привітання, признає Раду вищим Українським Урядом, доручає домагатись автономії. Нехай же усміхнеться заплакана мати Україна.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 12 липня (29 червня).

№ 493

Повідомлення газети «Подільська воля» про загальне зібрання Будецького споживчого товариства Вінницького повіту

29 червня 1917 року

29 червня відбулись збори членів Будецького споживчого товариства. Це були вже другі збори на протязі двох останніх неділь. На зборах обмірковували справу про купівлю власного будинку у п[ані] Русановської. Таким робом товариство буде мати власний дім. Селяне міркують, що коли буде у них земля, то тоді можна буде завести всякі кооперативи: і банок і сільсько-господарське товариство і молочарську артіль. І

справді в малоземельних і безземельних селах ці кооперативи не дуже розвиваються, де ж тії корови та плуги знайдуться, коли курку і ту на налігачі в нашім селі мусимо держати? Мало не третина хазяїв землі зовсім не мають, а решта має такі лани, що можна закрити їх, розіклавши дві великих газети у ряд.

Споживче товариство існує в Будьках вже 9 літ і за цей час свідомими керівниками його притягнуто до роботи багацько селян. Відношення до Т[оварист]ва цілком свідоме і серйозне. Зібрання членів проходять завсіди інтересно: буває, за північ сидять жінки та чоловіки, щоб накидати при виборах чорної фасолі такому чи иньшому небажаному кандидатові. Лавка, то свій «клуб», де збираються вечорами люде не стілько за товаром, скілько для того, щоб набалакатись про всякі справи. Тепер тільки і мова що за Україну, як люди кажуть «наше царство». Місцева інтелігенція давно вже бачила, що треба дати людяма в руки якесь діло, бо ті балачки не всіх задовольняють. Для сього, ще вторік мали завести при лавці і читальню. Та, на жаль, тяжкі умовини недавнього минулого були сьому на перешкоді. Дістати дозвіл на заведення читальні за старого уряду (правительства) було трудно. Тепер, коли всякому вільно читати, що йому подобається, збори селян одноголосно постановили відкрити читальню.

З метою національного освідомлення селян місцева інтелігенція робила кілька раз читання з історії України та красного письменства. На читаннях співає хор українські пісні. Людяма це сподобалось, бо все зрозуміли. Тепер вже люди знають, що їх мова не «мужицька», а що нею балакають і пишуть всякі книги вчені люде. За ці місяці національно село вирросло без міри. Події на Україні зробили великий вплив.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 10. – 24 липня. – С. 16.

№ 494

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадських організацій

1 липня 1917 року

Заседание 1 июля 1917 г[ода].

Присутствовали: Нейман, Самулевич, Шлейфер, Майборода, К. Осадчук, Слободянюк, Бельский, Костюк.

1. Заслушано: Отношение Проскуровского уездного Исполнительного Комитета о сообщении сведений о том, числился ли кр[естьянин] м[естечка] Николаева Григорий Иванович Троян в списках сотрудников охранного отделения.

1. Вынесена резолюция: Направит в городской Исп[олнительный] Комитет г[орода] Кам[енца] для передачи в Суд Совета.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 231. Д[ело] № 3.

2. Заслушано: Жалоба поверенного владельца Николаевского имени Стефана Пржездецкого, Иосифа Топольницкого на кр[естьян] с[ела] Мелажевцев, Волицы, Войтовец и Мартыновки за захват мельницы и пруда, самовольную порубку леса и уборку травы.

2. Вынесена резолюция: Послать в Проскуровск[ий] Уездн[ый] Комитет с просьбой дать свое заключение.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 233. Д[ело] № 3.

3. Заслушано: Отношение Голованевского местечкового Исполнительного Комитета о сообщении сведений о том, какую именно сумму из коробочного сбора можно получить для м[естечка] Голованевска, на очистку местечка.

3. Вынесена резолюция: Поручить И. А. Шлейферу собрать сведения и доложить Комитету.

4. Заслушано: Заявление поручика Добржинского о том, что проданный его женою Ольгой Добржинской купцу Мату лес Ямпольский Городской Исполнительный Комитет воспретил рубить. Просит снять это запрещение.

4. Вынесена резолюция: В виду того, что объявление Добржинского послано в день [...] настоящего заседания, оставить таковое без рассмотрения.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917.

5. Заслушано: Прошение жительницы с[ела] Вербовой Ирины Туз о выдаче казенного пайка.

5. Вынесена резолюция: Послать запрос командиру полка 93 запасного пехотного полка.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 236. Д[ело] № 8.

6. Заслушано: Отношение Каменец-Под[ольского] отделения Государственного Банка об опубликовании объявления Банка о генеральном обмене 4% свид[етельства] Крестьянского поземельного Банка 3-го выпуска.

6. Вынесена резолюция: Вывесить объявление Банка по видимым местам.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917.

7. Заслушано: Отношение Редакции Известий Киевского Губернского Исполнительного Комитета с 9 номерами газеты Известий Киевского Комитета с просьбой присылать ему газету «Известия Под[ольского] Губ[ернского] Исполнительного Комитета».

7. Вынесена резолюция: Принять к сведению и исполнению и выслать уже вышедшие номера.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 237. Д[ело] № 4.

8. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара с копией телеграммы Круковского об оказании содействия с целью удержания от незаконных выступлений крестьян с[ела] Старой Песочной, Каменецкого уезда поголовно начавших пасти скот в лесной даче Ядвиги Александрович.

8. Вынесена резолюция: Направить в Уездн[ый] Земельный Комитет.

Время исполнения: 3 июля 1917 г[ода]. № 232. Д[ело] № 3.

9. Заслушано: Заявление жит[елей] с[ела] Михалковец Ушицкого уезда о том, что в селе требуют закрытия Лавки потребительской.

9. Вынесена резолюция: Поручить тов[арищу] Осадчуку и Слободянюку поехать в Михалковцы.

Время исполнения: 30 июня. № 190–191.

10. Отношение Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета от 22 июня 1917 г[ода] за № 333 с 10 заявлениями о самочинных действиях граждан, населенных пунктов Каменецкого уезда.

10. Вынесена резолюция: Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет находит, что единственной мерой против нежелательных явлений в уезде является подлежащая организация на местах всех демократических революционных сил, для чего Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет рекомендует в бл[жайшее] время приложить все меры к скорейшему объединению Испол[нительного] Комит[ета] Солдатских, Рабочих и Крестьянских депутатов. Означенная организация револ[юционных] демократических сил в уезде выберет из себя агитационную комиссию для пропаганды на местах необходимости сильных революционных организаций как истинных защитников интересов народа. При этом Губ[ернский]

Комитет находит, что при условии, если агитаторы снабжены в достаточной мере необходимыми сведениями [...] не только в случаях недоразумений, но и обыкновенное время, то они смогут приобрести доверие к себе у народа и тем самым будут устранены неприятные по отношению к ним эксцессы. Если агитаторы при поездке будут стоять на классовой точке зрения защиты трудящегося крестьянства и рабочего пролетариата, то несомненно встретят к себе доброжелательное отношение. [...] стремлениям и желаниям крестьянства; агитатор может перейти к пропаганде идей революционной демократии.

Время исполнения: 1 июля 1917 г[ода]. № 189. Д[ело] № 3.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Осадчук, Бельский, М. Майборода, Слободянюк, Шлейфер

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 43 – 44 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 495

**Лист голови Подільського губернського виконавчого комітету
Кам'янецькому повітовому виконкому щодо необхідності
об'єднання демократичних сил**

1 липня 1917 року

ПОДОЛЬСКИЙ
ГУБЕРНСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ

«1» июля 1917 г[ода].

№ 189.

Г[ород] Каменец-Подольск.

В Каменецкий уездный Исполнительный Комитет

На отношение от 22 июня с[его] г[ода] за № 333/10279 Губернский Исполнительный Комитет находит, что единственной мерой против нежелательных явлений в уезде является надлежащая организация на местах всех демократических революционных сил, для чего Губернский Исполнительный Комитет рекомендует в ближайшее время принять все меры к скорейшему объединению Исполнительных Комитетов Солдатских, рабочих и крестьянских депутатов.

Означенная объединенная организация революционных демократических сил в уезде выделит из себя агитационную комиссию для пропаганды на местах необходимости сильной революционной организации, как истинной защитницы интересов народа.

При этом Губернский Комитет находит, что при условии, если агитаторы, снабженные документами от своей организации будут ездить не только в случае недоразумений, но и в обыкновенное время, то они смогут приобрести доверие к себе у народа и тем самым будут устранены неприятные по отношению к ним эксцессы. Если агитаторы при поездке будут стоять на классовой точке зрения, на точке зрения защиты трудящегося крестьянства и рабочего пролетариата, то несомненно встретят к себе доброжелательное отношение. Только прислушавшись к стремлениям и желаниям

крестьян и придя на помощь в целях надлежащей формулировке этих желаний агитатор может перейти к пропаганде идей революционной демократии.

Председатель Губернского Исполнительного Комитета
Члены
Секретарь

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 144 – 144 зб. Машинопис. Копія.

№ 496

Повідомлення газети «Народня воля» про звернення Вінницького товариства «Просвіта» до всіх «Просвіт» на Поділлі

1 липня 1917 року

Велику і відповідальну роботу перед нашими нащадками дано нам «Універсалом» Центральної Української Ради, праця має бути напружена без спочинку, не жалувати нам ні рук, ні здоров'я, ні майна, і гасло наше «Все для України» повинно бути у кожного не тільки на устах, але і на ділі. Но всяка праця може бути тільки тоді корисна, коли будемо з'єднані, згуртовані – без єднання нічого не вдіємо, треба нам викоринити з себе ту «хворобу наших пращів» розпилення, роздріблення, а в гурті не страшний жадний ворог. Подільська губернія йде в хвості других українських губерній, бо всправді «Просвіт» є коло 120, а з'єднаних всего 10–15. Цего не повинно бути, жадної користи не буде, коли кожне село і кожне Т[оварист]во буде робити по своєму, часом всупереч нашій загальній справі. Вінницька «Просвіта» робить приготування на губернський з'їзд всіх «Просвіт» Поділля, де будуть обговорені дуже важні питання на теперішній час. Тож просимо всіх «Просвіт» Поділля: вступаєте в члени Вінницької «Просвіти» (членський взнос від 3 карб[ованців] річно), подавайте свої точні адреси, справоздання своєї роботи, стан Т[оварист]ва і т[ак] д[алі]. Звертаємось з гарячим закликком до всієї інтелігенції Поділля на селі, а передовсім до учительства і духовенства негайно організувати всюди по селах і містечках «Просвіти», котрі мають дійсно вивести наш нарід на дорогу свідомости. Всякі вказівки, поради і допомоги дає вінницька «Просвіта» безплатно.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 14 (1) липня.

№ 497

Повідомлення газети «Народня воля» про відкриття учительських курсів у місті Вінниці

1 липня 1917 року

На учительські українські курси в Вінницю, що розпочались 1 липня, прибуло 300 душ слухачів, переважно учительок. В перший день представники різних політичних і громадських організацій виступали з промовами, в яких вітали вчителів, що ті, нарешті, можуть здобути відповідні знання і понести селу справжню освіту. Промовці також зазначили, що поруч з освітою на рідній мові необхідно освідомлювати

народ в політичному житті. На курсах географію України читає українська діячка С. Русова.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 28 (15) липня.

№ 498

**Повідомлення газети «Подільська воля» про відкриття
учительських курсів у Вінниці**

1 липня 1917 року

1 липня розпочались у Вінниці курси для учителів Вінницького повіту, на які прибуло коло 300 чоловіка, переважно учительок. Курси було відкрито при урочистій обстанові: перше всього відбувся молебень, після того представники різних політичних і громадських організацій виступали з промовами, висловлюючи радість, що нарешті вчителі здобувши на курсах відповідні знання, зможуть понести в народ справжню освіту на рідній мові, підготувати майбутніх громадян-українців до творення життя при нових умовах. Разом з тим промовці закликали, перейнявшись важністю і відповідальністю моменту, прикласти всі сили, щоб рідну освіту поставили на належний ґрунт і щоб поруч з освітою освідомлювали народ до політичного життя.

Ділова частина курсів розпочалась талановитою лекцією відомої української вченої С. Русової, по географії України, яка зробила велике вражіння на слухачів.

Зацікавленість курсами велика.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 13.

№ 499

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

2 липня 1917 року

Губернский Исполнительный Комитет в заседании своем от 2 июля 1917 г[ода] в согласии с предположениями Редакционной Комиссии постановил:

1) Известия Губернского Комитета не могут быть издаваемы ежедневно вследствие: а) дороговизны бумаги; б) за недостатком интеллигентных сил, которые согласились бы бесплатно сотрудничать; в) в виду сомнительности достаточного количества подписчиков при цене газеты 10 руб[лей] за 6 месяцев, каковая цена определена по себестоимости; г) отсутствие достаточного контингента подписчиков, лишаящее возможность уменьшить подписную плату.

Принимая во внимание все вышеизложенные соображения решено выпускать газету не ежедневно, а два раза в неделю, определив дни в среду и субботу.

2) Формат газеты остается тот же, но часть официальная является приложением к известиям и печатается на отдельном листе или полулисте, в зависимости от материала. Основным для газеты является общественно-политический информационный материал, помещаться он будет на четырех страницах нынешних известий. Статьи будут печататься на том языке, на котором оны написаны автором.

Официальная часть рассылается только тем подписчикам, которые получали Известия до сих пор.

3) Газету необхідно высылать всем Исполнительным Комитетам губернии, не ожидая внесения подписной суммы. Обратится в Исполнительные Комитеты с просьбой внести подписную плату в размере трех рублей до конца года. Просить редакцию местных Уездных, Городских и областных изданий высылать обменные номера.

4) Предоставить редакции право использовать имеющиеся в Губернском Правлении свободные силы для работы по изданию «Известий Губернского Исполнительного Комитета».

5) Желательно вести в газете следующие отделы: 1) передовица; 2) предвыборно-агитационный отдел (местные самоуправления и учредительное собрание); 3) освещение деятельности Совета общественных организаций, Продовольственных Комитетов, Земельных Комитетов, Советов Рабочих, Солдатских и Крестьянских депутатов и пр[очих].

5)* Интернационный отдел.

6) Обзор деятельности общественных и правительственных учреждений, существовавших до настоящего времени.

6)* Обратится в общественные организации с просьбой присылать протоколы и материалы, касающиеся их деятельности.

7) В целях более целесообразной постановки дела по изданию газеты и типографии Губернский Исполнительный Комитет находит необходимым определить функции газетного стола таким образом: чтобы этот стол являлся фактически конторой редакции и заведывал изданием как официальной, так и неофициальной частью издания. К компетенции Газетного стола относится также прием и учет объявлений и подписки на газету, ведение прихода-расходных книг, экспедиторские и корректорские обязанности, вся переписка по делам редакции.

Выполняемая сейчас газетным столом работа по типографии должна быть передана в контору типографии.

Штаб Газетного стола определить: Начальник Газетного стола, он же корректор, Помощник Начальника, он же второй корректор, экспедитор, машинистка и курьер.

Обязанности конторы типографии должны заключаться в приеме заказов, ведение надлежащего им учета, все административно-хозяйственные дела по типографии и ведение всех необходимых для этого дела книг.

Определение точного штата конторы типографии отложить до назначения заведующего типографией.

Председатель комитета. Члены: П. Самулевич, Нейман, Слободянюк, М. Майборода, И. Бельский, П. Александров. Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 45 – 45 зв. Машинпис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 500

Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття українського базару в селі Польямполь Гайсинського повіту

2 липня 1917 року

В селі Польямполі Гайсинського повіту на Поділлі відкрито перший український базар.

Вранці, на базарній площі відправлено молебня. Зібралось багато людей селян, а ще більш прибулих з поближких сіл, котрі приїхали базарювать.

Молебен кінчився, присутні з корогвами й прапорами стали обходити площу навкруги. Після того люд тісним гуртом стояв, ніби ще чогось дожидав...

Несподівано заколихнулись всі голови і величезна громада направила погляд на великий міст, де з між верб видніли два великі прапори, а посередині хлопці й дівчата несли портрети Шевченка. В ту мить, як постріл з гармати, прогрімліло тричі українське «Слава». Як тільки портрет принесли на середину площі, хор проспівав «Ще не вмерла Україна».

Селянство мов заворожене стоїть, слухаючи поглядає на портрет. Сльози радості заповняють очі; серце б'ється так вільно, так радісно. Гімн затих; пан-отець Олександр стає на стіл, держить промову до громадянства; промова щиро народного змісту покривається гучним «слава», співають «Заповіт». Потім д[обродій] Сорочинський сказав промову про автономію України і національний фонд, закликаючи громадян допомагати скільки хто може. Так одкрився перший український базар.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 2 липня.

№ 501

Повідомлення газети «Нова рада» про з'їзд солдатів-агітаторів у містечку Деражні Летичівського повіту

2 липня 1917 року

Першого липня у Вінниці одержано з Летичева таку телеграму: «Просимо вислати другого липня в Деражню на селянський з'їзд солдат-агітаторів». Ця телеграма потрапила до агітаційного Бюро, звідкля негайно і були командировані два найсмівливіші агітатори. У Деражню вони приїхали вчасно і з'явилися до упорядчиків з'їзду з своїми посвідченнями. Їм було дано право брати участь на цьому з'їзді з правом рішального голосу. Почали вибирати президіум, але тут почалось страшне безладдя. Президіум вибирали і подали три рази і дійшло до того, що третій президіум уже стояв на сцені цілою купою, кричали хто що хотів і коли хотів. Особливо це було видно, коли виступали наші представники. Тільки наш оратор починав говорити про Україну, то тут председатель кричав: «Я протестую! Я не дозволю! Ви йдете проти революції, ви розвалюєте Росію» і т[ак] д[алі] і т[ак]е и[нше]. Нарешті наш промовець попросив поставити на голосування з'їзду: «Чи дозволяє з'їзд мені говорити», – усі майже до одного селяне підняли руки, що дозволяють; «проти» голосував тільки президіум, та ще представники од «советов»... Коли ж розпочав говорити промовець за Україну, за організацію національну, політичну та економічну нашого селянства, так на кожне запитання оратора президіум з-за плечей оратора махав руками на селян «за», чи «проти». Разів скільки промовець казав цим панам, що так же порядні люде не роблять, що треба не стояти на столі, а посідать на стільці і вести засідання як слід, а не показувати на мигах із-за плечей селянам, що вони мають казати та що думати... Але нічого не допомогло. З'їзд нічого не зробив, даремне селяне вабилися із дому і тільки побачили якусь кару єгипетську, кара на Україні протестує проти такого, що торкається України і української справи.

Хто ж то був за впорядчика цього з'їзду? А був то, звичайно, «совет солд[атских] и робочих депутатів» та ще й під председательством представника із Петрограда, якогось

М. Джуголі. Це вже другий випадок, що з Петрограду присилають таких агітаторів на Поділля.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 9 липня.

№ 502

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

3–4 липня 1917 року

Засідання 3–4 июля 1917 г[ода].

Присутствовали: Александров, Самулевич, Нейман, Слободянюк, Шлейфер, Костицкий, Карпачев, Бельский, Майборода, Осадчук и Костюк.

1. Заслушано: Жалоба жителя с[ела] Тарасовки Литинского уезда Иова Ткачука на то, что у него Крестьянский Поземельный Банк отобрал землю и сдал в аренду другому лицу.

1. Вынесена резолюция: Направить в зем[ельный] Уездн[ый] Комитет.

2. Заслушано: Прошение жителя с[ела] Тарасовки Литинского уезда Иова Ткачука о том, чтобы сделать распоряжение о восстановлении его прав на участок земли, купленный с помощью Крестьянского поземельного Банка у Эдурда Ломейера, который Банк за неисправный платеж отобрал в 1913 г[оду] и оставил за собой.

2. Вынесена резолюция: Возвратить просителю как поданное без подписи.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 296.

3. Заслушано: Доклад члена Губернского Исполнительного Комитета Слободянюка по командировке: 1) в г[ород] Проскуров для срочных переговоров с М. А. Стаховским по поводу отказа его принять должность Губернского Комиссара до августа 1917 г[ода]. 2) По поездке в Летичевский уезд для урегулирования вопроса о самовольных порубках пастбищ скота в селах Летичевского казенного лестничества и 3) По поездке в г[ород] Винницу, в заседание Губернского Совета Солдатских, Рабочих и Крестьянских Депутатов для урегулирования цены на рабочие руки.

3. Вынесена резолюция: 1) Избранный Губернским Комиссаром д[октор] Стаховский ответил, что вступит в отправление своих обязанностей немедленно после утверждения его Времен[ным] Правит[ельством] в этой должности.

2) Заслушав доклад о поездке в Летичевск[ий] у[езд] Губернский Комитет констатирует, что миссия его увенчалась некоторым успехом: селяне обещали впредь вырубку и вывозку леса самовольно не производить; что же касается пастбищ в молодняках, то за отсутствием подходящих мест для пастбищ его увещевания не привели к желаемому. Возникли эти недоразумения благодаря неправильному пониманию событий в начале революции. Для борьбы в возникающих недоразумениях на местах Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет рекомендует У[ездным] И[сполнительным] К[омитетами] принять все меры для организации всех демократических сил на местах. 3) Заседание в Виннице за отсутствием кворума не состоялось.

4. Заслушано: Отношение Настоятеля Литинского р[имо]-к[атолического] костела ксендза Горского о том, чтобы сделать распоряжение о выдаче ему содержания за апрель, май и июнь 1917 г[ода].

4. Вынесена резолюция: Направить на распоряжение Губ[ернского] Правление.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 297.

5. Заслушано: Отношение Гайсинского Уездного Комиссара о сообщении ему руководящих данных на основании которых можно было бы разрешить ходатайство Правления Гайсинской Еврейской общины об упразднении коробочного сбора.

5. Вынесена резолюция: Предложить тов[арищу] Шлейферу дать свое заключение.

6. Заслушано: Телеграмма от Центросахара Комиссара Львовича о принятии мер к урегулированию цены на рабочие руки, так как в виду сильного поднятия цены Рыбницкий сахарный завод лишен возможности продолжать обработку свеклы.

6. Вынесена резолюция: Отложить до возвращения тов[арища] Карпачева.

Время исполнения: К делу № 10. 1917 г[од].

7. Заслушано: Заявление уполномоченного Иосифа Маньковского, Фаддея Залеского о том, что: 1) Моевский сельский сход объявил местный пруд народной собственностью. 2) Сельский Комитет с[ела] Филициановки предъявил требование о бесплатной выдаче дров и материала на постройку лавки, бесплатного отвода земли под кладбище и 3) о воспрещении Филициановским Комитетом вывозки дров из леса.

7. Вынесена резолюция: В Уездный Исполнительный Комитет.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 298.

8. Заслушано: Доклад члена Комитета Бельского по командировке его в Брацлавский и Ямпольский уезды для урегулирования вопросов, возникающих между владельцами сахарных заводов и волостными, сельскими и Уездными Исполнительными Комитетами и рабочими сахарных заводов.

8. Вынесена резолюция: Выслушав доклад Комитет постановил предложить Уездному Уездному Комитету принять меры для обеспечения в достаточном количестве сахарных заводов таковыми (заводы Хмурицкий, Баровский, Гоноровский и Томашпольский).

Время исполнения: 8/VII 1917 г[ода]. № 304.

9. Заслушано: Переписка по жалобе Леи Лейбовой Лейзоровой о том, что Хаим Поламский незаконно завладел имуществом Лейзоровых.

9. Вынесена резолюция: Предложить просительнице обратиться к прокурору суда. Прощение вернуть ей.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 299.

10. Заслушано: Заявление Ивана Гербста о том, что занимаемая им казенная квартира будет освобождена к 15 июля сего года.

10. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

11. Заслушано: Прощение священника с[ела] Армяне Каменецкого уезда Даниила Голубовича о том, чтобы сделать распоряжение о возврате жатвенной машины и воза самовольно взятых крест[ьянами] Литинского уезда.

11. Вынесена резолюция: Объявить просителю, что Губернский Комитет таких дел не рассматривает.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 300.

12. Заслушано: Отношение Ново-Ушицкого Городского Исполнительного Комитета о сообщении, на основании каких распоряжений в некоторых городах мясники проводят торговлю мясом во все дни недели.

12. Вынесена резолюция: Ходатайство мясных торговцев Нов[ой] Ушицы является незаконным. То обстоятельство, что в других местах законы обходят - не дает права Уездному Испол[нительному] Комитету санкционировать беззаконие.

Время исполнения: 7/VII 1917 г[ода]. № 301.

13. Заслушано: Телеграмма Гайсинского Уездного Комиссара о том, что население ставит помещикам невыполнимые условия по уборке хлебов; не допускает рабочих соседних сел и приносят угрозы разбить жатвенные машины.

13. Вынесена резолюция: Послать телеграмму примите меры совместно комитета и спилкою.

Время исполнения: 6 июля 1917 г[ода]. № 15. Д[ело] № 15.

14. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара с перепиской Степановского и Вороновицкого сахарных заводов об установлении Лучанским волостным комитетом цен на дрова и о воспрещении продажи лесов для эксплуатации.

14. Вынесена резолюция: В Уездный Земельный Комитет.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 295.

15. Заслушано: Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о том, что для осмотра леса Щениовского командирован лесничий Корсун.

15. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

16. Заслушано: Отношение чиновка по счетной и экзекуторской части Подольского Губернского Правления Махцевича о назначении ему вознаграждения за раздачу служащим Губернской Типографии содержания.

16. Вынесена резолюция: Попросить Гриневича сделать подробный доклад.

Время исполнения: 7 июля 1917 г[ода]. № 302.

17. Заслушано: Доклад члена Подольского Губернского Исполнительного Комитета Карпачева по командировке его в г[ород] Ямполь для урегулирования недоразумений, возникших между Уездным Советом общ[ественных] организаций и Ямпольской Уездной Земской Управой.

17. Вынесена резолюция: Считаясь с постановлением Ямпольской Повитовой Рады, действующей на основании положения о земствах (закон 1910 года) в виду невозможности собрать чрезвычайное земское собрание (страдная летняя пора) и необходимости произвести срочно выборы в волосное самоуправление постановили: предложить Уездному Исполнительному Комитету временно заменить недостающих членов Уездной Земской Управы до установленного комплекта из 7 чел[овек] из своего состава. Просить Губернского Комиссара ходатайствовать об утверждении Уездного Комиссара.

Время исполнения: 6/VII 1917 г[ода]. № 250 и 251.

18. Заслушано: Доклад Самулевича о выдаче командироваемым 2 представителям Совета служащих Губернск[ого] Правления 300 руб[лей] на расходы по поездке, из них 180 руб[лей] в виде безвозвратн[ого] пособия и 120 руб[лей] в виде ссуды. Долги эти необходимо отпустить из типографских сумм в виду того, что иных средств нет, а типографии является необходимостью послать человека для розыска формы, закупки бумаги и др[угих] поруч[ений].

18. Вынесена резолюция: Губернский Исполнительный Комитет постановил выделить служащим из типографских сумм триста руб[лей], из них 180 руб[лей] безвозвратного пособия и 120 руб[лей] в суду, возложив на них поручения от губернск[ой] типографии.

19. Заслушано: Доклад Самулевича о предоставлении редакции Известий Каменецк[ого] Совета рабоч[их] и Солдатских депутатов свободного в настоящее время кабинета бывшего советника Петражинского и примыкающей к кабинету комнаты.

19. Вынесена резолюция: Предоставить редакции Сов[ета] рабоч[их] и солдатск[их] депутатов просимое помещение. В случае же если эти комнаты понадобятся

канцелярії комиссара, то предоставит редакції другое помещение в губерн[ском] же правлении.

20. Заслушано: Доклад Самулевича о рассылке всем уездным Испол[нительным] К[омитет]ам и Исполнит[ельным] Комитетам рабочих и солдатских депутатов, а также Испол[нительным] Комитетам крестьянских депутатов обращения (обращение принимается).

20. Вынесена резолюция: Собрание постановило разослать обращение в предложенной редакции.

21. Заслушано: В связи с поступающими в Губ[ернский] Исполнительный Комитет заявлениями о производимых насилиях селянами над переписчицей по всероссийск[ой] народ[ной] переписи.

21. Вынесена резолюция: Постановили: просить Каменецкого Уездного Комиссара сообщить Губ[ернскому] Исполнит[ельному] К[омите]ту какие меры приняты ими к ликвидации данного конкретного случая и какие меры комиссар намерен принять в будущем для предупреждения подобных эксцессов.

Время исполнения: 8/VII 1917 г[ода]. № 303.

22. Заслушано: В виду заявлений членов Исполн[ительного] Комитета о получении суточных.

22. Вынесена резолюция: Постановили просить Губ[ернского] Комиссара сделать распоряжения о выдаче членам Комитета суточных с 15 июня до 15 июля и выдать начисленными, которые не получены за проезд в Винницу и обратно, а также дополнительные [...] секретарю комитета Цыгольнику [...].

Председатель Нейман

Члены: Самулевич, М. Майборода, Бельский, Осадчук, С. Костюк, Костицкий

Секретарь Цыгольник

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 46 – 49 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 503

Повідомлення газети «Народня воля» про наміри солдаток міста Проскурова зробити обшуки в приватних помешканнях з метою вилучення цукру та борошна

3 липня 1917 року

ПРОСКУРОВ, 3 юля. В Проскурові все населення почало дуже хвилюватися, прочувши про замір солдаток зробити трус у всіх приватних помешканнях, щоб одібрати цукор та борошно. Служащі казначейства, пошти і інші предложили, як що почнуться труси, не працювати на посаді, бо їх сем'ї зостануться тоді без захисту. Повітовий комісар закликає всіх до спокою. Він заявляє, що солдатки нікому нічого злого не зроблять, але населення повинно допомогти їм і обложити себе податком на те, щоб поліпшити тяжке становище солдаток.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 19 (6) липня.

№ 504

Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію в містечку Смотричі

3 липня 1917 року

В Смотричі на Поділлію відбулася численна українська маніфестація, на якій було більше 2000 людей. Під час маніфестації промовляв учитель Іщенко і семінар[ист] Цимбалистий. Промовці зробили велике вражіння. Маніфестація відбулася у зв'язку із зустрічю популярного комісара Блонського, якого дуже тепло вітало все населення.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 7. – 3 липня. – С. 13.

№ 505

Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування у Вінниці осередку української партії соціалістів-революціонерів

3 липня 1917 року

Недавно в Вінниці заснована організація партії українських соціалістів-революціонерів. Обрано комітет, а також представників до Губернської Української Ради і Ради солдатських і робітничих депутатів.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 7. – 3 липня. – С. 13.

№ 506

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток українського руху в Могилівському повіті

3 липня 1917 року

Коли раніше бувало скажеш кому небудь про Могилівський повіт, то зараз і почувеш відповідь: «Ваш повіт смердить на все Поділля». Досадно було слухати таку відповідь, хоч і правдива вона була. Аж ось революція зворушила людей.

В самому Могилеві громадянство організувалось у перші ж таки дні після скасування старого уряду. Вибрали Виконавчий Комітет, цей Комітет скинув голову і членів гор. управи з посади. В повіті ж справи довго не могли рушити вперед, але нарешті і повіт трохи став прокидатися до життя. Цьому багато допомогли зібрання, мітинги і з'їзди, впорядковані Українською Громадою разом з товариством «Просвіта». Так: 25 марта в Могилеві відбулось досить врочисте перше загальне зібрання членів «Просвіти», 3 і 9 квітня зроблені були заходами української громади народні віча; раніш від цього, 28 марта у містечку Лучинці відбувся організаційний з'їзд учителів, а 22-23 квітня в Могилеві – з'їзд учителів всього повіту. 23-25 квітня відбувся скликаний Українською Громадою Повітовий Селянський з'їзд, на який прибуло до 350 селян. На обох з'їздах винесено постанову домагатись федеративної республіки і широкої автономії України. В ті ж таки дні, а саме 23 квітня, було відправлено панахиду по Тарасові Шевченкові у Могилівській Соборній церкві і впоряджено збір грошей на Рідну Школу і на національний фонд. Ще раніше від цього, а саме 12-14 квітня, було вибрано

представників від об'єднаних громадських організацій повіту і вибрано Повітовий Виконавчий Комітет з 15 членів.

На підставі постанови Повітового Селянського З'їзду заснувалася Повітова Селянська Спілка, яка пристала з початку до Губерніяльної Селянської Спілки, а після і до Всеукраїнської.

У селах організують відділи Селянської Спілки, а також «Просвіти». Біда тільки, що в багатьох селах нема інтелігентних людей, здатних до громадської праці. У м[істечку] Верхівці виходила деякий час навіть своя газета, друквана на гектографі. По багатьох місцях відбулись врочисті маніфестації. В Бару 30 квітня одчинено бібліотеку читальню «Просвіти» і впоряджено маніфестацію і панахиду на Козацькій могилі.

З 10 по 11 мая було зібрання повітової Ради об'єднаних громадських організацій. На зібрання прибуло коло 150 представників, які вибрали поміж себе більше сотні гласних у земське зібрання. З 12 по 15 мая відбулось і земське зібрання, яке постановило впорядити курси для вчителів і дало на це 10 тисяч карбованців, а також відновило Земську Управу, в склад якої ввійшли представники українських організацій.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 7. – 3 липня. – С. 16.

№ 507

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток суспільно-політичних процесів в Ольгопільському повіті

3 липня 1917 року

Наш маленький городок за весь час революції хвилюється, як і справжній город. Це пояснюється тим, що в цьому городкові є ще досить таких людей, що жалують за царськими милостями, а найбільше за царською спиною, за якою вони ховалися самі і ховали свої здирства за злочинства. До того ж ще до революції председателем нашого Земства була людина, хоч із поміщиків, але досить свободолюбива, котра вважалася за передову людину межи всіма земцями. Ото як 10 марта (березіля) скликано було зібрання представників громадських інституцій і волостей зо всього повіту, то воно охоче признало председателя Земської Управи повітовим комісаром Тимчасового уряду. Правда і тоді громадянам кинулося в вічі, що новий комісар лічить себе незалежним і єдинодержавним царем в повіті. Зважаючи на те, що його комісаром призначило нове правительство, він став всі сили уживати, щоб затримати хоч трохи в своїх руках владу і старі права. Так, наприклад, він дуже не охоче пустив представників селян в Виконавчий Комітет, а також в Земство. В той час, як в других повітах до земства було допущено більш половини селянства, в Ольгопільске Земство їх пройшло скілька чоловік. Що небудь зробити для селянства він не дуже квапився. Нарешті, як були вибрані нові волості комітети і їх представники з'їхались на зібрання повітового комітету, то незадоволення комісаром і земством вилилося досить гостро. Після досить бурхливого засідання комітет висловився за те, щоб д[обродій] Ю. одступився з комісарства. Зараз же вибрано було за комісара д[оброді]я М. Рекку, котрий сам є місцевий селянин, був інструктором по кооперації і служив у війську, а товаришем йому вибрано кооператора С. С. Хрестича.

Обурення селян против земства було досить велике і дуже багато сил довелося уживати, щоб переконати, що замістити зараз усе земство не можливо, позаяк не можна припинити всю ту роботу, яку робить зараз земство. Нарешті комітет згодився лишити стару земську управу, додавши до неї три нових члена. В члени Управи було вибрано

їдного кооператора, їдного вчителя і їдного матроса. Всі вони свідомі сини свого народу. Зараз же після того відбулося засідання нового продовольчого комітету, в котрий ввійшли також більшість свідомих українців з селян і учителів. На Зелені свята відбувся досить людний селянський повітовий з'їзд, котрий погодився зо всім тим, що зробив виконавчий комітет і зобов'язався підтримувати розпорядження виконавчого комітету і нового комісара.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 7. – 3 липня. – С. 16.

№ 508

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

5 липня 1917 року

Заседание 5 июля 1917 года

Присутствовали: Нейман, Самулевич, Шлейфер, Костицкий, Бельский, Майборода, Осадчук, Костюк, Одинцов.

1. Заслушано: Отношение Каменецкого Городского Исполнительного Комитета со сметой расходов, необходимых на содержание канцелярии Комитета и др[угие] надобности на июль, август и сентябрь 1917 г[ода].

1. Вынесена резолюция: Препроводить Губернск[ому] Комиссару и просить исходатайствовать 2250 руб[лей].

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 322.

2. Заслушано: Заявление врача Ямпольской участковой больницы Рогозинского о том, что с мая сего года на содержание больницы не отпускают никаких средств.

2. Вынесена резолюция: Уведомить вр[ача] Рогозинского, что в виду возобновления деятельности Повит[овой] Народ[ной] Управы (б[ывшего] земства) ему следует обратиться туда.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 321.

3. Заслушано: Доклад члена Губернского Исполнительного Комитета ШЛЕЙФЕРА по отношению Голованевского местечкового Исполнительного Комитета о том, какую именно сумму из коробочного сбора можна отпустить на очистку м[естечка] Голованевска. Протокол Комитета от 1 сего июля за № 3.

3. Вынесена резолюция: Сообщить Головановскому Комитету, что Ямп[ольской] Городск[ой] Управе уже сообщено о выдаче Комитету 1190 руб[лей], для чего Комитету следует туда обратиться.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 320.

4. Заслушано: Прошение гражданок с[ела] Паневец, Каменецкого уезда, о том, чтобы сделать распоряжение о возмещении им убытков, понесенных вследствие отчуждения под постройку железной дороги их усадебной земли. Просительницы: Ольга Васильевна Капуцак и Ирина Леонтьевна Капуцак, проживают в с[еле] Паневцах, Каменецкого уезда.

4. Вынесена резолюция: Препроводить в Правление Подольской железной дороги с предложением сообщить нам о результате ходатайства.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 319.

5. Заслушано: Прошение священника м[естечка] Орынина, Каменецкого уезда, Константина Колинского о том, чтобы сделать распоряжение, дабы бывшие его прихожане с[ела] Великой Бубновки, взявшие церковную землю на испол, сбор хлеба дали бы ему в половинном размере.

5. Вынесена резолюция: Возвратить прошение с разъяснением, что ему следует обратиться в надлежащий Волостной Исполнительный Комитет.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 318.

6. Заслушано: Прошение содержащихся под стражей в Ямпольской тюрьме Тимофея Фарисеева, Ивана Яськова и Лазаря Яськова, обвиняемых в краже лошадей, о принятии мер к освобождению их из под стражи и отправки на фронт.

6. Вынесена резолюция: Означенное прошение направить в Ямпольск[ий] Уездный Комитет.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 317.

7. Заслушано: Прошение содержащегося в Ямпольской тюрьме Владимира Дырека, обвиняемого в грабеже о перераследовании его дела и освобождении из под стражи, как ни в чем не повинного.

7. Вынесена резолюция: Означенное прошение направить в Ямпольск[ий] Уездный Комитет.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 316.

8. Заслушано: Отношение Ямпольского Уездного Исполнительного Комитета с протоколом Бемянского Сельского Исполнительного Комитета об удалении от прихода за неправильные действия священника Евсевия Братчанского.

8. Вынесена резолюция: Предложить Уездному Исполнительному Комитету провести расследование и сообщить нам свое заключение по существу.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 315.

9. Заслушано: Отношение Летичевского Уездного Исполнительного Комитета с протоколом заседания от 24 июня, в котором изложен ответ на отношения Губернского Исполнительного Комитета за № 7 и 100: 1) По вопросу о выдаче пособий семьям призванных на войну и 2) по сообщению Председателя Собрания Военных Депутатов частей Штаба Ю[го]-З[ападного] фронта и гарнизона г[орода] Каменца: а) неправильных выборах Комиссара Демьяновского, б) о действиях Летичевского Воинского Начальника и казачьего Сотника Васильева, а также, что казацкие офицеры и казаки наводят страх на население, в) что Начальником Городской Милиции состоит бывший полицейский пристав и милиционерами 5 бывших городских, г) что в с[еле] Бахматовцах Исполнительный Комитет бездействует и д) что помощник лестничего ИЛЬЧЕНКО своими действиями вызывает недовольство крестьян.

9. Вынесена резолюция: 1) Принять к сведению.

б) Принять к сведению.

в) Предложить Уездному Комитету потребовать от Начальника Летичевской Городск[ой] Милиции немедленно заменить всех б[ывших] городских в милиции, для чего обратиться в команду выздоравливающих в гор[оде] Староконстантинове.

10. Заслушано: Копия телеграммы, полученная Подольским Губернским Комиссаром из Петрограда 26 июня 1917 года Урусова о сообщении Губернскому Исполнительному Комитету и Уездному Винницкому недопустимости вмешательства распоряжения деятельности продовольственных органов действующее основание постановления Временного Правительства.

10. Вынесена резолюция: Разослать всем Уездн[ым] Испол[нительным] Комитетам копии с просьбой Комитета принять к сведению.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Самулевич, Костюк, Осадчук, Костицкий, Майборода, Бельский, Шлейфер

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 50 – 51. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**На звороті доповнення: Заслушано: Губернскому Исполнительному Комитету предложено (представить лист) делегатом организации учителей солдат Киевского гарнизона и Центральной рады послать к Главнокомандующему Ю[го]-Зап[адного] фронта своих представителей для совместного с ним ходатайства об (отпуске) освобождении учителей-солдат из частей войска.*

Вынесена резолюция: Признавая, что присутствие учителей на местах является необходимым и вызывается требованиями момента – Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет постановил предложить тов[арищам] Осадчуку и Слободянку совместно с делегатом из Киева ходатайствовать о проведении в жизнь циркуляра Керенского перед Главнокомандующим Ю[го]-З[ападного] фронта.

Время исполнения: 5 июля 1917 г[ода]. № 249.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Самулевич, Костюк, Осадчук, Костицкий, Майборода, Бельский, Шлейфер

№ 509

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

6 липня 1917 року

Заседание 6 июля 1917 г[ода]

Присутствовали: Нейман, Костюк, Шлейфер, Костицкий, Бельский, Майборода, Самулевич, Слободянок, Осадчук.

1. Заслушано: Прошение уполномоченных от Совета Общественных Организаций г[орода] Бара, солдатских и рабочих депутатов и Комитета Союза жен запасных г[орода] Бара Бронислава Ивановского и Наталии Гудзь об увеличении продовольственного пайка семьям запасных солдат г[орода] Бара в виду изменившихся цен на предметы первой необходимости.

1. Вынесена резолюция: В виду имеющей быть в середине августа месяца по губернской расценке стоимости пайков на новую четверть года в соответствии с ценами нового урожая – ходатайство это отклонить, приняв принципиальное заявление уполномоченных о разъяснении повышении цен на продукты правильными.

Время исполнения: Возвращено лично с объявленной резолюцией.

2. Заслушано: Отношение командира 18 пех[отного] запасного полка о выдаче семье подпрапорщика Шевчука казенного продовольственного пайка.

2. Вынесена резолюция: Направить в Летичевскую У[ездную] Управу в отдел [...] семей запасных.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 339.

3. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы о том, что граждане с[ела] Нагоряны воспрепятствуют вывоз дров, предназначенных для нужд Управы.

3. Вынесена резолюция: Препроводить Уездному Комиссару с предписанием снять немедленно арест, в виду того, что дрова предназначены для больницы и школы, обслуживающих крестьян и солдат.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 338.

4. Заслушано: Отношение Начальника охраны Исполнительного Комитета Совета Депутатов Армии, Флота и рабочих Свеаборгского порта о том, что кр[естьянин] м[естечка] Жванца Прохор Губченко состоял секретным сотрудником Под[ольского] Губ[ернского] Жанд[армского] Управления.

4. Вынесена резолюция: В Городской Исполнит[ельный] Комитет г[орода] Каменца. Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 337.

5. Заслушано: Ушицкого Уездного Исполнительного Комитета о сообщении сведений о наказе, определяющем состав и круг ведения Земельных Комитетов.

5. Вынесена резолюция: (Самошенко должен по инструкции [...] выработать и послать). К делу.

6. Заслушано: Ходатайство Начальника Газетного стола Под[ольского] Губ[ернского] Правления Наталока об уплате ему по справедливой расценке за сверхурочные труды, порученные ему членом Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Костюком по выборке адресов населенных мест Под[ольской] губ[ернии].

6. Вынесена резолюция: Не глядя, что означенная работа была исполнением прямых обязанностей газетным столом губ[ернского] комитета находит ходатайство не надлежащим удовлетворению.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 336.

7. Заслушано: Вопрос о выдаче из типографских сумм Под[ольского] Губ[ернского] Правления Начальнику Газетного Стола Под[ольского] Губ[ернского] Правления Наталоку 300 руб[лей] для раздачи их по особой требовательной ведомости пяти чиновникам газетного стола за труды по рассылке всякого рода распоряжений и обращений Временного Правительства.

7. Вынесена резолюция: В виду неполучения соответствующей суммы для разсылки ходатайство отклонить.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 336.

8. Заслушано: Рапорт и[сполняющего] д[олжность] помощника Начальника Газетного стола Под[ольского] Губ[ернского] Прав[ления] Мариана Статкевича о разрешении ему 4-х недельного отпуска в виду его болезненного состояния.

8. Вынесена резолюция: В виду недостаточного количества работников в канторе типографии ходатайство отклонить.

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 336.

9. Заслушано: Ходатайство типографии о возмещении расхода за печатание всякого рода воззваний, обращений и распоряжений Временного Правительства.

9. Вынесена резолюция: Просить губернского кассира сделать распоряжение о возврате типографии согласно счету типографии 603 руб[ля] 20 коп[еек].

Время исполнения: 10/VII 1917 г[ода]. № 335.

10. Заслушано: О дне созыва Совета.

10. Вынесена резолюция: Созвать Совет Общественных Организаций на 22 июля 1917 г[ода] наметив след[ующую] повестку дня:

1. Доклад о деятельности Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета.

2. Доклады представителей уездов о положении дел на местах с особенным обращением внимания на практические работы по проведению в жизнь волостн[ых] самоуправлений.

3. О Губернском Комиссаре и помощниках.

4. О коробочном столе.

5. Текущие дела.

Председатель Нейман

Члены: Шлейфер, Слободянюк, Костицкий, Костюк, Бельский, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 52 – 53 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**На документі помітка: В связи с обсуждением пункта 3-го повестки председательствующий собрания Г[убернского] Исп[олнительного] К[омитета] постановил послать телеграмму М[инистерству] В[нутренних] Д[ел] об утверждении в должности Губернск[ого] Комиссара г[осподина] Стаховского и его помощников.*

Председатель Нейман

Члены Комитета: Косицкий, Костюк, Осадчук

№ 510

Лист Подільської губернської земської управи до Подільського губернського комісара щодо сільськогосподарського перепису

6 липня 1917 року

ПОДОЛЬСКАЯ
ГУБЕРНСКАЯ ЗЕМСКАЯ
УПРАВА
Отдел оценочно-стат[истический]
«6» июля 1917 г[ода].
№ 559.

Господину Губернскому Комиссару Временного Правительства

По полученным Губернскою Управою сведениям, в селе Верхних Паневцах с приселком Драчковкой Баговицкой волости, Каменецкого уезда, крестьяне совершили насилие над производившей в этом селе сельско-хозяйственную поземельную перепись, слушательницей Варшавских высших женских курсов Ириной Антоновой ЛЕВИЦКОЙ, которая хорошо известна местному населению, так как целый ряд лет проводит каникулы в этом селе у своей родственницы, местной учительницы, Софьи Митрофановны Левицкой. Население к переписи было в достаточной мере подготовлено, как путем предварительного оповещения через Волостные и сельские Комитеты, так и путем объяснения целей переписи на сельском сходе, состоявшемся 30 июня в присутствии солдатских депутатов, на котором крестьяне единогласно постановили содействовать переписи и дать все необходимые сведения, а также выбрали четырех делегатов для сопровождения переписчицы (Григория Коваля, Григория Залуцкого и еще двух других). Статистическое отделение Губернской Управы обращалось также (отношением от 16 мая за № 380) за содействием к Каменецкой Уездной Земской Управе, ответ которой в копии при сем прилагается. Однако несмотря на все принятые меры, едва лишь только переписчица г[оспо]жа Левицкая приступила 1 июля к производству переписи и составила 4 подворных карточки, как в селе появилась толпа крестьянок-солдаток из приселка Драчковки, около 10 душ и с угрозами направилась к тем хатам, в которых производился опрос: предупрежденная одной из крестьянок, г[оспо]жа Левицкая прекратила опрос и укрылась в церковно-приходской школе в своей квартире. Толпа, между тем, приближаясь к школе, все более и более увеличивалась. Раздавались крики: «переписчицу надо утопить», «переписей никаких нам не нужно», «когда солдаты вернутся с фронта, то пусть будут переписи, а теперь не надо», «после войны пойдем на Каменец и побьем всех панов», «учителей и попов нам не нужно, пусть детей наших учит слепой и кривой москаль, христить и ховать будем сами, а церкву запечатаем».

От переписчицы толпа отобрала составленные ею подворные карточки, удостоверения Губернской Управы, переписные бланки, инструкцию и все другие бумаги. Г[оспо]жа Левицкая вместе с дядей своим, преподавателем Подольской Духовной Семинарии Василием Ивановичем Левицким, пошли к местному приходскому священнику, надеясь у него найти защиту, но и священнику толпа также угрожала расправой. Г[оспо]жу Левицкую вместе с дядей из дома священника потащили на старый разобранный мост на реке Смотрич и там, едва одетую, босую, долго держали на ветру и дожде под угрозой потопления, производя ей и ее дяде допрос о целях переписи, которую по мнению крестьян производит Земство в целях реквизиции, а не Временное Правительство. В толпе были слышны и более умеренные голоса, предостерегавшие от крайних действий и указывавшие на возможность ответственности. Издевательства, брань, ругань, позорное вождение по селу продолжались примерно с 11 часов утра 1 июля до 8 часов вечера. Ночь г[оспожа] Левицкая провела арестованная в школе, в большой тревоге, под караулом крестьян, опасавшихся ее бегства. Утром 2-го июля вновь собралась толпа из Мукши и Драчковки до 80 человек и потащили г[оспо]жу Левицкую вместе с дядей в арестное помещение (в холодную), совещаясь дорогой следует ли переписчицу побить или утопить, при чем, несколько раз ударили в подбородок, но бить сильно не решались, находя, что очень худенькая и умрет с одного удара. После долгих мытарств, не давши Левицкой зайти в школу одеться и, не позволивши ей нанять подводу, около часа пополудни 2 июля в холодную, мокрую погоду изгнали ее из села. Вскоре однако ее вернули с дороги и взяли от нее расписку в том, что она командирована для производства переписи Губернским Земством. Все отобранные от нее бумаги передали председателю сельского исполнительного комитета Иосифу Мельникову и затем снова предложили ей убраться из деревни. Сопровождавшие при переписи г[оспо]жу Левицкую делегаты сельского Исполнительного Комитета, сразу же оставили ее, как только начались волнения, равно Председатель и Члены Исполнительного Комитета не оказали ей никакого покровительства. Толпу возбуждал какой-то, приехавший с Кавказа, солдат, который, между прочим, требовал от г[оспо]жи Левицкой документы.

Почти тоже произошло с инструктором сельск[о]-хоз[яйственной] поземельной переписи по Маковской, Баговицкой и Гавриловецкой волостях Каменецкого уезда Павлом Михайловичем ПРОЛИСКО.

Инструктор этот, в сопровождении милиционера этого же села, прибыл в с[ело] Гуменцы Маковской вол[ости] в целях ознакомления сельского Комитета и населения с целями переписи, но встретил здесь не только недоверие населения, но и противодействие председателя сельского Исполнительного Комитета Евстафия Гелеватого.

Председатель Исполнительного Комитета предлагал крестьянам не верить удостоверениям, имевшимся у Пролиско и называл их подложными. Толпа до 60-ти человек мужчин и женщин всячески ругалась и кричала о необходимости ареста, предлагали бить, топить, забросать грязью и отправить на фронт. По предложению Председателя Комитета г[осподи]н Пролиско был в 5 часов вечера 1-го июля арестован в сборной избе, но народ не расходился; документы отняли и поставили караул на всю ночь. 2-го июля в 10 часов утра отправили на подводе в гор[од] Каменец к Уездному Комиссару г[осподину] Блонскому в сопровождении сельского старосты и одного члена Исполнительного Комитета, которые заявили г[осподину] Блонскому, что, арестовывая г[осподи]на Пролиско, они действовали согласно его указаниям на съезде, но г[осподи]н уездный Комиссар разъяснил им, что его указания не относились к

агитаторам по поводу составления волостных избирательных списков для выборов в Волостные и Уездные Земства, а не к этой переписи, о которой он равно до сих пор ничего не знал и в первый раз слышит.

Все изложенное выше основано на личных словесных докладах потерпевших.

Г[осподи]н Пролиско сообщил, кроме того, что развал и дезорганизация в Маковской волости, вызванные разными агитаторами, столь велик, что должностные лица сельской администрации даже не решаются созывать сходов для объяснения населению целей переписи, боясь, что население и на них распространит свою ярость. Представители сельской интеллигенции (учителя, священники, псаломщики, учащиеся и т[ому] п[одобные]) совершенно терроризированы и, боясь кровавой расправы, решительно отказываются принять участие в производстве переписи, хотя ранее и изъявляли желание многие.

Доводя о всем изложенном до Вашего сведения, Губернская Управа просит Вас, Господин Комиссар, принять самые решительные меры к водворению порядка и к примерному наказанию насильников и их подстрекателей, если же виновные будут оставаться безнаказанными, то, конечно, ни перепись, ни другая культурная работа в деревне не может иметь места.

Подлинное за надлежащими подписями.

С подлинным верно:

Делопроизводитель [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 270 – 271 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 511

Повідомлення газети «Гайсинское слово» про ухвалу Гайсинського повітового виконавчого комітету та виконкому Української ради щодо умов праці під час збирання врожаю

6 липня 1917 року

6-го с[его] м[есяця] состоялось соединенное заседание Гайсинского Уездного Исполнительного Комитета и Исполнительного Комитета Украинской Рады. Обсуждался вопрос об уборке хлеба. Вынесена следующая резолюция: беднейшие из селян (имеющие менее трех моргов) могут работать у помещика за сноп, т[о] е[сть] делясь с помещиком урожаем пополам; остальная, более состоятельная часть селян, убирает помещичий хлеб, по соглашению с помещиком, за меньшую плату, при чем всякого рода недоразумения между селянами и помещиком разрешаются, по заявлению сторон, Уездным Исполнительным Комитетом; селяне не вправе воспрепятствовать помещику уборку хлеба машинным способом; вязальщики, идущие за жаткой, получают третий сноп; и помещик, и селяне должны при уборке хлеба оказывать содействие солдаткам, мужья которых находятся на войне; при наличности местных сил, помещик не вправе брать рабочих на стороне.

Гайсинское слово (еженедельное издание, выходящее по вторникам). – Гайсин. – 1917. – 11 июля.

№ 512

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

7 липня 1917 року

Заседание 7 июля 1917 г[ода]

Присутствовали: Нейман, Шлейфер, Самулевич, Майборода, Осадчук, Слободянюк, Костюк, Косицкий и Бельский.

1. Заслушано: Прощение гражданки с[ела] Белой Дзяновской волости Евфросии Петровой Гуйван о выдаче ей продовольственного пайка.

1. Вынесена резолюция: В Ямпольское Уездное попечительство по выдаче пособий семьям, призванных на войну.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 313.

2. Заслушано: Отношение Мирowego Судьи 5 уч[астка] Балтского уезда о том, что им сообщено Воронковскому Волостному Исполнительному Комитету о взыскании с Никифора Ступницкого и Ивана Ротаря по 3 руб[ля] штрафа за неявку в суд.

2. Вынесена резолюция: В Казенную палату.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 312.

3. Заслушано: Ушицкого Уездного Исполнительного Комитета о присылке копии протокола заседания Подольского Губернского Земельного Комитета.

3. Вынесена резолюция: Председателю Губ[ернского] Земельного Комитета.

4. Заслушано: Отношение главного врача перевязочного отряда 29 тех[нической] дивизии, возникшее по ходатайству Михаила Ярушевского о рассмотрении вопроса о самовольном воспрещении Старо-Ушицким Товариществом 8 домохоз[яйств] владеть 5 дес[ятинами] земли при с[еле] Левковцах, купленный им с помощью Поземельного Банка.

4. Вынесена резолюция: В Исполн[ительный] Уездн[ый] Комитет.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 311.

5. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы с копией протокола совещания по организации выборов в волостное земство.

5. Вынесена резолюция: Принять к сведению и исполнить.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 311.

6. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара по Лесоохранительному Комитету о том, что по сообщению Цыковского лестничества Сельские Комитеты с[ел] Цыковой, Черной и Карачковец безпричинно и самочинно удаляют местную стражу Цыковского казенного лестничества с целью предоставить места другим и воспользоваться урожаем на их земельных наделах.

6. Вынесена резолюция: Направить в Каменецкий Уездный Земельн[ый] Комитет с просьбой срочно уведомить для доклада Совету Губернскому о постановившей резолюции и о принятых мерах.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 309.

7. Заслушано: Заявление бывшего члена Под[ольского] Губернского Исполнительного Комитета С. Гречинского о выдаче ему суточных денег за время с 1 по 29 июня сего 1917 г[ода] и за поездку в г[ород] Винницу на съезд Совета общ[ественных] Организаций.

7. Вынесена резолюция: Принять к сведению и исполнить.

8. Заслухано: Вопрос о командировании для участия в заседаниях Совета при Тюремном Инспекторе вместо добровольно отказавшегося от звания члена Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Степана Гречинского.

8. Вынесена резолюция: Командировать тов[арища] Шлейфера.

Время исполнения: 8/VII 1917 г[ода]. № 294.

9. Заслухано: Прошение служащего в Подольском Губ[ернском] Правлении Федора Сторожука об объявлении ему о том, что послужило причиной откомандирования его из Канцелярии Губернского Комиссара.

9. Вынесена резолюция: Для пользы службы командировать в Губернское Правление.

Время исполнения: Выписка выдана на руки.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Слободянюк, Костицкий, Майборода, Бельский, Осадчук, Шлейфер

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 54 – 55 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 513

Звернення Вінницького повітового комісара до Подільського губернського комісара щодо звільнення його з посади

7 липня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]

ВИННИЦКИЙ

УЕЗДНЫЙ КОМИССАР

7 июля 1917 г[ода].

№ 1460.

Г[ород] Винница

Подольскому Губернскому Комиссару

Состоявшийся 29-го июня Винницкий Уездный Селянский Съезд выразил мне недоверие, как Комиссару Временного Правительства, мотивируя свое постановление тем, что я будто-бы враждебно отношусь к украинскому движению, и постановил разослать копию своего протокола по всем волостям и селам Винницкого уезда.

Не считая возможным при создавшихся обстоятельствах оставаться в должности Комиссара Временного Правительства, прошу ускорить разрешение ходатайства моего от 29-го мая за № 1016 об освобождении меня от таковой. Одновременно с этим мною сообщено Подольской Губернской Украинской Раде с просьбой указать кандидата на освобождающуюся должность Уездного Комиссара.

Уездный Комиссар Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 6 – 6 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Просить представителя Исп[олнительного] Комитета, уездного комиссара созвать совет объединенных организаций для намечения кандидата на должность комиссара. П. Александров*

№ 514

**Лист голови Подільської губернської земельної управи до Подільського
губернського виконкому щодо негативного ставлення населення до
сільськогосподарського перепису в Кам'янецькому повіті**

7 липня 1917 року

ПОДОЛЬСКАЯ ГУБЕРНСКАЯ
ЗЕМЕЛЬНАЯ УПРАВА
Июля 7 дня 1917 г[ода].
№ 9.

Подольскому Губернскому Исполнительному Комитету

Подольский Губернский Земельный Комитет, обсудив в заседании 4 сего июля вопрос о сельско-хозяйственной переписи в губернии, постановил обратить внимание Губернского Исполнительного Комитета на создавшееся в Каменецком уезде враждебное отношение населения к переписи и просит принять меры к обеспечению нормального порядка переписи.

Об изложенном Губернская Земельная Управа сообщает Губернскому Исполнительному Комитету для соответствующих распоряжений.

Председатель Управы [підпис]
Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 155. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 515

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

8 липня 1917 року

Заседание 8 июля 1917 г[ода]

Присутствовали: Нейман, Самулевич, Костюк, Бельский, Слободянюк, Шлейфер, Майборода, Осадчук.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комитета по распространению Займа Свободы о командировании в заседание Комитета на 12 июля представителя Исполнительного Комитета.

1. Вынесена резолюция: Просить тов[арища] Слободянюка.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 306.

2. Заслушано: Отношение Мирowego Судьи 5 уч[астка] Балтского уезда о принятии мер к удовлетворению Сруля Штейна за службу в м[естечке] Рыбнице десятским содержанием за 1915 и 1916 г[оды] в сумме 324 р[убля].

2. Вынесена резолюция: В Губернское Правление на рассмотрение.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 307.

3. Заслушано: Подольской Украинской Просвиты о том, что вместо Гречинского делегатом Губернского Исполнительного Комитета избран Ю. О. Богацкий.

3. Вынесена резолюция: Принять к сведению и уведомить Богацкого о времени заседаний Губернского Комитета.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917.

4. Заслушано: Доклад члена Шлейфера Губернского Исполнительного Комитета по отношению Гайсинского Уездного Комиссара о сообщении ему руководящих указаний, могущих служить поводом к уничтожению коробочного сбора.

4. Вынесена резолюция: Приняв во внимание: 1) что положение о коробочном сборе не отменено до решения Временного Правительства от 20 марта, 2) что коробочный сбор служит для удовлетворения известных общественных надобностей, которые могли бы остаться неудовлетворенными с приостановлением сбора, 3) что замена его другими сборами или налогами может быть установлена только законодательным порядком и 4) что при наличности приговора с содержанием коробочного сбора, нарушение которого повлечет за собой уплату ему всех убытков, Губернский Исполнительный Комитет не находит возможным удовлетворить ходатайство Гайсинской Еврейской общины.

5. Заслушано: Отношение Каменецкой Губернской Земской Больницы о выражении протеста против выступления толпы во время заседания Каменецкого Уездного Военского Присутствия 7 сего июля с криками: «Долой доктора Солуху».

5. Вынесена резолюция: Отклонить.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917.

6. Заслушано: Отношение Киевского отделения Государственного Дворянского Земельного Банка о том, что имение Ольги Добржинской с торгов снято.

6. Вынесена резолюция: Приобщить к делу. Сообщить поручику Добржинскому.

Время исполнения: К делу № 3. 1917 г[од].

7. Заслушано: Отношение Акционерного общества Маковского сахарного завода о том, что кр[естьяне] с[ела] Безносковец выпасают экономический клевер и вытаптывают лучший посев озимой пшеницы.

7. Вынесена резолюция: В Уездн[ый] Исполн[ительный] Комитет.

Время исполнения: 10 июля 1917 г[ода]. № 305.

8. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земельной Управы о принятии мер к обеспечению нормального порядка по ходу сельскохозяйственной переписи в Каменецком уезде.

8. Вынесена резолюция: Внести в заседание соединенных комитетов. 8/VII.

9. Заслушано: Отношение Винницкого Уездного Исполнительного Комитета о том, что Комитетом приняты надлежащие меры к увеличению семьям лиц, призванных на войну казенного пайка.

9. Вынесена резолюция: В целях согласованности работы Комитетов, разослать копии всем Уездным Комитетам, кроме Винницкого.

Время исполнения: 15/VII 1917 г[ода]. № 365–375. Д[ело] № 8. 1917.

9*. Заслушано: Доклад членов Комитета Осадчука и Слободянюка о командировке в с[ело] Михалковцы Ушицкого уезда по поводу недоразумений, возникших о потребительской лавке.

9. Вынесена резолюция: Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет находит, что закрытие потребительских лавок происходит на почве явного непонимания кооперативного дела, связав его с введением старого земства. Постановлено: довести до сведения Подольских Губ[ернских] Кооперативов для принятия соответствующих мер, так как таковое явление наблюдается в нескольких уездах губернии.

10. Заслушано: Доклад Самулевича в связи с протоколом общ[его] собрания рабочих губернс[кой] типографии.

10. Вынесена резолюция: Постановили: Просить Губернского Комиссара: 1) откомандировать и[сполняющего] обяз[анности] старшего советника

П. И. Гриневича для заведывания типографией Губ[ернского] Исп[олнительного] К[омите]та. 2) Откомандировать для заведывания Губ[ернским] Правлением и[сполняющего] об[язанности] непрремен[ного] члена земск[ого] и гор[одского] по д[ела]м присутствия М. А. Одинцова, поручив ему и[сполнять] об[язанности] Помощника Губернского Комиссара. 3) Откомандировать и[сполняющего] об[язанности] советника Губ[ернского] Правления В. Ф. Подвысоцкого в губернск[ое] и земск[ое] и гор[одское] по делам присутствия, поручив ему вр[еменно] исп[олнять] об[язанности] непрременного присутствия. 4) Определить жалование П. И. Гриневичу как заведующему типографией 3600 руб[лей], в год, при кватире, отоплении и освещении.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Самулевич, Бельский, Слободянюк, Майборода, Костюк, Шлейфер, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 56 – 58. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 516

Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу українських вчительських курсів у місті Балті

8 липня 1917 року

У Балті на Поділлі на зборах слухачів українських учительських курсів винесено таку резолюцію:

«Вважаючи на те, що почали з'являтися напади, котрі стають на перешкоді нашої праці, зібрання слухачів українських курсів балтського повіту подільської губернії рішуче проти цього протестує, а також висловлює своє співчуття Українській Центральній Раді».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 8 липня.

№ 517

Повідомлення газети «Нова Рада» про вчительські курси у Брацлавському повіті

8 липня 1917 року

Вороги українства. 8 липня закінчилися брацлавські повітові учительські курси. Здається ці курси, найбільш за всі другі, що провадяться зараз на Україні, викликали розмов, балачок та ріжних, часом дуже страшних, вістей й чуток. Доволі сказати, що скрізь на Поділлі пішли чутки, ніби в Брацлаві кацапи-старовіри, що мешкають тут, втопили в Богові (річці) дві вчительки-українки. Ці страшні для вчителів чутки розносяться заляканими людьми ще й досі. А до відкриття курсів в зв'язку з виданням Центральною Радою Універсалу, що розбудило й розворушило українську людність, темні сили та ріжні ренегати землячки «тоже малороси», що щиро люблять Шевченка, але «не бачуть ріжниць між руським язиком та «малоруським наречієм», бо «нога» по-українськи теж буде «нога» (так доказував спільність російської і української мови один земський гласний «із малоросов» у надзвичайнім земськ[им] зібранні 25 червня) лякали наше селянство, особливо жінок, знервованих солдаток, учителями-українцями, що то

німецькі шпіони, що їх зібралось у Брацлаві 400 чоловік, що тепер, коли провадиться війна, вони «заводять Україну», себто «хотять зробити усіх мужиками, одягти в тринадцятку». Деякі місцеві так звані «інтелігентні» дами теж доклали своїх рук до цієї «вавилонщини», користуючись для агітації дуже слушним місцем – базаром і збираючи коло себе жадібних до сенсацій перекупок та нудьгуючих служниць. Ці панії казали те саме: українці – це німецькі шпіони, вони хотять завести панщину, поставити для слуг таксу – 3 карбованці в місяць, перевести усі церкви та костьоли на театри і т[ак] д[алі] і т[ак] д[алі].

Усе використовувала чорна згряя для своєї мети. Найшла дорогу навіть, так сказати, до шлункового (утробного) «большевизму» маси, котра почала кричати, що ось, мовляв, тепер у нас голод, немає що їсти, держава знищена, а земство витрачає гроші на годівлю дармоїдів учителів, котрі об'їдають нас. Дійшло до того, що збурені жінки великоросів-старовірів та міщанки почали обдирати на вчительках українське вбрання, не хотіли продавати їм їжі, збирались навіть усіх учительок роздягти, щоб подивитись, чи не німецькі то часом шпіони переодягнені. А бідні темні селянки розпропагандовані «депутатами» (так у нас по селах називають себе усі темні агітатори та дезертири) навмисне приходили до міста, щоб подивитись на ту «Україну», що вчителі розводять. Приходилось радити їм частіше дивитись у дзеркало, щоб бачити й не забувати. «Україну» (sic). Страшений сум, одчай обгортав душу. Життя зробилось неможливим. Через три дні після відкриття курсів (18 червня) прийшлося перевести їх у містечко Вороновицю, де більш свідома людність сама запрохувала вчителів до себе, обіцяючи дати їм спромогу вільної праці й захист від нападів непевних елементів суспільства. При таких тяжких умовах розпочалась у нас просвітня праця по українознавству. Сумні брацлавські події різно відбилися на учительстві повіту.

Треба сказати, що серед нашого учительства є люде, вихованці старого уряду, котрі неприхильно або зовсім вороже ставляться до справи національного відродження краю. Про те, поки справа з курсами йшла як слід, кожний з цих «обрусителів» або несвідомих учителів боявся, що коли не піде на курси, то щоб часом не позбавитись посади.

Тому з початку приїхали на курси майже всі учителі, коло 320 чоловіка; а з вільними сторонніми слухачами приходило слухати лекції коло 400 осіб.

Але, коли почалася колотнеча, частина непевного учительства полічила це слушним приводом до того, щоб поїхати додому, виправдовуючи себе тим, що коли населення вороже відноситься до українізації школи, то нам нема чого вперед пхатись, треба прислухатись до голосу народа, може навіть зробити плебісцит. Друга частина учителів не могла переїхати із Брацлава у Вороновицю і до кінця прослухати там курси через брак грошей, бо земство могло дати запомоги тільки по 30 карбованців, а матеріяльні обставини життя в невеличкому місті, де скупчилось стільки людей, були дуже тяжкі. Тому до Вороновиці переїхало тільки 150 учителів, які й прослухали усі курси.

Усі ці події знервували учительство, але вони мають деякі здорові й корисні наслідки; вони показали, хто з нами і хто проти нас, застерегли від переоцінювання своїх сил, навчили уважніше ставитись до села, придивлятись, що в йому робиться, показали усю безодню тої темряви, що панує в селі, із котрою нашому учительству прийдеться боротись.

У всіх курсистів було застережено досить запалу й енергії у праці; розворушились навіть найбільш байдужі учителі, позбавлені тяжкими умовами старого життя усякої

ініціативи, зажеврив вогник національного почуття, свідомости, любови до свого народу навіть у зовсім несвідомих до цієї пори осіб.

При закінченні курсів курсисти-слухачі в щирих промовах висловили свою подяку лекторам та місцевому населенню в особі пан-отця М. Смеречинського, котрий прихилив місцеву людність до щирого відношення до вчителів і взагалі до національного руху; жалкували слухачі, що курси вже закінчились, вийшли дуже короткі, але разом з тим зазначалось, що й село не можна тепер лишати саме, що учителі повинні як найскоріш прямо з курсів їхати на свої місця, помагати селянам організуватись, готуватись до виборів, боротись з анархією та непевними агітаторами. Промови закінчились співом «Ще не вмерла Україна» та проголошенням автономній Україні «Слави». Усі учителі роз'їхались підбадьореними товариським єднанням з рішучістю боротись з темнотою й лихом, мовляв «на то і лихо, щоби з ним битись!»

Учитель Ар. Б.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 липня.

№ 518

Повідомлення газети «Гайсинское слово» про організацію єврейськими соціалістами Гайсина об'єднаних мітингів

8 липня 1917 року

Гайсинская объединенная группа еврейских социалистов еженедельно устраивает по субботам в помещении цирка Пахомова народные митинги, охотно посещаемые рабочими и трудовой интеллигенцией.

В субботу 8 июля состоялся соединенный митинг на тему: «Что такое социализм», при участии лидера еврейской объединенной группы социалистов – И. Нотовича, представителей партии С[оциалистов] Р[абочих] Б[унда] Ямпольского и Р[оссийской] С[оциал]-Д[емократической] Р[абочей] П[артии] – А. Эпштейна. Митинг прошел удачно при переполненном цирке.

Гайсинское слово (еженедельное издание, выходящее по вторникам). – Гайсин. – 1917. – 11 июля.

№ 519

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

9 липня 1917 року

Заседание 9 июля 1917 г[ода]

Присутствовали: Нейман, Осадчук, Богацкий, Слободянюк, Бельский, Шлейфер, Майборода, Костюк и Самулевич.

1. Заслушано: Отношение Совета Объединенных Общественных организаций м[естечка] Шпикова о том, чтобы сделать распоряжение об отмене постановления Шпиковского Исполнительного Комитета о закрытии по праздничным дням магазинов.

1. Вынесена резолюция: Сообщить Шпиковскому Исполнительному Комитету, что постановление его об обязательном воскресном отдыхе противоречит высвященному Новым Строем принципу свободы вероисповедания и что всякие торговые заведения свободны в выборе дня отдыха (суббота или воскресенье).

Время исполнения: 13/VII 1917. № 351.

2. Заслушано: Прошение Ивана Карасевича об удовлетворении его добавочным содержанием за все время исполнения обязанностей заведующего губернской типографией.

2. Вынесена резолюция: Согласно предложению Рабочего Комитета выдать по 6 руб[лей] в неделю.

Время исполнения: 13/VII 1917. № 350.

3. Заслушано: Прошение повер[енного] владелицы с[ела] Лашковец Марии Грохольской, Михаила Бернацкого о том, что кр[естьяне] самовольно приступили к уборке хлеба.

3. Вынесена резолюция: В Уездный Земельный Комитет.

Время исполнения: 13/VII 1917. № 349.

4. Заслушано: Прошение и[сполняющего] д[олжность] делопроизводителя Губернского Правления Михаила Катеренюка об удовлетворении его добавочным содержанием за исполнение должности делопроизводителя.

4. Вынесена резолюция: В виду постановления Губ[ернского] Совета о неприкосновенности коробочных сумм для оплаты труда чиновников Губ[ернского] Правления отказать.

Время исполнения: 13/VII 1917. № 348.

5. Заслушано: Прошение Альфреда Журовского о принятии мер к охране посевов и урожая, ибо кр[естьяне] разгоняют рабочих и самовольно приступили к уборке гороху и ржи.

5. Вынесена резолюция: В Уездный Земельный Комитет.

6. Заслушано: Телеграмма товарища М[инистра] В[нутренних] Д[ел] Леонтьева о командировании в Петроград представителя Комитета для участия 30 июля в совещании Губернских Комиссаров.

6. Вынесена резолюция: Постановили командировать избранного большинством голосов тов[арища] Слободянюка поручить председателю Комитета переговорить с Губ[ернским] Комиссаром о средствах.

7. Заслушано: Доклад члена Комитета Осадчука по поводу созыва 22 июля Губернского Совета Общественных организаций.

7. Вынесена резолюция: Отложить на 10 июля.

См[отри] протокол от 12 июля 1917 г[ода].

Председатель Комитета Нейман

Члены: Осадчук, Богацкий, Слободянюк, Бельский, Шлейфер, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 59 – 59 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 520

Повідомлення газети «Воля» про звернення Вінницької «Просвіти» до всіх «Просвіт» Поділля щодо організації культурно-просвітницьких товариств

9 липня 1917 року

Вінниця. Вінницька Просвіта звернулася до всіх Просвіт на Поділля з такою

відозвою:

Велику і відповідальну роботу перед нашими нащадками дано нам «Універсалом Української Центральної Ради»; праця має бути напружена без спочинку; не жалувати нам ні рук, ні здоров'я, ні майна, і гасло наше «Все для України» повинно бути у кожного не тільки на устах, але і на ділі. Но всяка праця може бути тільки тоді користна, коли будем з'єднані, згуртовані – без єднання нічого не вдіємо; треба нам викоринити з себе ту «хворобу наших прадідів» розпилення, роздріблення, а в гурті не страшний жадний ворог. Подільська губернія йде в хвості других українських губерній, бо в правді «Просвіт» є коло 120, а з'єднаних всего 10-15. Сего не повинно бути; жадної користи не буде, коли кожне село і кожне Т[оварист]во буде робити по своєму, часом всупереч нашій загальній справі. Вінницька «Просвіта» робить приготування на губернський з'їзд всіх «Просвіт» Поділля, де будуть обговорені дуже важні питання на теперішній час. Тож просимо всіх «Просвіт» Поділля вступайте в члени Вінницької «Просвіти» (членський взнос від 3 карб[ованців] річно), подавайте свої точні адреси, справоздання своєї роботи, стан Т[оварист]ва і т[ак] д[алі]. Звертаємось з гарячим закликом до всієї інтелігенції Поділля на селі, а передовсім до учительства і духовенства негайно організувати всюди, по селах і містечках «Просвіти», котрі мають дійсно вивести наш нарід на дорогу свідомости. Всякі вказівки, поради, допомоги дає Вінницька «Просвіта» безплатно.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 9 липня.

№ 521

Повідомлення газети «Нова Рада» про Ольгопільський селянський повітовий з'їзд

9 липня 1917 року

9 липня в м[істі] Ольгополі одбувся з'їзд, на який прибуло до 250 представників од сел цього повіту. За голову було обрано повітового комісара д[обродія] Рекка, товаришем учителя Балатюка і писарем Зборовського. Голова звернувся до селян з промовою, в якій ознайомив з сучасними подіями в Петрограді та Києві і закликав їх спокійно ставитися до цього. Зборовський докладно розповів про сучасний стан на Україні, про Центральну Раду та її діяльність. Селяне побожно вислухали обидва універсали і вітали їх гучним «Слава». Балатюк ознайомив селян з минулим України, з тими утисками, які чинили Україні московські царі, як вони гальмували всілякі просвітні заходи кращих людей, котрі бажали підняти освіту серед наших людей. Зазначивши велику вагу освіти в національному відродженню промовець закликав селян гуртуватися в просвітні товариства зараз же не гаючи часу, бо освіта це є найкращий засіб боротися з анархією, котра може довести до великого несчастья втрати молоді волі і повернення старого ладу. Христюк балакав про земельні відносини селян з поміщиками і закликав не розрешати земельного питання самим, а чекати установчих зборів і у всьому покладатися на Центральну Раду. Весь з'їзд виніс рішучий осуд в справі викурювання горілки. Винесені такі резолюції: признати вищим краєвим органом влади Центральну Раду і надалі слухатися тільки її розпоряджень, повести саму рішучу боротьбу з горілкою, котру вважати за страшне зло, яке в корінні підриває громадське життя. Боротьба повинна бути моральна. Для цього вирішено негайно завести «Просвіти», щоб дати змогу селянам мати розумну розвагу – улаштувати по селах вистави, читанки, лекції. Крім центрального агітаційного комітету одкрити ще

фільї його по волостях, для агітаційної праці реквізувати приватні автомобілі. На селян з'їзд зробив незвичайно сильне враження, підняв їх свідомість. Це зараз же одбилося на селах. Людність організується. Відносини з поміщиками полагодилися і жнива почалися без всяких ексцесів. Продовольчий комітет разом з земельним вирішив дати змогу безземельним жати у поміщиків пшеницю за четвертий сніп, а жито – за третій. Установлені також ціни на робочі руки і здільно.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 липня.

№ 522

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

10 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ
ЗАСЕДАНИЯ ПОДОЛЬСКОГО ГУБЕРНСКОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА
10 ИЮЛЯ 1917 ГОДА

ПРИСУТСТВОВАЛИ: Нейман, Бельский, Богацкий, Слободянюк, Осадчук, Майборода и Осадчук.

1. Заслушано: Доклад члена Исполнительного Комитета Д. Ш. ШЛЕЙФЕРА по командировке его в Губернский Тюремный Комитет, а также и по вопросам, обсуждавшимся в этом Комитете 8 сего июля.

1. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

2. Заслушано: Отношение Бессарабского Губернского Исполнительного Комитета о сообщении сведений о том, как и кем сконструирован Подольский Губернский Исполнительный Комитет, о числе его членов, порядке занятий, оплате труда и о наказе для его деятельности.

2. Вынесена резолюция: Послать протокол 1-го заседания Губ[ернского] Совета объединенных организаций.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 17/XI 1917 г[ода]. № 725.

3. Заслушано: Заявление Акционерного Общества Маковского сахарного завода о том, что в Негинской экономии толпа женщин сняла от уборки хлебов рабочих и заявила требование об отдаче уборки хлебов за третью часть.

3. Вынесена резолюция: В Земский Уездный Комитет.

Время исполнения: 14/VII 1917 г[ода]. № 353.

4. Заслушано: Отношение Литинского Уездного Исполнительного Комитета о том, что Уездным Комиссаром не доставлены сведения Губернскому Комиссару о формировании милиции потому, что поэтому поводу до настоящего времени не доставлены такие же сведения Терешпольским Волостным Комитетом.

4. Вынесена резолюция: Предложить Терешпольскому Волостному Комитету поспешить с представлением требуемых сведений. Довести до сведения Губернского Комиссара.

Время исполнения: 14/VII 1917 г[ода]. № 352.

5. Заслушано: Прошение помощника правителя канцелярии Подольского Комиссара Федора Голованевского о том, чтобы сделать распоряжение об удовлетворении его прогонными и суточными деньгами по командировке в м[естечко] Гусятине для приема дел б[ывшего] пом[ощника] Начальника Под[ольского] Губ[ернского] жандармского управления.

5. Вынесена резолюция: Принимая во внимание, что проситель не был командирован Губ[ернским] Исп[олнительным] Комитетом – ходатайство его отклонить.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Осадчук, Богацкий, Слободянюк, Майборода, Бельский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 60 – 60 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*Після підпису протоколу є доповнення:

6. Губернский Комитет постановил выдать тов[арищу] Слободянюку на поездку в Петроград к 30 [сего] июля пятьсот рублей (500 руб[лей]).

Председатель Комитета Нейман

Члены: Осадчук, Богацкий, Слободянюк, Майборода, Бельский, Шлейфер

№ 523

Повідомлення газети «Воля» про вбивство інструктора Української Центральної Ради в Новоушицькому повіті

10 липня 1917 року

10 липня в Новоушицькому повіті убито інструктора-організатора Центральної Ради, студента Петроградського Сільсько-Господарського Інституту Павла Завертаного. Зараз одержано докладні відомости про це вбивство. 9 липня інструктори-організатори Центральної Ради П. Завертаний і А. Гладун, а разом з ними священник Кампанський виїхали поблизу од Ново-Ушиці в село на мітинг.

Повертались звітти надвечір та на дорозі їх зустріли двоє військових з рушницями, спинили коні, забрали гроші, які були у інструкторів, а далі, од'їхавши, почали стріляти з рушниць.

Павла Завертаного було убито на місці, а Кампанського тяжко поранено і на другий день він помер.

Через кілька годин на місце вбивства з Нової-Ушиці прибула міліція, але піймати злочинців не вдалося.

Злочинці, по заяві Гладуна, були вдягнені в кавказьку військову одіж.

Є гадка, що цей напад вчинили військові з дикої дивізії, бо на Поділля за останній час не раз вже помічались їх дикунські вчинки.

З другого боку є гадка, що се робота місцевих контрреволюційних елементів, які не перестають там вести свою чорносотенну агітацію і яких дуже непокоїла популярність вищезгаданих інструкторів організаторів поміж населенням.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 30 липня.

№ 524

Стаття Зосима у газеті «Подільська воля» про роль і значення громадських організацій у житті краю

10 липня 1917 року

Нелегко буває зачистити хату після неохайної господині. Довго смердітиме повітря після бруду. Отакою-то неохайною господинею було у нас на Україні старе

правительство. Багато бруду, сміття і смороду дісталось в спадщину від нього. Над їдною з таких спадщин нам варто би добре подумати, бо вона боляче відчувається на нашому житті.

Старе правительство і гадки не мало про те, що нарід добровільно буде коритися його розпорядженням. Через те воно завше мусіло тримати на поготові озброєне військо, щоб при потребі силою примусити нарід до покірливости. А для того, щоб військо «безпрекословно» по приказу начальства стріляло в народ і било його при потребі нагаями, було придумано не дуже хитрого способа. Користуючись тим, що в Росії є багато ріжних народів, російське правительство, як хитра свекруха сварить своїх невісток, сварило ті народи між собою, під'южувало і нацьковувало їден народ на другого. Вигадувались всілякі брехні і безглузді байки, котрі старанно розповсюджували між народом поліцейські і інші царські наймити. Це все робилось по науці римських царів, котрі вчили: «розділяй і властуй».

Отож згідно з тою наукою і розділяло народи російське правительство, видумуючи «сословия» і цілі низки ріжних загородок.

Також робилось з військом. Мешканців їдної країни посиляли відбувати військову службу в другу, мішаючи солдат ріжних націй в їдній частині. Ото згідно з цим, як забирали до війська українців, то посиляли їх служити подальше від рідної стріхи, рідного батька, до чужих незнайомих йому людей. Скрізь можна було бачити вояку українця, тільки не на Україні. Зате на Україну присилали переважно великоросів та кавказців, «інгушів» тощо, котрих нацьковували на «хахлов», навчаючи дивитись на місцевих людей з погордою, як на низчих. Так, мішаючи солдат, старе правительство привчало кожного з них дивитись їден на одного і на всіх інших, як на ворогів. Воно добре робило на свою руку, бо воно знало, що затурканий дисципліною солдат, не вагаючись буде, якщо прикажуть, стріляти і бити чужого, не рідного йому чоловіка. Але старе правительство згинуло. Таки не помогли йому його мудрації. Тільки чужинці солдати ще по старому лишаються на Україні. І тепер, під час революції, ці солдати чужинці, як видно, ще не залишили своїх поглядів на місцеву людність. Не маючи нічого спільного з Україною, ні яких зв'язків з українською людністю, солдати чужинці не можуть зрозуміти потреби і почуття українців. Разом з тим вони мають нахил «правити» українцями по-своєму. Для того вони сполучились з робітниками, котрі в більшости, як мешканці «обрусевших» городів, або захожі і чужі для нас, не дбають про інтереси українців. З таких людей і позакладали скрізь по Україні «Советы солдатских и рабочих» депутатів.

Зрозуміло, що «Управление» цих «Советов» мало чим відрізняється від управління тих московських чиновників, які раніш сараною налітали на благодатну Україну. Вони також, як ті чиновники, являються в більшости чужими для українців, їх населенне не розуміє і вони його не хочуть розуміти. Виголосивши великі і гарні слова-гасла, вони забивають баки «общерусскими» інтересами і ведуть боротьбу з українцями. Вважаючи себе правомочними заправляти українським народом, вони забувають найголовнішу постанову соціалістів, що всі громадські робітники повинні в першу чергу мати довір'є місцевого громадянства. Замість того, щоб витратити свої сили для заведення нового ладу на Україні, кращі народні робітники мусять весь час вести «оборонительну» війну з тими заїдами. Багато коштовного часу витрачається на сварку на засіданнях в ріжних комітетах та з'їздах, або боротьбу по селах, по яких вони роз'їзжають і провадять ворожу до українців агітацію. Не дивно, що в деяких селах виносяться постанови, щоб не пускати до себе ніяких незнайомих агітаторів без посвідчення українських організацій. Пора вже і українським організаціям взятись самім за посилку на села агітаторів-

українців. Ми їх краще зрозуміємо, ніж захожих, бо ніхто ліпше не знає, чого треба українському народові, як він сам, і якщо у російських соціалістів слово не розминається з ділом, то вони не повинні перешкоджати нам «самоопределяться» по своєму.

Правда, дякуючи надзвичайному зросту українського руху, поводити тих «общеросов» останніми часами зрозуміли, що так далі бути не може і починають шукати з нами спільної роботи. Ми од неї ніколи не одмовлялись і охоче підем їм на зустріч, коли вони справді змінять свою політику на місцях і стануть рахуватись з вимогами населення. Таке порозумінне необхідно тим більше тепер, коли само нове тимчасове правительтво признало за Україною право на автономію.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 9 – 10.

№ 525

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток просвітньої справи в селі Байківка Вінницького повіту

10 липня 1917 року

Прошло вже чимало часу, більше десяти років тому, як у нашій селі не раз говорилося про бібліотеку-читальню, про народний дім і про інші культурно-просвітні організації, але на цей раз нема можливості добре виконати задумано деким, бо нема вже тих селян, котрі хоч трошки цікавились цією справою. Були вже проби організувати «Народній дім», т[овариств]о «Просвіта», але нічого не вийшло.

Селянство спить і не хоче прокинутись ні на який поклик. Більш старі селяне не зацікавлені нічим, за те їх діти інакші. На мій поклик учні двохкласових, второкласових шкіл і семінарії почали гуртуватись і улаштовувати вистави.

Недавно на загальних зборах було поставлено вироблений статут гуртка «Самоосвіта» перетворити в «Просвіту» і не гаючи часу зараз приступити до його діяльності.

Було обрано раду, а також визначено певний членський внесок (1 карб[ованець]). Здавалось, що все піде добре. Але, на жаль, і тут без непорозумінь не обійшлося. Деякі з членів – учнів місцевих шкіл не захтіли приймати в свій осередок членів «мужиків». Счинився заколот. Прийшлося зібрати загальні збори, на котрих це непорозуміння було улажено. Далі справа пішла краще. На поміч прийшов місцевий псаломщик Л. М. Шаркевич і наше діло зовсім налагодилось. Перша діяльність нашої «Просвіти» виявилось в тому, що було поставлено п'єсу «Пан Штукаревич». П'єса як для початку пройшла добре.

Зібрані гроші пішли на користь «Просвіти». Заохочена молодь першою спробою і на далі вирішила ставити різні п'єси. На виручені гроші передплатили різних українських газет.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 8. – 10 липня. – С. 15.

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

11 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
11-го июля 1917 года

Присутствовали: Нейман, Самулевич, Бельский, Слободянюк, Шлейфер, Майборода и Осадчук.

1. Заслушано: Отношение Балтского Уездного Исполнительного Комитета о том, что Уездный, Волостные и Сельские Исполнительные Комитеты в Балтском уезде уже организованы.

1. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 16. 1917 г[од].

2. Заслушано: Телеграмма землевладельца Михаила ГРИЗЕВИЧА о том, что крестьяне с[ел] Котлубаевки и Костулино самовольно приступили к уборке его хлебов.

2. Вынесена резолюция: В Уездный Земельный Комитет, сообщить об этом прошении.

Время исполнения: 13/VII 1917 г[ода]. № 346 и 347.

3. Заслушано: Прошение Лидии Есиповой о том, чтобы сделать распоряжение о выдаче ей жалованья, причитающегося ее мужу, находящемуся в действующей армии, по должности помощника пристава.

3. Вынесена резолюция: Просить заведующего типографией и Сов[ета] Гриневича сообщить нам финансовое положение типографии и дать справку возможно ли удовлетворить просительницу из сумм полицейской стражи.

Время исполнения: 13/VII 1917 г[ода]. № 344.

4. Заслушано: Доклад членов Комитета Неймана и Слободянюка по поездке в г[ород] Проскуров для личных переговоров с избранным на должность Подольского Губернского Комиссара Стаховским.

4. Вынесена резолюция: Послать телеграмму в Петроградск[ое] М[инистерство] В[нутренних] Д[ел] и в Киев – в Раду с просьбой ускорить утверждение Стаховского.

Время исполнения: 11/VII 1917 г[ода]. № 16.

5. Заслушано: Заявление Николая Иванова Иванцова о том, что сельские власти препятствуют ему пользоваться усадьбой, находящейся в с[еле] Кадиевцах, присужденной Каменец-Под[ольским] Окружным Судом еще в 1916 году.

5. Вынесена резолюция: Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет находит, что решения судебных мест, последовавшие до начала революции сохраняют свою силу и исполнение их должно производиться безусловно и с содействием местных властей.

6. Заслушано: Прочитано воззвание, выработанное Комиссией, избранной объединенным заседанием Комитетов – к селянам.

6. Вынесена резолюция: Одобрить.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Самулевич, Бельский, Слободянюк, Шлейфер, Майборода, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 61 – 61 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*До протоколу додано текст звернення:

Селяне!

Настала пора жнив.

Хто в цю пору не дбає, той хліба не має. Тепер кожний час дорогий; тепер кожна робоча рука, кожна машина дуже потрібна. Тепер нема хліба ні панського, ні селянського: ввесь хліб тепер потрібний на користь всієї держави.

Через те і поміщики і селяни повинні всі свої сили віддати на те, щоб ввесь хліб був зібраний, щоб не пропало в полі ні одне зерно. Як є косарки і жнивварки – нехай косять. Як є цінні робочі – нехай роблять.

Велику відповідальність бере на себе той, хто заборонить косити косарці, або не дозволить робити плінним, бо висипиться зерно, марно пропаде і не дістанеться нікому.

Велику розруху роблять ті, корті кидаються на чужі поля, рвуть хліб одне перед другим, гонять з поля робочих з другого села і плінних, ламають машини.

Щоб обсудити ці непорядки і припинити розруху, вибралися на порядку ісполнительні комітети: губернський, повітовий, городський, представники рад селянських, робітничих та солдатських депутатів, представники фронтового комітету і Кам'янецька Українська рада. Всі ці організації зверталися до вас, селяни, за прозобою, аби всі, хто добра зичить нашому краю, стали твердою стіною проти тих, що ведуть нас до розрухи.

Селяне. Врозумляйте їх, нехай знають вони, що боротьбу за кращу долю можна вести не тільки способами як вони ведуть, а організовано через свої земельні комітети.

Звертайтеся ж, селяне, в своїх земельних справах до ваших земельних комітетів, слухайте їх і робіть так, як вони скажуть, бо вибрали ви туди своїх кращих людей і повинні їм довіряти.

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 62. Машинопис. Оригінал.

№ 527

Повідомлення газети «Нова Рада» про Ольгопільський повітовий пастирсько-мирянський з'їзд

11 липня 1917 року

11 липня у нас відбувся повітовий пастирсько-мирянський З'їзд.

Перед відкриттям зібрання духовенством було відправлено молебен о «преумноженні любові і міра в державі Російській і на Україні». Зібрання відкрилось докладами свящ[еника] Л. і дячка К. про працю Всеросійського з'їзда духовенства і мирян в Москві. Зібрання прийняло постанови цього з'їзда і постановило проводити їх в життя. В питанні про школи зібрання висловилося за перехід їх в М[іністерство] Н[ародної] Освіти, але з тим, щоб в школах: 1) вищих, середніх і нищих було забезпечено навчання Закону Б[ожого] по тим програмам, які дасть Церква; 2) Закон Б[ожий] має бути обов'язковим, і стояти нарівні з іншими предметами. Відносно виборів в Установчі Збори винесена постанова: «Так як політичні партії індіферентно відносяться до віри і Церкви, то треба об'єднатись для виборів туди, щоб провести людей, котрі обстоювали б їх інтереси».

Далі по програму йде «Автономія України», саме цікаве місце усіх зборів. Був оголошений другий Універсал Центр[альної] Ради. Всі вислухали його стоячи, а потім покрили криками «Слава», «Слава нашій Центральній Раді» і инш[e]... Проспівали «Заповіт» і «Ще не вмерла Україна». Багато деяких промовців вітали згоду Центральної Ради з Російським Урядом. Постанова: «Вітаючи згоду Центральної Ради з Російським Урядом зібрання висловлює повну готовність усіма силами помагати Центр[альній] Раді в ділі відродження України і входу її в загальну Російську державу на основах демократично-федеративної республіки». Предложено об'єднатись усім для виборів на

Церковний Собор. По програмі далі йде «Участь духовенства в культурно-просвітніх організаціях на Україні». Але це цікаве питання було зачеплене лиш чуть і ніякої постанови не винесено. Там, де пан-отці можуть багато пользи принести, вони не виступають: вони обходять його; чи це не обмилка, чи може ще остатки старого, коли міркували, «що темний вірить, а як навчиться, то й Бога не признає». Признають, чи не признають не важно, а важно, щоб люди знали не тільки «хто вони, чийх батьків»... але і де живуть, як жити, що робить, що діється на світі. Було б дуже бажано, щоб п[ан]-о[тці], які це прочитають, подумали б трохи.

Потім вибрали Бюро для улаштування З'їздів і різних справ.

І от наші п[ан]-о[тці] вже признали нашу Центральну Раду. Слава Богу. Признали вони вже, що є і український народ, його гарна і співуча мова і навіть, що вони самі українці. Жалкували тільки, що не будуть вже «настоящими українцями», а лиш їх діти...

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 22 липня.

№ 528

**Повідомлення газети «Гайсинское слово» про телеграму В. Винниченка до
Гайсинського повітового комісара щодо настроїв населення**

11 липня 1917 року

«Генеральный секретарь внутренних дел просит срочно известить о настроении уезда в связи с прорывом фронта. Собирали ли какие нибудь сведения? Что думаете делать в дальнейшем, и какая помощь нужна от центрального генерального секретаря?» Винниченко.

Гайсинское слово (еженедельное издание, выходящее по вторникам). – Гайсин. – 1917. – 11 июля.

№ 529

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

12 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

12 июля 1917 года

Присутствовали: Нейман, Богацкий, Майборода, Бельский, Слободянюк.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара от 11 июля за № 10198 о сообщении ему сведений о том, не встречается ли препятствий на выдачу б[ывшему] жандарму Назарию МАШЕВСКОМУ удостоверения о неимении препятствий к поступлению его на службу.

1. Вынесена резолюция: Губернский Исполнительный Комитет безусловно против выдачи всяких удостоверений бывшим жандармам и полицейским.

2. Заслушано: Прощение кр[естьян] д[еревни] Александровки Винницкого уезда Платона Марьянчука о выдаче ему казенного пайка.

2. Вынесена резолюция: В Уездное Попечительство помощи призванным на войну.

Время исполнения: 13/VII 1917 г[ода]. № 340.

3. Заслушано: Телеграмма Ямпольского Уездного Земского Комиссара о том, что Уездный Исполнительный Комитет предложил Ямпольскому казначейству закрыть кредиты Земской Управы.

3. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 17.

4. Заслушано: Предложение Председателя Комитета в виду тревожного момента отложить Губернское заседание Совета организаций, назначенное на 22–23 июля.

4. Вынесена резолюция: Отложить.

5. Заслушано: Отношение Подольского Губернского по крестьянским делам Присутствия о разрешении позаимствовать из имеющихся на счетах Каменецкого отделения Государственного Банка процентов от общественных продовольственных капиталов 2594 р[убля] 49 к[опеек] для удовлетворения служащих Присутствия единовременным пособием, согласно указу Временного Правительства, опубликованному в Вестнике Правительства от 14 июля 1917 г[ода]. № 79.

5. Вынесена резолюция: Со стороны Губернского Исп[олнительного] Комитета препятствий не встречается.

Время исполнения: Выписку выдано на руки. Д[ело] № 8. 1917 г[од].

Председатель Комитета Нейман

Члены: Богацкий, Майборода, Бельский, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 63 – 63 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 530

Повідомлення Летичівським повітовим комісаром Подільського губернського комісара про події в повіті

12 липня 1917 року

Господину Губернскому Комиссару

За отчетный период с 1-го июня сего года в Летичевском уезде в общем наблюдалось относительное спокойствие.

Отдельные аграрные выступления сравнительно легко ликвидировались выездами на места военных делегатов 8-ой и 11-й армий Исполнительного и Продовольственного Комитетов.

Отдельные случаи также ликвидировались чинами милиции. С начала июля положение уезда стало тревожнее, как в связи с приближением уборки урожая, так в связи с пропагандой большевизма, имевшего место на крестьянском съезде, собранном в местечке Деражне местными большевиками: Джугелли, евреем Куперманом и доктором Беллавиным, старающимися всячески сорвать с трудом налаживающийся новый порядок и употребляющими все усилия, чтобы завладеть темной крестьянской массой и на ее плечах пробраться в Учредительное собрание. Все это вызывает тревогу за возможность провести мирно уборку урожая. Тем более, что Губпродком чрезвычайно запоздал с урегулированием цен на рабочие руки, а старания местной уездной Продуправы пока ник чему не приводят.

Особенно опасна тенденция крестьян ломать с[ельско]-х[озяйственные] машины, не допустить владельца убирать ими хлеб. Мною по этому поводу выпущен ряд воззваний и ведется агитация среди населения в пользу допущения уборки хлеба машинами.

За последнее время произошли следующие выступления:

1) В Меджибоже – волостным сходом была разогнана Продовольственная Управа; мною приняты меры к ликвидации конфликта, а также сообщено прокурору Винницкого Окружного Суда для привлечения виновных к законной ответственности.

2) В местечке Деражне была попытка со стороны Волостного Исполнительного Комитета противозаконно захватить мельницу, работающую на оборону; конфликт улажен, случай передан прокурору для привлечения виновных к законной ответственности.

3) В Зинькове разогнана Волостная избирательная Комиссия; – приняты соответствующие меры.

4) В с[еле] Волосовцах толпа отняла от регистратора, по продовольственной переписи, карточки и грозила самосудом. О виновности Сельского Исполнительного Комитета сообщено Прокурору.

5) Вечером 3-го сего июля мною получено сообщение от контрразведочного бюро при Штабе Главнокомандующего о том, что в лесах при с[еле] Петраши Зиньковской волости, организовалась шайка разбойников, фабрикующая фальшивые документы, собирающая взорвать железнодорожные мосты и отравить водоемы уезда; мною срочно послана сотня казаков 40-го Донского Казачьего полка со строжайшим приказанием захватить всех преступников.

Кроме того, с разных мест и имений уезда приходят весьма тревожные известия о настроении населения, разжигаемого пропагандой местных большевиков против владельцев.

Как представитель Временного Правительства, первой мерой к успокоению уезда я считаю срочное удаление из уезда местных большевиков, перечисленных мною выше. Второй чрезвычайно важной мерой я считаю издание в Летичеве газеты, путем которой можно было бы бороться с большевизмом. В противном случае, а именно не принятии предлагаемых мною мер, Летичевскому уезду грозит дезорганизация; с огромным трудом налаживающийся нормальный ход жизни будет снова сорван и мирная работа в уезде станет невозможной. Интеллигентным силам, стоящим во главе уезда, придется сложить свои полномочия.

Уездный Комиссар Бордаков

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 37 – 38 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі печатка: Канцелярія Губернського Комиссара. Вход[ной] № 7841 12 июля 1917.*

№ 531

**Оголошення Летичівського повітового комісара про
запровадження осадного становища**

Липень 1917 року

**ОБЪЯВЛЕНИЕ
ЛЕТИЧЕВСКОГО УЕЗДНОГО
КОМИССАРА**

Согласно полученным мною полномочиям Летичевский уезд я объявляю на **ОСАДНОМ ПОЛОЖЕНИИ.**

ВСЯКИЕ СБОРИЩА ЗАПРЕЩЕНЫ.

Съезды могут созываться по разрешению Комиссара.

Для поддержания порядка мною будут приняты крайние меры до употребления оружия включительно.

УЕЗДНЫЙ КОМИССАР БОРДАКОВ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 48. Друкарський відбиток.

№ 532

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

13 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 13 июля 1917 года
Присутствовали: Нейман, Шлейфер, Самулевич, Богацкий, Слободянюк.

1. Заслушано: Отношение Киево-Подольского Управления Земледелия и Государственных Имуществ по Управлению по Управлению секвестрованным имением М. А. Чарторыйской о принятии мер к прекращению самовольных порубок и пастьбы скота в лесах при с[елах] Веровцах, Остапковцах, м[естечке] Кузьмине, д[еревни] Слободки-Кузьминской.

1. Вынесена резолюция: Отложить. Направить в Уездный Исполнительный Комитет.

Время исполнения: 4 сентября 1917 г[ода]. № 493. К делу № 3.

2. Заслушано: Заявление Секретарей Губ[ернского] Комитета о возврате им расходов, понесенных из собственных средств на поездку в г[ород] Винницу 8 июля с[его] г[ода].

2. Вынесена резолюция: Выдать по 50 рублей.

3. Заслушано: Заявление членов Комитета о текущем моменте.

3. Вынесена резолюция: Просить Комиссара препроводить немедленно в распоряжение Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета остаток неизрасходованных из § особой последней чрезвычайной сметы М[инистерства] В[нутренних] Д[ел] 1917 г[ода] для раздачи суточных членам Комитета и таковым секретарям.

Комитет постановил эвакуироваться в Винницу с августа с Губернским Комиссаром. Предложить Комиссару поместить в списке Губернского Правления – семейство и багаж (по положению) членов Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета. Просить Комиссара исплопотать автомобиль 6-ти местный для членов. Поручить тов[арищу] Бельскому получить из Казначейства суммы для расплаты с рабочими и уплаты долга Крайзу.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Шлейфер, Самулевич, Богацкий, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 64 – 64 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*Після підпису протоколу є доповнення:

Заслушано: Заявление работающих в канцелярии комитета о выдаче дополнительного жалованья за май месяц.

Вынесена резолюция: Губернск[ий] Комитет постановил выдать пос[обие] Секрет[арям], работающих в канцелярии за май месяц Николаю Цыгольнику 37 р[ублей] 50 к[опеек] и Терентию Сметане 12 р[ублей] 50 к[опеек].

Председатель Комитета Нейман

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 65. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 533

**Повідомлення газети «Нова Рада» про підтримку громадянами
села Огієвки І Універсалу Центральної Ради**

13 липня 1917 року

Ми, громадянство всього села Огієвки на Поділлі – чоловіки, жінки, хлопці, дівчата, – відсвяткувавши своє свято Вільної України, прослухали Універсал і цілком приєднуємося до нього. Центральну Раду признаєм своїм вищим головним Правительством на чолі з батьком Грушевським, щиро вітаєм її, обіцяєм піддержувати її всі постанови для вільного життя Українського народу.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 липня.

№ 534

**Повідомлення газети «Народня воля» про арешт комісара
Кам'янецького повіту П. Блонського**

13 липня 1917 року

До Центральної Ради надійшла телеграма з Кам'янець-Подільська од повітового комісара Блонського, який сповіщає, що по наказу губернського комісара його незаконно арештовано. Причина арешту, по словам Блонського – це те, що він українець. – Блонський просить Центральну Раду вжити заходів, щоб його освободили з тюрми. Свою телеграму Блонський послав з дозволу тюремного начальства.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 26 (13) липня.

№ 535

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

14 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
14 июля 1917 года

Присутствовали: Нейман, Шлейфер, Майборода, Слободянюк, С. Костюк, Осадчук, Богацкий и Самулевич.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о том, что для осмотра лесной дачи Щениовского командирован Мурафский лесничий.

1. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917.

2. Заслушано: Предложение членов Комитета обсудить вопрос об аресте в Литинском у[езде] Беллавина и Купермана.

2. Вынесена резолюция: Просить срочного телеграфного разъяснения обстоятельств дела от Исполнительного Комитета.

Время исполнения: Телеграмма послана 14 июля. № 18.

3. Заслушано: Предложение принять снаряжение Губернск[ого] Жандармск[ого] Управления, сданое Нач[альником] Милиции коменданту города в свое время.

3. Вынесена резолюция: Уполномочить Неймана и Карпова.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Шлейфер, Слободянюк, Майборода, Костюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 66. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 536

**Повідомлення газети «Нова Рада» про суспільне
становище у місті Проскурові**

14 липня 1917 року

ОДЕСА, 14. З Проскурова сповіщають: паніка, викликана катастрофою на фронті, втихає. На вулицях почався рух, крамниці торгують. На всіх дорогах втікачі. Поїзди повнісенькі.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 15 липня.

№ 537

**Звернення Української ради Кам'янця-Подільського до головнокомандувача
арміями Південно-Західного фронту щодо звільнення
з-під арешту П. Блонського**

14 липня 1917 року

Господину Главнокомандующому Арміями Юго-Западного фронта

Президиума Української Ради
г[орода] Каменця-Подольського

Прошение

Честь имеем просить освободить до суда, с увольнением от должности, на поруки Украинской Рады г[орода] Каменця-Подольского арестованного по распоряжению господина Главнокомандующего, по предложению Господина Военного Комиссара 11-го июля текущего года Комиссара Каменецкого Уезда Пантелеймона Осиповича Блонского.

14 июля 1917 года.

Председатель Рады Украинской г[орода] Каменец-Подольска

Председатель В. Злотчанский

Член Рады В. Приходько

Член Рады О. Пашенко

ЦДІАК. – Ф. 419. – Оп. 1. – Спр. 7216. – Арк. 59. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Согласен, если Президиум Рады возьмет на себя ответственность за дальнейшие действия г[осподина] Блонского. Ген[ерал] Корнилов. 14/VII.*

№ 538

Підписка членів Української ради Кам'янця-Подільського щодо подальшої політичної діяльності П. Блонського

14 липня 1917 року

«Українська Мійська Рада
у Кам'янці-Подільському»

14 июля 1917 г[ода].

Господину Главнокомандующему Армиями Юго-Западного Фронта

Президиума Украинской Рады
г[орода] Каменец-Подольска

ПОДПИСКА

Мы, нижеподписавшиеся, члены Украинской Рады г[орода] Каменца-Подольского настоящим даем ручательство в том, что дальнейшая политическая деятельность Пантелеймона Осиповича Блонского не будет находиться в противоречии с видами Временного Правительства России.

Председатель Украинской Рады В. Злотчанский

Член Рады В. Приходько

Член Рады О. Пащенко

ЦДІАК. – Ф. 419. – Оп. 1. – Спр. 7216. – Арк. 48. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 539

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

15 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета 15 июля 1917 года

Присутствовали: Нейман, Самулевич, Слободянюк, Осадчук, Майборода, Богацкий, Шлейфер, Бельский, Костюк и Карпачев.

1. Заслушано: Жалоба жительницы м[естечка] Рыбницы солдаты Браны РОЙЗЕНКРАНЦ на Балтскую Уездную Земскую Управу за неудовлетворение ее ходатайства, возбужденного в 1916 г[оду] о выдаче ей установленного казенного пособия. При этом просит сделать распоряжение о выдаче ей этого пособия за все время состояния ее мужа на военной службе, т[о] е[сть] с 7 августа 1916 года.

1. Вынесена резолюция: Направить в уездный отдел призрения.

Время исполнения: 4/IX 1917 г[ода]. № 494. Д[ело] № 8.

2. Заслушано: Отношение Рыбницкого Мещанского Старосты о том, что в изготовлении Губернской Типографией книг на 1918 г[од] надобности не встречается, так как книги, изготовленные на 1917 г[од] остались не заполненными в виду несвоевременной присылки их в Мещанское Управление.

2. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

Время исполнения: К делу. № 3. 1917 г[од].

3. Заслушано: Доклад Начальника Городской Милиции о имуществе и вооружении б[ывшего] Жандармского Губернского Управления и принимая во внимание, что согласно распоряжений Военного Министра это имущество должно находиться в ведении Губернского Исполнительного Комитета.

3. Вынесена резолюция: Просить коменданта г[орода] Каменца возвратить принятое им на хранение вышеуказанное имущество, передав его по описи и под расписку Начальника Уголовно-Разведывательного отдела г[орода] Каменца-Под[ольска] присяжному поверенному Петру Альфредовичу Выржиковскому.

4. Заслушано: Заявление служащих Контрольной Палаты о недоразумениях с Управляющим по поводу расчетов с служащими.

4. Вынесена резолюция: Командировать тов[арища] Осадчука расследовать жалобу.

5. Заслушано: Доклад членов Губ[ернского] Совета Купермана и Беллавина об их аресте.

5. Вынесена резолюция: Под[ольский] Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет, заслушав объяснения членов Губ[ернского] Совета общ[ественных] организаций т[овари]щей д[окто]ра Беллавина и помощ[ника] присяж[ного] поверен[ного] Купермана и детально ознакомившись с присланными по этому делу документами, а также заслушав одновременно доклад члена Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета т[овари]ща Карпачева о Губ[ернском] съезде по урегулированию цен, Губ[ернский] Исполнит[ельный] Комитет не нашел решительно никаких оснований к аресту Беллавина и Купермана.

Условия, при которых произошел арест и дальнейшее отношение к арестованным, до передачи военным властям, настолько незакономерно и противоречиво принципу неприкосновенности личности, что Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет просит г[осподи]на Воен[ного] К[омисса]ра Ю[го]-З[ападного] фронта распорядится о производстве по этому делу надлежащего расследования и о привлечении виновных к уголовной ответственности.

Д[окто]р Беллавин (с[оциал]-д[емократ] меньшевик, плехановец) и помощ[ник] присяж[ного] поверен[ного] Куперман (с[оциалист]-р[еволюционер]), являясь единственными работниками, руководителями, ставшими с первых дней революции во главе Летичевского уезда и являясь единственными защитниками демократии в целях спасения революции и сохранения спокойствия в уезде, должны быть немедленно возвращены в г[ород] Летичев, поэтому Губ[ернский] Исп[олнительный] К[омите]т просит Военного Комиссара Ю[го]-З[ападного] фронта освободить т[овари]ща Беллавина и Купермана под поручительство Под[ольского] Губ[ернского] Исп[олнительного] К[омите]та. В целях освещения этого дела командировать к г[осподи]ну Военному Комиссару Ю[го]-З[ападного] фронта члена Губ[ернского] Исп[олнительного] К[омите]та Карпачева, поручив ему по пути заехать в Летичев для всестороннего выяснения обстоятельств данного дела.

Председатель Комитета Нейман

Члены: Самулевич, Майборода, Слободянок, Богацкий, Осадчук, Шлейфер

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 67 – 68. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Після підпису протоколу є доповнення:*

В связи с настоящим делом об аресте д[окто]ра Беллавина и Купермана, а также принимая во внимание, что Летичевский Уездный Комиссар Бардаков бывший чиновник особ[ых]

поруч[ений] при губернаторе по своим политическим менее всего соответствует тем требованиям, которые в настоящий ответственный момент падают на комиссаров – Губ[ернский] Исп[олнительный] К[омите]т находит необходимым устранить уездного комиссара Бордакова от занимаемой должности и назначить для времен[ного] испол[нения] обязан[ностей] Уездн[ого] Комиссара члена Подольск[ого] Губ[ернского] Исп[олнительного] К[омите]та и из Украинск[ой] Рады Якова Диамидовича Карпачева, о чем телеграфно обратиться в Киевс[кую] Центр[альную] Раду.

Председатель Нейман

Члены: Самулевич, Богацкий, Бельский, Осадчук, Костюк, Майборода, Карпачев

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 69. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 540

Оголошення в газеті «Нова Рада» про запрошення Могилів-Подільською повітовою земською управою кандидатів на вакантні посади

15 липня 1917 року

Могилів-Подільська Повітова Народня Земська Управа запрошує на посаду:

1) двох лікарів в участкові лікарні на жалування 1500 руб[лів] і 100% надбавки на дорожнечу при квартирі, отопленню і освітленню.

2) Медичних фельдшерів і фершалок на пункти і в лікарні на жалування 600 руб[лів] і 1200 руб[лів] надбавки на дорожнечу шкільним, а ротним 360 руб[лів] і 720 руб[лів] надбавки на квартирі, опалі і освітленню.

3) Ветеринарного лікаря – 1500 руб[лів] і 100% надбавки.

4) Ветеринарних фершалів – шкільним 500 руб[лів] і ескадронним 300 руб[лів] і 100% надбавки.

5) Старшого техника телефонного 2000 руб[лів] і 100% надбавки.

6) Писарів і діловодів в волостні Комітети і Управи на жалування 1800-2000 руб[лів].

Докладніші відомости про умови служби можна дістати в Управі.

При проханню треба надсилати документи або копії їх.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 15 липня.

№ 541

Повідомлення газети «Народня воля» про вчинки солдат у Літинському повіті

15 липня 1917 року

В Літинському пов[іті] на Поділлі солдати часто ходять озброєними начебто для того, щоб ловити дезертирів; справді-ж ходять для того, щоб вчиняти заколоти та непорозуміння. Солдати бувають дуже п'яні й одного разу селяне мусіли одібрати у п'яних солдат рушниці.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 28 (15) липня.

№ 542

**Повідомлення газети «Народня воля» про боротьбу
з українським рухом на Немирівщині**

15 липня 1917 року

В Немирівщині, на Поділлі, противники українства не втихають і продовжують йти тими шляхами, які вже намітили. Сі «приятелі» кажуть народові, що в Центральній Раді сидять чотири поміщики-князі, котрі хочуть вернути на Україні панщину, що вони підкупили деяких людей, котрі ходять по селах і «присоглашають» на країну. Землю добру і родючу населять євреями і панами. Нарешті кажуть, що Українці хотять свого короля тут завести. До сих «борців» пристав якийсь і москвофіл з Галичини і радить народу не записуватись і «не приставати до України», бо буде біда. Багато неправди розповсюджують оці «ідейні» борці, аби збаламутити людей і пошкодити Українській справі. Але не тільки Українській справі шкодять ці темні «діячі», а шкодять загальній революційній справі.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 28 (15) липня.

№ 543

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

16 липня – 2-4 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
(16 июля 1917 г[ода]) 2, 3 и 4 августа 1917 года

Присутствовали: Самулевич, Осадчук, Костюк, Богацкий, Майборода.

1. Заслушано: Отношение Мирowego Судьи 5 уч[астка] Балтского окуга по делу взыскания с жит[ельницы] с[ела] Воронково Лины Гульчина 3 р[убля] штрафа за невяку в суд.

1. Вынесена резолюция: Направить в Казенную Палату.

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 389.

2. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комитета по кожевенным делам о напечатании в Известиях Комитета объявления об осуществлении кожевенной монополии на основании закона Временного Правительства от 21 апреля 1917 года.

2. Вынесена резолюция: В Губернское Правление для напечатания.

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 390.

3. Заслушано: Отношение Товарищества Чарностинского сахарного завода о разрешении заводу свободного отпуска населению патоки.

3. Вынесена резолюция: Направить в Уездную Продовольственную Управу.

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 391.

4. Заслушано: Отношение Командира 254 местного [...] артиллерийского парка о прекращении выдачи семье рядового Семена Дорошенко, находящегося в отлучке, казенного пайка.

4. Вынесена резолюция: Начальнику милиции для розыска.

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 392.

5. Заслушано: Винницького Уездного Исполнительного Комитета с копией протокола заседания Винницького Уездного Совета общественных организаций от 21 июля с[его] г[ода] за № 60 поземельной переписи, волостных земств, Исполнительных Комитетах и учительских народных школ.

5. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[ода].

6. Заслушано: Переписка по ходатайству Игнатия Гинкевича-Гончара о выдаче ему пособия на лечение ран, полученных на ст[анции] Каменец во время сбрасывания в 1915 г[оду] с неприятельского аэроплана бомбы.

6. Вынесена резолюция: Объявить заключение юридической комиссии.

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 388.

7. Заслушано: Прошение уполномоченных общества граждан с[ела] Ободного Брацлавского уезда Филиппа Грабченко и Даниила Дмитренко о сделании распоряжений, дабы священник Шпотаковский и псаломщик Колаковский были заменены др[угими] лицами.

7. Вынесена резолюция: В Уездный Исп[олнительный] Комитет командировать члена для расследования и результаты расследования направить в Губ[ернский] Исп[олнительный] Ком[итет].

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 393.

8. Заслушано: Настоятеля Литинского костела о том, чтобы сделать распоряжение о выдаче за май, июнь и июль с[его] г[ода] содержания.

8. Вынесена резолюция: В Губернское Правление.

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 394.

9. Заслушано: Прошение Михаила Павловича Волковича о продлении его командировки в Подольском Губернском по крестьянским делам присутствии по заведыванию делами презрения солдатских семейств, с сохранением за ним дополнительного содержания в сумме 116 р[ублей] 66 коп[еек].

9. Вынесена резолюция: Ходатайство Волковича признать подлежащим удовлетворению, независимо от сего просить Губернского Комиссара возбудить ходатайство о скорейшем упразднении должностей непрременных членов Губернского по крестьянским делам присутствии и увольнения этих членов от должности (Михиевича и Барашова).

Время исполнения: 5 августа 1917 г[ода]. № 386 и 387.

Председатель С. Костюк

Члены Комитета: Самулевич, Богацкий, Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 70 – 71. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 544

**Протокол засідання сьомого з'їзду Ради об'єднаних громадських
організацій Гайсинського повіту**

16 липня 1917 року

ПРОТОКОЛ

собрания 7-го Съезда Совета Объединенных Общественных Организаций
г[орода] Гайсина и уезда 16 июля 1917 г[ода]

Председателем Собрания избран Л. С. Педаховский, Товарищами Председателя: Николайчук, Соловьев, Ямпольский и Садовский и Секретарями: Вольнец и Михальченко.

Явилось на Собрание Съезда Объединенных Организаций 287 человек.

НА НАСТОЯЩЕМ СОБРАНИИ ПОСТАНОВЛЕНО:

1) Принять в члены объединенных общественных организаций от местной объединенной еврейской социалистической группы: Герша Борухова Подяка, Еву Львовну Куценогую и Гуту Абрамовну Карлинскую.

2) Отказать в принятии в члены совета объединенных общественных организаций от агитационно-просветительного бюро.

3) Предоставить в совете объединенных общественных организаций 4 места партии социалистов-революционеров.

4) Взамен Совета Объединенных Общественных организаций реорганизовать Раду Селянских и Городских Депутатов по национальному принципу, и для выработки проекта избрать комиссию из 13 человек: (5 от украинцев, 2 от евреев, 2 от поляков, 2 от местного гарнизона (солдат), 1 от великороссов и 1 от рабочих), которой и поручить представить проект в 2-х недельный срок. В состав этой комиссии избраны следующие лица: от украинцев: Захарчевный, Липкин, Пшеничный, Николайчук, Огородников, от евреев: Балабан, Нотович, от поляков: Бонецкий и Рутковский, от войска: Индутный и Кулик, от великороссов: Соловьев и от рабочих Селитерман.

5) До реорганизации рады селянских депутатов постановлено избрать Исполнительный Комитет, в состав коего должны войти 15 человек, а именно: 6 от украинцев, 2 от совета рабочих и солдатских депутатов, 2 от поляков, 2 от евреев, 1 от великороссов, 1 от рабочих и 1 от украинской войсковой Рады, кроме этого, в состав Исполнительного Комитета должен войти один представитель от Земской Управы, один от Городской Управы и Начальник милиции. В состав Исполнительного Комитета избраны следующие лица: от украинцев: Захарчевный, Саморуха, Татаров, свящ[еник] Борецкий, Павловский и Фуркевич, от поляков кандидаты не избраны, а предоставлено избрание кандидатов польскому общему собранию, которое состоится 22 июля сего года, от евреев избраны: Солитерман и Подякман, от совета рабочих и солдатских депутатов кандидаты не избраны, а им предоставлено право избрать в общем собрании совета рабочих и солдатских депутатов, от украинской войсковой Рады избран Мельниченко, от великороссов кандидат должен быть избран местным великорусским населением.

6) Засим собранием были намечены кандидаты в Комиссары и его Заместителя. В числе первых были назначены: Педаховский, Захарчевный, Брезкун, Каприелли, Ксендзюк и Шпакович. Из них, кроме Педаховского, все отказались баллотироваться. Заместителями Комиссара были названы: Захарчевный, Каприелли и Брезкун, из них первый отказался баллотироваться. В виду выставленной кандидатуры Педаховского, последний передал председательствование товарищу председателя Николайчуку. Для контроля и наблюдения за правильностью выборов была избрана комиссия, в состав коей вошли: Ксендзюк, Нотович, Фуркевич, Вольнец, Балинов, Стрижанюк. Означенная комиссия проверяла мандаты членов съезда, выдавала шары для голосования и производила подсчет шаров. Избрание Комиссара и его Заместителя производилось путем тайного голосования.

На должность Гайсинского Уезда Комиссара 224 избирательными голосами против 9 неизбирательных голосов избран Судебный Следователь Леонид Степанович ПЕДАХОВСКИЙ. Результаты баллотировки в заместители Комиссара таковы:

К. О. Брезкун получил избирательных 139 голосов и неизбирательных 44 голоса. П. И. Каприелли получил 91 избирательный голос и 90 неизбирательных. Таким образом заместителем Комиссара оказался избранным К. О. Брезкун.

7) Заслушав обязательное постановление Главногокомандующего юго-западным фронтом относительно сбора урожая, собрание высказалось не производить захватов той части, помещичьего хлеба, который надлежит селянам за работу, а решать бесспорно, если же миролюбивого соглашения не состоится, то необходимо обращаться к уездной власти для справедливого решения возникающих недоразумений. Исполнение постановления Съезда возложить на президиум.

Председатель Собрания [подпись]

Товарищи Председателя [подпись]

Секретарь [подпись]

С подлинным верно:

Секретарь [подпись]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 115 – 116. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 545

**Повідомлення газети «Нова Рада» про український похід
у селі Купче Брацлавського повіту**

16 липня 1917 року

16 липня в селі Купче Брацлавського повіту на Поділлі місцевими громадянами було улаштовано український національний похід. Дівчата в національному вбранні несли уквітчаний портрет Шевченка та жовто-сині прапори. Під час походу кругом села місцевий пан-отець сказав гарну промову про минуле життя України, а хор співав революційних та українських пісень. Того ж дня було зібрано чимало грошей на український національний фонд.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 6 серпня.

№ 546

**Повідомлення газети «Воля» про заснування
у Вінниці осередку Української соціал-демократичної партії**

16 липня 1917 року

Вінниця – найбільший город Поділля, в ньому нараховується звиш 60 тисяч людности. Не дивлячись на те, що губернський город – Кам'янець, в Вінниці помічається найбільший рух.

Але за старого правительства, яке в корінні душило всі прояви людської думки, в Вінниці все мовчало, кожний дбав лише про власний шлунок; ніяких організацій не було.

Коли повсталала воля, і народу прийшлося прийняти участь в будові держави, вінничане стрепенулись, почали організовуватись.

Перше всього зорганізувались «общероси». За ними пішли поляки, євреї, а українці, як найбільше розпорошені, забиті, зорганізувались лиш недавно.

Розуміється, хто раніше зорганізувався, той захопив владу в свої руки. Так, напр[иклад], в руках общеросів опинилися: виконавчий комітет і рада робітничих і солдатських депутатів.

Але українці на це не вважали, вони почали організовувати селян, робітників, військо і таким чином добились того, що з українцями вже рахуються.

Маєм вже губернську раду, повітові ради, селянські спілки, військову спілку, а отсе недавно заклались організації Української Соціал-Демократичної Партії.

Перші організаційні збори українських соціал-демократів були 25 червня, на яких поставлено заснувати Вінницьку організацію Української соціал-демократичної робітничої партії. На других зборах – 29 червня було обрано постійний комітет з 5 осіб (за голову обрано т[овариша] Дудича), а також доручено комітетові вступити представниками од партії: до ради робітничих і солдатських депутатів і до губернської української ради і, крім того, обрано представником т[овариша] Дудича на Всеукраїнський робітничий з'їзд в Києві, а також чотирьох товаришів до продовольчого комітету. Таким чином, хоч з великим запізненням, українські соціал-демократи стали на справедливую дорогу і зможуть скрізь обстоювати інтереси пролетаріату, яко партійні люди. Партійна диференціація останніми часами викликала самим життям: український рух настільки поширився, що обмежуватись загальними лозунгами не можна було. Крім того, треба було одмежувати себе од буржуазних елементів, які всю увагу звертали лише на національний рух, а соціальним питанням надавали мало значіння, або трактували їх в дусі кадетів. Союз Подільських Українців, який народився в перших днях революції для гуртування «всіх українців», відслуживши свою службу, помер природною смертю. Вся робота лягла тепер на плечі партійних організацій і чим більше прикладемо праці, тим скоріше зміцнимо нашу партію; ґрунт маємо відповідний: до укр[аїнської] соціал-демократії записались переважно фабричні робітники.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 16 липня.

№ 547

Телеграма Подільському губернському комісару щодо надання містечку Тульчин статусу міста

16 липня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Каменец-Под[ольск].
ГУБКОМИССАРУ
Из Петрограда

Принята 16/VII 1917 г[ода].

ПОСТАНОВЛЕНИЕМ ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА 3 ИЮНЯ МЕСТЕЧКО ТУЛЬЧИН ПРЕОБРАЗОВАН БЕЗУЕЗДНЫЙ ГОРОД ТУЛЬЧИН ВВЕДЕНИЕМ НЕМ ГОРОДОВОГО ПОЛОЖЕНИЯ ТОЧКА НАДЛЕЖИТ НЕМЕДЛЕННО ОЗАБОТИТЬСЯ ПРОИЗВОДСТВОМ ВНОВЬ ОБРАЗОВАННОМ ГОРОДЕ ВЫБОРОВ ГЛАСНЫХ ГОРОДСКОЙ ДУМЫ ОСНОВАНИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА 15 АПРЕЛЯ ВОЗЛОЖИВ РАСПОРЯДИТЕЛЬНЫЕ ВЫБОРАМ ДЕЙСТВИЯ ИЛИ НА ВРЕМЕННЫЙ ГОРОДСКОЙ КОМИТЕТ ИЛИ НА СПЕЦИАЛЬНО

ОБРАЗОВАННУЮ ДЛЯ СЕГО КОМИССИЮ КАК ЭТО БУДЕТ ПРИЗНАНО МЕСТНЫМ УСЛОВИЯМ НАИБОЛЕЕ ЦЕЛЕСООБРАЗНЫМ ТОЧКА СЛУЧАЕ НАДОБНОСТИ НА ПОТРЕБНЫЕ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ВЫБОРОВ РАСХОДЫ МИНИСТЕРСТВОМ МОГУТ БЫТЬ ВЫДАНЫ ССУДЫ ПОДЛЕЖАЩИЕ ВОЗВРАЩЕНИЮ СРЕДСТВ БУДУЩЕГО ГОРОДА ОБЯЗАТЕЛЬНЫМ ВНЕСЕНИЕМ ИХ В ПЕРВУЮ ЖЕ ГОРОДСКУЮ СМЕТУ НР 9/1927 ЗА МВД ТОВ МВД АВИНОВ

ДАХМО. – Ф. 409. – Оп. 1. – Спр. 326. – Арк. 22 – 23. Телеграфний бланк.

**На документі резолюція: № 1231. Город[ское] Присут[ствие]. Немедленно сообщить Уездн[ому] Комиссару и Тульчинскому исп[олнительному] Комитету. Последний просит образовать Комиссию для распорядительн. действий по выборам. 28/VII 1917 г[ода].*

***Прошу телеграфировать Тульчинскому Уездному Комиссару копия Тульчинскому Исполнительному Комитету. 31 июля 1917 г[ода].*

№ 548

Повідомлення газети «Народня воля» про настрої населення Подільської губернії у зв'язку з подіями на фронті

16 липня 1917 року

В зв'язку з надзвичайно страшним заколотом на фронті повстає важливе питання, – як бути населенню тих місцевостей, які при отступанню армії можуть бути захоплені ворогом. З цього приводу «Робітничка газета» пише:

«В суміжних з Галичиною повітах Волині і Поділля вже утворився тривожний настрій, йде мова про евакуацію, про втікання. Громадські організації і урядові влади мусять не гаючи часу зайняти певне становище в сій справі.

А становище це таке.

«Евакуації мусить підлягати тільки те, що має військове значення. Людність повинна zostаватись на місцях, мусять лишитись також ті влади і громадські організації, що мають ціллю піддержувати спокій і дбати про охорону людности.

Продукти, потрібні для прожиття людности, мусять бути залишені.

Не підлягає сумнівам, що при стані повного розвалу залізнодорожного транспорту ми не зможемо вивезти все потрібне, коли переводить евакуацію на зразок 1915 року; під час харчової кризи, при повній відсутності квартир ті маси втікачів, що можуть рушити з загрозованих повітів не знайдуть притулку. Евакуація і юрби втікачів лиш ускладняють завдання оборони, які стоять перед країною, і ще більше дезорганізують тил.

Ворожа армія і дезорганізовані банди дезертирів улаштовують погроми, грабують людність і гвалтують жінок, – ці небезпеки мають перенести наші земляки з пограничних повітів. І в цілі оборони являється необхідним, щоб влади для піддержання порядку лишались на своїх місцях.

Проте, розуміється, і при цій умові небезпека для тих, що лишаются в загрозованих повітах, не зникає цілком. Але, не зважаючи на це, громадським обов'язком людности являється лишатись на своїй землі. Цього вимагає зараз державна і національна необхідність. Іншого виходу немає».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 29 (16) липня.

№ 549

Повідомлення газети «Народня воля» про настрої населення міста Проскурова

16 липня 1917 року

З Проскурова телеграфують: переполох, викликаний розрухою на фронті зменшується. Вже ходять трамваї і життя на вулиці знову кипить. Всі найближчі дороги запруджені втікачами, потяги переповнені.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 29 (16) липня.

№ 550

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Брацлавського повітового з'їзду щодо II Універсалу Центральної Ради

16–17 липня 1917 року

На Брацлавському повітовому з'їзді, котрий відбувся 16-го і 17-го іюля в міс[течку] Тульчині, в першу чергу зроблено доклад по українському питанню і винесено таку резолюцію: «З'їзд солдатських, робітничих і селянських депутатів Брацлавського повіту, обміркувавши своє відношення до українського питання і прочитавши Універсал Української Центральної Ради, а також згоду Тимчасового уряду вирішив вітати Українську Центральну Раду і Тимчасовий Уряд за мудре вирішення цього питання і звернутись до представників від селян, робітників та вояків у Українській Центральній Раді з проханням усіма силами захищати інтереси трудового люду». – По земельному питанню з'їзд постановив приєднатись до резолюцій Всеукраїнського і Всеросійського селянського з'їздів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 8 серпня (26 липня).

№ 551

Повідомлення газети «Нова Рада» про українські вчительські курси Ольгопільського повіту

17 липня 1917 року

17 липня цього року урочисто були одкриті українські вчительські курси. На курси з'їхалось до 200 душ переважно учительок. Спершу було одправлено молебень, а потім було проспівано «Ще не вмерла Україна» та «Заповіт». Зараз же лектори приступили до викладу лекцій. Того ж таки дня під вечір до Ольгополя приїхав лісничий, пан Соколов. Ця людина вже показала себе, як вона ставиться до українського питання. На земськім зібранні 18 червня цього року просвітянами було піднято питання про Універсал і пропонувано прийняти його. Проти Універсалу виступив пан Соколов і вперто стояв на тому, що «не время теперь этим заниматься», і коли прийшло до голосування, то Соколов один голосував проти всіх. От що таке Соколов!.. Це людина заїжа з Росії. Він звик, що під російську указку все робилось і російські агенти до цього так приникли, що ніяк не можуть з цим розстатись. Кінчилось цькування українства з боку царизму, тепер починають лаять Соколови і К°.... Соколов, почувши, що в Ольгополі

одкриваються українські курси, пригнався, зібрав в клубі чиновничество і інших осіб і почав перед ними викладати «вред» од українських курсів. «Теперь не время курсов, когда немец забрал Каменец», казав Соколов. Вносячи анархію, Соколов нападав не тільки на українців, а і на євреїв, йому, як видно, заздрісно, що українці живуть мирно з євреями, що і досі немає погрому, бо прочитавши список большевиків він почав перекладати їх ймення на єврейські з нарочитим харканням. Йому в опозицію стали українці і називали цю справу провокацією, через що зчинився гвалт з боку однодумців Соколова і засідання було закрито. На другий день Соколов нахвалявся розігнати курси, але побачивши, що не має для нього сторонників для такої ганебної справи, поїхав ні з чим. Пора б таким добродіям за розум взятися!.. Пора зрозуміти, що не вони, а ми хазяї в своїй хаті і, коли вони не хочуть в нашій хаті жити мирно, йшли б собі в свої «весі» і не заважали б нам працювати на користь рідного краю. Не можу не додати, що до помочі Соколова став Шаршавін. Він тільки що вернувся з Ямпільського повіту, де кажуть розігнав членів Земської Управи.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 27 липня.

№ 552

**Повідомлення газети «Народня воля» про політичний стан
у повітах Подільської губернії**

17 липня 1917 року

На днях Генеральний Секретар по внутрішніх справах В. Винниченко запитав телеграфно комісарів тих повітів Подільської і Волинської губ[ернії], які лежать ближче до фронту, чи все у них в повітах спокійно в зв'язку з отступленням нашої армії.

Вчора до Ген[ерального] Секретаря прийшли телеграми од комісарів повітів Острожського, Гайсинського, Ямпольського і Новоград-Волинського.

Комісари повідомляють, що в повітах все спокійно, жнива проходять мирно.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 30 (17) липня.

№ 553

**Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвалу Лучанського
волосного комітету щодо цін на сільські роботи**

17 липня 1917 року

Ми получили такого листа:

«Наш сільський комітет получил з Лучанського Волостного Комітету резолюцію, постановлену з'їздом солдатських, робочих та селянських депутатів про те, по яким цінам повинен збиратись озимий та яровий хліб. Сказано, що люде можуть збирати хліб за такий сніп: жито – за 3-й, пшениця – за 4-й, овес – за 4-й, горох – за 3-й, а як за гроші, то 5 рублів від копи. Люде вийшли на роботу на таких умовах і економія згодилась. Але управляючий Степановською економією показав резолюцію Губернського З'їзду, де сказано, щоб жати за 7 сніп, або по 3 руб[лі] від копи. Тепер наші

селяне не знають що робити і куди повернути. Просимо і чекаємо від вас відповіді. Селяне с[ела] Дубовця».

Редакція навела справки і може всіх повідомити, що постанови з'їздів взагалі не мають сили закону, котрому мусіли би всі коритися. Обов'язкову для всіх плату за роботу може встановляти тільки правительство, яке такої плати не встановлено. Плату за сільські роботи можуть встановляти селяне по згоді з економіями, себто таку плату, на якій вони самі погодяться, бо не всюди однакові умови життя і роботи; нарешті, що Головнокомандуючий Юго-Западним фронтом генерал Корнілов видав 8 липня (іюля) обов'язкову постанову, у якій, загрожуючи карою тюрмою та арештантськими ротами, забороняє: принуждати кого-небудь платити ціни більші, чим договорено, принуждати кого-небудь платити за роботу хлібом, а не грошима, забороняє кому-небудь збирати хліб, сіно, або сіяти що небудь, та захоплювати насильством і гвалтом чужий хліб, сіно, не дозволять кому-небудь молотити, чи звозити хліб.

Редакція.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 7 – 8.

№ 554

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвалу з'їзду солдатських, робітничих і селянських депутатів щодо встановлення ціни на робочі руки

17 липня 1917 року

В Вінниці відбувся з'їзд солдат[ських], робіт[ничих] і селянських депутатів в справі вироблення цін на робочі руки. На з'їзді, між иншим, вирішено, що землевласники мають платити практичному робітникові за 8-ми годинну працю 6 карб[ованців], звичайному поденщику 5 карб[ованців], дітям до 16 років 2 карб[ованці] 50 коп[ійок]. Як будудь жати за сніп, то вирішено за 3-й сніп жати жито, а пшениця, овес, гречка і т[аке] ин[ше] за четвертий. За те, що нажати і скласти копу платити 5 карб[ованців], скосити 1 десятину 15 карб[ованців].

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 14.

№ 555

Повідомлення газети «Подільська воля» про відставку Вінницького повітового комісара П. Ренненкампа

17 липня 1917 року

Вінницький повітовий комісар П. Н. Ренненкампа, зважаючи не те, що повітовий селянський з'їзд, який відбувся 23-го червня висловив йому недовіря за його негативне відношення до української справи, – подав прохання про увільнення його з посади комісара. Він звернувся до Подільської Губернської Ради, щоб вона призначила йому заступника.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 14.

№ 556

**Повідомлення газети «Подільська воля» про засідання
Брацлавського земського зібрання**

17 липня 1917 року

На земському зібранні в Брацлаві після читання Універсалу Центральної Ради деякі земські гласні «тоже малороссы» стали гостро нападати на Центральну Раду, називаючи її «союзницею Вільгельма сухорукого». Селяне-українці з обуренням покинули зібрання і воно за браком відповідного числа гласних припинилось.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 14.

№ 557

**Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування селянської
спілки в селі Семирічка Гайсинського повіту**

17 липня 1917 року

На 3 день Зелених свят в нашому селі відбулись збори селян, на котрих організували «Селянську Спілку». Гарно і радісно було дивитись і слухати, як селяне, після привітання і промовив вчителя земської школи і тутешнього селянина-учня з Вінницького учительського інституту, дуже захопились ідеєю спілки, і всі, не тільки жінки і чоловіки, але дівчата і хлопці, відгукнулись на це добре діло і зараз всі вписались в «спілку», вибрали собі комітет спілки, в котрий ввійшло 4 чоловіки: голова, поміщик, скарбничий і писар. Грошей зібрано зараз 150 карб[ованців], з котрих 50 карб[ованців] одраховано на «Просвіту» в селі. В село вже виписано кілька українських газет, книжок. Село наше готується до великого празника: хоче зробити маніфестацію по селі, одслужити панахиду по Шевченкові і з урочистістю внести портрет батька в місцеву земську школу.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 9. – 17 липня. – С. 15.

№ 558

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ставлення до українського руху
в місті Немирові Брацлавського повіту**

18 липня 1917 року

Українській Центральній Раді, Генеральному Секретаріатові по внутрішніх справах і взагалі українській владі час виявити свою силу і своє право, яке їм народ український дав у руки. Ми, люде з глухих закутків, бачимо блище, що коїться по цих закутках, залишених без усякого догляду влади, одданих на волю Божу і на роздирання народних риз усякими темними людцями, що спішать накалумити в народньому морі, щоб потім половити рибку у мутній воді, настирливо кличемо Центральну Раду до влади, до рішучих заходів в цей грізний мент. Бо маємо сміливість сказати, що по наших закутках не все гаразд.

В той час, як йде будовання українського народнього добробуту, коли свідомі кола українського і навіть не українського населення, що після згоди Центральної Ради з

Тимчасовим Урядом, охоче почали працю на ниві відновлення життя, серед самого українського населення по деяких селах починається під впливом усякої агітації та підбурювання людей проти Центральної ради, проти автономії України і взагалі проти українства. Агітація і підбурювання ведеться цілком свідомо бувшими «патріотами» і чиновниками, ведеться не тільки проти українства, а й взагалі проти революції, проти майбутнього республіканського ладу. З певністю і з великою прикрістю треба зазначити, що робиться все це під впливом статей «Киевлянина», який виходячи в самому серці України, по старому дозволяє собі цькувати українців, український рух і навіть найсвятіші здобутки загальноросійської революції – її волю, її права на самовизначення. Ми тут на місцях не надивуємось, як можуть терпіти революційні влади і загальнодержавні українські цей осередок чорносотенної агітації, цей орган контрреволюціонерів, навкруги якого гуртується чорносотенне чиновництво, яке почитає його, як і раніш і гадає, що раз «Киевлянин» так каже, то можна й собі безкарно за ним повторювати його протиреволюційні заклики.

Наше діло провінціалів – маленьке... Проте думаємо, що ці поблажки організації контрреволюції можуть накоїти багато, коли не лиха, то у всякому разі клопоту і найвищим українським інституціям і загальнодержавному урядові. Це думки, висловлені на ґрунті сумних фактів, які кояться в нашій Брацлавщині, особливо в околицях Немирова. Наприклад, 7-го іюля на загальних зборах сільських виконавчих комітетів немировської волости постановлено не виконувати наказів Центральної Ради, бо, мовляв, вона не є «выразительница настроения коренных малороссов Украины». Резолюція складена так хитромудро і так дотепно, що звичайно не могли її скласти малограмотні селяне, а складали люді з хистом в справах такого сорту. В Немирові ці люде купчаться навколо директора місцевої гімназії. І ця резолюція – справа їх рук та ще, на жаль, представників деяких російських організацій.

В селі Бушинці, що всього за 7 верстов від Немирова, мало не вбили селянські глитаї учительку Терлецьку за те, що вона «насмілилась» читати українські газети та співати з школярами українські пісні. (Це – в селі од ранку до смеркання лунає українська пісня). Звичайно, що селяне не зроблять свідомо такої заборони, а коїться все це під впливом агітації, провокаційної агітації. Селянам розказують, що Центральна Рада хоче «оддати Україну німцям» і т[ак]е] инш[е]. Багато шкодять українській справі і біженці галичане-москвофіли, що плещуть про усякі прикристи православному людові «від України». А найдужче сприяє цим безсовісним «агітаторам» темрява і темнота народня.

На немирівський район необхідно призначити енергійного свідомого українця – комісара Центральної Ради, який би розплющив очі темряві і сказав зась тим людом, що ідуть проти українства.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 липня.

№ 559

**Звернення товариша Генерального секретаря внутрішніх справ до Подільського
губернського комісара щодо призначення на посаду
Гайсинського повітового комісара**

18 липня 1917 року

Українська Центральна
РАДА
Липня 18 дня 1917 року

№ 1913.

СПІШНО

До Кам'янець-Подільського Губерніяльного Комісара

Голова З'їзду Ради об'єднаних громадських організацій Гайсинського повіту й голова Комітету Селянських Депутатів того ж повіту, сповістили телеграфічно Українську Центральну Раду, що ними обібрано 16 липня 1917 р[оку] на Комісара повіту п[ана] Педаховського, судового слідчого з участка.

Повідомляючи Вас про се, Генеральний Секретар У[країнської] Ц[ентральної] Р[ади] справ внутрішніх доводить до Вашого відома, що з його боку немає перешкод на затвердження п[ана] Педаховського на посаді Комісара.

Про допущення п[ана] Педаховського до виконання обов'язків комісара належить сповістити негайно згадані в горі організації, якщо вибори сі будуть Вами затверджені.

Товариш Генерального Секретаря внутрішніх справ [підпис]
Діловод [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 65. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 560

Повідомлення газети «Нова Рада» про телеграму Брацлавського повітового комісара до Генерального секретаріату щодо настроїв населення

19 липня 1917 року

Із Брацлава (на Поділлі) надійшла така телеграма: «Прорив фронту на настроях людности в повіті не відбився. Питання про необхідні заходи буде розглядатись 23 липня в повітовій раді представників громадських організацій, про постанову якої сповіщу зараз же.

Комісар Мосевич».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 липня.

№ 561

Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття селянського з'їзду та заснування Селянської спілки у місті Ольгополі

19 липня 1917 року

В м[істі] Ольгополі на Поділлі відкрився 2-ий селянський з'їзд. З'їхалося багато народу зо всіх сел. На з'їзді прочитали обидва Універсали Центральної Ради.

В Ольгополі на Поділлі закладено Селянську Спілку.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 липня.

№ 562

**Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття українських
вчительських курсів у місті Могилеві-Подільському**

19 липня 1917 року

В Могилеві-Подільському розпочались українські вчительські курси. Прибуло на курси коло 100 учителів і учительок. Курси протягнуться один місяць.

Перед початком лекцій курсистів привітали: повітовий комісар, голова повітового вчительського товариства, представники від духовенства і від товариства «Просвіта».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 липня.

№ 563

**Повідомлення газети «Народня воля» про звільнення комісара
Кам'янецького повіту П. Блонського**

19 липня 1917 року

Вчора до Центральної Ради надійшла телеграма Подільського губернського комісара Александрова, в якій він повідомляє, що повітового Кам'янець-Подільського комісара Блонського випущено з в'язниці 14 іюля. Александров пояснює, що Блонського заарештовано військовими властями на підставі в'язниць місцевих постанов.

Єсть приватні відомості, що в купі з Блонським було взято до в'язниці ще кілька душ громадських діячів. Цікаво, в чому обвинувачують цих людей?

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 1 серпня (19 липня).

№ 564

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Ямпільського повітового
виконавчого комітету щодо задоволення потреб бідних людей**

19 липня 1917 року

В Ямпільському повіті на Поділлі жнива ідуть дуже гарно. Непорозуміння між поміщиками і селянами нема. Повітовий Виконавчий Комітет видав обов'язкову постанову, в якій говориться про задоволення найбідніших людей повіту. У кожному селі всі ті селяне, котрі зовсім не мають озимого посіву повинні получить у поміщика за третій сніп три морги озимини. Всі, хто має озимини менше одного моргу, має право вижати за третій сніп 1½ морги. Сельські виконавчі комітети склали списки, кому скільки належить, а також скільки землевласник повинен одділити озимини на все село. Представники селян вкупі з поміщиком та комітетом будуть ділити посів між бідними по списку. Решту поміщик має право жати жниварами чи віддавати за 4 або 5 сніп, або по 3 руб[лі] від копи за життя і по 1 р[ублю] 50 коп[ійок] за в'язання. Таким чином, майже всі були задоволені.

Сільськогосподарська перепись йде жваво. Почалися утворюватися комісії для виборів у Волосні Ради. Ще недавно Повітовий Виконавчий Комітет, який скасував земську управу і взяв на себе обов'язки повітової земської управи, де хто з місцевих людей називав більшовиками, тепер же, як його затвердила Центральна Рада і Тимчасовий Уряд, а також, після того, як побачили, які порядки у повіті, всі задоволені.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 1 серпня (19 липня).

№ 565

Звернення Летичівського повітового комісара до Подільського губернського комісара з проханням звільнити з посади

20 липня 1917 року

Временное Правительство
ЛЕТИЧЕВСКИЙ
УЕЗДНЫЙ КОМИССАР
№ 841.

Июля 20 дня 1917 г[ода].

Г[ород] Летичев, Под[ольской] Губ[ернии].

Господину Губернскому Комиссару

Летичевского Уездного Комиссара

Леонида Бордакова

Заявление

Третий месяц я всеми силами старался поддержать порядок и спокойствие в уезде и каждый раз после крестьянских съездов, собиравшихся по созыву Беллавина, все мои старания рассыпались прахом. Страсти крестьян разгорались и некоторые заседания имели опасный для помещиков характер, 9-го июля состоялся здесь съезд, на котором произошел инцидент между делегатом армии Черномордиком и доктором Беллавиным, поведший к аресту последнего Военными делегатами, прибывшими из Винницы, с соответствующим ордером. При чем означенные делегаты сообщили мне, что введена диктатура, что для спасения урожая и поддержания порядка будут немедленно даны Уездным Комиссарам полные полномочия. На основании этого я и приготовил посланное Вам объявление. Затем, разобравшись в незаконности моих действий, я немедленно объявления уничтожил. Ни одного объявления не было ни расклеено, ни разослано. В данном случае я поступил неосмотрительно. Теперь же в виду того, что не имея от Вас никакой поддержки и инструкций и действуя на свой страх и риск я чувствую себя совершенно беспомощным и в виду моей неподготовленности и боязни сделать какой либо крупный промах, могущий привести меня на скамью подсудимых, я и просил и прошу Вас освободить меня от обязанностей Уездного Комиссара.

Летичевский Уездный Комиссар Бордаков

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 81 – 81 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Уже уволен. К делу. 28.VIII.1917. Одинцов*

Протокол засідання Вінницької повітової ради громадських організацій

21 липня 1917 року

**ПРОТОКОЛ ЗАСЕДАНИЯ № 6
ВИННИЦКОГО УЕЗДНОГО СОВЕТА ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ**

21 июля 1917 г[ода]

Заседание открыто в 5 час[ов] пополудни Председателем Винницкого Уездного Исполнительного Комитета П. Н. Ренненкампфом и таковое состоялось под его-же председательством. В заседание прибыли представители:

От Винницкой Уездной Земской Управы П. Е. Юрьев.

« « Городской Управы А. П. Баранов.

« Союза Подольских Украинцев Н. А. Литвицкий.

« Подольской Губернской Украинской Рады Д. В. Маркович.

От Волостных Исполнительных Комитетов:

Юзвинского – Ф. И. Медынский, С. В. Коваль, И. П. Федчишин.

Браиловского – А. А. Немодрук, П. О. Корочинский, И. Б. Олейник.

Станиславчикского – А. Е. Пастернак, Д. Е. Штопка, И. Д. Тимошенко.

Тывровского – Свящ[еник] В. Беневский, К. И. Дидыч.

Гавришевского – С. Груняк, св[ященник] С. Лясковский, Н. Колногузюк.

Стрижавского – Я. Себастианов, С. Пивовар, П. Черноморец.

Калиновского – И. Вунштейн, Ф. Дахновский.

Пиковского – В. Дзюбиковский.

Люлинецкого – М. И. Оньщук, П. Дубецкий.

Острожецкого – К. Яремчук и В. К. Зелинский.

Кроме поименованных лиц в заседании приняли участие, как представители Подольской Губернской Земской Управы инструкторы по Всероссийской сельскохозяйственной переписи в 1917 году по Винницкому уезду Федосеев и Яницкий.

В заседании этом были заслушаны нижепрописанные вопросы и доклады, по которым состоялись следующие решения уездного Совета:

1

О Всероссийской сельскохозяйственной поземельной переписи

Председатель Собрания П. Н. Ренненкампф ознакомил Собрание с поступившими от Временного Правительства и Подольской Губернской Земской Управы разными распоряжениями по предстоящей переписи и преследуемые ею цели и указал, что переписчики для переписи желательны преимущественно из местных жителей, вполне отвечающих своему назначению, которым население вполне доверяет. Труд переписчиков будет оплачиваться по 25 к[опеек] от переписной карточки. После обмена мнений Уездный Совет ПОСТАНОВИЛ:

1) Все поступившие материалы и циркуляры по предстоящей Всероссийской сельскохозяйственной поземельной переписи принять к сведению и поручить Волостным Исполнительным Комитетам на основании имеющихся уже у них материалов по этой переписи ознакомить местное население с целями и задачами предстоящей переписи, стоящей в полном соответствии с интересами широких народных масс для правильной постановки продовольственных мероприятий и для наилучшего в интересах народа проведения в жизнь законодательным путем земельной реформы, разъяснив населению, что земельную реформу возможно будет подготовить

и осуществитъ только на основе одновременно во всем государстве собранного и разработанного статистического материала.

2) Просить Волостные и Сельские Исполнительные Комитеты принять с своей стороны меры оказать инструкторам переписи содействие к подысканию переписчиков из местных жителей.

2

О Волостном Земстве

Председатель П. Н. Ренненкампф ознакомил Собрание с постановлением Временного Правительства о Волостном Земском Управлении, вводимом в жизнь ныне же и с наказом о производстве выборов волостных земских гласных.

По ознакомлении с законом последовал обмен мнений, в которых представитель Тывровской волости свящ[еник] Бенеvский просил дать разъяснение какие именно расходы на общественные нужды будут отнесены на счет Волостного Земства и какие на счет Уездного и Губернского земств. На что Н. А. Литвицкий дал объяснения, что все будущие расходы всецело зависят от деятельности земств и тех улучшений и совершенствований местной жизни, которые будут проводимы на местах будущими Волостными Земскими Собраниями. Председатель-же П. Н. Ренненкампф разъяснил Собранию связь, какая будет существовать в расходах всех трех видов земств – Волостного, Уездного и Губернского. Далее возникли прения по вопросу о предполагаемом на основании ст[атья] 10 Положения учреждении новой Гниванской волости, в прениях этих приняли участие свящ[еник] Бенеvский, Юрьев, Пастернак, Литвицкий, Оньщук и др[угие], в конечном результате каковых прений вынесено пожелание, чтобы новая Гниванская волость была учреждена лишь в том случае, если на то последует согласие сельских обществ, предполагаемых к включению в состав этой новой волости. Затем Председатель П. Н. Ренненкампф огласил список назначенных Уездной Земской Управой Председателей Волостных Избирательных Комиссий по проведению в жизнь Положения о волостном Земстве. По поводу этого назначения означенных Председателей М. И. Оньщук выразил мнение, что назначение председателей Избирательных Комиссий должно было-бы быть по избрании кандидатов в Волостных Исполнительных Комитетах, чтобы на этих местах были люди, заслуживающие доверие местного населения. На это последовало возражение со стороны Д. В. Марковича, который разъяснил Собранию, что Земская Управа в деле назначения председателей руководствовалась предоставленной ей в этом властью Положением о Волостном Земстве (ст[атья] 17), сообразуясь, чтобы назначаемое лицо было преемлемо на месте и вводить какие-либо поправки в закон Уездный Совет не вправе и закон о Волостном Земстве должен быть проведен в жизнь в том виде, как его издало Временное Правительство, постановлением которого должны подчиняться все в силу принесенной этому Правительству присяге. После сего объяснения определено оглашенный список принять к сведению и дальнейшие прения о Волостном Земстве считать исчерпанными. В общем-же по вопросу о введении в жизнь Волостного Земства постановлено прочитанные Собранию закон и наказ принять к руководству и исполнению.

3

О взаимоотношениях Исполнительных Комитетов: Уездного, Волостного и Сельского

Председатель П. Н. Ренненкампф доложил Собранию, что существующие в уезде Исполнительные Комитеты: сельские и волостные, несмотря на изданную для них инструкцию, зачастую в своей деятельности проявляют самоуправные действия, несогласные с законом. Своеволие сих Комитетов подчас доходит до пределов полного

непризнания властей и законов и нежелания умышленно, или по неразумению, признавать соответствующей подчиненности – Сельских Комитетов волостным, а Волостных – Уездным. При отсутствии каковой подчиненности невозможно достичь выполнения законов, предначертаний и всех распоряжений Временного Правительства на местах и такая несогласованность соотношений между собой местных органов самоуправления ведет лишь к полному рывку на местах власти и порождает благодаря этому, случаи самоуправного захвата чужого имущества, владельческих земель и оброчных статей, принудительное требование чрезмерной заработной платы, незаконное устранение от службы должностных лиц, церковных причтов, чинов волостной милиции и т[ому] п[одобное], причем бывали случаи и лишения должностных лиц по распоряжению сельских или волостных Исполнительных Комитетов свободы. Всему этому необходимо положить предел и принять на местах меры к созданию правильного соотношения Исполнительных Комитетов, населению же внушить понятие, что в государстве существует Временное Правительство, управляющее страной на основании законов, которым все должны подчиняться в силу принесенной Временному Правительству присяге. При этом разъяснить населению, что на все незаконные действия должностных лиц, а также при всяком случае нарушения чьих-либо прав обиженные и пострадавшие вправе жаловаться в установленном порядке и им всегда будет оказана защита, если только жалобы их будут основательны и справедливы.

При обмене мнений по сему докладу представитель Тывровской волости священник Беневский возбудил вопрос как должно относиться на местах к назначенным по селам Особым Комиссарам Совета Солдатских и Рабочих Депутатов, роль которых в селах очерчена представителями других волостей, именно: Председатель Гавришевского Волостного Исполнительного Комитета Груняк доложил, что во всех селах Гавришевской волости в настоящее время имеются особые Комиссары Винницкого Совета Солдатских и Рабочих Депутатов, которые вмешиваются во все дела сельских и волостного Исполнительных Комитетов, заявляя, что они являются контролерами над действиями всех учреждений. Такое вмешательство в дела Комитетов этих Комиссаров, по словам Груняка, создает невозможную обстановку и рождает полнейшую неработоспособность. Комитетов и в недалеком будущем приведет к тому, что Комитеты сложат свои полномочия и откажутся работать. Другой представитель той-же Гавришевской волости священник Ляковский, подтверждая доклад Груняка, добавил, что означенные особые Комиссары по селам тяжелое явление для современной жизни. Комиссары эти всегда окружены толпой крикунов, стараются своими действиями тормозить работу Комитетов и переизбирать составы сих Комитетов, находя разные неосновательные причины к выражению недоверия членам Комитета. В Гавришевской волости особенно пристрастную и зловредную деятельность в отношении Комитетов проявляет Комиссар Юзвак, из с[ела] Гавришевки, бывший волостной старшина. Этот Юзвак на одном из заседаний волостного Комитета доказывал, что ныне Комиссары Совета Солдатских и Рабочих Депутатов на местах – все, имеют право издавать законы и управлять всеми. Представитель-же Юзвинской волости Медынский отметил, кроме изложенных выше явлений, имеющих место повсеместно в уезде, еще и то обстоятельство, что в деятельность местных Комитетов вмешиваются не только особые Комиссары, но и Винницкий Совет Солдатских и Рабочих Депутатов. Такой случай был в с[еле] Бохониках, Юзвинской волости, где названный Совет чрез своих уполномоченных, без ведома Волостного Исполнительного Комитета, переизбрал Бохоникский сельский Комитет. После сего представитель Подольской Губернской

Украинской Рады Маркович, признавая сообщенные факты вмешательства Комиссаров Совета Солдатских и Рабочих Депутатов в деятельность местных Исполнительных Комитетов неотрадным и весьма нежелательным явлением, высказался за то, что Совет Солдатских и Рабочих Депутатов необходимо признавать и с его делегатами можно считаться как с советниками на местах, но отнюдь не признавать их законодателями, а также необходимо признать, что названный Совет не вправе назначать каких-либо особых Комиссаров для контроля органов самоуправления, так как для этого есть только Комиссары Временного Правительства – Губернские и Уездные, назначенные властью Министра Внутренних Дел, двух властей в государстве не может быть и такое явление может привести страну лишь к гибели.

Председатель П. Н. Ренненкампф, резюмируя все вышеизложенное, предложил постановить по сему вопросу резолюцию, выражающую отношение Уездного Совета к создававшемуся положению взаимоотношений Исполнительных Комитетов и предложил таковую на голосование в выработанной им редакции, выслушав какую-либо Уездный Совет единогласно ПОСТАНОВИЛ:

Подтвердить волостным и сельским комитетам необходимость подчиняться и строго сообразовать свои действия с существующими законами и распоряжениями, исходящими от Временного Правительства, Комиссара Временного Правительства и Уездного Исполнительного Комитета, а сельским также и волостных комитетов. Указать необходимость поддержки на местах начальников милиции и милиционеров и недопущения каких-либо самоуправных смещений как должностных лиц, так и священников, учителей и проч[их], в случае же неправильных действий всех этих лиц, вызывающих недовольство населения, действия таковых должны быть обжалованы непосредственно ближайшему начальнику этого лица.

В виду сообщения, что во многих местах называющие себя комиссарами Совета солдатских и рабочих депутатов вмешиваются в распоряжения местных комитетов и создают двоевластие на местах, выражено пожелание, чтобы комиссары Совета рабочих и солдатских депутатов не вмешивались в распоряжения комитетов и не делали самостоятельных распоряжений.

Изложенную резолюцию Д. В. Маркович просил Собрание дополнить пунктом:

Просить Председателя П. Н. Ренненкампфа и уполномочить его от имени Уездного Совета переговорить с Советом Солдатских и Рабочих Депутатов, дабы выяснить возникшие недоразумения в отношении Солдатских Комиссаров. Собрание с этим дополнением единогласно согласилось.

4

Об Уездной Милиции

ПОСТАНОВЛЕНО: прочитанные Собранию постановление Временного Правительства об учреждении Милиции и Временное Положение о Милиции, изданное 17 апреля 1917 года и разосланное всем Волостным Исполнительным Комитетам 7 июня с[его] г[ода] за 1044, принять к руководству и исполнению.

5

О денежных сборах с населения на расходы по содержанию Волостных и Сельских Исполнительных Комитетов

Собранию доложена телеграмма Министра-Председателя, Министра Внутренних Дел Князя Львова, от 9 июня с[его] г[ода] за № 2225, на имя Полольского Губернского Комиссара, о принятии мер к отмене установленного некоторыми Волостными Исполнительными Комитетами самовольного принудительного обложения денежными сборами всех недвижимых имуществ волости, так как таковое обложение

до образования Волостных Земских учреждений недопустимо и постановления Волостных и Сельских Исполнительных Комитетов о таковом обложении, если таковые имеют место, как неоснованные на законе, подлежат отмене теперь-же, ибо такие постановления не могут иметь никакой силы, как самоуправные. При этом Министерство Внутренних Дел разъясняет, что ныне возможна лишь добровольная складчина для покрытия расходов, точно определенных сметой Волостных и Сельских Исполнительных Комитетов и вызываемых действительной потребностью. В заключение телеграммы Министр Внутренних Дел указывает, что Волостные Исполнительные Комитеты в своих действиях должны подчиняться указаниям Уездного Исполнительного Комитета, на которого возложено в единении с представителем Временного Правительства – Уездным Комиссаром неуклонно бороться с нарушением закона и следить, чтобы Волостные и Сельские Исполнительные Комитеты не присваивали себе непринадлежащие им права.

По выслушании этой телеграммы представители Волостных Исполнительных Комитетов удостоверили, что принудительного обложения в волостях Винницкого уезда не допущено и участие в расходах на содержание Исполнительных Комитетов частновладельческих имуществ осуществляется по добровольному соглашению с ними. По всестороннем освещении сего вопроса путем обмена мнений представитель Станиславчикской волости Тимошенко предложил Собранию высказать в поясненных выше расходах всего населения. Считая засим дальнейший обмен мнений исчерпанным Уездный Совет единогласно ПОСТАНОВИЛ:

1) телеграмму Министра Внутренних Дел за № 2225, изложенную выше, принять к руководству и исполнению, разослав таковую всем Волостным Исполнительным Комитетам и

2) признать желательным участие всего населения района волости в добровольной складчине на покрытие расходов по содержанию Волостных и Сельских Комитетов на 1917 г[од].

6

Об избрании Особой Комиссии для рассмотрения недоразумений, возникающих между крестьянами и учителями народных школ

Винницкий Уездный Училищный Совет, указывая на то, что в последнее время повсеместно в Винницком уезде возникают разные недоразумения между населением и учителями народных училищ, порождающие иногда эксцессы, влекущие за собой требования населения об удалении учителей от занимаемой должности, просить Уездный Совет общественных организаций образовать особую Комиссию для рассмотрения поясненных выше недоразумений, причем Училищный Совет, с своей стороны, избрал членами такой Комиссии Евстафия Варфоломеевича Троцюка и Владимира Ильича Замуренко. По избрании же означенной Комиссии передать на рассмотрение ее возникшее в Училищном Совете дело об увольнении от должности по требованию крестьян учителя Тывровского народного училища Китновского.

По выслушании изложенного Уездный Совет, не встречая препятствий к удовлетворению просьбы Училищного Совета, единогласно ПОСТАНОВИЛ:

1) В состав Комиссии для расследования недоразумений между учителями и населением Винницкого уезда избрать единогласно:

Председателем – А. Е. Пастернака

Членами: – П. Е. Юрьева

П. О. Корочинского,

со включением в состав этой Комиссии двух членов Училищного Совета, названных выше.

2) Поручить этой Комиссии расследовать на месте требование крестьян об удалении от службы учителя Тывровского Народного училища Китновского и об оказавшемся сообщить Училищному Совету, поставив в известность и Уездный Совет в очередном заседании его.

С подлинным верно:
Председатель Уездного
Исполнительного Комитета Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 227 – 231 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 567

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Брацлавського
повітового з'їзду з українського питання**

22 липня 1917 року

На Брацлавському повітовому з'їзді, котрий відбувся в м[істі] Тульчині на Поділлію в першу чергу було зроблено доклад по українському питанню. Винесено таку резолюцію: «З'їзд солдатських, робітничих та селянських депутатів Брацлавського повіту, обміркувавши своє відношення до українського питання і прочитавши Універсал Центральної Ради, вирішив вітати Центральну Українську Раду й Тимчасовий Уряд і звернутись до представників од селян, робітників та солдатів в Українській Центральній Раді з проханням всіма силами захищати інтереси працюючого люду».

По земельному питанню з'їзд постановив приєднатись до резолюцій Всеукраїнського і Всеросійського селянських з'їздів.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 22 липня.

№ 568

Повідомлення газети «Нова Рада» про розстріл дезертирів у місті Проскуріві

22 липня 1917 року

В Проскуріві, як оповіщає «Р[усское] Сл[ово]», щодня розстрілюють дезертирів та грабітелів. Дезертири кажуть, що не знали про смертну кару для втікачів. Здебільшого з ними розправляються самі солдати, не дожидаючи суду.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 22 липня.

№ 569

Повідомлення газети «Народня воля» про розгляд на засіданні Малої Ради питання щодо арешту комісара Кам'янецького повіту П. Блонського

22 липня 1917 року

Вчора на засіданні «Малої Ради» член Центральної Ради Григорій давав відомости про арешт Кам'янець-Подільського Повітового Комісара Блонського. З його слів вияснились слідуючі подробиці цього факту: Блонського арештовано було по наказу головнокомандуючого. При чім зроблено це було таємно і нагло: до його квартири приїхав на автомобілі офіцер і запросив на важне засідання по військовим справам. Нічого не підозріваючий Блонський поїхав, але повезли його не на засідання, а до губерньської тюрми.

Коли він запитав, в чому його обвинувачують, то довго нічого не відповідали; тільки через кілька днів було йому передано, що головна вина його в тім, що він ніби то закликав селян до захвату земель поміщицьких. Коли довідались про його арешт Кам'янець-Подільські Українські кола, то послали до комісара N армії Савенкова делегацію, яка й мала довгу розмову з Савенковим про цей арешт. Савенков казав, що він про злочинні виступи Блонського проти Правительства має певні відомости од приватних осіб і громадських організацій. Савенков, вказавши, що арешт зроблен по наказу головнокомандуючого, odmовився зробити що небудь для його увільнення.

Цю справу було винесено на спільне засідання всіх Губерньських організацій. Там виявилось, що ні одна організація, ні одна партія не подавала відомостів про злочинства Блонського Головнокомандуючому. Навпаки засідання одностайно ухвалило протест проитого арештування. Протест підписали представники всіх партій. Кілька днів після цього Блонського випустили на поруки і назначили над ним слідство.

З приватних рук відомо стало, що на Блонського було подано жалобу од кількох поміщиків, незадоволених впливом Блонського між селянством. Особливо вказують на поміщика Журавського, який поставляє в армію хліб і має великі зв'язки з штабом продовольствія.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 4 серпня (22 липня).

№ 570

Повідомлення газети «Воля» про організацію української маніфестації в містечку Верхівці Могилівського повіту

23 липня 1917 року

У м[істечку] Верхівці Могилівського повіту була українська маніфестація з нагоди відкриття в містечку пам'ятника Т. Шевченкові. Пам'ятник поставили на високій стародавній могилі серед площі. На це свято зібралася велика сила людей з сусідніх сіл. Були українські прапори з написами: «Хай живе автономна Україна» та інші. Перед відкриттям пам'ятника чоловічий хор проспівав «Заповіт» та «Ще не вмерла Україна». Під час співу козаки, які тут пробували тимчасово, тримали шаблі на знак пошани. На могилі біля пам'ятника було відправлено панахиду по Т. Шевченкові, після якої п[ан] Левицький коротенько розповів селянам, хто такий був Т. Шевченко і що він зробив для нас. Після нього ще виступало кілька промовців. Скінчилась маніфестація надвечір.

Усіх гостей залишили вечеряти.

У м[істечку] Верхівці Могилівського повіту селяне заклали товариство «Просвіта». На відкриття «Просвіти» зібралось у місцеву школу багато людей. Головою зборів обрано д[обродія] Сумневича. Голова звернувся до зборів з промовою, в якій розказав про велику культурну користь товариства. Всі присутні записалися в члени «Просвіти»; членськими вкладками зібрано 150 карбованців.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 23 липня.

№ 571

**Ухвала Холодівського волосного виконавчого комітету
Брацлавського повіту з сучасного моменту**

23 липня 1917 року

Холодівський Волосний Виконавчий Комітет Брацлавського повіту на Поділлі, обміркувавши питання про відношення своє до сучасних подій в Росії взагалі і на Україні зокрема ухвалив одноголосно такі постанови:

1) Признає Українську Центральну Раду в Києві, яка складається з людей усіх класів та верстов на Україні, за Тимчасове Правительство за для всеї України, а через те буде коритись усім постановам Української Центральної Ради, що торкаються загального життя України в сей час – до того часу, поки буде скликано Український Соїм.

2) Признає необхідним просити Українську Центральну Раду, щоб було скликано, якомога швидше, Український Соїм у Києві. Соїм повинен бути скликаний на підставі загального, рівного, прямого і таємного виборчого права і що в Соїм повинні увійти в пропорціональному порядку представники усіх класів людности на Україні (робітники, селяне і інші).

3) Признає необхідним просити Українську Центральну Раду дбати про скорє закінчення війни, про допущення представників Російської та Австрійської України на мирну конференцію, про виділення усіх солдат-українців запасних вояків в окремі українські корпуси та сотні, які будуть поповнювати призначені українські корпуси на фронті, про рішучу боротьбу з дезертирами, про повну волю України, яка добровільно увійде в злуку (федерацію) з другими народами Росії і утвердить демократичну республіку.

4) Признає, що уся земля на території України повинна бути відібрана від поміщиків, монастирів та землевласників та передана в національний фонд, яким повинен розпорядитись Український Соїм, котрий повинен передати землю в руки тих, хто на ній працює без права продажу та аренди по рівній частині на кожную людину, незалежно від пола та віку.

5) Признає необхідним вимагати од Тимчасового Російського Правительства, щоб воно негайно видало акт, який би визнавав право України на повну національну територіяльну автономію, як це Тимчасовим Правительством уже зроблено в справі Польщі, Фінляндії та Литви.

6) Признає необхідним негайно ужити всіх засобів, щоб з початку учебного року вчення у нижчих та середніх школах на Україні ведено було на українській мові.

7) Признає необхідним заснувати «Холодівське Товариство Просвіта імени Тараса Шевченка, яке має своєю метою ширити між селянами освіту.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 23 липня.

№ 572

Повідомлення газети «Нова Рада» про спільне засідання Вінницького повітового комітету Селянської спілки та повітового комітету української ради

23 липня 1917 року

Загальне зібрання Вінницького Повітового Комітету Селянської Спілки і Повітового Комітету Української Повітової Ради 23 липня ц[ього] р[оку].

На зібрання у помешкання «Просвіти» у Вінницю прибули: П. Д. Квочка, Л. Ложка, А. Н. Шевченко, Н. Гр. Довгалюк, В. Е. Івасик, П. Е. Петльований, В. П. Ванжула, П. І. Нечипоренко, І. П. Рижій, Ф. Е. Денисюк і П. В. Журавель. За голову зібрання обрано П. Е. Івасика і за секретаря П. І. Нечипоренка. Визнавши себе правомочними рішати тимчасово всі питання по організації Вінницького повіту, зібрання постановило приступити до обміркування справ, зазначених на повістці дня.

Із докладів представників з місць виявилось, що в деяких селах нема зовсім ніякої організації, що деякі селяне ніяк не знають української справи, кажуть про якусь одділення од Росії, коли цього зовсім нема в українській справі.

Обміркувавши всебічно справу з потребою організації і завданням тих організацій, яка їхня роля в економічному і політичному життю селянства, зібрання постановило: 1) Обрати Тимчасовий Виконавчий Комітет Вінницької повітової Селянської Спілки, котрий може бути поповнений кооптованими і обраними ще представниками од волостей по одному од кожної волости.

Комітет Повітової Селянської Спілки повинен заснувати по всіх селах повіту і по волостях селянські Спілки і керувати їхньою діяльністю. Цей же комітет керує і грошовою справою усіх Спілок у повіті. 2) Обрати Тимчасовий Комітет Повітової Української Ради, який повинен взяти на себе адміністративну роль в організації селянства, виробляння вкупі з Комітетом Селянської Повітової Спілки статутів і інструкцій для організаторів і організацій. 3) Дати кожному учаснику цього зібрання уповноваження од Комітету Вінницької Повітової Ради на право агітації між селянами за організацію Селянських Спілок по виробленій для Спілок програмі на Першому Всеукраїнському з'їзді. 4) Дати право всім членам Комітету Ради і Спілки рекомендувати нових членів Комітету сот рудників по організації селянства в повіті і ті нові члени можуть бути прийняті в Комітет на загальному зібранні Комітетів Ради і Спілки. 5) До тимчасового Комітету Повітової Селянської Спілки обрані: Рижій (голова), Петльований, Денисюк, Ванжула (секретарь) і Шевченко (товариш голови). До Комітету Тимчасової Повітової Української Ради: Нечипоренка (голова), Івасика (товариш), Квочка (секретарь), Журавель і Шевченко.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 1 серпня.

№ 573

Повідомлення газети «Нова Рада» про реакцію Брацлавського земського зібрання на Універсал Центральної Ради

25 липня 1917 року

На земському зібранні в Брацлаві на Поділлію після читання Універсалу Центральної Ради деякі земські гласні «тоже малороссы» стали гостро нападати на Центральну Раду називаючи її «союзницею Вільгельма сухорукого». Селяне-українці з

обуренням покинули зібрання і воно за браком відповідного числа гласних припинилось.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 липня.

№ 574

Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу Вінницького з'їзду солдатських, робітничих та селянських депутатів

25 липня 1917 року

У Вінниці на Поділлі відбувся з'їзд солдат[ських], робіт[ничих] і селянських депутатів в справі вироблення цін на робочі руки. На з'їзді, між іншим, вирішено, що землевласники мають платити практичному робітникові за 8-ми годинну працю 6 карб[ованців], звичайному поденщику або поденщиці 5 карб[ованців], дітям до 16 років 2 карб[ованці] 50 коп[ійок]. Як будуть жати за сніп, то вирішено за 3-й сніп жати жито, а пшениця, овес, гречка і т[аке] ин[ше] за четвертий. За те, що нажати й скласти копу платити 5 карб[ованців], скосити 1 десятину 15 карб[ованців].

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 липня.

№ 575

Повідомлення газети «Нова Рада» про Ольгопільський повітовий з'їзд духовенства та парафіян

25 липня 1917 року

В Ольгополі на Поділлі відбувся з'їзд духовенства й парафіян усього повіту. Відкрив з'їзд благочинний п[ан]-о[тець] Г., який попрохав вибрати другого благочинного. З початку з'їзд був дуже вороже настроєний проти українства. Але потім, після дебатів постановлено було підтримувати партію с[оціалістів]-р[еволюціонерів]. Був оголошений Універсал, якого покрили криками: «Слава нашій Центральній Раді! Слава Україні!» Проспівали «Заповіт» та «Ще не вмерла Україна». Постановлено утворити Благочинну Раду й Бюро для виконання місцевих справ.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 липня.

№ 576

Повідомлення газети «Нова Рада» про стан українського руху на Брацлавщині

26 липня 1917 року

Прочитавши у № 90 Вашої часописі кореспонденцію із Немирівів Брацлавського повіту (на Поділлі), бачимо, що там не все ще сказано; очевидно кореспондент не знав усіх подробиць тої колотнечі в українській справі на повіті, що внесли своєю агітацією немирівські ренегати та взагалі «інтернаціоналісти» Брацлавщини. Подаємо деякі деталі подій тих місць. Гадаємо, що взагалі ці події повинні звернути на себе ширшу увагу громадянства, особливо українського, бо вони власне мають більш, ніж місцеве значіння. М[істо] Немирів і взагалі Брацлавщина скоро стануть «приточною во язицех».

Але проте ми, українці Брацлавщини, будемо неупинно кричати про ті більш ніж сумні події, що виникають раз-у-раз у нас, будемо кричати настирливо з сердечним болем, поки широке громадянство України, а також урядові інституції її в особі Центральної Ради не звернуть на них своєї уваги, не виявлять фактично своє право і силу, що належать їм, яко краєвому органу влади. Ми не можемо не кричати, бачучи як під впливом агітації серед нашого селянства пробуджуються темні звірячі інстинкти, що загрожують здобуткам революції, бачучи як під лозунгом боротьби з «німецьким, по «Киевлянину» українством» реакційні сили провадять форменну контрреволюцію.

Штаб україножерів на Брацлавщині є м[істо] Немирів, а власне гімназійна професура (частина). Демагогічними випадками ці професори, як найбільш активний елемент, з початку революції на місцях, коли остання йшла ще під загальними лозунгами «перевороту», влізли в довіря не тільки селянства Немировщини, а навіть почасти й інтелігенції, народних учителів тощо. А коли серед національно свідомої людности кредит їх упав, вони найшли стежку до душі селян своєї, Немировської, волости. Яко члени волосного виконавчого комітету вони перш за все імпонують селянам, що ще не одвикли од «начальства», своєю владою. Коли починаеш говорити з селянами Немирівщини про національну справу, вони заявляють: нам наше начальство, комітет, сказав, щоб ми не слухали «українців», бо то німецькі союзники. Щоб запобігти ласки у селян своєї волости, ці «педагоги» в волосних справах провадять шовіністичну політику. Коли між селом Немировської волости і сусіднім селом другої волости виникли непорозуміння на бурякових роботах, себто: село Немировської волости, де єсть бурякова плантація, стало прогонити робочих з других сел, кажучи: «Ви нам перебиваєте заробітки, ми й самі обробимо свою економію», і на це було звернено увагу волосного комітету, він (комітет) винайшов, що робочі других чужих сел самі винні, бо поводитись негарно, зневажливо відносились до місцевих робочих.

Нарешті багацько значить тут ще й ренегатство. Д[обродій] Ч., що найбільш прикладає рук, щоб загальмувати національну справу й вносить розбрат між населення, сам по походженню селянин, каже, що «дуже любить Шевченка, любить малоросійські пісні, малоросійський театр», з селянами балакає «по-малоросійськи», сам «тоже малорос», но «не українець». І справді колись цей добродій сам приймав участь в українських спектаклях в Немирові. Оцим він і б'є, впливає на селян, які бачать в ньому патріота, «спасателя отечества», бо вони, як самі кажуть, «тоже малороси, а «українців» видумали німці – відколи вони живуть, вони ще не чули цього слова» («українець»). І ось на таких струнах темної селянської душі ці добродії розігрують настояні україножерські сімфонії, доводять селян до несамовитости, а потім ще й похваляються в «Киевлянині», що «Немирівська волость вороже ставиться до українізації школи». Коли в с[елі] Бушинці учителька Т., людина далека од політики, не по своїй навіть ініціативі, а по ініціативі гуртка більш свідомих селян, заснувала т[овариство] «Просвіта» з умовою, щоб у книгарні «Просвіти», як того вимагала частина членів, були й російські книжки, і з завданням лиш чисто культурної праці, – темні сили під орудою д[обродіїв] Ч. і К^о повели таку страшенну агітацію проти учительки, і потім на сільському сході 24 червня сам д[обродій] Ч. так розпалив селян, що вони буквально хотіли розірвати учительку, котра мала мужність заявити одверто про власну ініціативу в заснуванні «Просвіти», покриваючи других фундаторів селян, яким загрозувала теж небезпека з боку більшости населення. Істерика спасла у[чительку]: вона не могла говорити від хвилювання. І от сход заявив ультимативно: «Учителька повинна говорити з нами, селянами, тільки по-російському, а ми, хоч не вмієм як слід ще говорити по-російському (sic), але будемо теж «старатися»; не має права (учителька)

не тільки вчити дітей (як сказано в дописові із Немирова в № 90 «Нової Ради», але й сама співати малоруських пісень»...

А дописувач із Немирова в «Киевлянині» після цього «нічтоже сумняся» пише: «У[чительни]ца Т. на сільском сході созналась в своем заблужденіи»...

Далі ще такі факти: 7 июля (це після згоди Центральної Ради з Тимчасовим Урядом), як зазначено в № 90 «Нової Ради», сільські виконавчі комітети (читай д[обродій] Ч.) Немировської волости складають дуже «хитромудро та дотепно» постанову, «не виконувати наказів Центральної Ради». А деякі пан-отці тої ж Немировської волости указ про заведення смертної кари та заборону мітингів у д[іючій] армії, в зв'язку з нашим відходом на фронті, толкують селянам так: «От бачите, через отих українців-учителів та дяків – вже не будете мати ні свободи, ні землі» (це після заборони Урядом нацьковувать населення одно на друге).

Не знаємо доки ці люди будуть каламутити народ своїми неоповідальними виступами. Потрібна якась авторитетна власть, якої в нас у повіті нема. Повітовий комісар д[обродій] М., котрого на своє безголов'я провели українці з почуття такту і з надією, що він, яко соціал-демократ, внесе якусь згоду в суспільство, буде в крайньому разі нейтралістом, виявив себе «інтернаціоналістом», ворогом, по його власним словам, «усякого національного окремого руху», а особливо українського, додамо ми. Вийджаючи з повіту, він принаймні не найшов нікого кращого з членів земської управи або що, кому б передати комісарство, а передав його тому ж таки д[обродію] Ч., знаючи, розуміється, яке обурення в части населення викликає особа д[обродія] Ч. Доволі сказати, що коли д[обродій] Ч. приїхав в одно українізоване село і заявив, що він комісар і що йому доручено успокоювати народ – селяне, котрих він називав «ізмінниками» за прилучення до Універсалу Ц[ентральної] Р[ади], трохи не побили його, звиваючи бунтарьом, що заколотив увесь повіт. Взагалі, треба сказати, що вплив україножерів відбився найбільш тільки в Немирівській волості та у самому місті Брацлаві, більшість селян повіта помаленьку починають розплющувать очі. Проте, потрібно негайно ліквідувать й ці наслідки діяльності ренегатів, які вносять дезорганізацію не тільки в українську справу, а взагалі в громадське життя повіту. Нехай же Центральна Рада візьме на увагу ці події і, коли вона має силу, нехай рятує українську справу. Ми про це її благаємо.

Немирівські і Брацлавські українці.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 26 липня.

№ 577

Лист Подільської губернської української ради Подільському губернському комісару щодо призначень на посаду комісарів у повітах губернії

28 липня 1917 року

Українська

Подільська Губернська

РАДА

Липня 28 дня 1917 року

№ 132.

М[істо] Вінниця, Миколаєвський пр[оспект], 76.

Телеграфна адреса: Вінниця Рада

Подільському Губернському Комісарові д[обродію] Александрову

На загальному зібранні Губернської Української Ради 23/VII постановлено запитати Губернського Комісара, через віщо Він не затвердив на посадах повітових комісарів: у Проскурівському (Верхолу), у Ямпільському (Ганька) та у Гайсинському (Брискуна) українців.

Виконавчий Комітет Губернської Ради, сповіщаючи про це, просить п[ана] Губернського Комісара повідомити, в яким стані пробуває справа з потвердженням на посадах зазначених повітових комісарів, і коли не затверджено, то через віщо.

Голова Ради Д. Маркович

Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 33. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Доложить Губ[ернському] Комісару. Оставить без ответа. 22.VIII.1917. П. Александров*

№ 578

**Постанова юридичної та господарської комісії виконавчого комітету
Південно-Західного фронту щодо арешту громадських діячів
у Летичівському повіті**

28 липня 1917 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Юридической и Хозяйственной Комиссий Исполнительного Комитета Юго-Западного фронта по делу об аресте общественных деятелей Летичевского уезда доктора Беллавина и помощника Присяжного Поверенного Купермана и о создавшемся положении в Летичевском уезде

1) Заслушав сделанный на основании результатов совещания 22 июля 1917 года членов Юридической и Хозяйственной Комиссий и Депутата войск Киевского военного Округа доклад члена Юридической Комиссии тов[арища] Дешевова по переданному Военным Комиссаром Юго-Западного фронта на заключение Искомитюза по делу об аресте общественных деятелей Летичевского уезда Подольской губернии доктора Беллавина и пом[ощника] прис[яжного] поверенного Купермана и, ознакомившись с имеющимися материалами, как об аресте названных лиц, так и о создавшемся в Летичевском уезде положении, Юридическая и Хозяйственная Комиссии полагают:

1) Что имеющиеся в переписке факты заставляют Юридическую и Хозяйственную Комиссии с чувством крайнего огорчения констатировать, что лица, претендующие на высокое звание общественных деятелей: Поручик Веселовский, Комиссар Бордаков, солдат Черномордик и другие позволяли себе вместо приемов идей борьбы с теми общественными деятелями работу коих они признавали вредной, борются мерами административного воздействия, злоупотребляя понятием большевизма, обнаружив при этом невежество в общественном отношении к вопросам и применив недостойные приемы борьбы со своими противниками.

2) Что действия поручика Веселовского:

а) несообщение им Летичевскому Съезду постановлений Винницкого Съезда о нормировке цен на рабочие руки и

б) произведенный им незаконный арест доктора Беллавина и пом[ощника] Присяжного поверенного Купермана – в виду обнаружения в его действиях непонимания лежащих на нем обязанностей и явно вредной деятельности, заставляют немедленно устранить его от участия в продовольственной работе в уезде и вызвать для

дачи объяснений Искомитюза и в зависимости от представленных им объяснений решить вопрос о дальнейшем направлении дела.

3) Что как общая линия поведения делегата армии Черномордика, так и в частности превратные представления его о чести армии, послужившие ближайшим поводом к незаконному лишению свободы местных деятелей, вызывает необходимость немедленного его отозвания и

4) Что в виду близости Летичевского уезда к району военных действий и как следствие сего особой важности для армий надлежащей постановки гражданской власти в уезде, довести до сведения Военного Комиссара Юго-Западного фронта, что по мнению Юридической и Хозяйственной Комиссий Искомитюза за обнаруженную уездным комиссаром Бордаковым растерянность, тенденциозное вмешательство в местные отношения и равно же перегруженность работой, на которую ссылается Комиссар Бордаков, заставляют обратить особое внимание на предпринятые им в уезде меры, в частности на временно введенное им осадное положение, носящее признаки превышения власти и ставит вопрос о соответствии Бордакова лежащим на нем ответственным обязанностям.

Настоящее постановление сообщить всем заинтересованным местам и лицам, в том числе Агитационной и Юридической Комиссиям Киевского Совета Военных Депутатов, Подольскому Губернскому и Летичевскому уездному Исполнительным Комитетам, Исполнительному Комитету XI Армии и его Юридической Комиссии.

Справка: Протокол Юридической Комиссии Искомитюза от 28 июля за № 18. С подлинным Верно: Секретарь Юридической Комиссии Искомитюза А. Смошня.

С подлинным верно:

За Председателя Комитета Богацкий

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 78 – 78 зб. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 579

Повідомлення газети «Воля» про перебіг жнив у Ямпільському повіті

30 липня 1917 року

В Ямпільському повіті жнива ідуть дуже гарно, непорозумінь між поміщиками і селянами нема. Повітовий Виконавчий Комітет видав обов'язкову постанову, в якій говориться про задоволення найбільш бідних людей повіту. У кожному селі всі ті селяне, котрі зовсім не мають озимого посіву, повинні вилучити у поміщика за третій сніп три морги озимини. Всі, хто має озимини менше одного моргу, має право вижати за третій сніп 1½ морги. Сельські виконавчі комітети склали списки, кому скільки належить, а також, скільки землевласник повинен одділити озимини на все село. Представники селян вкупі з поміщиком та комітетом будуть ділити посів між бідними по списку. Решту поміщик має право жати жниварками, чи віддавати за 4 або 5 сніп, або по 3 карб[ованці] від копи за жаття і по 1 карб[ованцю] 50 коп[іюк] за в'язання. Таким чином майже всі були задоволені.

Сільсько-господарська перепись йде жваво. Почалися утворюватися комісії для виборів у Волосні Ради. Ще недавно Повітовий Виконавчий Комітет, який скасував земську управу і взяв на себе обов'язки повітової земської управи, де хто з місцевих

людей називав большевиками, тепер же, як його затвердила Центральна Рада і Тимчасовий Уряд, а також після того, як побачили, які порядки у повіті, всі задоволені.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 30 липня.

№ 580

**Повідомлення газети «Нова Рада» про засідання виконавчого комітету
Подільської губернської української ради**

30 липня 1917 року

Засідання Виконавчого Комітету Подільської Губернської Української Ради. На засідання Комітету прибули всі члени Комітету і з дорадчим голосом прибули представники од українського війська і випадкові громадські діячі. Всього на зібрання прибуло 11 душ. Спершу була обміркована справа з українофобською агітацією на Поділлі і винесена в цій справі така резолюція: побільшити з свого боку українську агітацію і звернутись за допомогою в цій справі до Всеукраїнської Ради військових депутатів у Києві, щоб прислано було на Поділля агітаторів.

Другою була поставлена до обміркування справа про командировання представника од Поділля до Центральної Української Ради у комісію по складанню статута автономії України. В цій справі Комітет виніс постанову: скликати негайно спільну нараду Виконавчих Комітетів усіх українських організацій, які є в Вінниці і вибрати того представника.

В справі розповсюдження II-го Універсалу Центральної Української Ради постановлено: не чекати відповіді і згоди од повітових земських управ, а розсилати негайно безпосередньо по повітових управах відповідну кількість примірників, а потім повідомити управу, що вона має вишлатити за це Губернській Раді.

В справі асигновки Вінницькою повітовою земською управою 2000 карб[ованців] до Центрального Комітету Всеукраїнської Селянської Спільки у Києві постановили: зважаючи на те, що планомірна організація селянства на Україні є нагальною потребою і що проведення в життя постанов Першого Всеукраїнського Селянського з'їзду конче необхідно, – Виконавчий Комітет знаходить цілком слушним підтримувати Центральну Українську Селянську Організацію, просить Вінницьку повітову земську управу асигнувати 2000 карб[ованців], які просить Комітет Спільки і одіслати безпосередньо в Київ в Комітет.

Постановлено одкрити дві посади помішників секретаря Губ[ернської] Ради з платою 100 і 75 карб[ованців] на місяць. Нарешті розглядали питання, зв'язані з подіями на фронті і винесли відповідні постанови в справі охорони мирного населення; в зв'язку з цим постановлено скликати на 27 липня спільну нараду всіх українських організацій м[іста] Вінниці як вільних, так і військових.

Піднімалось питання про національну міліцію і інші питання, але через дуже пізню добу засідання припинили і перенесли решту питань до чергового засідання Комітету, котрий збирається регулярно два рази на тиждень у понеділок і в п'ятницю.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 30 липня.

**Ухвала зібрання службовців Подільської губернської земської
управи щодо умов діяльності управи**

31 липня 1917 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

собрания служащих Подольской Губернской Земской Управы 31 июля 1917 г[ода]

Настоящие условия общественной жизни России требуют от органов местного самоуправления напряженной, ответственной, руководящей работы в области, как просвещения населения и ознакомления с политическими переживаниями страны, так и с подготовкой его к сознательному участию в выборах в демократическое Земство и в Учредительное Собрание. Являясь по существу своей работой, по цели ее защитниками интересов широких демократических масс, признавая за собой моральное право следить за слагающейся конъюнктурой взаимоотношений между населением и органами местного самоуправления мы, служащие Губернского Земства Подольской губернии не можем не указать выборным представителям Губернского Земства, стоящим во главе руководящего органа, т[о] е[сть] Губернской Управы, что хроническое отсутствие коллективной работы в ее среде в настоящий момент, является абсолютно недопустимым, так как дискредитирует работу этого органа в глазах населения, а главное лишает возможности служащих Земства нести работу в области сознательного учета населением пользы органов самоуправления. Последнее положение является угрожающим не только для существования самого Земства, но и будущей его конструкции. Темные силы, учитывая отсутствие на местах сознательных интеллигентных работников, могут свободно вести агитацию в контрреволюционном направлении среди населения, в результате чего не только земская жизнь, но жизнь всей страны долго будет находиться в стадии борьбы, разрухи, неопределенности и угрожает все время завоеванной революцией свободе. Подольская губерния, как населенная различными народностями, в этом отношении является особенно подходящей ареной для внесения антагонизма, недоверия к истинным демократическим элементам населения, а вместе с этим и к пробуждению ложного понятия в населении о цели и назначении органов местного самоуправления. Так как будущая жизнь свободной России строится именно на правильно сконструированных волостных, уездных Земствах, так как органы эти являются местными законодателями и таким образом от того или другого состава их будет зависеть правильно организованная политическая и экономическая местная жизнь, существующее Губернское Земство, если оно хочет быть действительным защитником интересов населения, должно стремиться к созданию здоровой, сознательной работы населения в реформированном Земстве, должно полностью отдаться работе в существующих земских учреждениях и как представители высшего культурного ценза в губернии по примеру хотя бы других земств, подготовить население к предстоящей работе в демократическом Земстве. Исходя из вышеизложенного, служащие Губернского Земства в настоящий ответственный момент обращаются к Губернской Земской Управе как к ближайшему руководящему органу Губернского Земства, с просьбой принятия самых экстренных и решительных мер к устранению того ненормального положения, которое наблюдалось уже в течение трех лет, для чего полагают необходимым:

1) нахождение в Управе постоянного законного кворума для решения вопросов, подлежащих коллегиальному обсуждению.

2) равномерное распределение отделов между членами Управы с установлением принципа заместительства, в случае отсутствия.

Настоящие условия служащие Губернского Земства считают подлежащими осуществлению в 7-дневный срок, после какового оставляют за собой право перенести обсуждение этого вопроса на общественную почву.

Уполномоченные от служащих Романов, Л. Солуха

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 77 – 77 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 582

Повідомлення газети «Подільська воля» про суспільно-політичні процеси у Брацлаві

31 липня 1917 року

В нашому городі після великих бурь наступила тиша. Після того, як Російське Правительство ввійшло в згоду з Українською Центральною Радою і Центральна Рада видала другий Універсал, то Брацлавська інтелігенція кадетського напрямку де з чим погодилась і не так гостро нападає на українців, але за те чорна згряя не припиняє своєї брудної роботи. 15 липня була улаштована вистава на користь «Просвіти» (ставилась «Грішниця»). Як появились афіші, то з боку цих горе-приятелів вільного народу була пущена чутка, що виставу розженуть і на великий жаль багато людей побоялись прийти на виставу, але вистава все таки пройшла при валовім зборі 155 карбованців. Чи це була лиш чутка, чи справді велась брудна агітація, але на ділі, слава Богу, обійшлося спокійно. Очевидно народ м[істечка] Брацлава зрозумів лихі заходи лихих людей і на цей раз не дав себе обдурити. Після бурь і в «Просвіті» починає прокидатись життя. Дякуючи щирій праці Ганни Миколаївни Кондратченко, яка не покладаючи рук працює на користь доброго діла, тепер все приводиться в порядок і незабаром скликається загальне зібрання для виборів голови і членів Ради на місто вибувших. Все-б йшло на лад, тільки на великий жаль в Брацлаві є дуже багато «малоросів», та дуже мало «українців».

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 11. – 31 липня. – С. 14.

№ 583

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток просвітницької діяльності у селі Могильна Гайсинського повіту

31 липня 1917 року

Наше село ще не подавало про себе вісток до газет, через те, що не було часу написати скільки слів, бо працювали люде на рідній ниві і де-що успіли уже зробити. Треба сказати, що іще зараз після усунення царату, в березні місяці, заклалось у нас т[овариств]во «Просвіта», яке досить широко розгорнуло свою діяльність. Незабаром була заснована книгозбірня, яка і зараз поповнюється новими книжками і часописями. Селяне, особливо молодь, дуже цікавляться книжками. Передплачуєм українські газети і часописі. «Просвітою» улаштовувались лекції, читанки. 18 квітня була улаштована гарна українська маніфестація. На Зелені Свята був улаштований день національного фонду, який, завдяки діяльності «Просвіти», дав до 2000 карбов[анців] з нашого не так

великого села. Селяне з великою готовністю жертвували на рідну справу. Хлопці, дівчата пожертвували половину свого однодневного заробітку. В нашій «Просвіті» zorganizувався аматорський гурток, який зробив уже кілька вистав в помешканню Могиллянського Кредітов[ого] Т[оварист]ва. Перша вистава була зроблена 17 червня. Поставлена була драма «Душогуби» Тогобочнього і водевіль «На перші гулі». Велика зала театру була повна слухачів, переважно селян. Вражіння було гарне, грали добре і вистава вподобалась селянам. В антрактах грав оркестр музики. Друга вистава була зроблена 28, а третя – 29 червня. 28-го ставили «Глитай, абож павук», драму Кропивницького і «Як ковбаса та чарка – то минеться й сварка», Старицького. Вражіння від драми було надзвичайно велике. Дуже гарно провела драматичну роллю Олени д[оброд]ійка Долиніна. Зате після драми трохи розважила публіку весела «Як ковбаса та чарка»...29-го поставлено було «Сватання на Гончарівці», опера Квітки-Основ'яненка. Весела п'єса дуже вподобалась нашим селянам, яким завше подобаються більше комічні речі. Дуже добре грав роллю Стецька д[оброд]ій Р. Бравченко. 28-го і 29-го грав в антрактах і аккомпанував оркестр Уманського українського полку. Перед початком і в кінці вистави оркестр з хором виконував «Ще не вмерла Україна». Зала була гарно завітчана українськими прапорцями і малюнками Шевченка, Франка, Винниченка і ин[ших]. Чистий прибуток пішов на користь «Просвіті». В липні вистав не було, через брак часу. 6-го серпня думаєм поставити «Майську ніч».

Окрім того скільки місяців тому назад у нас заснована селянська спілка. Взагалі, в нашому селі трохи зроблено в справі освідмлення нашого люду, хоч дійсно свідомих людей між нашими селянами не багато. Тим часом селяне підтримують всі домагання Української Центральної Ради. Але єсть у нас також досить протиукраїнських елементів, які під'южують селян проти Центральної Ради. Кублом такої протиукраїнської агітації є Могиллянський цукровий завод, більшість служащих якого євреї і їх прихвостні, які ведуть підпольну агітацію, кажуть, що українці зрадили і відкрили фронт, злорадно шепчуть, дивлячись на сумні події на фронті: «А що, вже лопне ваша Україна?». Це дивно чути від тої нації, яка сама була весь час пригноблена, представники якої сидять в Центр[альній] Раді, а Рафес – генеральний контрольор. Ці ж панове ганьблять наших діячів українськ[их], як Мальованого, Москівця, називаючи їх провокаторами, навіть міркують зробити замах на їх життя (є певні докази). Ми думаєм попрохати з Губерніяльної Ради якого комісара, аби рослідував становище в цукр[овому] заводі.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 11. – 31 липня. – С. 16.

№ 584

Протокол третього з'їзду учителів Вінницького повіту

1 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

третього Учительського Уездного Съезда, созванного ВИННИЦКИМ СОЮЗОМ
УЧИТЕЛЕЙ 1-го августа 1917 г[ода] в г[ороде] Виннице

Съезд открыл товарищ председателя Правления Союза учителей Н. И. Лебедь в 11 час[ов] и предложил выбрать председателя съезда, добавив, что лицо, получившее большинство голосов, будет председателем съезда, следующее за ним – товарищем председателя.

Съездом было намечено два кандидата: Василевский и Приходько.

Тайным голосованием (записками) Председателем был избран Василевский (190 г[олосов]) и его товарищем Приходько (74 г[олоса]).

Другие члены президиума выбирались открытым голосованием.

В товарищи председателя избраны: Н. А. Литвицкий, Ив. Тимошенко и Н. Н. Свиницкий; в секретари: И. Е. Озерянский, Ф. Шумлянский, М. Туровская и А. Товстопята.

Первое слово было предоставлено эмиссарам Министерства Продовольствия, членам Совета Солдатских, рабочих и крестьянских депутатов.

Они обрисовывают положение продовольствия в текущий момент и предлагают учителям принять участие в продовольственном деле и в выборах волостного Земства. Участники съезда единодушно выразили желание поработать на благо отечества.

После этого, председатель съезда, г[осподин] Василевский прочитал телеграмму съезда и спросил, не пожелает ли кто внести в программу новые вопросы.

Г[осподин] Ильницкий предложил включить в программу съезда его доклад «Народные университеты и экскурсии».

Далее оглашается, что Правлением Союза учителей приглашения на съезд были посланы представителям организованного учительства Подолии, Земских Управ, Уездных училищных Советов с просьбой передать это приглашение всем учителям Подолии. На съезд прибыло до 80 представителей других уездов; большинство из них были без полномочий. В связи с этим возник вопрос, признать ли съезд уездным или губернским. Возникли оживленные требования. В результате решено было объявить перерыв, чтобы дать возможность представителям других уездов устроить Совецание в особом помещении и на Совецании решить этот вопрос. Совецание вынесло следующую резолюцию:

1) В виду того, что среди делегированных представителей других уездов меньшинство, собрание не может признать съезд Губернским;

2) За приглашение на съезд Собрание искренно благодарит и соглашается принять участие в педагогической работе съезда;

3) собрание выразило пожелание, чтобы временное бюро Подольского Учительского Губернского Союза созвало, как можно скорее, губернский съезд представителей учительских организаций наравне с представителями Уездных Земств, для обсуждения учительских и школьных вопросов.

Обсудив создавшееся положение, съезд признал себя уездным.

После обмена приветствиями съезд приступил к обсуждению докладов.

В первую очередь был прочитан доклад Василевского – «Об учителях, ушедших работать в общественные организации».

После прений съезд вынес следующие постановления:

1) одобрить временный уход учителей, оставляющих школу для работы в Общественных Организациях;

2) обратиться с просьбой к Правительству о том, чтобы за учителями, переходящими временно на общественную работу, сохранялись права на пенсию;

3) считать учителей, которые переходят на общественную работу, уволенными в отпуск без сохранения содержания. Место за ними не сохраняется, но они имеют право занять первую свободную вакансию.

Далее читаются доклады Василевского: «Об управлении школой» и «Об объединении ц[ерковно]-приходских и земских школ».

Основная мысль первого доклада:

а) Школой управляет школьный Совет, в состав которого входят учителя, законоучителя и представители населения;

в) в компетенцию Школьного Совета входят вопросы школьного хозяйства и административно-дисциплинарные; педагогические вопросы решает Педагогический Совет, в состав которого входят учителя и законоучителя.

г) Заведывающий должен быть выборный. Вопрос об объединении ц[ерковно]-приходских и земских школ, по мнению докладчика, сейчас решить трудно, потому что нет из Министерства никаких инструкций и земство не решается принять решительные меры в этом направлении, исходя из тех соображений, что это дело общегосударственного характера.

По обсуждении доклада «Об управлении школой», были вынесены следующие резолюции:

1) Необходимо установить тесную связь между школой и населением.

2) Школой управляет Школьный Совет, который состоит из всех учителей, законоучителя, представителей населения и родителей учащихся в равном числе с учителями. Представителей населения избирает сельский сход.

3) Школьный Совет участвует в делах хозяйственных и дисциплинарно-административных, но не педагогических.

4) Педагогические дела решаются Педагогическим Советом, состоящим из учителей и законоучителя.

5) Вводить представителей населения следует там, где население изъявит желание принимать участие в жизни и где учителя признают это возможным.

6) Из среды учителей Школьный Совет выбирает заведующего училищем на один год (учеб[ный]). Переизбрание может быть среди года, только с ведома Уездного Училищного Совета.

7) Заведывающий – первый среди товарищей, и он является только исполнительным органом Школьного Совета.

8) Школьный Совет выбирает из учительского персонала библиотекаря.

9) Выборы библиотекаря и заведывающего должны быть произведены в течении 1-го месяца учебного года.

10) При неудаче выборов, или отказе от них Уездный Училищный Совет назначает библиотекаря и Заведывающего.

11) Просить Уездный Уч[ительский] Совет о разработке подробной инструкции по этому вопросу.

По докладу «Об объединении ц[ерковно]-приходских и земских школ» вынесены такие постановления:

1) Если в селе имеется две начальные школы – земская и церковная, то следует самим учителям села составить проект ведения школьного дела так, чтобы при наименьшей затрате средств был достигнут возможно высокий уровень преподавания: 1) провести 4-летний курс обучения, 2) принять возможно большее количество детей, 3) для этой цели вести преподавание в две смены там, где одно из зданий непоместительное, 4) уничтожить расходы на «бумажные» школы и 5) сократить хозяйственные расходы там, где две школы можно поместить в одном здании.

Приняв во внимание тяжелое материальное положение церковно-приходский учителей, съезд обсудив этот вопрос, постановил:

1) Обратиться с настоятельным ходатайством к Правительству об уравнивании жалования учителей церковных и земских школ и об уравнивании жалов. заместителей и штатных учителей.

2) ту часть содержания, которую получают учителя из Земских средств, в виду отсутствия средств у Земства, просить также из средств казны заимообразно с тем расчетом, чтобы учитель церковной школы получил Земские прибавки с 1-го января с[его] г[ода] по 19 р[ублей] 50 коп[еек] в месяц и с 1-го мая с[его] г[ода] по 39 р[ублей] в месяц;

3) обратиться к Земству с настоятельным представлением о нестерпимой материальной нужде среди учителей церковных школ;

4) осветить вопрос в печати.

5) обратиться от имени съезда к Генеральному Секретариату Центральной Рады по народному образованию с просьбой, принять меры к разрешению этого вопроса;

6) обратиться ко Всеукраинскому учительскому съезду, который состоится 10-15 августа с просьбой поднять на съезде вопрос о возможно скором уравнивании жалованья учителей Земских и - приходских школ.

Далее следует обсуждение докладов Пальчевского и Кирьяновой «О сокращении числа недельных уроков Заведывающего училищем».

В дебатах выяснилось, что нужно с Заведывающего снять некоторые обязанности, или сократить число уроков в неделю. Так как этот вопрос довольно сложный, то общего постановления съезд не вынес, а решил: 1) принять доклад к сведению.

2) передать вопрос об уменьшении работы Заведывающего на рассмотрение Школьных Советов.

Затем следует доклад Василевского «Об управлении школами».

После долгих дебатов и заявления Богуславского выяснилось, что проект управления школами, предложенный докладчиком, входит в программу Всероссийского съезда, а потому Винницкий съезд постановил: 1) так как проект управления школой внесен в программу Всероссийского съезда назначенного в августе-сентябре, то съезд признает полезным рассматривать доклад Василевского и Губернского Земства в связи с постановлениями этих съездов, приняв доклад к сведению и поручив детальную разработку его Уездному Училищному Совету.

Следующий доклад читает «О товарищеском суде» т[оварищ] Замуреенко.

Изложив кратко истории возникновения Товарищеского Суда, председатель Суда Замуреенко от имени всех членов просит съезд снять с них возложенные обязанности на том основании, что член Училищного Совета не может быть членом Суда.

Выслушав докладчика и нескольких отдельных ораторов, съезд постановил:

1) освободить от возложенных обязанностей настоящий состав Суда чести. По вопросу о будущем уставе Суда чести съезд вынес такие резолюции:

1) Суд должен быть гласным;

2) вопросы, которые надлежит решать Товарищескому Суду не выходят из круга профессиональной и педагогической этики;

3) постановления Суда не могут быть безапелляционными;

4) безработку основных положений Суда Чести поручить Комиссии, выбранной из членов съезда;

5) комиссия должна состоять из семи человек.

В Комиссию были избраны следующие лица: Богуславский, Замуреенко, Онищук, Чепорнюк, Романюк, Артыневич и Санчиневич.

Заседание комиссии не состоялось, в виду отсутствия свободного времени.

Далее съездом было заслушано сообщение Троцюка «О смешанной Комиссии по разбору недоразумений, возникающих между учителями и населением». Г[осподин] Троцюк, изложив историю возникновения данной комиссии, указал, что в состав

комиссии, возникшей по инициативе Уездного Училищного Совета, входит 3 представителя Уездного Исполнительного Комитета и 2 учителя. На обязанности ее лежит улаживать недоразумения, возникающие между учащими и населением.

По обсуждении этого вопроса съезд вынес следующие постановления:

1) выбрать представителей от учителей в Комиссию для разбора недоразумений между учителями и населением;

2) выборы отложить до конца съезда.

В связи с этим возникает также вопрос: не должен ли Союз учителей бойкотировать учительские должности в тех селах, где Комиссия оправдывает учителя, а население все же будет настаивать на уходе учителя? После обмена мнениями по этому вопросу съезд вынес такую резолюцию: В те села, где население несправедливо осуждает деятельность учителя, нужно послать наилучшего учителя, который бы смог установить хорошие отношения между школой и населением.

Выборы в Комиссию не состоялись.

Читают доклады г[оспода] Троцюк и Сакович «О преподавании З[акона] Божьего в начальной школе». Третий докладчик наблюдатель церковных школ о[тец] К. Янушевский по болезни отказался.

По обсуждении этих докладов были вынесены следующие резолюции:

1) Школа, принимая во внимание религиозные начала, принесенные ребенком в школу, должна пояснить и углублять их.

2) Как программа З[акона] Божия в ее настоящем виде, так и способ ее усвоения, основанный на насилии и принуждении, находятся в противоречии с развитием свободной личности.

3) Такое положение З[акона] Б[ожьего], как учебно-воспитательного предмета в народной школе, не соответствует идее обновленной школы в свободной стране.

4) Поэтому торжество свободн. полит. жизни требует, как освобождения народной школы от опеки Клерикализма так и реформы обучения З[акона] Б[ожьего] в соответствии со свободой совести.

5) Нельзя принудительно обучать З[акону] Божию, но нельзя принудительно и лишать религиозного обучения, т[ак] к[ак] во имя свободы совести должны учитываться обе стороны, – и права меньшинства не могут подавляться насилием над совестью.

6) Преподавание З[акона] Б[ожьего] необходимо оставить, но обязательным оно является для тех учеников, родители которых, или лица их заменяющие, изъявили на это свое согласие. По достижении 16-ти летнего возраста достаточно согласия самого учащегося.

После этого был объявлен перерыв до следующего дня.

На следующий день заседание открывает сообщением председатель Уездной Земской Управы Ренненкампа «О практическом проведении украинизации в школе». Сообщение Ренненкампа, сделанное от имени Уездной Управы, было сделано в виду полученных Управой сведения, что население не везде подготовлено к украинизации.

После дебатов были вынесены такие постановления:

1) Обучение должно вестись на украинском языке везде, где не встречается сопротивления со стороны населения, вследствие непонимания задач украинизации.

2) Украинизация должна проводиться немедленно, но выработать один образец для достижения этой цели – нельзя; нужно принять во внимание то, насколько удастся учительству подготовить население своего села до понимания того, что родной язык в школе необходим.

3) Представить Школьным Советам определять настроение населения и в зависимости от этого фактора проводить украинизацию школы.

Последними были прочитаны доклады Матвеевой «Учительская организация у нас и на Западе» и «О деятельности Правления Винницкого Союза учителей», а также Ничипуренком «Об организации Учительської Спілки».

В прениях по поводу этих докладов сразу наметилось два течения, – чисто профессиональное и политико-профессиональное.

Председатель резюмируя прения, констатирует, что на съезде образовалось два течения, идейно непримиримых:

Сторонники полит[ического] профессионального Союза уменьшают свою политическую программу до минимума, но дальше минимумом этим поступится не могут;

Сторонники профессионального Союза не могут принять и этого минимума, не затронув своих идейных основ программы. Быть ли «Спилке» или профессиональному Союзу? Вопрос этот на голосование поставить нельзя, так как резолюция большинства будет насилием для меньшинства и вызовет враждебное отношение между двумя группами учителей, исходя из этого, председатель предлагает каждой группе учителей вынести свою резолюцию.

Резолюции будут голосовать, как большинства, так меньшинства, и обе будут записаны в протокол.

Предложение председателя было принято единогласно. Чтобы группы могли столкнуться, был сделан перерыв.

1-я резолюция большинства, принята 77 голосами:

Признавая, что в основу Винницкого Профессионального Учительского Союза и «политическо-профессиональной Спилки» положены разные принципы (в одном профессия, в другом политика) и считаясь с серьезностью доводов и уверенностью каждой из сторон, что мешает полному единению названных организаций; не желая этого полного единения заменять поверхн. спайкой; сознавая, что объединение учительства в двух организациях дороже современного распыленного учительства, – Винницкий Профессиональный Союз считает, что вступить в ту или другую организацию – дело совести и свободного самоопределения учителя. Дружная братская работа двух союзов лучше всего подготовит их к объединению, а все члены Профессионального Союза берут на себя обязанность факт существования двух Союзов объяснять идейными основами, а не скрытой борьбой; но для того, чтобы теперь были заложены основы в деле объединения двух Союзов, Винницкий Профессиональный Союз предлагает Винницкой Украинской «Спилке» работать в согласии, установив свод форм для общественной работы.

2-я резолюция – меньшинства, принята 60 голосами:

Выслушав доклад представителя Винницкого Профессионального Союза, Украинской Спилки и отдельных ораторов, Украинская Учительская Спилка вносит такую резолюцию, с целью объединения всего учительства Винницкого уезда:

Винницкое учительство всецело поддерживает домогание украинского народа на свободную автономную жизнь в демократической республике, всеми силами защищая национальную украинскую идею, чтобы довести украинский народ до самого высокого культурного уровня, принимая эти лозунги, как первую объединяющую платформу, и постановило: основать Винницкую Учительскую Спилку, которая присоединяется ко Всеукраинской Учительской Спилке через Всеподольскую Спилку.

Воздержалось от голосования 6 человек.

Перед закрытием съезда Директор Народных Училищ г[осподин] Беляев обратился к учащим с сердечным прощальным словом.

Съезд выразил благодарность президиуму, Городскому Управлению в лице Литвицкого и директору гимназии г[осподину] Адрианову за даровое помещение, отпущенное съезду.

Съезд закрывается 4 августа в час дня.

Председатель съезда М. Василевский

Секретарь М. Туровская

ДАВО. – Ф. Д-187. – Оп. 1. – Стр. 4. – Арк. 321 – 326. Друкарський відбиток.

№ 585

**Повідомлення газети «Народня воля» про перерахунок коштів
Подільській губернській українській раді**

2 серпня 1917 року

До Подільської Губернської Української Ради за останні дні надійшли гроші од таких Селянських Спілок: Чечелівської 74 р[ублі], Білоусівської 33 рублі 15 коп[іюк], Барсуковської 39 р[ублів], Мітлинської 45 р[ублів], Горлівської 100 р[ублів], Завадівської 30 р[ублів], Важнівської 33 р[ублі] 75 коп[іюк], Мачульської 74 р[ублі] 55 коп[іюк], Лукашівської 15 рублів. На деяких з одрізних купонів написано: «На творчу роботу нашої України», «На підтримання нашої Центральної Ради», «Просимо Вас стояти на чолі нашого селянства, а будемо вам помагати коштами». Більшість же переводів зовсім без ніякої надписи, мовляв знаємо, кому посилаємо, а ті люде марно наших грошей не потратять. У останній час дуже багато сільських громад і окремих осіб звертаються до Губернської Ради за порадою і допомогою, особливо в аграрному питанню. Губернська Рада командірує негайно туди людей компетентних або вказує, куди мають в тій чи іншій справі селяне звернутися.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 15 (2) серпня.

№ 586

**Повідомлення газети «Народня воля» про заснування «Союзу
хліборобів Вінницького і Ямпільського повітів»**

2 серпня 1917 року

2 серпня у Вінниці польські пани заложили «Союз хліборобів Вінницького і Ямпільського повітів».

Задачі союзу такі – вироблення і розповсюдження думок польських хліборобів у справах громадських і тих, що торкаються інтересів спеціально хліборобів, при залежності од «Ради хліборобів в Київі»;

вироблення таких способів розв'язання земельної справи, щоби вони були тісно зв'язані з справжніми економічними та громадськими потребами;

давати хліборобам поради і поміч в тих справах, які підлягають компетенції повітових властей і установ;

обороняти економічні інтереси хліборобів;

координація (однаковість) поведінки хліборобів у повітах Вінницьким і Ямпільським;

розповсюджувати (распространяти) серед них однакові погляди, що торкаються потреб і справ хліборобських;

підпірати інтереси дрібної власності польської.

Членами «Союзу» можуть бути Поляки, власники землі, арендатори (посесори), управляючі маєтками. До Бюро Союзу вибрано – графа Т. Грохольського, А. Руссановського і Ф. Здзеховського.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 1 вересня (19 серпня).

№ 587

**Звернення Ради робітничих депутатів міста Балти до Подільського
губернського комісара щодо підтримки повітового комісара**

2 серпня 1917 року

Каменец-Подольск
Губернському Комиссару

Совет Рабочих Депутатов Балты пересмотрев в заседании своем от второго августа телеграмму подписанную Советом и другими общественными учреждениями от пятнадцатого июля о присылке отряда решил довести до Вашего сведения следующее:

Подтверждая необходимость присылки отряда для поддержания порядка и борьбы с контрреволюцией, Совет находит, что у него нет достаточных оснований к категорическому осуждению деятельности уездного комиссара Залевского с признанием его не на месте.

Председатель Совета Шаргородский.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 36. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**На документі печатка: Совет рабочих депутатов. Г[ород] Балта*

***На документі резолюція: К сведению. 13.VIII.1917. [Підпис]*

№ 588

Журнал засідання Подільської губернської земської управи

3 серпня 1917 року

ЖУРНАЛ
Подольской Губернской Земской Управы
«3» августа 1917 года
Гор[од] Винница

По вопросу о предстоящей деятельности Губернской Управы в связи с переездом Управы в гор[од] Винницу вследствие эвакуации г[орода] Каменца.

Распоряжением военных властей эвакуирован гор[од] Каменец-Подольск и Губернская Управа перевезена в гор[од] Винницу. Рассмотрев вопрос о дальнейшей своей деятельности и принимая во внимание, что условия настоящего момента требуют от Управы особого напряжения ее сил, что между тем личный ее состав едва-ли будет в состоянии постоянно находиться в нынешнем месте пребывания Управы, так как Председатель Управы, исполняя обязанности Губернского Комиссара, вынужден уделять весьма много времени исполнению этих обязанностей, из пяти же непризванных на действительную военную службу членов Управы одному придется

жить в гор[оде] Каменце, где остались некоторые крупные учреждения Губернского Земства, а остальным постоянно посвящать много времени поездкам по делам, касающимся ведения возложенных на них отраслей земского хозяйства, Губернская Управа постановила: 1) для постоянного ведения дела в Губернской Управе уполномочить пребывающих ныне в Виннице членов Управы С. А. Ильницкого, А. Н. Городецкого и С. М. Иваницкого и 2) предоставит им право в случае вынужденного обстоятельствами отсутствия кворума приглашать в заседания Управы с правом решающего голоса заведующих отделами Управы.

Председатель Управы П. Александрович

Члены Управы А. Городецкий

С. Иваницкий

С. Ильницкий

Секретарь Романов

ДАХМО. – Ф. 233. – Оп. 1. – Спр. 35. – Арк. 76. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 589

**Повідомлення газети «Нова Рада» про соціалістичне віче
українських партій міста Вінниці**

3 серпня 1917 року

3 серпня у Вінниці відбулося перше українське передвиборче соціалістичне віче, скликане українськими партіями соціалістів-революціонерів і соціал-демократів. Після одкриття зборів головою партії соціал-демократів товаришем Дудичем, головою віча вибрано товариша Волошина.

Першим промовляв товариш Авдієнко, член Центрального Комітету української соціал-демократичної робітничої партії. Говорив товариш Авдієнко про сучасне становище, про універсал Центральної Ради, про згоду з Тимчасовим Урядом і неукраїнською демократією, про сучасне становище української справи, про переговори Українського Генерального Секретаріату з Тимчасовим Урядом в справі затвердження Секретаріату і конституції України, про відношення уряду, російської преси і рос. громадянства до українського питання.

Після товариша Авдієнка промовляли інші товариші на цю ж тему, а після обговорення питання збори винесли наступні постанови:

1) Заслухавши доклад товариша Авдієнка, збори вітають згоду Комітету Центральної Ради з демократією неукраїнською, вважають Центральну Раду і Генеральний Секретаріат вищим красивим органом на території України і висловлюють їм повне довіря. Визнаючи, що конституція України, вироблена Комітетом Центральної Ради в новому складі є дійсною потребою і справедливою вимогою революційної демократії всієї України, збори рішуче протестують проти поведження Тимчасового Уряду з Генеральними Секретарями-делегатами і вимагають негайного затвердження як секретаріату, так і конституції без всяких змін. Дальше затягування, перебування Генеральних Секретарів у Петрограді є недопустимим.

2) Заслухавши доклад товариша Авдієнка про події з полком імени Б. Хмельницького, збори висловлюють глибокий жаль, співчуття воякам-українцям, невинним жертвам революції і висловлюють повне обурення проти темних сил, які винні в цій події, а також висловлюють догану властям і зокрема полковникові Оберучеву, які допустили криваву розправу чорної сотні. Збори вимагають повного

забезпечення безсторонності слідства, рішуче підтримують резолюцію Комітету Центральної Ради, гаряче протестують проти одміни генералом Корніловим безсторонньої [...] місії: вважають це розпорядження антидемократичним, посягаючим на волю всіх громадянських інституцій Київів і всієї України.

Товариш Дудич прочитав і роз'яснив виборчий закон і порівняв його з старим законом.

Після того виступало ще багато інших товаришів, котрі вияснили потребу прийняття жвавої участі у виборах і значення виборів для демократії. Було зазначено те, який вплив має город на село і що через те в городських виборах заінтересовані не тільки городяне, а й селяне і, що представники селянства – солдати повинні прийняти жваву участь у виборах.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 10 серпня.

№ 590

**Повідомлення газети «Народня воля» про припинення евакуації
військовозобов'язаних на Поділлі**

3 серпня 1917 року

ПРОСКУРІВ, 3 августа. Тут одержано телеграфне розпорядження вищої влади про припинення евакуації воєнно-обов'язаних, а також про припинення реквізиції скота, коней і сільськогосподарських машин. Подібне розпорядження було розіслано по других городах Поділля і Волині.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 18 (5) серпня.

№ 591

**Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування Вінницької
повітової української вчительської спілки**

4 серпня 1917 року

4-го серпня с[ього] р[оку] заснувалася Вінницька повітова українська учительська спілка, мета якої – розвивати і ширити ідею національної самосвідомості, як в своєму професійному осередку, так і серед українського народу, ведучи його по шляху культури, волі і прогресу на славу рідної України. На підвалинах цієї головної ідеї спілка буде дбати також і про культурно-професійні потреби своїх членів, поширюючи їх педагогічний світогляд і захищаючи правові та економічні домагання учительського життя.

Всіх працівників на ниві народної освіти, котрі спочувають виставленим спілкою гаслам, спілка запрошує записуватись в члени. Членський внесок 4 карбованці на рік. За всякими справами відносно спілки звертатись до голови спілки Ю. О. Щириці (адреса – Вінниця, учительський інститут).

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 13. – 14 серпня. – С. 16.

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

5 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 5 августа 1917 года

Присутствовали: Костюк, Богацкий, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Телеграмма члена Бельского из Курска о переводе эвакуированной из г[орода] Каменца в г[ород] Курск Губернской Типографии, в г[ород] Винницу или другое место, в виду того, что помещения в г[ороде] Курске под типографию нет и что все служащие в вагонах.

1. Вынесена резолюция: Просить генерала Эльснера сделать распоряжение о переводе Губернской Типографии в Винницу, в виду того, что в Курске об эвакуации типографии ничего неизвестно, нет помещения и склада, люди живут в вагонах.

Київ. Генеральний Секретаріат. Генеральний Секретар по внутрішнім справам.

Друкарня Под[ільського] Губ[ернського] Комітету розпорядженням Єльснера евак[уйована] Курськ. Люди машини вагонах не приймає Курськ. Генер[альний] Секр[етар] може потрібна друкарня для користування. Коштів Губком не має. Просить раду взяти друкарню до себе, або указати місце на Поділлію Винницю, куди її перевезти.

Время исполнения: 6 августа 1917 г[ода]. Телегр[ама]. № 26 и 27. Д[ело] № 5.

2. Заслушано: Заявление члена Губернского Исп[олнительного] Комитета Шлейфера о том, что он в настоящее время занят подготовлением к участию в собрании Центральной Украинской Рады, назначенной на 5 сего августа, по окончании коего сделать доклады Комитету.

2. Вынесена резолюция: Ответить.

Время исполнения: 7 августа 1917 г[ода]. № 395. Д[ело] № 3.

3. Заслушано: Отношение Летичевского Уездного Исполнительного Комитета от 26 июня 1917 г[ода] за № 621, адресованное на имя Губернского Комиссара о том, что Исполнительный Комитет бессилён бороться с крестьянами, проживающими в пределах Бахматовецкой волости с целью удержать их от самовольного пользования и расхищения казенного леса Летичевского лестничества.

3. Вынесена резолюция: Поручить командируемому члену Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Карпачеву для временного исполнения обязанностей уездного Комиссара принять решительные меры для прекращения беспорядков в лестничестве.

Время исполнения: Лично передать Губернскому Комиссару для исполнения. 8 августа.

4. Заслушано: Телеграмма Министра почт и телеграфов Никитина о командировании в государственное совещание в Москву на 12 августа двух своих представителей.

4. Вынесена резолюция: Выбраны: Богацкий, Костюк и Самулевич. В виду этой телеграммы собрание Губ[ернского] Совета общ[ественных] орг[анизаций] вместо 15 августа назначить на 25 августа с[его] г[ода].

Время исполнения: 8 августа 1917 г[ода]. № 399.

5. Заслушано: Отношение Подольского Губ[ернского] по крестьянским делам присутствия об опубликовании в Известиях Комитета, что Романовская вол[ость] Балтского у[езда] переименовано в Керенскую.

5. Вынесена резолюция: Напечатать в Известиях Под[ольского] Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета.

Время исполнения: 9 августа 1917 г[ода]. № 401.

Председатель Комитета Костюк

Члены Комитета: Богацкий, Самулевич, Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 72 – 72 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 593

**Постанова Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

5 серпня 1917 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1917 года августа 5 дня. Бывшие служащие Подольскоог Губернского Правления, в числе 43 человек, эвакуированные вместе с учреждением из г[орода] Каменца-Под[ольска] в г[ород] Винницу и уволенные от службы с 1-го сего августа за отсутствием средств на содержание их, возбудили ходатайство пред Губернским Комиссаром о выдаче им единовременного пособия. Рассмотрев это ходатайство и принимая во внимание, что просители, в виду отсутствия средств к жизни, очутились в самом тяжелом положении, Губернский Исполнительный Комитет ПОСТАНОВИЛ: Просить Каменьц-Под[ольское] отделение б[ывшего] Татьянинского Комитета выдать в единовременное пособие, как беженцам по 75 руб[лей], каждому и семейному кроме того по 25 руб[лей] на каждую душу семьи, а именно: Соколову (2) души 100 руб[лей], Павленко (5) 175 руб[лей], Лысаконю (2) 100 руб[лей], Микульскому (4) 150 руб[лей], Лисецкой (1) 75 руб[лей], Волощукковой (1) 75 руб[лей], Чинчаруку (2) 100 руб[лей], Михаловскому (3) 125 руб[лей], Кривому (2) 100 руб[лей], Пилику (3) 125 руб[лей], Сиваченко (4) 150 руб[лей], Крижановскому (4) 150 руб[лей], Бачинскому (4) 150 руб[лей], Врублевской (1) 75 руб[лей], Барабашу (1) 75 руб[лей], Стрию (2) 100 руб[лей], Покотылюку (1) 75 руб[лей], Сметане (1) 75 руб[лей], Добровольскому (1) 75 руб[лей], Петровскому (1) 75 руб[лей], Вишневскому (1) 75 руб[лей], Борковскому (2) 100 руб[лей], Лозинскому (2) 100 руб[лей], Гловацкому (1) 75 руб[лей], Волковой (3) 125 руб[лей], Шулику (5) 175 руб[лей], Чеховской (4) 150 руб[лей], Паламарчуку (1) 75 руб[лей], Эгерту (1) 75 руб[лей], Литинскому (1) 75 руб[лей], Нагачевскому (1) 75 руб[лей], Карвасовскому (1) 75 руб[лей], Колесникову (4) 150 руб[лей], Саликовскому (5) 175 руб[лей], Иванову (1) 75 руб[лей], Литвятку (2) 100 руб[лей], Быкову (1) 75 руб[лей], Завальничкой (1) 75 руб[лей], Ровенской (1) 75 руб[лей], Голеву (5) 175 руб[лей], Романовскому (2) 100 руб[лей], Пастушкову (4) 150 руб[лей], Диевскому (4) 150 руб[лей], Сторожуку (1) 75 руб[лей], Беран (1) 75 руб[лей] и Марценко (1) 75 рублей, а всего 4825 рублей.

Председатель Комитета С. Костюк

Члены: Самулевич, Осадчук, М. Майборода, Я. Карпачев, Ю. Богацкий

Секретарь Сметана

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 73. Машинопис. Оригінал. Підпис.

*На документі помітка: Копія постановлення с перепиской послана в Кам[енець]-Под[ольское] Отд[еление] Татьянинского Комитета с просьбой о выдаче пособия. 8 августа 1917 г[ода]. № 396.

№ 594

**Повідомлення газети «Воля» про засідання
виконавчого комітету Подільської губернської української ради**

6 серпня 1917 року

На засідання Виконавчого Комітету Подільської Губернської Української Ради прибули всі члени Комітету і з дорадчим голосом прибули представники од українського війська і випадкові громадські діячі. Всього на зібрання прибуло 11 душ. Спершу було обмірковано справу з ворожою агітацією на Поділлію і винесено в цій справі таку резолюцію: побільшити з свого боку українську агітацію і звернутись за допомогою в цій справі до Всеукраїнської Ради військових депутатів у Києві, щоб прислано було на Поділля агітаторів.

Другою було поставлено до обміркування справу про командировання представника од Поділля до Центральної Української Ради у комісію по складанню статута автономії України. В цій справі Комітет виніс постанову: скликати негайно спільну нараду Виконавчих Комітетів усіх українських організацій, які є в Вінниці, і вибрати туди представника.

В справі розповсюдження II-го Універсала Центральної Української Ради постановлено: не чекати одповіді і згоди од повітових земських управ, а розсилати негайно безпосередньо по повітових управах відповідну кількість примірників, а потім повідомити управу, що вона має виплатити за це Губернській Раді.

В справі асигновки Вінницькою повітовою земською управою 2000 карб[ованців] до Центрального Комітету Всеукраїнської Селянської Спілки у Києві постановили: зважаючи на те, що планомірна організація селянства на Україні є нагальною потребою і що проведення в життя постанов першого Всеукраїнського Селянського З'їзду конче необхідно, – Виконавчий Комітет находить цілком слушним підтримувати Центральну Українську Селянську Організацію, просить Вінницьку повітову земську управу асигнувати 2000 карб[ованців], які просить Комітет Спілки, і одіслати безпосередньо в Київ в Комітет.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 6 серпня.

№ 595

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

7 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 7 августа 1917 года

Присутствовали: Костюк, Самулевич, Богацкий, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Прошение Марии Реймондовны Тарнорудской, проживающей в г[ороде] Виннице об освобождении мужа ее Ивана из тюремного заключения или ускорении суда над ним по обвинению в провокаторстве.

1. Вынесена резолюция: Направитъ в Городской Каменецкий Исполнительный Комитет для передачи в суд совести.

Время исполнения: 9 августа 1917 г[ода]. № 403.

2. Заслушано: Прошение священника с[ела] Подоймицы Ольгопольского уезда Владимира Ключарева о защите его от насилия и самоуправства Подоймицкого Сельского Комитета, по постановлению коего ему предложено к 1-му сего августа очистить квартиру и сдать церковь другому священнику.

Время исполнения: 9 августа. № 402.

3. Заслушано: Гайсинского Уездного Исполнительного Комитета, что депутат Киевского гарнизона Никифор Димитриев Билык по розыску в Гайсинском уезде не обнаружен.

3. Вынесена резолюция: К делу.

Время исполнения: Д[ело] № 3.

4. Заслушано: Отношение Исполнительного Комитета Летичевского Совета Солдатских и Рабочих Депутатов о командировании в Летичевский уезд члена Губернского Исполнительного Комитета для исполнения обязанностей Уездного Комиссара.

4. Вынесена резолюция: Просить Губ[ернского] Комиссара запросить не встречается ли препятствий со стороны Испол[нительного] Ком[итета] Уездного к назначению временно уездным комиссаром Я. Д. Карпачева.

8 августа 1917 г[ода].

5. Заслушали: Телеграмма Председателя Совещания членов Летичевского Уездного Исполнительного Комитета Кульчицкого о назначении временным Комиссаром одного из членов Губернского Исполнительного Комитета.

5. Вынесена резолюция: Просить Губернского Комиссара немедленно назначить временно исполняющим обязанности уездного Летичевского Комиссара Карпачева.

Время исполнения: 9 августа 1917 г[ода]. № 400. Д[ело] № 2.

6. Заслушано: Доклад Губернского Комиссара о Губернском Правлении.

6. Вынесена резолюция: Поддержать пред Министром Внутренних Дел представление Комиссара от 7 августа 1917 года № 1912 об асигновании на уплату жалованья призванным членам Губернского Правления 917 р[ублей] 16 к[опеек], т[ак] к[ак] лишь при этом условии можно требовать от учреждения выполнения той работы, которая должна быть выполняема им по рассыланию кредитов, эвакуации, ликвидации помещицкого землевладения, опекунскому делу и т[ому] п[одобное].

Точно также просить Министра Внутренних Дел о возврате занятых из разных источников на удовлетворение жалованьем чиновников с апреля месяца 14233 руб[ля] 15 коп[еек], уполномочив членов Исполнительного Комитета, едущих на Московское совещание, лично просить Министра об удовлетворении обоих ходатайств комиссара.

7. Заслушано: Доклад члена Исп[олнительного] Комитета о волостном земстве.

7. Вынесена резолюция: Запросить Под[ольскую] Губ[ернскую] Земскую Управу, что было ею сделано и что она намерена сделать в деле ускорения проведения в жизнь волостных выборов.

Председатель С. Костюк

Члены: Самулевич, Майборода, Осадчук, Богацкий

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 74 – 75. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 596

Постанова Проскурівської ревізійної комісії Південно-Західного фронту щодо ревізії вагону нафти

8 серпня 1917 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 4
1917 года Августа «8» дня

Проскурвская Ревизиционная Комиссия Юго-Западного фронта, рассмотрев сего числа отношения Проскурвского Уездного Комиссара, Капитана Шостаковского о производстве реквизиции одного вагона моторной нефти для нужд (Уезд) Проскурвской Уездной Продовольственной Управы и принимая во внимание, что у него, Комиссара, как это видно из отзыва его от 6 августа, не имеется законного уполномочия назначать реквизиции разного рода предметов через посредство Ревизиционной Комиссии, а согласно приказам по Военному Ведомству № 499-1914 года и № 558-1916 года Ревизиционная Комиссия вправе производить реквизиции разного рода предметов для войск лишь по назначению военнначальствующих лиц, Ревизиционная Комиссия ПОСТАНОВИЛА: уведомить Проскурвского Уездного Комиссара, что так как у него специального уполномочия на право назначать реквизиции не имеется, то с ходатайством о разрешении реквизировать означенную нефть для Продовольственной Управы – Продовольственной же Управе надлежит обратиться к Главнокомандующему или Командующему армией, Главному Начальнику Снабжений армий фронта или Главному Начальнику Военного Округа и просить дать наряд Ревизиционной Комиссии на производство реквизиции нефти, ибо Ревизиционная Комиссия не вправе выполнять реквизиции, назначаемые лицами на то неуполномоченными законом и Комиссия в этом случае поступила бы явно противозаконно и могла бы, вместе с тем, причинить убытки казне. Кроме того, Комиссия признает необходимым обратить внимание Уездного Комиссара на неуместную в официальных бумагах резкость отзыва его от 6 августа, так как Уездный Комиссар, как представитель Революционного Правительства, обязан строго следить за законностью действий учреждения, а не наоборот побуждать своими незаконными требованиями проявлять незаконные действия в ущерб населению. Об этом довести также до сведения Губернского Комиссара и Штаба Фронта. Подлинное за надлежащими подписями.

С подлинным верно:

Председатель Комиссии [підпис]

Сверял: Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 38. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 597

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

9 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета 9 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Костюк, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Балтского Городского Исполнительного Комитета о присылке нескольких экземпляров постановления Временного Правительства об учреждении Милиции.

1. Вынесена резолюция: Просить Губернского Комиссара выслать эти постановления.

Время исполнения: 12/VIII 1917 г[ода]. № 412.

2. Заслушано: Телеграмма Летичевского Уездного Совета Рабочих, Солдатских и крестьянских депутатов о назначении временным комиссаром Летичевского уезда члена Губернского Исполнительного Комитета.

2. Вынесена резолюция: Вследствие назначения временно комиссаром Я. Карпачева телегр. приобщить к делу.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917 г[од].

3. Заслушано: Отношение Ямпольского Уездного Исполнительного Комитета о том, чтобы сделать распоряжение о помещении жителя с[ела] Липовки Тлепановской волости Феофана Артемовича Хрупы в богадельню.

3. Вынесена резолюция: Просить Губ[ернского] Комиссара возбудить вопрос о помещении Ф. Хрупы в богадельню.

Время исполнения: 12/VIII 1917 г[ода]. № 411.

4. Заслушано: Телеграмма Летичевского Уездного Исполнительного Комитета об оставлении временно Уездным Комиссаром Бордакова.

4. Вынесена резолюция: В виду имеющегося дела в Комитете о превышении власти Бордаковым, последний не может оставаться комиссаром уезда. Вследствие назначения Я. Карпачева временно комиссаром телеграмму приобщить к делу.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917 г[од].

5. Заслушано: Телеграмма Курского Губернского Комиссара о сообщении - не встречается ли препятствий к открытию действий эвакуированной в г[ород] Курск Губернской Типографии и будут ли отпущены средства на приспособлении типографии и на содержание служащих в первое время. Б) Телеграмма генерала Павского о неимении препятствий к переводу типографии в г[ород] Винницу.

5. Вынесена резолюция: 1) Просить Губернского Комиссара: 1) благодарить Курского Губернского Комиссара за предоставление типографии помещения.

2) Уведомить Курского Губернского Комиссара, что типографию решено оставить в г[ороде] Курске до окончания войны, при чем будут приняты все меры, чтобы она функционировала.

3) Просить Курского Губернского Комиссара оказать свое содействие к получению типографией из средств Курского Комитета по восстановлению эвакуированных предприятий безвозмездной субсидии.

4) Уведомить, что Губернский Исполнительный Комитет посылает члена Комитета с соответствующими полномочиями по установлению типографии.

Время исполнения: 10 августа 1917 г[ода]. № 405.

За Председателя Комитета Богацкий

Члены Комитета: Осадчук, Костюк, Майборода

ЦДАВО України. - Ф. 2520. - Оп. 1. - Спр. 4. - Арк. 76 - 76 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 598

Повідомлення газети «Нова Рада» про перерахування коштів селянськими спілками до Подільської губернської української ради

9 серпня 1917 року

До Подільської Губернської Української Ради за останні дні надійшли гроші од таких Селянських Спілок: Чечелівської 74 карб[ованці], Білоусівської 33 карб[ованці] 15 коп[ійок], Барсуківської 39 карб[ованців], Мітлинської 45 карб[ованців], Горлівської 100 карб[ованців], Завадівської 30 карб[ованців], Важнівської 33 карб[ованці] 75 коп[ійок], Мачульської 74 карб[ованці] 55 коп[ійок], Лукашівської 15 карб[ованців]. На деяких одрізних купонів написано: «На творчу роботу нашої України», «На підтримання нашої Центральної Ради», «Просимо вас стояти на чолі нашого селянства, а ми будемо вам помагати коштами». Більшість же переводів зовсім без ніякого напису.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 9 серпня.

№ 599

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

10 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 10 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Осадчук, Карпачев, Майборода и Бельский.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета от 10-го августа 1917 г[ода] за № 1342, о командировании члена Комитета для принятия участия в заседании лесоохранительного Комитета, назначенного на 12 августа с[его] г[ода].

1. Вынесена резолюция: Командировать т[оварища] Майбороду.

Время исполнения: 11 августа 1917 г[ода]. № 406. Д[ело] № 2.

2. Заслушано: Отношение Ямпольского Уездного Исполнительного Комитета с перепиской, возникшей по жалобе кр[естьян] с[ела] Белой на местного священника Братчанского.

2. Вынесена резолюция: Направитъ преосвящ[енному] Митрофану и проситъ о последующем сообщить Комитету.

Время исполнения: 16/VIII 1917 г[ода]. № 418.

3. Заслушано: Телеграмма из Киева Центросахара Комиссара Веселовского об оказании содействия Капустянскому Сахарному заводу в получении дров для нужд завода.

3. Вынесена резолюция: Послать копию Ямпольскому Исполнительному Комитету с просьбой принять все меры к обеспечению завода топливом.

Время исполнения: 10 августа. № 30.

4. Заслушано: Заявление служащих Подольской Губернской Типографии об удовлетворении их содержанием со дня упаковки типографии до начала функционирования ее в Курске.

4. Вынесена резолюция: Урегулирование этого дела поручить т[оварищу] Бельскому.

5. Заслушано: Отношение Летичевского Уездного Исполнительного Комитета о присылке копии объяснения земского агента Королевского на имя члена Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Карпачева на предмет привлечения Королевского к судебной ответственности за клевету.

5. Вынесена резолюция: Направить в фронтовой комитет Юго-Западного фронта.
Время исполнения: 26/VIII 1917 г[ода]. № 447.

6. Заслушано: Отношение Управления делами особого совещания для обсуждения и объединения мероприятий по обеспечению топливом путей сообщения государственных учреждений и предприятий, работающих для целей государственной обороны, о доставлении в канцелярию Министра Торговли и Промышленности всех поступающих сведений о проявлениях насилия и произвола как группами населения, так и отдельными лицами по возможности в копиях или в извлечениях и изложениях.

6. Вынесена резолюция: По мере поступления сведений представлять такие по назначению.

7. Заслушано: Тоже отношение управления делами особого совещания о том, что если окажутся в распоряжении пожертвованные суммы на организацию трудовой помощи воинам или на нужды армии, направлять таковые в Государственный Банк.

7. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

8. Заслушано: О выдаче членам Комитета суточных денег по 1 сентября и добавочное жалованье секретарям К[омите]та.

8. Вынесена резолюция: Просить Комиссара выдать заимообразно из кредита имеющегося в его ведении.

За Председателя Комитета Богацкий

Члены Комитета: Осадчук, Карпачев, Бельский, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 77 – 78 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 600

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

11 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 11 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Майборода, Осадчук и Бельский.

1. Заслушано: Прошение крестьянки с[ела] Завадовки Купинской волости Наталии Каньковой о выдаче ей казенного пайка за службу мужа ее на военной службе.

1. Вынесена резолюция: В Каменецкое Уездное Попечительство по призрению семейств запасных (Земская Управа).

Время исполнения: 12/VIII 1917 г[ода]. № 407.

2. Заслушано: Прошение проживающей в с[еле] Поповцах Могилевского уезда Евфемии Крупской о назначении ей жалованья за все время службы сына ее на военной службе.

2. Вынесена резолюция: В Могилевское Уездное Попечительство по призрению семейств запасных (Земская Управа).

Время исполнения: 12/VIII 1917 г[ода]. № 408.

3. Заслушано: Прошение крестьянина Даниила Прокопчука жит[еля] в с[еле] Кустовцах об отмене постановления Кустовецкого сельского исполнительного

комітета, по котрому Комітет отняв у неї 2½ морга землі и передал такову жене брата її Доминике.

3. Вынесена резолюция: Уездный Исп[олнительный] Комитет просит указать сельскому к[омите]ту, что он не вправе выносить такие постановления, а передавать судебным властям.

Время исполнения: 12/VIII 1917 г[ода]. № 409.

4. Заслушано: Доклад старшего Советника Под[ольского] Губернского Правления Гриневича о просьбе Я. М. Крайза прислать ему в счет долга Комитета в 3466 р[ублей] 30 коп[еек] и что за Подольской Казенной Палатой числится долг Типографии, которым можно пополнить эту сумму.

4. Вынесена резолюция: Просить Губернского Комиссара сделать распоряжение Подольской Казенной Палате об уплате Крайзу 3466 р[ублей] 30 коп[еек] из денег, причитающихся от Палаты Типографии.

Время исполнения: 16/VIII 1917 г[ода]. № 419.

5. Заслушано: Об удовлетворении членов и Секретарей Губернского Исполнительного Комитета эвакуационными деньгами по эвакуации из г[орода] Каменца в г[ород] Винницу.

5. Вынесена резолюция: Просить Подольского Губернского Комиссара о выдаче членам и Секретарям Комитета эвакуационных денег.

Время исполнения: Лично поручено Губ[ернскому] Комиссару возбудить ходатайство.

6. Заслушано: Доклад члена Комитета Бельского о положении Губернской Типографии в г[ороде] Курске.

6. Вынесена резолюция: Имея в виду, что часть имущества Типографии находится в г[ороде] Каменце, которое нужно вывезти для того, чтобы Типография приступила к работе и правильно функционировала. Поэтому просить Губ[ернского] Комиссара выдать 500 р[ублей] члену Комитета Бельскому заимообразно для перевозки этого имущества в г[ород] Курск. Деньги эти будут возвращены членом Комитета Бельским из типографских сумм при первой возможности.

7. Заслушано: Заявление б[ывшего] члена Исполнительного Комитета Гречинского о высылке ему причитающихся суточных денег.

7. Вынесена резолюция: Поручить казначею выслать просимые деньги с сообщением, что ему высылаются все деньги за невозможностью выслать их в Каменец «Просвіті».

Время исполнения: 16/VIII 1917 г[ода].

За Председателя Комитета Богацкий

Члены Комитета: Осадчук, Майборода, Бельский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 79 – 80. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 601

Повідомлення газети «Народня воля» про погроми солдат у селі Колодинці Ямпільського повіту

11 серпня 1917 року

Цими днями до Центральної Ради од Голови Сільського виконавчого комітету с[ела] Колоденець Подільськ[ої] губ[ернії] Ямпольськ[ого] пов[іту] надійшла телеграма, в якій переказується приблизно слідуюче:

В Колодинську економію прибув конний отряд залізнодорожного батальйонна в кількості 600 чоловік, який, не питаючись нікого, пустив пасти коней на економічний клевер і знищив цього клеверу коло 54 десятин зовсім. Ці солдати стали пускати коней також і на овес, і на ячмінь. Крім цього, вони роблять велику шкоду і селянам: копають на їх городах картошку та інше.

Повідомляючи про це, голова Колоденського сільського комітету прохає Центральну Раду вивести вказаних солдат з їх села.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 (11) серпня.

№ 602

Повідомлення газети «Народня воля» про переведення частин донських козаків до міста Вінниці та Вінницького повіту

11 серпня 1917 року

До редакції надійшли відомости, що в г[ород] Вінницю і Вінницький повіт переведено кілька частин донських козаків і кулеметні роти. Донці і солдати під приводом своїх офіцерів поводяться з населенням суворо і зневажливо, особливо вороже ставляться до українців.

Подібні відомости прийшли і з Летичівського повіту.

Темні сили ведуть боротьбу не тільки з українцями, але взагалі з демократією. В повіті стоять частини Донців і частини Дикої дивізії. Офіцери загрожують українцям зброєю.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 (11) серпня.

№ 603

Повідомлення газети «Народня воля» про розвиток культурної праці в селі Джулинках

11 серпня 1917 року

Як і скрізь, в с[елі] Джулинках на Поділлі, приходиться народним діячам труденько провадити свою роботу. В селі багато ще темних сил, котрі стараються вносити в село непевні чутки та думки. І займають ці особи не останнє місце, бо стоять на чолі села і керують селянами на всі чотири сторони.

В маю по ініціативі І. Усатюка на сільському зібранні було ухвалено відкрити в селі читальню і при ній бібліотеку. Інтелігенція і селяне віднеслись дуже прихильно. Посипались дарові книжки та гроші, на які було куплено ще книжок в Києві. Учительниця А. Усатюк згодилась бути завідуючою бібліотеки. Щоб здобути кошти для бібліотеки, д[обродій]ка У. рішила улаштувати в селі виставу. Місцева інтелігенція одгукнулася, стали готувати «По ревізії» та «Бувальщину». П'єси готові були до 29 липня, коли й мала одбутися вистава. В самий день спектаклю приходять сільська депутація до д[обродій]ки А. Усатюк і заявляє, що ми не дозволяємо робити «в нашому селі безбожного представлення». Великих трудів стоїло упорядчиці вистави уговорити селян і довести їм, що це не безбожне діло, що від нього буде користь їм же самим, бо виручка піде на книжки. Через те, що «главного агітатора» серед «депутації» не було, вона пішла скоро на уступку.

Тепер селяне задоволені і запевне більше перешкод не чинитимуть.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 (11) серпня.

№ 604

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

12 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольського Губернського Исполнительного Комитета 12 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Слободянюк, Осадчук, Бельский и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара о том, чтобы представление об упразднении двух должностей членов Подольского по крестьянским делам Присутствия и об увольнении от этих должностей членов присутствия Михневича и Барашова Комитет сделал самостоятельно, так как с мотивами, вызвавшими этот проект он не согласен.

1. Вынесена резолюция: Просить т[оварища] Осадчука ознакомится насколько по Крестьянским делам Присутствие пригодно в настоящее время, полезно как учреждение.

Время исполнения: 26/VIII 1917 г[ода]. № 446.

2. Заслушано: Отношение Юридической Комиссии Исполнительного Комитета Ю[го]-З[ападного] фронта с копией постановления юридической и хозяйственной комиссий Искомитога по делу доктора Беллавина и пом[ощника] прис[яжного] повер[енного] Купермана.

2. Вынесена резолюция: Принять к сведению и направить копию Летичевскому комиссару Карпачеву и Губернскому Комиссару.

Время исполнения: 21/VIII 1917 г[ода]. № 432 и 433.

3. Заслушано: Заявление члена Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета Пашенко о положении дел в уезде.

3. Вынесена резолюция: Копии настоящего заявления послать Каменецкой Уездн[ой] Управе, Губернскому Ком[иссару] и Военному Ком[иссару] при № армии. Просить принять зависящие от них меры с предложением Каменецкому Исп[олнительному] Ком[ите]ту регистрировать факты и направлять их Оценочную Комиссию.

Время исполнения: 21/VIII 1917 г[ода]. № 434, 435, 436 и 437.

4. Заслушано: Отношение Зиньковского Торгово-Промышленного кооператива помощи о том, что им учрежден торгово-промышленный кооператив помощи, открывший свои действия на основании составленного ими устава.

4. Вынесена резолюция: Передать Губернскому Комиссару.

Время исполнения: 17/VIII 1917 г[ода]. № 421.

5. Заслушано: Отношение Бахматовецкого волостного комитета с 17 приговорами сельских обществ, составляющих Бахматовецкую волость, коими они ходатайствуют об отчислении их в полном составе от Летичевского уезда к Проскуровскому.

5. Вынесена резолюция: Войти в соглашение с Проскуровской Уездн[ой] Управой и по проведении выборов в волостное земство присоединиться к Проскур[овскому] У[езду], о чем сообщить в мин[истерст]во внутренних дел.

Время исполнения: 28/VIII 1917 г[ода]. № 452 и 453.

6. Заслушано: Телеграмма из Киева товарища Генерального Секретаря Понятенко о том, что Генеральный секретариат согласен принять Губернскую Типографию в свое ведение.

6. Вынесена резолюция: Просить чл[ена] Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Богацкого вступить письменно в переговоры с Ц[ентральной] Радой и о результатах доложить К[омите]ту.

7. Заслушано: Открытое письмо доктора Беллавина о присылке ему разрешения из Врачебного отделения Губ[ернского] Правления на проезд в г[ород] Винницу 15 августа.

7. Вынесена резолюция: Препроводить в Врачебное отделение Губ[ернского] Правления с просьбой выслать разрешение на проезд в Винницу.

Время исполнения: 17/VIII 1917 г[ода]. № 420.

8. Заслушано: Возвращено 500 рублей членом Слободянюком, выданных ему на поездку в Петроград на Всероссийский съезд губернских комиссаров и представителей губернских общественных организаций.

8. Вынесена резолюция: В виду отсутствия суточных денег членам Исп[олнительного] Ком[итета] выдать эти деньги членам Исп[олнительного] Ком[итета] по требовательной ведомости.

За Председателя Богацкий

Члены Комитета: Майборода, Осадчук, Слободянюк, Бельский

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 81 – 82. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 605

Повідомлення газети «Нова Рада» про скаргу Ямпільської повітової земської управи на діяльність Подільського губернського комісара

12 серпня 1917 року

Ямпільська повітова земська управа на Поділля скаржиться на діяльність подільського губернського комісара Александрова, котрий, не дивлячись на те, що управа нового складу вибрала на посаду повітового комісара українця Куриленка – не затверджує його, а призначив за комісара бувшого члена земської управи старого складу.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 12 серпня.

№ 606

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

13 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 13 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Осадчук, Слободянюк, Майборода.

1. Заслушано: Переписка, препровожденная при надписи Подольским Губернским Комиссаром, в коей он просит сообщить свое заключение по вопросу о том, какие меры необходимо принять для восстановления в м[естечке] Каменке порядка, ограждения

местных должностных лиц от насилий и возобновления нормальной деятельности местной милиции.

1. Вынесена резолюция: Просить Губернского Комиссара поручить Ольгопольскому Уездному Комиссару в контакте с Уездн[ым] Исп[олнительном] Комитетом урегулировать это дело на месте.

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 423.

2. Заслушано: Отношение Под[ольского] Губ[ернского] Комиссара с уведомлением Управления воинской повинности о том, чтобы уведомить доктора Гижицкого, что согласно ст[атье] 1 инструк[ции] о порядке учета призыва и распределения женщин врачей ч[асть] II (последние обязаны представлять в Губ[ернское] Воин[ское] Присутствие свидетельство о состоянии здоровья для определения их годности или негодности к военно-санитарной службе и что при заявлении ими Губернскому присутствию о своей беременности обязаны представлять об этом свидетельство от врача.

2. Вынесена резолюция: Принять к сведению и приобщить к делу.

Время исполнения: К делу. № 3.

3. Заслушано: Отношение Балтского Уездного Исполнительного Комитета с перепиской по делу солдата 405 Львовского полка Иосифа Потравного.

3. Вынесена резолюция: Объявить просителю, что на незаконные действия диякона Степанишена нужно обратиться в подлежащий суд.

4. Заслушано: Вопрос о средствах Губ[ернского] Исполнительного Комитета.

4. Вынесена резолюция: Просить Под[ольский] Губ[ернский] Земельный Комитет выдать пятьсот рублей заимообразно с тем, что они будут возвращены из кредита по асигновании М[инистерства] В[нутренних] Д[ел] на устройство госуд[арственного] порядка на новых началах.

За Председателя Комитета Богацкий

Члены Комитета: Майборода, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 83 – 83 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 607

**Повідомлення газети «Подільська воля» про зібрання громадян
села Могильної Гайсинського повіту**

13 серпня 1917 року

13-го серпня сего року одбулося зібрання громадян с[ела] Могильної, на яке прибув член Української Центральної Ради Миколайчук. Громадян зібралося дуже багато, себто чоловік, жінок, хлопців і дівчат, і прийшов приходський пан-отець Розов. Перше всього член У[країнської] Ц[ентральної] Р[ади] довів до відома громадян хто він і чого прийхав, себто він сказав, що я єсть член У[країнської] Ц[ентральної] Р[ади] Миколайчук, сам селянин з с[ела] Кисляка, Гайсинського повіту, і що його Центральна Рада післала губерніяльним делегатом на Подільську губернію по всіх оселях вияснити громадянам як іти до будування кращого життя. Він розповів для чого закладається селянська спілка, і яку вона має силу, і радив, щоб всі селяне негайно записалися в спілку. Багато де чого ще розказував д[обродій] Миколайчук, селяне дуже цікавились його балочкою, бо дуже гарно і справедливо говорив. Громада щиро вітала Центральну Раду, яко представницю і заступницю нашої неньки України в тяжкій боротьбі за її

працю, за кращу долю, а також і її члена, що посітив наше село і показав кращу доріжку, якою можна іти до будування кращого життя.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 15.

№ 608

Телеграма Ради робітничих депутатів міста Балти Подільському губернському комісару щодо висловлення довіри Балтському повітовому комісару

13 серпня 1917 року

Каменец-Подольск
Губернскому Комиссару

Совет Рабочих Депутатов Балты пересмотрев в заседании своем от второго августа телеграмму подписанную Советом и другими общественными учреждениями от пятнадцатого июля о присылке отряда решил довести до Вашего сведения следующее:

Подтверждая необходимость присылки отряда для поддержания порядка и борьбы с контрреволюцией, Совет находит, что у него нет достаточных оснований к категорическому осуждению деятельности уездного комиссара Залевского с признанием его не на месте.

Председатель Совета Шаргородский.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 36. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**На документі печатка: Совет рабочих депутатов. Г[ород] Балта*

***На документі резолюція: К сведению. 13.VIII.1917. [Підпис]*

№ 609

Повідомлення газети «Народня воля» про відкриття недільної школи в селі Серединці

13 серпня 1917 року

13 серпня в [селі] Серединці, на Поділля, відкрилась «воскресна» школа. На свято одкриття школи прийшло мало не все село. В будинкові школи, куди принесли портрет Шевченка, було одправлено молебен і сказано кілька промов. Того ж дня записалось до школи жінок, дівчат та хлопців до 130 душ. Тісне помешкання не дозволяло записувати ще «школярів», хоч приходило ще багато бажаючих. Вчення почалось 15. Діяльну участь приймають місцеві пан-отець і вчителька, бракує підручників.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 2 вересня (20 серпня).

№ 610

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Літинського повітового селянського з'їзду

13–14 серпня 1917 року

13 і 14 серпня відбувся в Літині на Поділлі селянський з'їзд. Скликала його Повітова Рада Селянських Депутатів.

В самому Літині живе багато міщан великоросів-старовірів. Ще раніш, як почали Українці-селяне організовуватися, ці міщане стали проти українських вимог. Чорні сили цим скористалися і повели серед них сильну агітацію. Коли з'їзд розпочався, міщане грозили побити провідників його. На з'їзд явилось їх кілька десятків п'яних і не дали проводити роботу. З'їзд мусів перейти на засідання в друге місце.

З докладів з місць вияснилося, що чорносотенці ведуть широку агітацію в повіті, що, крім Літинських міщан, вони захопили в свої руки і деякі села.

На з'їзді обмірковувалися питання – про Волосне Земство, про школи, про донських козаків. З приводу останніх ухвалено таку постанову:

«Позаяк козаки обороняють панські, а не селянські інтереси і роблять селянам на селі більше шкоди, ніж користи, з'їзд звертається до Центр. Ради з прозьбою, аби Рада поклопоталась перед тимчасовим правительством, щоб їх забрати з України. Селяне, з свого боку, будуть додержувати порядок і спокій на селах».

На 1 жовтня (Покрова) призначено з'їзд в справі виборів до Установчих Зборів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 7 вересня (25 серпня).

№ 611

Стаття В. Дудича у газеті «Подільська воля» про підтримку Української Центральної Ради

14 серпня 1917 року

Коли революція скинула старе ненависне правительтво разом з царем Миколою II, всі сподівались, що тяжке, неможливе життя народів зразу зміниться, що настане мир, будуть заведені нові порядки, за які змагалась людяність. І через те-то революція мала такий успіх, через те вона була майже безкровною.

Так само і український народ, позбавлений до того всяких людських прав, став домагатись нових порядків, які дали-б йому можливість жити і розвивати свою культуру, свій духовний і економічний побут, свої особності.

Змаганне до автономного життя виявилось не тільки серед інтелігенції, а було непереможним і серед широких кол робітництва, селянства і війська. Весь український народ, в своїх масах, зрозумів, що Україна може розвиватись духовно, економічно і політично лиш в такому разі, коли здобуде собі автономію.

От через що Центральна Рада, яка являється справжнім виразником потреб і вимог народу стала вимагати од Тимчасового Правительтва признання за Україною права на автономію.

Тимчасове Правительтво одхилило справедливі домагання українського народу і згодилось на них лиш тоді, коли Центральна Рада рішила переводити в життя автономію, не рахуючись з правительством. Зобачивши небезпеку, Тимчасове Правительтво, яке не хотіло раніш прийняти наших представників в Петрограді, прислало своїх міністрів (Керенського, Церетелі і Терещенко) до Києва, які з'явились в Центральну Раду і виробили вкупі з представниками українського народу відомі умови, на яких погодились демократії обох сторін. Згідно з тими умовами Тимчасове Правительтво зобов'язалось «призначити, яко вищий орган для керування краєвими справами на Україні окремий орган – Генеральний секретаріат, склад котрого буде

визначено правительством *в згоді* з Центральною Радою. Через цей орган будуть переводитись міри і заходи в житті краю і його Управління».

На основі цієї угоди, Центральна Рада виробила статут про Генеральний Секретаріат, який було представлено Тимчасовому Правительству для затвердження. Довго наші генеральні секретарі оббивали пороги міністрів в Петрограді, поки нарешті добились, що статут цей було розглянуто. Було розглянуто і *рішуче одкинута*. Замість виробленого Центральною Радою статуту, Тимчасове Правительство, щоб як небудь одв'язатись, рішило «обдарувати» український народ і інші народи України «Інструкцією Генеральному Секретаріатові». Кажемо – обдарувати, бо на таку інструкцію наші генеральні секретарі згоди не давали і значить того «соглашення», про яке говорилося в відозві правительства, не було. Коли вчитатись в ту інструкцію, то можна сміло сказати, що то «теплый кожух, та не на нас шитий». В ній і тіни нема тих прав, на які рахували наші представники при угоді з правительством. Замість України нам ласкаво відділяється п'ять губерній, та й ті без п'яти повітів на Чернігівщині і кількох повітів на Волині, які занято німцями. Замість 14 генеральних секретарів нам дозволяється мати всього лиш дев'ять, але при умові, коли чотири з них будуть не українці. Тут вже яскраво позначилось явне недовір'я до українського народу. Такий важний секретаріат, як в справах продовольчих, і той скасовано, хоч ми добре знаємо, що з Петрограду продовольчими справами на Україні заправляти не можна. І навіть ті права, якими ніби обдаровано Генеральний Секретаріат, касуються § 9 інструкції, який говорить, що в негайних випадках вищі державні установи і відомства передають свої розпорядження місцевим владам *безпосередно, тоб-то помило Центральної Ради*. Це нагадує нам приснопам'ятну ст[аттю] 87 основних законів царя Миколи, на основі якої він робив всякі порушення: розганяв Думи, проводив без них різні закони, які йшли в супереч конституції і т[аке] ін[ше]. Вся ця інструкція складена так, що не може задовольнити жадного українця: майже ніяких прав українському народові вона не дає, а обов'язки накладає величезні. Фактична влада лишається в руках Тимчасового Правительства, а юридична ніби переходить до Генерального Секретаріату, який, взявши владу, мусить взяти на себе й обов'язки. А що Генеральний Секретаріат може зробити, наприклад, з продовольчою розрухою, з військовими справами, коли цими важними справами, особливо в теперішній момент, він не має права відати? В час, коли все життя порушено, коли всі засоби економічні вичерпані, коли війна загрожує нашій території, потрібна сильна, авторитетна власть, кожний крок якої був би законом для населення. Тільки така власть зможе що небудь зробити.

Центральна Рада, розглянувши інструкцію Тимчасового Правительства на засіданню свому 5-9 серпня і признаючи всі її хиби та нездатність, признала необхідним в інтересах найшвидшого встановлення доброго ладу та затвердження всіх здобутків революції, не відкидаючи невдалої інструкції, подати на затвердження дев'ять секретарів, негайно взятися до підготовчої роботи по скликанню Установчих Зборів України, а також звернутись до всіх націй України, вказавши на всі хиби інструкції, і закликати трудящі маси людности до організованої боротьби за свої інтереси і до об'єднання коло Української Центральної Ради.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 13. – 14 серпня. – С. 1 – 2.

Повідомлення газети «Подільська воля» про зібрання учителів-солдат, офіцерів і урядовців частин Вінницького гарнізону

15 серпня 1917 року

15 серпня с[ього] р[оку] в 8 год[ин] вечора в помешканні Вінницької Гарнізонної української військової Ради в Мурах одбулось перше зібранне учителів-солдат, офіцерів і урядовців частин Вінницького гарнізону. Зібранне відчинив підпоручик Гардель, якого обрано за голову; товаришем голови обрано солдата Процешина і писарем – солдата Яковенко. Першим обмірковувалось питання про економічне становище учителів, заграних до війська. Після докладного обмірковання цього питання, була принята така резолюція:

Позаяк поступили заяви, що деякі земства не видають учителям, заграним до війська, всього жаловання і воєнних прибавок, зібранне учителів ухвалило: учителям, заграним з учительських посад до війська, повинні зберегти їх місця, квартири, жалованне і всі прибавки воєнного часу до їх повернення із армії.

Другим обмірковувалось питання про необхідність учителів в селі в сучасний момент. Се питання викликало великі суперечки і нападки на старий царський уряд, який забрав учителів із села до війська, залишив для народа стражників, городових і жандармів. На се питання зібранне учителів ухвалило таку резолюцію:

Визнаючи необхідність свідомих і енергійних робітників в сучасний момент на селах для підготовки населення до виборів в Установчі Збори і для участі їх в продовольствених, земельних і волостних комітетах, якими дійсно є виключно учителі, які ліпше других розуміють душу деревні і близько стоять в обороні прав трудящого люду, зібранне ухвалило:

Звернутися з проханням до військового міністра про негайне увільнення всіх учителів, які тільки є в дієвій армії, не рахуючись з чином і званням їх.

Далі обмірковувалось питання про організацію учителів Вінницького гарнізону. За організацію учителів висловлювались майже всі члени зібрання. Промовці згадували, що всі групи і окремі класи мають вже свої організації, де висловлюють свої вимоги і так чи інакше мають можливість подати свій голос. Учителі початкових шкіл, позаяк більшість їх забрано до війська, не подали свого голосу, бути неорганізовані. Тільки організація учителів дасть їм можливість висловити свої бажання і поділитися думками з тим невеликим числом товаришів на селах, які залишились на своїх посадах і не забрані до військової служби, мати зв'язок з учительськими організаціями уже існуючими і вкупі захищати свої права і права народної школи в вільній Україні і вільній Росії, а через те зібранне учителів одногласно ухвалило:

Організувати в м[істі] Вінниці учатьську спілку учителів частей Вінницького гарнізону і обрати свій виконавчий комітет. Таємним голосуванням обрані: головою – підпоручик Гардель, товаришем голови – солдат Юркевич, писарем – солдат Яковенко, членами – солдат Процешин і прапорщик Кузьменко; кандидати до них: прапорщик Полтавський, солдат Яворський і підпоручик Костюченко.

В кінці засідання збори учителів ухвалили післати телеграму до Військового Міністра з проханням про негайне увільнення всіх учителів із армії (в копіях – Міністру Народної Освіти, Українській Центральній Раді і Начальнику Київської військової округи).

№ 613

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали військових
Вінницького гарнізону**

15–18 серпня 1917 року

15-18 серпня одбулось зібрання учителів-солдат, офіцерів і військових чиновників військових частей Вінницького гарнізону.

Збори, обміркувавши питання про економічний стан учителів-воjakів, ухвалили таку резолюцію: «З огляду на заяви, що деякі земства позбавляють учителів частки жалування і військових надбавок, збори учителів ухвалюють: за учителями, які перебувають у війську, земства повинні рахувати помешкання, жалування і всі надбавки військового часу до їхнього звороту з дієвої армії. Далі збори спинилися над питанням про брак учительства на селах. Виникли жваві балачки, які закінчилися такою резолюцією: «Визнаючи конче потрібним перебування на селі в цей час свідомих і енергійних робітників для підготовки населення до виборів в установчі збори, і для участі їх продовольчих, земельних волосних комітетах: визнаючи, що такими робітниками переважно являються учителі, як люде, які найкраще знають народне і найенергійніше боронитимуть народні інтереси, – збори ухвалюють звернутися до військового міністра з проханням, щоб всі учителі, які перебувають в дієвій армії негайно були повернуті на свої посади, не зважаючи на їхній чин і званіє».

Нарешті збори визнали потрібним організуватися для найліпшої оборони своїх інтересів в «Раду учителів (військових) частей Вінницького гарнізону». Завданням своїм організація ставить в першу чергу встановити тісні зв'язки з тими учителями, які ще лишилися на своїх посадах і взагалі зо своїм організованим учительством. Переведені вибори дали такі наслідки: головою ради обрано підпоручика Гарделя, чинами ради солдатів Юркевича, Яковенка, Процишена і прапорщика Кузьменка.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 13 вересня (31 серпня).

№ 614

**Рішення представників селянських
спілок Вінницького повіту з сучасного моменту**

16 серпня 1917 року

16 августа в Вінниці був з'їзд представників селянських спілок Вінницького повіту. Представники зазначили, що наказ генерала Корнілова викликав багато непорозумінь між селянами і поміщиками. Деяким селам вдалось таки получити п'ятий або восьмий сніп, інші-ж не получили ніякого. Поміщики забрали собі вижатий селянами хліб і «обіцяли» заплатити гроші.

Коли був виданий наказ генерала Корнілова, то місцеві поміщики дуже підбадьорились і сміялись з селян, кажучи, що «пропала вже ваша воля». Але тепер вони знов притихли.

Зважаючи на те, що вибори до волосних земств будуть в повіті 8 вересня, а деякі села, щоб підготувитись до волосних виборів, постановили скликати повітовий селянський з'їзд на 29 серпня.

З'їзд постановив протестувати проти поділу України на 2 частини. На з'їзді

вияснилось, що в Вінницькому повіті селянські спілки засновано в 18 селах; просвіти – в 9 селах.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 3 вересня.

№ 615

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

17 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 17 августа 1917 года
ПРИСУТСТВОВАЛИ: Богацкий, Слободянюк и Майборода

1. Заслушано: Отношение Судебного Пристава 3 уч[астка] Ямпольского съезда Мировых Судей о присылке ему № Известий Комитета, в котором пропечатано объявление о продаже имущества Рабиновича.

1. Вынесена резолюция: Направить в газетный стол.

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 425.

2. Заслушано: Отношение Багриновского Сельского Комитета Литинского уезда о сообщении сведений, какое количество мяса необходимо послать для Армии за время по 1918 год.

2. Вынесена резолюция: Направить в Под[ольскую] Губ[ернскую] Продовольственную управу.

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 427.

3. Заслушано: Телеграмма Центросахара Комиссара Львовича об оказании Боровскому сахарному заводу содействия в получении топлива.

3. Вынесена резолюция: Направить в Ямпольский уезд[ный] Исполнительный Ком[итет], который просит в контакте с земельн[ым] комит[етом] принять меры к урегулиров[анию] дела на месте.

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 426.

4. Заслушано: Прошение австрийско-поданной русинки Антонины Залуцкой о разрешении ей, по отбытии срока заключения в тюрьме, вернуться домой к отцу ее священнику Залуцкому, не применяя к ней ст[атьи] 201 Устава о предупреждении пресечения преступлений.

4. Вынесена резолюция: Просить Комиссара оказать содействие, которым просительница имеет законное право воспользоваться как славянка-русинка.

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 428.

За Председателя Богацкий. Члены: Майборода, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 84 – 84 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 616

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

18 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольського Губернського Исполнительного Комітета 18 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Слободянюк, Майборода.

1. Заслушано: Телеграмма из Петрограда Хижнякова о том, что Бордаков уволен от должности Летичевского уездного Комиссара и чтобы срочно представить к назначению кандидата.

1. Вынесена резолюция: Послать Центр[альной] Раде телеграмму с просьбой сообщить в М[инистерство] В[нутренних] Д[ел].

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 36. Подлинная телеграмма передана в канцелярию комиссара.

2. Заслушано: Телеграмма из Петрограда Хижнякова о том, что членам губернского Исполнительного Комитета, как лицам не состоящим на государственной службе, никакое пособие эвакуации не может быть выдано.

Вынесена резолюция: К сведению .

3. Заслушано: Телеграмма из Гайсина Воинского Начальника Иванова, о сообщении ему, послан ли Комитетом солдат Дехтярев за сбором в пользу советов.

3. Вынесена резолюция: Сообщить воинск. начальнику Иванову, что Комитету такое лицо неизвестно, и что на сбор пожертвований никого не уполномочивал.

Время исполнения: 18/VIII 1917 г[ода]. № 35.

За Председателя Богацкий

Члены: Слободянюк, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 85. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 617

Повідомлення газети «Нова Рада» про збір грошей селянами села Серебринці на українські справи

18 серпня 1917 року

Оце недавно в селі Серебринцях на Поділлі місцевий священик Госачинський скликав селян до школи і почав з ними розмовляти про те, як тяжко жилося Україні при старому правительстві, як зберегти добуту волю, як готуватись до установчих зборів і кого туди вибрати. Просив він також селян, щоби вони давали хліб армії, щоб наші солдати не голодували, щоб записувались на позичку волі, складали, в кого є , срібло і золото на оборону України. В кінці промови о[тець] Госачинський зняв з себе христа, та й сказав: «Оцей хрест, знак Христової муки, я жертвую на Україну. Тепер, коли наша Україна в потребі, гріх перед Богом і перед людьми і сором ховати без потреби срібло й золото». Люде пошукали по кишнях і скинули срібними грішми 308 карб[ованців] 33 коп[ійки]. Їх так поділили: 200 карб[ованців] послати Тимчасовому правительству – на поміч військові, а 108 карб[ованців] Українській Центральній Раді для українського війська. О[тець] Госачинський щонеділі збирає людей і читає їм книжки та газети.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 серпня.

№ 618

Оголошення Кам'янець-Подільської групи партії соціалістів-революціонерів про організаційне зібрання партії

Серпень 1917 року

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Оставшиеся после эвакуации члены партии социал-революционеров, в целях пополнения своего состава и возобновления партийной работы приглашают товарищей военных и гражданских, желающих вступить в партию и участвовать в ее организации, прибыть в субботу 19 с[его] августа в помещение Совета Рабочих Депутатов (Губернаторская площадь, помещение Духовной консистории) в 8 час[ов] вечера для записи в члены и разрешения организационных вопросов.

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 134. Друкарський відбиток.

№ 619

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

19 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 19 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Слободянюк, Майборода.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского лесоохранительного комитета от 12 августа 1917 г[ода] за № 1346 с копией заявления владелицы имения при с[еле] Соловиевке Ольги Крыловой о том, что крестьяне в лесной даче самоправно производят пастьбу скота.

1. Вынесена резолюция: Направить в И[сполнительный] Г[убернский] Земельный Комитет.

Время исполнения: 21/VIII 1917 г[ода]. № 431.

2. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара с копией циркуляра Главного Управления по делам местного хозяйства о доставлении в Министерство всех тех обязательных постановлений, которые издаются на местах.

2. Вынесена резолюция: Принять к сведению и исполнению.

Время исполнения: К делу. № 3.

За Председателя Комитета Слободянюк

Члены Комитета: Майборода, Богацкий

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 86. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 620

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

20 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольського Губернського Исполнительного Комітета 20 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Винницкой Уездной Земской Управы с копией определения об образовании в Винницком уезде Гниванской волости для пропечатания об этом в Известиях Подольского Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета.

1. Вынесена резолюция: Передать в газетный стол.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 458.

2. Заслушано: Отношение Винницкого Уездного Комиссара о том, что Винницким Советом рабочих, солдатских и крестьянских депутатов постановлено немедленно устранить от всех должностей и постов по милиции бывших полицейских чинов и заменить их революционно-благонадежными лицами.

2. Вынесена резолюция: Губ[ернский] К[омитет] разделяет всецело постановление Винницкого Совета Р[абочих] и С[олдатских] депутатов и находит желательным сообщить означенное постановление всем городским и уездным самоуправлениям для сведения и обсуждения затронутого вопроса.

Время исполнения: 23/VIII 1917 г[ода]. № 441.

3. Заслушано: Отношение Марьяновского волостного Комитета Могилевского уезда об опубликовании статьи в Известиях Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета об утере документов Авксением Мельником.

3. Вынесена резолюция: В газетный стол.

Время исполнения: 23/VIII 1917 г[ода]. № 439.

4. Заслушано: Ольгопольского мешчанского старосты об опубликовании статьи в «Известиях Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета» об утере паспортной книжки, утерянной Ароном Литваком.

4. Вынесена резолюция: В газетный стол.

Время исполнения: 23/VIII 1917 г[ода]. № 440.

5. Заслушано: Копия воззвания Хотинского уездного Исполнительного Комитета к одиннадцатой армии и всем солдатам не позорить родину и не губить Свободу, а пойти в наступление.

Вынесена резолюция: К сведению.

6. Заслушано: Подольского Губернского Комиссара с копией циркуляра Департамента общих дел о прядке поступления в казну сумм бывших инвалидов сборов.

6. Вынесена резолюция: К сведению.

7. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара с копией циркуляра Департамента общих дел о том, что Министерством почт и телеграфов установлены условия, телеграфные адреса для должностных лиц и учреждений.

7. Вынесена резолюция: К сведению.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 87 – 88. Рукопис. Оригінал. Підпис.

Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію вчительства Вінницького повіту
20 серпня 1917 року

До недавнього часу серед учительства Вінницького повіту на Поділлі існувала лише одна організація «Общество взаимопомощи учащихся», яка тепер реорганізується в «Союз учителей», а українських організацій там не було зовсім.

Недавно ж, напередодні роспуску вчительських курсів, учительки і вчителі українці, що майже всі входять в «Союз учителей», заснували Вінницьку Повітову Українську Учительську Спілку. Платформа цієї спілки в основі своїй цілком схожа з платформою, виробленою для об'єднання всього українського учительства у Всеукраїнську Учительську Спілку. Спілка відрізняється від «Союза учителей» тим, що вона прилучається через Губернську Українську Спілку до Всеукраїнської, а «Союз» – до Київського кураєвого, і потім до Всеросійського.

4 серпня відбулися вже треті загальні збори членів Вінницької П[овітової] У[країнської] У[чительської] Спілки. На збори прибуло більше 2/3 всіх членів Спілки, з правом рішачого голосу. На цих зборах була обрана Рада Спілки з дев'яти чоловіка, з яких головою Спілки обрали д[обродія] Ширицю і писарем-скарбником д[обродія] Братка. Потім збори обрали 2 делегатів (д[обродіїв] Івасика і Нечипоренка) до Всеукр[аїнського] Учит[ельського] З'їзду, що відбувся оце 10-15 серпня у Києві, асигнувавши їм на цю подорож по 50 карб[ованців].

З пропозиції одного з членів збори, зважаючи на щирі і трудну працю по утворенню Спілки д[обродіїв] Приходька і Шумлянського одностайно обрали їх почесними членами Спілки.

Наприкінці зборів було висловлене побажання про потребу як найширшої агітації і поширювання української національної ідеї, особливо ж ідеї націоналізації школи на Україні.

Того ж таки дня увечері відбулися і збори новообраної ради Спілки, на яких розглядалися організаційні справи.

Робилися також заходи, щоби якось об'єднати «Союз» і Спілку, але такого об'єднання «Союза і Спілки» у Вінницькому повіті не сталося; була запропонована з того і з другого боку резолюція. За резолюцію з боку «Союзу» голосувало 77 душ, а за резолюцію «Спілки» – 60 і 6 душ утрималося од голосування. Резолюція Спілки була така: «Вислухавши доклади представників од «Союза учителей» і «Української Учительської Спілки», а також окремих промовців з'їзд виносить таку резолюцію в справі об'єднання всього учительства Вінницького повіту: Вінницьке учительство цілком підтримуючи святе домагання українського народу на його національне самовизначення, на його рідну школу, всіма засобами захищаючи національну українську ідею, щоби довести український народ до найвищого культурного рівня, приймає ці лозунги як першу платформу об'єднання і постановляє: заснувати одну Вінницьку Учительську Спілку, котра прилучається до Всеукраїнської Учительської Спілки через Всеподільську Українську Учительську Спілку.

Таким чином ми бачимо, що хоча поки що і не вдалося українізувати цілком вчительські організації Вінницького повіту, але маємо вже досить міцний ґрунт для того, щоби збудувати великий будинок національного відродження. Треба тільки, щоби наші Вінницькі вчителі завяжіше брались до громадської праці.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 серпня.

№ 622

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Гайсинської ради селянських депутатів

20 серпня 1917 року

Гайсинська (на Поділлі) Рада Селянських Депутатів на засіданню 20 серпня ухвалила після докладів з місць таку резолюцію: позаяк козаки-донці і воєнна міліція, прислані по розпорядженню військової влади, чинять кривди і насильства над людьми по селах і ведуть ворожу українству агітацію, домагатись перед Центр[альною] Радою, Генеральним Військовим Комітетом і Секретарем по Військовим Справам, щоб вони подбали про негайний вивод козаків-донців і воєнної міліції з повіту.

Довести до відома повітового комісара, щоб не посилав збройної сили на повіт без відома Комітета Ради Селянських Депутатів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 12 вересня (30 серпня).

№ 623

Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про діяльність соціалістичних партій у Вінниці

20 серпня 1917 року

Партийная деятельность временно затихшая, вновь усиливается, чему отчасти способствуют предстоящие выборы в городскую думу. 20 августа состоялась лекция председателя обл[астного] комитета Е. Б. Бош о текущем моменте, имевшая значительный успех, в особенности среди солдат местного гарнизона. В тот же день вечером блоком меньшевиков и с[оциалистов]-р[еволюционер]ов был устроен предвыборный митинг. Представителю большевиков было дано слово только раз.

К ужасу блока представитель большевиков имел наибольший успех у слушателей, несмотря на все клятвы с[оциалиста]-р[еволюционер]а именем «бабушки русской революции», и посему они предпочли закрыть митинг. По желанию присутствовавших митинг был продолжен, чтобы дать возможность высказаться и большевикам.

В заключение Е. Б. Бош говорила о войне, в краткой и ясной речи указала, что единственный путь к миру восстание пролетариев против правительства буржуазии и решительная борьба с капитализмом. Этот призыв солдатская аудитория встретила бурными овациями. Винницким комитетом выпущен в настоящее время первый номер своей газеты «Борьба». Бодростью и верой в будущее полна работа местной организации.

Областник.

Голос социал-демократа (орган Киевского комитета Российской социал-демократической рабочей партии). – 1917. – 27 августа.

№ 624

Лист Д. Дорошенка єпископу Митрофану про надання
допомоги священикам з Галичини

21 серпня 1917 року

ВРЕМЕННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО
ОБЛАСТНОЙ КОМИССАР
ГАЛИЦИИ И БУКОВИНЫ
21 августа 1917 года.
№ 907.
Г[ород] Киев

Его Преосвященству,
Преосвященнейшему
МИТРОФАНУ
Епископу Каменец-
Подольскому и Винницкому

Ваше Преосвященство
Милостивый Архипастырь

Вследствие эвакуации областного комиссариата, из Галиции вынуждены были удалиться в пределы России православные священники, служившие там под ведением управления представителя протопресвитера военного и морского духовенства. С первых же дней прибытия в Киев, назначенный местом временного пребывания эвакуированного управления, им принимались различные меры к тому, чтобы устроить судьбу упомянутых священников. 23 июля с[его] г[ода] управлением было отправлено протопресвитеру Шавельскому, вместе с докладом об эвакуации, мотивированное ходатайство о скорейшем назначении галицко-русских священников на места в действующую армию. С другой стороны, самим священникам, обратившимся в управление с просьбами и за советами в данном деле, было указано – некоторым словесно, а всем вообще письменно (циркулярно), – чтобы они сами принимали все меры к подысканию для себя мест службы, при чем им рекомендовалось обращаться с прошениями к главному священнику армий Юго-Западного фронта.

Таким путем оказалось возможным устроить пока только четырех священников. Для остальных священников в армии мест нет. В настоящее время многие армейские священники остались без мест, и их необходимо в первую очередь распределить на освобождающиеся вакансии, после чего уже может быть речь о галицко-русских священниках.

Между тем положение этих последних чрезвычайно тяжкое. Как бывшие беженцы и сейчас, во время катастрофически неожиданной и быстрой эвакуации, потерявшие решительно все свое имущество они представляют теперь буквально нищих и голодных людей, притом обремененных иногда многочисленными семьями. Наш неперемный долг – позаботиться о них и помочь им.

Приняв с своей стороны возможные меры к облегчению нужды, испытываемой галицко-русскими православными священниками, и к устройству их на места, я обращаюсь и к Вам, Владыко, с просьбой о помощи несчастным людям путем предоставления тем из них, которые обратятся к Вам с прошениями, приходов, какие окажутся свободными в Вашей епархии.

Испрашивая святых молитв, имею честь быть Вашим покорным слугою
Областной Комиссар Д. Дорошенко

ДАХМО. – Ф. 315. – Оп. 1. – Спр. 9329. – Арк. 219 – 219 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.
*На документі резолюція: 1917 г[од]. 1 сентября. В Консисторию к сведению. Еп[ископ].

№ 625

**Повідомлення газети «Подільська воля» про телеграму голови сільського
виконавчого комітету села Колоденець Українській Центральній Раді**

21 серпня 1917 року

Цими днями до Центральної Ради од Голови Сільського виконавчого комітету с[ела] Колоденець Подільськ[ої] губ[ернії] Ямпол[ьського] пов[іту] надійшла телеграма, в якій переказується приблизно слідує:

В Колодинську економію прибув кінний отряд залізнодорожного батальона в кількості 600 човік, який не питаючись нікого пустив пасти коней на економічний клевер і знищив цього клевера коло 54 десятин зовсім. Ці солдати стали пускати коней також і на овес і ячмень. Крім цього вони роблять велику шкоду і селянам: копають на їх городах картошку та інше.

Повідомляючи про це, голова Колоденського сільського комітету прохає Центральну Раду вивести вказаних солдат з їх села.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 14. – 21 серпня. – С. 15.

№ 626

**Повідомлення газети «Подільська воля» про переведення
до Вінниці частин донських козаків**

21 серпня 1917 року

В г[ород] Вінницю і Вінницький повіт переведено кілька частин донських козаків і кулеметні роти. Донці і солдати під приводом своїх офіцерів поводяться з населенням суворо і зневажливо, особливо вороже ставляться до українців.

Подібні відомости прийшли і з Летичівського повіту.

Темні сили ведуть боротьбу не тільки з українцями, але взагалі з демократією. В повіті стоять частини Донців і частини Дикої дівізії. Офіцери загрожуть українцям зброєю.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 14. – 21 серпня. – С. 15.

№ 627

**Повідомлення газети «Подільська воля» про передачу коштів
Подільській українській раді**

21 серпня 1917 року

До Подільської Української Ради за останні дні надійшли гроші од таких Селянських Спілок: Чечелівської 74 карб[ованці], Білоусівської 33 карб[ованці]

15 коп[іюок], Барсуківської 39 карб[ованців], Мітлинської 45 карб[ованців], Горлівської 100 карб[ованців], Завадівської 30 карб[ованців], Важнівської 35 карб[ованців] 75 коп[іюок], Мачульської 74 карб[ованці] 55 коп[іюок], Лукашівської 15 карб[ованців]. На деяких одрізних купонах написано: «на творчу роботу нашої України», «на підтримання нашої Центральної Ради», «просимо вас стояти на чолі нашого селянства, а ми будемо вам помагати коштами». Більшість же переводів зовсім без ніякого надпису.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 14. – 21 серпня. – С. 15 – 16.

№ 628

Лист Подільської губернської земської управи до Подільського губернського виконавчого комітету щодо сільськогосподарського перепису

21 серпня 1917 року

ПОДОЛЬСКАЯ
ГУБЕРНСКАЯ ЗЕМСКАЯ
УПРАВА
Отдел оценочно-стат[истический]
«21» августа 1917 г[ода].
№ 662.
Г[ород] Винница

В Подольский Губернский Исполнительный Комитет

Представляя при сем копии отношения Подольской Губернской Земской Управы на имя Подольского Губернского Комиссара от 6 июля сего года за № 559 и в отдел переписи Министерства Земледелия от 21 августа за № 663, Губернская Земская Управа, обращая внимание Исполнительного Комитета на чрезвычайно важное значение сельско-хозяйственной поземельной переписи, просит Губернский Исполнительный Комитет обсудить создавшееся положение и изыскать способ реального воздействия на анархические элементы населения в смысле подчинения их законным распоряжениям Временного Правительства о производстве Всероссийской сельско-хозяйственной и городской переписи 1917 г[ода].

Председатель Губернской Управы С. Ильницький
Заведующий Оценочно-Статистическим Отделением В. Фролов
Делопроизводитель [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 269. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 629

Лист Подільської губернської земської управи до Міністерства землеробства щодо сільськогосподарського перепису

21 серпня 1917 року

ПОДОЛЬСКАЯ
ГУБЕРНСКАЯ ЗЕМСКАЯ
УПРАВА
Отдел оценочно-стат[истический]

«21» августа 1917 г[ода].

№ 663.

Г[ород] Винница

В отдел переписи Министерства Земледелия

В дополнение к отношению от 15 июля за № 599 и телеграмм от 28 июня и 4 и 11 июля сего года Губернская Управа сообщает, что население во многих местах отказывается дать сведения по сельско-хозяйственной поземельной переписи, при чем общественные организации во многих случаях бессильны оказать какую либо помощь. Выезды представителей их на места оказываются бесплодными. Так вновь отказались от переписи Гавришевская волость Винницкого уезда, Мошнягская волость Балтского уезда, Лугская волость Ольгопольского уезда, отдельные села в Песчанской и Каменской волостях того же уезда, большая часть сел Журавлевской волости Брацлавского уезда и одно село Монастырской волости того же уезда. В селах более спокойных отдельные домохозяева тоже отказываются от переписи.

Обращение Губернской Управы к Губернскому Комиссару от 6 июля сего года за № 559 не изменило ни в чем положения.

Губернская Управа полагая, что без содействия воинских вооруженных отрядов перепись в Подольской губернии не может быть доведена до конца в законченном виде, просит Отдел переписи Министерства Земледелия войти в сношение с Военным Министерством о возможности, порядке, способах и формах содействия воинских властей и организаций к успешному завершению сельско-хозяйственной поземельной и городской переписи, в пределах Подольской губернии. Подлинное за надлежащими подписями.

С подлинным верно:

Заведующий Оценочно-Статистическим Отделением В. Фролов

Сверял: Делопроизводитель [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 268 – 268 зб. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 630

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

22 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета 22 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Слободянюк, Костюк, Осадчук, Майборода и Самулевич.

1. Заслушано: Заявление члена Губернского Исполнительного Комитета Саввы Костюка о сложении с себя полномочий члена Губернского Исп[олнительного] Комитета.

1. Вынесена резолюция: Удовлетворить.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917 г[од].

2. Заслушано: Об отсрочке созыва Губернского Совета Общественных организаций.

2. Вынесена резолюция: Отсрочить на месяц сентябрь в виду выборов в волостные земства в некоторых уездах. Срок созыва будет зависеть от хода выборов в волостные земства.

Время исполнения: 22/VIII 1917 г[ода]. № 37.

3. Заслушано: Доклад делегатов канцелярских чиновников Под[ольского] Губ[ернского] Правления Сиваченки и Бачинского о результатах поездки их в г[ород] Петроград в Министерство внутренних дел по делу увольнения их в заштат, за недостатком средств на их содержание.

3. Вынесена резолюция: Заслушав заявление делегатов от Губ[ернского] Правления и ознакомившись с копиями телеграммы М[инистерства] В[нутренних] Д[ел] за № 4803 и №... Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета постановил: восстановить уволенных с 1 августа по постановлению Губ[ернского] Испол[нительного] Комитета служащих Губ[ернского] Правления в служебных правах впредь до реформы или упразднения Губ[ернского] Правления и удовлетворить за август месяц из сумм, ассигнованных Мин[истерств]ом на содержание служащих. За дальнейшее же удовлетворение содержанием канцелярских служащих Губ[ернского] Правления Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет снимает с себя всякую ответственность. Об этом уведомить Губернского Комиссара и М[инистерство] В[нутренних] Д[ел].

Время исполнения: Послана телеграмма М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]. 25/VIII 1917 г[ода]. № 38.

4. Заслушано: Отношение Исполнительного Комитета Совета Представителей общественных организаций в г[ороде] Виннице с телеграммой Комиссара Веселовского о вооруженном нападении грабителей на Чечельницком сахарном заводе.

4. Вынесена резолюция: Ольгопольскому Уездному Комиссару с просьбой принять меры к ликвидации разбойнической шайки, употребив для этого имеющуюся в его распоряжении черновицкую и уездную милицию, а если потребуется, то обратиться за содействием квартирующей части войска в уезде. Постановление сообщить Центросахару.

Время исполнения: 25/VIII 1917 г[ода]. № 445.

5. Заслушано: Телеграмма из Петрограда Хижнякова о том, что в ближайшие дни будет переведено около 40000 тысяч руб[лей].

5. Вынесена резолюция: Принять к сведению.

6. Заслушано: Счета члена Подольского Губернского Исполнительного Комитета М. Майбороды в израсходовании 1814 р[ублей] 25 к[опеек], полученных по ассигновке Подольского Губернского Комиссара от 13 июля с[его] г[ода] за № 1434.

6. Вынесена резолюция: Счет признан правильным.

Время исполнения: 28/VIII 1917 г[ода]. № 456.

7. Заслушано: Счет члена Под[ольского] Губернского Исполнительного Комитета С. Костюка на 500 руб[лей], полученных им на расходы по командировке в г[ород] Москву на государственное Совещание.

7. Вынесена резолюция: Счет признан правильным.

Время исполнения: 28/VIII 1917 г[ода]. № 455.

8. Заслушано: Губернского по земским и городским делам присутствия с копией телеграммы Председателя Всероссийской по делам о выборах в учредительное собрание комиссии.

8. Вынесена резолюция: Пригласить председателей общественных организаций г[орода] Винницы и Подольской губ[ернии] на 24 августа для совместного обсуждения вопроса о выборе председателя комиссии.

Время исполнения: 23/VIII 1917 г[ода]. № 442. Д[ело] № 17. 1917 г[ода].

9. Заслушано: Счет члена Исполнительного Комитета Самулевича на 500 р[ублей], полученных на расходы по командировке в г[ород] Москву на Государственное Совещание.

9. Вынесена резолюция: Счет признан правильным.

Время исполнения: 28/VIII 1917 г[ода]. № 454.

10. Заслушано: Доклад И. Бельского о типографии.

10. Вынесена резолюция: Удовлетворить добавочными суточными в сумме трех рублей до сентября из средств Комитета, а после из средств типографии. Путевые расходы Бельского (стоимость проезда по железной дороге 2-го класса и по грунтовых дорогах) удовлетворять по предъявлении заявлений и счетов.

11. Заслушано: О суточном довольствии членам Губ[ернского] Комитета.

11. Вынесена резолюция: Удовлетворить его 20 сентября.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Бельский, Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 89 – 90. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 631

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянського з'їзду в Брацлавському повіті

22 серпня 1917 року

22 серпня в м[істі] Немирові, на Поділлі, одбувся селянський з'їзд представників Лучанської, Ободнянської, Рубанської і Немировської волостей, Брацлавського пов[іту]. На з'їзд прибуло 112 делегатів. Вислухавши доклад і обміркувавши питання про вибори до волосного земства, з'їзд постановив, щоб селянство прийняло найближчу участь в цих виборах. Ухвалено просити Генеральний Секретаріят клопотатись перед правительством про негайне заведення монополії і твердих цін на крам, залізо, ремінь і другі речі, потрібні селянству.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 25 (12) вересня.

№ 632

Витяг із протоколу засідання Вінницького повітового виконавчого комітету про розгляд питання щодо довіри повітовому комісару

22 серпня 1917 року

ВЫПИСКА

из протокола заседания Винницкого Уездного Исполнительного Комитета
от 22-го августа 1917 года

ОБ УЕЗДНОМ КОМИССАРЕ

Представитель Подольской Губернской Украинской Рады Д. В. Маркович вносит, с согласия Председателя, внеочередное заявление о том, что П. Н. Ренненкампф подал прошение об увольнении его от должности Винницкого Уездного Комиссара и просил Подольскую Губернскую Украинскую Раду рекомендовать на освобождаемое место

кандидата. Таковим Губернская Рада рекомендует Л. Н. Юркевича и предлагает Исполнительному Комитету выразить свое согласие на приглашение Л. Юркевича. Затем Маркович просил Ренненкампфа подтвердить факт подачи прошения об отставке, Ренненкампф объяснил, что действительно в виду выраженному ему Уездной Селянской Спилкой недоверия, им подано прошение об отставке и просил обсудить вопрос о кандидате. Затем после обмена мнений в отсутствие Ренненкампфа под председательством Марковича Уездный Исполнительный Комитет единогласно ПОСТАНОВИЛ: выразить П. Н. Ренненкампфу, как Уездному Комиссару, полное доверие, просить его взять прошение свое обратно и поручить Марковичу передать об этом вышедшему Ренненкампфу.

Явившись вновь в заседание Ренненкампф заявил, что благодарит Комитет за выраженное доверие, но не находит возможным взять обратно прошение об отставке, считаясь с выраженным Селянской Спилкой недоверием, а потому просить Собрание перейти к обсуждению вопроса о кандидатуре Юркевича. После обмена мнений, в которых часть членов Собрания высказалась за невозможность вынести постановление о предлагаемом Радой кандидате на должность Уездного Комиссара Юркевиче, в виду полного незнакомства с ним, были предложены следующие резолюции:

Н. А. Литвицким – «Заслушавши категорический отказ Павла Николаевича Ренненкампфа взять обратно свое прошение об освобождении его от должности Винницкого Уездного Комиссара, Исполнительный Комитет совместно с Председателями Волостных Исполнительных Комитетов высказывает по этому поводу свое глубокое сожаление».

Священником В. Бенеvским – «Винницкий Уездный Исполнительный Комитет совместно с председателями Волостных Исполнительных Комитетов, заслушав заявление Комиссара Павла Николаевича Ренненкампфа о подаче прошения об увольнении его от должности Комиссара в виду выраженного ему Повитовой Селянской Спилкой недоверия, постановил: просить Центральную Раду оставить в должности Комиссара П. Н. Ренненкампфа, как известного Исполнительному Комитету деятеля, заслуживающего доверия членов Исполнительного Комитета и как безупречного работника в занимаемой им должности».

По прочтении резолюции Маркович пояснил, что Центральная Рада не увольняла Ренненкампфа от должности Комиссара и не может оставить его на этой должности.

После этого Маркович, которому Ренненкампф передал председательствование, в отсутствие Ренненкампфа поставил резолюции на голосование в порядке их заявлений и в результате голосования резолюция Литвицкого была принята большинством 8-ми голосами против 7-ми, при 2-х воздержавшихся, а резолюция В. Бенеvского была отвергнута 10-ю голосами против 7-ми.

С подлинным верно:

Председатель Уездного Исполнительного Комитета Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 10 – 11. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 633

Звернення Вінницького повітового комісара до Подільської губернської української ради щодо умов подальшої праці

23 серпня 1917 року

ВИННИЦЬКИЙ

УЕЗДНЫЙ КОМИССАР
Временного Правительства
Августа 23 дня 1917 г[ода].
№ 1867.
Г[ород] Винница

В Подольскую Губернскую Украинскую Раду

7-го июля, в виду выраженного мне Винницкой Уездной Селянской Спилкой недоверия, как Уездному Комиссару мною подано было прошение об освобождении меня от должности Комиссара и тогда-же я обратился с просьбой к Раде о рекомендации кандидата на освобождаемое мною место. На состоявшемся вчера 22-го августа заседании Винницкого Уездного Исполнительного Комитета вынесено следующее постановление: «Выразить П. Н. Ренненкампфу, как Уездному Комиссару, полное доверие, просить его взять прошение свое обратно и поручить Марковичу передать об этом вышедшему Ренненкампфу».

Считаясь с выраженным мне Селянской Спилкой недоверия, я не нахожу для себя возможным взять обратно поданное уже мною прошение об увольнении, но если-бы Губернская Рада, имея в виду постановление Исполнительного Комитета, признала бы желательным, чтобы я оставался в должности Комиссара Временного Правительства, то, предоставляя Раде полную свободу выбора, я не считая себя вправе в переживаемое Россией бедственное время отказываться от общественной службы, сколько бы тяжела она для меня ни была, и согласен и впредь оставаться в должности Уездного Комиссара. При этом прилагается выписка из протокола заседания Уездного Исполнительного Комитета от 22 августа с[его] г[ода].

Уездный Комиссар Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 9 – 9 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 634

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали селянського з'їзду представників Монастирської, Холодівської, Шпаківської і Печерської волостей Брацлавського повіту

23 серпня 1917 року

На з'їзд прибуло 180 делегатів. Ухвалено резолюції:

1) Про Земство.

1) Приймаючи на увагу, що проведення в життя волостного земства чи волостних народніх управ є великий здобуток революційного громадянства, як перехід влади до рук трудового народу, що народні Управи мають пеклуватися про економічну і культурну долю народу, що через народні Управи має вирішатись справа продовольча; що головним чином через народні Управи має вирішатись земельна справа, з'їзд представників із волостей Брацлавщини одногосно ухвалює:

1) прийняти як найжвавішу участь в виборах до Волостних Народніх Управ, де дбати, аби в гласні нового Земства були вибрані дійсні оборонці трудового народу, які би працювали на користь громадянства в напрямку безвикупного переходу землі до рук хліборобів.

2) Про Землю.

З'їзд одностаносно ухвалює в справі земельній приєднатись до постанов Всеукраїнського селянського з'їзду.

3) Про справи продовольчі.

а) Обміркувавши справу з реквізіцією хліба з'їзд ухвалює довести до відома Генерального секретаріату, що селяне завше і тепер скілько можуть дадуть хліба добровольно і тому просять козаків не надсилати.

б) Просимо Генеральний Секретаріат клопотатись перед Правительством про негайне заведення монополії і твердих цін на мануфактуру, залізо, ремінь і другі річі, необхідні селянству.

Голова з'їзду **Поламарчук.**

Т[овариш] Голови **Мачушенко.**

Писари: **Ф. Саїк, Т. Сас, П. Відибіда**

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 14.

№ 635

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

24 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 24 августа 1917 года в составе следующих лиц: Богацкого, Самулевича, Осадчука и Майбороды.

Губернский Исполнительный Комитет совместно с Губернской Управой, обсудив вопрос о выборе Председателя Комиссии по выборам в учредительное собрание постановил: Избрать Председателем Окружной Комиссии Винницкого Городского голову Присяжного Поверенного Ивана Степановича Олтаржевского, о чем уведомить Министерство Внутренних Дел.

За Председателя Комитета Богацкий

Члены Комитета: Майборода, Осадчук, Шлейфер

Члены Управы: С. Иваницкий, С. Ильницкий

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 91. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 636

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

24 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 24 августа 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Телеграмма из Москвы Главком Дукельского о делегировании представителя в районную переписную Комиссию.

1. Постановлено: Просить т[оварища] Майбороду войти в качестве члена комиссии. Сообщить районному комитету по кожевенным делам об избрании и просить уведомить о дне заседаний.

Время исполнения: 25/VIII 1917 г[ода]. № 444.

2. Заслушано: Об удовлетворении члена Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Карпачева дополнительным содержанием за время с 7 по 14 июля сего года.

2. Постановлено: Удовлетворить.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Майборода, Бельский, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Стр. 4. – Арк. 93. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 637

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали селянського з'їзду представників Совинецької, Плебанської, Журавлівської і Шпаківської волостей Брацлавського повіту

24 серпня 1917 року

На з'їзд пробуло 176 делегатів.

Ухвалені резолюції:

1) Про Центральну Раду.

А) З'їзд одностайно ухвалює визнавати Центральну Українську Раду і Генеральний Секретаріат єдиним законним оборонцем українського народу і обіцяє всіма силами допомагати Центральній Раді і її Секретаріату в їх заходах що до виборних прав народніх і скорятись її постановам.

Б) З'їзд висловлює протест з приводу виділення земель Харківських, Херсонських, Катеринославських і Таврійських з складу автономної України і домагається їх злучення.

2) Про Земство.

Приймаючи на увагу, що проведення в життя волостного земства є великий здобуток революційного громадянства, як перехід влади до рук трудового народу; що волостні Земства мають пеклуватись про економічну і культурну волю народну; що через волостні земства має вирішатись справа продовольча; що головним чином через народні Управи має вирішатись земельна справа, з'їзд делегатів одностайно ухвалює:

а) викинути з уживання назвисько «волостне земство», а уживати «Народна Управа» і

б) прийняти як найжвавішу участь в виборах до Народніх Управ, де дбати, аби в гласні до Народніх Управ були вибрані дійсні оборонці трудового народу, які би працювали на користь громадянства і головним чином в напрямку без викупного переходу землі до рук трудового народу.

3) Про землю.

З'їзд делегатів одностайно ухвалює в земельній справі приєднатися до постанов Всеукраїнського Селенського з'їзду.

4) Про справи продовольчі.

а) З'їзд одностайно постановляє, що селянство як і завше добровільно скільки зможе дасть хліба для армії, а тому ухвалює просити Генеральний Секретаріат наказати кому слід, аби козаки були виведені з повіту.

б) Просити Генеральний Секретаріат клопотатись перед ким слід про негайне заведення монополії і твердих цін на мануфактуру і інші фабрикати необхідні селянству.

Голова з'їзду **Відибіда**

Тов[ариш] Голови **Мачушенко**

Писарі: **Олійник, Поляк, Гордійчук**

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 14.

№ 638

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

25–26 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
25/26 августа 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы с копиями отношения Губ[ернской] Земской Управы на имя Губернского Комиссара по вопросу о сельскохозяйственной поземельной переписи.

1. Постановлено: Просить Губ[ернскую] З[емскую] Управу в тех селах и волостях, где противодействие переписи выразилось более всего сильно не найдет ли переменить переписчиков и инструкторов, имея в виду психологию крестьян.

Уведомить Уездн[ый] Исполн[ительный] Комитет, что необходимо назначить личную охрану переписчикам и инструкторам в тех селах, где это угрожает их безопасности и продолжить всерос[сийскую] сельскохозяйственную перепись, которую необходимо окончить в виду ее государственной важности.

Время исполнения: 3/IX 1917 г[ода]. № 477–482.

2. Заслушано: Прошение кр[естьянина], проживающего в с[еле] Богдановцах Летичевского уезда Адольфа Решинтовского о том, чтобы предписать членам сельского Комитета дать ему возможность свободно заниматься ремеслом.

2. Постановлено: На распоряжение Уездн[ого] Исп[олнительного] Комитета.

Время исполнения: 31/VIII 1917 г[ода]. № 486.

3. Заслушано: Отношение Винницкой Уездной Земской Управы от 25 августа 1917 г[ода] за № 4751 о том, что выборы в волостное земство назначены на 10 сентября с[его] г[ода].

3. Постановлено: Принять к сведению.

4. Заслушано: Подольского Губернского Комиссара от 23 августа с[его] г[ода] за № 3628 с 3 экземплярами разъяснений Комиссара Временного Правительства по Государственному конозаводству.

4. Постановлено: К сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[ода].

5. Заслушано: Отношение временно командующего 12-м финляндским стрелковым полком о прекращении выдачи казенного продовольственного пособия семье солдата Ивана Крыжановского, самовольно 28 мая с[его] г[ода] отлучившегося из полка и до сего времени не прибывшего.

5. Постановлено: Просить Уездного Комиссара опросить родственников И. Крыжановского, где он находится и если окажется, что он на службе, хотя бы и в другой части прекращать пайка не следует.

Время исполнения: 31/VIII 1917 г[ода]. № 485.

6. Заслушано: Отношение Исполнительного Комитета Совета представителей общественных организаций в г[ороде] Виннице с телеграммой на имя Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Комиссара Веселовского по делу об урегулировании арендных цен на Гайсинском сахарном заводе и об урегулировании недоразумений на Рыбницком сахарном заводе.

6. Постановлено: Просить Губ[ернскую] Земельную и Продовольственную Управу сделать соответственное распоряжение и уведомить об этом Исп[олнительный] Комитет.

Время исполнения: 3/IX 1917 г[ода]. № 483 и 484.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 94 – 95. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 639

Повідомлення газети «Нова Рада» про переведення частин донських козаків до міста Вінниці та Вінницького повіту

25 серпня 1917 року

В г[ород] Вінницю і Вінницький повіт переведено кілька частин донських козаків і кулеметні роти. Донці і солдати під проводом своїх офіцерів поводяться з населенням сурово і зневажливо, особливо вороже ставляться до українців.

Подібні відомости прийшли із Лeticівського повіту.

Темні сили ведуть боротьбу не тільки з українцями, але взагалі з демократією. В повіті стоять частини Донців і частини дикої дивізії. Офіцери загрожують українцям бробою.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 серпня.

№ 640

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

27 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 27 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Доклад П. А. Самулевича о Губернском Комиссаре.

1. Постановлено: Телеграфно просить М[инистерство] В[нутренних] Д[ел] ускорить утверждение Губ[ернским] Комиссаром Стаховского. Копия прилагается.

Просить Стаховского принимать участие в заседаниях Губкомитета до своего утверждения.

Время исполнения: 26/VIII. № 39. 26/VIII. № 448.

2. Заслушано: О выборах в Учредительное собрание.

2. Постановлено: Просить Председателя Окружной Комиссии г[осподина] Олтаржевского пожаловать на заседание 28 августа в 1 час дня.

Время исполнения: 27/VIII. № 449.

3. Заслушано: По вопросу об издании Известий Губернского Испол[нительного] Комитета.

3. Постановлено: 1. Использовать Известия Испол[нительного] Комитета в смысле широкой информации о выборах в Учредительное Собрание.

2. Высылать Известия волостным и уездным Земствам, всем организациям и лицам, ведающих делом выборов в Учредительное Собрание.

3. На заседание 28 августа пригласить Гриневича для выяснения дня выпуска Известий.

4. Признано необходимым издание брошюр об Учредительном Собрании как для городских, так и для сельских жителей на русском и украинском языках.

5. Запросить Генерального Секретаря по внутренним делам предполагает ли Секретариат издать положение о выборах в Учредительное Собрание на украинском языке и в утвердительном ответе просить прислать.

6. Просить Губ[ернскую] Зем[скую] Управу ассигновать деньги на издание брошюр по вопросу о выборах в Учредительное Собрание.

Время исполнения: 9/IX 1917 г[ода]. № 522. 27/VIII. № 450.

4. Заслушано: О выборах в волостные и уездные земства.

4. Постановлено: В виду образования окружной комиссии по выборам в Учредительное Собрание Губ[ернский] И[сполнительный] Комитет находит необходимым сосредоточить все дело о выборах в волостные, уездные, городские и Губернское земства в этой комиссии и просить Председателя Окружной Комиссии 28 августа взять на себя эти обязанности.

О настоящих постановлениях уведомить Председателя Окружной Комиссии.

За Председателя Богацкий

Члены: Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 96 – 96 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 641

Повідомлення газети «Подільська воля» про результати виборів до Вінницької міської думи

27 серпня 1917 року

27 серпня с[ього] р[оку] відбулись вибори у Вінницьку міську Думу. Було виставлено аж 15 списків, які можна поділити на 3 групи: політичну, національну і обивательську. Всього у виборах приймало участь 51%, тоб-то 15410 чолов[ик], з них військо дало 3985 гол[осів].

На 59 гласних, пройшло в думу 32 соціалісти, які йшли по 5 спискам, зокрема мають: сп[исок] № 1 (блок російських соц[іал]-дем[ократів], соц[іалістів]-револ[юціонерів], евр[ейський] «бунд» і польськ[а] парт[ія] соц[іалістична) – 8 гласних, сп[исок] № 6 (евр[ейська] трудова група) – 2 гл[асних], сп[исок] № 7 (евр[ейські] соц[іалісти]) – 3 гл[асних], сп[исок] № 12 (соц[іал]-дем[ократи] большев[ики]) – 12 гл[асних] (з них 6 українців), сп[исок] № 14 (укр[аїнські] соц[іал]-дем[ократи] і

соц[іалісти] рев[олюціонери]) – 7 гл[асних]. По національним спискам пройшло 10 євреїв, 4 поляки, 5 українців; кадети провели 4 гл[асних]; по обивательським спискам пройшло всього лиш 2 гл[асних]. Всі гласні по національностями поділені так: 24 євреї, 7 поляків, 18 українців, останні росіяне, або «малороси». Характерно, що військо майже все голосувало або за большевиків, або за українських соціалістів: большевики одержали серед війська 2686 гол[осів], укр[аїнські] соц[іалісти] – коло 1000 гол[осів]. Зате в городі укр[аїнські] соц[іалісти] одержали більше 1000 гол[осів], тоді як большевики всього лиш 553 гол[оси]. До того треба додати, що центр города дав більшість голосів або євреям, або полякам; окраїни-же – майже виключно українцям. Варто зазначити, що українці-соціалісти одержали більше голосів, ніж № 1 (блок рос[ійських], євр[ейських] і польськ[их] соц[іалістів]) і через те мали право на 8 гласних, але в комісії було багато забраковано наших записок, що дало № 1-му перевагу на 7 голосів, а тим самим право на 8-го гласного. Большевики теж втратили одного гласного через те, що їхніх записок багато було забраковано.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 16 – 17. – 11 вересня. – С. 14.

№ 642

**Повідомлення газети «Воля» про переведення
донських козаків у Вінницький та Летичівський повіти**

27 серпня 1917 року

У Вінницький повіт переведено кілька частин донських козаків і кулеметні роти. Донці і солдати під приводом своїх офіцерів поводяться з населенням суворо і зневажливо, особливо вороже ставляться до українців.

Подібні відомости прийшли і з Летичівського повіту.

Темні сили ведуть боротьбу не тільки з українцями, але взагалі з демократією. В повіті стоять частини Донців і частини Дикої дивізії. Офіцери загрожують українцям бробою.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 27 серпня.

№ 643

**Телеграма голови виконавчого комітету села Колодинець Ямпільського
повіту до Української Центральної Ради про
безчинства кінного загону**

27 серпня 1917 року

Цими днями до Центральної Ради од Голови Сільського виконавчого комітету с[ела] Колодинець Подільської губ[ернії] Ямпільського повіту надійшла телеграма, в якій переказується приблизно слідує:

В Колодинську економію прибув кінний отряд залізнодорожного батальйону в кількості 600 чоловік, який не питаючись нікого пустив пасти коней на економічний клевер і знищив цього клеверу коло 54 десятин зовсім. Ці солдати стали пускати коней також і на овес, і ячмінь. Крім цього, вони роблять велику шкоду і селянам: копають на їх городах картоплю та інше.

Повідомляючи про це, голова Колодинського сільського комітету прохає Центральну Раду вивести вказаних солдат з їх села.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 27 серпня.

№ 644

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

28 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 28 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Повестка Председателю Комитета прибыть 28 сего августа к 6 часам вечера в здание Под[ольской] Губ[ернской] по воинской повинности присутствия для участия в совещании по выработке общегубернских оснований демобилизации армий Юго-Западного фронта.

1. Постановлено: Поручить Богацкому принять участие в означенном заседании.

2. Заслушано: Отношение Председателя Особой Комиссии Ив. Олтаржевского, что в заседание Губернского Комитета, назначенное на 28 сего августа явиться не может.

2. Постановлено: Поручает П. А. Самулевичу выяснить у председателя особой комиссии, когда он приступит к организации этой комиссии.

3. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комитета по кожевенным делам от 27 августа 1917 года за № 326 о том, чтобы сделать телеграфное распоряжение местным административным и общественным властям о всемерном содействии регистраторам переписчикам, выполняющим кожевенную перепись.

3. Постановлено: К делу.

Время исполнения: Исполнен[о] Губ[ернским] Комиссаром. 27/VIII. № 395.

4. Заслушано: Отношение Каменецкого уездного комиссара от 22 августа 1917 г[ода] за № 1260 о том, что на ст[анции] Винница при входе в вагон у него из кармана неизвестным злоумышленником похищен бумажник, в котором находился милиционный шрифт и др[угие] документы.

4. Постановлено: Направить в газетный стол.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 460.

5. Заслушано: Отношение Брацлавской Уездной Земской Управы от 25 августа 1917 г[ода] за № 8543, что выборы в волостное земство назначены на 29 августа.

5. Постановлено: К сведению.

6. Заслушано: Заявление настоятеля Литинского р[имо]-к[атолического] прихода Ксендза Горского об ускорении выдачи разрешения, на получение из казначейства содержания за июнь, июль и август месяцы.

6. Постановлено: Направить в Губернское Правление для исполнения.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 461.

7. Заслушано: Заявление П. Самулевича о уменьшении расходов по содержанию Губернского Правления.

7. Постановлено: Просить Губ[ернского] Комиссара Александрова возбудить ходатайство о немедленном увольнении Петропольского и обратиться [...] нужды губ[ернского] правл[ения] ходатайство в связи с прежними заявлениями г[осподина]

Комиссара и постановлениями Исполнит[ельного] Комитета и в связи с уменьшением средств Губ[ернского] Правления.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 459.

За Председателя Богацкий

Члены: Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 97 – 98. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 645

Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток суспільних процесів у Вище-Ольчедаєвській волості Могилівського повіту

28 серпня 1917 року

У В[ище]-Ольчедаєвській волості налічується до 15 тисяч людности. Має вона вісім сел. Центром волости є село Вищий Ольчедаєв, велике село з цукровим заводом. Населення волости землею бідне, бо більшість землі під поміщиками, а через те багато людей на літо виїжджають до Бесарабії на зарібки цілими сім'ями і в одиночку. Там одні наймаються на срок пасти худобу, другі беруть на обробку чинші, або сіють наспіл, треті помісячно або поденно наймаються до всякої роботи по фільварках та по богатих молдованах. Ця еміграція до Бесарабії дуже погано відзивається на населенню волости з культурного боку. На заробітки до Бесарабії ідуть і діти шкільного віку, через що покидають школу ще в марці і приходять з Бесарабії лиш після Михайла, коли і починають науку в школі. Крім того, люди, котрих недоля лиха жене на заробітки, і котрі відірвавшись від свого народу серед молдован день при дні тяжко працюють, щоб здобути кусок насущного, дуже байдужно ставляться до культурно-національного життя. До того брак інтелігенції. На всю волость ні лікарні, ні фельдшерського пункту. Шкіл в волости чотирнадцять. Учителів всіх забрано до війська, крім одного відпущеного вже з війська по слабости. Місця учительські заміщають учительки, з котрих більшість нічого не робить, через те, що не ходять, або як самі вони кажуть, «не вміють». Попи тут гнуть в свій бік. Про якусь Україну і чути не хочуть. Промови в церквах провадять по старому, по російські. Як завчили ще за старих часів, так і досі. Нащо нове розучувати? – може ще старе пригодиться. Що торкається інтелігенції цукрового заводу, то там лиш стараються експлуатувати народ – завше воюють за людьми то за плату, то за восьмий сніп.

За браком певних проводирів народніх і нові організації кепсько працюють – завше міняється склад то Волостного, то Сільських Комітетів.

В добавок до того, ще єсть одно лихо в волості, котрому як не запобігти, то може довести населення до загибелі. Це вироблення домашнім способом горілки-самогонки. Цей спосіб настільки поширився, що через кожних 10-15 хат маєть своя гуральня. Розуміється, за цим повинна слідити міліція. Вона це і робить – часто їздить на облаву, реєструє самогонку, скільки її потрібно і п'є собі на здоровлячко, а як вип'є, знов іде на облаву.

Не дивлячись на сумні з'явища у Вищі-Ольчедаєвській волості, можна запримітити тут дещо і відрадне.

Мало не на всіх восьми селах волости засновуються селянські спілки з вкладкою членською в 1 карбованця. Хоть ці спілки не організовані як слід, і не всі люде в них по селах записуються, все ж таки цих членських вкладок вистане, щоб виписати газет для села та послати, куди треба, делегата з села.

В с[елі] Курашівцях навіть засновано просвіту. На членські внески виписано досить книжок і газет. На храмове свято, 13 серпня, Курашовецькою Просвітою улаштована була продаж книжок та листівок з Шевченком, котрі були швидко розкуплені. Після служби Божої учительом того-ж села була сказана промова, в котрій коротенько висловлена була історія нашого народу і розказано про життя Шевченка. Промова викликала гарне вражіння у селян, котрих багато було з сусідніх сел. Тут же була відслужена панахида по Шевченкові перед його образом. Багато селян було таких, що вперше довідались про Шевченка. Пан-отцям, котрих було чотири, не дуже це подобалось. Вони теж говорили промови, в котрих все на своє гнули. Іден з пан-отців навіть був висловився свому прихожанинові, з приводу промови учителя, про Шевченка: «Не про доброго чоловіка розказував це учитель».

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 15. – 28 серпня. – С. 15 – 16.

№ 646

**Повідомлення газети «Нова Рада» про рішення загальних зборів спілки
службовців Проскурівської земської і продовольчої управ
щодо передачі влади генералу Л. Корнілову**

28–29 серпня 1917 року

Загальні збори Спілки служачих Проскурівських повітових Земської і Продовольчої Управ в засіданнях своїх 28-29 серпня, обговоривши вимоги генерала Корнілова про одставку тимчасового правительства і передачі йому всієї влади, з обуренням одкидає цю нахабну узурпацію суверенних прав народу і твердо вірючи, що ці авантюристи матимуть саму тяжку кару, як зрадники Росії. Спілка служачих з свого боку запевняє тимчасове правительство і Центральну Українську Раду, що вона ще з більшою подвійною енергією буде працювати на щастя Вільної Демократичної Росії, підлягаючи виключно розпорядженням тимчасового правительства через представників його на місцях.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 8 вересня.

№ 647

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

29 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 29 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара от 28 августа за № 10965 о том, что пожелание Комитета о прекращении выдачи содержания лицам, числящимся на службе по Губернскому Правлению, призванным на войну, состоящих в офицерских должностях и сохраняющим за собою содержание по прежним должностям в виду имеющихся точных указаний в законе не может быть исполнено.

1. Постановлено: К сведению.

2. Заслухано: Отношение Подольской Губернской Земельной Управы от 29 июля 1917 г[ода] за № 78 с 5-ю копиями протокола заседаний Губ[ернского] Земельного Комитета.

2. Постановлено: К сведению.

3. Заслухано: О Подольском Губернском Комиссаре.

3. Постановлено: Послать в Киевскую Центральную Раду телеграмму следующего содержания: Київ Генеральний Секретаріат Просимо Секретаріат Просимо Секретаріат самим енергійним способом вплинути на М[іністерство] В[нутренніх] Д[ел] щоб було затвержено скоріще Губкомом Стаховського. Малодіяльність і не відповідальність Александрова в такий час губернії недопустима.

Время исполнения: 29 августа. Телеграмма. № 41.

4. Заслухано: О текущем моменте.

4. Постановлено: Послать Подольскому Губернскому Комиссару телеграмму: Каменец-Под[ольскому] Гукому Александрову. Губком просит немедленно сообщать ему все телеграммы, получаемые Каменцем принципиального характера и все телеграммы касающиеся последних событий.

Время исполнения: 29 августа. Телеграмма. № 40.

За Председателя Комитета Богацкий

Члены Комитета: Самулевич, Майборода, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 99 – 99 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 648

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Вінницького повітового селянського з'їзду

29 серпня 1917 року

29 серпня у Вінниці, на Поділлі, відбувся другий селянський повітовий з'їзд, скликаний губернською Радою. На з'їзд прибуло коло 100 душ.

З'їзд постановив протестувати проти поділу України та вимагати передачі всієї верхньої влади на Україні Генеральному Секретаріатові. Обговоривши справу з задержкою земельного законодавства, з'їзд постановив протестувати проти політики Тимчасового Уряду в земельній справі.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 26 (13) вересня.

№ 649

Повідомлення газети «Подільська воля» про селянський з'їзд Ольгопільського повіту

29 серпня 1917 року

29 серпня в Ольгополі відбувся третій селянський з'їзд. З'їзд був досить людний. Перед початком з'їзду чиновники і присяжні казначейства почали було під'юджувати селян проти «УКРАЇНИ» і були навіть спроби зірвати з'їзд. Чути було вигуки «что Ви нам про Украину морочите – Ви нам говоріть за землю», але Ольгопільське селянство на цю вудочку не пішло і після пояснення про те, чого хотять «юго-роси» і підкуплені ними «вовки в овечих шкурах», а також, що питання за землю дуже тісно зв'язане з

українським політичним питанням і що отримати землю без волі неможливо, – з'їзд перейшов до порядку дня. Було послано привітання до Центральної Ради. По земельному питанню прийняті резолюції подібні до постанов Всеукраїнського селянського з'їзду. Про те «вовки» продовжували свою ганебну працю поза плечима з'їзду. Було висловлено обвинувачення повітовому комісару, що він насилає на селян козаків, котрі безчинствують, грабують селян, гвалтують жінок, б'ють і убивають людей. Після пояснення комісара, що козаки прислані в повіт для вишукування дезертирів, що ними розпоряджується тільки війський начальник і що ні комісар, ні виконавчий комітет нікуди їх на людей не посилав, з'їзд задовольнився і постановив вжити всіх заходів, щоб козаків було забрано з повіту, а доки їх заберуть, негайно виселити їх з маєтку п[ана] Гіжицького, де вони зараз мешкають. Під кінець з'їзду була отримана газета з вісткою про Корниловське повстання; з'їзд був схвилюваний цією звісткою, роботи свої перервав і вернувся до обговорення сучасного політичного становища. Небезпека згубити волю міцно згуртувала всіх учасників з'їзду. Ріжниця поглядів десь зникла і почувалась одна воля всієї демократії, котра зараз же готова перейти до оборони народньої волі. До пізна з'їзд затягнувся, не хотілось розходитись, почувалась потреба бути на сторожі. Вирішено лишити по одному представнику од волости в Ольгополі, котрі повідомили б селянство повіту на випадок якої небезпеки. Ці депутати на другий день заклали раду селянських депутатів і вирішили зорганізувати скрізь селянські спілки. Упевнившись, що ніщо зараз не загрожує покою в повіті, вони роз'їхались, лишивши в Ольгополі комітет селянської спілки.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 15.

№ 650

Журнал засідання Летичівської повітової ради громадських організацій від 29 серпня 1917 року

29 серпня 1917 року

ЖУРНАЛ

Летичевского Уездного Совета Общественных организаций
29-го августа 1917 г[ода]

В заседание Исполнительного Комитета явились: Ф. Багрий, З. Бакай, З. Маляр, И. Кухар, Д. Касьянчук, И. Лихоша, П. Темчишин, И. Лобода, И. Войт, И. Бачинский, Н. Качуровский, Г. Демяновский, А. Косачевский, З. Мезорвинский, В. Дивишек, ксендз Шимкусь, П. Орловский, С. Киржацкий, И. Бородий, В. Беллавин, Драч, А. Чернышенко, Э. Орловская, полковник Богурский, Клерик, Нечаюк, Вальковский и Заржицкий.

От Совета Рабочих и Солдатских Депутатов:

Горбатюк, Куш, Хаскельберг, Сандлер, Колесников, Ломоносов, от гарнизона вместо Бакальца – Каштук; от Михальпольской волости – Терлецкий А. К., от Бахматовецкой – вместо Маляра – Педосюк.

Утверждаются Собранием членами Комитета бывшие ранее таковыми Маляр и Коцеба.

Комитет приступил к избранию на сегодняшний день Председателя, 2-х товарищей и секретаря. Избраны: Председатель В. А. Беллавин, товарищем Я. Д. Карпачев и И. Колесников и секретарем Коцеба.

Прочитан перечень вопросов, предложенных на обсуждение Исполнительного Совета.

Перечень этот пополнен вопросом, предложенным Я. Д. Карпачевым, об аресте членов комитета В. А. Беллавина и Купермана.

Читается заявление Бордакова об отказе от должности Комиссара и старшего товарища председателя уездного исполнительного комитета.

Поставлен вопрос о включении в состав Исполнительного Комитета представителей от Волостных Советов крестьянских депутатов.

Собрание решает предоставить Волостным Советам крестьянских депутатов право командировать в состав уездного Исполнительного Комитета своих представителей не свыше 5-ти от каждого с правом решающего голоса. Таким образом включаются в состав Совета на правах его членов прибывшие от Меджибожского Волостного Совета крестьянских депутатов Г. Ф. Уткин, Даниил Кислый, Петр Горячий и Алексей Олейник. Предоставляется право решающего голоса члену Губернского Исполнительного Комитета Э. К. Слободянюку.

Затем Совет приступил к обсуждению вопросов в порядке дня.

На запросы, обращенные к членам президиума о тех шагах, которые приняты Президиумом для освобождения незаконно арестованных членов Совета Беллавина и Купермана, член Президиума Орловский заявляет, что никто из членов президиума в этом незаконном аресте участия не принимал, что же касается ходатайств об освобождении арестованных, то они были освобождены прежде, чем было созвано Собрание Президиума; когда таковое было собрано, то оно в присутствии депутатов Киевского Совета военных депутатов указало, что причины аресту не было. Это же подтвердили и другие члены президиума, причем Орловский заявил, что члены президиума не могли вести расследования, так как были введены в заблуждение заявлением Бордакова, что арест был произведен военными властями.

Задается вопрос Орловскому, требовал ли он вместе с Комиссаром у воинского начальника арестовать 2-х солдат. Орловский отрицает это. Воинский начальник говорит, что начальник караульной команды поручик Бернадский доложил ему заявление Комиссара о необходимости произвести арест 2-х солдат местного гарнизона. Для выяснения этого вопроса воинский начальник отправился к Комиссару в Земскую Управу, где Бордаков в присутствии Орловского заявил ему о желательности такового ареста, но после заявления полковника об отсутствии причин к аресту Бордаков отказался от своего намерения.

Приступлено к выборам уездного Комиссара на место отказавшегося Бордакова. Записками большинством голосов намечен кандидатом в комиссары Я. Д. Карпачев, который затем записками избран 31 голосом Комиссаром Летичевского уезда. Другой кандидат Косельский получил 3 голоса. Забракованных 4 записки. Воздержались от голосования Орловский и ксендз Шимкус.

Возник вопрос об учреждении должности помощника уездного Комиссара. Советом учреждение такой должности признано необходимым. Затем поставлен вопрос о пополнении состава Президиума Совета. Один из членов Собрания заявляет о желании переизбрать весь Президиум. Предложение это принимается. Состав Президиума определен в 14 человек, в том числе 8 членов по одному от каждой волости. Избранными в Президиум Комитета оказались по волостям: Бахматовецкой – Колесников, Меджибожской – Олейник, Суловецкой – Нечаюк, Войтовецкой – Бачинский, Деражнянской – Бакай, Михальпольской – Лихоша, Зиньковской – Касьянчук. От остального населения: Беллавин, Онацевич, Матвеев, Кульчицкий,

Мачульский и Куш. В виду того, что Матвеев получил относительное большинство (14 – за, 8 – против и 12 воздержалось) ставится вопрос каким большинством следует избирать: абсолютным или относительным. Собрание решает относительным, в виду чего Матвеев считается избранным. За отказом Куша решено предоставить Летичевскому Совету солдатских депутатов заместить это место своим кандидатом.

Совет перешел к избранию помощника уездного Комиссара. На эту должность избран закрытым голосованием (31 голос) при 2-х воздержавшихся Осип Ярославович Онацевич. Затем Совет постановил предоставить волостным комитетам право переизбрания членов уездного Совета от волостей.

Заслушано заявление члена Совета Темчишина об освобождении его от обязанностей члена Губернского Комитета Общественных организаций. Уездный Совет постановил освободить Темчишина от этих обязанностей и на его место избрал Колесникова.

Возбужден вопрос о ходе работ по Земским выборам, при чем выяснено, что выборы еще не начаты. Совет постановил просить Уездного Комиссара и Президиум Совета принять меры воздействия на Земскую Управу о скорейшем производстве выборов в Земства. За выбытием Бакальца избрать представителя от Уездного Совета в Земскую Управу, а для работ по выборам в Земство поручено Президиуму Совета.

Внесено заявление членом Совета Терлецким о принятии мер к недопущению гниения хлеба неубранного помещиками Букарем, Ивановой-Луцевичиной, а также в помещичьих усадьбах в Новоселке и Мазниках. Постановлено сообщить об этом Комиссару для принятия мер.

Председатель собрания В. Беллавин
Товарищи Я. Карпачев, И. Колесников
Секретарь Коцеба

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 95 – 96 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 651

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

30 серпня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 30 августа 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Киевского порайонного комитета по регулированию массовых перевозок грузов по железным дорогам от 18 августа 1917 г[ода] за № 2395 о сообщении Комитету своего отзыва по вопросу о включении представителей некоторых общественных организаций в постоянный состав Порайонных Комитетов с правом решающего голоса.

1. Постановлено: Справка. Просить прислать сведения о днях заседаний Комитета.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. 7/X 1917 г[ода]. № 623.

2. Заслушано: Могилев-Под[ольской] Уездной Земской Управы от 13 июля 1917 г[ода] за № 5345 о том, что представителем в Губернский Совет общ[ественных] организаций избран Игнатий Сеньков.

2. Постановлено: К сведению и исполнению.

Время исполнения: К делу. № 6. 1917 г[ода].

3. Заслушано: Отношение заведующего Интендантской частью Этапно-хозяйственного отдела Штаба VII армии от 17 августа за № 3258944 о том, что военно-реквизиционная комиссия, действующая в Летичевском уезде обязательных постановлений не издавала и что до сих пор при закупке недоразумений не возникало.

3. Постановлено: Довести до сведения той организации, которая жаловалась на обязательное постановление.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 569.

4. Заслушано: Заявление председателя Каменец-Под[ольского] отделения Петроградского Об[щест]ва «Агудас Ховевей Сфис Эйвер» о зарегистрировании устава.

4. Постановлено: Направить в секретарский стол.

Время исполнения: 31/IX 1917 г[ода]. № 471.

5. Заслушано: Докладная записка бывшего канцелярского служителя Под[ольского] Губернского Правления Сергея Соколова о том, чтобы сделать распоряжение об удовлетворении его всеми денежными выдачами за исправление должности экзекутора Губ[ернского] Правления за время с 18 июля по 16 октября 1914 года.

5. Постановлено: Отложить до получения дополнительных сведений и переписке о ходатайстве.

Время исполнения: 9/IX 1917 г[ода]. № 521. См[отри] протокол от 26/X 1917 г[ода]. № 11.

6. Заслушано: Обсуждение текущего момента и организация комитета охраны революции в губернии.

6. Постановлено: Назначить собрание губернских обществен. организаций на 6 час[ов] вечера 31 августа следующие организации: губернс[кий] Исполн[ительный] Комитет Совета С[олдатских], Р[абочих] и К[рестьянских] депутатов Под[ольской] губ[ернии], Виконавч[ий] Коміт[ет] Ради, Коміт[и] партій соц[іалістів]-рев[олюціонерів] и соц[іал]-демокр[атів] всех національн[остей] и Губ[ернскую] Зем[скую] Управу, Губернского Комиссара. Продовольственную и Земельную Управу.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 462–475.

7. Заслушано: О Комиссаре.

7. Постановлено: Послано приглашение телеграфно прибыть в Винницу.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 42.

8. Заслушано: Об увеличении количества членов комитета путем кооптации.

8. Постановлено: Просить принять участие в заседании Комитета т[оварища] Саркисова.

Телеграфировать Шлейферу о прибытии в Винницу.

Просить Польскую губернскую Раду прислать своего представителя.

Представителя от Под[ольской] Губ[ернской] Укр[аинской] Рады.

Просить Мих. Ник. Ренненкампа.

Время исполнения: 30/VIII 1917 г[ода]. № 466. Телеграмма № 43. № 467.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 100 – 101 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 652

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

31 серпня – 1 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
31 августа – 1 сентября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: О выборе председателя Окружной Комиссии по выборам в Учредительное Собрание.

1. Постановлено: Комитет выбрал т[оварища] Самулевича и поручил Богацкому переговорить с Управой.

2. Заслушано: Об организации Губернского Комитета по охране революции.

2. Постановлено: Губернский Комитет, как орган революционной власти, избранный со стороны общественных организаций Подольской губ[ернии] и являющийся коллегиальным органом при Губернском Комиссаре Временного Правительства есть единственный авторитетный орган самоуправления губернией, могущий взять на себя руководство по охране революции.

Для надлежащего исполнения сих обязанностей он пополняется 5 членами по выбору путем тайного голосования (записками) настоящим собранием – приглашенных Губернским Исполнительным Комитетом представителей губернских учреждений и организаций.

1 сентября 1917 г[ода].

1. Заслушано: Прошение рядового Ефима Палагина о выдаче его семьи казенного пайка.

1. Постановлено: Передать в Балтское Уездное Попечительство о призрении семейств запасных для рассмотрения правильности ходатайства и удовлетворении его.

Время исполнения: 5/IX 1917 г[ода]. № 496. Д[ело] № 8.

2. Заслушано: Отношение Подольского Общества Охранения Культурно-Исторических памятников о передаче хранящихся в Подольском Губернском Правлении старинного бронзового зеркала и художественного портрета императора Николая I-го в Научный Музей.

2. Постановлено: В виду справки данной личной г[осподином] помощн[иком] Комиссара о сделанном уже им распоряжении по предмету ходатайства Под[ольского] О[бществ]а Охр[аны] Культ[урно]-Ист[орических] памятников и ходатайство оставить без рассмотрения.

Время исполнения: К делу. № 3.

3. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара, что Подольской Губернской Управой в состав Губернской избирательной по делам о выборах в учредительное собрание Комиссии избраны: Михаил Романов и Владимир Баскаков.

3. Постановлено: Принять к сведению и передать подлинное отношение Председателю Окружной Комиссии по выборам в Учред[ительное] Собрание г[осподину] П. А. Самулевичу.

Время исполнения: Отношение за № 1741 получил 3/IX 1917 г[ода] Самулевич.

4. Заслушано: Отношение Рады селянских депутатов Литинского повиту, что представителями от селянства Литинского повиту в Губернский Исполн[ительный] Комитет избран Михаил Власюк и Яков Гноянка и Ефрем Харьков.

4. Постановлено: Принять к сведению и вызвать Власюка, Гноянку и Харкова в Губернский Совет общ[ественных] организаций 11 сентября с[его] г[ода].

Время исполнения: Д[ело] № 6. 1917 г[ода].

5. Заслушано: Отношение Могилев-Под[ольского] Уездного Исполнительного Комитета, что представителями в Губернский Исполнительный Комитет избраны: Петр Кордонец, Иосиф Пустовойт и Владимир Гут-Ковалев.

5. Постановлено: Принять к сведению и вызвать выборных лиц в Губ[ернский] Совет общ[ественных] организаций на 11-е сентября.

Время исполнения: Д[ело] № 6. 1917 г[од].

6. Заслушано: Доклад об организации Губернского Комитета по охране революции.

6. Постановлено: Послать письмо Губерн[скому] Испол[нительному] Комитету Совета Рабочих, Солдатских и крестьянских депутатов о присылке делегатов в Комитет. Копия письма прилагается.

Время исполнения: 1 сент[ября] 1917 г[ода]. № 473.

7. Заслушано: О Губернском Комиссаре.

7. Постановлено: Послать телеграмму Временному Прав[ительству] (копия прилагается). Для контроля распоряжений помощн[ика] Комиссара установить дежурства членов Комитета.

Время исполнения: 2/IX 1917 г[ода]. Телеграмма. № 44.

8. Заслушано: О положении дел на местах.

8. Постановлено: Просить Уездные К[омите]ты срочно сообщить пользуются ли уездные комиссары полным доверием населения и 1) является ли уездный комиссар истинным сторонником революции, 2) не было ли в уезде контрреволюционных выступлений и если были, то какие лица и учреждения принимали в них участие, 3) организованы ли комитеты охраны революции, 4) занимают ли места милиционеров – начальников милиции и их помощников бывшие чины полиции и если таковые имеются принять все меры к немедленному удалению таковых.

Время исполнения: 2/IX 1917 г[ода]. № 476.

9. Заслушано: О созыве собрания Совета общ[ественных] организаций.

9. Постановлено: Назначить собрание на 11 сентября 1917 г[ода] в г[ороде] Виннице Совета общественных Организаций Подольск[ой] губернии.

Время исполнения: 2 сентября 1917 г[ода]. № 474–475.

10. Заслушано: О выдаче аванса на канцелярские принадлежности.

10. Постановлено: Просить Губ[ернского] Комиссара сделать распоряжение о выписке аванса Губ[ернскому] Комитету на канцелярские принадлежности в размере двадцати рублей.

За Председателя Шлейфер

Члены Комитета: Самулевич, Осадчук, Богацкий, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 102 – 103 зв. Рукопис. Оригінал.
Підпис.

*Так у тексті.

**Витяг із протоколу засідання загальних зборів селян села
Карабелівки Гайсинського повіту щодо діяльності
поміщика О. Савостьянова**

31 серпня 1917 року

Виписка з протокола загальних зборів селян с[ела] Карабелівки Кіблицької волости, Гайсинського повіту на Поділля з дня 31 серпня 1917 року про шкідливу діяльність поміщика Олександра Савостьянова.

П[ункт] 3. Невзирая на все воззвания временного правительства, чтобы земля, которую не в силах были обсеменить помещики была обсеменная с помощью сельских комитетов, наш же помещик опровергал это и оставил необсемененных для уборки 1917 года сто двадцать моргов, а потому общество нашло нужным просить Центральную Украинскую Раду о разрешении обсеменять необработанную помещиком землю своими средствами о чем общество доносило через Киблицкое волостное Правление в продовольственную Гайсинскую уездную управу, которая заявляла на словах Антону Роговскому, что помещик еще обрабатывает, а она и по ныне не обработанная.

4) Просить разрешения сельскому комитету от Центральной Украинской рады приступить к молотбе хлеба, чтобы хлеб был своевременно свезен и смолотен и отправлен в армию, так как хлеба в названного помещика остается еще наполовину несвезенного и смолотенного, а осенняя слякоть надвигается с каждым днем, и если это не будет принято комитетом и без заведома комитета, то хлебу грозит гниение на поле в кошпах, а помещик мотивирует тем, что он вже продан под армию, а с армии приезжают делегаты со слезами, и просят пожертвования от людей потому, что лошади гибнут с голоду и народ от себя жертвует, а помещичье гниет на поле.

Когда люди просили его, чтобы он дал по рублю за доставку с поля одной копны в круговую с 3-х мест он категорически запротестовал и сказал, что я этого не дам, а в меня есть свои и казенные лошади и когда уберу тогда и будить, а до этого нет кому дела и он медленно работу продолжает военнопленными, а крестьян названного села остаются без работы и даже когда кто либо попадет на работу и подаст свой голос о какой либо несправедливости он сейчас же отправляет с работы и говорит, что я тобой ненуждаюсь если ты мне вкажешь порядок.

5) Когда с граждан подаст кто свой голос за неисправность в Савостьянова, это тогда берется в его назапетку такой человек, и он в согласии со своим орендатором, который держит мельницу не принимает даже смолоть какой-либо пуд муки, несмотря на то, что в него нет своих лошадей и бедный гражданин должен нести на плечах в другое село благодаря высокой власти помещика Александра Савостьянова, а потому общество нашло нужным просить Центральную украинскую раду передать мельницу в ведение сельского комитета и просить Центральную Украинскую раду, о помощи пресечений мер от гнета помещика Александра Савостьянова, что подписями и приложением печати удостоверяется сентября 2 дня 1917 года.

Приложение: копия протокола от 21 августа с[его] г[ода] росписка за протокол, и протокол комитета с[ела] Степановки.

Председатель сельского собрания Романюк. Секретарь Федор Гук.

Председатель сельского комитета О. Сабашук.

Члены: Ульянов Романюк, А. Роговский. Секретарь И. Джультука.

Старший писар [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 93 – 93 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 654

**Оголошення газети «Нова Рада» про скликання у Вінниці
губернської конференції УСДРП**

31 серпня 1917 року

Вінницький Комітет У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії] скликає на 1 вересня (сентября) в Вінниці в помешканні редакції газ[ети] «Воля» о 12 год[ині] дня губерніяльну конференцію У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії]. Запрошуються на конференцію від існуючих організацій по одному на 10 товаришів, а також всі партійні товариші, бажаючі прийняти участь в конференції.

Вінницький Комітет У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії] закликає товаришів закладати на місцях партійні організації, де їх нема. Обговорені будуть питання:

1) Установчі збори, 2) Автономія та федерація, 3) Аграрне питання, 4) Центральна Рада, 5) Сучасний мент, 6) Організаційні питання.

Він[ницький] К[омітет] У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії] на Поділлі.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 серпня.

№ 655

**Повідомлення Подільського губернського комісара про ухвалу Ради робітничих,
солдатських і селянських депутатів міста Вінниці щодо вимоги
зміщення з посади повітового комісара**

31 серпня 1917 року

СОВЕТ
Рабочих, Солдатских и
Крестьянских депутатов
г[орода] Винницы
Крестьянская секция
Августа 31 дня 1917 г[ода].
№ 621.

Г[осподи]ну Губернскому Комиссару

Сим доводим до Вашего сведения, что на заседании крестьянской секции совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов от 29 августа постановлено: требовать немедленного удаления Винницкого уездного Комиссара и всех бывших полицейских со службы по милиции. О вышеизложенном доведено до сведения Министра Внутренних Дел.

Председатель Казанасмас
Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 13. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 656

**Лист Подільського губернського виконавчого комітету до Вінницького комітету
з охорони революції про спеціальне засідання**

31 серпня 1917 року

ПОДОЛЬСКИЙ
ГУБЕРНСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ
«31» августа 1917 г[ода].
№ 469.
Г[ород] Винница.

В Винницкий Комитет по охране революции

Губернский Исполнительный Комитет просит пожаловать 31 сего августа в 6 часов вечера, в здание Высшего Начального Училища, против гостиницы «Савой», для участия в заседании Комитета по обсуждению вопроса о текущем моменте и организации Комитета по охране революции в губернии.

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 290. Рукопис. Копія.

№ 657

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

1 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета, состоявшегося 1 сентября 1917 г[ода] в составе следующих лиц: Богацкого, Самулевича, Осадчука, Шлейфера и Майбороды.

Губернский Исполнительный Комитет совместно с Губернской Управой, обсудив вопрос о выборе Председателя Комиссии по выборам в Учредительное Собрание в связи с отказом Олтаржевского постановили: избрать Председателем Окружной Комиссии члена Губернского Исполнительного Комитета Общественных Организаций, делопроизводителя Губернской Земской Управы Павла Александровича Самулевича, о чем уведомить Министерство Внутренних Дел.

За Председателя Комитета Богацкий
Члены Комитета: Осадчук, Майборода, Шлейфер, Самулевич
Члены Управы: С. Иваницкий, С. Ильницкий

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 104. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 658

Повідомлення газети «Народня воля» про скликання губернської конференції Української соціал-демократичної робітничої партії

1 вересня 1917 року

Вінницький комітет української соціал-демократичної робітничої партії скликає на 3 вересня в Вінниці в помешканні редакції «Воля» о 12 год[ині] дня Губерніяльну конференцію У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії]. Запрошують на конференцію від існуючих організацій по 1 представнику на 10 товаришів, а також всіх партійних товаришів, які бажали б прийняти участь у конференції.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 14 (1) вересня.

№ 659

Наказ № 1 Гайсинського Комітету охорони революції щодо відсторонення від посади повітового комісара

1 вересня 1917 року

ПРИКАЗ № 1. Созданный революционно-социалистическими и военными организациями города Гайсина и уезда Комитет охраны Революции с 12 часов ночи 1-го сентября приступив к исполнению своих обязанностей постановил: 1) со 2-го сентября с[его] г[ода] отстранить от должности Комиссара и председателя земской управы А. А. Савостьянова, заместителя комиссара И. А. Равского, начальника Гайсинского гарнизона полковника Иванова и председателя уездной продовольственной управы и члена земской управы Шпаковича как лица заподозренных в контрреволюционности, исполняющего обязанностей М. А. Липкина и начальника Гайсинской городской милиции С. Крахмальского как лиц несоответствующих своему назначению в настоящий решительный момент.

2) Назначить со 2 с[его] сентября временно до утверждения уездным комиссаром Константина Брезкуна, заместителем Николая Яблоновского, начальником уездной милиции поручика Цымбалука, помощниками Анания Волынца и Андрея Винницкого, начальником городской милиции Самуила Сницаренко, а помощником Рачинского; начальником гарнизона и комендантом города прапорщика Зеленского, каковым лицам немедленно вступить в должность. Председатель комитета К. Брезкун, члены Комитета: Огородников Я., Волынец А., Павловский А., Пшеничный Л., Ротенберг Н., Ямпольский Б., Винницкий А., Сницаренко С., Яблоновский Н., Нотович Н., Нотович Р., Лехт, Кириллов, Полторихин, Левицкий, прапорщик Белов, Полуден Семеон, Беденко Федор, Чальный, Беляев, Спесивов Клементий, Чернов Василий, Соколов Демьян, прапорщик Зеленский, Лысенко Петр, Котенко Семен, Мосенко Василий, Постников. Гайсин[ская] Тип[ография] Н. В. Вайнштейна. С подлинным верно: А. Савостьянов.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 123. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 660

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

2 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 2 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Шлейфер, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Телеграмма землевладельца Е. Войтюка об оказании ему содействия устраниении произвола, выразившегося в насильном захвате крестьянами с[ела] Онисково его земли.

1. Постановлено: Передать в Губернскую Земельную Управу.

Время исполнения: 3/IX 1917 г[ода]. № 487.

2. Заслушано: Отношение Под[ольского] Губ[ернского] Исполнительного Комитета Советов рабочих, солдатских и кр[естьянских] депутатов о том, что вопрос о создании Губ[ернского] Комитета охраны революции будет поставлен на обсуждение Съезда 8 сего сентября и что в заседание Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета назначен С. И. Игнатенко.

2. Постановлено: Принять к сведению и вызвать в заседание Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета г[осподина] Игнатенко.

Время исполнения: К делу. № 3.

3. Заслушано: Отношение президиума делегатов VIII и XI армии, препровожденное при надписи председателя Под[ольской] Губернской Земской Управы о высылке 50-60 экземпляров обращения Под[ольского] Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета к гражданам селянам и горожанам Под[ольской] Губ[ернии] для рассылки делегатам армии.

3. Постановлено: За отсутствием запасных экземпляров просьба не может быть удовлетворена.

Время исполнения: 4/IX 1917 г[ода]. № 492. Д[ело] № 3.

За Председателя Шлейфер

Члены Комитета: Самулевич, Богацкий, Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. - Ф. 2520. - Оп. 1. - Спр. 4. - Арк. 105 - 105 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 661

Наказ № 2 Гайсинського комітету охорони революції щодо арешту посадових осіб

2 вересня 1917 року

ПРИКАЗ № 2. Гайсинский уездный комитет охраны революции 2-го сего сентября постановил: 1) отстраненного от должности уездного комиссара и председателя земской управы А. А. Савостьянова и отстраненного от должности заместителя комиссара И. А. Равского арестовать, как лиц заподозренных в соучастии в контрреволюционности. 2) отстраненного от должности секретаря комиссариата г[орода] Гайсина и его уезда Терлецкого арестовать на тех же основаниях. 3) отстраненного от должности начальника Гайсинского гарнизона и уездного

воинского начальника полковника Иванова как лицо заподозренное в контрреволюционности временно содержать под домашним арестом. Комитет Охраны Революции. Гайсин. 2-го сентября 1917 г[ода]. Гайсин[ская] Тип[ография] Н. В. Вайнштейна. С подлинным верно: А. Савостьянов.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 124. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 662

**Протокол засідання комітету села Степанівки Гайсинського повіту
щодо дій місцевого поміщика О. Савостьянова**

2 вересня 1917 року

В Центральную Украинскую Раду
ПРОТОКОЛ

На заседании 1-го сентября 1917 года Комитет села Степановки Подольской Губернии Гайсинского уезда Киблицкой волости, обсудив несколько вопросов и постановил: 1) Препроводить свой протокол Карабеловским уполномоченным в Центральную Украинскую Раду и донести, что помещик названного села Александр Савостьянов во время уборки хлеба обещал дать 5-й сноп, а по уборке хлеба, когда люди собрали, начал заявлять категорические протесты, что не дам отработанного хлеба гражданам, которым полагалось 83 кошпы 18 снопов, а только дал 74 кошпы и 15 снопов, когда названные граждане заявили, что он незаконно поступил, он моментально нагнал Козаков и военную милицию, которые неразобравшись в деле начали бесчинствовать и нападать с угрозами, что Ваша свобода давно уже погибла и что вы будете привлечены к большой ответственности, а потому комитет считает как выделение заготовок Александра Савостьянова к контрреволюционным попыткам и постановил: Просить Уентральную Украинскую раду о принятии мер к подавлению таким попыткам со стороны Александра Савостьянова.

2) В названное имение присланные из 7-го транспорта слабосильные лошади для поправки, которые наряжаются на помещичьи работы, и есть ли законное основание названные лошади наряжать, если крестьянские стоят без работы.

3) Комитет постановил: Просить о разрешении сельскому комитету принять меры, чтобы собран хлеб был своевременно свезен и смолотен, так как названный помещик работает исключительно военнопленными, а люди названного села остаются без работы и работа утягнется в осеннюю слякоть и хлеб может больше наполовину согнить в копах.

4) Просить Центральную Украинскую раду прислать следственную Комиссию на Александра Савостьянова, так как он бывший предводитель дворянства Гайсинского уезда Подольской губернии при старом режиме, и угнетал народ до невозможности, при чем были случаи, что из за его фантазий некоторые люди были засажены в тюрьму, и лешились там трудоспособности на всю свою жизнь.

5) На заседании Никита Заец и Василий Дворяк заявили: что когда они пошли уполномоченными от общества по поводу уборки хлеба названный помещик заявил, что Вы не думайте, что эти делегаты, которые к Вам приезжают, то их наполнят вскорости все тюрьмы, и Вам достанется, если вы будете их слушать.

6) Когда в селе состоится какое либо собрание управляющий Савостьянова Иван Погребняк приходит на собрание и мерзит все общество и говорит, что Вы все воры, и даже некорректными словами выражается в пользу Савостьянова, которому общество

ничего не в силах сделать, потому что он пользуется правами помещика Александра Савостьянова, а потому комитет покорнейше просит Центральную Украинскую раду о помощи пресечений мер от гнета помещика Александра Савостьянова, что подписями и приложением печати удостоверяем. Сентября 2 дня 1917 года.

Члены Иван Ганжа

Порфирий Рыбка

Секретарь Никита Заец

Згідно з оригіналом:

Старший писар [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 92 – 92 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 663

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

3 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 3 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Шлейфер, Осадчук, Майборода, Богацкий и Самулевич.

1. Заслушано: Об улучшении материальных средств Секретарей Исполнительного Комитета.

1. Вынесена резолюция: Увеличить жалованье Сметане в размере жалованья с добавкой, кроме того получать по Губ[ернскому] Правлению.

2. Заслушано: О приглашении для работ Комитета машинистки и назначения ей за работу вознаграждения.

2. Вынесена резолюция: Письменные работы на машинке возложить на секретарей.

3. Заслушано: О назначении вознаграждения курьерам, обслуживающим Комитет и выполняющим разноску пакетов и телеграмм Комитета.

3. Вынесена резолюция: Назначить двум курьерам канцелярии Губ[ернского] Комиссара по шести руб[лей] в месяц с 1-го сентября.

4. Заслушано: О выдаче пособия членам Исполнительного Комитета, не получившим никаких денежных пособий по эвакуации из г[орода] Каменца в г[ород] Винницу.

4. Вынесена резолюция: Выдать из средств Комитета пособие по эвакуации из г[орода] Каменца в г[ород] Винницу по пятидесяти рублей Слободянюку, Осадчуку, Костюку, Майбороде и Шлейферу.

Время исполнения: 5/IX 1917 г[ода]. № 498.

5. Заслушано: О месте заседания Губ[ернского] Съезда и о квартирах для участников его.

5. Вынесена резолюция: Просить городскую Управу о предоставлении зала для заседания с 11-го по 14-е сентября, а также предоставить квартиры для ста человек членов Совета Общ[ественных] Орг[анизаций] на время с 10-го сентября по 15-е сентября.

Время исполнения: 4/IX 1917 г[ода]. № 491. Д[ело] № 6.

6. Заслушано: О выписке Вестника Временного Правительства.

6. Вынесена резолюция: Выписать Вестн[ик] Вр[еменного] Прав[ительства] с 1-го дня издания.

Время исполнения: 5/IX 1917 г[ода]. № 497.

7. Заслушано: О распределении ассигнованных Вр[еменным] Прав[ительством] 42000 руб[лей] на содерж[ание] Исп[олнительных] Ком[итетов] Общ[ественных] Организаций и об определении суточных членам Комитета согласно изменившимся обстоятельствам.

7. Вынесена резолюция: Из ассигнованных Вр[еменным] Правительством 42000 руб[лей] ассигновать на надобности Губ[ернского] Комитета и Губернского Совета Общ[ественных] Орг[анизаций] десять тысяч рублей, а остальную сумму оставить в распоряжении Губернск[ого] Комиссара. Об применении суточного вознаграждения членов Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета внести вопрос на обсуждение Губернского Совета с 11-го по 13 сентября в числе вопросов текущих дел.

Время исполнения: 6/IX 1917 г[ода]. № 500.

За Председателя Шлейфер

Члены Исп[олнительного] Комитета: Осадчук, Майборода, Богацкий, Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 106 – 106 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 664

Розпорядження Гайсинського Комітету охорони революції про звільнення з-під арешту О. Савостьянова

3 вересня 1917 року

КОМИТЕТ ОХРАНЫ РЕВОЛЮЦИИ Гайсинского уезда. 3 сентября 1917 года. № 54. Господину А. А. Савостьянову. Комитет охраны Революции в заседании своем 3 сентября с[его] г[ода] постановил: освободить А. А. Савостьянова от ареста отобрав от него подписку о невыезде из имени Степановки впредь до разрешения комитета. Председатель комитета К. Брезкун. За секретаря Ф. Постников. С подлинным верно: А. Савостьянов.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 153. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 665

Протест гласних Ямпільського повітового земства проти їхнього відсторонення від участі у засіданнях самоврядного органу

3 вересня 1917 року

ДОКЛАД ПОДОЛЬСКОЙ ГУБЕРНСКОЙ ЗЕМСКОЙ УПРАВЫ ТРИНАДЦАТОМУ ЧРЕЗВЫЧАЙНОМУ ГУБЕРНСКОМУ ЗЕМСКОМУ СОБРАНИЮ

Протест 27 гласных Ямпольского уезда против неправильного устранения их от участия в земском строительстве

Уполномоченными 27 гласных Ямпольского уезда Максимом Акимовичем Царюком, Григорием Михайловичем Дзюбой и Феодосием Васильевичем Федоренко

при заявленні от 7 септєбря сего года прислана для внесення на обсуждение Губернского Земского Собрания копия протеста 27 гласных Ямпольского уезда следующего содержания:

1917 года. Септєбря 3 дня. Мы, нижеподписавшиєся, гласные Ямпольского Уездного Земства, избранные до революционного времени, а также избранные и кооптированные Земским Собранием 27 марта 1917 года, были приглашены повестками на Земское Собрание 27 августа с[его] г[ода], которое не состоялось за отсутствием кворума и тогда же Председатель Уездного Исполнительного Комитета Косицкий заявил, что заседание переносится на 3 септєбря и, объявляя об этом, просил прибыть на это собрание без повесток. Между тем, сегодня, 3 септєбря, мы, явившись к зданию Земской Управы, туда допущены не были и стоящая у дверей милиция требовала предъявления билетов, которые выдавались лишь лицам, помещенном в особом списке, т[о] е[сть] тем, которые получили письменное приглашение в заседание 3 септєбря и посторонним лицам по усмотрению неизвестных нам лиц. Нам же было Председателем Исполнительного Комитета Косицким заявлено, что мы исключены из состава земских гласных.

Распоряжение Управы и Уездного Исполнительного Комитета считаем незаконным и неправильным по следующим соображениям: 1) Согласно распоряжению Временного Правительства в марте месяце с[его] г[ода] все земские собрания, в том числе и Ямпольское, были пополнены демократическими элементами от всех общественных организаций, учреждений, кооперативов и т[ак] д[алее], от которых мы и вошли в состав гласных Ямпольского земства; пополненное таким образом Земское Собрание состоялось 27 марта для решения текущих вопросов, выдвинутых революционным временем и других. Затем, 18 июня было создано в составе гласных старого земства и кооптированных 27 марта Земское Собрание, на котором депутаты селянской спилки и Уездный Исполнительный Комитет потребовали кооптировать их в состав гласных, на что земское собрание изъявило согласие и таким образом оно пополнилось еще 50 членами. Вследствие разногласий при выборе товарищей председателя Собрания, значительная часть вновь кооптированных гласных покинула зал заседания и удалилась в помещение съезда мировых судей, а заседание было за отсутствием кворума закрыто. Того же 18 июня вновь кооптированные гласные собрались вечером в здании земской управы и продолжали заседание, несмотря на отсутствие кворума, и как оказалось впоследствии, они объявили себя земскими гласными и всех тех гласных, которые не пошли за ними в помещение съезда мировых судей, лишенными звания гласных. После того, удалив состав управы, избранный 27 марта, избрали новых должностных лиц. В каком порядке и виде постановления этого были доведены до сведения Правительства – нам неизвестно.

На земское собрание 27 августа с[его] г[ода] новым составом управы были приглашены особыми повестками все гласные старые и дважды кооптированы, но после открытия собрания и избрания Председателем его Ф. Т. Михаловского таковое было сорвано Председателем Исполнительного Комитета Косицким, очевидно по заранее намеченному плану, так как все старые гласные, избранные до революции, были отстранены тем же Председателем Исполнительного Комитета с представлением им лишь совещательного голоса, таким образом не оказалось кворума. По всей очевидности сделано это было из боязни нового состава Управы и Уездного Исполнительного Комитета критики их незаконных действий. Ту же цель сокрытия своих действий мы усматриваем в поведении Управы и Исполнительного Комитета и сегодня.

В виду изложенных обстоятельств мы, нижеподписавшиеся, глубоко возмущенные описанными выше незаконными действиями случайно оказавшихся у власти и не имеющих ничего общего с земским делом лиц протестуем против насильственного устранения нас, имеющих законные полномочия гласных, от участия в земском строительстве, находим, что при созданных Уездным Исполнительным Комитетом и Земской Управой условиях грубо нарушаются интересы населения уезда, значительная часть которого введена в заблуждение.

Уполномачиваем Максима Акимовича Царюка, Григория Михайловича Дзюбу и Феодосия Васильевича Федоренко довести об изложенном до сведения Правительства посредством личной поездки их к Губернскому Комиссару и посылки настоящего протеста Временному Правительству, Центральной Раде и Губернскому Земскому Собранию просить у подлежащих Правительственных органов назначения Правительственной ревизии Земской Управы как в расходовании ею земских сумм, так и общественной ее деятельности. Телеграмму Губернскому Комиссару и копию настоящего протеста доверяет подписать В. К. Акиндинову: Болеслав Ясинский, Валерий Павловский, Александр Ясинский, Г. В. Стахович, Гавриил Блонский, И. Косаковский, Ф. Михаловский, Е. Юнг, А. Гебельт, Н. Куриловский, Адам Немоевский, Секретарь Пред[седатель] Комитета рабочих Томашпольского сахарного завода Иван Валерианович Маньковский, Генрих Валерианович Мальнич, Степан Липковский, Ферманюк, В. Акиндинов, Ф. Залеский, А. Хесс, И. Ясинский, А. И. Юнг, А. Т. Чаленко, Максим Царюк, священник С. Мацкевич, Г. М. Дзюба, Григорий Лотоцкий, Феодосий Федоренко, Городской Голова Цыбульский».

При этом уполномоченные просят по заслушании Губернским Земским Собранием протеста вынести свое определение по таковому.

Об изложенном Губернская Управа докладывает Губернскому Земскому Собранию.

За Председателя Управы С. Иваницкий

Члены Управы С. Иваницкий, А. Городецкий, [нерозбірливий підпис]

ДАХМО. - Ф. 233. - Оп. 1. - Спр. 2885. - Арк. 40 - 41. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 666

Повідомлення «Робітничої газети» про ухвали другого кооперативного з'їзду Ольгопільського повіту

3 вересня 1917 року

Другий кооперативний з'їзд Ольгопільського повіту на Поділля відбувся 3-го вересня.

З'їзд одкрив голова кооперативного комітету К. А. Чайковський. На з'їзд прибули 56 представників від 46 споживчих т[овариств]в і вкупі з цим від кількох кредитових товариств.

Першим докладчиком був К. А. Чайковський, який докладавав про харчове питання. В справі харчовій по заслуханню докладчика і дискусії, ухвалено: 1) Збудувати хліб для армії переважно через кооперативи і ні в яким разі не закликати для справи збуту, торговельні фірми, 2) Селянство як і завше і тепер дасть хліба скільки зможе і тому з'їзд протестує проти реквізійних комісій і домагається оружною силою не закликати, 3) З'їзд домагається негайно заведення повної монополії фабрикатів, 4) Для забезпечення харчової справи з'їзд домагається затвердження всього складу Генерального Секретаріату на основі згоди 3-го липня, в тім числі і Ген[ерального]

Секретаря по харчовим справам, 5) В інтересах харчової справи на Україні і забезпечення від харчової розрухи, з'їзд протестує проти вилучення з складу автономної України українських земель: Харківщини, Катеринославщини, Херсонщини, Кубанщини і Таврії, і просить Українську Центральну Раду домагатись злучення українських земель.

Коротенького доклада про політичне становище зробив д[обродій] Зборовський. Після промов одноголосно прийняті постанови: 1) Визнати Українську Центральну Раду єдиною законною заступницею Українського народу і ухвалює з'їзд підлягати всім її постановам. 2) Вимагати від Тимчасового Уряду, щоб було затверджено весь Генеральний Секретаріат. 3) Домагатись, аби в найближчий час було скликано нараду з приводу організації вільного козацтва. 4) Позаяк в Ольгопільським повіті лишилось багато урядовців старого уряду, частина которого веде контрреволюційну пропаганду і ставиться вороже до населення, просить повітового комісара і повітовий Виконавчий Комітет, вжити всіх заходів до усунення осіб, замічених в контрреволюційній пропаганді. Висловлюючи надію, що по затвердженню Генерального Секретаріату вся місцева влада перейде в руки прихильників місцевого населення. 5) Просить Повітового Комісара, аби вжив всіх заходів, щоб козаки були забрані з Ольгопільського повіту.

Про вибори в волостні і повітові самоврядування зробив доклада Д. Г. Зосіматю. Що до земської справи ухвалено резолюцію: зважаючи на те, що проведення в життя Волостного Земства є великий здобуток революції, що через волостні Народні Управи буде проводитись культура і економічна справа, що через волостні Народні Управи вирішатиметься земельна справа. З'їзд кооперативний одноголосно ухвалює прийняти як найжвавішу участь в виборах до волостних і повітових Народних Управ, де дбати, аби в гласні до нового Земства були обрані дійсні представники народні, які б працювали в напрямку безвкупного переходу землі до рук трудящого народу.

Доклад про партійні організації зробив Д. Г. Зосіматю.

Позаяк на з'їзд прибуло представників мало, доклад про кооперативні союзи і кооперативний закон ухвалено перенести на слідуєчий кооперативний з'їзд.

Робітничка газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 24 вересня.

№ 667

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадських організацій

4 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 4 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук, Майборода.

1. Заслушано: Отношение члена Губернского Исполнительного Комитета Майбороды с оправдательными документами в израсходовании 6317 р[ублей].

1. Вынесена резолюция: Принять и признать правильным.

Время исполнения: 7/IX. № 512.

2. Заслушано: Его же со счетом в израсходовании аванса 150 р[ублей] и о возврате ему 3 р[ублей] 10 к[опеек], израсходованных им из собственных средств.

2. Вынесена резолюция: Принять и признать правильным.

Время исполнения: 7/IX. № 513.

3. Заслушано: Счет члена Губернского Исполнительного Комитета Карпачева в израсходовании 155 р[ублей] 9 к[опеек] из аванса, полученного на расходы по командировке в Летичевский уезд и г[ород] Бердичев в сумме 200 р[ублей].

4. Заслушано: Отношение Гайсинской Уездной Земской Управы о том, что выборы волостных земских гласных назначены на 10 сентября 1917 г[ода].

4. Вынесена резолюция: К сведению. Не приславшим Уездным Управам сведений о выборах в волостное земство написать, что связи с выборами в Учредительное Собрание необходимо принять самые энергичные меры к производству выборов, о чем сообщить Комитету. Что сделано в настоящее время управой.

Время исполнения: 6/IX. № 501 – 503.

5. Заслушано: Отношение Воронковского волостного Исполнительного Комитета с квитанцией Балтского казначейства за № 9164 на сумму 6 руб[лей], взысканные с Никифора Ступницкого и Ивана Ротаря за неявку в суд.

5. Вынесена резолюция: В Казенную палату.

Время исполнения: 7/IX. № 509.

6. Заслушано: Заявление проживающей в с[еле] Потоке Винницкого уезда Марины Костенковой об исходотайствовании ей пособия за службу мужа, убитого на войне.

6. Вынесена резолюция: Направить в Уездное Присутствие по воинской повинности.

Время исполнения: 7/IX. № 511.

7. Заслушано: Заявление члена Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Е. Осадчука о произошедшем 3 сего сентября недоразумений между ним и секретарем комитета Сметаной.

7. Вынесена резолюция: Предложить т[оварищу] Сметане дать письменные объяснения по этому делу.

8. Заслушано: Дело об аресте врача Беллавина и помощ[ника] Присяжного поверенного Купермана и предании суду бывшего Уездного Комиссара Бордакова за введение в Летичевском уезде осадного положения.

8. Вынесена резолюция: Препроводить переписку военному прокурору общего суда войска гвардии подполковнику Лозевичу с просьбой дать по имеющемуся делу свое заключение.

Время исполнения: 7/IX. № 510. Д[ело] № 3.

9. Заслушано: Письмо члена Комитета Бельского о состоянии Губернской Типографии.

9. Вынесена резолюция: Средств у Комитета нет, а поэтому пусть т[оварищ] Бельский сообщит Комитету, может ли Типография жить собственными средствами, а в противном случае Комитет сам найдет средства, как к продолжению работ и существования типографии.

Время исполнения: 7/IX. № 514. Д[ело] № 4.

10. Заслушано: Доклад г[осподина] Комиссара Губернского о событиях в г[ороде] Гайсине.

10. Вынесена резолюция: Немедленно командировать Губ[ернским] Исп[олнительным] Комитетом т[оварища] Майбороду для выяснения и ликвидации событий на месте.

11. Заслушано: Заявление т[оварища] Карпачева о выдаче ему суточных.

11. Вынесена резолюция: Выдать до 1 сентября суточные и 14 р[ублей] 91 к[опейку] на поездку в Летичев.

12. Заслушано: Об откомандировании Петропольского в Петроград.

12. Вынесена резолюция: Просить Губ[ернское] Правление передать все дела и переписку в Комитет для рассмотрения.

Время исполнения: 10/IX. № 527.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Осадчук, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 109 – 110. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 668

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

5–6 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
5 сентября 1917 г[ода]*

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Слободянюк.

1. Заслушано: Телеграмма товарища М[инистра] В[нутренних] Д[ел] Хижнякова о том, что назначение Стаховского задерживается неполучением ответа от Управления Красного Креста.

1. Вынесена резолюция: Просить г[осподина] Стаховского отправиться в Главн[ое] Управление Кр[асного] Креста для урегулирования этого дела.

2. Заслушано: Отношение Летичевской Уездной Земской Управы о том, что выборы в волостное земство назначены на 26 сентября.

2. Вынесена резолюция: Предложить Управе по соглашению с Комиссаром и Уездным Исполнительным Комитетом принять меры к производству выборов в волостное земство в самом непродолжительном времени.

Время исполнения: 7/IX. № 507. Д[ело] № 17.

3. Заслушано: Заявление члена Комитета Е. Осадчука о представлении его в Комиссию, в виду затянувшейся болезни, не смотря на лечение его врагами социалистами.

3. Вынесена резолюция: Просить Уездного Винницкого Воинского Начальника назначить т[оварища] Осадчука на комиссию.

Время исполнения: 5/IX. № 499. Д[ело] № 3.

4. Заслушано: Заявление т[оварища] Самулевича об выдаче ему аванса для окружной комиссии 50 и для выписки «Вестника Врем[енного] Прав[ительства]» 19 руб[лей] и на канцелярские принадлежности Губикома 31 руб[ль].

4. Вынесена резолюция: Просить Губ[ернского] Комиссара выписать аванс в 100 руб[лей] для означенной цели.

Время исполнения: 5/IX. № 497.

5. Заслушано: Вопрос о созыве съезда демократических организаций.

5. Вынесена резолюция: Послать телеграмму.

Время исполнения: 7/IX. № 46.

6 сентября 1917 г[ода].

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о том, что Комитет помещается в г[ороде] Виннице, Садки, Большая Скальная, дача Моргулиса, дом № 147.

1. Вынесена резолюция: К сведению.

- Время исполнения: К делу. № 3.
2. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара о командировании 15 сентября представителя Комитета для участия в совещании по рассмотрению смет беженцев.
2. Вынесена резолюция: Делегировать т[оварища] Осадчука.
- Время исполнения: К делу. № 2.
3. Заслушано: Отношение Проскуровской Уездной Земской Управы о том, что выборы в Волостное Земство назначены на 1 октября и Уездное Земство на 7 октября с[его] г[ода].
3. Вынесена резолюция: К сведению.
4. Заслушано: О роспуске из армии учителей начальных классов.
4. Вынесена резолюция: Просить Генеральный Секретариат по народному образованию возбудить в срочном порядке перед Штабом Верховного Главнокомандующего вопрос об увольнении из армии учителей начальных школ, согласно постановлению армейских организаций по этому вопросу.
- Время исполнения: Телеграмма. 7/IX 1917 г[ода]. № 46.
5. Заслушано: Прощение Петра Проданца о выдаче ему казенного пайка.
5. Вынесена резолюция: В Губ[ернское] Крестьянск[ое] Присутствие.
- Время исполнения: 7/IX 1917 г[ода]. № 508. Д[ело] № 8.
6. Заслушано: Об удовлетворении б[ывшего] члена Губернского Исполнительного Комитета Костюка суточными деньгами за время с 6 по 22 августа с[его] г[ода].
6. Вынесена резолюция: Отказать, так как суточные получил во время командировки в Москву.
- Время исполнения: 7/IX 1917 г[ода]. № 509. Д[ело] № 8.
7. Заслушано: Телеграмма Летичевского Уездного Исполнительного Комитета о том, что чинами армии арестованы чины Комитета Белавин и Куперман.
7. Вынесена резолюция: Сообщить текст телеграммы Карпову для разъяснения.
- Время исполнения: К делу. № 3.
- За Председателя Комитета Богацкий
- Члены: Осадчук, Слободянюк, Самулевич

*ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 111 – 112. Рукопис. Оригінал. Підпис.
Так у тексті.

№ 669

**Повідомлення газети «Народня воля» про прибуття козаків
до Кіблицької волості Гайсинського повіту**

5 вересня 1917 року

В Кіблицьку волость, Гайсинського пов[іту], на Поділлі, прислані козаки, які роблять населенню багато шкоди. Зібрання Кіблицького волосного сходу, обміркувавши справу з козаками, одноголосно ухвалило: Щиро прохати Центральну Українську Раду, щоб неодмінно було вислано з сел Гайсинського повіту козацьке військо, яке без всякого діла надіслане в наш край. Прохати Повітового Комісара, щоб без відома Повітової Ради Селянських Депутатів в повіт ні козаки, ні воєнна міліція не надсилалась.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 18 (5) вересня.

№ 670

Оголошення про проведення організаційного зібрання Кам'янець-Подільською об'єднаною соціал-демократичною групою

5 вересня 1917 року

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Вследствие эвакуации, существовавшая в г[ороде] Каменце объединенная социал-демократическая рабочая группа распалась.

В виду необходимости в новой организации группы С[оциал]-Д[емократов] просим всех товарищей – рабочих и военных, разделяющих социал-демократические воззрения, явиться в организационное собрание группы **во вторник 5 сентября** в 6 час[ов] вечера, в помещении Совета Рабочих Депутатов (здание Духовной Консistorии).

Запись в члены группы С[оциал]-Д[емократов] принимается ежедневно в Дух[овной] Консistorии от 12-2 час[ов] дня и от 7-9 час[ов] веч[ера].

Инициативная группа.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 26. – Арк. 5. Друкарський відбиток.

№ 671

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

7 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 7 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Слободянюк.

1. Заслушано: Отношение Исполнительного Комитета Совета представителей общественных организаций в г[ороде] Виннице с телеграммой Комиссара Центросахар Веселовского об оказании срочного содействия Выше Ольчедаевскому Сахарному заводу в урегулировании недоразумения, возникшего между заводом и кр[естьянами] с[ела] Кур Сорокского уезда.

1. Вынесена резолюция: Копию телеграммы препроводить Малинскому Исполнительному к[омите]ту.

Время исполнения: 9/IX 1917 г[ода]. № 520.

2. Заслушано: Заявление гласного Литинской Городской Думы Абрама Розенберга, что г[ород] Литин представляет собою гнездо контрреволюции и что на должности Начальников и помощников в уездной и городской милиции состоят бывшие полицейские чины.

2. Вынесена резолюция: 1) Просить Губернского Комиссара сделать распоряжение об удалении со службы милиции бывш[их] чинов полиции и производстве расследования та обстоятельств дела.

2) Копию заявления отослать Губ[ернскому] Совету солдатских, рабочих и крестьянск[их] депутатов [...].

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 575. Д[ело] № 3.

3. Заслушано: Отношение Летичевского уездного Исполнительного Комитета об утверждении члена Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Я. Карпачева в

должности Летичевского уездного Комиссара, а Мирowego Судью Ф. Онацевича в должности помощника Комиссара.

3. Вынесена резолюция: Просить Подольского Губернского Комиссара принять меры к скорейшему утверждению Карпачева Летичевским Уездным Комиссаром.

Время исполнения: 9/IX 1917 г[ода]. № 525.

4. Заслушано: Отношение Летичевского у[ездного] Испол[нительного] Комитета, что на собрании Летичевского уездного Исп[олнительного] Комитета 29 августа Комиссаром уезда избран Я. Карпачева, а помощником его Онацевич, об утверждении коих в должности послана телеграмма.

4. Вынесена резолюция: Просить Подольского Губернского Комиссара принять меры к скорейшему утверждению Карпачева Летичевским Уездным Комиссаром.

Время исполнения: 9/IX 1917 г[ода]. № 525.

5. Заслушано: О дороговизне.

5. Вынесена резолюция: Внести вопрос на обсуждение Совета.

За Председателя Комитета Богацкий

Члены: Самулевич, Осадчук

Секретарь

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 113 – 113 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 672

Розпорядження Гайсинського Комітету охорони революції про дозвіл О. Савостьянову виїзжати з помістя

7 вересня 1917 року

МАЛЫЙ КОМИТЕТ ОХРАНЫ РЕВОЛЮЦИИ Гайсинского уезда. 7 сентября 1917 года. № 66. Г[осподи]ну А. А. Савостьянову. По постановлению Малого К[омите]та Охраны Революции от 7 сентября с[его] г[ода] снято с Вас запрещение о невыезде из имения Степановки, о чем доводится до Вашего сведения. Председатель комитета К. Брезкун. Секретарь Шабалин. С подлинным верно, в настоящей копии в третьей строке исправлено «7», верно: А. Савостьянов.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 153. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 673

Звернення Вінницького повітового комісара до Подільського губернського комісара щодо звільнення його з посади

7 вересня 1917 року

ВИННИЦЬКИЙ
УЕЗДНЫЙ КОМИССАР
Временного Правительства
Сентября 7 дня 1917 г[ода].
№ 1964.
Г[ород] Винница

Господину Подольскому Губернскому Комиссару

Два місяця тому назад, 7-го июля, мною подано было прошение об увольнении от должности Уездного Комиссара, но до сих пор увольнения моего не последовало. Между тем местный Совет Солдатских и Рабочих Депутатов 29-го сего августа вынес резолюцию следующего содержания:

«Удалить немедленно Уездного Комиссара и всех бывших полицейских со службы по милиции, предложить Сельским и Волостным Комитетам с согласия Исполнительного Комитета назначить полезных рабочих на должности начальников милиции» и разослал таковую по всему уезду, чем совершенно подрывает мой авторитет на местах и лишает возможности спокойно работать.

В виду этого, чувствуя к тому же крайнее нервное утомление от шести месячного несения обязанностей Комиссара, прошу ускорить дело о моем увольнении, до назначения же постоянного Комиссара командировать кого-либо для временного несения обязанностей Комиссара, кому я мог бы передать должность.

Уездный Комиссар Ренненкампф

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 18 – 18 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 674

Повідомлення газети «Нова Рада» про вітання українців окремої телеграфної роти представників вільної Російської федерації

8 вересня 1917 року

Могилів-Подільський, 8. Українці окремої телеграфної роти щиро вітають представників вільної російської федерації. Інтернаціонал народів Росії хай покаже приклад всесвітньому інтернаціоналові та доведе до згоди братні народи всього світу. Хай живе Російська демократична федеративна республіка.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 10 вересня.

№ 675

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

9 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 9 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Слободянюк.

1. Заслушано: Отношение Винницкого Уездного Комиссара о том, что контрреволюционных выступлений в уезде не было, но контрреволюционное настроение среди крестьянского населения сильно нарастает под влиянием все усиливающейся разрухи.

1. Постановлено: Просить уездного комиссара постепенно заменять без ущерба для дела милицеских бывших полицейских.

Время исполнения: 12/IX 1917 г[ода]. № 534.

2. Заслушано: Подольского Губернского по крестьянским делам Присутствия, что канцелярия присутствия помещается в Виннице на Садках, по Скальной улице.

2. Постановлено: К сведению.
Время исполнения: К делу. № 3. 1917 г[ода].
3. Заслушано: Отношение Винницкой городской управы, что белый зал 11, 12 и 13 сентября уже отдан для заседаний Под[ольского] Губ[ернского] Продовольственного Комитета, квартир для членов Совета совершенно нет.
3. Постановлено: Просить г[осподина] Комиссара и т[оварища] Осадчука найти помещение.
Время исполнения: К делу. № 6. 1917 г[од].
4. Заслушано: Отношение Подольского общества сельского хозяйства и сельскохозяйственной промышленности о включении в состав Совета общ[ественных] Организаций представителя общества, как учреждения Губернского, Председателя общества Антона Урбанского.
4. Постановлено: Представить на рассмотрение Совета.
5. Заслушано: Отношение Подольского Губернского по крестьянским делам Присутствия, что в заседании Присутствия, назначенном на 9 сего сентября будет подвергнута пересмотру стоимость продовольственного пайка на период времени с 1 сентября с[его] г[ода].
5. Постановлено: К делу.
Время исполнения: К делу. № 8. 1917 г[од].
6. Заслушано: Отношение Брацлавского уездного Исполнительного Комитета, что уездный Комиссар Мосевич рекомендован на эту должность Комитетом, как лицо, искренно преданное революции и что в уезде контрреволюционных выступлений не было и не ожидается.
Постановлено: К сведению.
Время исполнения: К делу. № 3.
7. Заслушано: Отношение Балтского уездного Исполнительного Комитета о том, что уездный Комиссар является истинным сторонником революции и пользуется доверием населения и что контрреволюционных выступлений не было.
7. Постановлено: К сведению.
Время исполнения: К делу. № 3. 1917 г[од].
8. Заслушано: Командующего 93 пехотным запасным полком с перепиской, возникшей по прошению жительницы с[ела] Вербовой Ирины Туз о выдаче пайка.
8. Постановлено: В Крестьянское Присутствие.
Время исполнения: 12/IX 1917 г[ода]. № 532. Д[ело] № 8.
9. Заслушано: Телеграмма Александрова о том, что дела Каменецкого уезда и настроение военных властей требует его пребывания в г[ород] Каменец.
10. Заслушано: Отношение Балтской уездной земской управы о выборах в волостное земство.
10. Постановлено: Передать копию в Окружную Комиссию.
Время исполнения: 12/IX. № 533.
11. Заслушано: Отношение командира 519 пехотного Кизлярского полка с перепиской, возникшей по прошению солдатки Анны Панчишин о выдаче следуемого ей от казны пособия за службу мужа.
11. Постановлено: В Крестьянское Присутствие.
Время исполнения: 12/IX 1917 г[ода]. № 531. Д[ело] № 8.
12. Заслушано: Отношение Коменданта Этапа № 40 дорог IX армии, 48 этапного батальона с докладной запиской старшего писаря Ивана Загурского об

исходотайствовании родителям его, проживающих в с[еле] Севериновке Брацлавского уезда денежного от казны пособия.

12. Постановлено: В Крестьянское Присутствие.

Время исполнения: 12/IX 1917 г[ода]. № 530. Д[ело] № 8.

13. Заслушано: Летичевского уездного Исполнительного Комитета о присылке ему засвидетельствованной копии поданного жителем г[орода] Летичева Королевским члену Комитета Карпачеву заявления.

13. Постановлено: Выдать справку.

Время исполнения: 26/IX 1917 г[ода]. № 447. Д[ело] № 3.

14. Заслушано: Заявление бывших чиновников Под[ольского] Губ[ернского] Прав[ления] о пересмотре вопроса об увольнении.

14. Постановлено: Предложить б[ывшим] чиновникам Губ[ернского] Прав[ления] подписать заявление всем.

Время исполнения: 12/IX. № 528.

За Председателя Богацкий

Члены: Самулевич, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 114 – 115 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 676

**Повідомлення газети «Воля» про прибуття
козаків до Кіблицької волості Гайсинського повіту**

10 вересня 1917 року

В Кіблицьку волость Гайсинського повіту прислано козаків, які роблять населенню багато шкоди. Зібрання Кіблицького волосного сходу, обміркувавши справу з козаками, одногосно ухвалило: Щиро прохати Центральну Раду, щоб неодмінно було вислано з сел Гайсинського повіту козацьке військо, яке без всякого діла надіслано в наш край. Прохати Повітового Комісара, щоб без відома Повітової Ради Селянських Депутатів в повіт ні козаки, ні воєнна міліція не надсилалась.

Воля (Видання Бюро ЦК УСДРП). – Київ. – 1917. – 10 вересня.

№ 677

**Повідомлення газети «Народня воля» про результати виборів
до Вінницької волосної народної ради**

10 вересня 1917 року

Вінницький повіт (на Поділлі). 10 вересня відбулися вибори до волосних народних рад.

Сили витрачено багато, а наслідки – не дуже веселі. В 10 волостях (з загального числа 11) з 344 радних вибрано тільки 194, а решту – 150 треба знов вибирати. Багато справа постраждала через назву «Земство». Були такі села, де половина людей кидала свої картки і не йшла на вибори, коли довідувались, що вибиратимуть до волосного земства. Багато накоїли лиха і ті військові частини, які стоять по селах. В Гавришівській волості, наприклад, під впливом солдат частина сел зовсім одмовилась приймати

участь в виборах і тичками повиганяла перепищиків од себе. Через се вибрано з 21 радних тільки 4.

Друга причина така. Вибори одбувалися по персональній системі. Кандидатів виставлялось багато і ніхто не збірив більшости голосів. Так, в Калинівській волості є два цукроварних заводи, які виставили своїх кандидатів, жида своїх, у селян-же не багато своїх, а кінець кінцем вибрано тільки 5 радних, а треба 45. Так само і в Станіславчеській волості, дуже мішаній по населенню, вибрано з 37 радних 15.

В повіті живе багато українців селян католиків. Ксьондзи повели широку агітацію. «Ти католик – ти поляк, ти поляк – то мусиш виставляти своїх кандидатів, бо сі другої нації». Деякі ксьондзи повиставляли свої кандидатури. Се знов таки розбило сили і ніхто не одержав більшости голосів. Так сталося в Гавришівській, Ніковській, Калинівській, Гніванській волостях.

Голосувало од 10 до 50 відсотків, в середньому для цілого повіту коло 30 відсотків.

Інтелігенції в радні попало мало. Учителів нема, попам не вірять. А солдати всюди агітували і проти тих інтелігентів, яких виставляли кандидатами, бо, мовляв, вони «пани», «буржуї».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 жовтня (23 вересня).

№ 678

Повідомлення газети «Подільська воля» про засідання Подільського губернського селянського з'їзду

11 вересня 1917 року

Головою з'їзду вибрано одноголосно М. Літвицького, товар[ишем] голови Богуна і Голубовача, секретарем Крекотня.

Першим питанням обмірковувалось про відношення з'їзду до Совіту Робітничих, Крестьянських і Солдатських Депутатів*. Обговоривши питання, постановлено:

1. Визнаючи, що тактика, якої додержувалися представники Совітів Робітничих і Солдатських Депутатів, привела до розриву з'їзду, скликаного по їхній ініціативі і як раз по питанню про організацію селянства. Селянський Губерський з'їзд висловлює свій жаль з приводу того, що люде, які збираються організувати селянство, покидають його в той час, коли ясно виражена воля селянства не совпадає з волею Солдатських і Робітничих Депутатів. Така позиція не личить органам революційної демократії, бо правдивим проводирем являється тільки та організація, яка виявляє волю народа, а не та, яка накидає свою волю народові.

2. З'їзд запрошує Совіт Робітничих і Солдатських Депутатів делегувати 4-х представників на з'їзд, по два од Робітничих і Солдатських Депутатів.

Другим обговорювалось земельне питання. Докладчиком буй В. Мачушенко. Доклад зроблений на основі постанов Всеукраїнського Селянського з'їзду по земельному питанню. Резолюції роздані всім учасникам окремою книжкою.

М. Літвицький зробив доклад про земельні комітети і про їх працю по підготовці матеріалу для вирішення земельного питання установчими зборами. Принято резолюцію:

Губернський Селянський з'їзд визнає несправедливою постанову про зменшення кредитів на одержання місцевих земельних комітетів. Без грошей Земельні Комітети не зможуть зробити тої роботи, яку вони повинні зробити, щоб Установчі Збори справедливо вирішили земельне питання. З огляду на це з'їзд рішуче протестує проти

зменшення кредитів на так звані операційні розходи і на діловодство і вимагає забезпечення Земельних Комітетів потрібними для їхньої роботи грошми відповідно представленим ними обрахунками.

Для позачергової заяви бере слово Джугелі, делегат Солд[атських] і Роб[ітничих] Депутатів про те, що Совіт делегував його на приватне «совещание» крест'ян, а не на з'їзд і що справжній з'їзд відбувається далі, в котрому є представники од 11 повітів, що з'їзд визнав себе правомочним і тільки його постанови будуть обов'язкові для всієї губернії. Нарешті він заявляє, що з'їзд пропонує совещанію прислати на з'їзд делегатів. З приводу цього винесена резолюція:

Зважаючи на те, що представник Ради Солдатських і Робітничих Депутатів в своїй позачерговій заяві виявив непримириму позицію, на яку став совіт Солд[атських] і Роб[ітничих] д[епута]тів відносно представників українського селянства, що ця позиція знову виявила намір Ради Солд[атських] і Роб[ітничих] д[епута]тів діктувати свою волю, Губернський Селянський З'їзд не вважає можливим посилати своїх до них представників.

Т[овариш] Літвицький робить доклад про земство. Збори ухвалюють таку резолюцію: З'їзд визнає, що тільки тоді може бути добрий лад в господарському життю нашого народу, коли сам народ буде порядкувати своїми справами, а через те все селянство обов'язково повинно брати участь у виборах до волостного, повітового і губернського земства. Нема чого ухилятися од виборів до земства, бо тоді пройдуть туди вороги трудящого народу і будуть порядкувати йому на шкоду.

Коли ж людям противна назва «Земство», то хай нові виборні народні на першому ж зібранні зроблять постанову, щоб замість земства в Подольській губ[ернії] були волостні, повітові та губернська «Народні Ради», та такі-ж «Народні Управи».

Джугелі робить доклад про вибори до установчих зборів (резолюція):

Визнаючи необхідними закріпити:

1) демократично-республіканський лад в російській державі на підставі федеративного об'єднання всіх націй, які входять в склад Російської держави,

2) право трудового селянства користуватися всею землею, яка досі находилася в руках казни, церкви, монастирів і приватних землевласників, і

3) всі інші здобутки Російської революції, що можуть зробити тільки Установчі Збори, з'їзд висловлюється за необхідність брати саму жваву участь в виборах до волостного, повітового і губернського земства, яким по закону належить право переводити вибори до установчих зборів, щоб до цих установчих зборів прийшли дійсні оборонці інтересів трудового народу.

Миколайчук робить доклад про Центральному Раді і Генеральний Секретаріат. Мачушенко і Боб доповняють доклад Миколайчука. Принято таку постанову:

Заслухавши доклад про Центральну Раді, з'їзд висловлює щирю подяку Центральній Раді за її працю на користь українського народу. Просить домагатись від Російського Уряду затвердження Секретаріату в повному складі, представленому Центральною Радію, а також рішуче протестує проти виділу з меж автономної України Катеринославської, Херсонської, Харківської, Таврійської губ[ерній] і повітів інших губерній.

Мачушенко заявив, що він вибраний на Центральний Тимчасовий Комітет Української Селянської Спілки не на губернському з'їзді, а через те тепер губернський з'їзд має вибрати другого представника в Центральний Тимчасовий Комітет Української Селянської Спілки. Перевибрано Мачушенка.

По питанню про відношення до війни і Стокгольмської конференції постановлено:

1) Зважаючи на те, що війна потрібна поміщикам, фабрикантам та іншим багатіям, а трудовому народу несе тільки нещастя, Губернський Селянський З'їзд визнав необхідним, щоб Временне Правительство негайно вжило рішучих заходів, щоб спинити цю бойню народів і підписати мирний договір поміж народами воюючих держав без захвату чужих земель і без виплати контрибуцій.

2) З'їзд признає необхідним, щоб зруйновані війною українські землі: Галичина, Буковина, Холмська Русь, Волинь, а також Польща, Бельгія, Сербія та інші країни були відроджені до нового життя коштами та заходами тих держав, що брали участь у війні. Порядок задоволення зруйнованих країн має виробити Міжнародний Мирний Конгрес з участю представників українського народу.

3) Вітаючи заходи соціалістів – дійсних представників трудового народу до скликання соціалістичної наради у Стокгольмі, Губернський селянський з'їзд з обуренням протестує проти тих перешкод, які чинять деякі правительства представникам соціалістів для участі в стокгольмській конференції, яка має виявити дійсну волю трудящися мас, обов'язкову для всіх правительств.

Про питання про смертну кару постановлено: Губернський Подольський Селянський З'їзд рішуче протестує проти введення смертної кари і домагається одміни її на вічні времена. По питанню про повстання Корнілова постановлено домагатися самої строгої кари контр-революціонерів Корнілову і його прибічникам, котрі хотіли захопити всю владу в свої руки і одняти знову од народу завойовані права.

Про відношення до Рад Солдатських, Робітничих і Селянських Депутатів постановлено:

З огляду на те, що Совіти Робочих і Солдатських Депутатів, котрі скликали Губернський з'їзд, стали на з'їзді в непримиримому позицію до селян, заявивши їм, що як селяне не приймуть їх резолюцій, то вони не приймуть участі в з'їзді, що погрозу цю вони і виконали, коли селяне, не зважаючи на те, все ж таки з ними не згодилися, селяне одинадцяти повітів, рушивши проводити далі роботу без участі совітів, з приводу конфлікту з совітами постановили: тактику совітів вважати недостойною соціалістів і демократів і закликають селян на запрошення совітів більше не приїздити.

Голова з'їзду М. Літвицький.

Писар Ів. Крекотень.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 12 – 14.

**З'їзд було скликано Губ[ернським] Совітом солдатських і робітничих депутатів. Після прийняття значною більшістю резолюцій по продовольчій справі і організації селянства, представники совіту солдат[ських] і робітн[ичих] депутатів, які були в меншості, не погодившись з цими резолюціями, зірвали з'їзд, але представники селянства і українських соціалістичних партій продовжували роботу з'їзду.*

№ 679

Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування в місті Ольгополі осередку партії українських соціалістів-революціонерів

11 вересня 1917 року

Повітовий Кооперативний комітет вирішив скликати на 3 вересня Повітовий Кооперативний з'їзд і об'єднати в їдну партію всіх діячів, котрі з давньої пори працюють в повіті на користь народів. Потреба об'єднатись в партію виявилась ще і в

тому, що під час революції проявилось багато «тоже українців». Приходиться від деяких людців, що називають себе українцями, навіть відхрестюватись. А напереді ще вибори до волостного та повітового самоурядовання. Потрібно підрахувати свої сили і, згуртовавшись, провести скрізь дійсних українських діячів. Боротьба буде велика – з одного боку пани-землевласники, об'єднавшись, ведуть завзяту боротьбу з народними обранцями, з другого – різні сільські мироїди-павуки – бувші волостні старшини вже пускають в ход старі способи – могоричі...

Повітовий Кооперативний Комітет склав список майбутніх членів партії з відомих йому людей і оце 15 серпня відбулось зібрання партії на зібранню принята була програма українських соціалістів-революціонерів і вирішено закласти в Ольгополі повітову філію з районними та волостними філіями. Приймати нових членів партії доручено тільки повітовому Комітетові, який повинен робити це з обережністю, бо всі члени прийняли на себе кругову іден за другого відповідальність перед громадою і дали підписку, що вони будуть підлягати партійній дисципліні.

Поки, що до партії прийнято 40 членів. З них 6 членів (а всього 10) малого повітового Виконавчого Комітету, 3 члени Продовольчої Земської Управи, 2 члени Продовольчої Управи і 2 урядовці, а решта членів – кооперативні діячі та вчителі. В Повітовий Комітет обрано д[обродіїв] Босенко, Зборовського, Зосіматю, Кухарчука і Реку.

Адреса Пов[ітового] Комітету: м[істо] Ольгопіль. Також організована і в Бершаді районна філія зо своїм районим комітетом. Почали вже готуватись до виборів гласних до Волостного Земства.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 16-17. – 11 вересня. – С. 14 – 15.

№ 680

Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Могилів-Подільською окремою телеграфною ротою з'їзд народів у Києві

12 вересня 1917 року

МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ: Українці окремої телеграфної роти щиро вітають представників вільної російської федерації – Інтернаціонал народів Росії хай доведе до згоди братні народи всього світа. Хай живе Російська демократична федеративна республіка.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 25 (12) вересня.

№ 681

Лист Подільського губерньського комісара Літинському повітовому виконавчому комітету щодо подання пропозиції на посаду повітового комісара

13 вересня 1917 року

Общее
13 сентября 1917 г[ода].
№ 11335.

Литинскому Уездному Исполнительному Комитету

В виду возбужденного Литинским Уездным Комиссаром Стемповским ходатайства об освобождении его по болезни от должности Комиссара, мною одновременно с сим командирован в г[ород] Литин для временного исполнения обязанностей Уездного Комиссара член Подольского Губернского Исполнительного Комитета Ф. К. Слободянюк.

Сообщая об изложенном, прошу Уездный Комитет озаботиться скорейшим созывом Уездного Совета представителей Объединенных Общественных организаций для избрания кандидата на должность Литинского Уездного Комиссара и об избранном лице сообщить мне с представлением протокола об его избрании для возбуждения ходатайства об утверждении избранного в должности Комиссара.

Губернский Комиссар
Правитель Канцелярии

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 8 – 8 зв. Машинопис. Копія.

№ 682

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Кіблицького волосного сходу щодо поповнення складу Гайсинського повітового земського зібрання

13 вересня 1917 року

В Раді Гайсинського Повітового Земства на Поділлі, і досі засідають представники тільки від поміщиків, від селян-же представництва нема. Обміркувавши цю справу, Кіблицький волосний сход постановив прохати Гайсинське Повітове Земське Зібрання прийняти в свій склад 30 представників Повітової Ради Селянських Депутатів та вчителів з правом рішачого голосу.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 26 (13) вересня.

№ 683

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

14 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
14–15 сентября 1917 г[ода]*

Присутствовали: Богацкий, Шлейфер, Самулевич, Майборода, Слободянюк.

1. Заслушано: Отношение Винницкого уездного Исполнительного Комитета с копией протокола заседания от 22 августа 1917 г[ода] для сведения.

1. Постановлено: Принять к сведению и просить все уездные исполнительные комитеты присылать протоколы своих заседаний.

Время исполнения: 19 сентября. № 550.

2. Заслушано: Телеграмма из Гайсина председателя 14 чрезвычайного земского собрания Ямпольского с выражением Брезкуну и его заместителю доверия и с ходатайством об утверждении Брежуна в должности уездного Комиссара.

2. Постановлено: Просить Губ[ернского] Комиссара утвердить Брезкуна временно до съезда общественных организаций.

Время исполнения: 19 сентября. № 551.

3. Отношение Начальника Кишиневского Почтово-Телеграфного Округа с расчетом платы, причитающейся за передачу депешь, поданных в долг в Каменец-Под[ольск] в июне месяце с[его] г[ода] в сумме 65 р[ублей] 10 коп[еек].

3. Постановлено: Просить Казначеем Исп[олнительного] К[омите]та означенную сумму (65 р[ублей] 10 коп[еек]) внести в казначейство согласно уведом[ления] Начальника Кишиневского Почтово-Телеграфного Округа от 21 авг[уста] 1917 г[ода] за № 71019.

4. Заслушано: Отношение Украинской Центральной Рады о том, что Генеральный Секретарь Украинской Центральной Рады временно утвердить в должности Летичевского уездного Комиссара члена Комитета Карпачева с тем, чтобы выборы его были произведены в кратчайший срок.

4. Постановлено: Принять к сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

5. Заслушано: Отношение Ямпольской уездной Земской Управы с копией акта о приеме от членов Земской Управы Мазура и Кожухаря производства дальнейших расходов по земской смете на 1917 г[од].

5. Постановлено: Передать Губ[ернскому] Комиссару для дачи законных распоряжений.

Время исполнения: 19 сентября. № 552.

6. Заслушано: Сообщение Губернского Комиссара о телеграмме Верховн[ого] Главнокомандующего и Начальника Штаба от 13 сентября 1917 г[ода].

6. Постановлено: Телеграмму принять к сведению и руководству и сообщить с той же целью копию уездным Исполнительным Комитетам.

Время исполнения: См[отри] прот[окол] Комитета от 16/IX.

7. Заслушано: Доклад члена Исп[олнительного] Ком[итета] Слободянюка о событиях в г[ороде] Литине 9-го сент[ября] с[его] г[ода].

7. Постановлено: Заслушав доклад чл[ена] Исп[олнительного] Ком[итета] Слободянюка и принимая во внимание, что он командирован Губ[ернским] Комиссаром и Губ[ернским] Исп[олнительным] Комитетом для времен[ного] исполнения обязанностей Литинского Уездн[ого] Комиссара постановлено: поручить Слободянюку принять чрезвычайные меры по устранению недоразумений, а равно и вредных элементов в милиции и др. учреждениях.

Время исполнения: Дана выписка Слободянюку 14 сентября.

8. Заслушано: Заявление чл[ена] Исп[олнительного] Ком[итета] Костюка о выдаче ему суточных с 18-го по 22-е августа, за 5 суток всего 35 руб[лей].

8. Постановлено: Выдать Костюку тридцать пять рублей.

Время исполнения: Выдано 14 сентября 1917 г[ода].

9. Заслушано: О рабочих Подковного механического завода З. С. Грохольского в Пятничанах.

9. Постановлено: Принимая во внимание тяжелое положение в экономическом отношении рабочих с закрытием подковного завода Грохольского и трудности подыскания работы Губернский Исполнительный Комитет, признавая право на экономическую борьбу, находит недопустимым угрозы «крайними мерами» в которые можно вносить всякое содержание и находит необходимым рабочих с разделением их на следующие три категории: 1) рабочих квалифицированных удовлетворить за три месяца, 2) чернорабочих за два месяца и 3) женщин и подростков за две недели. Кроме того, принимая во внимание, что Совет Р[абочих], С[олдатских] и К[рестьянских]

депутатов выдал три тысячи пятьсот рублей (3500 р[ублей]) для вспомоществования рабочих, Исполнительный Комитет находит необходимым выдать ему всю эту сумму. Те рабочие, которые будут обратно приняты в завод не подлежат удовлетворению какой либо суммы, кроме общего содержания за прошедшее время.

Время исполнения: 19 сентября. № 553.

Председатель Комитета Богацкий

Члены: Слободянюк, Шлейфер, Майборода, Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 116 – 117 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*Так у тексті.

№ 684

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу селян села Тростянець щодо оплати праці

14 вересня 1917 року

В с[елі] Тростянці на Поділлі, 14 вересня селяне на загальних зборах постановили: Через те, що на копку буряків економія дає тільки 5 карб[ованців] за мірницю (мірницю считає економія в 75 пудів), то з 15 вересня покинути копати і возити буряки. Через два дні економія згодилась з селянами і тепер буряки копають, де кращі по 6 карб[ованців], а де менші і рідчі по 7 карб[ованців] мірницю. Мірницю тепер считають в 65 пудів. На тім же зібранні ухвалено: одібрати у арендатора М. Атензона два ставки і два млини, які він арендує в тій же економії, через те, що він мусить справляти греблі і не справляє, і меле зерно, коли йому тільки схочеться. Цієї весни селяне, через те, що гребля не була справлена, мусили за 6 верст об'їзжать, щоб засівати свої поля і через те з посівом спізнились.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 жовтня (23 вересня).

№ 685

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

15 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

15 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Шлейфер, Самулевич, Майборода.

1. Заслушано: Отношение Генерального Секретариата Украинской Центральной Рады о вредной деятельности помещика Гайсинского Уезда Александра Савостьянова.

1. Вынесена резолюция: Заслушав разъяснения Губ[ернского] Комиссара об исходотайствовании с устранением Савостьянова и об усложнении в Гайсинск[ом] У[езде] в связи с делом Савостьянова, а также о том, что он сделает на днях личный доклад Генеральному секретариату постановили выдать инструкции секретариату после доклада Комиссара.

Время исполнения: Лично передано Губернскому Комиссару.

2. Заслушано: Отношение Винницкой Окружной Лечебницы о командировании представителя для участия в делах по выяснению важных вопросов.

2. Вынесена резолюция: Просить т[оварища] Самулевича отправиться для выяснения и урегулирования этих вопросов.

Время исполнения: Исполнено 15 сентября. Отношение передано лично Губ[ернскому] Комиссару.

3. Заслушано: Прощение члена Подольского Губернского Совета общественных организаций З. К. Григорьева об удовлетворении его прогонными и суточными деньгами за явку в заседание Совета, которое было назначено на 15 августа.

3. Вынесена резолюция: Удовлетворить.

Время исполнения: 19 сентября. № 546.

4. Заслушано: Об[ъяснения] Служащих Подольского Губернского Правления, ходатайствующих о восстановлении их в правах службы.

4. Вынесена резолюция: См[отри] пункт 14.

5. Заслушано: Телеграмма за Министра Внутренних Дел Хижнякова о том, что М[инистерство] В[нутренних] Д[ел] не находит возможным назначить Слободянюка помощником Губернского Комиссара.

5. Вынесена резолюция: К сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

6. Заслушано: О Винницком Уездном Комиссаре.

6. Вынесена резолюция: См[отри] № 10 сего протокола.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

7. Заслушано: Отношение Гайсинского Уездного Исполнительного Комитета о том, что Уездный Комиссар Савостьянов среди населения не пользуется популярностью и что контрреволюционных открытых выступлений в уезде не было.

7. Вынесена резолюция: См[отри] № 1 сего протокола.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

8. Заслушано: Отношение Могилев-Подольской Уездной Земской Управы о том, что выборы в волостное земство назначены на 15 октября с[его] г[ода] и что в с[елах] Жван и Громе выразилось враждебное отношение населения к производству подготовительной работы к выборам волостных земских гласных.

8. Вынесена резолюция: К сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 17. 1917 г[од].

9. Заслушано: Отношение Ямпольского Уездного Исполнительного Комитета о том, что Уездный Комиссар Ганько пользуется доверием населения и что в уезде контрреволюционных выступлений не было.

9. Вынесена резолюция: К сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

10. Заслушано: Заявление г[осподина] Дудича, что он по постановлению Губернской Украинской Рады не может принять должности уездного Винницкого Комиссара.

10. Вынесена резолюция: Комитет с Комиссаром предлагает члену г[осподину] Шияну принять временно должность Винницкого Комиссара.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

11. Заслушано: Заявление Городского Комиссара г[орода] Винницы Длуголенского о возмещении убытков, понесенных городским исполнительным комитетом.

11. Вынесена резолюция: Сообщить, что возмещение расходов Городских Исполнительных Комитетов Временным Правительством не предусмотрено, а поэтому

предложить Исполнительному К[омите]ту обратиться за удовлетворением к Городской Управе.

12. Заслушано: Заявление Губернского Комиссара о том, кого оставить своим заместителем по случаю выезда из Винницы в г[ород] Киев – Центральную Раду, а также в виду заявления Одинцова о невозможности взять на себя обязанность губернк[ого] Комиссара, так как он должен отказаться от должности помощника комиссара в виду выраженного ему недоверия губернским съездом С[овета] С[олдатских] и Р[абочих] депутатов.

12. Вынесена резолюция: Поручить нести обязанности Губернского Комиссара председателю Губернского Исполнительного Комитета.

13. Заслушано: Прошение бывш[их] канцелярских служащих Подольск[ого] Губ[ернского] Правления о выдачи им заимообразно эвакуационные и % добавки с 1 сентября или 1 августа.

13. Вынесена резолюция: Передать на распоряжение Комиссара с заключением о нежелательности удовлетворения просьбы.

Время исполнения: 16 сентября. № 539.

14. Заслушано: См[отри] пункт 4.

14. Вынесена резолюция: Признавая, что прием новых служащих из состава уволенных должен был быть произведен в контакте с Губ[ернским] Исп[олнительным] Комитетом, однако находим, что выбор служащих был произведен по оценке трудоспособности, а потому не подлежит исполнению.

Относительно же оставшихся за штатом, хотя и пристроившихся в других учреждениях, просить Губ[ернского] Комиссара возбудить вновь ходатайство об удовлетворении их шестимесячным жалованьем.

Жалоба же на пристрастные отношения советника Гриневича признать не основательной.

Время исполнения: 16 сентября. № 540.

Председатель Богацкий

Члены Комитета: Шлейфер, Самулевич, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 118 – 119 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 686

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

16 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета
16 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Шлейфер, Самулевич, Майборода.

1. Заслушано: Подольского Губернского Комиссара копия телеграммы Штаба Верховного Главнокомандующего о принятии мер к недопущению насильственных действий и самоуправства по сельскохозяйственным вопросам и что копия этой телеграммы им, Комиссаром разослана Уездным Комиссарам и всем Уездным Исполнительным Комитетам.

1. Вынесена резолюция: К сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

2. Заслушано: Отношение члена Исполнительного Комитета М. Х. Майбороды с 4 требовательными ведомостями, по коим членам Комитета выданы суточные и Секретарям Комитета дополнительное содержание всего в сумме 2355 р[убля] 2 к[опейки], полученных по ассигновке Комиссара от 24 августа с[его] г[ода] за № 2312.

2. Вынесена резолюция: Ведомости утвердить.

Время исполнения: 19 сентября. № 544.

3. Заслушано: Члена Исполнительного Комитета М. Х. Майбороды счет в израсходовании им на поездку по командировке его в г[ород] Гайсин из местных средств 78 р[ублей] 64 коп[ейки] и о том, чтобы сделать распоряжение о возврате ему этой суммы.

3. Вынесена резолюция: Счет принять и удовлетворить.

Время исполнения: Счет лично передан Губ[ернскому] Комиссару 18 сентября.

4. Заслушано: Заявление члена Исполнительного Комитета Д. М. Шлейфера об удовлетворении его суточными деньгами за 30 и 31 августа, 1, 2, 3 и 4 сентября, считая по 7 руб[лей] в сумме 42 р[убля] и за 11, 12, 13, 14, 15 и 16 сентября 1917 г[ода] считая, согласно постановлению Подольского Губернского Совета общественных организаций от 11 сентября по 10 руб[лей], в сумме 60 руб[лей] и за проезд по железной дороге вагоном III класса из Киева и обратно для участия в заседании Совета 11 руб[лей] 52 коп[ейки], всего 113 руб[лей] 52 коп[ейки].

4. Вынесена резолюция: Удовлетворить.

Время исполнения: 16 сентября. № 538.

5. Заслушано: Подольской Губернской Земской Управы о том, чтобы сделать распоряжение всем Исполнительным Комитетам о назначении личной охраны для переписчиков по сельскохозяйственной переписи.

5. Вынесена резолюция: Просить Уездные Исполнительные Комитеты в случае заявления переписчиков Всерос[сийской] переписи о личной личной охране дать таковую с разъяснением, чтобы она не носила характера принудительности самой переписи, а только служила охраной личности переписчика. О чем сообщить Губернской Земской Управе для оповещения переписчиков.

Время исполнения: 19 сентября. № 545.

6. Заслушано: Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о командировании на 19 сентября членов Комитета для участия в заседании.

6. Вынесена резолюция: Просить т[оварища] Майбороду отправиться для участия в этом собрании.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917 г[од].

7. Заслушано: По вопросу об исполнении постановлений съезда общественных организаций Подольской губернии 11-13 сентября.

7. Вынесена резолюция: Просить председателя этого съезда г[осподина] Самошенко прислать протокол этого съезда для руководства и исполнения.

Время исполнения: Передано лично т[оварищу] Самошенко 17 сентября.

8. Заслушано: Вопрос о советнике Подольского Губернского Правления Петропольского.

8. Вынесена резолюция: Просить Губ[ернского] Комиссара в ответ на телеграмму Шимковича № 5335 сообщить, что еще 1 июля 1917 года Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет обсудил вопрос о деятельности советника Петропольского и признал необходимым возбудить пред М[инистерством] В[нутренних] Д[ел] ходатайство об увольнении советника Петропольского, как несоответствующего

революційному времени и не пользующегося доверием Комитета. Губ[ернским] Комиссаром Александровым, несмотря на то, что он разделяет постановление К[омите]та об необходимости увольнения Петропольского, почему то не возбуждено до настоящего времени этого ходатайства, прикомандитировав же советника Петропольского к департаменту общих дел. Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет в виду совершенного отсутствия средств Подольск[ого] Губернск[ого] Правления находит нежелательным и ходатайствует пред М[инистерством] В[нутренних] Д[ел] об увольнении Петропольского со службы с прекращением на основании устава о выдаче ему жалованья.

Председатель Комитета Богацкий

Члены Комитета: Самулевич, Майборода, Шлейфер

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 120 – 121 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 687

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянського з'їзду Могилів-Подільського повіту

16–17 вересня 1917 року

На 16 вересня рада солдатських і робітничих депутатів у м[істі] Могилеві-Подільськ[ом] скликала повітовий селянський з'їзд, на котрий прибуло до 190 чоловік селян.

Селяне поставили на обговорення питання про Українську Центральну Раду і Генеральний Секретаріат. Представники від ради солдатських і робітничих депутатів дуже хотіли як небудь зняти це питання, кажучи, що воно неважне для них і що його не варт навіть обговорювати на з'їздах, проте зібрання голосами селян проти інших представників винесло таку постанову:

«Заслухавши і обговоривши доклад про Центральну Українську Раду і Генеральний Секретаріат, зібрання постановляє висловити їм повне признание й щире подяку за їх корисну працю для України і домагатись через них від Тимчасового Уряду затвердження всіх 14 генеральних секретарів».

На другий день 17 вересня, коли обговорювалось питання про організацію селянства, солдатські та робітничі депутати закликали селян вступати у Всеросійський Крестьянський Союз, а представники від Селянської Спільки радили організуватись в спільки разом з всею Україною. Зібрання 68 голосами селян проти 35 голосів солдатських та робітничих депутатів прийняло таку постанову: «Обговоривши справу про організацію селян, зібрання признає, щоб в тих селах, де нема Селянської Спільки, негайно були засновані такі спільки, і в своїй роботі по всіх справах спільки повинні додержуватись постанов Всеукраїнського селянського з'їзду у Києві. Далі постановлено, що для того, щоб поставити організацію селян в повіті на твердий та правильний шлях, треба, щоб рада солдатських та робітничих депутатів у своїй праці йшла в згоді з повітовою радою селянських депутатів і повітовим комітетом Селянської Спільки».

Після ухвалення такої постанови голова зібрання, член ради солдатських і робітничих депутатів д[обродій] Доброхотов, від імени своєї організації заявив, що рада солдатських та робітничих депутатів у Могилеві-Подільськ[ом] не може разом з селянами працювати, бо селяне прийняли постанову, яка йде проти їх постанов і проти бажань Центрального Комітету солдатських і робітничих депутатів у Петрограді, і

через це зрікається провадити далі зібрання. Селяне з великим обуренням відступились тоді від таких провадарів, висловивши їм ганьбу; а щоб далі провадити зібрання перейшли в помешкання Народної Управи і тут разом з членами комітету Селянської Спілки, українськими військовими делегатами та тими солдатами-українцями з членів ради солдатських і робітничих депутатів, що обстоювали за селян, обговорювали далі свої справи.

Зібрання постановило, що селяне мають прибувати тільки на ті з'їзди, котрі скликає Повітовий Комітет Селянської Спілки, на ті з'їзди, що буде скликати рада солдатських і робітничих депутатів, ніхто із селян не повинен їхати, аж доки не буде доказано, що ради солдатських і робітничих депутатів працюють у згоді з селянами.

Після обговорення питань про сучасні справи були винесені такі постанови:

1. Зібрання цілком приєднується до постанов всеукраїнського селянського з'їзду про земельну справу і підтримує в цій справі постанови першого повітового селянського з'їзду, що відбувся 23-24 квітня цього року.

2. До того часу – коли Установчі Збори вироблять закон про землю, всі земельні справи на місцях повинні вирішатись Земельними Комітетами, котрі повинні бути поповнені представниками від Селянської Спілки.

3. Звернутись до Центральної Української Ради і Секретаря по земельним справам, щоб вони подбали про най скоріше затвердження всеукраїнського земельного комітету.

4. Домагатись через Центральну Українську Раду і Генеральний Секретаріят, щоб із сіл були забрані ті військові частини, які прислані туди для охорони поміщицьких інтересів.

5. Селяне, з якими поміщики не розсчитались ще за жнива, повинні негайно звернутись в продовольчі і земельні комітети, щоб вони виплатили селянам з тих грошей, котрі виплачують поміщикам за хліб; а селянам, які жали за сніп, поміщики повинні заплатити зерном.

6. Для возки і копки буряків повинні бути прийняті ті ціни, які вироблені на Київському з'їзді копщиків і возчиків, а щоб на місцях був порядок і робота не затримувалась – за цим повинні слідити земельні комітети і селянські спілки, котрі мають право провіряти ціну за копку і возку, а також і вагу викопаного буряка. Прикажчики повинні бути вибрані самими робітниками за плату від панів.

7. Подбати, щоб у волосні й повітові народні ради і управи були вибрані люде, які не йдуть проти інтересів трудового народу.

8. В справі скінчення війни зібрання цілком підтримує постанову всеукраїнської ради селянських депутатів, ухвалену на з'їзді у Києві 2-4 вересня цього року.

9. В справах організації селянства слухатись тільки тих людей, котрих посилає яка небудь українська організація, яка єсть в повіті чи в губернії (Повітові і Губерніяльні Ради і Селянські Спілки), або вони прислані від Центральної Української Ради.

10. Щоби пособія на сем'ї тих, що в війську, видавались у волості в присутності волосного комітету.

11. В тих економіях, де селяне самі можуть обробляти землю, щоб не було воєнно-плінних, і за всім цим повинні слідити земельні комітети і продовольчі управи.

12. Зібрання протестує проти підвищення ціни на хліб і домагається через Центральну Українську Раду і Генеральний Секретаріят, щоб ціни на хліб були зменшені і були встановлені тверді ціни на мануфактуру, залізо, ремінь і на інші потрібні для селян речі.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 13 жовтня (30 вересня).

Журнал восьмого засідання з'їзду Ради об'єднаних громадських
організацій Гайсинського повіту

17 вересня 1917 року

ЖУРНАЛ

заседания 8-го Съезда Совета Объединенных Общественных
Организаций Гайсинского уезда 17 сентября 1917 г[ода]

Открывает собрание исп[олняющий] об[язанности] Уездного Комиссара т[оварищ] Брезкун.

Председателем избран т[оварищ] Брезкун, товарищами председателя т[оварищи] Нотович и Павловский, Секретарями т[оварищи] Вольнец и Сницаренко.

Принята следующая повестка дня:

- 1) Выборы Комиссара и его заместителя.
- 2) Кооптация членов.
- 3) Доклад о Губернском Совете Общественных организаций.
- 4) Снабжение населения топливом.
- 5) Вопрос об удвоении твердых цен на хлеб.
- 6) О текущем моменте.
- 7) О краевом органе в уезде вместо совета объединенных общественных организаций.

О краевом органе в уезде вместо совета объединенных общественных организаций.

ЗАСЛУШАН доклад т[оварища] Вольнца о деятельности организованного в ночь на 1 сентября в г[ороде] Гайсине Комитета Охраны революции.

ПОСТАНОВЛЕНО: Принять к сведению.

Далее собрание переходит к рассмотрению вопроса о кооптации новых членов.

ЗАСЛУШАНО заявление К. Брезкуна о выходе из Гайсина 18 запасного полка, а вместе с ним Украинской Войсковой Рады, имевшей 15 мест в Совете общественных организаций.

ПОСТАНОВЛЕНО: Принять к сведению.

ЗАСЛУШАНО заявление т[оварища] Брезкуна о том, что Совет солдатских депутатов находится в состоянии формирования, а поэтому возбуждается вопрос, допустить ли в совет общественных организаций с правом решающего голоса тех военных, которые входят в Гайсинский Совет солдатских и рабочих депутатов.

ПОСТАНОВЛЕНО: Допустить в состав Совета общественных организаций с правом решающего голоса тех военных, которые входят в Совет рабочих и солдатских депутатов.

ЗАСЛУШАНО заявление т[оварища] Яблоновского о допущении в Совет общественных организаций представителей Гайсинских объединенных войсковых организаций.

ПОСТАНОВЛЕНО: За отсутствием письменного ходатайства от объединенных войсковых организаций заявление оставить без последствий.

ЗАСЛУШАНО: отношение всероссийского союза торгово-промышленников с просьбой допустить с правом решающего голоса одного представителя Гайсинского Комитета Всероссийского союза торгово-промышленников в Совет Общественных организаций.

ПОСТАНОВЛЕНО: Ходатайство союза торгово-промышленников отклонить.

ЗАСЛУШАН доклад т[оварища] Сницаренко о Губернском Совете Объединенных Общественных Организаций.

ПОСТАНОВЛЕНО: Принять к сведению и выразить докладчику благодарность.

ЗАСЛУШАНО предложение т[оварища] Волынца о необходимости приступить к выборам Уездного Комиссара.

ПОСТАНОВЛЕНО: Подтвердить тайным голосованием кандидатуру Брезкуна в Уездные Комиссары.

Далее объявляется 10-ти минутный перерыв.

ЗАСЛУШАНО предложение т[оварища] Волынца о выборе избирательной комиссии из 6 лиц для наблюдения за правильностью баллотировки кандидатов в Комиссары и его Заместителя.

ПОСТАНОВЛЕНО: Избрать комиссию из 6 лиц.

Избраны: т[оварищи] Саморуха, Демченко, Пшеничный, Полякман, Майко и Постников.

РЕЗУЛЬТАТЫ ГОЛОСОВАНИЯ

Большинством (131) ста тридцати одного избирательных шаров против 8 (восьми) неизбирательных (38) тридцати восьми воздержавшихся Константин Онисимович Брезкун избирается в Уездные Комиссары.

1) В заместители Комиссара выставлены кандидатуры: т[оварищей] Полторихина, Волынца и Яблоновского.

2) Последний до баллотировки снял свою кандидатуру.

3) Результаты голосования

4) Полторихин получил 47 сорок семь избирательных шаров, (80) неизбирательных шаров, при (50) воздержавшихся.

Т[оварищ] Волынец получил (105) сто пять избирательных шаров, (23) неизбирательных шаров при (49) сорока девяти воздержавшихся.

Таким образом в Заместители Уездного Комиссара оказался избранным т[оварищ] Волынец Ананий Гаврилович.

Заслушан доклад т[оварища] Брезкуна о снабжении населения топливом.

Заслушано предложение т[оварища] Семенова о необходимости избрать комиссию из 6 лиц для координирования действий по снабжению населения Гайсинского уезда топливом.

ПОСТАНОВЛЕНО: Избрать Комиссию из 6 лиц на обязанности которой должно лежать снабжение населения Гайсинского уезда топливом.

В Комиссию единогласно избраны: т[оварищи] Бойченко, Майко, Юшкевич, Пригов, Волошин Галузинский.

ЗАСЛУШАН доклад т[оварища] Брезкуна о создавшемся положении в связи с удвоением твердых цен на хлеб.

Вследствие заявления т[оварища] Волынца, что он замечает, что некоторые члены Совета уходят из Заседания, производится подсчет членов, показавший отсутствие кворума. Председательствующий т[оварищ] Брезкун объявляет собрание закрытым.

Председатель Собрания К. Брезкун

Товарищи председателя Л. Котович

А. Павловский

Секретари: С. Сницаренко и А. Волынец

С подлинным верно:

Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 110 – 111. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 689

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

18 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольського Губернського Исполнительного Комитета
18 сентября 1917 г[ода]

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Майборода.

1. Заслушано: Отношение Ямпольской Уездной З[емской] Управы о том, что выборы в волостное Земство назначены на 26 сентября.

1. Вынесена резолюция: Копію послати в Окружну Комісію.

Время исполнения: Копия выдана 19 сентября. Д[ело] № 17.

2. Заслушано: Отношение Ольгопольской Уездной Земской Управы о том, что выборы в волостное земство по 2-м волостям назначены на 24 сентября и по 2-м на 8 октября; сроки же выборов в остальных волостях будут выяснены на днях.

2. Вынесена резолюция: Копію послати в Окружну Комісію.

Время исполнения: То же.

3. Заслушано: Губернська друкарня.

3. Вынесена резолюция: Просить Губернського Комісара в Генеральному Секретаріаті переговорити, чи не зможе Секретаріат взяти друкарню в аренду на умовах, які доложить п[ан] Стаховський.

Время исполнения: 19 сентября. № 547.

4. Заслушано: Доповнення членів Губернського Виконавчого Комітету.

4. Вынесена резолюция: Через кооптацію поповнити Комітет представниками від С[овета] Р[обочих] і С[олдатських] депутатів і Української Подільської Ради по одному і просить їх прислать своїх представників.

Послать телеграму Слободянку, щоб приїхав для участі в засіданнях Комітету.

Время исполнения: 19 сентября. № 548, 549. Об этом Слободянку передано лично при явке в Комитет 19 сентября.

Председатель Комитета Богацкий

Члены Комитета Майборода, Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 122 – 122 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 690

Повідомлення Подільського губернського комісара про призначення Гайсинського повітового комісара

18 вересня 1917 року

Генеральний Секретаріат
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
РАДИ
Генеральний Секретарь
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
№ 486.

«18» септjабря 1917 р[оку].

М[істо] Київ

Панові Губернiяльному Комiсаровi Подiлля

З приводу телеграми Вашої з дня 10-го сього мiсяця № 1467, про змiну Комiтетом Охорони революцiї рiжних особ, що займали адмiнiстрацiйнi i иншi посади в Гайсинському повіті, Генеральний Секретарь має честь повiдомити Вас, що змiна адмiнiстрацiї революцiйними органiзацiями признана Центральним урядом недопустимою. Що до змiни зосiбна повітового Комiсара Савостьянова i вибору на його мiсце Костянтина Брезкуна, то Генеральний Секретарь повiдомляє Вас, що в Генеральному Секретарiатi одержано повiдомлення вiд Голови Гайсинського надзвичайного Земського Зiбрання п[ана] Миколайчука, що настановленому Комiтетом Охорони революцiї повітовим Комiсаром Брезкуновi й його заступниковi Яблоновському висловлено Зiбранням довр'я.

За Товариша Генерального Секретаря [пiдпис]

Старший Писарь [пiдпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 107. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: До відома. 14/Х. В.Д.*

№ 691

**Протокол засiдання Подiльського губернського виконавчого
комiтету громадських органiзацiй**

19 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

19 септjабря 1917 г[ода]

Присутствовали: Самулевич, Майборода, Слободянюк, Богацкий.

1. Заслушано: Отношение Управляющего Акцизными сборами Подольской губернии о сообщении не встречается ли препятствий к назначению бывшего Каменецкого Исправника Николая Реклемишева нештатным контролером.

1. Вынесена резолюция: Просить Губернское Правлiння дати справку про службу i дiяльнiсть бiвшого справника Реклемишева.

Время исполнения: 21 септjабря. № 561.

2. Заслушано: Отношение Курского Губернского Комиссара о сообщении, кто назначен наблюдающим за хозяйственной и счетной частью Подольской Губернской Типографии.

2. Вынесена резолюция: Сообщить Комиссару, что ответственным лицом по эвакуированной части Губ[ернской] Типографии является по счетоводству и хозяйству Карасевич. Контроль и наблюдение возлагается на члена Губ[ернского] Исп[олнительного] К[омите]та Бельского.

Время исполнения: 21 септjабря. № 563.

3. Заслушано: Переписка Заведующего отрядом военной милиции, командированной в Подольскую губернию о недоразумениях, происшедших в г[ороде] Литине между населением и Литинской Городской Продовольственной Управой на почве повышения цен на продукты.

3. Вынесена резолюция: Просить Городську Думу реорганізувати Продовольчу Городську Управу.

Просить Губ[ернський] Вик[онавчий] Комітет солдатських, робочих депутатів звернути свою увагу на діяльність солдатської ради г[орода] Літина, яка не відповідає ні своїй назві, ні свому призначенню.

Просить Повітовий Викон[авчий] Комітет звернути увагу окремо на склад повітової і городської міліції, а також на склад служачих повітової продовольчої управи.

Время исполнения: 21 сентября. № 562. 6/Х 1917 г. № 631, 630, 632 и 633.

4. Заслушано: Отношение Летичевского Уездного Комиссара Карпачева о том, что он вступил в исполнение своих обязанностей.

4. Вынесена резолюция: До відомости.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917 г[од].

5. Заслушано: Доклад Самулевича о повітових Комісарах.

5. Вынесена резолюция: Просить Могилевский, Ушицкий, Ямпольский і Літинський Викон[авчий] Комітети скликати Ради громадських організацій – вибрати кандидатів на комісарів, про котрих просити описати їх діяльність і політичний світогляд, бо по відомостям, які має Губиком теперішні комісари не відповідають своєму призначенню і досі не затверджені Тимчасовим Урядом. Позаяк срок одпуску пройшов комісару Блонському запросити його, чи лічить він себе комісаром і як лічить, то негайно нехай приймає комісарство.

Время исполнения: 21 сентября. № 564. 17/IX. № 565. Запросити Ольгопольський Вик[онавчий] Комітет про Комісара. Його (credo і curriculum vitae). Світогляд і чи відповідає свому призначенню. 21 сентября 1917 г[ода]. № 567.

6. Заслушано: Про начальника Кам'янецької тюрми Василевського.

6. Вынесена резолюция: Згідно з постановою Ради Солдатських депутатів г[орода] Кам'янця-Под[ільського] і Городського Викон[авчого] Комітету Губ[ернський] Вик[онавчий] Комітет знаходить неможливим заставляти надалі Василевського на сій посаді.

Время исполнения: 19 сентября. № 566.

Председатель Богацкий

Члены: Самулевич, Слободянюк, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 123 – 123 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 692

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

20 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета 20 сентября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Майборода, Слободянюк.

1. Заслушано: Заявление от имени солдата 53 Сибирского Стрелкового полка Виталия ШЕРШУНА о том, что в с[еле] Петраках Литинского уезда скрывается от воинской повинности Иван Федорович КЛАКОВ.

1. Вынесена резолюция: Передать уездной военной милиции для надлежащего решения и принятия соответствующих мер.

Время исполнения: 21/IX 1917 г[ода]. № 557.

2. Заслушано: Отношение Севастьяновского Волостного Исполнительного Комитета с перепиской Командира 254 местного легкого артиллерийского парка о прекращении выдачи семье скрывавшегося из парка рядового Семена Дорошенко казенного пайка и о том, что Дорошенко в с[еле] Севастьяновке не разыскан и семья его продовольственного пособия не получает.

2. Вынесена резолюция: В Губ[ернское] по крестьян[ским] делам Присутствие.

Время исполнения: 21/IX 1917 г[ода]. № 558.

3. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара с талоном к ассигновке на получение из Винницкого Казначейства 500 р[ублей] на содержание личного состава и хозяйственные расходы Комитета.

3. Вынесена резолюция: Поручить казначею К[омите]та т[оварищу]ву Майбороде получить из К[азначейст]ва деньги в сумме 500 руб[лей].

Время исполнения: Д[ело] № 2.

4. Заслушано: О выдаче суточного довольствия членам Губернского Исполнительного Комитета.

4. Вынесена резолюция: Согласно постановлению съезда общ[ественных] орг[анизаций] Подольской Губ[ернии] 11-13 сентября выдать суточные с 20 сентября по 20 октября по 10 руб[лей] в сутки, а с 11 сентября по 20 сентября дополнительные три рубля в сутки, а также жалованье секретарям всего 2100 рублей.

Время исполнения: 21/IX 1917 г[ода]. № 556.

За Председателя Богацкий

Члены: Майборода, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 125 – 125 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 693

Доповідь Летичівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо становища повіту

20 вересня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]

Временное Правительство

ЛЕТИЧЕВСКИЙ

УЕЗДНЫЙ КОМИССАР

№ 1170.

Сентября 20 дня 1917 г[ода].

Г[ород] Летичев, Под[ольской] Губ[ернии].

ГОСПОДИНУ ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ

Гор[од] Винница

Доношу, что с 13 августа с[его] г[ода] во времен[но] ис[полняющего] должность Комиссара Летичевского уезда вступил я, Я. Д. Карпачев. Работаю в полном контакте с Комитетами Общественных Организаций, в дни выезда меня замещает помощник мой, Мировой Судья О. Я. Онацевич он же Председатель Уездного Исполнительного Комитета.

Работа происходит при нормальных условиях. Открытого противодействия не встречается. За август месяц в уезде выдающихся событий не было. В многих местах

проходивші команди обозов производили хищения овса и хлеба в снопах, а равно фруктов в садах и овощей в огородах, что вызывало неудовольствие трудового населения. Местами солдаты производили и самовольные порубки в лесах. Все это носило характер частных правонарушений, а политических выступлений и враждебного настроения одной группы населения к другой не наблюдалось.

Милиция сформирована, хотя не все места милиционеров в уездной Милиции заняты. На ряду с уездной, работает уездная Милиция, прибывшая из Галиции. Для улучшения местного Управления необходимо, как можно скорее ассигновать средств на содержание Комиссара и его канцелярии, ибо нет средств на наем помещения и на покупку канцелярских принадлежностей, а равно на наем хотя бы одного писца, что вредно отражается на ходе занятий.

Летичевский Уездный Комиссар Я. Карпачев

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 115 – 115 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 694

**Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування товариства «Просвіта»
у селі Слобідці-Михалківській Летичівського повіту**

20 вересня 1917 року

В с[елі] Слобідці-Михалківській Летичівського повіту на Поділлі загальні збори селян одноголосно ухвалили заснувати «Просвіту». В склад ради товариства обрано: Андрія Моставлюка (голова), Ілька Байду (товариш голови), Василя Швеця (писарь), Гната Пасішника, Ганну Вахнیلкову, Єфрема Швеця і Петра Шайду.

Організовано при «Просвіті» лекційну комісію з 13 душ, в склад якого ввійшли дві жінки.

Товариство передплачує для читальні газети та купило книжок.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 вересня.

№ 695

**Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого
комітету громадських організацій**

21 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

21 сентября 1917 года

ПРИСУТСТВОВАЛИ: Богацкий, Самулевич и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Проскуровского Уездного Исполнительного Комитета о том, что в уезде конрреволюционных выступлений не было и что должностей по милиции бывшие чины полиции в уезде не занимают.

1. Вынесена резолюция: К сведению.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

2. Заслушано: Телеграмма Ольгопольского Уездного Комиссара о высылке ему 3000 руб[лей] на содержание комиссариата.

2. Вынесена резолюция: Просити Комісара телеграфувати Стаховському в Центр[альну] Раду підняти питання про комісарів.

Время исполнения: Телеграмма для исполнения передана Губ[ернскому] Комиссару 21/IX 1917 г[ода].

3. Заслушано: Отношение Военного Прокурора Общего Суда войск гвардии, подполковника Лозевича с перепиской по делу доктора Беллавина и помощ[ника] присяжн[ого] поверенного Купермана.

3. Вынесена резолюция: Направить судебному слідчому Летичівського повіту, щоб було розпочато слідство на підставі ст[атті] Ул[оженія] о Нак[азаніях] Уг[оловних] и испр[авних] 338 и 1540 ст[атті].

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 576. Д[ело] № 3.

4. Заслушано: Летичевского Уездного Исп[олнительного] Комитета о том, что контрреволюционных выступлений в уезде не было и нет.

Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

5. Заслушано: Отношение Ямпольской уездной земской управы о том, что в выборе в волостные земства по уезду назначены на 8 октября 1917 г[ода].

5. Вынесена резолюция: До відомости. Копію Окружній Комісії.

Время исполнения: Д[ело] № 17. Копия передана Окр[ужной] Комиссии 22/IX.

6. Заслушано: Балтской Уездной Земской Управы о том, что в настоящее время списки уже составлены по 8 волостям уезда, в остальных они еще не готовы, почему срок выборов волостных гласных еще не назначен.

6. Вынесена резолюция: Копію Окружній Комісії.

Время исполнения: Д[ело] № 17. Копия передана в Комиссию 22/IX.

7. Заслушано: Отношение Исполнительного Комитета Совета общественных организаций г[орода] Бара с просьбой возбудить пред Временным Правительством ходатайство о немедленном понижении цен на муку, отпускаемую продовольственными органами.

7. Вынесена резолюция: Возбудить ходатайство о понижении существующих ныне цен на хлеб на 50%.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 574. Д[ело] № 3.

Председатель Комитета Богацкий

Члены Комитета: Самулевич, М. Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 126 – 126 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 696

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

22 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
22 сентября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Слободянюк, Майборода, Самулевич.

1. Заслухано: Отоношене Подольської Губернської Земської Управи о том, что жители с[ел] Медвежья, Гуньки, Марковки и Язвинок отказываются давать сведения по сельскохозяйственной переписи.

Тоже с[ел] Крушановки, Студенцы, Рогозни, Ставчан, Рутковец, Старой Гуты и Сечиной Ушицкого уезда.

Тоже г[орода] Бара и предместья Чемерисы Могилевского уезда.

1. Вынесена резолюция: Просить Уездного Комиссара, Исполнительный Комитет, Повитову Раду и Совет Раб[очих], Крестьянск[их] и Солд[атских] депутатов, совместно обсудив положение посодействовать производству переписи в виду ее громадного государственного значения. Повідомити Управу про сю постанову.

Время исполнения: 30 сентября. № 603.

4. Заслухано: Заявление Начальника Каменецкой тюрьмы Василевского о пересмотре постановления Губ[ернского] Испол[нительного] Комитета.

4. Вынесена резолюция: Просить С[овет] Р[абочих] Депутатов и Исполнительный Комитет г[орода] Каменца-Подольского сообщить про фактические данные, по которым начальник тюрьмы Василевский подлежит увольнению от службы и устранению от должности.

Запросить Прокурора Каменецкого Окружного Суда в каком положении находится дело по обвинению начальника Каменецкой тюрьмы Василевского и надзирателей. Впредь до получения ответа считать Василевского от службы отстраненным, а вопрос об увольнении его решить в связи с полученными ответами.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 573.

Председатель Богацкий

Члены: Слободянюк, Майборода, П. Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 127 – 127 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 697

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадських організацій

23 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
23 сентября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич и Майборода.

1. Заслухано: Копия телеграммы Центральной Рады, препровожденная Губернским Комиссаром о том, что уездный съезд для выборов кандидатов (на Губернский) в Учредительное собрание должно быть не позже 1 октября включительно и что съезд должен выбрать депутатов на Губернский съезд.

1. Вынесена резолюция: Послать в Под[ольскую] Губ[ернскую] Украинскую Раду.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 571.

2. Заслухано: Телеграмма Уполномоченного Могилевского Комитета Бочарева о скорейшем переводе двадцати тысяч руб[лей].

2. Вынесена резолюция: Отослать по адресу.

Время исполнения: Отослано в Губернский Комитет Всероссийского Земского Союза 23/IX 1917 года.

3. Заслушано: Переписка, препровожденная Под[ольским] Губ[ернским] Правлением с расписками Петровского и др[угих] в объявлении им постановления Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета от 15 сентября с[его] г[ода].

3. Вынесена резолюция: К делу.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

4. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы о том, что села Горай Лучинецкой волости и Жван Хоньковской волости отказываются от переписи и чтобы сделать распоряжение об оказании переписчикам содействия.

5. Заслушано: Отношение Подольской Губ[ернской] Земск[ой] Управы о том, что села Кущинцы Кислянской волости, Харпачки Кунянской волости и Глубочек Соболевской волости отказываются от переписи и чтобы сделать распоряжение об оказании переписчикам содействия.

4 и 5. Вынесена резолюция: Просить Уездных Комиссаров, Исполнительные Комитеты, Повитову Раду и Совет Раб[очих], Крестьянск[их] и Солд[атских] депутатов, совместно обсудив положение посодействовать производству переписи в виду ее громадного государственного значения. Повідомити Управу про сю постанову.

Время исполнения: 30 сентября. № 603.

6. Заслушано: Счет члена Комитета М. Майбороды в израсходовании членом Карпачевым 200 руб[лей], полученных по ассигновке Губ[ернского] Комиссара от 8 августа с[его] г[ода] за № 2155.

6. Вынесена резолюция: Затверджується.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 570.

7. Заслушано: Счет члена Комитета Ф. Слободянюка в израсходовании им 500 руб[лей], полученных по ассигновке Губ[ернского] Комиссара от 25 июля с[его] г[ода] за № 2890.

7. Вынесена резолюция: Затверджується.

Время исполнения: 25/IX 1917 г[ода]. № 572.

Председатель Богацкий

Члены: М. Майборода, П. Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 128 – 129. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 698

Оголошення газети «Нова Рада» про запрошення на посади досвідчених педагогів

23 вересня 1917 року

Ольгопільська повітова земська управа на Поділлі запрошує опитних педагогів українців з широкою педагогічною освітою й практикою на посади шкільних інструкторів. Платня 4800 руб[лів] на рік, роз'їзди на земських конях.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 вересня.

№ 699

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Могилів-Подільського селянського повітового з'їзду

23 вересня 1917 року

Повітовий з'їзд селян скликано було «Сов[етом] Раб[очих] и Солд[атских] Деп[утатов]». Після прийняття постанови про піддержку Центральної Ради представник «Сов[ета] Раб[очих] и Солд[атских] Деп[утатов]» заявив про неможливість спільної роботи з селянами. Мовляв, не підтримуйте Центральної Ради, то будемо робити разом. (Це робиться в межах «автономної» України). З'їзд розпався, селяне перейшли в друге помешкання, закінчили свої справи, а «Сов[ет] Раб[очих] и Солд[атских] Деп[утатов]» остався сам по собі.

Повіт вимагає дальнійшої організації. По селах є коло 40 спілок, є Повітова Спілка з Радою Селянських Депутатів та нема твердої, сильної руки, яка б направила роботу по певному шляху. Між тим, як Рада солдатських депутатів, маючи людей, час, автомобілі і коні, тільки робе «високу політику».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 6 жовтня (23 вересня).

№ 700

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

24 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета
24 сентября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Прошение проживающей в с[еле] Сутковцах Летичевского уезда Дарии Стопняковой об исходотайствовании ей пособия за службу сына в войсках.

1. Винесена резолюція: В Селянське Присутствіє.

Время исполнения: 27/IX 1917 г[ода]. № 584. Д[ело] № 8.

2. Заслушано: Отношение Начальника милиции м[естечка] Окны Балтского уезда со статьей о розыске утерянного жителем м[естечка] Окны Гершоном Вулихом паспорта для напечатания в «Известиях» Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета.

2. Винесена резолюція: Передать в газетный стіл.

Время исполнения: 27/IX 1917 г[ода]. № 585. Д[ело] № 3.

3. Заслушано: Переписка с распиской С. Ямкового в объявлении ему содержания отношения Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета за № 132 о том, что с жалобой на постановление Губ[ернского] Правления следует обратиться в Правительственный Сенат.

3. Винесена резолюція: До діла.

Время исполнения: К делу. № 3.

4. Заслушано: Телеграмма Летичевского Уездного Комиссара Карпачева с просьбой принять меры, чтобы войсковые комитеты и начальники частей организовали отряды для прекращения грабежей, чинимых расквартированными в уезде войсками.

4. Винесена резолюція: Попросити Губкома, щоб він звернувся до комісара 7 армії і штаба вжити заходів проти цих безпорядків, які повстали в повіті, як сповіщає комісар. Губ[ернський] Исп[олнительный] Ком[іте]т звернувся до Исп[олнительному] Ком[іте]ту 7 армії з тею ж просьбою. Про сю постанову повідомити Комісара Карпачева.

Время исполнения: 27/IX 1917 г[ода]. № 586.

5. Заслушано: О распределении денег, ассигнованных Министерством на содержание Исполнительных Комитетов общ[ественных] организаций.

5. Винесена резолюція: Просити Комісара зробити розпорядження перечислити гроші, які були видані Комітетом Губ[ернському] Комісару і поміщикам в розпорядження Губ[ернського] Исп[олнительного] Комітета.

Время исполнения: 27/IX 1917 г[ода]. № 587.

6. Заслушано: Отношение Подольской Окружной Комиссии по делам о выборах в Учредительное собрание об отпуске 3000 руб[лей] на издание и выписку агитационной литературы по выборам в Учредительное собрание.

6. Винесена резолюція: Губ[ернський] Исп[олнительный] Ком[іте]т постановив спросити Комісара видати йому сю суму для означеної цілі в наступні дні. Из средств Губернского Исполнительного Комитета.

Время исполнения: 26/IX 1917 г[ода]. № 577.

7. Заслушано: Заяви членів Губ[ернського] Исп[олнительного] Ком[іте]ту п[ана] Осадчука і т[овариша] Майборода.

7. Винесена резолюція: Знов звернутись в Губ[ернський] Исп[олнительный] Комітет Ради Солд[атських], Роб[очих] і Селян[ських] Депутатів і Українську Подільську Раду і просить прислати представника в Губ[ернський] Исп[олнительный] Комітет для участі в засіданнях т[оваришу] Майбороді на неділю, а т[оваришу] Осадчуку на дві неділі.

Время исполнения: 27/IX 1917 г[ода]. № 588 и 589.

8. Заслушано: Про вибори в городські думи і волосні земства, повітові і губернські.

8. Винесена резолюція: Просить Губкома передавать усі справи що до виборів в Окружну Комісію, в канцелярію, котра зараз виповняє роботу по сім виборам откомандірувати в розпорядження Окружної Комісії.

Время исполнения: 28/IX 1917 г[ода]. № 592.

Голова Богацький

Члени: Самулевич, Майборода, Осадчук

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 130 – 131. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 701

Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію в Ушицькому повіті

24 вересня 1917 року

Подільський комісар п[ан] Стаховський прислав до Генерального Секретаріату слідуячу телеграму:

«Ушицький повітовий комісар сповіщає, що через повіт проходять гвардійські корпуси. В Карачинцях *** полк розбив горільчаний склад, через що виникла пожежа з багатьма людськими жертвами. В Браїлівці артилерія гвардії розбила гуральню, яка також горить. Загинуло багато людей... Події можуть набрати небезпечного для цілої

губернії характеру. Прошу вжити відповідних заходів і дати упорядження знищити, по згоді з місцевими організаціями запаси спирту. Дайте розпорядження про певну охорону гуралень та запасів спирту. Головна небезпека повстане при демобілізації».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 24 вересня.

№ 702

**Протокол об'єднаного засідання громадських та військових організацій
Літинського повіту від 24 і 25 вересня 1917 року**

24–25 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання об'єднаного зібрання представителів обществених и войсковых
организаций Литинского уезда, состоявшегося 24 и 25 сентября 1917 года

Засідання зібрання назначено было на 12 час[ов] 24 сентября. К 3 час[ам] дня явились 23 члена. Председательствует член-Секретарь Уездного Исполнительного Комитета Бачинский. По обсуждении докладов с мест, совещание постановило: в виду отсутствия кворума заседание состоится не может и переносится на 12 час[ов] 25 сентября; о чем все отсутствующие были оповещены телефонограммами и телеграммами и предупреждены, что собрание будет считаться законченным при всяком количестве собравшихся к этому времени.

Засідання зібрання 25 сентября открывается в 12 час[ов] дня членом-секретарем Уезд[ного] Исполнительного Комитета Бачинским, который передает председательствование избранному товарищу председателя собрания Мариевичу. На собрание явились 41 человек. Собранием избрана мандатная комиссия для проверки мандатов. В комиссию избраны: Ляшок, Козуля и Кукс, при проверке мандатов оказались на лицо представители следующих организаций: 1) член Подольского Губернского Исполнительного Комитета Ф. К. Слободянюк; 2) Кожуховского Волостного Исполнительного Комитета С. Голованюк, И. И. Котюжанский и Е. Романов; 3) Улановского Волостного Исполнительного Комитета Г. Олейник, И. А. Крыжановский, П. Панчук; 4) Сосонского Волостного Исполнительного Комитета К. Попадюк, С. Хмелевский; 5) Терешпольского Волостного Исполнительного Комитета Н. Мельник, Г. Мельник, А. Викторов; 6) Пилявского Волостного Исполнительного Комитета А. Коровецкий, С. Скороход; 7) Сальницкого Городского Управления Д. Мариевич; 8) Совета рабочих и солдатских депутатов г[орода] Хмельника Г. Спектор, Е. Черножуков; 9) Межировского Волостного Исполнительного Комитета И. Ровнягин, П. Гриб, В. Мазуренко; 10) Хмельникской Городской Управы Ф. Байрак, С. Вуйко; 11) Литинского Гарнизонного Исполнительного совета солдатских и рабочих депутатов чиновник Будей; 12) Украинского Учительского товарищества Начальник школ Литинского уезда О. Ноготенко, Т. Левандовский; 13) Литинской Городской Управы Я. Горбанюк, Д. Акивисон; 14) Рады селянских депутатов Литинского уезда В. Ляшок, М. Хейльк, Момашук; 15) Полкового комитета 14 пех[отного] зап[асного] полка П. Д. Кукса, И. Переход; 16) Профессионального Союза рабочих всех цехов А. Н. Розенберг, И. И. Лейферман; 17) Представитель Украинской Центральной Рады С. М. Лященко; 18) Исполнительного Комитета Литинского Гарнизона А. Могильный; 19) Уездного Земства С. М. Иваницкий, М. Т. Козуля; 20) Литинской Уездной Просвиты

И. К. Бачинский и 21) Багриновского Волостного Исполнительного Комитета Кулыжский.

Собранием был выработан следующий порядок дня:

1) Доклад Исполнительного Уездного Комитета, 2) Доклад с мест, 3) выбор членов Уездного Исполнительного Комитета, 4) выбор Уездного Комиссара, 5) борьба с винокурением и пьянством, 6) организация «Вільного казачества», 7) выборы волостных и Уездных земств, 8) выборы в Учредительное собрание, 9) о Земельном Комитете, 10) о продовольственном вопросе, 11) о деятельности Начальника Киевского Военного Округа полковника Оберучева, 12) Отношение Уезда к Украинской Центральной раде и Временному Правительству и 13) об увеличении пайка семьям призванных на военную службу и регулярной его выдаче.

Заслушав доклад члена-секретаря Исполнительного Уездного Комитета Бачинского и членов собрания с мест о положении в данное время уезда, объединенное собрание постановило: 1) немедленно организовать Уездный Исполнительный Комитет, 2) в целях прекращения винокурения и пьянства, а также всяких самопроизвольных захватов чужой собственности, как то: рубки леса, спуска прудов, уничтожения садов и огородов, немедленно реорганизовать Уездную милицию и поставить ее на должную высоту, 3) всем должностным лицам уезда т[о] е[сть] членам Уездного, волостных, земских, продовольственных и сельских Исполнительных комитетов проявить больше энергии своей деятельности, по организации и приведении уезда в нормальное состояние, 4) широко развить в уезде культурно-просветительную работу и 5) Комиссару уезда широко оповестить население уезда, что всякий самопроизвольный захват чужого имущества безответственными лицами вносит в страну и армию дезорганизацию, чем вредит делу революции.

Заслушав доклад вр[еменно] и[сполняющего] об[язанность] Уездного комиссара Слободянюка о выборе Уездного комиссара, доклад собранием принимается и назначаются кандидаты записками. Изъявили желание баллотироваться Бачинский и Кукса; баллотировались закрытой баллотировкой. Результаты баллотировки следующие: Бачинский за 24 против 15, воздержавшихся 1, Кукса за 16 против 23 и воздержавшихся 1, избранным Уездным комиссаром оказался Бачинский. Заслушав доклад Бачинского о выборе в Уездный Исполнительный Комитет 4 действительных членов и 4 кандидатов, предложение принимается. Избраны в члены Исполнит[ельного] Уездн[ого] Комитета Мариевич, Кукса, Переход и Романов, а кандидатами: Ляшок, Хейлик, Ив. Крыжановский и Лященко. Председателем Комитета избран Мариевич, а товарищем председателя П. Д. Кукса. После выбора членов Уезд[ного] Исп[олнительного] Комитета, члены занимают свои места. Обсудив вопрос о борьбе с винокурением и пьянством, собрание постановило в целях борьбы с развившимся пьянством и винокурением – Уездной милиции, волостным и сельским комитетам принять самые энергичные меры к прекращению винокурения. Лиц, замеченных в винокурении, привлекать обязательно к законной ответственности по существующим ныне законам. Всех замеченных в пьяном виде обязательно арестовывать до вытрезвления, составлять протоколы и привлекать к ответственности по 29 ст[атье] Уст[ава] о наказ[аниях] налагаемых Мировыми Судьями. Исполнительному Уезд[ному] Комитету с своей стороны следить самым строгим образом за деятельностью волостных и сельских Исполнительных Комитетов в борьбе с винокурением и пьянством, и за бездеятельность таковых привлекать к ответственности. В случаях надобности в борьбе с винокурением и пьянством,

Исполнительному Комитету обращаться за содействием к ближайшим войсковым частям.

Заслушав доклад об организации в уезде «Вільного казачества» собрание поддерживает пожелание и идя на встречу Украинской Центральной раде, постановило: просить Украинскую Центральную раду прислать как можно скорее инструкторов по организации «Вільного Казачества», о чем и позаботиться Уездному Исполнительному Комитету. В связи с предстоящими выборами в Волостное и Уездное земства, собрание постановило: принять все меры к скорейшему проведению в жизнь таковых. Просить всех сознательных граждан уезда разъяснить населению сущность, значение и необходимость выборов, куда избрать людей честных, стоящих на страже интересов трудящихся масс, автономии Украины, федеративной Демократической Российской республики и за уничтожение частной собственности на землю (земля без выкупа трудящемуся народу). Что же касается предстоящих выборов в Учредительное собрание, то желательно, чтобы голосование кандидатов в Учредительное собрание производилось на местах в селах также, как и в уездное земство. На предстоящем Уездном съезде 1 октября в г[ороде] Хмельнике, пояснить и предложить гражданам-селянам голосовать за кандидатов в Учредительное собрание за «список Украинских социалистов». Заслушав доклад о деятельности Уездного Земельного Комитета, собрание постановило: означенному комитету следить за правильной и законной порубкой леса в уезде и обеспечением в достаточном количестве всего населения уезда, в особенности семейств лиц, призванных на военную службу. Урегулировать отношения между помещиками и жителями на почве спорных земельных вопросов. Идя навстречу населению уезда в разрешении земельного вопроса, собрание находит необходимым существующий земельный Комитет реорганизовать и приступить к организации волостных Земельных комитетов, а также поспешить подготовкой материалов в Учредительное собрание. Обсудив продовольственный вопрос в уезде собрание постановило: настаивать перед Украинской Центр[альной] Радой на установлении твердых цен на все предметы первой необходимости Уездной Продовольственной Управе принять немедленно меры по доставке продуктов первой необходимости населению уезда. Исп[олнительному] Уезд[ному] Комитету установить строжайший надзор за злоупотреблениями продовольственных управ. Заслушав доклад о деятельности Начальника Киевского Военного Округа полковника Оберучева, как противника украинизации края и войсковых частей, собрание постановило: просить Украинскую Центральную Раду принять меры к немедленному удалению с поста Начальника округа полковника Оберучева, как идущего в разрез требованиям Украинского Народа. Обсудив вопрос об отношении уезда к Украинской Центральной раде и к Временному Правительству, собрание постановило: во всем поддерживать Украинскую Центр[альную] Раду, как высший демократический орган на Украине, затем протестовать против августовской инструкции, утвержденной Временным Правительством, касающейся уменьшения «секретариатов» в Украинских губ[ерниях], а требовать утверждения всех 14 «Секретариатов». Что же касается Временного Правительства, то его поддерживать постольку, поскольку оно будет идти на встречу краевой демократической власти в лице Украинской Центр[альной] Рады и народов, живущих на Украине. Заслушав вопрос об увеличении пайка семьями лиц призванных на военную службу и вообще о регулярной его выдаче, собрание постановило: Исполнительному Уездному Комитету через Уездного Комиссара немедленно просить Центральную Раду о регулярной выдаче и увеличении пайка семьям призванных на военную службу.

Председатель Уездного Исполнительного Комитета Д. Н. Мариевич
Товарищ Председателя П. Д. Кукса
С подлинным верно:
Председатель Комитета Д. Н. Мариевич

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 13 – 14 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 703

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

26–27 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
26-27 сентября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Отношение Балтской Уездной Земской Управы о сообщении Управе соответствующих указаний, посредством которых можно было бы достигнуть планомерной организации волостных и уездных выборов в земство.

1. Вынесена резолюция: Копию препроводить в Окружную Комиссию.

Время исполнения: 26/IX 1917 г[ода]. № 579.

2. Заслушано: Переписка Правления Союза служащих по тюремному ведомству с ходатайством об оставлении Начальником Винницкой тюрьмы В. Г. Лагова.

2. Вынесена резолюция: Просить Губкома прислать дело по этому поводу для ознакомления с ним Губкома.

Время исполнения: 27/IX 1917 г[ода]. № 591.

3. Заслушано: Заява секретарів про побільшення їм жалування.

3. Вынесена резолюция: Просити т[овариша] Гриневича зачислити Т. І. Сметану в штат служащих Губернского Правління.

Время исполнения: 2/X. № 607.

4. Заслушано: Циркуляр Особого Совецания по дровяному и торфяному отделу о необходимости развития операций городов и земств по снабжению населения топливом.

4. Вынесена резолюция: До відомости.

Время исполнения: К делу. № 3.

5. Заслушано: Телеграмма Центросахар Комиссара Веселовского о том, что Ольгопольский уездный Исп[олнительный] Комитет запретил сахарным заводам выдавать мясом плантаторам, следуемый им по договору.

5. Вынесена резолюция: Просити Повітовий Викон[авчий] Комітет в'яснити, чим пояснюється вмішательство Комітетав договорні відносини плантаторів і заводу і по яким причинам Комітет не дозволяє сахарним заводам видавати м'яяс плантаторам.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 594. К делу № 3.

6. Заслушано: Про виповнення постанов з'їзду громадських організацій 11-13 сентября.

6. Вынесена резолюция: Просити секретаря з'їзду гром[адських] організ[ацій] 11-13 сентября прислати протоколи засідань з'їзду.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 592. К делу № 6.

Председатель Богацкий

Члены:

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 132 – 132 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*До документу додана довідка:

СПРАВКА: 1) Помощник делопроизводителя Николай Антонович Цыгольник получает в месяц содержания:

а) жалованья, столовых и квартирных – 65 р[ублей] 06 к[опеек].

б) суточных – 37 р[ублей] 50 коп[еек].

и в) % добавки – 16 р[ублей] 67 к[опеек].

Итого – 119 р[ублей] 23 к[опейки].

2) Канцелярский чиновник Терентий Иванович Сметана до 1-го августа получал в месяц:

а) жалованья – 60 р[ублей].

б) суточных – 37 р[ублей] 50 к[опеек].

и в) % добавки – 15 р[ублей].

Итого – 112 р[ублей] 50 к[опеек].

Экзекутор [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 133. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 704

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

28 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

заседания Подольского Губернского Исполнительного Комитета
28 сентября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич, Осадчук и Майборода.

1. Заслушано: Прошение проживающего в г[ороде] Каменце-Под[ольске] Иосифа Антоновича Бржосниовского о поддержании его ходатайства пред Каменецкой уездной оценочной Комиссией по делу об оценке уничтожимого воинскими частями дома, сарая и огорода на сумму свыше 2000 рублей.

1. Винесена резолюція: Просить Губ[ернского] Комиссара об удовлетворении ходатайства Бржосниовского.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 596.

2. Заслушано: Телеграмма Начальника Литинской военной милиции, члена Винницкого уездного Исполнительного Комитета, С[овета] Р[абочих] и Кр[естьянских] деп[утатов] о том, чтобы экстренно принять меры к уничтожению спиртных напитков по пути следования 2 гвардейского корпуса.

2. Винесена резолюція: В виду того, что по данному вопросу Комиссар уехал в Ставку, решение вопроса отлагивается до его возвращения.

Воїнськ[ий] Комітет, заслухав доклад Губ[ернского] Комісара про поїздку його в Ставку признав засоби, прийняті Комісаром відповідними і одобрих їх.

Время исполнения: К делу. № 3.

3. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Уездной Земской Управы о командировании своего представителя в чрезвычайное Подольское Губернское Земское собрание, назначенное на 12 октября в 1 час дня.

3. Винесена резолюція: Сообщить, что для участия в Губ[ернском] Земском собрании избраны члены: Богацкий, Самулевич, Майборода и Слободянюк.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 595.

4. Заслушано: Отношение Под[ольского] Губ[ернского] Комиссара об удовлетворении члена Комитета Шлейфера деньгами из аванса, отпущенного им Комитету по ассигновке 19 сентября с[его] г[ода]. № 1651.

4. Винесена резолюція: Выдать.

5. Заслушано: Телеграмма из Литина Бачинского о предоставлении ему права на случай необходимости уничтожить спирт.

5. Винесена резолюція: (См[отри] резолюцію § 2).

Председатель Богацкий

Члены: Самулевич, Осадчук, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 134 – 134 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 705

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

29 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

29 сентября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич Слоюодянюк.

1. Заслушано: Прошение проживающей в с[еле] Гречаной Литинского уезда Феодоры Мацьковой о том, что отец мужа ее Степана, убитого на войне – Илья Мацьков прогоняет с детьми из дому и не позволяет ей пользоваться землей, принадлежащей мужу ее.

1. Вынесена резолюция: Волостн[ому] Исполнит[ельному] Комитету для разъяснения Мацькову, что до окончания войны он не имеет никакого права беспокоить семью убитого И. Мацькова и принять меры к охране ее интересов в случае неповиновения принять к судебной ответственности.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 597.

2. Заслушано: Прошение б[ывшего] печатника Губернской Типографии Иосифа Покотылока о выдаче следуемых ему наградных денег в сумме 67 р[ублей] 50 коп[еек].

2. Вынесена резолюция: Просить П. Н. Гриневича справку по настоящему делу.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 598.

3. Заслушано: Отношение Летичевского Уездного Комиссара об организации уездной выборной Комиссии.

3. Вынесена резолюция: Поруч[ить] представ[ителю] Округн[ой] Комиссии П. Самулевичу.

4. Заслушано: Отношение Гайсинского Уездного Комиссара об уведомлении его, на какие средства организуются кадры «Вольного Казачества» для борьбы с дезертирством и охраны спокойствия на Украине.

4. Вынесена резолюция: На местные средства путем членских взносов и добровольн. пожертвований.

Время исполнения: 30/IX 1917 г[ода]. № 599. Д[ело] № 3.

Председатель Богацкий

Члены: Самулевич, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 135 – 135 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 706

Повідомлення газети «Народня воля» про відношення чорносенців до біженців-галичан у Ямпільському повіті

29 вересня 1917 року

В Ямпіль, Подільської губ[ернії], Центральна Рада прислала до повітової Народньої Управи українців біженців-галичан. Місцеві чорносотенці, члени двох-голового орла, довідавшись про це, зразу почали підбурювати проти них населення і добились того, що на повітовім зібранні було постановлено: «Увільняти українців біженців-галичан з посад відповідно з тим, як тільки знаходитимуться люди на їх місця». Не вдовольнилися чорносотенці тією постановою і вели своє діло далі. Солдати підбурені підійшли до Управи і хотіли повикидати «австріяків» через вікна. Одначе служачі почали їх уговарювати, а галичане в той час встигли повтікати.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 12 жовтня (29 вересня).

№ 707

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Могилів-Подільського селянського повітового з'їзду

29 вересня 1917 року

Могилів-Подільський Селянський з'їзд, що відбувся 29 вересня с[ього] р[оку], щоб провести свого депутата в Установчі Збори і інших депутатів Селянської Спілки, котрі будуть обстоювати інтереси трудового народу, постановив повести широку агітацію в повіті. Щоб зібрати гроші на агітацію, з'їзд ухвалив: по всіх селах повіту зробити збір грошей на «Виборчий фонд». Половину зібраних грошей надсилати в Могилів-Подільський Повітовий Комітет Селянської Спілки, а другу половину в Центральний Комітет Всеукраїнської Селянської Спілки у Києві.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 (11) жовтня.

№ 708

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

30 вересня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольського Губернського Исполнительного Комитета
30 сентября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Прошение быв[шего] служащего Губернского Правления Григория Гловацкого о выдаче ему причитающегося добавочного жалования по закону 5 августа с[его] г[ода].

1. Вынесена резолюция: Справку Губ[ернского] Правління.

Время исполнения: 2/Х 1917 г[ода]. № 606.

2. Заслушано: Прошение бывшей машинистки Губернского Правления Веры Марценко о принятии ее вновь на службу в Губернское Правление с сохранением того оклада содержания, которое она получала до увольнения.

2. Вынесена резолюция: Просити Губ[ернське] Правління прийняти на службу з окладом 10 руб[лів] + 90 руб[лів] казенних.

Время исполнения: 2/Х 1917 г[ода]. № 611.

3. Заслушано: Про боротьбу з анархією.

3. Вынесена резолюция: Запросити на зібрання для обміну думок і вирішення справи, як краще боротись з анархією в губернії слідуєчі орагназації:

Викон[авчий] Ком[ітет] Губ[ернської] Ради Солд[атських] і Робіт[ничих] депутатів.

Викон[авчий] Коміт[ет] Повітової Ради Солд[атських] і Роб[ітничих] Деп[утатів].

Викон[авчий] Ком[ітет] Української Губернської Ради.

Вінницьку Городську Управу.

Губернську Земську Управу.

Губернську Земельну і Повітову Управу.

Губернську Продовольчу Управу, Гор[одську] і уездну прод[овольчу] Управи.

Партійні організації: Комітет партії соціал-демократичної, соц[іалістів]-рев[олюціонерів], соц[іал]-дем[ократів] рос[ійські], укр[аїнські], польські, єврейські (Бунд), соц[іалістів]-рев[олюціонерів] рос[ійські], укр[аїнські], польські, єврейські.

На 7 год[ину] в понеділок 2-го октябрю в помешканню Комесаріату.

Время исполнения: 1 октябрю. № 600.

4. Заслушано: По поводу великої черги за керосіном.

4. Вынесена резолюция: Просити Городську Продовольственну Управу вжити всіх заходів, щоб зменшились черги до керосіну, маючи на увазі, що люди робочі тратять даремне час і здоров'я, що може викликати в такий тяжкий час непорядки, а це дуже небажано в ці тривожні дні.

Губ[ернський] Комітет думає, що можна інституціям відпускати керосін по такій же нормі для служачих, котрі не мають можливості працювати в канцеляріях і разом з тим, стоячи по кілька годин в черзі.

Бажано, щоб керосін продавався в більшому числі пунктів.

Время исполнения: 5/Х 1917 г[ода]. № 613.

Председатель Богацкий

Член Комитета Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 136 – 136 зв. Рукопис. Оригінал.
Підпис.

*Так у тексті.

№ 709

**Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат
у Летичівському та Літинському повітах**

30 вересня 1917 року

В Летичівському повіті на Поділлі розграбовано Новокостянтинівську гуральню. У Вінниці з казенного складу украдено чимало спирту. Солдати *** полку в Гречинцях, Летичівського повіту, грабують масток – ловлять в ставку рибу, знищили пасіку, крадуть бурякове насіння тощо.

В Літинському й Летичівському повітах на Поділлі частини гвардійських корпусів, яких підбурюють селяне, беруть діяльну участь в погромах. Піхотні частини, яких посилають обороняти людей ненадійні; вони або напиваються спирту награбованого, або й самі беруть участь у погромах.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 30 вересня.

№ 710

**Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат
та селян у повітах Подільської губернії**

30 вересня 1917 року

На Поділлі – неспокійно. В Летичівському повіті в селі Маробицях горить гуральня. Селяне разом з солдатами блукають із села в село й грабують. В Браїловці пограбували садибу і розбили склад спирту. Солдати рубають дерево в лісі та продають селянам.

В Могилівському, Летичівському й Ушицькому повітах солдати грабують економії, однімають хліб, борошно, фураж для товару й коней. В Ізяславському повіті солдати агітують між селянами, закликаючи їх до погрому.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 30 вересня.

№ 711

**Телеграма Могилів-Подільського повітового комісара Подільському
губернському комісару щодо звільнення з посади**

30 вересня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Винница

Губкомиссару

Из Могилева-Под[ольска]. № 3147.

Принята 30/IX. 1917 г[ода].

Виду декларації правительства желая облегчить новому Губкомиссару подбор сотрудников по уездам я с первого октября слагаю себя обязанности выборного комиссара прошу указать кому передать должность до назначения нового лица. 2373.

Укомиссар Бочаров

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 35. Телеграфний бланк.

*На документі резолюція: Вх[ідний] 9083. После распоряжен[ия]. Стах[овський]. 30/IX.

№ 712

**Телеграма Подільського губернського комісара Могилів-Подільському
повітовому комісару щодо продовження праці**

30 вересня 1917 року

Военная

МОГИЛЕВ-ПОДОЛЬСК

Уезкомиссару

Ваша отставка за для мене не зрозуміла і через те прошу Вас од роботи не одмовлятись коли ж обставини не дають можности проводити справу зберіть раду общественних організацій виберіть собі заступника і тільки тоді зможете одпочити. 1663.

Губкомісар Стаховський
Отправл[ена]: 30-IX-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 37. Машинопис. Копія.

№ 713

**Повідомлення газети «Народня воля» про з'їзд
селян Літинського повіту**

1 жовтня 1917 року

В Хмільнику 1 жовтня відбувся третій з'їзд Літинського селянства. На з'їзді обговорювались головним чином справи виборів до Установчих Зборів.

В справі складання кандидатського списку постановили зробити згоду (блок) з українськими с[оціалістами]-р[еволюціонера]ми і с[оціал]-д[емократа]ми, давши їм в списку 7 місць з 19, лишивши, таким чином, 12 місць селянам.

Постановили, що перед виборами і при виборах слухати тільки тих агітаторів, котрі будуть мати бумагу від українських партій с[оціалістів]-р[еволюціонерів] та с[оціал]-д[емократів] та українських урядових інституцій.

Постановили також, що агітатори від партій с[оціалістів]-р[еволюціонерів] і с[оціал]-д[емократів] повинні мати на своїм посвідченню печатку Літинської Повітової Ради Сел[янських] Деп[утатів].

Постановили збирати гроші на виборчий фонд по 80 коп[ійок] з кожної хати.

Для вибору кандидата до Установчих зборів кожна волость помітила кандидата від себе, а з'їзд кандидатом від Літинського повіту Данила Головчука, укр[аїнського] соціаліста]-рев[олюціонера], організатора в селі Радовцях кредит[ового] і спожив[чого] тов[ариств].

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 25 (12) жовтня.

№ 714

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали третього
Літинського повітового селянського з'їзду**

1 жовтня 1917 року

1 жовтня відбувся III-й повітовий Літинський (на Поділлі) селянський з'їзд. З'їзд обміркував справи виборів до Установчих Зборів. На з'їзд прибуло більш 200 представників, по 3-4 чоловік од села, а од деяких сіл і по 5.

В справ виборів ухвалено – 1) ввійти в згоду з українськими партіями соціал-революціонерів і соціал-демократів; 2) Селянські послы на Установчих Зборах мусять домагатися того, що висловив в своїх постановах I-й Всеукраїнський селянський з'їзд; кандидатом в Установчі Збори вибрано Д. Головчука, українського соціал-революціонера, селянина.

З'їзд відбувався в дуже несприятливих умовах. За кілька днів в межі Літинського повіту вступив гвардійський корпус, який приніс з собою в повіт розрухи. Солдати розбивали гуральні, напивалися, нищили і палили панські маєтки. У всіх бешкетах найбільш діяльну участь беруть солдати-москвини. Вони кажуть: «Ми своїх панів давно попалили, а ваші ще сидять цілі, бий їх!» В полудневій частині повіту не осталося вже ні одного фільварку. Ця група підійшла з полудня після погромів в Браїлівці Ушицького повіту і в Барі Могилівського повіту. З заходу насувалася орда з Летичівського повіту. Окремі банди з цієї орди напередодні надійшли в Хмільник. Зачувши, що адміністрація з передостороги збирається випустити спирт з винного складу, вони попередили її, розбили цистерну і почалось пияцтво. Рано перед початком з'їзду в місті було повно п'яних, а продаж спирту йшов повним ходом.

В такій атмосфері почався з'їзд.

У вечері розбитий склад зайнявся, почалася велика пожежа з численними жертвами (більш як 300 душ). При таких умовах з'їзд вести було важко. Справи скоротили і на тому так-сяк скінчили.

Місцевий.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 27 (14) жовтня.

№ 715

**Лист Могилів-Подільського міського комісару Подільському
губернському комісару про складання обов'язків**

1 жовтня 1917 року

ГОРОДСКОЙ КОМИССАР
ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
Октября 1 дня 1917 г[ода].
№ 89.
Г[ород] Могилев-Под[ольск].

Господину Подольскому Губернскому Комиссару

В виду сформирования в г[ороде] Могилеве Городского Самоуправления и в силу распоряжения Времен[ного] Правительства Городской Исполнительный Комитет постановил с сего числа прекратить свои функции.

Поэтому и я слагаю с себя обязанность Городского Комиссара, как избранный на эту должность означенным Комитетом, о чем имею честь сообщить для Вашего сведения.

Могилев-Подольский Городской Комиссар [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 39. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 716

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

2 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
2 октября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Телеграмма из Действующей Армии Начальника II дивизии Бачинского о командировании в с[ело] Боришковцы 2-го октября представителя для определения убытков, причиненных войсковыми частями в имени Рачинской.

1. Вынесена резолюция: Позаяк телеграма зпізнилась, повідомити начальника в подібних випадках треба звертатись до повітового ісполнительного уездного Комітету.

Время исполнения: 6/X 1917 г[ода]. № 620.

2. Заслушано: Прошение старшего унтер-офицера II стрелкового полка Феодора Балынского о выдаче матери его Иулиан установленного от казны денежного пособия.

2. Вынесена резолюция: В Селянське Присутствіє просити повідомити Комітет, що зроблено в сім ділі.

Время исполнения: 6/X 1917 г[ода]. № 621.

3. Заслушано: Прошение писаря старшего разряда 1030 военного транспорта Петра Ярового о выдаче Тимановским Волостным Правлением отцу его %% от капитала, хранящегося в вольносумме банка.

3. Вынесена резолюция: В Волостный Исполнительный Комітет, котрий би повідомив Губ[ернський] Викон[авчий] Комітет, що зроблено в сій справі.

Время исполнения: 6/X 1917 г[ода]. № 619.

4. Заслушано: Телеграмма Правления Старо-Синявского сахарного завода о том, что организованные толпы громят и грабят все окресные имения и грозят заводу.

4. Вынесена резолюция: Роздивитись на вечірньому засіданню по питанню про боротьбу з анархією. Повідомити, що Гуком прохає охорони від Снабюза по 15 чоловік для сахарного заводу.

Время исполнения: 9/X. № 634.

5. Заслушано: Прошение бывшего канцелярского служителя Губернского Правления Иосифа Петровского о выдаче причитающегося ему денежного пособия по закону 5 августа 1917 г[ода] за время с 1 августа по 1-е августа с[его] г[ода] заимообразно.

5. Вынесена резолюция: Справка в Губ[ернське] Правління.

Время исполнения: 6/X 1917 г[ода]. № 618.

6. Заслушано: Тоже Григория Добровольского.

6. Вынесена резолюция: Тоже.

Время исполнения: 6/X 1917 г[ода]. № 617.

7. Заслушано: Прошение вдовы кр[естьянина] с[ела] Кутковец Каменецкого уезда Марии Малиновской о выдаче денежного пособия за службу сына в войсках.

7. Вынесена резолюция: Селянське Присутствіє, щоб повідомило Комітет, що зроблено в сім ділі.

Председатель Богацкий

Члены Комитета: Самулевич, Осадчук, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 137 – 137 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*Так у тексті.

№ 717

**Протокол засідання громадських та партійних організацій міста Вінниці
щодо створення Комітету для боротьби з анархією**

2 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

На 2-е октября 1917 года, в 7 часов вечера, в здании Высшего Начального Училища, против гостиницы Савой, в помещении Губернского Комиссариата, Подольским Губернским Исполнительным Комитетом Общественных Организаций, по постановлению, от 30 сентября 1917 года, назначено собрания общественных и партийных организаций, находящихся в г[ороде] Виннице, для обсуждения вопроса о порядке борьбы с анархией, на которое приглашены представители следующих организаций: 1) Подольского Губернского Исполнительного Комитета Совета Солдатских и Рабочих Депутатов, 2) Винницкого Уездного Исполнительного Комитета Совета Солдатских и Рабочих Депутатов, 3) Исполнительного Комитета Подольской Губернской Украинской Рады, 4) Винницкой Городской Управы, 5) Подольской Губернской Земской Управы, 6) Подольской Губернской Земельной Управы, 7) Винницкой Уездной Земельной Управы, 8) Подольской Губернской Продовольственной Управы, 9) Винницкой Уездной Продовольственной Управы, 10) Винницкой Городской Продовольственной Управы, 11) Комитета партии русских Социал-Демократов, 12) Украинских, 13) Польских, 14) Еврейских (Бунд), 15) Комитета партии русских Социал-Революционеров, 16) Украинских, 17) Польских, 18) Еврейских и 19) Подольского Союза Кооперативных Обществ.

Заседание в 8 часов вечера, 2-го октября, открывает Председатель Подольского Губернского Исполнительного Комитета Г. А. Богацкий, который по докладе дел о беспорядках в губернии, предлагает собранию избрать Председателя.

Председателем избирается Д. В. Маркович.

После обмена мнений нескольких ораторов, присутствующий на собрании Слуцкий предлагает организовать из состава Губернских Организаций, находящихся в г[ороде] Виннице, Особый Губернский Совет по борьбе с анархией, с тем, чтобы последний составил из своих представителей соответствующий Исполнительный Комитет.

Предложение Слуцкого большинством голосов принимается.

Намечается следующее число представителей:

1) От Подольского Губернского Исполнительного Комитета Общественных Организаций – 4

- 2) Подольского Губернского Исполнительного Комитета Совета Солдатских и Рабочих Депутатов – 4
- 3) Комитета партии Социал-Революционеров – 1
- 4) « « Социал-Демократов большевиков – 1
- 5) « « « « меньшевиков – 1
- 6) « « Социал-Революционеров Украинцев – 1
- 7) « « Социал-Демократов Украинцев – 1
- 8) « « Польской партии социалистов – 1
- 9) « « Еврейской Бунд – 1
- 10) Еврейской объединенной партии социалистов – 1
- 11) Еврейской партии сионистов – 1
- 12) Партии кадетов – 1
- 13) Польских Демократов – 1
- 14) Украинской Рады – 2
- 15) Кооперативных Союзов – 2
- 16) Народных Социалистов – 1
- 17) Профессионального Союза – 2
- 18) Комитета Ю[го]-З[ападного] фронта Солдатских и Рабочих Депутатов – 1
- 19) Городской Думы – 2
- 20) Губернской Продовольственной Управы – 2
- 21) Губернского Земельного Комитета – 2
- 22) Губернской Земской Управы – 2
- 23) Селянского Губернского Комитета – 2
- 24) Винницкого местного Совета Солдатских и Рабочих Депутатов – 2
- 25) Комитета Еврейской партии Поалей-Цион – 1
- 26) « Украинских Социалистов-Федералистов – 1

Намеченные организации и число их представителей собранием принимаются.

Созыв этих представителей назначается на 4 сего октября, в 7 часов вечера, и рассылка приглашений поручается Подольскому Губернскому Исполнительному Комитету Общественных Организаций.

Собрание объявлено закрытым 2 октября, в 10 час[ов] 30 м[инут] вечера.

Председатель Собрания Д. Маркович

Председатель Подольского Губернского Исполнительного Комитета

Общ[ественных] Организаций Богацкий

Секретарь Комитета [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 31 – 32. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 718

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

3 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

3 октября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслухано: Телеграма из г[орода] Києва Центросахар Комиссара Веселовского о прийняті мер к охроне Старо-Синявского сахарного заводу.

1. Вынесена резолюция: Комісар зо свого боку віддав розпорядження про прийняття засобів до спокою і охорони заводу. Охороною відала військова влада, особа комісія.

Время исполнения: Телеграма передана Губ[ернскому] Комиссару 4 октября 1917 г[ода].

2. Заслухано: Телеграма Калиновского сахарного заводу о том, что завод не может начать сокодобывание в виду того, что рабочие требуют большой платы.

2. Вынесена резолюция: За неимением достаточного количества чинов для командирования на место просить Винницк[ий] Испол[нительный] Комитет С[овета] С[олдатских] и Р[абочих] Д[епутатов] если он найдет нужным командировать депутата в Калиновку для улажения конфликта.

Время исполнения: 6/X 1917 г[ода]. № 614.

3. Заслухано: Телеграма Комиссара 7 Сургучева о необходимости в объявлении военного положения в Литинском и Летичевском уездах и действовать решительно, не останавливаясь перед употреблением оружия против преступников, занимающихся грабежами и поджegaми.

3. Вынесена резолюция: Сі повіті 2 октября оголошено на військовому стані командармом 7 армії.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[ода].

Председатель Богацкий

Члены Комитета: Майборода, Самулевич, Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 138. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 719

Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію в Подільській губернії

4 жовтня 1917 року

Подільський комісар повідомляє, що Поділля переживає тяжке становище: мало не скрізь робляться захвати чужого добра, діяльність суду паралізована неможливістю робити слідства при нормальних умовах і через це селяне гадають, що тепер судова влада належить тільки комітетам. Мається чимало доказів, що сільські та волосні комітети фактично взяли на себе функції суду і розбирають не тільки громадські, але й уголовні діла, а під час слідства робляться знущання. Каменський волосний комітет, наприклад, розбираючи справу про крадіжку, постановив: не давати запідозреному три дні харчів, а тільки воду і перев'язати йому ззаду навхрест руки, а коли за цей час він не признається, вжити більш рішучих засобів.

Грабування, озброєні напади, душогубства, самосуди робляться всюди. Злочинці почали гуртуватися в зграї для нападів, що вже було в Чечельнику, Хрінівці, Вендичанах, у Великій Косниці. Міліції трудно боротися з гуртами злочинців, бо вона до цього мало підготовлена.

Окрім цього, на Поділля багато блукає всяких непевних людей, між котрими єсть і німецькі шпики, але боротися з ними нікому.

Власть губернського та повітових комісарів, як органів правительства, для селян не має ніякого значіння.

В зв'язку з побільшенням цін на хліб жителі губернії незадоволені харчовими комітетами і в зв'язку ж із цим треба сподіватися ексцесів.

Під час «корніловщини» по містах губернії склались комітети охорони революції, які й зараз контролюють діяльність, доглядають за поштою та телеграфом, призначивши своїх комісарів в інституції губернії і над губернським комісаром.

Кам'янецький повіт, де військо зреквізувало мало не всі харчі, коли не було ніякого підвозу з губернії, економічно зруйновано. На біженців, яких з наказу влади виселено з понад-кордонних сіл, стріляють. Повіт зруйновано, у багатьох забрано весь хліб, худобу і птицю. Були випадки, коли мандруючі військові команди забирали на дрова тини, ворота та віконні рами.

Контрреволюційних виступів, за винятком не зовсім грамотного послання Демидовського Сільського Комітету, не було.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 4 жовтня.

№ 720

**Протокол засідання громадських та партійних організацій міста Вінниці
щодо створення Комітету для боротьби з анархією**

4 жовтня 1917 року

По протоколу Собрания Общественных и партийных организаций, находящихся в г[ороде] Виннице, состоявшемуся 2 октября 1917 года, на 4 сего октября, в 7 часов вечера, назначено собрание представителей, указанных в том протоколе 26 организаций, для образования Особого Исполнительного Комитета по борьбе с анархией.

На собрание это приглашено 47 представителей.

Явилось 20 представителей от 14 организаций.

Заседание открывает 4 октября 1917 года, в 8 часов вечера, Д. В. Маркович.

По прочтении протокола первого заседания, от 2 сего октября, Д. В. Маркович предлагает избрать председателя.

Председателем избирается Д. В. Маркович.

Обязанности секретаря собрания возлагаются на Секретаря Подольского Губернского Исполнительного Комитета общественных организаций.

После обмена мнений, собрание находит, что число присутствующих представителей является далеко не достаточным для создания такого органа, как Исполнительный Комитет по борьбе с анархией, почему признает необходимым созыв представителей указанных организаций назначить на другой срок.

Вопрос о новом созыве указанных представителей собранием передается на усмотрение Подольского Губернского Исполнительного Комитета Общественных Организаций.

Заседание объявляется закрытым в 10 часов вечера 4 октября 1917 года.

Председатель Собрания
Секретарь Комитета [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 30. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 721

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій

5 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ
засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
5 октября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комиссара с заявлением Грохольского о выдаче ему удостоверения в том, что он состоит членом Губернского Исполнительного Комитета.

1. Вынесена резолюция: Граф Грохольский в настоящее время членом Губ[ернского] Комитета не состоит, а потому и удостоверение выдано ему быть не может.

Позаяк в Губ[ернському] Исп[олнительному] Комітеті не має представника від польської національності просити [...] прислати свого представника.

Время исполнения: 7/Х. № 629. 12/Х. № 644. 6/Х 1917 г[ода]. № 622.

2. Заслушано: Отношение Гарнизонного Исполнительного Комитета г[орода] Каменца-Под[ольского] с аттестатом на жалованье, табачное и мыльное довольствие, на младшего писаря Е. Осадчука.

2. Вынесена резолюция: Вручить Е. Осадчуку.

3. Заслушано: Отношение Каменецкой Уездной Земской Управы о том, что во многих пунктах уезда избирательные Комиссии приступили уже к составлению избирательных списков.

3. Вынесена резолюция: Копию сообщить Ок[ружной] выбор[ной] к[омиссии].

Время исполнения: Копия передана Ок[ружной] выбор[ной] к[омиссии] 7/Х 1917 г[ода]. Д[ело] № 17.

4. Заслушано: Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о том, что осмотр дачи при с[еле] Красногорке Ямпольского уезда владения К. Щениовского произведен в августе месяце с[его] г[ода] комиссией, состоящей из представителей Ямпольского Земельного Комитета, Продовольственной Управы, Волостного Комитета и Уездного Земского Агронома, которая пришла к заключению о необходимости допущения беспрепятственной вырубке леса на площади, разрешенной в рубку Комитетом постановлением 29 мая 1917 г[ода].

4. Вынесена резолюция: Передать всю переписку по настоящему делу в Губернский Земельный Комитет.

Время исполнения: 7/Х 1917 г[ода]. № 628. Д[ело] № 3.

Председатель Богацкий

Члены: Самулевич, Слободянюк, Майборода

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 139 – 139 зв. Рукопис. Оригінал.
Підпис.

*Так у тексті.

№ 722

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

6–7 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ
засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
6 октября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Украинской Рады о том, что Губернская Рада 30 сентября с[его] г[ода] постановила командировать члена Рады Д. В. Марковича в Под[ольский] Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет для участия в его заседаниях.

1. Вынесена резолюция: Від 30 сентября до 6 октября командированный член не являлся на заседания Комитета, через що Комитет просить Раду принять заходи, щоб представник посіщав засідання, вважаючи на серйозний момент, який ми переживаємо.

Время исполнения: 7 октября. № 625.

2. Заслушано: Отношение Начальника Кишиневского Почтово-Телеграфного округа с расчетом платы, причитающейся за пересылку депеш, поданных в дом в г[ороде] Каменец-Под[ольске] в июле месяце с[его] г[ода] на сумму 6 р[ублей] 57 коп[еек].

2. Вынесена резолюция: Выплатить.

Время исполнения: 7 октября. № 627.

3. Заслушано: Прошение солдата 68-го Лейб пех[отного] Бородинского полка Ивана Чеховского о выдаче его родителям от казны пособия.

3. Вынесена резолюция: В Селянське Присутствіє.

Время исполнения: 7 октября. № 626.

4. Заслушано: Отношение Ольгопольской Уездной по делам о выборах в Учредительное Собрание Комиссии с объявлением о распределении города и уезда на участки для напечатания такового в Известиях Комитета.

4. Вынесена резолюция: Передать в газетный стіл.

Время исполнения: 8 октября. № 630.

Заседание 7 октября.

1. Заслушано: Доклад т[овари]ща Самулевича об установлении дежурств членов Испол[нительного] Комитета и о совместной работе с Губ[ернским] Комиссаром.

1. Вынесена резолюция: Встановить чергу по алфавиту з 8 октября: 1 – Богацький, 2 – Майборода, 3 – Самулевич, 4 – Слободянюк. Дежурство з 11 годин до 1 год[ини].

2. Доклад т[овари]ща Самулевича по вопросу о принятии мер к сохранению материалов о деятельности революционных организаций с начала революции до дня прекращения ими действий.

2. Вынесена резолюция: Просити предсідателів Исполнительных Комитетів прислати відчит діяльності Комитетів, коротку історію, як виник комітет, усі протоколи засідань і усякі матеріали про життя і діяльність комітету в Губ[ернськiм] Испол[нительнiм] Комитеті, коли діяльність Комитетів припиняється.

Время исполнения: 24/Х.

3. Заслушано: Доклад т[овари]ща Самулевича о принятии мер к скорейшему получению и исполнению протоколов последнего съезда Губ[ернских] обществ[енных] организаций.

3. Вынесена резолюция: См[отри] проток[ол] от 16 сентября № 7.

4. Заслушано: Отношение Винницкой Городской Продовольственной Управы о порядке отпуска керосина.

4. Вынесена резолюция: До відомости.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

5. Заслушано: Могилев-Под[ольского] городского Исполнительного Комитета о том, что в виду сформирования городского самоуправления, городской Исп[олнительный] Комитет прекратил свои действия.

5. Вынесена резолюция: Просити Городську Управу прислати все (див[ись] прот[окол] 2) в Губ[ернський] Исп[олнительный] Комітет.

Время исполнения: 24/Х. № 683.

6. Телеграмма Начальника военной милиции Кавказкой Туземной конной дивизии поручика Тутушева о происходящих в Могилевском и Ямпольском уездах погромах и насилиях.

6. Вынесена резолюция: Просити Штабюз телеграфно послати на місце начальника военной міліції кавказької туземної конної дивізії поручика Тутушева; його часті Шаргороді, бо Ямпольський і Могилівський повіти переживають тривожні часи.

Время исполнения: Телеграмма. 7/Х 1917 г[ода]. Д[ело] № 48.

7. Заслушано: Отношение Ушицкой Уездной Земской Управы по вопросу о введении в Ушицком Уезде волостного земства.

7. Вынесена резолюция: Просити Оквибори сповістити свою постанову по прочитанню сього відношення.

Время исполнения: 9/Х 1917 г[ода]. № 637.

8. Заслушано: О созыве собрания представителей общественных и партийных организаций, находящихся в г[ороде] Виннице по делу учреждения Исполнительного Комитета по борьбе с анархией.

8. Вынесена резолюция: Відложити до получения № «В[естника] В[ременного] Прав[ительства]» с положением про Губиком.

9. Заслушано: Телеграмма из Киева Центросахар Комиссара Веселовского о принятии мер к охране свекловичных плантаций Уладовского сахарного завода от массовых потрав.

9. Вынесена резолюция: Повідомити, що Гуком прохає Снабюз прислати на кожний завод по 15 чоловік охорони.

Время исполнения: 9/Х 1917 г[ода]. № 634.

Предсідатель Богацький

Члени: Слободянюк, Майборода, Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 140 – 141 зв. Рукопис. Оригінал.
Підпис.

*Так у тексті.

№ 723

Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат у містечку Хмільник

6 жовтня 1917 року

У городі Хмільнику, Літинського повіту на Поділлію *** запасний полк зруйнував казенний горілочаний склад і грабує спирт. В городі – анархія. Допомоги на місці – ніякої.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 6 жовтня.

№ 724

Повідомлення газети «Народня воля» про погроми поміщицьких маєтків у Літинському повіті

6 жовтня 1917 року

Всюди горять поміщицькі маєтки і в трьох південних волостях уже не осталося ні одного фільварка. Причина являється спирт, який переховувався в гуральнях, солдати Гвардійського корпусу, що тут проходять, розбивають гуральні, заливаються і нищать все. Міліція не в силі щось зробити проти збройних мас.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 19 (6) жовтня.

№ 725

Повідомлення газети «Народня воля» про наростання анархії в Подільській губернії

6 жовтня 1917 року

В Подільській губ[ернії] грабування, самосуди, озброєні напади не стихають. Військо, переходячи через край, забирає хліб, худобу, птицю, ламає на дрова дерева, інше.

Населення губернії, в зв'язку з побільшенням цін на хліб, незадоволено харчовими комітетами. Губернських та повітових комісарів селяне не слухають. В деяких селах за справу суду беруться волосні та сільські комітети.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 19 (6) жовтня.

№ 726

Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат у Літинському повіті

7 жовтня 1917 року

В Літинському повіті на Поділлі зараз ідуть страшенні розрухи. П'яні гуртки солдат ходять по селах і все знищують. Загарбоване добро горить. Мешканці звертаються до

начальства не посилати в їх повіт солдат, вивести тих, що там перебувають, але відповіді на їх благання немає ніякої. Місцева влада безсила припинити анархію.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 7 жовтня.

№ 727

Повідомлення газети «Народня воля» про телеграму Центрального комітету Української селянської спілки щодо організації виборів у Брацлавському повіті

7 жовтня 1917 року

Центральний Комітет Української Селянської Спілки послав вчора таку телеграму: «Вінниця окружні вибори, Вінниця Губернському Комісару, Вінниця «Подільська воля». Петроград, Всевибори. Подільськими Окр[ужними] виборами на засіданні двадцять шостого сентября ухвалено поділити Брацлавський повіт на п'ятнадцять виборчих участків, кількість виборців в кожному окрузі більше дванадцяти тисяч, радіус округи більш п'ятнадцяти верст, що при ноябирській распутиці викличе фактичне масове позбавлення виборчих прав селян. Необхідно негайно перерасподілити участки так, щоб в кожному було не більш двох тисяч виборців. Центральный Комітет Української Селянської Спілки».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 20 (7) жовтня.

№ 728

Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянських з'їздів у Подільській губернії щодо кандидатів до Установчих зборів

7 жовтня 1917 року

На Поділля зараз одбуваються селянські з'їзди, які намічають кандидатів до Установчих Зборів. Брацлавський з'їзд вибрав Мачушенка, кооператора, укр[аїнський] соц[іаліст]-рев[олюціонер], Могилівський – Петра Ткача, селянина, вчителя, укр[аїнський] соц[іаліст]-рев[олюціонер], Гайсинський – Миколайчука, селянина, укр[аїнський] соц[іаліст]-рев[олюціонер], Вінницький – Павла Ткачука, селянина, укр[аїнський] соц[іаліст]-рев[олюціонер] і Літвицького, кооператора, укр[аїнський] соц[іаліст]-рев[олюціонер]. Повітові з'їзди одбудуться ще 5 і 8 жовтня.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 20 (7) жовтня.

№ 729

Повідомлення «Робітничої газети» про боротьбу з розрухою у Подільській губернії

9 жовтня 1917 року

МОГИЛІВ, 9. Головнокомандуючий півд[енно]-зах[ідного] фронту зробив енергійні заходи для припинення розрухи в Подільській губернії. Приказано не зупинятися

перед найрішучішими засобами. В Вінниці відкрито відділ Київського військового суду. Склади спирту знаходяться під охороною. Тайніклади нищатья.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 11 жовтня.

№ 730

Повідомлення газети «Подільська воля» про урочисте відкриття українських гімназій у Вінниці

9 жовтня 1917 року

9-го цього жовтня, в м[істі] Вінниці, в 3 годині дня, в помешканню «Просвіти», урочисто відбулося національне свято відкриття двох українських гімназій: одної – по закону 24 травня 1874 року; другої – по закону 28 квітня 1917 р[оку], для скінчивших вищу початкову школу. Обидві гімназії мішані – для хлопців і дівчат. Перед молебнем пан-отцем, протоієр[еєм] Вінницького собору, А. Станіславським було сказано відповідне моменту слово, що тепер Україна може вільно розправити свої могутні крила і, йдучи шляхом культурного життя, стати на рівні з другими культурними державами Європи. Після молебна було проголошено «Многі літа» Українській Центральній Раді, Генеральному Секретаріату, учасим та учасимся нових українських гімназій. Далі голова «Просвіти» І. Е. Озерянський, поінформувавши про ті заходи, котрих вживала «Просвіта» для того, щоби заснувати в м[істі] Вінниці українські гімназії і прочитавши дозвіл Генерального Секретаря по народній освіті про відкриття цих гімназій, оголосив їх відкритими і побажав цим маленьким вогникам розростись у великі вогнища, котрі світили б на всю Україну і освічували їм шляхи до великого культурного будучого. Після були привітання від різних українських організацій. Перше слово взяв Д. В. Маркович, відомий письменник і голова Подільської української губерніяльної Ради; в своїй промові Д. В. Маркович дуже схвильовано, в простих, надзвичайно щирих словах, привітавши організаторів цього святого діла, вказав на те велике значення, яке має навчання на рідній мові в атмосфері оточуючого рідного життя, і звернувшись з сльозами в очах до стоячих перед ним діточок, старий письменник вітав їх, що їм доля послала велике щастя учитись в тих школах і в тих обставинах, про котрі старі українські діячі тільки мріяли, терплячи прикрі заборони і знуцання... Тут Дмитро Васильович заккрив лице і заплакав... І це зробило велике вражіння на присутніх, у котрих теж виступили сльози на очах... Схвильований попереднім промовцем і урочистістю мента виступив з привітанням губерньський комісар М. О. Стаховський, котрий в своїй промові, звернутий безпосередньо до дітей, закликав їх до щирої праці на ріднім ґрунті, в рідних обставинах, зауваживши, що їм тепер не прийдеться ховатись по кутках з рідним словом, як це було раніш, або їздить за кордон за рідною освітою. Після вітав новороджені гімназії губерньський комісар по народній освіті В. К. Приходько, котрий висловив побажання, щоби українські громадяне лічили своїм моральним обов'язком матеріально підтримувати ці світочи української культури і, звернувшись до дітей, він запрошував їх бути зразковими учнями перших українських гімназій в Вінниці. Далі вітав голова все подільської учительської спілки С. М. Іваницький і бажав, щоби початкова школа безпосередньо ввійшла в зв'язок з гімназіями і щоби останніми була покрита вся Україна, щоби не було ні одного села на Вкраїні, де б не було тої або иньшої середньої школи. Нарешті виступив В. С. Дудич, редактор «Подільської Воли»,

котрий схвильовано-щиро вітав гімназії і бажав, щоби ці посаджені рослини зацвіли пишним цвітом на радість українському громадянству.

Далі було оголошено, хто прийнятий в підготовчий і перший класи одної гімназії і в перший (п'ятий) – другої. Всіх учнів в обох гімназіях більше 100. Гімназії будуть міститись в «Мурах», де вони проіснують цілий 1917-18 шкільний рік. Навчання буде проводитись в другу зміну від 2 годин 45 хв[илин] дня до 6 г[один] 50 хв[илин] вечора.

Урочистість свята і його особливо щирий характер зробили велике вражіння на дітей, учнів, їх батьків і других присутніх. З якимсь змішаним сумливо-радістним та урочисто-щирим почуттям розійшлися всі після свята.

Не почувалось нічого казенного, напруженого, нічого того, що звичайно помічається в подібних випадках. Все було просто та мило. Хай же так мило, просто та щиро й надалі тече славне життя цього маленького культурного вогника, як приязно і радісно він появився на світ Божий.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 20. – 22 жовтня. – С. 3 – 4.

№ 731

Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого комітету громадських організацій

9–10 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
9 октября 1917 года*

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы с просьбой сделать распоряжение местным Правительственным и общественным органам об оказании переписчикам содействия и об устранении препятствий к производству сельскохозяйственной поземельной переписи, чинимых кр[естьянами] с[ела] Бернашевки Могилевского уезда.

1. Вынесена резолюция: См[отри] постанову від 22–23 сeнтябpя № 1, 23.

Время исполнения: 10/Х 1917 г[ода]. № 639. Д[ело] № 3.

2. Заслушано: Тоже о том, что подворная перепись в Винницком уезде будет закончена по всем волостям не позже 10 октября, за исключением 4-х сел Гавриловецкой волости, в отношении коих исчерпаны все меры убеждения и разъяснения.

2. Вынесена резолюция: Комітет находить необходимым переменить інструктора і доручить зробити перепис самому енергійному і діяльному інструктору по згоді і в контактi з громадськими організаціями.

Время исполнения: 10/Х 1917 г[ода]. № 640. Д[ело] № 3.

3. Заслушано: Прошение проживающего в с[еле] Мышаровке Гайсинского уезда Давида Таранюка об учинении распоряжения о немедленном приведении в исполнение решения Верхнего сельского суда 7 участка Гайсинского судебного-мирового округа о восстановлении нарушенного владения полморгом земли.

3. Вынесена резолюция: Просить повітового комісара подати свою думку про сю справу.

Время исполнения: 10/Х 1917 г[ода]. № 641. Д[ело] № 3.

4. Заслушано: Письма Д. Ш. Шлейфера о том, что вследствие избрания его Мировым Судьей г[орода] Киева, он не может посещать заседаний Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета и выслать ему суточные деньги в сумме 113 руб[лей] 52 коп[ейки].

4. Вынесена резолюция: Вислать гроші.

Время исполнения: 28/Х 1917 г[ода]. № 685.

5. Заслушано: Конторы газеты «Вестника Временного Правительства» о том, что №№ Вестника за время с 5 марта до 1-го сентября могут быть высланы наложенным платежом.

5. Вынесена резолюция: Просить вислать наложною платою с 5 марта по 1 октября.

Время исполнения: 10/Х 1917 г[ода]. № 638. Д[ело] № 3.

6. Заслушано: Отношение Ольгопольского Уездного Исполнительного Комитета по вопросу о запрещении сахарным заводам выдавать меляс плантаторам.

6. Вынесена резолюция: Губиком найшов діяльність Комітету правильною. Начальника міліції просить зробити розслідування, чи дирекція Чарномінського заводу не продає патоки без дозволу на підставі обов'язкової постанови Пов[ітового] Исп[олнительного] Комітету. Копію відношення Ольгоп[ільського] Повіт[ового] Ком[ітету] послать в «Центросахар» Веселовському.

Время исполнения: 13/Х. № 646, 647 и 646.

7. Заслушано: Отношение Литинского Уездного Исполнительного Комитета с копией протокола заседания объединенных организаций Литинского уезда.

7. Вынесена резолюция: До відомости.

Время исполнения: Д[ело] № 16. 1917 г[од].

8. Заслушано: Про помішника Комісара Степуру.

8. Вынесена резолюция: Послать телеграму, щоб Степура немедленно приступав до своїх обов'язків.

Время исполнения: Телеграма. 10/Х. № 49.

10 октября.

1. Заслушано: Представителя Подольского Культурного общества в г[ороде] Виннице Александровича о том, чтобы сделать распоряжение, дабы архив Подольского Губернского Комиссара, оставшийся в г[ороде] Каменце, был перенесен в более сухое помещение или перевезен в г[ород] Винницу.

1. Вынесена резолюция: Просити Губернське Правління дати справку, в якому стані находиться його архів і коли правда, що він у льодовні, то по яким причинам архив очутився в такому небезпечному становищі.

Время исполнения: 13/Х. № 648.

2. Заслушано: Подольской Губернской Земской Управы о том, что кр[естьяне] с[ел] Медвежавно, Гуньки, Язвинок и Масловки Брацлавского уезда отказываются давать сведения по сельскохозяйственной переписи. И что в с[елах] являются какие то личности в солдатской одежде и прогоняют счетчиков.

2. Вынесена резолюция: Звернутись до новообраної повітової земської управи, а також до волостних управ в селах, котрих переписчикам не дають відомостей і сама перепись не може здійснитись.

Время исполнения: 20 и 21/Х. № 664, 665 и 666.

3. Заслушано: Быв[шего] канцелярского служащего Под[ольского] Губ[ернского] Правления Иосифа Покотылюка о том, чтобы сделать распоряжение о выдаче ему прибавки к жалованью, причитающейся согласно закону 5 августа 1917 года.

3. Вынесена резолюция: Дати справку з Губ[ернського] Правління.

Время исполнения: Передано советнику Гриневичу.

4. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Правления о том, что б[ывший] Каменецкий Уездный Исправник Беклемишев, предположенный ныне к назначению на должность акцизного Контролера, состоя на службе пользовался репутацией вполне честного полицейского чиновника.

4. Вынесена резолюция: Позаяк д[обродій] Беклемишев не є прихильник нового ладу, то Комітет не находить можливим давати згоду на посаду в державний інститут до постанов Установчих зборів.

Время исполнения: 17/X 1917 г[ода]. № 657. Д[ело] № 3.

Предсідатель Богацький

Члени Комітету

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 142 – 143 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*Так у тексті.

№ 732

Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Подільського губернського селянського з'їзду

9–10 жовтня 1917 року

На з'їзд прибуло 1123 представники від сел Поділля.

Обговоривши справу виборів до Установчих Зборів, З'їзд представників селян Поділля ухвалив блок українських соціалістів в складі: української партії соціалістів-революціонерів, української соціал-демократичної робітничої партії і селянської спілки. В списку цього блоку з 19 кандидатів – 12 повинно бути від селян по одному від кожного повіту, а 7 віддається кандидатам від партій (укр[аїнських] соц[іалістів]-рев[олюціонерів], укр[аїнських] соц[іал]-дем[ократів] і сел[янської] сп[ілки]).

Про виборчий фонд.

В справі виборчого фонду з'їзд постановив: Позаяк вибори до Установчих Зборів можуть пройти для селянства успішно тільки тоді, коли воно буде мати великий запас грошей, треба:

- 1) В кожному селі не пізніше 20 жовтня зробити збор грошей на виборчий фонд,
- 2) Найкраще збирати гроші з кожної хати так, щоб на одну душу прийшлося не менше як 5 копійок,
- 3) З зібраних грошей складається виборчий фонд, окремий від коштів Селянської Спілки, які складаються з членських внесків членів селянської спілки,
- 5) Гроші виборчого фонду треба надсилати в м[істо] Вінницю. Подольський союз, Миколаєвський проспект 76, для виборчого комітету.

Обміркувавши справу про наказ для депутатів в Установчі Збори, з'їзд ухвалив такий наказ:

Про устрій в державі.

- 1) Російська держава повинна бути перестроєна на федеративну демократичну республіку з одною палатою (думою) і без президента.
- 2) Україна в своїх етнографічних межах повинна мати національно-територіальну автономію по прикладу республіки з парламентом і міністерствами.

Про війну.

- 1) Домагатися проголошення перемир'я на всі фронтах,

- 2) Домагатися оголошення всіх таємних союзних договорів,
- 3) Домагатися негайного закінчення війни без анексії і контрибуцій на основі самовизначення народів,
- 4) Заключати мир повинна демократія всіх воюючих держав,
- 5) В мировій конференції мусять прийняти участь представники всіх націй, що брали участь в війні.

Про земельну справу.

- 1) Вся земля на Україні: поміщицька, казенна, удільна, монастирська і иньша, повинна без викупу перейти до рук трувого народу,
- 2) З цієї землі на Україні має бути утворений окремий Український Земельний фонд (запас), яким буде порядкувати сам народ через вибраний ним Український Соїм в Києві,
- 3) З цього фонду землею будуть мати право користуватися всі, хто власними руками буде землю обробляти,
- 4) Приватна власність на землю має бути скасована, і земля назавше виключається з товарообміну (ніхто не буде мати права продавати і купувати землю),
- 5) Взагалі про земельну справу депутати в Установчих Зборах повинні керуватися постановами Першого Всеукраїнського Селянського З'їзду в Києві.

Про кандидатів до Установчих Зборів.

Більшістю всіх проти одного і одного, що утримався, З'їзд прийняв список кандидатів до Установчих Зборів в тім виді, який виробив Український Подільський соціалістичний виборчий Комітет разом з представниками від повітів, при чому доручено тому-ж Комітетові список цей доповнити (Див[ись] список кандидатів).

Біжучі справи.

I. Про сучасний момент.

З'їзд постановив послати таку телеграму до Української Центральної Ради, Генерального Секретаріату і Українського Військового Генерального Комітету: Представники від селян Поділля, зібравшись 9–10 жовтня в Вінниці на Губерніяльний З'їзд в числі більше тисячі чоловік, вітають Українську Центральну Раду, Військовий Генеральний Комітет і Генеральний Секретаріат, яко заступників інтересів українського народу, які весь час стояли на чолі українського революційного руху; сподіваємося, що ці революційні органи здобудуть українському народові все те, на що він має право. Разом в тим рішучо протестуємо проти поділу України, незатверження Генерального Секретаріату в повному складі, особливо в справах військової і продовольчій, що вносить в сей трудний час безладдя і повну розруху в нашому краю. З'їзд просить наші краєві органи негайно видати закон про передачу всіх земель в Земельний Комітет. Зважаючи на те, що демобілізація армії загрожує нашому краю великим нещастям, з'їзд вважає необхідним передати справу демобілізації армії Військовому Генеральному Комітетові, а також завести по всіх селах «вільне козацтво» – яке буде захищати наш край. Крім того з'їзд просить вжити всіх засобів до негайного закінчення війни і оголошення таємних союзних договорів.

II. Про школу.

- 1) Збільшити асігновки на народню школу.
- 2) Негайно перевести українізацію всіх народних шкіл на Україні, бо тільки рідна мова в народній школі виведе народ український з темноти.

III. Про біженців.

Заснувати в Вінниці Губерніяльний біженський комітет, котрий буде збирати жертви і допомагати біженцям.

IV. Про реквізиції.

Через те, що до сеї пори реkvізіцію проводили московські чиновники, які кривдили наш народ, бо не знали його звичаїв і потреб, з'їзд вважає, що надалі всякі реkvізіції тільки тоді не будуть йти на шкоду нашому народові, коли їх буде переводити Українська Центральна Рада через Генеральний Секретаріат, як найвищі краєві органи на Україні.

Під час з'їзду на виборчий фонд було зібрано грошей 334 карбованці 8 копійок.

Голова з'їзду *О. Шиманович*.

За писаря *С. Ляшенко*

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 10 – 11.

№ 733

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

10 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

10 октября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Отношение Литинского Уездного Исполнительного Комитета от 8/Х № 493, о высылке ассигновки на получение из казначейства денег для выдачи содержания членам Комитета за октябрь месяц с[его] г[ода] и на хозяйственные и канцелярские расходы на сумму 1000 руб[лей].

1. Вынесена резолюция: Просить казначея выяснить наличность кредиту відпущеного на устройство державного порядку на нових підставах.

2. Заслушано: Письмо солдата Лукианова о том, что в настоящее время в деревне нет дров, керосина, спичек, обуви, а также чтобы дать крестьянам просвещение, посылать в деревни газеты, литературу и лекторов для подготовки в Учредительное собрание.

2. Вынесена резолюция: Послати копію листа в громадські організації: Українську Губ[ернську] Раду, Раду Солдатських депутатів, Повітову Продовольчу Управу.

Время исполнения: 13 октября. № 649.

3. Заслушано: Отношение Литинского Уездного Исполнительного Комитета от 9 октября за № 502 об утверждении Мирowego Судью Литинского Судебно-Мирowego округа Ивана Кирилловича Бачинского в должности Литинского Уездного Комиссара.

3. Вынесена резолюция: Просить секретаря по внутрішнім справам вплинути на Мініс[терст]во справности, щоб воно скоріше відповіло, що немає перешкод для затвердження Бачинського Комісаром.

Время исполнения: 17/Х 1917 г[ода]. № 656. Д[ело] № 3.

4. Заслушано: Отношение и[сполняющего] д[олжность] старшего советника Губернского Правления Гриневича с справкой помощника Начальника газетного стола Статкевича о том, что б[ывшему] печатнику Типографии Покотылюку действительно не были выписаны пасхальные награды по распоряжению завед[ующего] Губ[ернской] Типографией Щепковского.

4. Вынесена резолюция: Запросити Щепковського, по якій причині одмовлено було Покотилоку в великодних наградних.

Время исполнения: 12/Х 1917 г[ода]. № 643.

5. Заслушано: Охрана населения присланным войском.

6. Заслушано: Вияснить становище Городського Присутствія.

6. Вынесена резолюция: Считая вопрос об организации местных самоуправлений и выборах чрезвычайно важными Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет высказывается за приглашение для руководства делами канцелярии Губ[ернского] Комиссара, чиновников, общественных деятелей, могущим с душой [...] этому делу. Для канцелярской работы необходимо пригласить канцелярских служащих.

Оставшихся служащих канцелярии губ[ернского] по город[ским] и земск[им] делам Пр[исутствия] зачислить в заштат с выдачей им заштатного содержания.

Повідомить Губ[ернського] Комісара про сю постанову.

Время исполнения: 12/Х. № 645.

Предсідатель Богацький

Члени Комітету: Самулевич

*ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 144 – 145. Рукопис. Оригінал. Підпис.
Так у тексті.

№ 734

Повідомлення газети «Народня воля» про стан української справи в селі Капустянах Брацлавського повіту

10 жовтня 1917 року

На Брацлавщині, Подільськ[ої] губ[ернії], і земство (старе), і представники до губ[ернської] укр[аїнської] ради ставляться байдуже до своїх справ. Земство ні одної інструкції, ні програми до ведення української школи не посилало. Грошей на ремонт школи в с[ело] Капустянах не дало, пояснивши, що в нього коштів нема.

З боку Брацлавських представників до губ[ернської] укр[аїнської] ради помічається ще холодніше відношення. Не про які повітові організації село Капустяни не знає. Одбулись в Брацлаві 2 з'їзди представників «Просвіт». Але про ці з'їзди Капустянська «Просвіта» взнала тільки після з'їзду.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 23 (10) жовтня.

№ 735

Повідомлення газети «Нова Рада» про четвертий селянський з'їзд Ольгопільського повіту

11 жовтня 1917 року

Відбувся в Ольгополі на Поділлю 4-й Селянський з'їзд представників од сел, який був скликаний повітовим інструктором Центральної Ради по організації спілок. На з'їзді виступали з докладами про політичний сучасний мент, а також намічали кандидата до Установчих Зборів. Партія с[оціалістів]-р[еволюціонерів] пропонувала свого кандидата д[обродія] Босенка, а селяне обстоювали, щоб кожна волость намітила свого кандидата, а потім уже з них вибрати одного. Але виборці одмовились од останньої пропозиції й не хотіли голосувати за д[обродія] Б. Тоді партія, порозумівшись між собою і Радою роб[ітничих], сел[янських] і солд[атських] депутатів, виставили

кандидатуру д[обродія] Дячука, яку всі одногослосно привітали. Д[обродій] Дячук – сільський учитель с[ела] Кривливці, інструктор Ц[ентральної] Ради по організації спілок і голова Селянської спілки повітової. Дячука вітав промовою голова ради р[обітничих], сел[янських] і солд[атських] д[епутатів] Беженар. Хор учнів Учительської Семінарії заспівав «Ще не вмерла Україна» й «Заповіт». Нарешті обрано представників до Центр[альної] Ради – д[обродіїв] Зборовського й Беженара. З'їзд постановив прохати Генерального Секретаря по земельних справах як найшвидше скликати з'їзд поміщиків і селян повіту для порозуміння.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 11 жовтня.

№ 736

Повідомлення газети «Нова Рада» про прохання Подільського губернського комісара не надсилати у губернію військових частин

12 жовтня 1917 року

Подільський губернський комісар прохає Уряд, аби на Поділля на далі не надсилали війська, бо немає харчів навіть і в тих повітах, котрих військові частини ще не розграбували.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 12 жовтня.

№ 737

Повідомлення газети «Народня воля» про поширення вільнокозацького руху в Подільській губернії

12 жовтня 1917 року

В Ново-Ушицькому повіті (Поділля) шириться «Вільне козацтво». Останніми днями заклалися численні Куріні в селах – Бахтинці, Карачіївцях, Дерешовій.

В Гайсинському повіті (Поділля) так само селянство жваво береться до організації козацтва, бачучи в ньому єдиний порятунок від бешкетів і злочинців (села Середенька, Улянка, Михалівка, Ладижин).

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 25 (12) жовтня.

№ 738

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

13 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета

13 октября 1917 года

Присутствовали: Богацкий, Самулевич.

1. Заслушано: Телеграмма Центросахар Комиссара Веселовского о том, что из числа арендуемых Щедровским сахарным заводом двенадцати имений разгромлено два, из

трех – выгнали администрацию, реманент, запасы зерна расхищены, выкопная свекла увозится селянами. Просить срочного содействия.

1. Вынесена резолюция: Просить Повітовий Исполнительный Комітет зі свого боку ужити всіх заходів для выяснення становища сих маеків і для встановлення нормального порядку, допомагаючи усім інституціям, котрі безпосередньо займаються сим ділом, як Земельна Управа, Повітовий Комісар і т[аке] и[нше].

Время исполнения: 17/Х 1917 г[ода]. № 653.

2. Заслушано: Тоже о том, что крестьяне с[ела] Клембовки воспрепятствуют рубку и вывозку дров для Гоноровского сахарного завода.

2. Вынесена резолюция: Дивись вище.

Время исполнения: 17/Х. № 655.

3. Заслушано: Тоже о том, что в закупленном Капустянским сахарным заводом лесу, при имени Слободка Межировская крестьянами производится рубка и вывозка дров.

3. Вынесена резолюция: Дивись вище.

Время исполнения: 17/Х. № 654.

4. Заслушано: Подольского Губ[ернского] Исполнительного Комитета Советов Рабочих, Солдатских, и Крестьянских депутатов о том, что для постоянного участия в заседаниях Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета избран Акимов.

4. Вынесена резолюция: Запросить представителя на 16 октября на заседание Губ[ернского] Испол[нительного] Комітету.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

5. Заслушано: Тоже с произведенным дознанием о бывших беспорядках в г[ороде] Литине, в сентябре месяце с[его] г[ода], вызванных повышением цен на продукты.

5. Вынесена резолюция: До відомости.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

Предсідатель Богацький
Член Комітету

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 146 – 146 зб. Рукопис. Оригінал. Підпис.

№ 739

Повідомлення газети «Нова Рада» про культурно-освітню діяльність Городокського товариства «Просвіта»

13 жовтня 1917 року

Городокська «Просвіта» на Поділлі в помешканню церковно-парафіяльної школи влаштувала лекцію на такі теми: «Просвіти» і українське життя» і «Народне самооподаткування». Лекцію прочитав член «Просвіти» Д. Людей була повна школа. Після лекції був улаштований збір грошей на користь «Просвіти»; зібрано коло двадцяти карбованців.

При Городокській «Просвіті» на Поділлі організувався український хор. Співанки відбуваються чотири раз на тиждень.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 жовтня.

№ 740

**Лист Прокурівського виконавчого комітету громадських організацій
Подільському губернському комісару щодо суміщення
посад Прокурівським повітовим комісаром**

13 жовтня 1917 року

ПРОСКУРОВСКИЙ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
Общественных организаций
Г[ород] Прокуров.
«13» октября 1917 г[ода].
№ 946.

Подольскому Губернскому Комиссару
ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
Г[ород] ВИННИЦА

На заседании Уездного Совета Общественных Организаций при участии представителей от волостей, Начальника Уездной Милиции и Городского Головы **ПОСТАНОВЛЕНО**: признать нежелательным совмещение местным Уездным Комиссаром двух должностей: Уездного Комиссара и Товарища Председателя Уездной Продовольственной Управы, о чем Прокурровский Уездный Исполнительный Комитет уведомляет Вас.

За Председателя Комитета Коган
Делопроизводитель [підпис]

*ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 45. Машинопис. Оригінал. Підпис.
На документі резолюція: 31.X.1917 г[ода]. Предложитъ немедлен[но] в течении 7 дней Узком отказать от одной из должностей. В случае неполучения ответа войду с представ[лением] об увольнении от должности Ком[иссара]. Сообщитъ телеграфно. [Підпис]

№ 741

**Повідомлення газети «Народня воля» про селянські з'їзди
в Подільській губернії**

14 жовтня 1917 року

На Поділля за останній час відбувся цілий ряд повітових з'їздів в справі виборчій – Могилівський – 29 вересня, Вінницький, Гайсинський, Літинський, Летичівський, Ольгопільський – 1 жовтня, Брацлавський і Ямпільський – 3 жовтня, Прокурівський – 5-го, Кам'янецький – 6-го, Балтський – 7-го і Ушицький – 8-го жовтня.

9-10 числа відбувся губернський з'їзд в Вінниці, дуже численний (понад 1000 присутніх, себто майже від кожного села). З'їзд остаточно склав списка кандидатів до Установчих Зборів і намітив план виборчої кампанії.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 27 (14) жовтня.

№ 742

**Повідомлення «Робітничої газети» про діяльність Вінницької організації
Української соціал-демократичної робітничої партії**

14 жовтня 1917 року

Вінницька організація У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії] розвинула останніми часами досить енергійну роботу в зв'язку з виборами до Установчих Зборів.

Дев'ятого і десятого жовтня у Вінниці був з'їзд селянських представників для обміркування справи виборів до Установчих Зборів і ухвали списку кандидатів з Поділля від соціалістичного блоку, до якого вступили Українська С[оціал]-Д[емократична] Роб[ітнича] Партія, Партія Українських С[оціалістів]-Р[еволюціонерів] і Селянська Спілка.

В переддень з'їзду наша організація урядила у Вінниці лекцію на тему: «Сучасний мент і Установчі збори» і лектором із Києва покликала т[овариша] Антоновича.

На лекцію зійшлося чоловік до двохсот селян, що завчасно приїхали на з'їзд і селянські представники після лекції прохали лектора виставити свою кандидатуру до Установчих Зборів.

На з'їзді з докладом про Установчі Збори виступив т[овариш] Антонович і про виборчий фонд т[овариш] Дудич. На другий день на з'їзді було ухвалено список кандидатів до Установчих Зборів від Поділля, до якого включили із членів У[країнської] С[оціал]-Д[емократичної] Р[обітничої] П[артії] т[оваришів] Верхолу, Антоновича, Блонського, Дудича і Пеллору. На з'їзді брали участь представники селян з усіх повітів Поділля, яких прибуло коло тисячі чоловік.

Тепер Вінницька організація скликає партійну конференцію Поділля, до якої мають прибути представники із таких міст: Вінниця, Проскурів, Балта, Кам'янець, Жмеринка, Рашків і Дунаєвці.

Про час, місце і порядок денний Подільської партійної конференції буде оголошено окремо.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 14 жовтня.

№ 743

**Повідомлення газети «Подільська воля» про звернення Подільської губернської
української ради та виконавчого комітету до всіх громадян Поділля**

16 жовтня 1917 року

Селяне кожного повіту на повітових з'їздах намітили кандидатів в Установчі Збори (Учредит[ельное] Собр[ание]). 9 жовтня Подільський Губернський з'їзд у Вінниці остаточно склав і затвердив список цих кандидатів. В цей список увійшли найвидатніші представники селянських спілок, партій українських соціалістів-революціонерів і українських соціал-демократів. Ці кандидати, що увійшли в цей список, будуть найкраще обороняти інтереси трудового селянства і робітництва; вони здобудуть і землю і волю. Але, щоб провести цих людей в Установчі Збори потрібні кошти, треба по всій губернії розіслати делегатів-посланців, котрі розказали б людям про список наших кандидатів, треба по всіх селах розсилати газету, друковані заклики і т[ак]е ин[ше].

Своїх грошей селянська спілка не має, згори їй ніхто не дасть.

Треба нам самим селянам подбати за гроші, треба нам самим допомогати своїй біді. Кожен повинен задуматись над цим.

Що буде, як ми не скинемось в такий тяжкий гарячий час по копійці, і наші організації не зможуть послати делегатів ростилювати добре селянам про вибори?

Тоді інші грошовиті люде розішлють своїх делегатів, вони збаламутять народ, і селяне можуть або зовсім не подати своїх голосів, або подати за інший, не селянський список, – за панський, купецький, польський, єврейський, російський і ин[ший].

Щоб не було цього, по всіх селах всієї України селяне збирають добровільні жертви на виборчий фонд. Губернський Український Виборчий Комітет разом з Губернською Радою приписує всім селянам Подільської губернії, Селянським Спілкам, комітетам, кооперативам і іншим організаціям негайно, як можна найскоріше, скликати сходи і на сходах обговорити справу про вибори, про виборчий фонд і зараз же розпочати збори жертв на виборчий фонд.

З цих грошей половину відсилати в губернію по адресі: «Вінниця, Миколаєвський пр[оспект] 76, Подільський Кредітовий Союз, для Селянської Спілки». З другої половини чверку лишити в селі, в селянській спілці, а другу відсилати в повіт в повітову спілку чи в повітову Раду.

Це треба зробити дуже скоро, бо інші організації вже розпочали агітацію.

За всякими порадами що до виборів просим звертатись по адресі:

Український Губернський Виборчий Комітет.

Комітет Української Губернської Ради.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 14а.

№ 744

Повідомлення газети «Подільська воля» про суспільно-політичну ситуацію на Поділлі

16 жовтня 1917 року

Поділля переживає тяжке становище: мало не скрізь робляться захвати чужого добра, діяльність суду паралізована неможливістю робити слідства при ненормальних умовах і через це селяне гадають, що тепер судова влада належить тільки комітетам. Мається чимало доказів, що сільські та волостні комітети фактично взяли на себе функції суду і розбірають не тільки громадські, але й уголовні діла, а підчас слідства робляться знущання. Каменський волостний комітет, наприклад, розбіраючи справу про крадіжку, постановив: не давати запідозреному три дні харчів, а тільки воду і перев'язати йому з-заду навхрест руки, а коли за цей час він не признається, вжити більш рішучих засобів.

Грабування, озброєні напади, душоубства, самосуди робляться всюди. Злочинці почали гуртуватися в зграї для нападів, що вже було в Чечельнику, Хрінівці, Вендичанах, у Великій-Косниці. Міліції трудно боротися з гуртами злочинців, бо вона до цього мало підготовлена.

Окрім цього, по Поділлі багато блукає всяких непевних людей, між котрими єсть і німецькі шпики, але боротися з ними нікому.

Власть губернського та повітових комісарів, як органів правительства, для селян не має ніякого значіння.

В зв'язку з побільшенням цін на хліб жителі губернії незадоволені харчовими

комітетами і в зв'язку ж із цим треба сподіватися ексцесів.

Кам'янецький повіт, де військо зреквізувало мало не всі харчі, коли не було ніякого підвозу в губернію, економічно зруйновано. На біженців, яких з наказу влади виселено з понад кордонних сел, стріляють. Повіт зруйновано, у багатьох забрано весь хліб, худобу і птицю. Були випадки, коли мандруючі військові команди забирали на дрова тини, ворота та віконні рами.

Подільська воля (журнал-тижневик). – Вінниця. – 1917. – № 18–19. – 16 жовтня. – С. 10.

№ 745

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

17 жовтня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
17 октября 1917 года

Присутствовали: ...*

1. Заслушано: Прошение служивших в Подольском Губернском Правлении Рутковского, Ярошевской, Яцентковского, Грудецкой, Диевского и Компан о выдаче им следуемого пособия за время с 1 апреля по 1 августа с[его] г[ода], согласно закону 22-го апреля 1917 года.

1. Вынесена резолюция: Просити Губ[ернське] Правління в'яснити, в якій сумі це виявиться.

Время исполнения: 18/Х 1917 г[ода]. № 660.

2. Заслушано: Телеграмма Центросахар Комиссара Веселовского о том, что крестьяне расхищают свеклу, принадлежащую Уладовскому сахарному заводу.

2. Вынесена резолюция: Позаяк Комісар прийняв заходи для встановлення порядку прийняти до відома.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

3. Заслушано: Тоже Калиновскому сахарному заводу.

3. Вынесена резолюция: Позаяк Комісар прийняв заходи для встановлення порядку прийняти до відома.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[од].

4. Заслушано: Отношение Киевского Порайонного Комитета о порядке заседания Комитета.

4. Вынесена резолюция: Просить д[обродія] Шлейфера, коли він зможе навідуватись на засідання по можливості так, щоб бути в курсі справ наскільки се можливо, бо, маючи на увазі, що для сеї одної тільки справи Комітет не може втримувати члена в Київі, просить д[обродія] Шлейфера лічитись представником, не требуючи від Ком[іте]та суточних.

Время исполнения: 21/Х 1917 г[ода]. № 663.

5. Заслушано: Члена Исполнительного Комитета М. Х. Майборода о разрешении ему, в виду болезни, недельного отпуска.

5. Вынесена резолюция: Задовольнити.

Время исполнения: 18/Х. № 651.

6. Заслушано: Про побільшення жалування секретарям Губ[ернському] Испол[нительному] Комітету.

6. Вынесена резолюция: Добавитъ по 25 руб[лів], а усього лічить їм оклад від Губикома 100 руб[лів] Н. А. Цигольнику і 212 р[ублів] 50 к[опійок] Т. І. Сметані.

Вторично просить зачислитъ в штат Губ[ернського] Прав[ління] помощником діловода.

Время исполнения: 18/Х. № 652.

7. Заслушано: Про суточне довољство членам Комітету.

7. Вынесена резолюция: Видать суточне довољство з 20 октябрю по 20 ноябрю членам комітету і секретарям по требовательним відомостям. Поручитъ одержать секретарю Цигольнику.

Предсідатель Богацький

Член Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 147 – 147 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 746

Відношення голови Проскурівського відділу Подільського товариства сільського господарства і сільськогосподарської промисловості до Подільського губернського комісара щодо порядкування приватновласницькими лісами

18 жовтня 1917 року

ПРОСКУРОВСКИЙ ОТДЕЛ
ПОДОЛЬСКОГО ОБЩЕСТВА
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА
И СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ

«18» октября 1917 года

№ 196.

Г[ород] Проскуров, Под[ольской] губ[ернии].

ГУБЕРНСКОМУ КОМИССАРУ

Препровождая при сем выписку из протокола объединенного заседания Проскуровского Уездного Совета Общественных Организаций и Проскуровского уездного Земельного Комитета от 10-го октября 1917 года, считаем долгом обратить внимание на незаконность этого постановления, идущего в разрез с существующими законами и телеграммой Верховного Главнокомандующего от 13-го сентября 1917 года.

Согласно 9 пункту указанной телеграммы категорически воспрещены под угрозой ответственности по 29 ст[атье] Уст[ава] о Нак[азаниях], самовольные порубки лесов.

Между тем указанное выше постановление Совета Общественных организаций к установлению «нормального порядка» передает распоряжение частновладельческими лесами Волостным Продовольственным Управам, без всякого участия самих владельцев лесов и лесоохранительных комитетов.

Что касается к принятию мер прекращения самоуправного расхищения леса, ведущего к полному истощению дровяных запасов в течении 2–3 лет, то вместо постановления о привлечении таких лиц, по смыслу телеграммы Верховного Главнокомандующего, Совет Общественных организаций, постановил лишь привести в известность запасы вырубленного самоуправного леса, оставляя все таким незаконным

способом приобретенные дрова, у лиц похитивших таковые, по норме выработанной совещанием, 45 пудов на печку за установленную плату.

Если принять норму выработанную Комитетом 45 пудов на печку, вероятно ежемесячно, то при наличности в уезде 40000 дворов и не менее 80000 печек, потребуется в течение семи месяцев 25000000 пудов дров на один зимний сезон, не принимая во внимание находящихся в Проскуровском уезде фабрик и заводов.

По приблизительному подсчету в Проскуровском уезде площадь лесов достигает 12000 десятин, из коих не больше половины в возрасте, годном для рубки на дрова, то полагая по 8000 пудов с десятины, весь лесной запас будет исчерпан в течение неполных двух лет, и то в том случае, если заводы и фабрики не получат ни одного пуда дров. Приведенные цифровые данные не нуждаются в комментариях.

Постановление Совета Общественных Организаций лесов не сохранит, а напротив обезлесит совершенно уезд в течение 2-х лет.

В заседании Комитета 10-го октября 1917 года принимали участие также и крестьяне, которые разошлись по домам в сознании законности этого постановления, каковое немедленно получило расгласку.

Таким образом леса, которые рубились самовольно и до сих пор, с сознанием самовольности и преступности самого факта рубки, теперь будут рубить явно по 10 коп[еек] за пуд, если дрова заготовлены владельцем и по 5 коп[еек] за пуд с своей заготовкой; однако допускать к заготовке крестьян невозможно ибо такая заготовка является бесхозяйственной.

Отопительный вопрос среди крестьян вовсе не стоит так остро и это должно было быть принято во внимание в заседании 10-го октября 1917 года.

Крестьяне забрали половину урожая хлебов, следовательно имеют массу соломы, выкосили камыш в прудах, расхитили много леса, и вот как бы в одобрение таких самочинных и анархических поступков им предоставляется еще 45 пудов дров на каждую печку.

Таким образом указанное объединенное заседание, нисколько не разрешает остроты положения, вызванной самовольной порубкой лесов, а как бы одобряет таковое оставляя у таких лиц по 45 пудов на печку. Конечно те лица, которые рубят и будут рубить и впредь самовольно леса позаботятся о том заблаговременно, что бы вырубленное ими самовольно излишнее количество дров против установленной нормы 45 пудов на печку, было сбыто на рынке.

Доводя об этом до сведения просим принять меры к недопущению исполнения этого постановления, последствием коего может быть полное уничтожение лесов уезде.

Председатель отдела [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 54 – 54 зв. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 747

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

18 жовтня – 3 листопада 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
18/22 октября 1917 года*

Присутствовали:

1. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Лесоохранительного Комитета о командировании на заседание комитета 19 сего октября, в 1 часу дня, представителя.

1. Вынесена резолюция: Просить тов[арища] Майбороду.

Время исполнения: Д[ело] № 2. 1917.

2. Заслушано: Відношення Ямпільського повітового Виконавчого Комітету від 7 жовтня ц[ього] р[оку] за № 1742 з журналом засідання Ямпільського Повітового Великого Виконавчого Комітету 29 вересня 1917 року про те, що селяни зовсім відказуються платити податі і про другі справи.

2. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917.

19 октября.

3. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы от 18 октября с[его] г[ода] за № 884 о принятии мер к устранению препятствий по производству сельскохозяйственной поземельной переписи в с[елах] Жван и Бернашевке Могилевского уезда.

3. Вынесена резолюция: Дивись аналогічну справу 23 октября 1917 г[ода].

Время исполнения: 21/Х. № 671, 672, 673, 674, 675.

20 октября.

4. Заслушано: Отношение Литинского Уездного Исполнительного Комитета о том, чтобы все имеющиеся в частной продаже дрожжи были реквизированы и продавались населению в количестве потребном лишь для выпечки хлеба.

4. Вынесена резолюция: Постать копію всім повітовим ісполнительним комітетам і просить їх висловитись в сій справі.

Время исполнения: 21/Х. № 676.

5. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы об оказании содействия к устранению препятствий по производству сельскохозяйственной поземельной переписи по Балтскому уезду.

5. Вынесена резолюция: Дивись справу аналогічну від 23 октября. № 3-4.

Время исполнения: 21/Х. № 667, 668, 669 и 670.

21 октября.

6. Заслушано: Телеграмма из Слободки управляющего именем Маньковского Пишатовского о том, что кр[естьяне] с[ела] Слободки Балтского уезда требуют земли, просит принять меры для предупреждения самоуправств.

6. Вынесена резолюция: Найкращий спосіб боротись з самоуправствами селян, це передати землю в завідування Земельного Комітету, бо це тільки єдиний спосіб, котрий впливає на селян і утримує їх від грабежа, руйнування і знищення і поділу землі і маєтків.

Время исполнения: 28/Х 1917. № 689.

22 октября.

7. Заслушано: Заявление Константина Фифера о том, что начальник Винницкой Уездной Милиции Ярошевский незаконно уволил его от должности милиционера.

7. Вынесена резолюция: Заяву відправити до комісара.

Время исполнения: 24 октября. № 679.

24 октября 1917 г[ода].

8. Заслушано: Отношение Литинского Городского Головы о том, что Городской Продовольственный Комитет реорганизован и начальник Городской Милиции Спринчак заменен другим лицом.

8. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: Д[ело] № 3.

9. Заслушано: Ушицкого Уездного Исполнительного Комитета с копией протокола заседания Комитета от 13 августа сего года.

9. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: Д[ело] № 3.

10. Заслушано: Телеграмма из г[орода] Киева – Комиссара Центросахара Веселовского о принятии мер к недопущению хищения сахара Устасанском сахарном заводе.

10. Вынесена резолюция: Комісаром зроблено розпорядження.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917.

26 октября 1917 г[ода].

11. Заслушано: Прошение б[ывшего] служащего Губернского Правления Сергея Соколова об удовлетворении его содержанием за исправление должности экзекутора. При прошении имеется сообщение Советника Гриневича, что приказа о допущении Соколова к исполнению обязанностей экзекутора издано не было.

11. Вынесена резолюция: Відмовить.

Время исполнения: 7/XI. № 696.

28 октября 1917 г[ода].

12. Отношение Каменецкого Уездного Исполнительного Комитета о том, что избирательные списки в волостное земство закончено.

12. Вынесена резолюция: Копію послать Окружній комісії.

Время исполнения: 7/XI.

31 октября 1917 года.

13. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы о принятии мер к устранению препятствий по производству сельскохозяйственной переписи в с[елах] Гоноровке и Кривливцах Ольгопольского у[езда].

13. Вынесена резолюция: Сповістити про постанову Губкома від 23 сент[ября]. № 4-5.

Время исполнения: 7/XI. № 697-700.

14. Заслушано: Тоже с[ела] Саражинке, Смолянке и Борсуках Саражинской волости и Козацком и Бендзарах Пасатской волости, Саврани и Концебе Савранской волости и Неделков и Струтинке Бакманской волости Балтского уезда.

14. Вынесена резолюция: Теж саме.

Время исполнения: 7/XI. № 701-704. 705.

15. Заслушано: Заявление служащего при Подольском Губернском Земстве Басакова о неправильном увольнении низших служащих Подольского Губернского Правления.

15. Вынесена резолюция: Доложити Раді об'єднаних організацій Под[ільської] губернії.

Время исполнения: Д[ело] № 15. 1917 г[ода].

1 ноября 1917 г[ода].

16. Заслушано: Отношение Подольского Губернского Комитета по кожевенным делам о принятии мер, дабы чины милиции оказывали органам кожевенного комитета надлежащее содействие.

16. Вынесена резолюция: Просить повітових комісарів, повітові ісполнительні комітети, а де є, то й повітові земські управи і волосні управи допомагати кожевенным комітетам в їх справі.

Время исполнения: 14/XI. № 719.

17. Заслушано: Подольского Губернского Комиссара копию телеграммы о том, чтобы никаких распоряжений, исходящих от лиц, именующих себя народными комиссарами или комиссарами военно-революционного комитета не исполнять и не допускать таких лиц в правительственные учреждения.

17. Вынесена резолюция: Принять до відома, а позаяк на Україні існує краєва влада Центральної Рада і Генеральний Секретаріат повинно слухатись розпоряджень свого краєвого уряду про що сповістити повітових комісарів і повітові ісполнительні комітети.

Время исполнения: Д[ело] № 3. 1917 г[ода].

18. Заслушано: Ушицкого Уездного Исполнительного Комитета о том, что кандидатом на должность уездного Комиссара избран Филимон Боднар.

18. Вынесена резолюция: Просить Комісара прохати Генеральний Секретаріат затвердити Петра Бондаря Ушицьким повіт[овим] Комісаром, про що сповістити Ушицький повітовий ісполнительний комітет.

Время исполнения: 10/XI. № 712.

2 ноября 1917 г[ода].

19. Заслушано: Отношение Подольской Губернской Земской Управы о принятии мер к устранению препятствий по производству сельскохозяйственной поземельной переписи в с[еле] Юлиановке Ямпольской волости того же уезда.

19. Вынесена резолюция: Сповістити про постанову Губкома від 23 сентября. № 4-5.

Время исполнения: 23/XI. № 735.

20. Заслушано: Тоже во всех с[елах] Керенской волости Балтского уезда.

20. Вынесена резолюция: Теж само.

Время исполнения: 23/XI. № 736.

21. Заслушано: Тоже во всех с[елах] Капустянской волости Ушицкого уезда и что в с[еле] Дашковцах Осламовской волости крестьяне арестовали инструктора Левченка.

21. Вынесена резолюция: Просить сповістити повітового комісара і пов[ітовий] ісполнительний комітет. Роз'яснить селянам с[ела] Дашковець, що за незаконний арешт інструктора Левченка і його регістраторів будуть відповідати по суду. Повітового комісара просить зробити слідство і винувників передати судовій владі. Повітовий комісар повинен зробити слідство Александровських Пилинах Капустів і селян, котрі приймали участь в побоях, регістратора передати судовій владі.

За невиконання розпоряджень Губкома і за відмовчання повітовому ісполнительному комітетові в допомозі, а також за невиконання свого прямого обов'язку сповістити судову владу і губернського комісара. Сповістити повіт[ового] Комісара про сю постанову. Повітовий комісар повинен зробити слідство і селян с[іл] Мушкучинець і Польної Тернови, котрі затримали переписний матеріал передати судовій владі. Сповістити постанову Губземство.

Время исполнения: 24/XI. № 733 и 734. 2/XII. № 745.

3 ноября.

22. Заслушано: Отношение Под[ольского] Губ[ернского] Комиссара по губ[ернскому] воинск[ому] присутствию на имя председателя Комитета о принятии участия в совещании по вопросу о реквизиции в Винницком, Ольгопольском и др[угих] уездах лесных площадей для нужд 2-го полевого Строительного управления 7 сего ноября.

23. Заслушано: Переписка по прошению б[ывшего] служащего Губ[ернского] Правления Покотылюка о выдаче ему пасхальных наградных. При переписке имеется

донесение, что Покотылюк печатником в Губернской Типографии не сосотоял, а служил в газетном столе Губернского правления, где и получал жалованье и наградные.

24. Заслушано: Копия телеграммы Генерального Секретаря, препровожденная Губернским Комиссаром о том, что краевой комитет по охране революции прекратил свои действия и деятельность по охране революции и порядка на Украине перешла к Генеральному Секретариату.

24. Вынесена резолюция: Сповістити всі повітові ісполнительні комітети.

Время исполнения: К делу. № 3.

Председатель Комитета Богацкий

Член Комитета Слободянюк

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 148 – 151 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

*Так у тексті.

№ 748

Повідомлення газети «Народня воля» про оголошення Летичівського, Новоушицького та Проскурівського повітів на військовому становищі

18 жовтня 1917 року

Летичівський, Новоушицький і Проскурівський повіти Подільської губ[ернії] оголошені на воєнному становищі.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 31 (18) жовтня.

№ 749

Повідомлення газети «Нова Рада» про виборчий список № 1 на Поділлі до Всеросійських Установчих зборів

22 жовтня 1917 року

На Поділлію від партії українських соц[іалістів]-рев[олюціонерів], селянської спілки й української соц[іал]-дем[ократичної] робітничої партії виставлено список кандидатів до Установчих Зборів під № 1. Кандидати: Н. Григор'єв, В. Мачушенко, І. Миколайчук, Т. Верхола, П. Видибіда, О. Шиманович, Д. Антонович, Д. Ісаєвич, М. Любинський, П. Блонський, М. Шевченко, П. Ткач, В. Дудич, Д. Головчук, О. Дячук, А. Герасименко, М. Літвицький, С. Петлюра, І. Косенко, П. Куцяк, Є. Щириця, П. Христюк, І. Кречотень.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 22 жовтня.

№ 750

Звернення Подільського губернського комітету партії соціалістів-революціонерів про збір коштів на підтримку партії

23 жовтня 1917 року

ТОВАРИЩИ

Мы накануне выборов в УЧРЕДИТЕЛЬНОЕ СОБРАНИЕ. Успех нашего списка будет зависеть не только от живых сил партии, но и от материальных средств на

поездки по губернии, покупку и печатание литературы, объявлений, плакатов и проч[ее].

Приняв во внимание эту сторону выборов в УЧРЕДИТЕЛЬНОЕ СОБРАНИЕ, Губернский Комитет Партии считает необходимым приложить все усилия для подыскания средств и, как обязательное постановление, считает во всех партийных организациях губернии 29 октября (воскресенье) – днем сбора в избирательный фонд; в крайнем случае сбор должен быть устроен не позднее 5-го ноября.

Комитет намечает следующие способы сбора:

1) Кружечный сбор, 2) Сбор по подписным листам, 3) Устройство лекций, спектаклей, вечеров и проч[ее].

С товарищеским приветом
Председатель Комитета [підпис]
Казначей [підпис]

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 20. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі печатка: Подольський Губернський Комитет*

№ 751

**Телеграма Подільського губернського комісара Могилів-Подільській «Просвіті»
щодо подання кандидатури на посаду повітового комісара**

24 жовтня 1917 року

Военная

МОГИЛЕВ-ПОДОЛЬСК

Просвіта

Могилева повідомляють розрухах повіті Бочаров негайно одмовився комісарства Просимо пропонувать діяльного освіченого свідомого ділового кандидата забезпеченого виборах зібрання громадських повітових організацій Сповіщайте 1881.

За Гуком Степура

Отпр[авлена] 24-Х-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 46. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 752

**Повідомлення газети «Нова Рада» про поширення вільнокозачого
руху у повітах Подільської губернії**

25 жовтня 1917 року

В Ново-Ушицькому повіті (Поділля) шириться «Вільне Козацтво». Останніми днями заклалися численні куріні в селах – Бахтинці, Карачіівцях, Дерешовій.

В Гайсинському повіті (Поділля) так само селянство жваво береться до організації козацтва, бачучи в ньому єдиний порятунок від бешкетів і злочинців (села Середеньки, Улянка, Михайлівка, Ладижин).

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 25 жовтня.

№ 753

Лист А. Волощука до Кам'янець-Подільського комітету партії соціалістів-революціонерів про свою діяльність на посаді помічника Кам'янець-Подільського повітового комісара

25 жовтня 1917 року

В Каменец-Подольский Комитет Партии Социалистов-Революционеров
Бывшего Помощника Каменец-Подольского
Уездного Комиссара
Андриана Яковлевича ВОЛОЩУКА

26-го мая Каменецкий Уездный Совет Общественных организаций избрал меня помощником Каменецкого Уездного Комиссара, в каковую должность я вступил 10-го июня.

Принимая на себя обязанности по административной деятельности я ни на минуту не забывал, что должен буду нести ответственность за свои действия не только перед своей революционной совестью (с 1905 года я принадлежу к партии социалистов-революционеров), но и перед демократией в лице трудового крестьянства – рабочего класса. И потому все внимание свое я направил на то, чтобы быть глубоко последовательным в проведении в жизни уезда принципов революционной демократии и распоряжений Временного Правительства.

В первую очередь своей работы я поставил действительную организацию уезда.

Но близость фронта и те экономические и моральные потрясения, которые были внесены в жизнь уезда этой близостью фронта, все эти неблагоприятные условия лишили меня возможности осуществить мероприятия, провести которые я поставил себе в обязанность. Тем не менее я делал все, что было в моих силах, чтобы быть полезным в это тяжелое время в жизни уезда. Перечислять все мероприятия, предпринятые мною для облегчения положения в уезде я не буду. Кто был в Каменце в это время, тот видел и знает мою работу. Укажу только, что когда началась реквизиция скота и население стало жаловаться на низкие цены, то я сейчас же, совместно с Председателем Уездной Продовольственной Управы послал Министру Продовольствия Пешехонову телеграмму о повышении реквизиционных цен. Дальше, когда жители десятков сел, расположенных по Збручу, были выдворены распоряжением военных властей, а частью сами снялись, – я немедленно принял меры об оказании помощи этим страдающим, хотя эта обязанность всецело лежала на Уездной Управе (которой, кстати сказать, не было в Каменце). Благодаря мне и только мне в уезд командированы питательные отряды.

А в результате крестьянский съезд, в заседании 6-го текущего октября, вынес мне недоверие. Конечно, я глубоко убежден в том, что это недоверие вынес мне не съезд в его целом, а та незначительная часть этого съезда, 5–10 человек, которые группируются вокруг Блонского. Съезд же безучастно, не будучи знаком с обстановкою дела, только зафиксировал поднятием рук пожелания этой части. Считаю долгом откровенно сказать, что для г[осподина] Блонского и тех 5–10 человек, которые его окружают нет интересов к демократии, а есть только частные, чтобы не сказать личные интересы. Посмотрите, где были все эти друзья демократии в тот ответственный период жизни уезда, о котором я говорил выше. Уездный Комиссар Блонский отсутствовал с 11 июля по 4-е октября.

Во всяком случае, в итоге недоверие, зафиксированное протоколом заседания.

Не знаю в своей деятельности ничего антидемократического и антиреволюционного, я считаю незаслуженным и глубоко обидным вынесенное мне недоверие. Я обращаюсь в Каменец-Подольский Комитет партии Социалистов-Революционеров с просьбой расследовать мою деятельность и принять меры, чтобы с меня было снято это тяжелое недоверие.

С деятельностью моей близко знакомы: Председатель, члены и служащие Уездной Продовольственной Управы, Председатель, члены и служащие уездного Земельного Комитета, Члены Уездной Земской Управы Кривошея и Прокопов и секретарь комиссариата г[осподин] Матиенко. Наконец, все делопроизводство по Комиссариату может несколько осветить мою деятельность.

В заключение, имею честь доложить, что, насколько я знаю, мотивами для недоверия были названы следующие грехи: 1) я был в приятельских отношениях с Савинковым, который по моему настоянию арестовал Блонского; 2) я был, якобы, инициатором созыва земского собрания с цензовыми гласными и 3) будто бы я отрицал наличность Уездного Совета крестьянских депутатов и его исполнительного органа. Что касается последнего греха, инкриминируемого мне, то я действительно не знал и не знаю правильной крестьянской организации, ибо нельзя же назвать крестьянский съезд Советом крестьянских депутатов в то время, когда этот съезд созывается каждый раз в новом составе и количестве.

Член Каменец-Подольского Комитета партии социалистов-революционеров
Волошук.

25 октября 1917 г[ода].

Винница, ул[ица] Петра Великого д[ом] № 2, кв[ртира] Гольденберга.

ЦДІАК. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 27 – 28. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 754

Повідомлення газети «Нова Рада» про події у Вінниці

25–26 жовтня 1917 року

З Вінниці вчора дійшли відомости про ті події, що стались там останніми днями.

25 жовтня Вінницька залага стала домагатись озброєння. 15 полкові приказано було розформуватись, але він відмовився зробити це до Установчих Зборів. 26-го вся влада в місті перейшла до «советов» та того ж дня прибув з юнкерами і козаками поміщик комісара фронту Костіцин. З його приказу розпочато було обстріл з гармат і самострілів (кулеметів) народного дому, де містився «совет солдатских депутатов». Зразу ж було побито багато людей. Народний дім і ще деякі будинки було зруйновано. Юнкери поводитись як погромщики.

Військова залага, покинувши казарми, вийшла з міста, щоб уникнути бойовиська на вулицях і позбавити міську людність втрат, та окопалась по другий бік Богу. Проте це військо було переможене військом Костіцина, у якого було військо далеко більше. В 15 полку велику силу людей було побито та поранено.

Потім військо Костіцина примусило піддатись солдатів повітряної ескадри та самострільної сотні. Таким чином Вінницьку залагу було до щенту розбито і решта її розбіглась по околишніх хуторах, де містився ще один курінь, і там останніми днями ще відбувались бійки між ними та броневидами автомобілями Костіцина. Кажуть, що вибито кілька тисяч вояків та Вінницьких городян.

Большевицьке військо на сусідніх з Вінницею станціях в величезнім числі прагне дістатись до Вінниці і помститись на погромщиках, але головний страйковий комітет залізничників Південно-Західного фронту не пускає їх проїхати.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 4 листопада.

№ 755

Телеграма Подільського губернського комісара військовому командуванню щодо погромів у Проскурівському повіті

26 жовтня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ПОДОЛЬСКОГО ГУБЕРНСКОГО КОМИССАРА

Военная

ДАРМИЯ Снабюз Копия Командарм 7

Получена Проскурова следующая телеграмма кавычки Селениях Нафтуловке Хмелевке Баламутовке Москалевке и многих других местах Проскуровского уезда крестьянами и солдатами помещичьи имения разгромлены и разгромяются сжигаются строения инвентарь живой и мертвый расхищается погромщики направляются на Проскуров за загром которого не ручаюсь предотвращения этого ни от кого помощи нет прошу экстренного распоряжения о помощи № 1183 Начальник Милиции Круликовский кавычки точка Прошу экстренной помощи 1921.

За Гукома Степура

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 62. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 756

Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування в Ольгопільській учительській семінарії товариства «Самоосвіта»

26 жовтня 1917 року

В Ольгополі на Поділлю в учительській семінарії учні заклали товариство «Самоосвіта», до якого мають приєднатись інші середні школи. Товариство відкрило власну читальню, в яку передшлячують багато українських газет та книжок. Читальня відкрита щодня з 4 годин до 7 годин вечора. В товариство входять гуртки: історичний, гурток землезнавства, літературно-науковий, гурток політичних справ, фізичний та інші. Члени товариства читають реферати та лекції на сучасні теми.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 26 жовтня.

№ 757

Звернення Брацлавського повітового виконавчого комітету до Подільського губернського комісара про призначення помічника повітового комісара

28 жовтня 1917 року

БРАЦЛАВСКИЙ

УЕЗДНЫЙ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
Октября 28 дня 1917 г[ода].
№ 292
Г[ород] Брацлав, Под[ольской] губ[ернии]

Господину Подольскому Губернскому Комиссару

В виду многосторонних служебных обязанностей, возложенных на местного уездного комиссара, состоящего и председателем уездного земства, необходимо назначить ему постоянного помощника.

Зная полезную деятельность прапорщика 132 Запасного полка Александра Людвиновича БАРЦИКОВСКОГО, как умелого администратора и преданного делу общественного деятеля, – Исполнительный Комитет просит Вас, Господин Комиссар, назначить БАРЦИКОВСКОГО помощником уездного комиссара по Брацлавскому уезду.

Свою службу в полку Барциковский оставляет как административный и может всецело посвятить себя делам комиссариата.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ Базилевский

Члены: [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 19 – 19 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 758

Лист голови Могилів-Подільської повітової української ради до Подільського губернського комісара щодо призначення повітового комісара

29 жовтня 1917 року

Могилів-Подільська
Повітова
Українська Рада
«29» жовтня 1917 року.
№ 405.
Могилів на Поділлі.

До Подільського Губернського Комісара

На телеграфні запитання Ваші на імя Могилів-Подільського Товариства «Просвіта» з приводу призначення комісара для Могилівського повіту, Могилів-Подільська Українська Повітова Рада, яка об'єднує всі українські організації повіту, повідомляє, що з свого боку вона рекомендує на згадану вище посаду лікаря Олександра Георгійовича Казіна, який відомий в повіті не тільки серед українського, але й серед іншого населення Могилева-Под[ільського] і його повіту.

Голова Ради Володимир Гут-Коваленко

Член ради Прокіп Адаменко

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 50. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: 30/Х. 17 р[оку]. Кандидат прибув до Вінниці для ознайомлення, після моєї депеші. Г. Степура. Кандидат цілком певний. Г. Степура.*

№ 759

Лист Подільського губернського комісара до Могилів-Подільської повітової української ради щодо призначення повітового комісара

30 жовтня 1917 року

Общее
30 жовтня 1917 р[оку].
№ 12409.

В Могилів-Подільську повітову Українську Раду

Додатково моїх депеш, відношення Могилів-Подільської повітової Української Ради, з дня 29 жовтня року 1917, рівно ж – взаємно моїх з Олександром Юрєвичем Казіною балачок, а также, приймаючи на увагу, тяжке на мій погляд становище Могилівського повіту за браком комісара ласкаво прошу Раду вжити всемірних заходів аби як найскоріше скликати Раду Об'єднаних організацій Могилівського повіту, котрій запропонувати свого кандидата.

З свого боку маю зауважити, що кандидатура лікаря О. Ю. Казіни цілком солідна й відповідна вимогам закону і моменту.

Губерніяльний Комісар
Діловод

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 53. Машинопис. Копія.

№ 760

Телеграма Подільського губернського комісара військовому командуванню щодо погромів у Проскурівському повіті

31 жовтня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ПОДОЛЬСКОГО ГУБЕРНСКОГО КОМИССАРА

Военная

ДАРМИЯ
СНАБЮЗУ

Получена Проскуровского Узкома следующая телеграмма кавычки Уезде анархия двоеточие грабят сжигают и уничтожают помещичьи имения и с каждым днем она все больше разрастается Принимаемые меры недостаточны Нужны внушительные силы 975 кавычки точка Прошу помощи 1970.

За Гукома Степура
Отпр[авлена] 31-Х-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 75. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 761

**Повідомлення газети «Народня воля» про політичне
та військове становище у Вінниці**

31 жовтня 1917 року

У Вінниці йде бій між юнкерами та запасним полком. Юнкери займають вокзал і стріляють звідсіля з гармат, по городу все населення на стороні полку; допомагають йому копати окопи, носять їсти.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 13 листопада (31 жовтня).

№ 762

**Лист Вінницького повітового комісара Гавришовецькій волосній
земській управі про заборону мітингів і зібрань**

1 листопада 1917 року

Винницкий
Комиссар
Временного Правительства
1-го ноября 1917 г[ода].
Г[ород] Винница.

Гавришовской ВОЛОСТНОЙ ЗЕМСКОЙ УПРАВЕ

Г[ород] Винница и весь Винницкий у[езд] 29-го сего октября объявлены на военном положении, а 30-го сего же октября издано помощником Военного Комиссара Временного Правительства при армиях Ю[го]-З[ападного] фронта КОСТИЦЫНА след[ующее] обязательное постановление:

«Впредь до особого распоряжения, строго воспрещаются всякие митинги и собрания, как на открытом воздухе, так и в помещениях».

Все виновные в неисполнении этого постановления подвергаются строжайшей ответственности. Поручаю постановление это широко опубликовать и воспретить в районе волости всякие митинги и собрания, а также без разрешения властей не собирать ни Волостного Собрания, ни Сельских Сходов. При испрашивании согласия указывать для какой именно надобности созывается собрание или сход.

Уездный Комиссар ЮРКЕВИЧ

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 6 – 6 зв. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 763

**Телеграма Подільського губернського комісара начальнику
дивізії про необхідність охорони Вінниці**

2 листопада 1917 року

Военная

ДАРМИЯ
НАЧДИВ 6

Винницы уведены войска правительственные положение вновь обостряется Тюрьма бунтует Прошу экстренных распоряжений Командиру 29 Донского моему приглашению принять участие охране города 2006.

За Гукома Степура
2-ХІ-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 7. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 764

Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про ухвалу з'їзду службовців повітових земських управ Подільської губернії

3–4 листопада 1917 року

Учреждение Союза земских работников. 3–4 ноября в г[ороде] Виннице при Подольской Губернской Земской Управе состоялся съезд делегатов Союзов служащих уездных Земских Управ Подольской Губернии, на котором утвержден устав Подольского Общегубернского Союза земских работников. Избрано Правление Союза. Постановлено издавать при общегубернском Союзе ежемесячный орган с целью объединить земских служащих Подольской губернии на почве деловой работы и дать им возможность быть в курсе земской жизни вообще и работы губернского и уездных Союзов в частности. Общегубернский Союз открыл свои действия 5 ноября сего года. Правление помещается при Подольской Губернской Земской Управе в г[ороде] Виннице (Муры).

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 19 ноября.

№ 765

Телеграма Проскурівської продовольчої управи щодо наростання анархії у повіті

4 листопада 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Военная

ВИННИЦА ГУБКМИССАРУ

Получена Києва телеграмма кавычки Передаю копию телеграммы Проскуровской ПРОДУПРАВЫ за номером 379 двоеточие кавычки Погромная волна в Проскуровском уезде разрастается руководители поддерживаются 34 и 22 Корпусами точка Окончательно уводятся скот забираются запасы семян и продовольствия разносятся постройки жгут дома и уничтожают леса точка Никаких мер противодействия анархии не проявлено за отсутствием достаточной силы точка Прошу срочно принять меры точка кавычки 20103 За НАЧШТАБ Штабс-Капитан Пятницкий кавычки Сообщаю на распоряжение 207.

За Губкомиссара
Отпр[авлена] 4 ноября 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 86. Машинопис. Копія.

№ 766

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали повітового
селянського з'їзду Літинського повіту**

4 листопада 1917 року

У Хмільнику (Поділля) відбувся третій повітовий селянський з'їзд Літинського повіту.

У справі виборів до Установчих Зборів постановили вступити у блок з українськими соц[іалістами]-рев[олюціонерами] і соц[іал]-демокр[атами].

Ухвалено збирати гроші на виборчий фонд по 30 коп[ійок] з кожної хати.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 4 листопада.

№ 767

Постанови другого селянського з'їзду Балтського повіту

4–7 листопада 1917 року

1) Про сучасні події:

1) Вважаючи Українську Центральну Раду найвищим органом правління на всій Україні, другий Селянський З'їзд Балтського повіту вітає Центральну Раду з приводу її рішучості в момент цілковитого політичного і економічного неладу в російській республіці і перебрання на себе повної влади на Україні.

2) Центральна Рада повинна керуватися голосом не лише Українського Народу і тих національних меншостей, які живуть на Україні і захищати наш край від безладдя і анархії.

3) Зважаючи на те, що чим далі тягнеться війна, тим стає тяжчий вихід з неї і що життя стає цілком неможливим, Селянський З'їзд Балтського Повіту ще раз рішуче вимагає від Центральної Ради вжити всіх заходів, аби як найскоріше закінчити війну і вжити всіх заходів до скликання мирової конференції, з представниками всіх недержавних народів.

4) Правительство російської федеративної республіки повинно бути тільки однорodne-соціалістичне, котре стояло би на варті робочого громадянства і тільки з таким правительством Центральна Рада повинна іти в згоді.

5) Зважаючи на те, що повітовий начальник міліції є прихильником старого ладу, а через те і усі інші міліційні посади в повіті заміщає бувшими урядниками та стражниками, з'їзд вимагає від Генерального Секретаріату замінити цей контрреволюційний елемент людьми виставленими З'їздом.

6) Що ж торкається повітового комісаріята, який за весь час своєї роботи не проявив активної діяльності в боротьбі з неладом і анархією, З'їзд вимагає від Генерального Секретаріату затвердити на посаді комісара людину, яка виставиться З'їздом Комісаріат мусить підлягати виключно Центральній Раді і голосові народа.

7) Центральна Рада повинна вжити всіх заходів, щоби ні один козак не був посланий в села на Україні, бо вони служать тільки панським інтересам.

8) За проведену роботу бувшому Комісарові з'їзд висловив подяку і порішив комісаріят перевибрати.

9) На посаду комісара Балтського повіту другий селянський з'їзд вибрав товариша Методія Ісайка, а помічником йому Якіма Орищенка.

10) Начальникові міліції Конколовичові, котрий ввів до сповнювання обов'язків міліції бувших урядників та стражників, з'їзд одногolosно виразив повне недовір'я, вибрав на посаду начальника повітової міліції Павла Івановича Лапчинського.

2) Як провести своїх кандидатів до Установчих зборів

Обговоривши справу з виборами до Установчих зборів (Російських), Балтський другий повітовий селянський з'їзд постановляє:

1) По всіх селах Балтського повіту скликати найчастіші сходи і цим оповістити всіх громадян, що наш список, котрий виставляє селянство Подільської губ[ернії] є № 1, за котрий весь трудовий народ, починаючи з двадцяти років, а всі солдати з 18 років до самої глибокої старости повинен нести свої голоси.

2) Позаяк по Подільській губ[ернії] виставлено 16 списків, за котрі буде багато агітувати і збивати людей, щоби голосували за їх список, то для того, щоби люде не збилися з дороги, потрібно вибрати по всіх селах такі комісії, котрі слідили би за агітацією проти нашого списку та щоби не звертати уваги на їх листи, а знати тільки свій список № 1.

3) Збирати сход тільки по проханню тих людей, котрі агітують за наш список № 1. В тих людей повинні бути свідоцтва, від Всеукраїнської селянської ради, соціал-демократичної української робітничої партії, Української військової Ради, Української Центральної або Укр[аїнської] Губернської ради, від повітової Ради селянських депутатів або від повіт[ової] «Селянської Спілки».

4) За для того, щоби було за що передвиборчому Селянському Комітетові вести свою роботу, треба подбати як найскоріше зробити збір грошей на передвиборчий фонд згідно постанови губернського з'їзду, від 9 жовтня по 5 копійок з душі і негайно переслати комітетові.

5) Щоби мати право голосувати за свою долю, всі селяне повинні негайно довідатися до своїх виборчих волостних комісій, щоби усі були негайно записані і щоби ті комісії найскоріше переслати волостні списки в повітову по виборам комісію.

6) Комісії повинні повідомити всіх робітників та робітниць в економіях, щоби вони не голосували за панські списки, а тільки за свій список № 1.

7) У всіх трудних непорозуміннях потрібно звертатися до Комітету Селянської Спілки в Балті.

8) У дні виборів вдержатися від вживання «самогонки», аби нехотячи не стати зрадником своєму краю.

9) Слідити добре, аби пани не скуповували голосів, не підкуповували бідних людей, аби вони голосували тільки за список № 1.

10) Просити всіх вчителів і вчительок прийняти найдіяльнішу участь у роботі по виборам і слідити, аби селяне голосували тільки за свій список № 1.

3) Про вибори представників від Балтського повіту в Центральну Українську Раду

1) Другий повітовий Селянський з'їзд вибрав до Центральної Української Ради трьох своїх представників: Олексу Ведмідя, Самуїла Голобородько і Степана Руденко.

4) Про вибори Повітової Ради Селянських Депутатів

1) Другий Повітовий Селянський з'їзд, згідно постанови всеукраїнського селянського з'їзду виділив із себе Повітову Раду Селянських депутатів, яка є контрольним органом на місці над всіма адміністративними установами.

ДО РАДИ ВИБРАНІ СЛІДУЮЧІ:

Богопольська волость

1. Аврам Мельник (с[ело] Лашківка)
2. Гр. Гречаний (с[ело] Кримка)
3. Фед. Довгий (с[ело] Довга Пристань)

Бакшанська волость

1. Іван Поліщук (с[ело] Капустянка)
2. Наум Піщеварський (с[ело] Бакша)
3. Ярема Московчук (с[ело] Познанка)

В.-Мечетнянська волость

1. Євст. Паращенко (с[ело] Онисково)
2. Болесл. Яроцький (с[ело] В[елика]-Мечетна)
3. Троф. Зарицький (с[ело] Терновата)

Вербівська волость

1. Карпо Осадчук (Семидуб)
2. Іван Рудий (Краснополь)
3. Федор Марченко (Грузьке)

Воронковська волость

1. Петро Таран (Вихватинці)
2. Іван Хроновський (Мокра)
3. Антін Старуш (Колбасна)

Велико-Бобринська волость

1. Григорій Песчанський (Гвоздавка)
2. Константин Чеський (Яніщевка)
3. Яків Чернієнко (В[еликий]-Бобрин)

Голованіська волость

1. Іван Панасюк (Голованівськ)
2. Сава Драчковський (Новосілка)
3. Єфим Демченко (Межерічка)

Данилівська волость

1. Трохим Жовтий (с[ело] Сабатинівка)
2. Александр Яворський (Кам[яний] Брід)
3. Андріян Мазур (с[ело] Шамівка)

Крутянська волость

1. Дмитро Пазюк (с[ело] Семенівка)
2. Тих. Дерев'яно (с[ело] Крутне)
3. Сем. Штербун (с[ело] Бурштейн)
4. Франц Селецький (с[ело] Волядинки)

Криво-Озерська волость

1. Мих. Боруевич (с[ело] Волощини)
2. Петро Лозинський (с[ело] Мазурова)
3. Арх. Тичінський (с[ело] Мазурова)

Липовенська волость

1. Микола Топомник (с[ело] Липовенське)
2. Фауст Новицький (с[ело] Свірнева)
3. Каленик Вдовиченко (с[ело] Капітанка)

Любомирська волость

1. Яким Маліновський (с[ело] Коси)
2. Іосип Рясілевич (с[ело] Любомирка)
3. Андр. Павловський (с[ело] Гонората)

Молокшинська волость

1. Єм. Андрусенко (с[ело] Красеньке)
2. Сав. Куликовський (с[ело] Іванівка)
3. Страт. Романенко (с[ело] Молокши)

Мошнягська волость

1. Сем. Людкевич (с[ело] Евфодії)
2. Кон. Китайський (с[ело] Еленівка)
3. Фед. Заболотний (с[ело] Обжилова)

Нестоїтська волость

1. Никифор Трояновський (с[ело] Домниці)
2. Ал. Щербатий (с[ело] Нестоїти)
3. Гр. Войчицький (с[ело] Станіславчик)

Переїмська волость

1. Данило Вишинський (с[ело] Чернече)
2. Олена Кліманська (с[ело] Кирнівка)
3. Волод. Михайль (с[ело] Переїма)

Пасатська волость

1. Ісак Плаксінко (с[ело] Кринички)
2. Сем. Сташевський (с[ело] Коритно)
3. Кондрат. Носенко (с[ело] Немировське)

Писарівська волость

1. Корній Гратій (с[ело] Шершень)

Пещанська волость

1. Ів. Кучер (с[ело] Сараженки)
2. Аф. Скалецький (с[ело] Пещана)
3. Тих. Кот (с[ело] Пужайків)

Керенська волость

1. Як. Долиняк (с[ело] Трояни)
2. Триф. Шинкарюк (с[ело] Тавжна)
3. Тим. Увахнюк (с[ело] Кам[яна] Криниця)

Савранська волость

1. Василь Лисогурський (с[ело] Саврань)
2. Лукіян Полтавський (с[ело] Полянецьке)
3. Денис Скрипник (с[ело] Ольшанки)

Тридубська волость

1. Ів. Габан (с[ело] Тридуби)
2. Ант. Вонсевич (с[ело] Бурилова)
3. Хризанф Белаш (с[ело] Адамівка)

Троянська волость

1. Федір Кравченко (с[ело] Журавлінка)
2. Пилип Гончар (с[ело] Наливайка)
3. Лука Шаповалов (с[ело] Троянка)

Чернянська волость

1. Трифон Цимбалюк (с[ело] Чорне)
2. Бор. Тячницький (с[ело] Окни)
3. Викт. Драчинський (с[ело] Артирівка)

Цибулівська волость

1. Яков Рожок (Цибулівка)
2. Сем. Мержієвський (с[ело] Слобідка-Дубівська)

3. Дем. Седмінський (с[ело] Цехановка)

Юзефпільська волость

1. Василь Рибачок (с[ело] Катеринка)

2. Дмитро Смолієвський (с[ело] Сух[ий] Ташлик)

3. Петро Левицький (с[ело] Бузниковата)

5) Про шкільні справи

Заслухавши доклад про шкільну справу і зважаючи на те, що тільки школа може вивести нас на бажаний шлях, до кращого життя, Балтський повітовий селянський з'їзд постановив:

1. Всіми силами допомогти обставити школу так, аби вона не була джерелом хворіб для дітей і вчителя.

2. Щоби шкільна наука стояла на висоті свого завдання бажано, щоби на кожного вчителя приходило не більше 50 душ, коли вистарчить на те учителів і шкіл.

3. Зважаючи на дорожнечу життя і на те, що з пустим шлунком ніяка робота не іде на розум, учителі повинні одержувати мінімум 150 карб[ованців] в місяць.

4. Сельські шкільні Ради мусять стояти на варті потреб школи, ознайомлювати населення про пекучі потреби школи і спільно з громадою негайно полагоджувати їх.

5. Громада повинна подбати, щоби при кожній школі була бібліотека, яка би служила розсадником освіти не тільки в школі, а і поза школою.

6. Позаяк по селах мало інтелігенції, яка ставала би провідниками в організації селянства та багато шкіл пустує домагатися від Генерального Секретаріату повернути всіх учителів з війська на їх посади.

7. Для підняття сільсько-господарської культури в повіті, по можливості засновувати побільше сільсько-господарських і ремісничих шкіл.

8. Доручити Раді Селянських Депутатів і Шкільній Раді вжити заходів, щоби монастирський будинок, землю і ліс біля Лупової повернути під сільсько-господарську школу.

9. Другий Селянський Повітовий З'їзд згідно з постановою третього учительського з'їзду, вважаючи на недостаток учителів, постановляє, щоби второкласову школу в Великій Мечетні перетворити в Українську учительську семінарію і передати повітовій шкільній Раді, щоби як найскорше це зроблено, а Тридубська двохкомплектова повинна бути перетворена в вищу початкову школу.

6) Про Волостні та повітові народні Ради і їх утримання

1. Зважаючи на те, що волостна та повітова Народня Рада не є орган наставлений царизмом і що вона цілком складена з пролетаріату та хліборобів, вибраних на демократичних основах, другий повітовий селянський з'їзд приказує Волостним Виконавчим комітетам негайно приступити до виборів зазначених Рад.

2. Подбати про те, щоби все селянство як один, несли виборчі картки, коли настане день виборів у Раду.

3. Затребувати від Повітової Народної Ради, аби вона негайно прислала в ті округи, де ще не пройшли вибори, своїх інструкторів.

4. Коли будуть прислані Повітовою Народньою Радою інструктори, то щоби кожний з присутніх на з'їзді роз'яснив селяням, що ці інструктори вислані повітовою Народньою Радою по проханню з'їзда.

5. Щоби ця резолюція не зісталася тільки резолюцією на папері, а щоби зараз-же була переведена Волостними комітетами вкупі з селянством в життя.

6. Зважаючи на те, що волостна та повітова Народня Рада стоїть на ваті наших інтересів, здобутих революцією, а на їх утримання потрібні кошти з'їзд постановив не відмовлятися від тих податків, які будуть призначені Волостною Народньою Радою.

7) Про продовольчу справу в Балтському повіті

Вислухавши доклад голови повітового продовольчого Комітета про діяльність Управи, з'їзд постановляє:

1. Доручити Повітовій Раді Селянських Депутатів проконтролювати діяльність Повітової продовольчої Управи, а також по можливості і волостних продовольчих комітетів і коли найде їх роботу несправедливою, то негайно їх переформатувати.

8) Про ліс та землю

А) Про ліс:

1. Всі ліси: Панські, Казенні, Монастирські, Церковні, Уділові і селянські повинні перейти в Український Земельний Фонд, котрим поряdkуватиме сам народ через свої земельні комітети. Повітовий комітет вироблятиме план цієї роботи, затверджений повітовими Радами Селянських депутатів.

2. З'їзд постановляє: Самочинно лісів не рубати, а також не пасти скота там, де росте молодий ліс, як рубати, так і пасти скотину можна тільки там, де це буде вказано лісоохоронними органами, котрі будуть працювати в купі з земельними комітетами, а їх буде контролювати Повітова Рада Селянських депутатів.

3. Всім бідним і раненим солдатам паливо повинно бути безплатне. На будівлю шкіл, містків, народних домів і інших громадських інституцій, будівельний матеріал повинен відпускатися також безплатно. Такса на ліс повинна бути понижена. Гроші за ліс повинні йти до Українського Народнього Банку, а звіттіля на потреби народа.

4. Всі ліси закупулені спекулянтами від сьогоднішнього дня повинні бути реквізовані земельним повітовим та волостними комітетами. Відпускати можна тільки на залізниці, фабрики та державні потреби, коли на це буде дозвіл Губернського Земельного комітету за посвідкою Пов[ітової] Ради Селянських Депутатів.

5. Негайно заснувати волостні земельні комітети, де їх нема, а сільські треба знищити, аби не робити ніякого неладу в роботі по земельному питанню, а цією справою має управляти Сільський комітет селянської спілки.

6. Всі лісоохоронні органи, їх служачі, як лісничі тощо повинні настановлятися і змінятися Генеральним Секретарем по земельним справам.

Б) Про землю:

1. Вся земля на Україні без викупу поступає в Український земельний фонд, яким буде поряdkувати сам народ через Український Сойм, повітові та волостні комітети, вибрані на демократичних основах. Всеросійське Учредітельне Зібрання все це повинно затвердити. Українські установчі збори установлять трудову та споживчу норму.

2. З цього фонду мають користуватися землею тільки ті, хто буде її обробляти своїми руками.

3. Для справедливого користування землею треба установити земельну норму. Ця норма повинна бути не менше споживчої (котра може прокормити сімейство) і не більше трудової (кількість землі, котру може обробити сімейство). В межах цієї норми всі хлібороби мають лишитися у своїх хазяйствах.

4. Дивлячися на те, що ведення хазяйства гуртом збергіє робочу силу, потрібує, менше інвентаря, дає змогу завести найкращі машини і взагалі піднімає земельну

культуру, бажано би було досвідні хазяйства передати до рук хліборобських товариств яко очагів будучого соціалістичного господарювання.

5. Ліси, води, шахти і інші земельні багатства в межах України признаються власністю всіх народів, що живуть на Україні. Український Соїм повинен задовольнити усі потреби трудового люду.

6. Для правдивого вирішення земельної справи, трудовий народ повинен взяти участь в усіх земельних комітетах.

7. Засоби для життя, всім нездатним до праці, мають бути забезпечені народним страхуванням або пенсіями, як це роблять в інших краях.

8. Всі прямі і інші податки касуються, а на місце їх заводиться один прямо по доходний прогресивний податок.

9. Щоби забезпечити Україну від безладдя з'їзд закликає, самочинних захватів землі не робити.

10. Всі землі повинні ще до рішення Учред. Зібрання перейти в Управу Земельних Комітетів, котрі постараються про піддержку сільсько-хазяйственного виробництва на можливо найвищій рівні розвитку спілкового оброблення землі, і можливо рівномірним і правильним розділі землі поміж поодинокими хазяйствами.

11. Земельні комітети повинні разом з селянськими спілками взяти на учот весь живий та мертвий інвентар і зорко глядіти, щоби він остався цілий до Установчих Зборів.

12. Коли земля організовано і розумно буде забрана, то треба буде її в першу чергу розподілити 1) між безземельних, 2) малоземельних. А особливо уважати поранених.

13. Там де є недостача землі, а нема економії, то земельні комітети повинні порозумітися з тими селами, де є економія і уділити землі так, аби усі були доволні.

14. Усю землю на Україні, ні до Установчих Зборів, ні після них, не має ніхто права ні продавати, ні передавати в наслідство або дарувати.

Біжучі справи

1. Другий Повітовий Селянський З'їзд довідавшись, що справа українізації стала на мертвій точці постановив:

а) Вважаючи, що лиш народня мова є для всіх зрозуміла, тепер коли Генеральний Секретаріят обняв всю владу на Україні, Пов[ітовий] Сел[янський] З'їзд домагається повної українізації Повітової Народної Управи, Повітової Продовольчої Управи і усіх інших государственних та приватних інституцій.

б) Повітова Народня Управа має негайно доручити свому служашому О. І. Александровичу перевести повну українізацію усіх своїх відділів.

2. Повітова Народня Управа має передати 5000 карб[ованців] призначених на видавання газети Повітовій Раді Селянських Депутатів.

3. Повітова Народня Управа має передати кошти на цей З'їзд Повітовому Передвиборчому Комітетові.

4. Другий Пов[ітовий] Сел[янський] З'їзд, довідавшись, що постанови І Сел[янського] З'їзду, щоби 300 карб[ованців] призначених Пов[ітовою] Продовольчою Управою на І сел[янському] З'їзд передати Укр[аїнському] Сел[янському] Соц[іалістичному] Передвиборчому Комітетові, Продовольча Управа не виконала постанов:

300 карб[ованців], котрі Пов[ітова] Продовольча Управа дала організаційному Бюро на першій Селянській З'їзд, це Бюро має негайно передати Укр[аїнському] Повітовому Передвиборчому Комітетові на передвиборчий Фонд.

5. Повітовий Комітет Селянської Спілки складається з 7 чоловік, яким II Пов[ітовий] З'їзд постановив платити 250 карб[ованців] в місяць.

6. Що торкається м'яса розподіленого Повітовою Прод[овольчою] Управою по 15 фун[тів] з десятини 2-й селянський Пов[ітовий] З'їзд постановив:

а) В першу чергу рекувізувати поміщицький скот, окрім племінного.

б) Коли поміщицького скоту не досить, то брати там в кого більше скотини, по добровільній згоді.

ДОДАТОК.

Повітовою Радою Селянських Депутатів вибраний Повітовий Комітет Селянської Спілки, в який ввійшли такі депутати:

1. Іван Петрович Чабанюк
2. Іван Лук'янович Рудий
3. Дмитро Юхимович Смолієвський
4. Данило Созонович Вишенський
5. Остап Ярофесевич Паращенко
6. Панас Скалецький
7. Степан Руденко.

Сюда входять повітовий і кадрові інструктори.

Голова З'їзду: Олесь Ведмідь

Секретар: Роман Коцик

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 66 – 68 зв. Друкарський відбиток.

**На документі помітка: Видання Українського Повітового Передвиборчого Соціалістичного Селянського Комітету.*

№ 768

Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про засідання Вінницької міської думи

6 листопада 1917 року

Председательствует И. Слуцкий. По открытии заседания и[сполняющий] о[бязанности] гор[одского] гол[овы] Литвицкий делает внеочередное заявление: «Мой доклад о работе Комитета по охране города, сделанный в предыдущем заседании Думы, был не совсем правильно понят аудиторией. Говоря о своем возвращении в качестве делегата от помощника комиссара Временного Правительства г[осподина] Костицына, я сказал, что, к сожалению, застал членов Комитета мирно спящими. Это место было некоторыми понято так, будто члены Комитета ничего не делали для охраны города. Я категорически протестую против такого толкования моей речи. Я констатировал только один случайный эпизод, явившийся следствием того, что мы не успели сговориться с членами Комитета по охране города о месте нашей встречи, а также прекращения действия телефонной станции. Категорически удостоверяю, что все члены Комитета провели не одну бессонную ночь в совместной работе над изысканием способов мирного разрешения кровавого конфликта».

На очереди вопрос о залоге городских земель и театра. Гл[асный] Длуголенцкий (пол[ьский] дем[ократ]) делает доклад о положении городских финансов. Управа констатирует чрезвычайно тяжелое положение городских финансов: город переобременен долгами, городская касса пуста, до конца года предвидится новый дефицит. Особенно удручают городской бюджет долги города частным лицам по

векселям, достигающие в общей сложности около миллиона рублей. По этим долгам город платит кредиторам десять процентов годовых и систематически из срока в срок, переписывает векселя без погашения. Положение это крайне ненормально, ибо стоит городу огромных денег, создает несоответствующие престижу города отношения между Управой и кредиторами и отвлекает Управу бесплодными финансовыми комбинациями от творческой инициативной работы. Кроме того, не исключена возможность неожиданного отказа какого либо кредитора от «переписки векселей» и предъявления им иска к Управе, с обращением взыскания на городское имущество.

Для того, чтобы выйти из этого положения, необходимо найти источник для покрытия частных долгов. В 1910 г[оду] городу разрешили заем в миллион рублей под залог городских земель. Ныне Бессарабско-Таврический Земельный Банк готов дать городу эту сумму под залог городских земель. Условия этого займа очень выгодны: заем совершается на 66 лет, на 5½% годовых, включая погашение. Не говоря уже о том, что город таким путем выйдет из тягостного положения неоплатного должника перед различными частными кредиторами, здесь имеется и прямая коммерческая выгода в виде экономии в несколько десятков тысяч руб[лей] в год на разнице в процентах. Поэтому докладчик предлагает Думе санкционировать этот заем.

Что же касается текущих расходов, то докладчик подчеркивает бедность городской кассы, доходящую до того, что жалованье городским служащим за октябрь еще не выплачено. Докладчик предлагает Думе заложить городской театр в 100000 р[ублей] и этой суммой покрыть неотложные текущие расходы.

Переходя далее к вопросу об изыскании постоянных средств на городские нужды, докладчик предлагает увеличить прямое обложение с городских недвижимостей. Для этого, впредь до полной переоценки городских имуществ, необходимо оценку увеличить на 50 проц[ентов] против существующей (имея в виду устарелость нынешней оценки) и заменить также и процент взыскания, основываясь на законе 29 сентября 1917 г[ода], разрешающем городу доводить размер налога до 2 процентов.

Доклад Управы в части, касающейся, главным образом, залога недвижимостей, вызывает горячие прения. Оппоненты исходят из принципиальной невозможности обременения долгами городских земель, должествующих, по воле Учредительного Собрания, перейти в руки трудового народа.

Гл[асный] Дудич (укр[аинский] с[оциал]-д[емократ]). Если впоследствии надо будет передать городскую землю народу, то наличность закладных усложнит и запутает передачу. Предлагаю заложить театр и не в 100000, а в 300000 р[ублей], но земли не трогать.

Гл[асный] Журавлев (рос[сийский] с[оциалист]-р[еволюционер]). У нас есть театр, который народу все равно пользы не приносит. Если под залог его нельзя получить много денег, то продадим театр, но не будем касаться земель, принадлежащих народу.

Гл[асный] Бернштейн (к[онституционный]-д[емократ]). Есть заем производительный и заем потребительный. Заем, имеющий целью покрыть долг, и, след., замену одного долга другим, нельзя назвать производительным.

Гл[асный] Литвицкий (укр[аинский] с[оциалист]-р[еволюционер]). Заем нужен Управе, чтобы оздоровить городской баланс и дать возможность Управе шире и нормальнее вести свою деятельность – это заем производительный. Опасения, что залог земель затруднит их переход в руки трудящихся – недоразумение, ибо если такие затруднения и возникли бы, то разрешать их стало бы не частное лицо, а городское самоуправление, которое, несомненно, такие затруднения и устранил. Предлагаю проект Управы принять.

Гл[асный] Шварц (евр[ейский] блок). Заем надо утвердить, чтобы освободить Управу от вечных финансовых комбинаций.

Гл[асный] Ренненкампф (к[онституционный]-д[емократ]). Вопрос сложный, предлагаю передать в финансовую комиссию для рассмотрения в срочном порядке.

Докладчик Длуголенцкий соглашается вопрос о займе передать в Комиссию, а вопрос о залоге театра разрешить немедленно, в виду острой нужды, испытываемой Управой в деньгах.

Гл[асный] Тарногородский (с[оциал]-д[емократ] большевик). Не понимаю, почему один финансовый вопрос передавать в Комиссию, а другой решать немедленно. Предлагаю и этот вопрос поручить Комиссии разработать.

При голосовании Дума большинством всех против трех постановляет вопрос о залоге земель передать в Комиссию и большинством 21 против 17 передать в Комиссию и вопрос о залоге театра.

После объявления результатов голосования, члены Управы Литвицкий и Длуголенцкий просят занести в протокол их заявление о том, что Управа снимает с себя ответственность за неуплату жалования служащим и рабочим, так как никаких других источников, кроме залога театра, Управа не имеет.

Гл[асный] Маркович (укр[аинский] труд[овик]). Предлагаю вопрос перерешить, в виду выяснившегося критического положения Управы.

Гл[асный] Тарногородский (с[оциал]-д[емократ] больш[евик]). Снимаю свое предложение.

Вторичным голосованием шарами Дума большинством 32 против 4 при 3 возд[ержавшихся] постановляет заключить заем под залог городского театра в сумме до 300000 р[ублей] на условиях не свыше 8 проц[ентов]; причем, если не в Землевладельческом, то в Городском Банке.

Вопрос о прямых налогах также вызывает дебаты.

Гл[асный] Дудич (укр[аинский] с[оциал]-д[емократ]). Не возражая против повышения налога на 50 проц[ентов], полагаю, что все имущества должно разделить на три категории: на приносящие доход до 500 р[ублей] в год, для которых оценку оставить прежнюю, приносящие до 1000 р[ублей] – оценку увеличить на 50 проц[ентов] и приносящие доходы свыше 1000 р[ублей] – увеличить свыше 50 проц[ентов]. Во всяком случае вопрос сложный и надо его передать в Комиссию.

Гл[асный] Ренненкампф (к[онституционный]-д[емократ]). Земская оценка произведена с применением научных приемов. Предлагаю положить ее в основание оценки.

Гл[асный] Маркович (укр[аинский] труд[овик]). Согласен с мыслью гл[асного] Дудича, но предлагаю при оценке выяснять всесторонне имущественное положение владельца.

Гл[асный] Недельский (домовл[аделец]). Предлагаю Комиссию избрать, но в этом году налога не повышать.

Гл[асный] Хмелиовский (беспарт[ийный] деловой). Предлагаю имущества хуторян и старгородцев совсем не облагать.

Большинством 23 против 16 при 3 воздержавшихся Дума постановляет передать в финансовую Комиссию и этот вопрос.

Гласные по списку № 12 (соц[иал]-дем[ократы] большевики) просят занести в протокол сего заседания: «Фракция большевиков Вин[ницкой] Гор[одской] Думы заявляет, что такие способы пополнения городской кассы, как отдача под залог городских имуществ или повышение платы за пользование городскими

предприятиями, являются крайне вредными для трудящихся масс города и настойчиво предлагает разработать в первую очередь вопрос о прямом обложении имущих классов».

Вторым на очереди вопрос об организации Бюро Труда. Член Управы Оршанский (бунд[овец]) предлагает учредить биржу безотлагательно, в виду надвигающейся безработицы и предстоящей демобилизации. Смету предлагает утвердить в 16000 р[ублей] в год.

Дума всеми голосами против одного постановляет: принять доклад в целом; отпустить до конца сего года 1000 р[ублей] с отнесением расхода на счет сметных остатков. Смету, предложенную Думской Комиссией, принять и признать необходимым образовать штат служащих так, чтобы рабочие могли получить справки на своем родном языке.

Третьим на очереди вопрос об издании информационного листка. Чл[ен] Управы Литвицкий (укр[аинский] с[оциалист]-р[еволюционер]) предлагает Думе постановить издавать два раза в неделю, до 1 января, листок, в котором освещалось бы население о работах Думы, о выборах в Учредительное Собрание и т[ак] д[алее].

Гл[асный] Радбиль (объед[иненный] евр[ейский] соц[иалист]). Ныне, с закрытием газеты «Свободный Голос», город остался без великого местного органа. Ревизия газеты показала, что в связи с невероятным вздорожанием труда и материалов местная газета существовать не может. Между тем, до 1 января город, в связи с предстоящими выборами в Учред[ительное] Собр[ание], должен иметь свой печатный орган, и притом ежедневный. Предлагает до выборов издавать листок ежедневно.

Чл[ен] Управы Черняк (с[оциалист]-р[еволюционер]) поддерживает предложение гл[асного] Радбиля.

Большинством голосов Дума постановляет издавать информационный листок 2 раза в неделю.

Гл[асный] Дудич (укр[аинский] с[оциал]-д[емократ]) и Недельский (домовл[аделец]) предлагают ассигновать на листок не свыше 2000 р[ублей] в месяц. Предложение принято всеми.

Закрытой баллотировкой шарами (19 прот[ив] 3) в редакционный комитет Дума избирает гл[асного] Радбиля (объед[иненный] евр[ейский] соц[иалист]), чл[ена] Упр[авы] д[окто]ра Черняка (рос[сийский] с[оциалист]-р[еволюционер]) и гл[асного] Литвицкого (укр[аинский] с[оциалист]-р[еволюционер]).

За поздним временем заседание закрыто и продолжение его назначено на 8 ноября.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 15 ноября.

№ 769

**Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы»
про ухвали з'їзду земських бухгалтерів у Вінниці**

6–9 листопада 1917 року

Съезд земских бухгалтеров. 6–9 ноября в Виннице происходили заседания съезда земских бухгалтеров. Главным предметом обсуждения съезда был вопрос по докладу И. Г. Коняхина о счетоводстве волостных земств, в котором указывалось, что все интеллигентные силы приняли самое деятельное, самое горячее участие в общественной и государственной жизни, все несут свой камень на фундамент величественного здания свободной и культурной России. Докладчик выразил твердую

уверенность, что товарищи бухгалтера не уподобятся рабу неверному, скрывшему доверенный ему талант, и примут посильное участие в общем строительстве новой свободной общественной жизни. Бухгалтерские знания и помощь особенно нужны вновь возникающим волостным земствам. За отсутствием подготовленных счетоводов крайне необходимо устройство курсов по счетоводству волостных земств. Съезд единогласно согласился с докладчиком и признал своей гражданской обязанностью прийти в этом отношении на помощь населению, нужды которого всегда были близки и дороги земским работникам. В виду спешности решения вопроса, съезд отступил от обычного правила передачи детальной разработки вопроса в комиссию и немедленно в полном своем составе приступил к разработке основных положений и форм волостного счетоводства. Затем съездом обсуждался вопрос об украинизации делопроизводства в Земских Управах, при чем съезд постановил: Счетоводство должно вестись в Земствах на украинском языке, вводить его следует немедленно и в том объеме, в каком это представляется сейчас возможным, стремясь с каждым днем к расширению применения украинского языка. Съезд глубоко убежден, что лица, не владеющие украинским языком, примут все меры к его скорейшему изучению, для каковой цели им будет предоставлен известный срок. В целях объединения бухгалтеров и разработки счетно-финансовых вопросов съездом учреждено консультационное бюро в составе: И. Г. Коняхина, Н. Ф. Дорошенко и С. П. Фельвашенко. Бюро должно оказывать содействие Земским Управам и ревизионным комиссиям по экспертизе счетоводства на местах. Деятельность бюро не ограничивается Земством, а должно обслуживать все общественные учреждения: продовольственные Управы, кредитные и судосберегательные товарищества и друг. Съезд постановил также, чтобы бюро стремилось к объединению общественных бухгалтеров всей Украины и к созданию краевого консультационного органа по счетно-контрольной части.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 19 ноября.

№ 770

Телеграма Подільського губернського комісара військовим і державним інституціям щодо погромів у Проскурівському повіті

7 листопада 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Военная

МЕДЖИБОЖ

КОМКОР 34 ДАРМИЯ КОМАНДАРМ 7

Копія Київ Генсекретарю Внутрішніх справ копія Генеркомісару Петлюрі копія
Проскуров Начмилиции Уездной

Донесению Начальника Проскуровской милиции погромы уезде продолжают разгромлено 24 экономии помощи никакой нет Местные войсковые части отказывают содействию точка Сейчас получил телеграмму 31 октября солдаты совместно крестьянами разгромили сожгли экономию Остапковцы секвестрованном имени Чарторижской забрав лошадей возы плуги точка Находя невозможным дальнейшее оставление уезда без охраны прошу распоряжения о выделении в кратчайший срок для Проскуровского уезда в порядке телеграммы Командарм 7 от 28 октября 1011010 смешанного отряда для прекращения погромов уезде и охраны сахарных заводов с их плантациями винных складов имений лесных угодий и проч Поручив Начальнику

Уездной охраны действовать по соглашению с Начальником уездной милиции впредь до возвращения Проскуров Уездного Комиссара точка Последующем прошу уведомить 2053.

Губком Степура
Отпр[авлена] 7/XI 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 96. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 771

**Протокол засідання Подільського губерньського виконавчого
комітету громадських організацій**

7–13 листопада 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
7 ноября 1917 г[ода]*

Присутствовали:

1. Заслушано: Телеграмма Центросахар Комиссара Веселовского о том, что кр[естьяне] с[ел] Красногорки и Ильишевки Ямпольского уезда препятствуют рубке и вывозке дров Капушнянскому сахарному заводу.

1. Вынесена резолюция: Коли селяни не дають заводу дров, то щоб їх заспокоїть потрібно організувати можливість получать селянам дрова по відповідній ціні і коли їх потреби задовольнятимуть, то ніякої небезпеки заводу не буде. Сповістити сю постанову Земельній і Продовольчій Управі, а також повітовому комісару.

Время исполнения: 10/XI 1917 г[ода]. № 713, 714 и 715.

2. Заслушано: Заявление члена Литинского уездного исполнительного Комитета А. Винославского о возмещении расходов по проезду его из г[орода] Литина в г[ород] Винницу для участия в заседании 11 и 12 сентября Совета общественных организаций.

2. Вынесена резолюция: Просити Комісара видать належну суму.

Время исполнения: 10/XI 1917 г[ода]. № 711.

3. Заслушано: Отношение Начальника милиции г[орода] Бара о том, что все дела и протоколы Барского Исполнительного Комитета сданы на хранение в Барскую городскую управу, откуда и могут быть востребованы.

4. Заслушано: Заявление Иосифа Покотылюка о выдаче ему наградных по губернской типографии.

4. Вынесена резолюция: Просить Губ[ерньське] Правління дати справку і свою думку про сю справу.

5. Заслушано: Докладная записка Начальника газетного стола С. Наталюка и помощника его М. Статкевича о выдаче им вознаграждения в сумме 400 р[ублей] за корректуру «Известий Под[ольского] Губернского Исп[олнительного] Комитета».

5. Вынесена резолюция: Видать.

Время исполнения: 8 ноября 1917 г[ода].

11 ноября.

6. Заслушано: Циркулярное предложение Департамента общих дел М[инистерства] В[нутренних] Д[ел] о предоставлении раненым офицерам и солдатам в настоящую войну свободных мест в первую очередь.

6. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: К делу. № 3.

7. Заслушано: Копия телеграммы центральной украинск[ой] рады о том, что Центральная Рада избрана всеми народами Украины и выявляет волю всей революционной демократии.

7. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: К делу. № 3.

8. Заслушано: Отношение Под[ольского] Губ[ернского] Комиссара с копией телеграммы А. Самошенко о сложении с себя обязанностей помощника губернского комиссара.

8. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: К делу. № 3.

9. Заслушано: Заявление священника с[ела] Лабушной Балтского уезда Николая Волошиновича о том, что кр[естьяне] зазначеного села насильно отобрали у него поля, лишив его всяких средств к жизни.

9. Вынесена резолюция: Просить повітовий ісполнительний комітет роз'яснити селянам, що без земельної управи вони не мають прав самочинно распоряджались церковными землями, тим більше, що центральна рада оповістила, що всі землі підлягають распорядженню земельних комітетів. Сповістити Земельну управу повітову і комісара.

Время исполнения: 14/ХІ. № 717 и 718.

10. Заслушано: Отношение Под[ольской] Губ[ернской] Земской Управы о принятии мер к устранению присутвий по производству сельскохозяйственной поземельной переписи в с[еле] Лесцах Ушицкого уезда.

10. Вынесена резолюция: Губком сповіщав вже усіх комісарів, іспол[нительні] ком[ітети] і т[ак] д[алі] дивись постанову від 23 жовтня № 3–4.

Время исполнения: К делу. № 3. 1917 г[ода].

11. Заслушано: Телеграмма из Киева председателя Эрлихермана по вопросу о созыве всеукраинского съезда Советов Областком Ю[го]-З[ападного] края.

Член Ком[итета] Слободянюк.

11. Вынесена резолюция: Переслать Губернск[ому] Совету Солдатских депутатов по принадлежности.

13 ноября.

12. Заслушано: Телеграмма Управляющего Пишатовского о том, чтобы сделать распоряжение к недопущению кр[естьян] с[ела] Писаревки Русской Ямпольского уезда самовольно увозить из леса его верителя Мальковского хворост.

12. Вынесена резолюция: Селяни видно нуждаются в хворості, або в дровах і щоб уникнути самовольний вивоз з лісу треба відпустити селянам по відповідним цінам і задовольнити може їх потреби і зменшити самовольні вчинки.

13. Заслушано: Отношение Командира 18 пех[отного] запасного полка с 29 руб[лей] 41 коп[ейка] для выдачи под расписку члену Комитета Майбороде в жалованье за май, июнь, июль месяцы с[его] г[ода].

13. Вынесена резолюция: Вручити під росписку кому належить.

14. Заслушано: Про участь Ф. К. Слободянюка в Губкомі.

14. Вынесена резолюция: Считатъ зо дня призначення на посаду старшого урядовця при губернськ[ом] комісарові вибившим зі складу членів комітету як немаючого можливости приймати участь в засіданнях.

Т[овариша] Осадчука считатъ вибувшим зо дня скінчення йому отпуска, як неприймаючого участі в засіданнях.

15. Заслушано: Про задоволення суточними членів Комітету.

15. Винесена резолюція: Просить Комісара видать суточні членам і на удержання канцелярії Комітету 275 руб[лів].

Голова Богацький
Член П. Самулевич

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 152 – 154. Рукопис. Оригінал. Підпис.
*Так у тексті.

№ 772

**Повідомлення газети «Нова Рада» про політичне
становище в Подільській губернії**

7 листопада 1917 року

До Генерального Секретаріату надійшли з Поділля офіційні телеграми, які малоють становище в губернії. Перша з цих телеграм надіслана заступником подільського губернського комісара Степурою такого змісту:

«Поділля вкрито розбишацькими загонами солдатів і несвідомого селянства. Розгромлено майже всі містечка. Хвиля погромів заливає всі куточки. Грабують економію, цукроварні, нищать ліси. Ще місяць і край буде зруйновано доценту. Повітові комітети працюють до самопожертви, але безсилі запобігти лихові. Міліція горожанська і військова, переважно українська, кепсько озброєна.

Селяне не слухаються органів влади. Нерозумних по селах нікому вгамувати, отже треба негайно послати на місця комісарів на кожну волость.

Боротьбу з безладом та грабунками треба провадити рішуче і збройно, певними залозами і роз'їздними відділами війська. В моїм розпорядженні є один *** донський полк, в якому всього коло 400 чоловік, а потрібно, щоби при кожному повітовому комітетові було найменше дві сотні або ескадрони, так, щоби одна сотня стояла в резерві, а друга невпинно роз'їжджала дозорцями по повіті, сповіщаючи резерв про небезпеку в тім чи іншій місці.

Крум того треба, щоби кожний завод, ліс, економія, харчовий склад, гуральня, почто-телеграф, залізнична станція, судова камера, банк – охоронялись вартами чоловік по двадцять п'ять. Таким чином на 12 повітів 24 сотні або ескадрони і приблизно 4 полки певної піхоти. Як що ж та піхота розбещена, то краще без неї. Як піхота, так і кінниця повинна мати самостріли. Піхотою можна вартувати підприємства та державні установи.

Ще одна причина безладу – бездіяльність суду, котрий боїться юрби і не розглядає справ. Треба під погрозою суворої кари наказати, щоби суди працювали під охороною війська.

Це мої конечні вимоги. Вважаючи на демобілізацію, ці вимоги досить помірковані. Благаю Секретаріат зглянутись над комісарами і дати можливість чесно працювати, бо якщо і далі так буде, як є, то губернські і повітові комісари повтікають геть, тим більше, що нема грошей на удержання себе і канцелярії. Справа надзвичайної ваги. Треба зараз же перевести аванс тисяч сорок на повітові комітети».

Другу телеграму надіслав до Генерального Секретаріату Вінницький мійський голова п[ан] Літвицький:

«Прошу повідомити, чи призначено комісара Центральної Ради для міста Вінниці та яке відношення до большевиків. В Вінниці панують большевики, загрожуючи

арештувати міського голову і міського та губернського комісарів. Большевики спираються на другий гвардійський корпус, що стоїть в Жмеринці».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 7 листопада.

№ 773

Повідомлення газети «Народня воля» про політичну ситуацію у місті Вінниці

7 листопада 1917 року

Вінницький городський голова прислав вчора Генеральному Секретареві внутрішніх справ телеграму, в якій запитує, чи призначено для г[орода] Вінниці комісара. В телеграмі він повідомляє, що большевики загрожують арештувати городського голову, вінницького і губернського комісарів, спираючись на 2-й гвардійський корпус, який стоїть у Жмеринці; просить наказів і як найшвидше прислати комісара од Центральної Ради.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 20 (7) листопада.

№ 774

Повідомлення газети «Народня воля» про погроми в Подільській губернії

7 листопада 1917 року

Помішник Подольського комісара повідомив вчора Генерального Секретаря внутрішніх справ, що все Поділля залито погромами. Всі містечка розгромлені. Грабують економії, цукроварні, знищують ліс. Повітові комісари повідомляють, що селяне не підлягають владі.

В кінці він вказує, що боротьбу з анархією треба вести тільки озброєним військом та прохає прислати кілька надежних отрядів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 20 (7) листопада.

№ 775

**Телеграма Ради військових організацій при Військовому міністерстві
Подільському губернському комісару про необхідність
об'єднання усіх демократичних партій**

8 листопада 1917 року

Копия телеграммы, полученной из Петрограда 8 ноября 1917 г[ода] Подольским Губернским Комиссаром в г[ороде] Каменец-Под[ольск].

Всем фронтовым, Армейским, корпусным и военно-окружным Комитетам, ГАТЧИНА Керенскому и всем, всем, всем.

Совет войсковых организаций при Военном Министерстве состоящий из представителей всех фронтовых, Армейских и военно-окружных Комитетов, в сознании великой ответственности перед всей Армией за последствия начавшейся

гражданской войны, в которой решающую роль, как вооруженной силе, придется сыграть солдату, матросу, казаку, считает своим долгом довести до сведения всех принимающих участие в этой кровопролитной борьбе политических партий и групп, что совет высказывается самым решительным образом против дальнейшего разрешения спорных вопросов между революционно-демократическими организациями силой оружия, протестуя категорически против насильственных захватов власти, самосудов, бесчинств и кровавых расправ. Совет считает необходимым заявить, что он всеми мерами будет поддерживать стремление примирить враждующие стороны на платформе создания одной демократической власти от большевиков до народных социалистов включительно. Секретарь Суетин.

ДАХМО. – Ф. Р-3345. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 24. Машинопис. Копія.

№ 776

**Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы»
про засідання Вінницької міської думи**

8 листопада 1917 року

Председательствует И. Слуцкий. Гласных 30 человек.

О Городской больнице.

Член Управы доктор Черняк (с[оциалист]-р[еволюционер]) делает доклад об открытии в Виннице Городской Больницы. Больницу предлагается открыть в здании закрытого Вознесенского Лазарета и оборудовать ее на 65 коек. В настоящее время здание занято под военный постой, но в ближайшем будущем оно освободится и тогда возможно будет приступить к устройству больницы. По проекту предполагается штат из одного врача интерна (жалованье 300 рублей в месяц при готовой квартире, отоплении, освещении и содержании), одного фельдшера, акушерки-фельдшершицы, двух сиделок, хозяйки, судомойки и прачек. Врачей-специалистов докладчик умышленно в бюджет не включает, выражая уверенность, что в Виннице, по примеру больших городов врачи эти не откажутся сотрудничать в больнице бесплатно. Испрашивая у Думы кредит в 1000 рублей в месяц, докладчик подчеркивает, что расход этот вызывается неотложной необходимостью, ибо еврейская больница, единственно обслуживающая беднейшую часть городского населения, рассчитана всего на 35 коек и безусловно потребности населения в бесплатной медицинской помощи удовлетворить не может.

Доклад вызывает незначительные прения.

Доктор Недельский (домовл[аделец]) указывает, что доклад не был предварительно разработан в медико-санитарной комиссии, потому неполон: так, например, не указан источник для покрытия этого расхода.

Гласный Ренненкамф (к[онституционный]-д[емократ]) также подчеркивает требование закона об указании источника при составлении сметы расходов.

На эти возражения докладчик отвечает, что расход покрывается за счет закрытого Вознесенского Лазарета, на который город расходовал 22000 рублей в месяц. Оборудование же имеется в достаточном количестве от того же лазарета.

На баллотировку ставится два предложения: доктора Недельского о передаче доклада в медико-санитарную комиссию и о принятии доклада д[окто]ра Черняка. Первое предложение отклоняется всеми против одного, а второе принимается большинством 27 против одного, при одном воздержавшемся.

Отношение к Совету Раб[очих], Солд[атских] и Кр[естьянских] Депутатов.

И[сполняющий] о[бязанности] Гор[одского] Головы Литвицкий (у[краинский] с[оциалист]-р[еволюционер]) заявляет, что накануне в Управу явились три комиссара, назначенные Исполнительным Комитетом Сов[ета] Раб[очих], Солд[атских] и Кр[естьянских] Депутатов состоять при Управе: один прапорщик, один солдат и гласный Думы Гишволинер (с[оциал]-д[емократ] больш[евик]). Но при выяснении компетенции комиссариата оказалось, что сами комиссары неодинаково понимают свою задачу: в то время, как военные представляли ее себе, как работу в полном контакте с Думой, гл[асный] Гишволинер заявил, что, по его мнению, компетенция шире, в нее входит вопрос о разрешении собраний, печати, о демократизации жизни и т[ак] д[алее], так что в общем деятельность эта носит скорее характер контроля. В виду такого разногласия в понимании обоими комиссарами собственных функций, Управа предложила им представить письменные мандаты от Исполнит[ельного] Комитета, в ответ на что получено было на имя Гор[одского] Головы отношение, в котором Исполнительный Комитет, сообщая о назначении Комиссариата, указывает, что выдача последнего работать в полном контакте с Городским Самоуправлением и в заключение выражает надежду, что демократическая Дума против такого сотрудничества с представителями революционной демократии возражать не будет.

Для обсуждения этого вопроса в фракциях объявляется перерыв, после чего на голосование следующая резолюция социалистического блока:

«Принимая во внимание:

1, что в настоящее время единственной властью на Украине является Украинская Центральная Рада и ее исполнительный орган – Генеральный Секретариат, опирающиеся в своей деятельности на Городские Общественные Управления, Земства и на всю революционную демократию;

2, что единственными органами, ведающими дела городской жизни, являются избранными на основе самого демократического закона Городские Думы и Управы, в сферу деятельности которых вмешательство каких либо других организаций, и в частности – С[овета] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов] совершенно недопустимо;

3, что тем более недопустим контроль над Городской Управой со стороны С[овета] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов] и передача последнему какой либо функции города;

4, но, что, однако, весьма желательным является согласование деятельности Совета, опирающегося на трудовые массы и исключаящего в своем составе представителей всех социалистических партий, с Городским Общественным Управлением, –

Винницкая Городская Дума находит, что Управа не может уступить ни одной принадлежащей ей, как исполнительному органу Думы, функции, в частности – охраны города.

Что же касается контакта в работе с С[оветом] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов], то по вопросам, связанным с деятельностью С[овета] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов], против такого контакта не может быть никаких возражений при одном только условии, когда Исполнительный Комитет С[овета] Р[абочих] и С[олдатских] Д[епутатов] будет подлинным выразителем воли и настроений всей революционной демократии, а не отдельной части ее, т[о] е[сть] когда в Исполнительном Комитете будут представлены все социалистические партии и представители крестьянских масс».

Резолюция принимается большинством 17 при 5 воздержавшихся. Гласные с[оциал]-д[емократы] большевики в голосовании не участвуют.

Учреждение должности запасного учителя.

Гл[асный] Литвицкий докладывает Думе, что со включением в городскую сеть еврейских и польских школ имеется всего 85 комплектов и столько же штатных учителей. В случае заболевания или отсутствия какого либо учителя его нечем заменить, почему необходимо учреждение должности запасного учителя. Имея же в виду, что не всегда запасный учитель будет в состоянии заниматься в еврейской или польской школе, докладчик предлагает – в случае, если возникнет необходимость заменить учителя еврейской или польской школы – пригласить на время вместо него другого, оплатить расход из кассы Городского Самоуправления. Все же эти расходы отнести за счет остатков по смете 1917 г[ода].

Доклад принимается единогласно.

Выборы.

Дума приступает к производству ряда выборов. На Киевский Областной Съезд Союза городов Дума большинством 15 против 4 при 2 воздержавшихся постановляет послать трех представителей. Закрытой баллотировкой избраны: гл[асные] Литвицкий (19 против 3), Левицкий (14 против 12) и Бернштейн (13 против 12). В комиссию по составлению списков присяжных заседателей закрытой баллотировкой избраны гл[асные] Радбиль (22 против 2), Оршанский (20 против 2) и Лучанский (12 против 7). В комиссию по осмотру погребов с заготовленным картофелем Городской Продовольственной Управы закрытой баллотировкой избраны большинством 18 против 3 г[оспода] Лец-Занартович, Вишневецкий, гл[асный] Ильченко и гл[асный] Сведерский. В члены Земельного Комитета избирается гл[асные] Литвицкий (18 против 4) и в состав Подольского Губернского по государственному налогу присутствия гл[асные] Ильченко (18 против 7), Бернштейн (17 против 7), Длуголенцкий (16 против 8), Грущенко (15 против 11), Шварц (14 против 12) и Розенберг (14 против 12). Первые три признаются избранными в члены присутствия, а последние три кандидатами к ним.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 15 ноября.

№ 777

Повідомлення газети «Народня воля» про протест Вінницької вчительської спілки проти реквізиції шкільних приміщень

8 листопада 1917 року

Вінницька вчительська спілка, вказуючи на те, що в останній час, як зазвичай, іде реквізиція шкільних помешкань для лазаретів, постою військ і т[ак] д[алі], рішуче протестує проти цього і вказує, що реквізиція шкільних помешкань неухильно ведеться тоді, як різні кінематографи, театри і инш. «увеселительні» місця функціонують.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 21 (8) листопада.

№ 778

Повідомлення «Робітничої газети» про ухвалу службовців Подільської губернської земської управи щодо проголошення Української Народної Республіки

9–12 листопада 1917 року

1917 р[оку] м[ісяця] листопаду 9–12 дня зібрання слугащих українців Подільської

Губернської Земської Управи, заслухавши Універсал Української Центральної Ради, в котрому оголошується Українська Народна Республіка, одноголосно постановляє: найщиріше привітати Центральну Раду з проголошенням історичного акту, котрим здійснюються давні бажання народу українського, всіма силами підтримати змагання українського національного уряду до запровадження на українській землі порядку і спокою; одзначити великий день 7 листопада 1917 р[оку] збудуванням у Києві пам'ятника дня визволення України, на який розпочати збір жертьв.

Голова зібрання В. Приходько
Секретарь Кобилянський

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 18 листопада.

№ 779

**Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу об'єднаного зібрання
Ольгопільської повітової продовольчої управи
та спілки службовців**

10 листопада 1917 року

Об'єднане зібрання Ольгопільської Повітової Продовольчої Управи і Спілки служачих тієї ж Управи 10 листопада 1917 року, вислухавши Універсал Центральної Ради 7 листопада зібрання ухвалило:

1) Вітати Центральну Раду депешею такого змісту: «Київ. Центрада. В великий день відродження України, яко Республіки, Ольгопільська Повітова Продовольча Управа і Спілка служачих тієї ж Управи, що об'єднує до 100 людей різних націй, в урочистому зібранні щиро вітає Український Парламент – Центральну Раду. Хай живе вільна Україна-Республіка. Хай сьоме листопада буде початком нової славної ери в житті України.

2) Прохати Центральну Раду оголосити, що 7 листопада кожного року повинно святкуватися, яко національне свято Української Республіки.

3) Щоб на все зберігати пам'ять про такий історичний день, як 7 листопада 1917 року, пропонувати через пресу громадянам всеї України скласти жертви на пам'ятник, присвячений славному дневі, на що переслати 73 карбованці, зібраних на загальних зборах Управи і Спілки поміж учасниками зборів.

4) Прохати Подільську Губернську Продовольчу Управу негайно звернутися до Центральної Ради за директивами в продовольчій справі і надалі працювати в повній згоді з Центральною Радою.

Голова Зібрання І. Зборовський.
Голова Управи М. Герлянд.
Секретарь Зібрання А. Пендраківський.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 листопада.

№ 780

**Повідомлення газети «Народня воля» про розгін селянами солдат
через вирубку лісів біля Вінниці та Жмеринки**

10 листопада 1917 року

Коло Вінниці і Жмеринки селяне порозганяли солдат із лісів, котрі заготовляли топливо для гарнізонів Жмеринки і Вінниці.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 23 (10) листопада.

№ 781

**Лист Ново-Ушицької ради солдатських і робітничих депутатів Подільському
губернському комісару щодо кандидатури на
посаду повітового комісара**

11 листопада 1917 року

НОВОУШИЦЬКИЙ
СОВЕТ
СОЛДАТСКИХ И РАБОЧИХ
ДЕПУТАТОВ
«11» ноября 1917 г[ода].
№ 16.

Подольскому Губернскому Комиссару

Еще 16 октября с[его] г[ода] уездным исполнительным комитетом избран кандидат на должность уездного комиссара член нашего Совета и секретарь президиума, член повітової Ради Товариства ПРОСВІТА, член уездного исполнит[ельного] комитета Филимон Петрович Боднар, выборное производство о котором представлено в Губернский Исполнительный Комитет 25 октября за № 1920, но до сего времени он, почему то, не утвержден в должности уездного комиссара и должность эту по прежнему занимает никем не избранный и не пользующийся доверием населения (за исключением помещиков) М. Вильчевский – помещик.

Ныне Совет Солд[атских] и Раб[очих] Депут[атов], обсудив положение о комиссаре и в Общем Собрании своем 7 ноября с[его] г[ода] признал, что комиссар М. Вильчевский не соответствует духу революции, не пользуется доверием населения и до сих пор он не утвержден подлежащей властью и потому не может далее оставаться на этом посту, почему постановили просить Губ[ернского] Комиссара о немедленном утверждении вновь избранного кандидата Боднаря в должности уездного комиссара.

Исполняя это постановление Испол[нительный] Комитет просит Вас возможно скорее рассмотреть выборное производство об избрании Боднаря, допустить его к занятию должности и представить к утверждению Генеральным Секретариатом.

Председатель Драгомирецкий
За Секретаря К. Шибанов

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 13. Машинопис. Оригінал. Підпис.
*На документі резолюція: До діла! [...] представлення про Боднаря. Г. Стетура

№ 782

Повідомлення газети «Нова Рада» про політичне становище у Вінниці

11 листопада 1917 року

Подільський губернський комісар Степура надіслав до секретарства внутрішніх справ таку телеграму:

«Голова Ради *** полка тільки що повідомив мене, що поручик Зубрлілн, присланий кимсь для боротьби з українізацією полка, зібрав віче, на якому обирають комісарів при начальникові гарнізона та при губернському комісарові.

Я, яко заступник губернського комісара, обраний соціалістичними партіями Поділля і затверджений Генеральним Секретаріатом, ніякого догляду над своєю діяльністю, крім Генерального Секретаріату, не признаю. Солдати-українці *** полка обурені цим наскоком большевиків. Прошу негайно розпорядження.

Можливо, що служачі комісаріата застрайкують, коли ... зроблено буде насильство і губернія позбудеться одинокої організованої власти. Заявляю, що при таких обставинах служити не можу і покину посаду. Гине та дорога справа, котру я почав налагоджувати».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 11 листопада.

№ 783

Повідомлення газети «Нова Рада» про запит Подільського губернського комісара та Вінницької земської управи

11 листопада 1917 року

Вінницька земська управа та губернський комісар Поділля телеграфно запитували Генеральний Секретаріат про те, кому тепер повинні присягати волосні земські управи, – Російському правительству чи Центральній Раді.

Генеральний Секретаріат відповів, що на Україні тепер всі повинні присягати Народній Українській Республіці.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 11 листопада.

№ 784

Повідомлення газети «Народня воля» про погроми в Ямпільському повіті

11 листопада 1917 року

Подільський Губернський комісар прислав до нашої редакції копію телеграми Ямпільського повітового комісара на його ім'я. В телеграмі говориться:

«В г[ороді] Ямполі організована банда злочинців зробила розгром трьох кварталів лавок, заарештувавши наперед начальника гарнізону і перерізавши телефонні дроти. Один з кварталів був підпалений і згорів до щенту. В початку погрома, я мав всього 4 чоловік міліції, які не могли припинити заколоту. Погром був припинений і головні зачинщики половеіні, коли прибули військові частини з г[орода] Сорок. Під час погрому забито і поранено кілька душ.

В селі Клембівці пограбовано 7 єврейських сімейств. Припинити грабування та зробити слідство не маю сили. Прохаю прислати негайно не менш трьох ескадронів кавалерійських частин».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 24 (11) листопада.

№ 785

Телеграма Подільського губернського комісара повітовим комісарам про підпорядкування винятково Генеральному секретаріату УНР

12 листопада 1917 року

Военная
Украинская

Всім УЗКОМАМ Под[ільської] губ[ернії]

Генеральне Секретарство справ внутрішніх Центради повідомило мене що Губерніяльні і Повітові Комісари Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки підлягають виключно Генеральному Секретаріату і ніхто більш не має права їх ні призначати ні склад посад точка Сповіджаю для відомости 2109.

Гуком Степура
Отпр[авлена] 12-ХІ-1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 74. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 786

Телеграма Подільського губернського комісара військовим і державним інституціям щодо погромів у Проскурівському повіті

12 листопада 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Военная

МЕДЖИБОЖ

КОМКОР 34 ДАРМИЯ КОМАНДАРМ 7

Копія Київ Генсекретарю Внутрішніх справ копія Генеркомісару Петлюрі

Дополнение телеграмме моей 7 ноября 2053 передаю на распоряжение полученную мною от Проскуровского Уездкомиссара следующую телеграмму кавычки в селениях двоеточие Дахновке Сарновской Слободке Олексинцах Ярмолинецкой и при самых Ярмолинцах Новоселке Кузьминской Багляях Третельникской Андрейковцах Райковцах Режверховцах Фельштинской Валице Калиничской Водичках Черноостровской и Баламутовке Скаржинцах Шаровской волостей и уезда крестьяне при участии преимущественно воинских частей разгромили и еще продолжают громить имения владельцев принимаемые меры недостаточны в виду того что распоряжении моем только II Гусарский полк 988 За Узком Киселев кавычки точка 2111.

Губком Степура
Отпр[авлена] 12/ХІ 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 113. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 787

**Телеграма Подільського губернського комісара командирю 29 Донського
козачого полку про необхідність охорони об'єктів
і продуктів у Вінницькому повіті**

13 листопада 1917 року

13 ноября 1917 г[ода].
№ 12958.

Командирю 29 Донского казачьего полка

Прошу завтра к восьми часам утра командировать сотню казаков вверенного Вам полка в село Шереметку и в село Бохоники для охраны хлеба, фуража, скота и инвентаря в экономиях необходимого для нужд армии и прекращения самым решительным образом грабежа указанного имущества. Сотню прошу действовать по соглашению с милицией.

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 40. Машинопис. Копія.

№ 788

**Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття двохкласної
української школи в селі Чеботарці**

14 листопада 1917 року

В селі Чеботарці на Поділлі відкрилася українська 2-х клас[на] школа. Бажання учитися серед селян таке велике, що два шкільних будинки не можуть вмістити всіх дітей. Записалося 210 душ, між ними є хлопці й дівчата по 16–17 років. Але селяне цим не задовольняються, бо й старі хочуть учитись. Щоб задовольнити це бажання, в школі з 20-го жовтня одчинилися курси для дорослих. Навчання провадиться українською мовою, але підручників не вистчає. Книжок дістали небагато: на одну книжку прийшлося по 4–5 душ, що дуже гальмує справу. В програму навчання введено малювання. Діти з невеликою охотою малюють знайомі їм українські візерунки писанок, вишивок та килимів.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 14 листопада.

№ 789

**Телеграма Подільського губернського комісара Генеральному секретарю
внутрішніх справ про потребу направлення у губернію війська**

15 листопада 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

Генсекретарю внсправ

На підставі розпорядження Главковерха № 8145 снабюз приказав аби кожнім полку не менше трьох сотен було разом яко резерв а також щоби сотні не дробилися а були вкупі точка З огляду на такий приказ Снабюза з де котрих повітів козачі сотні

Донського полку зовсім забираються з повіту до Штабу полку в Вінницю в других же повітах їх стягають до повітового міста і таким чином цукроварні ліса фільварки і таке инше лишаються зовсім без охорони точка Зараз я отримав таку депешу крапки В виду отозвания казаков из Кордылевки сахарного завода местные дезертиры грабят и вывозят громадное количество сахара точка Во вторник по заявлению будет расхищена экономия борьба с воров безуспешна местные власти бессильны оказать содействие точка Прошу в интересах государства оказать помощь присылкой вооруженной силы немедленно Подпоручик Червинский крапки точка Гайсинський повітовий комісар також просить залишити в повіті козаків котрим доручена охорона гуралень і котрі в разі потреби посилаються для припинення всіляких грабунків точка З огляду на те що в губернії і тепер дуже мало військової сили а як заберуть козаків з повіту то цукроварні гуральні фільварки ліса і таке инше по селам зостануться і зовсім без охорони ласкаво прошу прислати в як найближчому часі повну і досить велику військову силу для охорони губернії 2159.

Гуком Степура
Отправ[лена] 15-XI-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 56. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 790

**Телеграма Подільському губернському комісару про самовільну вирубку лісів
селянами у Калинівській волості Вінницького повіту**

15 листопада 1917 року

Копия телеграммы, полученной Подольским Губернским Комиссаром 15 ноября 1917 года из Полтавы.

Крестьяне Кордылевка Калиновской волости Винницкого уезда производящие самовольную порубку леса имени крестьянского банка при названном селе по полученному сообщению намерены приступить рубке деревьев парке при усадьбе. Прошу принять меры прекращению порубки леса и недопущению рубки деревьев парке. Управляющий Масловский.

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 49. Машинопис. Копія.

№ 791

**Протокол засідання Подільського губернського виконавчого
комітету громадських організацій**

15 листопада – 7 грудня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подольского Губернского Исполнительного Комитета
15 ноября 1917 г[ода]*

Присутствовали:

1. Заслушано: Телеграма Управляючого именіями Маньковського Пишатовського о том, что крестьяне с[ела] Слободки Балтского уезда делят и пашут поля, расхищают лес, фураж и другие имущества.

1. Постановили: Дивись постанову 13 листопаду № 12 відносно лісу, а землю пора вже передати Земельному Комітету, бо можна ще і не того дочекатись. Центральна Рада вже постановила про землі і усі заходи другі є вже самі по собі незаконним вчинком.

2. Время исполнения: 20/XI 1917. № 730.

17 ноября.

2. Заслухано: Протест члена Комитета Слободянюка против исключения его из состава членов Комитета.

2. Постановили: Лічучи Слободянюка членом Комітету, а суточні виплачуватимуться за за дні засідань, в котрих він прийматиме участь.

3. Заслушано: Копия постановления общего собрания служащих в Типографии Подольского Губернского Правления.

24 ноября.

Заслухано: Заява голови Кам'янецького ісполнительного повітового Комітету.

Постановили: По заяві голови Іспол[нительного] Комітету Кам'янецького повіту йому на утримання канцелярії комітету потрібно на виплату секретарю, письмоводителю і посильному за ноябрь місяць 320 руб[лів], і на дальше існування потрібно ще хоть 180, поки йдуть вибори в волосні земські управи, день виборів призначено на 10 декабрия. Усього потрібно йому 500 руб[лів]. Губком просить Комісара губернського увійти в становище Кам'янецького повітового комітету і асигнувати таку суму як се позволяє становище.

28 ноября.

4. Заслушано: Переписка, возникшая по заявлению г[осподина] Александровича о передаче архива канцелярии Губернского Комиссара Подольскому Обществу охранения культурно-исторических памятников.

4. Вынесена резолюция: Ходатайство не подлежит удовлетворению.

Время исполнения: 29/XI. № 742.

5. Заслушано: Отзыв Подольского Губ[ернского] Правления о том, что ходатайство Иосифа Покотылюка о выдаче ему 67 руб[лей] 50 коп[еек], причитающихся в наградные за службу в типографии подлежит удовлетворению.

5. Вынесена резолюция: Просить Губ[ернское] Правл[ение] выдать Покотылюку 67 р[ублей] 50 к[опеек] из типографских сумм.

Время исполнения: 29/XI. № 741.

6. Заслушано: Открытое письмо служащего губернской типографии И. Пустынникова на имя члена Комитета Самулевича о том, чтобы повлиять на администрацию Губ[ернского] Правления о выдаче женам запасных суточных и процентной добавки.

6. Вынесена резолюция: Сообщить Пустынникову, что жалованье женам запасных надлежит выплатить из типографских сумм.

Время исполнения: 29/XI. № 740.

7 декабря.

7. Заслушано: Рапорт заведующего отделением Подольской Губернской Типографии о том, что доход типографии за время с 27 июля по 4 декабря с[его] г[ода] выразился в сумме 1115 р[ублей] 48 коп[еек].

7. Вынесена резолюция: До відома.

Время исполнения: К делу. № 4.

8. Заслушано: Отношение заведующего типографией Под[ольской] Губ[ернской] Правления Карасевича, препровожденное при надписи Губ[ернского] Правления за № 4522 о том, что ведение делопроизводства и отчетности по типографии за

исключением штата канцелярии и форм делопроизводства в настоящее время осуществить не возможно.

8. Вынесена резолюция: Доложити Комісару про становище друкарні і просити його розпочати справу з переведенням друкарні з Курську до Києва в розпорядження Секретаріату на орендних умовах.

9. Заслушано: Отношение Балтского Уездного Комиссара о том, что к производству сельскохозяйственной переписи принимались энергичные меры, но достигли того, что к переписи согласились лишь по окончании войны, когда возвратятся с фронта солдаты.

9. Вынесена резолюция: Повідомити Управу.

Время исполнения: 11/ХІІ. № 749.

Голова Богацький

Член [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 155 – 156 зв. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 792

Повідомлення газети «Нова Рада» про дії представників Вінницької ради солдатських і робітничих депутатів

15 листопада 1917 року

Подільський губернський комісар Степура телеграмою повідомив генеральне секретарство внутрішніх справ про те, що до нього заявився один з членів Вінницького «совета солдатских и рабочих депутатов» і показав посвідчення про призначення його «советом» за доглядача над подільським губернським комісаром.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 15 листопада.

№ 793

Телеграма Подільського губернського комісара Кам'янець-Подільській «Просвіті» про обрання повітового комісара

15 листопада 1917 року

Военная
Украинская

КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК Просвіта Пащенко

Справа ствердження Генсекретарством Красовського гальмувалася перешкодами формальними точка Все зроблено жду відповіді Києва Повідомлю точка Прошу сповістити чому одмінно других повітів один Проскурівський котрім немає Комісара та другий Кам'янецький де мабуть Комісаром Блонський не подають жадних звісток про становище точка Довідаюся про події з газет та приватних чуток точка Вважав би користним обрання Красовського за Комісара точка Инакше Кам'янецький повіт загине самохіть точка При нагоді чи не поставите питання повітовому зібранні порядок денний точка Хай хоч Просвіта інформує мене рятуючи демократичні придбання 2160.

ГУКОМ Степура
Отпр[авлено] 15-XI-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 81. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 794

Телеграма Подільського губернського комісара голові Балтської Української ради про порядок обрання кандидатів на посаду повітового комісара

15 листопада 1917 року

Военная
Украинская

БАЛТА

Голові Української Ради Ведмідю

З огляду на те що Повітовий Комісар і його Помішник вибираються Повітовим з'їздом об'єднаних громадських організацій прошу сповістити чи Ісайко і Орищенко зібрані таким з'їздом і прислати мені протокол з'їзду про їх призначення на ці посади також докладні відомости про їх політичну свідомість громадську діяльність освітній ценз і таке инше точка Що торкається Начальника Повітової міліції то на цю посаду мають право назначити тільки Земські Управи 2171.

ГУКОМ Степура
Отпр[авлена] 15-XI-1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 56. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 795

**Передова стаття газети «Известия Винницкой городской думы»
від 15 листопада 1917 року**

15 листопада 1917 року

В настоящий исключительный момент Городская Дума не может и не должна оставаться безучастным зрителем происходящих в стране беспримерных исторических событий. Отражая настроение всего городского населения, выявляя волю всех его классов и народов, Дума должна чутко откликаться на всякое явление политической жизни, волнуящее население, в коллективном своем мнении выражая волю большинства населения по отношению к каждому политическому моменту.

Эта необходимость выйти за пределы чисто хозяйственных функций и превращать свою трибуну в арену политической борьбы, где бы скрещивались воля и мнения разных слоев и партий, создает из Думы, в связи с ее особым положением, как единственного общественного органа, опирающегося на волю всего населения, подлинный революционный центр с мнением властным и авторитетным.

В то же время все усложняющийся процесс жизни требует от органа местного самоуправления особенной инициативы и исключительных мер и в области городского хозяйства.

Та и другая деятельность всенародно избранной Думы, такая необычная и такая ответственная не может протекать без полного ее освещения перед всеми

избирателями, без полного их ознакомления со всеми действиями городского самоуправления.

С этой целью мы и приступаем к изданию настоящих «Известий». Мы хотим в исчерпывающем изложении, чуждом какого бы то ни было партийного пристрастия, осведомлять избирателей о всех шагах Винницкой Городской Думы, об ее хозяйственных мероприятиях и проектах – в твердой уверенности, что только самым широким оповещением населения о работе его полномочного органа Дума сохранит полную связь с избравшим ее населением.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 15 ноября.

№ 796

**Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про
циркуляр Подільського губернського комісара щодо
III Універсалу Центральної ради**

15 листопада 1917 року

К оглашению Универсала. Подольским Губернским Комиссаром циркулярно сообщено Уездным Комиссарам, Городским Управам и Начальникам милиции следующее: Виявляючи волю народів України Центральна Українська Рада 7 листопада (ноября) оголосила Універсал про заснування Української Народньої Республіки. Універсал Центральної Української Ради – акт величезної ваги. Віднині народи України живуть у своїй власній народній державі, на вільній демократичній Україні, в спілці з усією Росією. Віднині народ наш здобув такі права, яких не має ні в одній державі. Всі, хто дбає про щастя народне, хто хоче встановити добрий лад і спокій в країві, мусять одсвяткувати день проголошення Універсалу. Іменем Української Народньої Республіки звертаюсь до Вас з проханням зробити негайно розпорядження всім установам і інституціям в повіті (Вол[осним] Зем[ським] Управам, сільським Комітетам, Начальникам міліції, настоятелям православних і католицьких церков, рабінам єврейських синагог, завідуючим народними школами, волосним продовольственным управам, земельним комітетам, і інш[им]) про встановлення в найближчому часі громадянського свята по всіх пунктах повіту (в городі, містечках, селах і деревнях), в який день увільнити всіх от занять і в урочистій обстанові проголосити Універсал. День має початись службою Божою в церквах, костелах і синагогах з прочитанням Універсала і проголошенням проповідями. Після цього запрошую урядити торжественні церковні громадянські процесії з молебнями за мати Україну і її народ, а потім політичні зібрання (віче) та популярними, доступними для найширших мас народу виясненнями моменту, в чім прощу взяти участь вчителів, священників, інструкторів і агітаторів Центральної Української Ради і партійних людей Українців. Ввечері запрошую урядити по можливості ілюмінації, спектаклі, лекції, патріотичні концерти і популярні читання про Україну, її мову, історію, народ і народні економічні бажання. Своім однодушним підтвердженням Універсалу на місцях ми зміцнемо авторитет і силу Центральної Ради й її Виконавчого органу Генерального Секретаріату, що так необхідно нам українцям в теперішнім часі загальної руїни і безвладдя.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 15 ноября.

№ 797

**Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про
циркуляр Подільського губернського комісара щодо передплати
«Вісника Генерального Секретаріату України»**

15 листопада 1917 року

Циркулярное предложение. Подольским Губернским Комиссаром разослан всем учреждениям и должностным лицам Подольской губернии следующий циркуляр: Для надлежащего осведомления должностных лиц Подолии с издаваемыми Украинской Центральной Радой и ее Генеральным Секретариатом (ныне единственными для Подолии верховными органами государственной власти) узаконениями и распоряжениями, предлагаю немедленно озаботиться выпиской хотя бы одного на каждое учреждение экземпляра издания «Вісник Генерального Секретаріату України» (Вестник Генерального Секретариата Украины), коим неуклонно руководствоваться в служебных делах. Ныне вышел уже первый номер. Предварительно следует внести плату рублей пять. Адрес: Киев, Генеральный Секретариат, редакция «Вісника Генерального Секретаріату».

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 15 ноября.

№ 798

**Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про
вибори до Ради єврейської громади у Вінниці**

15 листопада 1917 року

Комитет по организации выборов в Совет Еврейской Общины г[орода] Винницы обратился к местному населению со следующим извещением: В воскресенье 3-го декабря 1917 года с 9-ти часов утра до 9-ти часов вечера в Виннице будут произведены выборы в Совет Еврейской Общины. Выборы происходят на основании правил Временного Правительства о выборах в Городские Думы. Права участия в выборах, кроме элементов, указанных в законе, лишаются также и те из граждан, кто перешел из еврейства в другую веру и до сих пор в Иудейство не вернулся.

Избранию подлежат 60 членов Совета. Списки кандидатов будут приниматься Президиумом Комитета с 12-го по 22-ое ноября 1917 г[ода] включительно (ежедневно от 5-7 час[ов] дня в помещении 2-го судо-сберегательного товарищества).

К выборам допускаются граждане по особым карточкам, в коих указан пункт участка. Карточки с 12-го ноября будут выдаваться ежедневно с 11 до 2-х час[ов] дня в Талмуд-Торе (для жителей города) и в кинематографе «Люкс» (для жителей Замостья).

Выборы будут происходить в следующих девяти участках города: 1-й уч[асток] – Народная Еврейская библиотека (Некрасовская, д[ом] Ройтера), 2-й уч[асток] – «Люкс», 3-й уч[асток] – Народный дом, 4-й уч[асток] – Купеческое О[бщест]во взаимного кредита, 5-й уч[асток] – Еврейское Благотворительное Общество, дом Лившица, 6-й уч[асток] – Талмуд-Тора, 7-й уч[асток] – Ремесленный Банк, 8-й уч[асток] – 1-ое О[бщест]во взаимного кредита, 9-й уч[асток] – Городская Управа (буфет).

Председатель Комитета Е. В. Радбиль.

Тов[арищ] председателя Б. Н. Маргулис и Д. Н. Раутенштейн.

Секретарь С. А. Солодарь.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 15 ноября.

№ 799

Телеграма Подільського губернського комісара начальнику Проскурівської повітової міліції щодо погромів у повіті

16 листопада 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Военная

ПРОСКУРОВ

Начальнику Уездной Милиции

1196 Проскуровский уезд входит в район 7 и XI армий и частности в отношении охраны в районы 41 армейского корпуса и 5 конного кавалерийского корпуса к которым необходимо обращаться о присылке воинских частей для подавления беспорядков и об этом сообщено Вам отношением моим от 31 октября 12474 и телеграммой Командира 34 Корпуса 12 ноября 29 Кроме того как видно телеграммы Узкома 988 его распоряжении находится II гусарский полк по соглашению которым также Узкомом примите экстренные меры прекращению беспорядков привлекая для этого также и милицию точка Об усилении воинской охраны Проскуровском уезде мною возбуждены телеграфные ходатайства Командирами корпусов 41 армейского и 5 конного командующими 7 и XI армиями и Генеральным Секретарем Войсковых Дел Центрады при чем последней телеграммой 13 ноября уведомил меня что им уже отдано спешное распоряжение командующему войсками помочь им назначивши надлежащую воинскую силу 2176.

Губком Степура

Отпр[авлена] 16/XI 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 125. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 800

Телеграма Подільського губернського комісара командирю 40 Донського козачого полку про необхідність направлення війська до Вінницького повіту

16 листопада 1917 року

Общее

16 ноября 1917 г[ода].

№ 13080.

Командирю 40 Донского казачьего полка

По Винницкому уезду для охраны сахарных заводов и культурных хозяйств была командирована 1 сотня вверенного Вам полка, которая и поддерживала порядок. В связи с отозванием этой сотни в г[ород] Винницу крестьянами разгромлено 11 имений и начался грабеж Кордыловского сахарного завода. В ночь на 16 ноября было совершенно разбойное нападение на Гниванский сахарный завод и остальные заводы и имения уезда в настоящее время находятся в опасности быть разгромленными, для

предупреждения чего необходимо назначение в срочном порядке охраны в особенности сахарных заводов, получивших от правительства крупные денежные авансы.

В виду изложенного покорнейше прошу Вас впредь до прибытия в мое распоряжение войск для охраны губернии, о чем я просил Снабюз и Генерального Секретаря по Войсковым делам Центральной Рады, командировать в Винницкий уезд для охраны сахарных заводов и культурных хозяйств 1 сотню вверенного Вам полка, которая знанием местности и как зарекомендовавшая себя с самой хорошей стороны окажет посильную помощь в деле охраны заводов и культурных хозяйств, составляющих государственное и всенародное достояние.

Губернский Комиссар
Правитель Канцелярии

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 62 – 62 зб. Машинопис. Копія.

№ 801

Телеграма голови Проскурівської повітової земської управи державним інституціям щодо політичної ситуації у Проскурові

16 листопада 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
Винница Губпродком Комиссару
Из Проскурова 1807.

16/XI. 1917 г[ода].

Комиссар Шостаковский з нами не працює не буває місяцями де він нам невідомо в повіті анархія разграблені маєтки городи теж не спокійно просимо центральну раду перевести російські війська з нашого повіту вислати українські і робити порядок і спокій ответа не має голова земської управи Верхола

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 54 – 55. Телеграфний бланк.

**На документі резолюція: До діла. Повідомити секретаріат прав[ничий] о призначенні заступника. 17/XI. [Підпис].*

№ 802

Повідомлення газети «Народня воля» про захоплення перехожими з великоруських губерній зерна у Подільській губернії

16 листопада 1917 року

Із Ставки оповіщають Генеральне Секретарство України, що на станції З[...], Подільськ[ої] губ[ернії], багато всяких ходоків з великоруських губерній, часто-густо юрбою чоловіка в 300 захоплюють зерно та хліб і вимагають од начальників станцій дати їм вагонів для перевозки хліба в центральні губернії. Іноді захоплюють вже вагони з хлібом, які призначені для армії. Залізнодорожня адміністрація, щоб запобігти голодних бунтів, скоряється цим самочинним вимогам.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 29 (16) листопада.

№ 803

Повідомлення газети «Народня воля» про земельні погроми у Вінницькому повіті

16 листопада 1917 року

Голова Вінницької Повітової Продовольчої Управи послав таку телеграму:
«Увесь Вінницький повіт на Поділлі захвачений земельними погромами. Зерно, скот і інвентар захоплюється військовими частинами і селянами. Необхідно вжити самих рішучих заходів, щоб припинити катастрофу.

Просимо негайних заходів для спасення краю, бо тутешня влада не має сили».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 29 (16) листопада.

№ 804

Повідомлення газети «Народня воля» про погроми у Гайсинському повіті

16 листопада 1917 року

З Гайсина Повітова Продовольча Управа телеграфує так:
«По всьому повіту солдати і селяне грабують і нищать панський сільсько-хозяйственный інвентар, розтаскують казенне зерно і фураж. Скрізь пияцтво, самосуди, розбой. Життя мирних людей в небезпеці.

Члени волосних продовольчих управ складають з себе свої обов'язки і одмовляються од роботи серед таких умовин праці. Запомогти нема ніякої ні звідки. При такому становищі виповнить продовольчі наряди для армії і для інших міст неможливо».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 29 (16) листопада.

№ 805

Звіт газети «Известия Винницкой городской думы» про урочисте засідання Вінницької міської думи

17 листопада 1917 року

Торжественное заседание 17 ноября 1917 г[ода] в городском театре, посвященное оглашению 3-го Универсала Центральной Украинской Рады.

Театр переполнен. Музыка играет украинский народный гимн.

Заседание открывает председатель Думы И. Я. Слуцкий, который произносит следующую речь:

«Среди общего развала, на равнинах, залитых кровью, вследствие войны и вследствие внутренних распрей, – вырос новый государственный организм, новая республика.

Вольная Украина, борющаяся против давления Польши, насилий крымских татар, присоединилась к Московскому царству, которое ближе ей было по вере и которое внушало ей больше доверия в обещаниях сохранить ее вольности. Но централизм

русских государей взял верх над самостоятельностью народов, и Украина постепенно входила в общую русскую семью.

С тех пор вольное казачество не могло забыть своего старого житья, а весь народ украинский не в силах был отказаться от своего языка, от своих дивных песен, от ярких красок своих одежд, от своей самобытности, от стремления сохранить долгими годами накопленное богатство культуры и свободного духа.

Многое связывает украинский народ с великорусским. Не только православная вера, не только родственный язык и славянство, но и характер экономической культуры.

Мы особенно рады подчеркнуть, что в той борьбе, которую вели украинцы за свою самостоятельность, их окрылял величайший поэт, певец трудового народа – Шевченко.

Шевченко не только национальный поэт.

Как яркая звезда, он светил для всех, и мы вправе сказать, что он говорил и нам, ибо в сердцах всех русских людей он находил отклик.

Когда крепостное крестьянство стонало от неволи, и зарождавшиеся зачатки культуры и свободы с корнем вырывались, – все русские либеральные элементы глубоко чувствовали, как прав был Шевченко, когда в одном из своих стихотворений говорил: «тяжко, важко жить на світі».

Его тяжелые «думы» были и нашими думами, ибо его сердце его мысли были мыслью и сердцем всей демократии.

Заброшенные далеко от Украины, мы после Гоголя не знали лучшего поэта, так ярко воспевшего наши поля, равнины, наш Днепр широкий.

Вечной славой покрыт народ, давший такого поэта.

Как рухнули цепи всего русского народа, свободной почувствовала себя Украина. Среди огня и крови выросла новая государственная организация, Украинская Республика.

Сейчас будет оглашен акт величайшей исторической важности – 3-й Универсал. А затем пройдут перед Вами декларации всех партий.

Мы стоим перед фактом, который требует нашей оценки. Высшие государственные учреждения опираются на органы общественного управления. Мы обязаны выявить свое отношение к Универсалу в сознании глубокой ответственности за наши слова и действия не только перед нашими избирателями, но и перед всеми народами, населяющими Россию, перед всем Государством Российским.

Мы можем быть разного мнения насчет условий, вызвавших необходимость объявления Республики, но все мы не можем не радоваться счастью народа, который вернул свои вольности и, как встарь, как свободная единица, будет жить в едином Российском Государстве.

Пусть же живет Вольная Украина в братском единении со всеми народами в великой свободной России!»

Члены Управы: Литвицкий, Оршанский, Длуголенцкий и Черняк оглашают 3-й Универсал на украинском, еврейском, польском и русском языках.

Затем выступают с декларациями: гл[асные] Д. В. Маркович (от Под[ольской] Укр[аинской] Рады), гл[асный] В. С. Дудич (от укр[аинских] соц[иалистов]), гл[асный] Х. А. Киль (о[т] ев[рейских] соц[иалистов]) на еврейском языке, переведенную Е. В. Радбилем, гл[асный] А. А. Мутафов (соц[иал]-дем[ократ] меньшев[ик]), гл[асный] И. М. Хаимсон (Сион[ист]), гл[асный] П. Н. Ренненкампф (партии нар[одной] своб[оды]), гл[асный] Б. Э. Оршанский («Бунд»), гл[асный] В. Н. Сведерский (польск[ое] коло), гл[асный] Тарногородский (с[оциал]-д[емократ] большев[ик]), гл[асный]

Хмелиовский (беспартийный), гл[асный] Лучанский (евр[ейский] нац[иональный] демократ), член Управы д[окто]р Черняк (соц[иалист]-рев[олюционер]) и гл[асный] Радош (пол[ьский] нар[одный] соц[иалист]).

После прочтения деклараций Н. А. Литвицкий провозглашает: «Да здравствует Украинская Федеративная Республика!»

Гл[асный] Маркович: «Слава Украинскому Народу, слава трудящимся классам, слава всем присутствующим».

Возгласы: «Слава, слава».

Музыка играет украинский гимн.

И. Я. Слуцкий: «Да здравствует великая, свободная Россия и все народы, ее населяющие».

Музыка играет Марсельезу.

Заседание закрывается.

В 9 ч[асов] 30 м[инут] заседание возобновляется в Белом Зале.

От Город[ской] Управы заместитель Гор[одского] Головы Н. А. Литвицкий предлагает следующую резолюцию:

«Заслушав 3-й Универсал, Городская Дума признает Центр[альную] Раду и Генеральный Секретариат высшей законной властью на Украине и поручает Управе руководствовать их указами».

Объявляется перерыв, после которого вносятся следующие резолюции:

Н. А. Литвицким от партий: Укр[аинских] С[оциалистов]-Р[евolucionеров], Укр[аинских] С[оциал]-Д[емократов], Укр[аинских] Н[ациональных] С[оциалистов], гласных хуторян, Еврейск[их] Национ[альных] Демокр[атов], Объед[иненных] Евр[ейских] Соц[иалистов] и Трудовиков:

«Заслушав 3-й Универсал Укр[аинской] Центр[альной] Рады и декларации всех фракций Думы по поводу этого Универсала, В[инницкая] Г[ородская] Д[ума] постановила: признать верховной властью Украинской Нар[одной] Республики У[краинскую] Ц[ентральную] Р[аду] и Генеральный Секретариат, призванные охранять на украинской территории права всех населяющих ее народов на основах, провозглашенных Универсалом, и в своей деятельности подчиняться всем распоряжениям этой власти».

И. Я. Слуцким от соц[иал]-дем[ократов] меньшевиков:

«Заслушав 3-й Универсал Центральной Рады и признавая: 1) что вопрос о государственном устройстве Украины, особенно в виду его связи с устройством государства в целом, – должен быть разрешен Всероссийским и Украинским Учредительными Собраниями, 2) что включение губерний, не предусмотренных соглашением Рады с Временным Правительством, является нарушением этого соглашения и противоречит демократическим принципам, т[ак] к[ак] только народный плебисцит мог бы разрешить такой спор, 3) что поэтому на все губернии и местности, отказывающиеся войти в состав Украинской Республики, не должно быть произведено никакого давления и 4) что тем не менее перед лицом нависшей над Россией опасности, в интересах сохранения единого демократического фронта, необходимо считаться с провозглашением Украинской Республики, как с фактом, и согласовать свою деятельность с новой формой государственного устройства, что однако не может лишить Всероссийского и Украинского Учредительных Собраний права рассмотреть этот вопрос во всей его полноте, –

Винницькая Государственная Дума признает Центральную раду и Генеральный Секретариат законными органами высшей власти на Украине и поручает Городской Управе руководствоваться их указами».

Г. Г. Бойно-Родзевичем от партии Народной Свободы:

«Городская Дума, признавая Генеральный Секретариат законной правительственной властью на Украине, поручает Управе руководствоваться его указами».

И. Ю. Хмелиовским от беспартийных (список № 5):

«Винницкая Городская Дума приветствует стремления братского украинского народа к созданию жизнеспособных форм и условий государственно-политического быта и выражает пожелания, чтобы содержание, вложенное в эти формы, содействовало выявлению и развитию самобытных сторон народного гения, обогащая человечество духовно-культурными ценностями и клонилося бы не к разъединению, а к объединению великой семьи славянских племен в их извечной борьбе с германизмом.

По отношению к Универсалу, опубликованному Центр[альной] Радой, Дума полагает, что актами государственного значения могут быть признаны лишь такие акты, которые правомерно выражают коллективную волю всего населения, не противореча нормам международного права, а также идеалам и понятиям цивилизованных народов мира».

Б. Э. Оршанский от партии «Бунд»:

«Заслушав чтение Универсала Ц[ентральной] У[краинской] Р[ады] и деклараций думских фракций, Винницкая Городская Дума принимает резолюцию, предложенную Городской Управой, и переходит к очередным делам».

До голосования резолюция автором была снята.

Д[октор] Черняк от думской фракции соц[иалистов]-революционеров вносит резолюцию, которую затем снимает.

Перед голосованием гл[асный] Тарногородский от фракции Рос[сийской] Соц[иал]-Дем[ократической] Раб[очей] Партии (большевики) Винницкой Городской Думы делает следующее заявление:

«Считая единственной властью, соответствующей революционным трудящимся массам всей России и Украины, – власть Советов раб[очих], солд[атских] и кр[естьянских] деп[утатов], фракция большевиков признает верховной властью на Украине Центральную Украинскую Раду, составленную на Всеукраинском съезде Советов раб[очих], солд[атских] и кр[естьянских] депутатов и выделенной [...] испол[нительный] орган.

Власть на местах должна принадлежать Советам рабочих, солдат и крестьян, живущих в данной местности.

Все реформы в области социальной, национ[альной] и нек[оторых] других, провозглашенные в Универсале Централь[ной] Украин[ской] Рады от 7 ноября сего года, несмотря на их неполноту, фракция большевиков приветствует, но подчеркивает, что действительное проведение их в жизнь возможно только, когда власть законодательная и исполнительная на Украине будет организована на вышеуказанных началах, т[о] е[сть] когда только сами рабочие, солдаты и крестьяне, населяющие Украину, будут управлять жизнью страны».

Голосованием 29 против 6 и 11 воздержавшихся принимается резолюция, внесенная Н. А. Литвицким.

В виду позднего времени заседание Думы переносится на понедельник 20 ноября.

Декларация с[оциал]-д[емократов] меньшевиков, прочит[анная] А. А. Мутафовым:

«Революция разбила цепи всех народов, населяющих Россию, и Украинский народ, воодушевляемый стремлением сохранить свою культуру, свой быт, свою экономическую жизнь, – в порыве национального творчества проявил стремление объединить свои силы... Среди общего развала и разрушений на Украине начался процесс созидания – и выросла свободная автономная Украина...

Временное Революционное Правительство санкционировало автономию и придало Украинской Центральной Раде силу и значение высшего государственного управления.

Война и общая разруха выдвинули общие задачи.

Спасение Государства, поставленного на краю гибели, стало целью всех народов, населяющих Россию.

Во имя общего блага, ради счастья всех народов – Российское Правительство протянуло руку братскому Украинскому народу.

Не ради обособления, а, наоборот, ради большого сплоченья свободных народов, демократия возвышает свой голос за свободное развитие наций, за их культурную и территориальную автономию.

В тот момент, когда потребовалось наибольшее напряжение всех сил народа и особенно демократической его части, началась гражданская война, руководимая безответственными демагогами, введшими народ в заблуждение... Начавшись в центрах, волна братоубийства разлилась по всей России и докатилась до Украины.

Близость фронта и сложность внутренних отношений требовали создания общей демократической линии поведения и поддержки Центральной Власти.

В это тяжелое время, среди огня и крови, была объявлена Украинская Республика...

Мы приветствуем народ, несущий вперед свое знамя!.. Но мы вместе с тем полагаем, что он сам и должен быть вершителем своей судьбы...

Через свое Учредительное Собрание Украинский народ и должен был определить форму своего национального устройства, будучи частью Великой России...

Кроме того, и Всероссийское Учредительное Собрание не может быть поставлено перед совершившимся фактом, почему за ним, совместно с Украинским народом, остается решающее слово в устройстве нашего государства, в интересах всех наций и тех частей, которые вправе претендовать на самостоятельное развитие, не отделяясь от России...

Равным образом, решение вопроса о присоединении губерний, не предусмотренных соглашением Рады с Временным Правительством, возможно в общегосударственном масштабе, при непременном участии населения, могущего выявить свою волю путем плебисцита.

До этого – ни давления, ни насилия в отношении населения таких губерний безусловно недопустимы...

Считаясь с политическими условиями момента, перед лицом нависшей над Российским Государством опасности, в сознании ответственности перед Революцией, рабочим классом и всеми трудящимися массами, – мы будем исходить, в своем настоящем отношении к возникающей новой форме Украинского Государственного строя, как к факту, вызванному особой политической ситуацией.

В интересах Родины и Революции мы приложим все силы к согласованию нашей работы с волею и стремлениями украинской демократии и в единении с демократией всей России...

Пусть живет Вольная Украина в братском единении со всеми народами Великой Свободной России!»...

Декларация, читанная младо-сионистом «Цеире-Цион» от имени Думской Сионистской фракции И. М. Хаимсоном:

«На мою долю выпала приятная и почетная миссия – приветствовать Свободную Украинскую Республику.

Великая Французская Революция провозгласила декларацию прав человека и гражданина, на знамени же Великой Русской Революции начертаны лозунги: «Национальное самоопределение и свобода народов».

И мы, сионисты, верим, что отныне не железные обручи гнета и насилий будут мертвой петлей стягивать народы, населяющие Россию, а братский союз равноценных и полноправных наций завершит и закрепит великие завоевания Российской Революции.

В дружном союзе со свободным Украинским народом и с другими народами, населяющими территорию Украины, свободно развивая свои культурно-национальные ценности, будет жить еврейская нация под защитой национально-персональной автономии.

Мы, сионисты, верим, что еврейский народ, веками томимый жаждой к своей исторической родине, близится к своей заветной цели – к созданию автономного территориального центра в Палестине. В Украине же мы будем рука об руку работать с братским украинским народом в деле упрочения самостоятельности и раскрепощения угнетенных народностей.

Преисполненные этой верой, мы, сионисты, обращаемся к свободному украинскому народу с напутственными словами нашей великой Библии: «Благоденствуй, вперед!»

Декларация Партии Народной Свободы, читанная П. Н. Ренненкампом:

«7 ноября 1917 г[ода] Украинской Малой Радой в составе 42 членов принят Универсал, которым: 1) провозглашена Украинская Республика с присоединением к ее территории и других губерний, кроме тех, на которые было распространено действие Рады Временным Правительством и 2) уничтожено право собственности на земли помещичьи и других нетрудовых хозяйств.

Признавая, что Украинская Центральная Рада и Генеральный Секретариат являются высшими органами местной административной власти в крае и принимая во внимание:

1) что Малая Рада своим постановлением узурпировала права не только Всероссийского Учредительного Собрания, которое она сама считает необходимым созвать на Украине, и

2) что объявлением об уничтожении права собственности на землю вносится анархия и расстройство в сельское хозяйство и связанную с ним промышленность в крае, –

Фракция Партии Народной Свободы находит, что Универсал, как исходящий не от правомочного органа, до принятия Российским Учредительным Собранием, не может быть признан актом государственного значения, имеющим обязательную силу».

Декларация гласных Винницкой Городской Думы Еврейской Национально-Демократической фракции, прочитанная Лучанским:

«В тяжелые минуты развала, анархии и безвременья, переживаемые нашей истрадавшейся родиной, мы, сыны нации, вынесшей на своих плечах весь кошмар

былого царизма, сердечно приветствуем возрождение Украинского народа актом провозглашения Украинской Народной Республики.

Мы верим, что Украинцы, долгое время находившиеся под игом деспотизма, теперь, став свободным народом, проникнутся идеями лучших борцов за вечные идеалы «Свобода, Равенство и Братство» и пойдут навстречу стремлениям и чаяниям населяющих Украину меньшинств. Пусть завет Великого Пророка Моисея «пусть будут все, живущие с вами, любите их как самого себя, ибо сами вы были чужими», пусть этот завет станет лозунгом возрожденного Украинского Народа и тогда на Украине будет место для свободного творчества всех национальностей на благо Украинской Республики и всей России.

Да здравствует Украинская Народная Республика!
Да здравствует Российская Федеративная Республика!»

В виду непредставления остальных деклараций в редакцию таковые будут помещены в следующем номере.

Известия Винницкой городской думы. – 1917. – 19 ноября.

№ 806

Повідомлення «Робітничої газети» про урочисте засідання Вінницької міської думи

17 листопада 1917 року

17 листопада відбулось урочисте засідання Вінницької Мійської Думи, присвячене оголошенню 3-го Універсала Центральної Української Ради.

Позаяк в думській залі не можливо було вмістити всіх, хто бажав бути присутнім в тому засіданню, мійська Управа призначила засідання в мійському театрі.

На сцені було призначено місця для гласних, весь театр було оздоблено українськими прапорами.

Народу прийшло так багато, що не було можливості всіх вмістити, хоч театр великий, на тисячу з лишком душ.

Засідання відкрилось промовою председателя Думи Слуцького, який в гарних і теплих словах вітав Універсал. Універсал було прочитано на чотирьох мовах: українській, єврейській, польській і російській.

Після того виступали з деклараціями представники всіх думських фракцій. Першим говорив од імени губерніяльної Ради Д. В. Маркович. Другим – од імени укр[аїнських] с[оціал]-д[емократів] і укр[аїнських] с[оціалістів]-р[еволюціонерів] – В. С. Дудич.

Після проголошення всіх декларацій було внесено кілька резолюцій. Прийнята резолюція, яка внесена українськими фракціями с[оціал]-д[емократів], с[оціалістів]-р[еволюціонерів]: «Заслухавши 3-й Універсал У[країнської] Ц[ентральної] Ради і декларації всіх фракцій Думи з приводу Універсалу, Вінницька Мійська Дума постановила: признати верховною владою Української Народної Республіки Українську Центральну Раду і Генеральний Секретаріат, як призвані охороняти на українській території права всіх населяючих її народів на основах, які проголошено Універсалом, і в своїй діяльності підлягати всім розпорядженням цієї влади».

За цю резолюцію голосувало 29 гласних, против 6, утрималося 11.

Характерно, що ні одна фракція не висловила проти влади У[країнської] Ц[ентральної] Ради, навіть кадети.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 24 листопада.

№ 807

**Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію святкувань
у містах і селах Подільської губернії з нагоди проголошення
Української Народної Республіки**

17 листопада 1917 року

В містах і селах Поділля відбуваються свята з приводу проголошення Української Республіки.

В губернському місті Поділля – Вінниці – свято проголошення Універсалу призначено на 21-е листопада. Можливо, що цього дня буде також скликано в Вінниці губернський селянський з'їзд.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 листопада.

№ 808

**Повідомлення газети «Нова Рада» про погроми в містечку
Хмільнику Літинського повіту**

17 листопада 1917 року

У городі Хмільнику, на Поділлі, юрба всякого люду розбила «Винний склад». Стали збиратися (довідавшись про здобуту горілку) й селяне з близьких сел. Почалось велике пияцтво... Якийсь п'яний запалив цигаркою розлитий спирт. В одну хвилину все кругом спалахнуло. Будинок згорів; у йому було коло 150 чоловік селян і солдатів, що там пили. Всі вони згоріли.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 листопада.

№ 809

**Телеграма Подільського губернського комісара Генеральним секретарям
військових справ та внутрішніх справ про становище
з охороною порядку в губернії**

18 листопада 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

Генсекретарю військсправ копія Генсекретарю внсправ

Командир 29 Донського полку котрого я просив послати козаку сотню на Браїловську цукроварню котру розгромляє проходячий військовий ешелон прислав мені таку відповідь крапки Телефонограмма Винница Господину Губернському Комиссару 1917 года 17 ноября 22 часа 50 минут Прошу для вызова сотень 29 полка

обращаться через Казачьего Комиссара Юго-Западного фронта точка В Браилов сотня иди отказалась Номер 1096 Полковник Яськин крапки точка Докладаючи про це пояснюю що вважаю цей полк нероботоспособним відносно охорони порядку в губернії і боротьби недопустимими преступленнями і нахожу що губернія не потерпить ущербу в разі вивода і заміни цього полка другою частиною котра визнавала би необхідність государственного порядку та дисципліни про що одночасно сповіщаю Снабюз 2210.

Гуком Степура
Отправ[лена] 18-ХІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 72. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 810

Повідомлення газети «Нова Рада» про зібрання громадян міста Ольгополя

18 листопада 1917 року

Цими днями місцевий комітет Укр[аїнської] партії Соціалістів-Револуціонерів влаштував зібрання громадян м[іста] Ольгополя, під час якого голова партії, член Української Центральної Ради прочитав реферата про події у Києві, про роботу сьомої сесії Української Центральної Ради та про загальне українське політичне становище. Після реферату докладчик давав пояснення на поставлені йому запитання, після чого присутні проспівали дуже гарно «Ще не вмерла Україна», гукнули Укр[аїнській] Центр[альній] Раді та члену Центр[альної] Ради докладчику «Слава».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 листопада.

№ 811

Повідомлення газети «Нова Рада» про виїзд до міста Вінниці комісії з представників секретарства внутрішніх справ

18 листопада 1917 року

Товариш Генерального Секретаря внутрішніх справ Л. Абрамович послав Подільському губернському комісару таку телеграму:

«Згідно з постановою комісії по охороні ладу на Україні до Вінниці виїзжає комісія з представників секретарства внутрішніх справ, національних, земельних, продовольчих та військових справ. Доручаю вам скликати в Вінницю представників від всіх повітових народних продовольчих та земельних управ на нараду, де мають обговорюватись питання – земельне, продовольче та охорони ладу».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 листопада.

№ 812

Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ щодо політичної ситуації у Проскурові

18 листопада 1917 року

ТЕЛЕГРАММА

Военная
Украинская
КИІВ
Генсекретарю внасправ

Проскурівський повітовий Комісар Шостаковський служить також і членом харчової Управи і зв'язку цим цілими місяцями не появляється Комісаріяті зараз його навіть нема в Проскуріві і де він знаходиться ніхто не знає Голова Земуправи повідомляє мене крапка Комісар Шостаковський з нами не працює не буває місяцями де він нам невідомо в повіті анархія разграблені маєтки городи теж не спокійно крапка З листопаду я просив добродія Шостаковського відказатися від обов'язків в харчовій управі на що відповіді досі не маю точка З огляду на вишенаведене прошу негайно призначити своїм розпорядженням Проскурівського повітового комісара предписавши призначеному негайно виїхати в Проскурів де анархія страшенна і нема кому керувати точка О послідках прошу не відмовити мене сповістити 2200.

Губком Степура
Оправлено: 18-XI-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 56. Рукпис. Засвідчена копія.

№ 813

**Повідомлення газети «Нова Рада» про влаштування мітингу-концерту
у Кам'янці-Подільському з нагоди проголошення
Української Народної Республіки**

19 листопада 1917 року

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬК, 20. У неділю 19 листопада у Пушкінському народньому домі головою міської «Просвіти» Петровським при участі української трупи, генерального комітету на чолі з членом Української Центральної Ради Іваном Горемика-Крупчинським було улаштовано український мітинг-концерт, на якому одночасно відбулося урочисте оголошення Універсалу Центральної Ради од 7-го листопада; перед тим українська трупа з власним оркестром музики й хором під жовтоблакитним прапором з національним гімном разом з військом від гарнізону улаштувала парад від городського театру до народнього дому. Універсал оголошено членом Центральної Ради Горемика-Крупчинським.

Під час оголошення Універсалу публіка гучно аплодувала, а оркестр і хор виконували національний гімн.

Вечером у городському театрі також було оголошено Універсал. Публіки в театрі було повнісінько; перед оголошенням Універсала Горемика-Крупчинський виступив з промовою і зазначив, що тільки у федеративній російській республіці народ зможе затвердити за собою всі здобутки революції і що тільки при самовизначенні народів запанує правда й воля на нашій землі. Оголошення Універсалу публіка слухала стоячи.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 листопада.

№ 814

**Повідомлення газети «Нова Рада» про пограбування маєтків
у селах Подільської губернії**

19 листопада 1917 року

На Поділлі, в маєтку Тростянчик, Ольгопольського повіту, селяне розібрали більше 500 фур соломи та полови і нахваляються забрати й пашню. Управитель маєтку просить негайної охорони, бо пропаде худоба.

Селяне Слободзеї, Балтського повіту, ділять і розорюють лани в маєтку п[ана] Маньківського, лякають робітників і заважають працювати; розтягають ліс, сіно, солону та інше майно. Міліція нічого не може зробити. В маєтку кінний завод та породиста худоба і коли зараз же не буде вжито заходів, то не тільки на той рік, а і цього року не буде чим прогодувати коней та худоби і вони вигинуть, – повідомляє управитель Пищатовський.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 19 листопада.

№ 815

**Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу вінницького вчительського
з'їзду щодо III Універсалу Центральної Ради**

20 листопада 1917 року

ВІННИЦЯ, 20 ноября. Вінницький повітовий учительський з'їзд, вислухавши Універсал Української Центральної Ради, радісно вітає рішучий крок верховного органу центральної влади на Україні і заспокоєння її від жахів анархії, визнає верховною владою Української Народньої Республіки – Центральну Раду і її виконавчий орган Генеральний Секретаріат. Рішуче протестує проти всяких заходів для перевиборів Центральної ради до скликання Укр[аїнських] Уст[ановчих] Зборів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 4 грудня (21 листопада).

№ 816

**Лист голови Ново-Ушицького товариства «Просвіта» до Подільського
губернського комісара щодо кандидатури на
призначення повітовим комісаром**

21 листопада 1917 року

ИНСПЕКТОР
НОВО-УШИЦКОГО МУЖСКОГО
ВЫСШЕГО
НАЧАЛЬНОГО УЧИЛИЩА
21 листопада 1917 р[оку].
№ 420.

Конфіденційно

Губернському Комісарові добродієві Степури
Високоповажний Добродію

Телеграму Вашу від 14 сього листопада на сет того, щоб Просвіта висловила свою думку з приводу зібрання Ушицьким Повітовим Виконавчим Комітетом в кандидати на Ушицького Повітового Комісара Филимона БОДНАРЯ я одержав тільки 19-го 20 числа*. Я зібрав Раду для цього питання. Виславляючи свою думку, члени Ради не змогли прийти до згоди. Четверо з членів Ради висловились так: Боднар для того, щоб бути Комісаром, не підходить. Комісар повинен бути чоловіком з вищою освітою, рівний, холоднокровний, делікатний, учтивий, і з великим тактом. Цього всього в Боднаря нема. Він чоловік гарячий, невидержаний, грубий, дерзкий, неделікатний, нетактичний; обідить чоловіка ні за що, ні про що, йому нічого не стоїть; невоспитаний і неосвічений. Учився він в нижчій початковій школі, був кілька років волостним писарем до цього року поки настала свобода. Побачивши, що з селянами зладить тепер неможливо, він покинув волость і перейшов на службу в Ушицьку Повітову Земську Управу і служить в канцелярії Земської каси мілкового кредита. З цим усім згожий цілком і я, що заявляю як голова Ради. Сам себе Боднар счита соціал-революціонером. Яким він соціал-революціонер, про це я не можу твердо підтримувати. Мені здається, що він ще лівіший. Один член Ради нашої з цим усім не згоджується і лічить, що Боднар цілком підхожий для Комісара чоловік. Цю думку підтримав і ще один член Ради, тільки цей член це підтримує з колебанієм, неуверенно. Один член Ради висловився, що Комісар повинен бути з вищою освітою і з великим тактом; такт у Боднаря, на його думку, єсть, хоть освіти і не має, а про те, що торкається до того, чи годиться Боднар бути Комісаром цей член от прямого отвіту уклонився, заявивши, що в телеграмі не потребується виславляти свою думку з приводу зібрання його кандидатом в Комісари, але на кануні, в частній балачці, цей самий член прямо висловився, що Боднар для посади Комісара не здатний. Остається ще один член Ради, котрий в Раді теж прямо не схотів висловити своєї думки про Боднаря, сказав тільки, що він не хоче, щоб Комісаром був поляк Вільчевський; в частній же балачці, котра була уже після того як більша частина членів Ради розійшлася, сказав, що Боднар для посади Комісара не годиться, але як кращого немає, то і цей згодиться. За теперішнього Комісара Вільчевського всі згодились, що Комісаром він не може бути, бо він, як поляк, веде польську лінію і грає полякам в руку. Через це в декотрих селах поляки повиганяли з земських шкільних будинків школи, в котрих мали право учитись і українці, і поляки, і жиди, і заснували свої польські школи і комісар поляк Вільчевський не хоче вжити ніяких заходів, щоб школи були так, як і попереду, це б то значить, щоб опять училися там всі, а не тільки поляки. Один член Ради, котрий найбільше стояв за Боднаря, упирався на те, що Боднаря зібрани в Виконавчій Комітеті крестьяне і він для них годен. На це указали другі члени, що вибори Боднаря неможливо назвати правильними, бо засідання виконавчого Комітету було зроблено зараз же після земського зібрання, котре тяглось два дні. На повістці Виконавчого Комітету не було написано про вибори Комісара, а через це почти вся частина інтелігентна розійшлася зараз після земського зібрання і в виборах Комісара уже не приймала участі. Вибирали самі крестьяне, котрі пробувши два дні в Земській зібранні уже на третій день не хотіли зоставатися, бо це їм дорого коштувало в городі і вони подали голос, щоб аби скоріше покончить і поїхати додому. Чи була там на засіданні ісполнительного Комітету хоть половина членів тих, що мали право вибирать, про це я твердо не скажу, бо твердо про це не знаю, а що інтелігенція почти що вся розійшлася, то це було так. Через таку поспішність крестьян до дому і трудно сказати, чи годен Боднар їм, чи вибрали тільки потому, щоб скоріше до дому поїхать. Цю думку свою висловлюю потому, що на кануні цього були вибори в земській зібранні мирових суддів, котрі протяглись до півночі і

крестьяне за двох послідніх кандидатів в судді зговарувались так: та подамо вже білі шари за цих двох, щоб скоріше закончить, бо будем сидіть до світа. Так само мені здається, що і виборами Комісара вони не дуже то цікавились. Я вже живу тут 8 років і знаю в Ушиці почти всіх інтелігентів і багато знаю і в повіті, бо служу інспектором вищої початкової школи, ізжу весною по селам на екзамені в початкові школи і тепер состою Головою шкільної ради. Прийшлося мені балакати про вибори Боднаря в Комісари. Так вся інтелігенція прямо таки дивується, що його вибрали. На їх думку, він не буде мати ніякого авторитету. Мені здається, що треба назначити необхідно нові вибори Комісара і щоб оповістки про ці будучі вибори були вислані заздалегідь і хоть на місяць раніше і щоб в оповістці було іменно зазначено, що будуть вибори Комісара. Голова Просвіти Кривченко. Вірно: Діловод

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 16 – 17. Машинопис. Копія.

**Так у тексті.*

№ 817

**Повідомлення газети «Известия военно-революционного комитета VII армии»
про ухвалу зібрання майстрів та робітників депо станції Гречани**

21 листопада 1917 року

Слушали: 1. Отношение к переживаемому политическому моменту.

Постановили: 1. Выслушав ряд ораторов и всесторонне обсудив настоящее положение страны вынесли следующее постановление: Вся власть должна быть сосредоточена в руках Советов Рабочих, Солдатских и Крестьянских Депутатов, так как эта власть только и дает определенные и точные направления к народному благополучию и миру всех народов. Долой всякие колебания, не может быть нейтралитета, нейтралитет считаем подлостью, и все кто не с нами, тот против нас. В дальнейшем вся власть, Великому хозяину земли Русской Учредительному Собранию, выбранному на святых началах свободы, равенства и братства 4-х членным голосованием. В частности действия Проскуровского Совета по делам Комитета 7 армии, считаем правильными, как направленное в гнездо жандармов, что доказано в однократных заседаниях совета и нашими наблюдениями, тем более, что таковой от настроения армии давно оторвался и повис в воздухе, а перевыборы всеми доступными средствами тормозит.

Слушали: 2. Доклад (чтение трудов делегатского съезда дороги в Новоград-Вольнске, в октябре 1917 года).

Постановили: 2. Выслушав доклад, постановили: благодарить выбранных нами, и выражающих действительно нашу волю и желание, членов Гик. Рик и Мик. и делегатов съезда: Особую заслугу съезда усматривает в наказе, выработанном для делегатов на Всероссийский ж[елезно] д[орожный] съезд и резолюциях по войне Народов, Учредительному Собранию, предпарламенту и национальному вопросу, а также нашим экономическим нуждам, особенно большей эту заслугу считаем потому, что наши вожди внесли эти резолюции за целый месяц перед настоящим моментом, и, как видим, сказали именно то, что необходимо в настоящую минуту.

Председатель собрания Шухов

Секретарь Степанов

Известия военно-революционного комитета VII армии. – Проскуров. – 1917. – 5 декабря.

№ 818

**Телеграма Подільського губернського комісара військовому командуванню
про дозвіл на відрядження підпоручика Красовського на
призначення помічником повітового комісара**

23 листопада 1917 року

Военная

КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСК

Воинскому Начальнику копия Адъютанту Коменданта Красовскому

На мои представления Генеральным Секретарям войсковых дел и внутренних дел Центральной Украинской Рады об освобождении Красовского от обязанностей адъютанта ввиду назначения его на должность помощника Каменецкого уездного комиссара мною получен такой ответ от Начальника политического отдела Генерального Секретарства войсковых дел кавычки Генеральный Секретарь войсковых дел согласился на откомандирование подпоручика Красовского на должность помощника Уездного Комиссара кавычки точка Сообщая изложенном прошу срочном порядке освободить Красовского обязанностей адъютанта 2276.

ГУКОМ Степура

Отпр[авлено] 23-ХІ-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 96. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 819

**Лист єпископа Балтського Пимена Подільському губернському комісару щодо
захоплення селянами монастирських лісів і землі у повітах губернії**

24 листопада 1917 року

В[е́домство] П[равославного] И[споведания]

ЕПИСКОП

Подольский и Брацлавский

Ноября 24 дня 1917 г[ода].

№ 8896.

Г[ород] Каменец-Подольск.

Господину Подольскому Губернскому Комиссару

Милостивый Государь

Настоятельница Сатановского женского монастыря, игуменья Антонина донесла Подольской Духовной Консistorии, что по распоряжению Проскуровского уездного Исполнительного Комитета, от 26 июня с[его] г[ода] за № 615, Кузьминский волостной Исполнительный Комитет вызывал на 9-е июля доверенное от монастыря лицо, арендатора монастырской земли, расположенной при с[еле] Шишковцах, Плесневича и членов Шишковского сельского Комитета для соглашения о той же монастырской земле, которую крестьяне, по решению своего сельского Комитета, постановили непременно изъять из владения арендатора Плесневича ранее истечения арендного срока, т[о] е[сть] ранее сентября 1918 г[ода]. Никакие просьбы и возражения со стороны монастыря против нарушения арендного договора не могли склонить крестьян к отмене их постановления и приступить к вспашке и обсеменению монастырской земли с настоящей же осени. Такое требование крестьян поддерживают Проскуровский и

Кузьминский Комитеты. Единственною уступкою со стороны крестьян было обещание владеть монастырскою землею до решения земельного вопроса Учредительным собранием, через обработку ее исполным порядком. При таких обстоятельствах игуменья Антонина не могла воспротивиться крестьянам в их намерении произвести вспашку монастырской земли, вынуждаясь уступить населению.

Также настоятельница Барского женского монастыря игуменья Мелетина донесла Подольской Консistorии рапортом от 19 и 26 июня сего года о домогательствах Председателя Продовольственного Комитета г[орода] Бара производить рубку монастырского леса для продажи дров населению.

Епархиальное Начальство просило 9-го июля с[его] г[ода] за № 5564, предместника Вашего принять меры к устранению покушения названного Председателя Продовольственного Комитета осуществить рубку монастырского леса захватным порядком.

Между тем та же игуменья Мелетина донесла затем, что в последнее время продовольственный Комитет гор[ода] Бара, во главе с Евгением Завьяловым и Петром Крымским, предъявляет неотступные требования о том, чтобы монастырь немедленно продал этому комитету на сруб часть своего леса, указав при этом на то обстоятельство, что сами администрация монастыря не дала добровольного согласия на рубку и продажу леса, то последний все равно будет взят тем же Комитетом. Посему игуменья Мелетина вынуждена была при таких обстоятельствах дать условное согласие на рубку леса, т[о] е[сть] если последует на то разрешение Епархиального Начальства.

В виду изложенного имею честь просить Вас, Милостивый Государь, принять меры к предупреждению и ликвидации самочинных захватов лесных и земельных владений Сарановского и Барского монастырей и о последующем прошу меня уведомить, а равно не оставить уведомлением и о том, какие меры по просьбе Епархиального Начальства от 9-го июля сего года за № 5564, к устранению покушения Председателя вышеупомянутого продовольственного Комитета осуществить захватным порядком рубку леса Барского женского монастыря.

Призывая на Вас Божие благословение, с истинным почтением и преданностью имею честь быть покорнейшим слугой Пимен Епископ Балтский вр[еменно] Управляющий Подольской Епархией.

Верно: Помощник Правителя канцелярии Подольского Губернского Комиссара

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 158 – 159. Машинопис. Засвідчена копія.

**На документі резолюція: Пересилається Проскурівському Повітовому Комісару для належних розпоряджень. 7 грудня 1917 р[оку]. № 13370. Могильовському № 13371. Подільський Губернський Комісар Степура*

№ 820

Постанова Подільського губернського комісара щодо розподілу обов'язків

25 листопада 1917 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 13389

1917 года ноября 25 дня. Я, Подольский Губернский Комиссар, на основании ст[атьи] 8 Положения об утверждении Временного Положения о Губернских и Уездных Комиссарах и ст[атьи] 16 и 19 названного положения, а также в виду предстоящего на днях выезда моего с канцелярией Губернского Комиссара в г[ород] Каменец-Подольск,

постановил: впредь до возвращения в г[ород] Каменец-Подольск остальных Губернских учреждений Министерства Внутренних Дел и назначения второго Помощника Губернского Комиссара, возложить на Помощника Подольского Губернского Комиссара Владимира Самуйловича ДУДИЧА: 1) председательствование во всех присутствиях, комиссиях, комитетах и прочих губернских учреждениях, Министерства Внутренних Дел, остающихся в г[ороде] Виннице, 2) наблюдение и общее руководство деятельностью этих учреждений и подписывание исходящих по этим учреждениям бумаг и 3) общее руководство делами, связанными с демобилизацией армии. За собой оставляю: 1) все дела по канцелярии Губернского Комиссара, в том числе: а) дела о милиции, за исключением расъяснения кредитов на содержание милиции, делопроизводство по которому сосредоточено в Губернском Правлении и таким образом переходит помощнику В. С. Дудичу вместе с другими делами Губернского Правления, б) все дела о Губернском и Уездных Комиссарах и их Помощниках и в) дела по земским и городским выборам и другие, производившиеся по б[ывшему] Губернскому по Земским и Городским делам присутствию и переданные теперь в канцелярию Губернского Комиссара, 2) все дела, связанные с командированием Черновицкой военной милиции в Подольскую губернию и нахождением ее в пределах Подольской губернии и 3) все дела, связанные с беженским движением, призреванием беженцев и ревакуацией их.

Подольский Губернский Комиссар Степура

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 10. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 821

Телеграма Подільського губерньского комісара начальнику Гніванської міліції про погроми помістя А. Урбанського

26 листопада 1917 року

Срочная

**ТЕЛЕФОНОГРАММА
ПОДОЛЬСКОГО ГУБЕРНСКОГО КОМИССАРА
ГНИВАНЬ
НАЧАЛЬНИКУ МИЛИЦИИ**

Сейчас мною получены сведения что в селе Рыжавке имени Антона Сигизмундовича УРБАНСКОГО местными селянами совершенно разгромлен жилой дом и службы расхищена мебель пшеница и прочее имущество сорван телефон точка Имеются сведения что намерены также поджечь дом точка Прошу срочно принять меры к немедленному отображению похищенного имущества и хлеба охране оставшегося еще неразграбленным имуществом и имения от дальнейшего разгрома и возможности поджога. Зачинщиков арестуйте передайте судебной власти. О принятых мерах сообщите 2307.

Подольский Губернский Комиссар Степура
26/XI 1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 106. Машинопис. Засвідчена копія.

**На документі помітка: Телефонограмма составлена на основании словесного заявления Урбанского.*

№ 822

Телеграма начальника Вінницької міліції Подільському губернському комісару про погроми у селах Вінницького повіту

27 листопада 1917 року

Копия телефонограммы, полученной Подольским Губернским Комиссаром из Ворошиловки 27 ноября 1917 года.

Вчера я выезжал с 20 милиционерами в Рыжавку там в ночь с 25 на 26 ноября явилось 25 вооруженных солдат разгромили дом Урбанского. К солдатам присоединились крестьяне и до утра вчерашнего дня унесли все имевшееся в доме который представляет из себя картину самого дикого разгрома. Солдаты скрылись по Рыжавке дознание производится. В разгале виноваты крестьяне, почти половина села. Зачинщики выясняются. Прокурору послана телефонограмма. Есть основание предполагать на нападение на последнее имение Ворошиловку. Здесь организована охрана под руководством районного начальника. В селе Звонихе Брацлавского уезда граничащей с Тывровской волостью крестьяне разгромили и разобрали живой и мертвый инвентарь имения. Туда выезжали казаки но ничего не сделав уехали, очевидно потому что никто из гражданских властей не прибыл. Это обстоятельство послужит соблазном к разгромам имений Тывровской волости еще уцелевших а именно Тывров Михайловка Клищеве Пилява Васильевка и Сутиски. Нач[альник] Винницкой милиции Ярошевский.

Верно: Правитель Канцелярии

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 109 – 109 зб. Машинопис. Копія.

№ 823

Повідомлення газети «Нова Рада» про погроми у Подільській губернії

28 листопада 1917 року

На Поділля недавно виїхала послана Генеральним Секретаріатом комісія для обслідування становища в губернії. Цими днями комісія ця прислала по безперервному дротові до Генерального Секретаріату слідууючу телеграму:

«Становище губернії сумне. Досі ми ознайомились тільки з земельною та харчовою справою. Конче треба зараз же визначити права та обов'язки земельних комітетів. Треба дати їм якийсь технічний апарат і засоби. Причина лиха в тому, що людність на місцях дивиться на панські землі, як на власність найближчого села.

В губернії нема жодних харчових запасів. Західна, прифронтова, частина губернії уже голодує. Не багато луче і в східних повітах. Губернська продовольча управа складає з себе відповідальність за харчову справу. Крім того, нема жодного апарату адміністративного.

Сюди прислано для охорони губернії *** український полк, але ні губернський комісар, ні начальник полку офіційно про це не сповіщені, так що скористуватись допомогою полка не можливо. Треба зробити відповідне розпорядження, а також негайно вислати сюди кінну українську частину.

В Кам'янецькому та Проскурівському повітах стоїть гвалт: там у пень розгромлюють все, що є. Сили для припинення безладу нема. В справі погромів до вас мають з'їхатись на нараду представники міст та більших містечок губернії.

Раніше їх не викликали через непорозуміння.

Великий неспокій викликав декрет народних комісарів про права рад робітницьких депутатів роспускати органи самоуправління. Проскурів зовсім відірваний. Конче треба на місці знати, як бути з радами, як поводитись, коли вони будуть заводити податі та призначувати переобрання місцевих рад та дум».

В зв'язку з цими звітками Генеральний Секретаріат зробив відповідні розпорядження начальникові *** українського полка на Поділлі, а також звелів негайно послати туди Кінні військові частини.

Відносно рад робітницьких депутатів також дано відповідні вказівки.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 28 листопада.

№ 824

Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ УНР про призначення комісара у Вінницькому повіті

29 листопада 1917 року

Военная

КИЇВ

Генсекретарю внсправ

Вінницький повітком Юркевич 24 листопада виїхав відпустку за межі повіту на десять днів а власне по шосте грудня точка З огляду на те я 24 телеграфно просив всеукраїнську військову раду не гаючись командирувати Вінницю певну особу для тимчасовго виконання обов'язків Вінницького повіткома точка Досі відповіді Ради не маємо і таким чином повіт вже скільки днів без комісара точка Вважаючи на те що в ці тяжкі часи неможливо заставляти повіт без комісара ласкаво прошу призначити тимчасово виконувачем обов'язки Вінницького повіткома члена Губернської Української Ради Валеріана Васильовича добродія Боржковського котрий вже виконував тимчасово обов'язки Вінницького повіткома точка Вдержати Юркевича повіті не було сили 2341.

Гуком Степура

Отпр[авлена] 29-XI-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 62. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 825

Телеграма Подільського губернського комісара командирю 2 Гайдамацького полку про допомогу в охороні промислових об'єктів

30 листопада 1917 року

Военная

Украинская

ЯНОВ

Командирю 2 Гайдамацького полка копія полковій Раді

Перша сотня 40 Донського полку котра зараз охороняє цукроварні Вінницькім повіті получила розпорядження разом зо всім полком відправитися на Дін а 8 гайдамацький полк не може післати туди своєї частини точка З огляду на те прошу

негайно командирувати Калинівку одну сотню козаків для охорони Калинівської Кордилівської Заливанщинської і інших цукроварень заводів і економій от розгрому відповідно загальних інструкцій Генсекретаріату. Одночасно телеграфую Петлюрі 2366.

Губкомісар Степура
30-XI-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 134. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 826

Обов'язкова постанова Подільського губернського земельного комітету щодо земельних питань

30 листопада 1917 року

На основі і для виконання волі 3 Універсалу Укр[аїнської] Ц[ентральної] Р[ади] з 7 листопада 1917 р[оку] Подільський Губерніяльний Земельний Комітет постановив 30 листопада 1917 р[оку] видати слідууючу обов'язкову постанову.

I

1) Всі землі поміщицькі і інші землі нетрудових господарств, т[о] е[сть] удільні, монастирські, кабінетські і церковні, а також ліси, інвентар живий і мертвий, обсівний матеріал і сіл[ьсько] господар[ської] приналежности забезпечуючи правильний хід господарського життя економій, переходять під нагляд і розпорядження Повітових і Губерніяльного Земельних Комітетів.

2) Всі запаси зерна, корму і інших плодів нетрудового господарства, а також ліс і дрова переходять в розпорядження Повітових і Губерніяльного Земельних Комітетів, а надлишка плодів передається по твердим цінам харчовим органам.

Замітка. Під опис належать, також мешкальні будинки, заняті власником і членами його сім'ї, які остаються в розпорядженню власників.

3) Від дня видання цієї обов'язкової постанови всі права власників з договорів на оренду землі негайно переходять на Повітові Земельні Комітети, яким дається право розв'язання контрактів по їхньому переконанню.

4) Всі умови на купно лісу касуються з днем видання цієї обов'язкової постанови, при чім Повітовим Земельним Комітетам ставиться обов'язком стояти на сторожі інтересів державних громадських інституцій і населення оскільки йде річ про забезпечення їх паливом і забезпечення звороту витрачених ними на це коштів, коли є така можливість.

5) Для зроблення опису господарства у переведення його обрахунку складається Комісія: з одного представника Повітового Земельного Комітету, одного представника Волосного Земельного Комітету, двох представників Сільського Виконавчого Комітету і власника або його представника.

6) Одна відпись опису видається бувшому власнику, одна остається при господарстві, одна в Волоснім Земельнім Комітеті, одна в Повітовім Земельнім Комітеті, а первозір передається Губерніяльному Земельному Комітетові.

II

7) Після зробленого опису, завідування господарством може лишиться, по думі Повітові Земельної Управи, в руках попередньої адміністрації.

8) Полишена на місцях адміністрація в своїх всіх чинностях в справі управління господарства підлягає Повітовому Земельному Комітетові.

9) Для постійної фактичної контролі і нагляду за збереженням взятого в розпорядження господарства місцеве населення вибирає Комісара Господарства, якого обов'язком є відповідати за збереження відповідно до описі, за правильне розходовання продуктів в самім господарстві, згідно з потребою адміністрації, за правильне відпущення продуктів по ордерам Повітового Земельного Комітету.

Замітка. В справі ведення господарства Комісар не мішається; в випадку, коли Комісар Господарства знаходить ведення неправильним, він повідомляє о цім Сільський Виконавчий Комітет і Волосний Земельний Комітет.

10) При присутності в близькім сусідстві кількох господарств нагляд над ними може вести один Комісар Господарства.

11) Відповідальність за збереження господарства і правильний хід господарського життя накладається на Сільський Виконавчий Комітет цього села, яке вибрало Комісара чи Контрольну Комісію, зложеною з представників Сільського Виконавчого Комітету кількох сіл в числі 3-5 членів.

12) З огляду на це, що вся земля і сільське господарське майно об'являється загальнонародним добром, яким остаточно розпорядяться Установчі Збори, недопустимі ніякі самочинні розділи, розграблювання і загарбування.

13) Всі гроші, отримувані в господарстві з експлуатації його і приватних лісів, вносяться в депозит Повітових Земельних Комітетів, які і розпоряджуються ними, під загальнодержавною Контролею і Контролею Земельних Комітетів вищих інстанцій.

III

14) Комісар Господарства входить, як рівноправний член, в Контрольну Комісію або в Сільський Виконавчий Комітет при розгляді питань, відносячихся даного господарства.

15) Всі видатки як грошеві, так і матеріальні виконуються обов'язково також за підписью Комісара Господарства.

16) Вибраний населенням Комісар господарства представляється Волосною Земельною Управою на затвердження в Повітову Земельну Управу, в такім самім порядку проводиться усуння Комісарів Господарства.

17) Для управління всіми господарствами волости, кожному Волосному Земельному Комітетові призначається Повітовою Земельною Управою Волосний Комісар з спеціальним підготовленням.

18) Волосний Комісар дає напрям і об'єднує діяльність адміністрації господарства, регулює відношення між адміністрацією і Комісарами Господарств.

19) Роз'їзди осіб, виконуючих обов'язки по ділам Земельних Комітетів, виконуються кіньми, взятими на рахунок економій, тому повинен Повітовий Земельний Комітет зробити відповідне розміщення коней і повозок для виїздів, згідно з потребою ділових маршрутів, а також мати достаточне число підвод при Повітових Земельних Комітетах.

20) Користування кіньми, вказаними в п[ункті] 19 до розсилки Головним Земельним Комітетом відповідних відкритих листів повинно виконуватися на основі відношень Губерніяльного, Повітових і Волосних Земельних Комітетів, а також Комісарів Господарства.

21) Роз'їзди реєструються Комісарами Господарства по пропозиціям, а після по талонам відкритих листів.

22) Особи винні в порушенні цієї обов'язкової постанови будуть відповідати по ст[атті] 29 Уст[ава] о карах, накладених Міровими Судіями.

Т[имчасово] В[иконуючий] об[ов'язки] Голови Комітету Товарищ С. Вахліовський.
В[иконуючий] об[ов'язки] Писара С. Мельниченко.

Известия Подольского губернского продовольственного комитета. – 1917. – № 3-4. – С. 14 – 17.

№ 827

**Витяг із постанови військового з'їзду VII армії щодо поповнення
складу Військово-революційного комітету**

2 грудня 1917 року

**Выписка из постановления Армейского Съезда 7 армии в заседании
2-го декабря 1917 года в г[ороде] Каменец-Подольске**

Заслушав просьбу народного комиссара при 7-й армии о необходимости временно пополнить состав Военно-Революционного Комитета при 7 армии в виду переобременения В[оенно]-Р[еволюционного] К[омитета] работой, Съезд постановил:

Выделить из своего состава в помощь В[оенно]-Р[еволюционному] К[омитету] в качестве членов В[оенно]-Р[еволюционного] К[омитета] следующих лиц: **МАКСИМОВА, ЧИСТОВА, СКОРОХОДОВА, ЗЕНЮКА, ДАГАЕВА, ДЕНИСОВА, СТАРОСТИНА, МОКЕЕВА, КАРАВАЕВА, МАЛАХОВА, ДУДКИНА-ЯРЬШКИНА И ЕРШОВА** и помощниками комиссара **БОРОДУЛИНА И ЯКИМАКИНА**.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 36. – Арк. 1. Друкарський відбиток.

№ 828

**Ухвала військового з'їзду VII армії щодо засудження
діяльності Армійського комітету**

3 грудня 1917 року

**Резолюция 2-го Армейского Съезда VII армии 3-го декабря 1917 года
в г[ороде] Каменец-Подольске**

Заслушав доклад о деятельности бывшего Аркома тов[арища] Виллера, представителей Главного Комитета Подольской ж[елезной] д[ороги] т[оварищей] Голоскова и Дубинина, из которых вполне ясно определилось, что избранной солдатской массой и обязанной быть ее представителем, он не желал поддерживать связь со своими избирателями, а был лишь агентом правительства Терещенко и Керенского, что не имея над собою контроля в течении 6-ти месяцев вводил в заблуждение солдатские массы об истинном положении дел в стране, содействовать закреплению буржуазному правительству, а в последнее время принимал активное участие в подавлении народной революции, путем разгона советов и посягательства на ж[елезно]-д[орожную] организацию и теперь уклоняется от ответа перед Армейским Съездом.

2-й Съезд постановил выразить бывш[ему] Аркому 7 свое возмущение против его деятельности, благодарность Арм[ейскому] В[оенно]-Р[еволюционному] К[омитету]

7 за его энергичную борьбу с контр-рев[олюционн[ым]] Аркомом и требует немедленной явки всех членов на съезд для сдачи всех дел новому Аркому.

В случае не выполнения постановления съезда, он примет меры к доставлению их и преданию суду.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 37. – Арк. 1. Друкарський відбиток.

№ 829

**Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства
внутрішніх справ УНР про кадрові питання в губернії**

3 грудня 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

Генсекретарство внсправ

На 4014 конфіденційно точка Балтщині взагалі помічається антиукраїнський подих відчувається вплив Одеси точка Ісайко кажуть виїхав до Петрограду не дочекавшись ствердження Помішником Повітового Комісара тимчасово призначити Ориценка котрому я доручу тимчасове виконання обов'язків комісара точка Кандидата у Комісара немає точка Отже прошу Вас делегувати когось у Балту з Київа точка Так само і у Вінницький повіт де зараз нема нікогоісінько точка Що торкається Начміліції Конколовичча то Балтські євреї його чогось хвалять українці спілчане гудять дві точки це землевласник не цурається кажуть чарки точка Та горе ось у чому точка На підставі закону скобки статті 10 Временного Положення о міліції скобки Начміліції вибирають і звільняють Земгорууправи точка Отже де управи ворожі національним ідеалам народу там навмисне держать українофобів на посадах точка Кандидатура Лойчинського бажана точка Представникові Балтщини я мав нагоду зазначити правний шлях до усунення Начміліції 2400.

ГУКОМ Степура

Отпр[авлена] 3-ХІІ-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 61. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 830

**Повідомлення «Робітничої газети» про результати виборів до
Всеросійських Установчих зборів по місту Вінниці**

3-5 грудня 1917 року

3, 4 і 5 грудня відбулись вибори до Рос[ійських] Уст[ановчих] Зборів по м[істу] Вінниці.

Голосувало всього 14261 чолов[ік].

Голоси поділились так: за № 1 (укр[аїнські] соц[іал]-дем[ократи], соц[іалісти]-рев[олюціонери] і сел[янська] сп[ілка]) – 2848 (з них забраковано 240), за № 2 (євр[ейський] нац[іональний] список) – 3227, за № 15 (большев[ики]) – 3058, за № 4 (кадети) – 1420, за № 8 (поляки) – 1535, за № 10 (рос[ійські] соц[іалісти]-рев[олюціонери]) – 562, за № 14 (меньшовики) – 500. Останні списки одержали зовсім мало голосів.

Військові частини віддали свої голоси переважно більшовикам; (український гайдамацький полк голосував з фронтом). З 3733 голосуваних одержали: більшовики – 2344 гол[оси], укр[аїнські] соціалісти – 690 гол[осів], рос[ійські] соц[іалісти]-рев[олюціонери] – 320. Таким чином самий город дав більшовикам всього лиш 724 гол[оси], тоді як укр. соціалісти одержали в городі більше 2000 голосів. Окраїни голосували за укр[аїнський] список майже виключно.

Результатів голосування по селах ще нема, хоч деякі села вже представили в виборчу комісію виборче проізводство, звідки видно що № 1 (список укр[аїнських] соц[іал]-дем[ократів], укр[аїнських] соц[іалістів]-рев[олюціонерів] і сел[янської] сп[ілки]) зібрав коло 90% всіх голосів. Єсть села, де майже всі голоси подані за № 1.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 15 декабрия.

№ 831

Повідомлення газети «Нова Рада» про святкування у селі Янкулові Ямпільського повіту з нагоди проголошення Української Народної Республіки

5 грудня 1917 року

В неділю 26-го листопада в селі Янкулові Под[ільської] губ[ернії], Ямпільського повіту, відбулося велике для громади національне свято.

Після скінчення церковної служби священник оголосив 3-й Універсал Ц[ентральної] Р[ади] і почався благодарственный молебень, в кінці котрого Центр[альній] Раді, Генеральному Секрет[аріату], яко Українському Правительству, Народній Українськ[ій] Республіці, і українському війську було проспівано многоліття.

Коло місцевої школи була відслужена по Шевченкові і всіх борцях за Вкраїну «велика панахида» і весь нарід проспівав їм вічну пам'ять. Були промови про значіння великого дня «об'явлення Української Народної Республіки» і значіння життя і творчості Гар. Шевченка.

У вечері того ж дня на загальних зборах громади були вирішені і приговором затверджені такі постанови:

1) Щиро вітати Центр[альну] Раду, Генер[альний] Секрет[аріат], котрих ми вважаємо яко наше Центральне Правительство і будемо його підтримувати всіма силами, які знаходяться в нашій розпорядженю.

2) Універсал Центр[альної] Ради, оголошуючий Українську Народн[у] Республіку в Федеративній Російській Республіці, громадянські свободи для всіх народів на Україні сущих, передачу землі в руки трудящого народу і скликання Укр[аїнських] Устан[овчих] Зборів – признати цей Універсал актом великої народної справедливости і рішуче всім заявляємо, що Ц[ентральна] Р[ада] Укр[аїнської] Респуб[ліки], йдучи наміченим в Універсалі шляхом дійсно виконує давні бажання всього українського народу.

3) Для забезпечення нашого села від нападів злих людей, котрі вороже відносяться до українства і доброго порядку на Вкраїні – заснувати в громаді «Вільне козацтво» і прохати нашого військового міністра д[обродія] Петлюру прийти в цім ділі нам до помочі.

4) Для підтримування праці на користь України нашого правительства в цей великий час – зробити поміж себе збори жертв і гроші дослати в Центр[альну] Раду.

5) В пам'ять обнародування Укр[аїнської] Народ[ної] Республіки – признати день «7-го листопада» днем великого народнього свята.

6) Заснувати при місцевій школі «бібліотеку» імені Тараса Шевченка.

7) Доручити д[обродію] Вільчинському, члену виконавчої ради північного фронту щиро вітати наших братів-синів українців, котрі знаходяться на північному фронті і фронтову раду, котра міцно стоїть на сторожі Української Республіки – і всієї України на далекій півночі.

8) Виконання всього вище написаного доручається нашому сільському комітету.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 5 грудня.

№ 832

Лист Подільського губернського комісара Проскурівській повітовій земській управі щодо кандидатури на посаду повітового комісара

5 грудня 1917 року

5 грудня 1917 р[оку].

№ 13700.

Члену Проскурівської повітової Земської Управи Д[обродію] Верхолі

Прикладаючи при сьому прохання начальника Сарнівської волостної міліції Костянтина Венедиктовича Громова, прошу, по зношенню з місцевими (Просвіта, Селянська спілка і другими установами) висловити Вашу думку про бажаність Громова на посаді Проскурівського повітового Комісара і о наслідках не відмовити мене сповістити. Разом з тим, коли б Громов оказався людиною підходящою на посаду Комісара, прошу пропонувати його кандидатуру місцевим установам.

Губком

Управ[итель] Канц[елярії]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 61 – 61 зв. Рукопис. Копія.

№ 833

Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію у містах Проскуріві та Вінниці

6 грудня 1917 року

По відомостям генер[ального] секретаріату, Проскурів в руках большевиків. В Вінниці помічається бажання серед большевиків виступити проти українців.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 6 грудня.

№ 834

Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію у містах та селах Балтського повіту

6 грудня 1917 року

За короткий час (вересень, листопад) відбулося три з'їзди; один вчительський і два селянських. Голос цих з'їздів такий: безумовне підлягання і всіма засобами підтримання Центральної Ради і Генерального Секретаріату, котрі з'являються певним і

авторитетним правительством на Україні, яскравим виразником волі всього українського народу. Що ж торкається Центрального Російського Правительства, то вірити йому остільки, оскільки вірить Укр[аїнська] Центр[альна] Рада та Генеральний Секретаріат. Крім того домагатись, аби Українське Правительство міцно бралось до влади й не обмежувалось одними пропозиціями. Що торкається шкіл та інституцій, то домагатись по змозі негайної її українізації.

Після з'їздів в м[істі] Балті почала функціонувати обрана з'їздом Українська Рада Селянських Депутатів, котра вкупі з інструкторами Центради стоїть на сторожі спокою в повіті та приглядається, чи пильно виконують інституції всі розпорядження Українського Правительства. Раду Сел[янських] Деп[утатів] селяне вважають за авторитетний орган в повіті і тому Рада Сел[янських] Д[епутатів] має на них величезний вплив. Досить одного паперцю, щоби бешкети негайно припинялись.

Взагалі повіт прокинувся. По місцях засновуються гуртки, Просвіти, спілки. В м[істі] Балті існує українська гімназія завдяки праці укр[аїнського] соц[іаліста]-р[еволюціонер]а С. Сікорського, директора мійської Комерційної школи. Є також «Просвіта», Шкільна Рада, Професійний союз, Укр[аїнське] Соціалістичне бюро, та гурток середнешкільників. Анархії покіль що нема. 19-го листопада відбулось в м[істі] Балті урочисте оголошення 3-го Універсалу Укр[аїнської] Ц[ентральної] Р[ади].

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 6 грудня.

№ 835

**Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства
внутрішніх справ УНР про призначення Вінницького повітового комісара**

7 грудня 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ
ГЕНСЕКРЕТАРСТВО ВНСПРАВ

Зараз отримав прохання Вінницького Повіткома Юркевича про увільнення його посади Вінницького Повіткома позаяк він має лишитися на посаді Ананьївського Повітового Комісара освіти і вважаючи на те до місця служби в Вінницю вже не вернеться точка Докладаючи про це додатково депеші моєї від 29 листопада 2341 ласкаво прошу увільнити Юркевича посади Вінницького Повіткома і негайно призначити на цю посаду добродія Боржковського котрий обібраний ще раніш на цю посаду Повіткома Губерніяльною Українською Радою вже виконував сі обов'язки і приймав участь в Всеукраїнським з'їзді Комісарів в Києві третього жовтня точка Відповідно про затвердження Боржковського прошу телеграфно позаяк повіт вже два тижні без Комісара точка Боржковський соціаліст-федераліст член Просвіти і Губернської Ради 2447.

Гуком Степура
7-ХІІ-1917 г[ода].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 66. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 836

Телеграма Вінницького повітового комісара Подільському губернському комісару з проханням надати військову допомогу

8 грудня 1917 року

УКРАЇНСЬКОЇ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
С[ЕКРЕТАРСТВО] В[НУТРИШНІХ] С[ПРАВ]
ВІННИЦЬКИЙ
ПОВІТОВИЙ КОМІСАР
Грудня 8 1917 р[оку].
№ 2920.
М[істо] Вінниця, Поділля.

До п[ана] Подільського Губерніяльного Комісара

Мною получена 1-го грудня ц[ього] р[оку] від Начальника Станиславчикської участкової міліції телефонограма такого змісту:

«В пределах участка беспрестанно почти во всех селах уничтожаются леса, как местными крестьянами, так и солдатами-гвардейцами. Везде постепенно разграбляются остатки оставшегося, благодаря охране милиции, по имениям имущества. В данное время, в виду увеличения в пределах волости численности солдат гвардейцев, подвигающихся с Литинского уезда, милиция стала совершенно бессильной оградить оставшиеся леса и имущество от грабежа; солдаты, вооруженные, нападают на милиционеров, порою стреляют в последних, был случай обезоружения милиционера и даже последнее время, благодаря солдатам совершенно чинам милиции трудно исполнять исходящие от начальства распоряжения. Кроме того, вооружают крестьян против местной администрации, являющейся представителями Украинского Правительства, совращая крестьян на сторону большевизма, каковое движение приняло серьезный характер. В селе Кудиевцах, где осуществляется местным населением декрет большевистского правительства о земле, согласно которому произведен захват всего имущества местной экономии и последним распоряжается по своему усмотрению сельский исполнительный комитет, не признавая никаких распоряжений свыше.

Вообще по изложенным обстоятельствам, чины милиции лишены всякой возможности исполнять приказания начальства, как например, приказ комиссара за № 2804, при отсутствии содействия милиции, надежно вооруженной Украинской силы, даже затруднительно оформить на бумаге все происходящее в районе участка происшествя, только благодаря вмешательства солдат гвардейцев».

Повідомляючи про вищезазначене, прохаю о командированії до району Станиславчикської волости озброєних воїнських частин, котрі допомагали би міліції виконувати розпорядження, даваємi для піддержування порядку і спининя всякого самоправства і насильства.

В[иконуючий] о[бов'язки] повітового комісара [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 159 – 160. Машинопис. Оригінал. Підпис.

*На документі резолюція: Командиру 8 отд[ельного] полку. Прохати про допомогу. 12/XII 1917 р[оку]. Г. Степура. № 13925.

№ 837

**Основні ухвали другого Подільського єпархіального з'їзду
православного духовенства та мирян**

9- 15 грудня 1917 року

1. Ухвалено агітувати в народі за партію українських трудовиків. Для її підтримки виділялося з скарбниці свічкового заводу одна тисяча карб[ованців] і ще стільки ж збиралося з духовенства.

2. Обрано єпархіальну раду при єпископі з двох священників, одного псаломщика і трьох мирян терміном на три роки. Рада мала вирішити судові, адміністративні, просвітницькі, місійні, благодійні та господарські справи, їй підпорядковувалися всі церковно-громадські єпархіальні заклади. Рішення ради визнавалися дійсними лише з резолюцією єпископа. Консисторія з трьох членів та секретаря складала канцелярію ради.

3. На пропозицію тимчасового комісара Всеукраїнської Православної Церковної Ради по Поділлію священника М. Дяківського були обрані делегати в члени цієї Ради: священники П. Длугопольський, О. Тиховський, а також С. Беднаровський.

4. Визнано за доцільне встановлення самоуправління церкви в Україні, про яке остаточне судження мав винести Всеукраїнський православний церковний собор. Однак з'їзд визнав за необхідне зберегти «тісну духовну єдність» з Російською православною церквою, очолюваною патріархом.

5. На 20 грудня 1917 р[оку] призначалися вибори делегатів на Всеукраїнський православний церковний собор – по 8 осіб від повіту (4 клірика та 4 мирянина).

6. Ухвалено видвати з першого січня 1918 р[оку] газету «Голос Подольской Церкви».

7. Вирішено прирівняти духовні школи за правами й державним фінансуванням до гімназій. Ухвалено звернутися до Центральної Ради та Генерального секретаріату освіти з проханням залишити духовні семінарії як спеціальні навчальні заклади.

Ульяновський В. І. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Української Центральної Ради): Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1997. – С. 100 – 102.

№ 838

**Телеграма Подільського губернського комісара начальнику гарнізону
Вінниці щодо необхідності надання допомоги в охороні складів**

10 грудня 1917 року

В[есьма] екстренно

10 декабря 1917 г[ода].

№ 13833.

Начальнику гарнизона г[орода] Винницы

Совет солдатских и рабочих депутатов г[орода] Винницы по постановлению своему 2 декабря взял в свое распоряжение склад сала Губернской Продовольственной Управы и для распоряжения этим складом назначил своего представителя.

Опасаясь, что благодаря незаконному вмешательству совета солдатских и рабочих депутатов в деле заведывания складом может быть произведен незаконный вывоз и выдача сала, прошу Вас в спешном порядке назначить в склад военный караул и изъять его из ведения совета солдатских и рабочих депутатов. Склад сала помещается по

Николаевському проспекту (возле костела) куда и необходимо послать немедленно караул, подробные указания которому о порядке охраны сала будут даны Губернской Продовольственной Управой.

Губернский Комиссар
Правитель Канцелярии

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 158 – 158 зв. Машинопис. Копія.

№ 839

**Звернення Учительської спілки Кам'янецького повіту до вчителів
щодо подальшої діяльності**

10 грудня 1917 року

УЧИТЕЛЬСЬКА СПІЛКА
КАМ'ЯНЕЦЬКОГО ПОВІТУ
РАДА СПІЛКИ
10 грудня 1917 року.
№...

До учительок та учителів Кам'янецького Повіту

ТОВАРИШІ

На останнім нашім з'їзді ми утвердили нашу учительську спілку; вибрали Раду її, постановили приєднатися до Всеподільської Української Спілки і т[аке] ин[ше].

Все це лишилось в протоколах зїзду, а в життя мало що притворилось. Ніхто не звертається до спілки, ніби й на світі її не має.

Товариші, в єднанні сила. Треба подбати про міцніший наш зв'язок; звертайтеся до Ради спілки з вашими мріями про поліпшення долі учительської, з вашими бажаннями. Нам здалося скликати зїзд, але фінансове становище земства таке, що ні одної копійки на цю справу воно не дасть не може, через те прошу написати в Раду вашу думку чи не можливо було би скликати зїзд на власні кошти учителів.

Але чи буде з'їзд, чи ні, нам треба знати про сучасне становище товаришів, і я прохаю кожного написати про це якомога докладніше.

Якби дещо писалось таке, що має значення не загальне, а особисте і оголошенню не належить, то про це прошу сказати в листі.

Кому негайно потрібна грошова допомога пишiть до нас; що зможем зробити – зробимо.

Тепер ми вимагем, аби з нового року платня учителям побільшана була до 150 карбованців на місяць.

З таким проханням їздив в Генеральний секретаріат член Ради д[обродій] Ганджій.

Є надія, що наше прохання буде взято на увагу.

Товариші, без коштів спілка існувати не може; через те просимо кожного, хто співчуває спілці, і хоче бути членом її, негайно написати заяву, аби Управа при видачі жалування затримала і передала в касу членський внесок в тім розмірі, в яким ухвалено було з'їздом.

За Голову Ради Спілки Ганджій

ДАХМО. – Ф. Р-1153. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 1. Машинопис. Оригінал. Підпис.

Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій

11–22 грудня 1917 року

ПРОТОКОЛ

засідання Подільського Губернського Виконавчого Комітету
11 грудня 1917 року*

Присутствовали:

1. Заслухано: Прохання б[увшої] служачої Подільського Губернського Правління Яніни Волощук о тім, щоби видати належну добавку до жалування по закону 5 серпня цього року, за время з 1 липня по 1 серпня.

1. Винесена резолюція: Позаяк усім служащим, котрі були увільнені, було видано сю добавку, то належні гроші по закону 5 серпня видать Я. Волощук.

Время ісполнення: 11/ХІІ. № 748.

2. Заслухано: Заява Управителя Кам'янецьким відділом Губернської друкарні Д. Щепковського о тім, що робочі друкарні відказались одчислити 10% від чистого заробітка друкарні.

2. Винесена резолюція: Губ[ернский] Исп[олнительный] Комитет, будучи [...] просить рабочих типографии обсудить этот вопрос на своем собрании и копию постановления прислать Губ[ернскому] Исп[олнительному] Комитету.

Время ісполнення: 13/ХІІ. № 753.

15 декабря.

3. Заслухано: Счет Секретаря Губ[ернского] Исп[олнительного] Комитета Н. Цыгольника в израсходовании 275 руб[лей], полученных по ассигновке Губернского Комиссара от 22 ноября 1917 г[ода] за № 2217.

3. Винесена резолюція: Затвердити і счот послати Губ[ернському] Комісару.

Время ісполнення: 15/ХІІ. № 754. Д[ело] № 2.

4. Заслухано: Телеграмма Градовского о выдаче рабочим Каменецкого отделения губернской типографии пособия к предстоящим праздникам.

4. Винесена резолюція: Просити Губ[ернське] Правління видать асигновку на наградні в 600 р[ублів] на ім'я Щепковського. Губ[ернському] Комісару послать телеграму: За згодою робочих видать наградних 600 руб[лів].

Время ісполнення: 18/ХІІ. № 755.

5. Заслухано: Про задоволення секретаря Комітету т[оварища] Цыгольника і члена Комітета М. Майбороди суточними.

5. Винесена резолюція: Члену Комітету М. Майбороді належить виплатити суточні за ті дні з 20 ноября по 20 декабря, коли присутствовав на засіданню Комітета. Але позаяк на сі гроші М. Майборода не зможе жити у Вінниці, то М. Майборода може не посіщати засідань Комітету, бо коштів у Комітета зовсім немає, через що просить Комісара видать йому 50 руб[лів], аби М. Майборода мав можливість виїхати з Вінниці додому. Секретарю М. Цыгольнику просить видать 100 руб[лів] жалування, позаяк М. Цыгольник по ліквідації справ Комітету повинен перейти на службу комісаріата, як на се була згода комісара.

22 декабря.

6. Заслухано: Заява І. Більського про видачу йому суточних з 20 ноября по 20 декабря.

6. Винесена резолюція: Позаяк І. Більський ніс обов'язки комісара Комітету при друкарні у Курську не весь час, а тільки з 20 ноября по 20 декабля, то і просить комісара видати йому 200 руб[лів] тільки тоді, як Губкомітет звернеться до друкарні, щоб вона заплатила йому ціх 200 руб[лів]. Коли ж од друкарні не буде одержано сих грошей просить їх видати Більському.

7. Заслухано: Рахунок члена Комітету Костюка в получанні 150 карб[ованців] авансових.

7. Винесена резолюція: Затверджується.

Голова Комітету Ю. Богацький

ЦДАВО України. – Ф. 2520. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 157 – 158. Рукопис. Оригінал. Підпис.

**Так у тексті.*

№ 841

**Посвідчення Т. Ф. Верхоли про виконання посади
Проскурівського повітового комісара**

11 грудня 1917 року

Української Народної Республіки

Загальн[ий].

11 грудня 1917 р[оку].

№ 13849.

ПОСВІДЧЕННЯ

Дано це Трохиму Федоровичу ВЕРХОЛІ в тім, що він виконує посаду
Проскурівського Повітового Комісара.

Губерніяльний Комісар

Управитель Канцелярії

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 63. Машинопис. Копія.

**На документі помітка: Посвідчення за № 13849 вручив. Т. Верхола.*

№ 842

**Повідомлення газети «Нова Рада» про обстріл
більшовиками станції Жмеринки**

11 грудня 1917 року

В управлінні південно-зхідних залізниць одержано відомости, що большевики 11-го грудня обстрілювали ст[анцію] Жмеринку з важких гармат. Становище на станції дуже серйозне.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 13 грудня.

№ 843

Лист Кам'янецького повітового комісара Подільському губернському комісару про суспільне становище у повіті

12 грудня 1917 року

У[країнська] Ц[ентральна] Р[ада]
Кам'янецький Повітовий
Комісар
12 грудня 1917 року
№ 2599.
Кам'янець-Под[ільський].

Подільському Губерніальному Комісарові

Рахую своїм обов'язком познайомити Вас з станом у повіті. Дякуючи тому, що я нікуди не виїжджаю поза межі Кам'янецького повіту, маю змогу дати досить правдиву оцінку сучасному становищу у повіті. Перш усього мушу зазначити, що у повіті повна дезорганізація. Дякуючи великій кількості солдат в більшості анархічно настроєних погляди ці проникають у саму товщу селянства. Селяне зробились якимись індивідуалістами. Одно село не хоче рахуватися з потребами другого. Так: село, яке має ліс, не хоче давати тим селам, де лісу немає; де є поміщицькі ґрунти кажуть, що не дадуть тим, у кого поміщиків немає. З волостними виборами виходить щось чудне. Є елементи, які весь час запевняють селян, що це буде теж земство і це так впливає на селян, що ніякі доводи, чи мої, чи інструкторів ніяк не можуть переважити. В кількох волостях вибори доведеться відкласти. Як виясниться – сповіщу телеграфно.

Приказу Генсекретарства про притягнення небезпечних людей до суду виконати не можна, бо суд фактично не існує, бо нема жадної примусової сили ні у суда, ні у комісара. У міліцію не хочуть іти на службу, бо дуже мізерне утримання, та й ті, що є, нічого не роблять. Проти міліції селянство настроєно вороже. Недавно у Балині селяне арестували начальника району і відібрали зброю, якої повернути не хотять, так що міліція фактично не має жадної сили. Слово – єдина наша зброя, але дуже мало вона має сили.

Одержуючи від Вас накази установити порядок у повіті і тягти винних до суду і не маючи разом з тим змоги без сторонньої допомоги багато зробити в цьому напрямі, бо єдиним засобом у мене є тільки всілякі накази, відозви, з'їзди, наради і т[аке] и[нше], себто все, що має тільки моральне значення, в той час, коли безумовно потрібне щось більш зрозуміле для населення, я звертаюся до Вас з проханням дати мені вказівки, як я можу виповняти Ваші накази, щоби вони лишалися не на папері тільки, але й були б проведені в життя. Відомості, які в мене є про пограбовані маєтки, на днях вишлю. Остатніми днями погроми маєтків дуже зменшились, бо вже нема кого грабувати, але за те перекинулись на селян. Маю відомості, що главковерх видав приказ воякам росіянам повертатися до дому, реквізуючи по містах та селах все їм необхідне. Що з сего виникне, не трудно вгадати.

До цього всего можу додати, що дуже схвилювало селян поділення есде і есерів на окремі списки. Гадають, що їх хтось хоче обдурити і через це дуже непевний в тому, щоби вибори до Українських Установчих зборів прошли так добре, як до Російських.

Дякуючи постійним роз'їздам Блонського і Діяченко довожу до Вашого відома, що я сам не годен справитися з тією масою роботи, яка б мала розподілитися на трьох, а лягає на одного, а через це прошу Вашого розпорядження і в даному напрямі.

Просив би ще дати вказівки, про які саме події у повіті Вас сповіщати.

За Кам'янецький Повітовий Комісар Красовський

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 100 – 100 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 844

Телеграма Подільського губернського комісара Проскурівському повітовому комісару і коменданту щодо грабежів у Ярмолинцях

12 грудня 1917 року

ПРОСКУРІВ

Повіткомісару копія Повіткоменданту

Одержані відомости що Ярмолинцях охорони ніякої немає кома банди грабіжників роблять самочинні труси грабують населення прошу негайно вжити заходів для встановлення спокою задержати грабіжників і віддати військовому суду 2031.

За Губкомісара Река
12/ХІІ 1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 160. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 845

Телеграма Подільського губернського комісара Брацлавській повітовій селянській спілці та товариству «Просвіта» про обрання кандидата на посаду повітового комісара

12 грудня 1917 року

Военная
Украинская

БРАЦЛАВ

Повітова селянська спілка і Просвіта

З огляду на прохання Брацлавського повіткома Мосевича про увільнення його посади Комісара прошу негайно пропонувати кандидата на цю посаду давши про него докладні відомости і приславши поштою протокол про обібрання його Комісаром Бажано також обібрати певну людину на посаду помішника комісара 2533.

Губкомісар Степура
12-ХІІ-1917.

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 22. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 846

Телеграма Подільського губернського комісара Генеральному секретареві внутрішніх справ про події у Брацлавському повіті

12 грудня 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

Генсекретарство висправ

копії Генсекретарство фінансів і комісія по охороні ладу на Україні

Передаю для відомости одержану мною Брацлава таку депешу лапки Ночью десятого декабря около 150 человек вооруженных солдат крестьян прибыли винокуренный завод. Сальнице арестовали воинский патруль охраняющий завод захватили тысячу ведер спирта увезли его неизвестно куда другую тысячу ведер разлили Сегодня крестьяне Сальницы подходят заводу ведрами заводе остается около четырех тысяч ведер спирта охране его меры принимаются За Начальника милиции Дзевановский лапки точка 2523.

Гуком Степура
12-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 30. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 847

Повідомлення «Робітничої газети» про перемовини військових у Жмеринці

13 грудня 1917 року

В «царській залі» Жмеринського вокзалу при урочистій обстанові 13 грудня зустрілись представники ворожих сторін, большевиків й українців. Засідання продовжувалось з перервами 18 годин. Деколи доходило до такого напруження, що могли прийти до зриву переговорів. Особливо пристрасно велись переговори про відкликання з України великоруського війська в центральну Росію, а українського на Вкраїну. Сей проект сторони прийняли, та в тому смислі винесено рішення.

Перемир'я заключено на 5 днів: з 8 годин ранку 14 грудня до 8 год[ин] 19-го грудня. На протязі перемир'я большевики зобов'язалися запитати Совіт Народних Комісарів, чи він годиться на відкликання з України свого війська, а українські делегати взялись передати теж саме Урядові Української Народної Республіки.

Після закриття засідання на ст[анції] Жмеринка відбувся ряд мітингів. Большевики, які виступали на них, ганьбили політику Совіту Нар[одних] Комісарів, й одночасно висловлювались проти Центр[альної] Ради, бо казали, що вона «буржуазна».

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 17 декабря.

№ 848

**Телеграма Подільського губернського комісара Тростянецькому
цукровому заводу про ситуацію на підприємстві**

13 грудня 1917 року

Военная

ТРОСТЯНЕЦ

Сахарзавод

Получена мною из Киева такая телеграмма кавычки Тростянец Начгарниз коп Винница Гуком Киев 11 декабря Примите меры охране Тростянецкого сахарзавода и имений принадлежащих французской компании точка Исполнение телеграфируйте 2198 Начштаб Генмайор Иванов кавычки точка Прошу сообщите имеется ли Тростянце

Начгарнизона каких воинских частей состоит гарнизон какие меры приняты к охране завода и имений и достаточны ли эти меры 2547.

Губкомиссар Степура
13-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 34. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 849

Телеграма Подільського губернського комісара начальнику Тростянецького гарнізону про ситуацію на цукровому заводі

13 грудня 1917 року

Военная

ТРОСТЯНЕЦЬ
Начгарнизона

Прошу сообщить о мерах принятых Вами по телеграмме Киевского Начштаб 2198 к охране Тростянецкого сахарного завода и имений принадлежавших французской кампании запятая как обстоит дело с охраной как велика она и достаточна ли по местным условиям 2548.

Губкомиссар Степура
13-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 35. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 850

Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали з'їзду духовенства Брацлавського повіту

14 грудня 1917 року

1-го грудня в м[істі] Тульчині відбувся з'їзд духовенства Брацлавського повіту. Обговорювались такі питання: становище духовенства на Україні, його відношення до сучасного політичного життя, майбутній Український Церковний Собор, а також і Установчі Збори на Україні. З початку з'їзду, після молитви було проспівано «Ще не вмерла Україна». На зібранні був представник від Тульчинської Гарнізонної Ради, котрий в своїй промові привітав з'їзд і, згадавши, що в історичній долі українського народу духовенство завше було з ним, висловлював, що і тепер, під час нового життя на Україні, пан-отці не покинуть народ і будуть йти поруч з ним. Приймаючи на увагу чимале значіння Гарнізонної Ради для місцевого краю, з'їзд рішив надіслати в Раду своїх представників, якими було обрано свящ[еників] Лужинського і Левадовського. Далі зібрання одноголосно ухвалило привітати депешею Центральну Раду. Соборна справа і Українські Установчі Збори звернули на себе особливу увагу духовенства. Після обговорення вирішено було не пізніше 20 грудня організувати повітові вибори до Собору, а в виборчих справах до Українських Установчих Зборах приймати саму широку участь.

З'їзд досить згуртував повітове духовенство і виявив його певність, що на Україні будеється новий міцний лад, котрий негайно спинить анархію і розруху і дасть всім так довго жданий спокій.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 14 грудня.

№ 851

**Повідомлення газети «Народня воля» про прибуття до
Проскурова більшовицького війська**

14 грудня 1917 року

В Проскурів прибуло з Волочиська два ешалони більшовицького війська. Один з них підійшов круговою дорогою з боку Старокостянтинова. Всього в Проскуріві тепер більше 20000 більшовицького війська. Між більшовиками виникла незгода. Багато частин більшовицького війська не зможуться воювати проти України.

В Старокостянтинів прибуло 4 більшовицьких представники, які вели переговори про замирення з українським військом, яке стоїть коло ст[анції] Красилівки, недалеко Старокостянтинова.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 27 (14) грудня.

№ 852

**Повідомлення газети «Народня воля» про дислокацію військових
частин у Подільській губернії**

14 грудня 1917 року

На ст[анції] Жмеринка вчора в 10 год[ин] ранку між українським та більшовицьким військом зайшло замирення. Телеграф на Жмеринці занято більшовиками.

Ст[анцію] Ворожба вчора занято українським військом і увільнено від більшовицького війська.

З Проскурова на Старокостянтинів більшовики розпорядились перевести корпус війська. Вагони для цього війська подаються в Деражню.

В Бар нагло переїхав революційний комітет 7 армії. Старшина цієї армії повідомила революційний комітет про розпорядження рушити все військо до одного вояка з фронту на схід. В цьому розпорядженні говориться: «Нехай українці самі боронять фронт».

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 27 (14) грудня.

№ 853

**Телефонограма Літинського повітового комісара Подільському повітовому
комісару щодо військового виступу Уланівського полку**

14 грудня 1917 року

ТЕЛЕФОНОГРАМА

Подільському Губерніяльному Комісарові
СТЕПУРИ

Повідомляю Комісара що два большевицьких ескадрона виділившись Чугуєвського Уланського полку в ночі виступають зо зброєю на Проскурів Власними силами цьому запобігти не можемо Телеграфно звертався до Летичіва до отамана куріяна помічі звідти нема Порадьте що робити бо це все буде на нашу голову 14 грудня 1917 р[оку].

Літинський Комісар Бачинський

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 161. Машинопис. Засвідчена копія.

**На документі помітка: У Проскурові уланив буде роззброєно і повернено конвоєм Московщину на вільне повітря. Користуйтесь українізованими ескадронами. Степура. 14/Д[іло] 18.*

№ 854

**Телеграма Подільського губерньського комісара Комісії з охорони ладу
на Україні про події у Брацлавському повіті**

14 грудня 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

Комісія по охороні ладу на Україні

Брацлавський повітовий Комісар сповіщає лапки Брацлавском уезде царит анархия точка Разный сброд угрожает мирному населению разграблено имение Балашева в Шпикове и Гростянецкий сахарный завод точка В селе Сальнице разгромили винокуренный завод уничтожив до 8000 ведер спирта только что получил сведения что завод в Сальнице горит точка Беспорядки по всему уезду разрастаются Комиссар совершенно бессилеи содействовать к прекращению беспорядков некому точка Скоро начнутя пожары и грабежи по всему уезду точка Необходимо немедленно прислать в Брацлав отряд кавалерийский в 100 человек или надежный пехотный отряд точка В противном случае за последствия не отвечаю точка 132 пехотный запасной полк в Тульчине в виду того что ему предложено украинизироваться отказывается оказывать содействие в подавлении беспорядков лапки точка Сповіщаючи про це в додаток депеші моєї 13 грудня 2554 Прошу негайної помічі військовою силою 2570.

Гуком Степура
14-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 40. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 855

**Телеграма Подільського губерньського комісара Генеральному секретареві
військових справ про продовольче становище у Вінницькому повіті**

16 грудня 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

Генсекретарство військсправ копії Генсекретарство продовольчих справ комісія по охороні ладу на Україні і Начштаб

Вінницька повітова продовольча Управа на підставі катастрофічного становища Вінницького повіту в продовольчій справі просить негайно перевести з Вінницького повіту в друге місце Оренбурзьку козачу дівізію точка Цілком підтримуючи прохання продовольчої Управи прощу задовольнити його 2595.

Гуком Степура
16-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 195. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 856

Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ УНР щодо Проскурівського повітового комісара

17 грудня 1917 року

Военная
Украинская

КИЇВ

ГЕНСЕКРЕТАРСТВО ВНСПРАВ

На прохання Проскурівського Повітового Комісара Шостаковського дати йому двохмісячний відпуск я відповів йому що з огляду тяжкі обставини відпуск не можливий й що йому треба просить про увільнення посади крапка На це Шостаковський прислав мені таку відповідь лапки Воспользоваться от пуском без содержания по передаче должности лицу меня заменяющему мне разрешено Центральной Радой точка Вашего разрешения прошу прошу во исполнение формальности и прошу по истечении двухмесячного срока возбудить ходатайство об увольнении меня от должности точка Должность передаю податному Инспектору Сенькевичу прошу телеграммой подтвердить мое право на отпуск лапки точка Одновременно Податковий Інспектор Сенкевич повідомив мене що прийняти посаду Повіткома від Шостаковського він не може по слабости точка Сьогодні одержав з Проскурова таку депешу лапки Проскуровский Уездный Комиссар Шостаковский сообщил что ближайшие дни оставляет должность точка Земская Управа просит назначить Уездного Комиссара в виду отсутствия подходящих лиц на месте Проскурове За Председателя Управы Полозов лапки точка Таким чином Проскурівський повіт де як відомо Генсекретарству анархія і великий більшовицький рух зостається не тільки без Повіткома но навіть без тимчасового замістителя точка Докладаючи про це в додаток депеші моєї 18 листопаду 2200 і відношення 29 листопаду 13426 прошу увільнити Шостаковського посади Проскурівського Повіткома і негайно призначити когось на цю посаду розпорядженням Генсекретарства 2624.

Губкомісар Степура
17-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 71. Машинопис. Засвідчена копія.

№ 857

**Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію
у Летичівському та Літинському повітах**

17 грудня 1917 року

З Поділля повідомляють «Агіторові», що в Літинському та Летичівському повітах анархія.

Большевізм розвився у 11-му Чугуївському уланському полку (стоїть у м[істі] Літині), Рижському полку (стоїть у м[істі] Летичеві) та Фінляндському полку (стоїть на ст[анції] Деражня). Від уланського полку відділилося 90 поляків і 300 українців, котрі сформували 2 ескадрони і перейшли у с[ело] Сесин (3 версти від Літина), а в Літині zostались 200 чоловік большевиків, котрі роблять безчинства серед населення, закликають селян чинити розруху та «бити Центральну Раду».

На скликаних загальних зборах українців, котрі разом з большевиками думали іти бити Центральну Раду, після докладів українці-улани винесли резолюцію: всіма силами боронити Центральну Раду від усіх ворогів її, і підтримувати її у всіх заходах.

Українці-улани прохають обов'язково прислати до них інструкторів для організації Вільного Козацтва.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 17 грудня.

№ 858

**Повідомлення газети «Народня воля» про замах на підпал
військових припасів у містечку Гнівани**

17 грудня 1917 року

Подільський губернський комісар повідомив військового ген[ерального] секретаря С. Петлюру, що в м[істі] Гнівани зроблено було замах підпалити склади військових припасів 7 та 8 армій. В цих складах лежить велика сила пороху, динаміту, піроксиліну, гранат, шрапнелів та інших вибухових матеріалів.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 30 (17) грудня.

№ 859

**Повідомлення «Робітничої газети» про роззброєння
більшовиків у Жмеринці**

17 грудня 1917 року

В районі Жмеринки відбувається роззброєння частин 2-го гвардейського корпусу – сього найбільш надійного й найповнішого збірника большевитських сил. Солдати без перешкод здаються українцям. Серед них паніка, непевність мети та зневіра, чи сі озброєні виступи мають який смисл. Корпус напередодні повного розкладу.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 17 декабрия.

№ 860

**Телеграма Проскурівського повітового комісара Подільському
губернському комісару щодо ситуації у Проскурові**

18 грудня 1917 року

ТЕЛЕГРАММА
ГУБКОВ ВИННИЦА
ИЗ ПРОСКУРОВА

ВОЕННАЯ

18/ХІІ. 1917 г[ода].

2582 ЗА ПОЛНЫМ ОТСУТСТВИЕМ ДЕНЕГ НА СОДЕРЖАНИЕ КОМИССАРИАТА НИКТО ПРИНИМАТЬ НА СЕБЯ ДОЛЖНОСТИ КОМИССАРА НЕ ЖЕЛАЕТ ТОЧКА ВЕРХОЛЫ НЕТ КОГДА БУДЕТ НЕИЗВЕСТНО ТОЧКА СЕГОДНЯ ПЕРЕДАЛ ДОЛЖНОСТЬ КОМИССАРА ПРЕДСЕДАТЕЛЮ УПРОДУПРАВЫ КИСЕЛЕВУ ЕДИНСТВЕННОМ СОГЛАСИВШЕМСЯ ПРИНЯТЬ ДО ВАШЕГО РАСПОРЯЖЕНИЯ ДОЛЖНОСТЬ ТОЧКА ЕЩЕ РАЗ ОБРАЩАЮ ВАШЕ ВНИМАНИЕ НА ТО ЧТО КОМИССАРИАТ ИМЕЕТ ДОЛГУ ТРИ ТЫСЯЧИ СТО ДВАДЦАТЬ ДЕВЯТЬ РУБЛЕЙ НЕ ПОНИМАЮ ПОЧЕМУ ВАШЕЙ ПРОСТРАННОЙ ТЕЛЕГРАММЕ НЕТ УКАЗАНИЯ ПРЕДПОЛАГАЕТЕ ЛИ ВЫ СРОЧНО АССИГНОВАТЬ ДЕНЬГИ ТОЧКА СПРАВКА МОЙ НОМЕР 758 ТОЧКА 1009 ШОСТАКОВСКИЙ

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 72. Телеграфний бланк.

**На документі помітка: До діла. 19/ХІІ. 1917 р[оку]. Г. Стенура*

№ 861

**Телеграма Подільського губернського комісара начальнику
Української бригади щодо допомоги в озброєнні козаків**

18 грудня 1917 року

18 грудня 1917 р[оку].

№ 14116.

Командиру 8

Українського полку

№ 14115.

Вельможному пану Начальнику Української Бригади (Вінниця «Савой» № 47)

Відповідно телеграми пана полковника 2-го запасного пішого українського полку добродія Синевича (штаб – Янів Вінницького повіту), котрий гаряче просить мене подбати про як найкраще озброєння козаків дорученого йому полку (полк, згідно моїх вказівок несе охорону частини губернії) і покладаючись на Вашу вельми щирю обіцянку прилучити до 2 п[ол]ку 2 кулеметні команди, дуже Вас прошу пане полковнику ужити заходів до найскорішого здійснення цього вельми корисного проекту, бо полк проводить дуже важку і відповідальну працю.

Губерніяльний комісар

Управитель канцелярії

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 198 – 198 зб. Машинопис. Копія.

№ 862

**Повідомлення газети «Нова Рада» про військово-політичну
ситуацію на станції Жмеринка**

20 грудня 1917 року

В районі ст[анції] Жмеринка більшовики сконцентрували 8 гвардійських полків. Між тими полками розповсюдили друкований наказ ген[ерального] секретарства про роспуск росіян. Цей наказ, а також різні відозви, яких було випущено більше 100000, зробили велике вражіння на полки: маса солдатів рушала додому, а ті, що залишилися, заявили своїм комісарам, що проти українців вони не підуть. Зараз більшовицькі комісари вимагають вільного пропуску в Московщину. Корпус втратив своє бойове значіння.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 20 грудня.

№ 863

**Лист Міністерства внутрішніх справ Подільському губернському комісару
щодо призначення комісара в Урицькому повіті**

20 грудня 1917 року

Генеральний Секретаріат
УКРАЇНИ
Генеральне Секретарство
СПРАВ ВНУТРІШНІХ
Відділ Адміністр[ативно]-Політ[ичний]
20 грудня 1917 року
№ 637/6311.
М[істо] Київ.
На № 13206.

П[ану] Подільському Губерніяльному Комісару

Генеральне Секретарство Внутрішніх Справ сповіщає Вас, що Ф. П. Боднар наказом Генерального Секретаря Справ Внутрішніх од 1-ХІІ затверджується Ушицьким Повітовим Комісаром з дня фактичного його вступу до виконання обов'язків Повітового Комісара.

Разом з цим Генеральне Секретарство прохає Вас негайно надіслати копію постанови Ушицького Виконавчого Комітету від 16 жовтня с[ього] р[оку] що до вибору Боднара кандидатом на посаду Повітового Комісара.

Товариш Генерального Секретаря
Внутрішніх Справ [підпис]
Директор Департаменту [підпис]
Діловод [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 21. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**Повідомлення газети «Правда»
про політичне життя Преображенського полку**

20 грудня 1917 року

ИЗ ЖИЗНИ ГВ[АРДЕЙСКОГО] ПРЕОБРАЖЕНСКОГО ПОЛКА

Слабая в начале революции партийная организация в гв[ардейском] Преображенском полку постепенно усиливалась. В сентябре образовалась уже довольно сплоченная группа, которая энергично принялась за укрепление и расширение партийной работы. Солдаты-члены ходили по окопам, халупам и землянкам и агитировали за социал-демократическую партию (большевиков). Наряду с этим стали устраивать митинги по сараям, не считаясь с постановлением Керенского, запрещающим партийную работу в полках.

По получении известия об октябрьском перевороте, о котором от солдат долго скрывали, был выпущен листок к солдатам с призывом собраться на другой день на митинг. Несмотря на все старания начальства воспрепятствовать этому митингу, он все же состоялся и вынес доверие новой советской власти. Такое же доверие вынесло Совету Народных Комиссаров пленарное заседание всех ротных и командных комитетов, а позднее и корпусный съезд.

Предвыборная агитация в Учредительное собрание велась очень интенсивно. Накануне выборов была устроена демонстрация с лозунгами – «Да здравствует советская власть», «Голосуйте за большевиков» и пр[очее]. Выборы прошли успешно. Громадное большинство голосов получили большевики.

Что касается перевыборов в ротных, командных и полковых комитетах, то наряду с существовавшими раньше комитетами были образованы параллельные, большевистские, которые существуют теперь во всех ротах и командах как Преображенского, так и Семеновского полков.

Когда было получено сообщение о том, что солдаты сами должны приступить к переговорам о перемирии, были немедленно приступлено к организованному братанию.

Каждая рота избрала из своей среды по 5 человек и на общем заседании всех этих ротных представителей было выработано воззвание о перемирии и братании, которое было затем распространено на русском и немецком языках по всему участку.

В этом воззвании, между прочим, говорится, что русские солдаты видят в братании не только средство заключить мир, но также и средство для объединения пролетариата всего мира, которое необходимо для борьбы с главным врагом трудящихся – капиталом.

На этом же заседании были выработаны и условия перемирия.

Парламентеры от Преображенского и Семеновского полков были посланы в немецкие окопы для передачи воззвания и условий перемирия. Когда немецкие солдаты узнали цель их прихода – ликование было неопишваемое.

С большим энтузиазмом встретили парламентеров и на русском фронте, когда узнали, что немцы согласились на перемирие.

На другой день парламентеры опять ходили в немецкие окопы, чтобы подтвердить немцам согласие на перемирие.

После этого пришла весть о заключении общего перемирия и братание на отдельных участках было прекращено.

В Преображенском полку организован военно-революционный комитет, в который входят 3 человека.

Газеты привозятся из Киева посылными.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 28. – Арк. 20 – 21. Машинопис. Копія.

**Солдаты Преображенского полку брали участь у боротьбі за встановлення і зміцнення радянської влади в Проскурівському повіті.*

№ 865

**Повідомлення газети «Народня воля» про концентрацію
більшовицьких військ біля міста Жмеринки**

20 грудня 1917 року

Коло Жмеринки більшовики зібрали 8 гвардійських полків. Українці видрукували і роздали між цими полками наказ Генерального Секретаріату про роспуск москалів (великоросів) по домах. Наказ цей, а також різні відозви, яких випущено було коло 100 тисяч примірників, зробили на полки велике вражіння. Сила солдатів рушила додому, а котрі zostались, то заявили своїм комісарам, що проти українців вони не підуть. Тепер більшовицькі комісари домагаються вільного пропуску на Московщину. Корпус згубив до решти своє бойове значіння.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 2 січня 1918 (20 грудня).

№ 866

**Лист Балтського повітового комісара Подільському губернському
комісару щодо звільнення з посади**

22 грудня 1917 року

БАЛТСКИЙ
УЕЗДНЫЙ КОМИССАР
УКРАИНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ
«22» декабря 1917 г[ода].
№ 514.
Г[ород] Балта.

Г[осподи]ну Подольскому Губернскому Комиссару

Доношу, что социализация, организация и украинизация Балтского уезда идет полным ходом; всюду грабежи, разбои, погромы и проч[ее]. Деятельность Рады селянских депутатов приносит плоды: большинство должностных лиц или бежит, или изгоняется, или убивается: освобождающиеся места замещаются видными общественными деятелями, преданность которых украинизации вне всякого сомнения. Идиллическая картина благополучия Балтского у[езда] нарушается, по моему мнению, лишь тем, что уездный Комиссар ни по своей национальности, ни по своим политическим убеждениям не гармонирует с создавшимся положением дел в уезде.

Не желая вносить диссонансы в деятельность новых лиц и тем задерживать или нарушать их плодотворную деятельность, прошу освободить меня от исполнения обязанностей уездного комиссара и указать лицо, которому надлежит сдать должность.

Уездный Комиссар А. Опарин

ЦДАВО України. – Ф. 1972. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 77. Машинопис. Оригінал. Підпис.

**На документі резолюція: Увільнити обов'язків телеграфно, передавши кандидатів – у помішники. Копію ц[ього] п[одання] переслати Укр[аїнській] селян[ській] Спілці яко ілюстрації місцевих відносин. 2/1 1918 р[оку]. Г. Степура*

№ 867

**Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію навчання
у початковій школі в селі Янків**

22 грудня 1917 року

В нашій школі о чотирьох групах, де є дві учительки, провадиться навчання на українській мові у всіх 4 групах, при чім у 1-й та 2-й груп[ах] виключно на українській мові, а в 3-й та 4-й теж на українській мові, але навчають і російській мові, як обов'язковій.

Робота йде досить гарно.

Що торкається українзації школи, то перешкод з боку селян майже не було. В школі є всі потрібні підручники. В 4-й групі ведеться навчання історії та географії України, а також граматики.

При школі засновані вечірні курси для дорослих. Після Покрови, по скінченню осінніх робіт записалось на курси 60 хлопців та дівчат. Вони поділені на дві групи: в 1-й зовсім неграмотні, а в 2-й уміючі читати по-російському, а бажають навчитись по-українському.

Є на меті відкрити «Просвіту».

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 22 грудня.

№ 868

**Повідомлення «Робітничої газети» про рішення
уповноважених Літинського повіту**

22 грудня 1917 року

Заслухавши доклад члена Української Центральної Ради т[оварища] Грицька Довженка про сучасне становище Народньої Української Республіки і всі події навкруги неї, зібрання трудящихся в Левашово-Войтовецькій цукроварні, а також представників земельних і сільських комітетів Качановського, Семокського, Войтовецького, Тернопільського, Митинецького, Скаржинського, Торчинського, Кумановського і представників Тернопільської волосної Народньої Управи ухвалили:

1. Центральна Українська Рада і її Генеральний Секретаріат своєю щиро-демократичною, політичною і творчою діяльністю ведуть населення України вірним

шляхом до Установчих Українських Зборів і закріплення всіх здобутків революції.

2. Своїми соціальними реформами, земельною, робочою і ин[шими] Центральна Рада показала себе, щирою заступницею інтересів трудящого люду.

3. Не допускаючи братовбивчої громадянської війни в межах Української Народньої Республіки та дбаючи про мир на фронті, Ц[ентральна] Рада показала себе дійсним прихильником миру загального не тільки поза кордоном, але й у себе вдома.

4. Всі ворожі напади на Ц[ентральну] Раду і Генеральний Секретаріат як з боку большевиків, так і інших, всі перешкоди в її щиро-народній діяльності, а в тім і безглузде проголошення петербурзькими Народ[ними] Комісарами війни Українському Народові, вважаємо контрреволюційними заходами, ганебними і недостойними тих, хто насмілився назвати себе «Народніми Комісарами».

5. Вітаючи Ц[ентральну] Раду яко єдиний повноправний орган революційно-демократичної влади в межах Народньої Української Республіки, просимо Ц[ентральну] Р[аду] вжити всіх заходів до поладження як найскорше народно-державної фінансової справи на Україні, як найскорішого проголошення законів про порядкування землею, про контроль промисловості і про порядок влади на селі, а з свого боку обіцяємо додержувати повного спокою і порядку на місцях, підтримувати й виконувати всі розпорядження Ц[ентральної] Ради і приписи Генерального Секретаріату.

6. Самогонка – що так поширилася тепер на селі – є найбільшим злом, що приводить людей до братовбивства грабунків, заколоту й нарешті може привести до повної руйни народне господарство і до втрати всіх свобод і спокою.

Людей, які гонять самогонку вважаємо ворогами народу і приписуємо своїм сільським комітетам і вільному козацтву тих ворогів народніх самогонщиків карати штрафами на користь біднішого люду села і комітету, а самогонні машини одбирати і нищити.

Ц[ентральну] Раду ж просимо про се видати як найскорше закона.

Робітнича газета (Центральний орган УСДРП). – Київ. – 1917. – 22 декабря.

№ 869

Повідомлення газети «Нова Рада» про святкування у містечку Хмільнику з нагоди проголошення Української Народної Республіки

23 грудня 1917 року

Хоча й пізно, а все таки й ми зібралися відсвяткувати свято з приводу проголошення третього універсалу Української Центральної Ради.

Перш всього по вулицях нашого міста пройшла маніфестація українців, поляків і євреїв під проводом козаків, котрі співали різні пісні. Маніфестанти зібрались на майдані біля пошти, де мійські пан-отці відправили молебень. Потім було прочитано кілька промов. Промовці в палких промовах вітали присутніх з святом і оповіщенням Української Народньої Республіки, з'ясували яке значіння має третій універсал і т[ак]е и[нше]. Кожну промову присутні покривали гучним «слава»!..

Було чимало національних прапорів з відповідними написами.

Після маніфестації козаки знов обійшли все місто з піснями.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 грудня.

№ 870

Повідомлення газети «Нова Рада» про результати виборів до Всеросійських Установчих зборів у Велико-Мечетнянській волості Балтського повіту

24 грудня 1917 року

По Велико-Мечетнянській волості Балтського повіту на Поділлі вибори до російських Установчих Зборів 5, 6 й 7 грудня пройшли досить жваво. Передвиборчу агітацію вели лиш за № 1 місцеві члени товариства «Просвіта», та деякі з селян, котрі були на повітовім з'їзді, де складався список до Установчих Зборів. В виборчі списки внесено було 6772 чоловіки. На вибори прийшло 5645 душ. Найбільше голосів дісталось на список № 1, українських соц[іалістів]-рев[олюціонерів], українських соц[іал]-демокр[атів] та селянської спілки, котрий зібрав 4446 голосів, національний єврейський список № 2 зібрав 725 голосів, єврейський «Бунд» 306 голосів, № 4 партії народної свободи 32 голоси, № 15 соц[іал]-демокр[ати] (большевики) 15 голосів, № 12 української трудової групи – 54 голоси, на другі списки зісталось по 8 голосів.

За список большевиків голосували майже самі солдати, котрі й селян закликали голосувати за той список, але як ці агітатори й самі були зовсім не свідомі, то їх ніхто зовсім не слухав.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 23 грудня.

№ 871

Повідомлення газети «Нова Рада» про культурну діяльність товариства «Просвіта» у селі Вербові Балтського повіту

29 грудня 1917 року

В селі Вербові, Балтського повіту на Поділлі, в помешканні Вербівської початкової народної школи, «Просвіта» влаштувала першу українську виставу. Виставляли: «Кум мірошник», співали й декламували. Народу на виставі зібралось багато. Вистава пройшла дуже добре. «Просвітянський» хор дуже гарно проспівав: «Ще не вмерла Україна» та інших українських пісень.

Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 грудня.

№ 872

Лист Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо військової ситуації у повіті

30 грудня 1917 року

М[инистерство] В[нутренних] Д[ел]
ПРОСКУРОВСКИЙ
УЕЗДНЫЙ КОМИССАР
ВРЕМЕННОГО
ПРАВИТЕЛЬСТВА

Декабря 30 дня 1917 г[ода].

№ 2279.

Г[ород] Проскуров.

Доверительно

Г[осподину] Подольскому Губернскому Комиссару

Ко мне продолжают поступать от имени разных лиц и учреждений, подчас через посредство Ваше и Генерального Секретариата, письменные заявления и телеграфные сообщения, по поводу происходящих в Проскуровском уезде грабежей и беспорядков, с просьбами принять меры к прекращению таких.

К великому прискорбию, все исчерпываемые меры, мною принимаемые, весьма паллиативны и безуспешны, что комментарии излишни, так как одна переписка с подведомственной милицией, со всеми волостными и земельными комитетами, обращение за содействием к Проскуровскому Военно-Революционному Комитету – рассаднику той же анархии, моральные воздействия и уговоры и т[ому] п[одобное], весьма непродуктивны и к реальному, положительному результату не приводят, тогда еще, когда преимущественно и чуть ли не всегда, зачинщиками этих погромов и грабежей и главными руководителями грабящих селян, являются войсковые части, для противодействия коим необходима значительная боевая и главным образом, надежная сила, которой, к великому сожалению, в моем распоряжении нет.

В виду такого печального положения, связанного с все еще не прекращающейся анархией, было бы весьма желательно и даже крайне необходимо, чтобы г[осподин] Губернский Комиссар вошел с надлежащим представлением в Центральную Раду о предоставлении в мое распоряжение надежной боевой силы, проникнутой чувствами любви и преданности к своей дорогой Украине и готовой всеми силами защищать и отстаивать ее интересы, при наличии коей, допускаю полную возможность, что порядок в уезде восстановится и все жалобы и ропоты на беспорядки прекратятся.

Проскуровский Уездный Комиссар С. Киселев
Секретарь [підпис]

ЦДАВО України. – Ф. 1792. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 180 – 180 зб. Машинопис. Оригінал. Підпис.

№ 873

**Повідомлення газети «Народня воля» про захоплення більшовицьким
військом Могилів-Подільська**

30 грудня 1917 року

В Києві одержано повідомлення фронтового комісара Певного, що большевицьке військо захопило Могилів (на Поділлі). До Могилева прийшло 2 дивізіони большевицького війська. Українського війська в місті не було.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 12 січня 1918 (30 грудня).

№ 874

Повідомлення газети «Народня воля» про заключення перемир'я у Жмеринці між українським військом та більшовицьким гвардійським корпусом

30 грудня 1917 року

Між українським військом і більшовицьким другим гвардійським корпусом в Жмеринці заключено перемир'я і згода.

Народня воля (щоденна народня газета). – Київ. – 1917. – 12 січня 1918 (30 грудня).

№ 875

Відозва Кам'янець-Подільської соціал-демократичної групи до громадян

Грудень 1917 року

ВОЗЗВАНІЕ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТОВАРИЩИ!

КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКАЯ ГРУППА РОССИЙСКОЙ СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОТКРЫЛА ЗАПИСЬ ЧЛЕНОВ

Вступать в группу могут лица, разделяющие программу партии и желающие подчиняться партийной дисциплине.

ТОВАРИЩИ! В недалеком будущем у нас предстоят выборы в Городское Самоуправление, а также и в Учредительное Собрание. До сих пор одни только цензовые элементы крупной и средней буржуазии имели право участия в городском самоуправлении. Теперь впервые на арену муниципальной жизни выступает городская демократия. Выступление ее будет успешным тогда, если оно будет опираться на организации, защищающие интересы городской демократии, и руководиться политической партией на знамени которой – борьба за политическое и социальное раскрепощение всего пролетариата и защита насущнейших интересов всех угнетенных и обездоленных слоев населения.

Таковой партией является Российская Социал-Демократическая Рабочая Партия.

Товарищи, записывайтесь!

Запись производится ежедневно в здании Духовной Консистории (Губернаторская площадь), от 10-2 и от 7-9 вечера.

ДАХМО. – Ф. П-1475. – Оп. 2. – Спр. 26. – Арк. 8. Друкарський відбиток.

№ 876

Телеграма Подільського губернського комісара командирі 2 Гайдамацького полку про погроми в Брацлавському повіті

31 грудня 1917 року

Военная
Украинская

ЯНОВ

Командиру 2 Гайдамацкого полка

Одержано мною таку депешу лапки 27 сего декабря начался погром Печаре Брацлавского уезда 28 продолжался дворец многими ценными памятниками истории науки горит опасность угрожает жителям местным села и местечка Прошу срочных мер и защиты Председатель Польского Краевого Комитета борьбы с анархией Грохольский лапки точка Прошу яко мога поповнювати частину послану Тростянець позаяк вона мусить виділити чати охорони усьої Брацлавщини точка Прошу телеграфувати разі потреби Кам'янець куди переїхав Губкомісаріат 2716.

Губкомиссар Степура

31-ХІІ-1917 р[оку].

ЦДАВО України. – Ф. 628. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 76. Машинопис. Засвідчена копія.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абідор – 114
 Абрамович – 114
 Абрамович – 349
 Абрамович Л. – 723
 Авдієнко – 542
 Авинов – 508
 Аврум – 114
 Адаменко П. – 679
 Адамський В. Р. – 10, 15–17, 20, 301
 Адлер Ф. – 244, 273
 Адріанов – 540
 Акерман – 340
 Акивісон Д. – 635
 Акимов – 664
 Акиндинов В. К. – 601
 Акімов – 238
 Акімов К. А. – 232
 Аксюк – 89, 120
 Александров П. Н. – 16, 37, 45, 70, 73, 110, 112, 117–120, 125, 134, 196, 198, 200–201, 203, 205, 212–213, 273, 313, 319, 323, 336–337, 345–346, 350, 352–353, 358, 360, 370, 393–394, 428, 433, 436, 449–450, 464, 466, 480, 515, 528–529, 542, 555, 582, 585, 609, 621
 Александрова – 339
 Александрович – 708
 Александрович Я. – 460
 Алексєєв – 33, 76, 77, 125–126
 Альтер М. А. – 67, 75–77, 80, 84–85, 88, 96–97, 99, 105–106, 120, 139, 199–202, 204, 207–208, 340, 455
 Анатолієв В. А. – 76, 83, 85, 97, 139, 150, 291, 321–322, 334–335, 338, 341, 375
 Андрейчук – 28
 Андроніков І. І. – 250
 Андрусевич Р. – 455
 Андрусенко Є. – 686
 Антоніна (ігуменя) – 728–729
 Антонович – 666
 Антонович А. – 288
 Антонович Д. – 674
 Антонок А. – 6, 8, 12 76
 Ангульський – 64
 Анципо-Чакунський А. А. – 74, 95
 Арєндс – 152

Арихов Б. Х. – 164
 Арнольдєв – 119
 Артиневич – 537
 Атаманюк Н. П. – 130
 Атаманюк П. П. – 163
 Атензон М. – 617

Б

Б[...] – 662
 Б[...] А[...] – 485
 Бабиєк – 227
 Бабій В. В. – 251–252
 Бабко М. А. – 194
 Бабчук – 384–385
 Багрій Ф. М. – 198, 586
 Бадмаєв – 92
 Бажєнов Л. В. – 17
 Базарєв – 67
 Базилєвич О. Н. – 111
 Базилєвський – 679
 Байда І. – 629
 Байдаєв Є. Н. – 67
 Байраєв Ф. – 635
 Бакай З. – 586–587
 Бакалєць – 586, 588
 Балабан – 505
 Баланюк П. – 348
 Балатюк – 487
 Балинов – 505
 Балинський Ф. – 646
 Балусєв – 120
 Бальзинський О. – 43
 Барабаш – 545
 Баранкевич О. – 226
 Баранєв – 68–69
 Баранєв А. П. – 231, 234, 395, 517
 Баранєв Т. К. – 194
 Баратєв – 327
 Баратєв (князь) – 67
 Барашєв – 504, 554
 Барєнюк – 176
 Барій Ф. М. – 350
 Барциковський О. Л. – 679
 Барщєвський І. І. – 58, 75–76, 85, 96–97, 120, 170
 Басєнко І. – 226
 Баскаков В. – 590, 672

- Баскевич Ф. – 230, 248
 Баскок – 341–342
 Бачинська – 336
 Бачинський – 180
 Бачинський – 545
 Бачинський І. – 572, 586–587
 Бачинський І. К. – 194, 635–636, 640, 646, 661, 750
 Бачинський Л. – 10
 Бачинський О. (протоіерей) – 119
 Башуцький – 25, 27–28, 30, 36
 Бегановський – 246
 Беденко Ф. – 595
 Бединський Н. М. – 135
 Беднаровський С. – 741
 Бедриковський І. Г. – 130
 Безруков О. М. – 421
 Бейлик А. І. – 242, 404
 Беклемищев – 291
 Беклемішев – 659
 Белаш – 163
 Белаш Х. – 686
 Белінський – 322
 Беллавін В. О. – 198, 348, 353, 408, 495, 499, 501, 516, 529, 554–555, 586–588, 603, 605, 630
 Белозоров – 97
 Беляєв – 540
 Беляєв Н. І. – 51, 66, 73, 98, 168
 Бельбенко – 341
 Бельський Ю. А. – 198, 204–205, 245–247, 261, 269–270, 279, 283–284, 289, 299–300, 310, 312, 315, 317–320, 324–326, 328, 337–338, 345–346, 349, 370, 440, 449–453, 455, 459, 461, 464, 466–467, 469, 472, 474, 476, 479–481, 483, 485–486, 488–489, 492, 494–495, 497, 500, 502, 550–552, 554–555, 573, 577, 586, 603, 626
 Беневський В. – 517–519, 574
 Бенежар – 663
 Бенковський Ю. – 44
 Беран – 545
 Березін – 355
 Березовський О. – 254
 Беренштейн І. Б. – 232, 235
 Бернадський – 587
 Бернацький М. – 486
 Бернштейн – 395
 Бернштейн – 691, 701
 Бершадський – 114
 Бесараба М. – 194, 415
 Беспечний П. Г. – 323–324
 Белов – 595
 Беляєв – 595
 Бик – 170
 Биков – 545
 Бикова – 67
 Биковський Л. – 10
 Биховський – 355
 Бідний – 194
 Біднов В. О. – 10
 Біленький – 263, 364
 Білецький Л. Т. – 10
 Білик – 179
 Білик Д. – 364, 385
 Білик Н. Д. – 547
 Білик С. Е. – 276
 Білінський П. І. – 210
 Білокур – 278
 Білокур В. – 364
 Білон П. – 10
 Більський – 743–744
 Блавдзевич К. К. – 74, 76, 85–86, 95
 Блажевич Ю. І. – 9, 17
 Бламар А. – 162, 277
 Бламар О. – 364
 Блат Й. І. – 199
 Бледньов – 417
 Блонський Г. – 601
 Блонський П. Й. – 16, 123, 149–150, 161–163, 195–197, 199–201, 208, 262–264, 266, 269, 276–278, 280–282, 284–287, 363, 424, 449, 470, 477, 498–500, 515, 523, 627, 666, 674, 676–677, 709, 744
 Боб – 611
 Бобик – 228–229
 Бобчук – 401
 Боворухін І. – 162
 Богацький Ю. А. – 74–75, 96, 132, 190, 194, 264, 279, 338, 481, 485–486, 488–489, 494–495, 497–498, 500–504, 530, 544–547, 549–552, 554–556, 562–565, 571, 573, 576–577, 579–580, 582–585, 588–591, 594, 596, 598–599, 602, 604–608, 610, 615, 617, 619, 621, 625–632, 634, 638–642, 647–649, 651–653, 659, 662–664, 669, 674, 697, 709, 744
 Богачук І. – 451
 Богданов – 325

- Боград – 339
 Богун – 611
 Богурський – 586
 Богуславський – 537
 Боднар Ф. П. – 673, 703, 726–727, 754
 Божемський Г. – 44
 Бойко – 415
 Бойко В. – 14
 Бойко О. Д. – 14
 Бойно-Родзевич Г. – 718
 Бойченко – 624
 Бонгард – 385–386
 Бондар – 48, 170
 Бондар – 340
 Бондар Г. – 364
 Бондар П. – 673
 Бондаренко – 78, 86, 97
 Бондарева Є. – 452
 Бондарчук М. – 451
 Бонецький – 505
 Бордаков Л. – 496–497, 502, 516, 529–530, 549, 563, 587, 603
 Борейко – 174–175
 Борецький – 114
 Борецький – 505
 Боржковський – 226
 Боржковський – 732, 739
 Боржковський В. – 187
 Боржковський В. В. – 350–351, 357, 360
 Борисюк І. – 96
 Борисюк І. (ксьондз) – 75
 Борідка А. – 130
 Борідко А. Д. – 195, 276, 278, 284
 Борковський – 545
 Бородій І. – 586
 Бородулін – 735
 Борусевич М. – 685
 Босенко – 296, 448, 614, 662
 Бочаров – 439
 Бочаров – 631, 644, 675
 Бош Є. – 567
 Бравченко Р. – 534
 Брайдман Р. Я. – 195
 Братко – 566
 Братчанський – 550
 Братчанський Є. – 473
 Бредов – 36
 Брезкун К. О. – 384–385, 387, 401–403, 505–506, 595, 599, 607, 615, 623–624, 626
 Бржосніовський Й. А. – 639
 Брискун – 529
 Бройтман – 286, 291, 321–322, 339, 375
 Бройтман Р. Я. – 149, 276, 335
 Бронштейн – 309
 Брусилов О. О. – 18, 32–33, 35–37, 43, 49, 53, 57–58, 64, 66–67, 69, 71–73, 76–77, 81–82, 85–87, 94, 98–102, 120–122, 127, 138, 151, 163, 167–168, 208, 218–219, 223, 243, 247, 266, 274, 277, 288, 336, 365
 Брусилова Н. В. – 66–67, 77
 Бубліков – 28, 64
 Бугаєнко Ф. С. – 194
 Будей – 635
 Будзішевська – 267
 Букарь – 588
 Букевич – 295
 Буковинський – 370
 Бунт П. Ф. – 135, 314
 Бурба А. – 255
 Бургардт – 176
 Буркацький І. Д. – 276
 Бурлаченко С. Ф. – 198, 349, 357, 360, 385
 Бутузов – 68–69, 72, 99, 102
 Буйницький О. А. – 16
 Бухольц – 67
 Буча Т. М. – 254
 Бучинський П. М. – 75, 96
 Бялокур В. – 277
- В**
- Вайнбаум А. Ш. – 130, 149, 195, 208
 Вайнбаум Н. Ш. – 196–197, 276, 278
 Вайнштейн Н. В. – 595, 597
 Вайслович – 61
 Вайслович І. С. – 88, 97, 114
 Вайсман – 421
 Вайсман І. Л. – 74–75, 96
 Вайсфлег – 338
 Вакуленко В. – 119
 Валеріан Васильович – 732
 Валуєв – 380
 Вальковський – 586
 Ванжула В. П. – 525
 Варава – 151
 Варгатюк П. Л. – 14
 Василевський – 627, 631

- Василевський М. – 187, 534–535, 537, 540
 Васильєв – 473
 Васильєв А. – 44
 Васильчук – 92, 103, 228–229
 Вахліовський С. – 349, 353, 356, 362, 735
 Вахилова Г. – 629
 Вдовиченко К. – 368, 685
 Ведмідь О. – 684, 690, 710
 Ведров В. В. – 67
 Великий Ф. – 162
 Велико-Шапко Ф. П. – 61, 88, 96–97, 341
 Веліхович – 448
 Вельгорський – 66
 Венераки А. Л. – 146
 Верейська М. – 288
 Веретенников – 67
 Вержбицька – 336
 Вержбицький – 338
 Верстюк В. Ф. – 14
 Верхола Т. – 16, 155, 191, 194, 292, 529, 666, 674, 714, 738, 744, 753
 Веселовський – 529, 550, 579, 606, 649, 653, 663, 668, 672, 695
 Ветвинський А. Г. – 74, 95, 135, 139
 Виборний – 187
 Виговський – 148–149
 Винарський – 59
 Винниченко В. – 375, 494, 510, 534
 Виноградов В. О. – 27
 Винославський А. І. – 180, 198
 Винославський А. – 695
 Винський Г. Ф. – 56
 Виняр П. – 162
 Виржиковський П. А. – 74–76, 80, 85–86, 88, 96–97, 338, 340–342, 501
 Вировенко А. П. – 194
 Витвицький – 77
 Вихіляєв – 354
 Вишемирський – 67
 Вишинський Д. – 686, 690
 Вишневський – 545
 Вишневський – 701
 Вишневський А. М. – 251–252
 Вишняк – 384
 Відибіда П. П. – 191–194, 228–229, 319, 350, 360, 576–578, 674
 Віктор (отець) – 85
 Вікторов А. – 635
 Вікул – 338
 Вілер С. Є. – 349
 Вілтер – 351, 735
 Вілявський – 458
 Вільгельм – 93, 126, 390–391, 426, 442, 512, 525
 Вільчевський – 416
 Вільчевський М. – 703, 726
 Вільчевський М. М. – 199, 350
 Вільчинський – 738
 Вінницький А. – 595
 Вінницький С. – 114, 174, 178
 Вітвицький – 263
 Вітковський С. – 162
 Владимирцев – 105–106, 288
 Владимирцев І. Н. – 13
 Владимирцов – 139, 339, 341
 Владіміров – 243
 Власюк М. – 591
 Власюк О. – 14
 Воейков – 89
 Возний І. – 194
 Войт І. – 586
 Войтов – 439
 Войтов І. І. – 198, 349
 Войтюк Е. – 596
 Войчицький Г. – 686
 Волинець – 505
 Волинець А. – 384, 387, 595, 623–624
 Волк – 178
 Волков – 354
 Волкова – 545
 Волкович – 325, 428
 Волкович І. І. – 325–326
 Волкович М. – 504
 Волконський (князь) – 31
 Володкович Ф. С. – 124
 Волосінка А. – 162
 Волошин – 542, 624
 Волощук А. – 364
 Волощук А. А. – 162
 Волощук А. Я. – 280, 283, 421, 449, 676–677
 Волощук Я. – 743
 Волощук А. З. – 164
 Волощукова – 545
 Волько – 114
 Вольський – 67

- Вольф Т. – 252
 Вольфман Г. І. – 75, 86, 96
 Вонсевич А. – 686
 Воронін Є. П. – 13
 Воронцов С. – 44
 Восенко О. – 364
 Врублевська – 545
 Врублевський – 415
 Врублевський М. – 194
 Вторжевський – 75, 96
 Вуйко С. – 635
 Вулих Г. – 633
 Вунштейн І. – 517
- Г**
- Г[...] – 526
 Габан І. – 686
 Гаврилов Л. М. – 13
 Гагарін (князь) – 67
 Гагерсон Е. І. – 421
 Гайснер А. – 44
 Галатир В. В. – 9
 Галицький М. – 448
 Галузинський – 624
 Галькевич – 406
 Галькевичева К. П. – 406
 Гальперін З. – 75, 96
 Гальперін – 340
 Гамов – 411
 Гамрецький Ю. М. – 14
 Ганджій – 742
 Ганджій А. С. – 50, 109, 130, 132–133, 149–150, 164, 209, 276
 Ганжа І. – 598
 Ганжій – 295
 Ганицький – 48
 Гантимуров В. – 43, 45
 Ганько М. П. – 409, 529, 618
 Гапоненко Л. С. – 13
 Гарбулинський Ю. В. – 149, 199, 261, 276, 279, 283–284, 289, 291, 310, 312, 315, 317–320, 324–325, 345, 350, 352, 370–371, 416–417, 419–420, 423–424, 427, 430–431, 449, 451–453
 Гардель – 173, 187, 194, 560–561
 Гаржевський А. Я. – 164
 Гарнага І. В. – 12
 Гаросевич – 341
 Гац – 149
 Гац С. Л. – 276
- Гебельт А. – 601
 Гелеватий Є. – 477
 Герасименко А. – 674
 Гербановський – 87–88
 Гербст – 269–270
 Гербст І. – 467
 Гердель – 314, 319
 Геринович В. О. – 10
 Герлянд М. – 702
 Герш – 114
 Гершун – 114
 Гик[...] – 727
 Гиллер С. – 375
 Гимнар – 338
 Гинкевич-Гончар І. – 504
 Гігарсон – 290
 Гіжицький Ю. А. – 75, 96, 199, 204–205, 224, 245–247, 261, 269–270, 279, 284, 289, 291, 299–300, 310–312, 315–320, 324–326, 337, 345, 350–351, 429, 556, 586
 Гільзенберг – 44
 Гінкевич-Гончар І. – 290
 Гінковський А. – 226
 Гішволінер – 700
 Гладун А. – 489
 Гловацький – 545
 Гловацький В. Г. – 75, 96
 Гловацький Г. – 642
 Гловацький Д. – 349
 Гноянка Я. – 591
 Говоруха – 285
 Говоруха С. – 364
 Говорухін І. – 277
 Гоголь М. – 716
 Годена М. І. – 149, 195
 Годнев І. В. – 33, 48–49
 Гойхман Б. Х. – 236
 Голенкін І. А. – 75, 95
 Голер – 200–201
 Голев – 545
 Голиняк Л. І. – 276–277
 Голігер Г. С. – 198, 204, 207–208
 Голобородько С. – 684
 Голованевський Ф. – 488
 Голованюк С. – 635
 Головчук Д. – 644–645, 674
 Головчук М. – 451
 Голоскевіч І. – 409

- Голосков – 735
 Голубович – 611
 Голубович Д. – 467
 Голубович Ф. – 262
 Гольдберг – 114
 Гольденберг Ш. – 340
 Гольдентрестер Я. М. – 48
 Гольдштейн – 310
 Гольчевський В. Л. – 136
 Гончар П. – 686
 Гончаренко Н. – 255
 Гончаров – 339, 341
 Гончарук І. – 145
 Горачук Г. М. – 348
 Горашук – 178
 Горбанюк Я. – 635
 Горбатюк – 194
 Горбатюк – 586
 Горбатюк М. – 253
 Горбатюк Ш. – 43
 Горбулінський І. В. – 195, 197, 204–205, 284
 Горвиц Л. – 187
 Гордзівський – 303
 Гордійчук – 578
 Горемика-Крупчинський І. – 724
 Горенко В. – 398–399
 Горенко Ю. – 398–399
 Горик Г. – 162
 Горич К. Г. – 130, 195, 276
 Горіч К. Т. – 149
 Горна – 336
 Городецький А. Н. – 112, 135, 146, 542, 601
 Горський – 466
 Горський (ксьондз) – 582
 Горштейн А. – 43
 Горячий П. – 587
 Госачинський Є. – 437, 563
 Гоц С. А. – 195
 Грабченко Ф. – 504
 Градовський – 743
 Градовський С. Л. – 15, 39–40, 45, 112, 311
 Грагій К. – 686
 Грейбер – 340
 Гресько – 174
 Гречаний Г. – 685
 Гречина В. Г. – 250
 Гречинський С. П. – 199–200, 204–205, 269–270, 279, 283–284, 289–291, 299–300, 310, 312, 317–320, 324–326, 337, 345, 350, 353, 357–358, 370–371, 416–417, 419–420, 423–424, 427, 430–431, 440, 449, 451–452, 479–481
 Гриб П. – 635
 Гриб Ю. І. – 75, 77, 96, 162, 197, 365, 408
 Грибач Г. – 43
 Григор'єв – 120
 Григор'єв Н. – 194, 674
 Григор'єв – 339, 341
 Григор'єв З. К. – 335, 350, 618
 Григоришин І. – 162, 188
 Грижицький – 284
 Гризевич М. – 492
 Гриневич П. І. – 74–76, 83, 85, 95, 97, 139, 261, 276, 311, 320, 326–328, 337, 352, 429, 449, 468, 483, 492, 552, 580, 619
 Гриневич П. Н. – 638, 640, 659, 672
 Гриць – 757
 Гришук – 381,
 Грібенюкова О. – 407
 Грінченко Б. – 439
 Гродський – 31
 Громов К. В. – 738
 Гронек – 44
 Гросман І. – 43, 45
 Гросман М. – 44
 Грохольська М. – 486
 Грохольський З. С. – 42, 44, 47, 64, 75, 237, 616, 651, 762
 Грохольський Т. – 541
 Грохольський Ф. – 369–370
 Грудецька – 668
 Грудістов – 354
 Грузин А. Є. – 349
 Груняк С. – 517, 519
 Грушевський М. С. – 288, 302, 390–391, 426, 457, 498
 Грущенко – 701
 Губаш Ж. – 43
 Губченко П. – 475
 Гудзенко – 415
 Гудзенко П. П. – 13
 Гудзій Ю. – 10
 Гудзь Н. – 474
 Гуйван Є. П. – 479
 Гук Ф. – 592
 Гулак-Артемовський – 185
 Гулевич І. – 249

- Гульчина Л. – 503
 Гуминер – 339, 342
 Гунченко – 397
 Гурська – 336
 Гусенко – 315
 Гут-Коваленко В. – 679
 Гут-Ковальов В. – 591
 Гутор – 120
 Гучков А. І. – 33, 86–87, 120–121
- Д
- Д[...] – 664
 Дабіжа Т. В. – 194
 Дагаєв – 735
 Дамберг – 394–395
 Дахновський Ф. Ф. – 232, 517
 Дацок – 152, 194, 227–228
 Дашкевич – 227
 Дворніков І. В. – 325–326
 Дворяк В. – 597
 Демкін І. В. – 12–13
 Дем'янов І. – 450
 Дем'яновський – 473
 Дем'яновський Г. – 586
 Дем'янчук – 338
 Деменчук Т. – 239
 Демченко Є. – 624, 685
 Демчук – 119
 Денисов – 735
 Денисюк – 229
 Денисюк Ф. Е. – 525
 Деновизер – 97
 Дерев'янка Т. – 685
 Дерімов – 439
 Деркач А. – 454
 Дерманер – 291, 339
 Дехтярьов – 563
 Джугелі – 611
 Джуголі М. – 466, 495
 Джультука І. – 593
 Дзвоник – 415
 Дзевановський – 747
 Дзюба Г. М. – 599, 601
 Дзюбиковський В. – 517
 Дзюбинська – 421
 Дивишек В. – 586
 Дигас – 66
 Дієвський – 668
 Димитрій (єпископ) – 137
 Димчук С. – 162
 Дирек В. – 473
 Дическул – 66
 Дідич К. І. – 517
 Дієвський – 545
 Дімітштейн – 419
 Діяченко – 744
 Длуголенцький – 618, 690, 692, 701, 716
 Длуголенцький Л. А. – 47, 56
 Длугопольський П. – 741
 Дмитренко Д. – 504
 Дмитрієв А. – 255–256
 Дмитрюков – 31
 Добржинська О. – 283
 Добржинська О. Л. – 419
 Добржинський – 419, 460, 482
 Добржинський Л. Ц. – 283
 Добровольський – 545
 Добровольський Г. І. – 194, 646
 Доброжинська О. – 460, 482
 Добролюбов С. І. – 199
 Доброхольський М. – 406
 Доброхотов – 621
 Добрянський – 385–386
 Довгалюк Н. Г. – 525
 Довгий В. – 239
 Довгий Ф. – 685
 Довженко Г. – 757
 Долиніна – 534
 Долиняк Я. – 686
 Доманський – 67
 Донський – 682
 Дорожинський – 148
 Доронович – 261
 Доронович А. М. – 75–76, 95
 Доронович М. В. – 326, 339, 341–342
 Дорохольський – 450
 Дорошенко – 187, 190
 Дорошенко Д. – 10, 568–569
 Дорошенко Н. Ф. – 694
 Дорошенко С. – 503, 628
 Драгоманов М. – 379
 Драгомирецький – 703
 Драгомирецький П. І. – 149, 195, 276
 Драхлер І. Г. – 196, 276, 278, 284–285
 Драч – 586
 Драчинський В. – 686
 Драчковський С. – 685

Дриста - 360
 Дробінковський І. М. - 149, 195, 276, 278
 Дружинін - 403
 Дубецький П. - 517
 Дубик І. А. - 130, 195
 Дубик І. Л. - 149
 Дубінін - 735
 Дубінін А. А. - 199, 202
 Дудельзак - 44
 Дудич В. С. - 116-117, 186, 270, 314, 350, 356-358, 360, 379, 400, 407, 444, 507, 542-543, 558, 618, 656, 666, 674, 691-693, 716, 721, 730
 Дудка Г. - 162
 Дудкін-Яришкін - 735
 Дукельський - 576
 Дуницький Ш.-А. - 455
 Духонін - 67, 120
 Дядинок - 439
 Дяківський М. - 741
 Дячук О. - 663, 674
 Дьяков - 174, 178

Е

Ебелов М. І. - 23-26, 37
 Егерт - 545
 Ейлер - 141
 Еліат М. Є. - 66-67
 Ельворти - 455
 Ельснер - 67, 246, 544
 Етштейн А. - 485

Є

Євфимов Ф. В. - 75, 95
 Єлачич - 155
 Ємельянов - 309
 Ємельянов В. М. - 75, 86, 95, 97
 Єремицький З. М. - 179-180
 Єршов - 735
 Єсіпов М. - 327
 Єсіпова Л. А. - 327, 492
 Єсюнін С. М. - 17

Ж

Жебровський К. Б. - 130, 149
 Жеребний В. З. - 168
 Жовтий Т. - 685
 Жоткевич - 271
 Журавель - 319
 Журавель П. В. - 194, 350, 357, 525
 Журавльов - 691
 Журавський - 523
 Журавський Я. - 28, 30-31, 76

Жураковський - 238-239
 Жураковський Я. - 44
 Журовський А. - 486
 Журовський А. Є. - 199
 Жучков Ф. М. - 76, 97

З

Заболотний Ф. - 686
 Заботін Л. - 393-395, 425
 Зав'ялов В. А. - 85, 97, 149-150, 195, 210, 276, 321, 335, 339, 342
 Зав'ялов Є. - 729
 Завальницький - 545
 Завальнюк К. В. - 9
 Завальнюк О. М. - 9, 11
 Завальнюк К. В. - 14
 Завертаний П. - 489
 Заворотний - 338
 Загниборода - 97
 Загородний М. - 8, 20
 Загорський І. - 238
 Загорський К. - 238
 Загурський І. - 609
 Засць Н. - 597-598
 Зайцев - 357
 Зайцев - 69
 Зайцер М. І. - 349
 Залевський - 406, 541, 557
 Заленський Т. В. - 74-76, 80, 84-85, 96-97, 120, 150
 Залеський Ф. - 467, 601
 Залізняк М. - 385, 387
 Залога М. Ф. - 13
 Залуцька А. - 562
 Залуцький - 562
 Залуцький Г. - 476
 Замурєнко - 537
 Замурєнко В. І. - 521
 Заржицький - 586
 Зарицький Т. - 685
 Зарубайло П. Я. - 187, 194, 274
 Зарудник - 228
 Заславський - 339, 341
 Захарчевний - 384, 505
 Зборовський - 448, 487, 614, 663
 Зборовський І. - 702
 Зборовський І. Ч. - 302
 Зданкевич - 158
 Здзеховський Ф. - 541

- Здоровський С. І. – 237
 Зеленецький Г. В. – 421
 Зеленський – 595
 Зеленьок І. – 11
 Зелинський В. К. – 517
 Зелинський Н. Т. – 164
 Зенюк – 735
 Зимниця – 227
 Злотчанський В. Л. – 75, 85, 96, 130, 149, 195, 208, 210, 263–264, 276, 281, 295–296, 395, 499–500
 Змерзлий Л. – 243
 Золотов – 285
 Золотов В. П. – 50, 75
 Зосим – 489
 Зосимато Д. Г. – 116, 158, 190, 194, 349, 351, 357, 360, 602, 614
 Зотенко М. – 292, 349, 356
 Зотов П. Є. – 54
- I**
- Іваницький М. М. – 194
 Іваницький С. М. – 112, 115, 167–168, 191, 194, 224, 294–295, 378, 395, 432–433, 542, 576, 594, 601, 635, 656
 Іванов – 143
 Іванов – 545, 563, 595, 597
 Іванов – 747
 Іванова-Луцевіна – 588
 Івановський – 303
 Івановський Б. – 474
 Іванцов М. І. – 492
 Іванюк А. – 238
 Івасик В. Е. – 525, 566
 Іващенко В. І. – 54
 Івоні – 66
 Ігнатенко – 353, 361
 Ігнатенко С. І. – 596
 Ігнатенко С. П. – 232, 235
 Ігнат'єв (граф) – 133, 141
 Ідзиковський М. – 44
 Ілоницька – 319
 Ільч А. – 451
 Ільшин – 408
 Ільницький С. А. – 48, 75, 96, 98, 112, 139, 153, 155, 170, 310, 330, 339, 341, 374, 535, 542, 570, 576, 594
 Ільченко – 473, 701
 Індутний – 505
- Іосиф – 114
 Іосиф – 114
 Ісаєвич Д. – 674
 Ісайко М. – 683, 710, 736
 Ісарлов – 67
 Іщенко – 262–263
 Іщенко – 470
- К**
- К[...] – 493
 Кабацький С. – 162
 Кабачинський м. І. – 9
 Кавушинський Є. – 65, 139–140
 Казанасмас – 192, 594
 Казіна О. Г. – 679–680
 Калашників П. – 130
 Калашов П. І. – 349
 Каледін – 120
 Каленчук А. Ф. – 348
 Калинович В. – 406
 Калиновський С. – 58
 Калинчук – 167, 173, 175
 Калинчук О. С. – 194
 Калиняк – 150
 Калиняков А. Г. – 109, 149, 195, 276
 Кальмуцький – 155
 Каменца І. П. – 212
 Кампанський – 489
 Канджій – 741
 Каникова Н. – 551
 Кантор Х. – 85, 335, 375
 Каплан І. – 43
 Каплун – 339, 341
 Капніст (граф) – 67
 Капрієллі П. І. – 505–506
 Капущак І. – 472
 Капущак О. – 472
 Караваєв – 735
 Карасевич – 328, 429, 626, 708
 Карасевич І. – 486
 Карвасовський – 545
 Карлінська Г. А. – 505
 Карпачов Я. Д. – 179–180, 198, 350, 357, 360, 362, 370–371, 395, 430, 440, 466–468, 500–502, 545, 547, 549–551, 554, 577, 586–588, 603, 606–607, 610, 616, 627–629, 632, 634
 Карпенко С. – 381, 395
 Карпенко-Карий – 229

- Карпов – 499, 605
Карпович – 338
Карпович Н. П. – 75, 96, 130, 276, 280
Карпович О. Н. – 111, 195, 204
Картамишев – 279, 454
Каспровський – 326
Касьянчук Д. – 586–587
Катеренюк – 217
Катеренюк М. – 486
Катерина II – 193, 263
Катеринюк – 329
Катрановський – 67
Каушанський – 114
Каценбойм Я. С. – 230
Кацман Ш. – 43
Кацюк – 152
Качоровський – 286
Качуровський І. І. – 130
Качуровський І. Ю. – 195, 197, 199, 204–205, 245–247, 276, 279, 350
Качуровський Н. – 586
Каштук – 586
Кащенко – 293
Квасневський Д. – 243
Квітка-Основ'яненко – 534
Квочка П. Д. – 525
Квятковська С. К. – 75, 96
Квятковський А. В. – 149, 195
Квятковський Л. В. – 276
Кельбер Д. – 168
Кельчик М. – 43
Керенський О. Ф. – 26, 31–33, 48–49, 162, 204, 208, 223, 243, 245, 255–256, 289, 363, 416, 474, 558, 698, 735, 755
Кересюк В. А. – 357
Кешоли – 383–387, 400–403
Кешоли О. Г. – 198, 204, 222, 231, 241, 283
Кир'янова – 537
Киржацький С. – 586
Кирил (святий) – 185
Кириленко – 224
Кирилов – 595
Кирилюк Г. – 162
Кирисюк В. А. – 349
Кириченко І. І. – 12
Кисельов С. І. – 56, 108, 110, 123, 435–436, 705, 753, 760
Кислий Д. – 587
Китайський К. – 686
Китали – 366–367
Китновський – 522
Кицюк Й. – 454
Кіжнер – 340
Кіль Х. А. – 716
Кітлінський О. О. – 20
Клаков І. Ф. – 627
Клейдерман М. – 76, 96
Клейнерман – 67
Клейнерман Б. Д. – 421, 423
Клейнерт – 44
Клейнман – 114
Клерик – 586
Кліманська О. – 686
Ключарьов В. – 547
Книш – 263
Кнопинг Ф. – 76, 96
Княжич – 151
Кобилянський – 702
Кобченко – 119
Коваль Г. – 476
Коваль С. В. – 517
Коваль Ф. З. – 198
Коваль Я. Г. – 195
Ковальов Н. Т. – 438–439
Ковальов С. Є. – 194
Ковальський К. О. – 50, 164, 276
Ковальчук С. – 454
Ковальчук Т. Е. – 194
Ковічинський – 411
Ковський – 321–322, 339, 341
Ковський Б. М. – 421
Ковський Ю. М. – 421
Коган – 341
Коган – 383
Коган – 665
Коган А. – 209
Коган А. І. – 76, 96–97, 164, 276–277
Коган Б. – 76
Коган Б. – 96
Коган Б. З. – 199, 201, 203
Коган В. – 43, 52
Коган Д. – 340
Коган Я. – 340
Коган Я. З. – 76, 96–97
Кожухар – 174–175, 616
Козва С. М. – 254

- Козловський – 149, 195, 339, 341
 Козловський Ф. К. – 276
 Козуля – 180
 Козуля М. Т. – 635
 Козуля Т. Т. – 350, 356–357, 360, 362
 Козунець П. – 148
 Козярук В. С. – 194, 217, 227, 229
 Койхман І. І. – 164
 Коковський П. – 277–278, 364, 424
 Колаковський – 504
 Колаковський Є. – 178
 Колесник В. – 254
 Колесник Н. В. – 130, 149
 Колесников – 545
 Колесников І. – 586–588
 Колибаба І. – 454
 Колинський К. – 473
 Колкер – 114
 Колногузюк Н. – 517
 Коломієць – 319
 Колосовський – 339
 Комарніцький О. Б. – 11
 Компан – 668
 Кондратенко Г. – 288
 Кондратченко Г. М. – 533
 Коницький К. – 61
 Конкалович М. А. – 110, 198
 Конколович – 684, 736
 Коновалов Е. І. – 276
 Коновалов Є. М. – 195
 Коновалов О. І. – 31, 33
 Коноплицький І. – 239
 Константинов В. К. – 59, 326
 Коняхин І. Г. – 693–694
 Копитко – 240
 Кордонець П. – 591
 Коритін – 64
 Корінний – 415
 Корінь Г. – 162
 Корнілов Л. – 500, 511, 561, 584, 613
 Коробкін – 120
 Коровецький А. – 635
 Королевський – 551, 610
 Королинський – 303
 Королівський С. М. – 12
 Король – 284
 Король Я. Г. – 276, 424
 Короновський Н. А. – 149
 Короповський М. Д. – 195, 276, 280, 283
 Корочинський П. О. – 517, 521
 Кортацці – 67
 Корф – 154
 Корчевський – 411
 Корчинський Н. – 253
 Косаговський О. М. – 110
 Косаковський І. – 601
 Косачевський А. – 586
 Косельський – 587
 Косенко – 191, 384
 Косенко І. – 674
 Косицький І. П. – 167, 173, 175–176, 178, 199, 204–205, 348, 417
 Косицький – 417, 600
 Кост М. А. – 78, 97, 153, 199, 201, 204–205, 291, 310, 335, 339, 341
 Костенецький Н. – 407
 Костенецький О. – 407
 Костенкова М. – 603
 Костицин – 677, 681, 690
 Костицький – 466, 469, 472, 474, 476, 479–480
 Костомаров М. – 185
 Костюк М. – 243
 Костюк С. В. – 180, 198, 200, 204–205, 245, 247, 261, 269–270, 276, 279, 283–284, 289, 291, 299–300, 310, 312, 315, 317–320, 324–328, 337–338, 345–346, 348, 352, 357–358, 370–371, 416–417, 419, 423–424, 427, 430, 440, 449, 451–453, 459, 466, 469, 472, 474–476, 479, 481, 483, 485, 498–500, 502–504, 544–547, 549, 571–572, 598, 605, 616
 Костюченко – 560
 Кот Т. – 686
 Котенко С. – 595
 Котович – 338, 341–342
 Котович Л. – 624
 Котович О. В. – 75, 85, 96
 Котульський С. Л. – 349
 Котюжанський І. І. – 635
 Коцеба – 586, 588
 Коцик Р. – 690
 Коцюбинський М. – 439
 Кошевий – 448
 Кошелева – 250
 Кравченко Ф. – 686
 Кравчук П. – 214

- Крайз – 340, 351, 358, 360, 497
Крайз Я. М. – 76, 96, 198, 201, 311, 324, 350, 552
Крамов – 67
Красовський – 709, 728, 746
Крахмальський С. – 595
Крекотень І. Ф. – 135, 187, 190, 194–195, 611, 613, 674
Кржемінський – 197
Кржемінський С. К. – 162
Кривий – 545
Кривошей С. Д. – 130, 132, 149, 161, 195, 210, 276, 278, 285
Кривошея – 677
Кривченко – 727
Крижановський І. А. – 545, 578–579, 635–636
Крижистафович С. – 454
Криленко С. Г. – 198
Крилова О. – 564
Кримінський – 365
Кримський П. – 729
Кринський – 158
Криськів І. Є. – 130
Криськов П. Є. – 149, 161
Кричман І. – 44
Кришук Б. С. – 10, 15, 301
Кроленко – 386
Кроленко С. Г. – 350
Кропивницький – 534
Кропоткін (князь) – 67
Крук К. – 349
Круликовський – 678
Крупська Є. – 551
Крутий А. М. – 194
Крух К. – 357
Кручінін І. – 395
Крюк – 152
Ксендз – 149
Ксендзюк – 505
Ксензюк П. – 384–385, 387
Кудлай О. – 14
Кузнець-Губар Д. М. – 421
Кузяк А. П. – 149–150, 161, 195, 276, 281
Кузьменко – 560–561
Кузьменкова В. – 398–399
Кузьмін – 91, 98–100, 102
Кузьмінський – 262–263, 280, 283
Кузьмін А. – 291, 335, 339
Кузьміна Т. Ф. – 13
Кук – 75, 96
Кукс П. Д. – 635–636, 638
Кулевський М. Н. – 135
Кулижський – 194, 636
Кулик – 505
Куликовський С. – 686
Куліш П. – 185
Кулябко М. – 406
Кульчицька П. – 252
Кульчицький – 547, 587
Куперман Б. С. – 198, 348, 353, 495, 499, 501, 529, 554, 587, 603, 605, 630
Куракін (князь) – 67
Курбанчук – 339
Куриленко М. – 167, 173, 174, 176, 178, 296, 555
Куриленко Н. – 243
Куриловський Н. – 601
Курочка Г. – 194
Кухар І. – 586
Кухарчук – 614
Куценога Є. Л. – 505
Куцяк П. – 674
Кучер В. – 349
Кучер І. – 686
Куш – 586, 588
- Л
- Л[...] – 493
Лагов В. Г. – 638
Ладика П. Є. – 198
Ландвигер – 340
Лапчинський П. І. – 684
Латригін – 151
Лашкарьов А. П. – 109
Лебединський Д. – 257
Лебедь Н. І. – 534
Левандовський – 748
Левандовський Т. – 267, 635
Левицька І. А. – 476–477
Левицька С. М. – 476–477
Левицький – 453, 523, 595
Левицький В. І. – 477
Левицький Е. – 246
Левицький І. Г. – 56
Левицький М. – 407
Левицький П. – 687, 701
Левченко – 397, 673

- Левченко А. – 226
 Левченко Д. – 249
 Левченко Л. – 226
 Левченко П. Я. – 210, 225–226, 272
 Лейві – 114
 Лейдерман Л. – 335
 Лейзорова Л. Л. – 467
 Лейферман І. І. – 635
 Лембич – 67
 Ленін В. – 255, 260
 Леонтович М. Д. – 404
 Леонтьєв – 247, 273, 280, 283, 333–334, 486
 Лестовецький – 44
 Лехт – 595
 Лехтман – 340
 Лехтман А. – 43
 Лехтман М. – 55
 Лец–Занартович – 701
 Лижова К. – 43
 Липа – 114
 Липкін – 505
 Липкін М. А. – 595
 Липковський С. – 601
 Лисаконь – 545
 Лисенко П. – 595
 Лисецька – 545
 Лисий – 217, 228–229, 329
 Лисовий – 417
 Лисовой П. Д. – 198, 204–205
 Лисогурський В. – 686
 Литвак А. – 565
 Литвинов – 170
 Литвицький М. О. – 116, 187–188, 192, 194, 314, 350, 356–358, 360, 362, 378, 389, 400, 425, 432, 517–518, 535, 574, 611–613, 674, 691–693, 697, 700–701, 716–718
 Литвятко – 545
 Литнер – 97
 Лихогляд З. – 239
 Лихоша І. – 586–587
 Лібзон З. – 43
 Ліпський Б. – 254
 Лісовий – 180
 Літинський – 545
 Лобода І. – 586
 Логінов О. В. – 12
 Лодига – 205
 Ложка Л. – 525
 Лозевич – 603
 Лозевич – 630
 Лозевич Л. П. – 418, 421, 423
 Лозино-Лозинський Й. І. – 42, 47, 155, 337, 348, 357, 360, 392, 395, 545
 Лозинський М. – 337
 Лозинський П. – 685
 Лозинський Ф. – 440
 Лозицький М. К. – 135
 Лозовий В. С. – 11
 Лойчинський – 736
 Ломеєр Е. – 466
 Ломоносов – 586
 Лотоцький Г. – 601
 Лубенець Т. Г. – 403
 Лужинський – 748
 Лукан – 386,
 Лукаш – 341–342
 Лукіанов – 661
 Лупийчук – 336
 Луцевський І. Б. – 392
 Лучанський – 701, 716–717, 720
 Луштей Т. М. – 194
 Любинський М. – 187–189, 194, 300, 674
 Людкевич С. – 686
 Лютий – 173
 Люткевич І. С. – 54
 Ляско Н. – 162
 Лясковський С. – 517, 519
 Ляшкевич М. М. – 199
 Ляшок В. – 635–636
 Лященко С. М. – 635–636, 661
 Львов – 97
 Львов В. М. – 33, 60, 95, 103
 Львов Г. Є. (князь) – 15, 31, 33, 38–40, 50–52, 56, 60, 70, 85, 130, 138, 205, 212, 289, 363, 385, 429, 520
 Львов О. М. – 110, 118
 Львов-Базилевич – 78
 Львович – 370, 419, 467, 562
- М**
- М[...] – 528
 Мазепа І. – 156
 Мазур – 174–175
 Мазур А. – 616, 685
 Мазур В. – 277, 364
 Мазур І. – 254
 Мазуренко В. – 635

- Майборода М. Х. – 198, 202, 204–205, 224, 269–270, 279, 283, 289–291, 299–300, 310, 312, 315, 317–320, 324–326, 328, 337, 345–346, 349, 352, 370, 423, 427, 429–430, 440, 449–453, 455, 459, 461, 464, 466, 469, 472, 474, 479–481, 483, 485–486, 488–489, 492, 494–495, 498–504, 544–547, 549–552, 554–556, 562–565, 571–573, 576–577, 579–580, 582–585, 588, 591, 594, 596, 598–599, 602–603, 615, 617, 619–621, 625–632, 634, 638–640, 649, 651–653, 668, 671, 696, 743
- Майко – 624
- Маймеск – 64
- Макаренко – 227
- Маковський І. І. – 77, 80, 88
- Макогон Н. – 91, 98–100, 102, 255
- Максимов – 735
- Малайда М. – 162
- Малахов – 735
- Малиніч Г. В. – 601
- Малиновська М. – 647
- Малиновський – 251–252
- Малиновський К. – 255
- Малиновський Л. І. – 207
- Малицький І. – 224
- Маліновський Я. – 685
- Малюков А. – 120
- Маляр З. – 586
- Мальковський – 696
- Мальований – 167, 173–177, 534
- Мальований І. Ф. – 194
- Мальований Ф. А. – 348
- Мальовичка Я. – 364
- Мамроцький – 106
- Манакін – 120
- Мангуляк В. В. – 178–179
- Мануйлов О. А. – 33, 83
- Маншевський – 44
- Маньковський – 707, 725
- Маньковський І. – 467, 601
- Мар'янчук П. – 494
- Маргулис Б. Н. – 712
- Марієвич Д. – 635–636, 638
- Маричев О. – 218–219
- Маркевич В. М. – 16, 53, 70, 78, 103, 118, 123
- Маркович Д. В. – 19, 116–117, 129–130, 135, 187–188, 192, 194–195, 203–204, 221, 264, 271, 314, 316, 350, 353, 357, 360–361, 389–391, 393, 395, 425–427, 432–434, 517–518, 520, 529, 573–575, 647–648, 650, 652, 656, 692, 716–717, 721
- Маркович Я. – 324
- Маркович П. – 185
- Марковський – 301
- Маркс – 23
- Мартинов – 264
- Мартинов І. Ф. – 194
- Мартиновський І. Г. – 283
- Марушевський І. І. – 132–133, 164
- Марушевський М. – 424
- Марушевський Н. П. – 109, 132, 149, 195, 276
- Марценко В. – 545, 642
- Марцінкевич – 227
- Марцінковський М. М. – 319, 350, 357
- Марчаков Г. І. – 197, 208, 210, 262, 276
- Марченко – 337
- Марченко Є. П. – 349, 357
- Марченко Ф. – 685
- Масловський – 707
- Масловський Л. С. – 276
- Мата – 460
- Матвеева – 539
- Матвеев – 587–588
- Матвеев М. – 424
- Матвеев Ф. – 424
- Матвеев Я. Ф. – 424
- Матеус – 155
- Матієнко – 677
- Матковський Т. – 246
- Матрохін – 337
- Матрохін М. Н. – 75, 95
- Мах – 44
- Махницький – 338
- Махцевич – 468
- Мацієвський В. Ф. – 59
- Мацкевич С. – 601
- Мацькайло П. А. – 194
- Мацьков І. – 640
- Мацькова Ф. – 640
- Мачульський – 588
- Мачушенко В. І. – 357, 360
- Мачушенко В. С. – 194, 350, 457, 576–578, 611–612, 655, 674
- Машевський Н. – 494
- Маяковський – 227

- Медвідьов Е. – 226
 Медецький – 415
 Мединський К. – 253
 Мединський Ф. І. – 517, 519
 Меєр – 114
 Мезорвинський З. – 586
 Мейендорф – 67
 Мелетина (ігуменя) – 729
 Мелодій І. – 683
 Мельник – 176, 328, 336
 Мельник А. – 438, 565, 685
 Мельник В. С. – 149
 Мельник Г. – 364, 635
 Мельник І. В. – 130, 195
 Мельник К. – 324
 Мельник Н. – 635
 Мельник С. Б. – 194
 Мельников І. – 477
 Мельницький С. – 218
 Мельниченко – 505
 Мельниченко С. – 735
 Мержієвський С. – 686
 Мерман – 323
 Мерман О. О. – 110
 Метельський М. А. – 231
 Мехеда М. І. – 12
 Мефодій (святий) – 185
 Мещерська – 151
 Мик[...] – 727
 Микола І – 185
 Микола II – 30, 33–35, 38, 50, 71, 119, 183, 558
 Микола Миколайович (князь) – 29, 33–34, 37, 50–51
 Миколай (ад'ютант) – 37
 Миколайчук – 556, 611
 Миколайчук І. – 366, 626, 655, 674
 Миколайчук І. М. – 187, 194
 Микульський – 545
 Миронок Д. І. – 194, 198, 205, 232, 240
 Миронок Д. Ч. – 349
 Мисловський – 338
 Митрофан (єпископ) – 30, 34, 46–47, 57, 79, 106, 111, 119, 160, 218, 283, 550
 Михайль В. – 686
 Михайлик В. – 288
 Михайло Олександрович (князь) – 30, 34–38, 50, 71
 Михайлов – 288
 Михаленко П. – 277, 364
 Михаловський – 291, 545
 Михаловський Ф. Т. – 600–601
 Михальський І. І. – 251–252
 Михальченко – 505
 Михневич – 327
 Михневич – 554
 Мідер Я. – 43
 Мілюков П. М. – 31, 33
 Міхєвич – 504
 Міщенко А. З. – 12–13
 Могильний А. – 635
 Можайський Н. – 394–395
 Мойсей (пророк) – 721
 Мокеєв – 735
 Момашук – 635
 Монастирський Е. А. – 53
 Монастирський Є. О. – 110, 123
 Монастирський М. – 262
 Монастирський Н. О. – 162
 Монастирський Н. Ф. – 149, 161–162, 164, 195, 208, 210, 276, 278, 364
 Мончинський – 31
 Моргенштерн – 339
 Мороз – 279, 417
 Мороз І. – 43
 Мороз О. І. – 198, 204–205
 Мосевич – 514, 746
 Мосевич О. С. – 323
 Мосевич П. Д. – 350
 Мосенко В. – 595
 Москаленко – 439
 Москаленко М. П. – 199, 204–205
 Москалюк Є. – 440
 Москалюк М. – 440
 Москалюк С. – 440
 Москвич – 609
 Москівець – 534
 Московець А. А. – 385, 387
 Московчук Я. – 685
 Моставлюк А. – 629
 Моцний Т. І. – 194
 Мочарук – 67
 Мошак М. І. – 11
 Мошко – 114
 Музика – 228
 Муравіцький М. П. – 368
 Мутафов А. А. – 716, 719

Мушенко - 385
 М'якінін О. П. - 15, 21-25, 27-28, 30-34, 36-39, 56, 67, 270
 М'ястковський А. - 44

Н

Набоков - 353
 Набоков І. - 349
 Навроцький - 385
 Навроцький В. - 185
 Нагачевський - 545
 Наглій В. О. - 245
 Назарук О. - 323
 Наймарк Д. - 43
 Наливайко О. - 399
 Налигач - 138
 Нараєвський - 339
 Наревич - 44
 Настенко - 158
 Наталюк С. - 475, 685
 Нафтула - 114
 Нацкевич - 338
 Нацкевич І. І. - 75, 96
 Недельський - 692-693, 699
 Недзвецький-Л. - 253
 Незнамов - 120
 Нейман Р. Д. - 351, 338, 341, 416-417, 423-424, 427, 429-431, 440, 449-453, 455, 459, 461, 464, 466, 469, 472, 474-476, 479-481, 483, 485-486, 488-489, 492, 494-495, 497-502
 Неймокель Н. В. - 251
 Некрасов М. В. - 31, 33
 Некрич І. - 43
 Немирова - 528
 Немодрук А. А. - 517
 Немоевський А. - 601
 Непороков - 151
 Несіс - 340
 Нестеренко С. - 255
 Нестеровський - 31
 Неточасва - 339, 341
 Нехтерев Ф. Г. - 149
 Нечай А. З. - 161, 163-164
 Нечаюк - 586-587
 Нечепуренко П. І. - 525
 Нечипоренко - 319, 566
 Нечипоренко Н. - 432, 434
 Нечипоренко П. І. - 350-351, 357, 371
 Никитенко С. Е. - 194

Никифоренко - 222
 Николайчук - 505
 Никольський - 170
 Ниточасв І. Г. - 250
 Ничипуренко - 539
 Нікітін - 544
 Ніколаєв А. А. - 86
 Новицький Ф. - 685
 Новосельський Р. А. - 130
 Новотний - 395
 Ноготенко О. - 635
 Нодельч Б. - 43
 Нойзиков П. - 43
 Нольде - 176, 178
 Носенко К. - 686
 Нотович - 505, 623
 Нотович І. - 485
 Нотович Н. - 595
 Нотович Р. - 595

О

Оберучев - 98-99, 103, 542, 636-637
 Овод П. - 390, 404
 Оводов М. В. - 47
 Овчар Т. - 277, 364
 Овчерук Т. - 162
 Огієнко І. І. - 10
 Огородник Г. А. - 109
 Огородников Я. - 595
 Огородніков - 505
 Одинцов М. О. - 207, 224, 245, 353, 361, 405, 427, 429-431, 440, 449-453, 472, 483, 516, 619
 Ожеховський А. А. - 357
 Озерянський І. Є. - 350, 357, 360, 535, 656
 Ознобишин Д. В. - 13
 Окин - 78
 Окін - 139, 291, 339
 Окін М. - 335
 Оксман - 340
 Оксман З. - 76, 96
 Олейник І. В. - 231, 234-235
 Олександр - 447
 Олександр - 465
 Олександр II - 193, 216
 Олександрович А. - 542
 Олійник - 339
 Олійник - 578
 Олійник Г. - 635

- Олійник І. Б. – 517
 Олійник О. – 587
 Олійник С. В. – 11
 Олтаржевський І. – 187, 576, 580, 582, 594
 Олфер'єв В. В. – 67
 Ольшанський – 406
 Омс М. А. – 349
 Онацевич О. Я. – 628
 Онацевич Ф. – 587–588, 607
 Онищенко – 158
 Онищук – 217, 329
 Онищук М. І. – 232, 235, 238–239, 517–518, 537
 Оніцевич – 134
 Онуфрієвич – 291
 Опарин А. – 757
 Опарин О. – 349
 Орищенко А. – 406
 Орищенко Я. – 406, 683, 710, 736
 Орлов Ф. – 198, 349
 Орловська Е. – 586
 Орловський – 222
 Орловський І. (ксьондз) – 75, 96
 Орловський П. – 586–587
 Оршанський Б. Е. – 693, 701, 716, 718
 Осадчук Є. А. – 155, 199, 204–205, 245–246, 261, 269–270, 276, 278–281, 283, 289, 299, 310, 312, 317–318, 349, 351, 353, 356–358, 360, 364, 370–371, 416–417, 419, 423–424, 427, 430–431, 440, 450, 451, 452, 455, 459–461, 466, 469, 472, 474, 476, 479–483, 485–486, 488–489, 492, 498–504, 544–547, 549–552, 554–556, 571, 573, 576–577, 579–580, 582–583, 585, 588–589, 591, 594, 596, 598–599, 602–605, 607–609, 634, 638–640, 647, 651
 Осадчук К. – 685, 696
 Осецька – 315
 Осецька О. І. – 194
 Осліковський С. О. – 250
 Остапович М. Ф. – 363
 Остапчук – 178
 Островський – 310
 Охрименко – 290
 Охримович М. – 395
- П**
- П[...] А[...] – 195
 П'ясецький П. – 55
 П'ятницький – 682
 Павленко – 229, 545
 Павліченко Т. – 242, 404
 Павлов – 97
 Павлов В. М. – 348
 Павловський – 180, 505
 Павловський А. – 595, 623–624, 685
 Павловський В. – 601
 Павловський О. І. – 194, 204, 384–385, 387
 Павловський Т. І. – 75, 96, 199, 208
 Павловський Ф. – 349
 Павлуцький І. А. – 133, 164
 Павлюченко – 228–229, 244
 Павський – 549
 Павський – 67
 Падлевський – 59
 Пазюк Д. – 685
 Пайчук – 158
 Пайчук Г. Ф. – 210, 226
 Пайчук Ф. – 243
 Палагін Є. – 590
 Паламарчук – 243
 Паламарчук – 545
 Палевич І. – 212
 Пальчевський – 537
 Паминський – 319
 Панасюк – 80, 89
 Панасюк В. – 288
 Панасюк Г. М. – 109
 Панасюк І. – 685
 Пангва Ф. А. – 149
 Панчишин А. – 609
 Панчук – 448
 Панчук П. – 635
 Парамонов – 120
 Паращенко Є. – 685
 Паращенко О. Я. – 690
 Пасішник Г. – 629
 Пастернак А. Е. – 517–518, 521
 Пастушков – 545
 Патон М. О. – 110, 117, 143–144
 Пачесік В. І. – 130, 149–150, 195, 197, 208–210, 276
 Пащенко М. Ф. – 162, 164, 194, 199, 277, 350, 364
 Пащенко О. М. – 9–10, 75, 96, 264, 278, 280, 336, 338, 341, 499–500, 554
 Певний – 760
 Педаховський Л. С. – 384, 505, 514

- Педосюк – 586
 Пендраківський А. – 702
 Перевезенцев – 339, 341–342
 Перекатов В. С. – 178, 199
 Перекрестов О. І. – 349, 406
 Перельмітер – 179
 Перепелицький Г. – 55
 Переход І. – 635–636
 Перехрестов А. І. – 357–358, 360
 Перфільєв В. С. – 349, 351, 353, 357–358, 360
 Песчанський Г. – 685
 Петалас А. К. – 276
 Петлюра С. – 666, 674, 694, 705, 733, 737, 752
 Петльований П. Е. – 525
 Петражинський – 468
 Петрашев К. П. – 57
 Петро І – 156
 Петров – 22, 64
 Петров В. В. – 54
 Петровський – 228, 545, 724
 Петровський Й. – 632, 646
 Петропольський – 320, 352, 582, 603, 620–621
 Петропольський В. І. – 51–52
 Петрусевич М. – 451
 Пехтерев Ф. Г. – 50, 130, 138, 195
 Печерський – 397
 Пешехонов – 676
 Пивовар С. – 517
 Пижек Г. М. – 130, 195, 210
 Пижик Г. П. – 149
 Пилик – 429, 545
 Пилипович – 228
 Пилюлько К. – 348
 Пилявоз П. І. – 199
 Пимен (єпископ) – 728–729
 Пиркес – 262
 Пищатовський – 707, 725
 Пієнтковська – 336
 Пілюйко К. Ф. – 357, 360
 Пінес А.-М. Я. – 350
 Піотровський Ф. – 75, 96
 Піщерварський Н. – 685
 Плаксієнко І. – 686
 Пластунов – 411
 Плеве – 92
 Плєсневич – 728
 Плігіна О. М. – 421
 Плотніков – 315, 337
 Повх С. – 253
 Погребняк І. – 597
 Подвисоцький – 251
 Подвисоцький В. – 483
 Подвисоцький В. Ф. – 75, 95
 Подгородецький К. – 75, 96
 Подяка Г. Б. – 505
 Подякман – 505
 Позяк І. – 744
 Покотилюк – 545
 Покотилюк Й. – 640, 658, 661, 674, 695, 708
 Покотнєв – 417
 Покровський – 338–341
 Поламарчук – 576
 Поламський Х. – 467
 Поліщук – 179
 Поліщук Є. В. – 57
 Поліщук І. – 685
 Поліщук Н. – 243
 Полозов – 109, 155, 383, 751
 Полтавський – 560
 Полтавський Л. – 686
 Полтораєв В. – 178
 Полторихін – 595, 624
 Полуботко – 162, 323
 Полуден С. – 595
 Полуневський – 363
 Поляк – 578
 Полякман – 624
 Полянко – 151
 Польова М. – 226
 Помагайба – 194
 Понятенко – 555
 Попадюк К. – 635
 Попик – 228
 Поплавський – 228
 Попов І. А. – 173–174, 178
 Попович В. Д. – 164
 Постников Ф. – 354, 361, 595, 599, 624
 Потапенко М. Я. – 59
 Потебня – 154
 Потоцький (граф) – 67
 Потравний Й. – 420, 556
 Почесик – 286–287
 Преображенський М. А. – 164, 195, 276–277, 281, 286, 364
 Пресман – 139, 339

- Пресман Ш. – 291
 Пржездецький С. – 459
 Пригов – 624
 Пригода – 194, 229
 Приліпко – 384
 Принц І. – 44
 Приселкова О. – 339
 Приходько В. К. – 10, 58–59, 75–76, 96–97, 99, 134, 162, 182, 194, 199, 201, 219, 262, 296–297, 356–357, 362, 395, 399, 499–500, 534–535, 566, 656, 702
 Проданець П. – 605
 Прокоп – 152
 Прокопов – 677
 Прокопов М. П. – 130, 149, 195, 210, 276, 278
 Прокопчук В. С. – 9
 Прокопчук Д. – 551
 Прокопчук Д. Т. – 238
 Прокопчук Ф. С. – 232, 235
 Прокопчукова Д. – 238
 Прокотук Ф. С. – 349
 Проліско П. – 477–478
 Протасенев – 120
 Протопопов – 28, 92
 Прохоренко І. М. – 194
 Процешин – 560–561
 Прусевич О. М. – 338, 421
 Пуницький К. – 398–399
 Пустинніков І. – 708
 Пустовойт Й. – 591
 Пустовойт Н. С. – 438
 Пфафіус В. С. – 210
 Пшеничний – 296, 384–385, 387, 505, 624
 Пшеничний Л. – 595
- Р**
- Рабешко Ф. Ф. – 133–134
 Рабинович – 562
 Рабинович Л. Я. – 455
 Рабінович – 195
 Рабінович В. М. – 42–43
 Рабінович Н. Я. – 130, 149, 164, 276, 281
 Равський – 386
 Равський І. А. – 595–596
 Радбиць Е. – 693, 701, 712, 716
 Радзієвська – 336
 Радиновський – 55
 Радош – 717
 Разгон – 448
 Ракеті – 337
 Ракович І. Є. – 67, 453–454
 Ракочей І. – 162
 Ранеті С. В. – 51
 Расв – 152
 Распутін Г. – 92
 Раттель – 120
 Ратц – 173–175, 178
 Раутенштейн Д. Н. – 712
 Рафес – 534
 Рахманов – 251–252
 Рахнянський К. – 226
 Рачинський – 595
 Реєнт О. П. – 11, 17
 Рейтенберг М. – 43
 Рекка М. Й. – 210, 314, 349, 448, 471, 487, 614, 746
 Реклемішев М. – 626
 Рекрут В. П. – 9, 11, 17
 Ренненкампф М. М. – 349, 353, 369
 Ренненкампф П. М. – 42, 110, 198, 203–204, 231, 234, 241, 269, 312–313, 346, 350, 393–395, 426, 457, 480, 511, 517–518, 520, 522, 538, 573–575, 589, 608, 692, 699, 716, 720
 Рехтер – 340
 Решнтовський А. – 578
 Ржевський – 31
 Рибак А. І. – 276
 Рибачок В. – 687
 Рибицький – 67
 Рибка П. – 598
 Рижак К. – 196, 276
 Рижий П. – 196, 363
 Рижій І. П. – 457, 525
 Рижій П. Н. – 130, 276
 Рик – 727
 Ришков – 151
 Рішитник – 193
 Ровенська – 545
 Ровнягін І. – 635
 Роговський А. – 592–593
 Рогожів М. П. – 210
 Рогоза – 68–69, 72
 Рогозинський – 472
 Родзянко М. В. – 25, 28–29, 31, 49, 52, 79, 86, 102, 128
 Рождественський – 48

- Рожко Г. – 252
 Рожок Я. – 686
 Розенберг – 701
 Розенберг А. Н. – 606, 635
 Розенталь – 114
 Розін С. І. – 12–13
 Розов – 556
 Розовський А. – 44
 Ройзенкранц Б. – 500
 Романенко – 99
 Романенко С. – 686
 Романов – 146, 214, 301, 339, 341–342, 373, 533, 542
 Романов Є. – 635–636
 Романов М. – 590
 Романов М. Г. – 421
 Романовський – 545
 Романовський Д. А. – 109
 Романюк – 537, 592
 Романюк У. – 593
 Ромах – 336
 Ротар І. – 479, 603
 Ротенберг Н. – 595
 Рощин – 339
 Рубецький – 180
 Рубінштейн – 97, 99
 Руданський С. – 439, 457
 Руденко С. – 684, 690
 Рудий І. – 685, 690
 Рудик І. – 162
 Русановська – 458
 Русановський А. – 541
 Русек – 44
 Русова С. – 10, 463
 Рутковський – 222, 505, 668
 Рушиць К. Г. – 250–251, 253
 Рясілевич І. – 685
- С**
- Сабанський М. Ф. – 392
 Сабашук О. – 592
 Савінков – 523, 677
 Савост'янов О. О. – 110, 222, 231, 241, 146, 282, 380–381, 386, 394–395, 592, 595–599, 607, 617–618, 626
 Саврасов М. – 288
 Садиков І. – 230, 246, 261
 Садковський – 88
 Садовий – 158
 Садовський – 505
 Садовський В. Л. – 164
 Сажина Й. В. – 66
 Саїк Ф. – 576
 Сакович – 538
 Саліковський – 545
 Салтиков П. – 43
 Самгородський – 385
 Самгородський Д. – 160
 Саможенко – 430–431
 Саможенко О. М. – 348
 Саморуха – 505, 624
 Самошенко А. – 173–174, 176, 178, 353, 475, 620, 696
 Самулевич – 336, 339
 Самулевич П. О. – 149, 151, 153, 195–196, 199, 204–205, 208, 245–247, 261, 269, 276–277, 279–280, 283, 286–287, 291, 308, 310–312, 315, 317–320, 322, 324–326, 328, 331, 333, 335, 337–339, 342, 345–346, 350, 352, 360, 370–371, 393, 416–417, 419–420, 423–424, 427, 429–431, 449–452, 459, 464, 466, 468–469, 472, 474, 479, 481–483, 485, 492, 497–498, 500–504, 544–547, 565, 571, 573, 576–577, 579, 582, 585, 588–589, 590–591, 594, 596, 598–599, 602, 604, 606–608, 610, 615, 617–619, 625–627, 629–632, 638–642, 647, 649, 651–653, 662–663, 669, 697, 708
 Самусь – 338
 Сандлер – 586
 Сандурський Н. А. – 195, 276
 Сандурський І. А. – 149
 Санчиневич – 537
 Сапезинський – 369–370
 Саркісов Р. Н. – 69, 223, 291, 320, 322, 335, 338, 341–342, 373, 589
 Сас Т. – 576
 Сваринський А. – 43
 Сваричовський В. М. – 140, 143, 275
 Сведерський В. – 187
 Сведерський В. – 701, 716
 Свенцов – 262
 Светліковський І. – 43
 Световідова – 67, 151
 Свинцицький Н. Н. – 535
 Свинцов – 341
 Свинцов К. І. – 75, 86, 95, 149–150
 Себаст'янов Я. – 517

- Севастьянов Ф. М. – 209
 Северенчук – 229
 Северенчук П. В. – 187–188, 194
 Седмінський Д. – 687
 Селецький Ф. – 685
 Селітерман – 505
 Семенко Л. І. – 12
 Семенов – 191, 193
 Семенов – 624
 Семенов Г. – 438
 Сенатов В. – 120
 Сендерко М. – 106
 Сендеров – 421
 Сенішин Н. – 162
 Сенкевич – 751
 Сеньков Г. З. – 194
 Сеньков І. – 588
 Сергєєва А. Ф. – 12
 Серебряков Ю. – 226
 Середович І. – 27–28, 36, 195–196, 276–278, 285–287
 Середович І. С. – 67, 130
 Середович У. С. – 149, 151
 Середчик – 336
 Сиваченко – 545, 572
 Сивенко Б. – 10
 Сивиринчук – 216–217, 329
 Симонович В. – 218
 Сингалеви́ч М. – 399
 Синевич – 753
 Синішен С. І. – 276–277
 Синішин – 149
 Синода В. І. – 33
 Синчишин І. – 255
 Сиперштейн Д. – 335
 Сиповська – 336
 Сиринчан В. Г. – 136
 Сирота – 78, 97
 Сироткін – 339
 Сікорський – 44
 Сікорський О. – 406
 Сікорський С. – 739
 Сістер – 340
 Сіцінський Ю. (протоієрей) – 10, 75, 96, 338
 Скалецький А. – 686
 Скалецький П. – 690
 Скибневський – 144, 348, 390
 Скибянський П. – 44
 Скобелев – 287
 Скоробогач – Богущький Ф. І. – 46, 110
 Скоропад – 173
 Скоропадський П. – 7, 11, 14
 Скороход С. – 635
 Скороходов – 735
 Скотинюк – 384, 386
 Скотинюк С. Х. – 198, 350
 Скрипник – 263
 Скрипник Д. – 686
 Слободянюк Ф. К. – 179–180, 187–188, 194, 198, 202, 204–205, 245–246, 261, 290, 310, 312, 315, 317–320, 324–326, 327, 349, 352–353, 357, 359–362, 370–371, 395, 405, 416–417, 419, 455, 459–461, 464, 466, 474, 476, 479–483, 485–486, 488–489, 492, 494–495, 497–501, 554–555, 562–564, 571, 587, 598, 604, 606, 608, 610, 615–619, 625–628, 630–632, 635–636, 640–641, 647, 649, 651–653, 674, 696, 708
 Слуцький І. – 690, 699, 715, 717, 721
 Слошенко – 353,
 Смеречинський М. – 485
 Сметана Т. І. – 327, 351, 371, 424, 431, 498, 545, 603, 638–639, 669
 Смиричинський – 329
 Смиричинський М. – 216
 Смирнов А. Ф. – 75, 86, 95
 Смолевський П. – 349
 Смоленський – 151
 Смолич – 78, 85–86
 Смолівський Д. – 687, 690
 Смолівський П. В. – 198, 357
 Смолій В. А. – 9
 Смолінський – 216, 227, 229, 329
 Смолінський С. М. – 404
 Смолюшак Т. М. – 194
 Смошня А. – 530
 Сніцаренко С. – 595, 623–624
 Собічевський В. А. – 61, 75–76, 84–85, 95, 99, 120–121, 212, 338, 342
 Соколов – 509–510, 545
 Соколов Г. А. – 75, 95
 Соколов Д. – 595
 Соколов П. А. – 59
 Соколов С. – 589, 672
 Соколовський В. В. – 60, 95, 103, 111
 Соловійов – 505

- Солодар С. А. – 713
 Солозіний Н. – 43
 Солуха А. – 338
 Солуха К. Г. – 74–75, 96, 134, 182, 219, 356–357, 362, 399, 482
 Солуха Л. – 533
 Сопильняк – 174
 Сороковенко Г. – 348, 420
 Сорочинський – 447, 465
 Сорочук М. Ф. – 454
 Спектор Г. – 635
 Спеваков К. – 595
 Спринчак – 671
 Ставиного Н. – 158
 Стадник П. А. – 112
 Стаднюк – 227, 229
 Станіславський А. – 656
 Станіславський О. А. – 55
 Станішевський Г. – 75, 96
 Станкевич – 386
 Станкевич Л. – 218
 Старжинська – 67
 Старжинський – 80
 Старжинський Д. І. – 276
 Старжинський Д. Т. – 149
 Старицький – 534
 Старостін – 735
 Старуш А. – 685
 Статкевич М. – 429, 475, 661, 695
 Стахович Г. В. – 601
 Стаховський М. О. – 115, 137, 155, 171, 182, 187, 194, 221, 264, 348, 351, 353, 356–358, 360–361, 368, 404–405, 416, 433–434, 466, 476, 492, 579, 585, 604, 625, 630, 634, 644, 656
 Сташевський С. – 686
 Стемповський Т. – 123, 393, 615
 Стемповський Т. Г. – 180
 Степанішин Д. – 420
 Степанов – 67, 290, 727
 Степанов Ф. П. – 421
 Степура – 147, 181, 196–197, 658, 675, 678–680, 682, 695, 697, 703–705, 707, 709–710, 713, 723–725, 728–730, 732–733, 736, 739–740, 746–748, 750–751, 753, 757, 762
 Стерник Л. І. – 52–53
 Стерник Л. О. – 76, 96
 Стецеко К. Г. – 167, 404
 Стеценко – 353
 Стецюк В. Б. – 11
 Стецюк Т. В. – 14
 Шешенко К. Г. – 348
 Стопнякова Д. – 633
 Сторожук – 545
 Сторожук Ф. – 480
 Сторчевий П. – 276, 281, 284
 Стрелецький М. – 349
 Стрельбицький П. А. – 326
 Стрельбицький Т. – 162
 Стрижанський – 369, 370
 Стрижанюк – 505
 Стрий – 545
 Стрихар А. М. – 17
 Стрілець М. Ф. – 238
 Стрільчевський – 267
 Струмінський – 407
 Стручковський Є. – 242–243
 Стушницький Н. – 479, 603
 Сулковський Н. І. – 164
 Сумневич – 524
 Супрун Г. М. – 135
 Сургучов – 649
 Сухомлин – 121
 Сциборський – 280
 Сциборський В. В. – 50
- Т**
- Т[...] – 410
 Т[...] – 527–528
 Таксар – 419
 Таліс – 114
 Танчук М. – 399
 Тарало Я. Є. – 350, 360
 Таран П. – 685
 Таранюк Д. – 657
 Таранюк С. – 239
 Таранюхівна Н. – 398–399
 Тарасюк Я. С. – 357
 Таращукова Д. А. – 404
 Таргородський А. М. – 349
 Тарно – 356, 362
 Тарногородський – 692, 716, 718
 Тарнопольський Л. – 12, 45
 Тарнорудська М. Р. – 546
 Тарнорудський І. – 546
 Татаров – 505
 Твардовська – 336
 Телега В. – 421

- Телячий Ю. В. – 10
 Темчишин П. – 586, 588
 Темчуренко – 178
 Темчурін Г. В. – 199
 Теренецький – 64
 Терещенко – 558, 735
 Терещенко М. І. – 33
 Терлецька – 513
 Терлецький А. К. – 586, 588
 Терлецький О. К. – 198, 349
 Терповенко І. – 451
 Терповенкова І. М. – 451
 Тимофєєв П. – 162
 Тимошенко І. Д. – 517, 521, 535
 Тиховський О. – 741
 Тичінський А. – 685
 Тишкевич – 455
 Ткач – 385
 Ткач П. – 655, 674
 Ткаченко – 364, 384–385
 Ткачук І. – 466
 Ткачук П. – 655
 Товстоґята А. – 535
 Тогобічний – 534
 Тома А. – 223
 Топольницький Й. – 459
 Топольський – 277–278
 Топольський Ф. – 162
 Топомник М. – 685
 Трахтенберг Я. А. – 236
 Трач – 384–385
 Трачов – 448
 Трежневська М. – 440
 Трембіцький А. М. – 9
 Тригуба І. І. – 232
 Тригубчак Р. – 398–399
 Трофимов З. А. – 75
 Трофимов З. А. – 96
 Троцюк Є. В. – 521, 537–538
 Троцький – 76
 Троян Г. І. – 459
 Трояновський Н. – 686
 Грубайчук С. – 349, 357, 360
 Труфанов – 409, 430
 Труфанов В. В. – 110, 173–174, 199
 Туз І. – 460, 609
 Турович К. В. – 58, 61, 74–78, 80, 84, 87
 Туровська М. – 535, 540
 Турчин – 232
 Турчин Н. І. – 194
 Густановський – 187, 191
 Тутушев – 653
 Тухбінер С. – 67
 Тюрін – 120
 Тячницький Б. – 686
- У**
- Увахнюк Т. – 686
 Удовенко – 170
 Удовенко В. В. – 48
 Удовидченко – 120
 Узун – 366–367, 384–385
 Українець К. – 253
 Українець Т. А. – 130
 Ульяновський В. І. – 741
 Уманський – 114
 Урбан – 64
 Урбанський А. – 609, 730–731
 Урусов (князь) – 110
 Усатюк А. – 553
 Усатюк І. – 553
 Уткін Г. Ф. – 587
 Ушинський – 154
- Ф**
- Файнштейн Е. – 44
 Фарисєєв Т. – 473
 Фарнгольц І. В. – 130
 Федишена І. – 311
 Федоренко Ф. В. – 599, 601
 Федоров – 288
 Федорчук В. – 423, 452
 Федорчук Н. – 423, 452
 Федосєєв – 517
 Федулкін Л. – 12, 45
 Федчишин І. П. – 231, 234, 517
 Федьчук А. А. – 404
 Фельвашенко С. П. – 694
 Фердинанд – 274
 Ферманюк – 601
 Фифер К. – 671
 Фігурський А. – 337
 Фікс – 78, 80, 97, 153
 Фікс М. А. – 310, 321–322, 335, 339
 Фінгер Л. М. – 198
 Фірер – 114
 Фірштейн Ц. М. – 12
 Фішман А. – 43
 Фомічов І. Т. – 418, 421

Фрайберг М. Й. – 349
 Фрайберт – 357–358
 Фрайнберг М. Й. – 199, 203
 Франко І. – 534
 Фредро – 227–229
 Фрейзман – 180
 Фролов В. – 570–571
 Фуркевич – 385, 505

Х

Х[...] – 214
 Хазарчук Ф. – 324
 Хаїмсон І. – 716, 720
 Хамардюк – 132
 Хандамиров – 174–175
 Харжевський Л. В. – 53
 Харков Є. – 591
 Хаскельберг – 586
 Хейлик М. – 635–636
 Хесс А. – 601
 Хижий С. М. – 174–175, 178
 Хижняков – 563, 572, 604, 618
 Хмелевський С. – 635
 Хмеліовський І. Ю. – 692, 717–718
 Хмеліовський І. – 156
 Хмельницький Б. – 187, 410, 446, 542
 Ходорович – 27, 37–38, 158
 Хотенко О. – 43
 Храевич – 134
 Христ І. С. – 201
 Христич – 448
 Христич Г. К. – 210
 Христич І. С. – 194, 199, 204, 208, 226, 349, 356–357
 Христич С. – 471
 Христюк – 487
 Христюк П. – 674
 Хроновський І. – 685
 Хрупа Ф. А. – 549
 Хрущов – 354
 Худик Я. – 239

Ц

Цапукевич – 31
 Царивхан – 448
 Царюк М. А. – 599, 601
 Цветаєв А. А. – 48–49
 Церетелі – 558
 Цешковський К. – 454
 Цешковський Ф. – 455
 Цибульський – 178

Цибульський – 601
 Циганюк – 197, 262
 Циганюк В. А. – 357, 364–365
 Циганюк І. М. – 350
 Циганюк І. Н. – 130, 132, 149–150, 161–162
 Цигольник Н. – 279, 284, 291, 300, 312, 315, 318, 320, 325, 328, 338, 346, 351, 417, 420, 429, 431, 440, 450, 464, 469, 498, 639, 669, 743
 Цимбалістий – 470
 Цимбалюк – 595
 Цимбалюк Л. – 386
 Цимбалюк Т. – 686
 Цюрик – 349

Ч

Ч[...] – 527–528
 Чабанюк В. – 690
 Чайковський К. А. – 158, 210, 601
 Чаленко А. Т. – 601
 Чальний – 595
 Чамара Ф. А. – 42
 Чарновський – 222
 Чарторизьська – 694
 Чарторизьська М. – 497
 Чепорнюк – 537
 Червинський – 114
 Червинський – 707
 Червинський К. – 163
 Червінський – 442
 Черкаський (князь) – 73
 Чернищенко А. – 586
 Чернієнко Я. – 685
 Чернов – 354
 Чернов В. – 595
 Черножуков Є. – 635
 Черномордик – 516, 529
 Черноморець П. Т. – 198, 232, 240, 349, 517
 Черняк – 693, 699, 716–718
 Чеський К. – 685
 Четвериков І. О. – 45, 47, 51, 70, 79, 84, 112, 146, 160, 378, 394–395
 Чехович – 99, 103
 Чеховська – 545
 Чеховський І. – 652
 Чечневський – 263
 Чижевський – 415
 Чинчарук – 545

- Чистов – 735
 Чихачов Д. – 438
 Чоп П. – 162, 277, 364
 Чопенко – 251–252
 Чорноморець А. Т. – 357
 Чугасв Д. А. – 13
 Чумаченко М. – 406
 Чупров – 354
 Чухрій – 155
 Чхеїдзе В. – 31, 129
- Ш**
- Шабалін – 607
 Шабсонович М. З. – 199
 Шавельський (протопресвітер) – 568
 Шагуков – 83
 Шайда П. – 629
 Шамбовський Ф. – 162
 Шапіро Ш.-А. – 455
 Шаповал М. Ю. – 10
 Шаповалов Л. – 686
 Шапсович М. З. – 312
 Шарбау В. Ф. – 155
 Шаргородський – 541, 557
 Шаркевич Л. М. – 491
 Шаршавін – 510
 Шаталіна Є. П. – 12–13
 Шафір Б. – 43
 Шафір Ш. – 44
 Шаховський – 31, 91, 98–99, 101–102
 Шварц – 692, 701
 Швачко С. – 243
 Швед В. Т. – 350, 357, 360
 Швед Т. В. – 194
 Швецов – 86
 Швець В. – 629
 Швець Є. – 629
 Шевченко – 385
 Шевченко А. Н. – 525
 Шевченко М. – 674
 Шевченко Т. Г. – 108, 137, 152, 162, 171, 184–185, 213–216, 221, 229, 257, 267, 270–271, 273, 302–303, 329, 363, 368–369, 372, 405–407, 410, 418, 437, 439, 447, 452–453, 457, 465, 470, 483, 506, 512, 523–524, 527, 534, 557, 584, 716, 737–738
 Шевчук – 474
 Шейка – 69
 Шередько – 158
 Шерстюк Г. – 439
 Шерщун В. – 627
 Шибанов К. – 703
 Шидловський – 31, 355
 Шильзенберг – 44
 Шилькрот – 340
 Шилькрот М. Я. – 76, 96, 106, 120
 Шиманович О. – 661, 674
 Шимкович – 620
 Шимкус – 134
 Шимкусь (ксьондз) – 586–587
 Шингарьов А. І. – 33, 48–49, 129
 Шинкарюк Т. – 686
 Шинчковський П. – 43
 Шисельман – 222
 Шистер З. – 451
 Шишковський – 222
 Шишковський – 728
 Шиян – 618
 Шиянов Г. С. – 17, 116–117, 314, 350–351, 357, 360
 Шкурак П. – 162, 276
 Шлейфер – 74, 76, 299, 311, 337, 339–341, 354–356, 361–362, 544, 576, 589, 591, 594, 598–599, 615, 617, 619–620
 Шлейфер Д. А. – 76, 85, 96, 120
 Шлейфер Д. Ш. – 198, 204–205, 350, 430–431, 440, 449, 451–453, 621, 640, 658, 668
 Шлейфер І. А. – 459–461, 466–467, 472, 474, 476, 479–483, 485, 486, 488–489, 492, 497, 498–501
 Шлема – 114
 Шломчак – 97
 Шманкевич Є. – 87, 338, 341
 Шмерко Ф. М. – 194, 264
 Шмирін – 339
 Шмирко С. П. – 349
 Шмирська С. П. – 210
 Шмірько С. П. – 210
 Шнайдер – 340
 Шодхак М. – 43
 Шоробура І. – 10
 Шостаковський П. Д. – 108–109, 113, 123, 199–201, 203–204, 206–208, 212–213, 225, 245–247, 269–270, 273, 292, 316, 339, 352–353, 360–361, 404, 548, 714, 724, 751, 753
 Шостовський – 119
 Шпакович – 384, 505, 595

Шпакович В. М. – 73
 Шпаковський Н. І. – 199, 349
 Шпільберг А. Д. – 421, 423
 Шпотаковський – 504
 Шраг – 339, 341
 Шраг – 52
 Штейн С. – 481
 Штербун С. – 685
 Штеренберг – 176
 Штех О. П. – 194
 Штопка Д. Г. – 231
 Штопка Д. Е. – 517
 Штюрмер – 92
 Шулик – 545
 Шульга І. М. – 116
 Шумлянський О. П. – 61, 75–78, 80, 84, 88–
 89, 96–97, 99, 120, 139
 Шуман – 149
 Шуман (ксьондз) – 67
 Шумлянський Ф. М. – 75, 96, 265, 535, 566
 Шухов – 727

Щ

Щеглов – 151
 Щенівський – 246, 468, 498
 Щенівський К. – 450, 651
 Щепкін – 125
 Щепковський – 283, 311, 328, 661
 Щепковський Д. – 743
 Щербатий А. – 686
 Щербатов – 395
 Щербачов – 120
 Щербина – 384, 403
 Щетинін Я. – 239
 Щириця Ю. – 445, 543, 566, 674
 Щуровський Н. С. – 130

Ю

Юзвак – 138, 519
 Юкаль В. – 349
 Юнг А. І. – 601
 Юнг Е. – 601
 Юр'єв П. Е. – 517–518, 521
 Юрих – 44
 Юркевич – 560–561, 681, 732, 739
 Юркевич Л. Н. – 574
 Юрконс І. – 43
 Юрьєв П. Е. – 231, 240
 Юшкевич – 624
 Юшневський О. П. – 104, 110, 314
 Ющенко – 194, 229

Я

Яблоновський Н. – 595, 623–624, 626
 Яворський – 560
 Яворський А. – 685
 Яджин – 415
 Яджин С. – 194
 Ядловицький Г. – 162
 Якимакін – 735
 Якимович – 419
 Якимчук С. І. – 199, 205
 Яковенко – 560–561
 Якубович К. (протоієрей) – 75–76, 80, 86,
 96
 Ямковий С. – 633
 Ямпольський – 505, 615
 Ямпольський Б. – 595
 Яницький – 517
 Яновський – 222
 Янушевський – 249
 Янушевський К. – 538
 Янчецький С. – 162
 Яремчук К. – 517
 Ярмолевич – 178
 Ярнотовський – 120
 Яровий П. – 646
 Яроцький Б. – 685
 Ярошевська – 668
 Ярошевський – 239
 Ярошевський – 731
 Ярошевський А. Є. – 65
 Ярошевський М. Є. – 136
 Ярошинська – 237
 Ярошинський Ф. Й. – 146, 350, 358
 Ярушевський М. – 479
 Ярчевський І. – 288
 Ясинський А. – 601
 Ясинський Б. – 601
 Ясинський І. – 601
 Ястребцев – 84
 Ястребцов І. І. – 75–76, 80, 84–85, 89, 95,
 97, 120
 Ястребцов І. П. – 164
 Яський – 723
 Яськов І. – 473
 Яськов Л. – 473
 Яцентковський – 668
 Яцишин – 174
 Ящук Ф. В. – 350, 357, 360

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Австрія – 255
Адамівка, Тридубська волость – 686
Андрейківці, Проскурівський повіт – 419, 705
Англія – 93
Антонівка – 176
Антопіль, Вінницький повіт – 300
Армяни, Кам'янецький повіт – 467
Артирівка, Чернянська волость – 686
Астраханська губернія – 354

Б

Бабчинецька волость – 174
Баглаї – 705
Баговецька волость – 162, 188, 263, 364, 477
Байківка, Вінницький повіт – 491
Бакша – 685
Баламутівка, Проскурівський повіт – 678, 705
Балин – 745
Балинська волость – 162, 277, 364
Балта – 32 – 33, 36, 38, 40, 83, 169, 247, 300, 349, 406, 450, 483, 541, 557, 666, 684, 710, 736, 739, 756
Балтський повіт – 24, 61, 83, 85, 110, 194, 274, 283, 294, 300, 329, 428, 433, 492, 544, 673, 683–684, 688, 756, 759
Бар – 300, 471, 474, 630–631, 645, 695, 729
Баштаньків, Ольгопольський повіт – 115–116
Бахматівці – 417, 473
Бахматовецька волость – 145, 253, 544, 554, 586–587
Бахтинці, Ушицький повіт – 663, 675
Безносківці – 482
Бельгія – 613
Бендзари – 672
Бердичів – 603
Бережанська волость – 162, 263, 277, 364
Берлін – 63
Бернашівка, Могилівський повіт – 657, 671
Бершадь, Ольгопольський повіт – 157, 224, 229–230, 246, 293, 351, 368
Бесарабія – 583
Біла, Дзяновська волость – 479

Біла, Маківська волость – 364
Біла, Смотричська волость – 365
Біла, Ямпільський повіт – 550
Білоусівка, Гайсинський повіт – 392
Богданівці, Летичівський повіт – 578
Божська волость – 7
Болохівська земля – 7
Боришківська Мукша, Кам'янецький повіт – 290
Боришківці, Кам'янецький повіт – 132, 300, 371–372, 646
Борсуки – 672
Бохоники, Юзвинська волость – 519, 706
Браїлів, Вінницький повіт – 300, 723
Браїлівці, Ушицький повіт – 634, 645
Брацлав – 32–33, 36, 38, 40, 227, 229, 244, 288, 300, 411–412, 414, 442, 483–484, 514, 525, 533, 662, 679, 746–747, 750
Брацлавський повіт – 110, 194, 198–199, 274, 295, 300, 329, 349, 359, 362, 403, 411, 414, 424, 433, 458, 467, 483, 509, 522, 524, 573, 655, 746, 748, 750, 761–762
Бугаков – 243
Будьки – 459
Бузниковата, Юзефпільська волость – 687
Буковина – 613
Бурилова, Тридубська волость – 686
Бурштейн – Крутянська волость – 685
Бушинці, Брацлавський повіт – 513, 527

В

Валиця – 705
Василівка – 731
Василівка, Брацлавський повіт – 392
Велика Бубновка – 473
Велика Киреевка – 224
Велика Косниця – 649, 667
Велика Мечетна – 685
Великий Бобрік – 685
Великий Карабчієв, Кам'янецький повіт – 364
Великі Армяни, Смотричська волость – 365
Велико-Мечетнянська волость – 759
Вендичани – 649, 667
Вербова – 460, 609
Верхівці, Могилівський повіт – 452, 471, 523–524
Вихватинці, Воронківська волость – 685

Вишеньки, Острожецька волость – 240
 Вищий Ольчедаєв – 583
 Вище-Ольчедаєвська волость,
 Могилівський повіт – 583
 Війтівська волость – 253, 587
 Війтівці – 459
 Вінниця – 12, 17, 22, 24, 27–28, 31–33, 36,
 38, 40–42, 45, 47–48, 54–55, 59–60, 64–65,
 73, 88, 106, 114, 116–117, 128, 144, 156, 158,
 160, 169–170, 172–173, 184–187, 190, 192,
 202, 207, 210–211, 217, 220, 229, 243, 246–
 247, 268–270–272, 274, 282, 294, 296–297,
 299–300, 302–304, 314, 316, 319, 327, 346–
 347, 350, 359–360, 362, 368, 369, 371, 376–
 378, 381–382, 388–390, 393, 397, 404, 409,
 414, 416, 418, 420, 425, 434–435, 439, 443–
 444, 447, 455–456, 459, 462–463, 465–466,
 470–472, 479–480, 486, 491, 497, 506, 511–
 512, 516, 525–526, 528, 531, 533–534, 541–
 546, 549, 552–553, 555, 557, 559–561, 567,
 569–572, 575–576, 578–582, 585–586, 589,
 591, 593–595, 598, 604, 607–608, 614, 618,
 628, 643, 647, 650, 653, 655–661, 665–668,
 677–679, 681–682, 693, 695, 697, 699, 703–
 704, 707, 712–713, 722–723, 725, 730, 732,
 736, 738–741, 743, 747, 753
 Вінницький повіт – 106, 110, 194, 217,
 233, 235, 237, 249, 274, 300, 313, 329, 347,
 349, 369, 382, 389, 433, 447, 455, 457–458,
 463, 517, 521, 534, 540, 561–562, 565–566,
 569, 579, 581, 610, 657, 681, 706–707, 713–
 715, 731–732, 750–751
 Водички – 705
 Волинь – 7, 35, 508, 543, 559, 613
 Волинська губернія – 379, 510
 Волиця – 459
 Волосівці – 496
 Волочиськ – 749
 Волощини, Криво-Озерська волость –
 685
 Волядинки, Крутянська волость – 685
 Ворожба – 749
 Воронежська губернія – 354
 Воронково – 503
 Вороновиця, Брацлавський повіт – 216,
 300, 328, 412, 484
 Ворошиловка – 731

Г

Гавриловецька волость – 162, 196, 236, 364,
 477, 657
 Гавришівка, Вінницький повіт – 271, 519
 Гавришівська волость – 519, 571, 610–611
 Гайсин – 22, 33–34, 36, 38, 40, 128, 159–160,
 190, 241, 244, 282, 300, 350, 384, 433, 453, 478,
 494, 504, 595–596, 623, 715
 Гайсинський повіт – 110, 159–160, 194, 198,
 231, 245, 274, 295–296, 300, 366, 383–384, 386–
 387, 400–401, 403, 441, 453, 504–505, 510, 529,
 547, 597, 599, 605, 607, 610, 617, 623, 715
 Галичина – 195, 211, 503, 508, 568, 629
 Ганщина, Брацлавський повіт – 216–217,
 328–329
 Гвоздавка, Велико-Бобринська волость –
 685
 Глина – 300
 Глубочек, Соболівська волость – 632
 Гнівась, Юзвинська волость – 232, 236, 300,
 730, 752
 Гніванська волость – 518, 565, 611
 Голованівськ – 459, 472, 685
 Голосков – 267
 Гонората, Любомирська волость – 685
 Гоноровка, Ольгопольський повіт – 672
 Горай, Лучинецька волость – 632
 Городок – 132
 Городокська волость – 161–162, 364
 Грабівці, Монастирська волость – 139
 Гречана, Літинський повіт – 640
 Гречинці, Летичівський повіт – 643
 Гринчуки, Гавриловецька волость – 364
 Громове, Могилівський повіт – 618
 Грузьке – 397, 685
 Гуменна, Вінницький повіт – 271
 Гуменці, Маківська волость – 477
 Гуньки, Брацлавський повіт – 631, 658
 Гусятин – 197, 263, 281, 364, 488

Д

Давидківці – 417
 Дахновка – 705
 Дашківці, Літинський повіт – 377, 673
 Демівка – 367–368
 Деражня – 28, 144, 408, 465, 495–496, 749, 752
 Деражнянська волость – 254, 587
 Дерешова, Ушицький повіт – 663, 675
 Джулинка – 553

Довга Пристань, Богопольська волость – 685

Довжецька волость – 162, 364

Домниці, Нестоїцька волость – 686

Драчковка – 476–477

Думаново, Смотрицька волость – 365

Дубовці – 511

Дунаєвці – 215, 289, 300, 323, 407–408, 415, 666

Е

Евфодії, Мошнягська волость – 686

Еленівка, Мошнягська волость – 686

Є

Європа – 93, 656

Єфимівка – 440

Ж

Жван, Могилівський повіт – 618, 632, 671

Жванець, Кам'янецький повіт – 197, 211, 300, 475

Женишковецька волость – 254

Жердя, Кам'янецький повіт – 266

Жмеринка – 282, 300, 666, 698, 703, 744, 747, 749, 752, 754, 756, 761

Журавлінка, Троянська волость – 686

Журавлівська волость, Брацлавський повіт – 571, 577

З

Завадівка, Кубинська волость – 551

Завадка – 266

Зарванці – 238

Зарудинці, Брацлавський повіт – 329

Застав'я – 215

Звониха, Брацлавський повіт – 731

Зіньків – 230, 246, 261, 496

Зіньківська волость – 255, 587

І

Іванівка, Молокшинська волость – 686

Іванківці, Пилявська волость – 180

Іванчик, Ушицький повіт – 399

Ізяславський повіт – 643

Іляшівка, Ямпільський повіт – 148, 695

К

Кавказ – 477

Кадієвці – 492

Калинівка – 733

Калинівська волость – 611, 707

Кальнишівка, Брацлавський повіт – 300, 329

Каменська волость – 571

Кам'яна Криниця, Керенська волость – 686

Кам'янець-Подільський – 8, 10, 16, 18, 22–28, 30, 32–33, 36–39, 42–43, 45–46, 48–53, 56–62, 65–68, 70–71, 73–74, 77–80, 82–84, 86, 88–89, 91, 94–95, 97–98, 103–110, 112, 117–118, 121–123, 128, 131, 133–134, 138, 140, 145–149, 151–155, 157, 160–162, 164, 166, 168–170, 180–181, 183, 190, 199, 201, 204, 210–212, 223–225, 233, 247, 262, 267, 273, 275–276, 278, 280–281, 285, 287–292, 294–295, 300–301, 305–310, 317, 325–326, 330–331, 333, 335, 337, 342–343, 346, 348, 350, 356, 362–363, 365, 371–373, 375–376, 387, 389, 396, 408–409, 416, 418, 420–423, 429–430, 440, 443, 450, 459, 461, 475–477, 499–501, 504, 506–507, 510, 541, 544–545, 552, 557, 585, 598, 606, 609, 616, 627, 631, 639, 651–652, 658, 666, 676, 698, 709, 724, 728–730, 735, 745

Кам'янецький повіт – 66, 109–110, 123, 132, 148, 150, 156, 161, 163, 194, 197, 199, 269, 274, 276–278, 285–286, 295–296, 300, 311, 329, 333, 350, 363, 371, 396, 449, 477, 481, 498, 523, 650, 668, 708–709, 745

Кам'яний Брід, Данилівська волость – 685
Кам'янка – 351

Капітанка, Липовенська волость – 685

Капустяни, Брацлавський повіт – 152, 300, 662

Капустянка, Бакшанська волость – 685

Капустянська волость – 673

Карабелівка, Гайсинський повіт – 410, 592

Карабчієв, Кам'янецький повіт – 266

Карачківці – 479

Карачинці – 634

Карачіївці, Ушицький повіт – 663, 675

Катеринка, Юзефпільська волость – 687

Катеринославська губернія – 102, 612

Керенська волость – 673

Київ – 26, 30, 38, 43, 55, 83, 86, 91, 98–99, 101, 103, 111–112, 116, 122, 128–129, 134, 137, 139, 145, 152, 154–156, 167, 170–171, 173, 182–183, 186–188, 190, 193–194, 204, 211, 215, 217–219, 221–222, 224–227, 230, 244, 248–250, 262, 264, 267–268, 273–274, 283, 288–289, 292, 294, 297, 301–304, 307–308, 310, 314–315, 319, 323, 330, 347, 364, 367–371, 377, 388, 391, 393–394, 397–398, 400, 405–408, 410–411, 415–416, 419, 422, 425–427, 429–430, 435, 439–445, 450, 453, 457–458, 462, 465–466, 469, 474, 483, 485, 487–489,

492, 494, 498–499, 502–503, 506–510, 513–516, 522–526, 528, 531, 540, 543–544, 546, 550, 553, 555, 557–558, 561–563, 566–568, 582, 584, 593, 605, 610, 614–615, 617, 619, 621–622, 626, 632–633, 635, 641, 643–645, 650, 653–656, 658, 660, 662–666, 668, 672, 675, 678, 681–683, 696, 698, 701–706, 709, 712, 714–715, 722–725, 732, 736–739, 744, 747, 749–752, 754, 756–761
 Київщина – 323
 Київська губернія – 222
 Кирнівка, Переїмська волость – 686
 Кирносівка, Брацлавський повіт – 392
 Кисляк, Гайсинський повіт – 300, 556
 Китай – 255
 Кіблицька волость, Гайсинський повіт – 605, 610
 Клембівка – 664, 705
 Клищеве, Тиврівської волості – 440, 731
 Книжківці – 145
 Козацьке – 672
 Колбасна, Воронківська волость – 685
 Концебе, Саранська волость – 672
 Кордилівка, Вінницький повіт – 267–268, 707
 Кордишівка, Брацлавський повіт – 216, 300, 328
 Коритно, Пасатська волость – 686
 Коси, Любомирська волость – 685
 Красилівка – 749
 Красеньке, Молокшинська волость – 686
 Красногорка, Ямпільський повіт – 450, 651, 695
 Краснопілка, Гайсинський повіт – 300
 Краснополь, Вербівська волость – 685
 Кривливці, Ольгопольський повіт – 663, 672
 Кримка, Богопольська волость – 685
 Крутне – 685
 Колодинці, Ямпільський повіт – 552, 569, 581
 Костуліно – 492
 Котлубаєвка – 492
 Кринички, Пасатська волость – 686
 Крушанівка, Ушицький повіт – 631
 Кублич, Гайсинський повіт – 300
 Кудієвці – 740

Кудрашівці – 300
 Кузьмин – 497
 Кузьминчик, Кам'янецький повіт – 311
 Кульчіївці, Смотричська волость – 365
 Кунянська волость – 441
 Купинська волость – 162, 195, 364
 Купче, Брацлавський повіт – 506
 Курашівці – 584
 Кури, Сорокський повіт – 606
 Курськ – 544, 549–550, 552, 709
 Кустівці – 551
 Кустівці, Люлинецька волость – 238
 Кутківці, Кам'янецький повіт – 647
 Кущинці, Кислянська волость – 632
 Куявська волость – 162, 263, 364

Л

Лабушна, Балтський повіт – 696
 Лаврівка, Вінницький повіт – 369
 Ладижин – 115, 300, 663, 675
 Латанці, Брацлавський повіт – 216, 329
 Лашківці – 486
 Лашківка, Богопольська волость – 685
 Левківці – 479
 Лесці, Ушицький повіт – 696
 Лeticів – 28, 30, 32–34, 36, 38, 40, 133–134, 190, 300, 336, 346, 397, 465, 501, 516, 610, 628, 750, 752
 Лeticівський повіт – 110, 144, 194, 198, 202, 252–254, 290, 294, 300, 349, 382, 397, 408, 433, 466, 495–496, 501, 529–530, 547, 549, 553–554, 569, 581, 587, 589, 603, 643, 649, 674, 752
 Липівка – 549
 Липовенське – 685
 Липовецький повіт – 163
 Литва – 524
 Лісниче, Бершадський повіт – 214, 640
 Літин – 32–34, 36, 38, 40, 123, 256, 274, 300, 441, 557–558, 606, 615, 627, 664, 695, 752
 Літинський повіт – 110, 123, 194, 198, 274, 295, 300, 329, 350, 467, 499, 502, 591, 635, 643–644, 649, 654, 658, 740, 752
 Локулово, Балтський повіт – 300
 Лугська волость, Ольгопольський повіт – 571
 Лука-Мелешківська, Вінницький повіт – 172, 217, 271, 300
 Лука-Немирівська, Брацлавський повіт – 107

Лукашівка, Гайсинський повіт – 392
 Луки, Вінницький повіт – 221
 Лупово, Балтський повіт – 214, 687
 Лучанська волость, Брацлавський повіт – 573
 Лучинці – 439, 470
 Любомирка – 685
 Люлинецька волость – 239, 298
 Лянцкорунська волость – 162, 364

М

Мазурова, Криво-Озерська волость – 685
 Маківська волость – 162, 263, 364, 477
 Мала Кирєєвка – 224
 Марківка – 631
 Мартинівка – 459
 Маслівка, Брацлавський повіт – 658
 Медвежавно – 658
 Медвеже – 631
 Медвеже-Вушко, Юзвинська волость – 238
 Меджибіж – 451, 694, 705
 Меджибізька волость – 144, 587
 Межерічка, Голованівська волость – 685
 Мелажевці – 459
 Мелешків, Гайсинський повіт – 300
 Миколаїв – 24
 Миколаїв – 459
 Миньківка, Гайсинський повіт – 392
 Миньківці, Ушицький повіт – 267
 Мирякова, Смотричська волость – 267
 Михайлівка – 731
 Михайлівка, Гайсинський повіт – 300, 663, 675
 Михалківці, Ушицький повіт – 460, 482
 Михалпільська волость – 255, 586–587
 Мишарівка, Гайсинський повіт – 657
 Міцівці, Ушицький повіт – 303
 Мніховка, Смотричська волость – 365
 Могиливі-Подільський – 22, 32–34, 36, 38, 40, 46, 123–124, 154, 168, 187, 300, 349, 391, 434, 437–439, 470, 515, 608, 614, 621, 643–645, 655, 675, 679, 760
 Могиливівка – 215
 Могиливіський повіт – 110, 154, 167, 194, 274, 295, 300, 329, 382, 433, 439, 470, 565, 643, 653, 679
 Могильна, Гайсинський повіт – 300, 533, 556

Мокра, Воронківська волость – 685
 Молокши – 686
 Монастирська волость, Брацлавський повіт – 218, 242, 571
 Москалівка, Проскурівський повіт – 678
 Москва – 142, 182, 187, 215–216, 284, 302, 307, 445, 492, 573
 Мочулка, Гайсинський повіт – 300
 Мошенне, Гайсинський повіт – 300
 Мошнягська волость, Балтський повіт – 571
 Мушкучинці – 673

Н

Наливайка, Троянська волость – 686
 Нафтулівка, Проскурівський повіт – 678
 Неделків, Балтський повіт – 672
 Немирів – 300, 442, 512–513, 526–527, 573
 Немирівська волость – 527–528, 573
 Немировське, Пасатська волость – 686
 Нестоїти – 686
 Нижегородська губернія – 330
 Нігин – 266, 281
 Ніковська волость – 611
 Німеччина – 68, 72, 92–94, 126, 255–256
 Нова Гута, Смотричська волость – 365
 Нова Ушиця – 31–34, 36, 38, 40, 300, 454, 467, 489, 727
 Новоград-Волинськ – 727
 Новоград-Волинський повіт – 510
 Новосілка, Голованівська волость – 705, 685

О

Ободне, Брацлавський повіт – 504
 Ободнянська волость, Брацлавський повіт – 573
 Ободовка – 392
 Обжилова – 686
 Огієвка – 498
 Одеса – 24, 26, 32, 301, 499, 736
 Окни, Балтський повіт – 633, 686
 Олександрівка, Вінницький повіт – 494
 Олексинці – 705
 Ольгополь – 25, 32–34, 36, 38, 40, 190, 225–226, 230, 248, 262, 272, 300, 313, 324, 396, 448, 487, 509, 514, 526, 585–586, 613–614, 622, 678, 723
 Ольгопольський повіт – 110, 194, 230, 274, 295–296, 300, 368, 382, 433, 471, 509, 601–602
 Ольховецька волость – 162, 195, 263, 364
 Ольшанки, Савранська волость – 686

Онисково, Велико-Мечетнянська волость – 685

Оринин, Кам'янецький повіт – 300, 363? 473

Орининська волость – 162, 364

Остапківці – 497, 694

Острожський повіт – 510

П

Паланка, Гайсинський повіт – 392

Палестина – 720

Панівці, Кам'янецький повіт – 472

Парпуровці, Вінницький повіт – 271

Пархомівці – 417

Пасатська волость – 672

Переорка, Вінницький повіт – 369–370

Перейма – 686

Пермська губернія – 289

Петраки, Літинський повіт – 627

Петраші, Зіньківська волость – 496

Петроград – 15, 22–23, 27, 39, 51–53, 60, 64, 70, 87, 90, 95, 100–102, 104, 110, 121–122, 125, 130, 138, 162, 185, 196–197, 213, 247, 273, 277, 282, 302, 307, 318, 323, 334, 337, 361, 364, 373, 387, 393, 409, 418, 433, 465–466, 473, 486–487, 507, 542, 558–559, 572, 603, 621, 655, 736

Печера, Брацлавський повіт – 300

Пещана – 686

Пещанська волость – 571

Пилява – 731

Писарівка, Вінницький повіт – 271

Писарівка, Ямпільський повіт – 696

Плебанська волость, Брацлавський повіт – 577

Поділля – 7–17, 19, 112, 128, 139, 144, 154, 159, 169, 171, 173, 184, 186–191, 193, 195, 206–207, 217–218, 225–227, 242–244, 248–249, 262, 270, 272–274, 288, 294–296, 300–303, 316, 318, 323, 328, 347, 351, 361–362, 368, 371, 377, 379, 382, 388, 391, 396–397, 399, 405–406, 425, 432, 434, 438–439, 441–443, 450, 453, 458, 462, 466, 470, 483, 486–487, 489, 498, 502–503, 508, 514–515, 522, 524–526, 531, 543–544, 546, 553, 555, 557, 563, 566–567, 585, 593, 601, 605, 610, 615, 617, 626, 629, 632, 649, 654–655, 659–660, 662–667, 674–675, 678–679, 683, 697–698,

704, 706, 722, 725, 731–732, 740, 752, 759–760

Подільська губернія – 18, 21, 56, 79, 109, 118, 136, 154, 168–170, 182, 198, 208, 212, 223, 247–249, 261, 269, 275, 311, 325, 342–343, 346, 352, 359, 396, 462, 487, 510, 572, 582, 590, 596–597, 612, 628, 641, 649, 654–655, 662–663, 665, 667, 672, 674–675, 682, 684, 698, 705, 714, 725, 737

Подоймиці, Ольгопольський повіт – 547

Познанка, Бакшанська волость – 685

Полтава – 707

Полтавський повіт – 295

Полянецьке, Савранська волость – 686

Польна Тернова – 673

Польща – 215, 302, 524, 613, 715

Польямполь, Гайсинський повіт – 447, 464

Попівці, Могилівський повіт – 551

Поташня – 224

Потока, Вінницький повіт – 603

Потуш, Брацлавський повіт – 216, 329

Привороття – 300, 399, 453

Проскурів – 17, 22, 32–34, 36, 38, 40, 56, 108, 113, 115, 123, 137, 155, 171, 182–183, 190–191, 199, 250, 262, 280–281, 292–293, 300, 349, 353, 370, 409–410, 416–419, 433, 435, 444, 466, 469, 492, 499, 509, 522, 543, 665–666, 669, 678, 694–695, 713–714, 723–724, 727, 732, 738, 746, 749–751, 753, 760

Проскурівський повіт – 110, 123, 136, 171, 187, 194, 212, 250, 269, 274, 300, 329, 349, 351, 359, 362, 434, 529, 544, 670, 674, 678, 680, 682, 694, 705, 709, 713, 731, 751, 756, 760

Прусія – 92

Псковська губернія – 102

Пужайків, Пещанська волость – 686

П'ятівка, Бершадський повіт – 214

П'ятничани, Вінницький повіт – 271

Р

Радівці, Літинський повіт – 379, 644

Райківці – 705

Рахни-Лісові, Ямпільський повіт – 300

Рашків – 666

Режверхівці – 705

Рибки, Ольгопольський повіт – 451

Рибниця – 481, 500

Рижавка – 730–731

Рихтецька волость – 162, 364

Ріпець, Орининська волость – 364

Ріпинець, Смотрицьська волость – 365

- Рогозні, Ушицький повіт – 631
 Розношинці, Балтський повіт – 405–406
 Ройзьки, Бершадський повіт – 214
 Романівська волость – 544
 Російська імперія – 141
 Росія – 25, 32, 35, 43–44, 49–53, 55, 57–59, 62–63, 70, 72–73, 76–79, 82, 87, 92–94, 100–102, 104–105, 109, 119, 122, 126–130, 132, 135, 138, 148, 175, 182–184, 186, 189, 191, 218, 220–221, 227–228, 255–257, 263–264, 268, 270, 295, 298, 302, 317–318, 331, 361, 377, 379, 393, 406, 411, 413–414, 416, 422, 465, 492, 509, 524–525, 532, 584, 608, 614, 637, 693, 717–721, 747
 Рубанська волость, Брацлавський повіт – 573
 Руди – 267
 Рутки, Смотричська волость – 365
 Рутківці, Ушицький повіт – 631
 Рязанська губернія – 102
- С**
- Сабатинівка, Данилівська волость – 685
 Саврань – 672, 686
 Савранська волость – 672
 Сальник, Вінницький повіт – 239–240
 Сальниця – 57, 179, 747, 750
 Санкт-Петербург – 31
 Сараженки, Пещанська волость – 686
 Саражинка – 672
 Саражинська волость – 672
 Саратовська губернія – 354
 Свиршківці, Кам'янецький повіт – 440
 Свірнева, Липовенська волость – 685
 Севастьянівка – 628
 Северинівка, Брацлавський повіт – 610
 Селище, Вінницький повіт – 300
 Семенівка, Крутянська волость – 685
 Семидуб, Вербівська волость – 685
 Семирічка, Гайсинський повіт – 512
 Сербія – 613
 Серебринці – 437, 563
 Середенки, Гайсинський повіт – 663, 675
 Серединки – 438, 557
 Сесин, Літинський повіт – 752
 Сечинці, Ушицький повіт – 631
 Сибір – 228, 314, 316, 361
 Сирівці, Монастирська волость – 218
- Скаржинці, Проскурівський повіт – 705
 Слобідка-Дубівська, Цибулівська волость – 686
 Слобідка-Кузьминська – 497
 Слобідка-Михалківська, Летичівський повіт – 629
 Слобода-Яновська – 237
 Слободзея, Балтський повіт – 725
 Слободка, Балтський повіт – 671, 707
 Слободка Смотричська – 267
 Слободка, Ярмолинецька волость – 705
 Смолянка – 672
 Смотрич – 132, 470
 Смотричська волость – 162, 364–365
 Соболівці – 273
 Совинецька волость, Брацлавський повіт – 577
 Сокиринці – 236
 Соловйівка, Вінницький повіт – 268, 271
 Сороки – 704
 Сполучені Штати Америки – 94
 Ставчани, Ушицький повіт – 631
 Стадниця, Вінницький повіт – 271
 Станіславчик, Нестоїтська волость – 686
 Станіславчикська волость – 521, 611, 740
 Стара Гута, Ушицький повіт – 631
 Стара Пісочна, Кам'янецький повіт – 460
 Старокостянтинів – 473, 749
 Степанівка, Брацлавський повіт – 329
 Степанівка, Гайсинський повіт – 592, 597, 607
 Степашин, Гайсинський повіт – 300
 Стокгольм – 613
 Стрижавка – 369
 Стрільчинці, Брацлавський повіт – 300
 Струтинка, Балтський повіт – 672
 Студенці, Ушицький повіт – 631
 Стуфчинці – 417
 Супівка, Могилівський повіт – 451
 Суловецька волость – 253, 587
 Сутиски – 731
 Сутківці, Летичівський повіт – 633
 Сухий Ташлик, Юзефшільська волость – 687
- Т**
- Тавжна, Керенська волость – 686
 Таврія – 602, 612
 Тарабанівка, Гиврівська волость – 238

Тарасівка, Літинський повіт – 267, 466
 Телеценьки, Вінницький повіт – 271
 Терновата, Велико-Мечетнянська
 волость – 685
 Тиврів – 731
 Тиврівська волость – 731
 Томашпіль, Ямпільський повіт – 154,
 166, 318, 398
 Томашпільська волость – 176
 Тридуби – 686
 Гростянець, Брацлавський повіт – 216,
 329, 617, 747–748, 762
 Гростянчик, Ольгопольський повіт – 725
 Гроянка – 686
 Грояни, Керенська волость – 686
 Гульчин – 140–143, 275, 507, 522, 748, 750
 Туркестан – 228

У

Україна – 7–10, 13–14, 132, 135–137, 145,
 152, 154, 158–159, 161–162, 166–167, 175,
 182–184, 186–187, 189, 192, 195, 208, 210,
 214–217, 219, 221, 227–230, 243–244, 248,
 256–257, 263, 266–268, 270–272, 274, 288–
 289, 292–293, 295–296–298, 302–304, 314–
 316, 318, 329, 347, 361, 363, 368, 371–372,
 374–375, 379–380, 384, 387, 393, 395–398,
 402, 405–406, 408–413, 415–416, 437–438,
 441, 445–447, 453, 456–457, 459, 462–463,
 465, 484–485, 487, 489–490–494, 503, 506,
 509, 513, 523–524, 526, 542–543, 546, 558–
 561, 563, 583, 585, 602, 612, 621, 637, 640,
 656, 659–661, 673, 683, 689, 694, 696, 702,
 704, 711, 715–720, 723, 737–738, 741, 747–
 749, 757, 759–760
 Ульяниця, Гайсинський повіт – 392
 Улянка, Гайсинський повіт – 663, 675
 Устья – 224, 424
 Ушицький повіт – 110, 194, 274, 294, 300,
 399, 433, 489, 643, 663, 673–674

Ф

Федорівка, Брацлавський повіт – 216,
 329
 Філіціанівка – 467
 Фінляндія – 215, 524
 Франція – 228

Х

Харківська губернія – 612
 Харківщина – 323
 Харпачки, Кунянська волость – 632

Хащевате – 398
 Херсонська губернія – 612
 Хмелівка, Проскурівський повіт – 325, 678
 Хмільник – 111, 179, 300, 302–303, 635, 637,
 644–645, 654, 683, 722
 Ходорова – 267
 Холмська Русь – 613
 Хріновка – 649, 667
 Хутори, Вінницький повіт – 221, 271

Ц

Цехановка, Цибулівська волость – 687
 Цибулівка – 267, 686
 Цикинівка – 226–227
 Циківська волость – 162, 196, 364
 Цикове – 479
 Цюринці, Вінницький повіт – 221

Ч

Чеботарка – 706
 Чемериси, Могилівський повіт – 631
 Чемерівці – 281
 Черепашинці, Вінницький повіт – 268
 Чернече, Переїмська волость – 686
 Чернігівська губернія – 379
 Чернокозинці, Кам'янецький повіт – 324
 Чечельник – 649, 667
 Чоботарка – 457–458
 Чорне – 479, 686
 Чорний Острів – 88, 705
 Чуків, Монастирська волость – 242, 300,
 412, 414

Ш

Шамівка, Данилівська волость – 685
 Шаргород – 653
 Шатава – 267, 281
 Шереметка – 706
 Шершень, Писарівська волость – 686
 Шишківці – 728
 Швейцарія – 257
 Швеція – 255
 Шендерів, Брацлавський повіт – 216, 329
 Шпаківська волость, Брацлавський повіт –
 577
 Шпиків – 485, 750
 Шпичинці – 417

Щ

Щирівці, Брацлавський повіт – 139
 Щитки, Вінницький повіт – 271

Ю

Юзефполь, Балтський повіт - 61

Юзвинська волость - 519

Юліанівка, Ямпільська волость - 673

Я

Язвинок, Брацлавський повіт - 631, 658

Якушинці, Вінницький повіт - 271

Яланець - 458

Яланці, Бершадський повіт - 213-214,
293

Яланці, Ольгопольський повіт - 301-302

Ямпіль - 22, 32-34, 36, 38, 40, 173, 224,
300, 318, 419, 433, 450, 468, 473, 641, 704

Ямпільський повіт - 110, 154, 166, 175-176,
194, 212, 224, 274, 283, 295-296, 300, 318, 348,
370, 382, 398, 455, 467, 510, 529-530, 540, 599-
600, 641, 653, 704, 737

Янкулів, Ямпільський повіт - 737

Янів, Вінницький повіт - 237, 732, 753, 761

Яніщевка, Велико-Бобринська волость -
685

Янків - 757

Японія - 255

Ярмолинці, Проскурівський повіт - 300,
705, 746

Яси - 122

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ

№ 1	Виступ Подільського губернатора О. П. Мякініна перед гласними шостого чергового Подільського земського зібрання. <i>27 лютого 1917 р.</i>	21
№ 2	Телеграма Подільського губернатора О. П. Мякініна поліцеймейстеру міста Вінниці. <i>28 лютого 1917 р.</i>	22
№ 3	Телеграма Подільського губернатора О. П. Мякініна справникам Подільської губернії та поліцеймейстерам Кам'янця-Подільського і Вінниці. <i>28 лютого 1917 р.</i>	22
№ 4	Телеграма Головного начальника Одеського військового округу Подільському губернатору щодо цензури друкованих видань. <i>1 березня 1917 р.</i>	23
№ 5	Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору щодо необхідності забезпечення спокою в губернії. <i>2 березня 1917 р.</i>	23
№ 6	Телеграма Подільського губернатора начальнику Одеського військового округу про відсутність друкованих видань у Балтському повіті. <i>2 березня 1917 р.</i>	24
№ 7	Телеграма Подільського губернатора Вінницькому військовому цензору щодо питань цензури. <i>2 березня 1917 р.</i>	24
№ 8	Телеграма Ольгопільського справника Доброгорського Подільському губернатору щодо політичної ситуації в повіті. <i>2 березня 1917 р.</i>	25
№ 9	Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору щодо зміни влади в Росії. <i>3 березня 1917 р.</i>	25
№ 10	Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору щодо необхідності звільнення політичних в'язнів. <i>3 березня 1917 р.</i>	26
№ 11	Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернатору щодо обов'язковості виконання наказів нового уряду. <i>3 березня 1917 р.</i>	26
№ 12	Телеграма головного командування Південно-Західним фронтом Подільському губернатору щодо питань цензури. <i>3 березня 1917 р.</i>	26
№ 13	Телеграма члена Державної думи В. О. Виноградова Подільському губернатору щодо організації подальшої роботи. <i>3 березня 1917 р.</i>	27
№ 14	Телеграма Подільського губернатора Кам'янець-Подільському та Вінницькому цензорам щодо питань цензури. <i>3 березня 1917 р.</i>	27
№ 15	Телеграма Подільського губернатора Кам'янець-Подільському та Вінницькому цензорам щодо окремих питань цензури. <i>3 березня 1917 р.</i>	28
№ 16	Телеграма Летичівського справника Журавського Подільському губернатору щодо політичної ситуації в повіті. <i>3 березня 1917 р.</i>	28
№ 17	Звернення Подільського губернського земського зібрання до жителів Подільського краю. <i>3 березня 1917 р.</i>	29
№ 18	Звернення Подільського губернського земського зібрання до голови Державної Думи М. В. Родзянко. <i>3 березня 1917 р.</i>	29

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 19	Лист Подільського губернатора єпископу Подільському і Брацлавському щодо оприлюднення маніфестів про зречення Миколи II та Михайла Олександровича. 4 березня 1917 р.	30
№ 20	Телеграма Летичівського справника Журавського Подільському губернатору щодо поширення інформації в повіті. 4 березня 1917 р.	30
№ 21	Телеграма поліцмейстера міста Вінниці Подільському губернатору щодо виконання доручених розпоряджень. 4 березня 1917 р.	31
№ 22	Телеграма Ушицького справника Цапукевича Подільському губернатору щодо звільнення політичних в'язнів. 4 березня 1917 р..	31
№ 23	Телеграма Подільського губернатора начальнику Одеського військового округу щодо звільнення політичних в'язнів. 4 березня 1917 р.	32
№ 24	Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо ознайомлення з військовим наказом. 4 березня 1917 р.	32
№ 25	Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо розпорядження Начальника штабу Верховного головнокомандувача. 4 березня 1917 р.	33
№ 26	Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо порядку проведення маніфестацій. 4 березня 1917 р.	33
№ 27	Звернення Подільського губернатора до Єпископа Подільського та Брацлавського Митрофана щодо оприлюднення маніфестів. 4 березня 1917 р.	34
№ 28	Відозва генерала О. О. Брусилова до населення району Південно-Західного фронту. 5 березня 1917 р.	35
№ 29	Телеграма Подільського губернатора Кам'янець-Подільському та Вінницькому цензорам щодо питань цензури. 5 березня 1917 р.	36
№ 30	Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам щодо розпорядження Головного начальника Київського воєнного округу. 5 березня 1917 р.	36
№ 31	Телеграма генерал-губернатора М. І. Ебелова Подільському губернському комісару щодо кадрових призначень у регіонах. 6 березня 1917 р.	37
№ 32	Телеграма Подільського губернатора повітовим справникам та державним установам щодо розпорядження Головного начальника Київського воєнного округу. 6 березня 1917 р.	38
№ 33	Телеграма Подільського губернатора Штабу Київського військового округу про політичне становище в губернії та передачу влади. 6 березня 1917 р.	38
№ 34	Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про передачу влади Подільським губернатором О. П. Мякініним. 6 березня 1917 р.	39
№ 35	Телеграма Подільського губернатора О. П. Мякініна Міністру внутрішніх справ щодо відставки за сімейними обставинами. 6 березня 1917 р.	39

№ 36	Телеграма С. Л. Градовського державним та самоврядним інституціям щодо вступу на посаду Подільського губернського комісара. 6 березня 1917 р.	40
№ 37	Повідомлення газети «Юго-Западный край» про утворення Ради представників громадських організацій міста Вінниці. 6 березня 1917 р.	41
№ 38	Передова стаття газети «Подольянин» від 7 березня 1917 року. 7 березня 1917 р.	42
№ 39	Наказ генерала О. О. Брусилова військам Південно-Західного фронту щодо захисту вітчизни. 7 березня 1917 р.	43
№ 40	Протокол 2-го засідання Вінницької ради робітничих і солдатських депутатів від 7 березня 1917 року. 7 березня 1917 р.	43
№ 41	Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про тимчасове виконання обов'язків Подільського губернського комісара І. О. Четвериковим. 8 березня 1917 р.	45
№ 42	Телеграма Могилів-Подільського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо вступу до виконання обов'язків комісара. 8 березня 1917 р.	46
№ 43	Лист виконуючого обов'язки Подільського губернського комісара єпископу Подільському і Брацлавському щодо необхідності доведення до населення звернення Головнокомандуючого арміями Південно-Західного фронту. 8 березня 1917 р.	46
№ 44	Повідомлення газети «Юго-Западный край» про відсторонення від посади Вінницького міського голови М. В. Оводова. 8 березня 1917 р.	47
№ 45	Повідомлення виконавчого комітету Ради громадських організацій міста Вінниці про присягу Тимчасовому уряду військовими частинами міста. 8 березня 1917 р.	47
№ 46	Запрошення виконавчого комітету Ради громадських організацій міста Вінниці громадським організаціям вступати до складу Ради. 8 березня 1917 р.	48
№ 47	Повідомлення газети «Подольянин» про зібрання товариства подільських лікарів у місті Кам'янці-Подільському. 8 березня 1917 р.	48
№ 48	Повідомлення газети «Подольянин» про зібрання службовців Кам'янець-Подільського повітового земства. 9 березня 1917 р.	49
№ 49	Повідомлення газети «Подольянин» про засідання педагогів навчальних закладів міста Кам'янця-Подільського. 9 березня 1917 р.	50
№ 50	Повідомлення газети «Подольянин» про організаційне засідання службовців усіх установ Міністерства внутрішніх справ міста Кам'янця-Подільського. 9 березня 1917 р.	51
№ 51	Повідомлення газети «Подольянин» про зібрання представників купецького стану в місті Кам'янець-Подільський. 9 березня 1917 р. ...	52
№ 52	Ухвала Кам'янецької повітової земської управи щодо організації міліції. 9 березня 1917 р.	53

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 53	Повідомлення газети «Юго-Западный край» про засідання службовців Вінницького відділення Державного банку та інспекції дрібного кредиту. 9 березня 1917 р.	54
№ 54	Повідомлення газети «Юго-Западный край» про зібрання православного духовенства Вінницького міського округу. 9 березня 1917 р.	54
№ 55	Повідомлення газети «Юго-Западный край» про зібрання та ухвали Вінницьких студентів. 9 березня 1917 р.	55
№ 56	Повідомлення газети «Подольнин» про втечу з Вінницької тюрми кримінальних арештантів. 9 березня 1917 р.	55
№ 57	Телеграма Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо розподілу обов'язків і повноважень між інститутами влади. 9 березня 1917 р.	56
№ 58	Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про службові переміни в органах влади Подільської губернії. 10 березня 1917 р.	56
№ 59	Повідомлення газети «Армейский Вестник» про прийняття присяги на вірність Тимчасовому уряду військовими частинами міста Кам'янця-Подільського. 10 березня 1917 р.	57
№ 60	Повідомлення газети «Подольнин» про урочистості 10 березня 1917 року в місті Кам'янці-Подільському. 10 березня 1917 р.	57
№ 61	Повідомлення газети «Подольнин» про надзвичайне засідання Кам'янець-Подільської міської думи. 10 березня 1917 р.	58
№ 62	Повідомлення газети «Подольнин» про зібрання службовців Подільського відділення селянського поземельного банку. 10 березня 1917 р.	59
№ 63	Оголошення газети «Юго-Западный край» про зібрання будівельників для обрання представників до Вінницької ради громадських організацій. 10 березня 1917 р.	59
№ 64	Звернення виконавчого комітету Ради громадських організацій міста Вінниці до громадських організацій щодо делегування своїх представників до складу Ради. 10 березня 1917 р.	60
№ 65	Телеграма службовців Подільської духовної консисторії князю В. М. Львову. 11 березня 1917 р.	60
№ 66	Звернення Ради Кам'янець-Подільської об'єднаної робітничої партії до робітників. 11 березня 1917 р.	60
№ 67	Телеграма жителів села Юзефполь Балтського повіту до Міністерства внутрішніх справ щодо суспільного становища в селі. 11 березня 1917 р.	61
№ 68	Звіт газети «Подольнин» про надзвичайне засідання Кам'янець-Подільської міської думи 12 березня 1917 року. 12 березня 1917 р. ...	61
№ 69	Передова газети «Юго-Западный край» від 12 березня 1917 року. 12 березня 1917 р.	62
№ 70	Телеграма інженерів 6 дільниці Південно-Західного управління шосейних доріг комісару Державної Думи. 12 березня 1917 р.	64
№ 71	Вітальна телеграма генерала О. О. Брусилова Вінницькому виконавчому комітету громадських організацій. 12 березня 1917 р. .	64

№ 72	Оголошення президента товариства Подільських лікарів про чергове засідання товариства. 12 березня 1917 р.	64
№ 73	Оголошення Є. Кавушинського про зібрання власників будинків міста Кам'янця-Подільського. 12 березня 1917 р.	65
№ 74	Повідомлення газети «Юго-Западный край» про призначення начальника Вінницької повітової міліції. 12 березня 1917 р.	65
№ 75	Оголошення Кам'янець-Подільського повітового земства в газеті «Подольянин». 12 березня 1917 р.	65
№ 76	Звіт Н. Брусилової щодо доходів та видатків з благодійного концерту в Кам'янці-Подільському 12 березня 1917 року. 12 березня 1917 р.	66
№ 77	Звіт газети «Армейский Вестник» про зібрання офіцерських і солдатських делегатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону 12-13 березня 1917 року. 12-13 березня 1917 р.	68
№ 78	Телеграма П. М. Александрова Міністру внутрішніх справ щодо вступу на посаду Подільського губернського комісара. 13 березня 1917 р.	70
№ 79	Телеграма Подільського губернського комісара князю Г. Львову щодо вірності Тимчасовому уряду службовцями комітету охорони лісу. 14 березня 1917 р.	70
№ 80	Звернення Кам'янець-Подільського повітового комісара В. М. Маркевича до жителів краю. 14 березня 1917 р.	70
№ 81	Звіт газети «Армейский Вестник» про зібрання офіцерських і солдатських делегатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону 14 березня 1917 року. 14 березня 1917 р.	72
№ 82	Вітальна телеграма генерала О. О. Брусилова директору народних училищ міста Кам'янця-Подільського. 14 березня 1917 р.	73
№ 83	Журнал засідання Подільської губернської земської управи від 15 березня 1917 року. 15 березня 1917 р.	73
№ 84	Звіт газети «Подольянин» про підготовку та засідання Ради громадських організацій міста Кам'янця-Подільського. 15 березня 1917 р.	74
№ 85	Повідомлення виконавчого комітету міста Кам'янця-Подільського про обрання ради та виконавчого комітету. 15 березня 1917 р.	78
№ 86	Телеграма військових депутатів частин штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону голові Державної Думи М. В. Родзянко. 16 березня 1917 р.	79
№ 87	Лист виконуючого обов'язки Подільського губернського комісара єпископу Подільському і Брацлавському щодо приведення населення до присяги. 16 березня 1917 р.	79
№ 88	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про засідання Кам'янець-Подільської міської думи. 16 березня 1917 р.	80

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 89	Звіт газети «Армейский Вестник» про зібрання військових депутатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону від 16 березня 1917 року. <i>16 березня 1917 р.</i>	80
№ 90	Вітальна телеграма Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову від різних осіб. <i>17 березня 1917 р.</i>	82
№ 91	Відношення інспектора Київського навчального округу до Подільського губернського комісара щодо порядку звільнення вчителів. <i>17 березня 1917 р.</i>	83
№ 92	Витяг з протоколу засідання виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського від 17 березня 1917 року. <i>17 березня 1917 р.</i>	83
№ 93	Лист Подільського губернського комісара голові Кам'янець-Подільського виконавчого комітету та виконуючому обов'язки міського голови про зникнення міського голови К. В. Туровича. <i>18 березня 1917 р.</i>	84
№ 94	Звіт газети «Подільський» про засідання Ради та виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського. <i>18 березня 1917 р.</i>	84
№ 95	Повідомлення газети «Армейский вестник» про поповнення складу Комітету солдатських та офіцерських депутатів Штабу армії Південно-Західного фронту. <i>18 березня 1917 р.</i>	86
№ 96	Звіт газети «Подільський» про засідання Кам'янець-Подільської міської думи від 19 березня 1917 року. <i>19 березня 1917 р.</i>	87
№ 97	Звіт газети «Армейский вестник» про зібрання військових депутатів частин Штабу Південно-Західного фронту та Кам'янець-Подільського гарнізону від 19 березня 1917 року. <i>19 березня 1917 р.</i>	89
№ 98	Стаття І. Митропольського в газеті «Армейский вестник» про засідання громадських організацій міста Кам'янця-Подільського. <i>19 березня 1917 р.</i>	91
№ 99	Витяг із протоколу засідання виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського. <i>19–21 березня 1917 р.</i>	94
№ 100	Телеграми Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту О. О. Брусилова Кам'янець-Подільським інституціям. <i>20 березня 1917 р.</i>	94
№ 101	Телеграма В. Львова Подільській духовній консисторії з подякою за привітання. <i>20 березня 1917 р.</i>	95
№ 102	Список членів Ради громадських організацій міста Кам'янця-Подільського. <i>21 березня 1917 р.</i>	95
№ 103	Список членів виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського. <i>21 березня 1917 р.</i>	97
№ 104	Оголошення виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського щодо збору матеріалів для видання книги про революційні події. <i>21 березня 1917 р.</i>	98
№ 105	Вітальні телеграми Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову. <i>21 березня 1917 р.</i>	98

№ 106	Звіт газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про перебування депутатів Державної Думи у Кам'янці-Подільському. 21 березня 1917 р.	98
№ 107	Звіт газети «Армейский вестник» про перебування депутатів Державної Думи у Кам'янці-Подільському. 21 березня 1917 р.	99
№ 108	Телеграма князя В. М. Львова Подільській духовній консисторії. 21 березня 1917 р.	103
№ 109	Постанова виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського щодо відсторонення від посади повітового комісара В. М. Маркевича. 22 березня 1917 р.	103
№ 110	Повідомлення ради об'єднаних дворянських товариств Подільському губернському предводителю дворянства. 24 березня 1917 р.	103
№ 111	Телеграма Ольгопільського повітового земського зібрання Раді робітничих депутатів щодо уникнення двовладдя. 24 березня 1917 р.	104
№ 112	Звернення наглядачів Кам'янець-Подільської губернської тюрми до виконавчого комітету громадських організацій. 24 березня 1917 р.	105
№ 113	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про призначення комісарів у Кам'янці-Подільському. 24 березня 1917 р.	105
№ 114	Вітальні телеграми духовенства Вінницького повіту та єпископа Подільського і Брацлавського Митрофана. 24 березня 1917 р.	106
№ 115	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про наміри виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського відкрити народний університет. 24 березня 1917 р.	106
№ 116	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про звільнення військовозобов'язаних кінних стражників. 24 березня 1917 р.	107
№ 117	Попередження ради робітничих депутатів міста Кам'янця-Подільського про припинення продажу денатурату. 24 березня 1917 р.	107
№ 118	Оголошення виконавчого комітету громадських організацій міста Кам'янця-Подільського про умови продажу м'яса. 24 березня 1917 р.	107
№ 119	Повідомлення газети «Нова рада» про організацію українського руху в селі Лука-Немирівська Брацлавського повіту. 24 березня 1917 р.	107
№ 120	Телеграма Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару з проханням про звільнення з посади. 25 березня 1917 р.	108
№ 121	Телеграма Проскурівського повітового виконавчого комітету громадських організацій Подільському губернському комісару щодо призначення на посаду повітового комісара. 25 березня 1917 р.	108

№ 122	Повідомлення газети «Подільнин» про учительський з'їзд народних шкіл Кам'янецького повіту. 25 березня 1917 р.	109
№ 123	Повідомлення газети «Подільнин» про засідання Ради громадських організацій Кам'янець-Подільського. 25–26 березня 1917 р.	109
№ 124	Телеграма Подільського губернського комісара до Міністерства внутрішніх справ про персональний склад повітових комісарів. 26 березня 1917 р.	110
№ 125	Повідомлення газети «Нова Рада» про влаштування маніфестації у містечку Хмільнику. 26 березня 1917 р.	111
№ 126	Доповідь Подільської духовної консисторії єпископу Подільському і Брацлавському про делегування представника на надзвичайне Кам'янецьке повітове земське зібрання. 28 березня 1917 р.	111
№ 127	Повідомлення газети «Нова Рада» про заклик українських організацій Поділля приїжджати на Національний конгрес. 29 березня 1917 р.	112
№ 128	Витяг із протоколу засідання Подільської губернської земської управи щодо розподілу обов'язків між членами управи. 31 березня 1917 р.	112
№ 129	Лист Подільського губернського комісара до Головнокомандувача арміями Південно-Західного фронту щодо призначення на посаду Проскурівського повітового комісара. 31 березня 1917 р.	113
№ 130	Звернення кооперативних організацій Поділля до громадян про скликання Подільського кооперативного з'їзду. Березень 1917 р.	113
№ 131	Звернення Бершадського виконавчого комітету до жителів містечка щодо встановлення нових податків. Березень 1917 р.	114
№ 132	Повідомлення «Робітничої газети» про організацію у Проскуріві української громади. 1 квітня 1917 р.	115
№ 133	Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Ладижинським товариством «Просвіта» Української Центральної Ради. 2 квітня 1917 р.	115
№ 134	Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію вистави в селі Баштаньків Ольгопільського повіту. 2 квітня 1917 р.	115
№ 135	Лист Союзу Подільських Українців до Вінницького повітового земського зібрання щодо делегування своїх представників. 3 квітня 1917 р.	116
№ 136	Лист Вінницького товариства «Просвіта» до Вінницького повітового земського зібрання щодо делегування своїх представників. 3 квітня 1917 р.	116
№ 137	Лист Союзу Подільських Українців до Вінницького повітового земського зібрання щодо делегування своїх представників. 3 квітня 1917 р.	117

№ 138	Звернення голови Ушицької земської повітової управи до Подільського губернського комісара щодо звільнення з посади. <i>5 квітня 1917 р.</i>	117
№ 139	Запрошення Подільським губернським комісаром службовців урядових і громадських організацій прийняти присягу на вірність Тимчасовому уряду. <i>5 квітня 1917 р.</i>	117
№ 140	Запрошення Подільським губернським комісаром жителів Кам'янець-Подільського прийняти присягу на вірність Тимчасовому уряду. <i>5 квітня 1917 р.</i>	118
№ 141	Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про службові переміни в органах влади Подільської губернії. <i>5 квітня 1917 р.</i>	118
№ 142	Лист Подільського губернського комісара єпископу Подільському і Брацлавському про антиурядову діяльність священика Покровської церкви. <i>5 квітня 1917 р.</i>	118
№ 143	Повідомлення газети «Подольянин» про ухвалу виборних офіцерів і солдат Управління генерал-квартирмейстера штабу головнокомандуючого арміями Південно-Західного фронту. <i>6 квітня 1917 р.</i>	119
№ 144	Звіт газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про відвідування військовим міністром Штабу армій Південно-Західного фронту. <i>7 квітня 1917 р.</i>	120
№ 145	Повідомлення «Робітничої газети» про ухвалу Ольгопільських надзвичайних земських зборів щодо двовладдя. <i>7 квітня 1917 р.</i>	122
№ 146	Телеграма Подільського губернського комісара Міністру внутрішніх справ щодо змін у персональному складі повітових комісарів. <i>8 квітня 1917 р.</i>	123
№ 147	Повідомлення Подільського губернського комісара про ухвалу Могилів-Подільського виконавчого комітету громадських організацій. <i>8 квітня 1917 р.</i>	123
№ 148	Телеграма Міністерства внутрішніх справ Подільському губернському комісару про грошове утримання повітових комісарів. <i>9 квітня 1917 р.</i>	125
№ 149	Повідомлення газети «Подольянин» про виступ Верховного головнокомандувача на зібранні військових депутатів Південно-Західного фронту. <i>9 квітня 1917 р.</i>	125
№ 150	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування у Вінниці Союзу подільських українців. <i>9 квітня 1917 р.</i>	128
№ 151	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Гайсинського учительського з'їзду. <i>9 квітня 1917 р.</i>	128
№ 152	Привітання Подільського кооперативного з'їзду голові Державної думи М. В. Родзянко. <i>9 квітня 1917 р.</i>	128
№ 153	Привітання Подільського кооперативного з'їзду Міністру землеробства О. Шингарьову. <i>9 квітня 1917 р.</i>	129
№ 154	Привітання Подільського кооперативного з'їзду Українській Центральній Раді. <i>9 квітня 1917 р.</i>	129
№ 155	Привітання Подільського кооперативного з'їзду голові Ради робітничих та солдатських депутатів В. Чхеїдзе. <i>9 квітня 1917 р.</i>	129

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 156	Привітання Подільського кооперативного з'їзду голові Тимчасового уряду князю В. Львову. 9 квітня 1917 р.	130
№ 157	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету. 10 квітня 1917 р.	130
№ 158	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо дезертирів. 10 квітня 1917 р.	132
№ 159	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про ухвали кооперативного з'їзду Кам'янецького повіту. 10 квітня 1917 р.	132
№ 160	Лист голови Летичівського виконавчого комітету до Подільського губернського комісара щодо ставлення населення до міського голови. 10 квітня 1917 р.	133
№ 161	Телеграма Летичівського міського голови Подільському губернському комісару щодо відставки за станом здоров'я. 11 квітня 1917 р.	134
№ 162	Звернення Подільського товариства «Просвіта» до українських організацій з проханням присилати свої видання. 11 квітня 1917 р.	134
№ 163	Ухвала Подільського кооперативного з'їзду щодо поточного моменту. 11 квітня 1917 р.	135
№ 164	Ухвала Подільського кооперативного з'їзду щодо заснування селянських спілок. 11 квітня 1917 р.	135
№ 165	Ухвала Подільського кооперативного з'їзду щодо українізації системи освіти. 11 квітня 1917 р.	136
№ 166	Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про службові переміни в органах влади Подільської губернії. 12 квітня 1917 р.	136
№ 167	Повідомлення газети «Нова Рада» про зібрання духовенства Проскурівського повіту. 12 квітня 1917 р.	136
№ 168	Вігальні телеграми Кам'янець-Подільського повітового виконавчого комітету. 13 квітня 1917 р.	137
№ 169	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про відсторонення від посади начальника Кам'янець-Подільської губернської тюрми. 13 квітня 1917 р.	138
№ 170	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про доручення тюремним комісарам перевірити діяльність колонії для неповнолітніх злочинців. 13 квітня 1917 р.	138
№ 171	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про обрання представників до трудової комісії Кам'янець-Подільського виконавчого комітету. 13 квітня 1917 р.	139
№ 172	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування громадських організацій у селах Подільської губернії. 13 квітня 1917 р.	139

№ 173	Звернення Є. Кавушинського до громадян щодо скликання демократичного зібрання об'єднаних організацій. <i>14 квітня 1917 р.</i>	139
№ 174	Доповідь В. М. Сваричовського в Тульчинському комітеті самоврядування щодо надання містечку Тульчин статусу міста. <i>15 квітня 1917 р.</i>	140
№ 175	Наказ Подільського губернського комісара про звільнення з посади голови Ушицької земської повітової управи М. О. Патона. <i>16 квітня 1917 р.</i>	143
№ 176	Лист Подільського губернського комісара до М. О. Патона з повідомленням про звільнення з посади. <i>16 квітня 1917 р.</i>	143
№ 177	Лист Подільського губернського комісара до Ушицької земської повітової управи з повідомленням про звільнення з посади М. О. Патона. <i>16 квітня 1917 р.</i>	143
№ 178	Звернення голови Летичівського повітового виконавчого комітету до жителів волості. <i>18 квітня 1917 р.</i>	144
№ 179	Повідомлення газети «Нова Рада» про скликання у Вінниці Подільського українського з'їзду. <i>18 квітня 1917 р.</i>	144
№ 180	Звернення Книжковецького сільського комітету до селян. <i>18 квітня 1917 р.</i>	145
№ 181	Повідомлення газети «Подольские губернские ведомости» про обов'язкову постанову Кам'янець-Подільського міського виконавчого комітету. <i>19 квітня 1917 р.</i>	145
№ 182	Витяг із протоколу засідання Подільської губернської земської управи щодо делегування представників до губернського продовольчого комітету. <i>19 квітня 1917 р.</i>	146
№ 183	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо міліції. <i>21 квітня 1917 р.</i>	147
№ 184	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо військової влади. <i>21 квітня 1917 р.</i>	147
№ 185	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про ухвалу Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо порядку вивозу товарів за кордон. <i>21 квітня 1917 р.</i>	148
№ 186	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про скликання зборів з метою створення Селянської спілки. <i>21 квітня 1917 р.</i>	148
№ 187	Повідомлення «Вестника Литинского уездного исполнительного комитета» щодо вибуху в будинку економа Виговського. <i>21 квітня 1917 р.</i>	148
№ 188	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітету» про засідання Кам'янецького виконавчого комітету. <i>22 квітня 1917 р.</i>	149
№ 189	Повідомлення газети «Подольянин» про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету. <i>22 квітня 1917 р.</i>	149

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 190	Повідомлення газети «Подільнин» про зібрання військових депутатів частин штабу Південно-Західного фронту і гарнізону Кам'янця-Подільського. 22 квітня 1917 р.	151
№ 191	Повідомлення газети «Народня воля» про культурно-освітню діяльність товариства «Просвіта» в селі Капустяни Брацлавського повіту. 22 квітня 1917 р.	152
№ 192	Оголошення про створення Кам'янець-Подільської об'єднаної соціал-демократичної групи. 22 квітня 1917 р.	153
№ 193	Повідомлення газети «Нова Рада» про проведення українських з'їздів у Могилів-Подільському повіті. 22–25 квітня 1917 р.	154
№ 194	Повідомлення газети «Нова Рада» про виступ представника Подільського товариства «Просвіта» на Подільському губернському земському зібранні. 23 квітня 1917 р.	154
№ 195	Повідомлення газети «Нова Рада» про зібрання гласних Проскурівського повітового земства. 23 квітня 1917 р.	155
№ 196	Звернення голови Кам'янець-Подільського виконавчого комітету до жителів міста про збирання білизни для потреб армії. 23 квітня 1917 р.	155
№ 197	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали загальних зборів товариства слов'ян міста Вінниці. 23 квітня 1917 р.	156
№ 198	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про ухвали Кам'янецького повітового виконавчого комітету. 23 квітня 1917 р.	156
№ 199	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали загальних зборів Бершадської спілки споживчих товариств. 23 квітня 1917 р.	157
№ 200	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Гайсинського учительського з'їзду. 23–25 квітня 1917 р.	159
№ 201	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Гайсинського учительського з'їзду. 23–25 квітня 1917 р.	160
№ 202	Лист виконуючого обов'язки Подільського губернського комісара єпископу Подільському і Брацлавському щодо дозволу священику про перехід на службу до Гайсинської повітової управи. 24 квітня 1917 р.	160
№ 203	Оголошення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про щоденне чергування в Кам'янець-Подільському виконавчому комітеті. 24 квітня 1917 р. ..	161
№ 204	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про ухвали з'їзду селянських депутатів Кам'янецького повіту. 24–25 квітня 1917 р.	161
№ 205	Повідомлення газети «Армейский вестник» про вітальні телеграми Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову. 25 квітня 1917 р.	163
№ 206	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про засідання Кам'янецького повітового продовольчого комітету. 25 квітня 1917 р.	163
№ 207	Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про організаційне зібрання Вінницької соціал-демократичної організації більшовиків. 25 квітня 1917 р.	164

№ 208	Звернення Ради Подільського товариства «Просвіта» до громадян. 25 квітня 1917 р.	165
№ 209	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Ямпільського учительського з'їзду. 25–27 квітня 1917 р.	166
№ 210	Повідомлення газети «Армейский вестник» про вітальні телеграми Головнокомандуючому арміями Південно-Західного фронту генералу О. О. Брусилову. 26 квітня 1917 р.	167
№ 211	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про постанови Кам'янецького повітового комісара. 26 квітня 1917 р.	168
№ 212	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов» про діяльність комісії з реорганізації Ради робітничих депутатів. 28 квітня 1917 р.	168
№ 213	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу надзвичайного засідання Подільського губернського земського зібрання. 29 квітня 1917 р.	169
№ 214	Повідомлення газети «Вестник Каменец-Подольского исполнительного комитета» про звернення санітарної комісії до мешканців міста Кам'янця-Подільського. 29 квітня 1917 р.	170
№ 215	Повідомлення газети «Нова Рада» про звернення комітету Союзу подільських українців до українських організацій з проханням делегувати представників на з'їзд у Вінницю. 29 квітня 1917 р.	170
№ 216	Повідомлення «Робітничої газети» про обрання М. Стаховського головою Проскурівської повітової земської управи. 29 квітня 1917 р.	171
№ 217	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу кооператорів Проскурівського повіту щодо відкриття Народного українського дому. 30 квітня 1917 р.	171
№ 218	Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про мітинг робітників і солдат у Вінниці. 30 квітня 1917 р.	172
№ 219	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток культурно-освітньої справи в селі Лука Мелешківська Вінницького повіту. 30 квітня 1917 р.	172
№ 220	Повідомлення газети «Народня воля» про заснування військової спілки українців Вінницького гарнізону. 1 травня 1917 р.	173
№ 221	Протокол засідання Ямпільської повітової ради громадських організацій від 2–5 травня 1917 року. 2–5 травня 1917 р.	173
№ 222	Повідомлення «Вестника Литинского уездного исполнительного комитета» про засідання Літинського повітового виконавчого комітету. 3 травня 1917 р.	178
№ 223	Повідомлення газети «Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» щодо звернення Кам'янецького повітового виконавчого комітету до селян про засів землі. 3 травня 1917 р.	180
№ 224	Повідомлення газети «Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про оголошення Кам'янецького повітового виконавчого комітету щодо вільних вакансій волосних міліціонерів. 3 травня 1917 р.	181

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 225	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Подільського єпархіального з'їзду. 4 травня 1917 р.	182
№ 226	Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію українського руху в місті Проскурові. 4 травня 1917 р.	182
№ 227	Звернення газети «Вісті Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» до громадян із закликом збирати кошти на Національний фонд. 5 травня 1917 р.	183
№ 228	Звернення до читачів редакційного комітету газети «Подільська воля». 5 травня 1917 р.	183
№ 229	Стаття Д. В. Марковича у газеті «Подільська воля» на підтримку українського руху та збору крштів на Національний фонд. 5 травня 1917 р.	184
№ 230	Стаття В. Дудича в газеті «Подільська воля» про підтримку українських організацій. 5 травня 1917 р.	186
№ 231	Звіт газети «Подільська воля» про засідання першого Подільського українського з'їзду. 5–6 травня 1917 р.	187
№ 232	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету. 6 травня 1917 р.	195
№ 233	Список учасників першого засідання Подільської губернської ради громадських організацій. 7 травня 1917 р.	198
№ 234	Протокол першого засідання Подільської губернської ради громадських організацій. 7 травня 1917 р.	199
№ 235	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету. 7 травня 1917 р.	208
№ 236	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Ольгопільського повітового кооперативного з'їзду. 7 травня 1917 р.	210
№ 237	Повідомлення газети «Нова Рада» про утворення жіночої міліції у містечку Жванець Кам'янецького повіту. 7 травня 1917 р.	211
№ 238	Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про страйк робітників у Вінниці. 7 травня 1917 р.	211
№ 239	Повідомлення головою Кам'янець-Подільської ради громадських організацій Подільської духовної консисторії про призначення комісара при консисторії. 8 травня 1917 р.	212
№ 240	Повідомлення «Вестника Литинского уездного исполнительного комитета» про з'їзд делегатів повітових виконавчих комітетів. 8 травня 1917 р.	212
№ 241	Телеграма Подільського губернського комісара до Прем'єр-міністра Тимчасового уряду з проханням звільнити з посади. 9 травня 1917 р.	213
№ 242	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в селі Яланці. 9 травня 1917 р.	213
№ 243	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в селі Лупово Балтського повіту. 9 травня 1917 р.	214
№ 244	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію у містечку Дунаєвці. 9 травня 1917 р.	214

№ 245	Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію в містечку Дунаєвці. 9 травня 1917 р.	215
№ 246	Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію у містечку Вороновиця Брацлавського повіту. 9 травня 1917 р.	216
№ 247	Повідомлення газети «Народня воля» про заснування у Вінниці військового українського клубу. 9 травня 1917 р.	217
№ 248	Повідомлення газети «Народня воля» про організацію селянства у Вінниці та Вінницькому повіті. 9 травня 1917 р.	217
№ 249	Повідомлення газети «Народня воля» про заснування відділу Української селянської спілки у Монастирській волості. 9 травня 1917 р.	218
№ 250	Звіт священника В. Симоновича в газеті «Нова Рада» про з'їзд Подільського духовенства й мирян. 10 травня 1917 р.	218
№ 251	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Вінницького з'їзду депутатів солдат-селян. 10–15 травня 1917 р.	220
№ 252	Звіт І. Фотієвича в газеті «Нова Рада» про українську маніфестацію у Вінниці. 11 травня 1917 р.	220
№ 253	Повідомлення газети «Народня воля» про українську маніфестацію у Вінниці. 11 травня 1917 р.	221
№ 254	Витяг із протоколу засідання Кібличської повітової ради щодо висловлення недовіри повітовому комісару. 11 травня 1917 р.	222
№ 255	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов» про приїзд до Кам'янця-Подільського О. Керенського. 12 травня 1917 р.	223
№ 256	Лист Подільського губернського комісара до Подільського губернського правління щодо друку постанови Тимчасового уряду про міліцію. 13 травня 1917 р.	223
№ 257	Лист управляючого 9 Устянським удільним помістям членам Подільського губернського виконавчого комітету про незаконну вирубку селянами лісу. 13 травня 1917 р.	223
№ 258	Повідомлення газети «Нова Рада» про вітання Української Центральної Ради вчительським з'їздом Ямпільського повіту. 13 травня 1917 р.	224
№ 259	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов» про організацію у Кам'янці-Подільському профспілки кур'єрів. 13 травня 1917 р.	225
№ 260	Повідомлення газети «Нова Рада» про вітання Української Центральної Ради Подільською губернською радою громадських організацій. 14 травня 1917 р.	225
№ 261	Повідомлення газети «Нова Рада» про постанови з'їзду вчителів церковно-парафіяльних шкіл Ольгопільського повіту. 14 травня 1917 р.	225
№ 262	Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради селянами села Цикинівки. 14 травня 1917 р.	226
№ 263	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Брацлавського повітового українського з'їзду. 14 травня 1917 р.	227

№ 264	Звіт П. Нечипоренка в газеті «Подільська воля» про організацію Брацлавського повітового українського з'їзду. 14 травня 1917 р.	227
№ 265	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток культурної справи у містечку Бершаді. 14 травня 1917 р.	229
№ 266	Витяг із протоколу засідання Зінківського волосного виконавчого комітету. 15 травня 1917 р.	230
№ 267	Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради вчительським з'їздом Ольгопільського повіту. 16 травня 1917 р.	230
№ 268	Протокол засідання Терновського волосного виконавчого комітету щодо висловлення недовіри повітовому комісару. 16 травня 1917 р.	231
№ 269	Протокол засідання Вінницького повітового виконавчого комітету громадських організацій. 17 травня 1917 р.	231
№ 270	Витяг із протоколу засідання п'ятого з'їзду об'єднаних громадських організацій міста Гайсина щодо висловлення недовіри повітовому комісару. 17 травня 1917 р.	241
№ 271	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали зібрання сільських виконавчих комітетів Монастирської волості. 17 травня 1917 р. ...	242
№ 272	Повідомлення газети «Народня воля» про розвиток українського руху в Вінниці. 17 травня 1917 р.	243
№ 273	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих депутатов» про засідання торгово-промислових службовців Кам'янця-Подільського. 17-18 травня 1917 р.	244
№ 274	Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Центральної Ради Брацлавським земським повітовим зібранням. 18 травня 1917 р.	244
№ 275	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Гайсинського повітового селянського з'їзду. 18 травня 1917 р.	244
№ 276	Заява члена Ушицької повітової земської управи В. О. Наглія про звільнення з посади. 18 травня 1917 р.	245
№ 277	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 19 травня 1917 р.	245
№ 278	Телеграма Міністерства внутрішніх справ Тимчасового уряду до Подільського губернського комісара з пропозицією продовжувати виконувати обов'язки. 19 травня 1917 р.	247
№ 279	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Подільського губернського зібрання щодо українізації народної освіти. 19 травня 1917 р.	247
№ 280	Повідомлення газети «Нова Рада» про з'їзд учителів Ольгопільського повіту. 19 травня 1917 р.	248
№ 281	Повідомлення газети «Народня воля» про реформування освіти у школах Подільської губернії. 19 травня 1917 р.	249
№ 282	Вимогова відомість на видачу заробітної плати співробітникам Летичівської повітової міліції за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	250

№ 283	Вимогова відомість на видачу заробітної плати дільничним начальникам Летичівської повітової міліції за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	251
№ 284	Вимогова відомість на видачу дільничним начальникам міліції Летичівського повіту коштів на утримання канцелярії за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	252
№ 285	Вимогова відомість на видачу утримання канцелярії управління Летичівської повітової міліції за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	252
№ 286	Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів Летичівського повіту за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	253
№ 287	Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів Летичівського повіту за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	253
№ 288	Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів Летичівського повіту за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	254
№ 289	Вимогова відомість на видачу утримання міліціонерів Летичівського повіту за травень 1917 року. 19 травня 1917 р.	254
№ 290	Стаття А. Дмитрієва у газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» щодо державного розвитку Росії. 19 травня 1917 р.	255
№ 291	Стаття А. Дмитрієва у газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» щодо українізації освіти. 19 травня 1917 р.	256
№ 292	Стаття Д. Лебединського у «Вестнику Литинского уездного исполнительного комитета» щодо мовної політики. 19 травня 1917 р.	257
№ 293	Повідомлення в газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» про заклик військових до селян здавати хліб на користь армії. 19 травня 1917 р.	259
№ 294	Стаття у газеті «Вестник Литинского уездного исполнительного комитета» щодо восьмигодинного робочого дня. 19 травня 1917 р.	260
№ 295	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 20 травня 1917 р.	261
№ 296	Повідомлення газети «Нова Рада» про проведення українських з'їздів у повітах Подільської губернії. 20 травня 1917 р.	262
№ 297	Повідомлення газети «Нова Рада» про постанову з'їзду делегатів Південно-Західного фронту. 20 травня 1917 р.	262
№ 298	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про засідання з'їзду селянських депутатів Кам'янецького повіту. 21 травня 1917 р.	262
№ 299	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про подяку генерала О. О. Брусилова громадянам села Жердя Кам'янецького повіту. 21 травня 1917 р.	266
№ 300	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнітельного Комітета» про села, які пожертвували хліб для війська за посередництва виконавчих комітетів. 21 травня 1917 р.	266

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 301	Повідомлення газети «Народня воля» про влаштування Подільським товариством «Просвіта» української гулянки у Кам'янці-Подільському. 21 травня 1917 р.	267
№ 302	Повідомлення газети «Подільська воля» про організацію української маніфестації в селі Кордилівка Вінницького повіту. 21 травня 1917 р.	267
№ 303	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали сільського сходу села Соловійки Вінницького повіту. 21 травня 1917 р.	268
№ 304	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 22 травня 1917 р.	269
№ 305	Стаття В. Дудича у газеті «Подільська воля» про українські маніфестації у Вінниці. 23 травня 1917 р.	270
№ 306	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Ольгопільського з'їзду вчителів церковно-парафіяльних шкіл. 23 травня 1917 р.	272
№ 307	Телеграма Міністра внутрішніх справ Тимчасового уряду до Подільського губернського комісара з вимогою продовжувати виконувати обов'язки. 24 травня 1917 р.	273
№ 308	Повідомлення газети «Нова Рада» про маніфестацію в містечку Соболівці. 24 травня 1917 р.	273
№ 309	Повідомлення газети «Нова Рада» про постанови делегатів з'їзду Південно-Західного фронту. 24 травня 1917 р.	273
№ 310	Повідомлення газети «Народня воля» про скликання у Вінниці губернського з'їзду представників солдатських, робітничих та селянських депутатів. 24 травня 1917 р.	274
№ 311	Повідомлення газети «Народня воля» про українізацію освіти у Літинському повіті. 24 травня 1917 р.	274
№ 312	Лист Подільського губернського комісара до Міністра внутрішніх справ щодо надання містечку Тульчин статусу міста. 24 травня 1917 р.	275
№ 313	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про засідання Кам'янецької повітової ради об'єднаних громадських організацій. 24 травня 1917 р.	276
№ 314	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 25 травня 1917 р.	278
№ 315	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про засідання Кам'янецької повітової ради об'єднаних громадських організацій. 25 травня 1917 р.	279
№ 316	Повідомлення газети «Нова Рада» про діяльність провокаторів у Жмеринці та Вінниці. 25 травня 1917 р.	282
№ 317	Телеграма Подільському губернському комісару щодо можливості призначення на посаду Гайсинського повітового комісара. 25 травня 1917 р.	282
№ 318	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 26 травня 1917 р.	283
№ 319	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про засідання Кам'янецької повітової ради об'єднаних громадських організацій. 26 травня 1917 р.	284

№ 320	Повідомлення газети «Подільський» про засідання Кам'янецького повітового виконавчого комітету. 26 травня 1917 р.	285
№ 321	Лист заарештованих солдат до редакції «Подільський» про діяльність комісара Кам'янецької тюрми. 26 травня 1917 р.	288
№ 322	Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради Брацлавським товариством «Просвіта». 26 травня 1917 р.	288
№ 323	Повідомлення газети «Нова Рада» про телеграму військового клубу частин штабу Південно-Західного фронту та гарнізону Кам'янець-Подільського з вимогою автономії України. 26 травня 1917 р.	289
№ 324	Повідомлення «Робітничої газети» про заснування у містечку Дунаївці осередку Української соціал-демократичної робітничої партії. 26 травня 1917 р.	289
№ 325	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 27 травня 1917 р.	289
№ 326	Звіт газети «Известия Каменец-Подольського Совета рабочих депутатов» про засідання Кам'янець-Подільської ради робітничих депутатів. 27 травня 1917 р.	291
№ 327	Повідомлення газети «Народня воля» про вибори комісара у Проскурівському повіті. 27 травня 1917 р.	292
№ 328	Повідомлення газети «Нова Рада» про привітання Української Центральної Ради українцями військового клубу частин штабу Південно-Західного фронту та гарнізону міста Кам'янець-Подільського. 27 травня 1917 р.	292
№ 329	Повідомлення газети «Нова Рада» про діяльність української громади міста Проскурова. 27 травня 1917 р.	292
№ 330	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток просвітницької праці в містечку Бершадь. 27 травня 1917 р.	293
№ 331	Повідомлення «Робітничої газети» про підготовку до місцевих виборів у містах Вінниці та Кам'янець-Подільському. 27 травня 1917 р.	294
№ 332	Стаття С. Іваницького у газеті «Нова Рада» про з'їзд делегатів учительських організацій початкових шкіл Поділля. 27-28 травня 1917 р.	294
№ 333	Стаття В. Приходька у газеті «Народня воля» про з'їзд делегатів учительських організацій початкових шкіл Поділля. 27-28 травня 1917 р.	296
№ 334	Звіт І. Кречотеня у газеті «Подільська воля» про ухвали Вінницького повітового селянського з'їзду. 27-28 травня 1917 р. ...	297
№ 335	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 28 травня 1917 р.	299
№ 336	Стаття М. Любинського у газеті «Нова Рада» про заснування та діяльність товариств «Просвіта» на Поділлі. 28 травня 1917 р.	300
№ 337	Повідомлення газети «Подільська воля» про народне віче у селі Яланець Ольгопільського повіту. 28 травня 1917 р.	301

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 338	Повідомлення газети «Народня воля» про українську маніфестацію у містечку Хмільник Літинського повіту. 28 травня 1917 р.	302
№ 339	Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію у містечку Хмільник Літинського повіту. 28 травня 1917 р.	303
№ 340	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали сільського сходу села Міцівці Ушицького повіту. 28 травня 1917 р.	303
№ 341	Повідомлення «Робітничої газети» про ухвали зборів солдатів і офіцерів Вінницького гарнізону. 28 травня 1917 р.	304
№ 342	Передова стаття «Известий Каменец-Подольского совета рабочих депутатов». 28 травня 1917 р.	304
№ 343	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність Кам'янець-Подільської ради робітничих депутатів. 28 травня 1917 р.	305
№ 344	Стаття П. Самулевича у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність Кам'янець-Подільської ради об'єднаних громадських організацій. 28 травня 1917 р.	308
№ 345	Оголошення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про умови вступу до партії соціалістів-революціонерів. 28 травня 1917 р.	309
№ 346	Оголошення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про умови вступу до соціал-демократичної робітничої партії. 28 травня 1917 р.	309
№ 347	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 29 травня 1917 р.	310
№ 348	Звернення Вінницького повітового комісара до Подільського губернського комісара щодо звільнення з посади. 29 травня 1917 р.	312
№ 349	Повідомлення голови Ольгопільського повітового виконавчого комітету Подільського губернського комісара щодо переобрання повітового комісара. 29 травня 1917 р.	313
№ 350	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали віча солдат і офіцерів Вінницького гарнізону. 29 травня 1917 р.	314
№ 351	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 30 травня 1917 р.	315
№ 352	Лист голови Подільської губернської української ради до Подільського губернського виконавчого комітету щодо протесту проти призначення капітана П. Шостаковського Подільським губернським комісаром. 30 травня 1917 р.	316
№ 353	Повідомлення газети «Нова Рада» про постанови з'їзду солдатів-селян Південно-Західного фронту. 30 травня 1917 р.	316
№ 354	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про реорганізацію Кам'янець-Подільської ради військових депутатів. 30 травня 1917 р.	317
№ 355	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 31 травня 1917 р.	317

№ 356	Повідомлення газети «Нова Рада» про з'їзд учителів Ямпільського повіту. 31 травня 1917 р.	318
№ 357	Повідомлення газети «Народня воля» про організаційне зібрання соціалістів-революціонерів у Вінниці. 31 травня 1917 р.	319
№ 358	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 1 червня 1917 р.	319
№ 359	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про засідання Кам'янець-Подільської ради робітничих депутатів. 1 червня 1917 р.	320
№ 360	Телеграма Подільського губернського комісара до Міністерства внутрішніх справ щодо призначення на посаду Брацлавського повітового комісара. 1 червня 1917 р.	323
№ 361	Повідомлення газети «Нова Рада» про організаційні збори філії військового клубу імені гетьмана Полуботка у містечку Дунаєвці. 1 червня 1917 р.	323
№ 362	Звернення Ольгопільського міського голови до Подільського губернського комісара щодо звільнення з посади. 1 червня 1917 р.	323
№ 363	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 1 червня 1917 р.	324
№ 364	Протокол зібрання Ради делегатів союзу професійних організацій службовців державних та громадських установ Кам'янця-Подільського. 2 червня 1917 р.	325
№ 365	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 3 червня 1917 р.	326
№ 366	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в містечку Вороновиці Брацлавського повіту. 3 червня 1917 р.	328
№ 367	Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію на Поділлі педагогічних курсів для учителів початкових шкіл. 4 червня 1917 р.	329
№ 368	Повідомлення газети «Народня воля» про телеграму Кам'янецького повітового земства щодо позбавлення кредитів. 4 червня 1917 р.	330
№ 369	Редакційна стаття С. Ільницького у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов». 4 червня 1917 р.	330
№ 370	Стаття П. Самулевича у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про реорганізацію Кам'янець-Подільської ради об'єднаних громадських організацій. 4 червня 1917 р.	331
№ 371	Стаття П. Самулевича у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність Кам'янець-Подільського повітової ради об'єднаних громадських організацій. 4 червня 1917 р.	333
№ 372	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про персональний склад виконавчого комітету та президії Кам'янець-Подільської ради ради робітничих депутатів. 4 червня 1917 р.	334

№ 373	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про зібрання домашньої прислуги Кам'янця-Подільського. 4 червня 1917 р.	335
№ 374	Відношення чергового генерала штабу Південно-Західного фронту Подільському губернському комісару щодо спрямування у місто Летичів козачої сотні. 4 червня 1917 р.	336
№ 375	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 5 червня 1917 р.	336
№ 376	Повідомлення газети «Подольнин» про засідання Кам'янець-Подільської ради громадських організацій. 5 червня 1917 р.	338
№ 377	Статут Союзу професійних організацій службовців державних і громадських установ Кам'янця-Подільського та Подільської губернії. 5 червня 1917 р.	342
№ 378	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 6 червня 1917 р.	345
№ 379	Повідомлення Подільського губернського комісара про рішення Вінницького повітового виконавчого комітету щодо суміщення посад. 6 червня 1917 р.	346
№ 380	Повідомлення газети «Народня воля» про протест Дунаєвецького селянського з'їзду проти заборони Українського військового з'їзду. 7 червня 1917 р.	347
№ 381	Повідомлення газети «Народня воля» про освітні та політичні процеси у місті Вінниці та Вінницькому повіті. 7 червня 1917 р.	347
№ 382	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про організацію профспілки працівників у Кам'янці-Подільському. 7 червня 1917 р.	348
№ 383	Список учасників другого засідання Подільської губернської ради громадських організацій. 8 червня 1917 р.	348
№ 384	Протокол другого засідання Подільської губернської ради громадських організацій. 8–11 червня 1917 р.	350
№ 385	Звіт В. Боржковського у газеті «Подільська воля» про засідання другого з'їзду Подільської губернської ради громадських організацій. 8–11 червня 1917 р.	360
№ 386	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в містечку Оринин Кам'янецького повіту. 8 червня 1917 р.	363
№ 387	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про засідання III з'їзду депутатів Кам'янецького повіту. 8 червня 1917 р.	363
№ 388	Повідомлення «Вістей Кам'янецького Повітового Ісполнительного Комітета» про подяку селянам від генерала О. О. Брусилова за пожертву хліба для війська. 8 червня 1917 р.	365
№ 389	Повідомлення газети «Подольнин» про телеграму Кам'янецького повітового виконавчого комітету міністрам-соціалістам, Раді робітничих і солдатських депутатів і Всеросійському селянському з'їзду щодо припинення кредитів. 8 червня 1917 р.	365
№ 390	Стаття І. Миколайчука у газеті «Народня воля» про організацію селянства в Гайсинському повіті. 8–9 червня 1917 р.	366

№ 391	Повідомлення газети «Нова Рада» про стан українського руху в селі Домівка. 9 червня 1917 р.	367
№ 392	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Подільських громадських організацій щодо кандидатури на посаду Подільського губернського комісара. 10 червня 1917 р.	368
№ 393	Повідомлення газети «Народня воля» про збір коштів в Ольгопільському повіті на українські справи. 10 червня 1917 р.	368
№ 394	Заява графа Ф. Грохольського до Подільського губернського виконавчого комітету щодо встановлення порядку в помісті Стрижавка. 10 червня 1917 р.	369
№ 395	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 11 червня 1917 р.	369
№ 396	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування Ради бюро при Подільській губернській українській раді. 11 червня 1917 р.	371
№ 397	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування товариства «Просвіта» в селі Боришківці Кам'янецького повіту. 11 червня 1917 р.	371
№ 398	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про реорганізацію Кам'янець-Подільської ради об'єднаних громадських організацій. 11 червня 1917 р.	372
№ 399	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про оголошення Студентського соціалістичного союзу Кам'янця-Подільського щодо відкриття агітаційних курсів. 11 червня 1917 р.	373
№ 400	Стаття С. Ільницького у газеті «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про декларацію Центральної ради щодо автономії України. 11 червня 1917 р.	374
№ 401	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність профспілки фотографів Кам'янця-Подільського. 11 червня 1917 р.	375
№ 402	Повідомлення газети «Известия Каменец-Подольского совета рабочих депутатов» про діяльність профспілки кравців Кам'янця-Подільського. 11 червня 1917 р.	376
№ 403	Повідомлення газети «Народня воля» про Подільський губернський з'їзд робітничих, солдатських і селянських депутатів. 11 червня 1917 р.	376
№ 404	Повідомлення газети «Народня воля» про стан освітньої справи в селі Дашківцях Літинського повіту. 11 червня 1917 р.	377
№ 405	Повідомлення газети «Народня воля» про влаштування Вінницькою повітовою земською управою українських педагогічних курсів. 11 червня 1917 р.	378
№ 406	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали загальних зборів Браїлівського кредитного товариства. 11 червня 1917 р.	378
№ 407	Ухвала Подільської губернської земської управи про делегування представника до Кам'янець-Подільської російської публічної бібліотеки. 11 червня 1917 р.	378

№ 408	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу сільського сходу села Радівці Літинського повіту. 11–18 червня 1917 р.	379
№ 409	Стаття В. Дудича в газеті «Подільська воля» про необхідність розвитку українських шкіл. 12 червня 1917 р.	379
№ 410	Повідомлення газети «Подільська воля» про скликання Подільського губернського з'їзду солдатських, робітничих і селянських депутатів. 12 червня 1917 р.	382
№ 411	Оголошення Проскурівського повітового виконавчого комітету громадських організацій про вироблення обов'язкових цін на робітничі руки. 12 червня 1917 р.	383
№ 412	Протокол шостого засідання з'їзду Ради об'єднаних громадських організацій Гайсинського повіту. 12–13 червня 1917 р.	383
№ 413	Повідомлення газети «Нова Рада» про Подільський губернський з'їзд робітничих, солдатських та селянських депутатів. 13 червня 1917 р.	388
№ 414	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування військової спілки українців Вінницького гарнізону. 13 червня 1917 р.	388
№ 415	Повідомлення газети «Нова Рада» про віче солдатів та офіцерів Вінницького гарнізону. 13 червня 1917 р.	388
№ 416	Повідомлення газети «Нова Рада» про влаштування Вінницькою повітовою земською управою українських педагогічних курсів. 13 червня 1917 р.	389
№ 417	Оголошення газети «Нова Рада» про набір громадян до Кам'янецької повітової міліції. 13 червня 1917 р.	389
№ 418	Повідомлення газети «Нова Рада» про засідання Подільського губернського земського зібрання. 13 червня 1917 р.	389
№ 419	Стаття П. Овода у «Робітничій газеті» про засідання Подільського губернського земського зібрання щодо ухвалення Центральною радою I Універсалу. 13 червня 1917 р.	390
№ 420	Повідомлення газети «Народня воля» про протест Могилів-Подільських організацій щодо справи Троїцького народного дому у Києві. 13 червня 1917 р.	391
№ 421	Заява уповноваженого у справах та помістях поміщика М. Сабанського до Подільського губернського виконавчого комітету про вирубку лісів. 13 червня 1917 р.	392
№ 422	Витяг із протоколу засідання Подільського губернського земського зібрання щодо обговорення I Універсалу Центральної Ради. 13–14 червня 1917 р.	392
№ 423	Рішення Ради селянських депутатів Кам'янецького повіту щодо використання назви «Земство». 13–14 червня 1917 р.	396
№ 424	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування у місті Ольгополі нової Селянської української партії. 14 червня 1917 р.	396
№ 425	Повідомлення газети «Нова Рада» про стан революційного руху в місті Летичеві. 14 червня 1917 р.	397
№ 426	Повідомлення газети «Нова Рада» про реакцію селян села Грузьке на ухвалення Центральною Радою I Універсалу. 14 червня 1917 р. ...	397
№ 427	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянського з'їзду Ямпільського повіту. 14–15 червня 1917 р.	398

№ 428	Повідомлення газети «Нова Рада» про збори української громади містечка Хашувате. 15 червня 1917 р.	398
№ 429	Повідомлення газети «Нова Рада» про збір грошей на Український національний фонд у селі Приворотті та містечку Іванчику. 15 червня 1917 р.	399
№ 430	Повідомлення газети «Нова Рада» про інцидент на Подільській губернській раді громадських організацій. 15 червня 1917 р.	399
№ 431	Звернення Гайсинської Ради робітничих і солдатських депутатів до Подільського губернського комісара щодо оцінки засідання шостого з'їзду об'єднаних громадських організацій Гайсинського повіту. 15 червня 1917 р.	400
№ 432	Повідомлення газети «Подільська воля» про організацію курсів українознавства у Брацлавському повіті. 15 червня 1917 р.	403
№ 433	Стаття П. Овода у «Робітничій газеті» про засідання Подільської губернської ради громадських організацій. 16 червня 1917 р.	404
№ 434	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в селі Розношинці Балтського повіту. 16 червня 1917 р.	405
№ 435	Повідомлення газети «Нова Рада» про розвиток українського руху в місті Балті. 17 червня 1917 р.	406
№ 436	Повідомлення «Робітничої газети» про ухвали віча солдат і офіцерів Вінницького гарнізону. 17 червня 1917 р.	407
№ 437	Повідомлення «Робітничої газети» про організацію робітників у містечку Дунаєвці. 17 червня 1917 р.	407
№ 438	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали селянського з'їзду Летичівського повіту. 18 червня 1917 р.	408
№ 439	Телеграма Подільського губернського комісара до Міністерства внутрішніх справ щодо призначення на посаду Ямпільського повітового комісара. 18 червня 1917 р.	409
№ 440	Повідомлення газети «Нова Рада» про маніфестацію у місті Проскуріві. 18 червня 1917 р.	410
№ 441	Повідомлення газети «Нова Рада» про українське свято в селі Карабелівка Гайсинського повіту. 18 червня 1917 р.	410
№ 442	Повідомлення газети «Нова Рада» про українські учительські курси Брацлавського повіту. 18 червня 1917 р.	411
№ 443	Стаття Н. Лисого у газеті «Подільська воля» про Брацлавські події. 18 червня 1917 р.	411
№ 444	Повідомлення газети «Народня воля» про українські вчительські курси та селянський з'їзд Брацлавського повіту. 18 червня 1917 р.	414
№ 445	Повідомлення «Робітничої газети» про український волосний з'їзд у містечку Дунаєвці. 18 червня 1917 р.	415
№ 446	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 19 червня 1917 р.	416
№ 447	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток українського руху в Проскуріві. 19 червня 1917 р.	417
№ 448	Повідомлення Центрального комітету партії соціалістів-революціонерів про створення об'єднаного комітету партії у Кам'янці-Подільському. 19 червня 1917 р.	418

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 449	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 20 червня 1917 р.	419
№ 450	Повідомлення Київського обласного комітету партії соціалістів-революціонерів про створення об'єднаного комітету партії у Кам'янці-Подільському. 20 червня 1917 р.	420
№ 451	Звернення Кам'янець-Подільського об'єднаного комітету партії соціалістів-революціонерів до громадян. Червень 1917 р.	422
№ 452	Повідомлення «Робітничої газети» про ухвалу Кам'янець-Подільського з'їзду селянських депутатів щодо українізації повітових управлінь. 20 червня 1917 р.	422
№ 453	Відношення про делегування Кам'янець-Подільським об'єднаним комітетом партії соціалістів-революціонерів представника до виконавчого комітету Ради робітничих депутатів. 20 червня 1917 р.	423
№ 454	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 21 червня 1917 р.	423
№ 455	Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Центральної Ради учителями Брацлавського повіту. 21 червня 1917 р.	424
№ 456	Стаття М. Литвицького у газеті «Народня воля» про розгляд Подільським губернським земським зібранням I Універсалу Центральної Ради. 21 червня 1917 р.	425
№ 457	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 22 червня 1917 р.	427
№ 458	Повідомлення газети «Нова Рада» про телеграми Вінницького гарнізону та повітряної ескадри князю Г. Львову. 22 червня 1917 р.	429
№ 459	Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Гайсинським повітовим з'їздом Центральної Ради з ухваленням I Універсалу. 22 червня 1917 р.	430
№ 460	Повідомлення газети «Народня воля» про рішення Кам'янецького повітового селянського з'їзду щодо українізації повітових управлінь. 22 червня 1917 р.	430
№ 461	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 23 червня 1917 р.	430
№ 462	Повідомлення газети «Подільська воля» про загальне зібрання Подільської губернської ради громадських організацій. 23 червня 1917 р.	431
№ 463	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування у місті Могилеві-Подільському товариства «Рідна Стріха». 23 червня 1917 р.	434
№ 464	Повідомлення газети «Нова Рада» про скликання Подільською губернською радою у Вінниці повітового селянського з'їзду. 23 червня 1917 р.	434
№ 465	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Гайсинської ради робітничих та солдатських депутатів щодо прийняття I Універсалу. 23 червня 1917 р.	435
№ 466	Лист С. Кисельова до Подільського губернського комісара щодо встановлених Проскурівським повітовим виконавчим комітетом громадських організацій цін на робітничі руки. 23 червня 1917 р. ...	435

№ 467	Повідомлення газети «Нова Рада» про відзначення у місті Могилеві-Подільському ухвалення I Універсалу Центральною Радою. 23–24 червня 1917 р.	437
№ 468	Повідомлення газети «Нова Рада» про збір селянами села Серединки грошей на національний фонд. 24 червня 1917 р.	438
№ 469	Повідомлення газети «Нова Рада» про розвиток суспільно-політичних процесів у місті Могилеві-Подільському. 24 червня 1917 р.	438
№ 470	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 25 червня 1917 р.	440
№ 471	Повідомлення газети «Воля» про організацію у місті Літині повітового з'їзду. 25 червня 1917 р.	441
№ 472	Повідомлення газети «Воля» про ухвалу сходу Кунянської волості Гайсинського повіту щодо обговорення I Універсалу Центральної Ради. 25 червня 1917 р.	441
№ 473	Повідомлення газети «Народня воля» про розгляд Брацлавським повітовим земським зібранням I Універсалу. 25 червня 1917 р.	442
№ 474	Повідомлення «Робітничої газети» про скликання та порядок денний Вінницького повітового селянського з'їзду. 25 червня 1917 р.	443
№ 475	Повідомлення «Робітничої газети» про організаційні збори Вінницьких соціал-демократів. 25 червня 1917 р.	443
№ 476	Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування у Вінниці осередку партії українських соціал-демократів. 25 червня 1917 р. ...	444
№ 477	Повідомлення газети «Народня воля» про рішення Проскурівської міської думи щодо видачі пайків солдаткам. 26 червня 1917 р.	444
№ 478	Стаття Ю. Щириці у газеті «Подільська воля» про розвиток української освіти. 26 червня 1917 р.	445
№ 479	Оголошення газети «Подільська воля» про скликання селянського з'їзду Вінницького повіту. 26 червня 1917 р.	447
№ 480	Повідомлення газети «Подільська воля» про відкриття українського базару у селі Польямполь Гайсинського повіту. 26 червня 1917 р.	447
№ 481	Протокол об'єданного засідання громадських організацій Ольгопільського повіту та партій міста Ольгополя. 26 червня 1917 р.	448
№ 482	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 27 червня 1917 р.	449
№ 483	Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття учительських курсів у місті Балта. 27 червня 1917 р.	450
№ 484	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 28 червня 1917 р.	450
№ 485	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в містечку Верхівці Могилів-Подільського повіту. 28 червня 1917 р. ...	452
№ 486	Повідомлення газети «Народня воля» про діяльність Гайсинської ради робітничих та солдатських депутатів. 28 червня 1917 р.	453

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 487	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 29–30 червня 1917 р.	453
№ 488	Повідомлення газети «Подільська воля» про селянський з'їзд Вінницького повіту. 29 червня 1917 р.	455
№ 489	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Вінницького повітового селянського з'їзду. 29 червня 1917 р.	456
№ 490	Повідомлення газети «Нова Рада» про українську маніфестацію в селі Чоботарка. 29 червня 1917 р.	457
№ 491	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Брацлавського повітового товариства «Просвіта». 29 червня 1917 р.	458
№ 492	Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Центральної Ради громадянами села Яланця. 29 червня 1917 р.	458
№ 493	Повідомлення газети «Подільська воля» про загальне зібрання Будецького споживчого товариства Вінницького повіту. 29 червня 1917 р.	458
№ 494	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 1 липня 1917 р.	459
№ 495	Лист голови Подільського губернського виконавчого комітету Кам'янецькому повітовому виконкому щодо необхідності об'єднання демократичних сил. 1 липня 1917 р.	461
№ 496	Повідомлення газети «Народня воля» про звернення Вінницького товариства «Просвіта» до всіх «Просвіт» на Поділлі. 1 липня 1917 р.	462
№ 497	Повідомлення газети «Народня воля» про відкриття учительських курсів у місті Вінниці. 1 липня 1917 р.	462
№ 498	Повідомлення газети «Подільська воля» про відкриття учительських курсів у Вінниці. 1 липня 1917 р.	463
№ 499	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 2 липня 1917 р.	463
№ 500	Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття українського базару в селі Польямполь Гайсинського повіту. 2 липня 1917 р.	464
№ 501	Повідомлення газети «Нова рада» про з'їзд солдатів-агітаторів у містечку Деражні Летичівського повіту. 2 липня 1917 р.	465
№ 502	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 3–4 липня 1917 р.	466
№ 503	Повідомлення газети «Народня воля» про наміри солдаток міста Проскурова зробити обшуки в приватних помешканнях з метою вилучення цукру та борошна. 3 липня 1917 р.	469
№ 504	Повідомлення газети «Подільська воля» про українську маніфестацію в містечку Смотричі. 3 липня 1917 р.	470
№ 505	Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування у Вінниці осередку української партії соціалістів-революціонерів. 3 липня 1917 р.	470
№ 506	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток українського руху в Могилівському повіті. 3 липня 1917 р.	470
№ 507	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток суспільно-політичних процесів в Ольгопільському повіті. 3 липня 1917 р.	471

№ 508	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 5 липня 1917 р.	472
№ 509	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 6 липня 1917 р.	474
№ 510	Лист Подільської губернської земської управи до Подільського губернського комісара щодо сільськогосподарського перепису. 6 липня 1917 р.	476
№ 511	Повідомлення газети «Гайсинское слово» про ухвалу Гайсинського повітового виконавчого комітету та виконкому Української ради щодо умов праці під час збирання врожаю. 6 липня 1917 р.	478
№ 512	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 7 липня 1917 р.	479
№ 513	Звернення Вінницького повітового комісара до Подільського губернського комісара щодо звільнення його з посади. 7 липня 1917 р.	480
№ 514	Лист голови Подільської губернської земельної управи до Подільського губернського виконкому щодо негативного ставлення населення до сільськогосподарського перепису в Кам'янецькому повіті. 7 липня 1917 р.	481
№ 515	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 7 липня 1917 р.	481
№ 516	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу українських вчительських курсів у місті Балті. 8 липня 1917 р.	483
№ 517	Повідомлення газети «Нова Рада» про вчительські курси у Брацлавському повіті. 8 липня 1917 р.	483
№ 518	Повідомлення газети «Гайсинское слово» про організацію єврейськими соціалістами Гайсина об'єднаних мітингів. 8 липня 1917 р.	485
№ 519	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 9 липня 1917 р.	485
№ 520	Повідомлення газети «Воля» про звернення Вінницької «Просвіти» до всіх «Просвіт» Поділля щодо організації культурно-просвітницьких товариств. 9 липня 1917 р.	486
№ 521	Повідомлення газети «Нова Рада» про Ольгопільський селянський повітовий з'їзд. 9 липня 1917 р.	487
№ 522	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 10 липня 1917 р.	488
№ 523	Повідомлення газети «Воля» про вбивство інструктора Української Центральної Ради в Новоушицькому повіті. 10 липня 1917 р.	489
№ 524	Стаття Зосіма у газеті «Подільська воля» про роль і значення громадських організацій у житті краю. 10 липня 1917 р.	489
№ 525	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток просвітньої справи в селі Байківка Вінницького повіту. 10 липня 1917 р.	491
№ 526	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 11 липня 1917 р.	492

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 527	Повідомлення газети «Нова Рада» про Ольгопільський повітовий пастирсько-мирянський з'їзд. 11 липня 1917 р.	493
№ 528	Повідомлення газети «Гайсинское слово» про телеграму В. Винниченка до Гайсинського повітового комісара щодо настроїв населення. 11 липня 1917 р.	494
№ 529	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 12 липня 1917 р.	494
№ 530	Повідомлення Летичівським повітовим комісаром Подільського губернського комісара про події в повіті. 12 липня 1917 р.	495
№ 531	Оголошення Летичівського повітового комісара про запровадження осадного становища. Липень 1917 р.	496
№ 532	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 13 липня 1917 р.	497
№ 533	Повідомлення газети «Нова Рада» про підтримку громадянами села Огієвки І Універсалу Центральної Ради. 13 липня 1917 р.	498
№ 534	Повідомлення газети «Народня воля» про арешт комісара Кам'янецького повіту П. Блонського. 13 липня 1917 р.	498
№ 535	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 14 липня 1917 р.	498
№ 536	Повідомлення газети «Нова Рада» про суспільне становище у місті Проскуріві. 14 липня 1917 р.	499
№ 537	Звернення Української ради Кам'янця-Подільського до головнокомандувача арміями Південно-Західного фронту щодо звільнення з-під арешту П. Блонського. 14 липня 1917 р.	499
№ 538	Підписка членів Української ради Кам'янця-Подільського щодо подальшої політичної діяльності П. Блонського. 14 липня 1917 р. ..	500
№ 539	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 15 липня 1917 р.	500
№ 540	Оголошення в газеті «Нова Рада» про запрошення Могилів-Подільською повітовою земською управою кандидатів на вакантні посади. 15 липня 1917 р.	502
№ 541	Повідомлення газети «Народня воля» про вчинки солдат у Літинському повіті. 15 липня 1917 р.	502
№ 542	Повідомлення газети «Народня воля» про боротьбу з українським рухом на Немирівщині. 15 липня 1917 р.	503
№ 543	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 16 липня – 2-4 серпня 1917 р.	503
№ 544	Протокол засідання сьомого з'їзду Ради об'єднаних громадських організацій Гайсинського повіту. 16 липня 1917 р.	504
№ 545	Повідомлення газети «Нова Рада» про український похід у селі Купче Брацлавського повіту. 16 липня 1917 р.	506
№ 546	Повідомлення газети «Воля» про заснування у Вінниці осередку Української соціал-демократичної партії. 16 липня 1917 р.	506
№ 547	Телеграма Подільському губернському комісару щодо надання містечку Тульчин статусу міста. 16 липня 1917 р.	507
№ 548	Повідомлення газети «Народня воля» про настрої населення Подільської губернії у зв'язку з подіями на фронті. 16 липня 1917 р.	508

ПОДІЛЛЯ В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ РІК 1917

№ 549	Повідомлення газети «Народня воля» про настрої населення міста Проскурова. 16 липня 1917 р.	509
№ 550	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Брацлавського повітового з'їзду щодо II Універсалу Центральної Ради. 16–17 липня 1917 р.	509
№ 551	Повідомлення газети «Нова Рада» про українські вчительські курси Ольгопільського повіту. 17 липня 1917 р.	509
№ 552	Повідомлення газети «Народня воля» про політичний стан у повітах Подільської губернії. 17 липня 1917 р.	510
№ 553	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвалу Лучанського волосного комітету щодо цін на сільські роботи. 17 липня 1917 р. ..	510
№ 554	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвалу з'їзду солдатських, робітничих і селянських депутатів щодо встановлення ціни на робочі руки. 17 липня 1917 р.	511
№ 555	Повідомлення газети «Подільська воля» про відставку Вінницького повітового комісара П. Ренненкампа. 17 липня 1917 р.	511
№ 556	Повідомлення газети «Подільська воля» про засідання Брацлавського земського зібрання. 17 липня 1917 р.	512
№ 557	Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування селянської спілки в селі Семирічка Гайсинського повіту. 17 липня 1917 р.	512
№ 558	Повідомлення газети «Нова Рада» про ставлення до українського руху в місті Немирові Брацлавського повіту. 17 липня 1917 р.	512
№ 559	Звернення товарища Генерального секретаря внутрішніх справ до Подільського губернського комісара щодо призначення на посаду Гайсинського повітового комісара. 18 липня 1917 р.	513
№ 560	Повідомлення газети «Нова Рада» про телеграму Брацлавського повітового комісара до Генерального секретаріату щодо настроїв населення. 19 липня 1917 р.	514
№ 561	Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття селянського з'їзду та заснування Селянської спілки у місті Ольгополі. 19 липня 1917 р.	514
№ 562	Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття українських вчительських курсів у місті Могилеві-Подільському. 19 липня 1917 р.	515
№ 563	Повідомлення газети «Народня воля» про звільнення комісара Кам'янецького повіту П. Блонського. 19 липня 1917 р.	515
№ 564	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Ямпільського повітового виконавчого комітету щодо задоволення потреб бідних людей. 19 липня 1917 р.	515
№ 565	Звернення Лeticівського повітового комісара до Подільського губернського комісара з проханням звільнити з посади. 20 липня 1917 р.	516
№ 566	Протокол засідання Вінницької повітової ради громадських організацій. 21 липня 1917 р.	517
№ 567	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали Брацлавського повітового з'їзду з українського питання. 22 липня 1917 р.	522

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 568	Повідомлення газети «Нова Рада» про розстріл дезертирів у місті Проскуріві. 22 липня 1917 р.	522
№ 569	Повідомлення газети «Народня воля» про розгляд на засіданні Малої Ради питання щодо арешту комісара Кам'янецького повіту П. Блонського. 22 липня 1917 р.	523
№ 570	Повідомлення газети «Воля» про організацію української маніфестації в містечку Верхівці Могилівського повіту. 23 липня 1917 р.	523
№ 571	Ухвала Холодівського волосного виконавчого комітету Брацлавського повіту з сучасного моменту. 23 липня 1917 р.	524
№ 572	Повідомлення газети «Нова Рада» про спільне засідання Вінницького повітового комітету Селянської спілки та повітового комітету української ради. 23 липня 1917 р.	525
№ 573	Повідомлення газети «Нова Рада» про реакцію Брацлавського земського зібрання на Універсал Центральної Ради. 25 липня 1917 р.	525
№ 574	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу Вінницького з'їзду солдатських, робітничих та селянських депутатів. 25 липня 1917 р. .	526
№ 575	Повідомлення газети «Нова Рада» про Ольгопільський повітовий з'їзд духовенства та парафіян. 25 липня 1917 р.	526
№ 576	Повідомлення газети «Нова Рада» про стан українського руху на Брацлавщині. 26 липня 1917 р.	526
№ 577	Лист Подільської губернської української ради Подільському губернському комісару щодо призначень на посаду комісарів у повітах губернії. 28 липня 1917 р.	528
№ 578	Постанова юридичної та господарської комісії виконавчого комітету Південно-Західного фронту щодо арешту громадських діячів у Летичівському повіті. 28 липня 1917 р.	529
№ 579	Повідомлення газети «Воля» про перебіг жнив у Ямпільському повіті. 30 липня 1917 р.	530
№ 580	Повідомлення газети «Нова Рада» про засідання виконавчого комітету Подільської губернської української ради. 30 липня 1917 р.	531
№ 581	Ухвала зібрання службовців Подільської губернської земської управи щодо умов діяльності управи. 31 липня 1917 р.	532
№ 582	Повідомлення газети «Подільська воля» про суспільно-політичні процеси у Брацлаві. 31 липня 1917 р.	533
№ 583	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток просвітницької діяльності у селі Могильна Гайсинського повіту. 31 липня 1917 р.	533
№ 584	Протокол третього з'їзду учителів Вінницького повіту. 1 серпня 1917 р.	534
№ 585	Повідомлення газети «Народня воля» про перерахунок коштів Подільській губернській українській раді. 2 серпня 1917 р.	540
№ 586	Повідомлення газети «Народня воля» про заснування «Союзу хліборобів Вінницького і Ямпільського повітів». 2 серпня 1917 р. ...	540

№ 587	Звернення Ради робітничих депутатів міста Балти до Подільського губернського комісара щодо підтримки повітового комісара. 2 серпня 1917 р.	541
№ 588	Журнал засідання Подільської губернської земської управи. 3 серпня 1917 р.	541
№ 589	Повідомлення газети «Нова Рада» про соціалістичне віче українських партій міста Вінниці. 3 серпня 1917 р.	542
№ 590	Повідомлення газети «Народня воля» про припинення евакуації військовозобов'язаних на Поділлі. 3 серпня 1917 р.	543
№ 591	Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування Вінницької повітової української вчительської спілки. 4 серпня 1917 р.	543
№ 592	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 5 серпня 1917 р.	544
№ 593	Постанова Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 5 серпня 1917 р.	545
№ 594	Повідомлення газети «Воля» про засідання виконавчого комітету Подільської губернської української ради. 6 серпня 1917 р.	546
№ 595	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 7 серпня 1917 р.	546
№ 596	Постанова Проскурівської ревізійної комісії Південно-Західного фронту щодо ревізії вагону нафти. 8 серпня 1917 р. ..	548
№ 597	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 9 серпня 1917 р.	548
№ 598	Повідомлення газети «Нова Рада» про перерахування коштів селянськими спілками до Подільської губернської української ради. 9 серпня 1917 р.	550
№ 599	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 10 серпня 1917 р.	550
№ 600	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 11 серпня 1917 р.	551
№ 601	Повідомлення газети «Народня воля» про погроми солдат у селі Колодинці Ямпільського повіту. 11 серпня 1917 р.	552
№ 602	Повідомлення газети «Народня воля» про переведення частин донських козаків до міста Вінниці та Вінницького повіту. 11 серпня 1917 р.	553
№ 603	Повідомлення газети «Народня воля» про розвиток культурної праці в селі Джулинках. 11 серпня 1917 р.	553
№ 604	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 12 серпня 1917 р.	554
№ 605	Повідомлення газети «Нова Рада» про скаргу Ямпільської повітової земської управи на діяльність Подільського губернського комісара. 12 серпня 1917 р.	555
№ 606	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 13 серпня 1917 р.	555
№ 607	Повідомлення газети «Подільська воля» про зібрання громадян села Могильної Гайсинського повіту. 13 серпня 1917 р.	556

№ 608	Телеграма Ради робітничих депутатів міста Балти Подільському губернському комісару щодо висловлення довіри Балтському повітовому комісару. 13 серпня 1917 р.	557
№ 609	Повідомлення газети «Народня воля» про відкриття недільної школи в селі Серединці. 13 серпня 1917 р.	557
№ 610	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Літинського повітового селянського з'їзду. 13–14 серпня 1917 р.	557
№ 611	Стаття В. Дудича у газеті «Подільська воля» про підтримку Української Центральної Ради. 14 серпня 1917 р.	558
№ 612	Повідомлення газети «Подільська воля» про зібрання учителів-солдат, офіцерів і урядовців частин Вінницького гарнізону. 15 серпня 1917 р.	560
№ 613	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали військових Вінницького гарнізону. 15–18 серпня 1917 р.	561
№ 614	Рішення представників селянських спілок Вінницького повіту з сучасного моменту. 16 серпня 1917 р.	561
№ 615	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 17 серпня 1917 р.	562
№ 616	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 18 серпня 1917 р.	562
№ 617	Повідомлення газети «Нова Рада» про збір грошей селянами села Серебринці на українські справи. 18 серпня 1917 р.	563
№ 618	Оголошення Кам'янець-Подільської групи партії соціалістів-революціонерів про організаційне зібрання партії. Серпень 1917 р.	564
№ 619	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 19 серпня 1917 р.	564
№ 620	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 20 серпня 1917 р.	564
№ 621	Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію вчителівства Вінницького повіту. 20 серпня 1917 р.	566
№ 622	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Гайсинської ради селянських депутатів. 20 серпня 1917 р.	567
№ 623	Повідомлення газети «Голос социал-демократа» про діяльність соціалістичних партій у Вінниці. 20 серпня 1917 р.	567
№ 624	Лист Д. Дорошенка єпископу Митрофану про надання допомоги священикам з Галичини. 21 серпня 1917 р.	568
№ 625	Повідомлення газети «Подільська воля» про телеграму голови сільського виконавчого комітету села Колоденець Українській Центральній Раді. 21 серпня 1917 р.	569
№ 626	Повідомлення газети «Подільська воля» про переведення до Вінниці частин донських козаків. 21 серпня 1917 р.	569
№ 627	Повідомлення газети «Подільська воля» про передачу коштів Подільській українській раді. 21 серпня 1917 р.	569
№ 628	Лист Подільської губернської земської управи до Подільського губернського виконавчого комітету щодо сільськогосподарського перепису. 21 серпня 1917 р.	570

№ 629	Лист Подільської губернської земської управи до Міністерства землеробства щодо сільськогосподарського перепису. <i>21 серпня 1917 р.</i>	570
№ 630	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>22 серпня 1917 р.</i>	571
№ 631	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянського з'їзду в Брацлавському повіті. <i>22 серпня 1917 р.</i>	573
№ 632	Витяг із протоколу засідання Вінницького повітового виконавчого комітету про розгляд питання щодо довіри повітовому комісару. <i>22 серпня 1917 р.</i>	573
№ 633	Звернення Вінницького повітового комісара до Подільської губернської української ради щодо умов подальшої праці. <i>23 серпня 1917 р.</i>	574
№ 634	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали селянського з'їзду представників Монастирської, Холодівської, Шпаківської і Печерської волостей Брацлавського повіту. <i>23 серпня 1917 р.</i>	575
№ 635	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>24 серпня 1917 р.</i>	576
№ 636	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>24 серпня 1917 р.</i>	576
№ 637	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали селянського з'їзду представників Совинецької, Плебанської, Журавлівської і Шпаківської волостей Брацлавського повіту. <i>24 серпня 1917 р.</i>	577
№ 638	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>25–26 серпня 1917 р.</i>	578
№ 639	Повідомлення газети «Нова Рада» про переведення частин донських козаків до міста Вінниці та Вінницького повіту. <i>25 серпня 1917 р.</i>	579
№ 640	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>27 серпня 1917 р.</i>	579
№ 641	Повідомлення газети «Подільська воля» про результати виборів до Вінницької міської думи. <i>27 серпня 1917 р.</i>	580
№ 642	Повідомлення газети «Воля» про переведення донських козаків у Вінницький та Летичівський повіти. <i>27 серпня 1917 р.</i>	581
№ 643	Телеграма голови виконавчого комітету села Колодинець Ямпільського повіту до Української Центральної Ради про безчинства кінного загону. <i>27 серпня 1917 р.</i>	581
№ 644	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>28 серпня 1917 р.</i>	582
№ 645	Повідомлення газети «Подільська воля» про розвиток суспільних процесів у Вище-Ольчадаєвській волості Могилівського повіту. <i>28 серпня 1917 р.</i>	583
№ 646	Повідомлення газети «Нова Рада» про рішення загальних зборів спілки службовців Проскурівської земської і продовольчої управ щодо передачі влади генералу Л. Корнілову. <i>28–29 серпня 1917 р.</i> ..	584
№ 647	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. <i>29 серпня 1917 р.</i>	584

№ 648	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали Вінницького повітового селянського з'їзду. 29 серпня 1917 р.	585
№ 649	Повідомлення газети «Подільська воля» про селянський з'їзд Ольгопільського повіту. 29 серпня 1917 р.	585
№ 650	Журнал засідання Летичівської повітової ради громадських організацій від 29 серпня 1917 року. 29 серпня 1917 р.	586
№ 651	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 30 серпня 1917 р.	588
№ 652	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 31 серпня – 1 вересня 1917 р.	590
№ 653	Витяг із протоколу засідання загальних зборів селян села Карабелівки Гайсинського повіту щодо діяльності поміщика О. Савостьянова. 31 серпня 1917 р.	592
№ 654	Оголошення газети «Нова Рада» про скликання у Вінниці губернської конференції УСДРП. 31 серпня 1917 р.	593
№ 655	Повідомлення Подільського губернського комісара про ухвалу Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів міста Вінниці щодо вимоги зміщення з посади повітового комісара. 31 серпня 1917 р.	593
№ 656	Лист Подільського губернського виконавчого комітету до Вінницького комітету з охорони революції про спеціальне засідання. 31 серпня 1917 р.	594
№ 657	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 1 вересня 1917 р.	594
№ 658	Повідомлення газети «Народня воля» про скликання губернської конференції Української соціал-демократичної робітничої партії. 1 вересня 1917 р.	595
№ 659	Наказ № 1 Гайсинського Комітету охорони революції щодо відсторонення від посади повітового комісара. 1 вересня 1917 р.	595
№ 660	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 2 вересня 1917 р.	596
№ 661	Наказ № 2 Гайсинського комітету охорони революції щодо арешту посадових осіб. 2 вересня 1917 р.	596
№ 662	Протокол засідання комітету села Степанівки Гайсинського повіту щодо дій місцевого поміщика О. Савостьянова. 2 вересня 1917 р.	597
№ 663	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 3 вересня 1917 р.	598
№ 664	Розпорядження Гайсинського Комітету охорони революції про звільнення з-під арешту О. Савостьянова. 3 вересня 1917 р.	599
№ 665	Протест гласних Ямпільського повітового земства проти їхнього відсторонення від участі у засіданнях самоврядного органу. 3 вересня 1917 р.	599
№ 666	Повідомлення «Робітничої газети» про ухвали другого кооперативного з'їзду Ольгопільського повіту. 3 вересня 1917 р.	601

ПОДІЛЛЯ В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ РІК 1917

№ 667	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 4 вересня 1917 р.	602
№ 668	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 5–6 вересня 1917 р.	604
№ 669	Повідомлення газети «Народня воля» про прибуття козаків до Кіbliцької волості Гайсинського повіту. 5 вересня 1917 р.	605
№ 670	Оголошення про проведення організаційного зібрання Кам'янець-Подільською об'єднаною соціал-демократичною групою. 5 вересня 1917 р.	606
№ 671	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 7 вересня 1917 р.	606
№ 672	Розпорядження Гайсинського Комітету охорони революції про дозвіл О. Савостьянову виїзжати з помістя. 7 вересня 1917 р.	607
№ 673	Звернення Вінницького повітового комісара до Подільського губернського комісара щодо звільнення його з посади. 7 вересня 1917 р.	607
№ 674	Повідомлення газети «Нова Рада» про вітання українців окремої телеграфної роти представників вільної Російської федерації. 8 вересня 1917 р.	608
№ 675	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 9 вересня 1917 р.	608
№ 676	Повідомлення газети «Воля» про прибуття козаків до Кіbliцької волості Гайсинського повіту. 10 вересня 1917 р.	610
№ 677	Повідомлення газети «Народня воля» про результати виборів до Вінницької волосної народної ради. 10 вересня 1917 р.	610
№ 678	Повідомлення газети «Подільська воля» про засідання Подільського губернського селянського з'їзду. 11 вересня 1917 р.	611
№ 679	Повідомлення газети «Подільська воля» про заснування в місті Ольгополі осередку партії українських соціалістів-революціонерів. 11 вересня 1917 р.	613
№ 680	Повідомлення газети «Народня воля» про вітання Могилів-Подільською окремою телеграфною ротою з'їзд народів у Києві. 12 вересня 1917 р.	614
№ 681	Лист Подільського губернського комісара Літинському повітовому виконавчому комітету щодо подання пропозиції на посаду повітового комісара. 13 вересня 1917 р.	614
№ 682	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Кіbliцького волосного сходу щодо поповнення складу Гайсинського повітового земського зібрання. 13 вересня 1917 р.	615
№ 683	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 14 вересня 1917 р.	615
№ 684	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу селян села Тростянець щодо оплати праці. 14 вересня 1917 р.	617
№ 685	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 15 вересня 1917 р.	617
№ 686	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 16 вересня 1917 р.	617

№ 687	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянського з'їзду Могилів-Подільського повіту. 16–17 вересня 1917 р.	621
№ 688	Журнал восьмого засідання з'їзду Ради об'єднаних громадських організацій Гайсинського повіту. 17 вересня 1917 р.	623
№ 689	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 18 вересня 1917 р.	625
№ 690	Повідомлення Подільського губернського комісара про призначення Гайсинського повітового комісара. 18 вересня 1917 р. ..	625
№ 691	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 19 вересня 1917 р.	626
№ 692	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 20 вересня 1917 р.	627
№ 693	Доповідь Летичівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо становища повіту. 20 вересня 1917 р. ..	628
№ 694	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування товариства «Просвіта» у селі Слобідці-Михалківській Летичівського повіту. 20 вересня 1917 р.	629
№ 695	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 21 вересня 1917 р.	629
№ 696	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 22 вересня 1917 р.	630
№ 697	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 23 вересня 1917 р.	631
№ 698	Оголошення газети «Нова Рада» про запрошення на посади досвідчених педагогів. 23 вересня 1917 р.	632
№ 699	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Могилів-Подільського селянського повітового з'їзду. 23 вересня 1917 р.	633
№ 700	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 24 вересня 1917 р.	633
№ 701	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію в Ушицькому повіті. 24 вересня 1917 р.	634
№ 702	Протокол об'єданого засідання громадських та військових організацій Літинського повіту від 24 і 25 вересня 1917 року. 24–25 вересня 1917 р.	635
№ 703	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 26–27 вересня 1917 р.	638
№ 704	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 28 вересня 1917 р.	639
№ 705	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 29 вересня 1917 р.	640
№ 706	Повідомлення газети «Народня воля» про відношення чорносенців до біженців-галичан у Ямпільському повіті. 29 вересня 1917 р.	641
№ 707	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу Могилів-Подільського селянського повітового з'їзду. 29 вересня 1917 р.	641
№ 708	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 30 вересня 1917 р.	641

№ 709	Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат у Летичівському та Літинському повітах. 30 вересня 1917 р.	643
№ 710	Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат та селян у повітах Подільської губернії. 30 вересня 1917 р.	643
№ 711	Телеграма Могилів-Подільського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо звільнення з посади. 30 вересня 1917 р.	643
№ 712	Телеграма Подільського губернського комісара Могилів-Подільському повітовому комісару щодо продовження праці. 30 вересня 1917 р.	644
№ 713	Повідомлення газети «Народня воля» про з'їзд селян Літинського повіту. 1 жовтня 1917 р.	644
№ 714	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали третього Літинського повітового селянського з'їзду. 1 жовтня 1917 р.	645
№ 715	Лист Могилів-Подільського міського комісару Подільському губернському комісару про складання обов'язків. 1 жовтня 1917 р.	645
№ 716	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 2 жовтня 1917 р.	646
№ 717	Протокол засідання громадських та партійних організацій міста Вінниці щодо створення Комітету для боротьби з анархією. 2 жовтня 1917 р.	647
№ 718	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 3 жовтня 1917 р.	648
№ 719	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію в Подільській губернії. 4 жовтня 1917 р.	649
№ 720	Протокол засідання громадських та партійних організацій міста Вінниці щодо створення Комітету для боротьби з анархією. 4 жовтня 1917 р.	650
№ 721	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 5 жовтня 1917 р.	651
№ 722	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 6–7 жовтня 1917 р.	652
№ 723	Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат у містечку Хмільник Летичівського повіту. 6 жовтня 1917 р.	654
№ 724	Повідомлення газети «Народня воля» про погроми поміщицьких маєтків у Літинському повіті. 6 жовтня 1917 р.	654
№ 725	Повідомлення газети «Народня воля» про наростання анархії в Подільській губернії. 6 жовтня 1917 р.	654
№ 726	Повідомлення газети «Нова Рада» про погромні дії солдат у Літинському повіті. 7 жовтня 1917 р.	654
№ 727	Повідомлення газети «Народня воля» про телеграму Центрального комітету Української селянської спілки щодо організації виборів у Брацлавському повіті. 7 жовтня 1917 р.	655
№ 728	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвали селянських з'їздів у Подільській губернії щодо кандидатів до Установчих зборів. 7 жовтня 1917 р.	655
№ 729	Повідомлення «Робітничої газети» про боротьбу з розрухою у Подільській губернії. 9 жовтня 1917 р.	655

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 730	Повідомлення газети «Подільська воля» про урочисте відкриття українських гімназій у Вінниці. 9 жовтня 1917 р.	656
№ 731	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 9–10 жовтня 1917 р.	657
№ 732	Повідомлення газети «Подільська воля» про ухвали Подільського губернського селянського з'їзду. 9–10 жовтня 1917 р.	659
№ 733	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 10 жовтня 1917 р.	661
№ 734	Повідомлення газети «Народня воля» про стан української справи в селі Капустянах Брацлавського повіту. 10 жовтня 1917 р.	662
№ 735	Повідомлення газети «Нова Рада» про четвертий селянський з'їзд Ольгопільського повіту. 11 жовтня 1917 р.	662
№ 736	Повідомлення газети «Нова Рада» про прохання Подільського губернського комісара не надсилати у губернію військових частин. 12 жовтня 1917 р.	663
№ 737	Повідомлення газети «Народня воля» про поширення вільнокозацького руху в Подільській губернії. 12 жовтня 1917 р. ...	663
№ 738	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 13 жовтня 1917 р.	663
№ 739	Повідомлення газети «Нова Рада» про культурно-освітню діяльність Городокського товариства «Просвіта». 13 жовтня 1917 р.	664
№ 740	Лист Проскурівського виконавчого комітету громадських організацій Подільському губернському комісару щодо суміщення посад Проскурівським повітовим комісаром. 13 жовтня 1917 р.	665
№ 741	Повідомлення газети «Народня воля» про селянські з'їзди в Подільській губернії. 14 жовтня 1917 р.	665
№ 742	Повідомлення «Робітничої газети» про діяльність Вінницької організації Української соціал-демократичної робітничої партії. 14 жовтня 1917 р.	666
№ 743	Повідомлення газети «Подільська воля» про звернення Подільської губернської української ради та виконавчого комітету до всіх громадян Поділля. 16 жовтня 1917 р.	666
№ 744	Повідомлення газети «Подільська воля» про суспільно-політичну ситуацію на Поділлі. 16 жовтня 1917 р.	667
№ 745	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 17 жовтня 1917 р.	668
№ 746	Відношення голови Проскурівського відділу Подільського товариства сільського господарства і сільськогосподарської промисловості до Подільського губернського комісара щодо порядкування приватновласницькими лісами. 18 жовтня 1917 р. ...	669
№ 747	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 18 жовтня – 3 листопада 1917 р. .	670
№ 748	Повідомлення газети «Народня воля» про оголошення Летичівського, Новоушицького та Проскурівського повітів на військовому становищі. 18 жовтня 1917 р.	674
№ 749	Повідомлення газети «Нова Рада» про виборчий список № 1 на Поділлі до Всеросійських Установчих зборів. 22 жовтня 1917 р.	674

№ 750	Звернення Подільського губернського комітету партії соціалістів-революціонерів про збір коштів на підтримку партії. 23 жовтня 1917 р.	674
№ 751	Телеграма Подільського губернського комісара Могилів-Подільській «Просвіті» щодо подання кандидатури на посаду повітового комісара. 24 жовтня 1917 р.	675
№ 752	Повідомлення газети «Нова Рада» про поширення вільнокозачого руху у повітах Подільської губернії. 25 жовтня 1917 р.	675
№ 753	Лист А. Волощука до Кам'янець-Подільського комітету партії соціалістів-революціонерів про свою діяльність на посаді помічника Кам'янець-Подільського повітового комісара. 25 жовтня 1917 р.	676
№ 754	Повідомлення газети «Нова Рада» про події у Вінниці. 25–26 жовтня 1917 р.	677
№ 755	Телеграма Подільського губернського комісара військовому командуванню щодо погромів у Проскурівському повіті. 26 жовтня 1917 р.	678
№ 756	Повідомлення газети «Нова Рада» про заснування в Ольгопільській учительській семінарії товариства «Самоосвіта». 26 жовтня 1917 р.	678
№ 757	Звернення Брацлавського повітового виконавчого комітету до Подільського губернського комісара про призначення помічника повітового комісара. 28 жовтня 1917 р.	678
№ 758	Лист голови Могилів-Подільської повітової української ради до Подільського губернського комісара щодо призначення повітового комісара. 29 жовтня 1917 р.	679
№ 759	Лист Подільського губернського комісара до Могилів-Подільської повітової української ради щодо призначення повітового комісара. 30 жовтня 1917 р.	680
№ 760	Телеграма Подільського губернського комісара військовому командуванню щодо погромів у Проскурівському повіті. 31 жовтня 1917 р.	680
№ 761	Повідомлення газети «Народня воля» про політичне та військове становище у Вінниці. 31 жовтня 1917 р.	681
№ 762	Лист Вінницького повітового комісара Гавришовецькій волосній земській управі про заборону мітингів і зібрань. 1 листопада 1917 р.	681
№ 763	Телеграма Подільського губернського комісара начальнику дивізії про необхідність охорони Вінниці. 2 листопада 1917 р.	681
№ 764	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про ухвалу з'їзду службовців повітових земських управ Подільської губернії. 3–4 листопада 1917 р.	682
№ 765	Телеграма Проскурівської продовольчої управи щодо наростання анархії у повіті. 4 листопада 1917 р.	682
№ 766	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали повітового селянського з'їзду Літинського повіту. 4 листопада 1917 р.	683
№ 767	Постанови другого селянського з'їзду Балтського повіту. 4–7 листопада 1917 р.	683

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 768	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про засідання Вінницької міської думи. 6 листопада 1917 р.	690
№ 769	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про ухвали з'їзду земських бухгалтерів у Вінниці. 6–9 листопада 1917 р.	693
№ 770	Телеграма Подільського губернського комісара військовим і державним інституціям щодо погромів у Проскурівському повіті. 7 листопада 1917 р.	694
№ 771	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 7–13 листопада 1917 р.	695
№ 772	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичне становище в Подільській губернії. 7 листопада 1917 р.	697
№ 773	Повідомлення газети «Народня воля» про політичну ситуацію у місті Вінниці. 7 листопада 1917 р.	698
№ 774	Повідомлення газети «Народня воля» про погроми в Подільській губернії. 7 листопада 1917 р.	698
№ 775	Телеграма Ради військових організацій при Військовому міністерстві Подільському губернському комісару про необхідність об'єднання усіх демократичних партій. 8 листопада 1917 р.	698
№ 776	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про засідання Вінницької міської думи. 8 листопада 1917 р.	699
№ 777	Повідомлення газети «Народня воля» про протест Вінницької вчительської спілки проти реквізиції шкільних приміщень. 8 листопада 1917 р.	701
№ 778	Повідомлення «Робітничої газети» про ухвалу службовців Подільської губернської земської управи щодо проголошення Української Народної Республіки. 9–12 листопада 1917 р.	701
№ 779	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвалу об'єднаного зібрання Ольгопільської повітової продовольчої управи та спілки службовців. 10 листопада 1917 р.	702
№ 780	Повідомлення газети «Народня воля» про розгін селянами солдат через вирубку лісів біля Вінниці та Жмеринки. 10 листопада 1917 р.	703
№ 781	Лист Ново-Ушицької ради солдатських і робітничих депутатів Подільському губернському комісару щодо кандидатури на посаду повітового комісара. 11 листопада 1917 р.	703
№ 782	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичне становище у Вінниці. 11 листопада 1917 р.	704
№ 783	Повідомлення газети «Нова Рада» про запит Подільського губернського комісара та Вінницької земської управи. 11 листопада 1917 р.	704
№ 784	Повідомлення газети «Народня воля» про погроми в Ямпільському повіті. 11 листопада 1917 р.	704
№ 785	Телеграма Подільського губернського комісара повітовим комісарам про підпорядкування винятково Генеральному секретаріату УНР. 12 листопада 1917 р.	705

№ 786	Телеграма Подільського губернського комісара військовим і державним інституціям щодо погромів у Проскурівському повіті. 12 листопада 1917 р.	705
№ 787	Телеграма Подільського губернського комісара командирю 29 Донського козачого полку про необхідність охорони об'єктів і продуктів у Вінницькому повіті. 13 листопада 1917 р.	706
№ 788	Повідомлення газети «Нова Рада» про відкриття двохкласної української школи в селі Чеботарці. 14 листопада 1917 р.	706
№ 789	Телеграма Подільського губернського комісара Генеральному секретарю внутрішніх справ про потребу направлення у губернію війська. 15 листопада 1917 р.	706
№ 790	Телеграма Подільському губернському комісару про самовільну вирубку лісів селянами у Калинівській волості Вінницького повіту. 15 листопада 1917 р.	707
№ 791	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 15 листопада – 7 грудня 1917 р. ..	707
№ 792	Повідомлення газети «Нова Рада» про дії представників Вінницької ради солдатських і робітничих депутатів. 15 листопада 1917 р.	709
№ 793	Телеграма Подільського губернського комісара Кам'янець-Подільській «Просвіті» про обрання повітового комісара. 15 листопада 1917 р.	709
№ 794	Телеграма Подільського губернського комісара голові Балтської Української ради про порядок обрання кандидатів на посаду повітового комісара. 15 листопада 1917 р.	710
№ 795	Передова стаття газети «Известия Винницкой городской думы» від 15 листопада 1917 року. 15 листопада 1917 р.	710
№ 796	Передова стаття газети «Известия Винницкой городской думы» від 15 листопада 1917 року. 15 листопада 1917 р.	711
№ 797	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про циркуляр Подільського губернського комісара щодо передплати «Вісника Генерального Секретаріату України». 15 листопада 1917 р.	712
№ 798	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про вибори до Ради єврейської громади у Вінниці. 15 листопада 1917 р.	712
№ 799	Повідомлення газети «Известия Винницкой городской думы» про вибори до Ради єврейської громади у Вінниці. 16 листопада 1917 р.	713
№ 800	Телеграма Подільського губернського комісара командирю 40 Донського козачого полку про необхідність направлення війська до Вінницького повіту. 16 листопада 1917 р.	713
№ 801	Телеграма голови Проскурівської повітової земської управи державним інституціям щодо політичної ситуації у Проскуріві. 16 листопада 1917 р.	714
№ 802	Повідомлення газети «Народня воля» про захоплення перехожими з великоруських губерній зерна у Подільській губернії. 16 листопада 1917 р.	714

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 803	Повідомлення газети «Народня воля» про земельні погроми у Вінницькому повіті. 16 листопада 1917 р.	715
№ 804	Повідомлення газети «Народня воля» про погроми у Гайсинському повіті. 16 листопада 1917 р.	715
№ 805	Звіт газети «Известия Винницкой городской думы» про урочисте засідання Вінницької міської думи. 17 листопада 1917 р.	715
№ 806	Повідомлення «Робітничої газети» про урочисте засідання Вінницької міської думи. 17 листопада 1917 р.	721
№ 807	Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію святкувань у містах і селах Подільської губернії з нагоди проголошення Української Народної Республіки. 17 листопада 1917 р.	722
№ 808	Повідомлення газети «Нова Рада» про погроми в містечку Хмільнику Летичівського повіту. 17 листопада 1917 р.	722
№ 809	Телеграма Подільського губернського комісара Генеральним секретарям військових справ та внутрішніх справ про становище з охороною порядку в губернії. 18 листопада 1917 р.	722
№ 810	Повідомлення газети «Нова Рада» про зібрання громадян міста Огльгополя. 18 листопада 1917 р.	723
№ 811	Повідомлення газети «Нова Рада» про виїзд до міста Вінниці комісії з представників секретарства внутрішніх справ. 18 листопада 1917 р.	723
№ 812	Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ щодо політичної ситуації у Проскуріві. 18 листопада 1917 р.	723
№ 813	Повідомлення газети «Нова Рада» про влаштування мітингу-концерту у Кам'янці-Подільському з нагоди проголошення Української Народної Республіки. 19 листопада 1917 р.	724
№ 814	Повідомлення газети «Нова Рада» про пограбування маєтків у селах Подільської губернії. 19 листопада 1917 р.	725
№ 815	Повідомлення газети «Народня воля» про ухвалу вінницького вчительського з'їзду щодо III Універсалу Центральної Ради. 20 листопада 1917 р.	725
№ 816	Лист голови Ново-Ушицького товариства «Просвіта» до Подільського губернського комісара щодо кандидатури на призначення повітовим комісаром. 21 листопада 1917 р.	725
№ 817	Повідомлення газети «Известия военно-революционного комитета VII армии» про ухвалу зібрання майстрів та робітників депо станції Гречани. 21 листопада 1917 р.	727
№ 818	Телеграма Подільського губернського комісара військовому командуванню про дозвіл на відрядження підпоручика Красовського на призначення помічником повітового комісара. 23 листопада 1917 р.	728
№ 819	Лист єпископа Балтського Пимена Подільському губернському комісару щодо захоплення селянами монастирських лісів і землі у повітах губернії. 24 листопада 1917 р.	728
№ 820	Постанова Подільського губернського комісара щодо розподілу обов'язків. 25 листопада 1917 р.	729

№ 821	Телеграма Подільського губернського комісара начальнику Гніванської міліції про погроми помістя А. Урбанського. <i>26 листопада 1917 р.</i>	730
№ 822	Телеграма начальника Вінницької міліції Подільському губернському комісару про погроми у селах Вінницького повіту. <i>27 листопада 1917 р.</i>	731
№ 823	Повідомлення газети «Нова Рада» про погроми у Подільській губернії. <i>28 листопада 1917 р.</i>	731
№ 824	Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ УНР про призначення комісара у Вінницькому повіті. <i>29 листопада 1917 р.</i>	732
№ 825	Телеграма Подільського губернського комісара командирю 2 Гайдамацького полку про допомогу в охороні промислових об'єктів. <i>30 листопада 1917 р.</i>	732
№ 826	Обов'язкова постанова Подільського губернського земельного комітету щодо земельних питань. <i>30 листопада 1917 р.</i>	733
№ 827	Витяг із постанови військового з'їзду VII армії щодо поповнення складу Військово-революційного комітету. <i>2 грудня 1917 р.</i>	735
№ 828	Ухвала військового з'їзду VII армії щодо засудження діяльності Армійського комітету. <i>3 грудня 1917 р.</i>	735
№ 829	Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ УНР про кадрові питання в губернії. <i>3 грудня 1917 р.</i>	736
№ 830	Повідомлення «Робітничої газети» про результати виборів до Всеросійських Установчих зборів по місту Вінниці. <i>3–5 грудня 1917 р.</i>	736
№ 831	Повідомлення газети «Нова Рада» про святкування у селі Янкулові Ямпільського повіту з нагоди проголошення Української Народної Республіки. <i>5 грудня 1917 р.</i>	737
№ 832	Лист Подільського губернського комісара Проскурівській повітовій земській управі щодо кандидатури на посаду повітового комісара. <i>5 грудня 1917 р.</i>	738
№ 833	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію у містах Проскурів та Вінниці. <i>6 грудня 1917 р.</i>	738
№ 834	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію у містах та селах Балтського повіту. <i>6 грудня 1917 р.</i>	738
№ 835	Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ УНР про призначення Вінницького повітового комісара. <i>7 грудня 1917 р.</i>	739
№ 836	Телеграма Вінницького повітового комісара Подільському губернському комісару з проханням надати військову допомогу. <i>8 грудня 1917 р.</i>	740
№ 837	Основні ухвали другого Подільського єпархіального з'їзду православного духовенства та мирян. <i>9–15 грудня 1917 р.</i>	741
№ 838	Телеграма Подільського губернського комісара начальнику гарнізону Вінниці щодо необхідності надання допомоги в охороні складів. <i>10 грудня 1917 р.</i>	741

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

№ 839	Звернення Учительської спілки Кам'янецького повіту до вчителів щодо подальшої діяльності. 10 грудня 1917 р.	742
№ 840	Протокол засідання Подільського губернського виконавчого комітету громадських організацій. 11–12 грудня 1917 р.	743
№ 841	Посвідчення Т. Ф. Верхоли про виконання посади Проскурівського повітового комісара. 11 грудня 1917 р.	744
№ 842	Повідомлення газети «Нова Рада» про обстріл більшовиками станції Жмеринки. 11 грудня 1917 р.	744
№ 843	Лист Кам'янецького повітового комісара Подільському губернському комісару про суспільне становище у повіті. 12 грудня 1917 р.	745
№ 844	Телеграма Подільського губернського комісара Проскурівському повітовому комісару і коменданту щодо грабежів у Ярмолинцях. 12 грудня 1917 р.	746
№ 845	Телеграма Подільського губернського комісара Брацлавській повітській селянській спілці та товариству «Просвіта» про обрання кандидата на посаду повітового комісара. 12 грудня 1917 р.	746
№ 846	Телеграма Подільського губернського комісара Генеральному секретареві внутрішніх справ про події у Брацлавському повіті. 12 грудня 1917 р.	746
№ 847	Повідомлення «Робітничої газети» про перемовини військових у Жмеринці. 13 грудня 1917 р.	747
№ 848	Телеграма Подільського губернського комісара Тростянецькому цукровому заводу про ситуацію на підприємстві. 13 грудня 1917 р. .	747
№ 849	Телеграма Подільського губернського комісара начальнику Тростянецького гарнізону про ситуацію на цукровому заводі. 13 грудня 1917 р.	748
№ 850	Повідомлення газети «Нова Рада» про ухвали з'їзду духовенства Брацлавського повіту. 14 грудня 1917 р.	748
№ 851	Повідомлення газети «Народня воля» про прибуття до Проскурова більшовицького війська. 14 грудня 1917 р.	749
№ 852	Повідомлення газети «Народня воля» про дислокацію військових частин у Подільській губернії. 14 грудня 1917 р.	749
№ 853	Телефонограма Літинського повітового комісара Подільському повітовому комісару щодо військового виступу Уланівського полку. 14 грудня 1917 р.	749
№ 854	Телеграма Подільського губернського комісара Комісії з охорони ладу на Україні про події у Брацлавському повіті. 14 грудня 1917 р.	750
№ 855	Телеграма Подільського губернського комісара Генеральному секретареві військових справ про продовольче становище у Вінницькому повіті. 16 грудня 1917 р.	750
№ 856	Телеграма Подільського губернського комісара до Генерального секретарства внутрішніх справ УНР щодо Проскурівського повітового комісара. 17 грудня 1917 р.	751
№ 857	Повідомлення газети «Нова Рада» про політичну ситуацію у Летичівському та Літинському повітах. 17 грудня 1917 р.	752

№ 858	Повідомлення газети «Народня воля» про замах на підпал військових припасів у містечку Гнівані. 17 грудня 1917 р.	752
№ 859	Повідомлення «Робітничої газети» про роззброєння більшовиків у Жмеринці. 17 грудня 1917 р.	752
№ 860	Телеграма Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо ситуації у Проскуріві. 18 грудня 1917 р.	753
№ 861	Телеграма Подільського губернського комісара начальнику Української бригади щодо допомоги в озброєнні козаків. 18 грудня 1917 р.	753
№ 862	Повідомлення газети «Нова Рада» про військово-політичну ситуацію на станції Жмеринка. 20 грудня 1917 р.	754
№ 863	Лист Міністерства внутрішніх справ Подільському губернському комісару щодо призначення комісара в Урицькому повіті. 20 грудня 1917 р.	754
№ 864	Повідомлення газети «Правда» про політичне життя Преображенського полку. 20 грудня 1917 р.	755
№ 865	Повідомлення газети «Народня воля» про концентрацію більшовицьких військ біля міста Жмеринки. 20 грудня 1917 р.	756
№ 866	Лист Балтського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо звільнення з посади. 22 грудня 1917 р.	756
№ 867	Повідомлення газети «Нова Рада» про організацію навчання у початковій школі в селі Янків. 22 грудня 1917 р.	757
№ 868	Повідомлення «Робітничої газети» про рішення уповноважених Літинського повіту. 22 грудня 1917 р.	757
№ 869	Повідомлення газети «Нова Рада» про святкування у містечку Хмільнику з нагоди проголошення Української Народної Республіки. 23 грудня 1917 р.	758
№ 870	Повідомлення газети «Нова Рада» про результати виборів до Всеросійських Установчих зборів у Велико-Мечетнянській волості Балтського повіту. 24 грудня 1917 р.	759
№ 871	Повідомлення газети «Нова Рада» про культурну діяльність товариства «Просвіта» у селі Вербові Балтського повіту. 29 грудня 1917 р.	759
№ 872	Лист Проскурівського повітового комісара Подільському губернському комісару щодо військової ситуації у повіті. 30 грудня 1917 р.	759
№ 873	Повідомлення газети «Народня воля» про захоплення більшовицьким військом Могилів-Подільська. 30 грудня 1917 р.	760
№ 874	Повідомлення газети «Народня воля» про заключення перемир'я у Жмеринці між українським військом та більшовицьким гвардійським корпусом. 30 грудня 1917 р.	761
№ 875	Відозва Кам'янець-Подільської соціал-демократичної групи до громадян. Грудень 1917 р.	761
№ 876	Телеграма Подільського губернського комісара командирю 2 Гайдамацького полку про погроми в Брацлавському повіті. 31 грудня 1917 р.	761

ANNOTATION

The documents and materials characterizing the development of revolutionary processes in Podillia after The February revolution of 1917 in Russia have been presented in the proposed collection. They reflect various aspects of socio-political, socio-economic, cultural and educational life and everyday life. The documentary corpus significantly complements our understanding of the revolutionary processes that time and allows us to form more systematic knowledge of many latent issues of a state-creative nature.

The published materials cover the history of the Governor's Institute in the conditions of revolutionary changes. To some extent they contradict the well-established in national historiography, the thesis about counter-revolutionaries actions of the Governor during the revolution. We had not been able to find materials that would accurately prove his purposeful work on the suppression of revolutionary processes. Podilsky Governor was one of the first has applied for resignation from his post. It happened on March 6, 1917. In addition, he was not arrested, but remained for some time to work within the province, which also does not correspond to his counter-revolutionary intentions.

The Institute of provincial and district Commissars has been represented enough in the collection. According to the supporters of the Provisional government, they had to become the main representatives of the Central authorities on the ground. The documents demonstrate various options for appointment to the post of commissioners. On local background, one could stay on duty for a long periods of time, as it were, for example, in the case of a provincial Podilsky Commissioner P. Alexandrov, despite the fact that he belonged to the odious Russian nationalist organization, and others were forced to resign almost immediately after the victory of the revolution, as was the case with the Kamyanetzky district Commissioner V. Markevich.

Podilsky region demonstrates examples of appointment to the post of commissioners conscious sympathizers of the Ukrainian movement. The cohort of the latest is represented by the Kamyanetz district Commissioner P. Bulonsky, who was arrested for active support of the Central Rada in summer of 1917, Proskuriv district Commissioner T. Verkhola, etc.

An important set of documents presented in the collection of self-governing institutions of the region. A separate body of materials covers the activities of Podilsky Zemstvo assemblies and councils, self-governing structures of county and city councils, district councils and city mayors. The solution of many problems that directly affected the lives of citizens was associated with their functioning. This is a question of maintaining proper order in the settlements, the organization of the activity of educational establishments, health protection, education culture, etc. The process of elections to local governments has been reflected in the collection fragmentary.

A number of documentary evidences reflects the activity of the food authorities of the Podillia region. The relevance of this problem is due to the fact that the food issue in 1917 was one of the most pressing issues in social and political life. Imbalances in the economic sphere, the violation of normal trade between the city and the village, the increase in speculative tendencies, reducing the supply of bread to the city, the provision of food to the army and a number of other important factors that required urgent solutions, have been determined the need for measures of state regulation of food business. Documents show that the most difficult task for the grain monopoly was a limited amount of available resources to pick up the bread from the small owners. The peasantry, as a rule, took the grain monopoly as a loss-making and unfair event on the part of the state. Aware of this reality, the revolutionary government tried to solve the problem by additional administration of the process. The food committees were created, which were entrusted with the task of implementing food policy

and creating conditions for the preservation and distribution of goods simultaneously with the introduction of a monopoly on bread.

On the example of Podilsky region we can track the social composition of urban, country and county structural units of food committees. The documents give grounds to assert that until summer of 1917, many of them fell under the influence of the peasantry. This process is especially noticeable at the level of counties. The implementation of the state food policy largely depended on the personal composition of the food committees. In addition, the specificity of Podillia was also manifested in the fact that the region was directly approaching the theater of military operations.

The materials of numerous congresses, which have being held in the province throughout 1917, give the great value for the objective study of the issue. This is due to the fact that the food problem has always been the subject of discussion.

Some documents and materials reflect the activities of the land committees, which have being forming in accordance with the decree of the Provisional government since April 21, 1917. At the local level, they were designing in a certain system, which included the provincial, county departments. The Provisional government expected to use these structures in the strategic plan to prepare a General draft of the land reform, and in the tactical – to develop immediate temporary measures to address the land issue, which in the spring of 1917 was significantly updated. The local committees were also tasked with gathering the information needed for the reform and drawing up relevant recommendations and conclusions on land issues.

In this context, special attention should be paid to the documents that reflect the course of the agricultural census of 1917. It had to provide the Supreme power with comprehensive data on the country's ability to further struggle.

The Institute of public organizations, political parties and peasant unions was represented by a significant layer in the collection. Their role in the new revolutionary conditions is more than significant. At present, we have got information on what has happened in this sense in cities and individual towns. However, at the level of counties and municipalities, the functioning of social structures and their impact on the development of revolutionary processes requires an additional attention. The study of various initiatives that contributed to the formation and revival of the national factor in the revolutionary events is particularly relevant.

Especially great importance is attached to the development of the Ukrainian movement in Podillya. The collection presents materials that characterize the process of revival of the national factor in different corners of the region. First of all, it is the activity of cultural and educational organizations in the field of education, political parties of the Ukrainian direction, which are based their activities on the principle of the revival of Ukrainian statehood.

A significant array of documents included in the publication is stored in the central and regional archives of Ukraine. In particular, the drafters crafted a number of funds of the Central state archive of Supreme bodies of power and administration of Ukraine: the Fund 1792 (Podilsky provincial Commissar of the Provisional government, the Fund 628 (Podilsky provincial Commissar of the UPR), the Fund 2520 (Podilsky provincial Council of public organizations), the Fund 1116 (Proskuriv Executive Committee of public organizations); State archives of Khmelnytsky region: Fund 409 (Podilsky governorate of rural and municipal Affairs presence), The Fund R – 3345 (Podilsky provincial Commissar of the Provisional government), the Fund 233 (Podilsky provincial Zemstvo uprava); the State archive of Vinnytsky region: the Fund D-255 (Vinnytsky district Zemstvo uprava), the Fund D-172 (Vinnytsky district court).

ЗМІСТ

Загородний М. Подільський край революційної доби в контексті історичної пам'яті	3
Шоробура І. Розробка регіональної проблематики Української революції 1917–1921 років у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії	5
Адамський В. Поділля у революційних процесах 1917 року	7
Документи та матеріали	21
Іменний покажчик	763
Географічний покажчик	789
Перелік документів	798
Annotation	845

Наукове видання

**Поділля в добу Української Української революції
Рік 1917**

Документи та матеріали

Упорядник : Віктор Адамський

Художнє оформлення *Костянтин Кравчук*
Комп'ютерна верстка *Сергій Повзун*
Літературний редактор *Олеся Барташук*
Літературний редактор (англійська мова) *Валентина Повзун*

Підписано до друку 31.12.2017. Формат 70x100/16
Папір офсетний. Гарнітура Book Antiqua
Ум. друк. арк. 64, 9.
Тираж 500 прим. Зам. № 485.

Підготовлено до друку в Центрі дослідження історії освіти Поділля при
Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії
22222, м. Хмельницький, вул. Проскурівського підпілля, 139
Тел.: 75-66-57
E-mail: kgpa_nauka@ukr.net

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
в друкарні ТОВ «Друкарня Рута»
(свідоцтво: Серія ДК № 4060 від 29.04.2011 р.)
м. Кам'янець-Подільський, вул. Пархоменка, 1
Тел.: (038) 494-22-50
E-mail: drukruta@ukr.net